

K 216.893

სულხან-საბა ორბელიანი

ლოქსიონი
ქართული

I

სულხან-საბა ორბელიანი

ლექსიკონი
ქართული
I

ავტოგრაფული ნუსხების მიხედვით მოამზადა,
გამოკვლევა და განმარტებათა ლექსიკონის
სამეცნიერო დაურთო ილია აბულაძე

თბილისი „მერანი“-
1991

სულხან-საბა ორბელიანის „ლექსიკონი ქართულის“ წინამდებარე გამოცემა ფოტოტიპირად იმეორებს 1965-1966 წლებში ს.-ს. ორბელიანის თხზულებათა ოთხტომეულში ილ. აბულაძის მიერ გამოქვეყნებულ ტექსტს. ახალი გამოცემა შეიქმნა ილ. აბულაძის გამოკვლევითა და მის მიერვე შედგენილი ისეთი სიტყვების საძიებლით, რომლებიც განმარტებებშია ნახმარი, ხოლო ლექსიკონში სალექსიკონო ერთეულებად გამოყოფილი არ არიან. როგორც გამოკვლევას, ისე საძიებელს უდიდესი სამეცნიერო ღირებულება აქვს: გამოკვლევაში საბას ლექსიკოლოგიურ მოღვაწეობასთან დაკავშირებით არა ერთი მნიშვნელოვანი საკითხია განხილული და გარკვეული, საძიებელს კი თავისი მდიდარი მასალით (იგი ცხრა ათასამდე სიტყვას შეიცავს), უთუოდ დიდი დახმარების გაწევა შეუძლია იმ მკვლევართათვის, რომლებიც ქართული ლექსიკის ისტორიის შესწავლით არიან დაინტერესებულნი.

წინამდებარე I ტომში ქვეყნდება ლექსიკონის მასალა ანიდან სანის ჩათვლით. მას წინ უძღვის „სასწავლო ურმათა“ — ს.-ს. ორბელიანის მიერვე შედგენილი ქართული ენის „დრამმატიკა“.

რედაქტორები:

ელ. მეტრეველი

ც. ქურციკიძე

K216893

4602030000
 მ 607 (06)—91 143—91

ISBN 5-520-00393-9 (ტ.1)

© გამომცემლობა „მერანი“.

წინასიტყვაობა

უკვე ოცი წელი გავიდა მას შემდეგ, რაც გამოვიდა ილია აბულაძის მიერ 9 ავტოგრაფული ნუსხის მიხედვით მომზადებული ს.-ს. ორბელიანის „ქართული ლექსიკონი“. იგი დაიბეჭდა ორ წიგნად და შევიდა ს.-ს. ორბელიანის თხზულებათა საიუბილეო კრებულში მე-4 ტომად (ს.-ს. ორბელიანი, თხზულებანი, ტ. IV, წიგნი I, 1965; წიგნი II, 1966). როგორც ცნობილია, იმავეთვე გათვალისწინებული იყო გამოცემის გამოკრება მასობრივი ტირაჟით, მაგრამ ამ სახით მხოლოდ I წიგნის გამოცემა მოხერხდა (1966 წ.), II წიგნის ანაწყოში მასალა კი სტამბაში შემთხვევით ჩაიშალა. იმ დროიდან მოკიდებული „საბჭოთა საქართველოს“ გამოცემლობაში ბევრჯერ დაისვა საკითხი „ლექსიკონის“ II წიგნის ხელახლა აწყობისა და გამოცემისა, მაგრამ რატომღაც იქ ეს საქმე ვერ განხორციელდა. II წიგნის გამოცემის ჩაშლა მით უფრო გულდასაწყვეტი იყო, რამე მას ბოლოში უნდა დართოდა ილია აბულაძის ვრცელი გამოცელება და მის მიერვე შედგენილი ინდექსი ანუ „საძიებელი განმარტებებში ნახმარი და სალექსიკონო ერთეულებად გამოუყოფელი სიტყვებისა“.

რაკი ს.-ს. ორბელიანის „ლექსიკონზე“ მოთხოვნა ძალზე დიდია, კვლავ დადგა საკითხი მისი ხელახლა გამოცემისა უკვე მთლიანი სახით. ამან მოითხოვა დედნის ხელშეკრება გადათვალისწინება, მასალის შემოწმება, ზოგიერთი შეცდომის გასწორება, ოდესღაც წესით დასაბეჭდად მომზადება. გამოცემა შეივსო ილ. აბულაძის გამოცელებითა და აღიწერილი საძიებლით.

ს.-ს. ორბელიანის ლექსიკონისათვის ამ გამოცელებისა და საძიებლის დართვას უდიდესი სამეცნიერო ღირებულება აქვს. გამოცელებაში არა ერთი მნიშვნელოვანი საკითხია განხილული და გამოკვლეული. შესწავლილია საბას ლექსიკონის ნუსხები და რედაქციები, განსამარტავ სიტყვათა წყაროები და მათი დამოწმების წესები, საბას ლექსიკოლოგიური მეშაობის მეთოდი, უცხო წყაროების გამოყენების თავისებურებები და სხვ.

ავტოგრაფული ნუსხები, რომელთაც ემყარება საბას ლექსიკონის ეს გამოცემა, საინტერესოა არა მხოლოდ საბას მეშაობის პროცესის თვალის მისაღწევნებად თავიდან ბოლომდე, არამედ საინტერესოა იმითაც, რომ მათში საბას შენიშვნების სახით დაცულია მასალა ლექსიკონთან დაკავშირებული მთელი რიგი საკითხების გასარკვევად. ასე მაგ., ილია აბულაძის დაკვირვებით, უცხო წყაროებს, რომელთაც საბა „სხვათა წიგნებს“ უწოდებს; წარმოადგენენ ბიბლია და ლექსიკონები; საბა მათ იყენებს ბერძნულ (ელენურ), ლათინურ, სომხურ და არაბულ ენებზე; საბას თურქულის მსგავსად უნდა სცოდნოდა არა მწიგნობრული, არამედ სასაუბრო სომხური; ავტოგრაფებში დაცული საბასეული შენიშვნების საფუძველზე ილ. აბულაძეს გარკვეული აქვს მისი ვანათლების ფარგლები ფილოსოფიასა და ღვთისმეტყველებაში და სხვ.

საბას ლექსიკონის ბასიათის შესახებ ილ. აბულაძის თვალსაზრისი ასეთია: ლექსიკონი ძირითადად განმარტებითია, მაგრამ იმის გამო, რომ მასში შეტანილია პირთა და გეოგრაფიული სახელები (ონომასტიკა და ტოპონიმია) აგრეთვე ქართულ სიტყვათა უცხოური შესატყვისები (ლათინური, სომხური, თურქული), ეს ლექსიკონი განმარტებითის ფარგლებს სცილდება და ერთსა და იმავე დროს არის ენციკლოპედიურიც და თარგმნითიც. ლექსიკონის ამგვარი წესით შედგენა კი განაპირობა იმ ფაქტმა, რომ ლექსიკონი განუყოფელი იყო როგორც სასწავლო წიგნი „სწავლის მოყვარეთათვის“.

რაც შეეხება საძიებელს, იგი ზეა, ათასამდე სიტყვას შეიცავს. ეს ის სიტყვებია, რომლებსაც საბა განმარტებებში ხმარობს, მაგრამ განსამარტ ერთეულებად გატანილი არა აქვს.

ილია აბულაძე გამოკვლევაში უთითებს იმ მიზეზებს, რომელთა გამოც ამ სიტყვებშია ვერ პოვს ასახვა ლექსიკონში. ამისი ერთ-ერთი მიზეზი ისიც უნდა იყოს, რომ წყაროებშია, რომელთა მიხედვითაც საბა თავის ლექსიკონს ადგენდა, ეს სიტყვები არ უყარნახეს. სხვა მიზეზს ვერ დავეუბნით იმ ფაქტს, რომ ლექსიკონში ვერ მოხვდა ისეთი არსებითი სახელები, როგორცაა: აბგა, ავადმყოფი, აშია, ბაღია, დედა (=საკეთელი), დედაქალაქი, დერბინდი, ზედაპირი, ზეცა, ზირა, თავთავი, თავსაფარ, იამბიკო, კარისკაცი და სხვ. და მოხვდა ზმნის პირიანი ფორმები: ავაწივე, აცადებდა, აცალე, აძლევდა, აძოვა, გეყვიან, გიჯობს, გყდემ, ირეწა, ირწმუნა, ისადილა და მისთ.

საერთოდ საძიებელში ბევრმა საინტერესო სიტყვამ მოიყარა თავი, ენის ძირითადი ლექსიკური ფონდიდანაც და ისეთებმაც, რომლებიც სხვადასხვა ენიდანაა წასესხები და განმარტებებს საჭიროებდნენ (ცეშვი, თაყვი, თალბი, თეფირი, კარკინი, კამპარი...). საძიებელში მოხვდა დიდი რაოდენობა გეოგრაფიული და ეთნიკური სახელებისა (ამერიკა, არაბეთი, არაბი, ასურეთი, აფრიკა, აფხაზეთი, ეთიოპია, ელენი, ელადელი, იამანეთი, ინდოეთი, იმერეთი, ინდო, იმერელი, იმერი, ლიხთიმერეთი, კეკასი, კასპიის ზღვა და სხვა), საინტერესო აღნაგობისა და შინაარსის კომპოზიციები (არდაყამებული, ბოლყუნ-ქულოსანი, გრძელთმონი, გრძელთმოსანი, დარყეთილობა, დიდკბილოვანი დიდკბილოსანი, თოვტყელი, შანთეთმორეული, იგივე და ერთ (ერთი და იგივე), მამალდედლობა (მდრ. დედალ-მამალი), მკირედილობა (მდრ. დიდ-პატარაობა), კლოვან-ფლატოვანი, სეროან-კანონი, საბიხართვალადი, ყურდაყრელი (მდრ. ყურებჩამოყრელი), წვერეთთროსანი და სხვ.). კომპოზიტიების მსგავსად სხვადასხვა წარმოებისა და შინაარსის დიდზე დიდი რაოდენობა მიმღოვებისა (მარტო ანის მასალაში ნახევარზე მეტი მიმღოვებული ფორმებია). ასე რომ, აქ წარმოდგენილი სიტყვათა ინდექსი ძვირფას მასალას შეიცავს ქართული ლექსიკით დაინტერესებული ყველა მკითხველისათვის, განსაკუთრებით საინტერესოა იგი ენათმეცნიერთათვის, კერძოდ კი ქართული ლექსიკის მეკვლევართათვის.

ლექსიკონი სამ წიგნად იბეჭდება. მესამე წიგნში შევიდა ილია აბულაძის ზემოთ აღნიშნული გამოკვლევა და განმარტებებიდან ამოკრებილი ლექსიკის საძიებელი.

წინასიტყვაობა

„ლექსიკონი ქართული“, ანუ „სიტყვის კონა ქართული“, როგორც ეს, სულხან-საბას ცნობით, მისი ნაღვაწისათვის შეუქმნევია ვახტანგ VI-ს, სამი ათეული წლის გარჯის შედეგია. ასეთი ხანგრძლივი მუშაობა უეჭველად მომასწავებელია იმისა, თუ რაოდენ დიდი მნიშვნელობა ჰქონია საერთოდ ლექსიკონს და კერძოდ ქართულისას მისი შემდგენლის თვალში. გულისტკივილით აღნიშნავს ს.-ს. ორბელიანი ფაქტს, რომ ქართველებს, რომლებსაც ადრეც ჰქონიათ ლექსიკონი, დაკარგვიათ; იგი „უამთა ვითარებითა უჩინოთ ქმნილ იყო“-ო. მის დაკარგვას კი, როგორც თვითვე აღიარებს ლექსიკონ-რაფი, მოჰყოლია ის, რომ „ენა ქართული თვისთა ნებაზედ გაურყენიათ“... აქედან ნათლად ჩანს, რომ ლექსიკონის ერთი უმთავრესი დანიშნულება, სულხან-საბას შეხედულებით, ენის დაცვა და წაუხდენლობა ყოფილა.

„უამთა ვითარება“, ანუ „უამთა შლა“, როგორც ეს პირველის პარალელურად აქვს ნახმარი ლექსიკოგრაფს, იმ ხანას უნდა გულისხმობდეს, რომელიც მოჰყვა საქართველოს ცალკე სამეფოებად და სამთავროებად დაწაწილებას და მწვავე შეიქმნა განსაკუთრებით XVI—XVII სს.-ში შინაურ აშლილობათა და ირან-ოსმალეთის მომძლავრების გამო. სწორედ ენის წახდენის შესაკავებლად, ერთი მხრით, და მისი მდიდარი მარაგის მართებული ცოდნისა და გამოყენების მიზნით, მეორე მხრით, მიუყვია ხელი საბას „ქართული ლექსიკონის“ შედგენისათვის.

„ლექსიკონი ქართული“, რომელიც 9, ასე თუ ისე სრული, ავტოგრაფული ნუსხით არის ჩვენამდის მოსული და წინამდებარე გამოცემაში წარმოდგენილი, ძირითადად განმარტებითია, თუმცა ის რამდენადმე არაა მოკლებული ენციკლოპედიურსა და თარგმნით ხასიათსაც. უკანასკნელი მომენტები მოსწავლეთა ინტერესებით, მათ სასწავლელად აქვს შეტანილი თავიდანვე (ლექსიკონის პირველი გამოჩენიდანვე) ლექსიკოგრაფს („რათა ისწაონ ენა ქართული შესრულებული და გავრცელებული ფარნავაჲ ქართველთა პირველისა მეფის მიერ“). ამავე მიზნით მან შემდეგში სხვარიგი საცოდნელი, ანუ როგორც თვითონ ამბობს ლექსიკოგრაფი, სახმარი სიტყვები ჩაუთმო ლექსიკონს, ასე, მაგ., უცხო სახელები (პირთა, ქვეყანათა, ქალაქთა და სოფელთა)

თარგმანებითურთ და გეოგრაფიული სახელები — მდებარეობის, სიმაღლე-სივრცის ჩვენებით.

ასეთმა შემატებულიმა ნაწილებმა, უძველესი, გაამდიდრეს ლექსიკონი, მაგრამ ისიც აღსანიშნავია, რომ ამასთანავე შემამღვრიეს მისი ძირითადი ხასიათი — ყოფილიყო ის უმთავრესად განმარტებითი. ამიტომ არის სწორედ, რომ ზოგჯერ ავტოგრაფულ ნუსხაშიც კი ამოღებულია უცხო შესატყვისები; ან შემოკლებულია ფილოსოფიური ტერმინებისათვის წყაროებიდან დამოწმებული („გამოღებული“) ადგილები, რაც ენციკლოპედიურ განხრას ჰმატებდა ლექსიკონს.

ჩვენც სწორედ იმისათვის, რომ დაბრუნებოდა ლექსიკონს მისი ძირითადი სახე, განმარტებითობა, გამოვიღეთ მისგან და ცალკე დავუტეთ „ქართულ ლექსიკონს“ უცხო შესატყვისები (თურქულ-სომხურ-იტალიური), უცხო სახელების (პირთა, ქვეყანათა, ქალაქთა და სოფელთა) თარგმანება და გეოგრაფიული სახელები (სიმაღლე-სივრცის ჩვენებით).

საბას ლექსიკონის ავტოგრაფულ ნუსხებს თავსა და ბოლოში გარკვეული ნაწილები ერთვის: თავში — შე ს ა ვ ა ლ ი (რომელსაც ერთგან ავტორი „ღრამმატიკოსობას“ ეძახის) „ანდერძნამაგიითურთ“, ხოლო ბოლოში — ე. წ. Curriculum vitae, მოციქულთა სახელები, მოხელეთა ქართულ-თურქული სახელწოდებანი და სხვ. ესენი ჩვენ, ავტოგრაფების მსგავსად, თითქმის ყველა თავ-თავის ადგილს მოვათავსეთ. ერთადერთი გამონაკლისია მხოლოდ დაშვებული შესავალში: „ანდერძნამაგი“ „ღრამმატიკოსობის“ შემდეგაა წარმოდგენილი.

„ქართული ლექსიკონის“ ავტოგრაფული ნუსხები შემკულია პირობითი ნიშნებით, რომლებიც ფიგურებს წარმოადგენენ. მკვდარი თუ ცოცხალი ბუნების ამა თუ იმ სფეროს საჩვენებლად, რომელსაც განსამარტავი სიტყვით აღნიშნული საგანი ეკუთვნის, ლექსიკონს ერთეულს მიხატული აქვს ხოლმე ესა თუ ის ფიგურა. გარკვეული ფიგურები გამოყენებულია აგრეთვე ავტოგრაფებში უცხო „ლექსის“, ანუ სიტყვის წარმომავლობისა და მისი ხმარების მიზანშეწონილობის შესახებ. პირველი რიგის პირობითი ნიშანთა (ფიგურათა) ნაცვლად გამოცემაში მათი მნიშვნელობა ვიხმარეთ ფრჩხილებში შემოკლებულად. სხვა რიგის პირობითი ნიშანი კი (აქაც გარკვეული სახის ფიგურები) სულ აღარ დაგვისაპირობია, რადგან მათ მიერ აღნიშნული სიტყვები, ერთად თავმოყრილნი, ან ცალკე დავუტეთ ლექსიკონს, ანდა სულ აღარ გამოვიყენეთ, რადგან თვალსაზრისის შეცვლის გამო, როგორც ირკვევა, თვით ლექსიკოგრაფს თანდათან აუღია ხელი სათანადო ნიშნის ხმარებაზე გვიანდელ რედაქციებში.

განსამარტავ სიტყვათა მარაგი ს.-ს. ორბელიანს უმთავრესად აღებული აქვს ქართული მწერლობიდან, როგორც თანადროული, ისე მეტადრე ადრინდელი ქართული ძეგლებიდან. ამიტომ ამ სიტყვების ორთოგრაფია უმთავრესად ძველებურია. თანადროული მწერლობიდან შეტანილი ლექსიკა სულხან-საბას ხანის მერყევი მართლწერითაა წარმოდგენილი ავტოგრაფებში, რაც გამოცემაში ძველითაა შეცვლილი, სათანადო მითითებებით სქოლიოში.

სულხან-საბას განმარტებანი მისი დროის ორთოგრაფიითაა უმთავრესად ასახული ლექსიკონის ავტოგრაფულ ნუსხებში. ჩვენ ეს ტენდენცია ბოლომდის მივიყვანეთ და მერყევი მართლწერიდან აბლებური ვამჯობინეთ ძველებურს.

ს.-ს. ორბელიანის ლექსიკონის ავტოგრაფული ნუსხების სალექსიკონო მასალის ადვილად მოძებნისა და მოხმარების მიზნით გავყვევით პროფ. ა. შანიძის იმ ხერხს, რომელიც მან გამოიყენა ლექსიკონის მეორე გამოცემაში (1928 წ.). „ნახეთი“ და „შეადარეთი“ ყველგან მივეუთითეთ შესაძარებელი და მოსაძებნი ლექსიკური ერთეულები, აგრეთვე წარმოქმნილი სიტყვები და მათი ფუძეები. რის ჩამატებაც კი ლექსიკონის ასეთმა გამართვამ გამოიწვია, კავებშია ჩასმული¹.

წინამდებარე გამოცემაში განსამარტავ სიტყვათა რიგში განსხვავებული შრიფტით (შავი პეტიტით) წარმოდგენილია ის სალექსიკონო ერთეულები, რომლებიც ლექსიკონის რომელიმე წინა, ადრეულ რედაქციას (ან რედაქციებს) დაუცავს მხოლოდ, ისე რომ ბოლომდის ისინი არც გაჰყოლიან ლექსიკონს.

ლექსიკოგრაფი ზოგჯერ განსამარტავ სიტყვასთან თუ განმარტებასთან დაკავშირებით წყაროებს იმოწმებს ან მათზე ათითებს ხოლმე, ყველაზე ხშირად — ბიბლიის წიგნებს, განსაკუთრებით ლექსიკონის ბოლო რედაქციებში. ყველა მითითება წყაროზე და მათგან აღებული ციტატი-მოწმობა ძეგლებს შევაჯერეთ: გამოცემებს, თუ გამოქვეყნებულია წყარო, და ხელნაწერებს, თუ გამოუცემელია. ის, რის მიკვლევაც მოხერხდა ამჯერად, სქოლიოშია ნაჩვენები. იქვე მოვათავსეთ ის შენიშვნები, რომლებსაც შეჯერება იწვევდა. ბიბლიის წიგნთა დამოწმებისა თუ მითითების შემთხვევებში ე. წ. საბას ნარედაქციევ (ზოგჯერ მცხეთურად წოდებულ) ბიბლიას (A—51) მივმართავდით იმის გამო, რომ იგი საბას ხელში გავლილად გვეგულება.

„ქართული ლექსიკონის“ ავტოგრაფულ ნუსხებს ილუსტრაციებიც

¹ ნახევარკავებში ის სიტყვებია მოთავსებული, რომლებიც სხვისი ხელით ჩანან აქა-იქ შეტანილი ავტოგრაფულ ნუსხაში.

მოეპოება შემდეგი სიტყვების დასასურათებლად: ნათესავი, ქარი, ქუეყანა, ცა და ჯოჯოხეთი. „ნათესავის“ სურათი განმარტებასთან ერთად ამოღებულია იოანე დამასკელის „დიდლექტიკიდან“, სახელდობრ, იგი გადმოწერილია ამ ძეგლის მეორე თავიდან (არსენ ვაჩესძისეული თარგმანიდან): „ნათესავისათვის ნათესავოანისა და სახისა სახოანისა და ურთიერთასთათვის“. „ქარის“ სურათი, როგორც თვით საბა აღნიშნავს თავისი ლექსიკონის უადრინდელეს ავტოგრაფულ ნუსხაში (E რედაქციაში), გადმოღებულია „ლათინთა მიერ“. „გარდამოვიღეო“, წერს საბა, რაც გადმოხატვას ნიშნავს, როგორც ეს ნათლად ჩანს მომდევნო სიტყვებიდან: „ხოლო ქართა წესნი და საქმენი მათგან ვერა გარდამოვიღე, რამეთუ ენის მცოდნე არა მყვანდა, თქვენ ეცადეთ“ რომელია ეს ლათინური წყარო, ჯერჯერობით ვერ მივაგენით. უცნობია აგრეთვე წყარო თუ წყაროები სურათებისა სიტყვებთან: „ქუეყანა“, „ცა“ და „ჯოჯოხეთი“. საფიქრებელია, ესენიც რომელიმე კონსოვრაციული სახელმძღვანელოდან, კერძოდ ლათინურიდან, იყვნენ აღებული (მდრ. მაგ., ერთი ასეთი ხელნაწერი წიგნის, Q—884-ის ილუსტრაცია ცისა 12 f.-ზე გამოცემისას).

წინამდებარე გამოცემისათვის ხსენებული სურათები აღებულია ლექსიკონის ისეთი ავტოგრაფული ნუსხებიდან, სადაც ისინი კლიშესათვის უფრო გამოსადეგი სახით იყვნენ წარმოდგენილი.

ს.-ს. ორბელიანის „ქართული ლექსიკონის“ ავტოგრაფული ნუსხებიდან მასალების ამოწერასა და ციტატების წყაროებთან შეჯერებაზე მშველოდნენ მეცნ. მუშაკები: ც. აბულაძე, ლ. ათანელიშვილი, ნ. გოგუაძე, კ. დანელია, ლ. კიკნაძე, ლ. ნიკოლაიშვილი, ლ. ჭაჭავაძე, ც. ქურციკიძე, ც. ჭანკიევი და ც. ჭლამაია, რომელთაც, ვსარგებლობ რა შემთხვევით, მადლობას მოვასხენებ.

აქვე არ შემიძლია უადრესი მადლობით არ მოვიხსენიო ის დიდი დახმარება, რაც ც. ქურციკიძემ და ც. ჭანკიევმა გამიწიეს სალექსიკონო მასალის გაწყობაზე, სასტამბოდ გადაბეჭდილი მასალის ხელნაწერებთან შეჯერებასა და კორექტურის მართვაზე თავიანთი დაუზარელი შრომით.

სასწავლო ყრმათა

(შეხველი)

[ღრამებათა]

Z

Aa

Ab

Cab

ანბანი პირველად სასწავლო ყრმათანი

ანბან(ნ)ი სასწავლო-
ნი ყრმათა მიერ

ა ბ გ დ ე ვ ზ ც
თ ი კ ლ მ ნ ძ ო
პ რ ს ტ უ ფ
ქ ღ ყ შ ჩ ც ძ ჭ
ც ხ ჯ ჳ ჴ ჵ ჶ ჷ

ა ბ გ დ ე ვ ზ ც
თ ი კ ლ მ ნ ძ ო
პ რ ს ტ უ ფ ქ
ღ ყ შ ჩ ც ძ ჭ
ხ ჯ ჳ ჴ ჵ ჶ ჷ

ა ბ გ დ ე ვ ზ ც
თ ი კ ლ მ ნ ძ ო
პ რ ს ტ უ (+ეCb)
ფ ქ ღ ყ შ ჩ ძ
წ ჳ ხ ჯ ჳ ჴ ჵ

პირველად ესრეთ ჭერ-
არს (+ სწავლათა Cb)
დაწყება

ა ინ. ბ მან. გ ვან.
დ დონ. ე ერ. ვ ვინ.
ზ ზენ. ც ცე. თ თან.
ი ინ. კ კან. ლ ლას.
მ მან. ნ ნარ. ა აე.
ო ონ. პ პარ. ფ ფან.
რ რაე. ხ ხან. ტ ტარ.
უ უნ. ჯ ჯე. ფ ფარ.
ჭ ჭან. ღ ღან. ყ ყარ.
შ შინ. ჩ ჩინ. ც ცან.
ძ ძილ. წ წილ. ჳ ჳარ.
ხ ხან. ჴ ჴარ. ჵ ჵან.
პ პე. ჳ ჳი. ჶ ჶა.

ა ინ. ბ მან. გ ვან.
დ დონ. ე ერ. ვ ვინ.
ზ ზენ. ც ცე. თ თან.
ი ინ. კ კან. ლ ლას.
მ მან. ნ ნარ. ა აე.
ო ონ. პ პარ. ფ ფან.
რ რაე. ხ ხან. ტ ტარ.
უ უნ. ფ ფარ. ქ ქან.
ღ ღან. ყ ყარ. შ შინ.
ჩ ჩინ. ც ცან. ძ ძილ.
წ წილ. ჳ ჳარ. ხ ხან.
ქ ქარ. ჴ ჴან. ჵ ჵე.
ფ ფი. ჶ ჶე. ჷ ჷა.

ა ინ. ბ მან. გ ვან.
დ დონ. ე ერ. ვ ვინ.
ზ ზენ. ც ცე. თ თან.
ი ინ. კ კან. ლ ლას.
მ მან. ნ ნარ. ა აე.
ო ონ. პ პარ. ფ ფან.
რ რაე. ხ ხან. ტ ტარ.
უ უნ. ჯ ჯე. ფ ფარ.
ჭ ჭან. ღ ღან. ყ ყარ.
შ შინ. ჩ ჩინ. ც ცან.
ძ ძილ. წ წილ. ჳ ჳარ.
ხ ხან. ჴ ჴარ. ჵ ჵან.
პ პე. ჳ ჳი. ჶ ჶა.

ღ ესე სიტყვის შემკრავია,
რომელსა ზევით ანი უჭდეს.

Z

Aa

Ab

Cab

ვე ძველად უნის მიგვი-
ერად მჭდარა და რიცხვა-
დაც ოთხასად ყოფილა. შემ-
დგომად ოთხასად უნი და-
უსვამთ და ანბანში ვე უნს
უკინ მოუსვამთ და რიცხ-
ვისაგან ამოუღიათ. ვინად-
გან რიცხვისაგან ამოღებუ-
ლი იყო, რიცხვთა საშუა-
რადათ მჭდარიყო, ამისათ-
ვის მე ბოლოს დაესვი.

ჭ ესე ფარსა და ვეს სა-
შუალად ითქმის. ძველს
წიგნში ახლა ეპოეთ. სხვა-
თა ენათა თა]რგმანებათა
შინა ფრიად საკმარი არს,
ამისთვის ბოლოს დაესვი.

ღ თუ [ზე]თ ანი უზის,
სიტყვის შემკრავია და თუ
გვერდით დაუსვან, სიტყვის
რიგია. ე[ოველ]ის ენის ან-
ბანთა ბოლოს უწერია. მეც
ამისთვის ჩაურთე.

ჭა ესე ფარსა და ვეს სა-
შუალია. ძველს წიგნს შ ახ-
ლა ვიპოე. სხვათა ენისა
თარგმანში ფრიად საკმარ
არს, ამისთვის ბოლოს და-
მიწერია.

ღ ესე სიტყვითა შემეორ-
თებელი არს და ცალკე
ასოა. ყოველთა ენათა ან-
ბანთა ბოლოს უზის და მე-
ცა ბოლოს დაესვი, თუცა
დონს ასო ზედდეთ აბია,
შემკრველი ასო არს. და
თუცა დონსა ანი გვერდით
უზის, სიტყვისა შემწე არს.

მეორედ სწავლდება
ანბანის რიგისა, სადა
კმინი ასო საკმარ
არს რიგით

ბა ბე ბი ბო ბუ

ბა ბე ბი ბო ბუ

და დე დი დო დუ

ვა ვე ვი ვო ვუ

ზა ზე ზი ზო ზუ

თა თე თი თო თუ

კა კე კი კო კუ

Z	Aa	Ab	Cab
ლა ლჲ ლი ლო ლუ			
მა მე მი მო მუ			
ნა ნჲ ნი ნო ნუ		ა	
პა პჲ პი პო პუ			
რა რჲ რი რო რუ			
სა სჲ სი სო სუ			
ტა ტჲ ტი ტო ტუ			
ჭა ჭჲ ჭი ჭო ჭუ		ბ	
ყა ყჲ ყი ყო ყუ			
შა შჲ ში შო შუ			
ჩა ჩჲ ჩი ჩო ჩუ			
ცა ცჲ ცი ცო ცუ			
ძა ძჲ ძი ძო ძუ			
წა წჲ წი წო წუ			
ჭა ჭჲ ჭი ჭო ჭუ			
ქა ქჲ ქი ქო ქუ			
ჯა ჯჲ ჯი ჯო ჯუ			
მესამედ სწავლა ანბანურად ზენკის გარჩევით პირველ ამოღებისა		გ	
მზ მარ მიუმ მრ			
რო მელ მარ ცნ თნ			
შნ ნა წმნ ღნ იუნენ		დ	
სნ ზნ ლნ შნ ნნ			
მრ ენ დნ სუ ფნ			
ვნ შნ ნნ იუნენ			

Z	Aa	Ab	Cab
წმ ზნ შწ ნწ ვწ თწ რცნ ცწ თწ შწ წწ შწ რწ ცწ ქწმ ყწ წწ სწ ზწ ღწ პწ რწ ჩწმ ნწ ვწს თბწ სწ მწ მწც ჩუ ჟწ ღღჟს [ღწ] მწ მწ ტწ ჟწ ჩუ ჟწ თწ წწ წწ ღწბწ ჩუწ ნწ ვწ თწ რცნ ჩწ ჟწ მწ უტმ ჟწმთ თწ წწ მღწ ბთწ მწთ ჩუწწ თწ ღწ წწ შწ მწ ყწ უწ ჟბ ზწ წწცღ ჟწ სწ ვწამ ჟწ ზწმ სწწ ჩწ ჟწ ბწ რწ ტწ სწ ზწ. [ანბანთა ხწა] ეღა- ნი, თუ რომელინი რამდენთა რიცხვთა იტყვიან ა ერთი ბ ორი გ სამი დ ოთხი ე ხუთი ვ ექვსი ზ შვიდი თ რვა ი ცხრა კ ათი ლ ოცი მ ოცდაათი	ა 1 ერთი ბ 2 ორი გ 3 სამი დ 4 ოთხი ე 5 ხუთი ვ 6 ექვსი ზ 7 შვიდი თ 8 რვა ი 9 ცხრა კ 10 ათი ლ 20 ოცი მ 30 ოცდაათი	ა ერთი ბ ორი გ სამი დ ოთხი ე ხუთი ვ ექვსი ზ შვიდი თ რვა ი ცხრა კ ათი ლ ოცი მ ოცდაათი	რიცხვი ქართულთა ანბანთა(ნი)

Z	Aa	Ab	Cab
ა ორმეოცი	ა 40 ორმოცი		ა ორმ(ე)ოცი
ბ ერგასი	ბ 50 ერგასი	ა	ბ ერგასი
გ სამეოცი	გ 60 სამოცი		გ სამეოცი
დ სამეოცდაათი	დ 70 სამეოცდაათი		დ სამეოცდაათი
ე ოთხმეოცი	ე 80 ოთხმეოცი		ე ოთხმ(ე)ოცი
ვ ოთხმეოცდაათი	ვ 90 ოთხმეოცდაათი		ვ ოთხმეოცდაათი
რ ასი	რ 100 ასი		რ ასი
ს ორასი	ს 200 ორასი	ა	ს ორასი
ტ სამასი	ტ 300 სამასი		ტ სამასი
ყ ოთხასი	ყ 400 ოთხასი		ყ ოთხასი
ფ ხუთასი	ფ 500 ხუთასი		ფ ხუთასი
ქ ექვსასი	ქ 600 ექვსასი		ქ ექვსასი
ღ შვიდასი	ღ 700 შვიდასი	ფ	ღ შვიდასი
ყ რვა[ა]სი	ყ 800 რვაასი		ყ რვაასი
შ ცხრა[ა]სი	შ 900 ცხრაასი		შ ცხრაასი
ჩ ათასი	ჩ 1000 ათასი		ჩ ათასი
ც ორიათასი	ც 2000 ორიათასი		ც ორიათასი
ძ სამიათასი	ძ 3000 სამიათასი		ძ სამიათასი
წ ოთხიათასი	წ 4000 ოთხიათასი		წ ოთხიათასი
ჭ ხუთიათასი	ჭ 5000 ხუთიათასი	ა	ჭ ხუთიათასი
ხ ექვსიათასი	ხ 6000 ექვსიათასი		ხ ექვსიათასი
ჯ შვიდიათასი	ჯ 7000 შვიდიათასი		ჯ შვიდიათასი
წ რვაათასი	წ 8000 რვაათასი		წ რვაათასი
შ ცხრაათასი	შ 9000 ცხრაათასი		შ ცხრაათასი
ჭ ათიათასი	ჭ 10000 ათიათასი		ჭ ათიათასი ¹
	ჰ	ა	
	ფ		
	ღ		

¹ Cb ხელნაწერს ამ ფურცლის ქვემო კიდე მოხეული აქვს და მასში აღარაა წარმოდგენილი ასოები ა-დან ხ-მდე და კ-დან გ-მდე. Ca-ში შემდეგ შეუტანიათ რიცხვები ათიდან ბოლომდე.

წულა და ქართული რიცხვის სწავლა (წულა და ქართული რიცხვი, რომელთაც სწავლება გინდათ Aa; წულა და ქართული რიცხვი, ვისცა სწავლა გენებოს Cab)¹

ZAaCab

Ab

1 ა	32 ლბ	63 მბ	94 უდ
2 ბ	33 ლგ	64 მდ	95 ვე
3 გ	34 ლდ	65 მე	96 ვგ
4 დ	35 ლე	66 მვ	97 ეზ
5 ე	36 ლვ	67 მზ	98 ექ
6 ვ	37 ლზ	68 მქ	99 ეთ
7 ზ	38 ლქ	69 მთ	100 რ
8 ქ	39 ლთ	70 თ	101 რა
9 თ	40 მ	71 თა	102 რბ
10 ი	41 მა	72 თბ	103 რგ
11 ია	42 მბ	73 თგ	104 რდ
12 იბ	43 მგ	74 თდ	105 რე
13 იგ	44 მდ	75 თე	106 რვ
14 იდ	45 მე	76 თვ	107 რზ
15 იე	46 მვ	77 თზ	108 რქ
16 ივ	47 მზ	78 თქ	109 რთ
17 იქ	48 მთ	79 პ	110 რია
18 ით	49 ნ	80 პა	111 რიბ
19 კ	50 ნა	81 პბ	112 რიგ
20 კა	51 ნბ	82 პგ	113 რიდ
21 კბ	52 ნგ	83 პდ	114 რიე
22 კგ	53 ნდ	84 პე	115 რივ
23 კდ	54 ნე	85 პვ	116 რიზ
24 კე	55 ნვ	86 პზ	117 რიქ
25 კვ	56 ნზ	87 პქ	118 რით
26 კზ	57 ნქ	88 პთ	120 რქ
27 კქ	58 ნთ	89 ე	121 რკა
28 კთ	59 ჯ	90 ეა	122 რკბ
29 ჯ	60 ჯა	91 ებ	123 რკგ
30 ჯა	61 ჯბ	92 ეგ	124 რკდ
31 ჯბ	62 ჯგ	93 ედ	

¹ აქ Ca-ს აქვია ერთი ფურცელი.

ZAaCab

Ab

125	რკ	133	რდ	141	რზ	149	რწ
126	რკ	134	რდ	142	რზ	150	რწ
127	რკ	135	რდ	143	რზ	151	რწ
128	რკ	136	რდ	144	რზ	152	რწ
129	რკ	137	რდ	145	რზ	153	რწ
130	რდ	138	რდ	146	რზ	154	რწ
131	რდ	139	რდ	147	რზ	155	რწ
132	რდ	140	რზ	148	რწ	156	რწ

ZAa

Cab

157	რწ	166	რდ	160	რდ
158	რწ	167	რდ	161	რდ
159	რწ	168	რდ	162	რდ
160	რდ	169	რდ	163	რდ
161	რდ	170	რდ	170	რდ
162	რდ	171	რდ	171	რდ
163	რდ	172	რდ	172	რდ
164	რდ	173	რდ	173	რდ
165	რდ				

ZAaCab

180	რ	(+ 194 რდ Z)	207	რ	215	ბე	
181	რ	200	ბ	208	ბე	216	ბე
182	რ	201	ბ	209	ბ	217	ბ
183	რ	202	ბ	210	ბ	218	ბ
190	რ	203	ბ	211	ბ	219	ბ
191	რ	204	ბ	212	ბ	220	ბ
192	რ	205	ბ	213	ბ	221	ბ
193	რ	206	ბ	214	ბ	222	ბ

ZACab

<u>223 ხკტ</u>	242 ხგზ	261 ხგა	280 ხვ ²	<u>293 ხვტ</u>
230 ხდ ²	<u>243 ხგტ</u>	262 ხგტ	281 ხვა	300 ტ
231 ხდ ² ა	250 ხვ ¹	<u>253 ხგტ</u>	282 ხვზ	301 ტა
232 ხდ ² ბ	251 ხვა	270 ხო	<u>283 ხვტ</u>	302 ტბ
<u>233 ხდტ</u>	252 ხვზ	271 ხოა	290 ხვ	<u>303 ტგ</u>
240 ხმ	<u>253 ხვტ</u>	272 ხოზ	291 ხვა	
241 ხმა	260 ხა	<u>273 ხოტ</u>	292 ხვბ	

ZA

Cახ

400 უ
401 უა
402 უბ
403 უგ

304 ტდ	324 ტდ
305 ტმ	325 ტმ
306 ტნ	326 ტნ
307 ტზ	327 ტზ
308 ტც	328 ტც
309 ტა	329 ტა
310 ტბ	<u>330 ტდ</u>
311 ტა	340 ტნ
312 ტბ	350 ტნ
<u>313 ტგ</u>	360 ტა
320 ტა	370 ტა
321 ტა	380 ტბ
322 ტბ	390 ტგ
323 ტგ	
400	

† აქ გრძელდება Ca ხელნაწერი.

* აქ გრძელდება Ab ხელნაწერი.

ZA

Cab

500 ზ

501 ზა

502 ზბ

503 ზგ

600 ქ

601 ქა

602 ქბ

603 ქგ

(+ 604 ქდ Z)

700 ლ

701 ლა

702 ლბ

703 ლგ

(+ 704 ლდ Z)

800 ყ

801 ყა

802 ყბ

803 ყგ

(+ 804 ყდ Z)

900 უ

901 უა

902 უბ

903 უგ

(+ 904 უდ Z)

500

600

700

800

900

ZACab

1000 რ

2000 ც

3000 ძ

4000 წ

5000 ჰ

6000 ზ

7000 ქ

8000 ჯ

9000 ჰ

10000 ტ

1000 ზ

10000 იზ

100000 რრ

1000000 ტტ

Z

ესე ნულა ყოველთა რიცხვთა და ანგარიშთა უმჯობესია. ყოველნი ქრისტიანნი ანუ პურიანი, გინა წარმართნი ამის მიერ რიცხვენ. ქართველთა, მკვირან, რად არა დასვერბეს, ანუ წმიდათა მამათა დაუტევეს. აწ მე სომხურის წიგნიდამ გარდმოვიღე, მუნცა ესრე ნაკლებ-ნაკლები ეწერა, სიგარძისათვის აღარ შეესრულე-ბინათ. ვინცა აქამდე ისწავლის, სხვადაც თვითანვე მიხედება და შეასრულებს.

ქართულისა ანბანთა სათვალავი თანხართვით დამისხამს. ვისცა უნდა, საჭირო არ არის, და ვისაც არ ენებოს, განსვენებო იწდეს. ყოველს ენაშა სხვადასხვა რიგით რიცხვენ იც არის, მაგრამ ესეც კარგია.

A

ესე ნულა ყოველთა რიცხვთა და ანგარიშთა უმჯობეს არს. და ყოველნი ქრისტიანე და პურიანი, გინა წარმართნი ამის მიერ რიცხვენ. ქართველთა, მკვირან, რასათვის არა გარდმოუღიათ, ანუ წმიდათა მთარგმნელთა მამათა დაუტევეს. აწ მე სომხურის წიგნიდამ გარდმოვიღე, მუნცა ნაკლებ-ნაკლები ეწერა. ასსამოცს უკან აღარ შეუსრულებიათ სიგარძისათვის, ამისთვის ნაკლებად უწერიათ. ვინცა მუნამდე დამსწავლის, სხვადაც თვითანვე შეასრულებს.

ქართულისა(ა) ანბანის(ა) სათვალავი თანხართვით დამისხამს. ვისცა ენებოს, საჭირო არა არის რა, და ვისცა არა ენებოს, თვით განისვენოს.

Cab

ესე ნულა ყოველთა რიცხვთა და ანგარიშთა უმჯობეს არს, და ყოველნი ქრისტიანნი ანუ პურიანი, გინა წარმართნი ამათ მიერ რიცხვენ. ქართველთა, მკვირან, რასათვის არ(ა) გარდმოუღიეს, ანუ წმიდათა მამათა მთარგმნელთა არ(ა) დახედნეს. აწ(ე) მე სომხურის წიგნთაგან გარდმოვსწერე, მუნცა ესრე(თ) ეწერა ნაკლებ-ნაკლები. ასსამოცდაათს უკან აღარ შეუსრულებიათ, ამისთვის ნაკლებად უწერიათ. ვინც მუნამდისი დამსწავლის, სხვადაც თვითანვე შეასრულებს.

ქართულისა ანბანთა სათვალავი თან დამისხამს (დამისხამს Cab). ვისცა (ვა-საც Cab) გენებოს, საჭირო არა არის რა, და ვისცა არ გენებოს, ნებისა შენისად იყავ.

საქცევნი ზუთთა კმიანთა ახოთანი და სწავლა სხვათა ასოთა და თავ-ბოლოთანი (საქცევნი ზუთთა კმიანთა ასოთანი და სხვათა თავ-ბოლოთანი ACab)

ZAa

ქართულთა ენათა ანბანთა ასონი არიან 40 და ებრაელთა 22, ლათინთა 24 და ელლუნთა (— ლათინთა და ელენთა 24 Aa), არაბთა 29 (+ და Z), ინდოთა 12, რუსთა (+ და Aa) სომეხთა და კვალად

AbCab

ქართულთა (ქართულისა Cab) ენისა ანბანთა ასონი არიან 38, (+ და Cab) ებრაელთა 22, ლათინთა და ელენთა (— ელენთა და ლათინთა Cab) 24, არაბთა 29, ინდოთა 12, რუსთა და სომეხთა და

ZAa

სხვათა (+ და Aa) რომელთაზე (+ ქართულთა ზედა Aa) მეტი და რომელთაზე ნაკლები, ენათა სიგრძე-მოკლობისა და შიშოქცევისათვის (შიშოქცევათა შიგერ Aa). რამეთუ არიან ენანი, რომელ (რომელნიმე Aa) კორქთა შინა (შიგა Aa) იტყვიან სიტყვათა, და არიან ენის წყურვალთა(თა). ამის გამო არს ენათა (ასოთა Aa) მეტ-ნაკლებობაჲ.

ხოლო ქართულ(ნი) (+ ანბანთა Aa) ორმ(ე)ოც(ნი) ასონი განყოფილებიან შვიდად: კმოანად, ნა(რ)ნარად, ზაგუდად, ენის მწერვალთად, საშუალ ენისა და კორქთა შინა, ხოლო მეშვიდე ნახევარ ზაგუდა შიგერ მოხრიო(ა) ნესტებერ (ნესტებერ Z) ამისთვის, რამეთუ არიან ასონი, რომელნი(მე) ზაგუთა შიგერ ითქვას და რომელ(ნი)მე ენის წყურვალთა, (+ და Aa) რომელნიმე საშუალ ენითა და რომელნიმე კორქთა. სიტყვის(ა) შიშოქცევისათვის (შიშოქცევისა და კაფითა გამოჩენისათვის Z), რამეთუ არიან სიტყვანი მაღალნი და არიან ზომიერნი და არიან მდაბალნი. ამისთვის არს შვიდად განყოფილ(ა) ასოთა შათ.

რამეთუ კმიანი (კმოანნი Aa) ასონი არიან ზუთნი ესენი (ესე იგი არს Aa):

ა ბ გ დ ე

ესე(ნი) არიან, რომელთაგან გამოვლენ კმანი საშუსიკონი, საშწუობრონი და საგალობელნი და თვინიერ ამათსა არა არა კმაჲ, გინა შუსიკელობა, გინა სიტყვაჲ. (+ ამა ინსა, ენსა და [ონსა] ზაგე-აშკმით

AbCab

კვალად სხვათა რომელთაზე ქართულთა ზედა მეტი (— მეტი ქართულსა ზედა Cb) და რომელთაზე ნაკლები, ენათა სიგ(რ)ძე-მოკლობასა (-მოკლობასა Cb) და შიშოქცევათა შიგერ. რამეთუ არიან ენანი, რომელნი(მე) კორქთა შიგა იტყვიან სიტყვათა (— სიტყვათა კორქთა შიგა იტყვიან Cb) — სიტყვანი ენის წყურვალთა (წყურვალთა Cab). ამის გამო არს ასოთა მეტ-ნაკლებობაჲ (- ნაკლებობა Cab).

ყოველთა (+ ენათა Cab) ანბანთა შორის არიან (არის Cb) ზუთნი კმიანი(ნი) ასონი. რომელთაგან გამოვლენ კმანი საშუსიკონი, საშწუობრონი და საგალობელნი. და თვინიერ ზუთთა ამათ ასოთა არა არს კმოანება, (+ და Ab) არცა მუსიკელობა (მუსიკობა Ca) და სიტყვანი:

ა ბ გ დ ე

ესენი არიან ზუთნი კმიანი ასონი. და არიან სხვანიცა, რომელ(ნი) მცირედითა (მცირითა Cab) მიჰგავს ამათვე კმოანებითა (კმოანობითა Cb; + ოთხნი Ab):

მ ა ნ პ

Aa

AbCab

უნდა თქმა, ხოლო ინსა მცირედ ენისა
ოდენ განძვრა და უნსა ბაგე ნესტეებრ
[...ით თქმა Z]. ხოლო ხუთნი ესე
ასონი განიყოფებიან სამად: მდლად,
ზომიერად და მდაბ[ლად]. ხოლო მდაბ-
ლი არს ა ბ, (+ ხოლო Aa) ზომიერ(ი)
არს ბ, ხოლო მცირედ უდაბლეს (მდაბალ
Aa) არს ამათ(ა) შორის ო ფ.

ხოლო ბაგეთა მიერ სათქმელნი ასონი
არიან ოთხნი ესენი (ესე იგი არს Aa):

ბ მ პ ფ

ხოლო ესენიცა განიყოფებიან სამად:
(+ მეტად, ზომიერად და ნაკლებად. ხო-
ლო Aa) მეტი არს პ, (+ ხოლო Aa) ზო-
მიერი არს მ, ხოლო ნაკლები არს მ ფ

ხოლო ენის წვერვალთან არიან
(+ ასონი Z) ათერთმეტნი ესენი (ესე
იგი არს Aa):

ფ ზ თ ლ ნ რ ხ ტ ც ძ წ

ხოლო ესენიცა განიყოფებიან სამად:
(+ მეტად, ზომიერად და ნაკლებად. ხო-
ლო Aa) მეტი არს ზ რ ტ ც ძ წ, ზომი-
ერი(ი) (+ არს Aa) ფ ნ ხ და ნაკლები
(+ არს Aa) თ ლ.

ხოლო საშუალო ენათასა (ენისა Aa)
არიან შეიღნი ასონი ესე (ესე იგი
არს Aa):

გ კ ქ ლ ჩ ხ ჯ

ესენიცა განიყოფებიან სამად (+ მე-
ტად, ზომიერად და ნაკლებად Aa): მეტი
არს კ ქ, ზომიერი (+ არს Aa) გ ჩ ხ
და (ხოლო Aa) ნაკლები (+ არს Aa)
ქ ლ.

ხოლო კორკისანი (კორკთა შინა სათ-
ქმელნი Z) ასონი არიან სამნი ესენი (ესე
იგი არს Aa):

ჟ კ მ

ესენიცა განიყოფებიან სამად (თა-
თიველად Aa): მაგარი არს ჟ, საშუალო(ი)
არს ყ და (ხოლო Aa) (მ)ლაღალა არს მ.

ხოლო ნახევარბაგეთა მსგავს მსახიობ(ა)

არამედ ამათ მათოდენი არ ძალუც
კმარანება, და ესე ასონი არცა ყოველთა
ენათა შინა არიან (მოვლენ Cab), ხოლო
ხუთნი იგი ყოველთა ენათა შინა არიან.

ZAA

AbCab

ნესტეებზე ძრებით არიან ასონი ცხრანი
ესე(ნი):

გ მ ა ზ ზ ე ზ ზ ზ

ესენია (+ სამად AA) განიყოფ(ებ)ა-
ან: მაგარი არს ვ ე ზ ზ ზ, ხოლო წვილი
არს ზ ზ ზ და (ხოლო AA) (მ)დაბალი
მ ა ზ.

და არიან ასონი, რომელ(ნი) ყოველთა
ეთავების და სხვათა (სხვათა AA) ბოლოდ
ყოველთათვის იქმნების. და არიან, რომ
მელნი თავადაც იქმნების და ბოლოდაცა
ქართულის(ა) ენის(ა) სიგრძისა და ში-
მოქცევისაგან. აჰა აჰა განიხილე, ვითარ
ანის(ა) შიერ ესრეთ ყოველთა სიტყვათა
ზედა(ნ) მოვალს:

აწევა აქიდება ატანა.

თავადაც იქმნა ანი და ბოლოდაცა.
უკეთეს ენებოს კაცსა ენოანსა (+ და
სიტყვამგებრსა Z), რომელმან ქართულ-
სა ენისა სისრულე იცოდეს და მიმოაქ-
ციედეს.

დადებად დაგებად დასხმად.

აგრეთვე დონი მოვალს უმრავლესად
სხვათა ზედა.

მლოდუ მტყოდუ მურჩებოდუ

ესე ენი ესრეთ არს და ინიცა, ნარიცა
და სანიცა, ვითარ ესენი:

იტყოდუ იქმოდუ იხარებდუ.

ნამეფარმან ნაქალაქევემან ნაოქარმან.
სათხოელს საყოლელს საქონელს.

გქსნი ესე ასონი რომელიმე კმონი
და რომელიმე უკმო თავადაც მოვალს
და ბოლოდაც გულისხმიერის კაცისაგან.
ხოლო მანი თავად მოვალს ვიეთთათვის
და ბოლოდაცა. ხოლო განი, ეინი, უნა.
წილი თავად არს და არა ბოლოდ:

და არიან ასომი, რომელი ყოველთა
(+ სიტყვათა Cab) ეთავების და სხვა
ბოლოდ ყოველთათვის იქ(მ)ნების. და
არიან, რომელ(ნი) თავადაც იქმნების
(იქმნას Cab) და ბოლოდაც(ა) ქართუ-
ლისა ენისა სიგრძისა და მიმო(და)ქცევი-
საგან. აჰა აჰა განიხილე, ვითარ ანის ში-
ერ ყოველთა (+ სიტყვათა Ab) ზე-
და(ნ) (+ მოვალს Ab):

აწევა (აწევა Cab) აქიდება ატანა

თავადაც იქმნა ანი და ბოლოდაცა. უკუ-
თუ ენებოს კაცსა ენო(ვ)ანსა. რომელ-
მან (და Cab) ქართულისა ენისა სისრუ-
ლე იცოდეს და (მიმო)აქციედეს

დადებად დაგებად დასხმად

აგრეთვე (ესრეთვე Cab) დონი მო-
ვალს (+ და Cab) უმრავლეს(ად) სხვა-
თა (სხვათა Cab) ზედა.

მლოდუ მტყოდუ მურჩებოდუ

ესე ენი (+ და Cab) ესრეთვე არს
(+ და Ab) ინიცა და სანი. ვითარ
ესენ(ნი):

იტყოდუ იქმოდუ იხარებდუ
სათხო(ვ)ელს საყოლელს საქონელს.

ხუთნი ესე ასონი რომელიმე კმონი,
რომელიმე უკმო (— ესე ხუთნი სხვანი
ასონი Cab) თავადაც მოვალს და ბოლო-
დაც(ა) (+ მოვალს. ი. წ.) გულისხმი-
ერის კაცისაგან (კაცსა შიერ Cab). ხო-
ლო მანი (+ ყოველთა Cab) თავად მო-

ZAa

AbCab.

გაუკეთე	გავგზავნე	გავაპატრონე
ვლამი	ვიქ	ვამტაცებ
უშეფოდ	უყმოდ	უცხენოდ
წაართვა	წაიარბინა	წაუეიდა

ესეეთთარად და მსგავსად ამათსა ყოველთა თავად მოეზავებიან, ხოლო ბოლოდ თანი, ონი და ცანი მოეზავებიან:

კაცთ	პირუტყვთ	ხეთ
თქვათ	იპოვათ	მისცათ
პატრონსაც	ყმასაც	მონასაც.

ესრეთ ბოლოდ მოვლენ და განაყოფენ ენათა მიმოდრეკათა. ესეცა იქმნების ასონი, რომელნი თავად ეთქვი, ბოლოდაც ითქვას, არამედ იშვით და გაუწყობელად. ეგრეთვე ბოლო თავად ითქვას, არა საკმ(ა)რად და აშლით გაწყობილ (კ)კამს.¹

ვალს, ვიეთთათვის (რომელთათვისმე Cab) ბოლოდ(ა)ცა. ხოლო წარე ყოველთა ბოლოდ და არა ყოველთა თავად, არამედ რომელთათვისცა (ვიეთთათვისცა Cab) თავად. ხოლო განი, ენი, უნი (+ და Cab) წილი თავად არს და არა ბოლოდ, ესრეთ:

გავაკეთე	გავგზავნე	გავაპატრონე
ვლამი	ვიქ	ვამტაცებ
უშეფოდ	უყმოდ	უცხენოდ
წაართვა	წაიარბინა	წაუეიდა.

ესეეთთარად და მსგავსად ამათსა (ამათთა Cab) ყოველთა თავად მოეზავებიან (მოვალს Cab), ხოლო ბოლოდ თანი, ონი და ცანი მოეზავებიან (მოვლენ Cab):

კაცთ	პირუტყვთ	ხეთ
თქვათ	იპოვათ	მისცათ
პატრონსაც	ყმასაც	მონასაც.

ესრეთ ბოლოდ მოვლენ (მოვალს Cab) და განაყოფენ ენათა მიმოდრეკათა (შე-მოდრეკითა Cab). ესეცა იქმნებას (- ხოლო იქმნების ესეცა Cab) ასონი, რომელნი თავად ეთქვი, ბოლოდაც ითქვას. არამედ იშვით და გაუწყობ(ე)ლად ეგრეთვე ბოლო თავად ითქვას, არა საკმ(ა)რად და აშლით გაწყობილ კამს¹

Z

A

Cab

აქა იუწყე, რამეთუ პეტრიწი ქართველსა პლატონურისა წიგნებისაგან სიტყვაჲ რომელსამე აღგილსა მრთელი დაუწერია, რომელსამე აღგილსა —

აქა იუწყე, რამეთუ პეტრიწი ქართველსა პლატონურის წიგნებისაგან სიტყვაჲ რომელსამე აღგილსა მრთელი დაუწერია, რომელსამე აღგილსა ნაყლე-

აქა ი(უ)წყე, რამეთუ პლატონისა თანამოსაყდრესა პარკლეს და იოვანეს დიდთა ფილოსოფოსთა სიტყვა რომელსამე აღგილს მრთელად აღუწერიათ, რომ-

¹ ამის შემდეგ ხელნაწერებში წარმოდგენილი იყო „ანდერძნაშავი“, რაც ბოლოს გადავიტანეთ.

Z

A

Cab

ნაღები და სხვაგან —
განკვეთილი და სხვაგან —
წერტი. ერთი და იგივე სახე-
სი. რომელი დაადრშობს
დაიღსა და ძნელ სასმენელ
და შევნიერ და გემოან
დაიღს. რამეთუ სიტყვა
მართელი არს „ახლოს“,
ხოლო მეტი — „ახლონი-
ნი“ და ნაყლები — „ახ-
ლო“, ხოლო განკვეთი-
ლი — „ახს“. აგრეთვე
მართელი — „მოვედ“, მე-
ტი — „მოვედინ“, ნა-
ყლები — „მოდი“, ხოლო
განკვეთილი — „მო“. მართე-
ლი — „წარვედ“ და მე-
ტი — „წარვედინ“, ნაყ-
ლები — „წადი“ და განკვე-
თილი — „წა“. ამის მსგავ-
სად არიან სიტყვანი და
საქცევნი მათნი.

ბი და სხვა(სა)გან განკვე-
თილი და სხვა(სა)გან მე-
ტი. ერთივე იგი სიტყვაა
რომელი დაადრშობს წე-
რიღსა და ძნელ სასმენელ
ჰყოფს და გემოან, რამე-
თუ სიტყვა მართელი არს
„ახლოს“, ხოლო მეტი —
„ახლონი“ და ნაყლები —
„ახლო“, ხოლო განკვეთი-
ლი — „ახს“. აგრეთვე
მართელი — „მოვედ“ და
მეტი — „მოვედინ“, ნა-
ყლები — „მოდი“, ხოლო
განკვეთილი — „მო“. ამის
მსგავსად არიან მრავალნი
სიტყვანი და საქცევნი
მათნი.

მეორე სიტყვა მეტი და
რომელიმე ნაყლებ და სხვა-
გან შედგან(ი)კვეთილი. ერთი-
იგივე სიტყვაა, რომელნი
ძნელ ჰყოფენ ენათა და
წიგნთა. რამეთუ სიტყვა
მართელი არს „ახლოს“,
ხოლო მეტი — „ახლონი“
და ნაყლები — „ახლო“,
ხოლო განკვეთილი —
„ახს“. აგრეთვე მართელი —
„მოვედ“, მეტი — „მოვე-
დინ“, ნაყლები — „მოდი“,
ხოლო განკვეთილი —
„მო“. ესევეთაჲად არიან
მრავალნი სიტყვანი და
საქცევნი მათნი.

ZA

Cab

არიან ქარავმანიცა ათნი, რომელთა
(რომელსა; + ქართულად ეწოდების
კანწილცა, ხოლო Z) ელლენებრ პროსო-
თიანი (+ ეწოდებიან A). (ა)მათ შიერ
აერ-არს ღრმათა წერილთა კითხვანი
უკეთენელად.

ერთი ესე არს „ა“. ამას ეწოდებიან ოქ-
სია, რომელ არს მახვილი. სადა (+ ესე
Z) სიტყვასა ზედათ აერული აქეს, მუნ
კმისა ამალდება კამს.

მეორე ესე არს „უ“, ამას ეწოდებიან ვა-
რია, რომელ არს მძიმე. სადა ქვეილამ
უქდეს, მუნ კმისა დადამლება კამს.

მესამე (-+ ესე არს ZAb). რა პერისპო-
ნენი, რომელ არს გარემომართხმელი.
სადა (+ ესე ZAb) ჯდეს, სიტყვა პოვე-
თი თქვან.

არიან ქარავმანიცა ათნი, რომელთა
ბერძნულად ეწოდებიან პროსოლიანი.
ამათ შიერ ჯერ-არს ღრმათა და კეთილთა
წიგნებთა კითხვანი უკეთენელად. ხოლო
თვნიერ ამათსა არა იკითხვების წიგნი
გზიანად და კეთილად.

ერთი ეს(ე) ირ(ი)ს „ა“. ამას ეწოდე-
ბის ოქსია, რომელ არს მახვილი. სადა
სიტყვასა ზედათ უზის, მუნ კმისა ამალ-
დება კამს.

მეორე ესე არს „უ“, ამას ეწოდების
ვარია, რომელ არს მძიმე. სადა ქვეილამ
უქდეს, მუნ კმათა და(მ)დადლება კამს.

მესამე „ა“. პერისპომენი, რომელ არს
გარემომართხმელი. სადა ესე ჯდეს, სიტყ-
ვა მოვეთითი თქვან.

ZA

შეოთხე (+ ესე არს ZAA) — მაყრა, რომელ არს ქარ. ვმა. სადა ესე ჯდეს, ასო აკლია.

მეზუთე (+ ესე არს ZAA) — ვრაქია, სადა ესე ჯდეს, მცირედ ნაკლებია.

მეეჟესე (+ ესე არს ZAA) — დანია, სადა ესე ჯდეს, წყნარად(ღ) წაიარე კითხვა.

მეშვიდე (+ ესე არს ZAA) — ფსილი — წვლილად ანუ უკუსაქცევლად.

მერვე (+ ესე არს ZAA) — აპოსტროფოს, რომელ არს შემგვრელი.

მეცხრე (+ ესე არს ZAA) — ვიპოდიასტოლი, სადა ქვეით უჯდეს, სამთა სიტყვათა შეჰყარეს, და ესე — ორთა სიტყვა(თა). ერთად შეკრვით თქვან, ნუ გააცალერძოებენ.

მეთთე (+ ესე არს ZAA) — ფიფენ, სადაცა (+ ესე ZAA) ჯდეს, ნახევარ-სიტყვაა არს.

ა	ოქსია
ე	ვარია
ი	პერისპომენი
ო	მაყრა
უ	ვრაქია
ყ	დანია
ფ	ფსილი
ჟ	აპოსტროფი
ჰ	ვიპოდიასტოლი
რ	ფიფენ

Cab

შეოთხე — მაყრა, რომელ არს ქარ. ვმა. სადა ესე ჯდეს, ასო აკლია.

მეზუთე — ვრაქია, სადა ესე ჯდეს, მცირედ ნაკლებია.

მეეჟესე — დანია, სადა ესე ჯდეს, წყნარად წაიარე კითხვა.

მეშვიდე ფსილი — წვლილად ანუ უკუსაქცევლად.

მერვე — აპოსტროფოს, რომელ არს შემგვრელი.

მეცხრე — ვიპოდიასტოლი, სადა ქვეით უჯდეს, სამთა სიტყვათა შეჰყარეს, და ესე — ორთა სიტყვათა ერთად შეკრვით თქვან, ნუ გააცალერძოებენ.

მეთთე — ფიფენ, სადაცა ჯდეს, ნახევარ-სიტყვაა არს.

ა	ოქსია
ე	ვარია
ი	პერისპომენი
ო	მაყრა
უ	ვრაქია
ყ	დანია
ფ	ფსილი
ჟ	აპოსტროფი
ჰ	ვიპოდიასტოლი
რ	ფიფენ

ZA

ეს(ე) ნიშნები (ნიშანი A) სხვა და (+ სხვა Z) და სახელები (+ ერთი Z) იგივე.

6 0 H
 1 2 3
 4 5 6
 7 8 9
 10

ეს(ე) სხვა ნიშნებია (+) წენტილი, ფ ტროფოს, დიოდოზოსის ბოლოს ეს ნიშნები ასრე ისხდა ერთს აღგილს, წერილს გარეთ.

ესე ოთხნი ნიშანი ქვეყ(ა)ნის შრომელობისა ქელოვნებანი არიან:

ა: • ამას ეწოდება (ეწოდებია Ab) სტილმა, რომელსა ჩვენ წერტილსა უწოდებ და სახელ-სდებენ ერთად.

ბ: — ამას უწოდებ ღრამმად მეორედ, რამეთუ წერტილისაგან წარზიდულ არს. ზ: n. ამას (+ უწოდებ ZAb) ეპიფანიად, რომელიცა ზედა კერძო იხილუების.

დ: • ბოლო ამას (+ უწოდებ ZAb) სტერეოდ, რომელიცა ქვემო კერძო გვამი იყოს(ს) რასაცა.

ზოგად სახელები ოთხთავე სტერი არს, ვითარ ჩვენ ყოველთა ასოთა ერთა გვამი. შეისწავე, ქართულადაც სახელები ესე არს: სტილმა • წენტილი; ღრამმა — წარზიდული; ეპიფანია n საჩინო; სტერეონსა • მყარი.

ესე ნიშანი სადაცა სხენან, შიგასწავლის, ცხოველი არს თუ მცენარე, გონება იგამხედველ:

Cab

ეს(ე) ნიშნები სხვა და სახელები იგივე.

6 0 H
 1 2 3
 4 5 6
 7 8 9
 10

ეს(ე) სხვა ნიშნებია (+) წენტილი, ფ ტროფოს, დიოდოზოსის ბოლოს ეს ნიშნები ასრე ისხდა ერთს აღგილს, წერილს გარეთად.

შეისწავე, რამეთუ ქვეყანის შრომელობათა ქელოვნებანი არიან ესე ნიშანი ოთხნი:

ა: • ამას ეწოდებია სტილმა, რომელსა ჩვენ წერტილ უწოდებ და სახელ-სდებენ ერთად.

ბ: — ამას ღრამმად და უწოდებ მეორედ, რამეთუ წერტილისაგან წარზიდულ არს.

გ: n. ამას ეპიფანიად, რომელიცა ზედა კერძო იხილუების.

დ: • ბოლო ამას სტეროდ, რომელიცა ქვემო კერძო გვამი იყოს რასაცა.

და ზოგად სახელები ოთხთავე სტერი არს, ვითარ ჩვენი ყოველთა ასოთა ერთა გვამი. შეისწავე, ქართულადაც სახელები ესე არს: სტილმა • წერტილი; ღრამმა — წარზიდული; ეპიფანია n საჩინო; სტერეონ • მყარი; ეპიფანია n სტილმა: • ღრამმა — სტერეონ •

ესე ნიშანი სადაცა სხენან, ყოველთა აღგილთა შიგასწავლის მის-მის თანა, მცენარეთა ანუ ცხოველთა, გონება ათანადე:

ZA

სადა ესე ჭდეს — შხესა

სადა ესე ჭდეს — მთოვარესა

სადა ესე ჭდეს — ვარსკვლავსა

სადა ესე ჭდეს — ზესა

სადა ესე ჭდეს — ბალახთა

სადა ესე ჭდეს — ფრინველთა

სადა ესე ჭდეს — თევზთა

სადა ესე ჭდეს — ოთხფერ-
ქთა.

სადა ესე ჭდეს — მწერთა

სადა ესე ჭდეს — მძრომთა

სადა ესე ჭდეს — სხვათა
ენათა

ებრაული, ქალდეული და ბერძუ-
ლი კაცთა სახელი ანუ ქვეყანათა
ანუ ქალაქთა და სოფელთა, ოდეს-
მე ქართულისა ენისათვისცა საქ-
მარ იქმნების, რათაცა გამომთარ-
გმანების, თანვე უწერია.

ჟ. სადა ესე ჭდეს, უქმარი სიტყვა.
სოფლისა ეამთა ვითარებისაგან შე-
მოსრულ არს, ამისთვის ესეცა დაჲ(ს)წე-
რე, რათა მოსწავლემან სცნას საქმარი და
უქმარი, ჭეროვანი და უჭერო(ჲ).

\ სადა ესე ჭდეს, ვერ დავისწავლე.
რას წიგნში იყო, ანუ რა თარგმანებაჲ
აქვს. ვინათგან ვერ გამოვაცხადე, ეს ნი-
შანი დაუსვი, ვინც იპოვით, მოაწერეთ
ზედ გამოჩენით.

სადა კიდურთა წითლულთა უწერა,
რომელსაცა წიგნში ძნელი სიტყვა რას
სიტყვით სწერია, თუ ვინმე გამოვლენას
ეცადოთ და პოოთ, ზედ მოაწერეთ, ზე
ვერ გამოვითარგმნე.

(+ სადა ესე ჭდეს [40.30||5.20] ქვეყ-
ნის ზომათა რიცხვია: პირველი ხარისხისა
სიმაღლისა და მეორე — წამის რიცხვი;
ორს ხაზს უკან სივრცის ხარისხის რი-
ცხეი და მეორე — წამის რიცხვი ZAB).

Cab

სადა ესე ჭდეს, შხეა

სადა ესე ჭდეს, მთოვარეა

სადა ესე ჭდეს, ვარსკვლავია

სადა ესე ჭდეს, ზეა

სადა ესე ჭდეს, ბალახია

სადა ესე ჭდეს, ფრინველია

სადა ესე ჭდეს, თევზია

სადა ესე ჭდეს, ოთხფერ-
იქია.

სადა ესე ჭდეს, მწერია

სადა ესე ჭდეს, მძრომა

სადა ესე ჭდეს, სხვათა ენათ.

ენრ(ა)ეულთა, ქალდეურ(ა) დ.
ბერძულთაგან არს ქვეყანათა და
კაცთა სახელები ქართულისა ენ-
ისათვისცა საქმარი, რომელ შათ
თარგმანი თანვე უწერია.

სადაცა ჟ. ესე ჭდეს, უქმარი სიტყვა.
და სოფლის(ა) ეამთა ვითარებათ(ა) მიერ
და წარყენათაგან შემოღებული. ამისთვის
ესეცა დაესწერე, რათა სცნათ მოსწავ-
ლემან საქმარი და უქმარი, ჭეროვანი და
უჭერო.

სადაცა \ ეს(ე) ჭდეს, ვერ გამოვაცხა-
დე და მისთვის ეს ნიშანი დაუსვი გა-
მოუცნობლობისათვის, და თქვენ, ვისც
მისწუდეთ (მიწვეულთ Cab), გამოჩინდეს
ეცადებით.

სადაცა წითლით სწერია კიდურთა,
ძნელს სიტყვას მიგასწავლის, რომელს-
ცა წიგნსა შინა სწერია, და მუწით ვამო-
ღებას შერ ეცადე. მე ვერ გამოვიღე.

**ანდერძნება (+ ამის ZA) მუშაპისა ზრიად
დამაზმრალისა მოსწავლეთათვის. გარნა (ბოლო Cab)
მრავალნი მოსწავლენი მგმოზარ და მოაიძხარ ექმნებინა
ზრომისთვის და არა სარეწამად მისცავენ ლოცვასა
(შენდოზას Cab)**

Z

მე, სულხან-საბა ორბელიანი, კახეკობისა ქაშისა და სიყრმესა ფრიადი შრომა დამიცს ამა წიგნსა ზედა. რამეთუ ქართულთა ენათა ლექსიკონი აღარ იპოვებოდა, რამეთუ ქართულთა ენათა ვითარებითა უჩინო ქმნილ იყო, რომელსა მეხოთე ვახტანგ მეფემან ქართულად „სიტყვის კონა“ უწოდა. ენითგან პატროსანი ესე წიგნი დაკარგულათ, ენა ქართული თვისთა ნებაზედ გაერყენათ.

ვახტანგ მეფის ბიძამ ჯიორგი მეფემ, მიზრძანა ამისი ტელუყოფა.

და ერთი სომხური მომცრო ლექსიკონი ენახე. რომელსა მათისავე ენითა ბარგიტე ეწოდებინს, და მეც მათის ბაძით ტელი მივყე და, რაოდენ ძალმედვა, აღწერე.

A

მე, სულხან ორბელიანსა, კახეკობისა ქაშისა და სიყრმესა ფრიადი შრომა დამიცს ამა წიგნსა ზედა. რამეთუ ქართულთა ენათა ლექსიკონი (+ რომელ არს ქართულად „სიტყვის კონა“ AA) აღარ იპოვებოდა. რამეთუ ქართულთა ენათა ვითარებითა უჩინო ქმნილ იყო და ენი ქართულთა თვისთა ნებასა ზედა გაერყენათ.

სომხური ერთი მომცრო ლექსიკონი ენახე და მე მათის ბაძით აღწერე.

რაოდენი ძალმედვა, ანუ წერილთა შინა ენახე.

Cab

ფრიადი შრომა დამიც ამა წიგნსა ზედა. რამეთუ ქართულთა ენათა აღარ იპოვებოდა ლექსიკონი, ქართულთა ვითარებისაგან დაკარგულიყო და ენა ქართულთა თვისთა ნებაზედ გაერყენათ.

სხვისა ენათა ენახე და მეც მათის ბაძით აღწერე.

რაოდენი ძალმედვა, ანუ წერილთა შინა ენახე.

რომელიცა წერილთა შინა ენახე, გამოვიღე. სარდ-

Z

თო წერაღთა და ღთის-
მეტყველებათა შინა, რა-
მელიმე ღრმათა ფილოსო-
ფოსთა წიგნებთაგან და
ღთისმეტყველებათა, კავ-
შირთა, პროკლეს პლა-
ტონურთა დიოდოზოსთა,
არისტოტელისა და ფორ-
ფირის კათოლორიათაგან
გამოვიღე. ნემესიოს და
იოანე დამასკელის პლა-
ტონური სიტყვის საქცე-
ვები აღეწერე, რომელიმე
არა მათებრ ღვარჰნილად,
არამედ მათივე წმიდათა
მამათაგან საადგილო ეპოე
და საადგილონი აღეწე-
რენ, რათა ისწაონ ენა
ქართული, შესრულებული
და განერცელებული ფარ-
ნავაზ ქართველთა პირვე-
ლისა მეფისა მიერ, ბრძნი-
სა და გონიერისა, რომელი
იყო ძეთაგან ქართლოსიან-
თა წარმართი.

რომელნიცა ვიცოდო.
დაეწერე. და რომელნიცა
ძნელნი სიტყვანი არა ვი-
ცოდო, ღრმათა წიგნებთა
შინა ეპოე. და რომელიმე
სხვათა ენათა შევამოწმე
და გამოწვლილვით რომ-
მელნიცა ეპოე, ადვილად
თან მოვაწერე. რომელიცა
ვერა ეპოე, საცილობელი
არ დაეწერე, არამედ მუნ-
ვე კიდურთა ზედა წითლ-
თა ნიშნად იგივე სიტყვება
მოვაწერე, ნუთუ სხვა წე-

A

გამოესწერე, საღთო წე-
რილთა და ღთისმეტყვე-
ლებათა შინა, რომელიმე
ღრმათა ფილოსოფოსთა
წიგნებთაგან ღმრთისმეტ-
ყველებათა, კავშირთა,
პროკლეს პლატონურთა
დიოდოზოსთა, არისტო-
ტელისა კათოლორიათაგან
გამოვიღე. ნემესიოსისა და
იოანე დამასკელისა პლა-
ტონური სიტყვის საქცე-
ვები აღეწერე, რომელიმე
არა მათებრ ღვარჰნილად,
არამედ მათივე წმიდათა
მამათაგან, სადა საადგილო
ეპოე, საადგილონი აღეწე-
რენ, რათა ისწაონ ენა
ქართული, შესრულებული
და განერცელებული და
განაკვეთილი ფარნავაზ
ქართველთა პირველისა მე-
ფისა მიერ, ბრძნისა და
გონიერისა, რომელი იყო
ძეთაგან ქართლოსიანთა
წარმართი.

რომელიცა ვიცოდო, დაე-
წერე. და რომელიცა
ძნელნი სიტყვანი არა ვი-
ცოდო, ღრმათა წიგნებთა
შინა ვიძიე. რომელ(ნი)მე
სხვათა ენათა შევამოწმე
და გამოწვლილვით, რომ-
ელიცა ეპოე, ადვილად თან
მოვაწერე. რომელიცა ვე-
რა ეპოე, საცილობელი არა
დაეწერე, არამედ მუნვე
კიდეთა ზედა წითლით
ნიშნად მოვაწერე. და თუ
ვინმე სხვაგან უცხო სიტყ-

Cab

გამოესწერე, საღთო წე-
რილთა და ღთისმეტყვე-
ლებათა შინა. რომელიმე
ღრმათა ფილოსოფოსთა
წიგნებთა ღმრთისმეტყველე-
ბისა, კავშირთა პროკლეს
პლატონურსა დიოდოზო-
სთა, არისტოტელის კათო-
ლორიათაგან გამოვიღე. ნე-
მესიოსისა და იოანე და-
მასკელის პლატონურს
სიტყვის საქცევები აღეწე-
წერე, რომელიმე არა მა-
თებრ ღვარჰნილად, მათ-
ვე წმიდათა მამათაგან სა-
და საადგილონი ეპოე,
საადგილონი აღეწერე, რა-
თა ისწავლონ ენა ქართუ-
ლი, შესრულებული და
განაკვეთილი ფარნავაზ
ქართველთა პირველისა მე-
ფისა მიერ, ბრძნისა და
გონიერისა, რომელი იყო
წარმართი ძეთაგან ქართ-
ლოსისთა, სასწავლო კე-
თილგონიერთა მოსწავლე-
თათვის.

ხოლო რომელი ვიცო-
დი, დაეწერე. და რომელი-
ცა ძნელი სიტყვა არა ვი-
ცოდო, ღრმათა წიგნებთა
შინა ვიძიე, რომელიმე
სხვათა ენათა შევამოწმე,
რადგინი ეპო(ე)ე გა-
მოწვლილვით, ადვილად,
თან დაუწერე, რომელიცა
ვერა ვ(პ)ო(ე)ე, საცილო-
ბელად არ დაეწერე. არა-
მედ მუნვე კიდეთა ზედა
წითლით ნიშანი მოვაწე-
რე. და ვინცა პოოთ სი-

Z

რილთა მისთანა სიტყვა
ეწიროს, გამოძიებით იპო-
ვბა. თუ ვინმე სხვაგან
უცხო სიტყვაჲ პოოთ, ანუ
თარგმანთ სიტყვისა, გინა
წერილთაგან გამოიღოთ,
ამა წიგნთა შინა ჩაურთე-
ვით. რამეთუ მე მრავალი
სიტყვა დამიშთა, რომელმ.
მე არა სმენითა და წე-
რილთა უნახაობითა, რომ-
ელმე ნუსხათა დაკარგუ-
თა და დავიწყებითა. გარნა
რაოდენ ძალ-მედვა, ვეცა-
დგე ელენთა, ლათინთა, სო-
მხურთა, რუსთა და არაბ-
თა წიგნებისაგან და მით
გამოვიღე და უმრავლესი
დამიშთა ამისთვის, რამე-
თუ მე ქართულისა ენისა-
გან კიდრე სხვა ენა არა ვე-
ცოდ. და.ამა ენათა რომ-
მელნიცა სწორად თქვეს,
გინა რომელმან დამაწერა,
იგი დავწერე. რომელნი არა
ემოწმენ, არცა მე დავწე-
რე. და თქვენ იგულისმოდ-
გინეთ, რომელთა მოგცესთ
უფალმან სიბრძნე და მეც-
ნიერება, თქვენ შესრუ-
ლეთ. არა უმეცარითა
გმტყვი, არამედ ბრძენთა
ვედრებით მოგაქსენებთ. მე
უწინარეს ლათინური და
ელენური ლექსიკონი ვერ
ვნახე, თვარა უკეთესის
რიგით აღწერდი. მას უკან
ვნახე და ზოგი რამ იმით
გავმართე და რიცხვებიც
წერილთანი თან ჩართვი-
დაუსხი.

ამა წიგნთა შინა ანუ
სახელნი კეთილნი და ბო-
როტნი, საძებელნი და სე-

A

ვა პოოთ, ანუ სიტყვათა
თარგმანი, ანუ წერილთა-
გან გამოიღოთ, ამა წიგნსა
შინა ჩაურთევით. რამეთუ
მე მრავალი სიტყვა და-
მიშთა, რომელიმე არასმე-
ნითა და წერილთა უნ-
ახაობითა, რომელიმე და-
ვიწყებითა და ნუსხათა და-
კარგვითა. ხოლო რაოდ-
ენ(ი) ძალ-მედვა, ვეცადა
ელენთა, ლათინთა, იტა-
ლიათა, სომხურთა, რუს-
თა, არაბთა წიგნებთაგან
შემოწმებითა გარდმოვი-
ღე და უმრავლესი დამიშ-
თა. ამისთვის, რამეთუ მე
ქართულისაგან კიდრე სხვა
ენა არა ვიცოდ. და ამით
ენათა, რომელთაცა სწო-
რად თქვეს, ანუ რომელ-
მან დამაწერა, იგი დავწე-
რე. და რომელნი არა ემო-
წმეს, არცა მე დავწერე.
და თქვენ იგუ(ი)ს-მოღ-
გინეთ, რომელთა მოგ-
ცეს(თ) უფალმან სიბრძნე
და მეცნიერება. თქვენ
შეასრულეთ. არა უმეცარ-
თა გმტყვი, არამედ ბრძე-
თა ვედრებით მოგაქსენებ.
მე უწინარეს ლათინური
და ელენური ლექსიკო-
ნი ვერ ვნახე, თვარა რომ-
ელი აღწერდი.

ამა წიგნთა შინა ანუ
სახელნი კეთილნი და ბო-
როტნი, უზადონი და

Cab

ტყვა უცხო ანუ მათა
თარგმანი, ანუ ღრმათა წე-
რილთაგან გამოიღოთ, ამა
წიგნთა თანა ჩაურთევით.
რამეთუ მე მრავალი სი-
ტყვა დამიშთა, რომელიმე
დავიწყებითა, რომელიმე
არასმენითა და წერილთა
უნახაობითა, რომელიმე
ნუსხათა დაკარგვითა. ხო-
ლო რაოდენი ძალ-მედვა,
ვეცადე, ელენთა, ლა-
თინთა, სპანიათა, სომხურ-
თა და რუსთა წიგნებთა
შემოწმებითა გარდმოვი-
ღე. და უმრავლესი დამიშ-
თა ამისთვის(ს), რამეთუ მე
ქართულისა ენისაგან კიდრე
არა ვიცოდ. და ამით ენა-
თა, რომელ(ნი) უკეთესთა
სწორად თქვეს, ანუ დამა-
წერეს, იგი დავწერე. და
რომელნი არა ემოწმენ,
არცა მე დავიწმენე.
თქვენ იგულისმოდგინეთ,
რომელთა მოგცესთ უფალ-
მან სიბრძნე და მეცნიერე-
ბა (მეცნიერება Cab).
თქვენ შეასრულეთ. არა
უცებს გმტყვი შესრულე-
ბასა, არამედ ბრძენთა მო-
გაქსენებ ვედრებით.

არაინ ამა წიგნთა შინა
სახელნი კეთილნი და ბო-
როტნი, უზადონი და უფ-

Z

მაგებელნი, უბადონი და ცუდნი. არა თუ კიცხვეთ სათვის აღმიწერია, რათა საჭირდალად იპყრათ, არამედ ენისა სისრულისათვის აღესწერე. თუცა უბადო სახელი აღმოიქცოს, მერმე-ლა უდარესი მოაყლდეს უაღრესსა და ღმთი და დარჩეს უკეთესი და სხვა არარა, და შემეცირდების ენა ქართული.

ვიცი, მრავალნი საბას-რობელად დასდებენ ნამ-რომთა ამათ ჩემთა. მათ თუცა წერილნი უყვარან. მრავალნი სხვანი წერილნი არიან, საღთონი და საერონი, და რომელიც ენუბოსთ, იგი იკითხნენ ხილო ესე ჩემებრ უცემისათვის აღიწერა, და დაუტეონ.

ენაჯარუენილებათაგან სწავლელნი მრავალთა აზი წერილთა სიტყვათა იტყხოებენ და შორად განიშორებენ, თუცა ცოცხალსა მკითხვენ, განმარტება ღმთით ძალ-მიცს და სიკვდილს უკან მათ იცინა.

იყო ტფილისის ქალაქთაგანი წინამძღვარი, სახელით იოზ. ჩვენის ეპისკოპოსად სწავლულ. შევნიერა მზრახველი, მეკამნე, მეფისალმუნე, კაფიაგამომეტყველი, მგალობლად ქებული, მწერლად გამოჩენილი, ლოცვადიუცადებული, შვიდეულით მმარბევი. შესაყრელად საყუ-

A

კუდნი, არა თუ კიცხვეთ სათვის აღმიწერია, რათა საჭირდალად იპყრათ, არამედ ენისა სისრულისათვის აღესწერე, თუცა უბადო სახელი აღმოიქცოს, მერმე-ლა უდარესი მოაყლდეს უაღრესსა (+ და Ab) ღმთილა დარჩეს უკეთესი და არარა რაა, და შემეცირდეს ენა ქართული.

ვიცი, მრავალნი საბას-რობელად დასდებენ ნამ-რომთა ამას ჩემსა. მათ თუცა წერილნი უყვარან. მრავალნი სხვანი წერილნი არიან საღთონი და საერონი, და იგი იკითხნენ. და ესე ჩემებრ უცემისათვის აღიწერა, და დაუტეონ.

Ab

იყო ტფილისის ქალაქთაგანი, წინამძღვარი იოზ. მწიგნობრად სახელოვანი მგალობლად ქებული, ღმე და დღე ლოცვადიუცადებელი, საკვირველი მემარბულე, შევნიერი მეკამნე, რიტორად მეფსალმუნე, მიწვივ მჰადაგებელი, სახეშემკული ტკბულად მოაღერსე. პირველად

Cab

ნიცა. არა კიცხვეთ სათვის აღმიწერია, რათა საჭირდალად იპყრათ, არამედ ენისა სისრულისათვის, ყოველთა ჰქონდა და მეც მისთვის დაესწერე. უკეთუ უბადო სახელი აღმოიქცოს, მერმე უდარესი მოაყლდეს უაღრესსა, და უკეთესი არარა არს ღმრთისაგან კიდე, და შემეცირდების ენა ქართული.

ვიცი, მრავალნი საბას-რობელად (საბრალბელად Cb) დასდებენ ამა ნამრომსა. მათ თუცა წერილნი უყვარან, მრავალნი სხვანი არიან, საღთონი და საერონი და იგი იკითხნენ. ესე ჩემებრ უცემისათვის აღიწერა, და დაუტეონ.

Z

Ab

Aa Cab

ჩელი. ამა სიტყვითა კონასა რა პელი მიეყუა, მგმობდა და მეციხოდა. ოდეს გავისრულე, მნახა. მოეწონა, და გადასაწერად ვათხოვე და გარდაწერა. სადაც ჩემი სახელი ეწერა, აღმოჰყოცა თვის ნაწერთა შინა და თვის სახელი და გარჩილობა დაწერა. ეს დიდად გამოევირდა, ვით იყადრა მან, სახელოვანმა კაცმან, ნუ შიადგებ ბოროტისა წილ ბოროტსაო. ვინადგან ჩემს ჭირნახულში მან ჩემი სახელი არ ჩაუტოო და თავისი დაწერა, მე ჩემს ჭირნახულში მისი ჰქება ამისთვის დაეწერე. ესე ამისთვის ვიჩივლე, ბოლო ჩვენ პირველსავე სიტყვასა ზედა მოვიდეთ.

ამ ლექსიკონის წერაში მგმობდა, და რა გავისრულე, ნახა, მოიწონა და გადასაწერად მთხოვა. მივეცი, გარდაწერა. და ჩემი სახელი და მეფის არჩოლისა, რომელთა მიზრძანეს ამისი აღწერა, მათიცა სახელი ამოჰყოცა და თვისი სახელი და მისგან მოგონება და შეკრება დაწერა. გამოევირდა, ამა პატრიოსანმან კაცმან რასათვის იყალბა. ჩვენ, წერილისა მიერ, რომელი გვაშენებს არა მიგებად ბოროტისა წილ ბოროტსა, ამისთვის აქა მე მისი ჰქება აღეწერე, დიოჩერეთ, ესრეთ ყოველად შემკობილი იყო და ყოველნივე ლოცვით მოიხსენებდეთ.

პირობითი ნიშნები

[] ფრაზებში ჩასმული ისო, მარცვლი თუ სიტყვები განმარტებებში მოასწავებს, რომ იგი ზოგიერთ ნუსხას მოეპოვება.

[] კივებში ჩასმული სიტყვები სულხან-საბას არ ეკუთვნის, ახალ დამატებაა.

! ! ნახევარკივებში ჩასმული სიტყვები სხვა (არა ნუსხის დამწერის) ბელოთ ნაწერს აღნიშნავს. ~ ისეთი ნიშანი მეზობელ სიტყვითა გიდისმას გვითითებს.

+ ასეთი ნიშანი მოასწავებს „უშაობებს“.

A აღნიშნავს A რედაქციას.

AB აღნიშნავს A რედაქციის a ნუსხას, ე. ი. A—1473.

Ab აღნიშნავს A რედაქციის b ნუსხას, ე. ი. A—75.

B აღნიშნავს B რედაქციას, ე. ი. H—1658.

C აღნიშნავს C რედაქციას.

Ca აღნიშნავს C რედაქციის a ნუსხას, ე. ი. Q—400.

Cb აღნიშნავს C რედაქციის b ნუსხას, ე. ი. H—95.

Cd აღნიშნავს C რედაქციის d ნუსხას, ე. ი. K (ქუთაისის) — 300.

D აღნიშნავს D რედაქციას, ე. ი. S—2498.

E აღნიშნავს E რედაქციას, ე. ი. H — 416.

Z აღნიშნავს Z რედაქციას, ე. ი. H—1429.

შემოკლებანი

(ბილ.) — ბილიხი.

(თევზ.) — თევზი.

(მძრომ.) — მძრომელი.

(მწერ.) — მწერი.

(ოთხფ.) — ოთხფერკი.

(უკმ.) — უკმარი სიტყვა.

(ფრინ.) — ფრინველი.

ნ — ნახე.

შდრ. — შედარე.

სიგჳვის ჟონა
ჩათუღი
ხოძელ აჩს
ლეჟსიონი

ანი არს პირველი ასო და კმინი და ართრონი, მრავალრიგად თავად და ბოლოდ მოვალს მრავალთა სიტყვათა ზედა, ვითარცა თავსა დაგვიწერია Z.

ანი არს პირველი ასო და კმინი და ართრონი; მრავალრიგად და თავად მოვალს ყოველთა სიტყვათასა, და ბოლოდაცა, ვითარცა ზემო (ზემო Ab) დამიწერია A.

აა (18 კავშირში) იხილე აქა, თუ ვითარ განწყოფს აობასა და მყოფსა. მყოფი ზოგადი სახელი არს არსებობისა და შემთხვევითობისა, რამეთუ არსება თავით თვისით მყოფი არს და არა სხვისა შორის მქონებელი მყოფობისა და ამისთვის ქვემოთ დამიწერია მყოფსა თანა. ხოლო აა რაღათა განწყოფის არსსა, იხილე მეჭვრეტმან: რამეთუ ოდეს არსი ანუ მყოფი სთქვა, მყის თანავე გვარსა წარმოუყენებ ხედულისასა, რაჲც ხროა იყოს განცდად ხედული იგი. ხოლო ოდეს ოდენ აა ნიშნიდეს, მათ ოდენ არაობისაგან განწყოფს და რეცა თუ ათა შორის წარმო-

აჩენს, მაგრამ უგვაროდ და პირ-შეუპყრობლად, და მერმე უკუ-ანამსლა ზედა დაურთავს ასა, ვითარმედ რაჲაო, და მიუგებთ თანგანვლით, ვითარმედ ცეცხლი, აირი ანუ გონება და სული და ესევეთარი რაჲვე გვარი მყოფთა.

ესე ფრიად სათანადოდ თანგანვლის სახედ განსჭვრიტე Z.

(18 კავშირში) იხილე აქა, თუ ვითარ განწყოფს აობასა და მყოფსა. მყოფი ზოგადი სახელი არს არსებობისა და შემთხვევითობისა, რამეთუ არსება თავით (თვით Cq) თვისით (—Cq) მყოფი არს და არა სხვისა შორის (—C) მქონე (მოქნე C) მყოფობისა და ამითთვის (ამისთვის Aa) ქვემოთ დამიწერია. ხოლო აა რაღათა განწყოფის (+ მყოფსა და AbC) არსსა, იხილე მეჭვრეტმან: რამეთუ ოდეს არსი ანუ მყოფი სთქვა, მყის თანავე გვარსა წარმოუყენებ (წარმოუყენებ Cq) ხედულისასა, რაჲც ხროა იყოს განცდა ხედული იგი. ხოლო ოდეს ოდენ აა ნიშნიდეს მათ (მართ C) ოდენ არაობისაგან განწყოფს, და რეცათუ ათა შორის წარმოაჩენს, მაგრამ უგვაროდ და პირ-შეუპყრობლად. და მერმე უკუ-

¹ მოყვანილი სათაური A-დან არის აღებული. სხვაგან არის: „სიტყვას კონა ქართული, რომელ არს ლექსიკონი“ Z; „აქა იწყება ლექსიკონი ქართული განმარტებულად ენათა, რომელთა თანავე უწერია ენა (+თურქთა და სომეხთა Cnq) C“

ანამსლა ზედა და(პ)რთავს აბა, გუთარმელ რაბაო და მიუგებთ თანგა(ნ)-ელთ, ვითარმელ ცეცხლია (ცეცხლი Aa), აირია (აირი Aa) ანუ გონეზაა(ა) და სული და ესევეთარი რაბგე გვარი მყოფთა.

ესე ფრიად სათანადოა თან(ა)-გა(ნ)ელის სახელ განსკერბიტე A.

აქა დასკერბიტენ, სწავლის მოყვარეო, ვითარ ძნელ არს ფილასოფოსთა ენანი, არამედ გემოან და საწადელ.

აქი ვითარ განწყოფს აობასა... C (შე მდგვ ისე ა რთვთარც წიანა ში).

[ა (მღედრობითის ნაწილაკი) ნ. მანა].

ააბი აბმა უყავ ZA.

ააბიჯე Ab.

ააბნიე ზე შეაბნიე ZA.

ააბრუნე ზე შეაქციე ZA.

ააგდე ზე შეისროლე ZA.

ააგე აგება უყავ Z.

აგება (პ)ყავ A.

ააგლიჯე აგლეჯა (პ)ყავ ZA.

ააგორე აღმართში გორგებით აიტანე Z.

ზე აგორვება A.

აადვილებ ადვილ გიჩნს Z.

ადვილ ჰყოფ A.

აადულე მდულარე (პ)ყავ ZA.

ააელვარე ელვარე (პ)ყავ ZA.

აავებ ბოროტ ჰყოფ ZA.

აავლინე ზე აგზავნე ZA.

აავსე სავსე ჰქმენ ZA.

ააზრზინე ზრზენილ (პ)ყავ ZA.

აათრთოლე შეაძრწუნე ZA.

ააკარ ზე აკერა უყავ ZA.

აალესე ზე შეალესე ZA.

აამე სიაშოენე უყავ ZA.

აანთე ანთება (პ)ყავ ZA.

აამე შელმა შეაბეთქე Z.

შელმა შებეთქე A.

ააპრიადლე ესე იგი' არს ჩალის

ცეცხლი აანთე(ვ) ZA.

ააფდრიადლე ჟღრიადლება ყავ Z.

ჟღრიადი (პ)ყავ A.

აარმენინე აღმა ააქენე Ab.

აარლვე Z.

აახუბუქე სუბქიდ შექმენ Z.

სუბუქ (პ)ყავ A.

აახუნე კელთ აილე საპატიურად Z.

კელთ აილე A.

აატირე ტირილი აქმნიე ZA.

ააუბნე ალაპარაკე ZA.

ააუბრადლებ (18, 23 იერემ.) უბრალოდ შეიქმ ZAa.

ააფარე წინ დაუფარე ZA.

ააქციე Z.

აადელვო¹ ლელვა შექმენ Z.

ლელვა ჰენ A.

ააუენე აღადგინე ZA.

ააშენე შენობა (პ)ყავ ZA.

ააჩქარე სისწრაფე მიეც Z.

ასწრაფე A.

ააცვ¹ ზე ჩამოაციე ZA.

ააძრე კანი შეპქადე ZA.

ააწივე ძვილ მთად აღიწიე Z.

ზე მიაწიე A.

ააჭრუნე (ააჭრუნე A) ზე შეაბლტუნე ZA.

აახევინე სხვას შეაკვეთინე Z.

შეაკვეთინე A.

ააქლინე შეაგლიჯესავით Z.

შეაგლიჯე A.

¹ ნუსხეშთა: „ააცვი“.

ააჩეჟლე ჩეჟლად ქმენ Z.¹

ჩეჟლი ქენ A.¹

აბავლა ქორთ (ქორს A) * ბავლა
გაუგლო ZA.

აბაზანა სააბანოე ტაშტი მავმარო-
თი ZAA.

სააბანე ტაშტი Ab. დიდი ტაშტი
(+ საბანოელი Cab) C.

აბაზი ოთხი შაური, ორმოცი ფო-
ლი Z.

ოთხი შაური A.

აბანა ბანება აქნევიანა Z.

ბანები უყო¹ Aa. განმარტავია Ab.

აბანო სახლი დასაბანელი ZA.

დასაბანელი სახლი Cab.

ნ. შეაბანოე, ნააბანოები, ნა-
აბანოევი, სააბანოე.

აბანოზი სხვათა ენაა, ქართულად
ეკალმუხი პქვიან ZA.

ნიგეზის ბის გული C.

[აბასარაკი, აბასარიკა ნ. ბასრანი].

აბეზრება კანის აბურცება Z.

ტყავის აბურცება A.

აბედი ესე არს ნივთი მსწრაფლ
ცეცხლის შემწყენარებელი Z.

ესე არს ნივთი მსწრაფლ შემწყენ-
არებელი ცეცხლისა A. მსწრაფლ
ცეცხლის შემწყენარებელი Cab გან-
მარტავია Cq.

აბეზარი გამღდარი ZA.

გამღდარი, გინა მწყრალი C.

ნ. სააბეზრო.

აბეკამქი (+ კარაბადინი² ZAA)

ბალახთ იყი ZA.

წყალეზის ოტკი C.

ნ. რახი.

აბელაზერი 4 მეფ. 17, 31 Ca.

აბეწულია (ბალ.) (+ კარაბად³.
ZAA) ZAC.

აბზინდა (ბალ.) (+ კარაბად¹
ZAA) ZAC

აბზინდა რკინა... შექმნილა საჩხე-
ლეტელითა, თაჰმა. გინა ზონარა
მით შეიკროდეს Z.

აბზინდა ეწოდების: თასმა ანუ
ქსოვილ-რა(ა)მე მის შიგერ შეიკრო-
დეს საჩხელეტელითა; დი ერთს ბა-
ლახსაც პქვიან A. აბზინდა ეწოდე-
ბის: თასმა ანუ ქსოვილი, სარტყელი
გავლებით მის შიგერ შეიკროდენ
საჩხელეტელითა რათამე; ბალახსაც
(პქვიან ერთსა Cab. განმარტავია Cq.
ნ. აფსინდი.

აბიჭე 26,20 ესაია Z.

აბლაბულა ბაბაჟუას ბუდე ZA.

დელაზარდლის ბუდე C.

აბრა სასწორისა, თათართ ენით
არის, ქართულად ს ა ჭ ა რ ბ ი
პქვიან Z.

ნ. ცოთი.

აბრაგანი ბურთის ჩოგნის აღმა
იკრვა Z.

ბურთის ჩოგნის კრვა A. ბურთის
კრვა ჩოგანთა C.

აბრაკი წურწურმა ZAC.

აბრამადი ეზოს-მოძღვარი ZAC.

ნ. ნაზირი.

აბრამიანი შაქრით და თაფლით
ღვინის ბოლლიწო Z.

ესე არს შაქრით ანუ თაფლით
ღვინო ბოლლიწოდ პქმენ A. თაფლ-
ღვინის ბოლლიწო C.

აბრეშუმა (ბალ.) (+ კარაბად³.

¹ განმარტებას მოსდევს: „ესე ორნი ანნი მრავალხედ მკვალს რაზედაც, მაგრამ
აქ(ა) სიგარძისათვის მცირე დაეწერა“. * შდრ. წიგნი სააქიმთა, ლ. კოტეტი-
შვილის გამოც., 87,28. * შდრ. სამეურნალო წიგნი: Q—916, გვ. 892. * შდრ.
უსწორო კარაბადინი, ლ. კოტეტიშვილის გამოც., 102,19. * შდრ. სამ-
ეურნალო წიგნი: Q—916, გვ. 151,1.

ZAa) ZAC.

ამრეშუში ჭიჭნაური ZAC.

ნ. საამრეშუმე.

აბხ 13,4 ჰრომ. Z.

აბურცება კანის აწვასავით ZA.

აბუტარატი (ბალ.) სხამის ბალახი ZA.

(ბალ.) სხამი C.

აბუჩ უკამსი სტუმარი ZAC.

შდრ. აბუჩალაკი.

აბუჩალაკი არად მიჩნეული ZA.

აბუჩალაკი (აბულაკი Cb) იგი არს,

პატროსანი მიუჩნევე(ე)ლი გაჯადოს C.

შდრ. აბუჩ.

აბჯარი ესე ზოგადი სახელი არს ყოველთა საჭურველთა და უფროსად საცვამთა ჭაჭეთა ZA.

ზოგადი სახელი არს ყოველთა საჭურველთა და უფროსად ჭაჭეთა საცვამთა(ნი) C.

ნ. მეაბჯრე, ნააბჯარი, სააბჯრედ, ჭაჭე.

აგამოუცდელა (7,26 იერემ¹.) გამოუცდელ ყო ZAb.

აგანმხედველე მხედველ (ჰ)ყავ ZA

აგარა სადგური საზაფხულო ZAC.

ნ. მთა, ნააგარევი.

აგარაკი (მათე 27,10) ესე არს აღგილი საყანური, გინა სავენაქე გინა დაბა ZA.

(+ მათე 27, 10 Cb) იგარაკად ითქმის დაბაყა აღგილი და საყანური C.

აგდება გაჭირდება ZACq.

გაჭირდება, გინა შეღმა ასროლა CAb.

აგდება შეღმა ასროლა ZA.

აგება აშენება ZAC.

აგება აცმა რაზედმე ZA.

აგებარძი (ვარსკ.) ZAC.

აგებულობა შექმნილობა ZA.

აგერ აწის უგრძე ZA.

აწსავით C.

აგვისტოსი ნ. აგვსტოსი.

აგნა მიაღდა ZAC.

აგნისანი (40,17 იობ.) ესე მალათა და შეენიერთა და უნაყოფოთა ხეთა ეწოდების: კვიპაროთა, ჭინდართა და მისთანათა ZA.

იგნისანად უწოდენ ხესა მალალსა და შეენიერსა და არა ნაყოფისა მოცემულსა საკმარად, ვითარცა კვიპაროზი, ჭინდარი და ვეგეითირი C.

აგო (51,56 იერემ.) მიაგო ZAA.

აგონა გონება მოიყვანა ZA.

გონებად მოყვანა C.

აგრე ეგრეთ ZA.

აგრემც ნატრის სიტყვა(ა) ZA.

აგური გამოცხობილი ალიზი ZACab.

განუშარტყია Cq.

აგურიობდა² (32, 13 რიცხ.) Ab.

აგვსტოსი³ ქველთობისა, მარიაშობის (თ)თვე ZACab.

ქველთობისა Cq.

ნ. თთვე.

აღამახი (+ 7, 7 ამოს ZAA) აღმასი ZA.

ჭა მაგარი, რომელ არს აღმასი C.

[აღამატი ნ. აღამასი, აღამატიწე. ანდამატი].

აღამატიწე⁴ (17, 1 იერემ.) აღმასი ZA.

¹ შდრ. A—51 (იერემ. 7,29). ² წყაროშია: „აგურიობნა“. ³ ნუსხებშია: „აგვისტოსი“. ⁴ წყაროშია: „აღამატიწე“.

აღმასახეით C.

ადამიანი ადამისგამონი ZAA.

ადამიერი ადამის ერთგვანი ZAA.

ადამის ტომი ადამის ტომთაგანი ZAA.

ადგი ადგილი AbCab.

ადგილ (5, 15 ოსე) ადგილად ZAA

ადგილი (11, 1 ლუკა) ესე არს ნაკეთი რამე ქვეყანისაგან, გინა სამყოფი, გინა დასადგომელი და დასაჯდომელი, დათქმული ვისიმე; ადგილად ითქმის ლაზვართა კოდოლობისა ნაჩენი. და ესეთი მცირე რამე (2 ზეფე 8, 6) Z

(† 11,1 ლუკა AA) ესე არს ნაკეთი რა(ა)მე ქვეყანისაგან, გინა სამყოფი, გინა დასადგომელი და დასაჯდომელი, დათქმული ვისიმე გინა კოდოლობა, ნაჩენი ლაზვართა, ადგილად ითქმის და რამცა ერთი მცირე რამე (2 ზეფე 8,6) A. ადგი, ალაგსავით (ალაგვით Cq) C.

ნ. ნადგილვეი, უადგილოს.

ადგილის-მთავარი (+ 3, 2 დანიელ Z) ესე არს სოფლებისა და თემთა მუპატრონე ZA.

სოფლების ბატონი Cab.

ნ. ლომენარბი.

ადენესი (+ 27 ნემეს. ZACb) ესე (ადენესი C) არს სადგური და სიმტკიცე სულის(ა) ჭურჭელთა-ნი ZAC.

ადვილი (+ 49, 15 იერემ. ZAA) არამნელი ZACab.

განუმარტავი Cq.

ნ. აადვილებ, გაადვილდა, გაადვილება, ვაადვილე, იადვილა, საადვილო, უადვილებს.

ადი ზე აიარე ZA.

ადიმი სხეულის დებავი ZA.

ტყავი მოქმელი C.

ადლი საზომი(ა) ZACab.

განუმარტავი Cq.

ნ. ეჯი.

ადრაგუნი (ადრაგუნი და ნასრანი B) ყვავილია (+ ვისრამ. ZAA) ZA.

ყვავილები აზიან B. ადრაგუნი და ნასრანი ყვავილები აზიან C.

ადრაზაგად (ადრაგაზად Ch, 'ადრაზაგი' Ca) ზავითი ZAB.

ზავითი Ch. 'ნასაყი' Ca.

შდრ. აზრგადედი.

ადრე (+45, 13 დაბად. ZAA) მალესავით ZA.

მალესავით, გინა ჩქარსავით B. მალესავით, გინა დროიანად (დროიან Cq) C.

ნ. ნადრევი.

ადრინდელი გარდას(რ)ულა ZA.

პირვანდელივით ჩქარა კმნილი B.

ადრონი (ფრინ.) იადრონი ZA.

იადრონი B.

ნ. იადრონი.

აელემა ხმათ შეწყობა სირთულან Z.

კმათ შეწყობა ABCab. შეწყობა კმათ Cq

აემანი (ვისრამ.) სპარსულად მასპინძლობა Z.

მასპინძლობა (+ ვისრამ. AA) ABC

ნ. მაემანი.

[აერის-მცველი ნ. ქაჯი; შდრ. პაერის-მცველი].

აერმონი მოწვევითა მკვეთი B.

აემაგი მსტოვარი ZABC.

ნ. მსტოვარი, ჯაშუში.

[ავ ნ. იელისი].

¹ განსამარტი სიტყვა განმარტებიანად აღებულია ნემესიოს ემესელის წიგნიდან „ბუნებისათვის კაცისა“ (გვ. 124,6—7).

ავ ავი ZAB.

ავაზა (ოთხფ.) (ა დარეჯან¹) ვეფხს
ჰგავს, მცირეა Z.

(ოთხფ.) ABC.

ავაზაკი (27, 38 მათე) შხირი, მე-
კობრე Z.

შხირი (+ მათე 27, 38 ABCb)
ABC.

ნ. მაგეზაკა, სიამეზაკო.

[ავაზაკობა ნ. მემადეობა].

ავაზანი (2 მეფ. 2, 13) წყლის საღ-
* გური ZA.

წყლის (წყალთ) საგუბარი BCb.
ნგობი პირუტყვის საკშელი Cb.
განუშრტავია Cq.

ნ. ისარნები, საბანელი.

ავარი (+ 14, 16 დაბად. ZA)
ZABC.

ავარტნი საყოლოტე პალო, მახა-
რი Z.

საყოლოტე მახარი AB. საყოლოტე
პალო C.

ნ. მახარი.

ავაწიფე (ავაწიე Z) აღმა ძვილ
აველ ZAB.

ავაჯი კმა მომადლო გრძელი
(გრძლად A) ZA.

კმა მომადლო და გრძლად B. ავაჯი
კმა არს ტყბილო თვითგანეე სხვა-
დისხეა რიფი (+ მალალი გრძლად
Cb) Cab. ავაჯი კმა არს ტყბილო და
სხვადასხვა რიფი თვითგანეე Cq.

ავბედი ავის ბედისა ZAB.

ნ. ბედაური.

ავეჭულობა სახლის ჭურჭელი, რა-
გინდრა გლეხურად Z.

ესე არს სახლის იარაღი და ჭურჭე-

ლი რავინდრა A. სახლის იარაღობა
რავინდრა B. სახლის იარაღი რიფ
რამ Cb.

ავში ავაზანი ZABC.

ავთრათი ბარათი ZABC.

ნ. ბარათი.

ავი არავეთილი. ავ ითქმის კაცი-
სა ბოროტისათვის, ხოლო ავი
ქალისა ბოროტისათვის და ავა-
ვი ყო(ველთა სხვათ(ა) ბოროტ-
თათვის ZAB.

არავეთილი C.

ნ. ავეებ. ავ, ავბედი, ავობა, გა-
ავება, იავა, იენავა, საავოდ, უა-
ვადო, ავი ზნე (ხუი'სთან);

შდრ. მეავდობა, უავებს.

[ავი ზნე ნ. ხუი].

ავილი (+ 48, 36 იერემ. Aa) ნეს-
ტვია ერთი, ავლი ZAA.

ნესტვია ერთი AbB. (+ ესაია 58
Cb) ავილი ერთს ნესტვსა ეწო-
დების და მეავილე — მენესტვე-
სა Cab. ავილი ნესტვს ეწოდების და
მეავილე — მენესტვესა Cq.

ნ. ავლი 1, ნესტვ.

[ავი უამი ნ. ჭილეხი].

ავლი (48, 36 იერემ.) ნესტვი, ავი-
ლი Z.

შდრ. ავილი; ნ. მეავილე, მე-
აველ.

ავლი ფერფლი ABC.²

ავლინი (+ 9, 5 მიამათ-ცხ.³ ZAA)
სანაგვე ZABC.

ავლინი გზავნილი ZAB.

ავობა სიავე ZAB.

ავთანდა ZABC.

ავრეში ღვინის საწურავი ZABC.

¹ შდრ.. ამირან-დარეჯანიანი, ს. ყუბანეიშვილის გამოც. გვ. 24.

² Ab-ში მიწერილია წყაროდ: იერემ. 48,36, სადაც „ავლი“ იპოვება, მაგრამ
სხვა მნიშვნელობით. ³ შდრ. A—1105,21. 1 წ. 24.

ავრები გვარად უნაყოფო ვაზი Z.
 აყვავდეს უნაყოფოდ A. აყვავდეს
 და ნაყოფი არა ყოს B
 ავრიტი ხის ქერქის თოკი ZABC.
 ნ. საბელი.

[ავრიტნი ნ. შახარი].

ავტომატობა (+ 38 ნემეს.
 ZABCh¹), რომელ არს თვით
 დახვედრებით ყოველთა(ცე) ყო-
 ფა კაცსა (კაცთა BCh) ზედა
 ZABC.

ავშანი (ბალ.) ZABC.

ავშარა ZABCh.

ქორაიე Cq.

ნ. ავშრიცი, სილავშარა, კიმი.

ავშარაჯი (+ ესე არს ZA) შაქრი-
 თა (+ და B) ხილებთა და
 მსხალთ(ა) წვენი სასმლად შემზა-
 დებული ZAB.

(+ ავშარაჯი Ch) არს შაქრითა
 (შაქრისა Ca), გინა თაფლითა—ვაშ-
 ლისა ანუ სხვა ხილებისა, გინა მწე-
 ვილებისა სასმელი შეაზაონ, რო-
 მელსა თურქნი შარბათად სახელ-
 სდებენ (შარბათს უქმობენ Cq) (+
 კარაბადინი: „შეასვა ავშარაჯებისა-
 გან“; „ავშარაჯი უნაბისა, ავშარაჯი
 ვაშლისა“ Caq) C.

ავშრიცი თოკის ავშარა ცუდი
 ZABC.

ავხანა სანეშტე ZAB.

აზავერი (ოთხუ.) (+ 1 ნეშტ. 12.
 40 ZA) კარი საკიდარი ZAB.

საკიდარი კარი C.

ნ. ვაიზავრე, ზროხა.

აზანი გვარდილობა ZABC.

აზართება სიტყვით ქარის შესხმა
 ZAB.

ქარის შესხმა (+ სიტყვით Cab) C.
 აზარმაცი ღიდი კეტი მძიმის ასა-
 ზევი Z.

ღიდი კეტი ABC.

აზატი სომხურია, თავისუ-
 ფილს ჰქვიან ZAB.

ნ. ვაიზატე.

აზევა აღმა აზიდება ZAB.

აზიდვა მალლა ატანა მრავალთა
 ZA.

აზმა მეორე სახელი არს და ქება-
 თაც ითქმის Z.

მეორე სახელია, ქებადაც ითქმის
 A. მეორე სახელია სათქმელთა, ქება-
 თაც ითქმის B. მეორე სახელია (სა-
 ხელი არს Cq) გალობისა, ხოლო ქე-
 ბადაც ითქმის C.

აზმაითი თოვლისაგან თვალის ენე-
 ბა Z.

თოვლითაგან თვალთ ენება AB.
 თოვლისაგან თვალთ წყენა (ენება
 Cq) C.

შდრ. ძმაითი.

აზმაიფარ საქმეელი ZABC.

აზმანი ცხ(ო)ვართან ნახე ZA.

ორის წლის ცხოვარი B. (ოთხუ.) C.

აზმნა ჰგონა ZB.

ჰგონებდა ACq. აზმნობა, ჰგონებ-
 და Cab.

აზმნობდა (9, 26 საქმე) ჰგონებდა
 ZAB.

აზნაური (+ 29, 2 იერემ. ZAn)
 თავისუფალი ZABC.

¹ Z-სა და A ნუსხებში წყაროდ დასახელებულია 38 კავშირი, რაც შეცდომაა. განსამარტივო სიტყვა განმარტებიდან აღებულია ნემესიოსის წიგნიდან „ბუნებისათვის კაცისა“ (გვ. 151, 17—18). ² შდრ. სამკურნალო წიგნი: Q—916, კვ. 201, 9. ³ წყაროს დასახელება და მოწმობა ორივე ნუსხაში გადახაზულია.

ნ. უაზნო.

აზომ ეგზომ $ZABCaq$.

ეზომ Cb .

აზრგადედი ადრაზაგად ZA .

აზრი ჰაზრი ZAB .

ნ. ეაზრა, იაზრა, მოაზრე, სა-
აზრო; შღრ. საზრი.

აზუა (ბალ.) საბრი $ZABCaB$.

განუმარტავია Cq .

ნ. საბრი.

აზღვევინებს გარდააქდევს ZA .

აზღვევს აზღვევინებს ZAB .

აზღუდი კაბის თეძოს ურიბი
 $ZABCaB$.

განუმარტავია Cq

ათარი წვრიმალთ მსყიდველი
 ZAB

არარი, წელიწადთ მსყიდველი CaB .
ატარი Cq .

ათასი ათჯერ ასი ZAB .

ნ. უშტი.

ათასის-თავი 18, 21 გამოსლ. ZA .

განუმარტავია B .

ნ. ჰაზარაპეტი.

ათეუდი (6, 13 ესაია) ათის-თავი
 ZAa .

ათის-თავი (18, 26 რიცხ.) Ab .

ნ. ერთეული.

ათი (+ 31, 41 დაბად. ZA) ორ-
ჯელ ხუთი $ZABCaB$.

განუმარტავია Cq .

ნ. ათხუთმეტი (იესთან), მე-
ათე. ნათალი, ოცდაათი, სამე-
ოცდაათი.

ათიათასი ZAB .

ათინა პალპაკი არს Cb .

ათინაიოს (ათინაიოსი C) ფილა-

სოფოსი იყო $ZABC$.

ათის-თავი (+ 18, 21 გამოსლ
 ZA) ნათალი ZAB .

ათნო (1, 8 მაღაქ.) სათნო აიჩნო
 ZAa .

ათრთობს ცოტად აცხობს $ZABC$

ათქვირება ნ. ათქვრება.

ათქლევია ძალღთაგან წვეთთ ამო-
ქმა $ZAaB$.

ძალღთაგან წენის ამოქმა Ab .

ათქუა განეყენა ZAB .

ათქვრება (ათქვირება ABC) ეს

არს დაზღმურდელა კორცთა,
გინა მკვახის ხილის მცირედ რამ
სამწიფი(ა)რად მოწევა ZA .

კორც დაზღმურდელა, გინა მკვახის
ხის ხილის მცირედ რამ სამწიფო
მოწევა B . ათქვირებად ითქმა
კორც დაზღმურდელა, გინა მკვახის
ხილის მცირედ რამ სამწიფიად აღ-
მონენა CaB . ათქვირებად ითქმის
კორც დაზღმურდელა, გინა ქლო-
აეთა რა მისთანათა სამწიფიად აღ-
მონენა Cq .

ათძალი (+ 91, 4 ფსალმ. ZAB)

ათალყა $ZABCaB$.

განუმარტავია Cq

ნ. შეათძლე.

აი აასთან ნახე ZAB .

აიანმა პერძულია, ქართულად
წმიდა წყალი ჰქვიან ZAB
გამწედედი C

აიპოხტიან ნ. იაპოხტიან.

აიდიო (3 კავშ.) საუკუნო, გინა
შეკალეხული ZA .

საუკუნო. გინა უცვალეხილი
(3 კავშ.) B საუკუნოსეით (+ 3
კავშ.) Cb) C .

¹ იგულისხმება იოანე პეტრიწის თარგმანება (წიგნი II, გვ. 26, 15).

აიფანი დერეფანი ZABC.

ნ. სახლი.

აიყარვა (13, 18 დაბად.) კიარავი
აიღო ZA.

[აიღლანური, აინალური ნ. აკატი]
[აირი ნ. ჰაერო, ასო, კავშირი.
ნივთი].

აის აღმა მიმავალმა(ნ) ZAB.

ნ. აღმართი

აიტარა მალლა აიყვანასავით ZAB

აიქუა აიყვანა ZACab.

აიყვანა ძკლავთა B.

აიძულა (+ ნ, 45 მარკ. Z) დაუ-
ყინა ZAB. დაუყინასავით C.

[-აც (ცნინ. ნაწ.) შდრ. კი].

[აკადიშია შდრ. არკადიშია].

აკავლდება ესე არს ხახვთა, ჭაო-
ხალთა, ბოლოყთა ძირთა ღეროს
ამოღივება ZA.

ხახვთა, ჭარხალთ, ბოლოყთ ღე-
როს ამოღივება B. აკავლდება არს ხახ-
ვისა, ჭარხალისა, (+ ბოლოყისა Cab)
და მისთანითა აჭეცლება და კავლის
ამოსვლა C.

აკაკი (ხე) ბრინჯის-ხის ხილი ZAC

(ხე) ხე, ბრინჯის ხილი B.

აკალიფადი (აკალიფადი და პინა-
სი Cb) (თევზ.) (+ 1 ნემეს.¹

ZAB) სადაფის მსგავსია ზღვაში
ZAB.

განუმარტავია Cb.

აკანათი სირთ მახე ZAB.

სირთა და ჩიტთ მახე Cb.

ნ. ბადე, მახე, საბრკე.

აკანთლვა (აკანთვლა ZA) კანის
აბებრება ZAB.

მცირედ აბებრება C.

შდრ. დაბურცება.

აკანო ეკვლარი ZA.

გავლერი BC.

აკატი ესე არს, რომელსა აი-
ნაღ (პ) ურად უქმობენ, რომ-
ელსამე სულეიმანად. რომ-
ელსამე იამანად, სამ-ოთხ
გვარია (გვარი არს A) ZAB.

ნ. ანთრავი, აჭატი.

აკაური (ფრინ.) (+ 2 შჯულ. 14,
16 ZAA) კარაპი ZA.

(ფრინ.) B. (ფრინ.) კარაპი. აკაური
არს, რომელსაც ევექნო ბერძე-
ლად და ფორფირიონემ ლა-
თინურად და კარაპი სომხურად
ჰქვიანა: ზატსა ჰგავს, თეთრი და ღა-
ლია Cab. (ფრინ.) (2 სჯულ.) ევი-
ნო ბერძულად ჰქვიან, ფორფი-
რიონემ — ლათინურად და კა-
რაპი — სომხურად Cq

ნ. ჩინი 2.

აკაპრება მხალთ შეეკმობის უაწ-
ყება ZAA.

აკვანი სარწებელი ZAB.

განუმარტავია C.

აკვართული ნ. აკუართული.

აკვიატება აკინცილება ZAB.

აკიდება ტვირთვა ZA.

დატვირთვა B

აკიდო ხილ(ნი) ერთად შებმულ-
(ნი) ZABC.

აკითხვა წიგნი ანუ უსტარი აღ-
მოაკითხოს ვისმე; კითხვად
ითქმის შორეული ჰამბავი სხვის
პირით გამოკითხოს Z.

ესე არს, უბრძანოს ვ-სმ. წიგნი
ანუ უსტარი აღმოაკითხოს. ანა მო-
წადეს: კითხვად ითქმის შო-
რეული ჰამბავი(ნი) სხვის კაცის პირით

¹ იგულისხმება ნემესიოსის წიგნი „ბუნებისათვის კაცისა“ (გვ 94).

ალა სიგ(რ)ძეზე(დ) ამართული
ZAB.

ამართულად. ალა ეწოდების მთო-
ვარესა, რომელი აწნია პირთა. კვა-
ლად ალა არს ალატი წისკვი-
ლისა, სადა ფქვილი წიფდინების, გი-
ნა მსგავსად. მისი კირთა საზელად
ანუ ცირთა საზელი რამე შეშადო;
კვალად ალა ს ამართვად ვი-
ტყვით, რაიც სიგრძეზე აღმართო
Cab. ამართული. ესე ალა საშად ით-
ქმის; მთოვარესა რომელ აწნია,
ალად საზელ-სდეგენ და წისკვილ-
თა, სადა ფქვილი შეგროვდების, ალა-
ტი და მისთანანი ალა არს საზელი
მათი, და რამეც სიგრძედ აღმართო,
ალას ამართვად ვიტყვით Cq.
ნ. ყირა.

ალაბასტრი (14, 3 მარკ.) ესე
ქვაა მარმარილოს მჭობი, ჰურ-
ჭლად გასთლიან ZA.

ქვა მარმარილოს მჭობი, ჰურჭლად
გასთლიან B. კარაბი, ტყუილი C.

ალაბულა ნოტიოში ბეწვ-ჩალა
ნარევი ZAB.

ბეწვი ჩალა-ნარევი ნოტიოში Cab.
ბეწვ-ჩალი ნოტიოში ნარევი Cq.

ალაგა დასადგომი ანუ დასადებე-
ლი (30, 12 იობ) ZA.

დასადგომი ანუ დასადებელი რა-
სამე B. ადგილივით. ალაგა ეწოდე-
ბის, სადა კაცი დაქდეს ანუ დადგეს,
ანუ დაიდეს რამე; ზოლო ადგი-
ლი ქვეყანისა ნაკვეთთა ანუ მცირე-
თა რასმე სახლთა აღსაშენებელთა
ანუ დაბათა და სახლებთა (დასახე-
ბად Cq) და სიგენაჲ და მისთანათა
ადგილი Cab. ადგილსავეთ, ალაგა
ეწოდების, სადა კაცი დაქდეს ანუ
დადგეს; ზოლო ადგილი ქვეყ-
ნისა ნაკვეთსა, მცირესა რასმე, ანუ

სახლთა ასაშენებელთა, ანუ დაბათა
და სახლებთა და ეგვეთარი Cq.

ალავერდი (ბალ.) ZABC.

ალაღი (ფრინ.) ZABC.

ალაში სპარსულად დროშა,
ქართულად—სამკრეზო რ-
ტი, გინა ნიშანი რამე შეუბთა და
მისთანათა Z.

ესე არს ქართულად სამკრე გინა
შეუბთა ნიშანი, ზოლო სპარსულად
დროშა A. სამკრე ნიშანი, სპარსუ-
ლად დროშა B. დროშის ნიშანი
(+ გინა სამკრე ნიშანი Cab) C.

შდრ. აღმედად.

[**ალან ნ. შეაღწეა**].

ალანძვა პირ-მწვარი, შრგნით
(3)უმი ZABC.

ალაო ფქვილი დანოტიოვებუ-
ლი Z.

ფქვილი დაწეილთა ABC.

ალარდენი (+ კარაბად.¹ ZAA.
ბროწეულის გერკი ZABCab.

ბროწეულის გურკა Cq.

ალარვა ერთმანეთზე(დ) მიკერება
ZABC.

[**ალას ამართვა ნ. ალა, ყირა**].

ალატა საფქვილე ალა ZAB.

ალა საფქვილე Cab.

ალაფალა ატაცება, რომელ არს
ყურთა გლეჯა Z.

ალაფთ ატაცება, რომელსა მსოფ-
ლიონი ყურთა გლეჯის უწო-
ბენ AB.

ალაფი საფენელი და ჰურჭელი
(+ ნატყვენავი ZABCab) ZABC.

[**ალაფოზა ნ. რბევა**].

ალაღება ლალად შექმნა ZAB.

¹ შდრ. წიგნი სააქიმოა, ლ. კოტეტიშვილის გამოც., 64, 17.

[აღაჩუხი ნ. ფალანგი]

აღახმაღაში წალმა-უკულში C.

აღაქი საცორავად დამაყენებელი Z.

საცორავი ABC.

აღმასტრო კ(ო)რონოსის ცაა: ზ: ZAB.

ნ. კრონოსი, ცა.

აღერდი (ბალ). ნედლი თივა ZABC.

აღერსი სიტყვით შექცევა Z.

სიტყვით შეაქციოს ABCq. სიტყვით შეაქციოს Cab.

ნ. მაალერსა, მთალერსე, მუალერსე, ნაალერსალი, საალერსოდ, სიტყუა.

აღერსობა სიტყვით შექცევა Z.

აღერში ცუდივით Ab.

აღვა გარეშეთა წერილთა შინა სუნნელად აღუწერიათ, საკმევლად. და სომხურად აღოს ეწოდების, და სპარსულად შაქრით შემზადებულსა საჰმელსა, რომელსა ქართულად პუნგია ეწოდების Z.

გარეშეთა წიგნთა შინა საკმევლად რამ აღუწერიათ, და სომხურად (პ) აღოს ეწოდების, ხოლო სპარსულად შაქრით შემზადებულს(ა) საჰმელსა (საჰმელუზსა B), რომელ არს პუნგია AB. აღვა ეწოდების სომეხთა მიერ აღოსა შესამუავესა, ხოლო სპარსთა მიერ აღვა შაქრითა და თაფლითა მრავალ რიგთა რასმე შემზადებენ საჰმელუზთა ტყბილთა მას უწოდენ, რომელთა ქართულნი პუნგიას უწმოენ Cab. განუმარტავია Cq.

აღვახაში თათლი დაზელილი

ZAB.

თაფლი მგბარ(ი) ნაზელი C.

აღვის ზე (ზე) (+ ნინოს ცხ.) ZAa). სარო ZA.

(ზე) BC.

ნ. კვპართი.

აღი შშობიერის მაცთურს იტყუან Z.

შშობიერის (შშობიარის Cb) მაცთური AC. შშობიერის მაცთურს იტყუან ტყუილს B.

ნ. ქაჯი.

აღი (+ 5, 24 ესაია ZAa) ცეცხლი ანადენი ZABC.

ნ. აღისფერი, ცეცხლი.

[აღიექტუმ ნ. ბოლოკარკაზი].

აღიში (+ 9, 10 ესაია ZAa) გამოუწვავე აგური ZABC.

აღიკაში ხის აღვირი Z.

აღიკვადი Z.

[აღიკტრიონი ნ. აღიტრიონი].

აღიონი გაცისკრება ZAB

იალონი, გაცისკრება(ა) C.

ნ. გაცისკრება, იალონი, იალონი.

აღისარჩული (ბალ.) ძოწეულის საღებავი Z.

(ბალ.) ABC

აღისფერი ცეცხლის ფერი ZAB

აღიტრიონი (+ ესე ZA) ზღის ცხო(ე)ელი არს (ცხოელია AB). მოდულებულს სახამებელს ჰგავ ZAB.

ზღვიდამ გამოიღებს ბადე. მოდულებულს სახამებელს ჰგავს: თუ კაცმა ილო, კელს წაუქდენს Cab. ზღვისა რამ არის, მოდულებულს სახამებელს ჰგავს: თუ კაცმა ილო.

¹ შდრ. ქართლის ცხ-ბა, ს. ყოუხნიშვილის გამოც., I. გვ. 120, 2 („ხისა შის აღვისა“).

კელს წაუტაკან. Cq.
ნ. დონე: „ლორ.“
აღიქმევი გვარადნი, თივის თოკი Z.
თივის თოკი AB გორალა, თივის
თოკი C

ნ. საბელა.
აღიყი ცხენის საუზმე Z.
ესენის სადილი ABC.

აღკაპი საკრავის ფერდა ZABC.
აღკუნნი (ფრინ.) აღკვიონი. ამას
მწყურის ოდენსა ფრინველსა იტყ-
ვიან ზღვითა შორის, შვიდ დღე
კვერცხთა სჩეკს და შვიდ დღე
ბარტყს დაზრდისო Z.

(ფრინ.) აღკვიონი. ამა აღკუნსა და
აღკვიონსა მწყურის ოდენს ფრინველ-
სა იტყვიან ზღვითა შორის, შვიდ
დღე კვერცხთა სჩეკს და შვიდ დღე
ბარტყს დაზრდისო A. (ფრინ.) აღ-
კვიონი. მწყურის ოდენს ფრინველს
იტყვიან ზღვითა შორის, შვიდ დღე
კვერცხთა სჩეკს და შვიდ დღე
ბარტყთ დაზრდისო და კომალდთა
ზედა მებუღარობისო (ქართლ. ცხ
გოორგი თამარის მეფობაში) B.
(ფრინ.) აღკუნნი მწყურის ოდენი ფრინ-
ველი არს (ფრინველია Cq) ზღვის
შუა, ზამთარ ათთობმერ დღეს ზღვას
დააყუდებს, შვიდ დღე კვერცხზედ
ზის და შვიდ დღე ბარტყს (ბარტყებს
Cb) დაზრდისო C.

აღლილუქიამ (97 კავშ.²) (+ ესე
იგი არს ZA) ვითარ იყოს იგი
პირველ იგივე შემდგომობით.
ვითარცა წიაღავი და იგივეობამ³
ZAB.

(97 კავშ.²) ვითარ იყოს იგი პირ-
ველი იყვნენ იგინვე შემდგომობით,

ვითარცა ნ- ჯავი ჯა იგივეობამ³ Cb.
აღმაგი იალმაგი. სამოსელი არს
საოშარი ჭაქვთა გარეგან საც-
მელი Z.

იალმაგი. ესე სამოსელია საოშარ,
ჭაქვთ გარეგან საცეში A. სამოსელი
საოშარი ჭაქვთ გარეგან B. იალმაგი.
ალმაგი არს სამოსელი საოშარი
ჭაქვანთა (ჭაქვთა Cq) გარეგნით
(+ საცმელი Csb), რომელსა იალ-
მაგი ც(ა) ეწოდება C.

ნ. აღმაზი, იალმაგი.
აღმაზი ესე არს ცხო(ვე)ლმა(ნ)
რა ცხოველი იმძულვაროს ანუ
დედამ(ან) შვილი ZA.

ცხოელმან რა ცხოველი იმძულვა-
როს ანუ დედამ შვილი B. აღმაზი
არს ცხო(ვე)ლმა(ნ) რომ ცხოველი
იმძულვაროს და აღარ მიიხსლოს
(მიეხსლოს Cx) ან დედამ შვილი
მაწო(ვარი ანუ კაცმა(ნ) კაცი C.

აღმასი თვალთა პატროსანი, ადა-
მატინე Z.

თვალთა პატროსანი AB. დამატი-
ნე C.

ნ. აღრალების ქვა; შდრ. აღ-
მასი.

აღმედად (+ დარეჯან.⁴ ZAa)
ჭკარ-ილლივ ZABC.

ნ. აღამი.

აღმური (19,16 გამოსლ.) არმური Ab.

აღო სამურაგია (19, 39 იოანე).
ბალახი არს დიდ-ფურცელი, ას-
თა წელთა შემდგომ-აჲ აყვავდე-
ბის და ერთსა წაყოფსა გამოი-
ბაშს და, რა განსქდება, დიდსა
კმასა გაიღებს, და მისგან უცხო

¹ შდრ. ქართლის ცხო-ბა, ს. ყ ა უ ხ ი შ ვ ი ლ ი ს გ ა მ - ე II გვ. 154.
² ნუსხებშია: 97, 121 კავშ. ³ განმარტება გამოკრებულია ქალაქ ჯაფარიძის
წიგნიდან „კავშირნი ღმრთისმეტყველებითნი“ (წიგნი I, გვ. 54, 25—26). ⁴ შდრ.
ამირან-დარეჯანისი, ს. ყ უ ბ ა ნ ე ი შ ვ ი ლ ი ს გამოც. გვ. 77,16.

სუნნელი გამოვა, და მისი სურცლის წვენი საბრად გაკეთდება და მისი ღერო სუნნელი ზეა უდის მსგავსი Z.

სამურავი (იოანე 19,39). ბალახაა დიდადურცლი, ასთა წელთა შემდგომად აყვადების (აყვადება B), ერთს ნაყოფს გამოიბამს. რა განსტედება, დიდს კმას გაიღებს და მისგან უცხო სუნ(ნ)ელი გამოვა და მისი ფოთელი საბრად გაკეთდება, და მისი ღერო უდის ზეა AB. სუნელია შესამურავი. ალო ეწოდების საბრსა, რომელ არს მწარე ბალახის წვეთიან Cab. სურნელი რამეა Cq.

ალო ჭილის მიზდი ZABC.

აღუბალი (ზე) ბალო(რ)ჯი ZAB.

[აღუზა ნ. შუშ-ტყემალი].

აღჭატი (+ ვეფხის-ტყ.¹ ZAA).

გლახა ZAB.

გლახი C.

აღჭატი სუბეჯი Aa.

ალო ნადირთავან ჰზრის ქნა Z.

ნადირთ (ჰ)ზრი ABC.

აღუა აბრეშუმის ძალი ZCq.

აბრეშუმის ძალი, გინა გარ-მოვლებული ABCab.

აღზი ნაზამთრი მჟლე პირუტყვი Z.

ნაზამთრი მჟლე ცხოველი AB. ნაზ. მთრი მჟლე ხვასტავი C.

აღზმაღზი² (აღზმარზი Aa) (27, 16 ეზეკ.) შემყოფნი ZA.

შემყოფნი მრავალნი (27, 16 ეზეკ.) B (27, 16 ეზეკ.) აღზმაღზი არს შემყოფნი მრავალთა ერთპირობა ქნით Cab.

ამ ან და იმ სიტყვათა საქცევ-

ნი არიან საცნობელნი ჟამთა(ნი) და ცნობელთანი, ვისა გვინდეს (გვინდა B) რა (რათა B) ვაცოდნოთ, ვიტყვი: აჰ დღეს იყო ანუ ამ ჟამს(ა), გინა ამ კაცმა თქვაო და ესევეთარი (+ იმ ეგრეთვე სხვისათვის, მაგრამ უგვარონი AB) ZAB.

ამ და იმ რთქმის ძირითად სიტყვათათვის მოსაქლოშელად და საცნობელად ჟამთა და ცხოველთა, ვინათგან გვინდა სწავლება, ვიტყვი: ამ დღეს და ამ ჟამს იყო, გინა ამ კაცმა(ნი) მითხრა და გსვეთარი (+ და Cb) უგეშურად C.

[ამ ნ. აამე, ამება, ამო, იამა, მამა-მებელი, მამო 1, საამებელი, სრამე, სიამოვნე].

ამა იგივე ამ და უფრორე გვარიანი Z.

იგივე ამ და გვარიანი AB.

ამავრო 8 კავშ.: „დაათრობსო მყოფთა ნექტართა მიერ, დაამტკიცებს აქმეთა მათთა ამავრო ამავრო(თა)სა“³. Z⁴ ABC

[ამათ ნ. მათ].

ამალი ანაზდ(ად) შიშვილით მიბნედა ZABC.

ამან ამ(ა)სავით და უგეშრიელეს(ი) ZABC.

ნ. მაგ.

ამანი ემიდა, (ჰ)ურიათა მღვდელნი მარცხენას(ა) მკლავს(ა) შეიცვემდენ სარტყელსავით (სარტყელივით B) ZAB.

¹ შდრ. ვეფხის-ტყათან, სტროფი 1461,1. ² წყაროში: „შემყოფნი“. ³ აღუბულია იოანე პეტრიწის თარგმანებიდან (წიგნი II, გვ. 34, 23); წყაროში: „ამავრო ამავროსითა“. ⁴ Z-ში ამ სიტყვასთან ნიშნაა დისპული, ზანს, ამოწმობა მოყვანილია ლ. მაგრაძე კიდევ ჩამოუქრიათ და მინაწერი გაშქრალა.

ამანი არს ეშიდა, რომელსა (3) ურ-
ათი მღდელმთავარი მარცხენასა
მკლავსა შეიცევდნენ მსგავსად სარ-
ტყლისა C.

ამანტე ბასილის პირველ მარხვის სწავ-
ლაში: „არს ბუნება შეშისა, რომელსა
ეწოდების ამანტე, ცეცხლი ვერ დას-
წევს“ B.

ამაო (1, 2 ეკლესიასტე) ცუდი
ZAB.

ცუდივით C.

ნ. გაამაოებენ.

[ამარ ნ. ამერი, უამრავი, უმარა,
პამრობა].

ამარი მისი იმედნეულივით ZAB.
იმედნეულივით C.

ამარტა (+ ვეფხის-ტყ.¹ Z) მძივია
ქვათიგან(ი) ZAB.

მძივია Cb. განუმარტავია Caq.

ნ. აღრალეების ქვა.

ამას (+ 15, 11 იოანე ZAA) ამ
კაცს ZA.

განუმარტავია B.

ამასალა საყოველწლოდ (+ სხვა-
თა ენაა ZAA) ZAB.

ყოველ წლისად C.

ამაღლება მაღლა ასვლა ZAB.

ამაღლებული მაღლა ასული ZAB.

ამაჟი ქართული არ არის, ყ ი ფ ი
პქვიან ZA.

ბრიყვი, ქართული არ არი BCb.
განუმარტავია Caq.

ამაწადი (40 კავშ.²) ამწოდომი
ZAB.

[ამბავი ნ. დაუამბებენ, უამბე,
უამბო, უამბობს; შდრ. პამბავი].

ამბაზი შემბანაგებული ZAB.

ამბარი სუნ(ნ)ელია, ზღვისაგან
გამოიღებენ, რომელ(ნ)იმე ფუტ-
კართ(ა) ფიტს(ა) იტყვიან (იტყ-
ვის B), სხვანი თევზთა (თევზ-
B) შავასა (შავათა B; + დ-
ZA) სხვანი სხვასა (+ დ- Z,
+ სხვასა AbB) ZAB.

სუნ(ნ)ელია C.

ამბაძი ბაძის ამლები ZAB.

ამბაზი C

ამბოკარი კაცი უმამულო და უქო-
ნელი ZAA.

ამბოლი უკანა უღლეული ZA.

უკანა უღლეური (უღლეულ-
Cab) ქარნი BCab. უკანა უღლე-
ლი ქარი Cq.

ამბონი საქადაგო, საფსალმუნე -
ZA.

საფსალმუნე, საქადაგებელი B.

ამბორება კოცნა სულიერი C.

ამბორი (+ 1, 1 ქება ZAA) სუ-
ლიერი კოცნა ZAB.

ნ. კოცნა.

ამბორება (+ 3 მეფე 20. 13 ZAA)³
არეულობა ZABC.

ამბოზი დაუმეავებელი მაჭარი
ZACb.

დაუმეავებელი მაჭარი, სარგულ
მგონიას B. დაუმეავებელი მაჭარი Ca
დაუმღვარი მაჭარი Cq.

ნ. ღვნო.

ამბრავი ფინიკის გერკი ZA.

ხურმის გერკი BCb. ხურმა Ca
ამბრავი არს წირო, ეერცვი, მხალი
და ეგვიპთარი Cq.

ამგალი სამწყსო მეზობლად მდგა-
რი ZABC.

¹ შდრ. ვეფხის-ტყაოსანი, სტროფი 226,1 („ამარტა“). ² ივულისხმება იოანე
ბერტიწის თარგმანება (წიგნი II, გვ. 94,11). ³ წყაროშია: „ამბოზი“.

ამდენი ამტოლივით ZABCbq.

ამტოლი Ca.

ამება სიამოვნესავით ZABC.

ამეთვსტომი (ამეთვისტომი BC)

წითელი და (ი)ისფერია, იავუნდს ჰგავს ZAB.

ესა თვალი წითელია, ბაბილო(ვ)-
ნის ჯეჟყანას იპოვბის. ამ ათორმეტს
თვალთა, რომელი აპრონის (პარო-
ნის Ca) სამოსელზე ისხნეს, სახელ-
ნიც სწერია წმიდათა წერტილში, ფე-
რიცა და სადა იპოვებოდა, ადგილიცა
(+ რომელთა ათორმეტთავე სახელ-
ნი ესე არიან: ამეთვისტომი, ანთრა-
კი, აქატი, იასპი, ოქროს ჰვა, ლიგვი-
რი, ბაზიონი, ბიერილიონი, სამფი-
რონი, სამარაგდე, სარდიონი და
ფჩხილი Cb), მაგრამ ახლა აღარ-
ეპოვება და ძნიალ სამე აქვსთ დიდთა
მეფეთა Cax. ეს თვალი წითელია,
ბაბილოვნის ჯეჟყანას იპოვბის. ამ
ათორმეტს თვალთა. რომელნი პარო-
ნის სამოსელზე ისხნეს, სახელნიც
სწერია წმიდათა წერტილში. ფერიცა
და სადა იპოვებოდა — ადგილიცა,
მაგრამ ახლა აღარ-ეპოვბის და არც
ვის აქვსთ დიდთა მეფეთა Cq.

ნ. ანთრაკი.

ამვლვოპოპობა (ამვლიოპოპობა

ZA, ამვლეოპოპობა BC) (144
კავშ.)¹⁾ თვალ-ტყივნეულთა რა
თვალთ მხედვარეობა(ა) ვერა
კეთილად იყოს და ნათელსა
ერთსა შუქ-მრავლად ხედვიდეს
და ხედვაში ურბიოდეს (ურ-
ბიოდეს ხედვასა შინა A) ZA.

(144 კავშ.)¹⁾ ესე იგი არს თვალ-
ტყივნეულთა რა თვალთა მხედველ-
ობა ვერა კეთილად იყოს და ნათელსა
ერთსა შუქ-მრავლად ხედვიდეს და

ურბიოდეს ხედვასა შინა B. (144
კავშ.) ესე იგი არს თვალ-ტყივნეულ-
თა რა თვალთა მხედვარეობა ვერა
კეთილად იყოს და ვითარცა რა შუქ-
მრავლად ხედვიდეს ნათელსა ერთსა
და ურბიოდეს ხედვასა შინა C

ამგზი რიცხვი B შდრ. ამირ

ამზა საწვავი ქინელილი C.

[ამზინდა ნ. აფსინდი 2].

ამიანტოს ესე ბუნებით ხე არს
მსგავსი ქვისა და ვანულეველი
ცეცხლისაგან. რამეთუ ცეცხლსა
რა შევიდეს, განაკერცხლებუ-
ლი ჰგონიეს, და რა გამოიღო,
ვითარცა წყლითა გარცხილი,
უწმიდეს არს. მისის ძაფთაგან
ტილო მოიქსოება Z.

ესე ბუნებოი ხეა, მსგავსი ქვისა
უბრძოლველი და ვანულეველი
ცეცხლისაგან, რამეთუ ცეცხლსა რა
შევიდეს, განაკერცხლებული ჰგო-
ნიეს, და, რა გამოიღიან, ვითარცა
წყლითა გარცხილი უწმიდეს არს A.
არს ბუნება ხე მსგავსი ქვისა. ამიან-
ტოს, უბრძოლველი, ვანულეველი ცე-
ცხლისაგან, რამეთუ ცეცხლთა რა შე-
ვიდეს, განაკერცხლებული ჰგონიეს
და, რა გამოიღიან, ვითარცა წყლითა
გარცხილი, უწმიდეს არს. მე ნა-
ვითიც მ-ნახავს მისი, ბამბასავით
დაიწეწება და მისი ძაფიც ვიწოვ,
და მისი ზეწარი და ქელსატაციც
ვნახე, არ დაიწება B.

შდრ. ამინატონი.

ამიანური ბადის ჭუზდანი ZA.

ბადიანი ჭუზდანი BC

ამიერ (+ 2. 5 გამოილ. ZAA) აქა-
დამსავით ZABC.

[ამილბარი ნ. ამირბარი].

ამინ (+ ამინ BC) იყავნ, აღ-

¹ იგულისხმება იოანე პეტრიწის თარგმანება (წიგნი I, გ. 173 7).

სრულდეს, გინა მრწამს ჰეშმარი-
ტად, გინა მტკიცედ იყავნ, გინა
ნანდვილვე (ნანდვილვე Aa)
ნანდვილი, ნანდვილივით (ნანდ-
ვილით ZA), გინა განესრულოს,
გინა დაემკვიდროს (დაემტკიცოს
Cb), გინა (ამინ C) ღმერთი, გინა
(ამინ C) მართალი, გინა ჰეშმა-
რიტი ZABC.

ამინატონი (ზე) არს ზუნება ზე, რომელი
არს ამინატონი, უბრძოლ-განუღველ
ცეცხლისაგან, რამეთუ აღსა რა შე-
ვიდეს, განავერცხლებული ჰგონიედ
და რაჟამს გამოიღიან ცეცხლისა მის-
გან, ვითარცა წყლითა განზრკინეა-
ლებული, უწმი(ნ)დეს არნ (არს Cb)
C. შდრ. ამინატოს.

ამინაშატი ჩამოსხმული ილეკროს
ხატი Z.

ილეკროს(ს) ხატი ჩამოსხმული AB.
სინის ხატი (+ ჩამოსხმული, გინა
ოქროსი და ვეცხლისა Cb) C.

ამინდი დროიანი(ს) უამტ დარი
ZABCab.

მართებული დარი Cq.

ნ. ტაროსი.

ამირა (+ ამირან-დარეჯ.¹ Z) უფ-
როსი ZABC.

ამირბარი (ამირბარი თუ ამილბა-
რი ACq; ამირბარი, ამილბარი
Cab) (+ ამირბარი თუ ამილბა-
რი B) სპასპეტი, სპასალარი,
ტრიბონი, სტრატელატი, მკე-
დართ-მყვანებელი, მკედართ-
მოდღვარი, მკედართ-მთავარი (+
ყოველივე A, ესე ყ' ლნი B)
ლაშქართ თავნი არიან, რომელი-

მე უმაღლესი (+ და ZA) რომე-
ლიმე შემდგომი ZAB.

(+ მილბარი თუ ამილბარი Cq; +
ამილბარი თუ ამირბარი Cb) სპასპე-
ტი, სპასალარი, ტრიბონი, სტრატე-
ლტი, მკედართ-მყვანებელი, მკე-
დართ-მოდღვარი, მკედართ-მთავარი;
ესე ყოველი ლაშქართ თავნი არიან,
რომელიმე დიდ ფრიად, ხოლო რა-
მელიმე შედეგ C.

ამირბარი თუ ამილბარი (ვეფხის-
ტყ.) სპასპეტი Z.

ამირმუმლი თუ ამირმული (ამირ-
მული A; ამირმული B) ბაღდა-
დის მეფე ZA.

ბაღდადის მეფე, დიდი მეფე B.

ამისგან 48, 21 ეზექ. Z.

ამლათი მცირე(ს) ხანს სწრაფი
ZAB.

სწრაფივით C.

ამლაკი (ოთხფ.) კრელი ცხენი
ZABCab.

კრელი Cq.

ამმა (+ ამმა არს C) ღებილგბსა
გინა საყურებსა რასავე ნივთისა-
სა რომელიმე (რომელ C) ჰედსა
და ყელსა (მკლავსა BC) ჩჩვილ-
თასა შეაბმენ ღედაბერნი, რეცა
ვერ თვალის(ა)-ცემად ZABC.

ამო საამებელი ZABC.

ნ. აამე, ამ, ამება.

ამოვარდნა თ(ა)ვის აღგილს აღარ
იყოს ZABC.

ამოკიფვა ცალის თვალის მცირედ
მოხუჭვა ZAB.

ერთი თვალი მცირედ მოიჭუხოს
(მოიხუჭოს Cb) C.

ამოროზვა (ამორეზვა ZA) (13, 6

¹ შდრ. ამირან-დარეჯანიანი, ს. ყ უ ზ ბ ა ნ ე ი შ ვ ი ლ ი ს გამოც., გვ. 61,9.

² შდრ. ვეფხის-ტყოსანი, სტრაფი 317,2.

ოსე) საკმლით მეტად გა(ნ)ძლო-
მა ZAB.

საკმლით ამოყორგა C.

ამოხაკრაფი ფუშის შესაკრავი
სარტყელი ZAB.

ამოხკუნა (ამოსკვნა BCb) (+ ვე-
ფხის-ტყ¹. Z) ტირილით სლუქ-
სლუქი. ZABC.

ამოსრუტვნა მასრით ნოტიოს
ამოწონა Z.

ამოწონასავით AB.

ამოტუზვა მოფარებით რამ დგო-
მა უცნაურად Z.

მოფარება რა(ა)მე ზეთი თუ ქვა-
თისა უხილაგად A. ამოეფაროს რას-
მე ხესა თუ ქვისა უხილაგად B.

ამოწმა შეამოწმა, გინა შეასწორა
ZAB.

ამოკვინჩვა ნ. ამოკვნჩვა.

ამოკუნენა (ამოკვენა AB) დიდი
სულტქმა Z.

დიდი სულის-კვეთი AB.

ნ. სულის-კუთთა.

ამოკვნჩვა² გულის ამოსკვნა ZAB.

ამპარტავანება (ამპარტავნება ZB.
ამპარტავანი Cq) ესე არს თვისის
ნაქმარის მამწონებელი და უმს-
გავსო დიდების მოყვარე, გულ-
მალალი და სწავლდს მოთაკო-
ლე Z.

ესე არს თვისის თავისა და თვისის
საქმის(ა) მომწონებელი და დიდობის
მოყვარე და უდიდესობის უმსგავსოდ
მდომი, გულ-მალალი და სწავლის
მოთაკილე A. ესე არს თავის თავისა
და თვისის საქმის მომწონებელი და
დიდობის მოყვარე და უდიდესობის
მდომი, უმსგავსო გულმალლობა და
სწავლებათა თაკილი B. ამპარტავა-

ნება, ზეობა, ზესთამჩენობა, სილა-
ლე, კოზლობა და კოხტობა, განიყო-
ფებიან ესრეთ: ა მ პ ა რ ტ ა ვ ა ნ ე-
ბ ა ა არს საზოგადო ყოველთა კაც-
თათვის, რამეთუ მდიდართა შორისცა
იქმნებიან ამპარტავანნი და გლახა-
თიგანიცა, აზნაურთაგანიცა და უაზ-
ნონი, უდიდისთა სიმაღლისა მდომელ-
ნი, რომელი იყოს გარდამატებულითა
და არა ქერ-ჩინებისებრ მინიჭებულ-
თა წყალობათა და პატივთა უფლისა-
თა მსგავსად ეშმაკთასა. ხოლო
ზ ე ბ ა ა (+ არს Cb) არა ყო-
ველთა ზედა, არამედ მდიდართა და
დიდებულთა, სწავლულთა და ქელ-
მარჩევთა და მნეთა. ქ ე დ მ ა ლ ო ბ ა,
რომელნი განლაღნენ და ა(რ)ღარა პტო-
ნებდენ სიმდიდრისა და დიდებისა მ-
თისა მოკლებასა, გინა სწავლათა მიერ
დაცემასა, არამედ მათითა იქადოდნენ
და არა ძალითა ღთისათა. ხოლო
ზ ე ს თ ა მ ჩ ე ნ ო ბ ა ე ვიეთთა ზე-
დი კაცსა, რომელსა ენებოს თავი თე-
სი სხვისა უმაღლესად და უკეთესად
გამოჩენა, და ს ი ლ ა ლ ე არს ქიბუკთა
კადნიერებითი საქმე, რომელი პტო-
ნებდეს თავით თვისით შეძლებასა რა-
სამე და არა ძალითა ღთისათა და
უმეცრებისა გზით არს ესე. ხოლო
კ ო ზ ო ბ ა ა არს, რომელი(ა)
ქდომის მოყვარე იყოს ზემო უგვან-
თა მისთა ადგილთა და მსგავსად
ამათისა მცირეთა მოქმედი. და
კ ო ხ ტ ა ა არს, რომელი შეხედვითა
ზევისა (ა)გვანდეს, ხოლო საქმითი
მდაბალი იყოს CAb. ამპარტავანება
განეყოფების ზეობასა. ამპარტავა-
ნებაა არს საზოგადოდ ყოველთა
კაცთათვის, რამეთუ მდიდართა შო-
რისცა იქმნებიან ამპარტავანნი და
გლახათიგანიცა, აზნაურნიცა და
უაზნოთაგანიცა, სიმაღლის მდომელ-
ნი უდიდისად გარდამატებულთა და

¹ შღრ. ვეფხის-ტყლისანი, სტროფი 88,3.

² ნუსხებშია: „ამოკვინჩვა.“

არა ჯერ-ჩინებად შინიშებულთა წყა-
ლობათა და პატივთა უფლისათა
მსგავსად უშვამისა. ზოლო ზეობა არა
ყოველთა მცირე-დიდთა შიერ, არა-
მედ მდიდართა და დიდებულთა,
მსწავლულთა და ქელ-მარჯვეთა:
ქედმაღლობა, რომელნი განლაღნენ
და არღარა ჰგონონ სიმდიდრისა მა-
თისა მოკლება, გინა სწავლათა შიერ
დაცემა, არამედ მათითა იქადოღენ
და არა ძალითა ღთისათა Cq.

ნ. ზეპარი.

ამპარტავანი (+ 1, 51 ლუკა ZAa)
ამა ზემო(რ) თქმულთ მოქმე-
დი ZA.

ნ. სიამპარტავნე.

ამპარტავნება ნ. ამპარტავანება.

ამბას კინილასავით ZAB.

კინილასავით, კინილარ Cxb. კინი-
ლა, კინილარ Cq.

ამპოდიტი (+ ამპოდიზმოს Cq).
ზღევთა (ზღევასა C) შინა არიან
ადგილნი მოქცეენი, ოდესმე გან-
კმებნიან (+ და ZA) ოდესმე
მწყურნებ იქმნებიან. ოდეს გან-
კმებნიან (განკმეს C), ე გ რ ო პ ი
ეწოდების და ოდეს აღმოსცენ-
დეს და განკმელი მწყურნებ იქმ-
ნას, ა მ პ ო დ ი ტ ი ეწოდების
ZABC.

ამპოლი (+ 3 მეფე 1, 39 ZA) სა-
ზე და შე ფრანგულად ZAB.

საზეთე რქა(ა), ქარახსი C.

ნ. სტომანი.

[ამრეზა (ამრეზობა) ნ. კურაობა;
შდრ. ამრეზი].

ამრეზი ფრინველი მოაშიცე ZA.

(მ)ფრინველი მოაშიცე BCab

მოაშიცე ფრინველი Cq.

ნ. კურაობა.

[ამრეცი ნ. აღმართი. პირაღმარ-
თი].

ამრლუე (ამრლვე BC) (+ 3 მეფე
18. 18 ZAa) ვანმრავლებული
ZABC.

ამსხურაპლეს¹ (1, 15 იონა)
მსხვერპლი შეწირეს ZAa.

ამულა საგვემელია; რკინებიან
სხმული. ჯაჭვებიანი (ჯაჭოსანა
B) ZAB.

...სში: ... ანა გვემა ამულაებითა
ვიდრეში მოჰყარნეს კორცნი მის-
ნა² B.²

ნ. გმულა.

[ამურ ნ. გაამურება].

ამქმელი (+ 38. 27 დაბად. ZAa)
მომნათლავი, გინა დედათ-
მოურავი, რომელ არს მეანი
ZAB.

ამქელი ეწოდებიან დედათ-მოუ-
რავსა და მომნათლავსაცა Cxb. ამქ-
მელად დედათ-მოურავი იწოდებიან
და მომნათლავიცა Cq.

ამღურეული (ამღვრეული A) ნო-
ტიო არეული ZAa.

არეულივით ნოტიო Ab.

ამუნა სხვა ხე სხვაზე(დ) მოაბა
ZA

სხვა ხე სხვა ხეზე მოაბას B.

ამუოლი თან აღევნებული ZAB

ამხანაგი მოყვასი ZABC.

ნ. გაამხანაგება

ამხილა ასწავლასავით ZAB.

ამქედრდხ დიდებული ცხენს აღჭ-
და ZA.

ამქედრება დიდებულის (დიდე-

¹ ნუსხებში: „ამსხურაპლეს“ (ასევეა წყაროში). ² წყაროს დასახელება და მოწმობა გადახეულია.

ბულთ B) ცხენს აღვდომა ZAB.

ან ანუ ZABCab.

განუშარტავთ Cq.

ანაბარი შიბარებულსავით ZA.

შიბარებულვით BC.

ნ. იანაბარა, შიანაბარა.

ანაგები (7, 15 დანიელ; კატილო-
რია 42) არს ნართაული ორლა-
ნო, გინა აგებულებაში მყოფი
მდგომარე და ძნიად შესაცვა-
ლებელი Z.

(+ ანაგები B) არს ნართაული ორ-
ლანო, გინა აგებულებაში მყოფი
მდგომარე და ძნიად შესაცვალეული
(+ 7, 15 დანიელ Aa) AB. ანაგები
არს ნართაული ორლანო (+ ანაგები
არს აგებულებასა შინა მყოფი, მდგო-
მარე და ძნიად შესაცვალეული
Cb) C.

ანაგული მატყლის ანაჩეჩი ZAB.

ანადირა ნადირობა აქნევიანა ZAB.

ანავასია წამალი რამეა მკურნალ-
თა შორის. რომელთა იქონებენ,
და არლარა ეყნოსებათ სიმყრა-
ლე სნეულთანა ZA.

ესე წამალი რამე არს მკურნალთა
შორის, რომელთა იქონებენ, და
არლარა ეყნოსებათ სნეულთა სიმყ-
რალე B. ანავასიაა წამალი რამე არს
მკურნალთა შორის, რომელთა იქო-
ნებენ, და არლარა ეყნოსების სიმყ-
რალე სნეულთანა C.

ანაზდეული მყის (ი), იჩქი-
თი, აწი, ნვინი, მაღ,
მსთვად, არდი, არდიფ-
რუ, აჰა, მსწრაფლ, მუნთ-
ქვესვე ერთ(ი)დაიგივე არი-
ან, რომელიცა სიტყვას(ა) გაე-

წყოს, იგ(ი) ჩაურთე ZA.

ანაზდი. ანაზდეული, მყი-
სი, იჩქითი, აწი, ნვინი, არ-
დი, არდიფრუ, აჰა, მაღ,
მსთვად, მსწრაფლ, მუნთ-
ქვესვე ერთდაიგივე არიან, რომელიც
სიტყვასა გაეწყოს, იგი ჩაურ-
თონ B.

ანაზდი (2, 7 ამბაკ.) ანაზდეული
ZAa.

ანაზდი, მყის, იჩქითი,
აწი, ნვინი, არდიფრუ, არ-
დი, აჰა, მაღ, მსთვად,
მსწრაფლ, მუნთქვესვე
ერთდაიგივე არიან, რომელიცა ქარ-
თულმა სიტყვამ(ან) გაიწყოს, იგი ქამს
მოსაბმელად Cabb. ანაზდი, მყის,
იჩქითი, აწი, ნვინი, არ-
დიფრუ, არდი, აჰა, მაღ,
მსთვად, მსწრაფლ, მუნთ-
ქვესვე ერთი არიან, რომელიც
სიტყვამან ქართულისამან გაიწყოს.
იგი ქამს მოსაბმელად Cq.

ანაკუეთი (ანაკუშთი ZA) ფქვი-
ლის ანაცარი ZA.

ფქვილის ანაცარი, გინა აკეთილ-
თაგანი B.

ანაკუეთი¹ აკეთილთაგან(ი) ZA.

ანალექსტატი მოუკლებელი უსა-
ზღრობა ZAB.

ნ. ელიატექსენი.

ანამკი ამკული ZABC.

ანამტაციც წმი(ნ)და ანაკვეთი
ZAa.

ანანაკი (28 კავშ.²) თან(ა)ვე სხო-
ლიოზე ეწერა: ნუთუ იძულებით
იყოს(ო), ანუ ბუნებით; იძულები-
თის უფრო (უფროსად B) ჰგავს
ანუ შეკრებული ZAB.

(+ 28 კავშ.² Cb) თან(ა)ვე ეწერა

¹ ნუსხებშია: „ანაკუშთი“. ² იგულისხმება ითანე პეტრიწის თარგმანება
(წიგნი II, გვ. 75, 13), წყაროშია: „ანანეებრიეთა“.

კავშირში. ნეტე რძულებით იყოს ანუ თუ ბუნებით. სხოლოთა ზედა იველად უკვე პელი ეწერა მწერლისა, არა ნართაული სხვისა Cახ. ანა- ნავისა თანავე ეწერა კავშირში: ნე- თუ იძულებით იყოს, ანუ ბუნებით. სხოლოთაზედ ძველად იგივე პელი ეწერა მწერლისა. არა ნართაული სხვისა Cq

ანარზაბა სისს მისლობელ არს, გინა ანაერზა არს Cხ.

ანაფორა ზედამიმართად ითქმის ZAB.

ესე იგი არს ზედამიმართ(ი) C.

ანაქსუ (ანაქსუი ZABCab) (3 კავშ.¹ ZABCb) ნივთ(ნი)ი აქსოვილ(ნი)ი ZABC.

ანალოლო (31 კავშ.²) ანალოლოდ სულთა მამისა მიმართ ტრფია- ლებასა დასდებს ZAB.

(31 კავშ.) კაცმან საწადელი ვერ პოოს Cახ. (31—კავშ.³) რამეთუ ანალოლო სულთა მამისა მიმართ ტრფიალება Cq.

ანაჩეჩი საჩეჩეჩოში დარჩომილი მატყლი ZAB.

ანაცარი ქატო ZAB.

ანაცვალეზდა (ანაცვალეზდა ZCa) ესე იგი არს სიტყვის უგებდა Z.

ესე იგია, უგებდა A. ესე იგი არს, უგებდა, ¹ამაგიერებდა¹ B. ესე იგი არს, უგებდა C.

ანაცვალეზდა (ანაცვალეზდა Z) სანაცლოდ მისცემდა ZA.

ანგარება (1 მეფე მ, 3) სინარბე ZA.

განუმარტავია B.

ნ. ნაანგარევი.

ანგარი (+ კორინთ. ა, 10 ZAx) უსამართლოდ შემკრებელი ZA.

ესე არს უსამართლოდ შემკრებე- ლი და მომხვეჭელი B. ანგარი და უძღები არს მომხვეჭელი და უსამართლოს(ა) ამღებელი და მკამე- ლი გლაბაკთა C.

ანგარიში აღრიცხვა ZABC.

ნ. იანგარიშია, უანგარიში.

ანგელე ანგელოზი ZA.

ანგელოზი მომთხრობელი, გინა ქადაგი. ესე არს არსება გონიე- რი, უნივთო, უსხეულო, დასაბა- მიერი და დაუსრულებადი, სუ- ლი ნათელი და მსწრაფლ მიმდ- რეკი (+ და A) წინაშე ღ~თისა მდგომელი (+ 24, 7 დაბად. ZAx) ZA.

ანგელოზი გამოითარგმანების მომ- თხრობელად გინა ქადაგად. ესე არს არსება გონიერი, უნივთო, უსხეულო, დასაბამიერი და დაუსრულებადი, სული ნათელი და მსწრაფლ მიმდრე- კი და წინაშე ღ~თისა მდგომელი B. ანგელე. ანგელოზი არს არსება გო- ნიერი, უნივთო, დასაბამიერი და დაუსრულებადი. უსხეულო, სული ნათელი და მსწრაფლ მიმდრეკი, წი- ნაშე ღ~თისა მდგომელი. ხოლო ანგელოზი გამოითარგმანების მომ- თხრობელი (მომთხრობელად Cq), გი- ნა ქადაგი (ქადაგად Cq) C.

ნ. საანგელოზოდ.

[ანგლ, ანკლ. ნ. ყანჩი].

ანდაზა მაგალითთან ნახე ZABCab.

განუმარტავია Cq.

შდრ. საანდაზო.

¹ იგულისხმება იოანე პეტრიწის თარგმანება (წიგნი II, კვ. 24,5). წყაროშია: „ანა- ქუსი“. ² ZAB-ში განმარტება გამოვლენილია წყაროდან (იოანე პეტრიწის თარგმა- ნება II წიგნი, გვ. 23,6), ხოლო სხვაგან (C) გამოყრებილია ან ანხილო თაფლი სიტყვით.

ანდაკია (თევზ.) ZABC.

ანდამატი ადამატი, ალმასი Z.

ალმასი, ადამატი (7, 8 ამოს) Aa.

ალმასი AbBC.

ანდე მცირედ რამ ხედვა Z.

მცირედ ხედვა AB. მცირედ ხილვა C.

ანდეზობით (1 მეფე 11, 8) ერად-ერადობა შეკრებით ZAB.

გუნდ-გუნდთა ერთად ერად-ერადობა შეკრებით Cab.

ანდერზნამავი ნ. ანდერძნამავი.

ანდერძი (+ 11, 2 იერემ. ZA) მოკვდავთაგან ღარიგება ZA BCab.

განუშრტყვია Cq.

ნ. იანდერძა, მანდერძა, მიანდერძა, ნანდერძევი, სიანდერძო, უანდერძა.

ანდერძნამავი (ანდერზნამავი Cq)

ანდერძის წიგნი ZAB.

ღიათიკე, ანდერძის წიგნი Cab.

ღიათიკე, რომელ არს ანდერძის წიგნი Cq.

ნ. წერილი.

ანდრიატი (+ 2 კათილ.¹ ZA) სინა ჩამოსხმული სახედ ZABC.

ანემდური ბზეთ სავაჰროთ ადგილი Z.

ბზეთ სავაჰრო(ს) ადგილი AB.

ბზის სავაჰრო იდგილი(ა) Cab. ანდრია სალოსი: „წარვედ უბანთა ანემდურთა, სადა ბზესა [ჰყიდიან]“ Cq².

ანეული (+ 4, 3 იერემ. ZAA) ზაფხულის ნაჰნავი ZAB.

ზაფხულ ნაჰნავი Cab.

განუშრტყვია Cq.

ანთარი (ოთხფ.) მაიმუნი ZAB.

ნ. მაიმუნი; შდრ. ქია.

ანთება სანთლის მოცეცხლა ZAB.

ანთილიოს ღრუბლოვანთა შინა მზეს თან(ა) რა მსგავსი მზისა იხილვებოდეს ZAB.

ესე არს რა მზეს(ა) თანა მსგავსი მზისა იხილვებოდეს ღრუბლოვანთა შინა კაცთა შიერ Cab. ანთილიოსი არს მზესთან რა მსგავსი მზისა ეჩვენებოდეს კაცსა ღრუბლოვანთა შინა Cq.

[ანთიშონი ნ. ესტიმამიზუ].

ანთიპატი იპატის მონაცე(ა)ლე ZAB.

იპატი ეწოდების ფაშასი და ანთიპატი შის მაგეერ მყოფსა C.

ანთარკა ავტორცობის სენი(ა) ZABC.

ანთარკი (+ 2, 12 დაბად. ZA) ეს(ე) თვალი ნაყვერცხლის ფერი, ღამე ცეცხლებრ ელავს, ღია ძვირფასი(ა). ა(პ)რონის შესამოს(ელ)თა ზედა ისხნეს ათორშეტნი (+ ესენი ZAA): ამეთვისტომი, ანთარკი (+ და Ab), აქატი (აქატი B), ბივრილიონი, იასპი (+ და Ab), ლიგვირი, ოქროს ქვა, ტაპიზიონი (პაზიონი B; + და Ab), სამარაგდე, საფირონი, სარდრონი და ფრცხილი (28, 17 გამოსლ.) ZAB.

ეს თვალი ნაყვერცხლის ფერი, (+ და Cq) ღამე ცეცხლებრ ელავს, აფრიკე(თ)ს იპოვების (იპოვება Cbq) C. ანი კარი არს Cb.

6 ა

¹ იგულისხმება იოანე დამასკელის კათილორია (S 1453, 41 v). ² წყაროს დასახელება და მოწმობა Ca-ში გადახსნილია.

ანკანაყება (16, 8 იერემ.) ზედი-
ზედ ნადიმი და სიმთრავალე ZA.
ზედაზედ ნადიმი სამთრავალოდ
მამრამდელრობი, რომელ არს ჩუ-
კენი B. ესე არს ზედიზედ ნადიმი
და მემთრავლობა Cახ. ზეაობა Cგ.
ნ. მთრავალი.

ანკარა (მძრომ.) მცირე გველს(ა)
ჰგავს ZA.

(მძრომ.) მცირეა, გველს ჰგავს B
(მძრომ.) C.

ანკარია ZAB.

ანკესი (ანკესი C) წვლილი ნემს-
კავი ZAB.

ნემსკავი წვლილი (წვრილი Cა) C.
ნ. ანკასტრა, სამჭედური.

ანკვორა ნ. ანკვრა.

ანკისტრა ნემსკავი ბერძულ(ად)
ZAB.

ნემსკავი მო(მ)სხო C.

ანკვრა ნავის ღუზა ლათინურად
ZABCh.

ნავის სამართია სავალად Caq.

ნ. ღუზა.

[ანკლ. ანგლ ნ. ყანჩი].

ანტაკრად წინააღსაფარველად (7.
5) საქმე ZAB.

ანტაკრად წინააღსაფარებე-
ლად გამოთარგმანების C.

ანტეპრისტე (ანტე BC) (1 იოანე
2. 18) წინააღმდეგომი ZAB.

წინააღმდეგომი ღ-თისა C.

ანტიპარასტასია (+ ანტიპარას-
ტასი. An) არს მითვალვამ ვიდ-
რეძე უღონოებისად. ხოლო ჩე-
რება უღურებე და ესრეთ მქო-
ნებოიდა არარად განრყენ-

თქმულსა; ხოლო ენასტა-
სიაჲ არს თვით მის უღონოე-
ბისა(ა)ცა რათურთით არა შით-
ვალვამ, არამედ უკუნრღვევამ
მისი ZA

(+ ხოლო BCb) ანტიპარას-
ტასია(ა) არს მითვალვამ ვიდრეშე
უღონოებისად, ხოლო ჩვენება ჭო-
თარმელ და ესრეთ მქონებელიცა
არარად (არარათით C) განრყენს
თქმულსა. ხოლო ენასტასიაჲ
არს თვით მის უღონოებისადცა
რა(ა)ურთით არა მითვალვამ, არა-
მედ უკუნრღვევამ მისი BC.

ანტლია ბერძულად საყენებელი
წყალთა Z.

საყენებელი წყალთა ბერძულ AaB.
ანტლა არს ნავში რა წყალი შევი-
დეს. გინა ჰურჭელი სარწყული სხვა
რამე C.

ანუ (+ 12. 5 მათე ZAA) ან. ესე
არს დაკითხვა ორთა შინა, რომე-
ლიცა იყოს, ვიტყვი: ანუ ეს(ე),
ანუ იგი. ანუ სხვა(ა) ZAB.

ანდლი ფრინველთ ენა-პირთ
მომჭმელი მუწუკი Z.

ფრინველთ მუწუკი(ა), ენა-პირთ
მომჭმელი (მკამელი C) ABC.

ანყოლი კარს აქათ-იქითი წირ-
თხლები Z.

კარის წირთხლი A. კარის წირთხ-
ლები B. წყირთლი Cახ. წირთხლი
Cq.

[ანჩხლი ნ. არჯალი. გლისპი].

ანცი ყრმა ცელქი ZABC.

ანძა (+ 27. 5 ეზეკ ZAA) ძელი
ამართული ZABC.

ანძლატი შრატის ხაჭო ZABC.

ანძრული ZAA.

ანწალა (ბალ.) წვრილი (წვლილი B) ბრჯა მაღალი ZABCab.

წვლილი ბრჯა Cq.

ანწლი (ბალ.) ZABC.

ანჯმნი საჯაროდ ZABCb.

იენის 24 მეტაფრ., ელისაბედის კსენება ტანძურს ნეტარებაში: „განკითხვიდა მას ანჯმნითა და გტყუა: შენ ვინ ხარ, რომელ მეფესა (მეფეთა Cq) განკითხავ“ Cag.

ნ. საანჯმნო.

[ანჯუბარი ნ. დვალურა].

აოზა აასთან ნახე ZAB.

აორ მახვილი(ა) ორპირი ZABCab.

ნ. მრავალსახელი.

აოტა გააქცივნა ZAB.

აოშვა კნულის მეორედ გარდა-
კნვა ZAB.

მეორედ საქწველით გარდატბრა

Cab. მეორედ მოკნა Cq.

აპანაგი გრივი(ა) ZABCb.

[აპანი ნ. თთუე].

აპარკტიოჲ ქარში ნახე ZA.

ქარია ერთი B. ქარია Cab.

აპაური (2, 3 ფსალმ.) აპეური, ტა-
ბიკის თოკი Z.

(+ 2, 3 ფსალმ. Aa) ტაბიკის თო-
კი ABC.

აპთიოტასითა (აპთიოტასითა Cab,

აპლიოტტაისთა Cq) ზღვარით,

გინა ქვეყანა ზღვართა Z.

ზღვარი(თ) თუ ქვეყანა ზღვართა

(ზღვარისა C) ABC.

აპილი ქარში ნახე ZA.

ქარია ერთი BCab.

აპირებლა ქმნას ლამოდა ZAB.

აპის (46, 15 იერემ.) რომელმა(ნ)
ტვირთი ვერ ზიდოს ZAB.

იერემ. 46, 15: „მით, რამეთუ იელ-
ტოდა აპის ზუარაკი რჩეული“ C.

აპკა (აპკი B) (17, 11 იობ) აფსკა
ZA.

ნე მეს. 4¹ B.

ნ. აფკი, აფსკა, ქერქი.

აპლიოტტაისთა ნ. აპთიოტასითა.

აპნიხა (აპნიის Aa) იანგარი ქარ-
თულად Z.

იანგარი(ა) ABC.

ნ. თთუე.

აპოდაქსის აღმოჩენა ZAB.

აპოდიკტი აღმოჩენითი ZABC.

აპოდიქსი აღმოჩენა ZABC.

აპოთიკი სახლი შესანახავისა (შე-
სანახავთა AB) ZAB.

შესანახავი სახლი C. ფთვიმე ქარ-
თველი: „აპოთიკი, ზოსტანი და წის-
ქელი კელარისა სიურავი არს Cq.“

აპოლვიოზი ნ. აპოლვოზი.

[აპოლვიოტი ნ. ქარი].

აპოლო შუე ZAB.

აპოლონ აპოლო (+ შუე Cb) C.

აპოლვოზი⁴ იელიოსთან ნახე ZAB.

აპორარჯან⁵ (27, 41 კავშ.⁶) გამოჩე-
ნილივით Z.

(+ 27, 41 კავშ.⁶ ABCb) გამოჩე-
ნენილივით ABC.

აპოსტროფოს ქარაგმაა ამგვარი⁷
რომელ არს შემკრეველი ZA.

ქარაგმაა ამგვარი⁷ შემკრეველი B.

ქარაგმაა ამგვარი⁷ Cab.

აპოზტი (+ 6, 27 ბარუქ Z)⁷ ყო-
(ვ)ელთა ქმელთა კორცთა სახე-

¹ იგულისხმება ნემსიოსის წიგნი „ზუნებისათჳს კაცისა“ (გვ. 59.11). ² იოანე და ფთვიმეს ცხ-ბა, ივ. ჯაფარიძის გამოც., 98.1. ³ Cq-ში წყაროს და-
სახელება და მოწმობი გადახაზულია. ⁴ ნუსხე ბშია: „აპოლვიოზი“. ⁵ ნუსხე ბშია: „აპორარჯია“. ⁶ იგულისხმება იოანე პეტრიწის თარგმანება (წიგნი II, გვ. 73.1; 100.9). ⁷ წყაროშია: „დათაპოზტიან“.

ლია, ხოლო განყოფილ: შა-
შხ(ი) ეწოდების პოხილსა
კმელსა კორცთა (კორცსა A)
ოთხფერკთა და ფრინველთასა,
ხოლო ლორი მეტად პოხილ-
სა კორცთასა და თევზთასა,
ოფიტიონი ღორის ფელიკსა
კმელსა და ხინკალი დუშა-
სა და სუთსა (ზუთხსა A) კმელ-
სა ZA.

ესე ყოველთა კმელთა კორცთა სა-
ხელი არს, ხოლო განყოფილ: შაშ-
ხი ეწოდების პოხილსა კმელსა
კორცსი ოთხფერკთა და ფრინველ-
თასა, ხოლო ლორი მეტად პო-
ხილთა თევზთა და კორცთასა, ოფი-
ტიონი ღორის ფელიკსა კმელსა და
ხინკალი დუშასა და სუთსა კმელ-
სა B. აპოხტი ზოგადი სახელი არს
ყოველთა კმელთა კორცთა სახელე-
ზიკა განიყოფილ: შაშხი ეწო-
დების კმელსა კორცსა პოხილსა და
კეთილსა ოთხფერკთასა და ფრინ-
ველთასა, ხოლო ლორი მეტად
პოხილსა (პოხილთა Ca) ოთხფერკთა
კმელთა და თევზთასა, ოფიტიონი
(ოფტიონი Cb) ღორის ფელიკსა (+
კმელსა Cb) და ხინკალი დუშა-
სა და სუთსა კმელსა, ყადი მკლე-
სა და ცუდსა კმელსა კორცსა, ტ-
არეხი დამარილულსა და არა კმელ-
სი კორცსი და თევზსა და შანძი-
ლო ნედლსა კორცსა კეთილსა
ძმრითა და ნივთებითა შეზავებულსა
და შესანახავად ზამთარ მწვადად. გი-
ნა შესავებულად Cxb. აპოხტი ზო-
გადი სახელი არს ყოველთა კმელთა
კორცთა სახელნიკა განიყოფილ: შაშხი
ეწოდების კმელს კორცს.

პოხილსა და კეთილსა ოთხფერკთა
და ფრინველთასა, ხოლო ლორი
მეტად პოხილსა ოთხფერკთა და
თევზთა კმელთა, ოფიტიონი ღო-
რის ფელიკსა კმელსა, ხინკალი
დუშასა და სუთსა კმელსა, ყადი
მკლესა და ცუდსა კმელსა კორცსა,
ტარეხი დამარილულსა და არა
კმელსა თევზსა და კორცსა, შან-
ძილო ნედლსა კორცსა კეთილსა,
ძმრითა და ნივთებითა შეზავებულსა
შესანახავად ზამთარ მწვადად, გინა
შესავებულად Cq.

ნ. აიპოხტიან, იაპოხტიან.

აპოლო აპოლო ZAB.

აპრაშა საკმეველია სუნ(ნ)ელი
(სურნელი Ca) ZABCaB.

თეკლას ნეტეფრა აკმევე-
დეს საკმე(ვე)ლსა სტურაგსა (სტურაგ-
სა Ca) და საკმელსა (+ დი Ca) აპ-
რაშასა Cq¹.

აპრილი იგრიკა ქართულად Z.

იგრიკა ABC.

ნ. თათუე, იგრიკა.

[აპყრობა ნ. კელის-აპყრობა].

აუამნა ეამნ-კანონი ათქმევეინა Z.

ეამნი ათქმევეინა AB.

აუმეერნა ეამი დააცადა ZA.

[აუფრა] აუფრა მისიკი ათისი², გიორგი
მთაწმიდლის ცხოვრებაში³. ფასუნად
B.

არ (9, 11 დანიელ) არას ნაკლები
ZAa.

არასავით AbBCaB. განუშარტავია
Cq.

[არ ნ. არიელ, არაზ, არს, არსება.
არსებაჲ (ნათესავ⁴თან), არსებო-
თი, არსებოვანი, არსთარსება,
არსი, არსობისა, ვარ, ვარა 1,
უაოჲ].

¹ წყაროს დისახელება და მოწმობა Ca-ში გადახიზულია. ² შდრ. ათონის კრე-
ბული: გვ. 335, 33.

[არ ნ. აუარებდით, აუარებელი, აღვიარება, აღმსაარებელი, აღსაარება, აღსარებადი, სააღსარებე].

[არ ნ. ვარა, ვარე, იარა 1 (სლვა'სთანაც), იარე, მოარული, მოსარები, მოუარე, ვარე, რება, საარებელი 1, სიარული, უარს, წაარება].

[არ ნ. საარება, საარებელი 2, საარებული, სარება].

არა (+ 5, 39 მათე ZAA) უქმნელობის უარი. ერ ZA.

ერ, არ, უარის თქმა (31 ნემეს.) B. ერ, არ, უარის თქმა Cab. ერ, უარის თქმა Cq.

ნ. თვარა, საარაო.

[არადადეგი ნ. არდადეგი].

არა ეგებოდა 9, 6 პრომ. Z.

არავი ქარში ნახე ZA.

სამხრის ქარია თბილი B. თბილ ქარი (+ სამხრისა Cab) C.

არავიქი შესამოსელი (+ არს Z; შესამოსია B) მღ(ვ)დელ(თ)-მთავართა, ხოლო ხანანელ სხვა(თა) მღდელთა ZAB.

არავიქად სახელ-ეღების შესამოსთა მღ(ვ)დელ(თ)-მთავართასა, ხოლო ხანანელ სხვათა მღ(ვ)დელთასა C.

არაკალი ვენაქის ეტი ZAB.

ეტი ვენაქისა Cab. ეტი Cq.

არავი (ბალ.) ნედლი ცერცივი ZABC.

არავი სომხურად იგავს ჰქვი-ZABC.

იგავს ჰქვიან. სომხურად AB. იგავი. არავი სომხურად იგავს(ა) ეწოდების, ზეუნდაცა საკმარ არს ღა (+ დიდად Cab) ტყბელ C.

არამედ (+ 5, 37 მათე ZAA) ესე არა თუ მაგრამ არის, არამედ მსგავსი მისი და შევნიერ(ა) ZAB.

არამედ მიგრამსავით არის და მაგრამ კი არ არის სიტყვის მოზრუნეობაჲ, დიდად საკმარია მის იდგილს C. ნ. ნუუმი.

არამც (არამცა Aa) (კათილორ.) ნუთუ ZAA.

არა ნებსითი და უნებლიეთი განიყოფ(ებ)იან: არა ნებსითი არს, არა ნებსით მტერი მოკლას და უხაროდეს, ხოლო უნებლიეთი არს; არა ნებსით მტერი მოკლას და ინანოდეს და ესევეითარ(ნი) ZABC.

არაონი ესე არს მცირე საწინდარი, რომელსა თურქნი ბეჯს უწოდენ ZAB.

არაონი არს საწინ(ნი)დარი რამ, რომელსა თურქნი ბეჯს უწოდენ Cb.

არა რად არად მიჩნევით Z.

არაყი არაბულად ოფლს ჰქვიან, ვინადგან იგიცა ქვაბისა ოფლი არს, ხოლო ქართულად არაყსა სახელად იყი ეწოდების Z.

არაბულად ოფლს ჰქვიან, სსსმელი არაყიც ქვაბის ოფლია, ქართულად მის იყი ჰქვიან A. არაბულად ოფლს ჰქვიან, სსსმელი არაყი ქვაბის ოფლია და მის ქართულად იყი ჰქვიან B.

ნ. რახი.

არაწმიდა (+ 5, 2 ლევიტ. ZAA) უწმიდურივით ZA.

განუმარტავია B.

[არბახტრო ნ. ცა].

არვანი (22. 4 ფსალმ.) ჯოხთან ნახე ZA.

საბრძენელი ჟობი(ა) BC.
არგენტარი ეკლესიის მსახური
ZABC.

არგესტი ქართან ნახე ZA.

ჭარია ვრთი B. ჭარია, რომელ არს
ულეშშია Cxb.

არგოლეო ქურუმე ZABC.

არდაბაგი (4 მეფე 1, 2) ხარისი¹,
გინა ფანჯარა ZAx.

ხარისი, გინა ფანჯარა (2, 9 ქება)
AB. ხარისა, გინა ფანჯარა B. არდაბა-
გი არს ერდოსა ზედა, გინა გარდა-
საბერელთა იდგილთა ზარისა მოაელო,
რათა კაცი არ გარდაიჭრას, გინა
ფანჯარა Cxb. არდაბაგი არს ერდოსა
ზედა, ანუ გარდასაბერელთა იდგილთა
ზარისა ანუ ფანჯარა მოაელოს, რათა
კაცი იბო გარდაიჭრას Cq.

ნ. ფანჯარა.
არდაბი ქერის ფქვილის წვენი Z.
ფქვილის წვენი AB.

არდაგი (+ 13, 4 იოანე ZAn)
წელს ქვეით მოსაფარი ZAB.
ლენდი Cxb. განუმარტავია Cq.

ნ. ლენდი.
არდადეგი მზე რა ლომში შევა
გა(ს)ვლამდის ZA.

მზე რა ლომში შევა, გარდავლამ-
დი არის B. არდადეგი არს რა მკა-
თათვეში მზე ლომზე შევალს ვიდრე
მის გამოცვლამდე. და სხვისა შესე-
ლამდე ოცდაათი დღე(ნი) C.

არდგმული კალოს სახლი ZAB.
კალაბანი სომხურია, ქართუ-
ლიდ არდგმული ჰქვია (ეწო-
დების Ca) კალოს სახლს Cxb. კა-
ბანი სომხურია, ქართულებ
არდგმული ეწოდების Cq.
არდი (+ კავშ.² Z) აწ ZC.

აწ, სომხურია (სომხურად AB)
AB.

ნ. ანაზდი, წამი.

არდი (ბალ.) (+ კარაბად.³ Z) ში-
ნაური ვარდკაპა ZAB.

(ბალ.) ვარდკაპა(ა) C.
არდიფრუ (+ კავშ.⁴ ZAA) მყისი
ZAB.

მყის C.

ნ. ანაზდი.

არე რომელსა ეწოდების პარე.
ესე არს უქვემოესი პაერი ქვეყა-
ნისა შახლობელად, რომელსა
თემთა ზედა სადამე პაერ-კე-
თილობას(ა) და მაშენეობასა
იტყვიან და სადამე პაერ-მძი-
მობასა და უმაშრობასა Z.

(+ არს A) უქვემოესი პაერი ქვე-
ყანისა შახლობელად, რომელი თემ-
თა ზედა სადამე პაერ-კეთილობასა
იტყვიან და მაშენეობასა, (+ და A)
სადამე (პაერ-მძიმობას(ა) და უმაშ-
რო(ა)ბასა AB. განუმარტავია C.

ნ. ნიაფულოლი, პაერი, პარე.
არე (73, 17 ფსალმ.) ესე ოთხნი
დრონი არიან წელიწადთანა:
გაზაფხული, ზაფხული, შემოდ-
გომა და ზამთარი, რომელსა
მსოფლიონი ჯგუფად სა-
ხელადიდებენ Z.

(73, 17 ფსალმ.) ოთხნი დრონი წე-
ლიწადისა A. გაზაფხულად ითქმის
B. არე სამ რიგად ითქმის წერილთა
შინა: არე გაზაფხულად ითქმის,
რომელსა იტყვის სთველი და
არე: შემოდ(დ) იშვითისად ითქმის:
კშიარი და არე: ხოლო მესამედ
ქვეყ(ა)ნისა არესა იტყვის

¹ Z ნუსხაშია: „ხარისხი“. ² ივულისხმება იოანე პეტრიწის თარგმანება (წიგნი II, გვ. 130,7). ³ შდრ. უსწორო კარაბადინი, ლ. კოტეტიშვილის გამოც., გვ. 311,7. ⁴ ივულისხმება იოანე პეტრიწის თარგმანება (წიგნი II, გვ. 40,26).

(+ რომელ სადამე ქვეყანისა არე კეთილ არს, სადამე უმაჴნო და პავი Cab) C.

6. არეობა.

არეა (ვარსკ.) მარიზი. არს მეხუთე(სა) ცასა ზედა, რომელსა ჭიმჭიმელი ეწოდების. ხოლო ცისა (ა)მის დასავლით აღმოსავლით (აღმოსავლის Aa) მიმართ არს ძრვა და ორსა წელიწადსა შინა ერთ გზის მოიქცევის. ხოლო არს ცისა მის სიმგრგველ სამასი ბევრის ბევრი და ოთხმოცდა ჩვიდმეტი ათას შვიდას სამი ეჭი. (+ და Z) სიერცე მისი ას ოცდაექვსი ბევრის ბევრი და ხუთას ორმოცდა ორი ათასი ეჭი. ხოლო ქვეყანით იქიმდე სამეოცდა სამი ბევრის ბევრი და ორას სამეოცდა ექვსი ათას ხუთასი ეჭი. ამ(ა) არიას ცა(ს)-ში(ა) ერთი ვარსკვლავი სხვა არ(ი)ს. არს სიმგრგველ მისი ორმოცდა ათი ათასი და ორას ოთხმე(ო)ცი ეჭი. ხოლო არიას სიდიდე არს ორჯელ ქვეყანისა ოდენი. ფილოსოფოსთა იგავად უთქვამ(ს)თ: არი(ა)ს სახე ვაბუჯის(ა) მსგავსი არს შეჭურვილი (+ და Aa) კელთა აქვს კრმალით ZAA.

(ვარსკ.) მარიზი. არს მეხუთე ცასა ზედა, რომელსა ეწოდების ჭიმჭიმელი Ab. (ვარსკ.) მარიზი. არია არს მეხუთესა ცასა ზედა, ხოლო ცა ესე დასავლით აღმოსავლად იძრვის, ორთა წელთა შინა ერთ გზის მოიქცევის. ხოლო არიას სიდიდე არს ორჯელ ქვეყანისა ოდენი B. (ვარსკ.) მარიზი.

არეა არს მეხუთესა ცასა ზედა, ხოლო ცისა ამის დასავლით აღმოსავლის მიმართ არს ძრვა და ორსა წელიწადსა შინა ერთგზის მოიქცევის. ხოლო არს ცისა მის სიმგრგველ სამასი ბევრის ბევრი და ოთხმოცდა ჩვიდმეტი ათას შვიდას სამი ეჭი, სიერცე მისი—ას ოცდაექვსი ბევრის ბევრი და ხუთას ორმოცდა ორი ათასი ეჭი; ხოლო ქვეყანით იქიმდე—სამეოცდა სამი ბევრის ბევრი და ორას სამეოცდა ექვსი ათას ხუთასი ეჭი. ამ არიას ცაში ერთი სხვა ვარსკვლავი არს. არს სიმგრგველ მისი ორმოცდაათი ათასი და ორას ოთხმოცი ეჭი. ხოლო არიას სიდიდე არს ორჯელ ქვეყანისა ოდენი. ფილოსოფოსთა უთქვამსთ იგავად: არიას სახე ვაბუჯისა მსგავსი არს შეჭურვილი და კელთა აქვს კრმალით Cab. (ვარსკ.) მარიზი. არეა არს მეხუთესა ცასა ზედა. ხოლო არს ცისა მის სიმგრგველ სამასი ბევრი და ოთხმოცდაჩვიდმეტი ათასი ეჭი. ხოლო სიერცე მისი ასოცდაექვსი ბევრი და ხუთას ორმოცდაორი ათასი ეჭი. ქვეყანიდამ იქიმდე სამოცდა სამი ბევრი და ორი ათასი ეჭი. ამ არიას ცაში ერთი ვარსკვლავი სხვა არის. არს სიმგრგველ მისი ორმოცდაათი ათასი და ორას ოთხმოცი ეჭი, ხოლო სიერცე მისი ათექვსმეტი ათასი ეჭი, ხოლო არიას სიდიდე არს სამოცი ათასი ეჭი. ესე ორსა წელიწადსა შინა ერთჯერ მოვლის სიმგრგველსა ცისასა. ფილოსოფოსთა უთქვამსთ იგავად: არიას სახე ვაბუჯის მსგავსი არს შეჭურვილი, კელთა აქვს კრმალით Cq

არე-არად აქა-იქ ZAB.

არეასი სამშაბათი ZAB.

6. კვრა, მარტი, შაბათი.

არევა ერთმანეთში შერევნა ZAB. ერთმანეთში შერთვა Ab.

არე-მარე (+ ვეფხის-ტყ.¹ Z)
გარეშეშოსავით ZAB.

პრეზიუმბა, (+ 1 მუტ. 25, 15 ZAA)

გარეთ (3) არეში დგომა ZAcCaq

(+ 1 200. 25, 15 Ab) 36000

(3) აქვს დგომა $AbBCb$.

არეობა სიკვშოს წინააღმდეგი ვი-
თარქვა თხელი არე-არად Z.

სიჭშოს(ა) წინააღმდეგუი ვითარცა
თბილად AB.

პრეზიდი ერთმანეთში შერევენი-
ლი Z.

მრავალ (+ 15, 13 ივლით ZABCb)

ბუღალტრ(ი) აქვებიან ZABC.

არც ($+4, 1$ ქება ZA) გოგი თბათა და ცხოვართა ZABC.

6. քաղաք.

(အင်္ဂလိပ်စာ နှင့် အခြားဘာသာစကား)

არტრონვილი დანიშნული ZABC.

აბრტონი არიან ასოები, რომელი-
მე წინა მოებზეებიან სიტყვათა
და რომელიმე უკანა და გვარიან
პეოფენ და დიატეზებენ, არა-
მედ ლათინთა და ელლენთა
ენათა შინა უმრავლეს და ერთს
რიგზე გაწყობით არიან, ხოლო
ქართულში წინა-უკმა, ამისთ-
ვის ღრამმატიკოსთა შინა დამი-
წერია Z.

არიან ასოები, რომელნი წინა მო-
ეხვედრის სიტყვითა ანუ უკანის და
გვირიან ჰყოფს და დაატყობს, არა-
მედ ლათინთა და ელლენთა ენათა
შინა უმრავლეს და უკეთ არიან. ამის-
თვის ღრამატყოსსა შინა სწერია
სწავლება A. ესე ართრონი არიან
ასოები, რომელნი წინა მოეხვედრარ
სიტყვითა ანუ უკანის და გვირიან

[illegible]

ბონილ¹ თანა². მუხის-ტყალსანი, სტრაფი 1532,1. * ეს განმარტება სწორია პართ-

ართრონი. და არიან ბერძულთა ენათა შინა ათსამეტ(ნი) ართრონი. ხოლო ქართულისა ენათათვის რომელთაზე დაუწერიათ, არა იქმნებიან(ო) ართრონი. იქმნებიან ქართულად(ი) ართრონი, არამედ ბერძულთა სიტყვათა ართრონი უმრავლესი წინა კერძო დაუჭდება, ვითარცა თეოს—ო თეოს, ხოლო ქართულთა სიტყვათა უმრავლესი ბოლოს კერძო დაუჭდება და თავადაც მრავალი მოვალს, ვითარცა ღ^თისათვის; ში ღ^თო, გი, ნა ში უფალო, და ეგვეთარ(ნი); მეფეთათვის—პ მეფე, და მხედვარეობისათვის—აგამხედველ და გიხაროდენისათვის — ეგიხაროდენა და ეგვეთარნი, ხოლო ბოლოდ კერძო უმრავლესი მოვალს სიტყვის შიმოღლარჳნისათვის, რამეთუ მაშალდედლურთა ენათა შინა უმრავლეს არიან ართრონი. ხოლო ქართულიცა უნა ითქმიან მაშალდედლად უკეთუ ენებოსთ, რამეთუ პირვანდელთა წიგნთა შინა მრავალგან მინახვან ეგრე მაშალდედლურითა სიტყვით ნაწერი. იომელთაზე იდგილთა აქაცა ჩამირთავს ქვემოთ. ხოლო შიქა და შრავალნი სხვანი ასოთაგანნი ართრონი არიან Cαβ. ართრონი დანიშნულად ითქმის ესრეთ, რამეთუ ასონი, რომელიმე წინა მოეზაუბიან სიტყვათა, ანა უკანის და გვირგვინ ჰყოფენ. არამედ ქართულთა ენათა შინა ეგოდენ მრავლად არა სხენ, ვითარ ბერძულთა ენათა შინა, რამეთუ ბერძულზე ეწოდებდნ ღ^თისა თეოს, ხოლო უკეთუ დაუსხა ართრონი, ითქმის ო თეოს. ესრეთ არს ართრონი. და არიან ბერძულთა ენათა შინა ათსამეტი ართრონი, ხოლო ქართულისა უნათათვის, რომელთაზე დაუწერიათ, არა იქმნებიან ართრონი. იქმნებიან ქართულად ართრონი, არამედ ბერ-

ძულთა სიტყვათა ართრონი უმრავლესი წინა კერძო დაუჭდება, ვითარცა თეოს, — ო თეოს, ხოლო ქართულთა სიტყვათა ბოლოს კერძო დაუჭდება და თავადაც მრავალი მოვალს, ვითარცა ღ^თისათვის — ღთაემა, და მეფეთათვის — გამეფება და მხედვარეობისათვის — აგამხედველ და გიხაროდენისათვის — ეგიხაროდენა და ეგვეთარნი. და ბოლოდ კერძო უმრავლესი მოვალს სიტყვისა შიმოღლარჳნისათვის. რამეთუ მაშალდედლურთა ენათა შინა უმრავლეს არიან ართრონი, ხოლო ქართულიცა ენა ითქმიან მაშალდედლად, უკეთუ ენებონ. რამეთუ პირველთა წიგნთა შინა მინახვან ეგრე მაშალდედლურით ნაწერი. შიქა ართრონი არს და სხვა ასონიცა რომელიმე Cα.

ართრონის თუ რადაო ZABCαb.
[არიო ნ. არიოზავოს, ცთომილნი].
[არიასი ნ. კვრა, შაბათი; შდრ. არეასი].

არიოდ (+ 22, 6 რიცხვ. ZA) არიან ZAB.

არიოთმიტიკი მეცნიერებაჲ რაოდენი თავით თვისით განსაზღვრებისაჲ იქმნების ZA.

მეცნიერებაჲ რაოდენი თავით თვისით განსაზღვრებისაჲ იქმნას B. (ამჟონიოსის კათილორ.)¹⁾ რამეთუ არიოთმიტიკი არს მეცნიერებაჲ რაოდენისა თავით თვისით განსაზღვრებისაჲ Cαb.

არილი (43, 15 ეზეკ.) დასასვენებელი სიწმიდეთა(ნი) ZABCb.

ეზეკ. 43, 15: „და არილი წყრათა ოთხთა და არილითგან ზედა კერძო რქათასა წყრათაჲ და არილისა წყრათა ათორმეტთაჲ“ Cα².

არითი (+ 4 მეფე 4, 39 ZAB)
ბალაზ-ბულაზი ZABC.

არის მყოფობს ZAB.

განუშარტავა C.

არისტიდისი ურთიერთს სახეთა
ილაძეება ZAB.

ესე იგი არს ურთიერთს სახეთა
ილაძეება C.

არითანა მოყვასთაგან საჰმელთ
შე(მო)კრება ZABC.

არითი საყვარელი, ფაერიტი Cb.

განუშარტავა Ca.

არკადიმია სახლი საფილასოფოსო
ZA.

საფილასოფო(სო) სახლი BC.

არკადიო ჩრდილოეთი ZABC.

ნ. ჩრდილოეთი.

არკადირია ძარღვია, რომელი ყო-
(ვ)ელთა ძარღვთა ბუნებით მის-
ცემს სიმჭურვალესა სულისა
ცხო(ვ)ელობრივსა ZAB.

არკადირია (ძარღვია Cq) ძარღვი
არს, რომელი ყოველთა ძარღვთა
ბუნებით მისცემს სიმჭურვალესა
სულისა ცხო(ვ)ელობრივსა C.

არკევთი (4, 13 ოსე) ხე ბორობა-
ნი, ხე ჩრდილოვანი ZA.

(ხე) ხე ბორობანი (9 ოსე) B.
ბორობანი, ხე მაჩრდილობელი
(ოსეს 9) Cab.

არმანა სარკმელია შესადებელი
ZAB.

სარკმელია Cab.

ნ. სარკმელი.

არმარი (არმარი, არმანა Cq) ესე-
ცა სარკმელი არს Z.

სარკმელი(ცე)ა შესადებელი AB.

სარკმელია ესეცა Cab. სარკმე-
ლი Cq.

ნ. სარკმელი.

არმადანი შორით მოს(რ)ულისაგან
მოღებული მის თემის ძღვენი
ZAB.

ესე არს შორით მოსულის მიერ
მცირე ძღვენი Cab. ესე არს შორით
მოსრულისა მიერ ძღვენი Cq.

არ მეღეგება არ მეჭერება ZAB.

არ მეჭაშნიცება Cb.

არმენაკი (+ 27, 59 მათე ZAB)
წმიდა ტილო ZABC.

არმუნჯი უწყლო ღვინო ZAB.

უწყლო ტუბილო (ტუბილი Cq) C.

ნ. ღვინო.

არმური (38, 1 იობ) ღრუბელ-
ნისლი ძლიერი და ქარიანი Z.

ნისლი ქარიანი და ღრუბელი
ცეცხლიანი B. ნისლი ქარიანი C.
ღრუბელ-ნისლი ქარიანი (38, 1
იობ) Aa. ღრუბელ-ნისლი ცეცხლ-
ქარიანი Ab.

ნ. ნისლი.

არმუჯი (ბალ.) ZABC.

არნაზი არნადი ZAB.

არნადი ბზის გასახვეტ(ელ)ი ZAB.

არნაზი, ბზის გასახვეტი C.

არნი (ოთხფ.) (+ ვისრამ. ZAa)

გარეული ცხოვარი ZABCab.

(ოთხფ.) Cq.

არონა ერქვანში ნახე Z.

ყვერის ქარით საჰნელი AB.

ყვერის ქარის საჰნელი(ა) C.

ნ. გუთანი.

არრიდილია¹ (+ კავშირის ბო-
ლოს ZABCb) კეთილობა ZABC.

არს (21, 24 იოანე) არის ZAa.

ნ. არსებითი, არსებოვანი,
არსთ-არსება, არსობისა, მართა,
ჯერ-არს.

¹ წყაროში (იოანე პეტრიწის თარგმანებაში, II წიგნი, გვ. 210, 20) ნახპარიო
არ რიდილაღ.

არსა 9, 14 ჰრომ. Z.

არსებმა მყოფთან ნახე Z.

არს საქმე თავით თვისით მყოფი და არა სხვისა მოქნენ შემტყეებისა მიმართ, ესე იგი არს თავისა შორის თვისისა მყოფი და არა სხვის შორის მქონებელი ყოფისა(ა) A. არსება უკვე არს საქმე თავით თვისით მყოფი და არა სხვისა მოქნენ შემტყეებისა მიმართ, ესე იგი არს თავისა შორის (+ თვისისა BCa) მყოფი და არა სხვისა (სხვისა C) შორის მქონებელი ყოფისა. გარეშეთა ფილასოფოსთა განყოფილება თქვეს არსებისა და ბუნებისა, რომლისათვის უსაყრძოვესა ვიდრევე სახელ - სდევს გვამად, ხოლო უსაყოველთაოესსა და გარეშეცემულთა გვამთასა უწოდეს ბუნებად, ხოლო მარტივად ყოფისა უწოდეს არსებად, (+ გარსა წმიდანი მამანი თან-წარკდენ მრავალშეტველებასა მათსა და რომელ არს სახიანი სახე არსებად და ბუნებად და ხატოვნებად უწოდეს C) (+ ვრცელად კათილორობა გერევის Cab) BC.

ნ. მყოფი, ნათესავი, ხუთნი კმანი.

არსებითი არსებიანივე Z.

არსებიანივით AB.

არსებოვანი მყოფობიანი Z.

არსთ-არსება (ირობაგელში) დმერთი ZAa.

არსი (+1 კათილორ. Z) მყოფი ZAa.

ნ. თანაარსი, რაარსობა.

არსობისა (6, 11 მათე) მყოფობისა Z.

არტავარი კაბიწი ZABCab.

ნ. კაბიწი.

არტავი (არტავი, არტავარი Cq) ორმოცდ(ა)ათი ჰსესტი ZAB.

ორმოცდაათი ჰსესტი არ(ი)ს Cnb. კაბიწი Cq.

ნ. ზაწყავი, ზაწყავული, ღომორი.

არტალა საკლავთ უკანა მუქლს ქვეითი Z.

საკლავთ უკან(ა) მუქლს ქვეითი AB. უკან(ა) მუქლს ქვეითი C.

არტაშანი ძვალთ შესაკრავი, გინა გასათლელთ ხეთა (ძელთა A) მაგრ(ი)ად საპყრობელი ZA.

შემუსვრილთ ძვალთ შესაკრავი, გინა გასათლელთ ძელთ მაგრიად საპყრობელი B. არტაშანი ეწოდების შემუსვრილისა ძვალთა შესაკრავსა ანუ სათლელთა ხეთა მაგრიად საპყრობელად შემზადებულსა რასამე Cnb. არტაშანი ეწოდების შემუსვრილისა ძვალთა შესაკრავსა ანუ სათლელთა ხეთა მაგრად საპყრობელსა Cq.

არტაზი ბრტყელი და მაგარი (მაგრა Ab) შესაკრავი ZA.

რამც ბრტყელი და მაგრიად შესაკრავი იყოს B. არტაზი არს ყოველივე, რაიც(ა) იყოს მაგრიად შესაკრავი (შემყვრელი Cq) და ბრტყელი C.

არტვაში ბებლის (ბებლთ AB) უფროსს უწოდენ ცრუნი ZAB.

(უკმ.) ბებლთ უფროსი C.

არტიო (+ 21 კავშ. ZABCb) ნამეტნავი ZABC.

ნ. პერიტრო.

არტიოზა არს ძარღვი მფეთქელი, რომელი გაიქნას კაცმა, მოკვდების Z.

ძარღვი არს, რომელი გაიქნას,

¹ შტრ. S—1463, 44 r. ბ. ² იგულისხმება იოანე პეტრიწის თარგმანება (წიგნი II, გვ. 60, 33—34).

კაც(ი) მოკვდება AB. არტირია არს
ძარღვნი ყარყანტოს შემკრველნი,
(პ)აერის საცავნი (საცავისა Cq),
სულისა საღვურ(ნი) C.

შდრ. არკატორია, გულის-ეზო.
არტოსი და პვერიახ (არტოსი და
პვეირიას ZA, არტოსი B) სახე-
ლები არიან მწიგნობართა ქე-
ლოვნებათა სიტყვათანი ZA.

პვეირიასთან ნახე B.

არქი ბერძულად მთავარი ZA.

არქი წისქვილის თოკი ZABC.

არქიმანდრიტი არვეთ მთავარი
ZAB.

პირეულის მთავარი Cab.

არქოთი 4 მეფეთა 17, 30 Ca.

არღ აღარ, არღას ნაკლები Z.

აღარ (+ 14, 11 ეზუკ. A) AB.

არღა (14, 11 ეზუკ.) აღარ Z.

აღარ (32, 5 ესაი) Aa.

არღევანი Cb.

ბ. მეწამული.

არღანჩი ქარშიკი ZABC.

არღარა (26, 29 მათე) აღარა Z.

აღარა (+ 15, 41 ეზუკ. Aa) A.

არღევანი მოღერჯო ქვა თვთრად
წყლული Ca.

არჟი (თე) ZABC

[არშია ნ უარშიო].

არშივი საკმლის კერძი Z.

კერძი ABC.

არჩევანი ვინ ვინ ირჩიოს ZAB.

არჩუ¹ (ოთხუ.) ZABC.

არც არცას ნაკვეთი ZAa.

არცა (არც AbBC) (+ 5, 15 მათე
ZAa) არაობასავით ZAB.

განუმარტავია C.

არცაღა (+ 8, 10 მათე ZAa) არც

ZAB.

არძანგი სახლომელი პატივი, არ-
ზანგი ZA.

სახლომელი პატივი B. არძანგა,
არძანგი და არზანგი სა-
მიე საკლომელსა პატივსა ეწოდებო
კაცთათვის ღირსებისაგებრ მათისა
Cab. არძანგი, არძანგი და
არზანგი სამივე საკლომელს
პატივსა კაცთათვის ღირსებისაგებრ
მათისა Cq.

[არძანი ნ. ქვა].

არძანიგი (+ ქართლის ცხ.² ZAa)
იგივე არძანგი ZA.

იგივე არძანგი და არზანგი B.

არძანნი დიდი ლოდი, გინა მარ-
ლის ქვა ZAB.

მარილის ქვა, გინა დიდი ლო-
დი Cab. მარილის ქვა Cq.

არძი ჭრელი ზამი ZAa.

განუმარტავია AbBC.

არწივაკი სახლის მეორე ძელი
ZABC.

არწივი (ფრინ.) (19, 4 გამოსლ.)
ამისასა იტყვიან მეხუთასესა
წელსა განებაუეებასა, სიმად-
ლით აერით ჩამოჭრასა და
წყალთა შთავარდნით განახლე-
ბასა. წყლის პირს მეხუდრობს
თევზის ქამისათვის. ბოლო თეთ-
რი აქვს წინა კერძო Z.

(ფრინ.) (+ 19, 4 გამოსლ. A)

ამისას იტყვიან მეხუთასესა წელსა
განახლებასა, სიმადლით (სიმადლი-
საგან B) ჩამოჭრით წყალთა შთ-
ვარდნათა მიერ. წყლის (წყალთ B)
პირს მეხუდრობს თევზის (თევზთ

¹ ნუსხეშია: „არჩუი“. ² შდრ. ქართლის ცხ-ბა, ს. ყ ა უ ხ ჩ ი შ ვ ი ლ ის გამოც.
გვ. 4, 16 („არძანგებისაგებრ“).

B) ჰამისათვის. ბოლო(ს) წინა კერძო თეთრი აქვს AB. (ფრინ.) არწივი იგი არს შეზუთასგა წელიწადსა განახლებას. სიმაღლისაგან ჩამოჰრილი (+ და Cq) წყალთა შთაგარდნათა მიერ C.

ნ. ორბი, ფსოვი.

არხილი თხელი ბზარი ZABC.

ნ. თოვლი.

არჩაკელი (ბალ) ორჯოიცი ZABC

ნ. ზერჩო.

არჯალი ურცხვად ანჩლი ZABC.

არჯასპი სომხურია. ქართულად მიწალები ჰქვიან, შავის საღებავია Z.

შავის საღებავი შიწა. მიწალები A. შავის საღებავი შიწა B. განუშრატავია C.

არჯმანიცი (ხე) ZABC.

[ას ნ. ეას]

ახა ართრონია, რომლისა მიერ ითქმა. ასალები, ასაკილი, ასატარი. ასანოლი უკესევითარ(ნი) (+ მოკლდითა ჯდა მოვალს 4) ZA.

ახაბადი ასანოლი ZABC

ახაბია მტკიცე ჰამყოლი, შემწე Z.

მტკიცე ჰამყოლი ABC

ახადარებს მკარელ კრთოს ZABC.

ახათირი 6 ღრამ და 4 დანგას წონა ZAaC

6 ღრამი და 4 დანგი AbB

ახაკი (50 კავშ.¹) ჟამთ(ა) საზომა (განზომა B) კაცთა ZAB.

შდრ. პასაკი.

ასაკრავი ერქვანთა და ურემთ ასაბმელი (ასაბამი A) ZAB.

ასაკრავი ეწოდება (ეწოდების Cb). გუთნისა და ურმის ასაკრავსა, განა ფუშის ასაკრავს სარტყელსა და მისთანათა Cab. განუშრატავია Cq.

ასარგებლა სარგებელი გაუმრავლა ZAB.

ასარი (+ 10, 29 მათე ZAB) დანგი ZABC.

ნ. ლიტრა.

ასასუმლა სასუმლობასთან ნაბე ZA

ამუილობილა B.

ასახსნელი ნ. ასაქსნელი.

ასაკმრებს საკმრად შეიქმს ZAa.

ასაკრმლებს გააკრმლიანებს ZAa.

ასაქსნელი² იგავიანის სიტყვის გამოცნობა Z.

იგავიანის სიტყვის გამოთქმა A.

ახე ესრეთ ZAB.

ასეთი, ესრეთ C.

ასეთი ესრეთი, ამისთანა Z.

ესრეთი A. ესეთი B.

ასენათი 4 მეფეთა 17, 30 Cii.

ასერ აწვესავით ZAB.

ასესხა სესხი მოსცა ZAB.

ასთაქვ (ასთაქვი ABCai) (თევზ) (+ 2 ნემეს.³ ZAa) ღუმინი კობორჩხალი ZAC.

(თევზ.) ღუმინი კობორჩხალი

დიდი B

ასთეფი (+ კავშ. ZAa) ასრევე ZAB.

ახი (4, 4 ეზეკ.) ათჯერ ათი, სეთმეოცი Z.

(+ 4, 4 ეზეკ. Aa) ხეთმ(ე)ოცი ABC.

ნ. უშტი.

ასიდა⁴ (ფრინ.) (8, 7 იერემ.) მი-

¹ იგულისხმება იოანე პეტრიწის თარგმანება (წიგნი II, გვ. 109, 18). ² ნუსხებში „ასახსნელი“. ³ იგულისხმება ნემესიონის წიგნი „ბუნებისათეს კაცისა“ (გვ. 27, 24). ⁴ ნუსხებში „ასიდამა“.

მინოს ჰგავს. ღამით ხედავს,
ღამურას უკმობენ (ჰქვიან
A) ZA.

(ფრინ.) მიმინოს ჰგავს, ღამით
ხედავს. ღამურა B. (ფრინ.) ეს
(მ)ფრინელი ასიღმა მიმინოს
ჰგავს, ღამით ხედავს, ღამურას
უწოდენ ღრუნი Cab. (ფრინ.)
(იერემ. მ. 7) მიმინოს ჰგავს, ღამით
ხედავს, რომელსა ღამურას
უწოდენ Cq.

ასიმუთ კერპის სახელია ZAB.

კერპის სახელია, ზოლო ბეთ
სახლსა იანიშნეს Cab.

ასიხთავა (ბალ.) ZABC.

ასიხ-თავი (+ 18, 21 გამოსლ.

ZA) ასო უხუცესი ZAB.

ასო უფროსი Cb. განუმარტავია Ca.

[ასკალავოტის ნ. მსევანი].

ასკატა (ფრინ.) (+ დარეჯან.¹

ZAa) ZABC.

ასკილი (ხე) ტყის ვარდი Z.

(ხე) ABC.

ასკიტეკოსი სამოლენი(ე)ო წიგ-
ნი(ა) ბასილისა ZACab.

სამოლენი წიგნი წ' ბასილი-
სა B. ერთი წიგნია ბასილისა Cq.

[ასღვა ნ. თავს-ასღვა].

ასლი (ბალ.) (+ 3 მეფ. 19, 6 ZA)

ZABC.

ასმანაკი შესაპყრობელი, გინა გა-
რეშოსადგმელი Z.

შესაპყრობელი, გინა გარემოდ-
გმული ABCab

ნ. ბადე.

ასო (1, 12 ლევიტ.) კაცის ნასხა-
მონი Z.

(+ 1, 12 ლევიტ. A) კაცის ნას-
ხანი AB. კაცის ასო Cb. კაცისა Cq.

ასო ელადელ(ი)თა კმითა ჰქვიან
კავშირთა, ამისთვის(ცა) ფილა-
სოფოსთა მიერ ასონი სახელ-
ედებიან ცეცხლსა, იირსა, წყალ-
სა და ჰვეყანასა, რამეთუ ვითარ-
ცა ასოთა დასხმითა აღმოიკითხ-
ვის სიტყვა და სიტყვათაგან
შეიქმნების წიგნი, ეგრეთვე ამა
ოთხთა ასოთაგან (ასოთა მიერ
AB) შეიმზადების სხეული და
სხეულისაგან (სხეულთაგან B)
კაცი სრული. ზოლო ამა ოთხთა
ასოთა კავშირად (კავში-
რადაც B) სახელ-სდებენ (უკ-
მობენ B), ვინათგან მით დაკავ-
შირდებიან ყოველნი ნივთნი
(ნივთიერნი; + ასო ეწოდების
მარცვალთა წიგნისათა და კვა-
ლად ასო ქელსა ანუ ფერკსა,
გინა თითოეულთა ნაკვეთთა კა-
ცისათა B) ZAB.

ასონი ფილასოფოსთა მიერ იხა-
ხელ(დებ)იან: ცეცხლი, იირი, წყა-
ლი და ჰვეყანა, რამეთუ ვითარცა
ასოთა დასხმითა აღმოიკითხვის სიტყ-
ვა და სიტყვათა მიერ შეიქმნები
წიგნი. ეგრეთვე ამა ოთხთა ასოთა
მიერ შეიმზადების სხეული და
სხეულისა მიერ კაცი სრული. ზო-
ლო ამა ოთხთა ასოთა კავშირად
დაც უკმობენ, რამეთუ მით და-
კავშირდების ყოველი ცხოველი;
ასო ეწოდების მარცვალსაცა წიგ-
ნისათა; კვალად ასო ქელსა ანუ
ფერკსა, გინა თვითელსა (თითო-
ეულსა Ca) ნაკვეთსა კაცისათა Cab.
ფილასოფოსთა მიერ ასოდ იწო-
დებიან: ცეცხლი, იირი, წყალი და
ჰვეყანა. რამეთუ ვითარცა ასოთა

¹ შდრ. ამირან-დარეჯანიანი, ს. ყუბანეიშვილის გამოც., გვ. 84, 24.

დასმითა აღმოიკითხვის სიტყვა და სიტყვათა მიერ შეიქმნების წიგნი, ეგრეთვე ამა ოთხთა ისეთა შეიშა-
დების სხეული და სხეულისა მიერ
კაცი სრული, ხოლო ამა ოთხთა
კავშირადაც უქმობენ, რამეთუ
მით დაკავშირდებიან ყოველი
ცხოვნი ცე.

ნ. კავშირი 2.

ასო წიგნის(ა) მარცვალ ZABC.
ასოხრა ვეცხლის საყვირია (+
წყრთული AB) უეწროესი
სტვირისა ZAB.

ასოხრა საყვირი არს ვეცხლისა
წყრთასა მცირედ ნაკლები (ნა-
ღული ცე), მცირისა სტვირისა
უეწროესი C.

ასპალადი (ნე) ნერგი(ა) ეკლოვანი
ZABCab.

ასპალადი იოსიპოსში თავი 24
და რიცხვი 7 სულნელი არის.
...თვის წიგნი: „ბელეკონი და ასპა-
ლადი“ ცე.

ასპარეზი სომხურად სტადი-
ონს ჰქვია, ხოლო ქართულად
მინდორსა, რომელ არს მე-
დი დანი Z.

სტადიონს ჰქვია(ნ) სომხ-
ურად, ხოლო ქართულად მინ-
დორსა A. სტადიონსა ჰქვია
სომხურად, მინდორადაც ითქ-
მის B. სტადიონი. ასპარეზი არს
სტადიონი, გინა უტმევანი.
ასპარეზი მინდორადაც ითქმის
სამღელვარე ვაბუჯთა Cab სტა-
დიონია ცე.

ნ. ეასპარეზა, მაასპარეზე, ნა-
ასპარეზევი; შდრ. უტმევანი.
[ასპარეზობა ნ. თამაშობა, სათა-
მაშო].

ასპიროზ (ვარსკ.) ესე არს აფ-
როდიტი და მთიებზე ZAB.
(ვარსკ.) ასპიროზ ცისკრის ვარს-

კლავს ეწოდების და ქართულად
აფროდიტი და მთიებზე ჰქვ-
ან C. (ვარსკ.) ასპიროზ ცისკრის
ვარსკლავია, აფროდიტი და
მთიებზე ეწოდების ქართულად ცე.

ნ. ცთომილნი, აფროდიტი.

ასპიტაკი (+ 39, 17 გამოსლ. ZA)

ფიცარი ოქრო(ა)სა(ა) ZABC.

ასპიტი (მძრომ.; 57, 5 ფსალ.)

გველი(ა) ფრიად გესლოვანი ZA.

(მძრომ.) გველი არს ფრიად გეს-

ლოვანი (ფსალ 57, 5: 90, 13) B.

(მძრომ.) გველი არს, რომელი

მსახრელსა არა უსმენს საზღვას,

ხოლო მეტად დიდსა და მძლავრსა

ასპიტსა ვალამ ეწოდების Cab

(მძრომ.) მეტად დიდსა და მძლავრს

ასპიტსა ვალამ ეწოდების ცე.

ასპიტის ჰვა (ასპიტის ქუა B)

პრელი ჰვა(ა) ერთრიგი ZA.

ჰვა ერთი პრელი B. ასპიტის

ჰვა, ერთს ჰვასაც ჰქვია Cab.

ასპუჰაკი (ფრინ) (2 შჯულ. 14)

ZAB.

(ფრინ.) (2 შჯულ. 14) რომელსა

ლათინურად ჩინუშ ეწოდების.

სირაქლემის ტოლია, სპეტაკი და

კმატკბილი, რომელიცა რა მოკვდავ

იქმნას, უტკბოსი კმა შეექმნების.

ამისთვის დაუწერიით და მიუშვავი-

სებიათ ყაცი, რომელი ტანჯვას სი-

ხარულით მოითმენდეს Cab. (ფრინ.)

რომელსა ლათინურად ჩინუშ

უწოდენ, სირაქლემის ტოლი არს ცე.

შდრ. ჩინი 2.

ასსარონი ესე არს საწყევო მანანა-

სი, რომლითა ისრაილნი შეიქ-

რებდენ მით და ვერა შეტსა

ZAB.

ესე არს საწყვავი დღისა ერთისა,

საქერისა საყოფი, რომლითა ისრა-

ილნი მანანას(ა) შეიქრებდენ მით(ა)

და ვერა შეტსა C.

6. საწყაული.

ახტამი ცოპის მოსაფხეკი ZABC
ასული (+ 30, 21 დაბად. ZA)
შვილი ქალი ZABC.

6. კაცი.

ახუნტაქსვა (ასუნტაქსვა Z) სვინ-
ტაქსვისთან ნახე ZAx.

6. სუნტაქსვა.

ახფალტო (ასფალტო C) (11, 3
დაბად.) კლდიდამ და წყლიდამ
გამოვა, შავი(ა), კუპრს(ა) ჰგავს
ZA.

განწარტყია B.(+ ასფალტო Bq)
ასფალტო წყლიდამ გამოვა, კუპრსა
ჰგავს და ფისსა C.

[ახფიტა ნ. ტიკისა].

[ახფლახტოზი ნ. კუპრი].

ახფლატო ნ. ასფალტო.

ახფლატოსი იგივე ასფალტო ZA.

იგივეა, კლდიდამ და წყლიდამ
გამოვა, შავია, კუპრს ჰგავს (დაბად.
11, 3) B.

6. წუნწუბა.

ასფოდელოს (+ ასფოდელოს C)
ნერგს(ა) იტყვის, ასფოდე-
ლოს საშოთხესა იტყვის, ას-
ფოდელონ სავსებასა იტყ-
ვის, ასფოდელტოჲ სახელი
არს მწევანვილისა (+ რომლისა
ABC) სუნი (სული Cq) სუ(რ)ნე-
ლი და ფერი შეენიერ(ი) და ძი-
რი (+ მისი ZC) წამალი სარგე-
ბელი ZABC.

ახჟეტო (ასჟეტო და სჟეტი Cab;
ასჟეტო, სჟეტი Cq) (3, 8 კავშ.)
დაუპყრობელივით ZAB.

(8 კავშ.) დაუპყრობელივით Ch.

(3 კავშ.) დაუპყრობელივით Cq.

ახწავა ასწავლა ZAB.

6. სიტყუა.

ახწავლა ცოდნა მისცა ZAB.

ახწრაფა ააჩქარა Z.

ახწრაფება აჩქარებასავით Ab.

ახწრაფებდა (19, 15 დაბად.)

აჩქარებდა Z.

ჩქარებასავით (19, 15 დაბად.) Aa.

ახხლეტა სხლეტასთან ნახე ZAB.

ახხურა შეიფ(რ)ქვია წყალი ZA.

ატამი (ზე) ZABC.

6. ვაშლატამი.

ატანა მალლა აქონება რისამე ZA.

მალლა რისამე აქონება B.

ატარი ათარი, მეწვრიბალე Z.

ათარი ABC.

შდრ. ათარი.

ატება ატეხად ითქმის კაცის
აღძრვა სიკეთესა ზედა თუ სი-
ვესა, ერთისა საქმისა დაყენება;
ატეხად ითქმის დიდი ბუქის
აღძრვა, გინა წვიმა და სეტყვა
და მისთანანი; ატეხა არს რაი-
ცა აღმა შესტეხო Z.

არს კაცისა სიკეთითა თუ სიბო-
როტითა ერთის საქმის დაწმირება;
ატეხად ითქმის დიდი ბუქი, გი-
ნა იეღარი, გინა ძლიერი წვიმა
(+ ატეხა არს, რაც აღმა მოს-
ტებს-შესტეხო Aa) A.

ატლანტაკობი ვეკობ უფსკრულია B.

ატლახი ნაქსოია, ლარი Z.

ნაქსო(ვ)ია ABC.

ატმენაქობა (უკმ.) ქრისტეს შო-
ბის ლამე Z.

შობის ლამე AB. ქრისტეს შობის

ლამეს უწოდენ მსოფლიონი Cab.

* ათანე პეტრიწის შრომები (წიგნი II, გვ. 24, 19; 35, 10), მე-3 თავშია
„უსწეტო“.

შობის ღამეს უწოდენ ქრისტესაბა
მსოფლიონა Cq.

ატოლა შეატოლა Z.

ატოლი (ატოლა ABC) (ბალ.)
ZABC.

ატრია კმელი ცომის შეჭამადი Z.
ცომის შეჭამადი ABC.

ატყვებენ ნ. ატყუებენ.

ატყირბული 3 მეფე 7, 30 ZAB.

ატყობდენ შეატყობდენ Z.

ატყობენ შეატყობენ AB.

ატყუებენ (ატყვებენ BCb) (3 ეზ-
რა 3, 22) ასიტყვებენ ZAB.

(3 ეზრა 3, 22) ასიტყვებს Cb.

აუარებდით (+ 135, 1 ფსალმ.
ZA) უთქმოდით ZABC.

აუარებელი თქმა შეუძლებელი
ZABC.

აუბა თქმა იწყო. ვინა ძალი ააბა
ZA.

აუბნა ათქმევინა ZA.

აუფი სარცხენ(ვ)ილი ZABC.
ნ. ეაუფა.

აუფიდა ძალა(ღ) მტერს მაღლა
აუქდა ZA.

აღ-ღ მტერს მაღლა აუქდა.

გოც. საოცო ნი. მსკენ B.

აუფიდა რაუჭავით განაძღნა Z
სკოლენ - ი მძღ. A

[აუზი ნ. აუნ]

აური (+ კობაძენი¹. ZAA) უბეს
ქვეით ნაწლევია მოკლე და ფარ-
თო და ერთი პირი აქვს ZA.

უბეს ქვეით ნაწლევია მოკლე.

ფართო ერთი პირი აქვს B. აური

უბეს ქვეით არს ნაწლევია ერთი.

მით ქვეიან სახელი ესე, რაოდენ

აბა აქვს პირი თვინიერ ერისს,
ფართოა და მოკლე C.

აუწყა აცოდინა ZAB.

აფგვი ZABCab.

აფთარი (ოთხე.) (+ 12, 9 იერემ
ZA) ZABC.

აფთი მახვილია ბრტყელი (+ და
ZB) ტარ-გ(რ)ძელი ZAB.

მახვილი არს ბრტყელი და ტ-
როსანი Cq

აფთიონი (ეფრემში) ნავის სამარ-
თი ტიმონი ZB.

(29, 30 ეფრემ) ნავის სამართ
ტიმონი A. 29, 30 (31) ეფრემ ასუ-
რი: „გითარცა აფთიონითა რათამე
შთაიზიდნეს სულნი“ C.

აფიანი 28 კავშ.: „ხოლო თუ უმე-
ცრებაჲმან ვისმე გა(ნ)ზიდნეს,
ვითარ აფიანისა კმნულმან ჰუ-
ნემა(ნ) და ჰლამოდის (+ წაყ-
რად C) აღვირ(ი)სა ბუნების(თ)ა
წესთა“² ZABC.

აფიკაროს ყოვ(ე)ლ დღე(ს)
ცხროებას ჰქვიან ZAB.

აფიკაროს და ენამეროს
ყოველ დღეს ცხროებას (ცხოვრე-
ბასა Cb) ეწოდების CAb. ყოვლის
დღეს ცხროებას ეწოდების აფი-
კაროს და ენამეროს Cq.

ნ. ცხრო.

[აფიტიკოსი ნ. ლევასი].

აფიცა ფიცი მისცა ZA.

ფიცი გამოართვა B.

აფცი აფსკა ZABC.

ნ. აფსკი.

აფოლბუება (აფოლბეება ABCb)
(+ 5, 27 იერემ³ ZA) მოფონე-
ბა ZABC.

¹ შდრ.სამეურნალო წიგნი Q—916, გვ. 274,18. ² აღებულია იოანე პეტრიწის თარ-
გმანებიდან (წიგნი II. გვ. 75, 22—24). ³ შდრ. A—51 (წყაროშია: „აღფოლბუებუ-
ლი“).

[აფორიაქება ნ. რბევა].

აფრა (+ 33, 23 ესაია ZAA) ქუ-
ლის ანაექცი, გინა ნავის აფქო-
ZA.

ესე არს ნავთა აფქო. გინა ქე-
ლის ანაექცი B. აფრა ეწოდებო-
ნათა და ხომალდთა აფქოსა.
რომელ არს ჭართა გამბურელონით
ნავთა მატარებელს; კვალად აფრა
ქულის ანაექცია Ceb. განუშარტა-
ვია Cq.

აფრაიათისი ღვიძლს ქვეით შემ-
კერელი ეზო ყო(ვ)ელთა ნაწე-
ვართა სამქორედად ZA.

ესე არს ღვიძლს ქვეით შემკერე-
ლი ეზო ყოელთა ნაწევათა ს. ს.
ქორედად B. აფრა-ელსა ეწო-
დების ეზოსა მას ღვიძლ(ის)ს ქვე-
შემკრეველ ყოელთა ნაწევათა
სამქორედად C.

აფრაკი ფიქარა პირ-მჭედნი ZAB

იალლოყ. აფრაკი ათა რა ფიქა-
რი გმრუდღეს Ceb. იალლოყ - Cq.

აფრინდა Z.

აფროდიოზა უზოზოდ ქალთა თა-
ნა შეყოფა ZABC.

აფროდიტი (ვარსკ.) ასპიროზ. მე-
სამეს(ა) ცასა ზედ(ა) არს, რო-
მელს(ა) ეწოდების მე ღ ღ ა-
რ რ. ხოლო ცისა მის ძრება და-
სავლით აღმოსავალისა მიმართ
(აღმოსავლად A) არს. წელიწად-
სა შინა ერთგზის მოიქცევის.
ხოლო აფროდიტის სიდიდე არს
ოცდაშვიდმეტყერ ქვეყანისა
ოდენი ZA.

(ვარსკ.) ასპიროზ. ესე მესა-
მესა ცასა ზედა არს, ხოლო ცისა

მის ძრვა დასავლით აღმოსავლად
არს. წელიწადსა შინა ერთგზის
მოიქცეოს. ხოლო აფროდიტის სი-
დიდე არს 37-ჯერ ქვეყანისა ოდენი
B. (ვარსკ.) (+ ასპიროზ Ceb).
ესე აფროდიტი მესამესა ცასა ზე-
და(ნ) (ცახე Cq) არს, ხოლო ცისა
მის ს-მგრგვლე არს ოცდაშვიდი
ბუერი და ოთხას სამოცი ათასი ეჭი.
სიორცე მისი თუქვსმეტი (თორთ-
მეტი Cq. ათხუთმეტი Ca) ბუერი
და ცხრაას ოცი (ოცდათი Ca) ათა-
სი (-Ca) ეჭი. ქვეყანით იქიმდე
(- სიმოდლე Ceq) ორმოცდა-
ათხუთმეტი ათას ხუთასი ეჭი. (+ ამ
აფროდიტის ცაში ერთი სხეა ეარს-
კვლეოა. სიმგრგვლე მისი არს რვა
ათას ორას დაათი ეჭი, ხოლო სიორცე
(+ მისი Ch) ხუთასი ეჭი Ceq). ესე
აფროდი (აფროდიტი Ceq) იგი არს
რომელსა ცარსკრის ეარს-
კვლეოად უქმობენ (ვარსკვლავს
უწოდეს Ceq) ესე მოვლას სიმგრ-
გვლეა ც-სასა ერთსა წელიწადსა.
ოცსამე ეაოს. ღიმე და ოდესმე
ღალსით. ოდეს საცესკროდ აღმო-
ვ-ღს. ეწოდების მთიეზი, ხო-
ლო ოდეს სამწუხროდ აღმოვალს,
ეწოდების აფროდიტი. ხოლო
სიდიდე მისი არს ოცდაათხუთმეტ-
ჯერ ქვეყანისა ოდენი. ამისას იტყ-
ვიან სახე აქვს ქალწულისა, კელთა
აქვს პურიო C².

ნ. ასპიროზ, ცთომილნი.

აფროდიტისა (+ სილიბისტროს
ნეტაფრ.³ Z) ხუთშაბათი ZAB.

ნ. კვრა, შაბათი.

აფხინდი (ვარსკ.) (8, 11 გამოცხ.)
ZAB.

(ვარსკ.) ესე იგი ვარსკვლავია,
იოვანე მახარებლის მოხილვაში

¹ ამოზე წყდება Ca, მერმე ხარკეზია. ² Ch-ს კიდევ სწერია: „ამ თარგუ-
მანს გამართვა უნდა, დაუყარგაობისათვის დაესწერე.“ ³ შერ. Jer. 120,6 v. („აფ-
როდიტესი“).

Cab. (ვარსკ.) ესე იგი ვარსკვლავია, იოვანე მახარებელმან რომ იხილა Cq.

აფხინდი (ბალ.) აბზინდა ZAB Cab.

აფხკა თხელი რამ კანი ZAB.

აფკი C.

ნ. აპკა, ქერქი.

აფუარი სასრევია მგრგვალი და საბრუნავი ZA.

სასრევი მგრგვალი და მბრუნავი B. აფუარი არს სასრევი მგრგვალი, მრუნავი მაქცეველი Cab. აფუარი არს სასრევი მგრგვალი და მბრუნავი. ი ე რ კ მ. 44: „აფუართა ლესელი“ Cq.

ნ. სასრევი.

აფუნჩვა (აფუნჩუა ZA) საბლთ აფორიაქება ZA.

საბლთ აფორიაქება B. განუშარტავია C.

აფუცა დააფიცა Z.

აფიცა AB.

აფჭიო ნავის აფრა(ა), რომელსა ქარი ბერავს ZB.

ნავის აფრა, რომელსა ნ[ი]ავი ბერავს A. ზომალდისა და ნავის აფრა Cab ზომალდის აფრა Cq.

ნ. შეაღჭიოე, ნავი.

აფხურაი (3. 47 გოდება) ა(ლ)მოფხერა ZAa.

აქ აქას ნაყლები ZA.

აქა BCab. განუშარტავია Cq.

აქა (+ 26, 38 მათე ZAa) იგივე აქ ZAB.

ნ. აქ, აქადამ, აქადგან, აქამომ-ღე, აქეთ 2, აქეთი, აქეთაენ, მოაქამდე, სააქაო.

აქადამ აქათ იქ მისლვა (მისელა

A) ZA.

აქადგან აქედამ ZAB.

აქადგეს ესე ითქმის ოხრიდენ Z. (+ ესე ABCab) ითქმის ოხრიდეს ABC.

აქავება ფხანის აშლა ZAB.

აქავები ახალი აღმოსული ბალახი Cq.

აქამომდე (1 მეფე 7, 12) აქამდისი ZA.

აქანტერმათა კავშირის ბოლოს: „აქანტერმათა დაესწყუელ სიტყვის მიმოღ და იცან (იენან BC) შეიროემან² (+ მან BC) ერმაულად იმწუერვალე(ნ) აპმოლო“³ ZABC.

აქატი აკატთან ნახე ZAB

ესე აქატი ლურჯი თვალისკ(ი)უთს იპოვბის C.

ნ. ამეთესტომი, ანთრაკი.

აქეზლით (+ 148, [1]; 150, [1]) ფსალმ. ZA) შეასხმიდით ZAB.

აქეთ ქება უთხარტ Z.

ქება უყავ(ი)თ AB.

აქეთ ჩვენ კერძო ZAB.

აქეთი ჩვენ კერძოთაენი Z.

ჩვენ კერძო(ე)რე AB.

აქეთენ ჩვენ კერძოთაენ ZAB.

აქია ZABC.

აქიმი სხვათა ენაა, ქართულად მკუ რ ა ლ ი ჰქვიან Z.

არაბულია (+ მძენი, გინი ღილოსთვი, მაგრამ აწ თათარნი პატივისთავის თაბიბს უძახიან, თაბიბი, რომელ არს Aa), ქართულად მკუ რ ნ ა ლ ი ჰქვიან AB. აქიმი არაბთ(ა) ენაა, ქართულად მკუ რ ნ ა ლ ი ეწოდების C.

აქლემ-გეფხი (ოთხფ.) (2 შჯულ 14¹) ZAa.

¹ ნუსხებშია: „აფხერა“. ² ნუსხებშია: „მეორემან“. ³ აღებულია იოანე პეტრიწის თარგმანებიდან (წიგნი II, გვ. 223, 4—6). ⁴ შდრ. II შჯ. 14,8 („აქლემი“).

აქლემი (ოთხფ.) (+ 11, 4 ლევიტ. ZAA) მამალს აქლემს ლოინი ჰქვინ, დედალს(ა) — ჟამა (+ და A) შვილსა მათსა — კოზაკი, ხოლო დუკატი გვირად მომცროსა და მალსა ZA.

(ოთხფ.) აქლემს მამალს ლოინი და დედალს ჟამა და შვილთა მათთა კოზაკი ეწოდებოთ, ხოლო დუკატი გვირად მომცროსა და მალს B. (ოთხფ.) აქლემსა მამალსა ლოინი, დედალსა ჟამა, შვილთა მათთა კოზაკი ეწოდების, ხოლო დუკატი მომცროსა და მალს გვირად Caa. (ოთხფ.) აქლემს მამალს ლოინი, დედალს ჟამა, შვილსა მათსა კოზაკი ეწოდების, დუკატი — მცირესა და მალესა გვირად Cq.

ნ. მეაქლემე, სირაქლემი.

აქმა აყვანა, გინა აქნეინა ZABC.

აქმნია აქნეინა ZAB.

აქონიო მასთან ამყოფო B.

აქონიოს მასთან ამყოფოს ZA.

აქოჰ (+ 2 ნეშტ. 25, 18 ZA) ეკალი ZAB.

რომელ არს ეკალი C.

აქცევდა აბრუნებდა, გინა არცევდა, გინა დასთხევდა.

აქონებდა, გინა არღვედა AB. აღკვად 13, 24 იოსიპოსა: „პირველად აღკვად მიწვეწული, არამედ მორკინალ(ი) იყო(ს)“ ZABC.

აღალმა (20 კავშ.) ხატი, გინა ტელით-ქმნული ZA.

ხატი, გინა კერპი (20 კავშ.) B.

აო ლმა არს ხატი, გინა კერპი ტე-

ლით-ქმნული C.

აღაბი მკვდრისათვის ჰამა ZA.

მკვდართათვის ჰამა B. მკვდართათვის ნადიმი C.

ნ. სააღაბო

აღარ არღ ZABC.

აღარაჰ (14, 25 მარკ.) აღარ Z.

[აღაჭი ნ. მილი 2].

აღბეჭვდა¹ ბეჭდის დასმა, აღბეჭვდად ითქმის მირონის ცხება(ცა) ZA.

ბეჭდის დასმა B.

აღბორჭუება (8, 11 ეზეკ.) კვამლის შეგროება ZAA.

აღგარწმუნებენ (29, 8 იერემ.) დაგარწმუნებენსავით ZAA.

აღგებადი აგებულადი ZA.

აღგებული აშენებული Z.

აღგებული² (2 მეფე 16, 2) აკიდებული ZA.

აღგედი აღგებადი ZABC.

აღგესაბურველეს (13, 22 იერემ.) საბურველი აგეჰადა ZA.

საბურველი ა(ღ)გეჰა(ღ)ეს BCab.

საბურველი აღგეჰადა Cq.

აღგვლიდენ³ (13, 21 იერემ.) შეწე შემო(ი)ვლიდენ ZB.

13, 21 იერემ. AA.

აღგზება (+ 10, 16 ესაია ZAA) ცეცხლის ა(ღ)ნთება ZAB.

აღგზებული (3, 11 დანიელ) ცეცხლი ანთებული Z

აღდაჰი⁴ (17, 6 იერემ.) ბიტი ZABC.

ნ. ბიტი.

აღდგომა (6, 26 ბარუქ.) ზე ამართვა ZA.

¹ შტრ. A—675, 250 r. 10. ² იგულისხმება იოანე პეტრიწის თარგმანება (წიგნი II, გ. 57, 35). ³ წყაროში: „არღა“. ⁴ ნუსხებში: „აღბეჭვდა“. ⁵ წყაროში: „აღსაგებელი“. ⁶ წყაროში: „აღგვლიდენ“. ⁷ წყაროში: „აღდატი“.

აღდნობადი (33 კავშ.) აღდნობად
ეწოდს ოთხთა ასო შენაზავებას B.
აღება უსულოთ ზე ახმა აღება
არს, ხოლო სულეერთა—აჟეა-
ნა; აღება არს პირთ ახმა.
გინა ვალის აღება, გინა ციხ-
ვაშობსა Z.

უსულოთა ზე აღება. აჟეა-
ნა სულიერთათვის ითქმის: აღება
არს პირთ ახმა, გინა ვალისა აღება,
ანუ ციხისა მისმა A. აღება ოს
უსულოთა ზე აქმა, ხოლო აჟეა-
ნა სულერთა: აღება ითქმის
არს სძაჟა, აღება არს ციხეთ-
ვაშობსა, ვალის აღება ღა მისთანაში
B. განუწარტავია C

აღებანი მარჯვ-
სა Z

მოსვლის დრო BC.

აღების ღამე მარხვის წინა ღამე-
ბი Z

წინა ღამე A. იგივე B

აღება [25] ფსალმ. Aa

აღებულება რიგის აღბორცვებია
ZA

ღამე აღდგომა B.

აღება 2 კორინთ. 3, 9 Z.

აღება 45, 7 ესაია Z.

აღვიარება მართლის სარწმუნოე-
ბა ZA

მართლის სარწმუნოებო-
ბა BC

აღმსაარებელი, აღსაარე-

აღვიარება 1 კორინთ 9, 28 Z.

აღვიარება 49. [2] ფსალმ. Aa

აღვიარება, აღვიარებნი ნ. აღვრე-
ლი

აღვიარი ნ. აღვარი.

აღვისტალი ეჭ-ბიაო ZAB
ეჭობი C

აღვსება შესრულება ZAB.

აღვსობის დღე. გინა შესრუ-
ლება Cab.

აღვსება აღდგომის დღე ZACq.

აღდგომის დღეაჟ ექმობენ B.
ნ. სააღვსებოდ.

აღვსავება ნ. აღვსავება.

აღვსირთება ნ. აღვსრთება.

აღვსინება ზრწინება იწყოს
ZAB.

აღვსავება² ზვა(ვ)ობა იწყოს
ZAB.

აღვსრთება³ ღვლუაჟეთ. ზეო-
რთის სროლა ZA.

ღვლუასავით ზეოთიანობა B.

აღ-თავს-იქცა ზე ა(ლ)დვა ZABC.

აღთქვეფა ნ. აღთქუეფა.

აღთქმა (აღთქუმა Ch) (3. 34 დი-
ნაელ ZAA: 31. 13 უაბად. Ah)
საზღვრის დადება. რათა არა
გარდაქდეს ZA.

ესე არს საზღვრის დადება. რათა
არღარა გარდაქდეს B. აუოქმა
(აღთქუმა Ch) არს საზღვრის და-
დება, რათა არღარა გარდაქდეს C.

ნ. ნააღთქმევი.

აღთქუეფა⁴ (+ 32. 13 ეზეკ. ZAA
ერთმანე(რ)თში გაქნა ZAB.

აღმღვრევა, ანუ ერთმანერთში
გაქნით შერევა Cab.

აღთქუმა ნ. აღთქმა.

აღიეღი თვალ-თეთრა, რამეთუ
რომელთა თვალი არც აქვს შავ-

1. აღ-თავს-იქცა ზე ა(ლ)დვა (წიგნი 11. 32. 1); წყაროშია:
აღ-თავს-იქცა ზე ა(ლ)დვა. 2. აღ-თქუეფა. 3. აღ-თქუეფა. 4. აღ-თქუეფა.

ნი და ცხოვართა ფერი აქვს, ეწოდების გრემან, რომელთა (რომელსა A) გრემათაგან უფრორე მოთეთრო და შევნიერი იყოს, ეწოდების ქიექავი, მოთეთროსა და შევნიერსა — მაჩხი, ხოლო თეთრსა და უშვერსა აღიელი (+ და მარლი Zaa) ZA.

თვალ-თეთრი. თვალნი რომელთა-ცა შევნი არა აქვს და ცხოვართ ფერი აქვან, ეწოდებიან გრემან, რომლისა გრემათა უფრორე მოთეთრო და შევნიერი იყოს, ეწოდების ქიექავი, მოთეთროსა და შევნიერსა — მაჩხი, ხოლო თეთრსა და უშვერსა — აღიელი B. თვალ-თეთრი C.

აღივება მარცვალთ აჭეკლება ZABC.

აღიკარვა (+ დაბად. Zaa) კარავი აილო ZAB.

ნ. დაიკარვა.

აღიმსთო (7, 16 ისო) აღრე აის-წრაფა ZA.

აღიტყუა (26 ლავსაიკონი) ენა ამოიდგა ZAa.

აღიძრნეს მისზე შეიყარნეს ZABCab.

მისზე შეიყარნენ Cq.

აღლევა (1 ნეშტ. 21, 26) გაილიენ-ნენ ZA.

გაილიენენ B.

აღლევა (21, 11 ეზეკ.) გალესვა ZAa.

აღლოშვა (+ 22, 4 რიცხ. ZA) ალოკ(ვ)ა ZABC.

აღლუში (+ 2 მეფე 2, 30 ZA)

მებრძოლთ გა(ნი)ჩხრეკა ZAB.

აღილვა C.

ნ. საილლუმედ; შდრ. აღილვა. აღმა ზე შეზევით ZABCb.

[აღმავიდოდა ნ. აღმართი].

აღმართი პირ-აღმართთან ნახე ZAB¹.

პირ-აღმართი ესრეთ განიყოფიბის: რამეთუ ვაკე ეწოდების ყოვლის კერძო სწორესა, ხოლო უკვეთუ ვაკესა შეეტყობოდეს შეღმართობა, ეწოდების ამრეცი; ხოლო ამრეცისა უნამეტნავესი არს შემრეცი და მისგან უნამეტნავესი არს გვერდო და მასზედ უძნელესა შეღმართად ითქმის, და მისგან უძნელესა აღმართი და სრულიად ძნელად საილსა და ამართულსა ეწოდების ფრილო; ხოლო პირ-აღმართში პირ-სწორად აღმა ასლესა ეწოდების ყაფარად სლვა, და უკეთუ გვერდზე მიხვევ-მოხვევით, მიელმოვლოთ იწყო სლვა, ეწოდების იკანკელი, მიდრეკ-მოდრეკის სვენებით აღსლვისათვის, უკეთუ აღმართისაკენ მივალს, შესლვა (შევლა Ca) ეწოდების და აღმა ველოდა; უკეთუ კლდეთა ზედა მივიდოდეს, ანუ ბეთა, ანუ კბეთა, ანუ ცათა მიმართ შეხედვიდეს, ანუ ისართა და ქვათა შესტყორკიდეს, შეღმას უწოდენ; უკეთუ მიმავალსა მოგზაურისა მნახესა კაცსა ვეითბეთ: ოდეს ნახე კაცი იგი, — უკეთუ ვაკეთა უნახეს, გვეტყვის: მისი; უკეთუ აღმართთა, გვეტყვის: მისი, და უკეთუ უძნელესთა, იტყვის: შენი ვნახე და ესევეითარნი Cab. განუმარტავია Cq.

ნ. მაღმართნი, პირაღმართი.

აღმატება (+ 1 კორინთ. 12, 31 Z) მომატება ZABC.

¹ Z-ში კიდევ სწერია: „პირ-აღმართი აქ დაწერე“.

აღმავა (44, 12 ესაია) რკინის აღ-
ლესვა ZAa .

აღმგულისსიტყუაენი (აღმგულის-
სიტყუანი Z) გულისსიტყვათ შე-
მომკრებელნი ZAa .

[აღმდგომი ნ. ვაზად-აღმდგომი].

[აღმზრდელი ნ. შამა].

აღმგული გაკეთებულებით ZA .

გაკეთებულებით, რე მზადებუ-
ლი B .

აღმობორჭუებოდა (აღმობორჭე-
ბოდა $BCab$) კეამლი შეგროვ-
დებოდა ZA .

კეამლი შეგროვდებოდასავით B .
კეამლი შეიკუმშოდა, გინა შეგროვ-
დებოდა Cab .

აღმორახვა (13, 6 ოსე) უზომოდ
გინძლომა ZAa .

აღმოსავალი (+ 2, 1 მათე ZAa)

ამოსავლეთი ZA .

განუმარტავა BC .

ნ. დასავალი.

აღმოცფრვა (აღმოცვიფრვა
 $ZABCab$) რა ილეკრო მომად-
ლოდ აღმოკვეთო, ყვავილის
სახედ და ელვარედ შეკმნა, ანუ
ბეჭედი ცვილთა ზედა დასვა და
ტვიფარი აღმოაჩინოს ZA .

რა ილეკრო მომადლოდ აღმოკვე-
თო, ყვავილის სახედ და ელვარედ
შეკმნა, ანუ ბეჭედი დასვა ცვილ-
ზედა და ტვიფარი მისი აღმოჩნ-
დეს B . აღმოცვიფრვა არს ოქრო
ანუ ვეცლი მომადლოდ აღმოკვე-
თოს, ყვავილის სახედ და ელვარედ
შეკმნას, გინა რვალი და რკინა, გინა
ბეჭედი დასვა ცვილსა ზედა და
აღმოჩნდეს ტვიფარი მისი Cab .
აღმოცვიფრვა არს ოქრო ანუ ვე-

ცლი მომადლო აღმოკვეთოს, ყვ-
ვილის სახედ და ელვარედ შეკმნა,
გინა რვალი და რკინა Cg .

აღმოფხურა (აღმოფხურა B) ძი-
რიან ამოღება ZAB .

ძირითუთ აღმოღება C .

აღმოკმნა (2 სჯულ. 6, 11) ა(ღ)მო-
თხრა ZAa .

აღმოჩენა ქვეიდამ ითქმის, ხოლო
გამოჩენა ზეიდამ ZA .

აღმოჩენა ქვეიდამ ითქმის,
ხოლო გამოჩენა ზეიდამ $BCab$.

აღმოცვენება ამოსვლა ZA .

რე ამოსვლა B .

აღმოცოხნა პირუტყვთაგან ნაქამ-
თ(ა) კვალად ა(ღ)მოღება, ცოხნა
და ჩანთქმა ZAB .

აღმოცოხნა არს პირუტყვთაგან ნა-
ქამთა კვალად აღმოიღებდეს და
იცოხნიდეს Cab . განუმარტავა Cg .

აღმოკუარდნა ა(ღ)მოვლეჯა ZAC .

რე ამოვლეჯა B .

აღმსაარებელი სარწმუნოების
მთქმელი ZAB .

სარწმუნოების საანჯნოდ მთქმე-
ლი Cab .

აღმსთობა (+ 11, 7 იერემ. ZAa)

ადრე ასწრათება ZAB .

(+ ჩარს Ca) ადრთან, რომელი

მსწრფლად ითქმის და დილე-
ულად Cab . აღსწრათება Cg .

აღმსიტყუელი სიტყვის დამბარე-
ბელი ZAB .

აღმტბო პირაშემული ZAB .

აშემული C .

აღმურკნა (აღმურკენა $ZABCg$,

აღმურკენა Cab) (24 ნემეს.)¹

დამურკნებულად (დამურკლე-

¹ იხ. ნემესიოსის წიგნი „ბუნებისათეს
აღმურკნელის სახედ“.

ვაცისა* (გვ. 115, 10—11), წყაროშია

ბუღალ BCb) შემტყნარებული ZABCb.

ნემეს. 24: „აღმურკუნის (აღმურკუნის Ca) სახელ ნოტიოსი (ნოტიოსი Cq)“ Caq

აღმტყნელი შემტ(მ)ნელი ZAB.

აღმღურებული² (აღმღვრებული ZAb) (34, 19 ეზეც.) ამღვრებული ZAb.

(34, 18 ეზეც.) ამღვრული Ab.

აღმწერელობა ნ. ომილია.

აღნაგი აგებული ZAC.

„ზე“ აგებული B.

აღნადგინები (+ 25, 36 ლევიტ. ZAb) უწყსო ვალის სარგებელი ZAB.

ვალის სარგებელი Cab. სარგებელი ვალისა Cq.

აღორევი თქმას(ა) უწოდინ ZABC.

აღორძინება (+ 6, 28 მათე ZAb) (+ აღორძინება B) არს უფროსის(ა) მიმართ (მიერ ZAb) ძრვა და მოკლება უმცროს(ა)ისა მიმართ ZAB.

მოზარდობა. აღორძინება არს უფროსისა მიმართ ძრვა და მოკლება(ა) უმცროსისა მიმართ C.

აღპარცვა (+ 22, 12 ესაია) თმათ სრულიად მოპარცვა ZAb.

აღრ მეტი B.

აღრაღების ქვა (+ აღრაღები B) არს: ძოწი, ამარტა, ბროლი, ლაქვ(ა)რდი, ქარვა და მისთანანი ქვები. ხოლო სპეკალი — აღმასი, იაგუნდი, ლალი და მისთანა ქვები ZAB.

ძოწი, ამარტა, ბროლი, ლაქვარდი, ქარვა და მისთანა ქვები, ხოლო სპეკალი — აღმასი, იაგუნდი, ლალი და მისთანანი Cb. (1 ნუმტ.) რჩეული ქვაო, (+ გასიწე Ca) Caq 6. ქვა.

აღრევა (+ 2 ეზრა 13, 3 ZAb) არევა ZABC.

აღრვითმა ნ. აღრვთმა.

აღრვითმვა ნ. აღრვთმა.

აღრიზადრი საღვრიტის მწვად(ი) ZABC.

აღრიზალა (უქმ.) გვერდობ(ა)ში ღელე-ღულე ZAb.

(უქმ.) გვერდობაში ღელე-ღულე AbB. (უქმ.) ღელე-ღულე გვერდობაში Cab. (უქმ.) ღელე-ღულე Cb. 6. ღირღალი.

აღროსტი (ბალ.) (+ 2 ეფრემ ZAb) ჭანვა ბალაბი ZABC.

აღრვთმა (აღრვითმა ZAb. აღრვითმა AbBC) 34 კავშ: „ხოლო ოდეს უსხეულოთ (უსხეულოდ ZABCab) ზედ გესმას ვნება აღრვითმ(ვ)აჲ და წესა შორის ZABC.

[აღრჩევა ნ. წინააღრჩევა].

აღრჩუნვა (3 მეფე 6, 15) კედელს შიგნით ილეკროთ(ა) ანუ ფიცრით(ა) ამოაგო და შემოსო აღრჩუნვად ითქმის წყალთაგან ხორგის შეყარა ZAb.

კედელს შიგნით ილეკროთ ანუ ფიცრით ამოაგო და შემოსო: წყალთაგან ხორგის შეყარა აღრჩუნვად ითქმის B. აღრჩუნვა არს შიგ-

¹ იხ. ნემესიოსის წიგნი „ბუნებისათვის კაცისა“ (გვ. 115, 10—11), წყაროში. „აღმურკუნელის სახელ“. ² წყაროში: „აღმღრუებული“, „აღამრღვრული“. ³ შეცოთებით არის „მიერ“. ⁴ შდრ. A—51, I ნუმტ. 29, 2. ⁵ შდრ. A—154, 189 r. ⁶ აღებულია იოანე პეტრიწის თარგმანებიდან (წიგნი II გვ. 86, 27—28).

ნით კედელი ფიცრით ამოავოს მიყრდნობით, ანუ წყალთა შერხორვის კიდეთა შეყრასა Cab . აღრჩუნვად უწოდენ შიგნით კედელი ფიცრით ამოგებასა მიყრდნობით, ანუ წყალთა შერხორვის კიდეთა შეყრასა Cq .

აღსა[ა]რება (+ 2 სჯულ. 12, 17 ZA) (+ ესე B) არს ყოველთა სიტყვათა, რომელთა წარმო-
რტყოდეს კაცი საქმეთა თვისთა ცხოვრებისათა კეთილთა, გინა ბოროტთა ZAB.

აღსარება არს ყოველივე სიტყვა, რომელთა წარმოიქმნოდეს კაცი საქმეთა თვისთა ცხოველებითა, კეთილთა გინა ბოროტთა C.

ნ. შეაღსარებე, მთაღსარებე, სააღსარებე, სააღსარებო.

აღსარებადი (აღსარებადი A) სააღსარებო AB

აღსაბურველდებულ (22, 14 ესაი) საბურველ აქდილ ZAA.

აღსავალი (+ ხარისხი. აღსავალი B, აღსავალი Cb) კიბე და ხა-

ზა ყოველივე ზეით სა-

ღსავალი არს. (+ ხოლო

აღსავალი. ხარ-

ისა და კირით (ქვით-

აღსავალი. შეკიბულივით

აღსავალი; მექო-

ნისა და ეკლ-

ესა BCh) კართა ხა-

ზა აღსავალი; სხუნი

კართა და ძელთაგან ხა-

ზა აღსავალი, გინა გვერ-

დითა ბაქან-ბაქანად (ბაქან-ბაქ-

ანად BCh) კმნილი; მე ნაკი

არს ცის-მზომელობათა ხარისხი, გინა კურთხევითა და უფროს-უმცროსობითა (უფროს-უმცროსობათა $AbBCb$) ხარისხი; კვარცხლბეკი არს საყდართა მჯდომარისა (ა) ფერქთა (ფერქის BCb) სადგომელი ხარისხი ZABCh.

აღსარებადი ნ. აღსარებადი.

აღსართულება სართულის აღმრცე (აღმრცე A) AB.

აღსახრული (+ 18, 7 იერემ. Aa) ბოლოს მოღება ABC.

აღსაქოცელი Aa.

აღსიჭყული (კათილორ.) სიტყვა ნათქვამი კელოვნებითა Aa.

აღსრულება ბოლოს გათავება AB.

აღტყფრულობა (აღტყფრულობა ACab)

აღმოტყფრე AB. აღმოტყფრე-

ლებასავით Ch. განუშარტყვა Ca.

აღტყველება ნ. აღტყველება.

აღტყნება (5, 24 ესაი) ძლიერ აღტყნება Aa.

აღტყნება¹ ზე. ორთა(ვე) კელთა შემოკლება AB.

აღტყნება 19, 3 იერემ. Z.

აღტყნება აუტყნება ZAB.

აღტყნება (აღტყნება ZA, აღტყნება BC) (3 ეზრა 3,6) ოქროს ლაგამი ZABC.

ნ. რახტი.

აღტყნება² (+ 30, 11 იობ ZA)

უგრგოლო ლაგამი ZAB.

განუშარტყვა C.

ნ. აღტყნება, აუტყნება.

აღტყნება (1 კორინთ. 5, 6)

ცომის გაფუება ZA.

ცომთ გაფუება B. გაფუება ცომთა Cახ. გაფუ(ე)ება CqD.

¹ ნუსხებში: „აღტყველება“. ² ნუსხებში: „აღტყნება“.

აღშენებული (2 კორინთ. 5, 1¹)

აშენებული Z.

აღცრა (+ 22, 31 ლუკა ZA)

ფქვილის გაცრა ZAB.

აღცრა Cab.

აღცხენოსნება (+ 23, 6 ეზეკ.

ZAA) ცხენზე(დ) შეჯდომა ZAB

აღცხენოსნებულნი ცხენზე(დ) შემსხ-

დარნი Cab.

აღძრვა შეთქმით შეყრა ZAB.

აღწხა (+ 3 მეფე 18, 38 ZAA)

ათქლევა ZAB.

ათქლივა CD

აღწერა (+ 2, 1 ლუკა ZA) და-

წერა ZAB.

აღწერილი დაწერილი Z.

აღჭრა (+ 1, 22 ტობია) დაჭრა

ZAB.

აღხილვა (3 მეფე 20, 26) აღლუ-

მი ZAA.

აღლუმი (+ 3 ეზრა 8, 43 Ab)

AbBCqD. აღლუმი. აღხილვა და

აღლუმი არიან, რა ლაშქრისა

აღლუმი სითო-სითო განიხლოს

აღლუმი თვისი და შეიგნას რიცხ-

აღლუმი ვინა კეთილ-ქურცილი, ვინა

აღლუმი ვინა ოროლოსანი და

აღლუმი მებრძოლი ვინა Cab.

აღხილვა თვალის ჩენა Z.

თვალთ ჩენა A.

აღკოცა აღმოკოცა CD.

აღქცნება დაიწყებისა მიერ უზინო

ნილოსა ქსენებისა გელად განაზ-

უება B

აღქუარდულებით (+ 31, 28 იე-

რემ. ZAA) გამოგლეჯით ZAB.

გამოსლეჯით, ვინა გამოგლეჯით Cab.

აუაღო ესე არს მიწა საპონთ

მსგავსი, მწიგვლთა გამრეცხე-

ლი Z

მიწის საპონი A.

აუარი სხვენი(ს) ლატანი. ვინა სი-

კიდრისა ZAB.

საკიდრის ზე, ვინა სხვენისა Cab.

საკიდრის ზე CqD.

აუაფი ზის აღვირი ZABCD.

აუაფვა (აუაფვა Z) უშვერად

აგრძელება ZA.

განუმარტავია B.

აუაფული უშვერად აგრძელებუ-

ლი Z.

უშვერად მაღალი AB.

[აუვანა ნ. აღება].

აყინჩული უშვერად ყელ-აზეუ-

ლი Z.

ყელ-აზეული ABCD.

აყირო (ბალ.) (+ ესეცა Z) სამ-

გვარი არიან (არს A); აყირო.

გოგრა და ხაპი. აყირო არს

ქერქ-ზრქელი მსგავსი საწდისა,

ვიეთნი კვახად სახელ-სდე-

ბენ; გოგრა (ა) არს ქერქ-

თხელი და მხლად საცმელი; ხა-

პი არს აყიროს მსგავსი (გვარი

A) და უყელო, (+ გლეხნი Z)

სასმისად იქმენ. რომელ არს

კოშკი. ესენიცა მრავალ-რიგ-

ნი არიან (+ 4, 6 იონა Z) ZA.

(ბალ.) ესე ნაყოფი სამგვარი არს:

აყირო, გოგრა და ხაპი. აყირო

არს ქერქ-ზრქელი მსგავსი საწდისა,

ვიეთნი კვახად უწოდენ; გოგრა

არს ქერქ-თხელი და მხლად საცმე-

ლი; ხაპი არს გვარი აყიროსი და

უყელო. სასმისად იქმენ რომელ არს

კოშკი. და ესენიცა მრავალრიგნი

არიან B (ბალ.) CD.

აუიყი Cab.

¹ ნუსხანია: 2 კორინ. 5, 2.

აუღაყუდა ცხოელი უშვერად მა-
ლალი Z.

აყიულო AB. უშნოდ მაღალი Cab.

აჟოლა თან(ა) დევნა ZABC.

განუშარტავია D

აყრა მოსახლეობით სხვაგან წას-
ლვა თვისით ნებითა და შუნ და-
სახლდეს; წ დ ო ლ ა და უ რ უ ნ-
ე ა (ნაომ 2, 10) განუშვლ-
ბულთ განსხმა და წარქცევა;
ხოლო წ ა რ ტ ყ ე ნ ვ ა იავარ-
ყოფა და ტყვედ წარყვანება Z.¹

მოსახლეობით სხვაგან წასვლა² A.

მოსახლეობით წაიყვანოს სხვაგან B.
გასხვანანება C განუშარტავია D.

ნ. წდოლა.

აყრდენა აყუდება ZAB.

აყუავება ყვაელოს მოსხმა ZAB.

აყუანა სულიერით ალება. გინა
მაღლა ატანა ZAB

ნ. ალება.

აყუანილი სულიერი აქმული Z.

აყუენვიოს (აყუენვიოს Cq) (7, 20
ესაია) თმა მოჰპარსოს ZAB.

მოიყრიბოს თმანი Cab აყრი-
ბოს Cq

[აშა ნ. ვარძში]

აშავერი ბაყვი ZABCD.

აშარული ლერწმია კალათი ZAB.

ლერწმის კალათი CD

აშენება შინაობა 1(1)ნა, გინა გამ-
დიდრება ZA.

აშიკი (აშიყი და აშიკი Cab; აში-
ყი, აშიკი Cq; აშიყი D) (+ ვეფ-
ხის-ტყ.³ Z) ა შ ი ყ ი არაბულია,
ტ რ ფ ი ა ლ ს (ა) ჰქვიან ZA.

(უქვ.) აშიყი. ა შ ი ყ ი არაბულია,
ქართულად ტ რ ფ ი ა ლ ს ჰქვიან B
ა შ ი ყ ი არაბო(ა) ენაა (ენა არა
CqD), ქართულად ტ რ ფ ი ა ლ ი
ეწოდება (ეწოდების D) CD

აშიკობა (ვეფხის-ტყ.) ტრფა.ლ-
ბა Z.

აშიყი; აშიყი, აშიკი; აშიყი და
აშიკი ნ. აშიკი.

აშიკი ილევკოს "აფი რომელს
თურქნი მ ა ვ თ უ ლ ს , უწო-
დენ Z.

ილევკოს (ილევკოს B) ძაფი AB
მატულის ძაფი CD

ნ. ძაფი.

აშემა პირის დაღება ZAA.

პირის დაღების AABC დიდი,
პირის D

შდრ. აღმტკბო.

აშლა არევა ZAB.

აშლილი არეული ZA

აშლილობა არეულობა ZAB

აშრიალი საქორე ბადე Z.

ქორის ბადე ABCD

ნ. ბადე

აშურვება შურის ალება ZAB.

აშფაშაქი რბევით საგნის ისრის
სროლა ZA.

რბევით საგნით ისრის სრევა B.

რბევით ისრის სრევა საგნით C.

განუშარტავია D

აჩაჩა უღლის ქარის საქნელი
ZAB.

ოქოქა. უღლის ქარით საქნელი
Cab. ოქოქა CqD.

ნ. ერქუანი.

აჩემება საკეთილოდ თუ სააოდ
ერთზე დაყენება ZA.

საკეთილოდ თუ სა.ვო ერთზე

¹ კიდევ: „წდოლა აქ აყრასთან დაწერე“. ² დამატებულია ნუსხეებში: „წდო-
ლა აქ დაწერე“. ³ შდრ. ვეფხის-ტყისასანი, სტროფი 372, 4 („აშიკობა“).

დაჟინება B. საკეთოდ, გინა სააოდ
იყოს ერთზე შარადის Cab.
განუმარტავია CqD.

აჩემებული ერთზე დაჟინებუ-
ლი Z.

აჩი ვირის შერისხვა და ჯორისა Z.
ვირის შერისხვა AB.

აჩივლა ჩივილი ათქმევინა ZAB.

აჩოყება უქამოდ მხალთ აღერე-
ბა ZABCab.

უქამოდ აღერება CqD

აჩრდილი (+ 4 მეფ. 20, 9 ZA)
ჩრდილი ZABCD.

აჩუ ცხენთ შერისხვა ZBCab.

ცხენის შერისხვა ACqD.

აჩქარდა სიჩქარე იწყო Z.

ჩქარობა იწყო A.

აჩქარება სიჩქარე Z.

ასწრაფებასავით A. განუმარტავია B.

აჩხაბერი ზუჩი პირ დევის სახე
ZAB.

ე (აჩხაბერი Cq) არს ზუნის პი-
რამის დევისა CD.

აჩხოვება ურიგოდ წყობა რისა-
მე Z.

ურიგოდ დაწყობა რისამე A. ური-
გოდ დაწყობა რისაც B. ურიგოდ
C განუმარტავია D.

აც წვეთი აძეს ZA.

აძეს წვეთი B. აძეს C. განუმარ-
ტავია D.

ნ. აცს.

აცა დაიცადეს ნაკლები Z.

დაიცადე AB. დაცადება C. განუ-
მარტავია D.

აცადე (2 მეფ. 13, 25) დაიცადე
ZA.

აცადებდა დააცლიდა Z.

აცადე დააცადე ZB.

დაიცადე A. განუმარტავია Cb.

აცვებს ნ. აცუვებს.

აცმა ზედ ჩამოცმა ZABC.

განუმარტავია D.

აცნობა ცნობა უყო, გინა შეა-
ტყობინა Z.

შეატყობინა AB.

აცოდვა¹ (2 ნეშტ. 21, 11) ცოდვა
აქნევინა ZAA.

აცოდინა შეატყობინა Z.

აცოდნა ნ. აცოდვა.

აცორდა შეღმა შეგლინდა ZA.

აცორვება შეღმა შეგლინვება Z.
შეღმა შეგლინა AB.

აცრა დასერვა, გინა აღცრა ZAB.

აღცრა. აცრა ითქმის დასერე-
სათვის, ხოლო აღცრა ფქვილ
გაცრისათვის Cab. აღცრა Cq.
განუმარტავია D.

აცხ ზედ აძეს Z.

ნ. აც.

აცუდოს 3 კორინთ. 9, 16 Z.

აცუეს² (+ 23, 33 ლუკა ZAA)
მიაკრეს ZABC.

განუმარტავია D.

აცხობს ათრთობს Z.

აცხოვნა (+ 27, 42 მათე ZAA)
ცხოვნება მისცა ZAB.

აძაღდა ძალი მიიტა ZAB.

აძგერა შეატაკა ZA.

აძლევა მისცემდა ZA.

აძლევა მიმცემლობს ZABCab.
განუმარტავია CqD.

აძმო ძმად შეჰყარა ZAB.

აძნელებს ძნელად ჰქდის ZAB
Cab.

აძოვა ძოვნა აქნევინა Z.

აძოვებს ძოვნას უყოფს Z.

¹ ნუსხებშია: „აცოდნა“. ² ნუსხებშია: „აცუეს“.

აძრწოლებდა ძრწოლა შეადგა
ZA.

აძრწოლებს ძრწოლას უყოფს Z.
აწ (+ 2, 29 ლუკა ZAA) აპასავით
ZABC.

განუშარტავა D.

ნ. უაწ.

აწა იგივე და მეტი ZA.

აწამა ამოწმა ZAB.

აწამა მარტვილად (მარტვირად
AB) შექმნა ZAB.

აწამებდა ამოწმებდა Z.

აწამებდა მოწამედ გაქდიდა Z.

აწ ბოლბოლ (+ ძველს საწინა-
წარმეტყველოში Z) ამისთვის,
შეძაო ZABC.

ნ. ბოლბოლ.

აწი აწსავით და მეტი Z.

აწსავით (+ 2 ეზრა 13, 27¹ Ab) A.

აწესავით B.

აწევა აღმა ძვილ ა(ღ)სლეა (+
გინა აზევა B) ZAB.

აწევა (აწევს Z) შიძიმის ზე აზევა,
ZA.

აწერა აღწერა Z.

აწე (2 მეფე 1, 15) ახლავე Z.

აწსავით (2 მეფე 1, 15) A.

[აწი ნ. აპა].

აწონა წონის ქნა ZAB.

აწონილი წონა-ნაქმარი ZA.

აწურა მოუქირასავით ZA.

აწურვა იგივე ZA.

მოკირებასავით BC. განუშარტავა D.

აწევა² საწყევოს შეტყობა ZAB.

აწუხედა მოსრება ZA.

მოსრება B.

აწუხედა თოკის გახეტქა ZA.

აწუხედილი წუხედა-ქმნილი ZA.

აწუხული (ა)წუხა-ქმნილი ZA.

აქამა Z.

აქანა აყვიდრა¹ Cb.

აქიშვა მალაა გჰქიშვა Z.

აქიში ცხენის პირს მოსკვნილ
თოკი ZABCD.

შდრ. გელპირი.

აქიმული აღმა გაქიმული Z.

აქინარი ფეტვის მკელეულთ ჩა-
მოსაკილარი Z.

ფეტვის (ფეტვ B) ჩამოსაკილარი

AB. ბარული. ფეტვი მრავალ-კიდე-

ბული Ccb. ბარული Cq.

აქინტვა ჭინტვა აქნევირა Z.

აქინტული Z.

აქიჭყნილი ნაწერი მიყრილი
აეად Z.

ნაწერი მიყრილი AB. ნაწერი ზე-

და-ზედ მიყრილი Ccb. ნაწერი ზედ

მიყრილი Cq. განუშარტავა D.

აქორტვე ქორტი დაღვი(ო) ZAB
Ccb.

აქრა აკვეთა Z.

აკვეთი, გინა მოსერა AB. აკვეთა

Ccb. განუშარტავა CqD.

აქრა მახვილით დაქოცა მრავალ-
თა Z.

აქრაჭუში (ბალ.) ერთი ცერცვი-
ვით არის Z.

(ბალ.) ერთი ცერცვია A. (ბალ)

ცერცვია B.

აზა ცუდი კმა რამეა Z.

(უკმ.) რა(ა)მეა ცუდი ABCcb.

(უკმ.) Cq. განუშარტავა D.

აზალი (+ 5, 7 ესაია ZAA) აწ
ქმნილი ZAB.

¹ Ab ნუსხაშია: „2 ეზრა 13, 27 და 31“. ² ნუსხებშია: „აწუხა“.

განუმარტავია CD.

ნ. ახლად. განახლება, საახლოდ, სიახლე 2.

ახალნერგი ახალი დარგული Z.

ახალწლიხა სეკდემბერი ZAB-CqD.

სეკდემბერი Cახ.

ნ. თთუე; შდრ. შემოდგომა.

ახარა ხარება მიართვა ZAB.

ახეზ (+ კავშ. [14], Z¹) შეახეზ ZAB.

ახედვა მალლა ამზერა ZAB.

ახეწა ქარისაგან აფხეკა ZABCD.

ახეწილი აფხეკილი Z.

ახვედრა ნ. ახუედრა.

ახვეწა ნ. ახუეწა.

ჩახენა¹ ნ. ჩახუნა.

ახიოს (+ ვეფხის-ტყ.² Z) სულისკვეთის ოხრა ZABCb.

განუმარტავია CaqD.

ნ. სულის-კუთხა.

ახიოს ზე შეხევა უყოს Z.

გახეკ- უყოს A

ახლა აწვესავეთ ZA.

აწვე B.

ახლად ახალ-ყოფით ZAB.

ახლავ ახლად, აწვე Z.

ახლო არა შორს ZAB.

განუმარტავია CD.

ნ. ახს, მიახლო, მიახლოვა, მახლობელი, მოახლე, მოახლებულ არს, მუახლე, მუახლებული, სიახლე 1, სიახლოვე; შდრ. ხლება 1.

ახლოს იგივე ახლო ZAB.

[ახმა ნ. აღება].

ახო საყანური გაკადული Z.

საყანური განკადი AB. ტყე-გან-ვენებული CD.

ახოვანი (2 მუე 1, 6) ტანად დიდი და ძლიერი ZA.

ტან-დადი და ძლიერი B. ტანოვანი Cახ. ტან-დიდი Cq. ტანუანი D.

ახოვნება ტან-დიდი ძლიერება Z.

ახორი ქართული არ არის, გ ა გ ა ს პქვიან ZA.

(უქშ.) ცხენის ბავა B. ცხენის ბავა Cახ. ბავა CqD.

ახოსაღარი მეჭორე ZABCD.

ახრევდენ კელს იქნევდენ Z.

ახრევენ კელს იქნევენ ZAB.

კელს უგვანად იქნევენ Cახ.

ახრევს კელს იქნევს ZAB.

ახს (84, [10] ფსალმ.) ახლო, მოკლედ Z.

(+ 84, [10] ფსალმ Aa). ახლო AB ახლოს CD.

ახსოვნდა ნ. აქსოვნდა.

ახსოვნს ნ. აქსოვს.

ახსოვს ნ. აქსოვს.

ახტა (+ 2 ნეშტ. 9, 15 ZA) ცხენი და ვირი მამალი ZAB.

(ოთხფ.) ცხენი მამალი Cახ. ცხენი მამალი CqD.

ნ. ცხენი.

[ახტა-გაკობა ნ. ცხენი].

[ახტა-კრდლობა ნ. ცხენი].

ახუედრა³ ხვედრი მისცა ZAB.

ახუეწა⁴ მრავალგზის შემოიხვეწა Z.

ავედრასავეთ A. ავედრა B.

[ახუნა⁵ ატანა⁶ B.

¹ იოანე პეტრიწის თარგმანება (წიგ. II, გვ. 48, 9). ² შდრ. ვეფხის-ტყაოსანი, სტროფი 711, 4 („ახი ოს“). ³ ნუსხებშია: „ახუედრა“. ⁴ ნუსხებშია: „ახუეწა“. ⁵ ნუსხებშია: „ახუნა“ (უნდა იყოს: „ახუნა“).

ახურამაგი თოფრა არის დაწნულა ZA.

ქართ პირთა ამოსდებენ კალოთა, რათა ძნა ეერ კამონ და აღმოიკონხოს B. ახურამაგს(ა) უწოდენ კართა პირსა (პირთა CqD) შესაყრავთა კალოთა ზედა, რომელთა არცა (არა D) ძნა კამონ და აღმოიკონხონ(უე) (აღმოიკონხიდენცა D) CD.

ახუროვნა ხუროობა აქნეინა Z.

აქლა ჩამოფარებულის აცეცა Z.
ჩამოფარებულის აღება ABCab.
განუშარტავთა CqD.

აქდენა სიზმართ გამოცხადება Z.

**აქდილი ჩამოფარებული აღებუ-
ლი Z.**

აქდომა მალლა შესევა Z.

მალლა შევლა, გინა სიზმრის გამო-
ჩენა A.

**აქირება საჩივარში მოდავეს ასე-
თი რამ უთხრას, თვისი საჩივარი
გაუცუდოს (დაავიწყოს A) ZA.**

ესე არს საჩივართა შინა მოდავეს
ასეთი რამ უთხრას, თვისი საჩივარი
დაავიწყოს B. აქირება(დ) ითქმის
საჩივარსა, რაკელსა მოჩივ(რ)ნი იტყ-
ვიან მოდავესა თვისისა წინააღმდე-
გად CD

**აქირებული მოდავისგან გასაცრუ-
ებელი Z.**

**აქოცა აპკოცა, მოკოცა, გინა მო-
წმედა Z.**

მოკოცა, გინა მოწმედა AB.

აქსნა გამოთარგმანება ZABCD.

აქსნა დაბმულის აშვება Z.

აქსოვნდა¹ არ დავიწყებოდა Z.

**აქსოვს (ახსოვნს Z, ახსოვს AB)
არ დავიწყებთა ZAB.**

აჭა (+ 1 მეფეთა 22, 4 ZAa)

ვედრებასავით ZABC

განუშარტავთა D.

**ნ. ეაჭა, იაჭა, იაჭდა, მააჭა,
მიაჭა, ნააჭვევი, სააჭო.**

**აჭაფთა (აჭაფთათა Z, აჭაბთა CqD)
დარეჯანიანში² მოუყვანიათ.**

**არაბთა ენაი არს (ენაა A), ს-
კ ვ ი რ ვ ე ლ ს ჰქვიან ZA.**

დარეჯანიანში მოუყვანიათ, არაბთა

ენაა, ს-კ ვ ი რ ვ ე ლ თ ა B. (უქმ.)

საკვირველთა. დარეჯანიანში მოუყ-

ვანიათ აჭაფთა, არაბთა ენაა Cახ.

(უქმ.) საკვირველი. დარეჯანიანში

მოუყვანიათ აჭაბთა, არაბთა ენაა Cq

საკვირველი. ეს მიკვირს, დარეჯა-

ნიანში უთქვამს, აჭაფი არაბთა

ენაა D.

აჭეჭი მელნის ჩლა ZABCD.

[აჭი ნ. აჭის მშვლდი, აჭის ტაბტი].

აჭილა საქორწილე ტაბტი Z.

საქორწილო ტაბტი ABCD.

აჭილდა ცხენის კურატი ZAB.

(ოთხფ.) ცხენის კურატი Cახ.

ცხენთ კურატი Cq. ცხენთა კურთ D.

ნ. ცხენი.

აჭის მშვლდი (აჭის მშვილდი

ZAbBCab) როსტომიანში მოუ-

ყვანიათ, ფალაურის ენით რქის

მშვილდი Z.

რქის მშვილდი A. არაბელს

მშვილდს იტყვის B. არაბულს იტყვის

Cახ.

აჭიხ ტაბტი ისრევე ფალაურის

ენით პილოს ძვლის ტაბტი Z.

პილოს ძვალის ტაბტი A. პილოს

ძვლის ტაბტს იტყვის B. (+ აჭი Cb)

პილოს ძვალს ჰქვიან სპარსუ-

ლად (+ როსტომიანში³ Cb) Cახ.

¹ ნუსხებშია: „ახსოვნდა“. ² შდრ. ამირან-დარეჯანიანი, ს. ყ უ ბ ი ნ ე ი შ ვ ი ლ დ ს გამოც., გვ. 53,24 („აჭაბთა“). ³ Ca-ში ეს წყარო გადახაზულია, შდრ. შაპ-
ნამეს ქართული ვერსიები, II წიგნი, სტროფი 3176).

აჭიდა ქალთ: მოსაფარებელი ზე-
წარი (+ თეთრი Z) (+ ვეფხის-
ტყაოს. Z) ZA.

ზეწარი ქალთ მოსაფარი B. წამო-
სასხამი (წამოსასხმელი Ca) ზეწა-
რი CD

ნ. ზეწარი.

აჭოზა მოერია ZAB.

აჭოზებს მოერევის Z.
მოერევა AB.

აჭოზინა მოირივა ZA.

აპა (3 მეფე 18, 44) აგერსავით
(აგერსავით Aa), ვითარცა მ ყ ი ს
ლა ა წ ი ZA.

აგერსავით. აპა და მყის და
ა წ ი ყველა ერთია B. აპა და მყის
არცა ერთი პირველი და არცა შემ-
დგომი CD

ნ. ანაზღი.

აპქდა აღვიდა ZABCD.

აპქოცა ამოქოცა Z.

განუშარტაჟია Aa

აპქნა აქნა A¹

ბ

ბანი არც თავია, არც ბოლოდ მო-
კალს სხვათა სიტყვათა ზედა,
არც კმინი არს, არც ართორთნ,
ოდენ ბა არს: მოაბა, ჩააბი, გაა-
ბა და ეგევითარნი; სხვათა ნაჭ-
მართა ზედა აგრევე ბი: მოაბი.
ჩააბი, გააბი, წააბი და ეგევი-
თარნი Z.

ბანი აოც თავად მოვა, არც ბო-
ლოდ, არც კმინია (+ ბა არს არ-

თრონი: მოაბა, ჩააბი, გააბი და ეგე-
ვითარნი; სხვათა ნაჭმართა ზედა აგ-
რევე ბი: მოაბი, ჩააბი, გააბი და
ეგევითარნი Aa) A.

[ბ ნ. ააბი, აბს, აუბა, ბმა, გააბა,
დააბა, დაბმა, დსაბამი, დსაბ-
მელი, ეება, ვები, ვებმი, კრეტ-
საბმელი, მიიბა, მობმა, მოიბა,
მუაბა 2, ნაბამი, პირბმული,
საბელი, ყელსაბამი, შებმა, კელ-
საბამი].

ბა ბაი, თვალის შავი ZABCD.

[ბაბა ნ. დათეს-ბაბა].

ბაბაგა ნ. ბაგა 1.

ბაბანი სიცივის აყოლის კმა ZAB.

სიცივის აყოლის კმინობა Cab. სი-
ცივის აყოლა CqD.

ბაბანიცი (მ)წეროსაგან (მ)წეროს
მოწოდება ZABCD.

ბაბაჭუა (მძრომ.) დედაზარდლი
ZAB.

ბაბილო (ბე) (79, 11 ფსალმ.) მა-
ღალი ვენაქი Z.

(ბე) (+ 79, 11 ფსალმ. Aa) მაღ-
ლი ეაზი AB. (ბე) ბის ვენაქი, გინა
გრძელი ეაზი Cab. (ბე) ღობილო,
ხეზე ვენაქი CqD.

ბაბრაბი (+ როსტომ³. ZAA) ბაბ-
რის ტყავი ZABC.

განუშარტაჟია D.

ბაბრი (ოთხფ.) სხვათა ენაა, ქარ-
თულად ჭ ი ქ ი ჰქვია(6) ZA.

(ოთხფ.) სპარსთ ენაა, ქართულად
ჭ ი ქ ი ჰქვია B. (ოთხფ.) ჭიქი CD.
ნ. ჭიქი.

¹ შტრ. ვეფხის-ტყაოსანი, სტროფი 1176, 4. ² აქ შენიშვნაა ივრონისა: „რომე-
დსაცა სახელსა ზიტის თვალის ნაშანი უზის, იგი სახელეუბია კაცთა, ქვეყანათა და ქა-
ლაქთა, ებრაელთა, ქალდეელთა და ელენთა ენათა მიერ თარგმნილი. ანის ფურ-
ცელი კ (22)“ Ca; „რომელსაცა სახელსა წითლით ჩიტის თვალი უზის, სახელეუბია
კაცთა და ქვეყანათა, — ებრაელთა, ქალდეელთა და ელენთა ენათა მიერ თარგმა-
ნებულა“. Cq ³ შტრ. შაჰნაშეს ქართული ვერსიები, II წიგნი, სტროფი 3225 დ
და 3227 ა

ზაბუსაგძალა (ბალ.) ZABC.

(ხე) D

ზაბაღანი (ფრინ.) ფრინველია მოწყვნილი, წყლის უსმელი, რომელსა თურქნი ბუთი მარს უტმობენ ZA.

(ფრინ.) ფრინველი არს მოწყვნილი, წყლის უსმელი, რომელსა თურქნი ბუთი მარს უტმობენ B. (ფრინ.) CD

ზაგა (ზაბაგა D) (+ 1, 3 ესაია Z). (+ ესე არს Z) პირუტყვთა საზრდელთა დასადებელი აღგილო; ზაგა ეწოდების სახლთა შინა მოღაბლო სარკმელთა; ზაგად ითქმის ახალი ვენაჲ ZAb.

პირუტყვთა საზრდელთა დასადებელი აღგილო; ზაგა ეწოდების სახლთა შინა მოღაბლო სარკმელთა; ზაგა ეწოდების ახალს ვენაჲსაჲ (1, 3 ესაია) Aa. ზაგად ითქმის პირუტყვთ საზრდელთ დასადებელი აღგილო; ზაგა ეწოდების სახლთა შინა მოღაბლო სარკმელთა, რაჲთაჲსა შესადებელთა; ზაგად ითქმის ახალი ვენაჲ B. ზაგა ეწოდების პირუტყვთ საშველთ ჩასაყვანსა სარკმელთა ნაგები იყოს თუ ილუგაჲ; კელად ზაგა ეწოდების სახლთა შინა მოღაბლოდ სარკმელთა; რაჲთაჲსა შესადებელსა. ზაგა ეწოდების ახალს ვენაჲსა CAb. ახორი CqD.

ნ ახორი, მოზაგული, ნაბაგევი. სარკმელი.

ზაგა ახალ ვენაჲ CqD.

ზაგაბუგი რბილზე(დ) ცემას კმა(ა) ZAB.

ლბილზე ცემას კმა CAb. ლბილის კმა CqD

ზაგე (28, 10 ესაია) ესე არს კაცთა ჯირისა ორნივე ლაშნი;

ზაგე ეწოდების მდინარისა კიდურსა (47, 7 ეზეკ); ზაგე ითქმის კიდური ნავისა Z.

ესე არს კაცთა პირისა ორნივე ლაშნი (28, 10 ესაია); ზაგე ეწოდების (ეწოდება AB) კიდურსა ნავისასა და კიდურთა მდინარეთასა (+ 47, 7 ეზეკ. Aa) A. ზაგენი არიან კაცთა პირთა ორნივე ლაშნი; ზაგე ეწოდება კიდურსა ნავისასა და კიდურთა მდინარეთასა B. ზაგენი ითქმიან კაცთა ორთავე ლაშთათვის ზედეთთა და ჰეშეთთა პირთასა; ზაგე ეწოდების კიდურთა ნავისათა; ზაგე ეწოდების კიდურთა მდინარეთასა CAb. ზაგენი ითქმიან სამად, ვითარმედ: ზაგენი კაცისანი, დავსჯელ ზაგეთა ნავისათა და ორნი ზაგენი მდინარეთანი CAd.

ნ. ნაბაგევი 2.

[ზაგინებო ნ. განმონადები].

ზაგინი (+ 1 კორინთ. 9, 13 Z). სომხურია, ქართულად ზომონი ჰქვიან ZA.

(უკმ.) სომხურია, ზომონსა ჰქვიან B. ზაგინი სომხურად ზომონს ეწოდებიან CAb. ზაგინი სომხურია, ზომონს ეწოდების CqD.

ზაგირი საბელში ნახე Z.

სხელი თოკი (+ 47, 7 ეზეკ. Aa)

ABC. წვლილი თოკი D.

ზაგოვნები სართულები ZABC.

[ზად ნ. ზადება, ზადებულობა, ზადეა, დაბადება, დაბადებულო, ღამზადებელი, შადა, მიგაბადოთ, ნაბადები, ნაბადი 2, უვზადოთ].

ზადაგი ტყბილი (ტყბილი CqD) მოღულებული ZABCD.

ზადე (7, 12 ოსე) სახელი არს ყოელთა მკედთა თვალიედად ნას-

კელთა. ბადე დ ითქმის ქსელი დედაზარდლისა; ბადე დ იწოდებოან მანქანებანი ეშმაკთანა წარმწყმედელი მოღვაწეთანი; იქმან ბადეთა ნადირისა შესაპყრობელთა, რომელთა ას მანაკსა უწოდენ; იქმან ბადეთა აბრეშუმთაგან, კარავთა ოქრო-მოპეტალებულთა, ქალთა სამ-შობიეროდ; იქმან ქალნიცა ყოელთა უწმიდესთა თავსაბურავად ანუ ყელს მოსახვევად, ჭრელად ნემსულსა, რომელსა მაქმანი ეწოდება; ბადე არს თევზთა შესაპყრობელი (4, 20 მათე): სათხეველი, ჩოლიხი, ღრიბონი, ჩიჩქინური, მასე, ზედმა, ხალბადე და გევითარნი; ბადე არს შესაპყრობელი ფრინველთა: აშრილი, ოჭიჯი, სასირე, ჩიტბადე, ტრედბადე; მრავალ-რიგნი არიან Z.

(+ S, S ლუკა Ab) სახელი არს ყოველთა მკელთა თვალედად ნასკელთა. ბადე დ ითქმის (ითქმინ Ab) ქსელი დედაზარდლისა; ბადე დ იწოდებოან მანქანებანი ეშმაკთა წარმწყმედელი მოღვაწეთა; იქმონენ ბადეთა ნადირთა შესაპყრობელთა, რომელთა ას მანაკად სახელსდებენ; იქმენ ბადეთა აბრეშუმთაგან, კარავთა ოქრო-მოპეტალებულთა, ქალთა სამშობიეროდ; იქმენ ქალნიცა წელილთა ყოველთა უწმიდესთა თავსაბურავად ანუ ყელ-მოსახვევად, ჭრელად ნემსულად, რომელთა მაქმანი ეწოდების; ბადე არს თევზთა შესაპყრობ, ჩოლიხთა, სათხეველთა, ჩიჩქინურისა, ღრიბონისა, მისესა, ზედმასა,

ხალბადეთა და გევითართა; ბადე არს ფრინველთა შესაპყრობელი: აშრილი, ოჭიჯთა, ჩიტბადეთა, სასირეთა და ტრედბადეთა. რაპელნი მრავალრიგ არიან A. ესე სახელი არს ყოველთა მკელთა თვალედად გამო-ნასკელი, რომელთაგან ძაფთაგან იყოს B. ბადე სახელთა ყოველთა მკელთა თვალედად გაწონასკულთა აბრეშუმთაგან, ყაბთა, ბანაბთა, სელთა, კანაფთა და რომლისადა ძაფთაგან იყოს; ბადე დ ითქმის ქსელიცა დედაზარდლისა შეპყრობისათვის მწერთასა; ბადე დ ითქმის ეშმაკთა მანქანებანი წარმწყმედელი მოღვაწეთა; იქმონენ ნადირთათუცა შესაპყრობელთა ბადეთა, გარეპოდგმით შეიპყრობენ ყურდგლით ვიდრე ირ-მამდე, რომელსა ას მანაკსა უქმობენ; იქმენ აბრეშუმთაგან, ბადე-კარავთა ოქრო-ვეცხლითა მოპეტალებულთა დიდებულთა ცოლთა მშობიერეთათვის; იქმენ, ქალნიცა წელილად ქსოვითა ბადეთა უწმიდეს ყოველთა თავსაბურავთასა, რომელიმე სირმათადა თავსაბურავად, გინა ყელთა მოსახვევად, ვიეთნი სამოსლადც ჭრელად ნემსულთა, რომელთა მაქმანი ეწოდებოან; ხოლო ბადე ეწოდების თევზთა ბადეთა და მფრინველთასა; ხოლო განიყოფებოან ბადენიცა: ბადე წვლილთა-ღი და ტომარის გვანებული, ბოლო-კუნეულთაანი ხოლიხი არს; ხოლო მომძიული და საღონიანი და შორით სასროლი — სათხეველი; გრძლიდ ქსოვილი და სამ წყრთა სი-მადლდ, საღონიანი, მომძიული დიდ-ბადე არს, ნაეტკათათვის იყოს ანუ სხვა სათრეველად; სხვასა გრძელთა ვიდრე ორასთა, გინა ასთა მჭართა სივრცით, ზომიერსა. უსა-ღონოესა, ქვე მძიმასანა და ზე ფელსიანსა უწოდენ საშრახსა, ცალ-წერასა და ქვე კენკე-ბმულსა — მასეს; ხოლო საშრახისა

უმოკლესი და უფროსად განიერსა—
ჩიჩქინურსა; სხვა¹ არს ღრ-
ბონი და სხვა ზელმა, გინა ბა-
ბადე და მრავალნი სხვანი ბადე-
ტარნი და საზოგადო და სხვანი
გვევითარნი. ხოლო მფრანველთა
ბადენიცა: აშრიალი და ოჯი-
ჯი, ჩიტბადე და სასიტე,
ტრეღბადე და სხვანი მრავალ-
ნი. იგინცა სიგრძეობისთვის არა
დაესწერე Cab. განუშარტავი CqD.

ნ. ბადისახე, ბადის-პირი, კო-
ნი, საბადური.

ბადეზა ქონება ZABCD.

ბადეზულობა ქონებიანობა ZA.

ბადენი (10, 5 დანიელ). ესე არს
ლევიტელთ სამოსელი სპეტაკი,
გინა ყვავილოვანი ZA.

(10, 5 დანიელ) (+ ესე არს B)
ლევიტელთ სამოსელი, დიდებული,
(+ გინა Ca) სპეტაკი, გინა ყვავი-
ლოვანი BCab. ლევიტელთ სამო-
სელი Cq. დიდებული D.

ბადეზა დიბადეზა ZABCD.

ბადია დიდ(ი) ჭამი ZABCD.

ნ. ჭამი (ჭურჭელ² თანაც).

**ბადიში ორშოს პირი შოგებულნი
ZA.**

ორშოთ პირი შოგებულნი B. ორ-
შოთ (ორშოს Cq) პირის მონაცდო-
ბი C. ორშოს პირის ზე D.

ბადისახე (ბადის-სახე A) (2 ნეშტ.

3, 16) რკინის თანჭარა ZAb.

თანჭარი რკინისა (2 ნეშტ 3, 16) Aa.

ნ. კანკლელი.

ბადის-პირი (+ 2 მეფ. 8, 2 ZAa)

გალატოზის ლარო ZAB.

გალატოზთ ლარო Cab.

ბადის-სახე ნ. ბადისახე.

ბადიში შვილის-შვილი ZABCD.

ბადლიქანი (ბალ.) ZAB¹.

ბადრაგა (დარეჯან.²) ჭაბუკი მოგ-
ზაურთა წინამავალი, რათა მეკო-
ბრეთაგან უვნებელად გაატაროს
Z.

ესე არს ჭაბუკი, რომელი მოგზა-
ურს უძღვებოდეს და მეკობრეთაგან
უვნებელად გაატაროს (+ დარეჯან
Aa) A. ესე არიან ჭაბუკნი, რომელ-
თა მოგზაურნი მეკობრეთაგან უვნებე-
ლად გაატარონ წინამართლთა და
ძალთა თვისითა B. ბადრაგანი იგა-
ნი არიან ჭაბუკთა, რომელთა გატარ-
ნი და მოგზაურნი, რომელნიცა
მეკობრეთაგან იშეშ(ვ)ოდნენ, მათ წი-
ნა უძღვებოდნენ და განაჩინონ ჯ-
ლითა თვისითა CD.

ნ. მამადრაგა.

ბადრი გავსილი მთოვარი ZAB.

სავსე მთოვარი Ca. (უქმ.) სავსე
მთოვარი CbqD.

ნ. პირ-ბადრი.

**ბეიტარი პეიტარი, ცხენის მკურ-
ნალი Z.**

პეიტარი A. (უქმ.) პეიტარი B.

ბეანხარი ბუისილი ZCq.

(უქმ.) ბუისილი AB. ბუისილი,
სოკოს სენი Cab. ბუისილი, ჯაცსა
რომ სოკო შვირდეს³ D.

ნ. ბუისილი.

**ბავთი (7, 12 ოსტე) ბოროტი მოამ-
ბე (+ ჰავი Z) ZB.**

ბოროტი ამბავი (7, 12 ოსტე) A.
ბოროტის ჰამბ(ე)ის მომღებნი Cab.
ბოროტი-მოამბე CqD.

**ბავთის მომღებნი (4 მეფე 19, 7)
ბოროტის მომტანი Z.**

ბოროტის მოამბე (4 მეფე 19, 7) A.

**ბავლი გამართვისათვის ქორისა
პარველ დაქვარილი ფრინველი
ZA**

¹ Z-ში შენიშვნა ავტორისა: „არ ვიცი, ვისი ენაა“. ² შდრ. ამიარნ-დარეჯანი-
ანი. ³ უ ზ ბ ა ნ ე ი შ ვ ი ლ ი ს ვ ა მ ი ც . გვ. 21,46 (ასაბადრაგო).

გასამართავის ქორთავან პირველად
დაჭერილი ფრინველი B. ბავლი არს,
რა ახალს ქორს და მისთანათა პირ-
ველად ფრინველი შეაყრობინო
გა(ნ)სამართავად CAb. ბავლი არს
ახალს ქორსა და მისთანათა პირველ
(მ)ფრინველი შეაყრობინოს) გასა-
მართველად CqD

6. აბავლა.

[ბავრ ნ. დამავრეს].

ბავრავი ეკლესიის დროშა Z.

აბლ(რ)დელო დროშა ABCAb.
საყდრის დროშა CqD.

ბავრუცი (2, 22 იერემ.) მარილის
კვავს, ოქრომჭედელნი იქმარო-
ბენ ოქროსა დასადნობელად Z.

ტბა რამეა, რომელსა ხაშტრით
გამოყრის, ოქრომჭედელნი იქმარ-
ბენ (2, 22 იერემ.) A. ერთი ტბა,
ხაშტრით გამოყრის, ოქრომჭედე-
ლი იქმარებს B. ზორაკი, ბავრუცი
[ყალი არს ერთი (ესეთი Cq)], რომე-
ლი ერთთა ხაშტრის მსგავსთა გა-
რეკის, რომელსა ვეცხლის-მჭე-
დნი იქმარებენ და სხვანიცა CAb.
ბოლო ბავრუცი წყლისაგან არს,
ას ხაშტრისათი გამოყრის Cq.

ბავრ D

ბავრუცი ეკლესია D

ბავრუცი ს. ვაქრო ადგილი ZABC
განსკარტყია D.

ბავრუცი ქელბაქი.

ბავრუცი შვედრდენი, გავაზი, ქორი და
მიშინო და ყოველივე მისთანანი
რიან ბაზნი, რომელთა ნემესი-
ს ორ ბად სახელ-სდებს Z.

შავარდენსა, ქორსა, მიშინოსა და
ყოველთა მისთანათა ბაზნი ეწოდე-
ნის (+ რომელ არიან ორ ბანი Aa)
A. შავარდენი, ქორი, მიშინო და
რამე მათი მსგავსი (მ)ფრინველია,
ხოვად ბაზნი ეწოდება BCB.

ბაზიერტი მექორე, მეშავარდენი(ნი)
ZA.

მექორე BCD

ნ. იბაზიერა, საბაზიერო.

ბაზმა სანათი ZABC.

განშარტყია D.

ბაზმა (+ 25, 10 იერემ. ZAA)

სანათივე ZAC.

სანათივე ჯარა კეთილი B.

[ბაზმურ ნ. დამაზმურეს].

ბაი კერკი და ბაი ამერიკის
ხილნი არიან, ჩოკოლატის
შესამზადებელი ZA.

კერკი და ბაი ინდოური ხი-
ლი, ჩოკოლატის შესამზადი B.

ბაია ფურცელია დანაკის-კუდისა
ZA.

ესე არს ფურცელი დანაკის-კუ-
დისა; ბაია ეწოდების თვალის
შავსა, რომლითა ხედავს ბაიას
ჩრდილნი ჩრდილთა უწოდენ B. ბაია
არს ფოთოლი დანაკის-კუდისა; ბაი-
ას უწოდენ თვალსა შიგან, რომელ
შავი აქვს სახედველთა; კვლად ბა-
იას ჩრდილნი ჩრდილსა სახელ-სდებს
CAb. ფინიკის ფოთელი (ფოთოლი
D) CqD.

ბაია თვალის გუგა; ბაიას ჩრდი-
ლნი ჩრდილსა უწოდენ ZA.

თვალის შავი CqD.

ბაიანი ხის ქამი, გინა კუს ზურგი
ZAB.

ხის პინა CD.

ნ. კეიტყავი.

ბაი (+ 34, 14 ეზეკ. ZA) მო-
ზღუდვილი ZAB.

მოზღუდვი C. ბაი D.

ნ. ზღუდე; შდრ. ქარაბაი.

ბაილა (ბაკლა AbBCD) (ბალ.)
სომხურია, ქართულად ქნდუ-
რი ჰქვიან ZAA.

(ბალ., უმ.) სომხურია, ქართულად
ქნდური ჰქვიან AbB. (ბალ.) ბო-
კელი. ესე ბაკლი სომხურია, ქარ-

თულად კ ნ დ უ რ ი ჰქვია CD.

ბაკმი მომგ(ვ)რგვალეზულო, გინა ბაკი ZAB.

მომგრგვალეზულო C.

ბაკო (+ 2 ნეშტ. 4, 5 ZA) პირი

ქურჭელთა და ფიალათანი ZAB.

ბაკონი ეწოდებოდა ბაგეთა სასმისასა (სასმლისასა CqD), გინა ქურჭელთასა (ქურჭლისასა D) CD.

ნ. ნაპირი.

ბაკოვანი მობაჟული Z.

მობაჟულნი A.

ბაკუნი ფე(რ)ტის დაბასტუნება ZAB.

ფე(რ)ტის დაბაკუნება CD.

ბალავარი საძირკვე(ვ)ლის ქვა(ნი)

დიდ-დიდნი ZABCb.

დიდი ლოდი CaqD.

ნ. ქვა.

ბალამწარა (ზე) ველური ბალი ZAB.

(ზე) CD.

ბალანგარი კაცი მოუსმინარი ZABCD.

ბალანი (+ 25, 4 გამოსლ. ZA)

თმა თხათა ZABC.

განუშარტავია D.

ნ. თმა.

ბალანტი მცირე ვაშკარანი ZAB

ვ.შკარანი მცირე Cახ. ვაშკარანი CqD

[ბალარჯი ნ. ბლარჯი].

[ბალარჯობა ნ. ბლარჯობა].

ბალასინი ხე(ა) იტყვიან ერთსა, რომლისა მონაკვეთთაგან ჩამოეწვეთების; კვალად ბალახია კიტრავით და მისის გურკისაგან გამო(პ)ტდიან; ბ ა ლ ა ს ი ნ ი იქ-

(მ)ნების მრავალ წლის ზეთის. ხილის ზეთი, გინა ღვინო და სხეასაცა შემზადებენ ZA.

ხეს იტყვიან ერთსა, რომლისა მონაკვეთისაგან ბალასინი ჩამოეწვეთოს; ბ ა ლ ა ს ი ნ ი ბალახია ერთი კიტრავით მოისხამს და მისის გურკისას გამოტდიან ზეთსა; ბ ა ლ ა ს ი ნ ს უწოდენ მრავალ გამოამს ზეთის-ხილის ზეთს ვიდრე ორასის წლისა მერსა B. (ზე) ბ ა ლ ა ს ი ნ ი ზეა ეგვიპტეს და ინდოეთს, ზეთის მდიდრეული; ბ ა ლ ა ს ი ნ ი ბალახსა იქვე, კიტრავით ნაყოფი აქვს; ბ ა ლ ა ს ი ნ ს ზ ე თ ა დ ი თქმის მრავალ გამოთვან დამარხული ზეთი-ხილის ზეთს ვიდრე ორას წლისა უფროს Cახ. (ზე) CqD.

შდრ. ვალსამოს.

ბალახავარი (ბალ.) წყლის წიწ.

მატი (წიწმატი Ab) ZA.

(ბალ.) BCD.

ბალახი (ბალ.) მოლი ZA.

(ბალ.) BCD.

ნ. გულ-ფირტვს ბალახი, კაპოეტი ბალახი, ნეხუბალახა, საბალახე, შავბალახა, ხებალახა; შდრ. აქავიტი, გიზი.

ბალახოვანი ბალახთ ადგილი ZA.

ბალახში (+ ვეფხის-ტყ¹. ZAa)

ლალი უმჯობესი ZABCD.

ბალბა (ბალ.) შალოქი ZAB.

(ბალ.) CD.

ნ. კორკოტანა.

ბალბალუკა² (ბალ.) ZABCDE.

ბალთა ზოსტერისა და კ(რ)მლის სარტყ(ე)ლისა და მისთანა(თა)ს ილეკრო(სი) ZA.

ესე არს ქაპრისა, კრმლის ხარტყლისა და მისთანათა ილეკრო B.

¹ შდრ. ვეფხის-ტყაოსანი, სტროფი 177,3 („ბალახში“). ² ამით იწყება E ხელნაწერი, თავნაკლულია.

ბალთა ეწოდების კრმლის სარტყელ-ზე და ვინა ქარქაშის სარტყელ-ზე(დ) და მისთანათა ვეცხლი ანუ ოქროს დეჟენდილი აქენდეს თვითთა-თვითთა Cаб. განუმარტავია CqDE.

ბალთვა ხშირად (დ)აკოდა, გინა (დ)აჭრა ZAB.

დაჭრასაჲთ Cаб. დაჭრა CqD. განუმარტავია E.

ნ. დაბალთვა, დაბალთული.

ბალი (ხე) ZABCDE.

ნ. ალუბალი, ბალლოჯი.

[ბალი-ბალი ნ. იბი-იბი].

[ბალით ნ. დაბალითა, დაბალი-თება].

ბალიკარტი ძაღლის ჭანგი, ნამეტ-ნავი Z.

ძაღლის ჭა(ნ)გი ACаб. ძაღლის ჭანგი, მერტი B. ძაღლის კლანჭი CqDE

ბალიში თავსადები ZACаб.

თავის სადები B. განუმარტავია CqE. [სასთულავი] D

ნ. თავის-საცო.

ბალსამო ბალსინი ZAB.

ბალჭოში სკლატის საფენელი ZAB.

სკლატის ქვეშ(ს)აფენი Cаб. განუმარტავია CqD

ბალღაში სხვათა ენაა, ფ ე ლ ლ ა-მ ი ჰქვიან ZAA.

განუმარტავია AbBCDE.

ნ. ფელგამი.

ბალღი (ოთხფ). მჴლე საკლავი ZAB.

(ოთხფ.) მჴლე ცხოვარ- Cбq. მჴლე ცხოვარი CaDE

ნ. ცხოვარი.

ბალღინჯი (მძრომ.) (მ. 9: მათ-ცხ.) ZAA.

(მძრომ.) AbBE. (მძრომ) დიდი ტილია (+ სხვა C) აფი CD.

ბალლოჯი (ხე) შეავე ბალი ZABC. (ხე) DE.

ბაღ[ე]უმი რომელ არს დიდსა მათა შორის ქვენი ანუ ნაპრაღნი ზგავთა და თოვლთა მიერ აღესილნი B.

ბამა (ბამი ZA) იავეანა'სთან ნახე ZAB.

ბამბა (ბანბა Ca) (ბალ.) ZABC DE.

ნ. პირ-ბამბა.

ბამბი (უკმ.) ბოხი საყრავის ალყა (+ გინა ქმა C) CD.

ბამი ალყის ბოხი ქმა ZAB.

ბამი ნ. ბამა.

ბამობა (+ 21 კავშ.¹ ZAB) რაბა-მის ბოლო ZABCDE.

ბანა (+ 2, 5 გამოსლ. ZAA) ტანის გა(ნ)რცხა ZABCb.

განუმარტავია CaqDE.

ნ. აბანა, ბანება, ბანებული, დაბანა. დაბანილი, ებანა, მაბანა, მბანდა. მბანდი, ნაბანი, საბა-ნელი.

ბანაკი მრავალი კრებული დედა-წულით მიძავალი, გინა მდგარი ZAB.

კრებული Cаб. კრებულით Cq განუმარტავია DE.

ნ. დაბანაკება, დაბანაკებული მანალი 1, ნაბანაკევი, საბანაკე. ულუსი.

ბანბა ნ. ბამბა.

ბანდ ნ. შებანდული

ბანდად ნ. ბანდი.

ბანდალი აქა-იქ შივლა-მოვლა ZA.

აქ-იქ მიმოვლა შალვით B. აქა-იქ შიმოსლეა CD. განუმარტავია E.

¹ წყაროშია: „უკუბამბა“; ნ. იოანე პეტრე'შის თარგმანება (წიგნი II, გვ. 61, 19)

ბანდი (ბანდად ZAA) ითქმის მლ-
შიობის ფრთე და წყლის ფრინ-
ველთა ფერკი ZAA.

ითქმის ლამიობთა ფრთე და წყლის
ფრინველთა ფერკი Ab.

ბანდი (+ 9, 4 მამათ-ცხ.¹ ZAA)
ამას უწოდენ უკმარსა ძონძსა.
გინა წვრილთა თასმათა და მის-
თანათა; ბანდს (ა) უწოდენ
ერთსა სენსა პირუტყვთასა ZA.

არს ბანდი უკმარი ძონძი;
ბანდს უწოდენ წვლილს თასმასა
და მისთანათა, ბანდი ჰქვიათ ერთს
სენს პირუტყვთასა B. ბანდი
ეწოდების უკმარს ძონძსა; ბანდი
ეწოდების ჩოგანთა, გინა ბანდულთა
და მისთანას(ა) გამოსაბანდაც თის-
მითა; ბანდი ჰქვიათ სენსაც ერთ-
სა პირუტყვთასა Cab. ძონძი უკმა-
რი CqD. განუმარტავია E.

ბანდი სნეულეზა ერთი Cq. სნეულეზა
ერთი D

ბანდული ლანჩა-დაწნული ფერ-
კ(თ)საცმელი ZABCab.

ბანდული CqD განუმარტა-
ვია E

ბანე (ბე) (30, 34 გამოსლ.) სუნ-
ნელი ქალბანა ZA.

ბე ქალბანა სუნელი B. ქალბანა
სუნელი C 30, 34 გამოსლ.
„მტახსი, ფოცხელი და ბანე რჩე-
ული“ D

ნ. ქალბანა 1.

ბანეზა დაბანის კ(მ)ნა ZAB.

ბანეზული დაბანილი ZA.

ბანი კმის შეწყობა ZAB.

ბანი ეწოდების რა გაღობასა,
გინა სიმღერასა სხვა კმა შეაწყოს;
ბანი ეწოდების ბაზლის სართულის
ზედაპირსა Cab. შეკმობა CqD. განუ-

მარტავია E.

ბანი (+ 5, 12 სიბრძნე ZA) საბ.
ლის ერდო ZAB.

ერდო(ი) CqD. განუმარტავია E.

[ბანი ნ. ბ].

ბანოვანი დედათ-თავადი ZAB
CDE.

ნ. დედუფალი.

ბანჯარი (ბალ.) (8, 11 იობ) სიბ-
ხური, მხალსა ჰქვიათ ZA.

(ბალ.) მხალია BCab.

ბანჯული (ბანჯული ZABCqDE)
იგი ბალანი ZABCDE.

ნ. თმა.

ბაო მცირე ჩრდილი ZABCD.

ჩრდილი E.

ნ. ჩრდილი.

ბაუი (+ 2, 143 მამათ-ცხ.² ZA)

ტვირთის ხარკი ZAB.

ზუერი. ბაუი არს მოგზაურთა
ტვირთსა ზედან ვეცხლს გამოართმენ,
ვითგან თვით კაცთა ზედაცა, გინა
სხვათა საქონელთა ზედა Cab. ზე-
რი CqD. განუმარტავია E.

ნ. საბაუო, საქონელი.

[ბარ ნ. ანაბარი, ბარეზა, ბარეზუ-
ლი, დააბარა, დაბარეზა, ებარა,
მიაბარა, მივაბარე, მიიბარა, ნა-
ბარეზი 1, საბარეზულობა].

ბარათი სხვათა ენაა, მცირე ნა-
წერსა ჰქვიათ, ქართულად ავთ-
რათი ეწოდების (ეწოდება Ab)
ZA.

ავთრათი, მცირე რამ ნაწერი BCb.
(უკმ.) ავთრათი, მცირე რამ ნაწერი
BCab. (უკმ.) ათრათი Cq. განუ-
მარტავია DE.

ნ. წერილი.

¹ ზღრ. A—1105, 208 r. ბ7. ² ზღრ. A—1105, 55 r. ბ, 6.

ბარაკეუღი ნაბეგარ წლის ზრობა **Ca**.
(ოთხეფ.) ნაბეგარ წლის ზრობა
(ძრობა **D**) **CqDE**.

ნ. დეკეული, დიკეული.
ბარაკიელი მსახური წინაშე მდგეი
ZA.

მსახური წინაშე მყოფი **BCb**. მსა-
ხური (მოსამსახურეა **Cq**) თუ წინა-
(შე) მდგეს ჰგავს **Cq**. „რომელი იგი
მეფესა (ჰ)ნებავს, ბარაკიელმან მან
არა უწყის (უწყინ **E**)“ **CaqDE**;
„ვითარცა იტყვის ბარაკიელი ღ“ თისა
მოსე“ **CaqD**.²

ბარაკლათონი **E**.

ბარამზო (ბალ) ფუტკართ მოლა
ZAB

(ბალ.) **CDE**

ბარაქა ირაბულად კუ რ თ ხ ე ვ ა
ZABCDE.

ბარბაროზი აფრიკის თემი შეენა
ZA.

აფრიკაშია ყემი ერთი შეეთა **B**.
წარბართი, გინა უცხოთესლი **Cab**.

ბარბაცა (ბალ.) **ZAA**.

ბარბაცი მთრვალის ტორტმანი
ZA.

ტორტმანი მთვრალთა **B** ტორტმა-
ნი **C**. განუმარტავია **DE**.

ნ. ბარგანაობა.

ბარბითი მულნი **ZABCD**.

მალე **E**

ბარგანაობა (ბარგანობა **Cb**) ბარ-
ბაცებავე **ZA**.

ბარბაცი(ვე) **CD**. განუმარტავია **E**.
ნ. ბაცებაცი.

ბარგი საკმარი საზიდარი **ZAB**.

ბარგი ეწოდებოდა კ.რ.ვსა და საფე-
ნელსა ღ. საგ.პეოსა ო. პურპელოთა

მგზავრთა შე(ა)ლთისა, რომელიცა
მიჰქონდეს **Cab**, განუმარტავია **CqDE**.
ნ. საბარგე.

ბარგინანი საკმარ-საზიდრინანი **ZA**.

ბარგისტანი (+ როსტომ. **ZAA**)

სატყევიართა აღგილთა დსაკარავი
აღრე მოუკლავობისათვის **ZAB**.

თურქთ იცოდენ, ცხენს დაიდებ-
დენ სატყეიარს აღგილს, შემძლე
კაციც დაიკრევედა **Cb**. თურქთ
იცოდენ, ცხენს საკლავს აღგილს
დაიკრევედენ და ჰქნე კაციც დაიკრევე-
და როსტომ: „ბარგისტნითა შე-
კაზმულსა“: „ცხენსა ება ბარგისტა-
ნი“ **CA**. ბარგისტანი, როსტომიანში
წერია **Cq**. განუმარტავია **DE**.

[ბარდა **ნ.** კატაბარდი].

ბარდანი ძაძის ტომარა საბზეე.
სხვათა ენაა, ქართულად თ ა-
ლ ი ა ჰქეია(ნ) **ZA**.

ძაძის ტომარა საბზეე, ქართულად
თ ა ლ ი ა ჰქეიან **B**.

ბარდი (ხე) **ZABCDE**.

ნ. შებარდული.

ბარდნალი ბარდებ-ჰშირი **ZA**.

ბარდლალა (მძრომ.) მრავალფერ-
კი ჰუაა გრძელი **ZA**.

(მძრომ.) მრავალფერკი ჰუა **B**.
(მძრომ.) **CDE**.

ბარე (+ დიოლოლოსში **ZAA**)
მართსავით **ZAB**.

განუმარტავია **CDE**.

ბარე ბარით თხარე **ZA**.

ბარეა ყავ **B**.

ბარეზა შეანახვინოს **ZABCab**.

განუმარტავია **CqDE**.

ბარეზული შესანახავ-ქმნული **ZA**.

ბარემ ყვედრებისა სიტყვაა არს;

¹ განსამარტავი განმარტებასთან ერთად გადახაზულია **BCb**-ში. * მოწმობა
Cb-შიც არის, მაგრამ გადახაზულია. * **Ca**-ში წყაროცა და მოწმობაც გადახაზულია.

თუცა დაგვლებია, ეგეცა აღს-
რულეო ZA.

ყვედრებათა სიტყვაჲ არს; ეგეცა
აღსრულე: ნაკლების აღსრულების
წყვეა B. განუმარტავია CDE.

ბარვა ბარით გარდათხრა ZAB.

ბარი სათხროლი ZABCD.

განუმარტავია E.

ნ. ბარეა. ბარე 2, ბარის-პი-
რა, ბარულა, დაბარვა, ნაბარი.

ბარი ცხელი ქვეყანა ZACD.

ცხელი ადგილი B. განუმარტავია E.

ნ. ბარში, ნაბარები 2, საბარო
(ურემთან), საბარული.

ბარიდ (+ 2, 21 ტობ. ZA) კიკი-
ნი თხათა ZAD.

კიკინი (ტობ.) B. თიკნისა და თხათ
კიკინი C.

ბარის-პირა (ბალ) ZABCDE.

ბარკალი (+ 1 მეფე 9, 24 ZAa,
32, 32 დაბად Ab) თეძოს ქვე-
მოთი ZA

თეძოს ქვეშეთი B. განუმარტავია
CDE

ნ. ვრცელბარკალი. საბარკალი,
საბარკული. სხვლბარკალი.

ბარსაბონი (ბალ) B

ბარტყა-ბურტყი საფეხელის ბერ-
ტყის გმა ZA.

ორზაოთა და ფინეთ ბერტყის
გმა B. ორზავისა და ფინეთის ბერტყის
გმა CAb

ბარტყი (ფრინ.) მართვეში ნახე Z.

მართ მართვე (მართვი Cq) ABC.
(ფრინ.) DE

ნ. ბარტყა. მართვ.

ბარტყულა მონაზონთ (მონაზონთ
ZACq) კუნჯული ZABC.

მონაზვნის კუნჯული D. კუნჯული
ბერთა E.

ნ. კუნჯული.

ბარულა სათხროლი Z.

ბარული აჭინარი. ZAB

ბარქაში მოღრმო თეფში ZABC.
განუმარტავია DE.

ნ. ლანკანი (ჭურჭელ'თანაც).

ბარში სიცხის ადგილს ZAB.

ბარძიში (44, 2 დაბად.) ფერკიანი
მაღალი სასმისი Z.

ფერკ-მაღალი სასმისი (+ 44, 2
დაბად. Aa) ABCb. განუმარტავია
CaqDE.

ბარჭი კაბიანი ჯოხი, გინა სათე-
ზე ხოჭი Z.

კაბიანი ჯოხი (+ გინა ხოჭი სათე-
ზე Aa) AB. ბარჭი არს ძნისა, ძეძე-
სა, ქალქის(ა) ასალეღელი კაბიანი ხე,
გინა თოფის გარდასადეში კაბიანი
ჯოხი CAb. ბარჭი არს ძნისა, ძეძვისა,
ქალქის ასაღები კაბიანი ხე Cq.
(+ ბარჭი D) ძნისა, ძეძვისა
(+ და E) ქალქის ასაღები კაბიანი
ხე DE.

ნ. დაბარჯვა.

ბასალიკონი რიტორი ZAB.

ნ. მჭევრი, რიტორი.

ბასერანი ნ. ბასრანი.

[ბასილიკონი ნ. მჭევრი, რიტორი.
შდრ. ბასალიკონი].

ბასილისკო (მძრომ.) უსილოსკო
ZAB.

[ბასრ ნ. ბასრობა, კანბასოვა.
მბასრობდა, მბასრობდი, საბას-
რობელი].

ბასრანი (ბასერანი D) სენია, რო-
მელსა ბერძულად (ბერძენი
AB) ა ბ ა ს ა რ ი კ ა ს უკმოხენ
ZAB.

სენია. რომელსა ბერძულად ეწო-
დების ა ბ ა ს ა რ ი კ ა (აბსარაკა Cb)
Cab. სენი არს (სენია D) რომელსა
ბერძულად ეწოდების ა ბ ა ს ა რ ი
კ ი CqD.

ბასრი ფოლადი რკინა ZA.

ფოლადი BCD. განმარტავია E.

ნ. ფოლადი.

ბასრობა (+ 4 მეფ. 4, 16 ZA)

გარდამატებული განკიცხვა ZAB.

გან(ბ)ასრება არს განკიცხვა გარდამატებული (+ ვინა შესარცხომი Csb) CD. ბასრობა არს გაციცხვითა გარდარეულება E.

ბასტი როკება არს ფერკის ცემითა Z.

როკება(ა) ფეოკის ცემით AB. როკვა ფერკისა CD. ერთი როკვა E.

შდრ. ბახტნი.

ბასტნი მალლით ჩამოჭრილი(ს)

რბილის დაცემის კმა(ა) ZAB.

მალლით ჩამოჭრილის რბილის დაცემაზე კმა: ა გამოჰედეს Csb მალლად ჩამოჭრილის რბილის კმა რა გამოჰედეს დაცემაზე Cq. მალლით ჩამოჭრილის რბილი(ს) კმა (რამ D) გამოჰედეს DE.

ბატასინი (ფრინ.) ZABCDE.

ბატი (ფრინ.) სომხურია, ქართულად ღერღეტი ჰქვიან Z.

(ფრინ.) ღერღედი AB. (ფრინ.) ღერღედო. ბატი სომხურია, ქართულად ღერღედი (ღერღეტი Cq) ჰქვიან CD. (ფრინ.) ბატი სომხურია, ქართულად ღერღეტი ჰქვიან E.

ნ. მებატე.

ბატკანი (ბატკანი, ბატკი C; ბატკანი და ბატკი D) (ოთხფ.) ჩწვილი კრავი (+ ცხოვარში ნახე Z) ZAB.

(ოთხფ.) ბატკანი კრავსა და ბატკი თიკანს(ა) ჩწვილთა ეწოდების (ეწოდებინ D) CD. (ოთხფ.)

ბატკი თიკანსა და კრავსა ზოგად არს D.

ბატკი (ოთხფ.) ჩწვილი თიკანი ZAB.

ნ. თბა.

ბატონა ქალი მეპატრონე ZAB.

ნ. დედუფალი.

ბატონი ეუი მეპატრონე ZAB.

განმარტავია CDE

ნ. იბატონა (2 ხან'თან), მეპატრონე, საბატონო; შდრ. პატონი, პატრონი.

ბაჭანი კლდეში მცირე ვაქე რამ(ე) ZAB.

კლდეში ვაქე რამ (+ მცირე Csb) CDE.

ბაქი სიტყვით შეაშინოს ZABCb.

განმარტავია CaqDE.

ნ. ზავთი, მბაქევდა, მბაქევდი, სიტყუა.

ბაღა (ოთხფ.) (+ დარეჯან¹. Z) კუ ZCD.

(ოთხფ.; უქმ.) კუ AB. (ოთხფ.; უქმ.) კუ არის E.

[ბაღალბანდი ნ. ბაყალბანდი, დურა].

ბაღანა მცირე ტყვე ZABCDE.

ნ. ქაშავი.

ბაღერა ნივრის თივზე ზეიდაშ (ზეით Aa) სხვა ამოსული ZAa.

ბაღვა გლეჯა ZABCD.

ლაწუთ ზოკა E.

ნ. ნაბაღვი.

ბაღვივაში (+ ძველს საწინასწარმეტყველოში Z) სახლი გამამწარებელთა ZAB.

ნ. სახლი სულმწარისა.

¹ შდრ. ამირან-დარეჯანისანი, ს. ყუბანეიშვილის გამოც., გვ. 16, 33.

მართვეთა ეწოდება, არამედ საღთო-
თა წერილთა შინა „მართვენი ყო-
რანისანი“ სიტყვის გეგმოსათვის აღწე-
რით B. (ფრინ.) ყორანთა, ყვავთა,
ჩხიკეთა, კაჟკაჟთა, ყაჟყაჟთა, ჰი-
ლ-
ყვავთა და მისთანათა მართვე-
თა ბ ა კ ა ლ ა ს უწოდენ, არამედ
სიტყვის განწყობისათვის¹ საღთოთა
წერილთა შინა აღწერით „მართვე-
თა ყორანისათა“ Cabb. (ფრინ.) ყო-
რანთა, ყვავთა, ჩხიკეთა, კაჟკაჟთა,
ყაჟყაჟთა და მისთანათა მართვეთა
ბ ა კ ა ლ ა ს უწოდენ, არამედ სი-
ტყვის განწყობისათვის აღწერენ სა-
ღთოთა წერილთა შინა „მართვეთა
ყორ(ა)ნისათა“ CqD. (ფრინ.) ყო-
რანთა, ყვავთა, ჩხიკეთა და კაჟკაჟთა
და ყაჟყაჟთა და მისთანათა მართვეთა
ეწოდების, არამედ სიტყვისა განწყო-
ბისათვის აღწერეს, „მართვეთა ყო-
რანისათა“ ზრდიანო E.

ნ. მართვ.

მაჟბაჟი ფე(რ)კგადგმით სლვი ZA.

ფერკის გადგმით სლა B. ფერკ-
გადგმით სიარული Cab.

ნ. სიარული, სლვა.

ბამრი (ფრინ.) შევარდენს ჰგავს

7

რინ) ABCDE.

ბგერა (4 მეფე 4, 32) ფერკის
სლვის კმა Z

მეფე 4, 32 Aa) ფერკის
ს(ა), გინა სლვისა A. სიარულის
ს (არ)კერკის კმა CD. ცხენთა
დგრიალი I.

ბგერება ფერკის კმიანობა Z.

აიოუ ბგერა AB

ბგოლვა შეჰამადის შეჰნა ZA.

შდრ. გბოლვა.

ბგოლვილი (ბგოლილი AB)¹ (+
14, 32 დანიელ Zaa) შეჰამადი
ZAB.

[ზღვნვა ნ. მზღვნვარე].

[ბებერა ნ. აბებრება, დაბებრება].

ბებერი ბერი ღიატი ZABC.

განუმარტავია DE.

ნ. კაცი.

ბებია პ ა ნ ი, რომელ არს მამის(ა)
დედა ZA.

პ ა ნ ი მამის დედას ეწოდება,
ყრმის ამჟმელს ღიაცისა, და ბ ე-
ბ ი ა ი დედის დედასა B. პ ა ნ ი. ბ ე-
ბ ი ა ი არს მამის დედა, გინა დედის
დედა, ბ ე ბ ი ა ს უწოდენ ყრმის
ამჟმელსა Cabb. პ ა ნ ი CqD. გან-
მარტავია E.

ბებია გლეხნი ყრმათ ამჟმელს
უწოდენ Z.

ყრმათა ამჟმელსა ბ ე ბ ი ა ლ
უწოდენ A.

ბებიაჲ დედის დედა ZA.

ბებკი ძონძის (ძონძი AB) ნაკერჟ-
ბი ZAB.

ძონძნაკერები Cabb. ძონძი CqDE.
ნ. დაბებკილი, ძონძი.

ბებლი გრძნების მოჰმედი (+
გლეხურად Z) ZAB.

კუთური, კუდიანი Cabb. კუდიანი
CqDE

ნ. არტვაზი.

ბეგარი (ბეგარა D) (2, 143 მა-
მათ-ცხ.) გლეხთ გამოსაღები Z.

[2, 143 (2, 153 Ab) მამათ-ცხ.ჟ
დედულის გამოსაღები A. დებულო-
ბის გამოსაღები B. ყალანი C. გან-
მარტავია DE.

ნ. მზებგრევედა, მეზებგრე, სიზებ-
გრო.

ბეგვა ჯოხის ცემით მარცვლის
(მარცვალი A) გამორჩევა ZA.

ჯოხით ცემით ცერცვთ მარცვლის
გამორჩევა B. მცირედრე (მცირე D)

¹ წყაროშია: „გბოლვილი“. ² შდრ. A—1105, 55 რ. ხ 25.

ცემა CD განუმარტავია E.

ნ. დაბეგვა.

ბეგთარი მორკინული საცმელია
საომარი ZA.

მორკინული ჩასაცმელი BCab.
რკინოანი ჩასაცმელი CqD. განუმარ-
ტავია E.

ბეგიაური (ბალ.) ZABCDE.

[ბეგლარბეგი ნ. ნოინი].

ბეღაური ქართულად ავბედი.
თათრულად გვარჩიანი (+
ბეღავ Z) ZA.

ბეღ-დ (ქართული Cb) ავბე-
დი თათრულ-დ გვარჩიანი, ცხე-
ნ BCL

ნ. უბეღაურეა

ბეღევი (4 მეფ 12. 5)¹ დაძველე-
ის და დარღვეულის გააზ-
რ

ბეღ-დ (ქართული Cb) ავბე-
დი თათრულ-დ გვარჩიანი, ცხე-
ნ BCL
ნ. უბეღაურეა
ბეღევი (4 მეფ 12. 5)¹ დაძველე-
ის და დარღვეულის გააზ-
რ
ბეღ-დ (ქართული Cb) ავბე-
დი თათრულ-დ გვარჩიანი, ცხე-
ნ BCL
ნ. უბეღაურეა

[ბეღენი ნ. კათოლიკე ძარღვ].

ბეღვა ვაბეღვა ZAB

ბეღ-დ (ქართული Cb) ავბე-
დი თათრულ-დ გვარჩიანი, ცხე-
ნ BCL
ნ. უბეღაურეა
ბეღევი (4 მეფ 12. 5)¹ დაძველე-
ის და დარღვეულის გააზ-
რ
ბეღ-დ (ქართული Cb) ავბე-
დი თათრულ-დ გვარჩიანი, ცხე-
ნ BCL
ნ. უბეღაურეა

ბეღ-დ (ქართული Cb) ავბე-
დი თათრულ-დ გვარჩიანი, ცხე-
ნ BCL
ნ. უბეღაურეა
ბეღევი (4 მეფ 12. 5)¹ დაძველე-
ის და დარღვეულის გააზ-
რ
ბეღ-დ (ქართული Cb) ავბე-
დი თათრულ-დ გვარჩიანი, ცხე-
ნ BCL
ნ. უბეღაურეა
ბეღევი (4 მეფ 12. 5)¹ დაძველე-
ის და დარღვეულის გააზ-
რ
ბეღ-დ (ქართული Cb) ავბე-
დი თათრულ-დ გვარჩიანი, ცხე-
ნ BCL
ნ. უბეღაურეა

სიმკოდავისა (სიმდაბლისა AB)
და ეგვეთარ(ნი). (+ და AB)
კვალად კაცი ვინმე ბოროტის
ლირსი (+ რა Z) ღმერთმან შეი-
წყალოს და შეუცვალოს ბორო-
ტი კეთილად. ესევეთართა სახე-
ლად ბედი ეწოდების ZAB.

ნუ ჰგონებთ ბედისათვის, ვითარ-
მედ არსებისა მგონებელი იყოს, რომ-
მელსა უმეცარნი იტყვიან და მას
მიიჩემებენ ნიჭსა ღმერთისასა, არამედ
იშვით და დაზმით, რომელსა კაცი
ელოდეს და ეპედეს მის ზედა მომ-
ვალსა ბოროტსა და ბოროტისა წილ-
მოკლესა. იმედიან კეთილი მას
წილი, ეს სიკეთე წყალობითა ღმრთი-
სათა (+ ბედი ეწოდება. აქვეთა
სიდიდესა და გლახკათა სიმდაბლესა
სახელად Cb) C. ნემესიო(ს) ფილო-
სოფოსი იტყვის ბედისათვის: ნუ
ჰგონებთ. ვითარმედ არსებისა მგო-
ნე/ზებელი იყოს, რომელსა უმეცარნი
იტყვიან და მას მიიჩემებენ ნიჭსა
ღმერთისასა, არამედ იშვით და დაზ-
მით, რომელსა კაცი ელოდეს და ეპე-
დეს მის ზედა მომავალსა ბოროტსა
და ბოროტისა წილ მოუფიქროთ
ღმრთიან კეთილი, მას ეწოდენ ბედსა
წყალობითა ღმრთისათა DE

ნ. ავბედი, იბეღა, იბედივი,
საბედნაწლო, საიბედო, უბე-
დური, შაბედი, ძნელბედი.

ბედითი ცუდივით Z.

ცუდი ABCD

ნ. გაბედითება, გაბედითებუ-
ლი.

[ბედმუჟი ნ. ტირიფი].

[ბედნაწილი ნ. საბედნაწლო].

ბედნიერი ბედის მჭონებელი
ZAB.

¹ ეს მითითება წყაროში არაა. ² აქედან E ბელნაწერს აკლია ფურცელი

ბედნიერობა ბედის მქონებლობა
ZAB

ბედობა ბედის პოვნის წამი ZAB
ბევრი (+ 19. 19 საქმე ZAB)
ათიათასი ZABCD.

ნ. დუმანი, უშტი.

[ბევრის-ბევრი ნ. მილიონი. უშ-
ტი].

ბეზეკი ელვარე Z.

ელვარე ABC ელვა D.

ბეზღება შეაპენა, გინა კაპოტუ-
(ვ)ება ZAB.

გამოტყუება. გინა შესვენა Cab.

ტყუებასაჲ CqD.

ნ. იბეზლა, იბეზღება, ნაბეზ-
ღები.

ბეთ ნ. ასოჲთ

ბაეზა ენცოჲშობა B.

ნ. იბეკნ.

ბელატი უთმო თავი ZABC.

ნ. მა. გაყენელი D.

ბელგონი (ხე) (+ 1. 30 ესაია
ZACb) ჩათლაჲჲნი ZACD.

ხე (1. 30 ესაია) B.

ნ. კალანოსი.

ბელეშა (ოთხჲ.) ზროხა რქა-
დადრეკილი დაღმა Z.

(ოთხჲ.) ოქა-დაღმა-დადრეკილი

AB (ოთხჲ.) რქა-დადრეკილი პი-

+ Cab. (ოთხჲ.) რქა-დადრე-

CqD

ბელეა ხეთ კაჲა B

ნ. ელვ. ებეკალი

ბელი (ოთხჲ.) დათვის ბოკვერი
ZAB

(ოთხჲ.) ბოკვერი დათვისა CD.

ნ. უბელი.

ბელტი ქარდის მონაკვეთი ZABC.

განუშრტყია D

ბელღარი რუსეთის ღარის კიდი

ZA.

ღარის კიდი რუსეთის B ღარის
კიდი წყალთათვის Cab. ღარის კიდი
CqD.

ბელღოჭი კლდეში ფულურო
ZABCa.

კლდეში ფულურო Cb ქვაში ფუ-
ლურო CqD.

ბემი მაღალი ხარისხი. სომხურია,
ქართულად ტვიჲი ჰქვიან
ZAB.

ნ. ტჱქი.

ბემონი (3 ეზრა 9, 42) მაღალი
ხარისხი ZAB.

ხარისხი მაღალი (3 ეზრა 9, 42) Cb.

ბენძლი უმუშავარი ილეკრო ZAB.

ნ. დაბენძლა, დაბენძლილი.

[ბეა (ბე) ნ. არაონი].

[ბეჲ ნ. დაბეჲა, დაბეჲილი].

ბეჲაჲედი ნ. ბეჲედი.

ბეჲაჲია (ოთხჲ.) ცხენის გვარია
ერთი ZAB.

ცხენის ერთი გვარი(a) CD.

ბეჲედი (ბეჲაჲედი D) თვალია,
რომელსა სპარსნი ზეზერ-
ქათს უკმობენ ZA.

თვალია მწვანე B. ზებერჲა
(+ არის Ca) Cab. ზებერჲა მგონია
ვისრამა. -ქვეყანა ზურმუხტსა
და მთანი ზეც(ა)მელსა ჰგვანდეს
CqD

[ზერ ნ. ბერვა, ბერილი, გამობე-
რილი, იბერება, მბერავი, მბერ-
ევდა, მობერვა, მოჰბერა, საბერ-
ველი, შებერვა, ჩაბერე, ჰბერ-
ვიდა].

ბერა შუა გასავლელი ZAB.

ბერა ეწოდებოდა, რითა მკარესა
შუჲკრვენ და საშუალ კართა გასა-
ვალთა უზმენ მეწველთა ცხოვარ-
თათჲს, გინა მსგავსად მისსა რასა-
მესთვის გასატარებლად Cab.

ბა, ნაბეჭდი, კრისტეს-ბეჭედა;
შდრ. ერქეფში.

ბეგე (+ 4, 5 ისო ZA) ZABCD.

ბ. საბეჭური.

ბზა (ბე) (+ 41, 19 ესაია ZAa)
ZABCD.

ბზაბზაყურა (ფრინ.) ZAB.

ბზაკალი ხის მშვილდი, გინა ბზის
ხის კობიტი ZAB.

ხის მშვილდი CD.

ბზაყუნი უშვერი სღვი ZA.

განუშვარტყია B.

ბზარი თოვლი ვამაგრებულა
ZABCD

ბ. თოვლი.

ბზე (+ 3, 12 მათე ZA) ყანის ნა-
ლეწი ZABC.

განუშვარტყია D.

ბ. საბძელი

[ბზეკა ნ. გაბზეკა, კოკობზიკა].

[ბზემპალი ნ. ბუჩი].

ბზეწვია (ფრინ.) ZABCD.

ბზიკი (მწერ.) (+ 23, 28 გამოსლ.
ZA) ZABCD.

ბზირი (+ 23 ბარუქ ZA) მცი-
რად ზღვი ZAB.

ბზირი (+ 3) ელვარება Cb. მცირე
ბზირი (მრტყვილი Ca) CaqD.
შდრ. მზინვარება.

ბზოი ქრისტესი, იერუსალიმს შეს-
ლვა ZAB

ბზუგბა (+ 3) ქუჩით ტუჩის აშე-
რა ZAB.

ტუჩის აშვერით დაწუნება CAb.
ტუჩის აშვერა CqD

ბზუილი ბუზთ კმა(ა) ZABCab.

ბუზის კმა CqD

ბია (ბე) კომში ZABCD.

ბიალონი საზაფხულო თბელი და

სუბუქი წამოსასხამი სამოსელი
ZA

საზაფხულო წამოსასხამი, თბელი
და სუბუქი სამოსელი B.

ბ. ბილაონი, ფილაეტორიონი.

[ბიანქო ნ. განჯაფა].

ბიბალო პ(რ)ტყელი წაშვერილი
ZA.

ბრტყლად წაშვერილი BCD.

ბიბინი კეველით ფერადობა ZAB.

ყველით ფერად-ფერადობა C.

ყველით ფერად-ფერობა D.

ბილაზი ფილაზე მეტი ჭურჭე-
ლი(ა) ZAB.

ფილაზე(დ) მეტი(ა) სასმისი CAb.

ფილაზე(დ) მეტი CqD.

ბ. წედა, ჭურჭელი.

ბივრილი ეს თვალი ზღვისა და
ცის ფერია ZA.

[ბივრილიონი ნ. ამეთვსტომი,
ანთარკი].

ბივრიტი ბივრილი ZA.

ეს თვალი ზღვისა და ცის ფე-
რია B. ეს(ე) თვალი ზღვისა და ცის
ფერია, იპოვების ტაეროს, ეფერატის
გან(ს)ავალსა CD.

ბიზოვანი თივა(ა) აბრეშუმის
მსგავსი ZA.

(ბალ.) თივა(ა) აბრეშუმის მსგავსი
BCD

ბილ (50, 2 იერემ.) კერპის საბე-
ლია ZA.

ბილა სამღერალთ დაცდენა ZA.

სამღერალთ დაცდენა B. დაცდენა
სამღერალთა (სამღერალთა CqD)
D.

ბილაონი ბილაონივე ZAB.

(+ ბილაონი CAb) ბილაონი
და ბილაონი საზაფხულო წამო-
სასხამი (სამოსი D), თბელი და
სუბუქი CAbD.

ნი და ბალ - ნი ' აბხულო ს -
მოსია ოხელი დ - მსუბუქი Cq

ბილდირგა კელისა ას თითის გა-
საყარი ZAB

კელთა და თოთა გასაყარი თასმა
რამეა მათრავთა. სადავეთა. გინა
კომლისა ვადათა და ეგვეითართა
Cახ ბილდირგა კელთა და თითთა
გასაყარი რამე თასმა: მათრავთა ანუ
სადავეთა, ანუ კომალთა ვადათა, ანუ
ეგვეთა რამე CqD

ბილი ნართელნი. რომელ არს მა-
მისა წილ — მამობილი, დედისა
წილ — დედობილი. ძმობილი
(+ და ZAA) დობილი და ეგვეი-
თარ(ნი) ZA.

აბ ვიბუთი კაც-
მისა წილ —

წილ — მამობილი,

— B ნართელი,

ბილი და ვიბუთი ნართელსა ვიამე

— Cq) თვისი-

ვიბუთი — Cq)

და მამისა-

— და ეგვეითარი C.

ბილი და ვიბუთი გზა ZAABCq.

წილი და AbCახD

ბილიკონი კოყს ამოსათლელი
ZAB.

ბის კოყს სთელი (სათლელი
CqD) CD

ბილიტონი ძაფით ტილოზე ნაქე-
რი ZAB

რ(ი) ბილი სახენია Cb

ბილწი (+ 1 მეფე 25. 3 ZAb) არა-
წილი ZABCB

25. 3) არაწმინდობა Aa.

CaqD

ნ გაბილწა, მბილწებელი.

ბინარი სნეული ჩუმად მივარდნი-
ლი ZABCD.

ბინდ-ბანდი შერიყვება ZAB.

ნ. რიყურაფი.

ბინდი ლამის შემოსლვა ZA.

შელამება B.

ნ. ლამე.

ბინძური ნებ(ს)ით თავი მოიზან-
ტოს ZA

რავი ხეობით მოიზანტის B უღონო
და ზანტი CD.

ბიფიკი მომცრო ZAB.

ბიფინა ნუკრის ხადილი(ა) ZABC.
შელის ნუკრი D.

ბირება უცნობი კაცი გაითვისოს
ZAB.

ბირება არს კაცი გაითვისოს, ანუ
საქმე თვისი დაანდოს Cახ. ბირება
არს კაცი გაითვისოს, ანუ დაანდოს
საქმე თვისი Cq. კაცი გაითვისოს D.

ნ. ებირევედ, მბირებელი.

ბირთვ (ბირთვი ZBCახD) (+ 1
მეფ. 19, 13 ZA) შეკონვილი
ZAB

კონა, გინა მგრევალი C. კონა D.

ბირკი (ბალ.) სამ-ოთხ რიგია ZA.
(ბალ.) BCD.

ბირკი ოჭროს მძივ(ნი) ZABC.

ბირჭი ფლისკინა ZAB.

ბისინო 19, 14 გამოცხ. Z.

ბისონი (ბალ.) (3, 23 ესაია) ესე
არს სახე მწვანეილისა რასამე,
რომლისა მიერ შეიღებვის სამო-
სელი, ბისონ უწოდებან. არს ფე-
რი ბისონისა ელვარე და ნაქ-
ვერცხლის ფერი Z.

(3, 23 ესაია) ესე არს სახე მწვანე-
ილისა რასამე, რომლისა მიერ შეღ-

1 ნუსხაში შენიშვნაა კიდევ: „ეს ბილიტონი ნაპირში ეწერა, მე შეგ ჩაუმატე
... სანა გელი იყო“. წყაროში: „ბისონი“.

ბულსა სამოსელსა ბისონ უწოდიან. არს ფერი ბისონისა ელვარე და ნაკვერცხლის ფერი (+ წითელი Ab) AB. (+ 3, 23 ესაიი Cb) ბისონი არს სახე მწვანეხლისა რასამე, რომლისა მიერ შეღებულთა (შეღებულსა Cab) სამოსელთა ბისონ უწოდიან. ხოლო მოესწავების ბისონის(ს) მიერ ბრწყინვალეზადა, რამეთუ ბრწყინვალე არს ფერი ბისონისა, ნაკვერცხლის ფერი C. ბისონი არს სახე მწვანეხლისა რასამე, რომლისა მიერ შეღებულთა სამოსელთა ბისონ უწოდიან. ეიეთნიმე იტყვიან, ვითარმედ იგი არს ნაკვერცხალისა პინდურისაჲ, ხოლო მოესწავების ბისონისა მიერ ბრწყინვალეზადა, რამეთუ ბრწყინვალე არს ფერი ბისონისა, ვრიგოლი ღთისმეტყველის სხოლონში ესრე ეწერა D.

ბისონი სამოსელი(ა) სამღღელი ZAB.

სამოსელი არს ვრცელი სამეფო, გინა სამღღელი(ღ) პატოისანი Cab. შესამოსელი Cq.

ბისონი სამეფო სამოსელი Z.

ნ. პორფირი, შდრ. ევსინი.

ბისტი ოთხი ფოლი ZAB.

შლრ. ფიფანური.

ბიტორიტი საჭურისი ZABCD.

ბიჩვერი შტერი ZAB.

ბიცი (106, 34 ფსალმ.) ესე არს მიწა, სადა სიმლაშით ნაყოფი არა იქმნების, რომელ არს აღ-
დაჭი ZA.

აღდაჭი (ფსალ. 106, 34) ესე არს სადა სიმლაშით ნაყოფი არა იქმნება. B. ბიცი არს აღდაჭი, სადა მითა ნაყოფი არა იქმნების (იქმნება Cab) CD

[ზიცოლა ნ. მუსალია].

ბიძა მამის ძმა ZAB.

მამა-დედათ ძმა Cab. დედ-მამათ ძმა Cq. განუშარტავთა D.

[ბიძგი ნ. შიბიძგავი].

ბიძია დედის ძმა ZAB.

ბიწი (+ 4, 7 ქება ZA) კნინი რამ(ე) შერყვნილება ZABCab.

კნინი რამ შერყვნილი Cq. ყალბი D.

ნ განვიბიწნეთ, უბიწო.

ბიწიანი შერყვნილი ZA.

ბიწოვნება (3 ეზრა 1, 4) ბიწის ქონ(ებ)ა ZAA.

[ბიჭა ნ. ქარაბიჭა, ცხოვარი].

ბიჭი არაყოლთან შობილი, ბუ-
ში Z.

ბუში ABCD

ნ. ნაბიჭური.

ბიჭება ბიჭის წადგმა ZA.

ნ. ააბიჭე. აბიჭე, ნაბიჭი, წაბი-
ჭება.

ბიჭი ბიჭი და ნაბიჭი განიყო-
ფებიან: ნაბიჭი არს ერთის(ა)
ფერკის(ა) გარდადგმა, ხოლო
ბიჭი მეორის(ა) გარდანაცვლე-
ბა, რომელი ზომით იქმნების
(იქმნება A) ხუთი ტერფი ZA.

ფერკთ გარდადგმა BCD.

ბლაგვ (ბლაგვი ZABCabD) (+
7 ნემეს. ZAA) უმახვილო
ZABCD.

ნ. დობლაგუება.

ბლანტი მოსქე სასმელი, გინა
ღვინო. ფრინველი მძიმელ მდერ-
ნავიც ბლანტად მფრინა-
ვაღით ქმის Z.

¹ წყაროშია: „ბლგუა“.

მოსქე სასმელი ანუ ღვინო. რა მფრინველი მძიმედ ფრინველეს. ბლანტად ითქმის იგიცა A. ესე არს მოსქე სასმელი ანუ ღვინო, გინა ფრინველი მძიმედ ფრინველეს B. ბლანტი არს მძიმე და ზრქელი სა-ს(უ)მელი, რაჲც იყოს. ღვინო ვინა სხვა. ბლანტად ითქმის ფრინვე-ლი რომ(ე) მძიმედ ფრინველეს Cab. ბლანტი (+ არს D) მძიმე სასმელი რაჲც იყოს, ღვინო თუ რაჲცა, ანუ მფრინველი მძიმედ ფრინველეს CqD. **ბლარდნა** (ბლარდნეა B) შეხვევა Z.

ხვევა B.

ნ. ებლარდნი, მობლარდნილი, ნაბლარდნი, საბლარდნელი.

ბლარდნილი შეხვეული ZABCD.

ბლარჯი ცომი საფუარი Z.

საფუარი ცომი AB.

ბლარჯობა (+ 12, 15 გამოსლ. Z)

უცოპოობის კვირა ZBCq. უცო-

პოების კვირა (12, 15 გამოსლ.)

A ... ცვირა Cab

... D)

... ბლარჯობისა

ბლ ... წრბი ძრე. უბ

... Aa

ბლენს ... სადუნას ჰგავს

ZAa

... AbB (ბაღ.)

... (+ ჩადუნა Cab)

ბლ ... ZABCqD, ბლ ...

... მუჭთან ნა-

... BCD

... კუჭით.

[ბლისი ნ. წამი].

ბლისტი საკუთარი აგარაკი Z.

სათაისთაო აგარაკი A. სათ(ა)ვის.

თაო ზოდაბუნი BCabD. სათაისი

ზოდაბუნი Cq.

ნ. საბასო.

ბლუ ენა-მძიმედ, მაყენებლად

მოლაპარაკე Z.

ენა-მაყენებელი გრძლად A. ენა-

მაყენებელი B.

ბმა დაბმა, მობმა, გამობმა, ჩამო-

ბმა, შემობმა Z.

დაბმა თუ მობმა A. დაბმა, მობმა

BCab. დაბმა Cq. განუმარტავია D.

ბმო დიდი მუწუცი ZABCab.

ზდრ. მბმო.

ბმული ბმა-ქმნილი Z.

ნაბამი AB.

[ბნ ნ. ააბნიე, ბნევა, გააბნია, გან-

ბნევა, დაბნევა, დაბნეული].

ბნარგვ¹ (ოთხფ.) ბრანგვი ZAB.

ბნდუ მიუშხვდარი, სადა დადვას,

ვერ პოოს ZAA.

მიუშხვდარი AbBCD.

ბნედა ანაზღად ცნობის მიღება Z.

ცნობის ძიკდა ABCab. განუმარტა-

ვია CqD.

ნ. დაბნედა, დაბნედილი, შეუბ-

ნდა.

ბნედიანი ბნედის სენის მქონებე-

ლი ZA.

ბნევა მიმოდითანტვა Z.

მიდმოდათანტვა A. მარცვალთ

დათანტვა BCab. განუმარტავია CqD.

ნ. ააბნიე, განბნევა, დაბნევა,

დაბნეული.

[ბნელე ნ. ლამე; ზდრ. ბნელი].

ბნელეთი უმზეო ადგილი ZA.

ბნელი (5, 20 ესაია) უხეღველი

და უნათელო ZAA.

¹ ნუსხებში: „ბნარგვი“.

უხედელო AbB. განუმარტავია CD.

ნ. დაბნელა, დაბნელება, მუ-
აბნელუბს, საბნელო, უბნელდე-
ბა, ღამე.

ბოზალოსი პალადის ნე-
ტაფრ. და მარკოზ მახარე-
ბლის ნეტაფრ: „ეპოეთ ბო-
ზალოსი ესე ბოროტი“ Z.

პალადის ნეტაფრ: „ეპოეთ ბოზა-
ლოსი ესე ბოროტი“. მარკოზ მა-
ხარეზ(ე)ლისაჲ BCab) ისე (ესე
D) ეწერა (სწერია C) ABCD.

ბოზვა ვერა კეთილად სლვა ZAB.
ვერა კეთილი სლვა C. განუმარტა-
ვია D.

ნ. სიარული, სლვა.

ბოზოლი (მძრომ.) დიდრონი
ჭია-ჭუა Z.

(მძრომ.) ჭია-ჭუა ABCD

ნ. ჭია.

ბოზოუფელა (ბოზოყველა ZBC
bD) (ფრინ.) ZABCD.

ბოზოუფერა ზეს რომ მოთეთრო
ხაესკუთ ჩამოეყიდება, რომელ-
ღეთნი ბის მუშეს უქმო-
ნი Z

მ თეთრი ზესივით გრძლად
ეკიდება AB

ბოზნი (150. 4 ფსალმ.) ესე არს
და დაფდაფი ტყავისაგან
ბული (+ საყრავი Zaa)

Z

ესე არს დაფი და
ეზაგან შემზადებუ-
ლი არს დაფი და დაფ-
ი შემზადებულა Cab.
დაფი, გინა დაფდაფი
ტყავითა შემზადებუ-
ლი CqD.

ბოგა მცირე კიდი ZAB.

ბოგანო უაგარაკო გლეხი ZAB.

აგარაკ-მცირე გლეხი (+ ბოგა-
ნო არს აგარაკ-მცირე გლეხი, ბო-
განო ჰქვიათ ყანის ჭიასა Cab) CD.
ნ. საბოგანო.

ბოგანო (მწერ.) ყანის მავნე ჭუა
ZAB.

(მძრომ.) ყანის ჭია Cb. ყანის ჭია
Ca. (მწერ.) იფქლის ჭიასა) CqD.

[ბოგინ ნ. გაბოგინება].

ბოგირი (ბოგირი და ბოგა Cab;
ბოგირი, ბოგა CqD) ბოგას
უდიდე, მცირე კიდი Z.

ბოგას უდიდე (უდიდო Aa) კილა
A. უდიდე ბოგა B. მცირე კიდი C.
განუმარტავია D.

ნ. კიდი.

ბოდიში ესე არს სიტყვით და საქ-
ციელით კაცი მოიმაღლოს ZA.

ესე არს სიტყვითა და საქციელითა
კაცი მოიმაღლა B. განუმარტავია CD.
ნ. თავაზა, საბოდიშო.

ბოვი ილეკროს პირველად გამო-
სადნობელი ZA.

ილეკროს გამოსადნობი პირველ B.
ბოვი არს სადა თქრო, ვეცხლი,
ბრპენი, სპილენძი და მისთანანი
იოხრების და გამოიღნობის Cab.
განუმარტავია CqD.

შდრ. ბრძმედი.

ბოვრი (მწერ.) დიდ ბუზი ZAB
Cab.

(მწერ.) CqD.

ბოზა ფეტვის ბურაზი Z.

(უკმ.) ფეტვის ბურაზი A. (უკმ.)
ფატვის ბურაზი ბერძულ B.

ბოზი Z.

მეძავი A.

ესე ბოზობა განიყოფებიან ორად:

ნ. ნუსხეშვი: „ბოზოუფერა“.

სიძვად და შრუშებად. ს ი ძ ვ ა უყუფ
 არს უმეუღლეოს ქმნილი, ზოლო
 შ რ უ შ ე ბ ა — მეუღლიანს სხვასთან
 ბოზობდეს B. ესე ბოზობა განიყო-
 ფებთან ორად: სიძვად და შრუშებად.
 ს ი ძ ვ ა უყუფ არს უქორწინებელთა
 მიერ ქმნილი, რომელსა (რომელთა
 CqD) არა ესვას მეუღლე, ზოლო
 შ რ უ შ ე ბ ა არს, რომელსა (რო-
 მელთა CqD) ესვას (+ მეუღლე C)
 და სხვასთან (სხვებან Cq) ისიძ(ყ)ო-
 დეს CD.

ნ. ბოზობა.

ბოზობა სიბოზის ქნა. ბოზობა
 ორად განიყოფებინ: სიძვად და
 შრუშებად: ს ი ძ ვ ა არს უმეუღ-
 ლოს მიერ ქმნილი, ზოლო
 შ რ უ შ ე ბ ა — მეუღლიანისა
 მიერ ქმნილი ბოზობა Z.

ბოზობა განიყოფებთან ორად: სიძ-
 ვად და შრუშებად: ს ი ძ ვ ა არს
 უმეუღლესა მიერ ქმნილი, ზოლო
 შ რ უ შ ე ბ ა — მეუღლიანისა სხვისა
 თანა ბოზობა A

ბოჯი (ოთხფ.) ორის წლის კარი
 ZAB

(ოთხფ.) ორის წლის ზრობა (ძრო-
 ხა D) CbqD ორის წლის ზრობა Ca.
 ნ. ზრობა:

ბოჯელი რააც მობოჯელთ შემო-
 ხვეულია: ოქროს თმა და რააც
 ილუკროს აშვი, ანუ ალყა და
 ძალი და ღვრინი, გინა პური მო-
 ბოჯელთ შექმნილი Z.

ჩაიცი მობოჯელთ შემოხვეულია,
 ოქროს(ა)ს ე¹ რა(ა)ც(ა) ილუკრო,
 ანუ ალყა და ძალი და ღვრინი
 ბოჯელია ითქმის
 ზოლო არს B) პური მობოჯელთ
 შექმნილი ბოჯელს უწოდენ ცერ-
 კნდურსა. გინა ქორის მო-
 კელსა Ab. ბოჯელი არს ჩაიცი მობო-

ჯელთ შემოხვეული იყოს, სირმა ანუ
 ალყა და მისთანანი. ბოჯ(ი)ლი
 ეწოდების ქორის ფერტთა შესაბამს.
 ბოჯელს უქმობენ პურსა, მო-
 ბოჯელთ გამოცხვარსა, ბოჯელი
 ეწოდების კნდურსა, რომელსა სო-
 მებნი ბაქლას უქმობენ, სხვილს
 ცერცეს(ა) Cab. მოხვეული CqD

ბოჯელი ცერცი, კნდური ბოჯ-
 ლად ითქმის Z.

(ბალ.) ბაჯლი CqD

ნ. ბაკილა.

ბოჯვერი ნ. ბოჯუერი.

ბოჯვი (ხე) კორაფი ZAB.

(ხე) ბოქვი, კორაფი C. (ხე) E.

ბოჯილი ქორის საფერკული
 კამლს გარდა Z.

ქორის საფერკული A. ქორის სა-
 ფერკული BCD.

ბოჯი კიდეტ-ნაცვეთი ქურჭელი,
 ნიჩაბი და ჩაიცი Z.

კიდეტ-ნაცვეთი იარაღი AB. ნიჩა-
 ბი გნღე-მოშწვარი C.

ბოჯუერი¹ (14, 5 მსაჯ.) ლომ-
 ეფხთ და მისთანათ დიდი ლეკ-
 ვი Z.

ლომისა და ეფხის(ა) და მისთა-
 ნათა დიდი ლეკვი (14, 5 მსაჯ.) A.
 (ოთხფ.) ლომთა და ეფხთ დიდი
 ლეკვი B. (ოთხფ.) ბოჯვერი არს
 ლომთა, ეფხთა (+ დი Csb) დათვ-
 თა დიდი ლეკვი C. (ოთხფ.) ლომისა
 და ეფხისა, დათვისა დიდი ლეკვი E.

ბოლბოლ (+ ძველს საწინასწარ-
 პეტყველოში Z) მეძაო ZABCaB.

„აწ ბოლბოლ. შურებულ და ბორგ-
 ნეულ, ისმინე ზრძანება უფლისა“
 Ca

შდრ. აწ ბოლბოლ.

ბოლი დიდი კვამლი ZABCE.

ბოლიფი (ოთხფ.) მეტყველთა ღირი C.

¹ E-მ აქედან გრძელდება ტექსტი (იხ. ზედი); ნუსხებშია: „ბოჯვერი“.
² კიდეტა გადამხეული ეს მოწმობა.

ლი, გინა საყამნის ბორბალი; ჭარი ძლიერი და მბრუნავი ბორბ (ა) ლად ითქმის ZA.

ესე არს წისკვილითა და მისთანათა საბრუნავეები, გინა საყამნის ბორბალი. ჭარი ძლიერი მბრუნავი ბორბ ლად ითქმის B. ბორბალი ეწოდების წისკვილისა და მისთანათა საბრუნავეებსა, გინა უამნისა ბორბლებსა, ჭარნი სასტიკი და მბრუნავი ბორბ ლად ითქმის Cab. წისკვილის საბრუნავი Cq. განუმარტავია E.

ბორბალი ჭარი მბრუნავი Cq.

[ბორბალი ნ. ისარი].

ბორბოხი დიდი ბორა ZA.

(ფრინ.) დიდი ბორა BC.

ბორგ (12, 15 საქმე) ბორგავ ZA.

ნ. განბორგება, იბორგა, სიბორგილე.

ბორგა (ბორგუა C, ბორგვა E) (9, 8 ოსე) ესე არს მიუმყოფრებული ნავლედი, კაცი გულის წყრომით ვერც დადგეს და ვერც დაჯდეს ZA.

(9, 8 ოსეს) ესე არს მიუმყოფრებული ნავლედი, კაცი ჭაერისაგან ვერც დადგეს, ვერც დაჯდეს B. ბორგა, რომელ არს მიუმყოფრებული ნავლედი, ცხად არს, ვითარმედ ძვირის კსენება. ბორგნეულობა წყენისაგან შმავსავით გაცდომა, ორივე ერთია Cab. ბორგა. ბორგვა, რომელ არს მიუმყოფრებული ნავლედი. ცხად არს, ვითარმედ ძვირის კსენება. ბორგნეულობა არს წყენისაგან გამშაგება, ორივე ერთია Cq. ბორგვა, რომელ არს მიუმყოფრებული ნავლედი. ცხად არს, ვითარმედ ძვირის კსენება. იოვანე დამასკელის ფილოსოფიაში ასრე ეწერა E.

ნ. გულის-წყრომა.

ბორგნეული ბორგის მქონეებელი ZA.

ბორგნეულობა ბორგის მოქმედება ZAB.

ბორგუა ნ. ბორგა.

[ბორბლევა ნ. სიარული, სლეა].

ბორგუაში ჭარია (+ ერთი ZA), ჩრდილოთ გამო ZAB.

ჭარია ერთი Cab.

შდრ. ბორარაისა; ნ. ჭარი.

ბორი კმელი ნისლი მცერის მგავსი ZAB.

ნ. ნისლი.

ბორიყი (ბორიყი და ბორი Cab; ბორიყი, ბორი Cq) იგივე ბორი ZAB.

სადარო ნისლია C.

ნ. ნისლი.

[ბორგ ნ. განბორგება, განბორგება] ბორკილი (149, 8 ფსალმ.) ფერქთ შესაკრავი ZA.

ფერქთ შესაკრავი B. განმარტავია CE

ნ. განბორკილებული, შემბორკილება.

ბორკილილი თავ-ბორკილიანი ჭაჭვი(ა) ესეცა (+ ყელს შესავალი Z) ZA.

თავ-ბორკილიანი ჭაჭვი B.

ბორბანი (ხე) (+ 23, 40 ლევი. ZAA) ხე კეთილ ჩრდილოანი (ჩრდილიანი A) მაღალი ZAB.

(ხე) ესე არს ხე ფერცელ-ჭირი, კეთილად მახრდილობელი და მაღალი C. (ხე) ხე ფერცელ-ჭირი ართილად მახრდილობელი (- ლა Cq) მაღალი CqE.

ნ. არკვეთი.

ბორბოტად მაღიდებელი ბორბტის სარწმუნოებისა ZAB.

რომელი არა მართლმადიდებელ

და კეთილმოქმუნენ იყოს, იგი არს Cxb.

ბოროტი (+ 5, 20 ესიაი ZAA) ავის მოქმედი და ავი ZA.

ავის მოქმედი, გინა უკეთილო, ბნელი არს გონიერი (ღამ[ეს]. მა¹) B. ჰავი. ესე იგი არს, რა-იგი არა გენებოს, იგი გიყოს კაცმან. ბოროტი არს, რა კეთილი მოაკლოს (მო-აკლდეს Cq; + კაცმან Cxb) C. მე-ტად ავი². ბოროტი არს, რა-იგი არა გენებოს, იგი გიყოს კაცმან E.

ნ. იბოროტა, მკეცი ბოროტი, სიბოროტე, სულელი, უბოროტესი, უბოროტო.

ბორაიხა ჩრდილოეთი ZAB.

ჩრდილოეთია Cxb.

ნ. ჩრდილოეთი.

ბორტყუა (ბორტყვა ZA) ოთხით სლვა ZABC.

განუშარტავია E.

ბორჭეუბა კომლდება(სა)ვით B.

ნ. აღბორჭეუბა, აღმობორჭეუბოდა.

ბორჩხულა ლიტრიანი ჩაფი ZAB.

პატარა ჩაფი Cb.

ნ. კოკა.

ბორცუ (ბორცვი ABCE) (148, 9 ფსალმ.) გორა ZA.

გორა (+ 2, 14 ესიაი B) BCE.

ბორძიკი ფერკის გარდაბრუნ-ება ZABC.

განუშარტავია E.

ბორჯალი პავშნის ქაში ZA.

პავშანი BC. განუშარტავია E.

ნ. იბორჯლა, უბორჯლა.

ბორჯლდი (8, 29 ისო) კაბებიანი,

ბორჯლდელი ZA.

კაბე(ნი) BC. განუშარტავია E

ნ. გრჯლა, ხე.

ბოხელი (31, 10 რიცხ.) სახლი საზროხე Z.

საზროხე სახლი (+ 31, 10 რიცხ.)

A) ABC. განუშარტავია E.

ნ. სახლი.

ბოხტანა (მძრომ.) მახრა ZAA.

(მძრომ.) AbBCE.

ბოხტანი (2 ეზრა 2, 8) სხვათა ენაა, ქართულად მ ტ ი ლ ი Z

(2 ეზრა 2, 8) მტილი, არაბულია

A. (2 ეზრა 2, [8] მტილი არაბულად BCb. მტილი Caq. უკმ.) E.

ბოსტნეული მზალა ღა ზ. ა. ე. ZA.

ბოტი (ოთხფ.) თხის ერეშალი ZA.

(ოთხფ.) თხის ერეშალი B.

(ოთხფ.) ქოში (+ თხის ერეშალი Cxb) C. (ოთხფ. უკმ.) ბოტი სომხუ-

რად და ქართულად ქოშიც ეწო-

დებო¹ E.

ნ. თხა.

ბოტიანტი (ბოტიანტი CabE) ბო-ტიანტინი Cq) ვეცხლი რამეა პირველის ქამის(ა) ZA.

ვეცხლი რამეა ერთის ქამისა B.

ვეცხლი რამ არის (+ ერთის ქამისა Cb) Cxb. ვეცხლი რამ არის Cq.

ვეცხლი თეთრი რამეა E.

ბოტოტი დიდი წვინტლი ZABC.

განუშარტავია E.

ნ. წვინტლი.

ბოქაულთუხუცესი ქათი ეფიოს ZAB.

ბოქაული იასაული ZAB.

(უკმ.) ბოქაული ჭალათას ენათა

არს, ქართულად მშვიდობისასა მან-

დატეი რ. ბოლო რის-

ხისასა მტ. ბოლო C (უკმ.) ეს

¹ შლრ. S—1463, 63v, a 42. ² „მეტად ავი“ გადაზახულა. ³ ნუსხაშია: „ბორჭეუბა“. ⁴ განუშარტავია შემდეგში გადაუზახულა. ⁵ ნუსხაშია:

ჯალათას ენაა, ქართულად მანდარუარი პევიან E.

ბოქვენი მუცელს ქვეით(ი) სასირცხომდე ZAB.

ბუშტუი, მუცელს ქვეით საპარსი Cab. ბუშტუი CqD.

ბოქვი (ხე) ბოკვი ZAB.

ბოქნოცი ნ. გოქნოცი.

ბოდლაშო კმელი თევზი მესუთი ZAB.

კმელის თევზის ყალია C. თევზის ყალია CqE.

ბოდლიწო პური ღვინოში დამბალი ZAC.

პური ღვინით დამბალი B. განუმარტავია E.

ბოყინი მყრალი(ს) ამოქარვა ZAB.

განუმარტავია CE.

ბოყუ¹ წაყულაკი დაგრძელებული ZA.

წყალაკი წამხდარი B

ბოყუ (ბოყვი ZABC) ხის ქერქის ჭურჭელი ZABCaq.

ხის ქერქის ჭურჭელი, გინა წაყალაკი, წამხდარი Cb. განუმარტავია E

ნ. ჭურჭელი.

[ბოზ ნ. დაუბოშა].

ბოზიცი (ოთხფ.) წლის ირემი ZABCE.

ბოზიოლა (ოთხფ.) გამოზამთრული ზროხა ZA.

(ოთხფ.) გამოზამთრული B. (ოთხფ.) წლის ზროხა CE.

ნ. ზროხა.

ბოცომყალი (მწერ.) (3, 15 ნაომ) მკალთა (3) ანაკითა უდიდესაა მოგრძე, ფერტ-მოყლე. [ჩუი...]

ფოთელსა სქამს, რომელსა ნათლისმცემელი ჰამდა ZA.

(მწერ.) (3, 15 ნაომ) დიდი მკალთა, უფრო, მოგრძე, ფერტ-მოყლე, ჩუელსა ფოთელსა სქამს, რომელსა ნათლისმცემელი ჰამდა B. (მძრომ.) (ნაომ 3, 15) დიდი მკალთა რომელსა ნათლისმცემელი ჰამდა Cb (+ ნაომ 3, 15 Ca) დიდი მკალთა რომელსა ნათლისმცემელი ჰამდა Caq

[ბომ ნ. ბოძი 1, ბოძებული, სო ბოძვარი].

ბოძალი ისარი ორპირი ZABC.

განუმარტავია E.

ნ. ისარი.

[ბომება ნ. ჩუქება].

ბომებული მონიჭებული ZA.

ბოძი (+ 43, 34 დაბად. ZAA) საბოდ(ე)არი ZABE.

მონაცემი C.

ნ. ბოძ, ჩუქება.

ბოძი მცირე სვეტი ZA.

(უქმ.) მომცრო სვეტი, ვითარმდ მისაცემელი B. მომცრო სვეტი C სახლისა E.

[ბოძირ ნ. მეზოძირი].

[ბოძის ბუღაური ნ. დათვ].

ბოქკო ქუნთ(ა)თა და ღართ(ა) ჩინჩლი ZAB.

ქუნთისა და ღართის ჩინჩლები Cab ჰონისა და ღართის ღესეი Cq განუმარტავია E

ბოქკოიანი ჩინჩლიანი ZA.

ბოხი სხელი კმა(ა) ZABCab.

მსხელი კმა Cq. განუმარტავია E

ბოხოხი ცხერის ტყავი მოქნილი ZA.

უხოხო ტყავი მოქნილი B. ტყა

¹ ნუახეზშია: „ბოყვი“.

პუნი, ცხვრის ტყავის წამოსასხმელი
Cახ. ტყავი Cq. განუმარტავია E.

ბოჭოჭლი ბორჯ(ლ)ლიანი ZABC.
განუმარტავია E.

ბჟირი (ბაღ.) უგულო ფეტვი და
მისთანანი ZAB.

(ბაღ.) ფეტვი უგულო C. (ბაღ.) E.

ბჟიტი (ფრინ.) (მ)წეროსა (+ და
A) საეთისა, (+ სარსარაკისა
Z) და მისთანათ(ა) მართვე
(მართვი A) ZAB.

ნ. მართვ.

ბჟუტად ავიდ ზედვა ZABCE.

ბრაგა ზღვაში გორა უხილავად
ZAB.

ზღვაში გორა უხილავად იყოს C.
ზღვაში გორა E

ბრაზი სიკოდე ძლიერი Z.

სიკოდე ძლიერი AB. სიკოდე-
ვიო C. განუმარტავია E.

ბრალი (18, 38 იოანე) მცირე რა-
მ(ე) დანაშაული ZA.

მცირედი რამე დანაშაული B. დანა-
შაულივით Cახ განუმარტავია CqE

ნ. ააუბრალოვებ, დააბრალო.
დაბრალებს, იბრალო, მაბრალო.
სიბრალოელი, უბრალო, შებრა-
ლებს.

ბრანგვ (ბრანგვი ABCახE)
(ოთხფ.) (79, 14 ფსალმ.) დათ-
ვი ZABE¹.

(ოთხფ.) ბრანგვი, დათვი C.

შდრ. ბნარგვ.

ბრანძი ძონძის ფარატინი ZABC
განუმარტავია E.

ნ. ძონძი.

ბრაწი (ხე) (+ 30, 37 დაბად.

ZAB) გრაქის ხე ZABC. განუმარტავია E.

ბრაწი წითელივით B.

ნ. დაბრაწება.

ბრაწისა (30, 37 დაბად.) გრაქისა Ab.

ბრბო სიმრავლე ყართა ZAA.

ბრბუნვა ... თლოს ბეცენა
ZABC.

-დაუდგეს თვ. ღწრე ზამთა და
ბრბუნვენ შვილი მათნი" E.

ბრგე კაცი შევნიერად მაღალი
ZAB.

კაცი მაღალი და მოკლე-შირი Cახ.

მაღალი კაცი Cq. ტანოვანი E.

ბრგენილი და ბრგუ ნ. ბრგუნილი.

ბრგუ ენა-მაყენებელი ZAB.

შდრ. ბრკუ.

ბრგუნილი (ბრგენილი და ბრგუ
Cb, ბრგუნილი და ბრგუ Cb.
ბრგუნილი, ბრგუ Cq) იგივე
ენა-მაყენებელი ZA.

იგივე ბრგუ B ენა-მაყენებელი C
ენა-ჩლივი E.

ბრდენვა² მოშლილი ჩანვის კმა(ა)
ZA.

მოშლილის ჩანვთ კმა B. ბრდენ-
ვა არს მოშლილს ჩანვთსა და მო-
თანათსა ავის ...
ბრდენილ ...
ლისა გუგუნის ... C. ...
არს მოშლილის ჩანვ- ...
თა ავის კმის ცემა. ...
სა ძლიერისა გუგუნის ... C.
მოშლილის საყი ...
ბრდენვა E.

ბრდენვა² ცეცხლის გუგუნის
კმა(ა) ZAB.

ბრდელილი ... E

ბრდღენვა ...

¹ E-ში კიდევ ამ სიტყვის შესახებ შენიშვნა ავტორისა: „არაბულსა, სომხურსა, ლათინურში ბრანგვი გარეულ ნადირად მჭვინვარედ ეწევა, ბერძულშია ცნობილი“. ნუხბეშვი: „ბრდენვა“.

წია, რამეთუ არის იგი სიმაღელ სულისა, უმეტეს ამისთვის ბრკინვალეზისა, სიწმიდისა, ვინავე ღ' თავბოთა მით გამობრჭინდეს^ა E.

ნ. განბრკინვება, განბრკინვებული.

ბრკმა შებრკოლება, ფერქის შეცთენა Z.

ფერქის შეცდენა A. ბრკლება B.

ნ. მიბრკმა, უბრკმა, შებრკმა.

ბრკოლება იგივე ბორძიკი ZA.

ღაბორძიკება BCდ. ღაბორძიკებასავეთ Cაზ. ღაბარბაცება. ბრკოლება, ღაბორძიკება არს ღაბარბაცება ანუ ფერქის შეცთენა E.

ნ. ღაბრკოლება, ღაბრკოლებამ (ღაბალითება^სთან), ღამაბრკოლებელი, უბრკმა, შებრკოლება.

ბრკუ ენა-მაყენებელი ZABCბ.

ენა-მოკლებული Cაგ. ენა-ბრკუ, ენა-ბრკვნილი თუ ენა-მოკლე E.

ნ. ბრკუ.

ბრმა (+ 4, 11 გამოსლ. ZA) ვერა(ს) მხედველი ZAB.

ვერ(ა) მხედველი Cab. უსინათლო Cგ. განუშარტავია E.

ნ. ღაბრმოზილი.

ბროლი (22, 1 გამოცხ.) ბუნებით თუთრის ქვაი არს და ჰიქისაგანც შეიმზადება Z.

ბუნებით თუთრის ქვაი და ჰიქისაგანც შეიმზადების A. განუშარტავია BCE.

ნ. აღრალეების ქვა.

ბროწეული (ხე) (+ 4, 13 ქება ZA) ZABCE.

ნ. მროწეული 1.

ბროჭი ესე იგი არს, რომელსა

ბერძულად ონკან ჰქვიან, ონკანთან ნაბე ZAA.

ესე იგი არს, რომელსა ბერძულად ონკან ჰქვიან, ისე ეწერია AbB. ასე ეწერა: ბროჭი იგი არსო, რომელსა ბერძულად ონკან ჰქვიანო. ბერძენებმა ვერ გამოსცნეს, ონკან რა იყო (+ და ვინც ჰპოოთ, მოაწერეთ Cab) C. ბროჭი იგი არს, რომელსა ბერძულად ონკან ჰქვიან E.

ბრპენი (15, 10 გამოსლ.) ტყვია ZAB.

ტყვია და კალა Cab.

შდრ. პრპენი.

ბრტყუნა¹ ფრინველის გაპუწყვა ZAB.

ბრტყელი (33, 21 ესაია) პრტყელი ZAA.

ნ. მობრტყე, მუაბრტყელი, სიტყბო 2.

ბრუ რა თვალთა ქვეყანა ბრუნვად (მბრუნ(ა)ვად A) ეჩვენოს ZA.

რა თვალთა ქვეყანა მბრუნავად ეჩვენებოდეს რითაცა B. ბრუ არს, რა თვალთა ეჩვენებოდეს ქვეყანა მბრუნავად Cაზ. თვალთ რომ ეჩვენოს ქვეყნის ბრუნვა Cგ. განუშარტავია E.

[ბრუ ნ. მებრუვე, მებრუობა].

ბრუნვა ქცევა ZA.

განუშარტავია BCE.

ნ. ააბრუნე, გააბრუნვა, დაბრუნება, მბრუნავი, წააბრუნვა.

ბრუნვებული მოქცეული ZA.

[ბრუიც ნ. გაჯი].

ბრუნება შეღვიწება ZABC.

ზარბოშობა E.

¹ ნუსხებში: „ბრტყუნა“.

ნ. დაბრუეება, დაბრუებული, მთრვალი, შებრუეება.

ბრუი შეღინული B.

[ბრუეობა ნ. მთრვალი; შდრ. ბრუეება].

ბრუტი მეკეცე ZABCab.

(უკმ.) მეკეცე CqE.

ბრუტიანი თვალით ახლოს მხედველი ZAB.

ახლოს მხედველი C. ახლოთ მხედველი E.

ბრუენა (ხე) ZABCabE.

(ხე) ოლე Cq.

ბრუელი მოსუსტებული ZA.

მოსუსტებული თუ ღბილი B. დაღუგებული Cb.

ნ. დაბრუეება, მობრუეება.

ბრჩული ჩლუნგი B.

ნ. დაბრჩელება.

ბრძ ნ. ებრძოდი; შდრ. ბრძოლა.

ბრძანება (+ 2, 1 ლუკა ZAa)

თქმა უადრესისა მიერ(ი) ZA.

ესე არს თქმული უადრესისა მიერი B. ბრძანება არს სიტყვა უზუშთაესისა მიერ გამოხ(რ)ული Cab. განუშარტავია CqE.

ნ. ებრძანა, თქმა, იბრძანა, მბრძანებელი, საბრძანებელი, უბრძანე.

ბრძანებული თქმული უადრესისა ZA.

თქმული B.

ბრძენი (+ 41, 33 დაბად. ZAa)

დიდად ჰყვიათი ZABC.

განუშარტავია E.

ნ. ებრძენა, იბრძენა, ისიბრძენა, მბრძნობელი, სიბრძნე, უბრძნე.

ბრძვილი ნ. ბრძვლი.

ბრძმედი (+ 3 მეფე 8, 15 ZA) ილეკროს სადნობელი ZAB.

გამოსადნობელი C. განუშარტავია E.

ნ. საცეცხლე, საცხილი; შდრ. ბოვი.

ბრძოლა (3 მეფე 20, 29) დიდა შუღლი ZAa.

დიდა შუღლი (+ 4, 13 ისო Ab).

AbB. განუშარტავია CE.

ნ. ებრძოლა, იბრძვის, იბრძოლა, იბრძოლება, მბრძოლი, მებრძოლი, პირის-მბრძოლი, საბრძოლელი, საბრძოლი, უბრძოლესი, წინამბრძოლი; შდრ. ბრძ. ბრძოლევითი ნაბრძოლი ZA.

[ბრძოლივითი ნ. მბრძოლი].

[მბრძოლის ღმერთი ნ. მარსი].

ბრძვლი (1, 6 ესაია) ესე სახელი არა კეთროვანებისა დაწყებისა, კვალად ნაკოდარისა გამართლებულისა, გინა შალალისა დინებისა ადგილისა და მისთანანი ZA.

(1, 6 ესაია) ესე ბრძვილი ეწოდების კეთროვანებისა დაწყებისა, კვალად დანაკოდარისა გამართლებულსა, გინა შალალისა დინებისა ადგილსა და მისთანათა B. (+ 1, 6 ესაია Cb) ბრძვილი ეწოდების კეთროვანებისა დაწყებისა, რაჟამს ჭერეთ უჩინო იყოს კეთრი კორეთი შინა, კვალად ბრძვილი არს, წყლული რა გამ(რ)თელდეს და დანაკოდი აჩნდეს, გინა შალალი (ბაყლი Cq), გინა აესანახვი C. [დანაკოდი აჩნდეს] (ლუკეტელთ 13 თავი) სრულ სამიზნული E.

ნ. შეაბრძვლა, შებრძვლება.

[ბრძვნ ნ. შებრძვნება].

1 ნუსხეშეშა: „ბრუვილი“. 2 ნუსხეშეშა: „ბრჩვილი“. 3 ნუსხეშეშა: „ბრძვილი“.

ბრწყამლი (ზე) (+ 46, 14 იერემ.

ZA) ეკალა, ღიჭი ZABCab.

აკაქო, გინა ეკალა Cq.

ნ. ბურწუმელი; შდრ. მბრწყამლი.

ბრწყალი ანახეთქი ძეალთა და ხეთა Z.

ანახეთქი ABC. განშარტყია E.

[ბრწყენა ნ. უბრწყინა].

ბრწყინვალე (23, 11 ლუკა) თეთრი, გინა საჩინო Z.

საჩინო, გინა თეთრი (+ 23, 11

ლუკა Aa) AB. საჩინო, გინა თეთრ-

ვლევარე, გინა თეთრ-საჩინო Cab.

საჩინოსავეთ Cq. გამოჩენილივით არის E.

ნ. უბრწყინვალე.

[ბრკ ნ. ბრკე, ბრკობა, გააბრკო, განბრკობა, საბრკო].

ბრკალი (დაბად. [25, 25] ZAa) ფრჩხილი ZAB¹.

ბრკვალი ეწოდებოდა კელთა ნებისა

თითოთ (თითთა Cq) ფრჩხილამდე

და ფერკთა (+ ტერფისა Cq) ქუს-

ლით ვიდრე თითთა ფრჩხილამდე C.

(დაბად. 25, 25) დაბადება იტყვი-

ნგი უშვირდეს თავსა შენსა და შენ

უშვირდე ბრკალთა მისთა. სხვა

წერილი იტყვის: დაგიპყრიეს ქვეუ-

ნა ბრკალითა. ხონოლოფსა შინა

წერდო არს საშომად: ორმოცო

წყურთა და ასოი ბრკალი. აქა არა

ემოწმნეს ურთიერთს. ხოლო სხვათა

წიგნნი შევამოწმე და მუნ წვივი იყო

დაბადებასა შინა მათსა და არცა ესე

შემოწმდა, დიდიად დამატრევა ჩექს-

თა ზღუდნი ფრჩხილიდ აქვა E.

ბრკვალი ნ. ბრკვალი.

ბრკე ცილებს გამსინჯავი Z.

გამსინჯავი ცილებია AB. გამსინ-

ჯავი C. მოსამართლეს, გამსინჯავი E.

ბრკობა გასინჯვით გასწორება Z

ბრკუალი (ბრკვალი BCbqD)

ქორცში გაწონილი სატყვიარი

ძლიერი Z.

სტრუქტურა განმარტყია

ტყია AbBCE.

ბრკუენვა ეკრე ბრკე ნ ლენ Z.

განშარტყია B

ბრჯა (ბრჯა და მჯა E) ერთბამად

ძნეული მდგარი Z.

ძნეული ერთბამად მოცო A ბრ

ული ერთბამად B. მღოღი. ბრ

ული ერთბამად C. განშარტყია E.

ნ. ზენი.

ბრჯეუ ვერ-ნ ბრკეული ZAB

ბრჯეუ. დაბრჯეუ

გვერდულ

ბრჯენა სლევამი (სლევასა შინა Cq,

არგნო, კმარება ZAB¹

განშარტყია E.

ნ. ბრჯენა. მიბრჯენა. მიბრჯენა

ბრჯე იღვე ბრჯეუ ZAB.

ნ. სიბრჯეუ.

ბტანს (ბტანსა Cq) ბტანსა

Cab ბტანსა ბტანსა

ბტანსა ბტანსა Cq

ბუ (ფრჩხ.) ბუ-ბუ

ფრჩხილი Z

ბუ-ბუ ბუ BC (ბუ-ბუ E

¹ B-ში განმარტებულ ხლებია: „ბრკალი არს კელთა ნებისა თითოთ (თითთა Cq) ფრჩხილამდე და თორჯის ქუსლით თითის ფრჩხილამდე“, რაც შერამე გადახაზულია. * ხესხამს ეს. განმარტება გადახაზულია * ნუსხებში: „ბრკეული“. * ბრკეული სიტყვა ვაზ მარტეითურთ გადახაზულია.

შდრ. ბუვი, ბუკიოტი, ბუკნა-
წო, ბუე.

ბუასილი ქართული არ არი, სო-
კოს სენს ჰქვან Z.

ქართული არ არის, სოკოსა
ჰქვან A. ქართული არ არი, სოკო
ჰქვან B.

ნ. ბავასირი.

ბუბკო ფქვილი წყალში გაქნილი
ZA

ფქვილი გაქნილი B ფქვილი გა(ნ)-
ყენებული CE.

[**ბუბონი** ნ. კიორტიდი].

ბუბუნი ყურის გამოკმდიანობა(ა)
ZABC.

ყურის ბუბუნით სმენა E.

ბუგა წვა B.

ნ. დაბუგვა.

ბუგინი (ესთერ): „იყო აჰან ამაღო-
თელი ბუგინი მაკედონელი დიდ-
ბული“; „მაკედონელი ბუგინი და
ადათამი და აღამაღლა“ Cag².

ბუგრი (7, 5 ოსე) საღთო წე-
რილში ბილწების მოქმედად
სწერია, კარაბადინში — მსხმო
რამე მუწუკად; ვიეთნი ყვავი-
ლისა და წითელას სენთა უკმო-
ბენ Z.

(7, 5 ოსე). საღთო წერილში ბილ-
წების მოქმედად სწერია, კარაბადინ-
ში — მსხმო რამე მუწუკად, ხოლო
ვიეთნი ყვავილისა სენსა და წითე-
ლისა უკმობენ A. (7, 5 ოსე) ესე
ბუგრი საღთო წერილთა შინა ბილ-
წების მოქმედად სწერია და კარაბა-
დინში — მსხმო რამე მუწუკად, ხო-
ლო ვიეთნი ყვავილის სენსა და წი-

თელას უწოდენ B. ბუგრი წინამჟა-
მეტყველი წიგნში ბილწების მოქმე-
დად სწერია, ხოლო კარაბადინში —
მსხმო რამე მუწუკად, ხოლო ვიეთნი
ყვავილისა და წითელას სენს უწო-
დენ, რომელსა Cag. ყვავილი(ა)
სენი და წითელა Cg. ყვავილია. ბუგ-
რი ტარზე მსხმო მუწუკეთ რამ
არის, სწორე არ ვიცი E³.

ბუგუა ნ. ბუგვა.

ბუდე (103, [17] ფსალმ.) ფრინ-
ველთ სახლი. ვიეთნი ბუდეს
უწოდენ წიგნის ჩალათასა და
მისთანა შთასადებელთა; ბუ-
დე დ ითქმის რკოსა და მისთ-
ნათ საცავი (6, 13 ესაია); ბუ-
დე დ ითქმის საყოფელი მკე-
ცთა (2, 12 ნაომ); ბუდე ჯ
ითქმის ქუთუთო თვალთა (14,
12 ზაქარია); ბუდე დ ითქმის
თვალთა პატიოსანთა საპყრობი;
ბუდე ეწოდების კრმლის ქარ-
ქაშსა (21, 3 ეზეკ.) Z.

ფრინველთ სახლი. ვიეთნი ბუ-
დეს უწოდენ წიგნის ჩალათათა და
მისთანათა შთასადებელთა (6, 13
ესაია); რკოთ; ბუდე დ ითქმის
საყოფელი მკეცთა (2, 12 ნ(ა)ომ);
ბუდე დ ითქმის თვალის საპყრობი
(14, 12 ზაქარია); ქუთუთო. ბუდე
ეწოდება კრმლის ქარქაშსა (21, 3
ეზეკ.) Ab. ფრინველთ სახლი. ვიეთ-
ნი ბუდეს უწოდენ წიგნის ჩალ-
ათათა და მისთანათა შთასადებელთა;
ბუდე ეწოდება კლმის ქარქაშსა
(21, 3 ეზეკ.) Ab. ბუდე ეწოდების
ფრინველთა სახლსა; ბუდე დ უწო-

¹ ნუსხაშია: „ბუგუა“. ² Cag-ში მოწმობები გადახაზულია, ხოლო განსამარტა-
ვი სიტყვა განსამარტავ სიტყვათა რიგში არაა. ³ წყაროშია: „ბუგრიანი“.
⁴ E-ში ეს სიტყვა ჯერ განუმარტავი ყოფილა წყაროს დასახელებით („ბარბარას...“)
და სავარაუდო განმარტებით წითლად კიდებზე, შემდეგში წყაროცა და განმარტებაც
გადაუხაზეს და განსამარტავი სიტყვისათვის უახლებია: „ყვავილია“.

დენ ვიგთნი წიგნის ჩალათათა და მისთანათა შთასადებელთა B. ბუღე ეწოდების ჩიტთა და მფრინველთ სახლსა; ევალად ბუღეს უკმო-ბენ ჩალათასა და წიგნთა შთასადებელთა და მისთანათა Cab. ჩიტის სახლი Cq. განუმარტავია E.

ნ. დაბუღვა, იბუღა, მბუღებელი, საბუღარი.

ბუჯი ჩასადებელი Cq. განუმარტავია E.

ბუღებუღი ბუღე-ნაქმარი ZA.

ბუღეშური ყურძენი(ა) მოგრძე მარცვალი ZA.

ყურძენი(ა) გ(რ)ძელ-მარცვალი BCab. (ბე) ყურძენია ერთი Cq. (ბე) E.

ბუერა (ბუერი, ბური C; ბუერა და ბური E) მონათოვი ნისლი ZABCE.

ნ. ნისლი.

ბუევი (ფრინ.) (11, 16 ლევიტ.) იგივე ბუ Z.

(ფრინ.) (11, 16 ლევიტ.) ბუ Aa.

ბუევილი მრავალ ფუტკართ კმა(ა) ZAB.

ფუტკრის სიმრავლის კმანი C.

ნ. დაჰბუვლა.

ბუზაღაკი (მწერ.) კოტიზი ZAa.

(მწერ.) AbBCE.

ბუზა ფრინველთ მოწვევა B.

ნ. მობუზელი.

ბუზი (მწერ.) (1, 4 იოელ) შავი მწერი ZA.

(მწერ.) BCE.

ნ. ხარაბუზი.

ბუზლუნი მწყარალობით ჩუმი რამ წყრომა ZA.

ჩისხვის ჩუმი რამ წყრომა B.

[ბუთიშარი ნ. ბაბლანი].

ბუჯი საყვირი(ა) დიდი ZA.

საყვირი(ა) BC. განუმარტავია E.

ნ. საყვარი.

ბუჯოტი (ფრინ.) (11, 19 ლევიტ- ZAa) პატარა ბუჯ ZAAb.

პატარა ბუჯ (2 შჟულ. 14) Ab.

შდრ. ბუ, კიოტი, კიოტიდი.

ბუჯაწო (ბუჯაწოტი CqE)

(ფრინ.) პატარა ბუჯ ZA.

(ფრინ.) იგივე ბუჯ B. (ფრინ.)

წოწოლა, წოტი C. (ფრინ.) წოტი და წოწილა E.

ბუღაგი ნუთუ ტომარა იყოსო, თანვე ეწერა Z.

ნუთუ ტომარა იყოს(ო), თან(ა)ვე ასრე (ასე B) ეწერა AB. ნუთუ ტომარა იყოს (ბუღაგი ასე, ეწერა წიგნში) C.

შდრ. ბოლიგი.

ბუღბუღი (ფრინ.) ვარდის ჩიტა ZAB.

(ფრინ.) CE.

ნ. იადონი, ნიბლია.

ბუღი-ბუღი ღერღეტის ხადილა Z.

ღერღედის ხადილი ABCab. ღერღეტ (ღერღედთ Cq) ხადილი CqE.

ბუღჟე (ბულჟეი ZADE) ბოლჟეი ZAB.

(ბე) ეკლიანი ბუჟი C. (ბე) E.

ბუღლო ძირხვენათაგანია Z.

(ბაღ.) ძირხვენა ABCE.

ბუღღური ხვარბალი მგბარი დანაყილი Z.

ხვარბალი მგბარი და დანაყილი A.

ხვარბალი მოხარშული და დანაყილი BCab.

ხვარბალი დანაყილი CqE.

ბუშა შავცეცხლა Z.

შავცეცხლა, ყუშბარა A. განუმარტავია B.

ბუშბერაზი (+ 7 ქართლის ცხ. ZAa) გმირთ უმცროსი ZA.

გმირთ უმცირესი) BC. განუმარტავია E.

ნ. გმირი; შდრ. მუბერაზი.

ბუმბლვა თოვლში გორკება ZAB.
თოვლში გორვა C. განუმარტავია E.

ბუმბული (ბუნბული Ca) ფრინ-
ვლის ნაკრტენი Z.

ნაკრტენი ABCE.

ბუმბულა (ბალ.) ZABCE.

ბუნაგი (ბუნაგი, ბუნაგი C, ბუნ-
გი და ბუნაგი E) პირუტყვთ
სადგომი (სადგური B) ZAB.

განუმარტავია CE.

ნ. საბუნაგე.

ბუნაგი (12, 19 გამოსლ.) ბუნა-
გი(ვე) ZAb.

ბუნაგი. (+ ხოლო ბუნაკს ხარაზ-
ნიც სხვილს მკედს წვლოლს მკედზე
შენატმასნებასაც ეტყვიან Aa¹) AaB.

ბუნაური (+ 32, 16 რიცხ. ZA)
კაცთ ბუნაგი ZAB.

ბუნაგი CE.

[ბუნბერაზი ნ. გმირი].

ბუნბული ნ. ბუმბული.

ბუნდი გაბმულივით ZABCh.

განუმარტავია CaqE.

ბუნება (+ კათილორ.² Z) (+
ბუნება[ა] ZBCE) არს თ(ვ)ითო-
ეულისა მყოფთაგანისა დასაბამი
ძრვისა და მყუდროებისა, ვი-
თარ-იგი ქვეყანა(ა) იძრვის
აღმოცენებად ნაყოფთა, ხოლო
მყუდროებს ადგილითი-ადგილად
დაწყებისა მყოფობისათვის. ბუ-
ნება არა რა არს თვინიერ არსე-
ბისა, რამეთუ არსებისაგან აქვს
ესევეითარი ძალი, რომელ(ი)
არს ძრვა და მყუდროება. და

არსება არს მიზეზი ძრვისა და
მყუდროებისა მისისა. (+ და
ZA) ითქმის ბუნება მყოფობისა-
თვის, რამეთუ ქეშმარიტი (ქეშ-
მარიტად ABCE) მყოფი საქმე
არს ბუნება (+ 1 კორინთ. 9,
21 Z; ბუნება უკვე არსება ნა-
თესავი და ხატოვნება ერთ(ი) და
იგივე არს საეკლესიოთა შეჯულ-
თაებრ, ვითარ-იგი პურე, სიმინ-
დი და ბოკელი, ვინაცა თანა
ნერგ CE) ZABCE.

ნ. არსება, დაბუნებება, მებუ-
ნებე. მებუნეობა (იქვე), ნაბუ-
ნებებული. უბუნებიერესი. ცოდ-
ვა ბუნების გარეგანი.

ბუნება ქეშმარიტად მყოფი საქმე E.
ბუნებითი მყოფობითი ZA.

განუმარტავია B.

ბუნი (+ 37, 17 გამოსლ. ZA)
შუბის ტარი ZABCE.

ბუნი საკელსაქმრე(ა) ZABCD.
განუმარტავია E.

ბუნიკი კრმლრს ქარქაშის სათი-
ქარი Z.

კლმის სათიქარი A. კრმლის სა-
თიქარი BCDE. შდრ. ბუნი 1.

ბუნიობა არს, რა დღე და ღამე
გასწორდება მარტსა და სეკდემ-
ბერსა შინა, ხოლო მიქცევასა
დღისასა და მოკლებასა ივნისის
თთვესა და დეკენბერსა მოკლება-
სა. ღამისასა ნაბუნობა
ეწოდების Z.

არს, რა დღე და ღამე გასწორდება
მარტსა და სეკდემბერსა შინა, ხო-
ლო მიქცევასა ივნისსა და მოკლება-
სა დღისასა, ვინა დეკენბერს მოკლე-

¹ Aa-ში ფრჩხილებში მოყვანილი ციტატი გადახაზულია. ² შდრ. S—1466,
47r. a 29.

ბასა ლამისასა ნაბუნოობა ეწოდებოდა A. ბუნოობა ეწოდებოდა, ოდეს დღე და ღამე განსწორდეს მარტსა და სექტემბერსა შინა, ხოლო მოქცეს მზე იენისსა და მოაკლდეს დღესა, კინა დეკემბერსა მოაკლდეს ღამესა. ნაბუნოობა ეწოდებოდა B. ბუნოობა ეწოდებოდა, ოდეს განსწორდეს დღე და ღამე მარტსა შინა და სექტემბერსა, ხოლო რაჟამს მიიქცეს იელისსა 24 მზე მოკლებად, გინა დეკემბერსა 23 მოიქცეს აღორძინებად, მას ეწოდებოდა ნაბუნოობა C. ბუნოობა ეწოდებოდა, რაჟამს განსწორდეს დღე და ღამე მარტსა შინა და სექტემბერსა, კვალად რაჟამს მიიქცეს იელისსა 24 მზე მოკლებად, გინა დეკემბერსა 23 მოიქცეს აღორძინებად Cq.

ნ. მარიოტა, ნაბუნოობა, ნაეროზი.

ბუნჭი გრიგოლ(ი) ნოსელში (ნეტაფრ. BCD): „დაბადა (დასაბამად ZA) სახე უწინარეს ნათლისა და ბუნჭისა, რამეთუ სახე მზისა არს ნათელი“ ZABCDE.

ბუნჭი კმელი კლნდი ZABCDE. ბუნჭი ზე იესესი წაღივან მარტო (Ch)

ზუბა (ფრინ.) (101. 7 ფსალმ.) ბუ ZA.

(ფრინ.) თავლი ფრინველი ღამისა B.

ზუფილი კელ-ფერკთ სინხლათ მძიმობა B.

ნ. დაბუყება. დაბუყება

ბუფუფი ცხოვარის ტყავი დაგრუზილი Z.

ცხერის ტყავი დაგრუზილი AB.

საჩხი CD. განმარტება E. ნ. ხუჭუჭი.

[ბუფუფი ნ. ხუჭუჭი; შდრ. ბუფუფი].

ბუფუნდი (მწერ.) წითელი საღებავი ჭუა Z.

(მწერ.) საღებავი(ს) ჭუა AB (მწერ.) საღებავი(ს) ჭუა CD.

[ბურ ნ. აღესაბურველეს, აღსაბურველებულ, ბურვა, ბურვლი, დაბურვა, დაბურვით, ესაბურველა, ებურვედ, მბურვა, საბურავი, საბურველი, საბურველი მუცლისა, ჩაბურვ].

ბურანი არც ძალი, არც ღვიძლი ZCDE.

სნეულის არც ძალი, არც ღვიძლი A. არც ძალი, არც ღვიძლი სნეულისა B.

ბურაული (ფრინ.) მწყაზარი ქორი. შავ-წითელ საცილობელი Z.

ბურაული მწყაზარი ქორი. შავ-წითელ საცილობელი B. ბურაული მწყაზარი ქორი. შავ-წითელ საცილობელი C.

ბურაზი ქერ-ფეტვითა და სხვ თაჟან სასმელნი რამე Z.

ბურაზი. ქერ-ფეტვი და სხვ სასმელნი A. ფეტვის ბოზა და მარჯანი B. ბოზა. ფეტვის სასმელი C. ბოზა CqD.

ბურბურა (ბალ.) ZE.

(ბალ.) ხეული ჭაბუკი AB. (ბალ.) ბურბურა კმელ C. (ბალ.) ბურბურა Cq (ბალ.) ბურბურა D.

ბურდო (ბალ.) უღუგა ბზე ფეტვია Z.

¹ D-სა და E-ში ამ სიტყვასთან შენ-შენაა იკუროსა: „იარამეა მზე და განრყენა და შუქი ბუნქად დაწერა“ D; „იარამედ შუქი განრყენა მწერალმა აღწერა“ E. Aa-ში განმარტება გადახაზულა.

(ბალ.) ულწევი ბზე ABCD.

(ბალ.) ულწელი ბზე E.

ბურეწი კურკელთ წალო ZA.

ნ. ბუჯერი.

ბურეჭყი ორკაპი ZAB.

ორკაპი ჩხირი თუ რკინა CD. კაპიანი ჩხირი E.

ბურეჭი ცომის ვარცლი ZAB.

ვარცლი Cab.

მღრ. ბუჯერი; ნ. ბურეჭი (წალო 'სთან).

ბურვა ზეიღამ დაფარება ZA.

ზეიღამ დაფარება რისაც B. ბურვად ითქმის დედაკაცთა თავსაბურავთა დაფარება თავთა მათთა ზედა, გინა ნაქსოვთაგანი რამე დაფარონ წმიდათა ტრაპეზთა და ანუ სიწმიდეთა ზედა. ბურვა არს საბანთა და ანუ სამოსელთა რასამე მწოლარათათვის დაფარება და მისთანანი. კვალად მფრინველთაგან მართვეთა რა ფრთენი თვისნი დააფარნეს Cab. განუმარტავია CqDE

ბურვაცი (ოთხუ.) დიდი გოჭი ZAB.

(ოთხუ.) ქუბი, დიდი გოჭი C (ოთხუ.) ქუბი CqD. (ოთხუ.) E.

ნ. ლორი.

ბურვილი დაფარებული ZA.

ბურთი მგრგვალი მეშთაგან, გინა სხვაი რამ Z.

მგრგვალი მეშთაგან, გინა სხვაი A. ესე აა მეშისავს მგრგვალი სათა-
ცხო სხვაი რამ შინა B. მგრგვალი
C აა D. განუმარტავია CqDE

ბური იქერი ZAB.

ნ. თოვლი

[ბურნ ნ. პეტრანე].

ბურნა (მწერ.) ღვინის ქინქლა ZAB

ბურნაცი (ბურნაცი, ბურნა CD.

ბურნაცი და ბურნა E) (მწერ.)

(23, 24 მათე) იგივე ქინქლა ZA.

(მწერ.) რგივე ბურნა B. (მწერ.)

CDE

ბურსიული თხელი საპერანგეცა ZAB.

საპერანგეცა თხელი Cab. განუ-
მარტავია CqDI'

ბურტყლი (მ)სხვილი ბუმბულ-
ZABCab.

განუმარტავია CqD.

ბურჩხა (ბალ.) ბეცური ZAB.

ბურცი კახთელა B.

ნ. აბურცება. დაბურცება.

ბურძღენი ყურძნის კლურტ-
ZAB.

ბურწუმელი (ხე) ბრწამლი ZAB

(ბალ.) ეკალა Cab. (ხე) ეკალა
CqDE

ნ. ბრწამლი.

ბურჯი სხვათა ენაა ეამთაგან მო-
სული. ვარსკვლავთა ზოდია-
თა უწოდენ და კედლისასა გო-
დღედი ჰქვიან Z.

ქართული არ არის, ეამთაგან შე-
მოუღიათ. ვარსკვლავთ ბურჯსა ზო-
დია ჰქვიან და კედლისასა) —
გოდღედი A. ქართული არ
არის, ეამთაგან შემოუღიათ B. ბურ-
ჯი არა არს ქართული, არამედ საქ-
მარ არს რომელსამე სიტყვათა შინა
უწოდეს აღორძეცთა ზოდიათა ში-
სათა და კვალად დატანებულთ
ზოდიათა ცხეთასა L-ზე ედ სიმაგ-
რისათვის ჰკრეველდ შედგმულს
აფრდენით Cab (უკუ) CqDE

ბურჯდული (ბურჯდული Cq) დიდ-
დიდი ნაბერწყალი ZA.

ბურჯდული ბურჯდული BCD

ნ. კრეველი

ბურხატი (ბალ) კოლი მღვ-
ბალასოვანი Z

ბურჯი მღვდელ ზალთა (Cq) AE

ბალახ-მალალი კორდი Cab. ბალახ-
ვანი კორდი CqD.

ბუხტული (ბე) ხულოა ნაუესავით,
დიდი ბელეკონი Z.

(ბე) AB.

ნ. ფისტა.

ბუხუნი სადა არა ჰგონებდეს,
მტერმან მუნ უშვიროს Z.

სადა არა ჰგონებდეს, მტერი მუნ
გომირდეს A. ესე არს, სადა არა
ჰგონებდეს, მტერი მუნ გომირდეს B.
(+ ბუსუნი არს Cab) სადა არა
ჰგონებდეს, მტერმან(ნ) მუნ ბრძოლა
(უ)ყოს CDE.

ბუსუსი ხილთა და ბალახთ(ა)
გინგლი ZABCD.

ხილისა და ბალახის გინგლი E.

ნ. თმა.

ბუსუსიანი ბალახი (ბალ.) ZABC
DE.

[ბუტ ნ. გაბუტვა].

ბუტი ბუშტი ZABCD.

ბუტკო რა დაიყვავილოს და ხილი
აღმოჩნდეს ZA.

(1, 13 ქება) ესე არს, რა დაიყვა-
ვილოს და ხილი აღმოჩნდებოდეს
B. ბუტკო არს, რა დაიყვავილოს და
ხილი გამოჩნდებოდეს (გამოჩნდეს
CqD) CD. ქება 1, 13: „ბუტვანი
გამობუტკოვს“ E.

ნ. გამობუტკოვის.

ბუჭი ქარიანი თოვლი ZAa.

ქარიანი თოვლა Ab. ქარიანი თო-
ვა BCD. განუშარტავია E.

ნ. თოვლი.

ბუჭნა ჩაუტყვებით როკვა Z.

როკვა(ა) ABCD განუშარტავია E.

ბუღაური სვეტის თავი ZAB¹.

ბოძის თავი CDE.

ნ. გოლოლათი, დათვ.

[ბუღდა ნ. საბუღდაო].

ბუღრაობა რა ქარი რქით მიწას
ბრდღენიდეს ZA.

ესე არს, რა ქარი რქითა მიწათა
ბრდღენიდეს B. ბუღრაობა არს
(ბუღრაობაა Ca) რა ქარი რქით
მიწასა ბრდღენიდეს, გონა მჭედი
ფერქითა Cab. განუშარტავია CqDE.

შდრ. მუღრაობა.

[ბუშ ნ. ბუეილი, დაბუშება, დაუ-
ბუშა; შდრ. დაუბოშა].

ბუში ბოზის შობილი Z.

ბოზობით შობილი A. ბოზობით
შექნილი B. ნაბიჰვარი CD. გან-
შარტავია E.

შდრ. თავქსნიერი.

ბუშტი (ბუშტი და ბუტი E)
ფსლის პარკი ZAB.

ბუტი. ფსლის პარკი Cab. ბუტი
CqD. განუშარტავია E.

ნ. დაბუშტება.

ბუშტუკი ბოქვენის თუ ბუშტი
ZAB.

ბოქვენი CD.

ბუშჭუი (ბუშჭი CaqD) ს ხ ვ ა კ ა-
თ ი ღ ო რ ი ა: „რომელიმე სო-
ბუშჭუე, ხოლო ძალი, რომელ
არს როპი“; რომლისა (სა)მყო-
ფად იტყვიან რიცხვი სიბუშ-
ქ(უ)ე, ძალი, რომელ არს როპი“
ZAB.

ს ხ ვ ა კ ა თ ი ღ ო რ ი ა: „რაოდენ-
ისა სპოვად იტყვიან რიცხვთ
სიბუშჭუმ, ძალი რომელ არს როპი
(როპი Cq)“: „რაოდენისა იტყვი-
ან რიცხვ, ხოლო იტყვიან სო-
ბუშჭუმ, ხოლო ძალი, რომელ არს რო-
პი“ CD

¹ წყაროც არის ნაწევნები (10, 13 გამოსლ. ZAA), მაგრამ იქ „ბუღაური“ იკითხება, ალბათ შეცდომა. ² აღებულია ამონიოსის შრომიდან: „მოსაქსენებელი ათთა კატელოგი-
თადმი არისტოტელისთა“, თავიდან „რაოდენისათესა“ A—250, 150v—191r.

ნ. სიბუშტე.

ბუჩი (ბალ) ბზემპალი ZABCDE.

ბუჩქი კეთილი ფიჩხი მდგარი ZA.

(ზე) კეთილი ფიჩხი BCab. (ზე)

კარგი ფიჩხი CqD. განუმარტავია E.

ბუცა B.

ნ. გაბუცება.

ბუცუცი ქუთუთოს დაბღლეზა
კიცხვით ZA.

ქუთუთოს დაბღლეზა B.

ბუძგი (ოთხფ.) პატარა ძღარბი
ZAB.

(ოთხფ.) გძღარბი CD. (ოთხფ.)
ძღარბი E.

ბუძგური ეკლით დაბარდული
ZAB.

(ზე) დაბარდული Cab.

ბუწი (ოთხფ.) თოხლი ZAB.

ნ. თოხლი, ცხოვარი.

ბუწინი შეწყობილი ხის ჭურჭე-
ლი ZA.

ხის ჭურჭელი შეწყობილი B.

ბუწკი (ბუწკი, ბუწნარი CqD.

ბუწკი და ბუწნარი E) (ზე)

დაბალი ჩირგვი ZAB.

(ზე) Cab. განუმარტავია CqDE.

ბუწნარი (ზე) ჩირგვნარი ZAa.

(ზე) ჩირგვნალი Ab: (ზე) დაბალი

ჩირგვები B. (ზე) ბუწკი და

ბუწნარი. დაბალი ჩირგვნალი

არიან, ცუდნი Cახ.

ბუწუწი ცუდი თმა ZABCD.

განუმარტავია E.

ნ. თმა.

ბუჭონი ჭერის კალი ZABCh.

მოკალული ჭერი Ca.

ბუჭულა პატარა წისქვილი ZAB

მცირე წისქვილი CDE

ბუზარი ეს(ე) თურქთა ენით არის.

ყო(ე)ელსა აღორთქლებ(ა) სტო-

პაქისა ანუ ჭვეწისა ბუ-

ხ (ა) რად უწოდენ, გეღელთა
სახლისათა დატანებულსა საცე-
ცხლეთაცა ბუზარსავე უბ-
მოზენ, ქართული არ არის ZA.

ესე თურქთა ენითა არს, სტომაქისა
აღორთქლება რა ტვინთა აღელს,
მას უწოდენ. ავალად ჭვეწისა
ორთქლსაცა სახელ-სდებენ. ავალად
კედელთა შინა სახლისათა საცე-
ცხლეთა დატანებულთა ბუზარს უბ-
მოზენ. ესენი ქართული არცერთი
არს B. (უკმ.) ბუზარი თურქთა ენითა
სტომაქისა აღორთქლება. იოკე-
ლი ტვინთა აღელს, მას ეწოდებო.
ავალად ჭვეწისა ორთქლსა სახელ-
სდებენ. ავალად კედელსა სახლისა-
სა საცეცხლესა დატანებულსა ბუ-
ზარსა უწოდენ. ქართული არც-
ერთი არს Cab

ნ. საცეცხლე.

ბუზუნი ღორისა და ღომის რძის
ხვის კმა(ა) ZA.

ღორის ზაფთი BCD. ღორის E.

[ბუჯ ნ. დაბუჯება].

ბუჯთა ნედლი გუნძი ZABCDE

ბუჯარი ჭურჭელთ წაღო ABH

ნ. ბურჯი.

ბღავილი, ცხოვარი კმ-არბა
ZACCD.

განუმარტავია E.

ბღავის კმ-არბს ZA.

[ბღალ ნ. შებღალვა].

[ბღენძ ნ. იბღინძება].

ბღვარი ნ. ბღუარი.

ბღვერა ავად შეხედვა ZABCD.

განუმარტავია E.

ბღვირა ნავის მტვერი ZA

ბღვირადღებს ნ. ბღუ-...

ბღვირადღი ნ. ბღუ-...

ბღლაძუნი უგვანი ჭიღები თ. თმა-
შობა ZA

თ. თმა-...

ბლლქუნი ეწოდების უგვანად თამა-
შობით ქალთა კიდებასა Cax. უგ-
ვანდ ქალის გათამაშება Cq.

[ბლლქმ ნ. დაბლლქმა, დაბლლქძ-
ლი].

ბლნეჯა ავად პირის დაღრენა ZA.
პირის ავად დაღრენა B. ცუდად
პირის დაღრენა Cax. პირის დაღრე-
ნა CqD. დაღრენა E.

ბლუარი (ბლვარი DE) (125, 4
ფსალმ.)¹ სამხრეთი ZAB.

ბლუარი არს სამხრეთი, რომელთა
ორიჲ, თემან და ონოტ (ონო-
ტო Cb) ეწოდების Cax. სამხრეთი
CqDE.

ბლუვილი (ბლუილი B) ქართ
კმეიანობა ZA.

ქართ(ა) კმა BCax. ქარის კმა
CqD.

ბლუნვა ოთხზე დგომა ZABCD.
განუშარტავია E.

ბლუნძვა ძლარბის შეკუმშვა, გინა
წურბელი და მისთანა გრძელი
ქია შემოკლდეს ZA.

რა გძლარბი შეიკუმშოს, გინა
წურბელი და მისთანა გრძელი ქუი
შემოკლდეს B. ბლუნძვად იოქმის,
რა გძლარბი მოსიარულე მოიკუმ-
შოს, გინა ქიანი და წურბელი გან-
გრძელეზღელი შემოკლდეს და მის-
თანანი Cax. ქიათ მოკლაცა Cq.

ნ. მოზლუნძვა.

ბლუნძველა Aa.

ბლუნძური საჩეხის ერთი მატყლი
ZAa.

ბლურიადლებს² ბრიყულად ტირს
ZA.

ბლურიადლ³ ბრიყული ტირილი
ZABCax.

ბრიყვი ტირილი CqD. განუშარტა-
ვია E.

ნ. ტირილი.

ბძარვა დახვევა ZABC.

განუშარტავია E.

ნ. განბძარვა.

ბჭალი ბრქალი ZAB.

ბჭე (12, 23 გამოსლ.) ესე არს
სახლთა და ტაძართა შესავალი,
ხოლო ქარი — გასაღები და
მისაგდებელი ZA.

ბჭე არს შესავალი, ხოლო ქა-
რი — მისაგდები და გასაღები B.
ბჭე ეწოდების ქარის შესავალთა,
ხოლო ქარი — მისაგდებ(ელ)სა და
გასაღებსა Cax. ქარი შესავალი სახ-
ლისა Cq. კედლის ქარი E.

ნ. გულის-ბჭე.

ბჟოვნებისა 2, 14 სოფონ. ZB.

ბჯენა ბრჯენა, არგანზე დაყუდება,
გინა აღდგომაში კელის დადგმით
და მისთანანი ZA.

ბრჯენა, ესე არს არგანზედ დაყუ-
დება, გინა აღდგომისა შინა ქელ
დადგმით აღდგომა, გინა არგანთ
მიბრჯენა და მისთანანი B. ბრჯენა.
ბჯენა და ბრჯენა არს არგანსა
და ყავარჯენზედ დაყუდება, ანუ ზე
აღდგომაში კელის დაჰიარებით აღ-
დგომა და მისთანანი, რაიკ აჰმაროს
აღდგომისა შინა ანუ დგომისა შინა
Cax⁴. ბრჯენა. ბრჯენა არს არგანზე
დაყუდება ანუ ზე აღდგომაში ხელის
დაჰიარება აღვილზე Cq. განუშარტა-
ვია E.

¹ სხვა იდგილის დამოწმება (10, 13 გამოსლ.) შეცდომით „ბულაურთან“ არის ნაწ
ვენები. ² ნუსხებშია: „ბლვარიადლებს“. ³ ნუსხებშია. „ბლვარიადლი“. ⁴ აქედლის
გადახატულია. ⁵ დასასრულს, კიდევ [Ca-ში სწერია: ბანი, ფურცელი 12. ზოხიმე
გებრალეზოდესი].

[გ. ნ.: ა) ააგე, აგება, აგებულობა, აგნა, აგო, ანაგები, აღგებადი, აღგებული, აღგედი, აღვაგებ, აღნაგი, გაგება, გამგე, გამგებელი, გამოგება, განგება, განვიგო, გარდაგება, გარდაგებული, გება 3, დგება, დეგო, დათვსაგებელა, დამაგნა, ეგების 2, ეგებდ, ეგებდეთ, ვიგნე, თუალაგნა, კუალად-გება, მაგე, მაგნა, მგებდე, მგებელი, მიგება, მოგება, მოგებული, მონაგარი, მონაგები, ნაგი, საგანგო, საგებელა, უგე, უგებდეს, უგო, უკმოსაგებელი, ქუეშაგები, შურის-გება, ჩაგება, წაგო, წაგება, წარგება, წარსაგებელი, წიგნი მოგებისა. ბ) არა ეგებოდა, გება 1, ეგება, ვგების 1, ეგენ, ეგო, ვეგნეთ, ვიგნე, მგე, მგებელი, საგები (საჭირო 'სთანაც). შეუგად, შეუგებელი, ჰგიუს].

გა ართრონი არს სიტყვათანი, რომლისა მიერ ითქმის: გაღმართობა, გამეფება, გაუფლება, გაცხოელება, გაქალაქება, გაკეფება, გაცემა, გაბოროტება და წსევითარნი. გე: გეუფლე, გეშევე, გეტყოდე და ეგევითარნი. განი ყოველთა ზედა ესრეთ მოვალს Z.

არს ართრონი სიტყვათანი, რომლისა მიერ ითქმის: გაღმართობა, გამე(ფ)ება, გაუფლება, (+ გაკეცება Ab), გაცხოელება, გაქალაქება, გაღობება, გაცემა და ყოველივე ესრეთ, რამეთუ განი თავად მოვალს ესევი-

თართა ყოველთა ზედა (+ გე: გეუფლე, გეშევე, გეტყოდე და ეგევითარნი Ab) A. გაა ართრონი სიტყვათანი, რომლისა ითქმის. გაცხოელება, გამეფება, გაუფლება, გაკეცება, გაცხოელება, გაპირდნაგება, გაგზავნა, გაცემა და ყოველივე ესრეთ, რამეთუ ესე თავად მოვალს ესევითართა ყოველთათვის B.

გააბა შეიპყრა, გინა გაბმა უყო Z.

შეიპყრასავით A.

გააბედვინა საქმე შეამართვინა Z.

საქმე აქნევინა A.

გააბილწა Z.

გააბნია დაფანტა ZA.

გააბრიყვა Z.

გააბრუნვა გარე-შეაქცია ZA.

გააბრჭო გასამართლა ZA.

გააგდო განაძო ZA.

გააგეშრიელა გემო მისცა ZA.

გააგინა გინებულ ყო ZA.

გააგულთხა გაარისხა ZA.

გაადევნა თან მიიყოლა ZA.

გაადვილდა აღვილად გაქდა Z.

გაადვილება აღვილად გაქდ(ომა) ZAa.

აღვილად გაქდა Ab. აღვილასქნელ ყოფა B.

გააერთა ერთად შეაერთა ZA.

გააფება ავად შეიცვალოს B.

გააფრცელა გააგანიერა ZA.

გააწრზოდლა ზარმა დაუარა ZA.

გაათავა გა(ნ)ასრული ZA.

გააკეთო კეთილად შექმნა ZA.

გაალექსა ლექსობა ათქმევინ: ურთიეთს Z.

ლექსობა ითქმევინა A.

გაამაოებენ 23, 16 იერუმ. Z.

გაამარუდა მრუდ ქმნა Z.

მზოდად შექმნა A.
გამწერება თოფის უერთნაირობა B.
უერთნაირობა თოფისა C. აქა-იქ
მცემლობა E.
გამახანავება მისად ამხანავად ქმნა B.
განათლა ნათელი მიჰყვინა Z.
ნათლად შექმნა A.
გააოფლიანა ოფლი შეადინა ZA.
გააპარა მალვით გაგზავნა ZA.
გაუჟანა ჟამნად შექმნა A.
გააუღუნა ეღუნად შექმნა Z.
გააჩრიგა ჩრიგი მისცა Z.
ჩრიგში ჩააგდო A.
გაასრულა სრულ ყო ZA.
გაატანა თან მიადევნა ZA.
გააუფლა უფლად დასვა ZA.
გააფრთხილა სიფრთხილედ სწუ-
ართა Z.
ფრთხილად ამყოფა A.
გააქცივა არზენინა ZA.
გაადუძა! ძლით აღადგინა ZA.
გააყრდევინა მოაშორებინა, გინა
დაადგდებინა Z.
მოაშორება A.
გააშუებინა (გააშვებინა A) დაბ-
მული ააქსნევენა Z.
დაბმული ააშვებინა A.
გააჩინა საბრჭო დაწერა ZA.
გააცხადა საჯარო შექნა ZA.
გააძაღლიანა ძაღლი მისცა ZA.
გააძღო მშვიტს ავაზა B.
გააწბილა შეარცხვენა ZA.
გააქვენა ცხენი არბია ZA.
გაახარა სიხარული მისცა ZA.
გააქშირა კშირად შექნა ZA.
გააჭყრა ჭერს მისწყვიტა (მის-

წყვიდა A) ZA.²
გაბა ჭუნთა E.
გაბადანი ზურგჩადრეცილი პირუ-
ტყვი Z.
ზურგჩადრეცილ ABC E.
გაბაჯანი სალოცი და შუათითი
გაშალო, მისი განი Z.
სალოცი და შუათითი რა განმარტო.
მისი სიერტე A. სალოცი და შუათითი
განმშალო, მის სიგვამ B ვოჭი არს
ერთის თაჟის ნაწევარი გაბ-ჯანი
არს, რა სალოცი თითი და შუათითი
გაშლოთ გააოქმადნენ ც-დი არს
ცერი და სალოცი თითი და გასკიშო
ვიტონი გოჭველს უქმოშენ.
მტკიცელო არს რა ცერი და ნეცი
გასკიშნენ გაშლოთ გაბ თრის თითის
გაშლა Cq. ორ თით-გაშლილი E.
გაბედა ბელზე მიადგო ZA.
გაბედვა ბელზე(დ) მიგდება
ZABC.
განმარტაფია E.
გაბედითება ბედითად შექ(მ)ნა
ZA.
ბედითად შეიქნას B
გაბედითებუღი ბედითად შექ(მ)-
ნილი ZA.
გაბედული ბელზე(დ) მიგდებულ
ZA
გაბეჯა გაშვერასავით ZA.
განმარტაფია B.
გაბოგინება დამკვაორებასავით
ZABC.
გაბრა ცხენის საწმედელი(ა)
ZABC.
ცხენის საწმედი E.

¹ ნუსხეშე: „გაადეიძა“. ² Z-ში იქ, ამ სიტყვის შემდეგ, წერია „ეს ს
მოელს განის თავს ორიოლო ასი ყოველსა სახელსა და სიტყვასა ზედა, აქა ე-ი ვაქმავა.
A-ში კი ასეა: „ესრე მოელს ორიოლი ასი ყოველსა სახელსა ზედა აქა საჯრძისა-
თელს არა აღიწერა“.

გაბუტვა მცირე(დ) გამგუნ(ვ)ება
ZAB.

გაბუტვა გაშტერებასავით ZABC.
განუშტერება E.

გაბძარვა ნ. განძძარვა.

გაგა (+ 2, 13 ქება ZA) გევაზე
ლეღვი ZABCE.

გაგა ძალღთ შერისხვა Z.

გამეცალესავით (+ ძალღთა Ab)
ABC. განუშტერება E.

გაგღება არს რა უსულო ვანიშო-
რო, ხოლო გა ძ ე ბ ა რა სული-
ერი განიშორო Z.

(+ გაგღება B) არს უსულო ვანი-
შორო, ხოლო გა (ნ) ძ ე ბ ა — ცხოვე-
ლი განიშორო AB. გა გ ღ ე ბ ა არს
უსულო განიშოროს, ხოლო გა (ნ)-
ძ ე ბ ა — სულიერი Cab. გაშორე-
ბასავით Cq. განუშტერება E.

გაგება გარიგება, გინა გამოცნობა
ZAA.

გარიგება AbBC. განუშტერება E.

გაგვა გენაღლება B.

გაგვაგვა წარვლინება Z.

მივლინება A. სხვაგან მივლინა B.

სხვაგან მივლინა Cab.

გაგღეჯა სფირიდთა და ბალან-
თ(ა), ჭურჭელთა და მისთანა-
თ(სა) (მისთანათას B) დაფრეწა
ZAB.

გაგღისებება გაანჩხლება ZAB.

გაგონება (+ 1, 22 ბარუქ ZAA)
გონებაში შეღება ZAB.

გაგულისება მცირე რამ მრისხა-
ნება Z.

მცირე მრისხანებასავით AB.

გადვინება რა(ც) კაცნი გააყენო(ს)
ZAB.

გადვინებად თქმის, რა კაც-

ნი გაადვინეს, ხოლო, გაძღვალ-
გინებად — მნეობიდაშ¹ გამოც-
ნად და შედგინებად — სსკ.
ზედ მოხმად Cab. გაყენება Cq.
განუშტერება E.

გადვინება ძლიერად გაქნა ZA.

გადი გა(ნ)სლვა ყავ ZAB.

გადია ყრმათ მზრდელი ქალ
ZAB.

გამდელავით Cab.

ნ. გამზრდელი.

გადინდელად B

გადიონესებულში² (12; 13; 6)
კავშ.) ესე იგი არს სურვილთა
და ნებით(ა) გაერთებული (გა-
ერთებულივით B) ZAB.

[12 (+ 13, 6 Cab) კავშ.]
(+ ესე იგი არს Cb) სურვილთა
ნებით გაერთებულივით C. 12 13
კავშ. CqD) : „გითარ(კა) ვადის-
ონვისებული და გაერთებულ კითხ-
სა მიერ“ CE³.

გაენუაგა (2 ეზრა 12, 35) ქნარა
(+ და ZACab) მწყობრად გა-
წყო ZABCab.

[გავ ნ. გვა, გვიან დაგვა 1, შე-
გავე, ნაგავი, ნაგევი, სანაგვე].

[გავ ნ. გუანება, გუანი, ეგუანა
ემსგავსა, მსგავს, მსგავსი, უგუა-
ნი, უმსგავსო, შესაგუანი, შე-
გავს. ჰგავს, ჰგუანდა].

[გავ ნ. გავვა, მგავა, რა გავვა,
ჰგავდა; შდრ. გალ; ჯგლს
იგავა, მგლის, რა ჯგლის].

გავა ცხოელთ წელს უკანანი ZA.

წელს უკანით B. განუშტერება CE.

გავაში (ფრინ.) ZABCE.

ნ. ბაზი.

¹ „მონებიდაშ“ (Ca) შეეძლოა ვეგონია (ა. შ.). ² ნუსხებში: „გადიონესებუ-
ლი“. ³ მოწმობა წყაროდან Cab ნუსხებში გადახზულია.

გავაზი ირმის რქის ძირი **ZABCE**,
გავალაყი¹ (3, 9 ქება-ქებათა). ესე
არს მეფეთა თავს ზეით საფარე-
ბელი ნაქსოვთაგან **ZA**.

(3, 9 ქება-ქებათა). ესე არს საჩრ-
დილობელი ნაქსოვთაგან თავს ზეით
საფარი **B**. (3, 9 ქება-ქებათა). ესე არს
საჩრდილობელი, შემზადებული ეტლ-
თა ზედა, გინა ცხენთა ზედა, ანუ
ქვეითთათვის ნაქსოვთაგან ანუ სხვა-
სა რასაგანმე **Cab**. გავალაყი არს
საჩრდილობელი, შემზადებული ეტლთ
ზედა გინა ცხენსა ზედა ანუ ქვეით-
თათვის ნაქსოვთაგან ანუ სხვათა რა-
საგანმე **Cq**. გავალაყი არს კუბო
რამე, გინა კამაროსანი საჭდომელსა
იდგილსა, ანუ ნაქსოვისა მიერ შემ-
ზადებული ეტლთა ზედა საჩრდი-
ლობელად, გინა ცხენსა ზედა ანუ
ქვეითთათვის **E**.

ნ. კუბო.

გავალო კმელი ხილი, შაქრითა და
ნუშით გატენილი **ZA**.

კმელი კლიაყი **BCE**.

გავეშება ქალთ განძენება **ZA**.

კაცის განძენება **B**. შერთად გა-
ყერება **CE**.

გავლენა წყალში გააბრინო რა-
მე **ZA**.

გავლენა სიტყვის გაყვანა **ZAB**.

გასავალსავით **C**.

გაზა ნაკუთლის დასასრული **ZAB**.

ნაკუთლის ბოლო **C**. განუშარტა-
ვია **E**.

ნ. გაზაყი.

გაზაყი გაზავე ნაკუთლისა **ZABCb**.

ს ე რ გ ი ს (ი ს) ნეტაფრა: „გა-
ზაყთა ბრპენი განდნობილი (მდულა-
რე სასტიკად **D**) გარდასხიან ბეჭთა
და ზურგთა მისთა“ **CaqE**.²

[**გაზანგო, გაზანო** **ნ. რეტინე**].

¹ **D-ში** გადახაზულია: „კუბო რამე.....
სახელება და მოწმობა **Cb-ში** გადახაზულია.

გაზარინელი ღაზარინელი, სიზ-
მართ ამხსნელნი, გინა ვარსკე-
ლავთ მეტყველნი **ZA**.

ღაზარინელი **B**.

ნ. ღაზარინელი.

გაზაფხული ესე არს წელიწადთა
ნაოთხალი, სამნი თთვენი: მირ-
კანი, იგრიკა და ვარდობისა **ZA**.

ესე არიან სამნი თთვენი: შირკა-
ნი, იგრიკა და ვარდობისა **B**.
გაზაფხული ეწოდების საშთა თვეთა
შირველის თვის მარტიდამ, რომელ
არს შირკანი, და იგრიკა და ვარდო-
ბისა. ზოლო გაზაფხულსა კვალად
ეწოდების ეარი და არე **Cab**.
ეარი **Cq**. განუშარტავია **E**.

ნ. ჭგუფი.

გაზი **ZABCE**.

გათავდა თავად იქმნა **ZA**.

გათავდა აღესრულა **ZA**.

გათავება თავად შექ(მ)ნა **ZA**.

თავად შეიქმნას **B**

გათავება აღსრულება (+ კათიდ.

ZAa) ZAB.

გათხოვება ქალის გაქორწინება **ZA**.

ქალთ გაქორწინება, გინა განა-
თხოვრება **B**.

გათხოვება რაც რამ გაანათხოვრო
მცირე ხანს **ZA**.

გათხოვნა (გათხოვა **B**) კაცმა რა
კაცი საქ(რ)ლმოდ ანუ სასჯელად
მიიზიდოს **ZA**.

კაცმა რა კაცი სასჯელად გაითხო-
ოს **B**.

გაიხ მიმავალს ნახული **ZA**.

გავლილს **B**.

გაიხ მერმის წელს **ZAB**.

მერმის **C**. განუშარტავია **E**.

გაიხარიტი (+ კავშ. [32] **ZA**) ჯ-

საჭდომელსა იდგილსა*. * წყაროს და-

იქოფიტიე ZAC.

გაიქოფიტიესივით B. 32 კ ა ვ შ. :

„ესე გაიხარიტიე სწავლის მოყვარეო.“

გაზეპირეზასივით არის E.

გაკვეთა ნ. გაკუეთა.

გაკვეთილი ნ. გაკუეთილი.

[გაკვეთილი ნ. ულუფა].

გაკვეთილის შექმნა ნ. გაკუეთილის შექმნა.

გაკვრა ნ. გაკრვა.

გაკიდება მლტოლგვარის უკან დენა; კვალად გაკიდებად ითქმის ქარში გაპდინო რამე, გინა კიდეთ შიადგო ZA.

ესე არს, რა მლტოლგვარესა სდევრეს; კვალად გაკიდებად ითქმის ქართა ჩაშოუბა რამე; გაკიდება არს კიდეთ შიადგო B.

გაკმაება საყოფინრობა ZAB.

გაკმარება სიტყვა გაუცულოს ZABCab.

განუშარტაფია CqE.

გაკმედა ცოცხლის(ა) გაზრაბ აღარა ძრვა ZA.

აღარ(ა) ძრვა ცხოველისა BC.

ნ. ჩბუნვა.

გაკრვა¹ არს რაადც ბრტყელი ბრტყელზედ წებოთ გააკრა; გაკვრა² არს ისარი ანუ თოფი მოხვდეს განზე მცირედ უვნებელად; გაკვრა³ არს კალმით ნიშნის დასმა, გინა სიტყვა—მოუწონ(ა)რის მოსაშალი Z.

არს რაადც ბრტყელი ბრტყელზედ წებოთ გააკრა; გაკვრა არს ისარი ანუ თოფი მცირედ მოხვდეს გნდგზე უვნებელად; გაკვრა არს კალმით ნიშნის(ა) დასმა, გინა სიტყვა—მოუწონ(ა)რის მოშლა A. ზედ მიზმასავით B.

გაკუეთა² გაჭრა ZA.

გაკუეთილი³ გაჭრილი ZA.

გაკუეთილის შექმნა (გაკვეთილის შექმნა ZABCb) ულუფის გაჩენა ZABC.

[გალ ნ. გგლის, გლა 2, ივალა, მგლის, რა გგლის; შდრ. გაგ მგამა, ჰგაოდა].

[გალ ნ. გლა 1, დგლა, მგლა].

გალა (ბალ.) მხალი დაწნული გასაქმობლად Z.

(ბალ.) მხალი დაწნული ABC.

(ბალ.) მხალი წნული E.

გალავანი შუა კედელი, ზღუდესთან ნახე ZAB.

ესე არს ზღუდეთაგანი კედელ სიგრძელ გაშენებული Cab. ზღუდესავით Cq. გალაიანი ეწოდეს სახლთა ანუ სოფელთა სიმგრველ ზღუდის არა მგზავსად, არამედ სიგრძით აღშენებული კედელი ქუჩიკითა ანუ ალიზითა E.

გალატოზი (+ 3 ეზრა 5, 54 ZAA) კედლის მდგმელი ZABC. კედელთ შგებელი E.

გალადება ლალად შექ(მ)ნა ZAA. ლალად შექმნა (2 შჯულ. 8, 14) Ab.

გალეა, გალია, გალიაჲ (გალეა AbB) (19, 9 ეზეკ.) სამიე ერთია Z.

19, 9 ეზეკ. Aa. გალია AbB.

ნ. გალია.

გალევა მოკლება ZA.

მოკლებასივით B.

გალი (ხე) უშტო(ო) ხე ZABCab. გალია ფრინველთ შესაწყევლე⁴ლი ZAB.

გალანი C. განუშარტაფია E.

ნ. გალეა.

¹ ნუსხებში: „გაკრა“. ² ნუსხებში: „გაკეთა“. ³ ნუსხებში: „გაკვეთილი“.

გალიკი (19, 9 ეზეკ.) გალია კაც-
თა საჯდომი Z.

გალია (19, 9 ეზეკ.) Aa.

ნ. გალეა, გალია.

გალიოს (თევზ.) ZABCE.

გალოზა (+ 26, 10 მათე Zaa).

გალოზა არს თვისისაებრ უკ-
ვე სიტყვისა კმა(ა) რა(ა)მე,
ტბილად თქმული მადლობა(ა);
გალოზა არს ღმრთის მეტყვე-
ლებისა მადლის(ა) ხედვისა მქო-
ნებელ იყოს; გალოზა არს
კმა-ავაჯიანი, შეწყობით აღტე-
ვებული თვინიერ ორღანოსა,
გინა ორღანოთა და მწყობრითა.
გალოზა არს მართლმადიდე-
ბლობითთა მიერ ღმრთის მეტყ-
ველება, რომელი თავით თვისით
იწვ(ა)რთ(იღ)ის შეწირვასა
ღმრთისასა (+ და Z) სულისა
სრულისა ვის(ი)მე ZAB.

გალოზა არს თვისისაებრ უკვე
სიტყვისა კმა რამე ყოვლისავე კმისა
მიერ კმატკბილობით თქმული და
ყოველივე ორღანოთა მუსიკებრივთა
მადლობა; გალოზა არს რაოდენი
რა ხედვისა მადლისა (+ და Cq)
ღმრთის(ა) მეტყველები(თი)სა მქონე-
ბელ იყოს (ქონება Cq); გალოზა
არს კმა ავაჯიანი შეწყობით აღტე-
ვებული თვინიერ კმატკმისა რომლი-
სავე ორღანოსა; გალოზა არს
მართლმადიდებლობითთა (+ შევლ-
თა Cq) მიერ ღმრთის მეტყველება,
რომლისა თვით თავით თვისით
იწვრთიდეს შეწირვასა ღმრთისასა
სული(სა) სრულისა ვისიმე C. გა-
ლოზა არს თვისისაებრ უკვე სი-
ტყვისა კმა რამე ყოვლისავე კმისა
მიერ კმატკბილობით თქმული და
ყოველივე ორღანოთა მუსიკებრივთა

მადლობა E.

ნ. ვგალობდ, იგალობა, მგალო-
ბელი, ნაგალობარი, საგალობე-
ლი.

გალობრილი ხე ქერქ-შეძრცილი
ZA.

(ხე) ხე ქერქ-შეძრცილი B. (ხე)
უშტო(ვო) ხე Cab. (ხე) უშტოო
ხე CqE.

გალობა შეყინულის შედნობა
ZAACa.

შეყინებულის შედნობა AbBCbq.
[გამ ნ. მგამა; შდრ. გვ. 3, პგაოდ].
გამანაგი ერთის ღლის ნაქნავი
ZABC.

გამართვა (გამართვა BCq) მრუ-
დის გასწორება, გინა ფრინ-
ველთ გაწვრთა, გინა მოშლილას
ჩანგისა გაწყობა Z.

არს მრუდის გასწორება, გინა
ფრინველთა გაწვრთა, გინა ჩანგისა
და მისთანათა მოშლილს შეწყობა
A. ესე არს მრუდის გასწორება, გინა
ფრინველთა გაწვრთა, გინა მოშ-
ლილთა ჩანგთა და მისთანათ შეწყო-
ბა B. გამართვა არს მრუდის
გასწორება; გამართვა დ ითქმის
უწვრთელის ფრინველის გაწვრთა;
გამართვა დ ითქმის მოშლილს
საქრავის მომართვა Cab. მრუდის
გასწორება Cq. განუშარტავი E.

გამართული გასწორებული ZA.

გამარჯვება ნ. გამარჯუება.

გამარჯვებული ნ. გამარჯუებული.

გამარჯუება (გამარჯვება ZABCb)

საქმის მარჯვედ მოსლვა ZAB-
Cab.

მარჯვედ მოსლვა (+ საქმისა Cq)
CqE.

გამარჯუებული გამარჯვება-ქმნი-
ლი ZA.

1 ნუსხეში: „გამარჯვებული“.

გამგე გამრიგებელი ZAB.

გამრიგე C. განუმარტავი E.

გამგებელი იგივე მოურნე ZA.

კეთილმოურნე BCab.

გამგონებლობა გაგონების ქ(მ)ნა ZA.

გამგონებლობითისანი არიან ბ(რ)ჟო-
ბაცა და თანა (+ სათნო E) ყოფა
და მიმართვანი საქმისა მიმართ და
მიზეზნი (+ და BCE) განვლთოლვა-
ნი საქმეთანი, ხოლო განთვისებულად
გულისხმის-ყოფა(ა) გულისხმის-სა-
ყოფელთა, ხოლო (და CE) სათნოება-
(თანნი და მიწთომილებანი და სიტყ-
ვანი ქელოვნებათანი და განშზაბე-
ლობით(ი) და წინააღმარებელობით
ძალი ZABCE (გარდამოცემა 32).

გამგუნება ჩუმი წყრომა მყოფარ Z.

ჩუმი წყენა მყოფარ AB. ჩუმი წყე-
ნა, გინა განცოლებული Cb. ჩუმი
ბეწყენა Caq

გამდელი მკეცალთ უფროსი ZAB.

გამეში (2 შჟული 14, 5) კამბეჩია
სომხურად Z.

(ოთხე.) კამბეჩი (2 შჟული
14, 5) A. (ოთხე.) კამბეში B.

ნ. კამბეში.

გამზრახი (33 ნემეს.) მოლაპარა-
კე ZAA.

ნ. ვეზირი, ზედგამზრახი, თა-
ნაგამზრახი.

გამზრდელი ვაჟთა შზრდელსა
გ ა მ ზ რ დ ე ლ ი ეწოდების, ხო-
ლო ჩჩვილს ქალთასა — გ ა -
დ ი ა Z.

ჩჩვილთ ვაჟთა შზრდელსა გ ა მ ზ რ -
დ ე ლ ი ეწოდების, ხოლო ქალთა-
სა — გ ა დ ი ა A. ჩჩვილთ შზრდელს
ვაჟსა გ ა მ ზ რ დ ე ლ ი ეწოდება,
ხოლო ქალსა — გ ა დ ი ა B.

[გამინ ნ. დაგამინება].

გამირთო გამირია თუ გამიტანა
ZAB.

გამმარჯვე ნ. გამმარჯვე.

გამმარჯვებელი ნ გამმარჯვებელი.
გამმარჯუე? გამარჯვებელ ქელ.
მომმართავი ZAB.

გამმარჯვებელი გამარჯვებელს მო-
ქმედი ZA.

გამმარჯვე B

გამო ქმნილსა ვიკითხავთ: ვის გა-
მო იქმნა? — შეფის გამო ანუ
სხვის გამო ZA.

ქმნილსა ვიკითხავთ: ვის გამო
არს? — შეფის გამო ანუ სხვის გამო
B. გ ა მ ო ა რ ს ქ მ ნ ს ე ი ნ მ ე რ ა მ ც,
ვიკითხავთ: ვის გამო იქმ(ნა)? ხო-
ლო რე მოგვიგებს: შეფის გამო ანუ
შენ გამო, ანუ ესიკ(ა) ერთსა C
განუმარტავი E.

ნ. შინათ გამო.

გამოავლინა გალატ. 4, 6 Z.

გამოაქუა (5, 2 საქმე) დააკლო
ZAB.

გამოხერილი გამოყვანილი სახელ
ილგერო Z.

გამოყვანილი ილგერო AA.

გამოხუტკოვის (1, 13 ქება) ბერ-
კოსთან ნახე ZAB.

(+ ქება 1, 13 Cb) ესე იგი არ
დაიყვავილოს რა, ხილი გამოჩინებულ
იქმნას C. ესე იგი არს დაიყვავილ
და ხილი ჩნდეს E

გამოგება სიტყვის გარჩევით
თქმა(ა), გინა დახვანჯულის ძა-
ფის გამოქსნა (გამორჩევა A;
გამორკვევა B) ZAB.

გამოგტქვა (გამოგტუა Z) (+ 2

„გამმარჯვე“. 3 ნუსხებში: „გამმარჯვე-
ბელი“.

¹ შდრ. S—1463 : 72 r. * ნუსხებში: „გამმარჯვე“.

შეჟულ. 8, 4 ZA) გამოგსქდასავით
ZABCab.

გამოგსქდა Cq.

გამოდენა მრავლად გამოსვლა Z.

გამოსვლა მრავალთა AB.

გამოდინდი გამოსლვა მოუკლე-
ბელი ZA.

გამოვდალაბრნეთ (9, 10 ესაია)

გამოეთალოთ ZAA.

გამოვისხენით გამოსხმულ ვიქმე-
ნით ZAB.

გამოსხმა C. განუშარტავა E.

გამოზრდილი (+ კარაბად.¹ ZAA)

შაქრით შენახული ხილები ZAB.

გამოზრდილი ეწოდების მწნილად
შენახულსა თაფლითა და შაქრითა
ხილებსა, რომელ არს ნარაჯი,
რომელსა ქუღანგაბინს უწო-
დენ თურქთა მეურნალნი C.

გამოზრდილი საზრდოთ შენახუ-
ლი ვინმე ხან რაოდენ Z.

საქმლით(ა) შენახულ(ნი) ხან რაო-
დენ AB.

გამოთრევა თრევით გამოტანა ZA.

გამოიფრდიდეთ (5, 16 ეფეს.) ესე იგი
არს მოისყიდდეთ ჟამთა, რამეთუ
დღენი მივლენან AB.

გამოიფრდიდით² (5, 16 ეფესელ.)

ესე იგი არს მოისყიდდით ჟამთა,
რამეთუ დღენი მივლენან Z.

გამოიზუნა (50, 25 იერემ.) გამო-
დო Z.

გამოყრვა (გამოყვრა E) კრვასა-

ვით, გინა შენასკო რა(ა)მე ZA.

კრვასავით B. შეკრვასავით C.

განუშარტავა E.

გამოყრთა გამოჭრასავით ZABC
ab.

გამოყრთომა იგივე ZA.

გამომეტყუელი (გამომეტყუე-
ლი A) (+ 40, 8 დაბად. ZAA)
ნათლად მთქმელი ZAB.

გამომტყფოლვარი³ (გამომტყ-
ფოლვარე ABCE) (9, 9 გამოსლ.)
წვით გამომხეთქელი Z.

დაწვით გამომხეთქელი (+ 9, 9
გამოსლ. AA) A. დამწველი გამოხეთ-
ქით B. გამომტყფოლვარე და
მტოკუფარი — დამწველი Cab.
მტოკუფარ, დამწველი Cq. გამოსლ.
9, 9 E.

გამონადები (16, 24 ეზეკ.) ბაგი-
ნები ZB.

ნ. განმონადები.

გამორთმევა ნაქონები თვისი მო-
უღლოს Z.

ნაქონები მოუღლოს AB.

გამორჩევა (1 მეფ. 7, 1) უკეთესის
ძებნა ZA.

უკეთესის ძიება B. უკეთესის
ჩხრეკა C. განუშარტავა E.

გამორჩეული საუკეთესო ZA.

გამორწყვა (გამორწყუა ZBCa)
მუწუჟის შალალის გამოდენა
ZAB.

მუწუჟის შარავის გამოდინება CAb.

მუწუჟის ბაყლის გამოდენა Cq.

გამოსაძრცველობა (გამოსაძრცუ-
ელობა Z) (კათიდ.⁴) სხეულთ
შემკობა ZAA.

მუსიკაზე მებრუნება AbB. გა-
თიდ. აჟმონიონი⁵ მუსიკელობი-
სა მიერ და გამოსაძრცველობი(თი)-
სა მიერ სლვად (+ რათა B) მუსი-
კელ)ობისა მიერ ვიდრემე სულ(ი)-
სა შეამკობ(დ)ენ (შევაგკობდეთ ნო-

¹ შდრ. Q—877, 154 v 3. * ნუსხაშია: „გამოიფრდიდეს“, * წყაროშია: „გამომ-
ცდუფოლვარე“. * შდრ. A—250, 58 r. 16.

ლო B) გამოხატულებით(ი)სა
სხეულ(ი)სა¹ BC¹.

გამოსახვა (გამოსახუა ZB) სახი²
დადება ZAB.

გამოსვლა ნ. გამოსლვა.

გამოსკუნილი (გამოსკვნილი A)
მონასკეებული ZAB.

გამოსხლა (გამოსვლა AB) (113, 1
ფსალმ.) ქვეყნით, გინა სახ-
ლით გამოცლა დატეევებით Z.

ქვეყნით, გინა სახლით გამოცლა A.
ქვეყნით ან სახლით გამოცლა B.

გამოსცადა საცდენელად შეად-
გა Z.

საცდელად შეადგა AB.

გამოსძეგულა (გამოსძეგვდა Aa)
(6, 11 მსაჯ.) ნაყდა (+ სცეხვდა
Z) ZAa.

გამოტანა შიგნიდამ გარ გამოლე-
ბა ZAB.

გამოუდელი (1, 22 ესაია) განუ-
წმედელი, გინა გაუჩხრეკელი
ZA.

(1, 22 ესაია) ესე არს არა-განწმე-
დილი, გინა განუჩხრეკელი B. არა-
განწმედილი Ca. არაგანწმედილი, გი-
ნა გაუჩხრეკელი (ესაია 1, 22) Cb.
ჟალბი Cq.

ნ. აგამოუცდელა.

გამოფერდილი ფერდ-დაღრმა-
ებული ZA.

ფერდ-დაღრმობილი B.

გამოფერწა³ 2 მეფ. 23, 6 ZAa.

გამოფრინდა Z.

გამოქანდაკებული (+ 1, 29 ესა-
ია ZABCb) გამოყვანილი ZAB
Cab.

გამოჭუცვნის (17, 5 ესაია) გამო-

აყრევიწებს ZAa.

გამოდება შიგნიდამ გამოტანა
ZABCab.

განუშრტყია CqE.

გამოდებული გამოტანილივით ZA.
გამოყვანა (გამოყუანა B) ილყ-
რო(ს) კაცის მსგავსად (მგზავ-
სად Ab) (3)ქმნა ZAB.

გამოყვანა (გამოყუანა B) ქვეყ(ა)-
ნით ან სახლით გამოასახ(ს)
ZAB.

გამოყვანილი გამოყვანა-ქმნი-
ლი ZAB.

გამოყუანა ნ. გამოყვანა 1, 2.

გამოყურვისა 44, 13 ესაია Z.

გამოჩენა საცხადო(დ) ქმნა ZA.

გამოჩინებული ჩინებულთან ნახე
ZAB.

გამოცანა ასახსნელი სიტყვა ZA.
ასახსნელი BC.

გამოცდილი ვასინჯული, გინა
განწმედილი ZAB.

გამოჩხრეკილი, გინა განწმედილი
Cb. განუშრტყია Ca.
ნ. წმიდა.

გამოცვლა⁴ სხვაჲ სხვისათვის მი-
ცემა ZAB.

გამოცვლილი⁴ სხვა(ჲ) სხვაზე მი-
ცემული ZA.

გამოცულა ნ. გამოცვლა.

გამოცულილი ნ. გამოცვლილი.

გამოცხადება (+ 1, 1 გამოცხ.
ZAa) გამოჩენასავით ZAB.

გამოცხადებული გამოჩენილი ZA.

გამოძიება (+ 33 ნემეს. ZAa)
ძიებასთან ნახე ZAB.

[გამოძიებული ნ. ხარბუზი].

¹ B-ში მოწმობა გადახაზულია. ² წყაროში: „გამონატრეწი“. ³ ნუსხებშია: „გამოცულა“. ⁴ ნუსხებშია: „გამოცულილი“.

გამოდრცვა გამოხატურობასთან ნახე ZAB.

გამოწახანგებული 41, 17 ეზეტ. Z.

გამოწურვა (40, 11 დაბად.) გამო-
ყვლიტა ZAA.

გამოჭვირვა ნ. გამოჭვრვა.

გამოჭვრევა ნ. გამოჭვრეტი.

გამოჭრა შიგნიდან გარეთ) ჩქარა
გამოსლვა ZAB.

გამოჭრა ნაქსო(ვ)ის (ნაქსოვთ
BCq) გამოკვეთა ZABCq.

გამოჭრალ ითქმის ნაქსოვთა გამო-
კვეთთა, გინა შიგნიდან გარეთ ჩქარად
გამოვარდნა და ეგვიტარნი Cახ
განუმარტავია E.

გამოჭურვება¹ სარკმლით რხედვი-
დეს ZAB.

გამოჭვრვა (გამოჭვირვა ZABCh
qE) გამოჭვრეტი ZABC.

გამომზერა E.

გამოჭყეტი თვალის (თვალთ B)
ძლიერ გახილება ZAB.

გამოხვეწა ნ. გამოხუეწა.

გამოხრვა² კორცის შემოდრცვა
კბილით ZA.

კორცთ აღარ შერჩენა B.

გამოხუეწა³ (გამოხვეწა ZABCh
qE) (+ 6, 7 ბარუქ ZAA) ხის
ჭურჭლის თლა ZABCE.

გამოჭდა ზეთის გამოღინება, გინა
არაყისა ZAA.

ზეთის გამოღინება AbB.

გამოქსნა ტყვის მორჩენა ZAB
გამოქსნა დახვანჯულის გამოგება
ZA.

დახვანჯულის გამოგება, გინა
ტყვეობისაგან მორჩენა B.

გამოჭურვება ცეცხლში გამოვლა

ZAABCb.

განუმარტავია Ca

გამოჭდომილი (20. 18 ლევიტ.)⁴
წილდოვანი ZAC.

წილდოვანი, გინა გამოჭდარი B.

გამოჭდომილი სარკმლით (სარ-
კმელში A) გამოჭდარი ZA.

გამუღვენება გამხილება ZAB

გამუღვენებული გამხილებული
ZA.

[გამრიგე ნ. იკონომოსი].

გამღივარი ZABCE.

ნ. მასხარა.

გამყოფებული (მყოფად შექმნი-
ლი ZAB.

გამჩუენება (გამჩვენება B) ღი-
დებით მოქცევა ZAB.

გამცემელი მოღალატე ZAB.

გამცემი მიმნიჭებელი ZAB.

გამძლე გაძლების მყოფელი ZA.

გამძრცველი ძრცვის მოქმედი
ZA.

გამჭვრვალი (გამჭვირვალე ZAB
Chq). ქვა ბროლის მსგავსი ZA.

ქვა ბროლსა და სარკესავით B.

ქვანი ბროლთა და სარკეთაებრ თხე-
ლი Cb. განუმარტავია Caq.

გამხილება სამალავის საცხადო
ქმნა ZA.

სამალავის საცხადოდ თქმა B.

გამხილებული სამალავის საცხა-
დო ქმნილი Z.

გან ესე ართრონი არს ბოლოს
კერძოდ, გინა ვიციტარეთ: იქმნა
მეფისაგან, გინა კაცისაგან, ანუ
მეფისაგან და ესევიტარნი. ბო-
ლო თავის კერძოდ ართრონად:

¹ ნუსხებში: „გამოჭვრეტი“. ² ნუსხებში: „გამოხვეწა“. ³ წყაროში: „გამო-
უქწილ“. ⁴ წყაროზე ძიებითა მომდევნო სიტყვასა აქვს, იქ უნდაა

განმორთობით. განკაცებით, გან-
გულვებით და მისთანა ყოველ-
თა ზედა ZA.

პიკოტონ- არს ბოლოს, კერძო, ვინა
ვითხებით, ვისგან: მეფისაგან, ვინა
კაცისაგან ანუ მეცუასაგან და ესე-
ფილარტო. ხოლო თავის კერძო: ვინა-
ღმრთობით, განკაცებ: ა, ბ, გ, დ, ე, ვ, ზ,
ზით და მისთანა ცოდნისა. განკაც-
გამოი შემღვოსა დანაშაულისა. ა. კ. 26) B. გან ითქმის ვითარცა ცოდნის
რამეთუ ოდეს კეთებდა (კეთებდა) Cq) ვისგან იქმნა, რომ გეზს (მოპო-
ვებენ Cbq): ჩვენ აცოცხალეს, ვინა
ცხოველთაგან, ანუ რამის(ა)განვე
იყო, ითქმის უგვაროდ C

განა ესე არს რა კაცსა ვიმოწმებ-
დეთ თხოვრებათა შინა, ვეტყვით:
განა ესრეთ(თ) თქვა? განა ესრეთ(თ)
გესმა? განა ესრეთ იხილე? ZAB.

განა არს, ოდეს კაცი დაიმოწმოთ
მოთხოვრებათა შინა, ვეტყვით: (+ გა-
ნა ესრეთ იყო? Cq), განა ესრეთ
თქვ(ნა) მან კაცმან? C. განუმარტა-
ვია E.

[განაბვა ნ. ჩბუნეა].

განაგარეწით 23, 16 იერემი. Z.
განავლდიანებული ავედრის უფა-
ლი ZA.

სეველიანი B

განათხოვრება ნათხოვრის თხოვება
ZA.

ნათხოვარის თხოვება B

განამტკიცა 2 კორინთ. 2. 8 Z.

განანჭრია წერილად დაეცემა ZA

განაოხეთ (1, 6 მალაქ.) შეივს
(3)ქმენით ZAaB.

განასხა 5, 10 მარკოზ Z.

განაფთნეს კარნი ჩქარა(დ) აღაბ-
ვნეს ZAB.

კარნი ანაზღად გააღეს. გახეთქნა-
საეთი Ca.

განაღა ეგრეთვე განა და უგვარია-
ნესი ZAB.

განაღამცა შე, ეგრეთ(თ)ცა, დამოწ-
მება ZAB.

ესე არს დამოწმებაჲ სიტყვისა,
შე, ეგრეთ C. განუმარტავია E.

განაღო გაქსნასავით ZA.

განაყოფი მოძმენი გაყრილ(ნი)
ZA.

ძმა გაყრული B.

განაჩენი წიგნი განსაგებელი
ZABC.

განუმარტავია E

ნ. წერილი.

განაცუნა გაუყარა ZAB.

განახლება (2 კორინთ. 4, 16) გა-
ახლება Z.

განახარვა (3 მეფ. 18, 27) მეტად
გაიციხვა ZA.

განბერტუა (2, 10 ნაომ.) გაბერტუა
ZAa.

განბნევა დაფანტვა ZAB.

განბორგება ბორგეულად გაქდო-
მა ZAB.

განბორება კეთრის სნეულება
ZAB.

კეთროვნების სენი არს Ccb. კეთ-
როვნების სენია Cq. სენი რამ
არის E.

განბორება იგივე სნეულება (სე-
ნი B) ZAB.

კეთროვ(ა)ნება (+ არის Cb) Ccb.

განბორკილებული კეთროვნებაჲნი Cq.
სნეული რამ არის E.

განბრკინეება ახალ გარცხილივით
მოელვარობა ZA.

განბრკინებული (განბრკინებული Ca, განბრკინებული Cq) ახალ ვარცხლილით მოელვარება B. განბრწყინვალეზულსავით Cb. განბრწყინ(ვებელივით Cag. გარცხილს ჰგავს E¹.

განბრკობა (განბრკობა Aa) (18, 16 გამოსლ.) გასამართლება ZA.

განბძარვა (გაბძარვა B) (+ 15, 3 იერემ. ZA) დახეტქა ZABCE.

ნ. გაქეჩა.

განგება გარიგება ZABC.

განუშარტავია E.

განგვრემა ნ. განგურემა.

[განგლეჩა ნ. გაქეჩა].

განგმო (2 მეფ. 6, 16) გმობილად შერაცხა ZAa.

გმობილად ზრახა (2 მეფ. 6, 16) Ab.

განგოზა (23, 27 მათე) კირითა და ცარცით შეგლეხა ZAB.

განგრაგნა (2, 9 ეზეკ.) გაიხვია Z

განგრკეს განდრკეს ZAB.

განგრუნდა გამგუნებას ჰგავს: ძვირბრინე: „განგრუნდა და უოვლად-ეე ვერ შეუძლო“; „ნათობდა განგრუნებული მაცთურებითა“; „სხვა განგრუნებული მღებარე იყო“, — დიდი შაბათის ნეტაფრასში; „განგრიხნა მეფე და განგრუნებულ იქმნა“ E.

განგრუნვება გამგუნვება ZAB.

გამგუნ(ვ)ებასავით (+ გინა გამტრებასავით Cb) C.

განგრძობა გაგრძელება ZAC.

გაგრძელება საქმისა თუ სიტყვისა B. განუშარტავია E.

განგულისხმეზა² შინაგან მღებარე სიტყვა B.

განგურდიოხ ნ. განიგურდიოხ.

განგურემა განგურემა CqE) მახვილის გაჩრა ZABC.

განუშარტავია E.

განგური პირუტყვით განაცხებნი (განაყარი C) ბეწვი ZABC.

ბეწვი გაშვებულა E

ნ. თმა.

განგცე 38, 16 იერემ. Z.

განდგომა გაცლა ZA.

განდგომილი გაცლილი ZA.

განუშარტავია B.

განდობა ხეაშიადის მითხრობა ZAB

განეცლთა (3, 24 მარკ. ZA) განყოფა ZABC.

განდოლოლეზება განყოფილება არის E

განერა (22, 30 იობ) მორჩა ZAa.

განექუა (ვანექეა ZAE) დააკლდა ZAB.

დაკლდა განექეა Cag.

დაცარიელდა სე დაკლდა Cq. დაცარიელდა E¹.

განეკაიდვე 16, 5 იერემ. Z.

განვიბიწნეთ ზაწნი განვიყარნეთ ZAa.

განვიგო 2, 23 ფილიპ. Z.

განვ(ი)ფრთენ 16, 8 ეზეკ. Z.

განვყერთ 3, 2 ამბაკომ Z.

განვყლდი (+ 6, 6 ფსალმ. ZA) განვიყაფე ZAB.

განვრდომა გალატ. 5, 4 Z.

განვრცომა 2 კორინთ. 6, 11 Z.

განზრახვა (+ 14, 26 ესაია; 5, 19 ესაია ZAa) განზრახვა უკვე

¹ განმარტება E-ში ვადაზნულია. ² ნუსხებშია. „განგულიტყვა“. ³ E-ში განმარტება წინათ სხვა მქონია, შერძე ვადაზნულია: „განვლდა განვლდა და განვლდა სიტყვასიტყვითის იტყვის, ხოლო განვლდის — უსწლოთაჲთა“.

არს გამოძიება თვით ქმნულთა-
თვის, არამედ წინა აღრჩევით-
(თ), ვინავე განგულევებით წინა-
თვე გამორჩეულთაა საუწყო
უკვე, რამეთუ განზრახვა უფ-
როს ხოლო გულგებადთა და
გამოსაძიებელთა ზედა იხილვე-
ბის, არამედ წინააღრჩევა წინათ-
ვე გამორჩეულთა გვარქმნილთა
ზედა ZABC.

ნ. ფიქრი, წადილი.

განზღერებისდამი¹ განსაზღვრები-
სად ZABCab.

განთესვა განზნევა Z.

განზნევა (15, 6 იერემ.) A².

განთვსებულის ნ. განთვსებულის.

განთიადი (განთიად E) (+ 40,
6 დაბად. ZAA) დილა მოახლ(ო)-
ებული ZABCb.

განუმარტავი CaqDE.

ნ. გაცისკრება, ცისკარი.

განთვსებულის (განთვსებულის
ZB) (+ 12, 14 ზაქარ. ZAA)
თვისად მყოფი ZAB.

ნ. განთვსებულის განყოფი-
ლება (შემთხვევით³ თან), უგან-
თვსებულესი, შემთხვევითი,
ხუთნი ქმანი.

განი სივრცე ZABCD.

განუმარტავი E.

ნ. განიერი.

განი (+ კათილ. ZAA) ბოლოს არ-
თრონია: მყოფთაგანი კაცთაგანი
და მისთანანი ZA.

მყოფთაგანი, კაცთაგანი, ცხოველ-
თაგანი და მისთანა B.

ნ. გა.

განიგულე გულისხმა-ყავ ZAA
განიგურდიოს (განგურდიოს ZA)
(+ 14, 5 ეზეყ. ZAA) გვერდი
შეაქციოს, გინა განდრეკოს
ZABCab.

განიერი (განიერი და ვრცელი
Cab) განის მქონებელი ZAB.

განიერი ითქმის ორბოს მსგავ-
ს(ი)სა, ბოლო ვრცელი—ველს
მსგავსისა Cab.

განიფესუნეს (განიფესუნეს Aa)
(23, ზირაქ.) ფესვი გაიდგეს ZAA

განიჭიტნეს განილივნეს ZAB.

განილივენსავით Cab.

განიჭმნა (+ 2, 1 დანიელ ZAA)
სიმთრვალე და ძილი გაუფრთხა
ZA.

სიმთრვალე და ძილი განეშორა
თუ გაუფრთხა B. განეშორა თუ გა-
ნუფრთხა სიმთრვალე, გინა ძილი C.

განიშუა (განიშუა C) (+ 2, 1?
გოდება Z) იშვებდა, გინა გაშვე-
ბულ იქმნა ZAB.

იშვებდა, გინა გაშვება C

განიძირეს 12, 2 იერემ. Z.

განკანონება რიგის დადება ZAB.

განკარგვა (2 ეზრა 13) გარიგება:
ZAA.

განკაფა დაქსნა ძალისა, გინა
ხრწნა ZAB.

განკაფი არს დაქსნა ძალისა,
ხრწნადაც ითქმის CD. განკაფი არს
დაქსნა ძალისა; ხრწნილებათაც ითქ-
მის E.³

განკერძოება გაწილვა ZAA.

განკვართული ნ. განკუართული

განკვირვება ნ. განკვრვება.

განკითხვა (განკითხვა B) ძველ-

¹ ნუსხებშია: „განზღერებისდამი“ ² შდრ. A—51 (იერემ. 15 7) ³ E—
განსამარტავი სიტყვის მომდევნოდ სწერია: „გ. ს. თრბელიანი, ქვემო და“

რის-მეტყველება ყოვლი-
სავეთვის თქმის, ზოლო გა-
კითხვა ცხადთა ოდენ ზედა
საქმეთა. რომელი არა ძალ-
ედვას პირისპირ თქმა მოყვსი-
სა(ა), იგი ძეგრი-მეტყვე-
ლება ან არს, ზოლო გა-
კითხვა ოდენ (ოდეს BCb) ნაჭ-
მარსა ვისასმე (ვისამე BCb)
განვიკითხვიდეთ: ესე ვაჟარი
ვეცხლის მოყვარე არს და ესე
კაცი ამა ცოდვისა (ამისი Cb)
მოქმედი, და ესევეთარ(ნი)
ZABCb.

განვიცხვა (განვიცხუა AbB) სასა-
ცილოდ აგდება ZAB.

განვიცხული საცინლოდ აგდებუ-
ლი ZA.

განკრთა (7, 2 ესაია) შეშინდა
ZAa.

განკრთომა (განკრთობა Cb) (26,
16 ეზეკ.) შეშინება Z.

ანაზღი მცირე შიში (1 მეფე 25,
18) A. ანაზღი შიში მცირე B. იჩქი-
თი შიში CD. შიში იჩქითი E.

განკუართული (განკვართული
ZCqDE) კვართგაყდილი ZABCD.
კვართოსანი E.¹

განკუთვნა (განკუთვნა ZABDE,
განკუთვნა Cbq) (21, 14 ისო)
სრულიად შესაკუთრება ZA.

სრულიად შესაკუთრება, მსახურ
ყოფა B. ესე არს მსახურ ყოფა, გინა
სრულიად საკუთარ ყოფი Csb. სრუ-
ლიად(ი) საკუთარ ყოფა CqD. საკუ-
თარი. განკუთვნა არს სრულიად
საკუთარ ყოფა E.

განკურნება (18, 14 იოზ.) გამოთე-

ლება ZAA.

განკურნება (განკურნება CbqDE)
2, 21 დაბად. ZAA.

შიში დიდი(სა) ოცნებისაგან
AbCDE. ესე არს შიში დიდისა
ოცნებისაგან B.

ნ. შიში.

განლაღება (2 ზეჟლ. 8, 14) გა-
ლაღება ZA.

განლევა (+ 6, 10 ლევიტ. ZAA)
გალევა ZABCD.

გალევა, განლევა არს მყოფობსა-
გან არა-მოყოფ(ობ)ისად შიღრეკა სხე-
ულთა Csb. განუწარტავთა E.

[განლთოლვილება ნ. განეველთა].

განლიგება (+ 6, 40 ბარუქ ZA)
გაშტერებით უკმოობა ZAB.

გაშტერებასავეთ, გინა უკმოობა
Cb. გაუწიებასავეთ, გინა უკმო(ო)ბა
Csq. გაუწიება D. განლიგება გაშტე-
რებასავეთ ჩანს. გაშტერება თუ გაუწი-
ება E.

განმამრავლები² (18, 8 ეზეკ.)
სარგებლის სარგებელი ZAA.

განმარტება გამოსასავით ZABC
sbE.

გაშლა CqD.

განმალვძებელი ZAA.

განმეძვებულ 6, 9 ეზეკ. Z.

განმეზღრებელი³ (41, 12 ეზეკ.)
ესე არს ზღუდეს გარე(თ) ვიწრო
ფოლორცი, ხანის(ა) უწოდენ
ZAB.

(+ ეზეკ. 41, 12 Cb) ესე არს კე-
დელს გარეთ, გინა ზღუდეს გარეგან
ვიწრო ფოლორცივეთ კაცთა გასავე-
ლად, რომელსა ხანის უწოდენ
Csb.

ნ. ხანისა.

¹ E-ში წინათ წერებულა: „კვართგაყდილი“.

² წყაროშია: „განმზღრებელი“.

³ წყაროშია: „განმამრავლები“.

განმზადება მზა ყოფა თავისა
ZAB.

განმთავსებელი¹ (5, 8 მიქია) თვისად
შემქმნილი ZAa.

განმკარგველი (განმკარგულელი A)
ქვეყნის მართებელი ZAB.

ქვეყ(ა)ნის მზომელობის(ა) მოქ-
მედს(ა) უწოდენ CD. ქვეყნის მზო-
მელობითის მოქმედს უწოდენ E.

განმკაცრება განკრძალვა თუ სი-
ფრთხილე ZAB.

განმკაცრება და სიმკაცრე არს
განკრძალვა, გინა გამოწვლილვა Cab.
სიმკაცრე, განკრძალვა, გინა გამოწვ-
ლილვა Cq. სიმკაცრე, გაკრძალვა D.

განმკერველი გამოსაცდელი ZAB
Cab.

განმონადგები (+ 16, 24 ეზეკ.
ZAa) ბაგინები ZABCab.

განმსტრობა (18, 2 მსაჯ.) დაჯაშუ-
შვა ZA.

დაჯაშუშვა B.

განმსუიდელი (11, 5 ზაქარ.) სუი-
დვის მოქმედი ZAa.

[განმსჭელი ნ. უგანმსჯელობითე-
სად].

განმფრდელი 3, 4 ნაომ ZAa.

განმყოფებული საჭიროსთან ნახე
ZAB.

განმშოვლებასა 15, 9 იერემ. Z.

[განმხედველი ნ. აგანმხედველე].

განნამრავლები (18, 8 ეზეკ.) ვახ-
ში ZAa.

განორძნდების 4, 27 მარკ. Z.

განპება ესე არს ფრინველნი რა
ფრენითა ჰაერთა განაპობს, გინა
ნავი, ანუ თევზი, ანუ კაცი, და

ცხო(ვ)ელი შესლვითა წყალთა
განაპობს, გინა მძიმისა დაცემა
წყალთა განაპობს. სამოსლის
დახევაც განპებად ითქმის
ZA.

ესე არს ფრინველი რა ფრენითა
ჰაერთი განაპობს, გინა ნავი, ანუ
თევზი, ანუ კაცი შესლვითა წყალ-
თა განაპებენ, გინა მძიმე რაჲე და-
ცეს წყალთა და განიპოს. სამოსლს
დახმარეც განპებად ითქმის მ.
გახევისავით C.

ნ. გაქეჩა.

განპოხება დიდად გასუქება ZA.
გასუქება B.

განრაცხილ (12, 7 ლუკა) დათე-
ლილი ZAa.

განრეშოზმ ურთიერთს განყო-
ფილნი ფრიად წინააღმდეგომნი
ZAB.

მათ უწოდიან (უწოდენ E) ფრიად
წინააღმდეგომთა ურთიერთ(ა)ს გა(ნ)-
ყოფილთა CDE.

განრთხმა ZAaBCDE (გართხმა
AbE) გაქიმ(ე)ა ZABCD.

განუმარტავია E.

განრიწება გარდარჩენა, გინა
მორჩენა ZA.

გარდარჩენა BCD. განუმარტავია E.

განრიხხება დიდი წყრომა ZA.
დიდი გაწყრომა B.

განრომა 15, 7 ესაია ZAa.

განრლუფული² (2, 10 მარკ.)
კორც-გონჯიანი ZAa.

განრყუნა (განრყენა D) (4 მეფე
8, 19) წავდენასავით ZA.

წავდენა BCD. განუმარტავია E.

ნ. სვრინდება.

¹ ნუსხებში: „განმთავსელი“. წყაროში — „განმთისველი“. ² ნუსხებში: „განრლუფული“.

განჩუნვა (2 ნეშტ. 3, 6) აღჩუნ-
ვასთან ნახე ZAA.

(2 ნეშტ. 3, 6) აღჩუნვაში ნახე
Ab. 2 ნეშტ. 3, 6 B.

განჩუმუნებული 3, 19 სოფონ. Z.

განსაზიდთა 42, 12 ეზეკ. Z.

განსაზღვრება ესე განსაზღვრება მოკლი-
თა სიტყვითა ცხად ჰყოფს ზუნებისა
საქმისა წინამდებარეობასა, არამედ
ითქმის განსაზღვრება შოღებითა
ქვეყნისა საზღვრისა დადებისაგან,
რამეთუ ვითარ-იგი საზღვრის დადუ-
ბა განჰყოფს თვისისა თითოეულ-
სისა, ეგრეთვე განსაზღვრებაცა გან-
ჰყოფს თვისისა თითოეულისასა სხვისა
ბუნებისაგან. ხოლო საზღვრისა სი-
მართლუ¹ არს და არცა ნამეტნაობა
და არცა ნაკლებობა ლექსთა. სრუ-
ლი ვიდრემე საზღვარი იგი არს E.²
ნ. წარწერა.

განსათხეველი გასახსნელი წამა-
ლი ZA.

გასახსნელი წამალი, 'დახაქცევე-
ლი' B.

განსათხეველი (განსათხეული C)
(+ 3, 20 ესაია ZAA) ქალთ
თმის სატანი ZA.

[განსაწენელი] B.³ განსათხევე-
ლი არს თმი(ს) სატანი ქალთანი,
ხოლო კოწლები — ფოჩები მათი
Cახ. განსათხეველი არს სათ-
მენი ქალთანი, ხოლო კოწლები —
ფოჩები მათი CqD. თმისატნები E⁴.

განსაშორებელი (+ 10, 4 მარკ.
ZAA) განყრისა და გან(ყ)ოფის
კელითწერილი ZAB.

განსაშორებელი ეწოდების განყრი-
სა და გა(ნ)ყოფისა და განშორებუ-
ლობა. რაწერილსა კელითწერილსა
გაო. წ. CD.
ნ წყ.

განსაცდელ 13 მათე ZA)

მოსანახებელი ZABC.

განუშარტავია DE.

განსაწმედელ რომელ არს სალ-
ხინებელი, სიდა არს მონანულ-
თა ცოდელითა სულთა სამყოფი
ZAA.

ნ. საბონი.

განსახლვა (30, 3 იერემ.) აყრა
დედა-წულითა ZAA.

განსახლულობა სხვაგან დასახლე-
ბა ZABCab.

გარდასახლება Cq.

განსვენება ნ. განსუენება.

განსოქდა (+ 1, 18 საქმე ZA)

გასქდა ZAB.

განსივება (5, 22 რიცხ.) სომსიენე
ZAA.

განსიკუნება (განსიკვნება DE) გა-
მონასკვა ZABCb.

ნოენბრის 14-მთავარიან გე-
ლოზთ მეტაფრასში, თქრო-
პირის თქმულთ: „აჟალად გო-
ნისკუნებით, განსპირდებით და აცო-
ლოზთ შის ცნობასა“ CaqDE⁵.

განსლვა (4, 15 საქმე) გარ წასლვა
ZAA.

განსრულება გათავება ZAB

განსუენება (განსუქნება ZA, გან-
სვენება CbqDE) (+ 25, 25

¹ წყაროშია: „სიმართლე“. ² განმარტება შემდეგში ვადაუხაზავთ; იგი აღებულია იოანე დამასკელის კათილორიიდან 13. ³ B-ში ადრე ყოფილა: „ქალთ თმისატა-
ნი“, რაც ვადაუხაზავთ. ⁴ E-ში ყოფილა კიდევ: „განსათხეული და კოწლები თმი-
სატნება“, რაც ვადაუხაზავთ. ⁵ წყაროს დასახელება და მოწმობა Cb-ში ვადაუ-
ხუდია.

ესაია ZAA) შრომისაგან შეება, გინა ღირსებით სიკვდილი ZA.

ესე არს შრომისაგან შეება, გინა ღირსებით სიკვდილი B. ესე არს შრომისაგან, გინა ღირსებით შეებად მოსლეა; გა ნ ს ე ე ნ ე ბ ა დ ითქმის კეთილი სიკვდილი სასუფევე(ე)ლად მისასვლელი Cab. მოსვენება CqD. განუშარტავია E.

ნ. შაბათი.

განსძეება (+ 28, 9 ესაია ZAA) სძისაგან განყენება, ძუძუს გაშეება ZA.

სძისაგან განყენება B.

განსძეებული სძისაგან განყენებული C. განსხირბვა (განსხირბვა Aa, განსხირბა B) გაჟიმ(ე)ა ZAB.

განსჯა¹ განშჯა, გასამართლება ZA.

განშჯა B.

განსჯერვიდა განაწესებდა, გაართვებდა ZA.

განაწესებდა, ესე იგი არს გაართვებდა BCab.

განტაფნა (+ 29, 22 იერემ. ZAA)

ტაფნაში მოხრაცა ZA.

ტაფნაში მოხრაცა, 'ატაფონა' B.

ციცხლით მოხრაცა C.

განტევება (+ 26, 32 საქმე ZA)

გაშეგება ZABCD.

განუშარტავია E.

განტეხა (+ 26, 26 მათე ZA)

შემუსრვა ZAB.

ნ. გაქერია.

განტვინა ნ. განტვნა.

განტვინვა ნ. განტვნვა.

განტინა (43, 12 იერემ.) რაც ჰქონდეს, წაართვან (წაართვას B) ZAB.

ქონების აღარ შერჩენა, გინა კაბილეა (იერემ. 43, 12) Cab. ქონების აღარ შერჩენა CqD. აღარა შერჩენა ქონება E.

განტვნა² ტვინი გამოადინა Z.

განტვნვა ტვინის გამოღენა ABCD. თავის გაჰყვრა E

განუზღვრებისდაში (განუზღვრებისდაში ZAB) განუზღვრებლობისად ZACab.

განუზღვრებლობისად B.

განუკვეთილი (განუკვეთილი ZABCabE, განუკვეთილი D) გაუტრელი ZAB.

განუკვეთილი ოთხგვარად ითქმის, რამეთუ განუკვეთილი საბედიდების არა განკვეთილი, არცა განკვეთილები, ვითარ-იგი წერტილი (+ და აჟი CD) და (+ ეიდრევე E) ერთი, ზოგელ(ნ)ი-ესე ურთოდენოდცა იწოდებოდა. განუკვეთელად უკვე ითქმის ძნიალ განსაკვეთელიცა, რომელ არს ძნელად განკვეთილი, ვითარ-იგი აღმახი ქვა და ეგვეთარნი. (+ კვლად CD) განუკვეთელად ითქმის სახეცა, რომელი არღარა (არღა CD) მერმეცა განიკვეთების (განიკვეთების CD) სხვისა სახისა მიმართ, რომელ არს სახ(ე)ანი სახე, ვითარცა კაცი, ცხენი და ეგვეთარნი. ზოლო საკუთ(ა)რად განუკვეთელად ითქმის, რომელი განიკვეთების ვიდრევე, გარნა არღარა ჰმარხავს შე(მ)ადგომად განკვეთისა პირველსა სახესა, ვითარცა პეტრე განიკვეთების უკვე სულად და კორცად, არამედ არცა სული თავით თვისით არს კაცი სრული, ანუ პეტრე სრული, არცა კორცნი, ამისთვის ვიდრევე არს ფილასოფოსთა-შიერი სიტყვ(ა)ს, რომელი გვაშსა ცხად ჰყოფს CDE.

განუფიწლენი 49, 32 იერემ. Z.

¹ CD-ში ერეული განშარტება, ნ. განშჯა'სთან. ² ნუსხაშია: „განტვნა“. ნუსხებშია: „განტვნვა“. ³ აქედან D ხელნაწერს აკლია ფურცელი.

[განუშორებელი 5. შემთხვევითი].

განუჩემოთ 45, 1 ეზეც. Z.

განფესულ არს (3 ზირაქ.) ფესე-
გაუღგამს ZAA.

განფიცხება „განაფიცხა გული
ფარაოსი“, სხვაგან იტყვის:
„ღამძიმდა გული ფარაოსი.“

სხვაგან: „განძლიერდა გული
ფარაოსი“, ესე იგივე და ერთ
არს სიბოროტე, ვითარმედ ქვა
იქმნა გული ფარაოსი, რამეთუ
განფიცხება არს გამაგრება, ვი-
თარცა ქვა(თა) ZAB.

„განაღიცხა გული ფარაოსი“, სხვა-
გან სწერია: „ღამძიმდა გული ფარა-
ოსი“, სხვაგან: „განძლიერდა გული
ფარაოსი“, ესე სამივე ერთ და იგი-
ვე სიბოროტე, ვითარმედ ქვა იქმნა
გული ფარაოსი C.

განფრდა გა(ნ)სყიდა ZA.

განფრდილი ნებისით თავი გაიყი-
დოს ეამ რაოდენ, გინა სრული-
ოდ (+ გაიყიდოს ZAA) ZA.

ესე არს ნებისით თავი გაიყიდოს
ეამ რაოდენ, გინა სრულიად B. გან-
ფრდილად ითქმის, რომელმან თავი
თვისი გან(ი)ყიდოს თვისითა ნებითა
(ა ნებისით თვისით Cq) ეამ რაოდენ,
გინა სრულიად C.

[განფრეწა ნ. გატეჩა].

განფრთხობა (+ 9, 24 დაბად.
ZAA) გამოფხიზლება ZABC.

განუმარტავია E.

განფრთხობა დამფრთხალთ წასე-
ლა ZABCab.

განჭარვება ქარსავით წა(რ)ტდომა
(+ 2 კორინთ. 3, 7 Z) ZAC.

ჭარვით წარტდომა B. განუმარტა-
ვია E

განჭიკება დიდად უკუწილება
(უკუწილება Z) ZAB.

„...“ უკუწილებასავით Cab.

უკუწილება (+ დიდი Cq) CqE.

განჭრევა წვლალად დაღეწა
ZAB.

განჭხვა¹ (4, 4 გოდება) მიქსოვ-
მოქსოვა ZAA.

განყო (გაყო Z) (2 ეზრა 8, 5)
განყო Z.

(2 ეზრა 8, 5) გაყო A.

განყოფა (განყოფა და გაყოფა E)
გაყოფა ZABC.

განუმარტავია E.

განყოფილება ZAA.

ნ. ხუთნი კმანი.

განყუებული ყურთ ავად ესმო-
დეს ZA.

ყურთ ავად სმენა BC. „ყურნი

განმიხვეს ნებისით განყუებული“ E.

[განშორებადი ნ. შემთხვევითი]

განშჯა განმსჯელობითი არს შე-

ყვანებითთა ვიდრემე შორის

თავით თვისით ჭეშმარიტი ზედ

ცნობა(ა), ესე იგი არს თავისა

თვისისა ცნობა(ა). ხოლო საშუ-

ალთა შორის უცთომელად კე-

თილისა ბუნებისაგან წინააღ(მ)-

დგომისა უცოდველად უანმრჩე-

ველი ვონიერისა გრძნობისა(ა)

(ცნობისა Ab). ხოლო სრულთა

შორის საღმრთოს(ა)გან ეამომ-

რწყინებულისა შინაგან მყოფ-

ცნობა და სხვათა შორისცა

ბნელად მყოფისა თვინიერ მიერ

სანთლის(ა) განათლებად შემ-

ძლებელა. დაღათლ საყოველთა-

¹ წყაროში: „განეტეა“.

ოდ და არ(ს)ცა (+ და ZABC aqD) იცნობების განმსჯელობათი ესე საღმრთო(ა)ნ ნებისა უცთომელი მიწთომილებამ (მიწთომამ BC, მიწდომამ D) ყოველთა შინა ეამსა, ადგილსა და საქმესა, რომელთა შინა განყოფად უტევებიეს მხოლოთა განწმედითა შორის გულთა და სხეულთა და პირთა განმსჯელობითი არს სვინილისისა შემწიკვლებელისა და განწმედილისა გრძნობა ZABCD.

განჩეგებული (45, 4 ეზეკ.) განწილულივით ZAA.

განჩინება (+ 29, 27 გამოსლ. ZA) სამართლის დასკვნა ZABC. განუშარტავია E.

განცდა (+ 49, 19 დაბად. ZAA) დანახვა ZA.

მონახ(ვ)ება BC. განუშარტავია E.

განცდა (+ 2 სჯულ. 6, 16 ZAA). გამოცდა ZA.

განცვიბრება, განცვიფრება ნ. განცვფრება.

განცმა (+ 27. 33 დაბად. ZAA) შიგ გაყრა ZAB.

განცოფება ჭკუის წისკლა ZAB.

განცვფრება (განცვიფრება ZAB-Cab, განცვიბრება E) შიში დიდი საოცრისა რასაგანმე ZA.

ესე არს შიში დიდი საოცრისა რასაგანმე B. განცვიფრება არს შიში დიდი საოც(ა)რისა რასაგანმე C. შიში დიდი საოცრისა რამესაგან E. ნ. შიში.

განცხადება საცხადოდ შექმნა ZAB.

განცხრომა თამაშობა, ხუმრობა და ლბინი ZA.

თამაშობა ანუ ხუმრობა და ლბინი B განცხრომად ითქმის ხუმრობაცა ლბინი(ცა) და თამაშობაცა C. ხუმრობა. განცხრომა არს ლბინი დიდი, გინა ხუმრობა და თამაშობა E!

განძარცვა ნ. განძრცვა.

განძება (+ 9, 27 მარკ. ZAA) გა(ნ) გ დ ე ბ ა ს თ ა ნ ნახე ZAB.

გ ა ნ ძ ე ბ ა ცხოველთათვის ითქმის, რათა შორს განიდევნოს, ხოლო უსულოთათვის გ ა ნ გ დ ე ბ ა (+ ითქმის Cab) C. სულიერისა ცხოველისა ითქმის გ ა ნ ძ ე ბ ა, ხოლო ხეთა, ქეთა და უსულოთა ითქმის გ ა ნ გ დ ე ბ ა E.

განძვინება ნ. განძვნება

განძი უნჯი ZABC

განძი სომხურია. უნჯსა უწოდენ E.

განძი შეფეთა ერთი წამალია ZABC.

განძირნეს (40, 24 ესაია) ძირი არ გაიდგან Z.

განძრცვა (განძარცვა Aa) (2 ეზრა 4, 23) გაშიშვლება ZAA.

განძვნება² (+ 50, 34 იერემ Z) მკეტური გა(ნ)რისხება ZAB.

დიდად (დიდი E) გაჯაგრება CE.

განძლომა (2 სჯულ. 6, 12) გაძლომა ZA.

განწამვასა 122 კაცშ.³ ZAB.

¹ E-ში იდრე წერებულა: „დიდი სიხარული, მხიარულებით ლბინი“, რაც გადაწეხანეთ. ² წესებშია: „განძვინება“. ³ შდრ. იოანე პეტრიწის თარგმანება, წიგნი 1: 33-75, 8.

განწესება (3 ეზრა 1, 4) გარიგება ZAA.

განწვალეზა (განწვალეზა AB) (+ განწვალეზა BC) განყოფილებისა გვარი არს, ვითარცა განიწვალეზის კაცი წულად და ქალად, და განიწვალეზის კაცი სულად და კორცად, (+ და ZAB) ცხო(ე)ელ(ნი)ცა განიწვალეზის (განიყოფილების ZA) სიტყვიერად და უსიტყვიერად (+ და ეგვევითარად ZA; და ეგვევითარნი BCab) ZABC.

განწვალეზა განყოფილებისა გვარი არს, ვითარცა განიწვალეზის კაცი წულად და ქალად, და განიწვალეზის კაცი სულად და კორცად, ცხოელნიცა განიწვალეზიან სიტყვიერად და უსიტყვიერად. შემდგომი კათილოგიათა შინა იძიე E.

განწირვა კელის აღებასავით ZABC.

განწმელა (+ 5, 14 ლუკა ZAA) წმიდა იყოს ZAB.

განწონება შიგ გაჩრა ZAB.

გაჩრა CE.

განწულეზა ნ. განწვალეზა.

[განწყვიტა ნ. გაჭერა].

[გაჭრა ნ. გაჭევა].

განხანება (48, 17 ეზეკ.) ხანის გამოსლვა ჟამთა, გინა 'ადგილობაჲ' Z.

ხანის გამოსლვა (გამოსლვა B)

ჟამთა AB. განზიდულოვით C.

განხევა ტყავის განკვეთა ZAB.

ტყავთ(ა) განკვეთა C. განუშარტავია E.

ნ. გაჭერა.

განხეთქა (+ 5, 4 მარკ. Z) მიწათ.

და კლდეთ(ა) განაება, გინა წერილთა და ნაქსოვთა დახევა ZA.

ესე არს მიწათა და კლდეთა განაება, გინა წერილთა და ნაქსოვთა დახევა B. განხეთქა არს განაება მიწათა და კლდეთა, გინა წერილთა და ნაქსოვთა და მისთანათა დახევა Cab მიწათა და კლდეთ განაება Cq.

ნ. გაჭერა.

განხეთქილება არს განყოფილებისა ნ. ნებლობა B.

ნ. წვალეზა.

განხერხვა (1, 3 ამოს) ხერხით გაჭრა ZAA.

განხმა გაღება ZABCE.

განხრწნა (18, 18 გამოსლ.) კრწნილებაში ნახე ZA.

კრწნაში ნახე B.

განკდა (+ კორინთ. 10, 1 Z) ესე არს განძება გარე, გინა მდინარეთა და ქვეთა განვლა, გინა ჰამბავთა და სიტყვათა განსმენა. გინა სამოსელთა განძრცვა და ესევეთარნი ZA.

განკდა არს განძება გარე. გინა მდინარეთა და ქვეთა განვლა, გინა ჰამბავთა და სიტყვათა განსმენა და მისთანანი, გინა სამოსელთა განძრცვა B. განკდა არს განძება, გინა წყალთა განვლა, გინა ქვეთა და ღელეთა განვლა, გინა ჰამბავთა და სიტყვათა მოფენა და მისთანანი Cab გა Cq. განუშარტავია E.

განკერული გალობილივით ZABE გალობილსავით C

ნ. კერი.

[განკერა ნ. გაჭერა].

განკვრეზა ნ. განკურეზა.

¹ ნ. იოანე დამასკელის დოღლეკტავა, თ. II.

[განკსნადი ნ. პრტორეპიკონი].
განკსნა 7, 35 მარჯ. Z.

განკურება (განკურება Aa) 40.
19 იობ ZAA.

განკურება გაცხელება ZAB.

განჯაფა სამღერელია (+ ტყაბუ-
ნა Z) ZA.

განმარტავია BE. (უკმ.) განჯაფა
თურქთა ენაჲა, ქართულად ბიან-
ქო. ეწოდებოდა E.

განჯგონებული (განჯგონებულთა
ZAB) ბოროტი კეთილ(ი) ეგო-
ნოს ZAB

აღდგონის ნეტაფრასი
ეპიტაფიას თქმული: „ესე არა
იყო მხარულება, არამედ უგონო და
განჯგონებულთა“ CE¹

[განჯინა ნ. სარკმელი].

განჯუვ კელის შედება ZA.

კელის შედება. ვინა ვაყოფა B.

განჯუვ ვა(ნ)ყოფა ჰუვ ZA.

გაოცება, საოცრისაგან ზარის და-
ცემა ZAB.

გაპარვა მალე-თ წასლვა ZABC².
განმარტავია E.

გაპირება საქმის დაწყების ნება
ZABC.

გაბოზა განპება ZABC.

გაჟონვა მცირე რამ გადენასავით
ZAB.

გაჟღინთვა ნაბადთა და მისთანა-
(თ)ა ცვარით(ა) ავსება (ავსა B)
ZAB.

გაჟღინთვა არს ცვარით(ა) აღესა
მიწისა. გინა სამოსლისა (+ და მის-
თანანი Ceb) C განმარტავია E.

გარა გრძლად ორკაპი ჯოხი ZAB.
ორკაპი ხე წვლილი C. წვლილი
ორკაპი ხე E.

გარაო შეავით მწვარი (გან-
ბო ZAA) ZA.

გოლაზა შეავით მწვარი B გრ-
ედიონი C განმარტავია E.

გარდა მისგან კიდე ZA.

გარდას B

ნ. იგარდოს.

გარდაგდება გატყორცა, გრ-
წყალთ სხვაგნით გარდაღწ-
ZAB.

გარდაგება დიღარგოს
ZAB

გარდაგებული (+ 23, 41
ZAA) ზეიღამ ვავალაცი და
რეშე (გარშეშო B) მოფარდაც-
ლი ZAB.

გარდაგვალე ნ. გარდაგვალე
გარდაგორება 13, 11 ივლით ZAA
გარდაგრება მოღვლარე(ნ) კეთ
ZA.

მოღვლარე(ნ) კეთ B

გარდაგვალე (გარდაგვალე Z
(10, 20 საქმე) გარდაიარე ZA.
გარდადგინება მნეობსა(ნ) კეთ-
ცვლა ZAB.

გარდადება სნების შეყრა, გინა
ნიჭის განმზადება, გინა შინაგ-
თა გარეგან დადება, გინა ორ-
წვერთა ერთმანერთ(ს) ზედა გა-
ვრა, გინა კელის გარდაბევა
ZA.

სნების შეყრა, გინა ნიჭის გა-
დება, გინა შინაგანთა ვარჯიშ-
ბა, გინა ორთა წვერთა ერთმანერთ
გასაერთებლად გაყრა, გინა ს-
გარდაბევა B. გარდადებად ვიწყო
სნების შეყრა. გინა მისაცემლ(ს)
განმზადება, ანუ შინაგან(ს) ვარ-

¹ წყაროს დასახელება და მოწმობა B-ში გადახაზულია. ² Cq-ს ამას ქვემოთ
აქვია „გაშუება“-მდე.

გან დადებას, (+ გინა ორთა წვერ-
თა ერთმანერთზედ გასაერთებლად
გაერთება Cab) C.

გარდავლა (1 მეფე 9, 3) გარდა-
ქდომა ZA.

გარდაიხ მისგან კიდე ZABC.

გარდაკრვა (გარდაკურა ZCa,
გარდაკვრა E) ბეწვიანსა ტყე-
სა ზედა საპირის შეკერება, გინა
კვერთხითა ვისზე გარე სცეს,
გინა არტახი და მისთანა გარდუ-
ქიროს და მისთანანი ZA.

ესე არს, რა წამოსასხმელს საშო-
სელს ანუ ქუდსა ბეწვიანი ტყავი
ზედ შეაკერო, გინა კვერთხითა ვის-
ზე გარე სცე, გინა არტახი და მისთან-
ა რამ გარდა(ა)ბა და მისთანანი B.
გარდაკრვა არს, რა წამოსასხმელსა
სამოსელსა ანუ ქუდსა ბეწვიანთა
ტყავთა ზედა დააკრებდეს, გინა
ჯოხით(ა) გარე სცემდეს Cab. გან-
მარტავია E.

გარდამატება მეტად შექმნა ZAA.

გარდამიდვა ქელი გარდამხვია ZA.

გარდამხვია B.

[გარდამო ნ. ზეგარდამო].

გარდამრევიც 4, 18 ფილიპ. Z.

გარდამრიდა (გარდამრიდე E)
(ბალ.) ZABCE.

გარდარგვა სხვაგან დარგვა ZAB.

გარდარევა (+ 2 კორინთ. 2, 4 Z)

ფრიად გარდამატება ZACab.

გარდამატება ფრიად BCq. გან-
მარტავია E.

გარდართხმა (+ 103, 2 ფსალმ

ZAB) გარდაფენასავით ZABC.

განმარტავია E.

გარდარჩენა¹ იგივე ZA.

გარდარჩომა რა კირთა მორჩეს,

გინა საყოფნარსა გარდებატოს,
გინა უსაზლოდ ჰაერთა ჰვეშე
დარჩეს ZA.

ესე არს კირთა გარდარჩეს, გინა სა-
მოსელთა და მისთანათა გარდამე-
ტოს, გინა კაცი აერთა დარჩეს
უსაზლოდ B

გარდახაზელა სახელი გამოუცვალა C.

გარდახაზლება (+ 9, 11 იერემ.

Ab) სახლის გამოცვლა ZAB.

გარდახაზლება (+ 9, 11 იერემ.

ZAA) აყრა, წდოლა ZAB.

წდოლა, რომელ არს აყრა Cab.

და წდოლა აყრა Cq.

გარდატვრთვა (გარდატვრითვა

ABCab, გარდატვირთა Cq) (+

24, 32 დაბად. ZAA) ტვირთის

ჩამოკლა ZAB.

ტვირთი ჩამო(კ)კადა Cab. ჩამო-
კადა Cq.

გარდაქალწულება (23, 3 ეზექ.)

ქალწულობის (ქალწულების

AbCab) მოშლა ZACab.

ქალწულობით მოშლა B.

გარდაქარა გუბის ამოსხმა

ZABCE.

გარდაღედა გულის გაშიშვლება

ZABC.

განმარტავია E.

გარდაშეება (გარდაშეება BCE)

დაღმა მიშეება ZABC.

განმარტავია E.

გარდაცემა (+ 1 ნემეს. ZAA)

გარდაღენა ZABCE.

გარდაცემული საზღვარი. წარწე-

რა ZAB.

საზღვარი, ესე იგი არს წარწერა.

წარწერა(დ) ითქმის მწერალი აზრდი-

ლისა მხგალითთა C.

¹ ნუსხეში ეს სიტყვა „გარდარჩომა“¹ შემდეგა.

გარდაცმა (+ 5, 28 ესაია ZAA)
 შვეილდის საბლის ჩაგდება, გინა
 ყელზედ რა(ა)სმე გარდაცმა.
 გინა ღილის კილოს ჩაგდება ZA.
 შვეილდის საბლის ჩაგდება B. ესე
 არს შვეილდის საბლის ჩაგდება, გინა
 (+ ღილის Cab) კილოს ჩაგდება C
 განუშარტავია E.
 გარდაცმა ღილის კილოს ჩაგდება B.
 გარდაცქაფა (გარდაცქაფვა E)
 (+ 6, 9 მამათ-ცხ.¹ ZA) სიტყვის
 გარდასხვაება ZAC.
 სიტყვის გარდასხვაება, გარდას-
 წრაფვა B. განუშარტავია E.
 გარდაწყუედა (გარდაწყუევდა
 AaB) საქმის გაცალკეება ZAB.
 ნ. იმედის გარდაწყუედა.
 გარდაჭდობა ყელი(ს)-ყელზე გარ-
 დადება, გინა ნაჭდობის შეწყო-
 ბა Z.
 ყელი-ყელზე გარდახვევა B.
 გარდახდობა ნაჭდობების შეწყობა B.
 გარდაჭირება მაგრიად გარდაკრ-
 ვა ZA.
 მაგრა გარდაკრვა B.
 გარდახვევა ნ. გარდახუევა.
 გარდახვევნი ნ. გარდახუევნი.
 გარდახვეწა ნ. გარდახუეწა.
 გარდახუევა² ჭირის გარდადება
 ZAB.
 გარდახუევნი³ საყვარლობით მო-
 ხვევა ZAB.
 გარდახუეწა⁴ შორს გაქცევა ZA.
 შორედ გაქცევა B.
 გარდაჭდა ვალის მორჩენა ZAB.
 ვალის მიცემა C. განუშარტავია E.
 ნ. მაღლის გარდაჭდა.
 გარდაქდევინება დანაშაულის

ზღვევინება ZA.

დანაშაულის პასუხის მიცემა B.
 გარდაქდობა მაღლით ჩამოსვლა,
 გინა მთას იქით საბრძოლად
 მისვლა ZA.

მაღლით ჩამოსვლა BC.
 გარდაქდობა მთის იქით შტერობა, გინა
 რაც მოეცეინოს B
 გარდაქდობა თავს გარდასაყავა
 ZA.

გარდი-გარდმო განზე გაჩრა თუ
 მოხვედრება ZA.

განზე გაჩრა თუ მოქდობა B. გარ-
 დი-გარდმო არს არა სივრცელ, არა-
 მელ განისაღ Cab. განუშარტავია Cq.
 გარდიტვფროს (გარდიტვიფროს,
 AbB) აღმოტვიფრვა გასწავლის
 ZAB.

გარდმოქანება (3 მეფ. 22, 35;
 სისხლის ჩქევა ZAA.

გარდმოცვენა⁵ მაღლით ქვე ჩამო-
 ყრა ZAB.

გარე (19, 19 დაბად.) შინას გამო
 ZAA.

შინას გამო (+ 3 მეფე 7, 4 Ab)
 AbB. გირ(ე)შემო Cab. განუშარტა-
 ვია CqE.

ნ. განაგარეენით, გარეთბა, გა-
 რეული, გარისა, მოგარეებულა,
 საგარეო, შემოგარენი.

გარეთ სახლ(ი)ს გარ ZAB.

შინას გამო შორედ Cab. განუშარ-
 ტავია Cq.

ნ. საგარეთო.

გარეთბა ქურციკი, შველი, ნიამო-
 რი, არჩვი, ჭიჭვი — ყოველივე
 გარეთბა(ნი) არიან ZA.

(ოთხედ) ქურციკი, ნიამორი, არჩვი

¹ შლრ. A—1105, 161 v, b. ² ნუსხებში: „გარდახვევა“. ³ ნუსხებში: „გარ-
 დახვეწა“. ⁴ ნუსხებში: „გარდახვეწა“. ⁵ ნუსხებში: „გარდმოცვენა“.

შველი, ჭიჭვი — გარეთხანი არიან მ.
(ოთხფ.) გარეთხა არს ქუჩიციკი,
რომელსა თურქნი ჭეჩიანად სა-
ხელ-სდებენ Cab. (ოთხფ.) გარეთხა
არს, რომელსა თურქნი ჭეჩიანს
უკმობენ, ხოლო ქუჩიციკი
გარეთხას ეწოდებოდა და არა შველსა
Cq. (ოთხფ.) E.

ნ. ჭეჩიანი.

[გარეთთავარი ნ. მამათ-მთავარი].
გარემოს (+ 22, 14 იობ Zaa) გარ-
მოვლით ZAB.

გარესკნელი (22, 13 მათე) გარე-
კერძო ZAB.

ნ. სკნელი.

გარეული ველური, გინა შერეუ-
ლი ZA.

ველური, გინა შერეული B.

გარეშე (1, 10 იობ) მსოფლიო,
გინა გარემოს ZA.

მსოფლიო B. არა-სუფიერი Cab.

გარეშემო გარ(ე)მოტანებით ZAB.

გარეშემოწერილი შემოწერილ-
ში ნახე ZA.

განუშარტავია B.

გარეშემოწერილი, შემოწერილში
ნახე ZA.

განუშარტავია B.

[გარეშე წერილი ნ. წერილი].

გარეწარ (გარეწარი BC) (+ 11,
8 იერემ. Zaa) უხალისოდ, გინა
უნდომლად ZAB.

კიდის გარე, გინა ზანდაზან, გინა
იშვითად Ch. ზანდაზანსავეთ რამ
არის Ca. განუშარტავია Cq.

გართხმა ნ. განრთხმა.

გართხმული საქმის ფრიად მიღე-
ბას იტყვის ZAB.

გართხმული ფრიადსა მიღებასა
საქმისასა იტყვის C.

გართხმული ქარტაში მელანი გავ-

ლილი ZA.

გარიელი (ფრინ.) ZABCE.

გარინდება ტკივილთა და სენთა-
გან ვაშტერება ZAB.

ესე არს სენთაგან შეპყრობილსა
ჩუშად ყოფ(ნა) Cab.

გარინდება არს სენთაგან შეპყრო-
ბილსა ჩუშად ყოფნა Cq. სენთაგან
შეპყრობილის უნუშარიდ ყოფნა D.

გარიფრადი რიყურადი ZAB.

გარისა (+ 4, 12 დანიელ Ab) გა-
რეული, ველური ZAB.

გარეული, გარისათა გარეული-
სათა Cab.

გარისათა (+ 4, 12 დანიელ Zaa)

გარეულისათა ZA.

ველურისათა B.

გარისი ველური B.

[გარკაპოვტი ნ. კაყურაზი].

გარკუფა (გარკვეფა AB) გარჩეფა
ZA.

განუშარტავია B.

გარჩა (+ 17, 8 მათე ZA) მაგრამ-
სავით ZABC.

განუშარტავია E.

გარსაკრი ცხენის სარტყელი
ZABCb.

განუშარტავია CaeE.

გარისი კანივით რამ გარეგანი ZA.

კანივით რამ კორცი B. კანსავით
რამე კორცი Cab. განუშარტავია CqE.

[გარყვნა ნ. სვრინდება; შდრ. გან-
რყვნა].

გარჯა მოუსვენებლობით შრომა
ZAB.

გასამრჯელო შრომის ფასი ZAB.

გასინჯვა გახილვა თუ გაჩხრეკა
ZA.

გახილვა B.

[გახლვა ნ. თავს-გასლვა].

გასრება დატყველმასავეთ ZAB
განუმარტავია C.

გასტყვებულად ნ. გასტყვებულად.

გასტიბუბუ როკვა(ა) ZABCE.

გასტუმრება სტუმართ წასლვა ZA

სტუმართ წარვლება B
გასტყვებულად სტყვოსთან ნახე B
გასხლეტა სხლეტასთან ნახე ZAB.
გასხლეტა (25, 4 გამოსლ.) შტოს მოკვეთა ZAA.

გატანა თან წაღება უსულოთა ZA.

უსულოთ თან წაღება B.
გატარული ქირისაგან ვერ გაიძრას ZA.

ქირთაგან ვერ გაიძრას BC განუმარტავია E.

გატება შემუსრვა ZABCab.

განუმარტავია CqE.
ნ. გატეჩა.

[გატიღება, გატიღება ნ. ტია-ლი].

გატრიზავება კარგი სიტყვა რომ წაუკდინოს მტერობით E.

გატრუება სიმსუქნეზე მცირე ნაკლებობა ZA

გასუქებ(ა) ხაშული B.

გატყვება ნ. გატყუება 2.

გატყვებს ნ. გატყუებს.

გატყორცა სროლა ZAB.

გატყრობა გამოზასავით C. განუმარტავია E.

გატყუება (გატყუება A) შეეტყუოს ZA.

გატყუება¹ შეეტყუებს A

გატყუებს (გატყუებს Z) შეეტყუებს ZB.

გატყუება ნ. გატყუება 1.

გაუთავა გაასრულისავეთ ZA.
სოფლსავეთ B

გაუთავებელი გაუსრულებელი ZA.

გაუაუეთლიან² ელფის გაუზნდიან ZAB.

გაუაუეთლიან³ გაუჭრიდიან ZAB.

გაუაუეთელი⁴ ეულუფო ZAB

გაუაუეთელი⁵ გაუჭრელი ZAB.

გაუაუეთდიან ნ. გაუაუეთდიან 1, 2

გაუაუეთელი ნ. გაუაუეთელი 1, 2.

[გაუაუეთელი ნ. უმწყსი].

გაუწყებ (1 კორი. 12, 3) გაუცდინებ Z.

გაფრეწა ჭაქეთა და მისთანთ(ა) გახევა ZAB.

გაფრცქუნა ნაფრცქვენის (შე)-მოცლა ZAB.

გაფუება (გაფუება ZA) ცოხის გაღვი(ე)ება ZAB.

გაფუშვა შლასავეთ ZAAAB.

გაშლასავეთ C განლა E.

გაფშეკული ავად გამკარი ZAB.

გაქაფითება გატაცებით შექმა ZAB

მიქამ-მოქამებს Cარ მიქამ-მოქამა Cq მიქამ-მოქამა E

გაქირდვა გაკიცხვა ZAB

გაქცხვასავეთ Cარ.

გაქუსლვა ცხენის ჩქარა მიჭენება ZAB.

¹ ნუსხაშია: „გასტყვებულად“. ² ნუსხაშია: „გატყუება“. ³ ნუსხაშია: „გაუაუეთლიან“. ⁴ ნუსხაშია: „გაუაუეთელი“. ⁵ ნუსხაშია: „გაუაუეთელი“.

გაქუსლვა ქუსლით ცემა ZA.
გაქცევა რბენით წასლვა ZAB.
გაღება კართ გახმა, გინა პირის
ახმა ZA.

პირთ ახმა, გინა კართ ახმა B.

გაღვიება ნ. გაღვეება.
გაღვიება ნ. გაღვეება.
გაღვივნების ნ. გაღვევნების.
გაღვიძება ნ. გაღვიძება.
გაღმართ იმ მკარეს ZAB.

იმ მკარესაგით Cახ. განუშარტა-
ვია CqE.

გაღმართობა უკვდავად შექმნა
ZAB.

გაღრეება მთრვალობის გარდა-
მეტება ZAB.

მეტე მთრვალობა C. გაღოთება E.

გაღვეება (გაღვიება ZA, გაღვი-
ება BCახE) ცომის შემეაება
ZA.

ჯაღუება BC განუშარტავია E.

გაღვევნების¹ (52 კავშ.)² გაცხელ-
ლების ZAB.

გაღვეძება ძილისაგან გამოსლვა Z.
ძილისაგან გამოსლვა AB. ძილით
გამოაქვლა Cახ. განუშარტავია CqE

გაყენება გაღვიება კაცთა, გინა
წყალში რამც გაჰქნა არევით,
გინა თოვლმა(ნ) და ხორგმან
შეიყენოს რა(ა)მე ZA.

გაყენება არს გაღვიება კაცთა, გი-
ნა წყალში რამც გაჰქნას არევით,
გინა თოვლმა და ხორგმა შეიყენოს
კაცი B. გაყენება არს გაღვიება, გი-
ნა წყალში რამ გაჰქნას არევით Cახ.

გაყვინიზება ნ. გაყვინიზება.

გაყო ნ. განყო.

გაყოფა გაწილვა ZAB.

გაყრა გაშორება, გინა გაყოფა,
გინა შიგ გაველება ZA.

გაყოფა, გინა შიგ გაველება B. გაყო-
რად ითქმეს ცხოველთ განყოფა, გი-
ნა მძიეთა შიგან გაველება რისამე
Cახ. შიგ ვატარება Cq. განუშარტა-
ვია E.

გაყურება კმაამოუღებლობით
დგომა ZA.

კმაამოუღებლობა B.

გაყვნიზება (კაყვინიზება ZABC
ახ) ფრინველის პოხიერება ZA.

ფრინველთ პოხიერება B. (მ)ფრინ-
ველთ პოხილობა Cახ ფრინველი
პოხილი Cq. ფრინველი პოხიერი E.

გაშეება ნ. გაშუება.

გაშეს ნ. გაშუს.

გაშლა შეკეცილის გაფენა ZA.

გაფენა შეკეცალთა B. განუშარტა-
ვია CE.

გაშტერება გიტთან ნახე ZAB.

გაშტერება გიტთან ნახე შტერო-
ბა Cიხ

გაშტერებული მიღმხედარი Z.

გაშუება (გაშუტება A, გაშეება
ZCახE) განტეეება ZABCახ.

განუშარტავია CqE³.

გაშუელება (გაშუტლება ZA) (+
2 მეფ. 14, 6 ZA) მაშულარით
(მოშულარით B) დაზავება ZAB.

გაშუტება ნ. გაშუება.

გაშუტლება ნ. გაშუელება.

გაშუს (გაშეს E) შეგერგებისაგით
ZA

³გაშუტებას უკო B. გეწყობისაგით
C. „შუელებ ჯ-შეს, ჯელ ნემ თახა“ E.

გაჩეება (გაჩეება ღი ვაჩერება
Cab. გაჩეება. გაჩერება Cq)
(+ 15. 23 იობ Ag) თვის კონე-

¹ ნუსხებში: „გაღვივნების“. ² იოანე პეტრიწის შრომები (წიგნი I, გვ. 114, 13).
³ ნუსხებში: „გაღვიძება“. ⁴ Cq-ში აქამდის აღწევს დანაკლისი (ნ. გვ. 150).

ბად ჩავარდნა ZA.

თეისად გონებად ჩავარდეს B მის-
და მგონებლობა C. მისდა თქმულო-
ბა E.

გაჩენა გამოჩენა, გინა იქნა Cb.

გაჩერება (+ 15, 23 იობ ZAa)

იგივე გაჩემება ZA.

იგივე განეშება, ცუდად ვაშტერე-
ბა B

გაჩრა კორცში გაყრა რისამე
ZABCab.

განუშარტავია CqE.

გახხრეკა გამოწვლილვით გან-
ხილვა ZAB.

გაცემა მინიჭება, გაცემა არს
სიტყვისა და ხვაშიადის გამხი-
ლება (გამხელა A) ZA.

სხვათა მიცემა B. მიცემა სხვათა
Cab. განუშარტავია CqE.

გაცემება ერთმანე(რ)თის კრვა
ZAB.

გაციხკრება არს უწინარესი გან-
თიადისა, ზოლო განთიადი
არს მოწვენა ნათლებისა, რამე
ნაწილი, ზოლო ალიონი, რა
ღამე და დღე გაირჩეოდეს, ამით
ყოველთა დილა ვიდრე შზის
მოსვლა(დ)მდე და ვიდრე (+
შზის Aa) ა(ლ)მოსვლა(დ)მდე წი-
თელთა ღრუბელთა და ფიონა
ეწოდების ZAa.

არს უწინარესი განთიადისა, ზო-
ლო განთიადი არს მოწვენა ნათ-
ლებისა, ზოლო რა ეტრაჟი აღმო-
ენა ნათლებისა, რამე ნაწილი. ზო-
ლო ალიონი რა ღამე და დღე
გაირჩეოდეს. ამით ყოველთა დი-
ლა ვიდრე შზის მოსვლამდე და ვიდ-
რე შზის აღმოსვლამდე წითელთა
ღრუბელთა ორთონი ეწოდების
Ab არს უწინარესი ნათლებისა. ზო-
ლო განთიადი — მოწვენა ნათლ-

ბისა. ზოლო რიჟრაჟი — აღმოენა
ნათლებისა, რამე ნაწილი. ზოლო
ალიონი — რა ღამე და დღე გაირჩე-
ოდეს. და ამით ყოველთა ეწოდების
შზის მოსვლამდე დილა, ვიდრე იო-
ფამ დღისამდე. შზისა ვიდრე აღმოს-
ვლამდე რა შზის სინათლის ნაწილ-
ღე აღმოჩნდების, ეწოდებიან ორ-
თონი B.

გაცემული (მძრომ.) გაყრილი. გა-
ნა გველაძუა ZAa.

გაცრა ფქვილის საცერში გაღვსა
ZAB.

განუშარტავია E.

[გაცენაფა ნ. ჩბუნეა].

გაძაბვა მცირედ გაჭიმ(ვა) ZABC

მცირე ეჭიზა E.

გაძგიფვა მცირე(დ) შეყინება
ZAB.

ნ. ყინული.

გაძღება ძნელის მოჭირვება, გინა
ლართა და სამოსელთა დიდ(ს)
ხან(ს) გაუცკეთელობა ZA.

ძნელი მოიჭრვის B.

გაძნელება გასაჭირი შეეკნას ZA
საჭირო შეეკნას B.

გაძლოლა წინ უგიდლოდეს ZA.

წინ უიარდეს B.

გაძლომა (+ 2 შჭულ. 6. 12 ZA)
საქმლით მუტლის ავანება ZAB.

გაძლუანება სხვა წინ ავლინოს
ZA.

სხვა წინ უელდეს B

გაწარი გრძლად ნაგები მახე
ZABC.

ნ. მახე, საბრტე.

გაწბილება შერცხვენის დამართე-
ბა ZA.

შერცხვენასავით B. შერცხვენა-

სავით Cab. განუშარტავია CqE.

გაწვდა ნ. გაწუდა.

გაწირვა გარდაკვეთა მოყვარეთა
ZA.

გარდაკვეთასაგით B. გარდაკვე-
თა C. განუშარტავია E.

გაწირული თავ-გარდაღებული
ZAB.

გაწუღა¹ სრულიად გაშლია Z.

გაწყვედა ნ. გაწყუღდა.

[გაწყვეთა ნ. გატეჩა].

გაწყრომა გარისხმბის უმცირე-
სი Z.

გარისხმბის უმცირე A. გარისხე-
ბასაგით B.

გაწყუღდა (გაწყუშდა ZA. გაწყ-
ვედა E) გარდაწყვედა ZACq.

გადაწყვეთა BCab. განუშარტავია E.

გაწყუღთა (გაწყუშთა ZA) თოკის
ქელით გაგლეჯა ZAB.

თოკის უმახვილოდ განკვეთა C.

გაწყუშდა ნ. გაწყუღდა.

გაწყუშთა ნ. გაწყუღთა.

გაჭიდა ილეკროს მუშაკობა ZA.

ილეკრო იმუშაოს, გინა ტერელში

გაჯაროს რამე B.

გაჭიდა. ტერელში გაჯაროს რამე
ZA.

გაჭიმა (გაჭიშვა E) ძლიერ გაწევა
ZA.

ძლიერად გაწევა B. განუშარტავია
CDE.

გაჭირა ველად გაგარდნა ZA.

გაგარდნა BCD

გაჭირა მახვილით გაკვეთა ZA.

გაკვეთა მახვილითა B. გაკვეთა-
საგით C. განუშარტავია DE.

გაბუაპურთა ფრინველთ ზურგზე
გატრა ZA.

გაბუპირტვა შორს განერწყვა ZA.

გაბუპირტვა ძალით თვალთ გახი-
ლუბა ZA.

ძალით თვლი გაახელნონ B.

გახამება სახამებ(ე)ლის წასმა
ZAB.

გახევა ქარტისა და მისთანათა(ს)
განხეთქა ZAB.

გახეთქა გახევესაგით ZABCD.

განუშარტავია E.

გახეშვა გაჯრასაგით ZABCab.

გაჯრა CqDE

[გახმა ნ. გატმა].

გახრა მცირედ მოდრეკა ZA.

ცოტად მოდრეკა B.

გატდა გაძრობასაგით ZABCab.

განუშარტავია CqDE.

გატეჩა ხესა ანუ ძვალსა სიგრძის
თავს მახვილი დაჰკრა და ბო-
ლომდე განაპო, გინა კაპიანი²ზე
ქელით განაპო, ანუ ხილი, რა-
მეთუ განკვეთილებანი განიყო-
ფებიან ათერთმეტად. გატრად,
გაკვეთად, გატეჩად. გაპობად,
განხეთქად, გა(ნ)ხევად, გაფრე-
წად, გაგლეჯად, დატლეჩად და
განბძარვად, გაწყვედად (გაწყვე-
თად Z) და განტეხად. თავთა-
ვეთს ადგილს სწერია ZA.

ესე არს ხესა ანუ ძვალსა სიგრძის
თავს მახვილი დაჰკრა და ბოლომდე
განიპოს, გინა კაპელი ქელით განაპო
B. (+ განტეჩა C). გა(ნ)ტეჩა განკვე-
თილებიანგანი არს, რამეთუ განკვე-
თილად ითქმის ერთი რამე მახვი-
ლისა მიერ განიკვეთოს და განიკერ-
ძოოს. ხოლო განკვეთილებანი განი-
ყოფ(ებ)იან (ათად CqD) ათერთმე-
ტად გატრად, გა(ნ)ტეჩად, განპობად,
განხეთქად, განხევად, გა(ნ)ფრეწად,

¹ ნუსხაშია: „გაწყუღა“.

განგლეჯად (+ დაქლეჩად Cab), გან-
ბძარვად, გა(ნ)წყვედად (+ და C)
განტეხად. გა(ნ)ჭრა ირს (+ ქვემ-
დებარე D) რამცა მახვილითა გან-
პყვეთო; გა(ნ)ქეჩა ირს ხეთა ანუ
ხვილთა სიგოძოთა თავსა (თავთა D)
მახვილითა ოა სცე, მახვილის(ა) ცე-
მისა ძალბან ზოლოზდგ განაპნეს, ანუ
ხილი. (ანუ Cq) გინა კაპიანი ხე
ქელითა განაბო(ს) (+ და ეგვეითარ-
ნი C გა(ნ)ქეჩად ითქმინ (ით-
ქმის CqD); განაგება ირს აფრი
(აირი CqD) ფრინველთა მიერ ოდეს
ფრინველდეს, განაგებენ (ჰაერითა (აირ-
თა CqD), და წყალთა(ცა) განაგებენ
ნაუნე და კაცნი და ცხენნი შესლეითა.
ეგრეთვე ხენი და ლოდნი და ცეშითა
განაგებენ; კეალად განაგებად
ითქმის სამოსელთა დაბძარვაცა; გან-
ხეთქა ირს მიწათა, (+ განაგება, ანუ
D) კლდეთა და ქვათა განაგება, კე-
ლად წერილთა შემუსრვა(ცა) და
ეგვეითარ(ნი) (განხეთქად ვიტყვი
D); განხეთქა ირს ტყავთა გან-
ყვითა, გინა (+ ხის D) ქერქისა და
ფუტისა, ანუ თხელისა რასამე
(+ და ეგვეითარნი C); განგლეჯა
ირს სფირიდისა (სფირიდთა CqD) და
ჭილობთა, გინა (ანუ CqD) ბალანთა
და შატყლთა, ჟურქელთა და ეგვეი-
თართა უმახვილოდ ქელით(ა) განაგე-
ბა (+ ანუ სიძველით დახეთქა CqD;
(+ და კლეჩა ირს ქორცთა, თევზ-
თა და ეგვეითართა ქელით განგლეჯა
Cახ); განფრეწა ირს ჯაჭვთა და
ეგვეითართა შტკიყვთა გა(ნ)ხევა (გან-
პეზა D); განბძარვა ირს შვირე-
დრე განხეთქილება; გა(ნ)წყვეტა
(განწყვედა D) ირს საბელთა, ძაფთა
(+ და D) ღაზლთა და ეგვეითართა
უმახვილოდ ქელით განყვეთა; გა(ნ)-
ტეხა ირს ხეთა, ძეგლთა, რკინათა,
(+ და Cq) ქვათა და ეგვეითართა
უმახვილოდ (+ ქელით D) გა(ნ)ყვეთა

(+ რომელ ირს შემუსრვა Cb.
განუშარტავთა E.

გაპვრეტა ნ. გაკურეტა.

გაქლეჩა ხილისა, ანუ ქორცისა
ქელით გაპეზა ZA.

ხილი, ანუ ქორცი ქელით განა-
პო B.

გაქმა E.

გაქშობა ნედლი გააქმელო(ს)
ZAB.

გაკოცა (6, 12 ბარუქ) მწიკლის
(მწიკლის Aa) მოშორებმა, გან-
კოცა ZAA.

მწიკლის მოშორებმა Ab. მწიკ-
ლი მოაშორა B.

გაკურეტა¹ (+ 2, 13 იერემ. ZAA)
სადგისის გატარება ZAB.

გაჯავრდი გარისხდი Z.

გაჯი მიწა-ცირცი ZAB.

საგოზელი (+ ქართულად ცაჩ-
ცი ეწოდება და სომხურად ბრუი
Cb) Cab განუშარტავთა CqE.

ნ. მეგაჯე.

გაჯირჯედა ნ. გაჯირჯელა.

გაჯირჯება ნ. გაჯირჯებმა.

გაჯირჯულა² გასხვილდა Z.

გაჯირჯებმა³ ძალად დასიგება Z.

ძალად დასიგებული B.

გაჯიქება ჭიქად შეცვლა ZAB.

ჭიქებრი(კ)ობა C. განიდაგება D.
განუშარტავთა E.

გაჯობა მოგერცია ZAB.

გაჯრა გაქედისავით ZAB.

გზობა ხარშვა ZABCDE.

ნ. გზოლილი, მგზარი, მგზოლ-
ვარი, საგზოლისი, უვბილი, შეგ-
ზობა.

[გზოლვა შდრ. ზგოლვა].

გზოლილი (+ 14, 32 დანიელ ZA)

¹ ნუსხებშია „გაქვრეტა“. ² ნუსხაშია: „გაჯირჯელა“. ³ ნუსხებშია: „გაჯირჯებმა“.

წნოანი შექამადი ZAB.

გბოლილი არს შექამადი ცერცეთა, პრინცთა, მხალთა და მისთანათა, გინა წველათა Cab.

გებდღე (6, 18 მსაქ.) გიცდიღე ZA.

გგლის გეზრუნებლ (გეზრუნება B) თუ გრჯის ZAB.

გგონია საგონებელ გიჩნს ZAB Cab.

განუმარტავია CqDE.

გგუმი (7, 4 ეზექ) გტანჯავ Z.

[გდ ნ. ააგდღე, აგდღება, გააგდღო, გაგდღება, გარდაგდღება, გდღება, გულ-გდღებული, დააგდღო, დაგდღება, ვიგდღე, იგდღო, მაგდღებდა, მიგდღება, მოუგდღე, მუუგდღევ, საგდღებელი (საბეღლ'თანაც), საგდოლი, უგდღო, შეგდღება. შევაგდღე, შევაგდღევ, შემოგდღება, შემოვიგდღევ, შთაგდღება, შთამოგდღება. ჩაგდღება, ჩაიგდღო, წაგდღება].

გდღება კრთის ადგილზე დება ZA.

კრთის ადგილზე (ადგილსა Cab)

კრთის ადგილზე (ადგილსა Cab) ადგილზე (დ) დება-საიეთ ერთისა CqD. განუმარტავია E

გდღება ყურის მიპყრობა ZA.

ყურით მიპყრობა B.

გი ართრონი არს თავისა: გეუფ-ლე, გეყმე, გემონე და მისთანი (მისთანა Aa) ZAa.

გება უმრავლეს ეამ ყოფა ZAB

უმრავლეს ეამიერ ყოფა გებად ითქმის მოცდა კეალად კეალს გე-ბა კერპთა მიმართ შე-ნა-ღ-ა და კე-ბა. მ გ გ ბ ე ლ ი — შემწის — CqD. უმრავლეს ეამიერად ყო-ფ-ა ითქმის მოცდად, გება

ლად კერპთა მიმართ შეწირვა Cq. უმრავლეს ეამიერად ყოფნა D. განუმარტავია E.

გება კერპთ შეწირვა D.

გება მოცდა ZABD.

განუმარტავია E. გებდღე, ეგებდღე, ეგებდღეთ, შეგებდღე

გება კერპთ შეწირვა და კმევა ZAB.

[გება ნ. გ.].

გეგმი ესე არს რისა(ჟ)ც(ა) აღშენება 'ეწადოს, პირველ მოხაზოს მსგავსება ZAB.

ლაროს კრეა, გინა მოხაზვა CD.

გედი (ფრინ.) ZABCD.

[გეზ ნ. გავ 1].

გევნების 1 კორინთ. 6, 7 Z.

გეზელი ბაზნი მაშალნი ZA.

ქორი და მისთანა მაშალი B. (ფრინ.) განვიანი ფრინველი მაშალი C. (ფრინ.) D. განუმარტავია E.

გეზი წყლის კიდე კაცთ გასავალი ZA.

წყალთ (წყლის C) გასავალი კიდე BC. წყლის გასავალი DE.

გეზი უფროთ ისარი AbBCDE.

გელა თორნის სარეველი კეტი (ჯობი B) ZAB.

თორნის სარეველი ზე C. თორნის სარეველი DE.

გელაზი ზეთის საკდელი ქვა ZABC.

გელვება ცხენის მოტრიალება ZAB.

ცხენის ჰევქევი CDE

გილო გელოდინები ZAB.

გელიედ გელოდინები ZAB.

გელიქაში (გელიქაშად B) შორი-ხლო(ს) მიდევენება მისდა (მი-

სად $CaQD$) უცნაურად $ZABCD$.

შორიასლო მდევნება უცნაურად E .

გელმატო უგემური ჭამადი ZA .

უგემურად ჭამა B .

გელმირი აქიმი გინა პირის შესაკრავი ZA .

კიმი, გინა პირის შესაკრავი $BCab$.

გემართლები შეწნედ მართალ ვარ ZA .

მართალ ვარ შეწნე B

გემება (5, 1 დანიელ) გემოს ნახვა ZAa .

გემი გემო ZAB .

გემიერი გემო-კეთილი ZAB .

გემწენ 72 კავში: „(+ ხოლო CDE) ოდეს ქვემდებარედ გემწენ ნაწილებსა (ნაწილებთა $BCbDE$)“ $ZABCDE$.

გემო სიტკბო, სიმწარე, სიმლაშე, სიმეავე ZA .

გემო არს სიტკბო, სიმწარე, სიმლაშე, სიმეავე B . გემო(ნი) რომელიმე სულიერნი არიან და რომელიმე კორციელი. სულიერნი არიან ვითარ იგი რაოდენ(ი) სწავლითნი და ხედვითნი არიან, ხოლო კორციელნი ზიარებითა სულისა და კორცთათა. ამისთვის კორციელად სახელდებულნი, რომელნი იყვნენ საზრდელთათვის და თანა-ყოფისა და ეგვეითარათა. რამეთუ მხოლოდ კორცთანი ოდენ ვერ ეპოვებ გემოვნებათ. ხოლო გემოვნებად კეთილად იგი შეირაცხოლეს, რომელთა. არა თანა-შეთხზულ იყოს მწუხარება(დ) და არცა შობდენ საუნებელთა [+ სრულიად გენებოს, იოვანე დამასკელის წიგნის (ფილასოფოსობის CqD) 26 თავსა შინა (თავ-ში D) იძიე CD ჟ CDE .

ნ. გემება, გემიერი, გემრიელი, იგება, მავგებლობა, სიგება, უგემურად, უგემური; შდრ. გელმატო.

[გემოხ-ზილვა ნ. საგრძნობელი].

გემრიელი (გემრიელი და გემური Cab , გემრიერი, გემური Cq . გემრიელი, გემიერი D) გემო-კეთილი $ZABC$.

განუმარტავია DE .

ნ. გააგემრიელა, სიგემრიელე, გემის ნაოფლარი მწიკელი ZAB .

ნ. მწიკელი, ზირქი.

გემსხმენ 54, 15 ესაია Z .

[გენ ნ. შეგნება, შეუგნებელი].

გენება ნება გაქენდა ZAB .

გენეთლიამ ბერძენულია, შობი. ს ა დ გამოითარგმანება ZA .

შობისად გამოითარგმანება, ბერძენულია B . (+ გენეთლია E). შობისად გამოითარგმანების, ხოლო ეპიტაფია — საფლავსა ზედა $CabE$. (უცხ.) შობისად გამოითარგმანების, ხოლო ეპიტაფია — საფლავსა ზედა CqD

გენიტონ (დამასკელი, სარწმუნოება 79) რომელი არს იგებული B .

გენკი (კათილ.⁵) კერძოსა დამნიშნელი სახელია ZAB .

„ოდეს კერძოა რამე საქმეთა ანუ საქმეთა ძალი (ძლით B) იყოს რამე გენკისა მიერ დაენიშნათ. ხოლო ეპიტაფიან თქვა ნანდელი გენკისა მიერ, სპირო ვითამე არს“ — სხვა კათილორი AB . სხვა კათილორი AB : „გენკი და კატევითა“ CD .

ნ. კატევითადა.

გენცი⁷ (16, 5 ესთერი) იმედი თუ

¹ წყაროშია: „ოდეს ქვეშე მდებარედ გესმენ ნაწილებითნი...“ (ი. ბერტოლი II, გვ. 134, 17). ² აქამდის აწეეს D -ს დანაკლისი (იხ. გვ. 146). ³ იგულისხმება: „გარდამოცემა“. ⁴ ნუსხებშია: „გენეთლია“. ⁵ ანთა. ⁶ შდრ. $A-1463: 57 v$ b 39. ⁷ შდრ. $A-250, 70 v$, ⁸ წყაროშია: „საგენცობლად“.

ნუგეშ(ინ)ის-ცემა ZA.

იმედი თუ ნუგეშიცემა (16, 5 ეხ-
თერ) B. იმედი, გინა განსვენება
(+ ესთერ 16, 5 Cb) CD. თეკლის
ნეტაფრ.: რამეთუ იგი არს ხა-
ზღვარი ცხორებისა ყოელთა დევ-
ნულთა და უგენოთა გენცი და
შეშწე* E.

ნ. საგენტობელად.

გეომეტრი (გეომეტარი Ca) ქვე-
ყ(ა)ნის მზომელი ZABCD.

გეონი¹ (+ 8, 18 ისო ZA) ქელ-
შუბა (+ გესონი ZAa) ZABC
DE.

ნ. ლაბუარი.

გერგე ასაკ-მცირე ცხენი და მის-
თანანი ZAB.

(ოთხფ.) ასაკ-მცირე პირუტყვი Cab.

(ოთხფ.) ასაკ-მოკლე პირუტყვი CqD.

ასაკ-მცირე ცხოველი E.

ნ. ცხენი.

გერგილი საჭმის მარჯვე(დ)
მჭ(მ)ნელი ZABC. 'ერშაკობა' D.

გერი (4 მეფ. 19, 29) თანმოყო-
ლილი ყანისა თუ რაც ZAa.

თანმოყოლილი ცოლისა თუ ყანისა
(4 მეფე 19, 29) Ab. თანმოყოლილი
B. თანმოყოლილი (მოყოლილი Cq),
გინა სხვა C. 'მეორე ცოლის შვი-
ლი' D. განუშრტყვი E.

ნ. ნაგერალი.

გერიდები 1 კორინთ. 7, 28 Z.

გერცი კმელი ხილი გურკიანი
ZABCDE.

ნ. გურკა.

გერმა ფრინველის თივთიკი ZAB
CqDE.

ფრინველთ თივთიკი Cab.

გერმაკი (3 მეფე 4, 22) სომხურს

პგავს, მეტად წვლილი ZA.

(უკმა) სომხურია, წვლილს
პკვიან B. წმიდა ფქვილი (+ სომხუ-
რია Cb) CD.

ნ. წმიდა.

გერში (+ 24, 19 ლევიტ. ZAa)

ნაკოდთა მცირე სისხლი ZA.

მცირე ნაკოდთა სისხლი B. მცირე
ქრილობა, გინა ნაჭერი CD. მცირე
ქრილობა E².

გესავ გიმედნეულობ ZABCD.

გესი დანახეთქი, გინა ნალვარევი
ZABCab.

გესლი (+ 13, 3 ფსალმ. ZAa)

გველთა და მისთანათ შხამი ZA.

ესე გველთა და მისთანათა შხამი
არს B. გესლი ეწოდების გველთა.
ღრიაწალთა და ეგვეითათა შხამთა
მაკედინებელთა, გინა ქანთა ოქნი-
სა და მისთანათასა Cab გესლი ეწო-
დების გველთა და გველთა შხამთა
მაკედინებელთა, გესლი ეწოდების
რქინათა და მისთანათასა Cq გესლი
არს გველთა და გველთა შხამთა.
გინა ჟანგი რისამე D. გესლი - შხამი E.

ნ. ერესივმა.

გესლი (+ 6, 23 ბარუქ ZAa)

ილეკოს ჟანგი ZAB.

გეუვიან (33, 5 დაბაღ.) გეტე-
სეზიანსავეთ ZAa.

გეშეშბის (გეშეშბის Aa) (1
ნეშტ. 22, 9) ძე მოგეცემის ZA

გეშლო 1 კორინთ. 3, 2 Z.

გეშელუვის ქალ ქვეშე შენსა არს
ZAa.

გეჭა ხის დიდი გობი ZA.

დიდი გობი ხისა B.

გვა დაგვა, მოცოცხვა ZAB.

დაგვა, მოგვა Cab. მოგვა, ლავა

¹ ასეა წყაროში. ² E-ში აღრე წერებულა: „მცირე სისხლი“.

CqD კანუშარტაჟია E.

ნ. გავ 1.

გვადრაკი ნ. გუადრაკი.

გვადროებს ნ. გუადროებს.

გვადრუცი ნ. გუადრუცი.

გვალაგი ნ. გუალაგი.

გვალე ნ. გუალე.

გვალვა ნ. გუალვა.

გვამი ნ. გუამი.

[გვან ნ. გავ 2].

გვანება ნ. გუანება.

[გვარ ნ. გუარ].

გვარდაკი ნ. გუადრაკი.

გვარი ნ. გუარი 1. 2.

გვარლი ნ. გუარლი.

გვარჯილა ნ. გუარჯილა.

გვაჯი ნ. გუაჯი.

გვიდო ნ. გუეიდო.

გვიდეშაპი ნ. გუელეშაპი.

გვილთეფი ნ. გუელთეფი.

გველი ნ. გუელი.

გვემა ნ. გუემა.

[გვერდა ნ. აღმართი, ვირის-გუ-ერდა].

გვერდი ნ. გუერდი 1, 2, 3, 4.

[გვერდობა ნ. პირადმართი].

გვეს(ნ)ი ნ. გუესი.

გვესიო ნ. გუესიო.

გვიან ნ. გვან, გვანი.

გვიან სახლსა Z.

გვიანი ნ. გვანი.

გვიანკალიზ ნ. გვანკალიზ.

გვიდადუქიებენ ნ. გვდადუქიებენ.

გვილორი ნ. გვლორი.

გვიში ნ. გვში.

გვიშრა ნ. გვშრა.

გვინა ნ. გვინა.

გვინდა ნ. გვინდა.

გვინი ნ. გვინი.

გვირგვინი ნ. გვრგვინი.

გვირილა ნ. გვრილა.

გვირიბტი ნ. გვრისტი.

გვიძინი ნ. გვძინი.

გვლარძინილი ნ. გულარძინილი

გვრდემლი ნ. გურდემლი.

გვრემა ნ. გურემა.

გვრინვა ნ. გურინვა.

გვრინი ნ. გურიინი.

გვრიობა ნ. გურიობა.

გვრიტი ნ. გურიტი.

გვსიტყუავს ნ. გუსიტყუავს.

[გზ ნ. აღგზება, აღგზებული, გზე-ბა, საგზებელი].

გზა არს ზომიერი კაცთა საგალი-ხოლო შ ი რ ა — ვრცელი, და ბ ი-ლი კ ი — ვიწრო, ხოლო ჭ ა-შ ა ნ ი — შამბნართა ანუ თოვ-ლთა ზედა გატყევილი საგალი და წ ა ვ ა რ ნ ა — კლდეთა ზე-დ(ა) ვიწრო რამე ნადირთა წარ-საგალი ZA.

ყოველ საგალი. გზა ეწოდების ზომიერს საგალსა, ხოლო შ ი რ ა — ვრცელსა და ბ ი ლ ი კ ი — ვიწრო გზასა, და ჭ ა შ ა ნ ი — თოვლთა გატყე-ვილთა, გინა შამბთა უგზოთა აღ-გილთა, და წ ა ვ ა რ ნ ა — კლდეთა ვიწროთა რასმე გასაღელთა ნადირ-თა მიერ B. გზა ეწოდების ზომი-ერსა სივრცითა გატყეპნილსა, ხოლო შ ი რ ა — უვრცელსა, და ბ ი ლ ი-კ ი — წელილსა გზასა და ჭ ა შ ა ნ ი — შამბთა შინა და თოვლთა ზედა გაჟე-ლილსა ნათრეგსა რასამე მსგავსად გზისა, ხოლო წ ა ვ ა რ ნ ა — კლდეთა შინა მკეცთა ოდენ გასაღელსა. კვ-

¹ აქ ამოხეულია ფურცლები E-ში.

ლად გზად ითქმის ფოლორენი და შეჟინიცა Cab. განუშრატავი CqD.

ნ. ბაბუსაგძალა, გზის, მოგზაური, ორგზის, საგზალი, საგზაურ, საგძალი, შაბათის გზა.

გზავნა (გზანვა Cab) შორად კაცი ანუ ძღვენი წარავლინო ZA.

შორად კაცი ანუ ძღვენი და რაიღ გაგზავნო B. გზავნა და გაგზავნა არს შორით, გინა მიღმირ კაცისა, გინა მოციქულისა, გინა ძღვნისა მიძოვანვა და ეგვეთარნა Cab.

ნ. გაგზავნა, გვზავნიდი, მგზავნის, მგზანის.

გზაოა (7, 10 მიქია) გზათა¹ ZAa.

გზება ცეცხლის აღნთება ZAB.

ცეცხლის ნთება CD.

გზირი სხვათა ენაა, ქართულად შულტი ჰქვია ZA.

შულტი B (+ შულტი Cb; + 'გამრყუნელი' Ca). გზირი არს ქალაქთა და დაბათა გამგეთა უდარესი და სახლითი-სახლად მავალი, რომელსა ეწოდების შულტი (შულტა-ცა ეწოდების Ca) Cab. განუშრატავი CqD.

გზის (5, 4 მარკ.) ჯერსავით Z.

[გზდარბი ნ. გძდარბი].

გონავს (+ 22, 34 რიცხ. ZA)

სათნო გინ(ნ)ს(ა) ZABCD.

გოთრავს ღვინო გმეტობს ZAB.

გი ართრონი არს, ვითარცა: გიპატივე, გიყმევ, გიმდაბლუ, გიმსახურე, გიპატრონე და მისთანანი ZA.

ართრონია, ვითარცა: გიპატივე, გისიტყვე, გიმდაბლუ და მისთანათა B.

გია (ხე) (+ ვეფხის-ტყ. ZAa) ტვია ZABCD.

გიგულვებიეს გულვებადთან ნახე ZAB.

გიდელი სკივრი დაწნული ZABC. სკივრი დაწნულთაგან D.

გიფის გყავს ZBCqD.

გყავს, სულიერი გაქვს Cab.

გიწი ჩჩვილი ახალი შოლი ZA.

(ბალ.) ჩჩვილი ახალი ბალახი B.

(ბალ.) ახალი ბალახი ჩვილი Cab.

(ბალ.) ახალი ბალახი CqD.

გითხარ 2 ნეშტ. 18, 17 ZA.

გინა B.

გინგილა დიაკვნის ოლარი ZABCD.

გინგლი ჩჩვილთ ყრმათ ბეწვი ZABCab.

ჩჩვილთ(ა) ბეწვი CqD.

ნ. თმა.

გინება (16, 6 ესაია) ბილწად კსენება, გინა წაბილწვა ZAa.

ბილწად კსენება, გინა წაბილწვა (2 მეფე 13, 12) Ab. ესე არს ბილწად კსენება, გინა შეურაცხება, გინა წაბილწვა B. გინება არს ავად კსენება. გინებად ითქმის შეურაცხება. შეგინება არს წაბილწვა Cab. წაბილწვა, გინა ავად კსენება, გინა შეურაცხება Cq. წაბილწვა, გინა შეურაცხება D.

ნ. გაავინე, ეგინებინა, ეავინე, მაგინებელი, ნავინები, სავინებელი, უგინოს, შეგინება, შეგინებული.

გინებს გინდა ZAB.

გიოზა (+ 20, 10 იერემ. ZAa) გიოზა, გინა ძაგება, გინა ბოროტად კსენება ZA.

გინება, გინა ძაგება სათაკილო, გინა ბოროტი ზრახვა B. გიოზა არს გინებავე, ძაგება. (+ და Ca) გინა

¹ „გზაოა“ ბეჭდვის შეცდომია და სულხანი ასწორებს: „გზათა“ უნდაო (აშ.).

სათაილო Ceb. გინება, გინა უმაღ-
ლობა CqD.

ნ. საგოზბელი, ჰვიობს.

გოიბა გმოზა და გინება ახლო-
ახლოა ZAA.

‘გოიზგადი თეთრია’ Cb.

გოიზი სიგიჟე(ცა) განიყოფება (გა-
ნიყოფებიან B) ათერთმეტად:
შმაგად, ხელად, სულელად,
ცოფად, ნაღველიანად, რეგვ-
ნად, ტეტ(ე)რად, შლეგად, შტე-
რად, ფეთიანად და შეთიანად.
შმაგად არს სიგიჟით თავსაცა
თვისთა (თვისსა B) ავნებდეს და
სხვათაცა მავნებელ ექმნებო-
დეს; ხელი არს, რომელი
უცნობოდ გარბოდეს და არც(ა)
თვით იგვემდეს და არცა სხვათა
(სხვასა AB) ავნებდეს; სულე-
ლი არს, რომელი არცა სრუ-
ლიად ცნობა-მიღებულ იყოს და
არცარა სასარგებლო რაშე
ქ(მ)ნას; ცოფი არს გონება და
(გონების B) ცნობა მოძარცული
(მოძრცვილი B); ნაღველიანი
არს ოდესმე ცნობას(ა)
იყოს და ოდესმე უცნობო; რე-
გვნი არს, რომელსა სიბრძნე
აქლდეს და მცირედ ხელურსა
იქმოდეს; ტეტერი არს, რომ-
ელსა სიბრძნე არა აქლდეს,
არამედ ხელურსა რასმე იქმო-
დეს; შლეგი არს არა ხელა,
არცა ცნობა-მიღებული, არამედ
დაუცადებ(ე)ლად თავ-გაწირვით
გა(ნ)უსვენებელი; შტერი არს
ფრიალისა (ფრიალითა B) ათრ-
თქლებათა შინაგან ნივთთა მიერ
საგრძნობელთა ორღანომიღე-

ბული და საქმის(ა) ვერა ეთი-
ლად მქ(მ)ნელი; ფეთიანი
არს ღამით საოცართა დაფეთე-
ბათა მიერ მცირე ხანს ცნობა-
მიღებული; შეთიანი არს
სნეული, რომელი ხელურად
იქცეოდეს და ჩქარა დაწვეს და
წამოდგეს (წამოჯდეს B) და
უგვანად უბნობდეს ZAB.

სიგიჟეცა განიყოფებიან ოთხრგ-
ტად: შმაგად, ხელად, სულელად,
ცოფად, ნაღველიანად, რეგვ-
ნად, ტეტრად, შლეგად, შტერად, ფეთი-
ანად და შეთიანად. შმაგი არს
სიგიჟეთა თავთა თვისთაცა ფრად
ავნებდეს, ცეცხლთა წყებლსა
CaqD) და წყალთა (წყალსა CqD)
არა ჰრიდებდეს და სხვათაცა ღიად
მავნებელ ექმნებოდეს; ხელი არს,
რომელი გარბოდეს და არცა
ცნობას იყოს, არამედ არცა თვით
იგვემდეს და არცა სხვათა ავნებდეს.
სულელი არს, რომელი არცა
სრულიად ცნობა-მიღებული იყოს და
არც არად მაწყინარ, არამედ არა
სასარგებლო რაშე ქ(მ)ნას; ცოფი
არს გონება და ცნობა-მოძარცული;
ნაღველიანი არს, ოდესმე
დაბნდეს და, რა მობრუნდეს, უცნო-
ბოდე იყოს; რეგვნი არს, რომ-
ელსა აქლდეს სიბრძნე და მცირედ
რა(ს)მე ხელურსა იქმოდეს; ტეტე-
რი არს, რომელსა სიბრძნე არა
აქლდეს, არამედ ქცევა უფროვე ზე-
ლისა ჰქონდეს, ვიდრე ზრდისა,
შლეგი არს არა ხელი არცა ცნო-
ბა-მიღებული, არამედ დაუცადებ(ე)-
ლად თავ-გაწირვით გა(ნ)უსვენე-
ბელი; შტერი არს ფრიალ(სა)
აღორთქლებისა შინაგანთა ნივთთა
მიერ საგრძნობელთა ორღანომიღე-
ბული და სიტყვის(ა) გვიანად გამ-
გონებელი და საქმისა ვერა ეთი-
ლად მქნელი; ფეთიანი არს, რომ-

მელმან ღამე ახუ დღისით(ა) საოცა-
რი რამე ჩხილოს და უაფეთებისა
მიერ მცირედ ხან(ს) ცნობამოდებულ
იქმნას; შეთიანი არს სწეული,
რომელი ზელურად იქცეოდეს და
სიჭქარით დაწვეს და წამოჭდებოდეს
და უგვანად უზნობდეს CD

ნ. სიგითე.

გირაგი გაზივით არის ხეთაგან,
საქლობავთა საპყრობელი ZA.

გაზივით არის ხეთაგან საქლობავთ
დასაქერი B. გირაგი არს გაზსავით
ოამე ხისა შემზადებული რკინის
საპყრობად Cიხ. ესე არს გაზივით
ხისა შემზადებული რკინის საპყრო-
ბად Cq. გირაგი არს ხისა გაზივით
რკინის დასაპყრობელად D.

გირაო სხვათა ენაა, ქართულად
წინდი პქვიან ZA.

სომეხთ ენაა, ქართულად წინ-
დი პქვიან B.

გირგალი (+ ესე B) ქარი არს,
რომელი ღრუბელთა მოტრია-
ლეთა მოიტანს და რასაცა ეკვე-
თება, იავარ-ჰყოფს ZAB.

ქარი არს საზარელი, რომელი
ღრუბელთა მოტრიალს მოტრიალებთა,
და რასაცა ეკვეთების, იავარ-ჰყოფს
ყოფელთა CD.

გირცონ (14, 11 ესაია) გაგიშა-
ლონ Z.

გირჯავი „და ქვე საგებლად მისა იყო
გირჯავი ერთი ძეგლი“, შუშანი-
კის ცხ. B.

გისხოი (+ 40, 43 ეზექ. ZAA)
(მ)სოფლიოთა ენითა ზღუდე
მცირესა ეწოდება სიმაღლე სამ
წყრთეულსა, ესე იგი არს გზისა
დამაყენებელი, რომელსა ელ-

ლენებრ თრინგოლი ეწო-
დება ZAB.

(+ ეზექ. 40, 43 Cb) გისხოი
არს მსოფლიოთა ენითა, ხოლო
ელენთა მიერ თრინგოლი,
ზღუდე მცირე. სამი წყრთა სი-
მაღლე, ესე იგი არს გზის(ა) დამა-
ყენებელი CD.

ნ. ზღუდე.

გისხოი ნ. ზღუდე.

გიფილოტიმე (26 კავშ.) გიპატა-
ვისმოყვარე(ო) ZABCD.

გიჟო (6, 4 ოსე) გიქნა ZAA.

გიჟოფიეს გიქმნიეს Z.

გიშერი სათი ZABCab.

განუშარტავთა CqD.

გიშრაფეთი კორკოტი ზელილი
ZABC¹.

განუშარტავთა D.

გიცნობს 7, 18 Z.

გიწყინა (49, 16 იერემ.) წყენა
ქნა ZAA.

გიხაროდენ (1, 28 ლუკა) სიტყვა
სახარელი ZAB.

სახარელის თქმა Cxb. განუშარტა-
ვთა CqD.

ნ. ეგიხაროდენა.

გიქმს (+ 2 მეფე 13, 26 ZA)
გექმარებასავით (გექმარებისა-
ვით AB) ZAB.

გინდასავით C. გინდა D.

გიჯობს სამჯობინარო არ(ი)ს ZA.
სამჯობინარო B.

ჯადრებ მოგახსენებ ZA.

მოგახსენებსავით B.

ჯადემ კდემულ გყოფ ZA.

ჯადემ კდემულ გყოფს B.

¹ ნ. შუშანიკის მარტვილობა, ილ. აბუ ლაქის გამოც., გვ. 38, 18. ² შდრა-
იონე პეტრიწის თარგმანება, წიგნი II, გვ. 75, 1. ³ Cq-ს ამ სიტყვას შემდეგ აქ-
ლია 1 ფურცელი.

გლავ მოკლეის გიზამ **ZA**.

გლავს მოკლეა ნებაეს **B**.

გლა მცირედ განაყვა **ZA**.

განაყა მცირედ **B**. განაყა **CD**.

ნ. დაგლა, მოგლა.

გლა ზრუნვა თუ რჭა ZAB.

გლის — გენაღვლებს(აეით) **C**.
გენაღვლების **D**.

გლარჭა (ზალ.) თამბაქო ZA.

საცხვირე თამბაქო **B**. თამბაქო
ცხვირსაყარი **Cab**.

ნ. თამბაქო.

**გლახ ვითარცა ყე და ქვე სი-
ტყვათა საქცევია ZAB.**

ესე სიტყვის საქცევია, ვითა ყე,
გინა ქვე და მისთანანი **C**. ესე არს
სიტყვის საქცევი, ვითა ყე, გინა
აწ D.

ნ. ვაგლახ.

**გლახა გლახაკი, გინა დაშავებუ-
ლი ZA.**

დაშავებული თუ გლახაკი **B**. და-
შავებული, გინა გლახაკი **Cab**.
განუმარტყვია **CqD**.

ნ. საგლახაო.

**გლახაკი ესე არს მამა-დედით
უქონელნი, ზოლო და ვერდო-
მილი, რომელი სიმდიდრისაგან
დაცემულ იყოს ZA.**

ესე არს, რომელი მამით და დე-
დითვე გლახაკი იყოს, ზოლო და ვ-
ერდომილი, რომელი სიმდიდრე-
საგან დაცემულ იყოს **B**. გლახაკი
(+ იგი **Cab**) არს, (+ რომელი **Cab**)
მამით და დედით(ვე) გლახაკი იყოს,
ზოლო და ვერდომილი, (+ რომ-
ელი **Cab**) სიმდიდრისაგან დაცემულ
იყოს და დაგლახაკებულ იყოს **CD**.

ნ. სიგლახაკე.

გლემურძი ეშვსა ტყავსა და

**ქორცთა შუა მაგარი გარს-
რამე აქვს, ვიეთნი ფარად
უწოდენ ZA.**

ველურის ტახის მაგარი რამე არს.
შოთანებული ტყავთა და ქორცთა.
შუა, ვიეთნი ფარად უწოდენ **B**.
(+ გლემურძი **Cab**) ეწოდენ
(+ მქარსა **Caq**) ველურის ტახისსა.
რომელსა (+ ვიეთნი **Cab**) ფარად
უწოდენ (+ ტყავსა და ქორცს შუა
აქვს **Cb**) **C**.

**გლერძი (ხე) ესე ხე დაბალი და
ეკლიანი Z.**

(ხე) ესე ხეა დაბალი, ეკლიანი **ა**.
(ხე) **BC**. (ზალ.) **D**.

**გლესა (+ 23, 27 შათე Ab)¹ გან-
გოზა ZAB.**

გლესა არს გაჭითა, ცარცთა
(+ კირითა **Cab**) და რამათი კელელ
შეგოზო **C**. გლესა არს გაჭითა, კირი-
თა და რამათი კელელს შეგოზზე **D**.

ნ. ვგლესდი, მგლესელი, მო.

გლისე, ჩაგლესა, ჩაგლესილი.

გლესი მოსახლე მდაბითი ZA.

მოსახლე **BC**. განუმარტყვია **D**.

ნ. საგლესო.

გლესური მდაბიური ZA.

გლესისაგანი **B**.

გლეჭა მოგლეჭა, გაგლეჭა Z.

განუმარტყვია **Ac**.

ნ. ააგლიჭე, გაგლეჭა, დააგ-

ლიჭა, ვგლეჭდი, მგლეჭელი

**გლინვა გველივით გატორევა
ZAB.**

უწყლოდ შვრალზე(დ) მოცურება
CD.

ნ. სიარული; სლვა.

გლისხი (+ 25, 23 იერემ. ZA)

ოდეს გულის წყრომასა ვერ

¹ წყაროშია: „განგოზილთა“.

დაითმენდეს, სიგლისპე არს, ან-
ჩხლო ZAB.

ანჩხლო. მიბგავს და განეყოფ(ე)ის
კადნიერება სიგლისპესა. ოდეს
სხვისათვის ვიღწვიდეთ, კადნი-
ერება იგი არს, და უკეთუ ოდეს
თავით თვისით ჩვენით გვენებოს შე-
რის გება, სიგლისპე არს იგი,
რომელმან გულის წყრომა გერ და-
ითმინოს, სიგლისპე (+ იგი CAb)
არს (სიგლისპე D) CD.

ნ. გაგლისპემა, კადნიერება,
სიგლისპე.

გლოვა (+ 35, 8 დაბად. ZAA)
ესე არს სამწუხაროსა საქმესა
ზედა ვაებით, ტირილით და შე-
წუხებით ყოფ(ნ)ა ZA.

ესე არს სამწუხაროსა საქმესა ზე-
და შეწუხებით, ვაებით და ტირილით
ყოფნა B. ესე არს სამწუხაროსა ზე-
და ტირილი, ვაება და მოუღბენე-
ლობით ყოფ(ნ)ა CAb. განმარტა-
ვია CqD.

ნ. ეგლოვა, იგლოვა, მგლოვი-
რე, საგლოელი.

გლუფი უმქისო, გინა უროკო ZA.
უროკო, გინა უმქისო B. უროკო,
გინა სწორებული CD.

ნ. წყლტუ.

გლუსუნს იგივე გლუფი, კელის
საგლინავე ZA.

კელი მოუგლინდეს B. საგლინა-
ვე CD.

[გშან ნ. შეგშანება].

გშირვა ლახვრის კრვა (კვრა CD)
ZABCD.

ნ. ეგშირა; შდრ. გურემა, გან-
გურემა.

გშირი (6, 4 დაბად.) კაცი არს
დიდი და საზარელი ტანითა და
საქმითაცა მეტი და გარდარეუ-

ლი ძალითა, და ბუმბერა-
ზი — უმცირეს მათსა, უდიდეს
და უმკნეს ჩვენსა (+ 13, 34
რიცხ. ZAA) ZA.

(6, 4 დაბად.) გშირი არს დიდი
და საზარელი ტანითა და საქმითაცა
მეტი და ძალითა გარდარეული, ხო-
ლო ბუმბერაზი — უმცირეს მათ-
სა, და უდიდეს და უმკნეს ჩვენსა B.
ესე გშირი განეყოფვის ბუნბე-
რაზსა (ბუმბერაზსა D). გში-
რი არს დიდი და საზარელი ტანითა და
საქმითაცა მეტი და ძალითა გარ-
დარეული, ხოლო ბუნბერაზი
(ბუმბერაზი D) — უმცირეს მათსა, და
უდიდეს და უმკნეს ჩვენსა CD.

ნ. საგშირო.

გშო (26, 65 მათე) ღმერთი შეუ-
რაცყოხავით ZA.

გშოზა (+ 13, 33 რიცხ. ZAA)
სიტყვა ღმრთის უარის-ყოფისა
და შჯულის დამკნელი ZA.

ესე არს სიტყვა ღმრთის უარის
ყოფისა და შჯულის დამკნელი B.
გშოზა არს სიტყვა ღმრთისა უარის
საყოფელი და სჯულის დამკნელი
Cb. განმარტავია CaqD.

ნ. განგშო, ეგშო, გგშობდი,
მგშობარი, საგშობარი.

გშური კელშუბა ZABCD.

ნ. ლახუარი.

[გნ. ნ. გენ].

გნატრიდენ (3, 12 მალაქ. ZAA)
ნიტრას გიყოფდენ.

გნდე გარეგანი კუთხე მახვილისა
ZAB.

გარეგანი კუთხე (+ მახვილით
CAb) CD.

ნ. ნაპირი.

გნებავს (+ 5, 6 იოანე ZA) გინ-
და ZAB.

გნოლი (ფრინ.) ZABCD.

გომი ძელთაგან ამოთლილი
ჭურჭელი ZA.

ზე ამოთლილი ჭურჭლად BCb.
განუმარტავია Caq. 'დიდი თევზი' D.
გომის-ცხვრა¹ (ბალ.) ZABCab.
გოგვა (მ)ფრინველის კეთილ(ი)
სლვა ZACbqD.

ფრინველთ კეთილ(ი) სლვა BCb.
ფრინველის სლვა კეთილი E.

ნ. სიარული; სლვა.

გოგი თითის გარეგანი ნაწევარი
ZAB.

თითის ნაწევარ² (ი (+ გარეგანი Cxb)
CabE. თითთ ნაწევარი გარეგანი(ი)
CqD.

გოგირდი ჩექა, რომელ არს
წუმწუმად ZAA.

ჩექა AbBC. ჭეხა D. (უკმ.) გოგირ-
დის სახელი ქართულად ჩექა
არს E;

გოგმანი სანდომი ჩქარი როკვა
ZAB.

სანდომი სლვა CD.

ნ. სიარული.

გოგო ცუდქალა ZABCD.

ნ. კოტუა.

გოგო (მძრომ.) ჯოჯო ZABCD.

გოგორა ერქვანთ თვალი საბრუ-
ნავი ZAB.

ერქვნის თვალი საბრუნავი Cb.
განუმარტავია CaqDE².

გოგრა (ბალ.) აყიროსთან ნახე
ZAB.

(ბალ.) გოგრანი არიან სამრეგ(ნ)ი:
აყირო, გოგრა და ზაპი. აყირო არს
მსგავსი საწლისა, ვიეთნი კვახად
უწოდენ; გოგრა არს, რომელი
იჭამების მხლად; და ზაპი არს,
რომელსა სახმისად იქმან, რომელ

არს კოში C. (ბალ.) გოგრანი არს;
სამრეგ: აყირო, გოგრა და ზაპი.
აყირო არს, რომელი იჭამებს
მხლად; გოგრა — მგზავსი საწლ-
სა, ვიეთნი კვახად უწოდენ; და
ზაპი არს, რომელსა სახმისად
იქმან, რომელ არს კოში D. (ბალ.)
არიან გოგრანი სამრეგ: აყირო,
გოგრა და ზაპი. აყირო რომელი
იჭამების მხლად, ხოლო გოგრა
მგზავსი საწლისა, და ზაპი, რომელ
იქმან სახმისად, რომელნიმე კვა-
ხად და კოშიად სახელ-სდებენ E

გოგრობი დიდი გოდორი ZA.

მომცრო გოდორი B.

გოდამო გაროდ მწვარი B.

ნ. გარაო.

გოდება (+ 9, 18 იერემ. ZA).

შექმობით ტირილი ZACD.

შექმობილი ტირილი BE.

ნ. ეგოდება, ეგოდებდი, მეგო-
დებენი (მგოსან³თან), საგოდისი.
ტირილი.

გოდკოში ხის სირჩა ZAB.

გოდლედი კედლის ბურჯბ-
ZAA.

ნ. ბურჯი.

გოდლოდა (გოდლობდა D) (+ 9,
21 გამოსლ. ZAA) მადლობდა-
ZABCDE.

გოდოლი (11, 4 დაბად.) კოშკ-
მაღალი ZAB.

კოშკი მაღალი (+ გინა ბური-
Caq) CD. ციხე E.

ნ. გოდლედი.

გოდორაკი უმცროსი გოდორი
ZA.

გოდორი (+ 6, 43 მარკოზ ZA)
წყებლის ჭურჭელი ZABCab.

¹ ნუსხეშთა: „გომის-ცხვირა“. ² აქედან გრძელდება E.

განუმარტავი CqDE.

ნ. გოგრაობი.

გოგზავი (1 მეფ. 26, 11) სარწყუ-
ლი ZAB.

სარწყული ჰურპელი CD სარწყუ-
ლი კოკა (გამოსლ. 37, [16]; 1 მეფ.
26, [11]: „გოგზავი და ოროლი“) E.

გოზა მშვილდის (მ)წ(ვ)ერვალი
ZAB.

მშვილდის რქა CD. განუმარტავი E.

გოზაური დიდი საღვინე ZAB.

დიდი საწღე CDE

ნ. კოკა.

გოზა გლესვა B.

ნ. განგოზა, გოზილი, მგოზე-
ლი, მოგოზა, მომგოზელი, საგო-
ზელი.

გოზილი გარდაგლესილი ZA.

გა(ნ)გლესილი BCDE.

გოზინაჟი ნიგვზით თაფლი ნა-
დულარი ZA.

ნიგოზი თაფლით ნადულარი B.
თაფლ-ნიგოზ(ი) ნადულარი C. გან-
მარტავი DE.

გოთაული გამდგარი ერი ZA.

გა(ნ)მდგარი BC. განდგომილი DE.

გოყინი (გოყინი და კოყინი Cab,
გოყინი, კოყინი Cq¹DE) ვირის
ყროყინი ZA.

ყროყინი BDE ყროყინი ვირისა C.

ნ. ყროყინი.

გოღეული (+ 49 ლავსაიკონი*
ZAa) თაფლის ნაკვეთი ZAB.

თაფლის გოლის ნაკვეთი Cab.

გოღი (+ ლუკა 24, 43 ZA)
თაფლის კვეზა ZAB.

კვეზა თაფლისა, გინა ტკბილი Cab.

მთელი თაფლი CqDE.

გოღი (+ 1 მეფ. 14, 27 ZA)

ტკბილი, გინა თაფლი ZA.

ტკბილი B.

გოღისარეველი (გოღის-სარევე-
ლი Cq) სონიჯი ZABC.

გოღოლათი (2 ნეშტ. 4, 12) ბუ-
ლაური ZA.

გომბეშო (ოთხფ.) მეტად დიდი
მყვარი ZAB.

(მძრომ.) ყოველთა უდიდე(სი)
მყვარი CD.

გომბიო (ოთხფ.) (გომბიო და
გომბეშო D) დიდი მყვარი ZAB.

(მძრომ.) დიდი მყვარი CD. დიდი
მყვარნი E.

გომბიო ხის წებო ZAB.

ბალთა, ქლიაეთა, გლერძთა და
მისთანათა გამოწყარი წებო Cb.
განუმარტავი Ca.

ნ. გომფისი, ილტრიონი.

[გომიშა ნ. ძაღლი].

გომიჯი ჰრელი კმიადი ZABE.

ჰრელეზული კმიადი CD.

გომჟური სახლი გლესური ZABC
DE.

ნ. სახლი.

გომფისი (გომფისი, გომიზი CD,
გომფისი და გომიზი D) გომიზი
ZAB.

ხის წებო CDE.

[გონ ნ. აგონა, გაგონება, გამგო-
ნებლობა, გგონია, გონება, გო-
ნიერი, ეგონა, ვაგონე, ვგონებ-
დი, იგონა, მაგონა, მაშაგონა,
მგონია, მიდმოგონება, მიმოგო-
ნება, მოგონება, საგონებელი
(ფიქრ² თანაც), უგონ, 'უგნური',
უგუნური, შეგონება, შეუგნებე-

* აქედან გრძელდება Cq.

² შლრ. A—154, 322v, b6.

ლი, წულობმოგონება (ფიქრ-
თანაც)].

გონგლუზი ყრმათ(ა) პურის კვე-
რი ZAB.

რომელ არს ყრმათა კვერი (+ პურ-
თა Cab) C.

გონება (+ ისო 5, 1 Ab) არს
სიტყვიერი, მხედველობითი, სა-
ცნაურისა და უკვდავისა სული-
სა. გონება არს ხედვა უჭორცო
და დაუშრომელი, მომვლელი
ყოვლისა. სამ სახედ ითქმის
გონება: გონება ღმერთი, გონება
ანგელოზი და გონებაცა ჩვენი.
საცნაურ არს მოგონებითა მო-
საგონებელითა. თუ ვრცელად
ცნობა გენებოს, 20 კავშირში
ჰპოო¹ ZA.

გონება არს სიტყვიერი მხედვე-
ლობითი საცნაურისა და უკვდავისა
სულისა. გონება არს ხედვა უჭორცო
და უშრომელად მომვლელი ყოვლი-
სა. სამ სახედ ითქმის გონება: გონე-
ბა ღმერთი, გონება ანგელოზი და
გონებაცა ჩვენი. საცნაურ არს მო-
გონებითა მოსაგონებელითა. გონების
ცნობა 20 კავშირში ჰპოო B. გონება
სიტყვიერი არს გონება მხედველობი-
თი საცნაურისა და უკვდავისა სული-
სა. გონება არს ხედვა უჭორცო, უშ-
რომელად მომვლელი ყოვლისა, რა-
მეთუ სამ სახედ ითქმის გონება: გო-
ნება ღმერთი, გონება ანგელოზი და
გონება ჩვენიცა. საცნაურ არს გონე-
ბითა მოსაგონებელითა. ოთხნი არიან
მგრძნობელნი: გონება და მოგონება.
ნება და ოცნება. გონება უკუე არს
ძარტევი კვეთება მოსაგონებელისაჲ.
ხოლო მოგონება არს მიმოგანყოფი
გონებისა სხვათა და სხვათა წინააღმ-

დგომთა მოგონებათა მიმართ ზოლ-
ნება არს აღრჩევა ვრთისა რასაჲ
მრავალთა მთავან მოგონებათა მ-
თილისა, გინა ბორბისა. ზოლი
ოცნება არს, რაჟამს არღირა ქვილ-
ვითარცა ქმნილი ეოცნებოდის, ან
თუ უხილავსა ეთარცა ზილელს.
იოცნებდეს. რამეთუ ოცნება იქმე-
ბის გონებისაგან, რაჟამს სხვით სხედ
განიცდიდეს დაბადებულთა მათ
ყოველთაგან იოცნებს ღმერთისათვის,
ვითარმედ არს დამადებელი მათი.
გონებაჲ ანგელოზთაცა უწოდენ CD.
გონება სიტყვიერი არს გრძნობის
მხედველობითი საცნაურისა და
უკვდავისა სულისა. გონება არს ხედვა
უჭორცო, უშრომელად მომვლელი
ყოვლისა, რამეთუ სამ სახედ ითქმის
გონება: გონება ღმერთი. გონება ან-
გელოზი და გონება ჩვენიცა. საცნაურ
არს გონებითა მოსაგონებელითა E.

გონი გონების ნაკვეთი ZA.

გონიერების ნაკვეთი BCab.

გონი კერპი აღმართებული² B. ღონი.
აღმართებული კერპი C. ღონი. კერპი
აღმართებული D. კერპი ამართ-
ლი E.

გონიერი (31, 8 ფსალმ; 5, 15
მარკ.) გონებიანი Z.

(+ 31, 8 ფსალმ. A) გონებისა
ABCab. გონებიანი, გულსკმეირი
Cq. გულსკმეირი D. განუმარტავი E.

გონჯი კორც-დარღვეული ZAB
CD.

გონჯობა მეწუკია, განრღვეულ თუ
დაშლილ. ვერ გაეარჩიე, თქვენ გეა-
ღეთ E³.

ნ. იარა 2.

[**გორ** ნ. გარდაგორება, გოგორა,
გორება, გორვება, მგორვალა,
საგორაფი, ლორთა-მგორვალა;

¹ შდრ. იოანე პეტრიწის თარგმანება, წიგნი II, 78, 6. ² B-ში გადახაზულია
განმარტებაცა და განსამარტავიც. ³ ნუსხაში გადახაზულია: „მეწუკია“ და ეგრე
ფარჩიე, თქვენ ეცადეთ“.

შდრ. ნგორ, სანგორელი].

გორა მცირე ბორცვი ZABCab.
განუშარტავია E.

გორა საწყავია, 16 დოქს შთაი-
ტევს ZAB.

საწყავია, ორი კასტი ერთი გო-
რა ირს, რომელ(ი) იქმნების (ირს
CqD) (ათქმესმეტი დოქი CD.

ნ. კოკა, საწყაული.

გორაკა უმცირესი გორა ZA.
ბორცვთ უმცირესი B.

გორალი გვარლი ZAB.
ნ. გუარლი.

გორანგო ღორის კბილი, ზედგთი
ლოჯის სალესავი ZA.

ღორის ზედგთი კბილი, ღოჯის სა-
ლესავი B. ღორის ზეითს კბილს(ა)
პქვიან, ღოჯის სალესავ(ი)სა C. გო-
რანგო ღორის ზეითს ღოჯს პქვიან
სალესავსა D. ღორის ზედგთი სალეს-
ავი დიდის კბილისა E.

ნ. კბილი.

გორგალი ნასთი დაბვეული
ZABCD.

განუშარტავია E.

გორგოშიქედლა უბეჭბო მთელი
ნიგოზი ZABCDE.

გორგოში (ხე) ZABCDE.

გორდა კრმალია ერთგვარი ZA.

კრმალია ერთრიფი B. კ(რ)მალია
ერთი CabD. ერთი კრმალია Cq.

გორვა (+ 9, 20 მარკ. ZAA)
ცხოვლთ ზურგზე გარდაბრუნე-
ბა ZA.

ცხოველი ზურგზე გარდაბრუნდეს
B. გორვა ირს კაცი ანუ პირუტყვი
მწოლარე გარდაბრუნდეს და გარდ-
პობრუნდეს. გორვები ირს სხვის
გორდა(ა)ბრუნ(ე)ბდეს, ვინა ზეთა და
ქვათა Cab. განუშარტავია CqE.

ნ. მიიგორვა.

გორვება¹ (2, 13 ამოს ZAA)
სხვათ გარდაბრუნვება ZA.

სხვამ გარდ(ა)ბრუნოს B

გორი ბორცვი ZABC.

განუშარტავია D.

გორიხი მიწა გასატყორცი (გასა-
რტყოცი Aa) ქვასავით ZA.

მიწა გასატყორცი ქვეზრ B. მიწა
გასატყორცი CD. მიწა სატყორცე-
ლი E.

გორსუმი ღვედის მოსაქვრეტი
ZAB.

ღვედო მოსაქვრეტი Cb. განუშარ-
ტავია CaqDE.

გოსმა ნაქსოვია მრავალფასი
ZAB.

ნაქსოვია მრავალფასისა Cab.

გოსპანი (გოსპანნი D) (19, 19
მამათ-ცხ.²) ნაქსოვნი ZA.

19, 19, მიამათ-ცხ.² წამოესხ-
ნეს გოსპანნი³ BCb. მიამათ-ცხ. Ca.
ნაქსოვია მრავალფასისა CqD.

გოქნოცი⁴ წინ მოსაფენი წელზე
ZA.

წინ მოსაფენი BC.

ნ. წელი, წინ მოსაფენი.

გოქშო (ბალ) ZABCDE.

გოდღარა მპარავთ მესიდგურე CD.

(უქმ.) ქურდის მესიდგურე E.

გოშაპელაკნი ყურთ გრგოლი
ოქროსა ZAB.

გოშაპელაკნი ირს ყურთა გრგოლი
ოქროსა და მისთანათანი Cab.

გოჩგოჩანა დანჩქერთ ზვირთი
ZAB.

ნ. წყარო.

გოშა (თევზ.) კობრი ZABE.

(თევზ.) C. (მძრომ.) D.

¹ წყაროშია: „ავაგორვება“. ² შდრ. A—1105, 398 r, ხ 5, * მოწმობა გადაბა-
ზულია B-ში. ³ ნუსხებშია: „ბოქნოცი“.

გოჭი (ოთხფ.) ღორის შვილი
ZABCab.

(ოთხფ.) CqDE

ნ. ღორი

გოხი სოღომურს ნაშხგრევეს რომ
უძახიან (ეზანიან A) ZA.

სოღომის ხამსხგრევეს რომ ეძმო-
ბეს B ვ. ღორი კდოჲნი სეოხედ(ა)
CD კდოჲნი სეოხედ(ა) E.

ნ კლდე. ქვა.

გოხინება ღორის (ღორთ BCD)
საქერშილო ტუხუნა ZABCD.

განუშარტეთა E.

გოჭეული (40, 5 ეშეკ) ე-ე არს
ორთავე ცერთ გოჭეზი შეყრით
სიგ(რ)ძეზე(დ) ZAB.

ცოდა Cab.

გოჭი თითთ ნაწეგარი ZABCab.

თითთა წინა სახსარი CqD. განუ-
შარტეთა E.

გოჭითა (გოჭი CDE) (3 მეფე 18,
21) უკანა კერძი მუტლთა სა-
დრეკისა, რომელთა ზედა მოდრ-
ეკების და გაეშართების ფერტი
ZAa.

ესე არს უკანა კერძი მუტლთა
სადრეკისა, რომელთა (რომელსა B)
ზედა მოდრეკების და გაეშართების
ფერტი AbB. ესე (+ გოჭი CqD)
არს უკანა კერძი სადრეკისა მუხლი-
ს(ა), რომელსა ზედა მოდრეკების და
გაეშართების ფერტი CD. გოჭ უწო-
ლიან უკანა კერძო სადრეკისა მუტლთა-
სა, მეორესა თითთა წინათსა სახსარ-
სა E.

გბატიფობს Z.

გპირდება პირს გაძლევეს ZAB.

გპოვა (გპოა AB) გპოვნა ZAB.

გრაგნა წახვევა ZACDE.

წახვევასათ B.

ნ. განგრაგნა. მგრაგნელა, საგ-
რაგნელა.

გრაგნილი (8, 1 ესაია) წახვეულ
ZAa.

გრაკი (გრაკი და ბრაწი E) (ზე.
ბრაწის ხე ZABCab.

(ზე) ბრაწი CqD. (ზე) E

გრამა 6 კერატი ერთი რამე:
(გრამა არს B) ZAB.

ესე არს 6 კერატის წონა. რომელ
არს 24 ქრთილის შარცელა. წონ.
Cab. ექვსის კერატის წონა CqD. ესე
არს გრამა ექვსის კერატის წონა.
ნ. ლიტრა.

გრატა (ფრინ.) ZABCDE.

გრგენა დაბაულებული მეწუცის
გამოკენესა ZA.

დაბაულებული მეწუცი იწვევს
გოგენას BCD. მეწუცი რა დაბა-
ლმდეს, იწვევს გრგენად F

გრგვინვა ნ. გრგვინა.

გრგოლი (+ 40, 21 იობ ZAa)

ილეკრო მომგრგვალეზელა ZA
განუშარტეთა BCqDE. ესე არს
ბოჯლად შექმნილი რკინა მისხო
თოკთა გასაკლებად, გინა სხვადა-
ს(ა)მე საკმარად Cab.

გრგვინა¹ კმა(ა) რა(ა)მეა საზარე-
ლი მიწის ძრვისა და მისთანან
ZA.

კმა რამეა საზარელი მიწის ჰრვასა
სდევს და მისთანა B. არა ქუხილი
არამედ სხვა კმა რამე(ა) საზარელი
CD. არა ქუხილი, არამედ კმა საზარ-
ელი სხვა E.

გრდემლი ილეკროს გასაქედ
ძირს სადები ZA.

ილეკროს გასაქედი B.

¹ ნუსხებშია: „გრგვინვა“.

ზღრ. გურდემლი, ქვრდემლი.
გრემა! (+ 1 მეფ. 16, 12 ZA)
მქრქალ(ი) ფერი ZABCDE.

ნ. აღიეღი.

გრემლეობა წარბის ღება B.

ნ. იგრემლებდა, მოიგრემლნა,
საგრემილველი, უგრემლო.

გრება თოკთ შესთვა ZA.

თოკის შესთვა B. გრება არს თოკ-
თი და საბელთა ტელთა გინა მანქა-
ნით შესთვა, გინა ღვლურკთა მოგრე-
ბა და მისთანანი Cახ. განუშრტა-
ვია CqDE

ნ. გარდაგრება, გრეხილი,
უგრეხელი, შეუგრეხე.

გრეხილი თოკი და მისთანა, ზო-
ნარი და მისთანა ZAB.

ნ. შარიტი.

გრიადი წისქვილის კმა BCDE.

გრიგალი (13, 12 ოსე) დახვეული
ZABCaB.

გრივი (27, 16 გამოსლ.) ეზეკიას
თარგმანში ეწერა: ოცდოარი
ქსესტი ერთი გრივიანო. ხონო-
ლორთში ეწერა: ოცდაათი მოდი
ერთი გრივიანო. საწყევო თემი-
თი-თემად უდიდესიც არის და
უმცირეცა, მაგრამ ოცდოარი
ქსესტი უფრო(რე) სწორებს(ა)
ჰგავს ZAA.

ეზეკიას თარგმანში ეწერა: ათი
ლომორი ერთი გრივიანო. სხვაში ეწე-
რა: ოცდოარი ქსესტი ერთი გრივიანო.
ხონოლორთში ეწერა: ოცდაათი მო-
დი ერთი გრივიანო. საწყევო თემითი-
თემად უდიდესიც არის და უმცირე-
ცა, მაგრამ ოცდოარი ქსესტი უფრო-
რე სწორებს ჰგავს AbB. ამ საწყევ-
ბის საზომი მრავალგვარად ვეძიე

მრავალგან სხვადასხვა რიგად ეწერა.
ეზეკიელის თარგმანში ეწერა: ორი
ასსაორონი ერთი კოტეილია და ათი
კოტეილი ერთი ლომორია, და ათი
ლომორი ერთი გრივიანო. სხვაგან
ეწერა: ოცდოარი ქსესტი ერთი გრი-
ვიანო. ხონოლორთში ეწერა: ოცდაათი
მოდი ერთი გრივიანო. საწყევო ზოგან²
დიდია და ზოგან მცირე, ნუ იუმეც-
ნებ Cახ. გრივის საწყავის საზომი
მრავალ რიგად ვეძიე. ხონოლორთში
ეწერა: ერთი გრივი(ო) ოცდა(ა)თს
მოდს იტვირთავსო. (+ ეს Cq) მწე-
რალს გაურყენია. შესხნი ათს საწყავს
ერთს გრივს უკმობენ (უზახიან D).
მაგრამ გამოწველილეთ წყუვა ეს
არის: პირველის(ა) ეამის ლიტრითა
ორი ლიტრა (+ და ნახევარი Cq)
ერთი ქსესტი არს (ქსესტია D);
ოცდოარი ქსესტი ერთი გრივიანო:
ოცდათხუთმეტი ლიტრა ერთი მოტ-
რია; სამი გრივი ერთი მოდი არს
(მოდია D); ათი მოდი ერთი კოროს
არის. ეს რიცხვი მრავლის პირით(ა)
გამოვიძიე CqD. ამა საწყავთა საზომ-
სა ვერცაღ შევხვდი, რომე ყოველივე
საწონსაებრ იღმეწერა. ხონოლორთში
ეწერა: ერთი გრივი ოცდა(ა)თს მოდს
იტვირთავსო. სომხურსა შინე გრივად
სწერია, მათის წიგნიდამ ესრე ეპოე,
ერთი გრივი ოცდოარი ქესტიაო და
ერთი ქესტი ორი პირველ-გმური
ლიტრიაო. ხოლო სხვას წიგნში ეწე-
რა: ათ კოროს, რომელ არს სამასი
გრივიო, ერთს კოროსში შთაიტევის
ათი მოდი ათინურიო. ხოლო სამცხე-
სა და გურიას ათსა ერთს გრივს
უკმობენ. გამაშტერა E.

ნ. საწყავი, საწყაული.

გრივი (ხე) (17, 6 იერემ.) მთის
ქოლო ZAB.

(ხე) მთის ქოლო CხqD. (ხე) E.

გრილი არს ცივისა რა(ა)მე ნაწი-

¹ წყაროში: „გრემან“. ² აქ CA-ში ფურცელია ამოხეული.

ლი, გინა მჭურვალის წინა) აღმდეგი, გინა ნივთი ცივის ბუნებისა ZA.

გრილი არს ცივისა რამე ნაწილი. გრილი არს მჭურვალის წინა) აღმდეგი. გრილი ეწოდება ნივთსა ცივის ბუნებისა B. გრილი არს სიცივისა უმცირესი ნაწილი. გრილი ეწოდება ყოველსავე ნივთსა ცივისა ბუნებისა. სიგრილე არს სიმჭურვალისა წინა) აღმდეგი Cb. განუშარტავია CqDE.

ნ. დაიგრილე, ეგრილა, საგრილი, სიგრილე (სიცივესთან).

[გრიჯემი ნ. პასკენჯი].

[გრკ ნ. განგრკეს, საგრკული].

გრკალი (+ 35, 23 გამოსლ. ZA) მობოკლეილი (მობოკელილი B) ხე და რქა ZAB.

კრკალი მოღრეკით გარდაბული Cb. კრკალი CqD. განუშარტავია E.

გრკვნვა (გრკვინვა ZABChE, გრკინვა D) ჩჩვილთაგან მზრდელისა თვისისა შეხარილი, რეცა უბნობა ZAB.

გრკვინვა (ესე Cb) არს ჩჩვილის ყრმისაგან მზრდელისა თვისისა შეხარილი, რეცა უბნობა (+ რამე Cb) Cbq. ჩჩვილის ყრმისაგან მზრდელისა) შეხარილი (+ რეცა უბნობა D) DE.

გრო (გრო და გრობა CbqD) მართო ფრინველთაგანი (+ ერთი ZA) ZAB.

(+ ესე Cb) იგი არს, რა ფრინველი კვერცხთა თვისთა ათბობდეს საჩეცლად CbqD.

გრობა (გრობა და გრო E) იგივე გრო ZAB.

ესე იგი არს ფრინველი კვერცხს ათბობდეს საჩეცლად E.

ნ. მაგრობალი.

გრო და გრობა ნ. გრო.

გროება გაფანტულის ერთად ზეკრა ZAB.

ესე იგი არს დაფანტული ზეკრა Cb. განუშარტავია CqDE.

ნ. მიიგროვა, მოუგროვე.

[გროტო ნ. მკვრცხე].

გროში მოსხოსავით ZABCh.

მოსხო CqD. განუშარტავია E.

გროში თმა დაბუჭებული კმნილი ZA.

თმა დაგრებილი BCbqDE.

[გრუნ ნ. განგრუნდა, განგრუნება].

გრუტუნი ტრედის კმნიობა) ZA.

ტრედო კმა B. ტრედის კმა CbqD.

[გრძ ნ. განგრძობა].

გრძელთევზი (თევზ.) ZABChqDE.

გრძელი აღმა აზიდულს უწოდენ მაღალსა, ხოლო სწორედ წარზიდულსა — გრძელი ZA.

აღმა აზიდულს უწოდენ მაღალსა, ხოლო სწორად წარზიდულს — გრძელსა B. აღმა აზიდულს უწოდენ მაღალსა, ხოლო განუშარტავია CqDE.

ნ. ეგრძელა, ვაგრძელე, ვსულგრძელე, ისულგრძელა, მზეგრძელობა, მოგრძე, სიგრძე, ფერკგრძელი.

[გრძენ ნ. გრძნება, გრძნეული, გრძნობა, გრძნობის საცვა, მგრძნობელი (ნათესავთან), საგრძნობელი, უგრძნობელი (ნათესავთან)]

გრძილი (გრძილ A) ღრძილი ZAB.

გრძნება (+ 8, 9 საქმე; 5, 11

მიქია ZAA) ეშმაკით მოქმედება ZAB.

ეშმაკის მონობა CbqD. განუზრტა-
გია E.

[გრძნეულება, გრძნეულობა ნ.
მოგვ.]

გრძნეული (7, 11 გამოსლ.) ეშმა-
კურობის მოქმედი ZAA.

ეშმაკურობის მოქმედი (1 მეფ.
28, 3) Ab. ეშმაკურო მოქმედი B.
ეშმაკობის მოქმედი Cbq.

ნ. კუდური 2.

[გრძნეულობა, გრძნეულება ნ.
მოგვ.]

გრძნობა ესე არს ძალი სულღსა
შემატყვებელობითნი, ესე იგი
არს გამრჩეველებითი ნივთთა
ZA.

შეტყობასავით. ესე არს ძალი სუ-
ლისა შემატყვებელობითნი, ესე იგი
არს გამრჩეველობითი ნივთთა B.
(+ შეტყობა Cb). გრძნობა არს ძალი
სულისა შემატყვებელობითნი, ესე
იგი არს განმრჩეველობითი ნივთთა.
ხოლო საგრძნობელნი ასონი, რომ-
მელთა მიერ ვიგრძნობთ, ჭრიან ზუთ
და გრძნობა(ნი)ცა ზუთ: პირველი
საგრძნობელი — თ ვ ა ლ ი, რომელი
საკუთარი (საკუთრად E) მისა არს
ფერი და იდგილი, სადა იყოს, სიდი-
დე და სიმცირე, მოძრაობისა და
დგომისა, სიმკვლე და სიმწიფე,
ვაჟ და უვაჟო და ესევეთარი; მეო-
რე — ს ა ს მ ე ნ ე ლ - ც ა, ვითარცა
მგრძნობელი ბეგრაზა და კმათა, რა-
მეთუ შეტყვებით(ა) განარჩევს სიმ-
ხვილესა და სიგვიანესა და სიდიდეთა
(სიდიდესა CqDE) მათსა; გრძნობა
არს უ ნ ა ს ა ც ა, რომელ ტვინ(ი)
ორთქლთა მიერ იგრძნობს სუნელ-
ბასა და სიმყარესა (სულნელობა და

სიმყარე E); გრძნობა არს ვ ე მ ა ს
ხ ი ლ ვ ა ც ა, ვითარ სიტკბოება, სიძ-
ნეღე, სიძმრე, სიშვავე, სიმყვარტლე,
სიმწარე, სიშლაშე, სიმსუქნე, სიმკვლე
და ესევეთარი; გრძნობა არს შ ე ზ ე -
ბ ა ც ა, რომელი საზოგადო არს უო-
ვ(ე)ლთა ცხო(ე)ლთა: ტფილი და
გრილი, ღბოლი და შავარი, მკიმე და
სუბუტი, რამეთუ მხოლოდ შეხებია-
(შეხებისა CqDE) ოდენ იცნობებიან
ესენი. ამათ სრულიად (ყვითლად E)
გამოცვლევა გენებოს, იოვანე დამას-
კელის (+ ფილასოფოსობის CbqE)
და თავსა შინა (თავში DE)¹ და ნემე-
ლისის წიგნსა შინა (ფილასოფობაში
E) იძიე(თ) CbqDE.

გრძნობის საცავი საგრძნობელი
ZAB.

[გრძდა ნ. ხე; შდრ. გრჯლა].

გრჯამს 5, 36 მარკ. Z.

გრწყილი (მძრომ.) (1 მეფ. 24,
15) კრწყილი ZA.

გრჭო წვლილი ლატანი ZAB.

წილი ლატანი და მისთანა ხე
Cbq. გრჭო არს ლატანი წვლილი და
ეგვეთარი ხენი D.

გრჯლა დიდთა ზეთა რა სხვილ(ნი)
რტონი განეყოფიან, მას ეწოდე-
ბიან გ რ ჯ ლ ა. (+ და B) მას
ზედეთ განეყოფილთა ეწოდებიან
ბ ო რ ჯ ლ ლ ი, ხოლო მას ზე-
დეთ(თ)თა—რ ტ ო ნ ი და ზერე-
ლესა — მ წ ე ვ ე რ ვ ა ლ ი, და
ზედეთ (ზედაწი B) წვლილთა—
კ ე წ ე წ ი (კეწერი B). ხოლო
ბოჲ წვერთა — კ უ ნ წ უ ხ ა
(+ 4, 181 დიონოსი² ZAA) ZAB.

დიდთა ზეთა ძირთა ლეტ-
ზედათ რა სხვილნი რტონი განეყოფ-
(ე)იან, მათ ეწოდებიან გ რ ჯ ლ . ხო

¹ ივულისხმება: „გარდამოცემაჲ“. ² შდრ. A—163, გვ. 87, კიდევზე.

ლო მას ზედეთ რა განყოფილ(გ)იან, ეწოდებიან ბორჯღლი, მას ზედეთსა განყოფილთა ეწოდებიან რტონი, ხოლო ზერელესთა — მწვერვალი Cbq. ხის სხელი რტონი D.
ნ. ხე.

გხურიან იგივე ZA.

გხურის სურვილად ხარ ZA.

გუ არს ართრონი: გუაჟმო, გუაძლია და მისთანანი ZAA.

გუადრაკი (გვარდაკი ZAaBCa, გუარდაკი Ab, გვადრაკი CbqDE) (2 მეფე 13, 8) ესე არს ჭურჭელი საგბოლველი: ქვაბი, სიავი, ჩაღხანა, ტაფა, ტაფაკი, კარდალა, ქოთანნი, კოჭობი და ყოველივე მისთანა საღულრები ZA.

ესე არს ყოველი საგბოლველი: ქვაბი, სიავი, ჩაღხანა, ტაფა და ყოველი მისთანანი (2 მეფე 13, 8) B. საგბოლველი C. საგბოლველია D. ტაფაკი ანუ სხვა რამე საგბოში (2 მეფე 12, 8) F.

ნ. ჭურჭელი.

გუადროებს¹ დროს გეცემს ZAB.

გუადრუცი (გვადრუცი CDE) (12, 6 იოვანე) კოლოფი ZAA.

12, 6 იოან. Ab. ფიცრის კოლოფი B. ხის კოლოფი დიდი, გინა მცირე CD. მცირე გოდელი ანუ გოდორი მცირე; გვადრუცი კოლოფია, ონაფანტე გვადრუცი ჩადევს E.

გუალაგი² მათრაშა ZAB.

ტომარა CD. აბოს ნეტაფრ.: „წოადევს გუამი წმიდისა აბოსი გვალავსა მას აღსაკიდებელსა სამოსლით მისით“ E.

ნ. ვაშქარანი, მათრაშა.

გუალე (გვალე CDE) (11, 7 იოანე; 1 მეფე 7, 37) იარე ZA.

იარე BCD. ჩქარა სულა E.

ნ. გარდაგულე, მოგულე, სიარული, სლვა.

გუალვა³ (+ 35, 5 ეზეკ. ZAb) უწვიმრობა ZABCD.

განუშარტავია E.

[გუამანხარი ნ. წერილი].

გუამი (გვამი DE) (+ 1, 21 ტობ.

ZAA) ესე არს მარტივად მყოფი განთვისებული თვისგან თავით თვისით შემტკიცებით მდგომარე და განყოფილი მისთანათა მათგან რიცხვთა ZA.

ესე იგი არს მარტივად მყოფი განთვისებული, რომელ არს განუკეთებელი B. ხოლო გუამისა სახელი ორსა დაჰნიშნავს და გვამო(გ)ინიცა ორსავე დაჰნიშნავს, რამეთუ დაჰნიშნავს მარტივად (+ მყოფსაცა C), რომლისა და(მ)ნიშნვისაებრ არა მარტივად არსებასა, ხოლო არამედ შემთხვევითიცა გვამო(გ)ინად უწოდოთ, ხოლო დაჰნიშნავს განთვისებულსა გვამსაცა, ესე იგი არს განუკეთებელსა და გვალად უგვამოცა ორგვარად ითქმის, რამეთუ ითქმის უგვამოდ არაჩაღმდ არისადა მყოფიცა და ითქმის უგვამოდ შემთხვევითიცა, რომელსა არა აქვს განთვისებული მყოფობა, არამედ არსებასა შორის შემტკიცებულს(ა) CbqD.⁴ ხოლო გვამი ოდესმე უკვე მარტივად მყოფსა ცხად ჰყოფს, რომლისა დაჰნიშნვისაებრ არა მარტივსა არსებასა ხოლო გვამად უწუწვით, არამედ შემთხვევითიცა, რომელი საკუთრად არაგვამოანი არს, არამედ სხვა გვამი. ხოლო ოდესმე განთვისებულსა გვამსა, ესე იგი არს განუკეთებელსა, ცხად ჰყოფს, რომელი საკუთრად არაგვამოანი, არამედ გვამი არს და სახელ-იდების. ხოლო

¹ ნუსხებშია. „გუადროებს“. ² ნუსხებშია: „გვალაგი“. ³ ნუსხებშია: „გვალვა“. განსაზღვრება აღებულია იოანე დამასკელის დიალექტიკის მე-9 თავიდან.

საკუთრად გვამოანი არს ანუ თვისგან ზიდრე არა შეგვამებული, არამედ გვამთა შინა ხილული, ვითარ-იგი სახე, რომელ არს არსება კაცისაჲ თვისთა გვამთა შინა არა იხილუების. არამედ პეტრეს და პავლეს და სხვათა კაცთა გვამებსა შინა, ანუ სხვისათანა არსებით განუყოფელისა, ქმნა ეისგანმე ყოვლითურთისა შეზავებისა და ერთისა შესრულება შეზავებულისა გვამისა, ვითარ-იგი კაცი სულისაგან და ჭირკისა შეზავებულ არს. და არცა მხოლოდ სული ოდენ ითქმის გვამად, არცა ჭირკნი, არამედ გვამოანად, ზოლო ორნივე შესრულებული იგი ორნივე გვამად. ეხადგახ არცა სული თვისგან თავით თვისით გვამ ქმნილ არს, არცა ჭირკნი, არამედ თანად ორნივე, რამეთუ საკუთრად გვამად თვისგან თავით თვისით მდგომი არსცა და სახელ-იდების. კვალად ითქმის გვამოვნად სხვისა გვამისა მიერ მიღებული ბუნება და მის შორის მომგებელი ყოფისა, რომლისათვისცა ჭირკნი უფლისანი არა გვამ ქმნილნი თავით თვისით არცა წამსა ეამისასა არა გვამ. არამედ უფროსად გვამოან არიან, რამეთუ გვამსა შინა სიტყვისა ღოსა შემტეცნეს მის მიერ მიხმულნი და იგი აქნდა და აქვს გვამად.

უგვამოცა ორგვარად ითქმის, რამეთუ ოდესმე არცთა არაერთა მყოფსა დანიშნავს. რომელ არს უგვამო ყოფა. ზოლო ოდესმე არა თავთა შორის თვისა მყოფსა, არამედ სხვათა შორის მქონებელსა ყოფისასა, რომელ არს შემთხვეუთი^ა E

ნ. არსება, გუამოვანი. პირუ.

უგვამო.

გუამი? პირი. ესე იგი არს ხატ- E

გუამოვანი^ა (გუამოანი A) (43, 11 ეზეკ.) იგივე არსებასაგან განთვისებული ZAA.

მისევე აღსებისაგან განთვისებული (+ 43. 11 ეზეკ. Ab) AbB.

გუანება (გვანება DE) მსგავსებასავე ZABCbq

მსგავსებაჲთ D განუშარტავია E. 6. გავ. 2.

გუანი გვანესი B.

[გუარ (გვარ) ნ. მოგურა. მოგურა, ჩაგურა. წაგურა].

გუარდაცი ნ. გუადრაცი.

გუარი (გვარი DE) (15. 3 იერემ.) შემასრულებელი ZA.

შემასრულებელი BCbq. (+ ზოლო E) გუარი შემასრულებელად უთქვამსთ DE.

[გუარი (გვარი) ნ. დაგუარება, კიბის გვარი (გუერდ^ათან), მოგუარება, მოუგუარე. უგუარო].

[გუარი ნ. ქვა].

გუარლი^ა (+ ვეფხის-ტყ. ZAA).

თივის თოკი ZAB.

(ბალ.) (+ და CnE) გოგალი თივის თოკი CDE.

ნ. გორალი, საბელი.

გუარჯილა^ა ZABCDE.

გუაჭი^ა შური და გვაჭი (არგვაჭი და შური B) ჰგვანან და განიყოფიანება: [+ შური (+ არს B) მწუხარება სხვისა კეთილსა ზედა. ზოლო გვაჭი არა მწუხარება, არამედ აღბადებით, რათა უადრეს ქმნას მისგან AB] ZAB

^ა განსასწოვება აღუადრელი არაფე დაფასცელ...
ზიდრან. შინა გვამთა შინა ხილული. ვითარ-იგი სახე, რომელ არს არსება კაცისაჲ თვისთა გვამთა შინა არა იხილუების. არამედ პეტრეს და პავლეს და სხვათა კაცთა გვამებსა შინა, ანუ სხვისათანა არსებით განუყოფელისა, ქმნა ეისგანმე ყოვლითურთისა შეზავებისა და ერთისა შესრულება შეზავებულისა გვამისა, ვითარ-იგი კაცი სულისაგან და ჭირკისა შეზავებულ არს. და არცა მხოლოდ სული ოდენ ითქმის გვამად, არცა ჭირკნი, არამედ გვამოანად, ზოლო ორნივე შესრულებული იგი ორნივე გვამად. ეხადგახ არცა სული თვისგან თავით თვისით გვამ ქმნილ არს, არცა ჭირკნი, არამედ თანად ორნივე, რამეთუ საკუთრად გვამად თვისგან თავით თვისით მდგომი არსცა და სახელ-იდების. კვალად ითქმის გვამოვნად სხვისა გვამისა მიერ მიღებული ბუნება და მის შორის მომგებელი ყოფისა, რომლისათვისცა ჭირკნი უფლისანი არა გვამ ქმნილნი თავით თვისით არცა წამსა ეამისასა არა გვამ. არამედ უფროსად გვამოან არიან, რამეთუ გვამსა შინა სიტყვისა ღოსა შემტეცნეს მის მიერ მიხმულნი და იგი აქნდა და აქვს გვამად.

ჭაერით დაეინება Cab. განუმარტავია CqD. ჭაერით E.

გუბე (+ 8. 68 მამთა-ცხ¹. ZAa) ფოსო, გინა წყლის ტბორე ZA. ფოსო BCbqDE.

ნ. საგუბარი: შეგუბება.

გუბი (8, 29 ისო) მთხრებლი ZA.

გუგა (2, 8 ზაქარია) სახედველი ZA.

სახედველი BCbqD. თვალის ბაია E.

გუგული (ფრან.) ZABCbqDE.

გუგუმა დიდრონი ღილეზი: ZA. დიდრონი ღილი B.

ნ. ღილი.

გუგუნი ცეცხლის კმა(ა) ZAB კმა ცეცხლისა CbqDE.

[გუდ ნ. ნაგუდალი].

გუდა (+ 4 მეფე 5. 23 ZAa)

ტყავისაგან შთასადებელი ZA.

ტყავის შთასადებელი B. ტყავი შთასადებელი Cbq; განუმარტავია DE.

ნ. საგუდალი.

გუდალი უსწორო ლარი ZA.

ლარი უსწორო B. არასწორი Cbq. განუმარტავია D ჩაბაჯე E.

გუდაფშუტა ფუდ(ი) სოკო ZABC bqDE.

გუდელ² საჯდომ(ელ)ი კუნძი ZABCD.

გუელაძუა (გუტლაძუა ZA) (მძრომ.) ძუის მსგავსი ჭუა ZA. (მძრომ.) B

გუელვეშაბი (გუტლვეშაბი ZA, გველვეშაბი DE) (მძრომ.) ZAB CbqDE.

გუელთევზი (გუტლთევზი ZA, გველთევზი DE) (თევზ.) ZAB CbqDE.

გუელი (გუტლი ZA, გველი D მძრომ.) (+ 3, 1 დაბად ZAa) ZABCbqDE.

ნ. ასპიტი.

გუელის-მზრძოლი (გუტლის-მზრძოლი ZA) ანკარას უმცროსი, თავი მოშორეებით აბია, წვრილი სისერი აქვს (11, 22 ლევიტ) ZA.

(მწერ) გველის მზრძოლი ანკარას უმცროსი, თავი მოშორეებით აქვს წვრილი კისერი B. განუმარტავია Cab³. უკმა Cq.

გუემა (გუტმა ZA, გვემა DE) ტანჭვა, გინა ცემა ZA.

ტანჭვა თუ ცემა B. გარჯა CDE.

ნ. გგუემ, გუემული, გგუემი, გგუემლი, გგუემელი. გგუემეს, ნაგუემი, საგუემელი, დელაგუემული, ჰგუემლა.

გუემული (გუტმული ZA) (+ 3, 25 მარკ. Z) ნაცემი თუ ნატანჯი ZA.

ტანჯული თუ ნაცემი B.

გუერდი (გუტრდი ZA, გვერდე DE) ჩაფი საწყავი ZABC.

ჩაფის უმცირესი D. საწყავი E

ნ. კოკა, ლიტრა.

გუერდი (გუტრდი ZA, გვერდი DE) (+ 2. 21 დაბად. ZAa) კაცის (კაცთ D) წიბონი ZAD.

კაცის წიბო BC. კაცისა E

ნ. განგურდიოს, განიგურდიოს. გუერდი, გურდი, იგურდი. კაბადონი, მოგუერდი.

გუერდი (გუტრდი ZA, გვერდი DE) მთათ(ა) ლამრეცი ZABCD მთისა E

¹ შდრ. A -1305. 291r, b9. ² ნუსხებში: „გუდელ“. ³ აქედან გრძელდება Ca (იხ. 86. 169).

გუერდი (გუტრდი ZA, გვერდი D) ქვეყნის მზომელთა მიერ(ა) სახელები სამეფო რთა, რომელსა სამივე გვერდი სწორე აქვს (აქვანდეს BD) უწოდენ სწორ გვერდად, ხოლო რომელსა ორნი მხოლოდ — სწორ წვეთად (წვივებად CD), ხოლო რომელსა სამნი უსწორონი — ციხის-გვარად ZABCD.

გუბის¹ მზაკვარი და დიდად გლისი ZAB.

მზაკვარი (+ და გლისი დიდად CAb) CD. რომელ არს მზაკვარი: — დაუდენ საენაურნი ღომნი, რომელ არიან მძინავარნი და გვესნი ეშმაკნი. შეიძინეს მანქანება, უკეთურება და სიგვესე — 67 ფსალმ. თარგმანი E.

6. სიგუესე.

გუბისი² ტენარია ველი B.

[გუბ ნ. შეგუვილი].

[გუზ ნ. ნაგუზალი].

გუშლაძე ნ. გუელაძე.

გუშლვეშაპი ნ. გუელვეშაპი.

გუშლთევზი ნ. გუელთევზი.

გუშლი ნ. გუელი.

გუშლის-მბრძოლი E. გუელი-მბრძოლი.

გუშმა ნ. გუემა.

გუშმული ნ. გუეშული.

გუტრდი ნ. გუერდი 1, 2, 3, 4.

გუთან სომხურია, ქართულად ერქვანი ჰქვიან ZAB.

(უკმ.) გუთან- სომხურია, ქართულად ერქვანი- ეწოდებოდა. უკეთუ

უმცირე მისსა ქარნი ებნეს და ერქვანსა არცა საყვეთელი ჰქონდეს და არცა ფიცარი ფოთად, მას ჯილდა ეწოდების და ყვე(ა)რის ქარის. საქველსა — ართან და უღლეულის (უღლეურის Cq) ქარისს(ა) — ოქო-ქა CD.

გუთან- სომხურია, ქართულად ერქვანი ეწოდება E.

6. ერქვანი.

[გულ ნ. ანაგული].

გულანი საგალობელი სრული და გულის სანდომად შეკრებულა ZA.

გულ სანდომად შეკრებული წიგნი B. გულის ნების წიგნი შეკრებულა CD. განუმარტავია E.

გულარძინილი (გვლარძინილი D) (5. 6 მსაჯ.) მრულში ნახე ZA.

მრადი-მრული BCD.

6. ნაგულარძინი, შეგულარძინილი.

გულბანდი სენია ცხოვარტ Cb.

გულგული შეუგულა ZA.

გულგდებულ გულ-მარპყრობილი ZABCD.

გულდადებით E.

გულდებულ გულდადებული ZABCD.

განუმარტავია E.

გულეზული დიაცთ პირის (პირ D) საბანელი ZABD.

დიაცთ პირ(თ)საბანელები C. გულეზულითა პირისათა საკანშავი პირისა-ბანელია E.

გულვა (გულვა BCa) გულის-ბმის-ყოფა ZABC.

6. გრგულგებიეს, გგულვა.

¹ ნუსხებშია = გვესი- (= გვესნი E). ² ნუსხებშია: = გვესი-.

ნ. უგულისყოფი.

გულის-წყრომა (+ 57, 5 ფსალ. ZA) გულის-წყრომაა არს მღუ-
ლარებაა გულის გარემოსისა
სისხლისა ფოფინებისაგან, ნავლ-
ლისა ანუ აღმღვრევისა მისისა
ქმნილი. არს ოდესმე გულის-
წყრომა(ა), რომელი წადიერე-
ბაა არს ნაცვლის მიგებად, რა-
მეთუ ოდეს ვიმძლავრით ვის-
განმე ანუ მოვიგონით მიმძლავ-
რება იგი, განვრჩხნით გულს
წყრომითა. ხოლო სამ არიან
სახენი გულის წყრომისანი: რის-
ხვა, ბორგა და დარილი, რომელ
არს მზერა. რის ხვა(ა) არს
გულის წყრომა ჭეროვანი შემ-
ცოდეთათვის; ბორგა არს მი-
უმყოვრებელი ნავლელი და
დაუცადებელი უწესო გულის
წყრომა(ა), ხოლო დარილი
არს რისხვა მაძიებელი უმთა
ტანჯვისათვის ვისამე (ვისასმე
B), რომელ არს მზერა ZAB.

ხოლო გულის-წყრომა არს მღუ-
ლარებაა გულისა გარემოსისა სის-
ხლისა ფოფინებისაგან ნავლისა,
ანუ აღმღვრევისა მისისა ქმნული,
რომლისათვის(ცა) ნავლ(ვ)ად ითქმის
და ნავლიანობად. ხოლო არს ოდეს-
მე, რომელ გულის-წყრომა წადი-
ერებაა არს ნაცვლის მიგებისა.
რამეთუ (მი)ვიმძლავრით რაა, ანუ
საგონებელ გვიჩნდის მიმძლავრებულ-
ყოფაა, განვრჩხნით გულის-წყრო-
მით და შეზავებულ იქმნის მაშინ
ვნებაა გულის-თქმისაგან და ვნე-
ბისა და გულის წყრომისა. ხოლო
სახენი გულის-წყრომისანი არიან სამ:

რის ხვა(ა), რომელი სახელ-იდუ-
ბის ნავლად და ნავლვად,
რამეთუ გულის წყრომაჲს მიიღოს
რაჲ დასაბამი და ძრეჲა რისხვად და
ნავლვად და ნავლად ითქმის¹, და
ბორგა, რომელი არს მიუმყოვრე-
ბელი ნავლვად, ცხად არს, ვითარ-
მედ ჭერის კსენებაა, ხოლო ითქმის
გებულებისაგან და საწურთელად
შექმნისა, და მზერაა არს რისხვად
მეძიებელი უმთისა ტანჯვისა ვისი-
სათვისმე და ითქმის ესეცა მღვბა-
რეობისაგან. ხოლო არს გულის-
წყრომაა ვითარცა შეაბჭრე რამმე
გულის სიტყვისაჲ, მოსაწული გუ-
ლის თქმისაჲ, რამეთუ, რაჲამს გულის-
მთქმელ ეიქმნეთ საქმისა რომლისა-
მე და დავეცადნეთ ვისგანმე, გულ-
მოწყვე ეიქმნებით მისდა მიმართ, ვი-
თარცა მიმძლავრებულნი. ცხად არს,
ვითარმედ გულის სიტყვისა მიერ
ლიჩსად განმწარებისა ბ(რ)ეობითა
მის საქმისაჲთა და მცეელთა ზედა
ბუნებითისა წესისა თვისისაჲთა. სრუ-
ლიად იოანე დამასკელის (+ წიგნის
Cხე) კმ თევში (თავსა შინა Cფ)²
იძიე CD. ხოლო გულისწყრომა ეიდ-
რემე არს დუღილი გულის გარემო-
სისა სისხლისა ფოფინებისაგან ნავ-
ლისა ანუ აღმღვრევისა მისისა
ქმნილი, რომლისათვისცა ნავლად
ითქმის ნავლიანობად. არს უკვე და
ოდესმე გულის-წყრომა წადილთ
ნაცვლისა ტანჯვით მიგებისა, რამეთუ
მივიმძლავრით რა, ანუ საგონებელ
გვიჩნდის მიმძლავრებულ ყოფა, გან-
ვრჩხნით გულის-წყრომით და შემა-
ზავებულ იქმნის მაშინ ვნება გულის
თქმისაგან და ვნებისა და გულის-
წყრომისა. ხოლო სახენი გულის-
წყრომისანი არიან სამ: რის ხვა, რომელი
სახელ-იდუბის ნავლად და ნავლვად;
მედგრობა უკვე, რომელი საქულოდ დაიმარხო-

¹ აქედან D ხელნაწერს აქლია ფურცელი. ² იგულისხმება „გარდამოცემა“.

დის, რამეთუ ითქმის შედგრობად და ესეცა, ვითარმედ შედგრობა არს გებისაგან და მომკესნებლობისაგან მარხვისა გულსა შორის. ძვირის მმარხველობა უფვე წყრომა მეძიებელი ემისა დახჯად არს გულის-წყრომა მსახურ და შელახვერ გულის-სიტყვისა, რაჟამს გულის მოქმედ ეიქმნეთ საქმისა რომლისაზე და და-ვეცადნეთ ვისგანმე გულ-მოწყე ეიქმნათ მისდა მიმართ, ვითარცა მი-მძლავრებულნი E

ნ. იგულისწყრომა, წადილი.

გულის-ხმა (+ 14, 10 ოსე ZAq)
ესე არს გონებით ახმა და გულ-თა შეღება. ვიეთთა გულის-ქმად აღუწერიათ; გულსა არა აქუს ქმა(ა), არამედ ახმა და შეღება. რომელ(ი) ითქმის გულის-ხმად (+ 2 ეზრა 6, 16 ZA) ZAB.

გულის-ხმა არს გონებით ახმა და გულთა შინა შეტანა Cax.

გულ-მავიწყი მალ დამვიწყებელი ZA.

მალე დამავიწყებელი B.

გულ-მანკიერი გულით ბოროტ აღუქოცელი ZA.

გულით ბოროტის აღმოუქოცე-ლი B. გულიდამ ავი აღარ აღ(მო)-იქოცოს (+ კაცისათვის Ca) Cax.

გულ-პებულ (2 სჯულ. 28, 34) გულ-გაპობილ ZA.

გულ-პყრობილი (6, 50 მარკ.) გო-ნება-გაუბნეველი ZA.

გონება-გაუბნეველი B. გულ-დუბნეველი Ca. გულ-გაუბნეველი Cb.

გულს-მოდგინე (+ 2 ნეშტ. 29, 31 ZA) მომჭირნე ZABCE.

გულს-ყრა შებნედა ZA.

შებნედასაით B.

გულფ 8 ექუსთა დღე: „რო. მელნი იტყვიან ოდესმე დღე-კაც და გულფ თევზ ზღვისა“ ZABCE.

გულფირტვს-ბალახი (გულფი-ტვის-ბალახი ZABCqE, გულ-ფილტვის-ბალახი Cab) (ბალ.) ZABCE.

გულ-ფიცხელი (10, 5 მარკ.) გულქვა ZAA.

[გულქანდა ნ. მულარბარაქ.]

გულყო ქორის მახე საყელე ZA
ქორთ მახე საყელე B. ქორის მახე საყისრე C. განუშარტყია E.

ნ. მახე, საბრტყე.

გულწყება მოწყენილი ZA.

გულწიხულ მოწყენილი BCE.

გუმბათი კამარა მაღალი, თურქთ ენით: მზის დასავალი ZA.

მაღალი კამარა BCax. განუშარტყია. გია CqE

[გუმერა შდრ. გმ-რევა: გურემა]

გუმურა შუა ღვინო წყლიანი ZAn

ნ. შუა ღვინო.

გუნდა (+ 14, 26 დანიელ ZAA)

მგრგვალი სამღერელი თუ რაღე (რაიცი Ab) ZA.

სამღერელი ქვა მგრგვალი B. სპ. ღერალი C. განუშარტყია E.

გუნდა საღებავი მუხის კაცრა ZABC.

განუშარტყია E.

გუნდაფაცი (ბალ.) ZABCE.

გუნდი (+ 2 შჯულ. 28, 22 ZAA)

ჯარი ექცისი ათასი ZAB.

კრებულო. გინა. ჯარი (+ 2 ათასი

¹ ZAB უმატებთ: „გრივოლ ნოკელში“. შდრ. ექუსთა ღლეთათჳს, მ. კახაბის გო მოც., გვ. 92, 21.

Cb) C. განუშარტავია E.

ნ. ჯოგი.

გუნდრუყი (2, 11 მათე) ესე არს საკმეველი სუნელი. კვალად თეთრი საკმეველი, რომელი ზოილეს ძღვნად შობას მოგვთა ZA.

ესე არს საკმეველი სუნელი. კვალად თეთრს საკმეველსაც ჰქვია, რომელი შობას მოილეს მოგვთა B. გუნდრუყი არს საკმეველი სუ(ლ)ნელი. კვალად გუნდრუყად იწოდების საკმეველი თეთრი, რომელი მოგვთა შეწირეს მაიხოვრისა შობასა C. განუშარტავია E.

გუნება (+ 34. 3 დაბად. ZAn) შინაგანი აგებულებათა მყოფობაი ZA.

ესე არს შინაგანთა აგებულებათა მყოფობა B.

გუნი (გუნითა E) (+ 2 ნეშტ. 6, 28 ZA) სიყვითლის სენი ZABC.

გუნი სენი არს, რომელი კაცსა ავი ფერი დაედების. რომელსა იაოაჲ ანაღ უკმოზენ E.

შლრ. გუნი, იტერონია.

[გუნიშ ნ. მოგუნიშული].

გურაბანი (+ 39, 21 გამოსლ. ZAA) საყულო გარდაფენილი ZABC.

გამოსვლათა ლ: 8 E.

გურდემლი (გერდემლი D) (+ 41. 15 იობ ZAA) გრდემლი ZABC. განუშარტავია D.

ნ. გრდემლი.

გურდივ აქათ-იქით ZAB.

განუშარტავია Cb.

ნ. გუერდი 1.

გურემა (გერემა D) ჩხვერა

ZABCD.

ნ. განგურემა.

გურზი (+ როსტომი. ZAA) ლაბტივით დიდი, უფრთო ZA.

ლაბტივით დიდი, უფრთო B. დიდი ლაბტი, უფრთო C.

გურიწვა² (+ 9, 20 იერემ. ZA) საგლოველი კმიანობა(ა) ZAB.

გურიწი³ საგლო(ვ)ელი კმა(ა) (+ გურიწვა ZAA) ZAB.

გურიწვა, საგლოელი კმა CD

გურიობა (გერიობა D) (13, 20 ივანე.) მიდევნება არევით, თუ მიდევნება ოგურთა ZA.

მიდევნება არევით, თუ ოგურთა B. მიდევნება. კიდევ გასინჯე, არეულობა, თუ მიდევნება (+ სიმბ. 4, 12; ივანე. 13, 20 Cb) C. მიდევნება. გარჩევა უნდა, არეულობა თუ მიდევნება D.

ნ. აგურიობლა.

გურიტი (გერიტი CD) (ფრინ.) (5, 7 ლევტ.) ZAA.

(ფრინ.) (2, 12 ჰებ.) Ab. (ფრინ.)

BC. განუშარტავია D.

გურკა ხილის კაკალი. მსოფლიოთა გურკად სახელ-უდებიათ გერკისათვის, რომელთამე კურკლი გურკად აღუწერიათ. უმეცართა ZA.

ესე არს ხილის კაკალი. რომელ არს კურკა. გურკად სახელ-უდებიათ გაუსინჯათა გერკისათვის, რომელთამე კურკლი გურკად აღუწერიათ, არა რიგით B. გერკი, კმელი ხილი გურკიანი Cbq. კურკა, კურკლსაცა ეწოდების Cb. გერკი, კმელი ხილი Ca. კურკა Caq. განუშარტავია E.

¹ შლრ. შანამეს ქართული ექრსიები, ში: „გურიწვა“. ² ნუსხებში: „გურიწი“.

I წიგნი, სტრაჟი 377, 26. ³ ნუსხებ-

გურტი კვირტი. კაზის კუკური
ZAB.

ნ. კუკური.

გუსიტყუავს¹ სიტყვას გვეტყვის
ZAB.

გუშუღა ნ. გუღა.

გუფთა ქართულს(ა) არა (პგავს),
შენაყილ(ს) კორცს(ა) პქვიან
ZAB.

გუშაგი (+ 1 მეფ. 23. 25 ZA)
ციხის დარაჯა ZABCE.

ნ. დარაჯა ი. გუშაგა, საგუ-
შაგო

გუში კოდის ნაოთხალა ZACE.
კოდის მეოთხედ- B.

ნ. კოდი.

გუშინ (31. 2 დაბად.²) დღეის წი-
ნა დღე ZAA.

ნ. ის წიხა ღრუ (+ 1 მეფე 10,
11 Ab) AbBC. განმარტავია E.

გუშინასწინ (გუშინსწინ B) გუ-
შინა წინ ZA.

ნ. წინ დღე B. გუშინდღის

წინა დღე C. განმარტავია E.

გუჯაბი ქათამთ სატენი საზავებ-
ლად ZA.

ნ. თ სატენი B.

გუჯარი ღარი საგელი ZABCE.

ნ. წარღი.

გუჯახტა კაბის საკილო(ვ)ე
ZABC.

განმარტავია E.

გუპარი (+ როსტომ.³ ZAA)

სპარსულია, მარგალიტი ZA.

(უქმ.) მარგალიტი, სხვათა უნა B.
მარგალიტი და თვალნი C. განმარ-
ტავია E.

ნ. ქვა.

გვან⁴ ხანდაზმით ZAB.

ნ. დავანება, სავანო, სი-
ვანე.

გვანი (გვიან ZAA. გვიანი B) ხა-
ნის დამზმელი ZAA B

გვანკალიზნ მოგვიანებით Cb

გვდადუქიებენ (ვერდადუქებენ
CD)⁵ გვინათლებენსავით ZAB.

გვინათლებენ CD.

გვლორი⁷ (თევზ.) ZABCD.

გვში⁸ გორღმულია თორნე წყალ-
თათვის ZABCab

თორნე კის წყლისა Cq.

გვშრა⁹ (ბალ.) ჩადუნა ZABCab.
(ბალ.) CqD.

ნ. იფხლი, ხეგვშრა.

გვან¹⁰ (+ 2 დარეჯან. ZAA) გვინ-
და ZAB

გვნდა¹¹ ჩვენი ნდომია ZAB.

გვინა CD.

გვნი¹² (+ 4, 9 ამოს ZAA) გვნი
ZAB

გვნი, სიყვითლის სენი CD.

გვრგვნი (გვრგვინი AaCa, გვირ-
გვინი D) (+ 20, 4 ფსალმ.
ZAA)

სამეფო სახურავი ZABCb.

განმარტავია CaqD.

¹ ნუსხებშია: „გუსიტყუავს“. ² წყაროშია: „გუშინდღისა“. ³ შდრ. შენამეს
ქართული ევრსიები, II წიგნი, სტროფი 3700 ა. ⁴ ნუსხებშია „გვიან“. ⁵ ნუსხა-
შია: „გვიანკალიზ“. ⁶ განმარტავი სიტყვა განმარტებასთან ერთად აღებულია კემ-
რის 151 თავიდან: „გვდადუქიებენ ჩვენ და გვინათლებენ“ (II, 176, 15). ⁷ ნუსხებშია:
„გვილორი“. ⁸ ნუსხებშია: „გვიმი“. ⁹ ნუსხებშია: „გვიშრა“. ¹⁰ ნუსხებშია: „გვ-
ნა“. ¹¹ ნუსხებშია: „გვინდა“. ¹² ნუსხებშია: „გვინი“.

ნ. დიადიმა, კოტვინო, ნაგერ-
გვნივე.
გვრილა¹ (ბალ.) ZABCD.
გვრისტი² უკან ვდებოთ კერვა
ZA.
განუშარტავია BCD.
ნ. თაგალი.
გვძინი³ (ფრინ.) ველური ტრედი
ZABCD.
გუარავ ფარვას ვიყოფ ZA.
გუფცავ შენს სახელს ვიფიცავ
ZA.
გუხან ფხანას გიზამ Z.
გუენჯნი Z.
გუირდავ გვიცხავ Z.
გუაკიცხავ A.
გუურდავ გუარავ ZAA.
განუშარტავია Ab.
გუფძავს⁴ განფრთხოზილი ხარ
ZA.
გუფავს გივის Z.
გუმოზ ყმა ვარ ZA.
გუმო (30, 11 თერემ.) გუნა ZAA.
გუმოლია Z.
გური აყრას ვლაში ZA.
გურროზ Z.
გუფელი ნ. გუფელი.
გუფლი მოშლას გიზამ ZA.
გუმოზ შენს შოვნას ვლაში Z.
შოვნას ვლაში A.
გუმორდებო შენს გაყრას ვლაში Z.
გუფელი⁵ Z.
გუმოზ ჩემთვის გიტყვი ZA.
გუფლიან მოცალედ ხარ ZA.
გუფი გუფვი Z.
გუფლავ შეცოდებას ვიქ ZA.

გუფლავ შეცოდება ვქენ შენი Z.
შეცოდება ვქენ A.
გუფონი (22, 16 რიცხ.) გუზარება
ZA.
გუფა საბაგლად მიგაჩნივარ Z.
გუფინავს Z.
გუფლავარ იგივე Z.
გუფლობ საბუღველად მიჩნხარ
ZA.
გუფარბი (+ 34, 11 ესაია⁶ ZAA)
ბუძგი ეწოდების პატარა
ძლარბსა, ხოლო გუფარბი
დიდს ძლარბსა, რომელსა ეკალი
აქვს ვიდრე მტყაველამდე
და მეტი. და ზღვის ძლარბსა
ეჭინი ეწოდების (+ 13, 22
ესაია ZAA) ZA.
(ოთხე.) დიდი ძლარბი. ბუძგი
ეწოდების პატარა ძლარბსა, ხოლო
[გუფარბი დიდს ძლარბს, რომელ-
სა ერთი მტყაველი ეკალი აქვს, ხო-
ლო ზღვის ძლარბსა ეჭინი პქვიან
B. (ოთხე.) ეკლიანი ოთხფერტი Cb.
გუფნოზ საწუნელად მიჩნხარ ZA.
გუფავ გუფელი Z.
გუფივლი წყევლით გიქსენებს ZA.
განუშარტავია B.
გუფავი ნ. გუფელი.
გუფლავ Z.
გუფლავ B.
გუფირს Z.
გუფი ღაჭრას ვიყოფ ZA.
განუშარტავია B.
გუფადი Z.
გუფლავ Z.
გუფი გაჭდას გიზამ ZA.
გუფლავ Z.

¹ ნუსხებში: „გვრილა“. ² ნუსხებში: „გვრისტი“. ³ ნუსხებში: „გუძინი-
ნი“. ⁴ ნუსხებში: „გუფძავს“. ⁵ ნუსხაში. „გუფელი“. ⁶ წყაროში: „გრძლარბი“.

გჰვედნი ნ. გჰუედნი.

გჰლეჩ მოკლეჩას გიზამ ZA

განუშარტავია B.

გჰმილაჲ გიღარაჲებ ZAa.

განუშარტავია B.

გჰუედნი¹ გჰაბნი Z.

გჰაბნი ჯაბნად გიქ ZA.

განუშარტავია B.

გჰგულემ Z.

გჰერვარ დაჲერებულ ვარ შენსა Z.

დაჲერებულ ვარ A. განუშარტავია B.

გჰოზვარ მე უკელთეს ვარ შენ ზედა Z.

მე უკელთეს ვარ შენზე A. განუშარტავია B².

დ

დ ღონი ესე არს ართრონად სიტყვის თავად და ბოლოდ, სადაც(ა) გაეწყოს სიტყვათა, ვითარცა თავს დაგვიწერია: დადებად, დაგებად და დასხმად. ესრეთ თავადაც მოვალს და ბოლოდაც, უმრავლესთა სიტყვათა მოეზაუების (+ დისო არს ართრონი ხანთა პირის დადებისა: აქამდისო, იქიმდისო, ორ წლამდისო, სალამომდისო და ეგევითარნი ZAa) ZA.

ესე ღონი არს ართრონად სიტყვის თავად და ბოლოდ, სადაცა გაეწყოს სიტყვათა, ვითარცა თავს დაგვიწერია: დადებად, დაგებად და დასხმად. ეს-

რეთ თავად და ბოლოდ უმრავლეს სიტყვათა მოეზაუების B

[დ ნ. გამოდენა, გამოდინდი, დენა, დიედ, დივილი, დინება, მდინარე (წყაროსთანაც), მდინი, მოდენა, ნადენი, ნადინოპი, უდინად, უდინი, წარმდინარე, წისდის].

[დ (ზრდ) ნ. გაღია. გამღელ, გამზრდელი].

და სიტყვის შემაერთებელი აოს, ვითარ ამას ზედეთი სხვათა სიტყვათანი ZA.

და სიტყვის შემაერთებელთა, ვითარცა ეს ამას ზედეთი სხვათა ქანთანი B. განუშარტავია CE.

დააბა დაბმა უყო ZA.

დააბალითა დაბალითება აქმნა ZA.

დააბარა სიტყვა შეუთვალა ZA.

დააბერა ბერად შექმნა ZA.

დააბნელა სინათლე ბნელ ყო ZA

დააბრალა ბრალი მას დასდვა ZA.

დააგდო დაუტევა ZA.

დააგდიჯა Z.

დაადგინა დააყენა ZAa.

დაადღუმა დაამუწასავით ZA

დაადღმა ელმად შექ(მ)ნა ZA

დაავედრა დააბარა ZA.

დააზავა ზავი შეუქ(მ)ნა ZA.

დააზვნა³ (3 მეფე 18. 3.) ? აგრეთა ZAa.

დაათავსა დაასრულა ZA

დააყუთა⁴ დასცა ZA.

დაალტო (+ 7. 36 ლო, ZAa)

დაასველა ZA.

¹ ნუსხაშია. „გჰვედნი“. ² Ca-ში სწერია: „გვახი ფერცელ“ 13. ³ „დააზვნა“. ⁴ ნუსხებშია „დააყუთა“.

დამდებლა (2 მეფე 13, 14) ქალ-
წელი განსრფნა ZA.

დამონა მონად შეუქმნა ZA.

დამყარა სიმყარე მისცა ZA.

დანანა სინანულად მიზიდა ZA.

დააობლა ობლად შექმნა ZA.

დააპატიმრა პატიმარ ყო ZA.

დააჟამა ქამიერ ყო ZA.

დაარწმუნა დააჭერა ZA.

დაასწავლა სწავლა მისცა ZA

დაასხა 1 კორინთ. 3, 6 Z.

დაატყუვა მოატყუ(ვა) ZA.

დააუფლა დააპატრონა ZA.

დააფარა დაფარება უყო ZA.

დააფუძნა (14, 32 ესაია) დაამკ-
რა ZAn.

დააქადა დაქადება აქნევიან ZA.

დააქუყენა (დააქუყენა ZAB. და-
აქუყენეს Cab) (+ 31. 12 ეზრ.
ZAa) ქვეყანაზე(დ) დასცა ZAB

ქვეყანაზე(დ) დასცეს Cab.

დააქცია 50, 40 იერემ. Z.

დააღვქა¹ მრავალნი განაღვიძა
ZA.

დააყენა ყენება უქ(მ)ნა ZA.

დააშრო დადალა თუ გააქმო ZA.

დაარჯა² ჩვეულება აქმნია ZA.

დააცალა აღროვა ZA.

დააცხო (8, 3 იედიოთ) დააცხუნა
ZAn

დაამკურა³ ძნელი თქაი დასდვა
ZA.

დააწვინა წოლა აქნევიან ZA.

დააწო (2 15 რეთ) დაასველა
ZAa.

დააქმუნვა (3) მკუნეაოულ შექმნა
ZAn

დაახეთქა ქვეყანაზე დაქალა ZA.

დააქოცინა მოასრევეინა (მოასრ-
რევეინა A) ZA.

დააჭერა სარწმუნო ყო ZA.

დაბა (11. 1 იოანე) მომცრო ქა-
ლაქი, მოზღუდვილი ZAA.

მომცრო სოფელი Ab. სოფელი
მოცრო. ამავე სოფელი ეწო-
და სრული ზ საწუთროსა. ხოლო
დაბა — ერთსა. შენობათაგან კაცო-
რეთა B. სოფელი C. განუმარტავი F.
ნ. დაბნეზი, დაბნი, მდაბიო.

სოფელი. უდაბნო, უდაბური.

დაბადება არს შექმნა სოფლად
და შობა კაცობა ZA.

დაბადება არს დასაბამად შექ-
მნა სოფლისა; დაბადებად ითქმია
შობა კაცობა. დაბადება ქმნად ითქმის
და არა შობად. რამეთუ რა რასაგან
არსად ღ[ა] არსებად ქმნა არს, რან-
თუ იყვეს „დასაბამად ქმნა ღმეო-
თმან ცამ და ქვეყანა“ და შექმნა
ანგელოზნი მისნი არსებად და შე-
ქმნა დაბადებად ითქმის რა
არა შობად. ხოლო შობად ითქმის
თვისისადა არსებისა და ბუნებისა და
შესახისა თვისისა წარმოჩენად
დასახელად, რამეთუ B

დაბადება არა კარგად შექმ-
ნა სოფლისა. დაბადებად ითქმის
შობა სოფელსა და მკუნეებელსა
ღმერთო Cab განუმარტავი CqE

დაბადებული (+ 16, 15 მათე
ZAa) დაბადებამკმნილა ZA

დაბავრეს 44, 18 ესაია Z.

¹ ნუსხებში „დააღვიძა“. ² ნუსხებში „დაარჯა“. ³ ნუსხებში „დაამკურა“.
⁴ შდრ. A—51 („დააწე“) ⁵ ნუსხებში აქ ერთვის შენიშვნა „არსო ყოველთა სიტყ-
ვათა ზედა მოვალ“. აქა მოვლად დაქსნა რა სიძრავად დაქსნა. ⁶ შდრ. S—1463,
26 r (გამოკრებილია).

დაბალთვა ბეტად წვრილად და-
კოდა ZA.

დაკოდვა, დაჭრა მრავლად B.

დაბალთული დაკოდირლი ZA.

დაბალი სიმაღლე-უქონელი ZAB.
სიმაღლე-წყლები Cb. განუზარ-
ტავია E.

ნ. დაბლა, სიდაბლე; შდრ.
მდაბალი.

დაბალითება დაბრკოლება (დაბ-
რკოლობა Aa) და დაბალითება
უმსგავსებთან. დაბრკოლე-
ბაა არს რა კეთილისა საქმი-
ნაგან დაახრწოთ კაცი, ხოლო
დაბალითება არს, ოდეს
ამოსა საქმესა მოაცთუნოს;
დაბალითება — კეთილ.
ხოლო დაბრკოლება —
არაკეთილ ZAa.

დაბრკოლება და დაბალითება ემს-
გავსება; დაბრკოლება (ა) არს

კეთილ (ა) აკბრავან დაახრწოთ

ა. კ. ხოლო დაბალითება

არს B). ა. ამოსა საქმესა მო-

ციროს და დაბალითება — კეთილ.

ხოლო დაბრკოლება — არაკე-

თილ. დაბრკოლება — არაკე-

თილ. დაბრკოლება — არაკე-

თილ. დაბრკოლება — არაკე-

თილ. დაბრკოლება — არაკე-

თილ. დაბრკოლება — არაკე-

თილ. დაბრკოლება — არაკე-

თილ. დაბრკოლება — არაკე-

თილ. დაბრკოლება — არაკე-

დაბარება რა კაცი კაცს(ა) სიტყ-
ვას ეტყოდეს სხვის(ა) სათქმე-
ლად; დაბარება არს ბარშ-
ჩასლვა ZA.

ესე არს კაცი კაცსა სიტყვა-
ეტყოდეს სხვისა სათქმელად B. და-
ბარება არს რა სიტყვის(ა) ეტყოფ
კაცსა სხვისა სათქმელად C. გან-
მარტავია E.

დაბარვა ბარიტ გარდატბრ-
ZABCaB.

განუზარტავია CqE.

დაბარჯვა თავისად დათქმა ZABC
განუზარტავია E

დაბასტაკი ტაბასტო ZAB.

თავის ქუთის; მკლას მკ-
მელი იგი და თავისა ველურს
დაბასტაკთა დაგებულთა მათ და ს.
მეუფოთა ტაბლათა ზედა მსხდო-
რთა Cb.!

დაბეზილი² (23, 21 იგავ.) და-
ლეჯილი ZAa.

დაბებრება აბებრება ZA.

ტყუთ დაბურება B. ტყავ-
იფრთა C. წყლულთ დაბურება E

დაბეგვა ბეგვს ქ(მ)ნა, ცემასავ-
ZA

ბეგვს ქნა B

[დაბეზლება ნ. შესამენა].

დაბელვა ხეთ გარდაკათ(ე)ა ZAB
ხის გარდაკათა C.

დაბენძლა ილუკროს მიწა და ქვა
რა დაადნო და ბენძლად შექმნა:
ZA.

რაც ილუკრო ბენძლად შექმნა B

დაბენძლილი კლდე დაძრულ-დაღწე-
ლი C

დაშლილი კლდე E

დაბეფა სიკეთის მოშლა ZAB.
დაბეფილი სიკეთე-მოშლილი C.

¹ B-მ წყარო არაა დასახელებული, მოწმობა კი გადახაზულია: ² წყარო
არაა დაბეზილი.

დაბეჭდვა (დაბეჭდუა ZA, დაბეჭუღა B, დაბეჭდუვა Ca., დაბეჭვდა Cq) (+ 7, 17 ტობ. ZAA) ბეჭდის დასმა ZABCAb.

განუმარტავია CqE.

დაბეჭდული ბეჭედსმული ZA.

დაბეჭუღა ნ. დაბეჭდვა.

დაბირი (3 მეფე 6, 5) აღმართებული, გინა წმიდა-წმიდათა ZAA.

აღმართებული, გინა თხემი, გინა წმიდა-წმიდათა (3 მეფე 6, 5) Ab.

აღმართებული, გინა თხემი წმიდა-წმიდათა B. დაბირი არს აღმართებული, გინა თხემი, გინა წმიდა-წმიდათა CD. 3 მეფე 6, 5 — ტიპი.

არს შენებაში: „დაბირი და ეფუღი“ E.

დაბლა ქვედაშეებით ZA.

ქვედაშეებ BCb.

დაბლაგუება (დაბლაგუება ZA, დაბლაგეება B) მახვილის პირის მოცემა ZAB.

შდრ. დაჩლუგება.

დაბმა თოკით დაბორკილება ZA.

თოკით დაბორკილვასაგით B.

დაბნები (+ 5, 17 ლუკა ZAA) სოფლები ZABCb.

დაბნედა ბნედის მოსლვა ZAB.

დაბნედილი ბნედით მდებარე ZA.

დაბნევა ქვე განბნევა ZA.

განბნევა ქვე B.

დაბნელება სინათლის წასლვა ZAB.

დაბნეული ქვე განბნეული Z.

დაბნი სოფელი B.

დაბრადება მოგონებით ტყუილის შეწამება ZA.

ესე არს ტყუილიდ შეწამება მოგონებით B დაბრალვა არს ტყუი-

ილიდ შეწამება მოგონებით C. განუმარტავია DE.

დაბრაწება დაწითლებასაგით ZABCD.

დაბრეცა თვალ-პირით მოგრება ZABCD.

დაბრიცა E.

დაბრკოლება (+ 1 ეზრა 4, 4 ZA)

დაბალითებასთან ნახე ZAB.

დაბარბაეება E¹.

დაბრმოხილი (17, 7 იობ) ბრმა ქმნილი ZAA.

დაბრუნება მოქცევასაგით ZAB.

დაბრუნება შეღვინება ZABCD.

განუმარტავია E.

დაბრუნებული შეღვინებული ZA.

დაბრყვლება (დაბრყვლება ZABD) (+ 27, 1 დაბად. ZAA)

მოსუსტება, დარბილებასაგით ZAB.

დასუსტება თუ მოფლურება (+ დალობა Ca) AaqD. მახვილის დალუგება, გინა მოსუსტება და მოს-

თანანი Cb. დასუსტებას ქვეყნ: „მახვილი ჩვენი დაბრყვილენს“;

„დაბრყვილენს თვლინი“; „დაბრყვილენს ბარდენს“ E.

დაბრჩელება (დაბრჩელება ZACDE დაჩლუ(ნ)გება ZAB

CaqDE.

დაჩლუნგება მახვილისა Cb

დაბრჭვება უმკვეთელობა. გინა გვიანობა ZAB.

დაბრჭვებული დაჩლუ(ნ)გებული CDE.

დაბუგვა (დაბუგვა B) სრულიად გარდაწვა ZABC.

განუმარტავია D.

დაბუღვა ლარტყაზე წელილით უარება E.

¹ გადაზახულია განსამარტავიან ერთად განმარტებად.

დაბუნებება (45 კავშ.)¹ ესე არს არა ბუნებით, არამედ შემდგომად ბუნებასავეთ შეექმნას ZA. (45 კავშ.)¹ ესე არს არა ბუნებით, არამედ შემდგომად ბუნებასავეთ შექმნა B.

დაბუთება ესე არს რა მიჭირვეთით ტული და ფერტი სისხლით დაუშმომდეს და მცირედ ხანს ვერღარა იკმაროს ZA.

ესე არს დაწოლაზე რა ტული და ფერტი სისხლით დამომდება და მცირედ ხან ვერღარ იკმაროს B. დაბუთება C. განუმარტავია DE.

დაბურვა 21, 33 გამოსლ. ZAa.

დაბურცება აკანთელა (აკანთელა CD) ZABCD.

დაბებრება E

დაბუშება (+ 33, 19 იობ ZAa)

დაბუეება ZAB.

დაბუშტება ბუშტ-ბუშტად აღგონა ZA.

აბებრება, დაბურცება B.

დაბუტება ფერტთ მიჭირვება ZAB.

ფერტი მიჭირვება C. განუმარტავია DE

დაბლღება ქუთუთოს ჩამოწევა ZAB.

დაბლღებოლი ქუთუთოჩამოწევი Z

CD განუმარტავია

დაგანინება დაწოლა (დაწოდენა ABCD) ZABCDE

დაგაუშლება უძლებად შეექმნა ZA

დაწოლა და შექმნა B. დაგაუშლელი Cabc

დაგდება დატევებასავეთ ZA.

დატევება BC განუმარტავია DE.

დაგება (+ 11, 15 პრომ. Z) დაფენა ZABCD.

განუმარტავია E.

დაგება შერიგება ZAB.

დაწოლა CD განუმარტავია E.

დაგვა მოცოცხვა ZAB.

დაგვა შანთით მოსუსხვა ZA.

შანთით დადაგვა B.

ნ. სადაგველი, სადაგავს.

დაგვარება ნ. დაგუარება.

დაგვიანება ნ. დაგვანება

დაგი CagDE.

დაგლა (2 მეფე 22, 39) ჟანაყა ZAa.

დაგუარება² ესე არს ადვილად შესაძრველი და მსწრაფლ შესაცვალბელი, ვითარ-იგი სენი, სიმრთელი, სიმჭურვალე; სიგრილვე რა დაეგვაროს და ეგვეითარ(ნი) ZAB.

დაგვარება არს ადვილად შესაძრველი და მსწრაფლ შესაცვალბელი, ვითარ-იგი სენი, სიმრთელი, სიგრილვე, სიმჭურვალე და დაეგვაროს ეგვეითარ(ნი) Cb.

დაგვანება³ დაყოვნება ZAB.

დადარიღება E.

დადარნება⁴ (+ 3, 10 გოდება ZA) ბესუნს ჯდომა ZABCD.

ბესუნი E.

დადგინება კაცთ დაყენება ZAB.

დაყენება CD. განუმარტავია E.

დადგმა ჭურჭელი, გინა სკამი ადგილის დასდვა Z.

ჭურჭელი ანუ სკამი ადგილს დასდვა A. ესე არს ჭურჭელი ანუ სკამი ადგილთა დასდვა B. და დაგვა

¹ იოანე პეტრიწის შრომები (წიგნი II, გვ. 104, 11). ² ნუსხებში: „დაგვარება“. ³ „დაგვანება“. ⁴ წყაროში „დადარნებულა“.

რქმის მურქელი რამე ანუ სკამი დადგას ადგილსა რასამე, ზოლო ძელი და ქვა, გინა ხილი, ანუ საფუძელი, ანუ სასლავარი არა დადგმად ითქმის, არამედ დადებად და სულერათათვის ვიტყვი დადგობასა CD. განუმარტავი E.

დადგომა (10, 11 დანიელ) ზედგომა ZAA.

ნ. დადგმა.

დადგომა რა(ი)ცა ცხოველი სლვისაგან დავარდეს, გინა სავანესა და ფუნდუქსა კაცმან დაისადგუროს, გინა ნადირი სლვისაგან დაეცადოს ZA.

ესე არს რაიც ცხოველი სლვიან გან დავადებულ იქმნას, გინა სავანე-რა და ფუნდუქთა კაცმა დაისადგუროს, გინა ცხენი, ჭოჩი და მისთანა შრომით დავარდეს B.

დადგომილი (1 მეფე 4, 15) დამბრმალი ZA.

დადგმა ესე არს, რაჲც რა ნიეთა დე-ლისა რასამე ზედა დასდვა. გინა სამოსელი განიძარცოს და ქვე დაავდოს (13, 4 იოანე). დადება არს, რა სული გაწიროს მოყვ(ა)სისათვის და თავი მისცეს სიკვდილად, ვითარცა ჩვენთვის ქმნა იესომ (15, 13 იოანე): დადება არს საფუძელის დასხმა. საზღერისა და ძეგლის დაგება ZA.

ესე არს, რაიც რამე ნიეთი ადგილ-რა რასამე ზედა დასდვა, გინა სამოსელი განიძარცო და ქვე დაავდო; დადება არს რა სული გაწიროს მოყვსისათვის და თავი მისცეს სიკვდილად. ვითარცა ჩვენთვის ჭრისტქმან

ქმნა; დადება არს საფუძელის დასხმა, საზღერისა და ძეგლის განგება B. დადება არს, რაიცა რამ ნიეთი ადგილსა რასამე ზედა დადგას; დადება არს რა სამოსელი განიძარცოს და ქვე დაავდოს; დადებად ითქმის რა სული განწიროს მოყვსისათვის და თავი მისცეს სიკვდილად; დადებად ითქმის რა ქელი დაასხას თვისად საპერობად აგარაკსა, გინა კაცსა, გინა კურთხევსისათვის დასდვას თავსა ზედა ქელი, ანუ შკართა და შკერდთა და ეგვიპტისა; დადება არს საფუძელის დასხმა Cab. განუმარტავი CqDE.

ნ. დადგმა.

დადედვა საღებავის შეფერვის დამტკიცება ZA.

საღებავის საქმეა B.

დადვოდინ (42, 13 ეზეკ.) დადებდიან ZABCb.

დასდებდიან Ca.

დადი მდადი Z.

დადრეკა (2, 18 ბარუქ) მოდრეკა ZAA.

დადრეხა წახოხინება ZAB

ხოხინება CD. დახოხინება E.

დადუქი ნათელი, ვასინჯე B.

ნ. გვდადუქიებენ, დუქია.

დაეგო (+ 5, 10 ჰრომ. Z) შერიგდა ZAB.

დაეკანი სომხურია, დრაჰკანი(ა) ZAB.

დრაჰკანი Cab.

ნ. ლიტრა, ტალანტი.

დაერთო სენი სენზედ, გინა ჰირი ჰირზე(დ) მოემატოს ZA.

დაეშენა 50, 40 იერემ. Z.

დაეჩემნენ (21, 9 ისო) დაჩემებით ექმნეს ZAA.

¹ ნუსხაშია: „საღებავი“. ² წყაროშია: „დადრეკილმან“.

საქმისა მისთვის თქმული ZAB.

ესე არს შეწყობილი სიტყვა საქმი-
სა მისთვის თქმულა Cab. განუმარტა-
ვია CqDE.

დაზვერვა ნ. დაზუერვა.

დაზმა დახანება, ვითარმედ დაყო
ZA.

დახანება, დაქნა, ვითარმედ დაყო
B. დახანება CDE.

[დაზმული ნ. ზმული].

დაზმულობა ხანის დაყოფება ZA.
დაყოფინება B.

დაზორნეს (2 მეფე 21, 9) საზო-
რავად დაკლნეს ZAA.

დაზრობა ყინვისაგან დაწვა ZAB.

დაზუერვა (დაზვერვა ZAA) განმს-
ტრობა ZAA.

დამსტრობა Ab.

დაზულენ (2 პეტრე 3, 11) ჩამო-
ინგრენ ZAA.

დაზღმურდღვა¹ ზღმურდღთ გა-
მოყრა ZAB.

დაზღუება (დაზღუეეება Ab, და-
ზღუეება B) ზღვეთ დასხმა ZA.
ზღვე ქმნა B.

დათენთა მზისაგან წყენა ZABC
DE.

დათვი ნ. დათვ.

დათვი-საგებელა ნ. დათვს-საგე-
ბელა.

დათვის-ბაბა ნ. დათვს-ბაბა.

დათვის-საგებელა ნ. დათვს-სა-
გებელა.

დათმენა (+ 7, 10 ამოს ZAA)
დათშობა ZAA.

დათშობა (+ 13, 57 დანიელ
ZAA) მოთმინება ZAB.

დათარგუნვა (+ 8, 5 ლუკა ZAA)
ფე(რ)კით დასარესა ZAA.

ფე(რ)კით გასარესა AbBCD. განუ-
მარტავია E.

დათარგუნვილი დასარესილი Z.

დათარობა (2 მეფე 11, 13) სიმ-
თარვალის ქნა ZA.

გაძლობა E.

დათვ (დათვი BCDE) (ოთხტ.)
(1 მეფე 27, 36) დათვი არს
მკეცი მძვინვარე; დათვსა
უწოდენ ვარსკვლავსა, რომელსა
ზედა ბრუნვენ ცანი; დათვსა
უქმობენ მდაბიონი ბუღაურ-
სა ZA.

(ოთხტ.) დათვი არს მკეცი
მძვინვარე; დათვს უწოდენ ვარს-
კვლავსა ჩრდილოსისა ერთის;
დათვს უქმობენ ბუღაურსა B.
(ოთხტ.) CDE.

ნ. ღორდათვ.

დათვს-ბაბა (დათვის-ბაბა BCDE)
(ხე) ZABCDE.

დათვს-საგებელა (დათვი-საგებე-
ლა BE, დათვის-საგებელა CD)
(ბალ.) ZACDE.

(ბალ.) ჩადუნა B.

დათქვრვა² ათქვირებაები ZAB.

ათქვირება Cab. განუმარტავია CqDE.

დათხევა დაქცევა ნოტიოთა
ZABCD.

განუმარტავია E³.

დათხეული (26, 28 მათე) დაქცე-
ული ZA.

დათხოვა წასლის შენდობა ZAB.

გამოცლა, გინა გამოჩვენასავით
Cab. განუმარტავია CqD.

დაი (24, 59 დაბად.) ქალი მამა-

¹ ნუსხებშია: „დაზღმურდღვა“. ² ნუსხებშია: „დათქვირვა“. ³ E-ში ეს სიტყვა
სხვა ხელთ არის დართული სხვა ადგილს და განმარტებად ახლავს: „დააქცია“.

დელათ ნაშობი ძმისათვის დაი
არს ZA.

განუშარტავა BE. და CD.

ნ. დედოფა, დედით დაჲ, დო-
ბა, დობილი, მამიდა, მამით-დაჲ.
დაიბაზმურეს (დაიბაზმურნეს
BCDE) ძლიერ დაბარბაცდენ
ZABCB.

ქვარცმის მეტაფრ. იოვ-
ნე ქოსტანტინე პოლელ პატ-
რიარქისა (ეპისკოპოზის D)
თქმულა: „მი(ც)ებუენეს დენი
წინაშე და დაიბაზმურნეს, და ეშმა-
თ(ა) მოძღუარი იგი მათ(ი) ბრძოლა
და დაეშუა“ CagDE.¹

დაიბურვით 44, 8 ესაია Z.

დაიგრიღე (18, 4 დაბად.)

ჩრდილს განისვენე ZAA.

დაიდგინა დაიყენა ZAB.

დაიდგნა (1, 40 მარკ.) დაიჩოქა
ZA.

დაიდუმა (+ 9, 36 ლუკა ZAA)

დაიჩუმა ZAB.

დაივანა (26, 17 დაბად.) დაისად-
გომა ZAA.

დაიკარვა (13, 12 დაბად.) კარავი
დაიდგა ZAB.

დაიკარვა არს აღმართა კარა-
ვიო, ხოლო აღიკარვა—აღმებრა
კარავი შენით(ა)ო C.

დაიკინის დაიკინა, დაიძიკრა
თავი ZA.

ვითარცა დაიკინა B.

დაიმოყვრა ნ. დაიმოყურა.

დაიმოყვრა ნ. დაიმოყურა.

დაიმოყურა (დაიმოყვრა A) მო-
ყვარედ შექ(მ)ნა ZA.

მოყვარედ შეიქნა B.

დაიმოყურა (დაიმოყვრა A) გიამ.
ხანაგა ZAB.

დაიმუქნალგქმნე ნ. დაიმუქნალ-
ქმნა.

დაიმუქნალგქმნა (დაიმუქნალგქმ-
ნა Cab) მუტლს ქვეშ ჩაიდგა ZAB.
ლაეც თუ მუტლა დაქრა Cab.

დაიმძიმა სამძიმარ(ი) შეიქმნა
ZAB.

დაინაზნეს (8, 9 იერემ.) შეიშო
გაიქცაფნეს Z.

(8, 9 იერემ.) შეიშოთ გაიქცა-
ფნეს AA.

დაინადა (დაინადალს Cb, დაინ-
ადალს Ca) თავს არ შეიღდა
ZAB.

თავს არ შეიღდასავით Cab.

დაიონვარა სრულიად იეკლ,
აიფორ(ი)აქა ZA.

სრულიად იეკლო B. იეკლო CD.
აქლება E.

[დაირა ნ. დაფი].

დაიღრომა დაღრომით შეიქნა
ZAB.

დაიღულარქნა (4 მეფე 9, 24)
მოიგრიბა ZAA.

დაიყვნა (დაიყურა BCDE) (+
14, 8 ლევიტ. ZAA) თმა მოიბარ-
სა ZAB.

თმა მოიყრიბა Cab. თმათ მოყრ-
ვა CqDE.

დაიძინა (10, 10 ტობ.²) ძილა
ქ(მ)ნა ZAA.

დაიწუნნეს (6, 10 ესაია) დაიხუ-
ქეს ZAA.

დაკავება ქორის მახე, საფე(რ)ქე
(+ დაკავებას უკმობენ გუ-

¹ წყაროს დასახელება და მოწმობა Cb-ში გადახზულია. ² შდრ. A—51 („დაი-
ძინეს“).

რიელნი დაჭერასა ZA) ZACDE.
ჭართ მხე ლაფერტე B.
დაკალება დაჭერასა B.
დაკამყამება დახამხამება ZABCD.
განუშრატება E.
დაკარგვა¹ წარწყმედა ZAB.
დაკარგული წარწყმედული Z.
წარწყმედილი A.
დაკარება ოდენ ჭელსა ზლება ZA.
ოდენ მიხლება B. მიხლება
(+ კვალად კარებზე დგომა C) CD.
ნიკიაროა E.
დაკარება კარებ დგომა ჭართა
ZA.
კარებზე დგომა B.
დაკარწახნება წვივის გაშიშვლება
ZABCD
განუშრატება E.
დაკაფა (4, 20 დანიელ) ფიჩხთ
მოკლეთა ZA.
დ. კოპაძე ა B.
დაკეცა ნაქსოვთ წელილად დაჭ-
რა ZA.
წერილად დაჭრა B.
დაკინსილი წელილად დაჭრილ CD.
განუშრატება E.
დაკერდოსსა (დაკერდოსსა ZAA)
გზელი ლტისმეტყუელში, გლა-
ხაკეთ მოწყალებს საკითხავში
ZABC.
დაკვანწვა ნ. დაკუანწვა.
დაკვეთა ნ. დაკუეთა.
დაკვეთება ნ. დაკუთება.
დაკვერდოსსა ნ. დაკერდოსსა.
დაკვეცა ნ. დაკუეცა.
დაკვირება, დაკვირვება ნ. დაკვრ-

კება.
დაკვლა ნ. დაკლვა.
დაკვლი ნაბერწყალი ZABCD.
ნაბერწყალი E.
ნ. ცეცხლი.
დაკირთებულ 4, 3 გალატ. Z.
დაკლვა (დაკლა ZABCBqDE)
(+ 21, 10 ეზექ. ZAA) საკლავთ
ყელის გამოჭრა ZA.
საკლავთ მოკლა BCab. განუშრატ-
ება CqDE.
დაკოდა (73, 6 ფსალმ.) შეშის
დაჭრა ZA.
დაჭრა B.
ნ. კორტნა.
დაკოდა დაწყლვა Z.
დაკოდილი დაჭრილი C. განუშრატება
DE.
დაკორვან შესწირვენ ZA.
შესწირვიდენ BCD.
დაკოწიწება გატეხილის ჭურჭლის
შეწება ZAB.
ნალექი(ს) ჭურჭლის (ჭურჭელთ D)
შეწება CD. განუშრატება E.
დაკრა (+ მარცვლი, გინა გენკი
B). 33 კათილ. ფითარ-იგი
სოკრატს საშუალო მარცულისა
დაკრა (+ დაკრა ZA) მარცუ-
ლისა (+ და B). არა იქუს ზოგა-
დი საზღუარი შემასრულებელი
(შემაერთებელ C) მათი (მათდა
Cb)“ ZABC².
დაკრუტვა ნახევარ თვალის მო-
ხუტვა ZA.
ნახევარზე თვალის დახუტვა B.

¹ ნუსხებში: „დაკარგვა“. ² წყაროში (დილაქტიკა 33) ეს აღგილი რამდენა-
დღე სხვანაირად: „მგერეთვე ლეტსა აღრიცხულსა მარცულებად არა იქუს ზო-
გადი საზღუარი შემატყუებული მათი, ვითარ-იგი სოკრატს, — საშუალო სო-
მარცულისა და კრა მარცულისა, არა იქუს ზოგადი საზღუარი შემაერთებელი მათი“
(S—1463, 48 vB 20). B-ში მოწმობა გადმავლულია.

დაკრძალა ფრთხილად შეინახა
ZA.

დაკრძალვა ფრთხილად შეინახვა
ZABCD.

განუმარტავია E.

დაკუანწვა¹ კვანწასთან ნახე
ZAB.

დაკუთვა² E.

დაკუეთება³ (დაკვეთება ZABC
bqDE) (+ 19, 12 იერემ. ZAB)
დახეთქება ZABCD.

განუმარტავია E

დაკუცა⁴ (41, 14 დაბად.) ბალნის
მოჭრა ZAA.

დაკუთნვა 20, 32 ეზეც. Z. -

დაკუწვა წვლილად დაჭრა ZAA.

წვლილ დაჭრა Ab. მეტად წვლი-
ლად დაჭრა B. წვლილთ (წვლილის
D) უწვლილესად დაჭრა CD. განუ-
მარტავია E.

დაკვრება (დაკვირება ZA, დაკ-
ვირება BCb) დიდხან დამზე-
რა ZAB.

დიდად დამზერა Cb.

დალაბრა უმკვეთელო ცული და
მისთანა ZAB.

უმკვეთელო ცული და რიიც CD.
უმკვეთელო ცული E.

ნ. გამოვდალაბრნეთ.

დალალი თმა გრძლად დაწნული
ZAB.

ნ. გოჯელ, თხზული CD. განუ-
მარტავია E

ნ. თმა.

დალალი რომელი ატარებს საე-
ჭროთა, სხვათა ენაჲ, ქართუ-
ლად ფერეზიკი ჰქვიან ZA.

თავრული: ქართულად ფერე-
ზიკი ჰქვიან, საფეროს მატარებელ-
სა B.

დალაქი ვარსამი, თავის მპარსე-
ლი ZA.

ვარსამი B. თმით აღმპარსველი C
'თავის მომპარცავი' D. განუმარტავია E.

დალიგება დათხლე(ცება ZABC
DE.

დალეწა (+ 3 მეფ. 20, 37) დამ-
ტერია ZAA.

დალიჭი ტახტი: გინა სახლზე წა-
მოსაჯდომელი პატიოსანი ZA.

სახლსზე წამოსაჯდომელი, გინა
ტახტი B. ტახტი CDE.

ნ. ტახტი.

დალმატიკა მოკლე სტიხარი ZA.

მოკლე სტიხარი საქველბიანი
(სილიბისტროს საკითხ-ვეში) B. სტა-
ხარი მოკლე CD.

ნ. კოლობი.

დალორტება ფინთად დასველება,
გლებურად Z.

ფინთად დასველება Aa.

დალოცვა (დალოცუა B) ლოცვის
მოღება ZAB.

დალბა (+ 19, 20 იოზ) დამპალ
იქმნა ZA.

დალბოღვილი დამპალი ZAB.

დამპალი თუ შილისაგან განრყენი-
ლი C.

დალტობა (+ 9, 30 ლუკა ZAA)
დასველება ZABC.

დალტობილი დასველებული ZA.

დალურსვა ყურთ დაღმა დაღება
ცხენთა Z.

ყურთ დაღმა დაღება AB დაღ-
დაღება CD. განუმარტავია E.

¹ ნუსხებშია: „დაკუანწვა“. ² ნუსხაშია: „დაკვეთა“. ³ წყაროში, „დაკუეთე-
ბულად“. ⁴ ნუსხებშია: „დაკუცა“. ⁵ შდრ. Jer. — 120: 6 r.

დაშა სამღერელია ქადრაკივით. CD.
დამაზარკოლებელი დამაზარკე-
ლივით ZA.

განუშარტავია B.
დამაგნა (2 კორინ. 5, 18) შეშარი-
გა Z.

დამადლება მადლის მიცემა ZAB.
დამადლეა მალვით იბყრას ZAB.
დამადლული (1 მეფ 24, 4) მალვით
მყოფი ZA.

დამანი¹ (28, 17 იობ) ილეკროს
შეშა ZAB.

შეშა ოქროსა და ვეცხლისა
(+ იობის 28, 17 Cxb) CD. შეშა E.
შდრ. მანა 2.

დამართ (5, 30 ესაია) ქვეყნისა-
კენ ZAA.

დამართება საქმის მოსლესავით
ZABCab.

განუშარტავია CqDE.
დამართებით (+ 40, 46 ეზეკ.
ZAA) გასწორ ZAB.

სისწორ-გასწორ CD. სწორად E.
დამარხვა² (დამარხვა BCa) (+
41, 36 დამად. ZA) შენახვა
ZABCD.

განუშარტავია E.
დამასრინა (+ 30, 31 იობ ZAn)
ისარი დამასროლა ZABC.

რ. ისარი ქმონდა, სრულიად
(რულ D) დამასროლით DE.
დამაშაგება ფრინველთ დამხედ-
ველობა³ Z.

დამაცალა მაცალა ZAB.
დამახვა (დამახვა ZACa) წვერის
წამწვეტება ZAB.

წვერის მახვილად შეჰვნა CD. განუ-

შარტავია E.

დამაჟნება (+ ვეფხის-ტყ⁴. ZAA)
დაძაბუნება ZAB.

დამაზადებელი ღმერთი ყო(ვ)ელ-
თა ZA.

ღმერთი ყოველთა, არაარსისაგან
არსად მომყვანებელი B.

დამაზალი კმელი დალბილებული
დამაზალი ცერცვი და ოსპი,
რომელსა განშორებულნი ჰამ-
დეს, ესე არს სირსელად მოხარ-
შული ZA.

კმელი დალბილებული. წმიდით შა-
მათ საკმაოდ რომ დამაზას ცერცეს
და ოსპს სწერენ, ესე არს სირს-
ელად მოხარშული B.

დამდაბლება სიმაღლისაგან ჩამო-
სლევა, გინა გული მაღალი შეი-
მუსროს, გინა დაჩაგვრა, გინა
ქალწულების მოშლა ZA.

დამდაბლება არს სიმაღლისივან
ჩამოსვლა, გინა გული მაღალი შეი-
მუსროს, გინა დაჩაგვრა, გინა ქალ-
წულის განხრწნა B. დამდაბლე-
ბა არს სიმაღლისაგან ჩამოსლევა;
კვალად დამდაბლებად ითქმის
გული მაღალი დამდაბლოს; კვალად
დამდაბლებად ითქმის დაჩაგ-
ვროს ვინმე, გინა ქალწული განხრწნას
Cxb. განუშარტავია CqDE.

დამდამივა (48, 2 იერემ.) მეღრა-
ობა(ი)⁵, — ქადილია ZAB.

იერემ. 48, 2: „ნათესაებისაგან
დამდამივა დაცხრომით დაცხრომილ
არს“ C.⁶

ნ. ქადილი.

დამერვა კრავთა და ცხოვართ
შერევა ZAA.

¹ წყაროშია: „და მანი“, ამიტომ განსაზღვრავ სიტყვად უნდა აღებულიყო
„მანი“. ² წყაროშია: „დამარხულ“. ³ შდრ. ვეფხისტყაოსანი, სტროფი 1200, 2.
⁴ წყაროშია (A—F): „მუღრობა“. ⁵ მთწმობა B-ში გადაბახულია. ციტატაში „დამ-

დამზახება (2 შეკულ. 7, 3) დამძახლება ZAA.

დამზერა დაქვერება ZABCb.

დამზულარი¹ დალუწილი Z.

დალუწილი კლდე AB.

დამზღუღული² კლდე დაბიბილი B.

დამთრელი (31, 12 იერემ.) დათრობალი ZAA.

დამთხე მომზრახე ZABCD

მომზრახ. ბ ქ ა ე შ ა „ნახობადმო-

ანუ მღერო და თანა დამთხე და მარღვე“ D

დამი ამაზე ZAA.

დამინიშავს დამინიშნავს, დამინი დამიცს ZA.

ბიშანი დ. შილ B

დამიხნება დაჩეშება ZAB.

დამიწუნა (22, 29 რიცხ.) წუნაუ დამწუნა ZA.

დამცვიდრება ნ. დამცვდრება.

დამცვიდრება კლდე (Ch)

დამცვიდრება ZABCa.

დამცვიდრება (ბ. ს. ს.)

დამცვიდრება

დამხხურეული³

ZAB.

დამხხურეული (ბ. ს. ს.) ZA

დამხხურეული (ბ. ს. ს.) ZA

დამხხურეული (ბ. ს. ს.) ZA

დამხხურეული (ბ. ს. ს.) ZA

დამხხურეული (ბ. ს. ს.) ZA

დამხხურეული (ბ. ს. ს.) ZA

დამხხურეული (ბ. ს. ს.) ZA

დამხხურეული (ბ. ს. ს.) ZA

დამხხურეული (ბ. ს. ს.) ZA

დამხხურეული (ბ. ს. ს.) ZA

დამხხურეული (ბ. ს. ს.) ZA

დამხხურეული (ბ. ს. ს.) ZA

დამხხურეული (ბ. ს. ს.) ZA

დამხხურეული (ბ. ს. ს.) ZA

დამხხურეული (ბ. ს. ს.) ZA

დამხხურეული (ბ. ს. ს.) ZA

დამხხურეული (ბ. ს. ს.) ZA

დამხხურეული (ბ. ს. ს.) ZA

დამხხურეული (ბ. ს. ს.) ZA

დამხხურეული (ბ. ს. ს.) ZA

დამხხურეული (ბ. ს. ს.) ZA

დამხხურეული (ბ. ს. ს.) ZA

დამხხურეული (ბ. ს. ს.) ZA

დამხხურეული (ბ. ს. ს.) ZA

დამხხურეული (ბ. ს. ს.) ZA

დამხხურეული (ბ. ს. ს.) ZA

დამხხურეული (ბ. ს. ს.) ZA

დამხხურეული (ბ. ს. ს.) ZA

დამხხურეული (ბ. ს. ს.) ZA

დამხხურეული (ბ. ს. ს.) ZA

დამხხურეული (ბ. ს. ს.) ZA

დამხხურეული ZAB

სიტყვებისა „დამხხურეული“

დამხხურეული (ბ. ს. ს.)

დამხხურეული (ბ. ს. ს.)

დამხხურეული (ბ. ს. ს.)

დამხხურეული (ბ. ს. ს.)

დამხხურეული (ბ. ს. ს.)

დამხხურეული (ბ. ს. ს.)

დამხხურეული (ბ. ს. ს.)

დამხხურეული (ბ. ს. ს.)

6. ლირღლოვანი.

დამძაღება ზეთთ გემოს გარყვნა Z.

გემოს გარყვნა A.

დამძაღებული მძალის გემოანი B.

დამძიმება ურვა, გინა მძიმის აკიდება ZAB.

დამწნა მწნილის ჩადებაი ZAaB.

დამხე (+ 3 მეფე 1, 31 ZA; 17 კავშ.)¹ დაბლა, ზე შთა — მაღლა ZAB.

დაბლა CD. კად კავშ.: ოშკის წიგნში: „მაშინ დამხედ დავარდა პირსა ზედა თვსა“ E.

5. ზესთა, სიტყუა.

დამქობა (+ 1, 10 გამოსლ. ZAa; პირქუე დაცემა ZABCD.

განუშარტავია E.

დამჭერებელი მორწმუნედ მომსმინარი ZA.

მომსმინარი B.

დანა უდიდესი ყოველთა კ მოსათლელი, დანა — რო მისსა და ზომიერ — ნფ, მკირე ლამთ მოსაქრელი და — ცილვი — დამელე კოტასთან მოიღ — და შეიკრას, და სასხ — ვენაგის(ა) გასასხლავს (+ დანაკად ითქმის ეი ZAa) ZA.

უდიდესი ყოველთა, ხოლო

— ზომიერი დანა კოტათა

ხოლო დინწი — მკირე

კალამთა და მოსთანათა

კართა, ხოლო ცილვი —

დამელე კოტათა თანა

დასხლავი — ენა-

კისა ცოცხა B. განუშარტავია CDE

დანაბვა (დანაბა E) (+ 8, 9 იერემ. ZAa) შიშით ვაცქნაფ(ვ)ა ZAB.

შიშით დაცქნაფა CD. განუშარტავია E.

დანაიფრანგი თვალთა წამალია, ოქროს ენგისაგან შეამზადებენ, მწეანეა ZA.

(უკმ) თვალთ წამალია B.

დანაკი ზომიერი დანა ZA.

დანა ზომიერი B. დანა მკირე CD. განუშარტავია E.

6. დანა.

დანაკისკუდი (ხე) (15. 27 გა. მოსლ.) ფინიკი ZA.

(ხე) ფინიკი BCDE.

6. ფინიკი 1, ხურმა.

დანანება რა დანაშაულს ინანოდეს ZA.

კაცმა რომ საკმე დააშ.ოს და ინანოდეს B.

დანარცხება კაცის მრწახზე დახეთქება ZAa.

კაცის დანარცხება ას. კაც დახეთქება BCD

დანატრება ნატრის შესხმა ZAB.

დანატრულება ნატრის ვერ პოვნა ZAB.

დანაშაული შეცოდება, ესე იგი არს შევად ქნა საქმისა ZA.

შეცოდება ესე იგი არს შევად ქნა საქმე B

დანახეთქი (16, 26 ლუკა) ნაპრალი გაუსვლელი ZA.

ესე არს ნაპრალი. გასვლა-შეფრულვება B დანახეთქი ეწოდების იდგელა რასმე ღრმასა, რომელსა კაცნი ამოერ ვე

¹ იოანე პეტრიწის შიშ ძეგბთ (წიგნი II, გვ. 53, 4; 67, 16).

ამიერნი იმიერ გა(ნ)ცდენ Cab. განუ-
მარტავია CqDE.

დანგი (+ 30, 13 გამოსლ. ZA)
სამი(ს) კერატის წონა ZABCab.
განუმარტავია CqD. (უკმ.) E.

ნ. ლიტრა; შდრ. ასარი

დანდალი (4 მეფე 19, 28) ლავში
თუ პირის მახე ZAB.

ლაგში, გინა პირის მახე Cab.

შდრ. ნადალი.

დანდალი კიბისა და ურმის საკი-
დარი ZA.

კიბისა (კიბეთა C) და ურმით სა-
კიდარი BC. ურმითა გინა კიბეთა
საკიდარი D. განუმარტავია E. შდრ.
კოფო.

დანდალუკი (2 შჯულ. 28, 22)
თვალის მავენ ბინდი, გინა
ფ(რ)ჩხილი ZA.

ესე არს თვალის მავენ ბინდი გინა
ფრჩხილი B. (+ დანდალუკი არს C)
თვალის ბინდი, გინა ფრჩხილი, გინა
გუნი მავენბელი CD. თვალის ბინდი
თუ ფრჩხილის შესვლა E.

დანდობა (16, 21 გამოსლ.)¹ პი-
რობის გასრულება ZA.

რობის გათავებისათვის B.

დანდობა ზედაში დაყრდნობა Z.

ზედაში რაზედმე დაყრდნობა Aa.

დანდობა კაცმა კაცს არ უტყუოს
Z

დაბორახუკა (ბალ.) ZABCDF.

დანერგვა (+ 3 ეზრა 4, 9 ZAa)
ხეთ დარგვა ZA.

დარგვა ხეთა B.

დანეშტებული (+ 41, 11 ეზეკ.
ZAa) ზორში ნახე ZAB.

დანეცვა დანეცუა Ca (+ 58;
7 ესაია ZAa) პურის დამტკრე-

ვა ZABCD.

დამტკრია E.

დანთქმა წყალთაგან დალუპვა
ZAB.

წყალში დალუპვა CD. განუმარტა-
ვია E.

დანთა ქარაგმაა ამრიგი ა. სადა
ესე ჯდეს სიტყვის(ა) თანა, წყნა-
რა(დ) წაიარე კითხვა ZAB.

ა. სადა ესე ჯდეს, წყნარად წაიარე
კითხვა Ca. ქარაგმაა ა. ამრიგი, სადა
ესე უჯდეს სიტყვასა, წყნარად წა-
არე კითხვა Cb.

დანიად² (16, 2 მარკ.) აღრე ZAB.

აღრე(ა) CD. მარკოზის თავ.
ში: „დანიად განთიადსა მას“: „და-
ნიად სულნი მოუდგნენ და იყუ-
რებოზად“: „დანიად განთიადსა“ E.

დანიით გუენსმა³ 8, 16 იერემ. ZB.

დანიშნვა⁴ ნიშნის დადგება ZAB.

დანიშნული ნიშანდადებულ
ZAa.

[დანჩქერი ნ. წყარო].

დაოყება ქარისა საზრდელით გან-
ძლობა ZA.

ქარი საზრდელით გაძდოს B.

დაოლვა მეორედ სახის მოფერვა
ZAB.

დაოლვა თვალთ საოლაგის ცხება
ZA.

დაპატრული ქუსლი დახეთქილი
ZA.

დახეთქილი B. დახეული CDE.

დაბეზა დაპობა ZAa.

დაჯარვა ხილის ყინევით დაზრობა
ZA.

ყინევით ხილის დაზრობა B. ხილს
დაზრობა ყინევით CD. განუმარტავია E.

¹ წყარო: ში: „დანებოდა“. * „და ნიად.“ განსამარტოვი იყო „ნიად“. * ნუ-
ბე². * „დანიით გუენსმა“. ⁴ ნუსხებში: „დანიშნვა“.

დაუინება ერთის რასზე დაქშირება ZAB.

დაფოლვილი ძმარი დამატლებული (დამატლიანებული D) ZABCDE.

დაფოლვილი Cb.

[დარ ნ. გადარე, დარი 2, ედარნა, ედრეობითი, სადარი, შედარება].

დარაბა (დარაბ E) საფარი ფიცარი ZABCD.

განუმარტავთა E.

დარაბზინი კარის საფარი ფიცარი ZA.

სახლის დარაბა B. სახლში დარაბა CD. განუმარტავთა E.

დარაბა ფარი ZABCDE.

დარაბად ს(რ)ულ ყვალამ ZABD.

ს(რ)ულ ყვალამ C. განუმარტავთა E.

დარანდო (ზე) ჭერამი გურკატკილი ZABC.

გურკატკილი ჭერამი D. გულტკილი ჭერამი E.

დარანი კლდეში ანუ მიწის ქვეშ შესასვლელი ZA.

გისა კლდეში, ან მიწის ქვეშ შესასვლელი B. დარანად მიწის სახლი (+ სახლში C) მიწის სახლი, გისა მიწა და კლდე, სახლი უნიწრად CD განუმარტავთა E.

ნ. დარანება, ედარნა, სადარ-
[...]

დარანჭობა გ რ ი გ თ ლ ი ლ თ ი ს მ ე ტ

დარანჭობა ცხენთა სადგენელ-
შეგებათა მიერ დარანჭობისა
ოქსიდითა გოქცისა E

დარაჯა ესე დარაჯა განიყოფილია
ხუთად: გუშაგად, ებგურად, ტა-
ლად, კუშილად და დეტად. გუ-

შა გ ი არს დარაჯა ციხეთა;
ხოლო ე ბ გ უ რ ი მაღლით ად-
გილით მოდარაჯე; ტ ა ლ ა არს
მგზავრთა ღამით მოდარაჯე;
კ უ მ ი ლ ი არს შეპატრონისა
კართა ღამესა რა ათევდეს, ანუ
ხვასტავთა უდარაჯებდეს; დ ე -
ტ ი არს, რომელი დღისით შო-
რიდამ უმწერდეს და დარაჯობ-
დეს. ვიეთთა გარჩევით არ(ა)
აღუწერიათ ZA.

ესე დარაჯა განიყოფიან ხუთად:
გუშაგად, ებგურად, ტალად, კუში-
ლად და დეტად. გუშაგ ი არს დარა-
ჯა ციხეთა; ხოლო ე ბ გ უ რ ი —
მაღლის ადგილით მოდარაჯე; ტ ა ლ ა
არს მგზავრთა ღამით მოდარაჯე;
კ უ მ ი ლ ი არს შეპატრონისა კართა
ღამეთა რა ათევდეს ანუ ხვასტავთა
უდარაჯებდეს; ხოლო დ ე ტ ი არს,
რომელი შორით უმწირდეს დღისით
და დარაჯობდეს. ვიეთთა გარჩევით
არ აღუწერიათ B. ესე დარაჯა განი-
ყოფიან (განიყოფიან D) ხუთად:
გუშაგად, ებგურად, ტალად, კუში-
ლად და დეტად. გუშაგ არს დარა-
ჯა ციხისა, ხოლო ე ბ გ უ რ ი კოშ-
კით. გინა ზიდამა ანუ მაღლით იდარა-
ჯებდეს; ტ ა ლ ა არს, რომელი მო-
გზავრთა (მოგზავრთა Cb) ღამე უდარა-
ჯებდეს; კ უ მ ი ლ ი არს რომელი
ხვასტავთა უდარაჯებდეს, ანუ შეპატ-
რონისა კართა კმლუდეს; ხოლო
დ ე ტ ი (ტედი Ca) ითქმის, რომელი
შორით ხელუდეს და დარაჯობდეს.
ვიეთთა გარჩევით არ(ა) აღუწერიათ,
გაწივობისათვის სადა ნდომით, აღუ-
წერიათ CD. ესე დარაჯა განიყოფი-
ბის ხუთად: გუშაგ ი არს დარაჯა
ციხისა; ხოლო ე ბ გ უ რ ი კოშკით.
გინა ხით და მაღლით იდარაჯებდეს;

¹ ეს სიტყვა ნუსხაში გადაბრალოდ.

ხოლო ტალი ანს რომელი მოგზა-
ურსა ღამე უდარაჯებდეს; ხოლო
ქუმილინი, რომელ ზეატავსა უდა-
რაჯებდეს ანუ მეპატრონისა კარსა
ქმნიდეს; არამედ დეტიცა ით-
ქმის, რომელი შორით ხედვიდეს. ხო-
ლო ევითთა გარჩევით არა აღუწე-
რით, გაწყობისათვის ერთი მეორისა
იდგის უკსენებით E.

ნ. ვლარაჯობდ, ილარაჯა, სადა-
რაჯო, ყარაული.

ღარაჯა ესე ღარაჯა სხვათა ენა
არს, რომელი სამეურნალოთა
წიგნთა შინა აღუწერიით საზო-
მის ზომისათვის წამალთასა:
ორითა ღარაჯითა გრილი, ანუ
სამითა ღარაჯითა მტურვალე-
მას ქართულად ხარისხი
ჰქვიან ZA.

ოურქთა ენითა ხარისხთა ეწო-
დება B. ესე სამეურნალოსა საზომი-
სა ზომად ითქმის: ორითა ღარაჯითა
გრილი არს ანუ სამითა მტურვალეო

ალო D). ერთს წიგნში ენახე

რა D) სამი მქარი არის ერთი

მ ღარაჯას ქართულად
Cb) CD. სამეურ-

ზომად ითქმის:

ლი არს, ანუ

ლი სამი მქარი E.

ეს დიდი სახლი

ლა B. დიდი სახლი CD.

ნ. ელარაჯობდ, სადარბა-

ჯიკოსა].

სხვას

ღარბაიხერი (ღარბაიხელი E)

ღარბაიხის ჩინებულა ZA.

ღარბაიხე მყოფი E
ტყვი CqE. [ქარგი მ
ნ. სვენელიტიკოსი.

[ღარბევა ნ. რბევა].

ღარგი მქარე, მალი და ცი გნით
განიყოფებიან, რომელნი კერ-
ძოთა ნაწილები არიან. რამეთუ
მქარე არს, ოდეს ეთქვა
აღმოსავალს მქარე და მისთანა
მთათა და ზღვათა სხვა და
მისთანა და ეგვევითარნი; დარ-
გი არს, ოდეს საყანურსა და ე-
ნაქთა ვაქსენებდეთ, ვიტყვი
ქვეით ღარგი, ზეით ღარ-
აქათ-იქითი და ეგვევითარი, ხო-
ლო მალი არს, სახლისა სა-
თულთა რა ვაქსენებდეთ, იტყ-
ვით: ზეითი მალი, აქათ და იქი-
თი მალი, ხოლო ცალგნითი
განჰყვეთ ნახევარსა, რაიც რა-
იყოს ZA.

ესე ღარგი, მქარე, მალი და ცი-
გნითი კერძოთა ნაწილები რამე არს.
რამეთუ მქარე არს, ოდეს ეთქვა
აღმოსავალთ მქარე და მისთანა, მთ-
თა და ზღვათ მქარე და მისთანა და
ეგვევითარნი; დარგი არს, ოდეს
საყანურთა და ენაქთა ვაქსენებდეთ.
ქვეით ღარგთა, ანუ ზეითთა, იქითთა
და ეგვევითართა ვიტყვი; ხოლო მა-
ლი არს სახლთა სათულთა რა
ვაქსენებდეთ, ვიტყვით: ზეითთა მალი,
აქათ და იქით მალი და ეგვევითარი.
ხოლო ცალგნითი განჰყვეთ ნახე-
ვარსა აქათ და იქითს, რაიც რა-
იყოს B. ღარგი, მქარე და ცი
(+ და ცალგნითი Cას) გან-
ბიან. მქარე არს, ოდეს

ღმოსავ(ა)ლის მქარეს წარვედ-
სხვათა რომელთა (რომელთა მ
მქარესა ვაქსენებთ, -მთათა მქ-
ანუ ზღვათასა; დარგი არს, ოდეს

ვენაჲთა ენუ საჲანურთა ვაჲსუნუდეთ,
ვიტყუთ ქვეით დარგთა ანუ ზეით
დარგთა; მაღლი არს საბღოთა სარ-
ოულთა რა ვაჲსუნებდეთ, ზეითი მა-
ღლი (+ და D) ქვეითი მაღლი, გინა
ვეერდითასა (ვეერდისათა D) ვსრეთ
ვიტყუთ; (+ ალგნიოთი გან-
კვეთს ნახევარსა აქათ და იქითსა, რაიღ
თავე იყოს Cab) CD. განუშარტავია E.

დარგუდი დანერგული ბალახი
ZAB.

დარე (დარე, მდარე D; დარე და
მდარე E) მცირედ მოყლებულა
ZAB.

მცირედ (მცირეთ D). უმცირესი
CD. განუშარტავია E.

ნ. უდარესი, უდარესობაჲ
(უმეტესთან), უმცროსი; შდრ.
მდარე.

დარეგვა (დარეგვა ZA) ძნელად
და ავად დასეტყვა ZA.

დასეტყვასათო უარესი B.

დარეგვა სარეგვათ თაგვისა და
ვევეითარის გაჲეჲკვა ZAa.

დარე-ყუნა (27, 28 საქმე) ცოტა
დაიცადეს ZA.

დარეცა (+ 14, 5 ივლით ZAa)
დაღუნა ZABCE.

დაცემა გინა დაღუნა D.

დართვა (+ 3 მიფე 7, 3 ZA)
მოჲმართა ZABCD

მართვა F.

დარი ჰაერის ცელა ZABCD.

გაჲსართკეთა E.

F. ედარნა.

დარი შედარებული ZACqD.

მისი შედარებული B. შედა-
რება Cab.

დარიბღვა მართლა ვერ ზედვა

ZA.

მართლად ვერ ზედვა BCb. კაგ-
შირის ბოლოს: „დარიბღვისი-
თვის თვალთა ჰვენთახი“ CaqDE.²

დარილი ეამთა ძიება, გულის
წყრომაში ნახე ZA.

ეამთა ძიება თუ მზერა B. ეამთა
ძიება C. განუშარტავია D.

ნ. დადარილება, მზერა.

დარიგება CDE

ნ. დადარიგება.

დარიხება ცაწყუელასათო ZAB.

[დარიჩინი ნ. ირეოსი, კასიი].

დარიჭაგი ყალიბი ZA.

განუშარტავია BCDE.

დარტყმა დიდი რამ დააზილოს
ZA.

დიდისა რისმე ზე დაცემა B.

დარტყმა ზედ დადება ZABCD.

დარღალა ნაგები დარანი ZAB.

ა(ლ)შენებული დარანი CD. გან-
შარტავია E.

შდრ. დარანი.

დარღუევა (დარღუევა Z. დარ-
ღუევა Aa) (3 ეზრა 4, 9) მოშლა
მტკიცეთა ZAa.

დარჩენა ესე არს, რა გაიფანტონ

და ადგილსავე რავდენი დაეტე-
ოს, გინა კელთ შერჩეს დატე-

ვებული, გინა ომსა შინა შეგზმა

ვერ გაუსწოროს და ნებით
მტერს დაემონოს Z.

ესე არს, რა განიფანტონ და ად-
გილსავე რავდენი დაეტეოს, გინა

ზელთ აქუნდეს დატევებული, გინა

ომსა შინა შეგზმა ვერ გაუსწოროს და

ნებით დაემონოს A. დარჩენა არს, რა
განიფანტნენ და ლეგალს რაოდენი
დაეტეოს, გინა კელთ აქუნდეს დატე-

¹ ნუსხებშია „დარეგვა“. ² Ch-ში გადახაზულია მოწმობა

გებულო, გინა ომთა შინა შებმა არ
ეძლოს და თვისითა ნებითა მიჰყვეს
B. დარჩენა არს, ვითნით განიღანტნენ
და რაოდენნი აღგელს დაეტევოს, გინა
ქელთ იჴვნდეს დატევებულო, გინა ომ-
თა შინა კაცო არა ეოშოს და თვისითა
ნებითა წარმოჰყვეს Cab. განუმარტა-
ვია CqDE.

დარჩილვა სპილენძით რკინის და-
კაეშირებას უწოდენ (უქმობენ
B) გლეხნი ZAB.

დარჩილვა არს სპილენძით რკინა
დაკაეშირო(s) CD. სპილენძით რკი-
ნის დაკაეშირებას უწოდენ E.
ოქროპირის თქმულე (ახალ-
კვირის საკითხავში ოქროპირისა
ZAB): „არა განეშორებით (განეშო-
რების DE) დარჩილვათაგან თითთა
ჩვენთასა (ჩვენებასა B, ჩვენთა E)“
ZABCDE.

დარჩილთა აგვისტოს ჯთ
ეგსეხის თქმულე: „უქმ-
თუ განვიდეს სიმრავლე, დარ-
ჩილთა და ცოდვითა რას(ა)მე
პვინებდეთ“ ZA.

განუმარტავია B.¹ ახლაკვირთ-
იკის (კვირის E) საგათხავი,
ჯთ აგვისტოს მეტაფრას-
ში, ეგსეხის თქმულეთაგან
გუერთისა: „უქ(უ)ეთუ განვიდეს
სიმრავლე დარჩილთა და ცოდვითა
რასამე პვინებთ“ CDE.

დარჩილი დარჩობილი B.

დარჩობა წაჭირებით მოკლვა
ZAB.

დაშობა Ch. განუმარტავია CqDE.

დარჩობა საზრდოთ გამოზრდა Z.

საზრდელთ გამოზრდა AB. დარ-
ჩობა არს საზრდოს გამოზრდით ამ-
ყოფოს კაცი ვინმე Cab.

დარწყმა მანის დადგმა ZABCD.

განუმარტავია E.

დარწყმული (18, 10 იობ, მახ-
დაღმული ZAA.

დარგმა დასობასავით ZA.

დასობა B.

დასაბამი პირველთქმული. გინა
პირველქმნილი Z.

პირველქმნილი, გინა პირველთქმე-
ლი (+ J, 1 ლაზად. AA). A. ესე არს
პირველქმნილი, გინა პირველთქმული
B.¹ დასაბამი იფქმის პირველქმნილი,
გინა პირველნაყოფი Cab. პირველ-
ნაწყისი CqD განუმარტავია E.

ნ. მიუწოდებელი.

დასაბმელი დაბმასქნელი ZAB

დასაბმელი საბელი, თოკი და
ეგვეთარნი Z.

საბელი, თოკი, ძაფი და ეგვეთარ-
ნი As.

დასავალი მზის დასაქედი ZAB.

დასავალი ეწოდებოდა, სადათ
მზე და(კ)ლდების, ბოლო აღმოსა-
ვალი — სადათ (+ მზე Ca) აღმო-
კლდების Cab. განუმარტავია CqDE.

დახავსები დასაშრეტი ZA.

[დახავი ნ. საბრჭე].

დასასრული (18, 9 იერემ.) ბო-
ლოს მოღება ZAA.

ნ. მიუწოდებელი.

[დახაქცეველი ნ. საქცევი].

დასაყოფელი დასამუნჯებელი
ZAB.

დასადგომელი, გინა დასადუმებ-
ლი Ch. განუმარტავია CqDE.

დასაყოფელი დასადგომელი, გინა დასა-
დუმებელი B.

დახაყული ადგილი დაცული, სა-
და უთქმელად ვერ(ა)ვინ შევი-
დეს ZA.

¹ „დარჩილთა“ წერებულა B-შიც მოწმობითვე, მერმე განსამარტო სიტყვა მოჴ-
ცით „დარჩილ“ ფორმით, ხოლო მოწმობა გადაუხაზავთ (დარჩილთა=დასქილთა, ი. ბ.)

ესე კის ადგილი დაცული, რათა ვერაფერ შვეიდეს უთქმელად B. დაცული ბრძანებით Ccb. დაცული Cq. განუმარტავია DE.

დასაშრები კურქელი ცეცხლთ გამქარებელი ZAA.

დასაწუელი ნ. ბრგულიად-დასაწუელი. ყოვლად-დასაწუელი.

დასდებელი ნ. დაზდებელი.

დასფასა რიგით და შედევნებით გაწყობა ZAB.

დასფინადრება ნ. დასვნადრება.

დასფრა ნ. დასუარვა.

დასთომილი (დასთომილ B) (121 კავშ.) დაცთომილი ZA.

დასთომილ. 121 კავშ. შ.: „ვინაჲ შემდგომთაგან ყოველთა არიან ზესთა დასთომილ მიწთომასი, ვითარ მიზეზნი ყოველთანი“ B.¹

დასი (1 მეფე 10, 5) გუნდივით ZAA.

გუნდივით (+ 26, 5 რიცხ. Ab) AbB. გუნდი CD. განუმარტავია E.

ნ. დასობა, შედასე.

დასიაცერპი ქელითქმნილი ZA BCB.

დასკუნა (დასკუნა ZAE) სიტყვის დამტკიცება ZABCD.

განუმარტავია E.

დასმა ადგილს დაჭდუნება სულოერთა, გინა უსულოთა (+ რა დაარქონ ანუ დადგან ZAA) ZA.

ადგილს დაჭდუნება უსულოთა, გინა სულოთა დაჭდუნება B. ადგილს დაჭდუნება Ccb. ადგილს დაჭდუნება Cq განუმარტავია DE

დასმენა დაძვლებს ZABCB.

დასნატული სამეფოდ დაფენილ ZABCb

დასნეულდა დაჭირიანდა ZAA.

დახო (9, 18 ესაია) მალნარისა და კშირისა, რომელთა(მ)ცა ფიჩხთა სახელი არს ZAB.

(ნ) დახო მალნარისა და კშირისა, რათამცა ფიჩხთა სახელი არს (+ ესაიას 9, 18 Cb) CDE.

დახოზა ლახვრის დარქმა, გინა დას-დასად გუნდობა ZAB.

დახოვლება (34, 3 ესაია) დაღტობა ZAA.

დასორხალება წამგრგვალება ZAB.

დაამგრგვალის Cb.

დასოკვა მეედის დახეწა ZAB CaqD.

მეედის(ი) დახეწა Cb. დახეწა E. დასოკვა E.

დასტამბა დაბეჭდვა, გინა დასაბეჯა ZAA.

დასტამბო (დასტამბო Ca) (C. რ.) სპარსულია, ქართულად პუშ-პულა ჰქვიან ZAB. (ბალ.) CDE.

დასტანაგები (3, 20 ესაია) ქალს სიმკლავე ZA.

სამკლავე ქალთა (+ 3, 20 ესაია BCB) BC.

შდრ. სტანაგი.

დასტანხო ნ. დასტამბო.

დასტამბარი წარა Cb.

დასტახანი სუფრა, სხვათა ენა მგონია ZA.

სუფრა B.

ნ. სუფრა.

¹ მოწმობა B-ში გადახაზულია.

დასტი ჰანნი კოკას უკმობენ
ZAB.

საღვინეა დიდი (7 დარეჯანი.) Cb.
დიდი საღვინე Ca. დარეჯანიანი
CqE. 7 დარეჯანი: „თითო დასტი
ოქროსა გვედგაო“ D.

დასტირიო უმკვეთელესი Cb.

დასტურად (2 მეფე 18, 13) გან-
მართლებით ZA.

(უკმ.) განმართლებულად BCD.
განუმართავი E.

დასტური დაჭერებული ZAA.

დაჭერებული, სხვათა ენაა ორივე
Ab. დასაჭერებელი, ორივე სხვათა
ენათა შემოღებული B. დასაჭერებ-
ლი CDE.

[დასტურის წიგნი ნ. ფარმანი].

დასუარვა² (+26, რიცხ. ZAA)

გათხუნვა ZABCab.

გათხუნვასავით Cq. განუმართ-
ავი DE.

დასუღავს სულიერ ჰყოფს
ZABCD.

დასუღება დაჩუმება ZABC.

დასუნება სუნის აღება ZAA.

დასუსტება (8, 27 დანიელ) მიუ-
სუსურება ZAA.

დასუნალრებაჲ ესე არს ზღვათა
მოსინჯვა, რათა ნავი არა შეი-
ხეთქონ მეჩეჩთა, გინა მდინარე-
სა შინა ბადის დასაბმელი არა
იყოს ZA.

ესე არს ზღვათ მოსინჯვა, რათა ნა-
ვი არა შეახეთქონ მეჩეჩთა, გინა მდი-
ნარეში ბადის დასაბმელი არა იყოს
B. დასვინალრება არს ზღვათა და
მდინარეთ მოსინჯვა, რათა ნავი არა
შეახეთქონ კლდეთა ანუ თხელთა იდ-
გილთა, გინა ბადისა საბმელი არსად

იყოს ღარულთა იდგილთა წყალთა
შინა Cab.

დასცთა არ შეხვდა ZA.

არ შეეყარა B.

დასცილდა იგივე დასცთა ZA.

დასცთა B.

დასცბრა (13, 6 მათე) დაცბრომა
იწყო ZAA.

დასძვრა ნ. დასძურა.

დასძრომღვა (დასძრომღავს Bcb)
მძრომლისაგან დასუნთქვით და-
ყრა ZA.

მძრომთაგან დასუნთქვა B. მძრომა,
დასუნთქავს Cb.

დასძურა (დასძვრა ZA) ქელით(ა)
თუ პირით წაუ(ე)იდა ZAB.

დასწრება თან დახდრომა მასთან
ZA.

იქ თან დახდრომა B.

დასწრომა ერთმან უმაღ ქ(მ)ნა.
ZAB.

დასხვირბღვა ნ. დასხვრბღვა.

დასხივება (+ 40, 13 იობ ZAA)
ქვათა და ქვათ შუა დათიქვა
ZAB.

ქვასა და ქვას შუა დათიქული C.
დასხირპვა (დასხირპა B) დაჭირე-
ბასავით ZAB.

დასხლეთა უნდრომლად გაეარდნა
ZAB.

ნ. სხლეთა.

დასხმა ესე არს, რა მტერმან
ღრო დაიცეს, განუმზადებელს
მტერი უცნაურად მიეტეოს:
დასხმად ითქმის ღვინო,
წყალი და მისთანანი, რამეა
წედასა ზედა წარმოასხას, გინა

¹ შდრ. ამირან-დარეჯანიანი, ს. ყუბანეშვილის გამოც., (ლიტერ. ქრეს-
ტომათა), გვ. 40, 5. ² ნუსხეშეშია: „დასურა“. ³ ნუსხეშეშია: „დასვინალრება“.

კაცსა ზედდამ დასთხოოს, ანუ სხვასა რაზედმე დაასხას; დას-ხმა არს მრავალი კაცი რა დააჭ-დუნოს, გინა ნარდისა და ჭად-რაკისა პაიკები Z.

ესე არს, რა მტერმა დრო დაიცეს, განუზადებულს მტერი (მტერს Ab) უცნაურად მიეტყოს. დასხმად ითქმის ღვინო, წყალი და მისთანანი, რადაც წედასა ზედა წარმოასხას. გინა კაცსა ზედდამ დათხოოს, ანუ სხვასა რაზედმე დაასხას; დასხმა არს მრავალი კაცი რა დააჭდუნო A. ესე არს, მტერმან რა დრო დაიცეს, განუზადებულს ზედ მიეტყოს უცნა-ურად; დასხმად ითქმის ღვინო, წყალი და მისთანანი რა წედათა ზე-და წარმოასხას, გინა კაცთა ზედდამ-მან დასთხოოს, ანუ სხვასა რაზედმე ზედა; დასხმა არს, მრავალნი კაც-ნი რა დააჭდუნო B. დასხმა არს რა მტერმა(ნ) დრო დაიცეს და ზედ მიეტყოს უცნაურად; დასხმად ითქმის ღვინო, წყალი და მისთანანი რა წედათა ზედა წარმოასხას, გინა კაცთა ზედა ზედდამ დასთხოოს, ანუ მიწათა, ზეთთა და ქვათა ზედა დას-თხოოს. დასხმა არს, კაცნი რა რი-გით აღვილითა დააჭდუნო Cab. განუშარტავია CqE.

ნ. კილოს დასხმა, კელის დას-ხმა

დასხმა თავს დასხმა მტერთა Cq. თავ-სა D

დასხმა (1, 7 სიქმე) დაღვა B.

დასხურკლვა (დასხურკვლა Z, დასხურკული A, დასხურკვა B) შებლუნძვით შეკმობა (+ ტყუ-თა Z) ZAB.

დასხვრბლვა¹ ტინზე მქავენთ ამოყრა ZAB.

განუშარტავია CD.

დახჯა (+ 2 კორინთ. 3, 9 Z) სა-მართლის ვარდაუყვედა ZAA.

ნ. დაშვა.

დატყვება გაშვება ZAB.

განუშარტავია E.

დატყვებული გაშვებული Z.

დატყვნა დატყვა ZABCD.

განუშარტავია E.

დატყნა ბრალი დაეღვას ZAB.

ბრალი დასდოს ანუ დაეცეს რა მე Cb.

დატყნა მეზის დაცემა ZA

ზეიდამ დაეცეს მეზისა B².

დატყნადი ბრალდადებული Z.

დატიტული უზონოვ დას-ხ-ლი Z.

უზომოდ დამარილული, გინ. დას-ხანებული (დასანელებელი An) A. უზომოდ დამარილული ან დასანე-ლებილი B. დატიტული არს რა მრავლად მარილი იყარო, ანუ სანე-ნებული (სანელებელი Cb) Cab. მრავ-ლად მოყრილი მარილი, თუ სანელებ-ელი Cq.

დატყუვებუა (დატყვეუა Aa) (6, 1 ლევიტ) ტყვედ წაყვანა ZAA. დაუამბებენ იტყვიან ZAB.

დაუბოშა (დაუბოშობა D) (+ 32 25 დაბად. ZAn) დაუბუცა ZAABCD.

დაუბუშა დაუბუცა ZA.

დაუდგრომედი დაუდგროვია ZA.

დაუდგარო არ დადგებოდეს Z. არ დაღვას AB.

დაუზღრომელი (187 კეზი³, დაუ-ქსნელივით ZAB.

დაუქსნელსავით (187 კეზი³) Cb.

¹ ნოსტრუმი: „დასხვრბლვა“. ² B-ში „მეზისა“-ს წინა მტერს ეწოდება „რამე“, რაც გადაწახულია. ³ პროკლეპ ნაწარმოებიდანაა (1 წ. გვ. 114, 26)

დაუთმო ნებაზე მიაგდო ZABCD
დაუთმოზელი მოუთმინარი Z.

[დაულ ნ. დაფი].

დაუმანგან (35 კავში.)¹ მანა დაუს-
გამს Z.

მანა დაუსვია (35 კავში.) AB.

დაუნანარებია დაუწყნარებია
ZAB.

დაუნდომელი ცრუ და მოღალატე
ZA.

მოღალატე და ცრუ B.

დაუპერობელი (30, 11 იობ) დაუ-
ჭირავი ZAA.

დაურწყება ყველიერი ZABCD.
განუშარტავია E.

დაურჯვოს სისხლი მოსცეს Z.
სისხლად მისცეს AB.

დაუდუნებულად დაუბუწველად CD.

დაუუდუნებელი (დაუუდუნებელი
AB) დაუხუჭ(ვ)ელი ZAB.

დაუცხრო 2 ნეშტ. 14, 6 ZAA.

დაუცხრომელი დაუწყნარებელი
Z.

[დაუძახე ნ. მოწოდება].

დაფა დასაწერი ფიცარი ZA.

სასაწერლო ფიცარი B. დასაწერი(ს).
სკამი CD

დაფალვა მიდამოს დაგვა, დახვე-
ტა Z.

მიდამოთ დაგვა, დახვეტა AB. და-
ფალვა არს განწმედა ეზოთა და მი-
დამოთა, სახლთა და მისთანათა CD.

ნ. წმიდა.

დაფარვა (12, 2 ლუკა) დამალვა-
საგით ZAA.

დაფარვა საფარვლის დადება Z.

დაფარვა 'აიწმადის საფარებელი
ZA.

საწმადის დასაფარებელი B.

დაფახვა (დაფახუა ZACa) დახუჭ-
ვა ZABCDE.

დაფდაფი ორსავ თავს დაფი სა-
ცემელი Z.

ორგნითვე დაფი საცემელი A.
განუშარტავია BCDE.

ნ. დაფი, ზაბილური.

დაფეთება გიეთან ნახე Z.

გიეთი ნახე A. ფეთთან იქმნას B.

დაფენა სრულ გაშლა ZAB.

დაფენილი სრულ გაშლილი Z.

დაფერადება სხვადასხვა ფერად
შექმნა ZAB.

დაფერება პერს ლიქნა Z.

დაფი ესე არს გრკალი, ცალთა
მკარეთა ეტრატე აკრავს საცემ-
ლად მროკავთათვის, რომელსა
სპარსნი და იარაღის უწოდენ,
ხოლო და ფ და ფ ს ორსავ
მკარეს ეტრათი აქვს, რომელსა
დაულს უწოდენ ZAB.

დაფი არს ბის გრკალითა რა ცალ-
გნით ტყავი ეკრავს საცემლად მრო-
კავთათვის, რომელ არს დიარა,
ხოლო და ფ და ფ არს, რომელსა
ორგნითვე ტყავი პქონდეს, რომელსა
დაულს უწოდენ თურქნი Cdb.
განუშარტავია CqDE.

ნ. ებანი.

დაფითა დაბალთა ZA.

დაჭრასავით BCdb. დაჭრა CqD.
განუშარტავია E.

დაფიონა (დაფიონი D) ცათ ფე-
რად-ფერადად ელვარობა ZA.

ცათ ფერად-ფერად ელვარება B.
ელვარედ ფერად-ფერადობა (+ ცა-
თა Cbq) C. მოელვარება მოწითლო
D. არა იოზ (ა) გეღის ნეტო

¹ იოანე პეტრიწის შრომები (წიგნი II, გვ. 87, 27).

დადირება კრვად შიტანა და არა
კრება ZAB.

არა კრება და შეშინება CD განუ-
მარტავს E.

დადღებთა კიდებით დაკოდა ZA.

დადღებთა კიდებით დაკოდირი B.
უმახვილოდ დაკოდირი CD განუმა-
რტავს E.

დადღა ქვე დაშვებ(ით) ZABCb.
ნ. დადმართი.

დადმართი ესე დადმართიცა აღ-
მართისა წინააღმდეგოდ განიყო-
ფების, რამეთუ ვაკესა რა
რადობა შეეცუბოდეს, წამ-
რეცი ეწოდების და უნამეტნა-
ეესა მისსა — დამრეცი, და
მისსა უშეტესს(ა) — ჩამრე-
ცი, და მა(ს)ზედ შეტსა — ჩალ-
მართი, მისს(ა) უძნელესსა —
დალმართი და სრულიად
ძნელსა — ციცაბო; ზემოთ
მჭარდამ ქვემოთ მომავალსა
ეწოდების დაღმა, ხოლო მალ-
ლით დაბლა მომავალს(ა) —
ჩაღმა ZA.

აღმართის წინააღმ-

დგომად განიყოფების, რამეთუ ვაკესა

ეცუბოდეს, წამრე-

და უნამეტნაეესა —

და მისა უშეტესსა —

ჩამრეცი, და ჩალ-

მართი, და მა(ს)ზედ შეტსა —

დაღმა, და სრულიად

ძნელსა — ციცაბო; ზემოთ

მჭარდამ ქვემოთ მომავალსა

ეწოდების დაღმა, ხოლო

მალლით დაბლა მომავალს(ა) —

ჩაღმა ZA.

დადმართი ესე დადმართიცა აღ-

მართისა წინააღმდეგოდ განიყო-

ფების, რამეთუ ვაკესა რა

რადობა შეეცუბოდეს, წამ-

რეცი ეწოდების და უნამეტნა-

ეესა მისსა — დამრეცი, და

მისსა უშეტესს(ა) — ჩამრე-

ცი, და მა(ს)ზედ შეტსა — ჩალ-

მართი, დაღმა და სრულიად

ძნელსა — ციცაბო; ზემოთ

ჩამრეცი, მისა უდამართისა

ჩალმართი მისსა უძნელესსა

დადმართი და სრულიად ძნელსა

სა — ციცაბო, ზემოთ მჭარდამ ქვემოთ

მჭარდამ მომავალს ეწოდება დაღმა

მოარეცი, ხოლო მალლით და-

ბლა ჩამომავალს — ჩაღმა მოარ-

ეცი Cab. განუმარტავს CqDE

დაღმება პირის-სახის დაქნა-
ბა ZAB

დაღმებით პირდაშქ(ენარ) CD

დაღონება (3 ეზრა 8, 74) ღონის
გაწორება ZAA.

დაღრეცა დაღრეცით დაშავება
ZAB

დაღრეცილი (15, 31 მათე) მოღ-
რეცილი კაცი ZAA.

დაღრეცით დაშავებული CDE.

დაღრეცა დიდად მოწყენა ZABC.

დაღრეცად დიდი შეუხარება E

დაღრეცა მცირედ მოწყენა
ZABC.

მოწყენა მცირედ D.

დაღრეცა ბილწად დარჩება ZA.

დარჩება ბილწად B

დაღუბვა წყალთაგან დანთქმა
ZABCDE.

დაყავ 33, 3 იერემ. Z.

დაყენება დადგინებასავეთ ZA.

მოცდევინება B.

დაყვედრება ნ. დაყუდრება

დაყმედა მომშვევა ZACDE.

ლაშქვა B.

დაყმედილი მომშვეული Z.

დაყმუნება (4, 16 დანიელ) შე-

ლომებას ავით ZA

დაყმუნება D

დაყმუნება I.

დაყმუნება (1, 2 მეფე 19, 11 ZA)

დაყმუნება ZAB.

დაყმუნება CB

დუბოვნი
დადგენა
დადგენა

AB ტყეში
დადგენა
ZAB
დადგენა

დადგენა
ZAB
დადგენა

დადგენა
ZAB
დადგენა

დადგენა
ZAB
დადგენა

დადგენა
ZAB
დადგენა

დადგენა
ZAB
დადგენა

დადგენა
ZAB
დადგენა

დადგენა C. მოყვანა
კომპლექსი D
დადგენა B
დადგენა (+ 1, 17 არს B) დადგენა
დადგენა

დადგენა Cb. დადგენა
დადგენა
დადგენა

დადგენა მკერდ მომშვიდება
ZAB.

დადგენა BC დადგენა
D. დადგენა E.

დადგენა (16, 5 ივლით) მდინარე
მოხუცდა ZAA.

დადგენა დადგენა Z.
დადგენა Cb.

დადგენა დადგენა ZAF
დადგენა Cb.

დადგენა დადგენა Z
დადგენა Ab.

დადგენა (1, 17) დადგენა
დადგენა ZAA.

დადგენა (1, 17 გოდება) დადგენა
დადგენა

დადგენა (+ 1, 17 გოდება Ab)
AbB. დადგენა

დადგენა

შენიშვნა. * E-ში გადახვეულია სიტყვა "დადგენა" და "დადგენა" სიტყვაში.

განუმარტავია Cb.

დაშუტრება შუტრით ჭნა რისაც(ა)
ZAB.

დაშჯა (დასჯა ZA) გარდაკდევი-
ნება ZAB.

დაჩაგრვა (დაჩაგურა ZABCa,
დაჩაგვრა CbqDE) სხვა მოერა-
ოს და არღარა კეთილი აქმნიოს
ZA.

ესე არს, სხვა მოერიოს და ა(რ)ღა-
რა (ვეღარა B) კეთილი აქმნიოს BC.
განუმარტავია DE.

დაჩარჩვა (დაჩარჩუა BCa) ასო-
(ე)ულად დაჭრა ZABCDE.

დაჩემება არა მისი იყოს და იმის-
ნოს ZA.

იმისნოს და არ იყოს B.

დაჩინჩება საეპტროზე(დ) შესი-
ტყვა ZABC

განუმარტავია D.

დაჩიხული ნ. დაჩრიხული.

დაჩლუგება მახვ-ლის დაბლაგ-
ება ZAB.

დაჩლუგება საცხადლო სახილავივით
ZA

დაჩლუგება B საცხა-
დო სახილავი CbqDE განუმარტა-
ვია DE

დაჩლუგება (ოჩლუგული ZA.
დაჩლუგება CbqDE დასაფრე-
ZACD

დაჩლუგება B დასა-
ფრე ZACD

დაჩლუგება (ოჩლუგული ZA.
დაჩლუგება CbqDE დასაფრე-
ZACD

დაჩლუგება (ოჩლუგული ZA.
დაჩლუგება CbqDE დასაფრე-
ZACD

დაჩლუგება (ოჩლუგული ZA.
დაჩლუგება CbqDE დასაფრე-
ZACD

დაჩლუგება (ოჩლუგული ZA.
დაჩლუგება CbqDE დასაფრე-
ZACD

დაჩლუგება (ოჩლუგული ZA.
დაჩლუგება CbqDE დასაფრე-
ZACD

ღებთან ZAA.

დაჩხერილი დალუწილივით ZA.

დამსხვრეული B. დამუსრეული CD.

დაჩხეება ნ. დაჩხუება.

დაჩხევაონ ნ. დაჩხუვაონ.

დაჩხვლეტა ნ. დაჩხულეტა.

დაჩხირული ნ. დაჩხირული.

დაჩხუება¹ (+ 2 შჯულ. 1, 44

ZA) ლახვრით დაჩხვლეტა ZAB.

დაჩხუება² ლახვრით დაჩხვლეტა Cbq.

დაჩხულეტა³ დასადგისვა ZAB.

დაცალდება დაცლევერება ZAB.

დაცდენა ვერ მოახვედროს ZA.

არ ჰოხედეს B.

დაცემა ქვე წაქცევა ZA.

წაქცევა ქვე B

დაცვა (დაცუა ZABCa) (+ 44,

16 ეხეც. ZAA) მანვე (მანვე Z,

არაიენ მიუშვას ZA.

არაიენ მიუშვას -BCD. განუმარტა.

ვია E.

დაცვეთა ნ. დაცლეთა.

დაცლა საესეს წარმოცლა ZAB.

დაცლევინება ჭნა მიანებოს ZA.

მიანებოს ჭნა B

დაცმა მძივთ ჩამოცმანი ZA.

ჩამოცმანი B. აცმა ღინა ასხმა Cbq

ასხმა ღინა აცმა CqD. განუმარტა.

ვია E

დაცობა ნაჭერელის გამოტენა ZA

ნაჭერელის ჩაჭენა B. დაჭერვა,

გინა ჩაჭენა CD. განუმარტავია E.

დაცომილი საჭმელი ვერ მოიდ-

ნოს ZABC.

განუმარტავია DI.

დაცორება დაღმა, დაგლინვა

ZAB.

დაცუა ნ. დაცვა.

¹ დაჩხუება (ოჩხუული ZA. დაჩხუება CbqDE დასაფრე-
ZACD

² დაჩხუება (ოჩხუული ZA. დაჩხუება CbqDE დასაფრე-
ZACD

³ დაჩხულეტა (ოჩხულული ZA. დაჩხულეტა CbqDE დასაფრე-
ZACD

დაცუეთა (დაცუშთა ZACa, დაცუეთა CbqDE) დაკვეთა, გინა გარდაქსნა ZABCD.

განუშარტყია E.

დაცქერა თვალის შიბყრობა ZAB.

თვალის დაშვრება CAb.

დაცქეტა დიდხანს შხერა ZAA.

დაცქნაფა (დაცქნაფვა D) დიდად განაბვა ZA.

იღვითზე განაბვა B. დანახსავით C. დანახლსავით D. განუშარტყია E.

დაცხიკუება (დაცხიკუშბა ZA, დაცხიკეება CE, დაცხიკეება D) ცხვირ(ი)ს დაცემა ZABDE.

ცხვირის ცემა C.

დაცხროშა მოკლება ZAB.

დაცლება CD. განუშარტყია E.

დაძახუნება ძახუნად შექნას ZA.

დაძარღუა ძარღვის წაცვრა ZAB.

დაძარღული ძარღვ-წაცრული AB.

[დაძახილი ნ. მოწოდება].

დაძინება (2, 21 დაბად.) ძილით შეპყრობა ZAA.

დაძმარვა ბოყინზე პირს მეფევი მოედინოს ZAB.

დაძმარვა არს, რა დაბოყინებით

მეფევი მოედინოს Cb.

[დაძრვა ნ. შეარბის დაძრვა].

[დაძრომღვა ნ. დასძრომღვა].

დაწალიცება წყრივად წასლვა ZAB.

დაწყრივით წასლვა Cb.

დაწამება ბოროტის შეთქმა ZAB.

ბოროტი შეუთქმის CAb. განუშარტყია CqDE.

დაწანება (2 შჯულ. 22, 25) ქალ-

თან დაწოლა ZAA.

დაწაფება პირდაღმა სმა ZABCD.

განუშარტყია E.

დაწება (13, 26 იოანე) არს ღვინოსა ანუ წვეთში მცირე რაჲმე დაასველოს, გინა თითი მცირედ რასამე მიახლო, გინა მარილთა ღდა ნიჲთთა პური ანუ კორცი დაადვა ZA.

ესე არს ღვინოსა ანუ წვეთში რაჲმე მცირედ დაასველო, გინა თითი მცირედ რასამე მიახლო, გინა მარილთა და ნიჲთებთა პურთა დაადებდე და კორცი და ეგრე სჲამდე B. დაწება არს ღვინოში ანუ წვეთში რაჲმე დაასო(ც)ლოს მცირედ, გინა მცირედ მიახლოს რაჲმე, გინა მარილსა და მისთანათა ზედა პურ(ი)თა დაადებდეს ანუ კორცთა და ეგრე სჲამდეს CAb. რაც რამ დააწო(ს) CqD. დაწო E.

დაწებვა წებოთი შეკრევა ZAB.

წებოთ შეკრას CAb. წებოთ შეკრვა CqD. განუშარტყია E.

დაწერა (14, 4 ესთერ¹) ასოთ დასხმა ZAA.

დაწესება, დადგინება Cb.

დაწვა ცეცხლით შეკება ZAB.

დაწვა გვერდზე მიწვა ZA.

წოლა ქნა B.

დაწვა ნ. დაწლა.

დაწვევა ნ. დაწლევა.

დაწვერვა ნ. დაწლერვა.

დაწთობა დაწვეთება ZABCDE.

დაწინაურება წინ წასვლა ZAB.

დაწმედა ღწიოშთაგან გარჩევა ZAB.

დაწმედილი (34, 18 ეზეკ.) უღწიოშო ZAA.

¹ შდრ. A—51 (ესთერ 10,1-შო).

დასუფთავებული (34, 18 ეზექ) Ab.

ნ. წმიდა.

დაწნება ჟე(რ)ქით დაწურვა ZAB.

დაწოლა (B, 1 ტობ.) წოლის ქ(მ)-
ნა ZAA.

დაწრედა (+ 5, 9 ლევიტ. ZAA)

ცვართავან წა(რ)მოცლა ZABCD.

განუშარტავია E

დაწუა (დაწვა Z) ცეცხლით დაწ-
ვა. დაწვა გვერდზე დაწო-
ლა ZAA.

ცეცხლით დაწვა Ab. დაწვა ცე-
ცხლით B.

დაწუვია (დაწვევია ZABCbqD და-
წუტვია Ca) მოსრულისათვის ზე
აღდგომა ZA.

მოსრულს ზე აღდგეს B. დაწვევა
არს მოსრულს ზე აღდგეს და
გვერდს დაისვას C. დაწვევა არს ზე
აღდგეს და გვერდს დაისვას მოსრუ-
ლი D

დაწურვა¹ ყანაში თავთავის მორჩე-
ვა Cb.

დაწუშვა ნ. დაწუევია.

დაწუნება (1 მეფ 13, 4) არმოწო-
ნება ZA

არმოწონება BCD. განუშარტავია E.

დაწურვა აერეზში გადინა ZA.

აერეზში გადინება B.

დაწუხვა (15, 2 ესაია) დახუტვა
ZAA

შდრ. დატუხვა.

დაწყვდევია ნ. დაწყუდევია.

დაწყვიდა ნ. დაწყუდედა.

დაწყობა ესე არს რაიც(ა) ნიუთ-
ნი რიგით დასდვა, გინა სამოსე-
ლი. გინა წერილთა კეფი; და-
წყობა არს რაზმთა ვაგებია.

გინა მტერთა დაზავება. Z/A

ესე არს, რაიც ნიუთნი ძრავაოა
რიგით დასდვა გინა სამოსელნი, გინა
წერილთა კაზადონი; დაწყობა
არს რაზმთა განგება, გინა მტერთა
დაზავება B.

დაწყუდევია (დაწყუდევია D) შეგ-
დება რასმე შინა ZA.

შეგდება რასმე შინა B. შეგდება
რასმე CD. განუშარტავია E.

დაწყუიდა (დაწყუიდა D) დაწყუ-
ტა ZABCD.

განუშარტავია E.

[დაქნებულნი ნ ღობე დაქნე-
ბული].

დაჭირება საქმე შესაჭირებელი
ZA.

საქმე საჭირო B.

დაჭირება ზედ დაბრჯენა რისამე
ZA

ზედიამ დააბრჯინო რამე B.

დაქცნობა ჰცირედ შეკმობა ZAB.
დაქცნობა (15, 30 იობ) დაქცნობა
ZAA.

დაჭრა წერილად დანაწილება
ZAB

წელილად დაკვეთა Cb. წერილად
დაკვეთა Ca. განუშარტავია DE.

დატუხვა თვალთ დახურვა ZAB.
დაწუხვა CD. განუშარტავია E.

შდრ. დაწუხვა.

დატყულება (დატყულებია CDE) ქე-
ლით გაქნა ZAB.

დატყულებასათვის CD. განუშარტა-
ვია E.

დატყულება დატყულებია ZA.

ქელით გაქნა B.

დატყულებია ნ. დატყულება.

¹ ნუსხაში: „დაწყურვა“.

დაქუთუნა შეუყვარდა მოკუმ-
(ე) ZA.

შეუყვარდა მოკუმ B. დაქუ
CD. განმარტავა E.

დახალისება ხენჯისაგან გარდა-
ნობა ZAB.

უხეჩოლ გარდადნობა CD. გან-
მარტავა E

დახამხამება ქუთუთოს ძრვა ZAB

დახატვა ხატის დადება ZAB.

დახდომა კაცის შუნ შეყრა ZAB.

დახედვა დამხერა ZAB.

დამხერა აუ დაქვრება Cb.

დახევა დაფრენასავით ZAB.

დახეთქება (16, 6 ივლით) ძლიერ
დაცემა ZAb.

დახეთქილი (9, 4 ისო) დაპებელი
ZA

დახვადიება ხვალისად მიგდება
ZABCD.

ხვალის ს გონებელი Ab.

დახვადისება გვე დახვადილება Ab. იგი-

განმარტავა E.

დახვანჯვა ნ. დახვანჯვა.

B

ZAB

CD

ZAB

სიყდი.

ZA.

B

სიყდი.

B

სიყდი. აბ) ოქრომკე-
რწნა ZAB.

დაქუთუნა შეუყვარდა მოკუმ-
დაქდა (+ 2, 10 ნომ ZAB) დაქდა
ZAB.

Ab

Ca

განმარტავა C

დაქდომა დაქდა ZA.

დასელა, გინა ჩამოვლა B

დაქივდებოდა ნაცრისფერ (მი-
ნებოდა ZABC.

ნაცრისფერ

ნაცრისფერ

ნაცრისფერ

ნაცრისფერ

ნაცრისფერ

დაქივება ნაცრისფერ ქნა ZA

დაქლა კვერცხისა და მისი ნა-
დახეთქება ZA.

კვერცხისა

დაქლენა ხილთა და კორცთა

ქელით დაგლეჯა ZA.

კორცთა ქელით დაგლეჯა B. კორც-

თა და ლბილთა ქელით დაქება CAb.

შორ. გაქება.

დაქნული (2 შეჯული 4, 4)

ქნულ-ქნილი ZA.

დაქოცა მოწყვედა ZA.

მოსტევა B.

დაქსნა (+ 2, 10 ნომ ZAA) დარ-

ღვევა ZA.

დარღვევა, გინა მოშლა, გინა დამ-

რომა B მოშლა, გინა დამ-

(+ გინა დიდად დამრომა Cb) Ca

განმარტავა CqD

დაქსნილი (46, 2 ესაია) დარღვე-

ული Z.

46, 2 ესაია Aa.

დაქშვა (+ 2 მეფ. 13, 17 ZA) კა-

რის დაჭრა ZABC

კარის დაქლეტი D. განმარტავა E.

დაქდა ჭდომა ქნა Z.

[დაქდების ნ. ჭდების].

დაქდომა 15, 23 ლევტ. ZA.

მეტლ-მოყვით განსვენება B.
დაჭერება (+ 34, 5 გამოსლ.
ZaA) დარწმუნება ZAB.

დაჭირება დასივებულოით B.
დაჭირება: დასივებასავეით ZA.
ნ. სიშვიტე.

დაჭლუგება დაჩლუნგება ZABC
DE.

დაჭზულა დაიყვირა ZABC.

ა რ ტ ე მ ი ს ნ ე ტ ა ფ რ ა ზ ი ნ ა რ ს
ესე უცხოქმნილი ოდენ ერის მეტყვე-
ლებამ დაჭზულა დაიჭვითა ზემოა" D.

დაჭკირძენით (დაჭკირძენით E)
დაჭკრთენით ZABCb.

ს ე ლ ი ს წ მ ი დ ი ს ნ ე ტ ა ფ რ ა -
ს ი ზ რ ა თ ა ა რ ა ა ლ ი რ ლ ე ნ ე თ გ ო ნ ე ბ ი -
თა, დაჭკირძენით დაჭკირძენით DE)
ჭეშმარიტებისაგან მისისა" CnqDE².

დაჭმატიყონი ესე არს, რომელსა მღვლე-
თანი შეიშოსენ სატელ-მოყლე-
თიხველ იაკობ შეიშოსა,
ველნა უჩნდენ E.

ლაჭოთენ ესაია Z.

ლაჭსრენით 7 ეზეკ. Z.

ლაჭყარა სიტყვა ათქმევინა ZAa.

ლაჭყარა მ-წუჯი დაასხა ZAa.

ლაჭყარა ქვა ვაჭყინა ZAa.

ლაჭყდუნდით (ლაჭყდუნდ C)
(4. 10 ფელაპ.) უტყვ იქმენით
ZAB

ლაჭყდუნება ჯეჟ ქმნა ZAB.

ლაჭყრუნდ 24, 27 ეზეკ. Z.

ლაჭყუონეს უარდა, რილ იქმნეს
ZAB.

ლაჭყენს. გინა უარდაყრილ იქმ-
C. b

ლაჭყედნის ნ. დაჭყედნის.

ლაჭყსასოს (ლაჭყსასონ Cq) აღმო-

ლობასავეით ZA.

აღმოლობასავეით BC.

ლაჭყზნდეს დაიქსნეს ZAB.

ლაჭყურთნიდეს დათრგუნეთ დაღწევენ
(2, 7 ამოს) B

ლაჭყუედნისა დაჭყედნა ტუშესა ჰეჭეს
„უშადლოებასა და მესიხლოებასა
დაჭყედნის მათ და აქადეს იგი
საბეთა ძეგრთა“ E.

[დგ აღდგომა, აღნადგინები, გა-
დგინება, განდგომა, განდგომი-
ლი, გარდადგინება, გულს-
მოღვინე, დაადგინა, დადგინება,
დადგმა, დადგომა, დადგომილი,
დაიდგინა, დაიდგნა, დაუდგე-
არი, დგმა, დგომა, (1' დებასთა-
ნაც), დეგ, უდგა, ვარჯის-სადგ-
მელი, ვახად-აღმდგომი, ედგა,
ედგე, ვსადგურობ, ზედადგარ,
ზედამდგევი, რდგომა, ინაქ-იდგა,
ისადგურა, მადგინა, მდგომი,
მდგური, მდგარი, მდგურა,
მიდგინება, მიდგმა, მიდგომა,
მიდგომილება, მოდგინე, მოდგ-
ნება, მოდგე, მუტლი დაიდგა,
ნადგომი, ნასადგომარი, სადგა-
მი, სადგენი, სადგმელი, სადგო-
მი, სადგური, სადგურის-მო-
ლუაწე, სამდგომი, სდგამს, სდგე-
მსა, უტუ-დგება, ფერტ-
სადგმელი, შედგინება, შედგუ-
ლი, შედგომა, შედგევი, შემდგო-
მად, შემდგომი, შემოღგომა, შე-
ნადგამი, შესადგომელი, შეუდგა,
შეუდგინე, წარდგომა, წინაღ-
დგომი].

[დგამ ნ. მოდგამი].

¹ „ესე უცხოქმნილი ოდენ ერის მეტყვე-
ლებამ დაჭზულა დაიჭვითა ზემოა“ D. ² Cb-ში წყაროს დაახლოება და მიწმობა გაღ-
ნეულია. „ესე უცხოქმნილი ოდენ ერის მეტყვე-
ლებამ დაჭზულა დაიჭვითა ზემოა“ D.

[**დგენ** ნ. დგ.]

დგენა ორთა სამჯობინარ(ო)თა გამოცდა **ZA**.

ორთ(ა) გამოცდა სჯობინ(ა)რად **BCD**. განუმარტავია **E**.

[**დგერ** ნ. დგრომა, დაუდგრომელი].

დგერა ფე(რ)ქის კმა(ა) **ZAB**.

ფერქის კმა და მისთანანი **Cab**. განუმარტავია **CqDE**.

დგველამური ნ. დგუელამური.

დგვიფინა ნ. დგვფინა.

დგამი ქსელთ გამყოფი, ამწყველამწყვეცი საზედაოს გასაღლეზ(ლ)ად **ZAB**.

დგამი არს, რომელი საქსვალსა შინა დაყრალია და ხან ქვეშეთსა ქსელსა ზედეთ აიყვანს და ხან ზედათსა ქვეშეთ ჩაიყვანს საზედაოს გასაღლეზად **Cab**. განუმარტავია **DE**

[**დგინ** ნ. დგ.]

დგმა დადგმა რისამ(ე) **ZAB**.

რისამ(ე) რამე **Cab**. განუმარტავია **CqDE**

[**დგნ** ლი ნ. მდგნალი].

დგნა (+ 1, 4 დანეღ **ZAA**)

ცხოველთ ფეკზე ყოფა (+ გინათ. დგომა **ZAA**) **ZA**.

ზე ყოფი. ესე არს ცხოველთ ფეკზე ზეთი და შეენარეთ ნერ-
ბი ფერკზე ყოფნა **Cb**. ფეკზე დგომა **Ca**. განუმარტავია **CqDE**.

დგრიადი მრაველ ფე(რ)ქის კმა(ა) **ZAB**.

ფერქთ მრაველკმა **C**. ფერქთა მრავალ კმანი **D**. განუმარტავია **E**.

დგრომა კაცთ (და)დგომა **ZAB**.

დგომა კაცთა **GD**. განუმარტავია **E**.

დგუელამური¹ კუდმოზვერი სა-

თევზე **ZAB**.

კუდმოზვერი **C**.

ნ. საბალური.

დგუში თოფის გასატენი ჯოხი **ZAB**.

რა გინდა რას გასატენს, ჩხირს-ეწოდება, თოფის ზუმბა **Cb**.

ნ. ზუმბა.

დგვფინა² წყლიანი ტყბილის ღვი-ნო **ZAB**.

ღვინო ნახევარ(ი) ტყბილი (ტყბი-ლი **CaqD**), ნახევარ(ი) წყალი **CD**. ნახევარი ტყბილი წყლიანი **E**.

ნ. ღვინო.

დგბა მღებარეობა(ა) არს ქონება-ღებობსა, ვითარ-იგი სხეულო იღვის ანუ მიყრდნობით, ანუ ჯდომით, ანუ დგომით. ხოლო-სამ არიან სახენი მღებარეობისა-ნი: დგომა, ჯდომა და მიყრდნო-ბა. რამეთუ განმარტებ(ებ)ით (განმარტებულად **B**) ვიდრე მე-ყოფი შეიქ(მ)ს დ გ ო მ ა ს ა, ხო-ლო კერძო უკვე მღებარეობა-და კერძო დგომა შეიქ(მ)ს ჯ დ ო-მ ა ს ა, ხოლო სრულებით (სრუ-ლიად(ი) მღებარეობა ჰყოფს. წ ო ლ ა ს ა **ZAB**.³

მღებარეობა არს ქონება ღებობსა. ვითარ-იგი სხეული იღვის, ანუ მიყრ-დნობით, ანუ ჯდომით, ანუ დგომით. ხოლო სამ არიან სახენი მღებარე-ობისანი: დგომა, ჯდომა და მიყრდნო-ბა. რამეთუ განმარტებულად ვიდრე-მე ყოფი შეიქმს დ გ ო მ ა ს ა, (+ ხო-ლო **C**) კერძო უკვე მღებარეობა დი-კერძო დგომა შეიქმს ჯ დ ო მ ა ს ა, ხოლო სრულიად(ი) მღებარეობა-ჰყოფს წ ო ლ ა ს ა. აქა მოკლედ აღი-

¹ ნუსხებშია: „დგველამური“. ² ნუსხებშია: „დგვიფინა“. ³ იღებულისა იოანე დამასკელის დიალექტიკონი, თავი 37.

წერა CD. მდებარეობა არს ქონება
დებოდა, ვითარ-ბი სხეული იდგის
ანუ მიყრდნობით, ანუ ჯდომით ანუ
დგომით. ხოლო სამ არიან საბენი
მჯდომარეობისანი დგომა, ჯდომა და
მიყრდნობა, რამეთუ განმარტებულად
ვიდრევე ყოფა შეიქმს დგომა ს ა.
ხოლო კერძო უკუ მდებარეობა და
კერძო დგომა შეიქმს ჯ დ ო მ ა ს ა, ხო-
ლო სრულიადი მდებარეობა ჰყოფს
წ ო ლ ა ს ა. შევამოყლე სივრცე ამო-
ს ა ნ

5. തദ്ദ.

დება ეკვლის კიდება ZABCD.
დასვლისა E.

დრებაგო ნაქსოვია, დიბა ZAB.
დიბა CD განუშარტაფია E.

6. $\frac{1}{2} \pi$ 0.5.

დებადი (3 ნემესიო) დადებული
ZAg

განმარტავთ Ab. დადებული B. და-
დებული. შიდადული C

ഇതിൽ രാമൻ ZAs.

6. 102

[**ლიც ნ. ღაღუაძე, სტეფანოს, შე-
ღებუბა, შეუღებუბა**].

დედა (+ 19. 25 იანვრე ZA) გზო-
ბელო ZABC

DE

დედოზილი, დედოფალი.

დედუფალი, მდებარი,
სომდებარე, გინჰ-

დელა (+ 55 ლუკა ZA) დე-

"VJ,"

ԹԳՄԱՆՆԻՈՒ ԿԻՐԱՐԱԾ ԶԱ.

BC. தான்முனைந்தது D.

დედაწარდლი (მძრომ) (1-20)
10 ფხალ ZA 20-30
ZABCDE

დედამთ-დიაკონი აბალო 7-5,
ზონა ZA.

ახალციხის მონასტრის მღვდელი მონაზონი მ. ბ.

დედათ-დიკონი (შეუღოს კ-
ნონი) ქალწულ(თ) მონაზნათ
უტაროსი Z.Aa.

დედათ-მოსურათი ყრბ-ს ამქმე-
ლი ZAB.

ყრბათ ამქმელი CD. ამწელი E.

ნ. შიგინი.

დრეფტატი (+ 9. 22 მათე ZAn)
დრეფტი ZABCb.

5. 10430.

დედაცაო ხაერო³ (+ 1 კორინ.
7, 16 Z) საჯაროდ შეძვი
ZABCh.

დედადი ყო(ე)ლთა ცხოველთა
ზედა ითქმის და უფროსად
ფრინველთა ზედა ZA.

தான்முதல்தான் BCDE.

დედალოსი (ოთხე.) ქრცვინი
ZABCb.

ილაჩიონის ცხორება:
 აქვთ შეფხვია მდამლა და ეცდ-
 იალოსა არეფ. არღარა აქეს ფეიშის
 ჯალაფარი **CaqD¹**

დედანლოუბი (ოთხტ.) ჰაყკონა ZA
(ოთხტ.) იგოვე B

დედამთვრალი ნ. დედამთვრალი.
დედამთილი (+ 10. 35 მათე ZAB)
ქმრის (ქმრის ABCa) დედა
ZABCD.

தான்மீன்களாக உ

დედამისრვალი⁵ (ტრინ) (+ 2

[illegible]

შეუღ. 14, 12—13 ZA) ფრინ-
ველია სინის უდაბნოს(ა) გარე-
მო(ს) ZAB.

2 სეულში B. (ფრინ.) (ვაშისლ.)
CDC

დედამშუძე (+ 4 მეფ. 11, 2 ZA)
მზრდელი ქალი ZABCD მზრდე-
ლი E.

დედაწული (+ 32, 17 რიცხ. ZA)
სახლის ჯალაბობა ZABCD
განუშარტავია E.

[დედი ნ. მირტა].

დედიდა დედის და ZABCh.
განუშარტავია CqDE.

დედიო-დაჲ დედის მისის შობილი
სხვის ქმრისაგან ZA.

დედის შობილი და სხვის შექნა-
ლი BCb.

დედინაცვალი მეორე დედა ZAB.
დედობილი დედად ქმობილი
ZABc

განუშარტავია DE

დედოფალი ქალი მეფე ZA
ალთ მეფა B.

დედული დედის სეული ZAC.
დედისეული BD. განუშარტავია E.

დედუფალი ეწოდების ყოველთა
მღვდართა სახლის უფალსა მის
კოლსა, ხოლო მეფის კოლსა—
მეფ(ე)ა, და უფლის კოლსა —
ქალა. ხოლო დეჟა, რო-
მელ არს დიდი თავადი. მის
და — დიოფალი და

ერისთვის კოლსა — ბექა,
სხვათა მებატონეთა კოლსა —
ბატონა; გლეხთ(ა) დიაკთა
პატრიქისათვის უწოდენ უსო-
ს(ა), ხოლო თავადთა ქალთა
და სძალთა საქმებელად ბანო-
ვანთა უწოდენ ZA.

დედოფალი. მეფა, უფალა — ყველა
ერთს ჰქვიათ B. (+ დედოფალი C).
დედუფალი გაოთთარგმანების ც.მო-
ითარგმანება D) სამეუფოდ, კვალად
დედათუფ(ა)ლ(ა) და პ. გ. იწოდ
(მეფა Cb) CD. განუშარტავია E.

ნ. ნადედუფლარი, სადედუფ-
ლე, სადედეფლო.

[დევი ნ. გამონადები, განმონადე-
ბი, გარდადება, გარდამდევა,
გულუბუღი. გულუ-დადება,
დადება, დადვოდინა, დება.
ლებადი, ღვა. ედებია. ეცვა,
ედებდ. ზედნადები, თქვენი
თავმდები, თავს-მდები, თავს-
შედება, თანადაუდებელი, თა-
ნამდები, თანანადები, იდევა, იმე-
ლის დადება, მდებარე, მიიდევა,
მოსდევე, მოუდევე, მუადევე,
მუადევა, მუუდევე, მყის-თა-
ნადება, ნადები. სადები, სახელ-
დებ, სახელდობრ, სდევე, სდევა,
უქუ-დება, ქუემდებარე, შე-
დება, შეედვა, შესდევა, შეუდევა,
შთასადებელი, ჩადება, წარმდე-
ბება, წარმდები, წინადადება,
წინამდებარე. ქელის-დადება].

[დევი ნ. ვსდევე, მდევაარი, მერტუ-
ლის მდევაარი, მოსდევე, ნადევნა,
სდევე, სდევეს; შდრ. დევნა].

დევატაჟა დიდი წედა ღვინისა
ZA.

დიდი წევა ღვინისა B. სასმისი
დიდი ღვინისა Cახ ღვინის სასმისი
(სასმელი D) დიდი CqD.

დევი სომხურად ეშმეს(ა) ჰქვიათ.
ხოლო ქართულად რომელთამე
წერილთა შინა დევი გველ-ვეშა-
პის ადგილის აღუწერიათ და გა-
რეშეთა წერილთა, რომელი სა-

წარმართად აღუწერიათ, ავ-სახე
კაცის მსგავსი, რქიანი; იგი მო-
გონებული ტყუ(ვ)ილია ZA.

დევი სომხურად ეშმაკსა ჰქვია,
ხოლო საწარმართოთა ზღაპართა ტყუ-
ვილი რამე გრძნეული უთქვამთ, მო-
გონებით რამ, ვითარცა იპოკენტავ-
როსი, და მას გამოხატვენ. გველ-ვეშა-
ში დევად დაუწერიათ წმიდა წე-
რილში B. დევი სომხურად ეშმაკ(ა)
ეწოდებოდა, ხოლო საწარმართოთა
ზღაპართა შინა, რომელი სიცრუ(ვ)ით
აღუწერიათ და ტყუ(ვ)ილი რამე
მოუპოვნებით, არცა კორცნი ასხენ
და არცა მოკლებიან, მათ (მათთვის
D) წმიდათ(ა) წერილნი (წერილთა
შიერ D. რეცა Cbq) ვირ-დევად სა-
ხელ-სდებენ (სახელ-ედებისთ D), ხო-
ლო დევად შეზღაპრეთა აღუწერიათ
ლექსის გაწეობისა და პაშბავთ(ა)
შეშვეერებისათვის. იბარა არს არცა
ერთი თვინიერ მაცთურისა, რომელი
ეს ენა მსგავსად (მგზავსად D)
ეშმაკსა (+ და Cbq) რომელიმე
სომხურად Cbq) CbqD.
განუმარტავა F

ნ. ვირ-დევი

დევის-ფრჩხილა წამალია ერთი
ZA

წამალია BCb

დევნა (+ 14. 4 გამოსლ. ZA) უკან
აქედნა ZABD.

დევნა უკან Cbq განუმარტა-
ვია F

ვაადვენა, ვდევნიდი, ვი-
დევნი, ვსდევნიდი, მდევენლო,
მიიდვენა, ნადევნი, სდევნიდა,
წაადვენა; შდრ. დევ 2.

დევისურა (ბალ.) ZABCbqDE.

დევტალარი წმიდის ნინოს ბიძა
(პაშა Ab) იყო, რაცალა საჭელია
(საქელია B) ZAB.

დეზი (9, 5 საქმე) ცხენის საჩხე-
ლუტელი ZAA.

(+ 1 მეფე 13, 21 Ab) ცხენს
საჩხელეტელი AbB. ცხენის საწი-
ნელი Cbq. განუმარტავია DE.

დეირი დანიელის D.

დეკა (ხე) ჭყორი ეკლიანი
ZACbqD.

(ხე) ეკლიანი ჭყორი B. (ხე) ჭყო-
რი E.

დეკანოზი ლათინურად ხუ-
ცეს-თ-უ ხუცესი ZA.

ლათინურად უხუცესი B. გან-
მარტავია CbqDE.

ნ. იკონომოსი.

დეკნხერი (დეკნხური AB) ტი-
რისდენი, ქრისტეს შობის (ქრის-
ტიშობის Ab) დთვე ZA.

ტირისდენი BCbqDE.

ნ. თთუე, ტირისდენი.

დეკიული (ოთხტ.) წლის ფური
ZAB.

დეკნა ესე კრკალი (გრკალი A)
არს ცისა, სამხრით კერძო, რომ-
ელსა მზე ზამთარ მას ვერ გას-
ცილდება ZA.

ესე გრკალი არს ცისა, სამხრით
კერძო, რომელსა ზედი ზამთარ მზე
მას ზედი ვალს B. დეკნა ეწოდებოდა
მას ცის გრკალსა, სამხრით კერძო,
რამ ზამთარ მზე მაზედ ვალს Cb.

ნ. ცა.

დელა (ბალ.) ZABCbqD.

დელაშუტი რძე შეყველებული
ZABCbq.

განუმარტავია DE.

დელაქარი (დელაქანი D) უგვანა
დიდი სახლი ZABCbqD.

განუმარტავია E.

² აქ CA-ს ერთი ფურცელი აკლია.

6. სახლი.

დეღგმა დიდი წვიმა, წვიმაში ნახე **ZA**.

დიდი წვიმა და გვიან მომდარებელი **B**. დიდი წვიმა **CbqD**. წვიმა დიდი **E**.

დეღი ესე არს განსაზღვრებისა მომგონებლობაჲ ეამთანი, რამეთუ ვიტყვი: პირვანდელი, ადრინდელი, გუშინდელი, ხვალინდელი, უწინდელი, მაშინდელი, და მისთანანი **ZA**.

ესე არს განსაზღვრებისა მომგონებლობაჲ ეამთანი, რამეთუ ვიტყვი: პირვანდელი, ადრინდელი, უწინდელი, მაშინდელი, გინა უკანდელი და მისთანანი ართრონივით **B**. დელი არს განსაზღვრებისა მომგონებლობაჲ ეამთაჲ, რამეთუ ვიტყვი: პირვანდელი, გინა ადრინდელი, უწინდელი ანუ მაშინდელი და უკანდელი და მისთანანი მსგავსად ართრონთასა **Cbq**. დელი არს განსაზღვრებისა მომგონებლობაჲ ეამთა, რამეთუ ვიტყვი: პირვანდელი, ადრინდელი, მაშინდელი, უკანდელი და მისთანანი **D**.

დეღლა წიგნია ერთი **ZAB**.

წიგნია **CbqD**.

დეღუეუართა სამფერკი ფიალი იყო საგარნებო(ა) **ZAB**.

ფიალი ფიალი იყო **CbqD**. იოსიპოს ში: „დაამტკიცა ტრაპეზი მგზავსად დელუეუართა“ **E**.

დეღფინი (დელფინო **CbqDE**) (თევზ.) **ZABChqDE**.

დეღფო და **ბრიზმო** (დელფოს და ბრიზმოს **B**, დელფოს **CbqDE**). არიან სწავარმართო წინასწარუწყება **B**. დელფოს და ბრიზმოს არიან უწყება

ეკრბთიფერი წინასწარ **CbqD**. დელფოს და ბრიზმოს, ესე იგი არს უწყება ეკრბთიფინ წინასწარ **E**.

დეღხვინა (ბალ.) ძირხვინა(ა) **ZABChqDE**.

დენა მდინარეთ სლვა, გინა ჯართ სლვა, გინა ნადირთა და პირუტყვეთ სლვა **ZA**.

მოდენა **BCbqD**. განუმატავია **E**.

ნ. დ 1. "

დენგრა (ბალ.) **ZABChqE**.

დენგრა ცხოვართ ნეხვი **ZAB**.

ნეხვი ცხოვართა **CbqD**. სკორე ცხოვრისა **E**.

ნ. სკორე.

დენდრო მირონის სუნ(ნ)ელია **ZABCh**.

მირონის სუნელი(ა) **CqDE**.

დენთი თოფის წამალი(ა) სწრაფი **ZAB**.

დენთი არს თოფის წამალი ან მისთანა რამ ცხარი იყოს. ცხარი მგზავს პქვიან **Cb**.

დერგი ჰურთ უმცირესი **ZABCh**. განუმატავია **CqDE**.

ნ. ქილა.

დერეფანი ფარღია სახლი **ZAB**.

ნ. დეფანი, სახლი.

დესპანი მოციქულთან ნახე **ZA**.

ომირა **B**.

ნ. ელჩი; შდრ. დიასპანი.

დეტი (დედი **Ab**) დარაჯასთან ნახე **ZA**.

დარაჯა, შორით მხედველი **BCbq**. მალ-თ მხედველი **DE**.

დეფანი² (დეფანი და დერეფანი **E**) (50, 15 იერემ.) მოგცრო დე-

¹ შდრ. **A**—675, 44 r, 7. ² წყაროშია: „დეფანი“.

რეთანი, გინა ზღუდის სახლი
Za_a.

მომცრო დერეთანი AbB. დერე-
ფი CbqD განუშრატეთა E

ნ. სახლი.

დვა დადების განკვეთა ZA.

დადება რისამე BcbqD. განუშრატეთა E.

ნ დევ.

დვალურა (ბალ) ZABCbqDE.

დვიდვიქსი ჭურჭელი რამ არს
(არის Cbq) უფერ(რ)ტო ZABC
bqD.

დვირე ნ. დვრე

დვირინი სენტელის¹ ძალი ZABC
bqD

განუშრატეთა E

დვრიტა ნ. დვრიტა.

დია (ვარსკ.) მუშთარი. ესე დია
რ ცხვესება ცხა ზედა, რო-
მელი წოდებისა კიმიკიშე
ლი ZA.

დია (ვარსკ.) მუშთარი. ესე დია არს
რ ცხვესება ცხა ზედა, რომელი
წოდებისა კიმიკიშე ღი ZA.
დია (ვარსკ.) მუშთარი. ესე დია არს
რ ცხვესება ცხა ზედა, რომელი
წოდებისა კიმიკიშე ღი ZA.
დია (ვარსკ.) მუშთარი. ესე დია არს
რ ცხვესება ცხა ზედა, რომელი
წოდებისა კიმიკიშე ღი ZA.

დია (ვარსკ.) მუშთარი. ესე დია არს
რ ცხვესება ცხა ზედა, რომელი
წოდებისა კიმიკიშე ღი ZA.
დია (ვარსკ.) მუშთარი. ესე დია არს
რ ცხვესება ცხა ზედა, რომელი
წოდებისა კიმიკიშე ღი ZA.
დია (ვარსკ.) მუშთარი. ესე დია არს
რ ცხვესება ცხა ზედა, რომელი
წოდებისა კიმიკიშე ღი ZA.
დია (ვარსკ.) მუშთარი. ესე დია არს
რ ცხვესება ცხა ზედა, რომელი
წოდებისა კიმიკიშე ღი ZA.
დია (ვარსკ.) მუშთარი. ესე დია არს
რ ცხვესება ცხა ზედა, რომელი
წოდებისა კიმიკიშე ღი ZA.

სივრცე შინი ორმოცდაათი... ეს
სას ორმოცი ეჭი, ზოლო სავსე
ლიასი არს ოთხმოცდაათმეტჯო
ქვეყანისა ოდენი ესე დიას ეს
იქცევის დასავლიდამ აღმოსავლად,
შიშართ ათორმეტთა წელიწადთა შინ,
ერთ გზის. ამისი უთქვამსთ მე
ბერის კაცისა. გვიგვირგვინი, მა-
ცხენესა კელთა ქონებად არგნისა და
მარჯვენათა კელთა ცეცხლისასა დია,
რომელ არს ზეცს. დია მიერსა ეწო-
დების, რამეთუ შინ მიერ სოფელი,
ზოლო ზევს დუდილსა და გარდმოსა-
ქანელსა ცხოვრებისასა Cb (ვარსკ.)
(+ მუშთარი Cq) ესე დია არს,
მეექვსესა ცასა ზედა, ზოლო ცხა შინ
სიმგრგვლე არს ზუთას ოთხმოცდა-
ათი ბევრი ეჭი. ზოლო სივრცე შინი-
ასორმოცი ბევრი და ათას ექვასი
ეჭი, ქვეყნით (ქვეყნადამ D) იქონდე-
სამოცდაათი ბევრი და ორას და ათი
ეჭი. ამ(ა) დიას ცამზად(ნ) ერთი სხვა
ვარსკვლავია, სიმგრგვლე შინი არს ეს
ორმოცდაორი ათასი ეჭი, ათორმეტ
სი ოთხმოცდაათი ათას ექვასი ორმო-
ცი ეჭი, ზოლო სიდიდე დიასი არს
ორმოცდაათმეტჯო ქვეყანისა
ოდენი ესე დია ათორმეტთა (ათორ-
მეტთა D) წელიწადისა (წელიწადთა
D) შინი ერთ გზის ძივლის სიმგრ-
გვლესა ციასა ამისი უთქვამსთ მე
ბერის კაცისა, გვიგვირგვინი,
მარცხენესა (მარცხენასა D) კელსა
(კელთა D) ქონება(დ) არგნისა და
მარჯვენათა (მარჯვენასა D) კელთა—
ცეცხლისასა (+ დია, რომელ არს
ზეცს. დია მიერსა ეწოდებისა რამე-
თუ ეს მტკიცე ყოელი, ზოლო
ზევს—დუდილსა და გარდმოსა-
ნელსა ცხოვრებისასა Cq) CqD.
(ვარსკ.) ესე დია არს მეექვსესა ცა-
ზედ, ზოლო ცხა შინ სიმგრგვლე
ზუთას ოთხმოცდაათი ბევრი ეჭი-
თნი, ზოლო სივრცე ასორმოცი ბევრი

¹ იგულისხმება „მმენტელი“.

და ათას ექვანასი მილიონი. ჰეყენიდან
იქმდე სამოცდაათი ბევრი და ორას-
დაათი მილიონი, ამას დიას ცაში ვრ-
თი სხვა ვარსკვლავთა, სამგარგულე მისი
არს ასორმოცდაორი ათასი მილიონი.
სიერცე მისი ოთხმოცდაათი ათას
ექვსას ორმოცი მილიონი, ხოლო სა-
ხე დიასი არს ბერას ცაცისა, გვარგუ-
ნოსანი, მარცხენასა კელსა აქვს არგა-
ნი და მარჯვენასა—ცეცხლი. ეპე
ათორმეტსა წელიწადსა შინა ერთ
გზის შოელის სიმგარგულესა ციხასა,
ხოლო სდიდე მისი არს ოთხმოცდა-
ათხუთმეტყერ კეყენისა ოლენი E.

ნ. ცა. ცთომილნი.

დია დიად ZABCbqD.

განუმარტავთა E.

შდრ. დიამც, დიად.

დია ბევრი E.

დიადი დრიად მრავალი ZAB.

მრავლად დიდი CbqD. განუმარტა-
ვთა E.

ნ. იდიიდა.

დიადიშა (18 სიბრძ.) სამეფო სამე-
რე. იოსიპოსში გვირგვინად სწე-
რია, ვინაღდან ყოველი მომგრგ-
ვალეებული გვირგვინად ითქმის
12.

სამეფო სამტრე. იოსიპოს-
გვისა სწერია, ვინათგან
იქელი მომგრგვალეებული გვირგვი-
ნი ითქმის AB. ესე არს სამეფო
ყბო იოსიპოსში გვირგვინად სწე-
ნი (+ დიადიშა არს Cbq) მრეფ-
ვალეებული და

ლო არს გვირ-
გვინადიში
დია

მრავლად და

მარგალიტათა (მარგალიტასა D)
CbqD. მეფეთა სამტრე E.

დიათე ექსი უკვე არს, ვითარ
ოდეს ვიტყვით: (+ ქეყენის
ZAB)-მზომელსა ექსი აქვს სა-
ქეყენისმზომელთა მიმართ
ხედვათა. ხოლო დიათესი
არს, ვითარ ოდეს ვთქვათ ძალი-
თი სასმენ(ე)ლობა რათამე ჰაღ-
ბაი ქეყენისმზომელობათა სეფი-
თა² ZAB.

² ექსი უკვე არს, ვითარ ოდეს ვი-
ტყვით ქეყენის-მზომელსა ექსი აქვს
საქეყენისმზომელთა მიმართ ხე-
დვათა. ხოლო დიათესი არს, ვითარ
ოდეს ვთქვათ ძალითი სასმენელიშა-
თა რათამე ჰაღბაი ქეყენის მზომე-
ლობათა ხედვათა: ესევეთარივე პირ-
ველი გვაჩი ვითარებათა (ვითარებო-
სა D) CD.

[დიათესი ნ. დიათე].

დიათიკე ანდერძის წიგნი ბერძუ-
ლად ZA.

ანდერძის წიგნი B. ანდერძისწიგნი
C. ანდერძისწიგნი (+ ანდერძის წიგ-
ნი E) DE.

ნ. წერილი.

დიაკეული (დიაკეული და დიაკე-
ლი E) (ოთხტ.) დიაკეულ
ZABCD.

განუმარტავთა E.

ნ. ზროსა.

დიაკონი მღვდ(ე)ლეს მოსამსახუ-
რე ZADE.

მღვდლის მოსამსახურე B მღ(ე)-
დლის მოსამსახურე C.

ნ. ღუდათი.

დიაკრისტი რჩეული გულისმარ-
ყ(ე)თა ZABCD

¹ შდრ. A—675, 30 r, 31. ² შდრ. A—250, 218 v, 11. ³ აქედან იწყება ისე
Ca (6) ⁴ შდრ. A—250, 218 v, 11.

დიდროანი დიდ-დიდები ZA.

დიდ-დიდი B.

დიდროანი დიდდებიან ZABCDE.

დიდრონი დიდ-დიდები ZA.

იგივე B. დიდ-დიდი Cb. განმარტება CagDE.

დიდ დიდნიან ZAB.

დიდნიანი მწერალთ-უხუცესი ZAB.

მწიგნობართ-უხუცესი CD. მწიგნობარი, ერისხარტულარი, მწიგნობართ ხუცესი E.

შდრ. მდივანი.

დივანი რიცხვ(ი)თ წერილი ZAB.

რიცხვა წერილი CD. რიცხვა წერა; დავთარია E.

დივანი ეწვერად მდინარობანი B.

დივტილა დიფთერა, ქებას წარმოთქმა ZA.

ქებათ წარმოთქმა, დიფთერა B.

დივა (ბალ.) (1, 11 იოელ) გაზაფხულ ნათესი ზვარბალი ZA.

(ბალ.) BCDE.

დივატორი მკვერად შეტყველა ZAB.

დივნოზი ნათლული ZABCD

დივატორი (დივატორი, დივატორი CD; დივატორი და დივატორი E) ორთა სამთავროთა მთავარი ZA.

ორთა სამთავროთა მკვერდელი B. მათ ეწოდებოდა, რომელთა ორ(ნი) სამთავრო აქნდეს CD. დივატორი ეწოდებოდა, რომელსა ორი სამთავრო აქნდეს E.

დივატორი იგივე ZAB.

დილა გაცისკრებასთან ნახე ZA.

გადადს უკან BCab. განმარტება CagDE

ნ. სადილი (სამხარ'თანაც),

უდილაღოსა, ცისკარი.

დიდგე საპყრობილე ZABCDE.

ნ. საპყრობილე.

დიდიშმანი მორკინალთ(ა) ზრეკია მკაცრტოცა და ზვინჯი ZA.

მორკინალთ ზრეკია მკაცრტოცა და ზვინჯი B. ესე იგი არს, რომელსა გარეშენი ესრეთ უწოდენ: ზრეკ და ზვინჯ და მკაცრტოცა, და რაც(ა) არს მორკინალთა კელთვნება CD. დიდიშმანი არს, რომელსა გარეშენი ესრეთ უწოდენ: ზრეკ და ზვინჯ და მკაცრტოცა და რაც არს მორკინალთა კელთვნება E.

დიში ლაინს ჰგავს, ლარია ZA.

ლაინს ჰგავს B. განმარტება CDE.

[დიშნოხი ნ. მედიშნოსე].

დიშნოხი ვეცხლი არს სახარკო ZAB.

გამგებელი CD. მკაცრინის ცხარე ზა; რომელი იშმა ოცდოორისა წლისა დიშნოხსა საქმეთა განგება ერწმენი, რომელთა შინა ესოდენ წარეშაბა E.

[დინ ნ. დ 2].

დინგი ღორის ცხერი ZABCD.

განმარტება E.

შდრ. ნიკველი.

დინდგელი სკის პირის ცვილი ZABCD.

განმარტება E.

ნ. გადინდგელდეს.

დინება გამოდინება ZA.

გამოდენა B. დიედ, გამოდენა C.

დიად გამოდენა D. დიედ E.

[დიონიზ ნ. გადინდგელდეს].

დიონიზი პარასკევი ZAB.

ნ. კვრა, შაბათი.

ლბილი ე. კსახვევი B დოლბან-
დი არს ლბილი და თხელი ლარი.
დოლბანდი ეწოდება თათართ
თავსახვევსა Cb. განუმარტავი CaqDE.
დოლი (დოდი Ab) (ბალ.) უჭვაო
იფქლი ZAA.

უჭვაო იფქლი. დოლი სომხურად
ხეასტაგთ შობას. ჰქვიან, რომელსა
ქართულად იზევბას უწოდენ Ab:
უჭვაო იფქლი, ბოლო დოლი სომ-
ხურად ხეასტაგთა შობასა ჰქვიან,
რომელსა ქართულად იზევბას
უწოდენ B. (ბალ.) უჭვა(ვ)ო იფქლი
დაბალი CD. (ბალ.) ყანა E.

დოლი სომხურად ხეასტაგთ შობა-
სა ჰქვიან, რომელსა ქართულად
იზევბას უწოდენ ZAA.

ხეასტაგთა დოლი სომხურაი, ქარ-
თულად იზევბა ეწოდების, რამე-
თუ რომელნი შვილთა ისხმენ, მე-
ეზვედ უწოდთ და რომელნი
არა—უზესა CD. (უკმ.) დოლი
სომხურაი, ქართულად იზევბა
ეწოდება E.

დოლმატიკოსი ნ. დოლმატიკოსი.
დომბა (ოთბფ.) ZABCDE.

„მოზტერ“

CqD სო-

დომესტიკოსი (დომესტიკოს Cab,
დომესტიკოსი D) (43 ლავსაი-
ზობი) მნიშობა რამე

AbB.

CD „ქელოთ“

დომესტიკოსი ZAA
ერთ რაბ B.
ი (დონდოლნი E) ალი-
ZA

ზღეხა რამე არს ლბილი და უძრავი B. ესე ზღეხსა რამე არს ლბილი (+ და D) უძრავი და უსულო CD. ესე ზღეხსა რამ არის ლბილი და უძრავი E.

[დონი ნ. დ 1].

დორა კოკის ნახევარი ჩაიტოის ZA.

კოკის ნახევარი ჩაეტევა B. სამი
დოქია ერთი დორა C. სამი დოქიანი
D. დიდი საღვინე E.

ნ. კოკა, საწყაული.

დორაკი (+ 15, 4 რიცხ. ZAA)
დორას ნახევარი ZAB.

ერთი დოქი ორმოცი თუბტის
წონას ღვინოს შთაიტევს. სამი დოქი
ერთი დორაკი, რვა დოქი ერთი
ქასრია, ორი ქასრი ერთი გორაკი,
დორაკი დორას უმცირესია CD.
მომცრო საღვინე E.

ნ. კოკა, საწყაული.

დორბლი ჩჩვილთ ლოშქრი,
ლობრი — აქლემთა და მის-
თანათა პერეული; ლოშქრი—
ბნედიანის პერეული; ლეზ-
ვი — თხელი დორბლი ZAA.

ჩჩვილთ ლოშქრი AbB. პირს მონა-
დენი წყალივით Cb. განუმარტავი
CaqDF

დორი ზურგის მისაყუდებელი ბა-
ლიში ZA.

ზურგთ მისაყრდენი ბალიში B.
ზურგის ბალიში Cb. განუმარტავი
CaqDF.

დორიული (დორიულნი E) სარე-
ცელს ზეით და გარმოფარდაგუ-
ლი ZA.

ესე არს სარეცელი (ა) ზეით და
გარმოფარდაგული CBb. (+ გ^რCaD)
იოსიპოსში? „რომელთას(ა)

მსგავსთა (მგზავსთა DE) დორიულნი შემსველნეს ცხედართა, ხოლო მისა მიმართ აღწვეულნი ოთხეუთხ მოქმედებით¹ CaqDE¹.

დოხტაქანი მეტად დიდი სასმარსი(ა) ZAB.

დიდი სასმისია C. დიდი სასმარი DE.

დოტიკა (დოტიკი CD) ამმო-ნიოს (+ ერმისის CD)

ყათიდოროა: არა ვითარი-იგი ღრამმატიკოს(ი) (ღრამმატიკოსნი CD) ორთისაგან გენკისა მიმართ და დოტიკისა² ZABCD. დოქი ოცდახუთი თუხტის წონა ღვინო ჩაიტკოს ZA.

ოცდახუთი თუხტი წონა ღვინო ჩაეტევა B. საღვინე მ თუხტიანი C. ორლოტრიანი საღვინე D. განუმარტავა E.

ნ. კოკა, საწყაული.

დოქიხტინი (აია სოფიოს) საზე-დაშენი ZAB.

აიასოფიოს გეგმაში: „ბარ-ძიშ(ი)-ფეშუშში, სამწერობელ(ი), ბერ-იონი (ბერნი DE), დოქიხტინი — ჟოგელავა (ჟოგელნი DE) მყარი ოქრო³ CDE³.

დოღმატიკოსი (დოღმატიკოსი D) წიგნია ერთი ZAB.

ს. ლის სიმტკიცე C. ჩულის და-ე ცოცხელი DE.

დოჟად მკირე სამდურავად ZA.

დოჟი ირმის ჩივილი რქა Z.

(ჩ)ჩვილი ირმის რქა ADE. ირმის რქა ჩივილი B. ჩივილი რქა ირმისა C.

დოშაქი თათრულია, ქართულად შატქუნი ჰქვიან ZAB.

ჰვეშაგები Ch. განუმარტავა CaqDE. დოხოკონი ხათაბანდთა და სა-დაფქართ ხუროსა ეწოდების (ეწოდებიან Ab) ქართულად ZA. ესე არს სყიერთი და სადაფქართა და ხათაბანდთ მეფთხელი B.

დრამა (დრამი D) ექვსის ღანგის წონა(ა) ZA.

ექვის ღანგის წონა BCh. განუმარტავა CaqDE.

ნ. ლიტრა.

[დრამი ნ. ლიტრა].

დრამმატურგიაჰა 31 კავშ.⁴ ZAB.

დრანჯობა ურცხვი სიძვის მოყვარება ZA.

ურცხვი ამიყობა B. დრანჯობა არს ურიდალი და ურცხვი ამიყობა CD. ცხენის გულის-თქმის ჰიხეილი E.

დრასტიკო (16 ნემეს.) თვით თეია შორის მიდრკებოდეს ZAB⁵.

დრასტიკოდ ითქმის (+ რომელი D) თვით თეის. შორის მიდრკებოდეს (+ 16 ნემესიოს⁶ Ch) CD

დრასტიკოდ ითქმის, რომელი თეია თეისთა შორის მიდრკებოდეს E.

დრასტიო (დრასტირიო Ch, დრასტირიოთი Caq,⁷ დრასტირიო DE) უმკვეთელესი ZABCDE.

დრაუფი დროშა ZABCDE.

დრაქმა (15, 8 ლუკა) ესე არს 13 დანგი და მესამედი დანგისა ZA.

(15, 8 ლუკა) 13 დანგი და დანგის მესამედი B. 8 დანგი და მესამედი(ა) CD. სამი დრაქმა ორი ზუზა E.

ნ. დიდრაქმა, ლიტრა.

დრაში ტაბლაკთ საცემელი ZAB ტაბლაკის საცემელი CDE.

¹ Ch-ში მოწმობა გადახაზულია, ² შდრ. A—250, 163 r, 2. ³ Ab და B-ში მოწმობა გადახაზულია. ⁴ იოანე პეტრიწის შრომები წიგნი II, გვ. 82, 16). ⁵ სიტყვა „განმარტებნიან“ აღებულია ნემესიოსის არა მე-15 თავიდან, როგორც ეწინააღმდეგება მე-16-დან (გვ. 96, 27).

დრაპკანი (12, 5 ოთხე) ფლორი,
ესე არს ოთხი გრამას წონა ოქ-
რო ZA.

ფიგურა B. ფიგურა, თითო გრამის წონა CD. ერთი დრამიანი თითო გრამის წონა არის E.

ნ. დავიძე, ლიტერატ.

[**დრეზ ნ.** შედარგინება, შესადრგინებელი, შეჯოდრგინებელი].

[დრეგონ 5. ურჩხელი].

დრეკა მიხრა-მოხრა ZAB.

தான்முமார்சுதா CDE.

6. დადრეკა, დრეკილი, კედელი, მიდრეკილი, მედრეკანი, მიდრეკა, მოდრეკა, მუტლთ-მოდრეკა, უდრეკი.

დარეკილი გახრილი ZA.

தான்முனைப்பாளர் B.

დრეცა ზოზინი ZAB.

წახედავენ CDE.

၆. ထုတ်ကုန်၊

დრეხლოდი ძლიერი ხოხინი ZA.

Վերջին (4-ը) խոնին BCD եղանակի խոնինը 6. Ը

დრეკიმიტალიყანოს ნ. დრეკიმიტა-

ღრისტი სასაღუჭო ჰერველი
ZAB

ნაწილი ელ. Ch. მოსამხატვრო
მუშაობისათვის დაედასტურა.
ქალბ. ნამ გზის წარმოადგენს
და რაღაც დროის შემდეგ
ნაწილი ჩვენთან მოგვებულა,
რადგან ეს და კუმაშიც Cq.

ნ. ს. ადრინსტაფი.

დრკუ (100, 4 ფსალმ.) მრუდი
ZAB

შეუღბა CDE.

3. $3A + 2B \rightarrow 4C + 5D$

დრო (29, 2) დაბად. ZAa; 1 მეფე 11, 3 Ab) ესე არს ქამთა კეთილ-ავობისა სახელი, ვინათგან ეტყვიან: იმა მეფისა ქამთა კეთილ დროად მიაქვანდა და აწ დროად არა მიაქვს და ოდეს დრო შემოვრადე, ესრე ვიქ, გინა: დრო არს ანუ უდროო და ეგვიტარნი ZA.

ქამი ნაწილი არს დღისანი, ხოლო დროა უზენიერესნი ქამთანი, რამეთუ ერთსა დროსა შინა მრავალი ქამნი წარტლებიან, ვინათგან ეტყუით: ქამთა იმა მეფისასა ყოილი დრო მამქნდა და ამ დროა არა მამქს და ოდეს დროა მამქსიგდღე, ესრეთ ვიქ, გინა. დრო არა ანუ თუ დრო არა არს და ეკეთათარნი B. თანშეარტავია CDE

ნ. გუაძროებს, იღროა, წარმ-
დროეზილოი, ხანი 1.

ბრლოვით მალე ZAA.

დროშიც
ZABCab.

მაღე-მსარბოლი Cq. სხვა კათო-
ლოკია: „სხვა ნათესავი ვითარებ-
სანი, რომლისაებრ გეიტიკოსთა
ვიტყვით, ანუ ღრთიკოსთა, ანუ
მრთელთა. ანუ სწუბოვანთა“ CqD².

ԺԿՄԹԻՈՒՆԻ ՆԱԽՏԱՆ ՆԱԽԵՂ Z.A.

ესე ნავი ზუთას-ექვსასთა მეზ-
მოლთა შთაიტივეს და მეტთა B. ზუ-
თასის კაციე შთასაქლომელი (ჩასა-
ქლომელი D) ნავთა CD ზუთასი კაცი
რომ ჩაქდეს, მისთანა ნავთა დროშა-
ნი E

დრონგალი შეპყობეთ მომწოდებელი Z.A.

მომწოდებელი შემცოდეთა B.
მრისხანეთ (მოისხანეთ Ch) ქემზერო-
ბლო C.სს. თან(ა)გოლსაგეთ რამ არის

¹ იგივე და ეფთხიშვს ცხება, იუ ჟა ა ბ მ ი რ ი უ რ დამოც, გ. 116-9.

სა ქართულად საწათხე
ეწოდების Z.

(უკმ) სხვათა ენა, კორცთა წათხი-
სა სადინებლად რა დასმენ კაცნი,
ქართულად საწათხე ჰქვიან A.
კორცთ წათხის სადინარია; სხვათა
ენა, ქართულად საწათხე ჰქვან.
დუგუნი ოსმალის ენით — კორწი-
ლი B.

დუგო (დუტო Z) თითთ(ა)
წყლულები ZABCD.
თითისა E.

დუდუნი უკათიო უბნობა ZABCD.
განუშარტავი E.

დუდუბა (ბალ.) ონტკოთა
ZABCD.
(ბალ.) E.

დუნი. ეს კენჭით სამღერელია CD. სამ-
ღერელია E.

[დუწუხანი ნ. ვიგრი].

დუკა ფრანგულად თავადი Z.
თავადი ფრანგულად A. თავი-
ლი, დუქსი B.

დუკატი (ოთხფ.) აქლემი გვირად
მალი და მომცრო ZA.

(ოთხფ.) აქლემი გვირად მალი და
მცირე B. (ოთხფ.) აქლემი მცირე და
მალი გვირად CD.

ნ. აქლემი.

[დუზ ნ. დაადუმა, დაიდუმა, დუ-
მილი, დუზნა, ესდუზ იდუმალი,
იდუმალი, მდუმარე, ნადუმარი,
სადუმარი, სდუზ].

დუზაკ (2 შჟულ. 23, 1) ცხოვართ
კუდი, ცხიმში ნახე ZA.

ცხოვართ კუდი BC. განუშარტავი DE.

ნ. კლდის-დუმა, კუდი.

დუზანი (ქართლის ცხოვრება) ბევრი B.

დუზმუხლი მცირე ნალარა ZA.

ნალარა BC. ვისრამ: „დუზმუხლი
და ბუკი“ (დუზმუხლსა და ბუკსა)
პერეს D) DE.

ნ. ნალარა.

[დუზიანი კიბორჩხალი ნ. კარავნი,
კრავიდი].

დუზილი (4, 3 ქება) ჩუმაღ ყოფა
ZA.

ჩუზობა BCD. განუშარტავი E.

დუზნა (26, 63 მათე) დაჩუმადა ZA.

დუზე გაუქიმავეი ZAB.

ირ(ა)-გაქიშული CabD. ირ-გაქიშუ-
ლი, ჭრნა სრულიად მოსუსტებული,
უძალი Cq. განუშარტავი E.

დუზი ნერწყვი ZABC.

განუშარტავი DE.

ნ. ხრასტი.

დურა კაცთ საეუხი, რომელსა
სპარსნი ბაღალბანდს უწო-
დენ ZAB.

ტყაბუჩია, ბაღალბანდური Cb.

დურაკი საწველი ჭურჭელი ZAB.

საწველი კასრი Cb.

დურაყი (ოთხფ.) წყლის ჭიჭვი
ZAC.

ჭიჭვის წილი B. (+ ერთი E)
წყლის ჭიჭვი DE.

ნ. ჭიჭვი.

დურაჯი (ფრან.) ZABCDE.

დურბინი სხვათა ენა, ქართულად
შორ(ს) სათვალე და ტო-
გრი ჰქვიან ZAB.

დურდო წამქდარი ყურძენი
ZABCDE.

დურდური უკათიო წიგნის კითხ-
ვა ZABCD.

უკათიოდ კითხვა E.

დურიტა მაჭიკი ZABCqDE.

დუტკო ნ. დუდკო.

² შდრ. ქართლის ცხ-ბა, ს. ყ ა უ ხ ჩ ი შ ვ ი ლ ი ს ვამთკ., წიგნი II, გვ. 207, 10.

დუქანი უკუჩადომელი, გინა სა-
საქმო ZAB.

უკუჩადომელი, გინა სახლი სასაქ-
მო, გინა ადგილი სამარხავი C. უკუ-
საქდომელი D. (უკმ.) E.

დუქარდი სარისველი ZABC.

განუშარტავია DE.

ნ. მკერატებელი, მკერატელი.

დუქია¹, ბრწყინვალეობა და ლევა
ერთისა მიერ და ერთ კმნა Z.

ბრწყინვალეობა და ელვა ერთისა
მიერ და ერთ კმნა AB. ბრწყინვა და
ელვა და დუქია ერთისა მიერ ერთ
კმნა (+ რაჲ კავშირთ: „და
ბრწყინვა და ელვა და დუქია
ერთისა მიერ ერთ კმნა“ E) CDE.

ნ. დადუქი, გუდადუქიებენ.

დუქია მეფის შედეგი ZA.

დუქია, მეფის შედეგი B. დუქია, მე-
ფეთაგან უმცროსი CD თავადი E.

დუღილი (+ 24, 5 ეზუკ. ZAA)
ფოფინება ZA.

განუშარტავია BCDE.

ნ. ააღღლე, მღღღარე.

დუშალოი პაქუნის ნიჭი ZAB.

ნის საბოძ(ე)არი CD. განუ-
შარტავია E.

დუშალოი პაქუნის ქართულად
პაქუნის ნიჭი ZAB

ნის საბოძ(ე)არი CD. განუ-
შარტავია E.

დუქარდი სარისველი ZABC.

განუშარტავია DE.

[დუქარდი სარისველი]

დუქარდი სარისველი (თუ ZA) საძირკ-
ვა ZAB

ნის საბოძ(ე)არი CD. განუ-
შარტავია E.

[დუქარდი სარისველი]

დუქარდი სარისველი ესე დღე და

ღამე არს ეამი 24, წინტილი(ა)
96; წამი 720; წუთი 1440 ZA.

ერთი დღე და ღამე არს ეამი 24,
წინტილი 96, წამი 720; წუთი 1440
B. ერთი დღე და ღამე არს ეამი
ოცდაოთხი, წინტილი 96, წამი 720;
(ა)თუქსმეტი, წამი — შეიდას ოცი
CD. განუშარტავია E.

ნ. დღეობა, დღითი-დღე, ენა-
დღეობა, კვრა, მარადის, მარა-
დღე, მდღევარი, სამდღევრო,
შუადღე, ცისკარი, წარმოდღე-
ება, წელიწადი.

[დღეობა ნ. ორთი].

დღეს ამ დღეს ZA.

ამ დღე B.

დღესასწაული ესე არს დღე დი-
დებული და წმიდა, რომელსა
შინა თინა-გვაც სხვათა საქ-
მეთა დატევება და მოცლა გუდ-
რება(დ) ღმერთისა ZA.

განუშარტავია B.

დღესასწაული ზღარჯობისა რო-
მელ არს უცნოობა Z.

დღესასწაული კარვობისა ესე არს
პასექიდან მეშვიდე თთვე, რო-
მელ (პ)ურიათა მდღელთ-მო-
ძღვარი წმი(ნ)და-წმი(ნ)დათაში
შევიდის წელიწადში ერთ გზეს
ZB.

დღესასწაული უცნოობისა ესე
არს მარტის მთვარისა მეთათხ-
მეტე დღე, რომელსა შინა ჰური-
ანი შეიდ დღე უცნოობა ჰამდენ,
რომელ არს პასექი, რომელსა
შინა ივნო ქრისტემან Z.

დღესასწაული 2, 3 ეზუკ. Z.

დღეობა ნ. დღეობა

¹ წყაროშია: „დადუქიაჲ“. ² ნუსხეშია: „დღირე“.

დღვილო ახალი ფისი ZABCDE.
დღითი-დღე (26, 55 მათე) ყო-
ველ დღე ZAA.

დღოწი ლაფიანი წყალი ZABC
DE.

[დღრებ ნ. მოდღრებული].

დღუება! მაწონთ გაქნა ZAB.

მაწონთ ქანება Cb. განუშარტაფი
CaqDE

ნ. სადღუებელი.

მ

ენი კმიანი ასო არს და ართრონი
მრავალთა და სიტყვის თავადაც
მოვალს და ბოლოდაცა, ვითარ-
ცა ზემო დაგვიწერია: ელოდე,
ეტყოდე, ემორჩილებოდე. ესე-
ვითარი ყოველსა ზედა მოვალს
ZA.

ქმონი ასო არს და ართრონი მრავალ-
თა და სიტყვის თავადაც მოვალს
და ბოლოდაც, ვითარცა ზემო დაგ-
ვიწერია: ელოდე, ეტყოდე, ემორჩი-
ლებოდე. ესევეითარად ყოველთა ზე-
და მოვალს B

[მე...]

ეჭ(მ)ნა ZAB.

ეჭ(მ)ნა (ნტო CD) სხვა კა-
ნა და ში: „ვითარ-იგი
მოსახელე სხვისა ეან-
სა (ჯოხისსა Cq) (-) და
/ A. თნა სახელ(თა)ც(ა) არსა
Z. B.

ეჭ(მ)ნა ეჭ(მ)ნა ZAB

ეჭ(მ)ნა ეჭ(მ)ნა ZABCD.

ეას „ე“ ვიდრემე შეისმინების
ერთისათვის „ას“ სხვისათვის,
არამედ თ(ვ)ითავეულისათვის გა-
ნუწვალებულად შეისმინების
ეას³ ZABCD.

ეასპარეზა ასპარეზთა ემღერა
ZAB.

ეაუგა სარცხვინოდ აღუჩნდა ZA.
სარცხვინოდ აღუჩნდა B.

ეაქა დიდად ევედრა ZA.

ევედრა დიდად B.

ებანა აბანო ექნა ZA.

აბანო ექნა, 'ტანი ერეცხა' B.

ებანი (+ 150, 3 ფსალმ. ZA) და-
ფი ZABC.

დაიჩა D. დაიჩა. ებანიც ტყავისა-
გან არს E.

ნ. ტინზანი.

ებარა სამარხავად აქვნდა ZAB.

ეგვური (+ 4 მეფე 9, 17 ZAA)
მალლით მხედველი დარაჯა
ZABCD.

მალლად მხედველი დარაჯა E.

ნ. დარაჯა 1.

[ეზერი ნ. მზრაველი].

ეზრენიცი (ბალ.) თეთრ-მარცვალი
ლიკა ZA.

(ბალ.) თეთრ-მარცვალი ზვარბალი

BCD. (ბალ.) თეთრ-მარცვალი E.

ეზრი (1, 11 დაბად.) მისი მსგავ-
სი Z.

მსგავსი (+ 1, 11 დაბად. AA)

ABCD. მსგავსი E.

ნ. უებრო.

ეზრძანა (ეზრძანა E) ბრძანება

¹ სუსხებში: „დღუება“. ² შდრ. A—250, 150 v, 8. ³ შდრ. A—250, 154 r-v
სა და ეთიოპიურიდან⁴ არის აღებული).

ეკ(მ)ნა ZAB

განუშარტავია E

ებრძენა ბრძნად ეწევა B

ებრძოლა ბრძოლა იყო ZAB

‘ებძანა’ ნ. ებრძანა.

ეგ თითით ჩვენება ZAB

თითით ჩვენება მისთან C განუ-
შარტავია DE.

ეგ (2 შჯულ. 1, 21) აგრევე ეგ Z.

ეგვე (2 შჯულ. 1, 21) A.

ეგება საცილობელი სიტყვა(ა)
ZABCb.

განუშარტავია CagDE

ეგება იქნების A.

ეგების აგრევე საცილობელივე Z
იქნების BCDE.

ნ. არა ეგებოდა, ნუუკუე

ეგების შენდების ZAB.

ეგვე კვალად ჩვენებავე Z.

ეგენ 1 კორინთ. 7, 20 Z.

ეგერა (2 ნეშტ. 16, 3) აგერ ZAg

ეგზომ აზომ ZAB.

ეგთაგებელი (ეგთაგებელი E) (39
კავშ.) ეგრეთ საგებელი ეგო!
ZAB

(39 ეგთაგებელი)

ეგოს Cb. 20

ეგთაგებელი

‘ეგინებინა’ E

ეგირი (ბალ) თათრულია, ქარიოუ-

ლია, იქნების A.

(ბალ ქა

იქნან CD. (ზ

ეგრზაროდენ (ეგრზაროდენ ZAB)

ეგლოვა (ეგლოვა B) გლოვა ეკმ5,
ZAB.

ეგმირა ლახვარი ეკრა ZAB.

ეგმო გმოზა ეთქვა ZAB

ეგო იყო ZAB.

ეგოდება გოდება ეთქვა ZAB

ეგონა ჰგონებდა ZAB

ეგრე აგრე ZA.

ეგრეთ იგივე ეგრე Z.

იგივე აგოუ A. აგრე BCD ე-
შარტავია E.

ეგრეცა (31. 16 დაბად.) აგრეცა
ZAa.

ეგრილა ეცოვა ZAB.

ეგრძელა გრძელად აღუჩნდა ZAB

ეგუანა მსგავს იქმნა ZAB

ეგუმი (ეგუმი ZA) ეცემა ZAB

ეგულვა გულვებულ იყო ZAB

ეღარნა საღარნოსა მცდომარე
იყო, გინა ღარანთა ყოფილ იყო.
გინა შეღარებულ იყო, გინა ე-
რობა ექმნილ იყო ZA.

საღარნოს მცდარ იყო, გინა ღარ-

თა ყოფილ იყო, გინა შეღარებულ
იყო, გინა ღარობა ექმნილ იყო B

ეღვა ღადგებელი აქვნიდა ZAB.

ეღების ცეცხლი ეკიდების, გინა
ქონება ჩადებულ(ი) ექნების.
გინა გული ყაცისა და შიგანური
ანუ გურკა ზილთა ედების, გინ.
ცუდთა საქმეთა (საქმეთა A)
სდევს, გინა ბადე ებმის ZA.

ცეცხლი ეკიდების, გინა ქონება
ჩადებულ ექმნების, გინა გული ყაც
თა და შიგანური ანუ გურკა ზილთა
ედების, გინა ცუდთა საქმეთა ედებს.
გინა ბადე შოესმის B. ცეცხლი ეკი-
დების, გინა ყაცი ცუდს ჩისშე ეკი-
დების Cb განუშარტავია CagDE

ეღემი (2. 8 დაბად.) ესე გამო-
თარგმანების შეება. გინა ქვეყ-
ნა წითელი ZA

¹ Cb-ში მოწმობა გად.ხაზულ

შეგება, გინა ქვეყანა წითელი BC.
ელემი შეებად გამოითარგმანების,
და ცვალოდ D) ქვეყანა წითელი DE.
შღრ. ელენ.

ელვა აქენდასავით ZAB.

ელნა ქალწულთ(ა) წინდობისა ეა-
მისა ნიჭი არს ZAB.

ელნა ქალწულთა წინდობისა ეამისა
ნიჭი არს CDE

[ელომ ნ. ნაედომი].

ელდრობითი სადარებელი ZAB.

ელლი სასმელ-საჭმელთ ათქმა ZA.
სასმელ-საჭმლის ათქმა B. ელ(ი) არს
ათქვას რამე, ლენო ანუ ქორცი და
რეიცა (+ რა CD) CDE

ნ. ვეელი.

ევალოზა შეურაცხება. გინა ავად
მიჩნევა თუ ვერ-სრულდება ZAA.
შეურაცხება, გინა ავად მიჩნევა
ABB.

ევალოზენ ავად მიიჩნევენ, გინა შეურაცხ
ჰყოფენ CBB.

ევალი (5, 18 ესაია) ერქვანთ ღვე-
ლი. იმანტა ZAA.

ერქვანთ ღველი (+ ესაია 5, 18
BCb) BCD. ღველი ესაია 5 [ი]შ;
ღლვეთერის ნეტაფრ.: „ევა-
თა საშებელმან“ E.

ევარგა ვარგებულ ქმნილ იყო
ZAB.

ევარგმა ვარგმი ექ(მ)ნა ZA.

ვარგმი ექმნა, ევარა B.

ევატა (ევატაი E): „ცხენი ევატაი
თუ გა(პ)ბარსო, სიძვისაგან დას-
ცბრება (დასცბრების CD)“
ZABCDE.

ევატაკი (ევატაკი და იატაკი E)

იატაკი ZABC

განუმარტავია E

ნ. იატაკი.

ევაში ვაშა-ვაშა ექ(მ)ნა ZAB.

ევაგი (+ 2 კავშ.² ZABCh) ივაშე,
„ევაგი რიცხვით მოვიქანეო“
ZABC.

„ევაგი“ არს „ევაშე“, კვალად ითქმის:
„რიცხვით მოვიქსენითო“ D. „ევაგი“
ორად ითქმის, რიცხვით მოვიქსენი-
თო“, და ივაშე E.

ევზომოს (ბალ.) ZABCDE.

ევთია წირი ZAB.

ესე არს წირნი CD.

[ევთიაჲ ნ. კატევთიაჲ].

ევლოვია (+ 2 კორინ. 9, 5 Z\Aa)
ბერძულად კუ რთხეული
ZAE.

კურთხეული ბერძულ(ად) BD.
კურთხეული C.

ევლტოდა გაქცეოდა ZAB.

ევრიობი, ევრიბოს ნ. ევროპი.

ევრონოტოს ქარია ერთი ZABCab.
ნ. ქარი.

ევროპი (ევრიბოს C, ევრიობი D)

ამპოლიტთან ნახე ZABCabD

ამპოლიტთან იძიე Cq

შღრ. ქარი.

ევროსი ქარია ერთი ZAB.

ევსტარი წინაცურვალი ZABC.

მაშათ ცხ.: „მამახლდნა ევსტა-
რი თვისი და მგვემა წყეპლითა“ D.
ნ. შიქრაიკი

ევამთრა ზამთარი დაეყო ZAB.

ევამხულა ზამხული დაეყო ZAB.

ევო (+ 26, 58 მათე ZA) ვალავა-
ნი მოხრილი ZAB.

ვალავანსავით C. განუმარტავია D.

ნ. გულის-ევო, ზღუდე.

ევოზლნა ზოზლნით ეთქვა ZAB.

¹ შღრ. A—90, გვ. 207 ხ, 2 („საქებელმან ევანთა“). ² იოანე პეტრიწის შიო-
შები (წიგნა II, გვ. 19, 8—20). ³ Cq-ში წყარო და მოწმობა გადახაზულია.

ეზომ ესოდენსავით ZA.

ესრეთსავით B. აზომ, ეგზომ CD.

განუშარტავია E.

ეზორა შეეწირა ZAB.

ეზოროს ნაზორევი ეპამოს თუ შეეწიროს Cab.

ეზოსა შინა მქცეველი ესე არს, რა მეფეზედ დიდებული შორს იყოს და თვისი გულითადი კაცი მეფის კარს დაუტეოს საქმის გამგედ ZA.

განუშარტავია BCD. ეშეკვეპილი E.

ეზოს-მოძღუარი (ეზოს-მოძღვარი ZACqDE) (2 მეფე 13, 7)

საგანგიოთა გან(მ)გებელი ZA.

განუშარტავია BCDE.

ნ. კანდადატი, ნაზირი.

ეზრახა ელაპარაკა ZAB.

ეზრო E.

ეზრუნვა ენაღვლა ZA.

ენაღვლა B.

ეზღაპრა ზღაპარი ეთქვა ZAB.

ეზღვანვის (ეზლუანვის ZA) (13, 7 ისო) ესამძღვრების ZAA.

ესამძღვრება AbB. განსამძღვრავს C.

ეზღვრებოდა (ეზლურებოდა ZABCab) (+ 18, 7 საქმე ZA) მოსამძღვრე (მოსაზღვრე A) იყო ZAB.

მახლობელ იყო, (+ გინა მოსამძღვრე C) CD.

ეზღო საზღაური მიეცა ZAA B.

საზღაური მისცა Ab.

ეზლუანვის ნ. ეზლვანვის.

ეზლურებოდა ნ. ეზღვრებოდა.

ეთავებინა თავეცად შეექ(მ)ნა ZA.

თავეცად შექნოდა B

ეთაყილა ეუკადრისა ZAB

ეთანაგებვიან

თანა - ელასებინ

ZAB.

ეთანადრება გულს რამე აკლდება ZA.

გულს რამ შეაკლდება B. გულს აკლდება C. განუშარტავია DE.

ეთაყუნა Cb.

ეთერი ცეცხლი არს შემცველი ჰაერისა ცათა უდაბლესად ZA.

ესე არს ცეცხლი ცათა ქვეშორე შემცველი ჰაერისა, რომელი მეცხრას ცისა აღმოსავლთ დასავლად იქეთად მსრბოლობასა იძულებით თანა ჰყვებიან სხვა ცთომილთა სფერონცა და მათისა მსწრაფლ ქცევითგან აეთურებენ თვისასა ახლორე ჰაერსა და შით იქმნების ცეცხლი, ზოლო რა იშთამოგებს ჰაერ B. ეთრიოჲ ეთერი არს ცეცხლი მეცხრელად შემდგომად ცისა დაწესებული და გარე შემცველი ჰაერისა, რომელსა ვერცა(ა) მთიანლების (მ)ფრინველი, ვერცა ქარი და ღრუბელი, ვერცა ეშმაკი ა(ღ)ვლენ ზედა (ზეცად D) კერძო მისსა. ზოლო არს ეთერისა მის სიმგრგელე ას სამოცდა(ა)თხუთმეტყერ ათას ოთხმოცი ეჭი, სავრცე მისი ოცდა(ა)თხუთმეტყერ ათას შვიდასი ეჭი, ქვეყანით (ქვეყნიდამ CqD) იქიმდე არს ათხუთმეტყერ ასი ათას რვაასი ეჭი CD. ეთერი არს ცეცხლი მეცხრელად შემდგომად ცისა დაწესებული და გარე შემცველი ჰაერისა. ზოლო ეთერისა მის სიმგრგელე არს ას სამოცდათხუთმეტყერ ასი ათას ოთხმოცი შილიონი, სავრცე მისი ოცდა ათხუთმეტყერ ასი ათას შვიდასი შილიონი, ქვეყნიდამ იქიმდე არს თხუთმეტყერ ასი ათას რვაასი შილიონი E.

ნ. ცა.

ეთნო (1 ნემესიო¹) ჰთნდა ZAA

¹ ნემესიოსი „ზუნებისათეს კაცისა“ (გვ. 4.4)

ეთერიო (36 კავშ.) ეთერი ZAB.
ეთერიო მიწაზე მიეთერიო-მოეთ-
რიო Z.

ეოჭა E.

ეიგავა იგავით ეუზნა ZAB.

ეიშედა იშედად დაიდგა ZA.
განუშარტავა B.

ეიჭუა² ეჭვი ქნა ZA.
ეჭვი ეჭნა B.

ეკალა (ხე) ბრწამლი ZAB.
(ხე) ბურწუმელი, ღივი C.

ეკალი საჩხვლეტელი შამბთა, ხო-
ლო ხეთა ეკალთა ქაცვი
ეწოდებოდა (ეწოდება A) ZA.

განუშარტავა BCD. (ბალ.) ეკალი
ბოლანისა არს, ხოლო ქაცვი ზისა
ეკალსა E.

ნ. ნაეკლარი; შდრ. აქოქ.
ეკალშუზა (ხე) შავი ხეა შამიე
ZAB.

(ხე) შავი ხეა და შამიე CD. (ხე) E.
ნ. აბანოზი.

ეკანძუალა (ეკანძვალა ZACabDE)
(ბალ.) ZABCDE.

ეკატანი იოსიპოს³. „ბრძანა სამე-
ფოთა მოსაქსენებელთა შინა ძიება
მათთვის და პოვა ეკატანთა შინა,
ქარის შინა მიდიასხა, წივნი, ორ-
მელსა“ DE⁴

ეკვდარი; ეკვდერი; ეკვდერი, ეკ-
დარი ნ. ეკუდარი.

ეკვითა ნ. ეკუეთა.

ეკატერი ნ. ეკუტერი.

ეკოლა კიდებულ იყო ZAB.

ეკლესია (31, 8 იერემ.) ეკლესია
ZAa.

ნ. ეკლესია, იეკლესიეს
ეკლა კლვა ექმნა ZAB.

ეკლესია შესაგრებელი ZABCDE.
ნ. ეკლესია.

ეკლესიასტე საანგმნო სიტყვათა
ქადაგება ZABC.

ეკლოვისი და კაროსი (ეკლოვისი
BC, ეკლოვისი D, ეკლოვისი E)
სენნი არიან, რომელ კაცი(ი) სამ
დღე მკვდარივით იქნება და მერ-
მე გა(ნ)ცოცხლდების ZA.

კაროსი და ეკლოვისი სენნი არიან,
რომელ კაცი სამ დღე მკვდარივით იქ-
ნება და მერმე გაცოცხლდება B. კარო-
სი და ეკლოვისი (ეკლოვისი Cq)
სენნი არიან ორნივე, რომელ კაცი
სამ დღე (სამ დღე კაცი CqD) მკვდარ-
სავით იქნების და მერმე გაცოცხლდ-
ების CD. კაროსი და ეკლოვისი ესე-
ნი ორივე სენნი არიან, რომელ სამ
დღე კაცი მკვდარ იქნების და ავალად
განცოცხლდების E.

ეკმაგიო ტვიფრვა. გინა ბრწყინე-
ლება ZA.

რომელ არს ტვიფრვა, გინა ბრწყინ-
ვლება B. ეკმაგიო, რომელ არს
ტვიფრვა. ეკმაგიო, რომელ არს
ბრწყინვალეა (+ ასრე ეწერა ორ-
გან D) CDE.

ეკრიზა ეგროებიზა ZA.

ეგროებიზასავით B.

ეკრძალე თავსა შენსა და
იგულე თავი შენი ერთ
არს ZAa.

ეკრძალეზოდ (2 შჯულ. 6, 13)
კრძალვას უყოფდა, ეჭრთაილზოდ.
დასაეით⁵ B.

ეკუდარი (ეკვდარი ZAB; ეკვდე-

¹ იოანე პეტრიწის შრომები (წიგნი II., გვ. 89, 30). ² ნუსხებში: „ეიჭუა“. ³ შდრ. A—675, 183 r, 8. ⁴ E-ში სიტყვა მოწმობიანად გადახაზულია. ⁵ გულის-
ხმობს იოანე პეტრიწის თარგმანებას (II, თავი 1, გვ. 17 და თავი 29, გვ. 78).

რი, ეკვდარი D; ეკვდერი E).
მცირე სამწირვალო (სამწირვე-
ლო AB) ZAB.

განუშარტავია DE.

მკუთა¹ ძლიერ ეძგერა ZAB.

ეცა C. განუშარტავია D.

მკურნა სიმართელე მიეცა ZA.

მართელეა ექმნა B.

მკუთერი² იგივე ეკვდარი ZAB.

ეკვდარი, მცირე ეკლესია Cb.

ეკვდარი Cag.

[ილ ნ. აელუბა].

ელამი (40, 47 ეზეკ.) ბჭეთა თანა
აღაგან სადგომი კაცთათვის,
რათა ჰამბ(ვ)ის(ა) შესლვა-გა-
მოსლვადმდე მუნ დაიცადონ
(დაიცადოს B) ZAB.

(ეზეკ. 40, 47) კარის პვის გარეშე
აღაშენებდენ სადგომსა კაცისასა,
რათა ამხისა გამოსლვამდე მუნ დად-
გეს კაცი Ccb.

შდრ. ელამონი.

ელამი (76, 57 ფსალმ.) მრუდთან
ნახე ZA.

მრუდი BCabE. მრუდი, გინა კამა-
რა დრეკილი Cc.

ნ. დააელმა.

ელამიტელი ZA.

ელამონი (40, 21 ეზეკ.) კარის ად-
გილს სადგომი ადგილი ZAA.

დიდი კამარა AbB. ესე არს დიდი
კამარა, ხოლო ელ აა დიდს კამარას
ქვეშ სვეტის კამარა Ccb.

შდრ. ელამი 1.

ელაჲ ელამონს ქვეით მომცრო
კამარა ZAB.

ელამონთან ნახე Ccb.

ელაჲ (40, 21 ეზეკ.) კარის პირი
ცალი ZAA.

ელაჲარაკა Cb.

ელაჲამონი ერთის ჩხირით ზეთის კურ-
თხევა B.

ელატი მაშინებელი, გინა მწაფე-
ლი. ოელატი ონის მიერ
ართრონისა დაენიშნეთ — მარ-
ბიელი; ხოლო ონის მიერ
იელატი დაენიშნეთ — ხე
ელატი. ესე ქართა მაარე-
ბელთა არს. კათილორისაჲ თავსა,
ესე იგი არს ქართა ო ოპო
პარი და ხეე ZA.

მაშინებელი, გინა მწაფელი. ოელა-
ტი ონის მიერ ართრონისა დაე-
ნიშნეთ—მარბიელი, ხოლო ონისა
მიერ იელატი დაენიშნეთ—ხე
ელატი. ესე ქართა მაარებელთა
არს ო ოპარი და ხეე B. მაშინ-
ებელი, გინა მწაფელი. ოელატი
და იელატი ონისა მიერ ართრო-
ნისა დაენიშნეთ — მარბიელი.
ხოლო ონისა მიერ დაენიშნეთ—ხე
ელატი. ესე ქარების ოთა პა-
რი და ხეე, ასე გასინყე C.

შდრ. ელატი 2.

ელატი (ხე) ნაძვი ZABCD.

ელაღოზა ეზუმრა ZAB.

ელდა ანაზდი შიშით მიბნედა
ZACD.

ანაზდად შიშით მიბნედა B. შიშ-
ანაზდი E.

ელივენი საზრდელია მწყერმარ-
კილთა, საენებელს არგებს ZAB.

საზრდელია მწყერმარკილისა, სა-
ნებელს არგებს. კვალად ელივენი
ეწოდების სარკმელსა კამაროსამა
მალა სახლთა და ტაძართისა Ccb.

(ბალ.) საზრდელი მწყერმარკილისა,
საენებელს არგებს Cq. (ბალ.) DE.

ელივენი⁴ (40, 37 ეზეკ.) სარკმე-

¹ ნუსხებშია: „ეკვეთა“.

² ნუსხებშია: „ეკეტერი“.

³ შდრ. A—250, 154 r—r.

⁴ წყაროშია: „ელივეისა“.

ლი კაპროსანი მაღალი ტაძართა შინა, გინა სახლთა (+ შინა ZAA) ZA.

სარკმელი კაპროსანი მაღლა ტაძართა შინა და სახლთა B.

ნ. სარკმელი.

ელეილნი (ელეილნი და თროილნი Cab) (41, 8 ეზექ.) სართულეზი ZAB.

ერდო, გინა სართული (+ ეზექ. 41, 8 Cb) Cab.

ნ. თროილნი.

ელეილნი ტყარბი ZA.

ტყარბი B

შდრ. ელენთა.

ელენთა ღორთა და თევზთ(ა) ტყარბი ZAB.

ღორისა და თევზის ტყარბი C.

შდრ. ელელეცი.

ელეონი ერისიონი ZAB.

აღესეზისა, ძვირილესი „რომელი-იგი ელეონით ღრუბლით ამოღლდა“ E¹.

ელვა (3, 73 დანიელ) ქუხილში ნახე ZA.

ქუხილთან ნახე B. ელვის ბუნებ-სათვის ქუხილთან (ქუხილისა თანა CqD) დაგვიწერია CD. ელვისა რა არს, ქუხილთან სწერა E.

ნ. იელვა, მოელული, მუაელ-ვეზს, საელვებელი, ცისიერი.

ელვანა (მწერ) წყალზე შაენი ჭუანი მიმორბენალნი Z.

(მწერ.) წყალზე (+ რომ Ab) შაენი ჭუანი მიმორბიან A. (მძრომ.) წყალზე რომ შავი ჭუანი რბიან, ცეკ-ვანა B

ნ. ცეკვანა.

ელვარე ილეკრო მოელვარე ZA.

ბრწყინვალეზასავეთ ჰქონდეს BCb. განუმარტავია CaqDE.

ნ. ააელვარე, მოუელვარე, მუ-აელვარე.

ელვიმას (ელვიმას CD) (13, 8 საქ-მე) მოგვი, გინა განდგომილო ZAB.

მოგვი, გინა განდგომილი (+ საქ-მე მოციქულთა 13, 8 Cb) CD.

ელაიანდრე (ხე) სურო ZABE.

(ხე) სურო, ფათალო CD.

ელიატექსენი ვითარმედ გვარე ყოველთა გვართა, და პირველი უსაზღრობა, ესე იგი არს ძალი ანაღკესტატი, ვითარმედ მოუკლებელი უსაზღრობა(ა)² ZAB.

ელიატექსენი (ელიატექსენი E), ვითარ გვარი ყო(ველ)თა გვართა, და პირველი უსაზღ(ვ)რობა, ესე იგი არს ძალი ანაღკესტატი, ვითარმედ მოუკლებელი უსაზღრობა (+ თქ კავ-შირი E) CDE².

ელიედ ელოდინე ZA.

ელოდინების BCb.

ელიკრიტონი³ მრავალფერობა. ZABCD.

მრავალფერობა (გზნაელის ა : დ) E

ელის ელოდინების (8, 7 ოსე) ZAa.

ელმაღ მსწრაფლად¹ Cb.

ელმოდა (+ 12, 2 გამოცხ. ZA) სტკიოდა ZABCb.

ელოდინების იცდის ZAB.

ელომა, ელომა, ლიმა, საბაქთა-

¹ შდრ. A—1109, 128 r; შეძლევენი სიტყვი მოწმობიანად გადახაზულია. ² აღებუ-ლია იოანე ბეტრიწის შრომებიდან (II, 145, 10). ³ წყაროზი. „ილიტრომასად“.

ნი (ელოჯ, ელოჯ, ლამა საბაქთა-
ნი Cb) (15, 34 მარჯ.) ღმერთო
ჩემო, ღმერთო ჩემო, რისათვის
ღამიტევებ მე ZABCb.

ელოჯა ლოცვა ექნა ZAB.

ელქაჭი (ოთხფ.) თბა წინათ მოა-
რული ZAB.

(ოთხფ.) თბა წინ მოარული CD

(ოთხფ.) E.

ნ. თბა.

ელქიმი სენია, გვამზე დაპყრის
მქაფანს ZA.

სენია გვამთ გამონაყარი და მქაფა-
ნი B. გამოყრელი (ნაყარი D) გვამ-
თ(ა) სენია CD. სენია E.

ელჩი თურქთ ენაა, ქართულად
დესპანი და ომირი ჰქვი-
ან ZA.

თათართ ენაა, ქართულად დესპა-
ნი და ომირი ჰქვიან B.

ნ. მოციქული.

ელხინა ლხინებულ იქმნა ZA.

ლხინება ექნა B.

ემბაზი საბანელი განსაწმედელი
ZA.

საბანელი გა(ნ)მწმედელი BCD
განუმარტავია E.

ემეტჟეების (ემეტჟეების Z, ემე-
თქეების D) ემთქმელების
ZABCD

ემენი სიტყვის მოუგონლობის
ზრახვა ZACab.

სიტყვის მოუგონებლობის ზრახვა
B განუმარტავია CqDE.

ემეფა მეფობა ექ(მ)ნა ZAB.

ემთასანია ნ. ემფასანია.

ემიდა ამანი. რომელთ მღვდელთ
სამკლავე; იმანში ნახე ZA.

ამანი, ლათინთ მღვდელთ სამკლა-
ვე B. ამანი, ფრანგთ მღვდელთ საბ.
კლავე C. ამანი, ფრანგული მღვდლს
საბუქარი D.
ამანი E.

ემლოცველ (37, 3 თერემ) მი-
ლოცე ZAA.

ემონა E.

ემორჩილა მორჩილ ექმნა ZAB.

ემონა ეცვა ZAB.

ემოქმედა ექნა ZAB.

ემოწმა მოწამელ შეექნა ZAB.

ემზლასტრა (ემზლასტრო BCE.
ემპლასტო D) მალამა ZA.

მალამო BCD. წამალი მია E¹.

ემზავლა მრავლად აღუჩნდა ZAB.

ემსგავსა მსგავს ექმნა ZAB.

ემსხუერბლა (ემსხუერბლა ZA)
მსხვერპლი შეეწირა ZAB.

ემტერა მტერობა უქ(მ)ნა ZAB.

ემტყუფრა (ემტყუფრა ZA)
მტყუფრთან ნახე ZA.

მტყუფრ ექმნა B.

ემულა ცალის ფერკის ბორკილი(ა)
სატყვეო ZA.

ცალის ფერკის ბორკილია ტყვეო-
ბის ნიშანი BCb. განუმარტავია Cq.
ბორკილსა ქვია, მე მითარგმნავს ლო-
ლაბერამეს დათუნას D. ამულა, ღო-
ლი ჟოხია კეტივით E. ე ის რამე:
„ფე(რ)ქთა დაუქსნელი ემულა მიყრ-
აო“ CqDE²; ნეტა ფრას. „უბრძო-
ნა გვემა (+ მათი Cb) ამულაებითა,
ვიდრე მოყარნეს კორცნი მათნი“ CD.
ნეტა ფრ. „სხვათა უბრძანა, რათა
ჰვემნეს აგნი ამულაებითა, ვიდრე-
დის მოყარნეს კორცნი“ E.

ემულროდა (ემულრობდა Cab)
ექადოდა ZAB.

¹ წერებულა „წამალი რამ არის“.

² Cb-ში გადახაზულია მოწმობა.

რქით მიწის (ს)თხრილი, ზღრა-
თხდა Cab.

ემფარველა მფარველ ექმნა ZAB.
ემფასანია (ემფასნი D, ემფასანი
E, ემფასანია Ab) (194 კავშ.)¹
ესე არს ფუფუნება, გინა მოუკ-
ლებელი კეთილი ZA.

(141, 194 კავშ.)¹ ესე არს ფუფუნე-
ბა, გინა მოუკლებელი კეთილი B.
(141, 194 კავშ.)¹ ემფასანია არს ფუ-
ფუნება, გინა კეთილ-გონება, გი-
ნა სიმდიდრე, გინა მრავალწელობა
Cab. რმა, რუდ კავშ. გინა და
უკანასკნელთადა შორის არიან ემ-
ფას(ა)ნი პირველთანი და ყოველთად
ყოველთანი მიენებანი“ CqDE.

ემძლავრა (+ 50, 33 იერემ. Z)

მძლავრება უყო ZA.

მძლავრება ეყო B.

ემწარა მწარედ აღუჩნდა ZAB.

ემწივა მწედ ექმნა ZAB.

ემხოვლებოდა ნ. ემხოლვებოდა.

ემხოლვა CqDE

ემხოლვებოდა (ემხოვლებოდა ZA,
ემხოლვაებოდა Cb) კაცი კაცს
ეხვეოდა ZA.

კაცი კაცს ეხვეოდეს BCb

ენა (+ 7, 33 მარკ. Zaa) საუბრის
ასო ZA.

განუშარტავია BCDE.

ნ. ენოვანი, ირმის ენა, მზეენა-
ობა, ნაენავი, თრენა, ფურის-
ენა, ძაღლის-ენა.

[ენაავი ნ. იენავა].

ენადირა ნადირობა ექ(მ)ნა ZAB.

ენადღეობა (50 კავშ.²) ენასაჩინო-
ობა ZAB.

ენათლა განთიად იყო ZAB.

ენამეროს ყოვლდღე(თ) ცხრო-

(ე)ების სახელია ZABCD.

ნ. აფეკაროს, ცხრო.

ენამზეობა ენაგანათლებულობა
ZAB.

ენას (126 კავშ.³) ერთობა ZABCb.

[ენასტახიამ ნ. ანტიპარასტასია].

ენაყროვნა ნაყროვ(ა)ნება ექ(მ)ნა
ZAB.

ენდალმა წერილი ბრძანებათა
ლ^რ თისა, გინა მეფისათა ZA.

წერილი ბრძანება ლ^რ თისა, გინა მე-
ფისა B. ენდალმა ეწოდების წერილთა
ბრძანებათა, ესე იგი არს მცნებათა
ლ^რ თისათა, გინა მეფისათა CD.

ნ. წერილი.

ენდრო (ბალ.) (39, 33 გამოსლ.)

წითელი საღებავი ZA.

(ბალ.) BCDE.

ენდრონიკა (ბალ.) ZABCDE.

ენება უნდოდა ZA.

ნება ეყო B.

ენების ეღების, გინა შეეხების Caq.

ეღების, გინა შეეღების Cb.

ენერგა დარგულ იყო ZAB.

ენთება ეტყინება თუ ეკიდება ZA.

ეკიდება თუ ეტყინება B.

ენთელი წყალთა თოში სამრიგი

არს: მდინარის ფსკერით ამოსუ-
ლი არს ენთელი; რომელი
ზე მოაქვს, არს თოში; და
რომელი ზედ შეუყინავს, ანუ
ნალექი მოაქვს, არს ხორგო,
გინა ხორდი ZA.

წყალთა თოში სამგვარი არს: მდი-
ნარის ფსკერიდან აღმოსული არს ენ-
თელი; რომელი ზე მოაქვს, არს
თოში; და რომელი ზედ შეუყინავს,
ანუ ნალექი მოაქვს, არს ხორგო,
გინა ხორდი B. წყალთა თოში სა-

¹ იოანე პეტრიწის შრომები (წიგნი, I, გვ. 86, 20; 116, 5). ² იოანე პეტრიწის შრო-
მები (წიგნი II, გვ. 107, 18). ³ იოანე პეტრიწის შრომები (წ. I, გვ. 76, 8).

მად ითქვამან: რომელი მდინარისა ქვე აღმოვაღწას, არს ენთელი; და რომელი ზე მოაქვს არს თოშვი; და რომელი ზე შეუყინავს, ანუ ნაწილი მისი მოაქვს, იგი არს ხორგი და ხორდი (+ ხოლო რა ხორგი და თოშვი ზედაზედ შეაგროვო, ეწოდებას შოლარი Cq) CD. წყალთა თოშვი სამად ითქმის: რომელი წყალთი ქვე იდამ აღმოვაღწას, არს ენთელი; და რომელი ზე მოაქვს, არს თოშვი; და რომელი გაუყინავს და ანუ მისა ნაღწევი მოაქვს, არს ხორგი, ვინა ხორდი E.

ენთიებულათო 37, 12 იობ ZAA.

ენტუსია (+ 15 კავშ.¹ ZABCb) სული ღთივ გაბრწყინებული ZABCab.

იგ კავშირისა: „ეთთარცა ენთუსია-ქმნილა შესტრფისო მას“ CqD.

ენიოტი² (ენიო B) კლემაქსში: რომელმან ცხენი კეთილად განწვრთას Z. (+კლემაქსში Aa) „შაშინ გამოჩნდეს ენიოტთა კელოვნება, ოდეს გამოუცდელითა ცხენითა სძლონ და ცხენნი იგი განარივნენ“, მკედარი მგონია ZAA.

რომელმან ცხენი კეთილად გაწვართოს B.

ენიშა ენიშნა ZAB.

ენიშნა ნიშნად ექმნა ZA.

ნიშნა ექმნა B.

ენკრატისი დედათ მოწესე, ყოველად მომჭირნე ZAB.

დედათა ეწოდების, ყოველთა საქმეთა. მომჭირნეთა, — ენკრატისი, ხოლო მამათა — მონაზონი (მონოზანი Cq) C. დედათ ყოველთა საქმეთა მომჭირნესა ეწოდების ენკრატისი, ხოლო მამათა — მონაზონი D. დედათ მონოზანია კოვლის

საქმისა მომჭირნე E.

ენიაჰ (ასკიტიკაში) ZABCb.

არს სურვილი სულისა ღთისა ზეჲ ქმნილი იგი სულთა ზედა განწვდილთა ყოველსაგანვე ბოროტსა რომელნი გეშმარებოთა მთა გულისათა იტყვიან, ვითარმედ შემწვარი სიყვარულითა შე ვარ Cq.

ენოვანი ენა მრავალ-მეტყველა ZAA.

ენსტასია ანტიპარასტასიასთან ნახე ZAB.

ხოლო ანტიპარასტასი(ა) (ანტიპარასტი D) არს მითვალვამ ვიდრემე ულონოებისაჲ, ხოლო ჩვენებჲა ვიდრემე და ესრეთ მქონელები არა რამთ განრყუნის თქმულსა. ხოლო ენსტასია აბს თვით მის ულონოებისაჲ რამთურთით არა მითვალვამ, არამედ უკუნ(ა)ღევამ მისი CD.

ენტელექია შემასრულებელი ZAB.

რომელ არს შემასრულებელა C. ენტელექია, რომელ არს შემასრულებელი DE.

ენტერი კელისაზოცი ZCab.

კელსაჲოცი AaBCqDE.

ეოზა ბრძოლილ იყო ZAB.

ეოტა გაექცი(ც)ა ZAB.

ეოცა ოცნება მიეცა ZA.

ოცნება მიიღო B.

ეოზა ოზა მიიღო ZAB.

ეაზმა დედაბერთა მიერ დანურჩნა ჩჩვილთა ზედა, რეცა შემლოცველობა, და შუბლთა ნერწყვითა წარტოცა და დამბერეველობა მი და მო ZA.

დედაბერთა მიერ ჩჩვილთა ზედა დანურჩნა, რეცა შემლოცველობითა და შუბლთა ნერწყვითა წარტოცა და დამბერეველობა მი და მო B. ეაზმა

¹ აღებულია იოანე პეტრიწის შრომებიდან (წიგნი II, გვ. 49,35). ² უნდა ენიოზი (ტ და ს ასოთა აღრევის გამო ნუსხურ ნაწერში).

არს დედაბერთა შიერ ჩივილთა ზედა
ლაჩურჩნა, რეცა შემლოცველობით,
და წარტოცა შებლთა ნერწყვითა,
(+ და Cq) დამბერველობა მი და მო
CDE.

ეპარხოზი (ეპარხოზი E) დიდი ვე-
ზირი ZAB.

პიტიანში, დიდო ვეზირი C. პატახ-
ში D. განუშარტყვია E.

ნ. ვეზირი.

ეპატი (ეპატა AbBC) უფროსის
ქელქვეშე ZAaB.

გრიგოლი დ^რ თის მგტყველი, მე-
ერვასისე დღისათვის თქმულში AbC.¹

ეპატრონა ეუფლა ZAB.

ეპავატნი (27, 29 ეზეყ) შენავენი
ZAB.

შენავე Cab.

ეპირატების (35 კავშ.)² ეპირვე-
ლების ZAB.

ეპისკოპოსი ყო(ვ)ელთა ზედა
მხედველი ZACDE.

ყოველთა ზედა დამხედველი B.

ნ. საეპისკოპოსო.

ეპისტატი (ეპისტატისა C) მუშაყთ
თავსმდევი ZA.

მუშათ უხუცესი BC.

ეპისტოლე მინაწერი ZABCDE.

ეპიტაფია საფლავსა ზედა (+
ბერძულია ZAB) ZABCDE.

ნ. გენეთლია.

ეპიტოკოსი მეფის მეტ(რ)ლმე ZB.

მეფის მეტრმლე A. მეფის გუმილი
Cab.

ეპიტირიტი³ (+ ეფთვიმი ქართ-
ველი ZAa) დამხედავი ZABC.

ეპიტრაქილი მდ(რ)დლის ოლარა
ZB

მოვრდლის ოლარი A.

ეპიტროპი ჭანიშინი ZAa.

შოადგილე პატრიარხისა Cb.

ეპიფანია ზედსაჩინო, სიფრიფანა
ZACb.

ზედსაჩინო, ბერძულია B. ზედ
საჩინო CaqD. ეპიფანია, რომელ არს
ზედსაჩინავე ველისა ყოველითურთ
ვერ-მქონი სიღრმისა, ვითარცა გამო-
ჩენილი E.

ნ. გენეთლია, ველის-ზედათი,
რაოდენობა, სიფრიფანა, სხე-
ული.

ეპომიდი ისო ზირაქი 45, 10 BCq

ეპარხოზი ნ. ეპარხოზი.

ეპრექონი რაცალა მოქელეა
ZAaCD.

განუშარტყვია Ab. მოქელე რამ
არის B. რაღაც მოქელეა E

ეპუნი ისო ზირაქი 45 B.

ეფუანი (ეფვანი ZADE) (39, 23
გამოსლ.) საეღერი ZA.

განუშარტყვია BCDE.

შდრ. ექუნები, ზარაზინი.

ეფურა მარჩილი ZABCb.

ანდრია სალოსში: „მოგეც
დრაქანი ანუ ეფურა“ CaqDE⁴.

ერ (31 ნემეს.) არა ZAB.

ერ (1, 4 მალაქ.) ერი ZAa.

ერანი (+ ერანი CD) შეწყობი-
ლად იწოდების, გინა შედგმუ-
ლად (შედგომილად C) (+ ანუ
შენაწევრებულად BCD), ანუ
მრავალ ერად (მრავალი ერთად
CD) შეკრებულად. ამის ძ(ა)ლი-

¹ B-ში წყაროზე მითითება გადახაზულია. ² იოანე პეტრიწის შრომები (II წ.
გვ. 88, 31) ³ შდრ. იოანესა და ეფთვიმეს ებ-ბა, ივ. ჭ ა ვ ა ზ ი მ ვ ი ლ ი ს გამოც.,
60, 1 (ნუსხებშია: „ეპიტირატი“). ⁴ Cb-ში მოწმობა გადახაზულია.

თაცა სომხით(ს) ე რ ა ნ ა დ
 ეწოდენ მრავ(ა)ლ-გვარობისა-
 თვის და მრავ(ა)ლ-თესლობისა.
 ევალად ე რ ა ნ ი ეწოდებინს,
 რასაცა ზედა გინმე კმითა მო-
 ტირლობდეს, გინა მომღერლობ-
 დეს ZABCD.

5. შეერანე.

ერბო (7, 15 ესაია) ცხიში ნახე
 ZA

7, 15 ესაია B. განუმარტავია CDE.

ერბოკუერცხი (ერბოკუერცხი
 ZA, ერბოკუერცხი B) ZAB.

ერვახი (+ 21. 11 იოანე ZA) ორ-
 მოცდა(ა)თი ZABCDE.

ერგეხა ეკურნება. ე რ გ ე ბ ა —
 შორს ნათესავი შჭულიერად
 (რჭულიერად B) მი(პ)ხვდება
 ZAB.

ერგო ეკურნა, გინა წილად ხვდა
 ZAB.

ერდო (1 მეფ. 9, 25) სახლის ზე-
 და კერძო ბანი ZA.

სახლის ბანი BCD. განუმარტავია E.

5. შეერდოვე.

ერევიდ (+ 3 ეზრა 4, 5 ZAa)
 მოერევიან ZACb.

მოერევიან B.

ერევიდო (ერევიდო CaqD)
 (ბალ.) მუხუდო ZABCD.

დიდს ტვიბიკონში: „მშნი-
 ლი დეგების თვინიერ ზეთისა,
 კნდური მგბარი, ერევიდო დი კმე-
 ლი ლედე, ზოლო წვენი ერევიდისა
 მიეცემის ძმითა ნაცვლად თერმონისა
 და ხილის წყალი ნაცვლად ღვინისა
 ძირაკისა თანა“ E.

ნ. მუხუდო.

ერეოჲ საწყმედო უკუნისამდე ZA.
 საწყმედო უკუნით(ა) BCD.

ნ. ხაროჲ.

ერვისივმა, ერვისივიზა ნ. ერვ-
 სივმა.

ერთაჲ მხოლო(ა) ZAB.

ერთბამად (15, 6 ივლით) ერთბი-
 რად ZAa.

ერთბილად B.

ერთბერ ერთბირ ZAE.

ერთბირად BCabD.

ერთეული, ორეული, ხუთეული,
 ათეული ZAa.

ერთი (+ 3, 27 რიცხვ. ZAa)
 უტოლო ZAB.

განუმარტავია CDE

ნ. გაერთე, ერთაჲ, ერთბა-
 მად, ერთბერ, ერთეული, ერთმა-
 ნერთი, ერთობ, ერთობით, ერთო-
 ბილად, ერთბირად, ერთბირო-
 ბით, ერთრამსა, ერთმაბითი,
 ერთხელ, ერთჯერ, იერთა, მიერ-
 თამდე, მიერთი, საერთო, უერ-
 თის, უერთიერის, შეერთება,
 შეუერთე.

ერთმანერთი 4, 11 იოზ ZAa.

ერთობ ერთბირად ZAa.

ერთობით ზოგად ZAa.

ერთობილად ყო(ველთა ერთად
 ZAB.

ერთბირად ყოველთა ერთკმად
 ZA.

ყოველთა ერთად B.

ერთბირობით ერთის პირის მიცე-
 მით ZAB.

ერთრამსა (2, 10 ისო) ერთხელად
 ZAB.

[ერთმაბათი ნ. კვრა].

ერთხელ ერთჯერ ZABCD.

[ერთკმა ნ. შეერთკმავდეს].

ერთჯერ ერთგზის ZAB.

ერი მსოფლიო კაცი ZA.

მსოფლიო კაცი B. ჯარი Cab.

განუშვარება CqDE.

ნ. დედუკაცი, ერის-თავი (2 ხან-თანაც), ეროსანი, საერო.

ერიდებოდა რიდი აქვდა ZAB.

[ერიკა ნ. თაფლი ველური].

ერისხე ეპარსა ZAB.

ერისთავი (+ 4, 7 მსაჯ. ZAA) ჯა-
რის თავი ZAAb.

ჯარის უფროსი (+ 4, 7 მსაჯ. Ab)

AbCab. განუშვარება CqDE.

ნ. სტრატელოსი, ხანი 2.

ერისიონი (ერისონი C) ცისიერა,
მთის თავ(ს) ზეით(ი) ZAB.

ეფთვიმე ქართველი: „გა-
მოჩნდა მცირედი ღრუბელი ერის(ი)-
ონსა ზედა და მასვე ეამსა აღივსო ცა
ღრუბლითა“ C.

ნ. ელენი, ირესიონი.

ერიცხე რიცხვი აელო ZAB.

ერკემალი (ოთხფ.) მნერბავი ცხო-
ვარი ZAB.

(ოთხფ.) CDE.

ნ. ცხოვარი.

ერკინა (+ 32, 24 დაბად. ZAA)
რკენა უყო ZA.

რკენა ეყო B.

[ერკოლატი ნ. საერკოლატი].

ერმაული (+ 45 კავშ. D) 33

ნ ე მ ე ს.: „რომელმან მოუ-
ლოდებელად პო(ვ)ა საუნჯე ნებ-
სით(ი). ვიდრემე ერმაულსა დახვ-
და არა წინააღრჩევა“ ZABCDE².

ერმი ოტარიდი, ესე არს მეორე-
სა ცასა ზედა, რომელსა (+ მას

ცასა ZAA) ეწოდების ცოტანო
ZA.

ოტარიდი. ესე ერმი არს მეორესა
ცასა ზედა, ხოლო ცაჲ ესე დასავლით
აღმოსავლად იმერის, წელიწადთა
შინა ერთგზის გარდაბრუნდების; ხო-
ლო ერმისა სიდიდე არს სამას სამე-
ოცდაათი ათასი ეჭი B. ოტ(ა)რიდი.
ერმი არს მეორესა ცასა ზედა, ხო-
ლო ცაჲ ესე მოიჭევის დასავლეთით
აღმოსავ(ა)ლისა მიმართ ერთგზე წე-
ლიწადთა (წელიწადსა Ch) შინა, ვო-
თარცა ცაჲ მზისა. ხოლო არს სიმგ-
გვლე ცისა მის ხუთი ბევრის-ბევრი
და ოთხას და რვა ათას ორასოთხმოც-
დაათი ეჭი; სივრცე მისი ერთი ბე-
რის-ბევრი და შვიდი ძათს
(+ და Ca) რეას ოცი ეჭი. ქვეყ-
ნით(ი) იქიმდე რეას სამოცი ათას
ცხრას და ათი (ცხრა ათი Ca) ეჭი.
ხოლო ერმის სიდიდე არს სამას სი-
მოცდაათი ათასი ეჭი. ამისა სახეობა-
სა იტყვიან უწერულისა ქაბუცისასა,
შეჭურვილისა, ჰელთა ჭონებად ძლე-
ვისასა. ხოლო ამ ერმის ცაში ერთი
(+ სხვა Ca) გარსკვალავა, არს სიმ-
გრგვლე მისი ათას ას ოცდაათი
ეჭი Cab.—(+ ოტარიდი Cq). ესე ერ-
მი არს მეორესა ცასა ზედა, ხოლო
არს ცისა მის სიმგრგვლე ხუთი ბევრი
და (+ ოთხას D) რვა ათას ორას ორ-
მოცდა რვა ეჭი. ხოლო სივრცე ში-
სი ერთი ბევრი და შვიდას ოცი ათას
რეას ოცი ეჭი. ქვეყნიდამ (ქვეყნით
D) იქიმდე რეას სამოცდაათი ათას
ცხრას და ათი ეჭი. ამ(ა) ერმის(ი)
ცაში ერთი სხვა გარსკვალავა. არს
სიმგრგვლე მისი ათას ას ოცდაათი
ეჭი, ხოლო ერმისა სიდიდე არს სა-
მ(ა)ს სამოცდაათი ათასი ეჭი. ესე
მოვლის სიმგრგვლესა ცისასა წელი-
წადსა შინა ერთგზის, ამისა სახეობა-

¹ შდრ. იოანესა და ეფთვიმეს ცხ-ბა, ივ. 1 ა ვ ა ხ ი შ ე ი ლ ა ს გამოც., 55, 14.
² იოანე პეტრიწის შრომები (წ. II, 104, 24). * ნემესოსი, „ბუნებისათვის კაცისა“
(გვ. 134, 16—18). CqD წყაროს მიათითებს, მრწამსი კი არ მოჰყავს.

სი იტყვიან უწყვერულისა ჰაბუქისასა, შეპერვილსა, კელთა ჭონებად ძლევისასა CqD . ესე ერში არს მეორესა ცასა ზედა, ხოლო არის ცისა მის სიმგრავლე ზუთი ბევრი და ოთხას რვა ათას ორას ორმოცდა რვა მილიონი, ხოლო სიერცე მისი ერთი ბევრი და შეიდას ოცი ათას რვაას ოცი მილიონი. ქვეყნიდამ იქიმდე რვა(ას) სამოცდაათი ათას ცხრაას და ათი მილიონი. ამა ერმის ცაში ერთი სხვა ვარსკვლავია. არს მისი სიმგრავლე ათას ას ოცდაათი მილიონი, ხოლო ერმის სახე უწყვერულისა ჰაბუქისა აქვს შეპერვილი, კელთა აქვს ძლევა. ესე მოვლის სიმგრავლესა ცისასა წელიწადსა შინა ერთ გზის. ხოლო სიდიდე მისი არს სამას სამოცდაათი ათასი მილიონი E.

6. ერმისა, ცა, ცთომილნი.

ერმიანი ესე იგი არს, რაჟამს საშ-ჯელსა (სასჯელსა Cab) შინა გან-საჯონ ვინმე თვინიერ თანაყოფითა ორკერძოთა მათ მოსარჩ-ლეთათა (მოსარჩლეთადთა Cab) $ZABCab$.

ერმისა ოთხშაბათი ZAB .

6. კვრა, შაბათი.

ერო „ქმითა ელადეღლათა ორი-სათვისვე ესრეთ ითქმის: ვიტყვი და ვტრფიალებ¹, ხოლო ქართუ-ლად (ქართულთა B) ყოვლად უმსგავსოა (უმსგავსო არიან B)“ ZAB^2 .

„შეისწავე, ვითარმედ ქმითა ელა-დეღლათა პტეანან სიტყვა ესე: ვიტ-ყვი და ვტრფიალებ, რამეთუ ორი-სათ(ვის)ვე ითქმის ესე. ხოლო ქარ-

თულად ყოვლად უმსგავსო არიან CD^2 .

[ეროდოთენი ნ. ყარყატი; შდრ. ეროდოთი].

ეროდოთი (ფრინ.) ფრინველი ესე მოძაგე არს მამლობისა და ბუ-ნების(ა) მიერ რა იძულებას მართვეობად, რათა არა აღიყო-ცოს თესლი მისი სიძაგულსა მას იძულებით შეერთებასა, უგემუ-რობით რითამე გარ-მიქცევით(ა) საანჯმნო ჰყოფს. ეროდოთი ებ-რაულ არს, ვიეთთაგან ყარყა-დ ად ითქმის (ითქმის B), ვი-ეთთაგან არა ZAB .

(ფრინ.) ეროდოთი (მ)ფრინველი მოძაგე არს მამლობისა და იძულებით რა ბუნებითა ეძულებობის (იძუ-ლებობის $CbqD$) მართვეობად, რათა არა აღიყოცოს თესლი მისი სიძა-გულსა მას და იძულებით შეერთება-სა, უგემურობითა რითამე გარე-მიქ-ცევითა საანჯმნო ჰყოფს. ვიეთთაგან ყარყატი ად ითქმის, ვიეთთა მიერ საეპველ(ო), რამეთუ ებრაული (ებრ-ული) არს CD . (ფრინ.) ყარყანტა. ესე მფრინველი მოძაგე არიან მამ-ლობისა და იძულებითა რა ბუნეი-თა ეძულებობის მართვეობა, რათა არა აღიყოცოს თესლი მისი სიძა-გულსა მას და იძულებით შეერთება-სა, უგემურობითა რითამე გარე-მიქ-ცევითა საანჯმნო ჰყოფენ E.

6. ყარყატი.

ეროკვა როკვა ექნა $ZAaB$.

ეროხანი ყმიანი $ZABCD$.

ერვხივმა (ერვხივმა $ZABCab$,

¹ იგულისხმება ჰერმ: 1 (ἐρμαι; ἑρμαι)=ἑρμαι „ვიტყვი“, 2 (ἑρμαι)=ἑρμαι „ვტრფია-ლებ“. ² შდრ. A—250, 155 r კიდე, სადაც შენიშვნაა მოთავსებული.

ერვისივიმა Cq)¹ (2, 25 იოელ)
გესლიანი ZA.

გესლი (2, 25 იოელ) BCb. გეს-
ლი Caq.

ერქეფში ცერის ბეჭედი ZABC.

განუშარტავია DE.

ერქუანი (ერქვანი CabDE) არს,
რომელსა სომეხნი გუთანს უწო-
დენ, საკნველსა კნულთასა. ორის
კარისასა ეწოდებინ ოქოქა
და აჩაჩა, ყვერის კარისასა—
ა რ ო ნ ა, ოთხსა და ზუთს
უღელბმულსა — ჯ ი ლ დ ა და
კარმრავალსა ბმულსა — ე რ
ქ ე ა ნ ი. და ყოველთავე სახე-
ლო ერქეჟანი არს ზოგად
(5, 18 ესაია) ZA. გუთანი. რო-
მელთა უღელი კარნი აბიან სა-
კნელთა, ეწოდებიან ოქოქა;
რომელთა ყვეარი კარნი აბიან.
ეწოდებიან ა რ ო ნ ა; რომელ-
თა ოთხნი და ზუთნი უღელნი —
ეწოდებიან ჯ ი ლ დ ა, ხოლო
ყოველთავე სახელი ერქეჟანი
არს და უმეტეს მისი, რომელთა
კარნი მრავალნი ებნეს B. გუთ-
ნი CD.

განუშარტავია E.

ნ. გუთანი, საკნველი.

ერჩიან (+ 1 მეფე 14, 42 ZAg)

უჭერებენ ZAB

ერჩოდებიან აწყენინებენ ZAB.

ერცხვიან ნ. ერცხვან.

ერცხვინა ნ. ერცხვან.

ერცხვან² (48, 13 იერემ.) სარცხ-
ვინელ ექმნიან Z.

სარცხვინელ ექმნიან A.

ერცხვან³ სარცხვინელ ექმნა B.

ერწმუნა დაეჭერა ZAB.

ერწო (ბალ.) ZABCDE.

ეს ესე ZAB

განუშარტავია CDE

[ეს (ესავს, ესვა, ვესავ და სხვ.)
ნ. ს 2].

ესაბურველა (ესაბურვლა B) და-
უბურა Z.

დ(ა)ებრა AB

ესავს იმედნეულობს ZAB

ესარგებლა სარგებელ(ი) ექმნა
ZAB.

ესაუბრა ესიტყვა ZA.

ესრუებოდა B.

ესაბა გამოსახულ იყო ZAB.

ესაბლა სასლი მუნ ჰქონდა ZAB

ესე (31, 41 დაბად.) ახლოსავით
ითქმის, ხოლო ის ი მიღმასა-
ვით Z.

(+ 31, 41 დაბად. Ag) ახლოსავით
ითქმის, ხოლო ის მიღმასავით AB.
ახლოსავით ითქმის, ხოლო ის ი და
იგი მიღმასავით Cb. განუშარტავია
CaqDE

ესერა. ასერ(ა), ეგერა, ამა ერთი
არს ZAB.

ასერა, ეგერა, ამა სწორია Cabh.

ასერ CqDE

ესვა იმედნეულობა. ესვა —
ჰყვა; ესვა — წყალი შე(ე)სვა;
ესვა — ლახვარი დასობოდა;
ესვა — ესე ვაი არს ZA.

იმედობა. ესვა — ჰყვა; ესვა —
წყალი შე(ე)ვა. ესვა — ლახვარი და-
სობილ იყო; ესვა — ესე ვაი არს
B. ესავს, იმედობს CD. განუშარტა-
ვია E.

¹ სულხანს მოუყვანია მოთხრობითის
ოთხ ფორმით იქნება: ერცხივი (ერცხვი)
ერცხვინა.

ფორმით, როგორც წყაროში, სახელობა-
ნუსხებშია: „ერცხვინა“. ნუსხაშია:

ნ. ესუა.

გხვენა ნ. ესუენა.

ესთა ესრეთვე. ესთა — დაესთა B. შესრედ¹ Cb.

ესთივე ასრევე ZABCD.

განუმარტავთა E.

ესიზმრა სიზმრივ ერვენა ZA.

სიზმარ ეშვენა B.

ესინი რაზედაც ათორმეტი თვალნი ისხდეს აპრონის (პარონის A) შესამოსელთა ZA.

რაზედაც 12 თვალი ისხნეს პარონის შესამოსთა B. ესინად იწოდების, რომელზე ისხდენ (ისხდა D) ათორმეტ(ნი) თვალ(ნი) აპრონის (პარონის CqD) შესამოსთა CD. იწოდების, რომელზე 12 თვალი ისხდა, არონის შესამოსი E.

შდრ. ეფუდი.

ესიტყუა სიტყვა ეთქვა ZAB.

ესიძა დაესიძა, სიძედ შეექნა ZAB.

ესიძვა ბოზობა ექნა ZAB.

ესრეთ ასრე ZABC.

განუმარტავთა DE.

ეს რომ ესე რომ ZA.

ესე თუ B.

ესინი სიტყვად უწოდენ ZABCD.

ესტიმამიზუ ქვა არს წარბთ საღებავი, ლახოსტაკი ან ანთიმონი ZA.

ესე ქვა არს წარბთ საღებავი, ლახოსტაკი B. ესე არს ლახოსტაკი, გინა ანთიმონი ქვა, რომელი შეღებენ წარბთა და წამწამთა Csb.

ესტუმრა სტუმრად ეწვი(ვა) ZAB.

გნუა¹ ჰყავს C. ჰყვა D.

ესუნა² მყოფობდასთეთი. ეს — ენა — მოესვენა ZA.

მყოფობდა; ეს ენა — მოესვენა B.

ესწავა სწავლა მიეღო ZA.

სწავლა ექმნა B.

ესწავლა ესწავა ZAB.

ესწრაფა სისწრაფე ექნა ZA.

სწრაფობა ექმნა B.

ესხატი ღრონი კორცთა, გინა ეს ხატი ZA.

ღრონი კორცთა, გინა ეს სახე B.

ღრონი კორცთა (კორცისა D) CD.

ესჭოდეს 26, 21 დაბად. ZAA.

ეტარტეო მესამე(ს) ღლის ცხროგბა ZAB.

მესამე ღლის ცხროგბის სახელია C.

ესე ცხროს სახელია, რომელი მესამე

ღლეს გააცხროგბს D. ესე ეტარტეო

ცხრო არს მესამე ღლე გამოვლილი E.

ნ. ცხრო.

ეტერი (ბალ.) (+ 4 შეფე 4. 42

ZAA; + 2, 16 ლევიტ. ZA) ვა-

ნის ოდოში ZABCDE.

ნ. ოდოში.

ეტვიმოლოგია ნ. ეტვმოლოგია.

ეტი არაკალი ZABCDE.

ეტიჟი გზის მცოდნე ZABE.

კოლოზი, გზის მცოდნე CD.

ნ. იეტიჟა, კოლაუზი.

ეტირა ტირილი ექნა ZAB.

ეტიხხარტულარი დივანბირი

ZABCD.

დივანბირი, რომელ არს მწიგნობ-

არი, მუში E.

ეტლი (+ 41, 43 დაბად. ZAA) ესე

არს ურმის შსავესი კამაროსანი

დიდებულთ საჭდომელად. გარე-

შეთა წიგ(ნი)თა 12 ლად აღუ-

წერიათ 12 ზოდიადა და შეიღნი

ცთომილნი ვარსკვლავ(ნი)თა ZA.

ურგში კაცთ საჭდოში Cb. გნუ-

¹ ნუსხებშია: „ესვა“. ² ნუსხებშია: „ესვენა“.

მარტავია BCaQDE.

ნ. ურემი.

მტლის-თუალი (ეტლის-თვალი Z)
(5, 28 ესაია) გოგორა ZAz.

[მტრატეოს ნ. ცხრო].

მტრათი ტყავის ქალაღლი ZABCb
ტყავის ქარტა CaQ. განუმარტავია
DE.

ნ. წიგნის ტყავები, პეტრათი-
კონი.

მტვმოლოვია¹ მზა სიტყვა, ბერ-
ძულია ZA.

მზა სიტყვა, ბერძული. ესე არს
მეორე თავი ღრამპატივისა თქმულთა
განყოფად და ყოველთა თხრობათა
თვით თვისთა წესითა მიღებად მას-
წავებელი B. მზა სიტყვა CD.

მტყმბა თავს ეცა ZA.

თავს ეცემა B.

მტყინებოდა ენთებოდა ZAB.

მტყოდა (+ 22, 1 მათე ZA)

უთხრობდა ZABCb.

განუმარტავია CaQDE.

მტყორცა ესროლა ZAB.

მუ სიტყვა საქირდალი (საქირდა-
ვი D) ZABCD.

განუმარტავია E.

მუარა უარი პქვა ZAB.

მუღი უუფლო ZABCb.

განუმარტავია CaQDE.

მურვებოდა (+ 1 კორინ. 9, 9 Z)

ურვა პქონდა ZAB.

განუმარტავია Cb.

მურჩებოდა Cb.

მუფლა ებატრონა ZAB.

მუქმა უქმობა ექ(მ)ნა ZAB.

მუჭულოვა უჭულოება ექ(მ)ნა
ZAB

მუცა მაქრინას ცხ. *რა მივიწიე
იღვილსა მას, მუცა დათა ჩემთა
მესელა ჩემი* E*.

მუცხოვა უცხოოდ აღუჩნდა ZAB.

მუწყა 3, 10 ეფეს. Z.

მფეთებოდა მალმალ ფეთი დაე-
მართებოდა ZAB.

მფეთებოდა, მფეშოებინ
და ექქეფეშოდა (+ და Cq)
უწინამძღროდ (უწინამძღროს D)
ბრმათაგან ავად სლვას ეწოდებოდა
CD. მფეთებოდა და მფეშო-
ებინ ორივე უწინამძღროს, ბრმა-
თაგან ავად სლვას უწოდენ E.

მფესტოს 155 კავშ.: „იღვილსა
ეფესტოს(ა) პქონან ძალ(ნი) მე-
შეგობითნი, ხოლო ცხო(ც)ელ-
(თ)ად მრუმედ აღმოაჩენს“
ZABCE.

(კავშ. 155) ომისაგან განშორებუ-
ლიაო (+ გინა ცეცხლი Cb) Cab.
განუმარტავია D.

მფეშოებინ (ეფეშებინ Z) (2
შქულ. 28, 29) ბრმათაგან უცებ
სლვა ZAz.

ბრმა უცებ ვალს AbB. მფეთე-
ბის C. განუმარტავია DE.

ნ. ეფეთებოდა.

მფერხებინ (ეფერხებინ ZAB,
ეფერხებინ CDE) ოგივეა ZAAz.

იგივე უცებ სლვა (2 შქულ 28, 29)
Ab. მფეთების C. მფეთებინ DE.

ნ. ეფეთებოდა.

მფიცა ფიცი მისცა ZA.

ფუცი მიეცა B.

მფრობა ექირვება B.

მფულდ უწყება, გინა აქსნა. ეფუ-

¹ ნუსხებშია: „მტვმოლოვია“. ² შდრ. A—55, 25 v, a1. * სიტყვა მოწმობი-
ანად გადახაზულია.

დი ითქმის ცხად არს ჰეშმარიტად. ხოლო სახე მისი იყო მოთხვით მტკაველადი ქსოვილი ოქრომკედ(ი)თაგან და ამიერ და იმიერ ორნი თვალნი სამარაგდენი, რომელთა ზედა ეწერა ექვს-ექვსი სახელი 12 (+ ტომთა A) ისრეილისათა. მას ზედ(ა) იკითხვიდენ და მით აუწყის უფალმა(ნ) ZA.

უწყება, გინა აქსნა. ეფუდი ითქმის ცხად არს ჰეშმარიტად. ხოლო სახე მისი იყო მოთხვით მტკაველადი ქსოვილი ოქრომკედითა ფერადითა და საშუალ მისა იყო სახე ვარსკვლავისა ოქროთაგან და ამიერ და იმიერ ორნი თვალნი სამარაგდენი, რომელთა ზედა ეწერა ექვს-ექვსი სახელი 12 ტომთა ისრაილისათა. მას ზედა იკითხვიდენ და მით აუწყის უფალმა B. ეფუდისა სახელი გამოითარგმანების უწყებად და აქსნად. (+ ეფუდი ითქმის ცხად არს ჰეშმარიტად C). ხოლო სახე იყო მისი (თ მისი იყო D) მოთხვით მტკაველადი, ქსო(ე)ილი ოქრომკედითა ფერადითა და საშუალ მისა იყო სახე ვარსკვლავისა ოქროთაგან წმიდისა, ამიერ და იმიერ ორნი სამარაგდენი თვალნი, რომელთა ზედა ეწერა ექვს-ექვსი სახელი. ათორშეტთა ტომთა ისრაილისათა. მას ზედა იკითხვიდენ (იკითხვიდენ D) და მით აუწყის უფალმა CD. ეფუდი არს არაონის მკერდზე საკიდი ერთი მტკაველი სიგძე-განნი, რომელშიც ისხდა 12 თვალი; მით სცნის ბრძანება უფლისა E.

ნ. ეფუდი; შდრ. ესინი.

იფუტა (+ 6, 23 მარკ. ZA) ეფი-ცა ZAB.

იქვა ნ. ექუა.

იქვა ნ. ექუსი.

იქვსუნჯი ნ. ექუსუნჯი.

იქთი უფასური ZAB.

უფასურად CD. განუშარტავი E
იქინი (თევზ.) (+ 13, 22 ესაი
ZAa) ზღვის ძღარბი ZA.

ზღვის გძღარბი B. (მძრომ) ზღვის გძღარბია. ექინი და ოსტრი(ა)დი და პონგინი ნერგად რამე იწოდებოდა, რომელთა ცხოველ-ნერგად სახელ-უღებთ, ვითარმედ არცა იქ. რიან აღგილობით, ვითარცა ცხოველნი, და არცა კვალად უგრძნობელ არიან, ვითარცა ნერგნი C. ექინი და ოსტრიადი და პონგინი ნერგნი რამე არიან, რომელსა ცხოველ-ნერგად სახელ-უღებთ, ვითარმედ არცა იმერიან აღგილობით, ვითარცა ცხოველნი და არცა კვალად უგრძნობელ არიან ვითარცა ნერგნი D.

ნ. გძღარბი, ოსტრიდი.

იქრთამა ქრთამი მიეცა ZA.

იქრთამებინა ქრთამი მიეღო B.

იქსარხისი ხონოლ რთუა: „შეივლინებდეს ექსარხისა განილად წულემათა და ცთომამთა სულერით“ B.

იქსი „ესე უკვე არს, ვითარ ოღეა ვიტყვით: ქვეყ(ა)ნის მშომელსა ექსი აქვს საქვეყნისმშომელოთა (+ მიმართ B) ზედებათ; ექსი არს სიბრძნე სწრაფად მომგონებელი; ექსი არს გონიერებათა და სიბრძნეთა მიერ გაგება“. დიათედონში ნახე ZAB.

ექსი უკვე არს, ვითარ ოღეს ვიტყვით: ქვეყ(ა)ნის მშომელსა ექსი აქვს საქვეყნისმშომელოთა მიმართ ზედებათ; ხოლო დიათისი არს, ვითარ ოღეს ვთქვით ძალითი სასუ-

¹ გამოდებულია სხვა კათელორიიდან, ნ. A—250, 149 r.

ნელოზბათა რათამე კონება, ჰვეუ(ა)-
ნისმზომელოზბათა ზედვათა; ესევეთა-
რივე პირველი გვარი ზედვათა.
(+ ექსი უკე არს სიბრძნე სწრა-
ფად მომგონებელი, სულისათვის გამ-
გებელი და კორცთათვის სასიმ(რ)თე-
ლოდ მოქმედებული და არცა ერთისა
შემადგენელი, ექსი არს კვალად,
რომლისათვის ვიტყვით ქებასა გონი-
ერებათა და სიბრძნეთა შიერ განგება-
თა მისთა Cаб) "C.1 ექსი უკე
არს ვითარ ოდეს ვიტყვით: ჰვეუნი-
სზომელსა ექსი აქვს საქვეყნისზო-
მელოთა მიმართ ზედვათა, ხოლო
დიათისი არს, ვითარ ოდეს
ვთქვით ძალითი სასმენელოზბათა რა-
თამე კონება ჰვეუნი-სზომელოზბათა
ზედვათა, ესევეთარივე პირველი გვა-
რი ზედვათა. სხვა დათილორიი,
ხოლო: „ვიტყვით ექსს არა ხოლო
სულისათა, არამედ სხეულისასცა ზე-
და, რამეთუ თუ სიმრთელესა ექსად
ვიტყვით ყოფად სულისად და კვა-
ლად მდგომსა მჭურვალეზბასა“. ექ-
სი მიეცემა: ექსი თვლა D.
ნ. დიათე.

ექსოვა ქსოვა ექ(მ)ნა ZAB.
ექსოვითი გუნდის თავი ZABCD.
ექსორია სხვაგან პატიმრად წარგ-
ზაენა, ბერძულია ZA.

პატიმრად სხვაგან წარგზაენა, ბერ-
ძულ B. ექსორია არს სხვაგან წარ-
გზაენა უცხოთა იდგილსა მსგავსად
პატიმართა(სა) C. ექსორია არს სხვა-
გან წარგზაენა მსგავსად პატიმართა,
უცხოთა იდგილსა D. ექსორია არს
თვისისა იდგილით სხვაგან წარგზა-
ენონ მგზავსად პატიმართა E.

[ექსტილიონი ნ. ფეიქარი].

ექშა (ექვა CDE) დიდი ქოშინი
ZABCD

ქოშინი თუ ამისთავანი (. . . .)

ნემესიოს 26: „ექვათავან დაშრ-

ტების და მსწრაფლ სიყვდილს მო-
გვიღებთ“ E

ნ. სულოს-კუთა, ქშენა.

ექუსი (ექვსი BCDE) (+ 31, 41
დაბად. ZAA) სამჯერ ორი ZA.

ორჯელ სიმი BCаб. განუმარტავია
CqDE

ნ. მეექუსე.

ექუსუნჯი (ექვსუნჯი BCDE)
(ბალ.) კანაფი ZAB.

(+ ექვსუნჯი არს D) სელთა, კი-
ნაფთა და მისთანათ(ა) ანაძრობი CD.
განუმარტავია E.

ნ. კანაფი, ქერჭი.

ელვაწა ნ. ელუაწა.

ელვიძა ნ. ელვძა.

ელინცილება Cb.

ელირსა ღირსი მიეცა ZA.

ღირს იქმნა B.

ელირსება Cb.

ელირლიტება Cb.

ელრასტი ქარია ერთი ZABCab.

ნ. ქარია.

ელირჯახი Cb.

ელუაწა (ელვაწა B) ღვწა იწყო
ZA.

ღვწით ექმნა B.

ელვძა (ელვიძა B) არა მძინარე
იყო ZA.

მძინარე არ იყო B.

ეყვის (+ 2, 22 ეკლეს. ZA) ებს-
ლოების ZAB.

ექელუვის CD. განუმარტავია E.

ეყივლა დაეძახა ZAB.

ეყნოსა ესუნა ZAB.

ეყო ექნა ZAB.

განუმარტავია Cb.

ეყო ეყოფინა ZAB.

ეყოლა მიეცა ZA.

შვილი მიეცა B. განუმარტავია CDE.

¹ შდრ. A—250, 218 v—219 v. (თავიდან: „ვითარისათვის და ვითარებისა“).

ეყოლება ცხოველის ყოლასა ოდეს ვიკითხვიდეთ, სხვანი ეკვით მომიგებენ, ვითარმედ¹ ეყოლება ZA.

ცხოველისა ყოლასა ოდეს ვიკითხავთ სხვათასა, ეკვით მომიგებენ: ეყოლება B.

ეყრება გაეყოფა. **ეყრება** — გული უბნდება, **ეყრება** — ცუდად იდება; **ეყრება** — მდინარე მდინარეს(ა) შეერთვის ZA.

განეყოფა. **ეყრება** — გული უბნდება; **ეყრება** — ცუდად იდება; **ეყრება** — მდინარე შეერთება B.

ეყუდრება¹ Cb.

ეყურება Cb.

ეშვი ნ. **ეშვ.**

ეშვილა შვილად ექმნა ZAB.

ეშვიკეჭილი ნ. **ეზოსა** შინა მჭეველი].

ეშინოლა E.

ეშიშვის შიში აქვს ZA.

განუშვარტავთა Cb.

ეშიშოდა შიში ჰქონდა B.

ეშლება Cb.

ეშმა **ეშმაკი** ZABCD.

განუშვარტავთა E.

ეშმაკი დასაბამად (დასაბამს B) კეთილისა არსებისაგან შექმნა ღმერთმან, არამედ აღზავნა და ამპარტავ(ა)ნებისა მიერ დაეცა, გარ(დ)მოცვივნეს და ბნელ იქმნ(ნ)ეს. **ეშმაკი** გამოითარგმანების შემახმენელად, გინა საწუთოდ, გინა ეამიერად, გინა მჭმუნავად (+ 4, 1 მათე ZAa) ZAB.

ეშმაკი დასაბამად კეთილისა არსე-

ბისაგან შექმნა უფალმან, არამედ აღზავნა და ამპარტავ(ა)ნებისა მიერ დაეცა და გარდამოცვივნეს და ბნელ იქმნეს. მთავარნი და უბოროტესი ქვესკნელად შთაიყარნეს, რომელთა ჯოჯოხეთი, ხოლო რომელნიმე სერთა შინა ზე-ქვემო(ო)ბით (ზე-ქვეობით D) ეყოფებიან მსგავსად გულისთქმათა ზეობისა მათისათა, ვითარცა იყვნეს. **ეშმაკი** შემახმენელად გამოითარგმანების (+ გინა საწუთოდ, ანუ ეამიერად ანუ მჭმუნავად C) CD. დასაბამად კეთილისა არსებისაგან შექმნა უფალმან, არამედ აღზავნა და ზეობისაგან გარდამოცვივნეს და ბნელ იქმნეს. მთავარნი და უბოროტესი ქვესკნელად შთაიყარნეს, რომელთა ჯოჯოხეთი, ხოლო რომელნიმე პატივს შინა ზე-ქვეობით ეყოფებიან მსგავსად გულისთქმათა ზეობისათა მათისა, ვითარ იყვნეს. **ეშმაკი** შემახმენელად გამოითარგმანების E.

ნ. იეშმაკა, ნაეშმაკარი, ნაეშმაკევი, საეშმაკო, სიეშმაკე; შდრ. დევი.

ეშმაკობა **ეშმაკის** მსგავსება ZA.

ეშობა **შვილი** იყოლა Z.

შვილი იყოლა AB.

ეშურება Cb.

ეშურებოდა **შური** აქვნდა ZA.

ეშვ² (ოთხფ.) **ლორის ტახი** ZAB (ოთხფ.) ტახი **ლორთა** C. ტახი **DE** ნ. **ლორი; შდრ. მშუნთა, მშუანი.**

ეჩო (+ 44, 12 ესაია ZAa) ხის სათლელი ZA.

განუშვარტავთა BDE. **ეჩონი** ზეთა სათლელთა ეწოდების, საბურთ(ი)თა ჰურთელთა. **ქელენო** უმცირესა და ფეკენო უფროსა C.

¹ ნუსხაშია: „ეყოლდება“. ნუსხეშია „ეშვი“.

ეპოტრება ეხიჩეება Cb.

ერუფა Cb.

ერუენა (ერუენა ZA) (+ 1, 11
ლუკა ZA) ენახვა ZAB.

ერეთა 44, 12 ესაიი Z.

ერქარება Cb.

ერქუფეფბოლიან (ერქუფეფბოლი-
ან ZA, ერქვეფეფბოლიან DE) (+
11, 10 ტობ. ZAA) ბრმები ებე-
ცებოლიან ZAB.

ებეცებოლიან CDE.

ეჩიბრება Cb

ეჩსუბება Cb.

ეც (9, 13 ლუკა) მიეც; ეც —
სცემე ZAA.

განუმარტავია Cb.

ეცა მოხვდა ZAB.

განუმარტავია Cb

ეცადა ცდა ქნა ZAB.

განუმარტავია Cb.

ეცემა ეგვემა ZAB.

განუმარტავია Cb.

ეცვა ნ. ეცუა 1, 2.

ეცვალა (ეცუალა ZAB) გამოეც-
ვალა ZAB.

განუმარტავია Cb.

ეცოლება Cb

ეცინა Eb

ეცინის Cb

ეცნობება Cb

ეცუა! ჩაცმული აქვდა ZABC.

განუმარტავია DE.

ეცუა (ეცვა B) ჯვარზე მიეკრა
ZAB.

ეცუალა ნ. ეცვალა.

ეცხვრება² Cb

ეძახა ძახილი ეწყო ZAA

ზახილი ეწყო AB. ზახილი ეყო B.

ეძება მონახა ZA.

ეძებნა მონახა B

ეძევა ეპოება ZAB.

ეძვირისმოკხენა ნ. ეძვრისმო-
კხენა.

ეძია ეძება ZA.

ეძებნა B.

ეძინა (1 მეფე 26, 7) ძილში იყო
ZA.

განუმარტავია E.

ეძმაცუა ძმაცვა ექ(მ)ნა ZAB.

ეძმო ძმად შეექნა ZA.

ძმად ექმნა B.

ეძოვნა მოლი მოეკამა ZA.

მოლი ეკამა B.

ეძვრისმოკხენა³ ძვირის კსენება
ქნა ZA.

ძვირის კსენება ექმნა B.

ეძღუნა ძღვენი მიეერთმია ZAB.

ეწადა უნდოდა ZAB.

ეწამა ემოწმა ZAB.

ეწამა მოწამე(დ) წამებულ იქმნა
ZAB

ეწამებოდა ემოწმებოდა ZAB.

ეწამლა წამილი ზედა ZA.

წამალი ეყო B

ეწარმდება წარმდებობა ექნა
ZAB

ეწლივა სასმელი დაესხა ZAB.

ეწერა წერა ეყო ZA.

წერილი ეყო B.

ეწერი ისლოვან-გეომროვანი ტყე ვე-
ლოვანი B.

ეწვიმა ნ. ეწვმა.

ეწინეთ 1 კორინ. 9, 24 Z.

ეწირა წირვა ექნა ZAB.

ეწინიზა ფერკით დაეკყლიტა ZAB.

ეწოდა სახელ-ედვა ZAB.

¹ წესებშია: „ეცვა“. ² წესხაშია.
მოკხენა“.

„ეძვირება“. ³ წესებშია: „ეძვირის-“.

ენრფელა წრფელად აღუნდა ZAB.

ენუართა წვრთა მიეცა ZAB.

ენჭმა¹ წვიმა მოს(რ)ულ იყო ZAA.
განუმარტავია Ab. წვიმა კმნილ იყო B.

ენყალოდა (+ 9, 16 ჰრომ. Z) შე-
ებრაღა ZA.

შეიბრაღებდა B

ენყივა დაენყივლა ZA.

წყივლა ექნა B.

ენყივლა იგივე B.

ენყინა² E.

ენყლა დაეკოდა ZAB.

ექამა ქამებულ იყო ZAB.

განუმარტავია E.

[იქვანი ნ. ექუნები].

ექვი ნ. ექვ.

ექვნიები ნ. ექუნები.

ექვრიტა ნ. ექურიტა.

ექიდა ჰიდება ყო ZAB.

ექირა ეყურა. ეჭირა — ჰირად
აღურნდა ZAB.

ექუნები³ ექვნიები CD. გამოსლ. 36 E.

ექურიტა⁴ ეშირა ZAA.B.

ექვ⁵ (1 მეფე 18, 29) ესე არს არა
მართლიად, არამედ გონებით
ჰგონებდეს რა(ა)სმე ნაცილად
ZA.

ესე არს არა მართლიად, არამედ
გონებით ჰგონებდეს რასმე B. ექვი
არს არა მართლიად(ი), არამედ საცი-
ლობელად გონების საგონებლობით
ჰგონებდეს რასაცა CD. განუმარტა-
ვია E.

ნ. იექუა, მეექუე, ნაექვ, საე-
ქუო; შდრ. იქვ.

ეხარებინა ხარება მიერთმია ZA.

ხარება შეერთმევიანა B.

ეხატა გამოხატულ იყო ZAB.

ეხების (+ 4, 15 გოდება Z) შე-
ეხების ZABCD.

ეხებების Cb.

ეხეფა ნ. ეხუეფა.

ეხი კლდე გამოხატეთი ქვაბივით
ZAB.

ეხი არს კლდე არა ჰვაბად გამოფე-
თილი, არამედ მცირე(დ) გამოხატე-
თი საზრდილობელი რამე CD. წიშ-
ბურელი კლდე E.

ეხილების Cb

ეხილვების Cb.

ეხლათების Cb.

ეხნენ შეეხნენ ZAB.

ეხოს (2 შჯულ. 21, 2) ეახლოს
ZA.

ეხენა ნ. ექენა.

ეხუეფა⁶ ევეღრა ZA.

ევეღრასავით B.

ეხუმრა ხუმრობა უთხრა ZAB.

ეპილყვის ეყვის ZAB.

განუმარტავია CDE.

ეპიპიბი Cb.

ეკმარა მოეხმარებინა ZAB.

ეკმარებოდა შემწე ექ(მ)ნებოდა
ZAB.

ეკმო დაეზაბა ZA.

დეძიანა B

ეკხენა⁷ მოაგონდა ZAB.

ეკხენა ეხსენებინა ZAB.

ეჭი სამი მილი ერთი ეჭი არს ZA.

სამი ათასი ბიჭი B. ერთი ეჭი არს
სამი ათასი ბიჭი, რომელსა ფრანგი
ლელას უწოდენ Ccb. ერთი ეჭი
არს ექვსი ათასი ბიჭი — (+ [ა ეჭი
ვ მილიონი არის] D) CqD. ერთი
ეჭი თორმეტი ათასი ადლია E.

ნ. მილი 2, ფარისხი, ფარსანგი.

¹ ნუსხებშია: „ეწვიმა“. ² ნუსხებშია: „ექვნიები“. ³ ნუსხებშია: „ექვრიტა“.

⁴ ნუსხებშია: „ექვი“. ⁵ ნუსხებშია: „ეხეფა“. ⁶ ნუსხებშია: „ეხსენა“.

ეჭიბო მეფის მაგიერ მალაპარაკე
ZAB.

წინამდებო მდგომარეობა CD. კლასი-
ხიანთ უფროსი E

ნ. აღმოსტალი.

ეჭიანი (ეპინე B, ეპინი E) (თევზ.)
თევზი რამე არს მცირე, ზღვასა
შინა ნავთა დააყენებს, რა ნავს
მთეგილოს ZA.

(თევზ.) თევზი რამე არს მცირე
ზღვაში, ნავთა დააყენებს, რა ნავს
მოეკიდოს B. ესე არს თევზი მცირე,
რომელი ნავსა დიდსა სლვისაგან
(მლვათაგან D) დააყენებს, რა შებმა
უყოს CD. (თევზ.) მცირე თევზია,
რომელი ხომალდსა დააყენებს სლვი-
საგან E.

ეჭიანი ართრონი არს და თავად
მრავალთათვის მოვალს, ვითარ-
იგი ვიტყვით: ვამეფებ, ვაკეთებ,
ვაყმობ, (+ ვამონებ A), ვამო-
ყვრებ, ვაშენებ, ვაპირებ და
ესევითარნი; ვმეფობ, ვმონებ.
ვმოყ(ვ)რობ, ვპირდები, ვიქ,
ვიტყუი და ესევითარნი; ვგზანი,
ვზილავ, ვღვებ, ვღვენ, ვწერ
და ვითარნი, — ყოველთა ზე-
და — ლს (+ ხოლო ბოლოდ
კერძოთარ საკუთართათვის:
ღმრთი, კაცენრიც, ზეცივი,
მკაცრი, სიტყვითა, საქმითა,
იმავ და ესრე ყოველთა ბოლოდ
მოვალს A¹) ZA

ართრონი არს და თავად მრავალ-
თათვის მოვალს, ვითარ-იგი ვიტყვით:
ვამეფებ, ვაკეთებ, ვამოყვრებ, ვაშენებ,
ვაპირდებ, ვამეფებ და ესევითარ-
ნი; ვმეფობ, ვმყოფობ, ვმონებ, ვპი-
რდებ და ესევითარნი: ვგზანი,
ვზილავ, ვღვებ, ვღვენ, და ესევი-
თარნი, — ყოველთა ზედა მოვალს,
ხოლო ბოლოდ კერძო ვითარ საკუ-
თართათვის: ლ'თსავე, კაცთავე, მკეც-
თავე, სიტყვათავე, საქმედავ, იმავ და
მისთანათანი მოვალეების B.

[3 ნ. გივის, მივის, უეს].

ვ'ა ვითარცა, ქარაგმით ესრე(თ)
ითქმის ZA.

ვაადვილდ ადვილ ვაქმნიე ZAB.

ვააზაერე (+ ვეფხის-ტყ.² Z) აზა-
რები ვსაქმე ZAB.

ვააზატი აზატი მივეც ZAB.

ვაამანი არარაჲ ZAB.

არარასათვის Cb. არარა. ვი-
რამ: „ვაამნისა კონება ვაამნისა
არისო.“³ მამათ-ცხ. მ: „მამა მამა
დამა ტამარსა შინა კერპთასა
და დაიდვა ძვალი თავით, ხოლო
ეშმაკთა კმე-ყვეს: შენ, ვინმე, ვაამ-
ნო დედაკაცო, მოვალე ჩვენ თინა
აბანოსა“⁴ Cb. ვი-ს-რ-ამ: „ვაამნისა
საქონელი ვაამნისა არისო“⁵ CqDE.

ვაგინე გინებულ ვყავ ZAB.

ვაგლაზ ვაი (ვაიი AbB) მე აწ
ZAB.

ვაი აწ CD. განუმარტავია E.

ვაგონე გონებად უგდეც ZAB.

ვაგრძელბ Cb.

ვადი (+ 2 მეფ. 23, 10 ZA)

კრმლის ჭვარდი ZABCbq.

კრმლისა D. კრმლის კოტი E

ვადილბ Cb.

¹ ეს დახარტი გადახაზულია: 1. პი. * შტრ. ვეფხის-ტყეოსანა, სტროფი 463, 3.
² ნ. ვისრამიანი, „ქართული“, 20 19 ⁴ შტრ. A—105, 192 r, 2 („ვაამნის“).

ვადო ერთი ვადო შთაბრუნეს 75
საწყევსა (საწყაულსა B) ZAB.

ერთი ვადო შთაბრუნეს საწყაულთა
სამეოცდაათებრთა CD. ერთი
ვადო შემდლებელ არს შთაბრუნად
საწყაულსა სამეოცდაათორმეტთა.
ო ს ი ბ ო ს შ ი: „დაბრუნდა ზღვა
ვადოთა სამ ათასთა“ E.

ნ. საწყავი, საწყაული.

ვაგბა ნწუხარე(დ) გლოვა, ტი-
რილი ZAB.

მწუხარედ ტირილი და გლოვა Cახ.
განუმარტავია CqDE.

ნ. ვეგბა, მვაგბელი, ტირილი.

ვაე, ვაე (7, 4 მიქია) ვამ, ვამ ZAA.

შდრ. ვაი, ვამ.

ვაზი (ხე) ყურძნის ხე ZA.

(ხე) BCDE.

ნ. უსურვაზი.

ვაზირობა საქმის რჩევა ZABCaB.

შდრ. ვეზირი.

ვაზნა თოფის წამლის ჭურჭელი.
სხვათა ენაა, ქართულად მუხ-
ტ ი ჰქვიან Z.

თოფის წამლის ჭურჭელი, მუხტი
Aa. თოფის წამლის ჭურჭელი
AbBCaB. თოფის წამლის ჩასაყრე-
ლი D. განუმარტავია CqE.

ვაზრი (ვაზრი თუ ვარზი C)
(2 მეფ. 12, 31) მახვილია ცელი-
ვით ZA.

მახვილი ცელივით (2 მეფ. 12, 31)
გინა ტყავის საფხევი B. არს მახვილი
მსგავსი ცულისა (+ 2 მეფ. 12, 31
Cbq) C. 2 მეფ. 12-31: „მოსწყვი-
დნა ტაბრაკითა და ვაზრითა რკინისა-
თა“ DE².

შდრ. ვარზი.

ვათფე ღამეს გაგათენებ ZAB.

ვათქმე ვათქმევიწე ZAB.

ვაი (+ 1 კორინთ. 9, 16 Z) ZCa

ნ. ოტი; შდრ. ვაე, ვამ ვოი.

[ვაი შენ, ვამ შენ ნ. რაკა].

ვაკახი სამკრეა ZA.

[ვაკახი] და სამკარი ვაი
არიან B. (+ ვაკახი CqD), ვარზა.
მანგი და სამკარი სამეფო
დაიგივეა CD. ვაკახი, ვარზა.
მანგი და სამკარი სამეფო
თია E.

ვაკე (+ 40, 4 ესაია ZAb) ქვეყ-
ნა ბრტყელი ZAB.

ბრტყელად სწორე Cახ. განუმარტა-
ვია CqDE.

ნ. აღმართი, დაღმართი, სი-
ვაკე.

‘ვაკეოხე E.

ვაკინთი შალი, სკლატი ZA.

შალი სკლატივით B. სკლატი, გის
შალი (+ ნოსელი გრივლი Cq) C.
ნოსელი გრივლი D.

შდრ. ჭაკინთი.

ვაკმი ვაყოფინე, გინა დავაკმი(ვ)
ZAB.

[ვალ ნ. აავლინე, ავლინი, აღმოსა-
ვალი, აღსავალი, გავლება, გაფ-
ლენა, გამოავლინა, გამოსლვა.
განსლვა, გარდავლა, დავლენა,
დასავალი, ვალნ, ვლა, ვლეს, ვლ-
და, თავს ასლვა, თავს აუვიდა,
თავს გასლვა, თვთმავლა, ის წა-
ვა 2, მავალი, მამათ-მავლობა,
მივლინებული (მოციქულთა-
ნაც), მოვლენა, მოვლინებული,
მომავალი, მოსავალი, მოსას-
ლველი, მოსლვა, მოსრული, მო-

¹ შდრ. A—675, 139 r, 14. ² მოწმობა გადახაზულია Cq-ში. ³ Cb-ში წყაროზე
მითითება გადახაზულია.

უვლინე, მუუვლინე. საველო, სლოვა. უვლინი. უვლი. ქუეწარ-
მავალი, შე-გარე-ვლა, შე-გარე-
ვლეს, შესავალი, შეუალი, შეა-
მავალი. ჩასლვა, ცუდმავალი,
წავლა. წარმავალი, წიალ-მოსლ-
ვა, ზეალ; შდრ. ვედ (ვედ).
სლვა).

ვალალა (7, 14 ოსე) ესე არს ვა-
ეზა, კენესა, გინა სიტყვიანი ტი-
ლი ZA

(7, 14 ოსე) ესე არს ვაეზით კენესა,
ინა სიტყვიანი ტირილი B. ვაეზით
კენესა (+ გინა სიტყვიანი ტირილი
C) CD. ვაო კენესა E.

ნ. ივალალა.

ვალანა (ვალანებ C) (+ 49, 31
იერემ ZAm) რაოდენნი კლიტე-
რით მოიკრძალებიან, ვაღა-
ნად უწოდენ, რომლისათვის
კლიტეთა ვაღანდ (ა) რად
უწოდ(დ)ეს ZAB.

რაოდენი კლიტებთა მოიკრძა-
ლ(ან) ვაღანად უწოდებიან, რომ-
ლისათვის კლიტეთაცა ვაღან (ა) ღ-
ო უწოდეს C.

შდრ. ვალანებ, ვალანლარი.

ვალახებ (+ 49, 13 იერემ. Z)
ვალახეთ ZAB.

ვალ ნა.

ვალახოს (ა) ევა B
ვალახოს (ა) დანაკრკული ZAB.
CD

ვალახი I.

ვალახლარი კლიტე ZAB

ვალახი ვალანა, ვალანებ.

ვალახი I

ვალახი I

ვალახი I

ვალახი I

ვალახი BC ვალახი DE

ნ. დავალეზა, ივალა, მევალე
მოვალე: სავალეზელ

ვალნ (ნ, 28 ივავ.) იარების ZAA.
ვალსამოხ (ზე) ბალსინი ZABCD.

(ზე) ბალსინის ზე E.

ვამზადე მზა ვეავ AbB.

ვამზადებ მზა ვ(პ)ყოფ ZAA.

ვამი ვაა მე ZAB.

ვაი CDE.

ვამცენ (7, 23 იერემ.) ვასწავლე
ZAA.

[ვან ნ. მოვანება].

ვანა (+ 8, 3 მარკ. ZAB) სადგო-
მი ZABCDE.

შდრ. ვანი.

ვანარდომე გავრდომილულ შევ(პ)-
ქენ ZAB.

ვანაცვალე მის(ი) სანაცლო ვეავ
ZAaB.

ვანდეგ მინდობილ ვეავ ZAB.

ვანი (10, 18 საქმე) სადგომი ZA.

ნ. დავანა, სავანე; შდრ. ვანა.

ვაა (23, 13 მათე) კმა სავაებო
ZA.

კმა სავაებო BCb. განუმარტავია
CqDE

ნ. ვეზა; შდრ. ვაე, ვაე; ვაი.

[ვაა შენ, ვაი შენ ნ. რაკა].

ვაპირებ შევაპირებ ZA.

ვაპირებ ვლამი ZA.

ვაჟანე ეამნობა ვათქმევინე ZA.

ვამნოვა ვაი, იკ B.

ვაჟი (+ 1 სოფ. 30, 19 ZAA) წუ-
ლი. კაცთან ნახე ZAB.

წული Cb. განუმარტავია CaqDE

ვაჟინა სასმელი B

ნ. მევალინე.

ვარ (ნ, 28 ივავ.) ვარ (ნ, 28 ივავ.)
ვარ (ნ, 28 ივავ.)

ვარ (ნ, 28 ივავ.)

ვაშუფი C.ს განუშარტავი D¹
ვარა 1 კორინ. 9, 1 Z.

ვარა ესე არს ყვევილთა მრავალ-
ფოთლობა ნამეტნაობით ბუნე-
ბითსა ZA.

ესე არს ყვევილთა მრავალ-
ფოთლობა ნამეტნაობით ბუნე-
ბითსა CD.

ვარავი მანგლის ყუ(ვა) ZABCDE.
ვარავლთა ნ. ვარვალთა.

ვარაი დამანიტასთან ნახე ZAB.

ვარანგნი ვარგნი თუ მრავალს
შემძლებელნი ZAB

ვარგნი CD. ვარგნი
ს. შვიყარნა
ხლთასი. ვარგნი მგონია E¹.

ვარაყი სხვათა ენაა, ქართულად
ქან ღ. ჭეიან ZAB.

ვარგა კეთილთან სათქმელ-ა ZAB

ვარგა, ვარგებული. ვარ-
გა სავარგებელი.

ვარგე რგება უყავ ZAB.

ვარგებული კაცი სავარგებელი
ZA.

ვარგნი B

ვარგი არა თუ ავი (ავნი B). სა-
ვარგონი ZAB.

ვარგებული C. ს. ვარგელი D

ვანუშარტავი E

ნ ვარანგნი.

[ვარდ ნ. ამოვარდნა, დავარდნა.
დავარდნილი, შეუვარდა, შთა-
მოვარდნა, ჩამივარდა; შდრ.
ვრდომა].

ვარდი (ხე) ZABCDE.

ნ. ბალახავარდი. მევარდე, სა-
ვარდე, სავარდი, სავარდისწყლე.
ვარდის-წყალი ZAB.

ვარდკანაფა (ნალ.) ZABCD¹

ვარდკაჟაჟა (ბალ.) ZABDE

(ბალ.) კოდი C.

ვარდკობა ჭიჭიჭეში ZABCDE

ვარდობისა (ს. 7 ესთერ) ოქსი,
ZAA.

BCDE

ბალ. (მთ. ენა) ან. ე.

ვარვალთა (ვაოვალთა BCD,
იოპიპოს. კოლონოთი

უკვე CD) ათა შორს ემონაჟა-

ლა ვარვალთა (ვარვალთა BCD)

მისდა მიმართისა სილალთა ღ-

ვინებთანა ZABCD

ვარზი (6. 14 ბარუქ) ვაზრ, მავ-

ვილო კელავით, გინა ტყავ-

საფხეც ZAA

ბალ. (6. 14 ბარუქ) ან. ან.

შდრ. ვაზრი.

ვარია (ფორ.) ესე არს ქათმი

ჯიდი წიწილი; ვარია ჰქე-

ნ ჰქე ჩამოკრულს(ა) უ. მავარ-

ქარავმასა, ვარიას ეძახან

გლეზნი სადღობელსა, ვარი-

ვითარმედ არა ვარა წინაუქ-

ZA.

ფორ. (6. 14 ბარუქ) ან. ან.

ქარავმას უამგვარს; ვარიას ეძახ-

ან სავარდელს; ვარია, ვითარმედ არა

არა ბერი B. (ფრინ.) ვარია არს

ფორ. წიწილი; ვარიად ითქმს

ქუთადელის დიდი ბავია; ვარია

ეწოდებოდა ჰქე ჩამოკრულ ქარავმას უ

¹ შდრ. ქართლის ენა-ბა, ს. ყ ა უ ხ ი ნ ე ი ლ ი - გამოსც. 25. 2013. (E-ში წყა-
რის დასაბუთება და მიწოდება განმარტებიდან დადგენილი).

ვარია უ ამგვარს ქარავმას ეწოდებოდა, რომელ არს მძიმე. სადა სიტყვას ქვეით უჭდეს. მუნ კმისა დადაბლება ემს B.

უ ამგვარს ქარავმას ეწოდება, რომელ არს მძიმე. სადა სიტყვას ქვეით უჭდეს, მუნ კმისა დადაბლება ემს B.

ვარიგე რიგი ვაძლიე ZAB.

ვარმანდი ანაფორა ZABCFE

შდრ ქარმანდო.

ვარმე კურტაცი ZAB

ილმავი, კურტაცი CD. : მუფ.

მ, 4 : ევარმე და ჩაუხუტი სულა-

ნაიკვა ვაშუ- და მას ზედა

ქ, იოს-ქოს-დამაღრობე-

ლა ვარსე მზრძოლსებრ- E.

შდრ. ვარზი. ვარში ქარმე

ვარსანიმ სტოვავა ZABCD.

ვარსანიმ დლაქი ZAB.

შდრ ეარსურ.

ვარსანიმ (+ 1 მეფ. 11 BCs)

დლაქით ZABCh.

ვარსამფილილა (ვარსამფილილა

CDE) მირონ-ს ჰონ(ნ)ელია

ZABCh

მირონის ს. (ელზელი

CqDE) CqDF

ვარსკვლავი ნ. ვარსკულავედი.

ვარსკვლავი ნ. ვარსკულავე.

[ვარსკვლავუდედი ნ. ცისიერი].

ვარსკულავედი (ვარსკულავე BC.

ვარსკვლავი DE) (2 მეფეთა

13, 18) ესე არს სამოსელი მე-

ფეთა ასულთა ნემსურად ნაქე-

რი ოქრომედიოთა და მისთანა-

თა ZA

(- 2 მეფ. B) (ელზელი

მირონის ს. BCDE) (2 მეფ. 13, 18)

სამოსელი ნ. არს ამფეთა F

ვარსკულავე (ვარსკვლავი DE)

(+ 1, 16 დაბად. ZAA) სიმრავ-
ლე ვარსკვლავთა არს მერვესა
ცასა ზედა ZA.

ვარსკვლავისა სიმრავლე არიან
მეოცესა ცასა ზედა, ხოლო ცა
ესე მოიქცევის დასავლეთ აღმოს-
ვალის მიმართ შვიდი ათას და
ოცსა წელ წაღთა შინა ერთ გზის B.
ვარსკვლავთა სიმრავლე არიან მერვე-
სა ცასა ზედა, ხოლო მოიქცევის ცა
ესე დასავლეთიდან აღმოსავლეთის
კერძო შვიდი ათას ოცსა წელთა
წაღსა შინა ერთ გზის. ხოლო არს
ცისა მის სიმრავლე ათასწერ ბევ-
რის-ბევრი და ოთხას სამოცდა შვი-
დი ათას ცხრას ოთხმეტე) ოცი ეჭო.
ხოლო სიგრცე მისი ორას ერვას(ი)
ბევრის-ბევრი და ოცდა სამი ათას
გუგასი ეჭო. ქვეყანით იქმდე ოცდა-
ხუთი ბევრის-ბევრი და შვიდი ათას
სამასი ეჭო. ამ ცაზედ ექვსი რიგ
ვარსკვლავთა ერთი რიგი ათხუთმეტი
ვარსკვლავთა, თვითო ას და ათშვიდ-
მეტე რიგ ქვეყანის ოდენია, მეორე
რიგი ვარსკვლავთა ორმოც(ც)დახუთი
თვითო ოთხმეტე) ოცდასამი რიგ
ნის ოდენია. მესამე რიგი ვარსკვლავთა
ორას და ოცდასამი ოცდასამი
ათორმეტე რიგ ქვეყანის ოდენია, მე-
ოთხე რიგი ვარსკვლავთა (+ ოთხას Cb)
სამოცდა ათორმეტე, თვითო
ორმეტე) ოცდა ათორმეტე რიგ ქვეყანის
ოდენია. მეხუთე რიგი ვარსკვლავთა
ორას და შვიდას, მეექვსე რიგი
ათქვამეტე რიგ ქვეყანის ოდენია. მე-
შვიდე რიგი ვარსკვლავთა წელიწად
ძლივ ჩანან, თვითო ათორმეტე რიგ
ქვეყანის ოდენია Cab. ვარსკვლავთა
არიან მერვესა ცასა ზედა, ხოლო არს
ცისა მის სიმრავლე ბევრის-ბევრი
ხუთას სამოცდა ათშვიდმეტე
(+ ოცდა ოთხმეტე) D) ათასი ეჭო.
(+ 1) (2) ორას ორმოცდაათი
ეჭოთა და ოცდასამი ოცდასამი ეჭო.
ქვეყანა (+ 1) მეფ. ოცდახუთი
მეტე რიგ. მესამე რიგ. მესამე

მეჭის რიგი ვარსკვლავია. ერთი რიგი ათხუთმეტი ვარსკვლავია, თვითონ ას და ათმეიდმეტყერ (ასდაჩემდმეტყერ D) ქვეყნის ოდენია. მეორე რიგი ვარსკვლავი ორმოცდახუთია, თვითონ ოთხმოცდაათყერ ქვეყ(ა)ნის ოდენია. მესამე რიგი ვარსკვლავი ორას და რვაა, თვითონ სამოცდაათორმეტყერ ქვეყ(ა)ნის ოდენია. მეოთხე რიგი ვარსკვლავი ოთხას სამოცდაათოთხმეტია, თვითონ ორმოცდაათორმეტყერ ქვეყ(ა)ნის ოდენია. მეხუთე რიგი ვარსკვლავი ორას და შვიდია, თვითონ ოცდაათექვსმეტყერ ქვეყ(ა)ნის ოდენია. მეექვსე რიგი ვარსკვლავი წულილად ძლივ ჩანან, თვითონ ათორმეტყერ ქვეყანის ოდენია CqD. ვარსკვლავნი არიან მერგესა ცასა ზე. ზოლო არს ცისა მის სიმგრავლე ბუერის-ბევრი და ზუთას სამოცდაათმეტყერ ათასი მილიონი. სივრცე მისი ორას ორმოცდაათი ბევრი და ოცდა სამი ათასი მილიონი. ქვეყნიდამ იქიმდე ასოცდახუთი ბევრი და შუადი ათასი მილიონი. მას ცაზე ეწესი რიგი ვარსკვლავია. ერთი რიგი ათხუთმეტი ვარსკვლავია, თვითონ ას და ჩვიდმეტყერ ქვეყნის ოდენია. მეორე რიგი ვარსკვლავი ორმოცდა ხუთია, თვითონ ოთხმოცდაათყერ ქვეყნის ოდენია. მესამე რიგი ორას და რვა ვარსკვლავია, თვითონ სამოცდაათორმეტყერ ქვეყანის ოდენია. მეოთხე რიგი ოთხას სამოცდაათოთხმეტე ვარსკვლავია, თვითონ ორმოცდა ათორმეტყერ ქვეყნის ოდენია. მეხუთე რიგი ორას და შვიდი ვარსკვლავია, თვითონ ოცდაათექვსმეტყერ ქვეყნის ოდენია. მეექვსე რიგი წრილინი არიან, ძლივ ჩანან, თვითონ ათორმეტი ქვეყანის ოდენია E.

ნ. მწუხრის-ვარსკულავი, შვიდმოქცივი ვარსკულავი (ფილაგთან). ცისკრის-ვარსკულავი (აფ-

როდიტ'თანაც), ძალდი ვარსკულავი.

ვარსკულავ-მორბედი რომელ არს ტატანი ZA.

ლამით რომ ვარსკვლავსავით ჭაფ. ჩინდება B.

ნ. მნათობი, ქუხილი, ცისიერა, ვარსკრა დლაქია Cq.

ნ. ვარსამი.

ვარჟა სოკოა ერთი ZAB.

ერთი სოკო(ა) CDE.

ვარშამანგი (+ 39, 26 გამოსლ. ZAa) თავს(ს) სახვევი ZA.

თავს სახვევი, გინა ბევთ B. თავს მოსახვეველი CD. თავს სახვევია E

ნ. ვაკასი.

ვარში (1 მეფ. 18, 4) ვარმე ZA.

განშარტავია E.

ვარცლი (+ 14, 32 დანიელ ZAb)

არს მცირე ნავი, ზოლო ცომისა ბურეჯსაცა ვარცლსა უწოდენ ნავის მსგავსებობისათვის ZA.

ვარცლი ეწოდების მცირესა ნავსა.

ზოლო ცომის ბურეჯსა მით ვარცლს

უწოდენ, ვითარმედ გვანებიათვის მ.

ვარცლი ცომის საზელ(ელ)ს ეწოდების და ერთს(ა) ნავსაცა CD. განშარტავია E.

ნ. ნავი.

[ვარცხ. ნ. სავარცხელი].

ვარძში უარის ყოფა, რომელსა სპარსნი (პ)აშის უწოდენ ZA.

უ(ვ)არის თქმა BCabE. ვარძა ფიკვა CqD.

ნ. ევარძმა, იავარძმა, მე-ვარძმე.

ვარზუ (ფრინ.) (101, 6 ფსალმ)

ფილაკვანი ZA

(ფრინ.) (101, 6 ფსალმ.) მ. (რჩინ) CDE.

¹ ნუსხებშია „ვარზუ“.

ნ. ფილაკვანი.

ვარჯი (+ 24, 23 ეზეც. Z) კაცთ
ქოჩორი, გინა ხეთ შვენიერო
რტო(ნი) ZA.

კაცთ ქოჩორი B. ქოჩორი თუ
შტოგები C. ქოჩორი D. (2 სჯულ.
12, 3; მსაფ. 16, 14) დაღალი E.

ნ. ვარჯოვანი, თმა.

ვარჯის-ხადგმელი (39, 26 გა-
მოსლ.) ხო(ე)ირი ZA.

ვარჯიში თურქთა ენაა, ქართუ-
ლად სეფური ჰქვიან ZA.
სხვათა ენაა, ქართულად სეფუ-
რი ჰქვიან B.

ვარჯოვანი (17, 2 იერემ.) ხენი
რტო-შვენიერი, გინა ქოჩორი-
ნი ZA.

რტო-შვენიერი ხენი ვითარცა
ქოჩორიანი (17, 2 იერემ.) B

ვახაკა (ოთხტ.) მწვანე მცირე
მყვარი ZA.

(ოთხტ.) მწვანე მყვარი BCagD.
(მარომ.) მწვანე მყვარი Cb.

ვახასუმლე სასუმლოზასთან ნახე
ZA.

ვაშელოზილე B.

ვახილისკო (მარომ.) (90, 13
ფსალმ.) ბასილისკო. ესე არს
თვალთ მაცვდინებელი მჭეცო
გესლიანი ZA.

(მარომ.) (90, 13 ფსალ.) ბასილისკო.
თვალთ მაცვდინებელი მჭეცოა ესო-
დენ გესლოვანი B (მარომ.) ბასილი-
კონი. თვალთ მაცვდინებელი მჭეცოა
ესოდენ გესლოვანი C. (მარომ.) თვა-
ლით მაცვდინებელი და გესლიანი
მჭეცოა D. (მარომ.) თვალთ მაცვდი-
ნებელი და გესლიანი E.

ვასუღე სულჯუდ შევაგდეუ ZAB.
ვახხი წესიერი ვალის სარგებელი

ZA

ვალის სარგებელი

ვალ CD. ვალ. ვახშ.

ნ. მავახებელი, მოვახებ:

შდრ. ვახი, ვახში.

ვაფფფი ვაპატრონე ZA.

უფალ ვაფ B.

ვაჭილი თანამოსარჩლე. ვაჭირი.
მ-ზღური მოსარჩლე. რომელ

სკინოლოროსი ZAA.

თან(ა)მოსარჩლე AbCebD ფ
სოსარჩლე ს.მსკეროსი შანა ესოთ
B. თანამოსარჩლე, მოსდებით მოყვა-
ნებულსა მოსარჩლესა Cq. მოკმარეს
განდა, მოსე მყავს ვაჭილი, 14
როსიპო? უვაჭილებულსა: მშე-
ბენ მე ვაჭილი E

ნ სკნალოროსი

ვაქმნი ვაქნევიანე ZAB.

ვაქნე ვაქო ZAA. (55. 4 სჯულ.)
ვაქო B.

ვაქნევიანე ანა შეკასლეს ე B

ვაშა, ვაშა, (ვაშა BCDE) (34, 25
ფსალმ.) მოასწავებდა მოთისგე-
რისა და საწადლოს ნ-მოზიგესა.
რომილ არს მათოთოთა ნოთა
ეს-ს-ვა-ხ Z

(ა. ვაშა, იაშა BD) მოასწავებდა
მოთისგესა და საწადლოს მომთხვე-
რისა (+ 24, 25 ფსალმ A) ან D ვაშ.
ნ. ვაშა ვაშა ვაშა ვაშა
C D)

ნ. ევაშა, ივაშა.

ვაშარანი (10. 10 მათ.) ესე ზო-
გდა სახელი არს ყოველთა
მოასდებულთ: გვაღაგთა. ტო-
მარათა ვილავარეთა. პანდიკთა,
მასალთა, მახალაეთა. მუღლაკ-
თა. ხალთასა, ჩიჭვსა. ბალანტსა,

1 წყაროში: ვარჯოვანთა. 2 შდრ. A- 675, 209 r, 9

თალიასა. ხილინდარსა, ჟუზ-
დანსა, (+ თალიასათა Ab), ჩა-
ლათასა და მისთანათა ZA.

ესე ზოგადი სახელი არს ყოველთა
შთასადებულთა: გვალავთა, ტომარა-
თა, ველავარკთა, მანდიკთა, მახალსა,
მახალკსა, შულდაკსა, ხალთასა, ჩაქვ-
სა, ბალანკსა, თალიასა, ხილინდარსა,
ჟუზდანსა, ჩალათათა, თალია და მის-
თანათა B. ვაშკარანი ზოგადი სახელი
არს ყოველთა შთასადებულთა. ესე
ვაშკარანი ეწოდებოდა: გვალავსა, ტო-
მარასა, ველავარკსა, მანდიკსა, მახალ-
სა, მახალკსა, შულდაკსა, ხალთასა,
ტავარკსა, ჩაქვსა, ბალანკსა,
თალიასა, ხილინდარსა, ჟუზდანსა,
ჩალათასა, ჟალდანსა, (+ თალია Cb),
და მისთანათა C. ბალანტი კისა შთა-
სადებელი D. მანდიკი E.

ნ. ჟურჭელი.

ვაშლატამი (ხე) ZABCb.

ვაშლი (ხე) (+ 2. 3 ქება ZA)
ZABCDE.

ნ. მარტვაშლა. მონის-ვაშლი,

სიქ ვაშლა. ჩიტვაშლა

ვაშტი (+ 2 შჯულ. 20. 1 ZA)
მოლაშქრე ZAB.

მსახურნი, გინა ჟირ(ნი) CD. ყმა-
ნი E.

ვაშურთ 11, 14 კრომ. Z.

ვაცი (ოთხფ.) (4, 23 ლევიტ.) მა-
მალი თხა ZAA.

(ოთხფ.) მამალი თხა (30, 35 დაბად.)

Ab. (ოთხფ.) BCDE.

ნ. გუნდავაცი, თხა, ირემვაცი.
ვაციკი (ოთხფ.) სამამლე თიკანი
ZABCD.

(ოთხფ.) ჩეზირი E.

ნ. თხა, ჩეფიჩი.

ვაცირემი¹ (ოთხფ.) (39, 1 ობ)

კარირეზი ZAB

(ოთხფ.) (39, 1 ობ) Cb.

ნ. იპპოკენტავროს

ვაციხწყურა (ვაციწყურა ZA-
CbqDE) (ბაო.) ZABCDE

ვაციოდინე ცოდნა ზოგადი ZAB.

ვამლევინი ძლევა ვაქნევინი, ზო-
ცემინება ვაქნევინი ZAB

ვამლივე (ვამლივი B) მიცემს ვე-
ცადე ZA

მიცემა უყავ B.

[ვაწი ნ. წამი].

ვაჭამე საჭმელი მივეც ZAB.

განუშარტავი Cb.

ვაჭარი (37, 25 დაბად.) მსყიდვე-
ლი ZAA.

ნ. ვალდელ (+ 2 მცხე 10, 15 Ab)

AbB. მსყიდველ-გაყიდველი C
განუშარტავი DE.

ნ. დიდვაჭარი (ბოჭაქსანი,
ივაჭრა, სავაჭრო, შეევაჭრა.

ვაჭირვე Cb.

ვაჭურები Cb.

ვახ შურისგების კმა ჯლუხურად
ZAA.

(უკმ.) AbBCDE

შდრ. ვაშა, ვაშა.

ვახად-ალმდგომი (ვახაჯ CDE)

(2 შჯულ. 19, 19). მართლის გა-
მამტყუენებელი ZA.

მართლის გამამტყუებელი B. ვახა-
დ-ალმდგომი მართლის გამამტყუენე-
ბ(ე)ლად ალმდგომი(ა) CD. ვახა-
დ-ალმდგომი — მართლის გამამტყუენე-
ლად ალმდგომი E.

ვახახუნე Cb.

ვახებ (42, 8 ობ.) შეევახებ ZAA.

ვახეთვე Cb.

[ვახ-ვახ ნ. ვაშა-ვაშა].

¹ წყაროში: „ირემ-ვაციტაჲ“.

ვახვეწებ ნ. ვახუეწებ.

ვახი საკრავია ერთი ZAB.

საკრავია ტყილი (+ გინა ვახში
ვალისა C) CD. საკრავია E.

ვახი ვახში ZAB.

ვახუეწებ¹ Cb.

ვახშიში მწუხრი საკმელი გლეხ-
რი Z.

(უქმ.) მწუხრი საკმელი AB (უქმ.)
მწუხრი საკმლობა Cb. (უქმ.) [საღა-
მოს საკმელი] D. (უქმ.) CaqE

ვახში (22. 25 გამოსლ.) ვალის
სარგებლს სარგებელი უწესო
ZA.

უწესო ვალის სარგებლის სარგებე-
ლი B. სარგებლის სარგებელი CD.
განუშარტავია E.

ნ. მევახში. მოვახშო: შღრ.

ვასხი, ვახი 2.

ვაქშირებ² Cb.

ვბედავ გაბედ(ე)ს ვლამი ZA.

გაბედუა მწადს BC.

ვბედევდ კაბედუა მენება ZAB

ვბირევდ გაზდმოზირეა მენება
ZA.

მოზირება მენება B.

ვბლარდნი Cb.

ვბლიყუსი Cb.

ვბრიყობ Cb.

ვბრძოლდი ევომოდუ ZAB.

ვბურევდი დავბური ხოლმე ZAB.

ვგალობდ გალობას ვიტყოდ
ZAB.

ვგებდ ვიცდიდ(ი) ZABCDE.

ვგებდეთ (8. 17 ესაია) ვიცდიდეთ
ZAa.

ვგზავნიდი (ვგზანიდი A) გზავნა
უყვი ZAB.

ვგდესდი Cb.

ვგდოქდი Cb

ვგმობდი Cb

ვგაოდებდი გაოდება ვყვი ZAB.

ვგონებდი მოგონებად ვყვი
ZAB.

ვგუემდი (ვგუშმლა Z. ევუემდ
B) ვსცემდი ZAB.

ვაალობდი Cb

ვწდ ესე ორი ღოკ ქარაგმინი
ვროთარ მედ ა. ბტყვის ZA.

ვროთარმედ ქარაგმით იტყვის B.

ვდარაჯობდ დარაჯად ვიყვა ZAB.

ვდარბაზობდი (ვდარბაზობდ B)
დარბაზს ვიყვი ZAB.

ვდგა 1. 17 ფილიპ. Z.

ვდებდ დავსდებდი ZAB.

ვდევ მდგომარე ვიყავ ZAB.

განუშარტავია Cb.

ვდივდ ვლევნიდი ZAE.

ვდივნიდი დევნა უყვი ZAB.

განუშარტავია Cb.

ვდივდი 3 იოსიპოს³: „მანა-
ნა მსგავსი თაფლისა სიტკბოთა
და გემოთა, ხოლო მსგავს არს
ვდელსა ნელსაცხებელისასა“
ZAB.

ვიოსიპოს³: „მანანა იყო მსგავს
(მგზავს DE) თაფლისა სიტკბოებითა
და გემოთა, ხოლო მსგავს (მგზავს
DE) არს ვდელსა ნელსაცხებელისასა
(ნელსაცხებელისათა DE)“ CDE.

ვდრტვნივდი⁴ Cb.

ვდ ესე ართრონი არს ბოლოსი,
ხოლელსა ვიტყვით: აქავე, იქივე,
კაცივე, ცხენივე და მისთანა(ნი)
ZA.

¹ ნუსხაშია: „ვახვეწებ“. ² ნუსხაშია:
ნუსხაშია: „ვდრტვნივდი“.

„ვახშარებ“. ³ შღრ. A—675, 38 v, 3.

ესე არს ბოლო. აქვე- რქვე, კაცი-
ვე და მისთანანი B.

წეორნი ესე ასონი ქარაგმ-თ
ვიდრე ითქმის ZA.

ვიდრე ქარაგმითა B.

ვეზა ვაეზა. ვეზა — დაბმულ
ვიყო; ვეზა — მობმულ ვი-
ყო ZAB.

ვაეზა CD.

განუმარტავია E.

ვეზი Cb

ვეზი Cb.

ვეზი კოჭი ZABCD.

განუმარტავია E.

ნ. კორნატი, პოლი.

ვეგნით 5, 25 გალატ. Z.

[ვედ (ვიდ) ნ. ადი, აუვიდა, აღ-
მაგიდოდა (აღმართთან), ვადო.
ვიდა, ვილოდა, თავს აუვიდა, მო.
მოლი, მოედ, მოვედ, მოვიდა,
მოვიდამ, მოხუდ. შეუვიდა,
ჩადი, ჩავედ, ჩავიდა, წადი, წა-
ვიდა, წარვედ].

ვედრება (+ 11, 14 იერემ. ZAb)
ხეყნა ZA.

ხეყნა B. მღდრა, სითხოველ-
თ(ა) თხოვ(ნა) CD განუმარტავია E

ნ. დაავედრა. ვედრი. ივედრა.
ლოცვა, შევედრებელი, შევედ-
რება, შემოვედრება, შესავედ-
რებელი.

ვედრი (ნ. : ლევეტ.) მიბარებუ-
ლი ZAb.

ხეყნა, განა აფა B.

ველი აღეთქვამ რასმე ZA.

ვეზიარე ზიარ ვიქმენ ZAB.

განუმარტავია Cb.

ვეზი Cb

ვეზირი სპარსთა ენაჲ, ქართუ-
ლად განმზრახი და ეპ-
რახოზი ჰქვიან ZA.

(უკმ) განზრახი, ვეზირი *თარგმ.*
ენა. ეპრახოზი ჰქვიან B. (უკმ)
განზრახი Cb. (უკმ) ციფე გრუ-
მარტავია D.

ნ. ვაზირობა, სავაზირო, უვა-
ზირო.

ვეზირი Cb.

ველაფარკი გარდისაგდებელი
(გარდისაგდებელი Cq) ტომარი
ZAC

გარდისაგდებელი ტომარი B. (უკმ)
გარდისაგდებელი ტომარი DE

ნ. ვაშყარანი.

ველაშმაგი ეფთვიმი ქარ-
თველი: „ვეზირი სილიტანიე
ვეცხლისა თქრთ ცუჩელი
ველაშმაგისა ხატებითა“¹ ZAb.

ველაშმაგი Cb.

ველაშმაგი Cb.

ველაფიცი ტელათ აშოკთ თამა-
ნობა ZAB.

აშოკის ტელათ თამაშება Cb. კე-
ლათ აშოკის თამაშება. ვეფხის.
ტა: „ველაფიცი, ველალობე“ Cag.
ვეფხის-ტა ველალობე, ველაფი-
ცი“ D.

ველი ველოდინები ZAB.

ლოდინი CD. მოველი E.

ველი (+ 3, 1 დანიელ. ZA) მიწ-
დორი დიდი ZAB.

მიწდორი CDE.

ნ. ველობი. მეველე, ტრამალი.
ველის-ზედათი ძველნი ებიფა-
ნიას ესრე უწოდდენ ZAb.

ველისკოსი (ველსიკოსი Z) ეა-
მიწვილილვით აღმწერელთა მათ

¹ შდრ. იოანესა და ეფთვიმეს ცხ-ბა, იე. ჟაგახის შეგილის გამოც., გვ. 31, 16.
: მოწმობა წყაროსთან ერთად გადახაზულია Cag-ში.

თარგმანთა მიერ სიტყვა ესე აღნიშნულ არს ველისკოსთა, ხოლო უველისკოსთ აღ არა აღნიშნული სიტყვა არა მტკიცე არს ZAB.

ველის-ყრდელი (12, 8 გამოსლ.) ყრდელი მხალი არს (+ რომელ არს A) ხასი, რომელსა თურქნი ქაუს უწოდენ. ხოლო ველური ყრდელი მას მიჰგავს და ვენაქის ღიჰასა და მწარეა ZA.

(ბალ.) ყრდელი ეწოდების მხალსა, რომელ არს ხასი, რომელსა თურქნი ქაუს სახელსდებენ, ხოლო ველური ყრდელი მას მიჰგავს და ვენაქის ღიჰასა, და მწარე არს B. (ბალ.) ყრდელი ეწოდების მწვანელსა ხასსა, რომელსა თურქნი ქაუს უწოდენ, ხოლო ველური მას მიჰგავს და ვენაქის ღიჰასა ჰგავს და მწარეა CD. (ბალ.) ვენაქის ღიჰს ჰგავს E.

ველოზი (7, 7 ზაქარ.) მინდვრისნი ტყეში Z.

მინდვრისნი (7, 7 ზაქარ.) Aa.

ველოდინები ვიცდი ZAB.

ველისკოსი 5. ველისკოსი.

[ველურ] 6 ვირი ველური, თათარი ველური.

ველური ვირი (ოთხვ.) (+ 14, 6 იერემ 2A) კანჯარი ZAB.

6. ვირი ველური.

ვემეტყულები (ვემეტყულები ZA)

ვემეტყულები ZAB.

ვეზრუნველი Cq.

ვეზრუნველი Cb.

ვენაქი (ბე) (+ 2 შჯულ. 6, 11 ZA) საყურძნე ZAB.

(ბე) (+ ესაია 5, [5], Cb) CDE.

6. მევენაქე.

ვები ზღაპარი B.

6. მევენაქე.

ვეზანა წითელ-შავი ZABC.

განუშარტავია DE.

6. რუხა.

ვერ (+ 30, 15 დაბად. ZAa) ვერასვით ZA.

ვერა BC. განუშარტავია DE.

6. ვერცა, ველარ.

ვერა არ ძალ-მიც ქნა ZAB.

ვერაგა კერპი B.

შდრ. ურევაგი.

ვერაგობა (+ ესე A) არს მრავალი ღონისძიება ღვაწლსა შინა, რომელსა მსოფლიონი კერპსა უწოდენ ZA.

კერპობა, ესე არს მრავალი ღონისძიება ღვაწლთა შინა B. სივერაგე არს კეთილად ყოფა ღვაწლსა შინა (+ და C) წინაუკმო ღონენი იგი კეთილგებათანი, სოფლიონი ღონისძიებად უწოდენ CD. ვერაგობა არს კეთილგებათა ყოფა ღვაწლსა შინა, რომელსა მსოფლიონი კერპად უწოდენ E.

6. სიბრძნე.

ვერანა B.

ვერადები Cb.

ვერცა 3 ვერა 4, 11 ZAa.

ვერცხლი ვეცხლი ZAB.

6. ვეცხლი.

ვერძი (ოთხვ.) (+ 22, 13 დაბად. ZAa) მამალი ცხოვარი ZABCD.

(ოთხვ.) E.

6. ცხოვარი.

ვერძი პირველი ზოდია ცისა ZA.

6. ზოდიაქო.

ვერძეჲ ქვირითა ორბეტლისა Z.

¹ ნუსხებში: „ვერძეჲ“.

ქვირითა B.

ვერზვა ნ. ვერზუა.

ვერზვი ნ. ვერზვ.

ვერზუა¹ (ბალ.) ZABCDE.

ვერზუ² (ხე) (+ 4). 1^ა უსაიო

ZAa) ZABCDE.

ვესავ Z.

ვებჟუ³ Z.

ვეფაცუნები Cb.

ვეფიცები Cb.

ვეფიცებში ვ(ს)ცდილობ რასმე ZABC.

(უქნ.) D.

განუშარტავია E.

ვეფიცები ფიცს ვაძლევე ZAB.

ვეფიცები ექულებში Cb.

ვეფრთხილები ფრთხილ ვექმნები ZAB.

ვეფხი (ოთხფ.) (+ 7, 6 დანერულ ZA) ZABCDE.

ნ. აქლემ-ვეფხი.

ვექლემ⁴ (7, 9 მიქია) ქვეშ დავრჩი ZAa.

ველარ აღარ იქმნების ZA.

არღარასავით B.

ველონები ღონეს ვეძიებ ZAB.

ვეყვი მეყვის(ი) ვარ ZAB.

ვეყოფი კმა ვარ მისთვის, გინა გავეყოფვი ZA.

მისი საყოფი ვარ; ვეყოფი — გა-

ვეყოფი B.

[ვეშ ნ. გავეშება].

ვეშააკი Ca.

ვეშაბი (2, 1 იონა) თევზია დიდი ზღვასა შინა უკიანესა, რომელმან იონა შთანთქა ZA.

(თევზ.) BDE.

(თევზ.) (ვეშაბად უოველიოვე უფროსად დიდთა ცხოველთა წყალთას უწოდს წერლი C.

ნ. გუელვეშაბი.

ვეშლები Cb

ვეც (+ 12, 7 იერემ. ZAa) მივეც;

ვეც — ვგვევე ZAB.

ვეცილები ცილებას უყოფ ZAB.

ვეცრუვე გაუმტყუნდი ZAB

ვეცხლი (+ 44, 8 დაბად. ZAa)

ვერცხლი ZABCD.

განუშარტავია E.

ნ. მოვეცხლული; შდრ. ვერცხლი.

ვეცხლის-ფრდილი 44, 8-დაბად.

ZAa

ვეცხლის-წყალი ZABCDE.

ვეძა მომეცაო წყარო ბუნ(ე)მით ZAB.

მეავე წყარო C. მლავე წყალ- DE.

ვეძაბუნები Cb.

ვეძგირები Cb.

ვეძიებ ვეძებ Cb

ვეძულავები Cb.

ვეძახუნები Cb.

ვეზვივი ნ. ვეზუვივი.

ვეზვიწვი ნ. ვეზუვიწვი.

ვეზვიწვი ნ. ვეზუვიწვი.

ვეზილები Cb.

ვეზილვები Cb.

ვეზნები (+ 52, 16 იერემ. ZAa)

მსხვერპლის საცავი ZABCa.

ტრაპეზი Cg.

შდრ. ჭეხნები.

ვეზრები Cb.

ვეზრწვი Cb

ვეზხენები ნ. ვეკსენები.

ვეზვივი⁵ Cb.

¹ ნუსხებშია: „ვერზვა“. ² ნუსხებშია: „ვერზვი“. ³ ნუსხაშია: „ვერცხვი“.

⁴ ნუსხებშია: „ვექვევე“. ⁵ ნუსხაშია: „ვეხვევი“.

ვებუნი¹ Ch.

ვებუნი² Ch.

ვესენები³ Ch.

ვეისინი, ვეისინი ნ. ვესინი.

ვზადიკობ ნ. ვზადიკობ.

ვზაყუავთ 2 კორინ. 4. 2 Z.

ვზამ ვიქ ZAB.

ვზადიკობ (ვზადიკობ Ab) ზა-

ტიკს ვყოფ ZAB.

ვზი (1 მეფ. 27, 5) მჭდომარე

ვარ ZA.

მჭდომ ვარ B.

ვზიდეთ Ch.

ვზივარ იგივე ZA.

მჭდომარე ვარ B.

ვზომ ზომას ვ(პ)ყოფ ZAB.

ვზრახავ ვლაპარაკობ ZA.

ზრახვას ვყოფ B.

ვზრდი ზრდას უზამ ZA.

ზრდას უყოფ B.

'ვთამაშობ' E.

ვთარგმნი თარგმანებას ვიქ ZAB.

განუმარტავთ E.

ვთესავ თესვას ვიქ Z.

ვთვლი ნ. ვთუალავ.

ვთმბ თიბას ვიქ Z.

ვთლი თლას ვყოფ ZAB.

ვთმობ მოთმინებას ვიქ ZAB.

ვთუალავ ვრიცხავ ZAB.

ვთხოვ თხოვას უზამ ZAB.

ვთხრო თხრას ვიქ ZAB.

ვო E.

ვიაკინთე ნ. ვაკინთე.

ვიაკინთი ნ. ვაკინთი.

ვიარე ვლე ZABCh.

განუმარტავთ CaqDE.

ვიგაობდ იგავს ვამბობ B.

ვიგაობდი იგავს ვიტყვდი ZA.

ვიგდე კელთ ვიპყარ ZAA.

კელთ ვიპყარ; ვიგდე — წილი

განვიგდე Ab. კელთ ზავიგდე; ვიგ-

დე — წილი განვიგდე B.

ვიგდე წილი განვიგდე ZAA.

ვიგდე (ფსალმ. 31, [8]) ზავიგდე B.

ვიგრი ქართლის ცხო(ვ)-

რებაში სწერია: ვახ-

ტანგს აქვდა თარი ვიგრიასო.

წმიდა ბასილი სწერს:

ლომი, ვიგრი და ვეფხიო. აწ ვიგ-

რის ტყავს ზღვის თევზის ტყავს

უქმობენ და კმელთა ცხოველიც

არს, მისი ტყავიც(ა) ეგრევე

ძვალთ მოლუსრმილია (მო-

ლუსრმილია Aa. მოლუსრმილი

Ab) ZA.

(ოთხფ.) ვიგრი არს, რომლისა ტყავ-

სა ფარად შემზადებენ, რომელსა

სპარსნი ქარგარდანს უქმობენ.

აწ რომელ ვიგრის ტყავს უქმობენ,

რომელიმე ზღვს თევზთა ტყავი არს,

რომელიმე კმელთა ცხოველთანი

B. (ოთხფ.) ვიგრი რაღაცა მკეცია,

ვეფხთან და ლომთან (აღომთან და

ვეფხთან Cq) აქსენებს წერდით. აწ

რომე ვიგრის(ა) ტყავსა უწოდენ,

იგი კორკოდილოს ტყავი არს, რომ-

ელსა ქართულად ზვითქი ეწოდე-

ბის. კვალად სხვა არს ოთხფერქი

ცხო(ვ)ელი, რომელსა სპარსნი დუ-

ზუბანს უწოდენ, და თევზიც არს

მსგავსი ტყავ-მოსილობითა მითი(თა)

C. (ოთხფ.) ვიგრი რაღაცა მკეცია,

ლომსა და ვეფხსა თანა აქსენებს წე-

რდით. აწ რომე ვიგრის ტყავს უწო-

დენ, იგი კორკოდილოს ტყავი არს,

რომელსა ქართულად ზვითქი ეწო-

დებთ D. (ოთხფ.) E.

ვიდა იარა ZABCD.

განუმარტავთ E.

¹ ნუსხაშია: „ვეზუნი“. ² ნუსხაშია: „ვეზუნი“. ³ ნუსხაშია: „ვეზუნი“. ⁴ ნუსხაშია: „ვეზუნი“.

6. ველ.

ვიდეგნები Cb.

ვიდოდა იარებოდა ZABCD.

განუშარტავია E.

6. სიარული, სლვა.

ვიდრე (+ 1 კორინ. 9. 15 Z) სა-
დასავით ZABCD.

განუშარტავია E.

6. გ'ე

ვიდრემდას (+ 26, 13 დაბად.

ZAa) სადამდის ZA.

სადამდისავით BCab.

ვიდრემე 19, 2 იობ ZAa.

ვიეთი (+ 3, 18 ებრ. Z) აწ რომ
ზოგს ეზახიან ZA.

6. მოვიეთთობათათს.

ვიეთი ზოგ ნახევარს ეწოდებიან, ბო-
ლო აწ რომელ ზოგს უწოდთ, ვიე-
თი B. ზოგნი ნახევარს(ა) ეწო-
დებიან და აწ(ე) რომე ზოგს(ა)
უწოდთ, იგი ვიეთ (ნ) ია CD. ზოგ-
ნი E.

ვივილოსი 5. ვვილოსი.

ვითამ რეცა ZAB.

ვითარ (10, 3 მარკ.) როგორ ZAa.

ვითარება ვითარებანი არიან
სოფელსა ამას შინა ქმნილნი
საქმენი და ეამთა ქეცენი, ნიეთ-
თა ნიეთეულობანი. ვრცელად
კათელორიას 35 თავში (+ სწე-
რია Z; იძიე AbB) ZAB.

ვითარება(ა) არს, რომლითა-იგი
ეკეთნიმე ვითარად იწოდებიან. კვა-
ლად ვითარება არს, რომელი-იგი
ზიარებისა მისისაგან სახელ-ნართაუ-
ლად იწოდებიან. ბოლო ვითარებათა-
განნი რომელიმე უკვე სულიერთა
სხეულთა შორის არიან, ვითარცა
მიწთომილებანი და სათნოებანი,
სენნი და სიმრთელენი (სამარ-
თლენი Ca) და იწოდებიან ანაგე-

ბად და გვარად. ბოლო რომე-
ლიმე სულიერთადა და უსულიერთადა
შორის, ვითარცა სიმეტრვალე, სიგრა-
ლე, შესახედადი, ნაკვეთი, შემთხვევად
(+ ძალი CB) და უძალი(ა)ბად. არიან
სახენი ვითარებისანი ოთხნი: ანაგები,
გვარად, ძალი და უძალიბა, შეხლომა
და შეხლომითი ვითარება, ნაკვეთი და
შესახედადი. ბოლო განუყოფელს ანა-
გები გვარსა, რამეთუ ანაგები ვიდრე-
მე ძნელად განსაგ(დ)ებელ არს და
უშრავალყამიერესი, ვითარ ცნობიე-
რება, რამეთუ არა აღრე შეიცვალე-
ბის ცნობიერებისაგან უშერებად.
ვგრეთვე მიწთომილებადია. ანაგე-
(ნი) უკვე არიან სიმეტრვალე და სიმეტრ-
ვალე და სიმართლე. ბოლო გვარ არიან,
კათედენი აღვილად შესაძლებელ და
მსწრადელ შესაძლებელ არიან, ვი-
თარ-იგი სიმეტრვალე, სიგრილე, სენი,
სიმრთელე და ეგევითარი. ესენი აღ-
ვილად შეიცვალენიან, უკეთუ იყენენ
მდგომ და ძნელად შესაძლებელ,
ანაგებად ითქვიან, ბოლო უსაყრელ-
თა(ე)სი. არს გვარი, ვინათგან გვარად
ითქვიან ორნივე, რამეთუ დაეგვარე-
ბის ვითრთიმე მათ გვარად კაცო-
არამედ ძნელად შესაძლებელი ვიდ-
რემე გვარი, ანაგებად ითქვის, ბოლო
აღვალად განსაგ(დ)ებელი მხოლოდ
გვარად ოდენ. მეორე სახე ვითარე-
ბისა: ძალი და უძალიბა, რომელნი
არა არიან მოქმედება, ბოლო ავს
სიმარჯვე ვითარ-იგი ვითრეთ ყრმა
ძალით მუსიკელად, დაღათუ არა აქვს
მოქმედება მუსიკელობისა, არამედ
აქვს სიმარჯვე შემწყნარებელად მე-
სიკელობისა, ბოლო პირუტყვი უმე-
სიკელო არს. შესამე სახე ვითარება
შეხლომითი, ვითარ: სიმეტრვალე,
სითერე, სიგრილე, სიმევე და ეკ-
ვითარი. აწ უკვე შეხლომა ვიდრემე
აღვილად განსაგ(დ)ებელი არს, ვი-
თარცა გვარი, ვითარ-იგი ვინმე ანუ
სირცხვილისაგან შეწამულ აქმნას,
ანუ შინისაგან განყვითნის. მეოთხე

სახე ვითარებისაჲ ნაკვეთი და შესახედავი. ნაკვეთი ვიდრემე სულეერთა და უსულოთა ზედა მოიღებვის, ხოლო შესახედავი სულეერთა ზედაოდენ. ორგვარი არს შეხდომა, ვითარეგერა განთეთრებული სამოსელი ითქმის თეთრად და სხვა ვითარცა სიბრმე და სიყრუ(ე)ე. და კვალად არა ყოვლისა სახე წართქმით სახელ-იდების, არამედ უკუნთქმითცა, ვითარი-იგი უძღებება, რომელი სახე არს არა წართქმით, არამედ უკუნთქმით. სახელ-იდვა, რამეთუ წართქმა კეთილსა ზედა ითქმის, ხოლო უარისყოფა — უკუნთქმად. ვრცელად გენიზოს, კათილორის 35 თავში იძიე, აქ(ა) მოკლედ დავ(ს)წერე C. ვითარება არს, რომლითა-იგი ვიეთნიმე ვითარად იწოდებიან და კვალად ვითარება არს, რომელი-იგი ზიარებისა მისისაგან სახელ-ნართაულ იწოდებიან. ხოლო ვითარებათაგანნი რომელიმე სულეერთა სხეულთა შორის არიან, ვითარცა მიწოთმილებანი და სათოებანი, სენნი და სიმართლენი. და იწოდებიან ანაგებად და გვარად. ხოლო რომელიმე სულეერთაცა და უსულოთა შორის, ვითარცა სიმჭრევალე, სიგრძილე, შესახედავი, ნაკვეთი, შემტხვევა, ძალი და უძალობა. არიან სახენი ვითარებისანი ოთხნი: ანაგები, გვარი, ძალი და უძალობა, შეხდომა, შეხდომითი ვითარება. განყოფის ანაგები გვარსა. ანაგები ძნაიდ განსაგდებულ არს და უმრავალეამიერესი ვითარ ცნობიერება, რამეთუ არა აღრე შეიცალუბის ცნობიერებისაგან უმეტრებად. ეგრეთვე ზედმიწევნო-ლება, სიმკნეცა, სიწმიდე და სიმართლე. და არიან რაოდენნი აღვილად და მწერადლ შესაცვალეზელ არიან: სიმჭრევალე, სიგრძილე, სენი და სიმართლე. ესენი აღვილად შეცვალეზებიან. უკვეთუ იყვნენ მდგომ და ძნაიდ შესაცვალეზელ ანაგებად ითქმინ, ხოლო უსაყოელთაოფისი არს გვარ,

ვინათგან გვარად ითქმინ ორნივე, რამეთუ დაეგვარების ვიეთთამე მათ გვარად კაცი. არამედ ძნაიდ შესაცვალეზელი ვიდრემე გვარი ანაგებად ითქმის, ხოლო აღვილად განსაგდებელი მხოლოდ გვარი ოდენ. მეორე სახე ვითარებისა: ძალი და უძალობა, რომელი არა არიან მოქმედება. ხოლო აქვს სიმარჯვე, ვითარი-იგი ვთქვა ურმა ძალითა მუსიკელად, დაღათუ არა აქვს მოქმედება მუსიკელობისა, ალამედ აქვს სიმარჯვე შემწყნარებელობად მუსიკელობისა, რამეთუ ბირუტყვი უმუსიკელო არს. მესამე სახე ვითარება, შეხდომა, ვითარ: სიმჭრევალე, სიეთერიე, სიგრძილე, სიშავე და ეგვიითარი. აწ უკვე შეხდომა აღვილად განსაგდებელი არს, ვითარცა გვარი. მეოთხე სახე ვითარებისა: ნაკვეთი და შესახედავი. ნაკვეთი ვიდრემე სულეერთსა და უსულოსა ზედა მოიღების, ხოლო შესახედავი სულეერთსა ზედან ოდენ. ორგვარი არს შეხდომა, ვითარეგერა განთეთრებული სამოსელი ითქმის თეთრად და სხვა ვითარცა სიბრმე, სიყრუე. და კვალად არა ყოვლისა სახე წართქმით სახელ-იდების, არამედ უკუნთქმითაცა, ვითარი-იგი უძღებება, რომელი სახე არს არა წართქმით, არამედ უკუნთქმით. სახელ-იდვა, რამეთუ წართქმა კეთილსა ზედა ითქმის, ხოლო უარისყოფა — უკუნთქმად. (ვრცელად კათილორის 35 თავში იძიე) E.

ნ. ხუთნი კმანი.

ვითარი (+ 27, 4 დიბად. ZAa) როგორსაცით ZA.

როგორივით B. როგორი C. განუმარტავი E.

ვითარმედ (+ 2, 2 ესაიი ZAa) როგორმე ZAaBC.

განუმარტავი E.

ნ. გ .დ.

ვითარცა (+ 3, 50 დანიელ ZA)

როგორცა ZABE.

როგორც(ა)ა, ჰაიერა(დ) C.

ნ. ე^ა,

ვითეშეთ Cb

ვიძულე მისგან დაჟინებულ ვიქ-
(მ)ენ ZAB.

განუშარტავია Cb.

[ვიკადრებ] Ca.

ვიკადრო 15, 18 ჰრომ. Z.

[ვიკილვებ] Ca.

ვიმარხე მარხვა ვ(პ)ყავ ZAB.

ვიმარხულე მარხულობა ვიწყევ
ZA.

ვიმაქსოვრე¹ მახსოვრობა ვ(პ)ყავ
ZAB.

ვიმოთხვე (ვიმოთხუშ ZA) ვისე-
ერნე ZA.

ვისეირნე B.

ვიმსახურო 1 კორნ. 9, 19 Z.

ვიმუხირე (ვიმუხირე AbB) ტყბი-
ლი მოვითხო(ე)ე ZA.

ტყბილი მოვიმოვე B.

ვიმუხირეთ სთველში ტყბილი მოვიმო-
ვეთ Cb.

ვიმუხირე ნ ვიმუხირე.

ვიმღერე მღერა, გინა სიმღერა
ვ(პ)ყავ ZA.

მღერა ეყავ. გინა სიმღერა B.

ვიმჟნი² კელს-ავიღებ ZAa.

ნ. ვიჟმნი.

ვინ კოთხვათა სიტყვა(ა) ZABCb

განუშარტავია CaqE

ვინა იგივე ვინ და უფროსად გვა-
რიანი ZA.

იგივე ვინ B.

ვინათგან (1, 1 ლუკა) რადგანსა-
ვით ZAa.

‘ვინთებ’ E.

ვინძი ვინ რა ZAaB.

განუშარტავია CE

ვინძილევ (ვინძილი Cb) თუ(მ)ცა

ძალ-გედვას ZAB.

განუშარტავია Cb.

ვიოკებდი დაოკებასთან ნახე ZA.

‘ვიხხრდლებდი’ B

ვიოშებ Ca.

ვიოტა ნ. ვოტა.

ვიობ (2 მჭულ. 9. 25) ვიობეგდ
ობას ვიქმოდი ZA.

ვიპატივე Cb.

ვიპატოსი ნ. ვპატოსი.

ვიპატრონე Cb

ვიპოდიასტოლი ნ. ვპოდიას-
ტოლი.

ვიპოვათარად, ვიპოვართად ნ.

ვპოვათარად.

ვირბონე Cb.

ვირ-დევი რომელნიმე ვირ-კენ-
ტაეროს (ვინ-კენტაეროს A)
იტყვიან, რომელნიმე უღაბნოსა
(უღაბნოთა B) შინა მყოფსა
რასმე ცხო(ვ)ელსა, წელადმართ
კაცთა მსგავსთა (მსგავსსა B),
(+ ხოლო ZA) წელდალმა —
ვირთასა ZAB.

ესე არს, რომელსა მეზღაპრენი (მო-
ზღაპრენი Ca) იტყვიან და მაცთურსა
რასამე გამომატვენ საშინელსა სი-
რუ(ე)ით, გინა უღაბნოსა შინა არს
მსგავსი წელზეით კაცისა, წელსკვეთ
ვირთისა, რომელსა ეწოდების ვირ-
კენტაეროს C. ზღაპარში რომ დევი
სწერია, ის არი ვირ-დევი. ესა ია:
„და მომაძევ არიან ურჩხულთა,
გძლარბთა და ვირ-დევთა“. „ვეეშთ-
ვეცნენ მას ეშმაკნი და ვირ-დევნი“² E.

¹ წესებზე-ია: „ვიმახსოვრე“. ² მოწმობანი გადახაზულია. წმრ ეაია 34.14.

ვირეშდის ვიდრეშდის ZAB.

ვირთაგუა (ვირთაგუა BE) (ოთხფ.)
ZABCE.

ვირთმა (ოთხფ.) დიდი თაგვია
სბვა რიგი ZAA.

ვირჭი (ოთხფ.) (45, 23 დაბად.)
ZAA.

(ოთხფ.) AbBCE.

ნ. ბოლიგი, ველური ვირი.
კერძოვირი, მევირე, მიხვირა.

ვირი ველური (ოთხფ.) (14, 6
იერემ.) კანჯარი ZAA.

AB, 6 იერემ.) კანჯარი Ab.

ნ. ველური ვირი.

ვირის-გუერდა (ვირის-გვერდა
ZBCbE, ვირის-გუჭრდა A)
(ბალ.) ZABCE.

ვირის-ტერფა (ბალ.) ZAB

ვირის ფეჯი სამფერტი ხე არის
წყალთ გასაღობი Z.

სამფერტი ხეა წყალთ გასაღობი
AB.

ნ. ჯინჯიბაბი.

ვირ-კენტავროს (+ 13, 22 ესაია
ZAA) ვირ-ღევთან ნახე ZA.

წელზეთი კაცი, წელს ჰვეით ვირი
B. წელს ზეით მსგავსი კაცისა, წელს
ჰვეით ვირისა C.

ვირ-მოზუერი (ოთხფ.) დომბა
ბგონია ZAB.

(ოთხფ.) CE.

ვირთშიდი 4 ეფრემ: „მრავალ სასყიდ-
ლისა სამოსელმან, ვინა ვირთშიდ-
მა“ E.

ვიხერნე მიმოვლე ZAB.

ვისხოში ნ. ვსხოში.

ვისტვანვი ნ. ვისტუანვი.

ვისტვინავ ნ. ვისტვინავ.

ვისტუანვი ვიხედები ZAB.

ვისტვანვ² სტვენას ვიქ ZAB.

ვისურვო 13, 14 იერემ. Z.

ვიტყვი ნ. [ვიტყვ].

ვიტყოდი სიტყვას ეყოფდი ZAB.
[ვიტყვ] E.

ვიფენ ვფენ'თან ნახე ZA.

ვიფი საწყევია, სამთა მოდთა დამ-
ტვენელი, რომელ არს სატო
ZA.

საწყევია, სამთა მოდთა დამტვენე-
ლი. ესე არს სატონ B. საწყაო
(საწყეო Ch) არს, დამტვენელი სამისა
მოდისა და მასვე უწოდიან სატონ
Cab.

ვიქ ქნას ვლამი ZA.

ქნას ეყოფ B. განუმარტავია E.

ვიქმენ 1 კორინ. 9, 20 Z.

ვიქნები ვიყოფი ZAB.

ვიქცივი ვიყოფი (ვიყოფი Ab);

ვიქცევი — მიმოვალ; ვი-

ქცევი — გამოვიცვლები; ვი-

ქცევი — დავირღვევი, თლ

დავითხევი (+ 8, 4 პრომ. Z)

ZAB.

ვიღუაწო⁴ (44. 21 დაბად) მოვი-
ქირვო ZAA.

ვიყავ ყოფა მაქენდა ZAB.

ვიყოფები ყოფას ვიქ ZAB.

ვიცდი მოცდას ვიქ ZA.

მოცდას უყოფ B.

ვიცი (+ 28, 5 მათე ZAA) ცოდ-
ნა მაქვს ZAB.

'ვიცინი' E.

ვიცუდლიდებე ცუდი დიდებუ-
ლობა ვყავ ZAB.

ვიძაბუნე Cb.

ვიძაგუნე Cb

¹ ნუსხებში: „ვისტვანვი“. ² ნუსხებში: „ვისტვინავ“. ³ -სიტყვა-სიტყვა.
⁴ ნუსხებში: „ვიღუაწო“.

ვიძვერენით Cb.

ვიძილისშინე სიზმარი ენახე AbB.

ვიძილისშინეთ სიზმარი ვიხილეთ C.

ვიძილისშორისზე (2, 3 დანიელ)

სიზმარი ენახე ZAA.

ვიძინეთ Cb.

ვიძლიე Cb.

ვიძრწოლდე ვითრთოლდე ZA.

ვიძრწუნე ვითრთოლდე B.

ვიძრწუნებთ ვითრთოლებთ Cb.

ვიწამე (32, 25 იერემ.) დავიმოწ-
მე ZAA.

ვიწრო (ვიწრო და იწრო E) უგო-
ნო ZA.

უგანური B. იწრო C. განუმარტა-
ვია E.

წ. იწრო.

ვიწყ წ. დავიწყება, გულმაფიწყი,
შეუვიწყებელი¹.

ვიჰირავი (+ 2, კორინთ. 1, 6 Z)

ჰირენახულობ ZAB.

ვიხარებ სიხარულს ვარ ZAB.

ვიჰმევ (+ 1 კორინთ. 9, 15 Z)

ჰმეარობ ZAB.

ვიჰსენებ მოვიგონებ ZAB.

ვიჰსნი გამოვიქსნი ZA.

ქსნას უყოფ B.

ვიჰჰნი 2 კორინთ. 2, 13 Z.

შდრ. ვიმჰნი.

ვიადრებ კადრებას(ა) ვყოფ ZA.

კადრებას უყოფ B.

ვიარგავ ვარიგებ არის ZA.

ვარიგებ B.

ვიარგავ სოფლოური(ს) სიტყვით
ჟავ(ჰ)კარგავ, რომე ვეღარ ვი-
პოებ ZA.

კარგავ, ვწმედ, — სოფლოურად,
ოფტურ B

კადრე შევარტებენ ZA.

კადრულ ვყოფ B.

ვკითხავ კითხვას უზამ ZA

კითხვას უქმ B.

ვკლავ მოკლვას უზამ ZA.

მოკლავ B

ვკოცნი კოცნას უზამ ZA.

კოცნას უყოფ B.

ვკრძალავ უფ(რ)თხილდები ZAb

ვაფრთხილებ AA. კრძალავს

უყოფ B.

ვკლდ ვიკლდ B

ვლა სიარული ZA.

სელა BCB. განუმარტავი CagE

წ. აღგვიდგენ, ელება, მოელა.

მომაველო, სიარული, უელი, წავ-
ლა; შდრ. ვალ.

ვლამი ვაპირებ ZABCb.

ვლაპარაკობ ლაპარაკს ვიქ ZAB

ვლდებთან ხლტებიან. გრიგოლ

ლრმთისმეტყველი: „ვლდებთან,

ქმობენ, ზეცად აღაფქვრევენ მტერ-
თა" E¹.

ვლდომა (+ 2, 8 ქება ZA) ხლტო-
მა ZAB.

ხლტომა, გა(ნ)ელდა, გახლტა C.

ვლები ავი ყვინა; ვლქება — ვაყ-
ლება ZA.

ავი ყვანა BC.

ვლენ წ. ვალ¹

ვლეს Cb

ვლდობა ყოფა B

წ. განეცლით.

ვლიდა (4, 11 ივლით) ვიღოდა
ZAA.

[ვლინ წ. ვალ]

ვლიტანიობ ლიტანიას ვყოფ
ZAB

ვლოშონ სარი(ღ)იკა: ურთო ZA
BCb.

კარის დაახელება და მოწმობა გადახებული.

ფლოცაჲ ლოცვას უყოფ ZAB.
 [ფლტ 5. ევლტოდა, ლტოლ-
 ვა (სლოვა'სთანაც), მავლტოდა,
 მლტოლვარე, ნალტოლვარი].
 ვმადლობ (1, 8 ჰრომ.) მადრიელ
 ვარ ZA.
 მადლიერ ვარ B.
 ვმატო 3, 9 ჰრომ. Z.
 ვმგულეზლობდით 1, 19 ბარუქ Z.
 ვმეტყუითილებთ¹ წინ(ა) დავი-
 ცვეთთ ZAB.
 ვმეტყუილებ² სიტყვას ვიტყვი
 ZAB.
 ვმოირობ მზირობას ვიქ ZAB.
 ვმოთავრობ ებატონობ ZA.
 ვმპყრობლობ, ვინა ვუფროსობ B.
 ვმკი მკას(ა) ვიქ ZAA.
 ვმკურნალობ კურნებას(ა) ვიქ
 ZAB.
 ვმორჩილობ ვემორჩილები ZAA.
 მორჩილებას ვიქ Ab. ვემორჩილე-
 ბი, ნების-ემყოფლობ B.
 ვმოქმენობ ქენებას ვიქ ZA.
 ქენებას ვყოფ, ვმხვეწარობ B.
 ვმოქმედობ კმნასა ვიქ ZAA.
 კმნასა ვიქ, ვმქნელობ B.
 ვმოყურობ (ვმოყრობ AB) მოყე-
 რობასა ვიქ Z.
 მოყრობას ვიქ AB.
 ვმოციქულობ მოციქულად ვალ
 ZAB
 ვმსახურობ სამსახურს უზამ ZAB.
 ვმსაჯულობ ესამართლობ ZA.
 მსაჯულობას ვიქ B.
 ვმსხემლობ მსხეზად ვალ ZAB.
 ვმტერობ მტერობას(ა) ვიქ ZAB.
 ვმუხიკობ მუსიკობას(ა) ვიქ(მ)
 ZAB.

ვმუშაკობ მუშაკობასა ვიქ Z.
 მუშაკობას ვიქ Aa.
 ვმუშაობ მუშაობას ვიქ AbB
 ვმყოფობ ვარ ZAB.
 ვმწიფნობრობ წიგნთ კითხვას(ა)
 ვიქ ZA.
 წიგნთ ვიკითხავ B.
 ვმწირობ მწირად ვალ ZAB.
 ვმწყხი (1 მეფე 25, 16) მწყემსად
 უვლი ZA.
 მწყემსად უარ B.
 ვმკედრობ კცხენოსნობ ZA.
 ღიღ გვარეულ ვცხენოსნობ B.
 [ვნ 6. გევნების, ვნება, თანამევენე,
 ივნო, იქეთილვენება, ნავნები,
 სავენებელი, უვნ, უვნებელი].
 ვნადიმობ ნადიმობასა ვიქ ZA.
 ნადიმსა ვყოფ B.
 ვნადირობ ნადირთა ვდეფ ZA.
 ნადირთ ვდეფნი B.
 ვნაპირობ სანაპიროსა ვინაზავ ZA
 სანაპიროთ ვინაზავ B.
 ვნატრი (3, 15 მალაქ.) ნატრას
 უყოფ ZAA.
 ვნაძლებობ ნაძლებს(ა) ვსდებ ZA.
 ნაძლებს დავსდებ B.
 ვნახავ ნახვას უყოფ Ab. ნახვას ვიქ B.
 ვნახე (9, 21 დანიელ) ნახვა უყავ
 ZAA.
 ვნება (+ 26, 20 დაბად. ZAA)
 ითქმის ვნებად კოორცი-
 ელ(ნი)ცა, ვითარ-ოგი სნეულე-
 ბაა და წყლულებაჲ; ითქმის
 ვნებაჲ სულიერიცა, რომელ
 არს გულის-თქმა, გულის-წყრომა
 და ეგვევითარ(ნი) (+ რომელ არს
 ტვირთვა B) ZAB.

ესე ვნება სახელ-მოდგამოზოთ ითქ-

¹ ნუსხებშია: „ვმეტყუითილებთ“. ² ნუსხებშია: „ვმეტყუილებთ“.

მის, რამეთუ რქმის ვნება(დ) კორ-
ციელიცა, ვითარ-იგი სწულულებად და
წულულებად; ითქმის კვალად ვნე-
ბაჲ სულიერიცა, რომელ არიან გუ-
ლის-თქმა, გულის-წყრომად და არს
ზოგადი ვიდრემე და ნათესაო(ე)ანი
ვნება ცხო(ე)ლისაჲ, რომელსა შე-
უდგს გემოვნებაჲ და მწუხარებაჲ
რამეთუ ვნებასა შეუდგს მწუხარებაჲ,
რამეთუ ევენბოდის რაჲ, უგრძნობელ-
თა არა ელმის. არა სადმე ვნებაჲ იგი
არს ღმრთა, არამედ ვრძნობად ვნე-
ბისაჲ (ვრცელად იოვანე დამასკელის
ფილასოფოსობის 35 თავჲ იხილე)¹ CE.

ვო Cb.

ვოი ვაისავით ZABCb.

განშარტავა CaqE.

შდრ. ქოა.

ცოილი ნ. ჩაგირდაგი.

ვოილნი ღრამის მეექვსედი ZAB.

ღრამის მეექვსედი Ca.

ნ. ლიტრა; შდრ. ქოილი.

ვოიჲ ვაიშავით Cb.

ვოკოლი კელ-წყარილი, თუ შესუსი B

ვოოტა ურიონი ZAB.

ნ. ურიონ; შდრ. ქოოტა.

ცვორიაჲ ნ. ქარი.

ვორიო და ორია (ვორიო, ორია
C, ვორიო თუ ვორია E) სამ-
ხრეთი(ა) ZABC.

ვო რ ი ო სამხრეთი და ნო ტ ი —
ჩრდილი; ვო რ ი ო ჲ მზვარესავით
რამ იყო. იო ს ი ბ ო ს ჲ „მხედველ
იყო კერძო ვორიათისა ქართისა და
ესოდენნი შარჴენით ნოტიო კერძო
მხედველი აღმოსავლეთდამი“ E².

ნ. სამხრეთი, ნოტია.

ვოტა ერომატთან ნახე ZA.

ერომაჲ არს B. და კ ა ლ ა ნ დ ო ბ ა
და ე რ ო მ ა ჲ ქ რ თ ი ა CB.

შდრ. ვოტა.

ვბირდები პირს ვაძლეე ZAB.

ვპურადობ პურადობას(ა) ვიქ
ZAB.

ვჟამნოხ ეამნობას ვიტყვი ZA.

ეამნობათა ვიტყვი B.

ვჟღუნავ ელუნი(ა) ვაკეც ZAB.

ვრაინდობ რაინდობას(ა) ვიქ
ZAB.

ვრაქია არს აღდილი ზღვათა
(ზღვასა A) შინა თხელი, გინა
კლდოვანი, რომელსა ნავი ანუ
ტივი ეკვეთოს, შეიმუსრვის,
რომელსა მ ე მ ო რ ს ა (ც ა)
უწოდენ ZA.

ესე არს აღდილი ზღვასა შინა თხე-
ლი, გინა კლდოვანი, რომელსა ნავი
ანუ ტივი ეკვეთოს, შეიმუსრვის
რომელსა¹ ქართველნი მ ე მ ო რ ს ა ჲ
უწოდენ B. ვრაქია არს აღდილი
თხელი, გინა კლდოვანი ზღვასა შინა,
რომელსა ეკვეთოს ნავი, გინა ტივი
მსწრაფლ შეიმუსრვის, რომელსა ქარ-
თველნი მ ე მ ო რ ს ა ჲ უწოდენ C.

ვრაქია ქარავმაჲ ამგვარი-აჲ სადა
ესე ჯდეს სიტყვასა თანა, მცირე
დ ნ ა ქ ლ ე ბ ი ა ZAB.

(+ ქარავმაჲ ამრევი-აჲCb). სადა
ესე სიტყვას უჯდეს, მცირედ ნაქლე-
ბია Ca.

ვრბი 1 კორინთ. 9, 26 Z.

ვრდომა (2 კორინთ. 4, 8) მივრ-
დომა, გავრდომა, შევრდომა Z.
მივარდნა, გავარდნა A. მივარდნა
BC. ვარდნა E.

ნ. განვრდომა, დავრდომა, და-
ვრდომილი, ვანარდომე, ვრდო-
მილი, მივრდომა, მიმოვრდომა,

¹ იგულისხმება „გარდამოცემის“ 35-ე თავი: „ვენებისა და მოქმედებისათჳს“.

² შდრ. A.—675, 34 რ. 24. * წყაროს დასაბულებად და მოწმობად გადასახულებია E-ში.

ნარდომი, შევრდომა, შეუვრდა;
შდრ. ვარდ.

ვრდომილი სიმდიდრისგან ცეპული B.

ვრიდომ რიდებას ვიქ ZA.

რიდი მაქს B.

ვრომალ და ვოტა, და კა-
ლანდობა წლის თავი და
(თ)თვის თავი(ა), რომელთა იმ-
ძნიან ZA.

ვოტა და კალანდობა წლის
თავი და თვისა, რომელსა იმძნიან B
ვრომალი და კალანდობა არს
წლის თავთა მოქცევა მარტის თვისა-
სა, რომელსა იმძნიან, გინა იანვრის
თვეთასა Cb. ვრომალი და კა-
ლანდობა არს წლის თავთა მოქ-
ცევა მარტის თვისასა, რომელსა
იმძნიან, გინა სხვათა თვეთასა. კა-
ლანდ (რ)ობა — ახალწელიწადი
Caq.

ვრონოხო (ვრონოხოხო Ab) (27
ნემეს.)¹ ყარყანტოს შენაწყო-
ბი Z.

(27 ნემეს.)¹ ყარყანტოს შენაწყო-
ბი(ა) AB. (27 ნემეს.) ყარყანტოს
ნაწყობი, რომელ არს ღაქღაქი,
თანა-შედგმული კორკის შენაწყობი
CB. რომელ არს ღაქღაქი, თანა-
შედგმული კორკი CaqE.

ვრუდუნებ რუდუნებას ვიქ ZA.

რუდუნებას ვყოფ B.

ვრუდუნებდი რუდუნებას ვიქმო-
დი Z.

ვრუდლიკიპერი (ვრულლიკიპერი
E) მირონის სუნ(ნ)ელია
ZABCb.

მირონის სულნელი(ა) Caq. მირო-
ნის სურნელი E.

ვრცელბარკალი (32, 25 დაბად.)
სისხო ბარკალი Z.

32, 25 დაბად. Ab.

ვრცელი განიერ ZABC.

განუშარტავი E.

ნ. გაავრცელა, განვრცომა, გა-
ნიერი. ივრცელა.

[ვხ ნ. აავსე. ავსება, ვსება 1,
მოსავსებელი, საადვსებოდ, სავ-
სე, სავსებელი].

[ვხ ნ. დავსება. დაავსებები, ვსე-
ბა 2].

ვხაარებლდებთ 4, 13 იერემ. Z.

ვხაგროზ საგრო(ბ)ას ვიქ(მ) ZAB.

ვხაგროზდი საგროზას ვიქმოდი Z.

ვხადგუროზ ვხადგომოზ ZAaB.

ვხადგუროზდი ვხადგომოზდი Z.

ვხაზრავ მოსაზვრას ვიქ ZA.

ვხაზრევდი საზრს ვიქმოდი Z.

ვხაზღვრავ² საზღვარს ვ(ს)დებ
ZAB.

ვხაზღვრევდი³ საზღვარს ვდებ-
დი Z.

ვხაზღურავ ნ. ვხაზღვრავ.

ვხაზღურევდი ნ. ვხაზღვრევდი.

ვხაქმოზ საქმეს ვიქ(მ) ZAB.

ვხაქმოზდი საქმეს ვიქმოდი Z.

ვხდეგ Cb.

ვხდეგნიდი Cb.

ვხდუმ Cb.

ვხება ავსება. გავსება, შევსება Z

ავსება. გინა დავსება, გინა დაშრე-
ტა A. ავსება; ვსება — დავსე-
ბა; ვსება — ცაცხლის დაშრეტა B.
ცაცხლთ დაშრეტა Cb. განუშარტავი
CaqE.

ნ. ვს.

ვსება დავსება, დაშრეტა Z.

ვხება Cb.

ვხინჯავ გასინჯულობას ვიქ ZA.

¹ გამოცემით 28-ე თავია: ნემესოსი, „ბუნებისათვის კაცისა“ 122, 15. ² ნუსხებ-
შია: „ვსაზღვრავ“. ³ ნუსხაშია: „ვსაზღვრევდი“.

სინჯვას ვიქ B.

ვსინჯვადი სინჯვას ვიქმოდი Z.

ვსიტყუე (ვსიტყუშ Z) (26, 14
ეზეკ.) სათქმელი ვთქუ Z.

ვთქვი (26, 14 ეზეკ.) Aa.

ვსიტყუევდი¹ სათქმელს ვეიტყო-
დი Z.

ვსიტყუშ ნ. ვსიტყუე.

ვსიტყუშვდი ნ. ვსიტყუევდი.

ვსმენილობ სმენას ვიქ B.

ვსტუენ (ვსტეენ A) სტვენას ვიქ
ZA.

სტვენას ვყოფ B.

ვსტუენდი სტვენას ვიქმოდი Z.
ვსუამ Cb.

ვსუდრავ სუდარ(ა)ს ვაცემ ZB.
სუდარ(ა)ს ვაცემე A.

ვსუდრევდი სუდარას ვაცემ-
დი Z.

ვსულგრძელებ სულგრძელებას
ვიქ Z.

სულგრძელობას ვიქ A. სულგრძე-
ლობას ვყოფ B.

ვსცავ დაცვას უყოფ Z.

ცვას უყოფ AB
ვსცდილობ Cb.

ვსცევდ ვსცევდი Z.

ვსცემ 1 კორინთ. 9, 26 Z.

ვსციგუ (ვსციგე CagE) (+ ეფეს. 6, 20
Cb) ვიობ C. 2 კორინთ. [5, 22] E.

ვსცილობ Cb.

ვსციქუ 2 კორინთ. 5, 22 Z.

შდრ. ვციქუ.

ვსცუნცულებ Cb.

ვსწავლი Z.

ვსწავლიდი Z.

ვსწავლო (23, 16—22 ლუკა)

ვგვემო ZAB.

ვსწამებ 1 კორინთ. 15, 15 Z.

ვსხებ წა(რ)ვკაფ ZAB.

ვსხებდი წარვკაფდი Z.

ვტირ ტირილს ვიქ Z.

ტირილს ვყოფ A. ტირილად ვარ B.

ვტიროდი ტირილს ვყოფდი Z.

ვტაუი (ვტაუვი B, ვტაუვ Ab)

ტყუ(ე)ილს ვამბობ ZAB.

ვტაუოდი ტაუილს ვამბობდი Z

ვტაუვ ნ. ვტაუი.

ვთი ვაი Cb.

ვუნდიადი (ვუნიადი E) (ბალ)
ZABCE.

ვუუ Cb.

ვვსინი (ვეისინი ZA, ვვეისინი
BCE) ზეზი ZABC.

12, 2 იოსიპოს ში: „პორფირი
და გვირგვინი შევნიერო და ვეისინისა
სამოსელი და ნაქსოენი ასნი“ E.

ვფიწლავ ფიწლით ვანიებ Z.

ფიწლით აღვებნე AB.

ვფიწლევდი ვანიებდი Z.

ვფრთხილობ ფრთხილად ვარ
ZAB.

ვფრთხილობდი სიფრთხილეს ვი-
ქმოდი Z.

ვფსალმუნებ (ვეფსალმუნობ B)

ფსალმუნს ვიწვრთი ZAB.

ვფსალმუნებდი ფსალმუნს ვი-
წვრთიდი Z.

ვფსალმუნობ ნ. ვფსალმუნებ

ვქადაგებ ქადაგებას ვ(ჰ)ყოფ
ZAB.

ვქადაგებდი ქადაგებას ვყოფ-
დი Z.

ვქადილობ ქადილად მაქვს Z.

საქადებლად მაქვს A. საქადე-
მაქვს B.

¹ ნუსხაშია: „ვსიტყუშვდი“. ² შდრ. A—675, 208 v, 9.

ვქადილობდი სიქადულად მაქენ-
და Z.

ვქსოვ ქსოვას ვიქ ZA.
ქსოვას უყოფ B.

ვქსოვდი ქსოვას ვიქმოდი Z.
ვღებავ საღებავს ვიქ ZA.

ღებავს ვიქ B.

ვღებევდი საღებავს ვიქმოდი Z.
ვღარს ვარ ღირსეულ ვარ B.

ვღუმენ ტრედისებრ ღულენი ZA.
ტრედის ღულენი BC.

ვყო (10, 13 ესაია) ვქნა ZAa.

ვყუარობ საყვარლად მყავს ZA.
საყვარლად მაქვს B.

ვყუარობდი საყვარლად მყვა Z.

ვყუედრი (ვყუედრი ZA) საყვე-
დურს უზამ Z.

ყუედრებას უზამ AB.

ვყუედრიდი საყვედურს უზმი-
დი Z.

ვყუეშდრი ნ. ვყუედრი.

ვშიშობ შიში მაქვს ZAB.

ვშიშობდი შიში მაქვენდა Z.

ვშოვობ საშოვარს ვიქ ZA.

შოვებას ვიქ B.

ვშოვობდ ვშოვობდის ნაკლები Z.

ვშოვობდი საშოვარს ვიქმოდი Z.

ვშურდუღლავ შურდულს ვესრი
ZAB.

ვშჯი ვსამართლობ ZAB.

ვშჯიდი ვსამართლობდი Z.

ვშჯულავ შჯულს ვასწავლი ZA.
შჯულს ვასწავებ B

ვშჯულმვდ შჯულს ვასწავებდ Z.

ვცან (11. 18 იერემ.) შევიტყევი
ZAa.

ვცდილობ ცდას ვყოფ ZAB.

ვცდილობდი ცდას ვყოფდი Z.

ვცემ ცემას უყოფ ZAaB.

ვცემ მიცემას უყოფ AaB.

ვცემ მივსცემ. გავსცემ, წარ-
ვსცემ Z.

ვცემდი ცემას უყოფდი Z.

ვცილობ ცილებას უყოფ Z.

ცილებას ვყოფ A. ცილობას
უყოფ B.

ვციქუ (2 კორინთ. 5, 28; ეფეს.
6, 20) ესე (+ იგი A) არს ვიობ,

გინა ვმოციქულობ ZA.

(2 კორინთ. 5, 22; ეფეს. 6, 20)
ვიობ. გინა ვმოციქულობ B.

ვცოდე (15, 21 ლუკა) ცოდვა
კქენ ZA.

ვცოდევ (15, 21 ლუკა) ცოდვას ვიქ B.

ვცრემლოი კრემლი მდის ZAB.

ვცურავ ცურვას ვიქ ZAB.

ვძებნი ვეძებ ZA.

ძებნას ვიქ B

ვძრწი ვკანკალებ ZA.

ვძულვარ სამულველად უჩან-
ვარ Z.

სამულ(ვ)ელ უჩანვარ AB.

ვძლები განძლობას ვიქ Z.

ძლობას ვიქ Aa.

ვძლნობ ძღვენს უგზა(ვ)ნი ZAB

ვწამე ვიმოწმე ZAB.

ვწამებ მოწმობას ვიქ B.

ვწამლობ წამალს უზამ ZAB

ვწერ წერას ვიქ ZAB.

ვწირავ (ეწირავ Ab) წირვას ვიქ
ZAB

ვწუხ (4. 6 იონა) წუხილს ვყოფ
ZAa.

ვწუხლობ წუხილობას უყოფ ZAB.

¹ Aa-ში განსაკუთრებული სიტყვა და ასეთი განმარტება აღსანიშნავია.

ვჭამ კამის ვყოფ (+ 12. 2 ივლით
ZaA) ZAB.

ვმეშმარიტობ მართალს ვიტყუა
ZAB.

ვმშენავ კმენვას ვყოფ ZAB.

ვხატავ ხატს ვსახავ ZA.

ხატვას ვიქ B.

ვხრწენით 2 კორინთ. 7. 2 Z.

ვხუმრობ ხუმრობით ვიტყვი ZA.

ხუმრობას ვიტყუა B.

ველოსნობ კელაქმარს ვიქ Z.

კელოსნობას ვიქ AB

ვქმობ კმას ვყოფ ZAB.

ვკაზნი Cb.

ვკავრობ Cb

ვკდები Cb.

ვკიდ Cb.

ვკერვარ ვირწმუნებ ZABCb.

განუმარტავია Caq

ვკილავ Cb.

ვკიუჩაყებ Cb

ვკობვარ მის უკეთესი ვარ Z.

მისსა უკეთეს ვარ. A უკეთეს ვარ B

ვკუთხ Cb

ვკუყავ¹ ვ(პ)ქენ ZABC.

განუმარტავია E.

ვკუთხ Cb.

ვკუყვირი 5. ვპყვრი.

ვპყოფ Cb

ვპყვრი² Cb

ზ

[% ნ. ეზო, ვზივარ. ზა. ზლარიიან,
ზინ. ზის, ზიხარ]

ზაეს ორი ასო ქარავით ზე-
და ითქმის Z.

ესე ორი ასონი ქარავით ზედა
ითქმის A. ზედა ქარავით ესრე
ითქმის B

ზაბაჟი (ზაბაჟი და ზამბაჟი CE)

სადაფოვანი, სადაფქარი Z.

სადაფოვანი AB. სადაფი(ა) CE.

3 მეფეთა: „მარგალიტი, ზაბაჟი
და რელი დაღმა საფსალმუნედ არდა-
ბეგებითურთ სარდოონქო [. . .]
ქარო პეტალით ცერვილი“ E.

ნ. ზამბაჟი, ზამბიჯი.

ზაბილური დაფდაფი, გინა ეგვეითარს
ტყოსანი (რუსულდანიანი, კარი 4) B.

ზადი კინი რამ შერყენილება
ZAB.

ნ. უზადო.

[ზავ ნ. საზავებელი, შეზავება,
შენაზავები (საბონ'თანაც), ში-
ზავეა].

ზავთი სხვათა ენაა, ქართულად
ბ ა ქ ი ჰქვინან ZA.

(უქმ.) ბაქი ქართული არ ირის B.

აღრავაზად Cb.

ზავი შერიგებასავით ZA.

შერიგებასავით რამ ერთება B
შეწყობასავით C. გაწყობასავით
არის E.

ნ. დაბაზა, უზავი.

ზათქი დიდო(ს) კმის გასლვა
ZABCb.

განუმარტავია CaqE.

¹ ზოგან ამ სიტყვაათან ავტორის შენიშვნაა: „ყოველთა სიტყვათა ზედა ენი
ვარე თავად მოვალს, რომელიცა მოეზოს“ Z; „ყოველთა(ვე) სიტყვათა ზედა ენი
ესრეთ თავად მოვალს, რომელიცა სიტყვა გენებოს“ AB. ² ნუსხაშია: „ვპყვირი“.
³ შდრ. რუსულდანიანი „ლ ა ბ ე ლ ა ქ ი ს ა და ივ. გ ი გ ი ნ ე ი შ ვ ი ლ ი ს გ ა მ ი ც ა“
გვ. 362, 20.

ზაკვა (ზაკვა CE) (+ 14, 3 ფსალმ. ZA) (+ ესე AB, ზაკვა C) არს პირით სიყვარულსა იჩემებდეს და გულითა ბოროტი დაიმარბოს. მზაკვარი ეშპაცი არს ZABC.

ზაკვა არს პირით სიყვარული იჩემოს და გულითა ბოროტი დაიმარბოს, გინა ეშპაცი E.

ნ. ეზაკუავთ, იზაკუა, მზაკუარი (მედგარ'თანაც).

ზალა წალა ZAC.

წალა თხელი B.

შდრ. წალა.

ზალვანა კაცთ შესაპყრობ(ლ)ად ფერკის ქუნდი ZA.

კაცთ ფერკის ქუნდი B. კაცის ქუნდი Cb.

[ზალუმე ნ. უგბილი].

ზამ (+ 11, 5 მარკ. ZA) იქ ZABCE.

ნ. დაზმა, დაზმულობა, ეზამ, ზმა 1, ზმული, უზამს, ხანდაზმული.

ზამზაკი ზაბაკი ZAB.

ზამზაკი, ვფიქრობ, სადაფი იყოს. ეოვლად წმიდის შობის საკითხავში: „შეძარ ზღვა სოფლისა, რამეთუ მას შინა იშვებინ ზამზაკი, რომელმან ზეგარდამო ელვის მიერ . . . მის მუცლად იღოს და შვეს მრავალ-სასყიდლისა იგი მარგალიტი ქვსტი“ Cq.

ნ. ზაბაკი.

ზამზახი (ბალ.) სხვათა ენაი, ქართულად შროშანი ჰქვიან ZAB.

(ბალ.) ქართულად შროშანი C. (ბალ.) E.

ზამზაკი ზღვისაჲ მარგალიტსა იქმსო (ანდრია კრიტელის თქმულში) B. ნ. ზაბაკი, ზამზაკი.

ზამზილი სფირიდი ZAB.

ზამზორი ცუდი სათივე ZABC.

ზამთარი (27, 20 საქმე) ზამთარი სამი თთვე არიან: ტირის-დენი, აპანი და სურ-წყუნისა ZA.

ზამთარი სამნი თთვენი არიან: ტირისდენი, აპანი და სურ-წყუნისა B. ზამთარი არს სამნი თთვენი: ტირისდენი, აპანი და სურ-წყუნისა Cb. განმარტავია CagE.

ნ. ღამთარება, ეზამთრა, იზამთრა, ნამამთრი, საზამთრო, ჯგუფი.

ზამი და **ზიემი** ერთია ZAA.

ნ. ზამი.

ზანგელა შავ-წითელი ZABC.

განმარტავია E.

ზანგი კაცი შავი ZA.

შავი კაცი BC. განმარტავია E.

ზანდაროზი ფრინველი რომ კურტუმიდან ზეთივით ამოიღებს და ფრთეზედა ყოვლგან წაისვამს Z.

ფრინველი რომ კურტუმით ზეთივით ამოიღებს და ფრთეზე წაისვამს A. ფრინველის კურტუმში რაცაღა ზეთივით აქვს B. ფრინველს კურტუმში რომ ზეთი აქვს C¹. განმარტავია E.

ზანდობარი აიასოფიოს გეზში: „საფსალუმუნე საარდონიქო, ზანდობარი, საარდონი (სამფირონი BCab)“ ZABCE.

ზანდრაბეგი ქადრაკის მეფის მკედრულად გარდასმა ZA.

¹ Cq-ს იქ აკლია 1 ფურცელი.

პედრაის მეფის მკედრულად უკუ-
გლა B. პედრაის მეფის მრუდოდ
(მრუდი Cq) ვახელტა C. განუმარტა-
ვია E.

ზანდუკი სხვათა ენაა, რომელსა
აწ უწოდენ; ქართულად კი-
ღობანი ჰქვიათ ZA.

(უქმ.) კიღობანი უწოდენ
გლებნი B.

ზანდუკი შესაკრებელი ZABC.

განუმარტავია E.

ზანდუკი (ბალ.) თათუხი ZABC.

ნ. სამინდალი.

ზანზალაკი მცირე ზარი ZAB.

მცირე ზარი(ა) C.

ზანზარი რყევასავით ZABC.

განუმარტავია E.

ზანტი პირუტყვი დაზარებული
ZAB.

პირუტყვი ზარმაცი C. განუმარტა-
ვია E.

ზაპეხი (+ ესე AB) არს მო-
თვალული ოქროფარღულისა
(ოქროფარღულთა B) ანუ ქუდ-
თა და (+ ანუ Z) საყელოთა ზე-
და, რომელსა თურქნი ქუღი-
ნიან უკმობენ ZAB.

განუმარტავია CD. ქუდის მერისა E.

ზაპილო (ზაპოლი Ab) სნეული
უღონო ZAB.

[ზარ ნ. ზარმაცი, ზარობა, ზა-
რობს].

ზარადი ზუჩის ჯაჭვი ZABCD.

განუმარტავია E.

ნ. ზუჩი.

ზარაზინი დიდი ეყვანი ZABCD.

განუმარტავია E.

ზარაურთები სახლის საშვენებე-
ლი ჭურჭელი (+ ტურფანი B)
ZAB.

სახლში დასადგმელს სახლის სამ-
კაულს ჭურჭელს ეწოდების უცხო-
ენისა, გინა ჭრელეზსა რასამე Cახ
ზარაურთები არს ჭრელეზი გინ
უცხოთა მიერ ეწოდების 'უჭურჭელ-
ნი Cq. სახლში დასადგმელი. სახლის
სამკაულს ჭურჭელს ეწოდების
უცხოთა D.

ზარბაზანი დიდი თოფი ZAb.

დიდი თოფი, ქართულად ქვემე-
ხი ჰქვიათ Aa. განუმარტავია BCE.

ნ. მეზარბაზნე.

ზარბუნა მოდდიო ნავი ZAB.

მოდდიო ნავი(ა) CD. ერთი ნავი E.

ნ. ნავი.

[ზარდ ნ. აღმზრდელი (მამა'სთან),
გამდელი, გამზრდელი, გამზრ-
დილი, ვზრდი, ზრდა, იზარდა,
იზრდებოდა, მზარდული, მზრდე-
ლი, მოზარდეობა, საზარდული,
საზრდელი, უკუღმანაზარდი].

ზარდაზმა სადა(ცა) უმჯობესთა
საუნჯეთა კიდობანთა დასდებენ
ZAB.

ზარდაზმა (ესე CqD) არს, სადა
დასდებენ უმჯობესისა საუნჯისა
კიდობანთა დასამარზავად CD. ზარ-
დაზმა არს, სადა დასდებენ უმჯობესისა
საუნჯისა კიდობანთა E.

ნ. მეზარდაზე, ჭურჭელი.

[ზარდლი ნ. დედაზარდლი].

ზარზამზო ლაშები ZAB.

ტუჩი CD. განუმარტავია E.

[ზართ ნ. აზართება].

ზარი (10, 4 საქმე) რვალის დიდი
სარეკელი; ზარი — საზარე-
ლისაგან შიში ZA.

რვალის სარეკელი B. დიდი სარე-
კელი რვალისა CD. განუმარტავია E.

ნ. ზანზალაკი, მეზარე.

ზარი საზარელი BCDE.

ნ. სპარელი.

ზარბაზნაძე Cb.

ზარბაზნაძე ZAB.

დაზარალებულსავე C. დაზარალებულზე D. დაზარალებული E.

ნ. ლერდანი, სიღვინძი.

ზარმედი სამხართან ნახე ZA.

შუადღეს უკან კამადი B. შუადღეს უკან კამა CD. მესამე კამადი E.

ზარნასო (ფრინ.) ზარნაშო ZA.

(ფრინ.) დიდი ბუფა B. (ფრინ.) Cq. განუშარტავი D.

ზარნაშო (ფრინ.) (+ 11, 15 ლევიტ. ZAa) დიდი ბუფი ZA.

(ფრინ.) ზარნასო BCab. (ფრინ.) E.

ზაროზა ქნა არა ენებოს და ლაზროდეს ZAB.

ზაროზს ქნა უნდა (+ და ZA) არ უნდა ZAB.

ზარქაში სპარსულია, ოქრო(სა) და ვეცხლ(ი)ს გაზიდულსა და გამზიდველსა ჰქვიან, სხეულსა სირმათა ZA.

სპარსულია, ოქრო-ვეცხლსა მის გამზიდველს ჰქვიან B. ოქრო გაზიდულსა ვინა გა(ნ)მზიდველი C. ვეცხლსა სტყ.: „ზარქაში განაზიდარი“; „ზარქაშად ნაკერი ბისონი ერთი“; დიდი ვეცხლ.: „ლარი ზარქაში ვეცხლ“ D. (უკმ) E.

ზარ-შქდა (22, 3 რიცხ.) ზარო და ეცა ZA.

ზატიკი (12, 4 საქმე) გამოკსნა, გინა განთავისუფლება ZAa.

(+ 12, 14 გამოკსნა, Ab) გამოკსნა, გინა განთავისუფლება AbBCD.

ზატკი არს შესაწირავი ზღვდგომა E.

ნ. ვზატიკობ, იზატიკა.

ზაფრა თურქთა ენაა, ქართულად მწითული ნავლელი ჰქვიან ZA.

(უკმ.) სხვათა ენაა, ქართულად

მწითული ნავლელი ჰქვიან B. ზაფრა თურქთა ენაა, ქართულად მწითული ნავლელი ეწოდება C. (უკმ.) ზაფრა არა არს ქართული, მწითული ნავლელი ეწოდება D. (უკმ.) მწითული ნავლელი E.

ნ. რევეია.

ზაფრანა (ბალ.) კროკო ZAB. (ბალ.) CE.

ზაფხული (73, 17 ფსალმ.) ზაფხული არს თთვე სამი: მარიალისა, თიბისა და ქველთობისა ZA.

(73, 17 ფსალმ.) ზაფხული სამი თთვენი: მარიალისა, თიბისა და ქველთობისა B. ზაფხული ეწოდება სამთა თთვეთი, რომელ არს მარიალისა, თიბისა და ქველთობისა Cb. განუშარტავი CaqDE.

ნ. გაზაფხული, ეზაფხული, იზაფხული, მეზაფხულე, ნაზაფხულარი, საზაფხულო, ჯგუფი. ზაჭი (ოთხფ.) კამბეჩის მოზვერი ZAB.

(ოთხფ.) კამბეჩის მოზვერი C. (ოთხფ.) DE.

ნ. ზაროზა, კამბეში.

ზაღარიინელთა (ზაღარიინელი Aa) ღაზარიინელი ZAa.

(ღაღიელ 2, 27) მსახვრალი და შეიტყე (7) B.

ზახეზა (4, 10 იობ) შეძახილი ZAa.

ნ. დაზახილი, ზახილი, შეუზახა; შდრ. ძახ.

ზახილი მაღალი კმინაობა(a) ZA.

მაღლა კმინაობა BCq. კმინაობა მაღლა Cb. განუშარტავი CaDE.

ზაჰმი ზიეპი ZAaCb.

ზეიპი AbB.

ნ. ზამი.

ზე ზეით, გინა აღმა ZABCD.

განუმარტავია E.

[ზებერჯა, ზებერჯათი ნ. ბეჟმედა].

ზებინი დანაჲსკუღთა ბაიათაგან თხზული ZA.

დანაჲსკუღთა ბაიათაგან ნოთხანი

B. დანაჲსკუღის რტო C.

ზეგ (2 შჳულ. 6, 20) ხეალის ხეა-
ლი Z;

ხეალის ხეალ (+ 2 შჳულ 6, 20 A)

AC. ხეალის ხეალე BD. განუმარტა-
ვია E.

ზეგანი მთა-ბარობის საშუალი
ZAB.

მთა-ბარობას საშუალი (შჳა D)

CD. არც მეტად მთა იყოს და არც
ბარი, საშუალი E.

ზეგარდამო (+ 49, 25 დაბად.
Zaa) მალლიდამ ZAB.

ზედ კიბეთა, ხეთა, ერდოთა მალ-
ლა ასლესა და ესევეითარსა, ანუ
ფერკით რაზედაც შეჰქელეს, ანუ
ზეიდამ რამე რას(ა)ც დაადგა,
გინა თანმობმულსა რასმე ზედ
ვიტყვიით (+ 21, 2 იერემ. Zaa)
ZA.

კიბეთა, ხეთა, აღმა აღმსელელთა
ერდოთა ზედ ვიტყვიით; ფერკით
რაზედაც შეჰქელე ანუ ზეიდამ რამე
რასც დაადგა, ზედ ვიტყვიით;
თანმობმულსაც ზედ ვიტყვიით B.
კიბესა ანუ ხეთა გინა აღვიდეს, ზედ
დსლესა ვიტყვიით Cb. განუმარტავია
CaqDE.

ზედა ზედ, გინა საზედაო ქსლისა
ZA.

ზედ. გინა საზედაო B. თანმობმორ
Cb. საზედაო CaqDE

ნ. ზა. საზედაო.

ზედა საქსეალის გასაყრელი საქსოვლაჲ
Cb.

ზედა ზედ დადებული Cb.

ზედაგარდა ზროხათ დასაბმელი
გრკალი Z.

ზედადგარი კვებით დასადგმელი
ZA.

განუმარტავია BCDE.

ზედათი Aa. უზემოესი B.

ნ. ველის-ზედათი.

ზედამდეგი (1, 14 გამოსლ.) ზეჲ
მოურნე ZA.

ზედაშე შესაწირავი ღერ-
ZABCD.

განუმარტავია E.

ნ. ბესინი, მეზედაშე.

ზედგამზარაზი მოღალატე ZABC
DE.

ზედეთი უზემოესი ZA.

ზედმიწვეწული (1 ნემეს.)¹ ცოდ-
ნით სრული Zaa.

ზედმიწვეწული (+ 33, 6 ესაია
Zaa), რომელსა ცნობა მიზეზთა
საქმე და აღსასრული ჰქონდეს
კელოვნებათა ZA.

მაშინ უწოდენ ზედმიწვეწულად,
რომელსა ცნობა მიზეზთა საქმე და
აღსასრული ჰქონდეს კელოვნებათა B
ზედმიწვეწულად უწოდენ (უწო-
დიან DE) მაშინ, რომელსა ცნობა
მიზეზთა საქმე და აღსასრული
ჰქონდეს კელოვნებათა CDE

ზედმოურნე საქმის გამგებელი
ZAB.

ნახბეტი C. ნახბეტი DE.

ზედნადები ესე ათცხრამეტ(ე)ულ-
თაგანი არს მთოვარისა გინაზ-
ლებისათვის მოწოვებული, რო-

¹ ნემესი ესე, „ბუნებისათჳს აცოცა“ (გვ. 15, 24). ² აქიდან კელსა გარდვლდება
Cq

მელი მოიქცევის ათცხრაშეტა წელთა შინა, რამეთუ ათვრამეტათა წელთა ათერთმეტი ათერთმეტი დაედების, ხოლო შეათცხრაშეტესა წელსა ათორმეტი დაერთვის და ოცდა(ა)თზე მეტი თუ იყოს, ოცდა(ა)თი გაანუტევე და რაა(ცა) მეტი დარჩეს, მით აღრიცხო ZA.

ზედნადებიცა ათცხრაშეტულთაგანი არს მთოვარის განახლებისათვის მოაოვებული. ზედნადებიცა ათცხრაშეტათა წელთა შინა მოიქცევის, ათრამეტთა წელთა ათერთმეტი-ათერთმეტი დაერთვის, ხოლო შეათცხრაშეტესა წელთა ათორმეტი დაერთვის, და ოცდათზედ მეტი თუ იყოს, ოცდათი გაანუტეო და რაა მეტი დარჩეს, მით აღრიცხო B. ზედნადები მთოვარის განახლებასა გაუწყვებს. ზედნადების(ა) რიცხვი ათცხრაშეტთა (ათცხრაშეტესა D) წელიწადთა (წელიწადსა Cbq; + ზედსა Cag; წელიწადზე D) მოიქცევის, ათრამეტესა წელიწადსა ათერთმეტი-ათერთმეტი უნდა დაურთო(ს), ხოლო შეათცხრაშეტე(ც)სა წელიწადსა ათორმეტი უნდა დაურთო; უკეთუ ოცდათზედ მეტი იყოს ოცდათი გაანუტეო (განუტევე D) და რაა დარჩეს (დარჩეს CqD) მეტი, მით არიკხო (არიკხე D) CD. ზედნადები მთოვარის განახლებას გაუწყვებს, ხოლო ზედნადები აცხრაშეტეს წელიწადზე მოიქცევის, ათრამეტეს წელიწადს ათერთმეტი-ათერთმეტი უნდა დაურთო და შეათცხრაშეტეს წელიწადს ათორმეტი დაურთო. უკეთუ ოცდათზე მეტი იყოს, ოცდათი გაანუტეო და რა დარჩეს, იგი ირაიბე E.

[ზედ ნ. ახევა, მხეველი; შდრ. წეჲ].

ზეგს დია. ზეგს ეწოდების დელილსა და გარდმოსაქანელსა ცხო(ვ)რებისასა ZABC.

დია DE.

ზეზი (+ 31, 5 გამოსლ. ZA) ესე არს ორფერი ძაფი, და (თუ B) ძაფი და სირმა ერთად შესთული ZAB.

ზეზი არს ორფერი ერთად შესთული ძაფი (ძაფი D) თუ ძაფი და სირმა (ოქსინო D) CD. ზეზი არს ორფერი ერთად შესთული სირმა და აბრეშუმი E.

ნ. ოქროს-თმა.

ზეთი (+ 1 ეზრა 6, 9 ZA) მარცვალთ ცხიმი ZAB.

ხილთა და მარცვალთ ცხიმი Ch. განუშარტავთ CagDE.

ნ. მეზეთე, ცხიმი, წმიდა ზეთი.

ზეთის-კურთხევა სნეულისა (ზეთის-კურთხევა სნეულთა AB) (+ 6, 13 მარკოზ; 5, 14 იაკობ ZA) ZAB.

ზეთის-ზე (ზე) (2 ეზრა 8, 15) ZA. (ზე) BCab.

ზეთის-ხილი 2 ეზრა 10, 37 ZA. (ზე) BCDE.

ზეიდალი ჯაჭვთან ნახე ZA.

ერთი რიგი ჯაჭვანია B. აბჯარია ერთრიგი CD. ა აბჯარი E.

ნ. ჯაჭვანი.

ზეით უმაღლეს(ს)ავით ZABCb.

ზეიმი დიდი დღესასწაულობა Cb. 5 დარეჟან.¹: «იოა გინდა ეზომი ზეიმი, ჩვენ სამნი წაივალთ» E.

ნ. ზაჰმი.

ზეინკალი ზილინგარი B.

ნ. ზენკალი.

¹ შდრ. იმიტან-დარეჟანინი, ს. ყუზანეიშვილის გამოც. (ლიტ. ჟრესტომ.), სადაც «ზეიმი» ნაცვლად «სიამეა».

ზელა დაზელა, გაზელა ZA.

გაზელა, დაზელა B. გაზელა, გინა დაზელა Cb. განუმარტავია CaqDE.

ნ. აზელდა, მოუზილე, შეზე-
ლილი.

ზემუნელი ფერკისა არს ერთი Cb.

ზემჭურვალი პაერთი სიმჭურვა-
ლის ქვე ჩამოზევა ZAB.

ზე პაერთი სიმჭურვალის ქვე ჩამო-
ზევა Cb. განუმარტავია CaqDE.

ნ. ქუემჭურვალი.

ზენა (+ 10, 9 ესაია ZAA) ზეითი
ZABCD.

ზენაარი ზეით მყოფი ZABCD.
ზენაარი არს მტაცე პირობა უცუ-
ლებელი E.

ზენაკე ზეითეც(ნ) ZABCD.

კაც შირ ში ეწერა: „ზენაკე
არამედ“ E¹.

ზენარი S ამგვარს სახეს ზე-
ნარ (ს) უწოდენ ქალნი ZA.

S ამგვარს სახეს ქალნი უწოდენ B
CDE.

ზენკალი აბჯრის მკეთებელი
ZABCB^e.

აბჯრის მკედელი CaqD.

ზენტები (ბალ.) ZABCD.

ზებენტეკი ფხა შემწვარი ZAE.

შემწვარი ფხა BCD.

ზეპირი უწიგნოდ თქმა ZABC.

განუმარტავია DE.

ნ. საზეპირო.

[ზებური ნ. საზებური].

ზერგნა (+ 2, 132 მამათ-ცხ.

ZAA) ფერკით ქელვა ZABCDE

ზერდაგი ყვითელ-შავი ZA.

მოყვითლო ფერი B. მოყვითულფე-

რო C. განუმარტავია DE.

ზერე ზეითივით ZAB.

ზერე-ქუერი (ზერე-ქვეუშრე Z,
ზერე-ქუშრე A, ზერე-ქვერენ
B, ზერე-ქვერე CbqDE) სნეული
არც წოლით იყოს (+ და
ZACa) არც მართლად ZAC.

ესე (ზერე-ქვერე D) არს სნეული,
არც წოლით იყოს, არც მართლად BD.
განუმარტავია E.

ზერე ზერე ZAB.

ზერჩო (ბალ.) არჯაკელი ZABCD.
(ბალ.) E.

ზესთა ზ ე შ თ ა უმეტეს-უმალ-
ლესი: და მ ხ ე — უ(მ)დაბლესი
ZA.

ზეშთა. ზ ე ს თ ა უმაღლეს-უმეტე-
სი, ხალა და მ ხ ე — უდაბლესი B
ზეშთა. ზ ე ს თ ა ზენას უმაღლესი და
უმეტესი არს CD.

ზესთა-მჩენობა (ზეშთა-მჩენობა
B) მაღლად თავის გამოჩენა
ამპარტავნულად ZA.

მაღლობით გამოჩენა ამპარტა-
ვულად B. ამპარტავანება, გინა მაღ-
ლად გამოჩენა C. ამპარტავანება D
ნ. ამპარტავნება.

ზესენელი (+ 2 შჯულ. 28, 23
ZA) ზეით უმაღლესი კიდე ZAB
ანგელოზთ სამყოფი (+ საუჯნო
C) CD. განუმარტავია E.

ნ. სენელი.

ზეფიროხი ქარია ერთი ZABCB^e.
ნ. ქარი.

ზედმა ბადეა სათევზე ერთრიგი
ZA.

ბადეა სათევზე. B. ერთი ბაღია
CDE.

ნ. ბადე.

ზეშთა (2, 2 ესაია) ზესთა ZAA.

ზესთა (+ 6, 2 დანიელ Ab) AHB

¹ მოწმობა აღებულია კაც შირის ბოლისიტხვაობიდან (11, გვ. 208-26)

უფროსად დიდო E.

ნ. დამხე, სიტყუა. უზეშთაეს-
ზეშთა-მჩენობა ნ. ზესთა-მჩე-
ნობა.

[ზეშთა-წმიდა ნ. წმიდა].

ზეციერი ცათა მყოფი ZAB.

ზეწარი ყოველთა გარდასაფარე-
ბელთა საგებელთა და აკვანთა-
სა და მისთანათასა ეწოდების:
კვალად ქალთა თერისტროიკა:
ზეწარად ითქმის ოდესმე სუ-
ღარიკა ZA.

გარდასაფარებელი ზეწარი არს
ყოველგვარ გარდასაფარებელი საგე-
ბელთა, აკვანთა და მისთანათა: ზე-
წარი არს ქალთა თერისტროიკა და
აქილა. ზეწარად ითქმის ოდესმე
სუღარიკა B გარდასაფარებელი.
ზეწარი ეწოდების ყოველთა გარ-
დასაფარებელთა, რაიც ოვედ დაფა-
რის, გინჲ ქალთა დამფარებელთა.
გრან საგებელთა გარდასაფარებელთა.
გრან აკვანთა და მისთანათა გარდასა-
ფარებელთა. ხოლო ქალთა მოსაბუ-
დე(ი)სა ე დამფარებელსა ზეწარსა
როს წეროლით თერისტროი-
კ-სტროი Cn) ეწოდების და გა-
წეროლით აქილა. კვალად
სუღარიკა ეწოდების: ხოლო შა-
ღარს ზეწარსა, მოსაზონთა მოსაფა-
რელსა, ლეგეტიონარი ეწოდების
Cnab. გარდასაფარებელი CqD განუ-
მარტავია F

ზეგარი (2, 5 ამბაკომ) ამპარტავა-
ნი ZAA.

[ზე ნ იზეება (დოლო'თანაც). მე-
ეზეება უზეი]

[ზეავი ნ. ზუავი. თოვლი].

ზეარა ნ. ზუარა.

ზეარავი ნ. ზუარავი.

ზეარი ნ. ზუარი.

ზევლევა ნ. ზუელევა.

ზევრი ნ. ზუელი

ზევიადი ნ. ზუადი

ზევიგენი (თევზ.) ZABCDE

ზევინი ნ. ზვინი.

ზევრთი ნ. ზვრთი

[ზევლ ნ. ზულ].

ზი ზიზარ ZAB

ზიზარ. ოქ დელო - 1 - 1 - 1 - 1

განუმარტავია CqDI.

ზიანი დასაყლოსი ZABCD.

განუმარტავია F

ნ. საზიარო.

ზიარება თანამონაწილე ZA

თანამონაწილეობა B

ნ. ვეზიარე. თანამეზიარობა.

თ, მზიარებელი. ნაზიარები. სი-

ზიარებელი. საზიარო.

ზიარი (+ 3 ეზრა 5. 72 ZAn)

მოწილე ZAB.

მოწილესაჲთ CD სწორი F

ზიდება გაწევა ZABCh.

განუმარტავია CqDE

ნ. გულზიდება: შდრ ზიდვა

ზიდვა კიდებულის ტვირთი.

შედლება ZABCh.

განუმარტავია CqDI

ნ. აზიდვა. განსაზიდთა. ვეზი-

დე, ვზიდეთ, მზიდავი, მიიზიდა.

მუაზიდენე. მუუზიდე. საზ-დი-

ვი, უზიდავს: შდრ. ზიდება

ზიეში გამჩვენება და მზადება თ-

ლი ZAB.

ზამში. გამჩვენება. თა მზადება

დად Ch. ზამში. გამჩვენება CqDI

ნ. ზამი. ზამში.

ზიელა ნ. ზილეა

ზივირინ მერონის სუ(ნ)ნელ

ZAB

პიოთის ს- ექველ Cab

ის სულტელ CqDE

ზინი (უკმ) CDE

ზინდება ქამა ეა(ვ)ოს ZABC.

განუმარტავია D.

ნ. საზინდებელი.

ზინდი E.

ნ. საზინდარი.

ზითევი (24, 56 დაბად.) სძლის მინაყოლი საქონელი ZAA.

სძლის მინაყოლი საქონელი (3 მე-ფე 9, 16) Ab. სძლის საქონელი BC. განუმარტავია DE.

ნ. ღაზითევი.

ზიკი (+ დახეული Ab) ლერწამი ქსო(ვ)ილი ZABC.

ლერწამი მოქსოვილი D. ლერწმის სუფრა E.

ზიკიპინტი ალყის პატარა ჭორი (+ ზილისა Z) ZAB.

ალყის მცირე ჭორი CD. საკრავის მცირე ჭორი E.

ზილარიან მსხდომ არიან B.

ზილი წელილი კმის ცემა ZAB.

წელილის კმის მცემელი C. მსხირო პანე ძალი E

ზილი (მწერ.) კოლო ZABCb.

... კოლო ნასიბის ცხოვრება-... მოუვლინა მათ ბზკი ფესანგი

ზ. გაჰაქდა ქვეყანით ზილი კაცთა ჰელა ბზკი საქედართა მათთა და

მსწოდელ განაზნინა, რამეთუ იყო მათი ზინა მოვებრცა მრავალი¹ C².

ზილი პიპოებთან ნახე D.

ზილფი სხვათა ენაა ქართულად წინამო (+ და დულამ-ბარი ZAA) და მაწაკი ეწოდება და ოყრის ჭილას(ვ) ზილფი ZA.

სხვათა ენაა, ქართულად მაწაკი ქვეიან. ოყრის ჭილას(ვ) B.

ზინ (2. 10 საქმე³) ზის ZAB.

ზინა 13, 1 იოსიპოსში⁴:

„ზინად მწოდებელნი მისნი“ ZABCDE.

ზინზლი წარმართთ სიმყარის სუნი ZA.

სიმყარის სუნი წარმართთა B ყნოსვილი სიმყარე წარმართთა C. განუმარტავია D. ფსუტი E.

ნ. სიმყარალე.

ზიპა თევზის ჭონი ZABD.

ჭონი თევზთა C. ჭონი თევზისა E.

ნ. ცხიმი.

ზირაკი (ბალ.) კვლიავი ZABC.

ზირაქა (ფრინ.) დიდი ფრინველია ფრთხილი ZAB.

(ფრინ.) დია ფრთხილი ფრინველია CD. (ფრინ.) ზირაქა ფრინველი არს დია ფრთხილი E.

ზის მჭდომარე არს ZAACh.

მჭდომარეა AbB. განუმარტავია CaqDE.

ნ. ჭდების.

ზიდვა (ზივლა ZAB) (ზე) ZABCD.

(ზე) ზერგი არს ერთი E.

ზიხარ მჭდომარე ხარ ZAB.

ზლანა E.

ზმა ქნა ZABCDE.

ნ. ზამ.

ზმა იგავით გასაღიმელი B.

ზმანება მოსიზმრება ZAB.

სიზმრის ზევენება C. განუმარტავია D.

სიზმარი არის ზრახვა თვითა შორის თვისთა გონიერისა სულისა, რამეთუ

სტომაქისა მიერ აღმოჩენილბისა საზრდელთაგანისა, რამეთუ თრთქლი

იგი აღელს ტვინიდ და დაჰყავს ორღანოთა საგრძნობელისა ძარღვთ-

სა, თვალთა, ყურთა, ენათა და ხანო-

¹ შდრ. S—1141, 254 რ. ² B-სა და Ch-ში მოწმობა გადახაზულია. ³ წყარო-ზია „3, 10 საქმე“. ⁴ შდრ. A—675, 202 რ. 31.

სელთასა; ხოლო სხეული თვინიერ
ამათსა იქმნების მძინარ, არამედ სუ-
ლი უკვდავი და გონიერი არა მძინარე
არს და ეზრახების თავსა თვისსა ანუ
სხვათა ვისშე და ქვეყანათა და აღ-
გილთა განიცდის გონებითა E¹.

ნ. ესიზმრა, მეზმანა, მესიზმ-
რა, მესიზმრე, ნაზმანები, სიზმა-
რი.

ზმარტლი (ზე) ხუთგული ZABCb.
(ზე) CaqDE.

ზმილაკი (ზე) სურო ZABCD.

ზმილაკი მცირე სფირილი ZA.
სფირილი მცირე B.

ზმილი (კათილ.) სამკურნალო ნივ-
თნი ZAB.

ს ს ვ ა კ ა თ ი ლ . გ ა (ნ) ყ ო ზ ი ლ გ -
ბ ი ს თ ა ვ შ ი : „ვითარ სამკურნა-
ლო ზმილი ანუ წიგნი, ხოლო ესენი
არიან ერთისაგან და ერთისა მიმართ“
CD².

ზმირინი (ზმირინი CDE) (+ 30,
23 გამოსლ. ZA) გუნდრუჟი (+
მური E) ZABCDE.

ზმირინი (თევზ.) ZABCDE.

ზმნა მისნობა ZA.

მიზნობა B. ზმნით იზმნის, მის-
ბა და გამოეძიებს და გამოიკითხავს
C. ჰკონებდა გინა მისნობდა D. ჰკო-
ნებდა ანუ მისნობდეს (დაბად. 44,
E).

აზმნა, აზმნობდა, იზმნის.
მზნელი. სამზნელი, შეზმნილი.
ზმნით იზმნის (1 მეფე 15, 23) ესე
იგი არს, მისნობით გამოეძიებს
და გამოიკითხავს ZA.

(დაბად. 44, 15; 1 მეფე 15, 23) ესე
არს: მისნობს, გამოეძიებს, და გამო-
იკითხავს B. განუმარტავია D.

¹ სხვა ნუსხეებში ასეთი განმარტება იპოვება ს ი ზ მ ა რ თ ა ნ . ² შდრ. A—250,
157 v, 16. B-ში მოწმობა გადისაზულაა.

ზმორვა დაზარვით მკლავების გა-
ქიმვა Z.

განუმარტავია ABCDE.

ზმული ქართ დაბალი კმა-ყოფა
ZAB.

ქართა დაბალი კმიანობა Cb. განუ-
მარტავია CaqDE.

ზმული ზმა არს ქნა, ხოლო და ზ-
მ უ ლ ი — ხანგამოვლილი, ხო-
ლო ზ მ უ ლ ი — ქმნილი ZA.

ზ მა არს ქნა, და ზ მ უ ლ ი — ხან-
ქმნილი, ზ მ უ ლ ი — ქნილი B.

ზნე ჩვეულებით რააც(ა) საქმე
სჭირდეს, კეთილი თუ ბოროტი.
ზნე იგი არს ZA.

რააც საქმე ჩვეულებით სჭირდეს,
კეთილი თუ ბოროტი, ზნეა B. რააც
საქმე ჩვეულებით სჭირდეს, კეთილი
გინა ბოროტი, ზნე არს Cb. განუმარ-
ტავია CaqD. წესი E.

ნ. ავი ზნე (ხუი'სთან); შდრ.
მომზნილი.

ზნეობა ზნეები ZA.

ზნოან ქური ღვინის ამაყროლე-
ბელი ZAB.

ქური მყრალი C. ქვევრი მყრა-
ლი D.

ზოგად (41, 1 იერემ.) ერთობით
ZAa.

ზოგი (6, 19 ლევიტ. ZAa, 3 მეფ.
10, 7 Ab) ესე განწილულსა
ცხად ჰყოფს, ხოლო ს ა ზ ო -
გ ა დ რ — საზიაროსა და ზ ო გ ა დ
ვ ი დ ო დ ე თ — ერთბამად ვი-
დოდეთსა; ზ ო გ ი ვიეთთა-
თვისცა ითქმის ZA.

უკეთუ ითქვას, ზ ო გ ი განწი-
ლულსა ცხად ჰყოფს, ხოლო ს ა ზ ო -

გადო — საზიაროსა, და ზოგად ვიღოდენ — ერთბამად ვიღოდენსა; ზოგი ვიფთსადე პქვიან B. უკეთუ ითქვას, ზოგი განწილულსა ცხად ჟყოფს, ზოლო საზოგადო — საზიაროსა და ზოგად ვიღოდეთ — ერთად (ერთბამად CqDE) ვიღოდეთ CDE.

ნ. ვიეთი, მიეზოგვა, საზოგადო, საზოგადო განყოფილება (შემთხვევით' თან).

ზოგსრე 15, 15 ჰრომ. Z.

ზოგერ Cb.

ზოდი (+ ესე A) არს ნაღნობი ერთი გვამი ილეკროთავანი ZA.

ესე არს ნაღნობი ერთგვამად ილეკროთავანი B. არს ნაღნობი ერთგვამოდ ვეცხო, რკინა და მისთანანი Cb. განუშარტავი CaqDE.

ნ. ლიტრა.

ზოლია ზოლიაქო ZAB.

ნ. ბურჯი, ზოლიაქო.

ზოლიაქო (ზოლია D) ესენი არიან (+ და Ab) სახელნი და ნიშანნი (+ სახეთა Z) მათ(თა)ნი და რომელთა თთვესა მითთვალავს მზე მათ: ვერძი T თთვესა მარტსა 20 მითთვალავს მზესა; ძურო 20 აპრილსა 20, მარჩბივი = მაისსა 21; კირჩხიბი 9 ივნისსა 22; ლომი 22 ივლისსა 23; ქალწული 22 აგვისტოსსა 23; სასწორი = სექტემბერსა 23; ღრიანკალი 20 ოქტომბერსა 23; მშვილდოსანი 20 ნოემბერსა 22; თხიხ-რქა 22 დეკემბერსა 22; მერწყული 20 იანვარსა 20;

თევზი 20 ფებრუალსა, ZA.

ესენი არიან ზოლიაქონი სახელსა და ნიშანნი მათნი და რომელთა თთვესა, რომელთა მითთვალავს მზე, მათ: ვერძი T თთვესა მარტსა 20 მითთვალავს მზესა, ძურო 20 აპრილსა 20; მარჩბივი = მაისსა 21; კირჩხიბი 9 ივნისსა 22; ლომი 22 ივლისსა 23; ქალწული 22 აგვისტოსსა 23; სასწორი = სექტემბერსა 23; ღრიანკალი 20 ოქტომბერსა 23; მშვილდოსანი 20 ნოემბერსა 22; თხიხ-რქა 22 დეკემბერსა 22; მერწყული 20 იანვარსა 20; თევზი 20 ფებრუალსა 19 B. ზოლია. ესე არიან ზოლიანი, ვინა ზოლიაქონი, სახელნი და ნიშანნი მათნი და რომელსა (თ)თვესა მითთვალავს, მზე მათ: ვერძი T (თ)თვესა მარტსა ოცსა მითთვალავს მზესა; ძურო 20 (თ)თვესა ოცსა ოცსა (+ მითთვალავს C); მარჩბივი = მაისსა ოცსა ოცსა; კირჩხიბი 9 ივნისსა 22; ლომი 22 ივლისსა 23; ქალწული 22 აგვისტოსსა 23; სასწორი = სექტემბერსა (სექტემბერსა CqD) ოცსა ოცსა, ღრიანკალი (ღრიანკალი CqD) 20 ოქტომბერსა (ა) ოცსა ოცსა; მშვილდოსანი 20 ნოემბერსა (ა) ოცსა ოცსა; თხიხ-რქა 22 დეკემბერსა (ა) ოცსა ოცსა, მერწყული 20 იანვარსა (ა) ოცსა; თევზი 20 ფებრუალსა (ა) ოცსა ოცსა CD. ესე არიან ზოლიანი და სახელნი და ნიშანნი მათნი და რომელსა თთვესა მზე ვალს მზე მას ზედი. ვერძი T თთვესა მარტსა ოცსა მითთვალავს მზესა; ძურო 20 თთვესა აპრილსა ოცსა; მარჩბივი = მაისსა

ოცდ-ერთი, ოცნეტი ი-
ნასა ოცდ-ოთხი; ოცმეტი ი-
ლისა ოცდაათა; ქალწული ქ
აგონის ოცდაათა; $\text{სახ-$
 წორი = ედენბერსა ოცდა-
ათა; საინკალი = ოც-
დამეტი ოცდაათა; $\text{მშვილ-$
 დოსანი + ნოენბერს ოცდა-
ორსა; თხისრქა = დეენ-
ბერს ოცდამეტი. $\text{წყლისინკა-$
 ლი = იანვარს ოცსა; $\text{თევ-$
 ზი + დებერალს აცხამეტსა. ამა
ზოდიანი E.

ზოზმაჲ კაცს რომ რამე ეზარებოდეს
საქელად D.

ზოზნა (პ)ამბ(ე)ის ვერ გაბედ-
ვით თქმა ZABCD.

განუმარტავია E.

ნ. ეზოზნა, საზოზნარი.

ზომა სიგრძე და სივრცის რიცხვი
ZA.

სიგრძე-სივრცეთ რიცხვი BCb.
განუმარტავია CaqDE.

ნ. აზომ, ევზომ, ეზომ, ვზომ,
ნაზომი, რაზომი, საზომი, უზო-
მი, უსაზომი.

ზონარი თითით ქსო(ვ)ილი
ZABCb.

განუმარტავია CaqDE.

[ზომ ნ. მზოპავი, მოზოპვა].

[ზორ ნ. დაზორნეს, ეზორა, ეზო-
როს, ზორვა, მზორავი, ნაზორე-
ვი, საზორავი, საზორველი,
უზორეს, უზორვიდენ, უზორ-
ვიდეს].

ზორავი (ფრინ.) ფრინველია ინ-
დოეთისა მოლაპარაკე ZAa.

(ფრინ.) AbBCD. განუმარტავია E.

ნ. თუთი, მღრინავი.

ზორდა მიჯნა ZABCDE.

ზორვა (+ ასე არს B) კერპთა

მიმართ შეწირვა, კმევა და
მსხვერპლი ZAB.

ზორვა არს საკმეველთა დაკმევა
გინა თავიანი, გინა შეწირვა მსხვერპ-
ლთა კერპთა მიმართ (+ დაწევა ცეცხ-
ლთ შესაწირავთა Cq) C. ზორვა
არს შეწირვა, გინა თავიანის-ცეცხ-
კერპთა D. ზორვა არს კერპს თავე-
ნის-ცეცხა და შესაწირავი E.

ზორზონი ტინ(ად) მოდილო კა-
ცი ZAB.

ზორტი ლარისაგან სამოსელთ
შესაყინძავი ZA.

განუმარტავია B.

ნ. სამკრე ზორტი (ალამ'თან).

ზოსტერი ქამარი ZAB.

სამღდელო სარტყელი CD. ზოსტე-
რი სამღდელო სარტყელია E.

ნ. სარტყელი, ქამარი.

ზოჩო მცირედ საყვარელი ZA.

საყვარელივით რამ B. საყვარელი
CDE.

ზოხიონ (ბალ.) ZABCb.

(ბალ.) ზოხიონ და პიკრიდონ
მდელონი არიან CaqD (ბალ.) ზო-
ხიონ და პიკრიდონ E.

ზრახვა (27, 1 მათე) სიტყვის ლა-
პარაკი ZA.

ლაპარაკი BCb. განუმარტავია
CaqDE.

ნ. გამზრახი (ვეზირ'თანაც),
განზრახვა (ფიქრ'თან, წადილ'
თან), ეზრახა, ვეზრახე, ვზრახავ,
ზედგამზრახი, თანაგამზრახი, იზ-
რახა, მაზრახა, მეზრახე, მზრახ-
ველი, ნაზრახი, საგანმზრახლო,
საზრახავი, სამზრახნი, უზრახავს,
შეეზრახა, გულის-ზრახვა, მარა-
კით-ზრახვა, ძვრის-ზრახვა; შდრ.
ძრახვა.

ზრდა (+ 1, 5 დანიელ ZAA)
აღორძინება ZAB.

აღმატება Cb. განუმარტავია CaqDE.

ნ. ზარღ.

ზრუნა ბოროტად აღძვრა¹ B.

ზრუნება (+ 2 შჯულ. 31, 27 ZA) ბოროტად აღძვრა ZABCD

ბოროტი გუნებობა E.

ნ. ააზრზინე, აღზრზინება.

ზრზოლა სასმელ-საჭმელმან რა ტანში ზარი დაუაროს ZA.

სასმელი რა ეზიზღოს და ტანში შეაძრწუნოს და მისთანამ B. არს სასმელთა რასამე სმა არა იამოს, ამისთვისცა ტანთა შინა დაზაროს და შეაძრწუნოს და მისთანანი Cb. განუმარტავია CaqD.

ნ. გააზრზოლა.

ზრიალი საზარელი მრავალკმეიანობა ZA.

მრავალკმა საზარონი B. კმანო მრავალნი საზარონი Cb. განუმარტავია CaDE.

ნ. ლაღადება.

ზრინვა წართ დათქრიალება Z.

წარის დათქრიალება A. წართ თქრიალი B. თქრიალივით C. 9 დარეჯან¹; „იზრინ(ე)ა ქარაგანმა და შემოგვიღვა უკანა“ DE.

ნ. ლაღადება.

ზრო ისრისა, კაცის ტანიც ითქმის ZA.

ისრის ტანი, კაცთაც (კაცისც D) ითქმის BD. ისრის ტანი, გინა კაცისა C განუმარტავია E.

ზრობა ყინვით დაწვა ZABCD.

განუმარტავია E.

ნ. დაზრობა, ეზრო.

ზრობა (ოთხფ.) (+ 9, 3 გამოსლ. ZAA) ზოგადი სახელი არს ყოველთა ზრობათა, ხოლო მამალსა ზრობასა ეწოდების ქარი

და დედალსა — ფურჩი; ხოლო შვილთა მათთა — ჭბო; ნასუქარსა კბოსა — ზეარაქი, რთმელ არს ფოფარაქი; საყარესა წლამდის — ბოჩოლა, და საფურესა — მოცედი; წელიწადზე მეტსა საყარესა — მოზვერი და საფურესა — დიაქ(ე) ული; ორი წლის ქარსა — ბოიკი; საკლავად მსუქანსა — უსხი; საკლავსა ქარს(ა) — აზავერი; გამოუყვერავს(ა) ქარსა — კურო და მისსა უმცროსსა — კუჩაქი; შეწირულსა — ზეარაქი ირემთა და მისთანათას ტოლსა (ცა) კარად და ფურად იტყვიან ZA.

(ოთხფ.) ზრობა ზოგადი სახელი არს ყოველთა ზრობათა, არამედ მამალსა ქარი ეწოდების და დედალსა — ფურჩი, და შვილთა მათთა — ჭბო; ნასუქარს კბოსა — ზეარაქი, რთმელ არს ფოფარაქი; წლამდე საყარეს — ბოჩოლა, საფურეს — მოცედი; წელზე მეტს საყარეს — მოზვერი, საფურეს — დიაქ(ე) ული; ორი წლის ქარსა — ბოიკი; საკლავად მსუქანსა — უსხი; საკლავსა ქარს — აზავერი; გამოუყვერავს ქარს — კურო და მისსა უმცროსსა — კუჩაქი შეწირულსა — ზეარაქი ირემთა და მისთა ტოლთა (ცა) კარად ითქმებიან B. (ოთხფ.) ზრობა ზოგადი

¹ შდრ. ამირან-დარეჯანიძე. ს. ყუბანეში ვილიზს გამოც. (ლივ. პარესტოვი) სადაც იკითხება „იზრაილნი“ (სხვაგან კი არის „იზრინი“).

სახელ(ი) არს უოველთა ზრობათა, არამედ მცირით დიდამდე სახელი სხვადასხვა სივს ქართულად: მაჰალსა — ქარი და დედალსა — ფურა, ხოლო შეილსა მათსა — კბო; ნასუქარს(ა) კბოსა — ზეარაკი, რომელ არს ფოთო რაკი; ნახევარ წლისას(ა) — ბარაკეული, წლისას(ა) საქარესა — ბოჩოლა და საფურესა — მოცედი; წელიწადზე მეტსა საქარესა — მოზვერი, საფურესა — დიაკეული; ორის წლის კარსა — ბოჩი, საკლავად მსუქანსა — უსხი; საკლავარ კარსა — აზაკერი; გამოუყვარავს კარს — კურო და უმცროსსა მისგან — კურაკი; შეწირულს(ა) — ზეარა. ირემთა, ღოსთა და ეგვეითართა ვითარცა ზრობათა კარ-ფურთხით (ფურთხად CqD) ითქმინ და კანბეშთა კბოსა ღოღოს უწოდენ და წლისა ანუ მეტსა — ზაქსა CD. ზრობა ზოგადი სახელი არს უოველთა ზრობათა, არამედ მცირით დიდამდე სახელი სხვა არს: მაჰალსა — ქარი და დედალსა — ფურა, ხოლო შეილსა მათსა — კბო; და ნასუქარსა კბო-ზეარაკი; ნახევარ წლის ბარაკეული და წლისას — თუ საქარეა, და საფურ-მოცედი, და წელიწადზე მეტსა, უკეთუ საქარეა — ეერი და საფურეს — დიაკერი. წლისას — ბოჩი; ორის უქანსა — უსხი, ხოლო კარსა — აზაკერი და კარსა — კურო და უმცროსსა: შეწირულსა — ირემთა და ღომბათა და ღოსთა და ეგვეითართა ვითარცა ზარ-ფურთხა და კბოან(?) ნ. ხოლო კანბეშთა კბოსა ღოღოს და წლისას — ზაქსა E

ნ. მეზრობე, საზრობე. ზრობაკუდი საყვირი(ა) მომცრო ZABCD.

საყვირია E.

ნ. ნაფირი, საყვრი.

ზრუნვა (6, 25 მათე) შიში დაცემისა, გინა ნავლელაჲ(სა) ZA.

შიში დაცემისა, გინა ინავლა B. შიში დაცემისა, ინავლა CD¹. შიში დაცემისა E¹

ნ. ეზრუნვა, ევზრუნველე, იზრუნვა, მზრუნვე, საზრუნვე, სამზრუნველო (მონასტერ'თან), შიში.

ზრუნე გოდების ბანი ZABC.

ნ. ტირილი.

ზრქელი გაუშვეირვალ, იქით არა ჩნდეს რა ZA.

გაუშვეირვალ B. სქელი CD განმარტავია E.

ნ. სიზრქე, სქელი.

ზუავი (ზეავი CDE) (+ 24, 1 იობ ZAA) უზომო(დ) დიდი, გინა გვამი ZAB.

ზეავისათვის კავშირში ასე ეწერა: „ონკოს, რომელ არს ზეავი“² ხოლო ზეავი — უზომოდ დიდი; სხვაგან ეწერა: ზეავი — რაზომვე გვამი CD ზეავისათვის კავშირში თქვა: „ონკოს, რომელ არს ზეავი“, ხოლო ზეავი — უზომოდ დიდად; და სხვაგან ეწერა: ზეავი — რაზომვე გვამი E.

ნ. აღზუავება, ზეაობა (ამჰარ-ტაენება'სთან), უმცროსი; შდრ ზვადი.

ზუალი ნ. ზუაპლი.

ზუარა (ზეარა CDE) (ოთხდ.) შეწირული ZABCDE.

ნ. ზრობა.

1. იხ. ქვემოთ მოიპოვებთ მონაწერის: „ისე ეწერა“, რაც მოიპოვებს წყარო: „ონკოს, რომელ არს ზეავი“² ხოლო ზეავი — რაზომვე გვამი CD ზეავისათვის კავშირში თქვა: „ონკოს, რომელ არს ზეავი“, ხოლო ზეავი — უზომოდ დიდად; და სხვაგან ეწერა: ზეავი — რაზომვე გვამი E.

ზუარაკი (ზვარაკი CDE) (15, 23
ლუკა) ნასუქარი ZA.

(ოთხედ.) ნასუქარი კბო BCD.

(ოთხედ.) ნასუქალი E.

ნ. ზროხა.

ზუარი (+ 1, მეფე 22, 7 ZA) მე-
პატრონის ვენაჟი ZABCD.

პატრონის ვენაჟი E.

ნ. მეზურე.

ზუაბლი (ზუალი BCDE) ქართუ-
ლი არ არის, კ რ ო ნ ო ს ი
ჰქვიან ქართულად Z.

ქართული არ არის, ქართულად
კ რ ო ნ ო ს ი ჰქვიან A. კრონოს
BCDE.

ნ. ცთომილნი.

ზუგია საეშველია სუნელი ZAB.

ხატო... აყვანის ცემის მე-
ტად რას ჰქ: „საკმე(ვე)ლი, კოპუ-
პრია, ზუ(ნ)გია და მისტაჟი“ CDE².

ზუელვა (ზუშლვა ZA, ზველვა
CD) (+ ესე A) არს მოციცხარ-
თაგან სხვის მსგავსად საუბარი
და სხვადავით სლვა და სიცილი
და მისთანანი. ხოლო ფრინველ-
(ნი)ცა (+ არიან მზველავ ZAB),
ვითარ: ზორაყი, ჩხიკვი და მის-
თანანი, გინა ცილამტაველი ZA.

ესე არს მოციცხართაგან სხვის
მსგავსად საუბარი და სხვადავით
სლვანი, სიცილნი და მისთანანი. და
ფრინველნიცა არიან მზველავ, ვი-
თარ ზორაყი, და ჩხიკვი და მისთანა-
ნი B. (+ მსგავსება ანუ მსგავსოს
D). ზველვა არს კაცთა მოციცხართა
მიერ თქმანი (თქმული D) მსგავსად
სხვის კაცისა. ეციცხვინ (უციცხვინ
D) რა, იციცხვინ მსგავსად მისსა და

უზნობნ, ვალს ვგრეთ და კმონებნ
(კმონებნ D), ვითარცა იგი (+ გინა
კიბხევით უციცხვინ C). ზოლო (მ)ფრინ-
ველნიცა არიან მზველავ(ი), ვითარ-
იგი: ზორაყი (+ და D) ჩხიკვი
(+ და თუთი CqD) და ეგვეთიარნი
კმონებთა CD. ზველვა არს, გინა
კაცი, გინა მფრინველი კაცსა სხესა
ეციცხოდეს და ვითარ-იგი იტყოდეს
ქმათა, ესეცა მისებრ იტყოდეს. არიან
მფრინველნი მზველავნო ზორაყი და
ჩხიკვი და ეგვეთიარნი ზველვა
ჭაერება თუ კივინი. ლ...თის მე-
ტადველ ში. — „იხილოს რა ნაჲ,
უხარის და თანა-შესცხრების და
უზველავს სლვისა მისსა. ღმთებრე-
თა“ E.

ნ. მზველავი.

[ზუერ • ნ. დაზუერვა. უზუე-
რული].

ზუერი (ზუშრი ZA, ზერი CD)
(+ 13, 7 პრომ. Z; 31, 28 რიცხ.)
ხარკი გინა ბაჲი (+ 'გინა თან-
ჯიქი' Ab) ZA.

ბაჲი, ხარკი B. ბაჲი CDE

ნ. მეზურე, საზურე.

ზუზა დიდრაჟმა ZABCD

ნ. ლიტრა.

ზუზვა ნაკლები შეუსრულებე-
ლი ZA.

მცირედ ნაკლები, ვერ შესრულდეს

B. ნაკლები თუ შეუსრულებელი CD.

ზუზია გესლი მაკვდინებელი
სწრაფად ZAB.

გესლი მაკვდინებელი CD. ფილი-

პე მოციქულ-ს ნეტაფრ:

„დასთხია თქვენ ზედა კედარი იგი

ზუზია“ E.

ზუზმა ქართლ-ს... ბიზონი

¹ ნუსხებში: „ზვარი“. ² B-ში მოწმობა და წყაროზე მითითება გადახაზულია.

³ „გულისხმება ჭუანშვარის ისტორია (ნ. ქართლის ცხ. I, გვ. 192, 4).“

ზუზმა ხუთასი (+ ლქ-უნა CagD)
CagDEI.

ზუზუნი ჩუმი გოდება ZABCDE.

ზუთხი (თევზ.) ZABCDE.

ზუილი ნასროლის ჯოხის კმა(ა)
ZA.

ნასროლი ჯოხისა ღ-ქვის კმა B.
ნასროლი ქვისა და ჯოხისა კმა CD.

ზუცა ბეჭამოსმული მადლა ZA.

ბეჭამოსმულელი B. ბეჭამოსმუ-
ლი CD განუმარტავია E

ნ. კუზა.

[ზულ ნ. დაზულენ, დამზულარო,
მზულარი, ჩამოიზელა (შეავას
ახსნაში თოვლ'თან)].

ზუმბა სხვათა ენაა, ქართულად
დგუში ჰქვიან ZAB.

ლოოს გაატევი ჯოხ CD
(უმ) E.

ზუმზური ლაქი ZA.

განუმარტავია BCDE

ნ. ლაქი.

ზუმილი (2 ნემეს.) ზუმილი, ტე-
ვთი, სელქანი, მალაქნი, სი-
პი, მისთანანი კეცტყიან-
ნი, უსისხლო და სულიერ-
ნი, საღათ(ნი), ხაზანწ-
ი, მისთანანი მრავალრიგნი
(ნი, არი B) ZAB

სელქ-
უსისხლო ცხოველ-
სულიერი, ღიაარცა
მისთანანი და მსგავსი
CD უსისხლო ცხო-
ველნი და სელქა-

ზუმირი მური სუნნელი (სულნე-
ლი BCD) ZABCD.

განუმარტავია E.

ზურგი (+ 21, 20 ლუკა ZAb)

უკანა კერძი ZABcb

განუმარტავია CagD ქოვლია

ზურგს ტროპაჟ უწოდებ E.

ნ. იზურგა, საზურგე, უზურა.
გულა.

ზურგიელი კმელი თევზის ზურ-
გი ZAB.

განუმარტავია Cb.

ზურგის-ძუალი (ზურგის-ძვალი
Z) ხერხემალი ZAB.

ზურმუხტი მწვანე თვალის პატი-
ოსანი ZA.

განუმარტავია BCDE.

ზურნა სხვათა ენაა, ქართულად
სტვირი ჰქვიან ZAaB.

სხვათა ენაა, ქართულად სტვი-
რი Ab.

ზურნაიკი მწყევსთ ნესტვია ZA
მწყევსის ნესტვი B. სალამერიით
არის Cb. სალამური CagD. განუმარ-
ტავია E.

ნ. ნესტვი.

ზუტაკი არა ერიოს რა ZABCD

განუმარტავია E.

ზუუ რიკისა და სალაშის მღერა Cb.

ზუფანი სასროლი მოკლე შუ-
ბია Z.

სასროლი მოკლე შუბი AB.

წყრთული შუბი C. განუმარტავია DE.

ნ. ლახუარი.

ზუფი ლარია უკრელო ღელვითა-
ნი ZAB.

განუმარტავია CDE.

ზუჩი ჩაბალახთან ნახე ZAB.

ზუჩინია არიან ზუთგვარნი: რო.
მელსა თავსა დასარკმელი რკინა

¹ Cag-ში განსამარტავი სიტყვა, წყაროზე მოთხოვნა და მოწმობა გადახაზულია,
გამოკრებილია ნ. გვ. 27, 22—24.

აქვს, რომელსა კვერცხად საბელსდებენ, და ზარადი წინა და უკანით გრძელად, იგი არს ზუნი, რომელიმე მუზარად აღუმოვენ (უქმობს CqD); არს მსგავსი ჩუჩისა თავს დასარქმელი, საცხვირე გრძელი და არა ზარად ვლებულა, იგი არს ჩაფხუტი; და არს თხემსა ზედა მცირე პოლოტიცი და ზარადი კისრის კერძოთა და პირსა არაბა, იგი არს ჩაჩქანი, და სხვა არს, რომელსა პოლოტიცი არა აქვს, თავს(ს) სახურავი ლიტონი ჭაჭვია, იგი არს ჩაბაღახი CD. ზუნიცა აჩიან ხუთგვარი: რომელსა კვერცხი რკინისა აქვს მგზავსი ქულისა და ზარადი წინა უკანის გრძელად, არს ზუჩი, ეიეთნა მუზარად აღუმოვენ. არს მგზავსი ქულისა, უზარადო, საცხვირე გრძელი, იგი არს ჩაფხუტი; არს თავსა ზედა მცირე პოლოტიცი და ზარადი უკანა კერძოთა და პირსა არა რა, იგია ჩაჩქანი, ხოლო [რომელსა] პოლოტიცი არა აქვს და თავსა[ხურავი] ლიტონი ჭაჭვია, იგი არს ჩაბაღახი E.

ნ. აჩხაბერი.

ზუზთა (ზუზთაჲ Cab, ზუზთი Cq, ზუზთინ DE) (4, 34 ბარუქ) მხიარულება საპატრიური ZA.

(4, 34 ბარუქ) ზუზთა არს მხიარულება საპატრიური B. (+ ბარუქ 4, 34 Cab) მხიარულებასავეთ C. ბარუქ 4, 34. „ზოზთაჲ მისი იყოს გლოვად“ Cq. ქვერცხის ნეტაფრა: „რომელსა დღესა აღამ გამოვარდა, ავაზაჲ შევიდა“ „ლაშე მჭდომარე არს ზუზთით და მზე იგი სიმართლისა დგას წინაშე ვასაკითხველად და თავს იღებს“ D¹; „არამედ ბუნებასათანა ზუზთინ, ვითარცა კაცი შებორკილებული DE¹.

[ზუზთაჲ ნ. ზუპალი].

ზვადი (ზვიადი CDE) ესე არს, რაკაჲმ(ნ) დასაქმოს და მას(ცა) ქმნა ენებოს და ყოვნიდეს და მიზეზთა იტყოდეს რეცა თავისა გადიდებისათვის ZA.

ესე არს, რაკაჲსა დაეხაჲმთ და მას ქნა ენებოს, ყოვნიდეს და მიზეზთა ჩანამე იტყოდეს რეცა თავის გადიდებად B. ზვადი არს, რაკაჲსა რომელსა ეისმე ეტყოდეს საქმელ რას(ა)მე ზედა და იგი ყოვნიდეს, ქმნა(ცა) ენებოს და არაქმნისათვის მიზეზთა ეტყოდეს (იტყოდეს CqD) თავისა თვისისა განხადიდებლად ცანდიდებად D) CD. გაზეიდება E.

შდრ. ზუავი.

ზვნი (ზვნი ZAcDE) განშრკელებული, გინა ბრჯა მღვარი, ანუ ძნა და თივა, სელი, ცერცი და მისთანანი ZA.

(8, 14 გამოსლ.) ყახის ბრჯა ZAc განშრკელებული, ბრჯად მღვარი ძნა, თივა, სელი, ცერცი და მისთანანი B. ზვნი არს ძნა, გინა თივა ანუ სელი და ცერცი, რაიუ შეკრებულად (+ და შევრობულად C (დადგას) მსგავსად მცისა ძნელისა CD. (ბაღ.) ძნათა დგმულობა მცირე-მცირედ რაოდენ ძნა, სოცლური ათეულობად და თეულობად უქმობენ ხოლო ამით ყოელთავე დეო ეწოდების მინდორთა შინა დგმულსა, ხოლო რაკალოს კიდესა დაიდგას ყოელთავე ერთად ბრჯად უწოდენ. უკითხუ შერად დიდი ბრჯა იყოს გინა თივა ანუ სელი და ცერცი, მას უწოდენ ზვნიად E.

ნ. დააზვანა, ზვნი, მიზუნება, ნაზუნები.

ზვრთი ზღვათა და წყალთა აღმოქანება ZAB.

¹ აქ მოყვანილი წყარო და მოწმობები Cq-შიც მოიპოვება, ოღონდ ვადაზუღთა. ² ნუსხებშია: „ზვირთი“.

მჩქერ(ვ)ალოთა მდინარეთა ზე აღმა
აღმოქანება CD. მჩქერვალოს წყალო
აღმოქანება ზე აღმა E.

ნ. აღზვრთება, წყარო.

ზღ ნ. ზღვევა.

ზღაპარი (3, 23 ბარუქ) არს მო-
გონებული ტყუილი, ამბავად
შემქვერებული და არა ქმნილი
მყოფობით Z.

ესე არს მოგონებული ტყუილი,
შემქვერებული პ(ა)მავი (+ 3, 23
ბარუქ Aa) A. ესე არს მოგონებულ-
ნი ტყუილნი, შემქვერებულნი B.
რომელნი იელტიან სიბილწისაგან,
თხრობასა ბილწ-ქამბ(ა)ობასა ზღაპარ
უწოდენ CDE.

ნ. ეზლაპარი, იზლაპრა, მეზლაპა-
რე, მუცლით-მეზლაპრე, ნაზ-
ლაპარი.

[ზღაპრობანი ნ. წერილი].

[ზღარბი ნ. გძღარბი].

ზღვა ნ. ზღუა.

[ზღვა ნ. ზღვევა].

[ზღვან ნ. იზღვანის, იზღვანის;
ზღრ. ზღვარ].

[ზღვარ ნ. კანზღვრებელი (ხანი-
სა'სთანაც), განზღვრებისადმი,
განუზღვრებისადმი, ეზღვრე-
ბოდა, ესაზღვრავ, ესაზღვრე-
დი, მოზღვრენი, მსაზღვრავი,
საზღვარი, უსაზღრო; ზღრ.
ზღვან].

ზღვი ნ. ზღუე.

ზღვევა (ზღვევა ZA, ზღვევა,
ზღვევინება CD; ზღვევა და
ზღვევინება E) (+ 3 ეზრა 6, 37
Zaa) დანაშაულის გარდაქლე-
ვინება ZA.

ნაცოდავის გარდაქლევინება B. ნა-
ცოდა-ვება Caa. განუშარტავა CqDE.

ნ. აზღვევს, ეზღო, იზღვია,
მიუზღო, მოუზღე, საზღაური,
უპუზღვა.

ზღვევინება (ზღუჭვინება ZA)
საზღაურის მიცემა Z.

საზღაურის მიხმა A. საზღაურთ
აღება B.

ნ. აზღვევინებს.

ზღვიერნი ნ. ზღვეერნი.

ზღვის-კაცი ნ. ზღვს-კაცი.

ზღვის ღმერთი ნ. ნებტუნ.

ზღვის-ყურდგელი ნ. ზღვს-ყურ-
დგელი.

ზღვის-ძაღლი ნ. ზღვს-ძაღლი.

ზღმურდელი პირუტყვთა კორცთა
და ტყავთა საშუალ ჰეა რამე
განდეს ანუ მსხმო რამე Z.

კორცთა და ტყავთა შუა ჰეა რამე
განდეს ანუ მსხმო რამე A. ესე არს
ტყავთა და კორცთა შუა ჰეათ გაჩე-
ნა ღუ მსხმო რამე B. კორცსა და
ტყავს შუა ჰეა CD. განუშარტავა E.

ნ. დაზღმურდელა, ნაზღმურ-
დელი.

ზღრომა (ზღომა E) დაქსნა, გინა
განბნევა ZABCb.

დაქსნა, გინა ენება CaaD. 187
კავშირი: ყოელი სული დაუზღო-
მელ არს და უზრწნელ, ზღომის
სახე E.

ნ. დაუზღრომელი.

ზღუა (ზღვა BCDE) (+ 1, 10
ლაბიდ. ZA) შესაყრებელი წყალო-
თა ZABCb.

განუშარტავი CaaDE.

ნ. ზღვეერნი, წყარო.

ზღუდე (+ 16, 11 ესაია Zaa)

(+ ესე Z) არს ყოველ(ი) სიმ-
გრველით შემოვლებული, რამც
რამცე იყოს გარ მონავლები ქა-
ლაქთა, დაბათა, სახლთა, წალ-
კოტთა, სათვალეთა, გინა თვალ-
თა პატიოსანთა. გალავანი
არს არა ზღუდე, არამედ კედ-
ლი მაგარი გრძლად ნაგები;
ეზო არს არა გარე ზღუდედ
მოვლებული, არამედ წინათ
კერძო ანუ გვერდით მოხრილი
კედელი, რათა შუა ადგილი
აქვდეს; კარავთა გარე მოსაზ-
რუდავთაცა ეზოდ სახელ-
ედების (სახელსდებენ A).
ბაკი არს ზღუდე ხეასტავ-
თათვის, რამსაგანც მოვლებუ-
ლი იყოს; გისსო(ნ)ი არს
ზღუდე სიმაღლით სამი წყრთა;
დრუსო არს ზღუდე ქვისა მა-
ღალი კეთილ(ად) ნაგები კოშ-
კოშკოვანი; ხიში არს. ლერწ-
მითა და ლელითა მობაყული;
ლობე არს ქალჯითა და ძეძ-
ვით მომტკიცებული; ყერო
არს სხვილი ძელი აღმა დასობით
მოვლებული; ხირხალი არს
სხვილის ძელით სამ-ოთხ რიგად
სიგრძედ შემოვლებული; მა-
სარი არს წვრილის (წვლი-
ლის A) ძელით ყეროს მსგავსად
(მსგავსი A) (+ შემოვლებული
Z), (+ ხოლო A) კაწანი
(+ არს Z) ძეძვი პირადმა მოვ-
ლებით მდგარი (მდგარად A) ბა-
კივით, (+ ძელყორე, არს
ძელითა და ქვით ბაკი მოვლებუ-
ლი Z) 2, 9 ქება ZA.

ესე არს ყოველივე სიმგრველით
შემოვლებული, რამც რამცე იყოს გარ
მონავლები ქალაქთა, დაბათა, სახლ-
თა, წალკოტთა, სათვალეთა თუ
თვალთა პატიოსანთა. ხოლო გალავ-
ანი არა ზღუდეა ეწოდების, არა-
მედ კედელთა მაგართა გრძლად ნა-
გებთა; ეზო არს არა გარე ზღუდედ
მოვლებული, არამედ წინათ ანუ
გვერდით მოხრილი კედელი, რათა
შუა ადგილი აქვდეს, კარავთა გარე
მოსაზრუდავთაცა ეზოდ უწოდენ;
ბაკი ზღუდე არს ხეასტავთათვის
რამსაგანც მოვლებული; გისსონი
არს ზღუდე სიმაღლით სამი წყრთა;
დრუსო არს ზღუდე ქვისა მაღალი
კეთილნაგები კოშკ-კოშკოვანი; ხიში
არს ლერწმითა და ლელით მობაყული;
ლობე არს ქალჯითა და ძეძვით მო-
მტკიცებული; ყერო არს სხვილი ძე-
ლი აღმა დასობით მოვლებული;
ხირხალი არს სხვილის ძელით სამ-
ოთხ რიგით სიგრძით შემოვლებული;
მასარი არს წვლილის ძელით,
მსგავსი ყეროსა B. ზღუდედ ითქმის
ყოველივე შემზღუდველი სიმგრ-
ველით, რამც(ა) რამცე იყოს, კელად
შესაზრუდავი ქალაქთანი, გინა დაბა-
თა, ანუ მცირეთა სათვალეთა და
თვალთა პატიოსანთა ბუდე. ხოლო
ესე ზღუდენი განყოფილებიან ათსამად
(ათორად D): ზღუდედ, გალავანად,
ეზოდ, ბაკად, ლობედ, ყორედ, უეროდ
(თუ ყეროდ-ყორედ CbqD), გრსოვად,
ხირხალად, (+ დრუსოდ C) მასარად,
ხიმად და კაწ(ა)ნად. ზღუდე არს
ყოველისავე, რასაცა გარე(ში) მო-
ვლებული აქვდეს, გინა ქალაქთა,
გინა სათვალეთა და სხვათა ყოველ-
თავე; გალავანი არს არა გარე(ში)
ზღუდედ მოვლებული, არამედ სა-
შუალო სიგრძესა ქვემოთითა ანუ ალო-
ზითა ნაგები; ეზო არს სახლისა
ზღუდე მოვლებული ანუ განი(ი)-
განად, გინა სიგრძითი-სიგრძედ
მოხრით მოვლებული, გინა კარავით

გარეგან მოსაგლებელა, რამეთუ მასაჲ ზღუდელ უწოდენ, რომელსა სინდონი ეწოდების; ბაჲი არს ხესტავთათვის მომტკიცებულა, რამასაგან(ა) იყოს სიმგრგველი; ღოზე არს ჯალათი და ძემთამიერი ზღუდე; ყოზე არს ჭეითა უკაროდ აღნაგები ზღუდე, გინა კედელი; ყერო არს სხელი ძელი ზეაღმართებით მოვლებული ზღუდე; გისსოი არს ზღუდე სიმაღლით სამი წყრთა; ხირნალი არს ძელთაგან სიგრძელ (სიგრძეზე Cq) სამოთხად ზე-ქვე(მ)ობით მოზღუდელი; ღრუხო არს ზღუდე ჭეის კოშკიანი დიდი და კეთილად შენებული; მასარი არს არა სხელი ძელი, არამედ მოსხო ხით ყეროს მსგავსად მოზღუდელი; ხიმი არს ღერწმითა და ღელითა და მისთანა(თა) მოზღუდელი; კაწანი არს ძეძვი ზე აღმართებით მოვლებული CD. ზღუდე ზოგადი სახელი არს ყოელთა ზღუდეთა, ქალათასა გინა ცხეთა, ანუ მცირეთა სათვალეთა; დოთალთა პატროსანთა ბუდესაჲ ზღუდე, უწოდენ. ხოლო ესე ზღუდე ანუ ღუდის ათ[ერთად]: ზღუდედ, ჯალად, ეზოდ, ბაკად, ღოზედ, ყო-... ღეროდ, ხირნალად, მასარად, ... და კაწნად. ზღუდე არს ... [რასაც] გარე მოვლებულ ... გინა დიდსა შენობასა, ... ვალესა და სამუხალ ამა[სა], ... არს არა გარ-ზღუდელ მოვლებულ, არამედ საშუალ სიგრძესა ზედა ჭეითიერითა ანუ ალიზით ნაგები; ეზო არს არა სიმგრგველით ზღუდესაებრ არცა გაღვიანებრ ... [არამედ ... ; განით]-განითგან ანუ სიგრძით-სიგრძემდე მოხრ[ით] მოვლებული ჭეითიერი, გინა ალიზი; და კარავ[ის] ეზოცა ითქვინან; ხიმი არს ხესტავთათვის მომტკიცებულა, რამასაგანც იყოს

სიმგრგველი; ღოზე არს ჯარჯთა და ძემთამიერი ზღუდე; ყოზე არს ჭეითა უკაროდ აღნაგებული ზღუდე; ყერო არს სხელი ძელი ზეაღმართებით მოვლებული ზღუდე; ხირნალი არს ძელთაგან სიგრძეზე სამოთხად ზე-ქვეობით მოზღუდელი; მასარი არს არა სხელი ძელით, არამედ მოსხო ხით ყეროს მსგავსად მოზღუდელი; ხიმი არს ღერწმითა და ღელით და მისთანათი მოზღუდელი; კაწანი არს ძეძვი ზეაღმართებით ნათესათათვის მოვლებული E.
ნ. მოზღუდელი.

ზღუე (ზღუე ZA, ზღუე BCDE)
ჭეითა, გინა ძელითა იატაკი და ფენილი Z.

ჭეა-ფენილი ან ძელით ფენილი A. ჭეა-ფენილი ან ძელით B. ჭეა-ანუ ხე-ფენილი CD. განუმარტავია E.

ნ. დაზღუეება.

ზღუენი² ძღუენი ZAB.

ნ. ძღუენი.

ზღუე ნ. ზღუე.

ზღუეზა ნ. ზღუევა.

ზღუეზინება ნ. ზღუევენება.

ზღუეზნი ნ. ზღუენი.

ზღუეზნი (12, 7 გამოსლ.) კარის
კუსლას დასადგმელი აღგელი ჭეით ღა ზეითი Z.

ესე არს კართა ჭუსლისა სადგმელი ჭეითი, გინა ზეითი (12, 7 გამოსლ.) A. ესე არს კართა ჭუსლთა სადგმელი ჭეით, გინა ზეით B. კარის შესავალი კარის დასადგმელი, გინა ზეით ჭული C. განუმარტავია E.

ნ. კარსე.

ზღუერნი (ზღუეერნი B) ზღუეში
მყოფნი ZAR.

¹ ბედან D ხელნაწერს აკლია ფერცელი. ² ნუსხეაშია: „ზღუენი“.

ზღვს-კაცი (ზღვის-კაცი B) ზღვა-ში მოარულნი Z.

კომალდთა და მენავენი Aa. განუ-მარტავია AbB.

ზღვს-პირი (2, 5 ივლით) ზღვის კიდე ZAa.

ზღვს-ყუბღველი (ზღვის-ყურდ-გელი BCDE) (თევზ.) ABCDE.

ზღვს-ძაღლი (ზღვის-ძაღლი BCDE) (თევზ.) ფოკინი ZAB. (თევზ.) CDE.

ესე **შე** სიტყვისა (სიტყვათა B) თავად ამის მეტი არ მოვალს და ბოლოდაც (ბოლოდცა B) იშ-ვიით. ხოლო საშუალ—მრავლად ZAB

შე. ესე შე კმინის ასოსაც(ა) შემწეა და სიტყვის თავად ამის მეტად არ(ა) მოვალს და ბოლოდ — მრავლად. არა-მეუ საშუალ — უმრავლესად C. შე. ამისი მეტი არა მოვალს თავსა, არა-მედ საშუალ ოდენ E.

შე (3 მეუ. 18, 5) ჰე, პო ZA

პო, ჰე B.

ნ. ჰე

[შე შე ნ. იპი-იპი].

შეზარელი ეზერისაგან(ი) ZAB.

თ

თან ყოველთა ბოლოდ მოვალს, ვითარცა: ანგელოზთ, კაცთ, ცხო(ვ)ელთ, მეფეთ, ქალაქთ, ქვათ, მიწათ, ხეთ, ბალანთ (+ და Z) თითოეულთა ყო(ვ)ელთა ნივთთა ზედა ესრეთ მოვალს ZΛ.

ყოველთა სამრავლო ბოლოდ მო-ვალს, ვითარ: ანგელოზთ, კაცთ, ცხო-ველთ, პირუტყვთ, ქვათ, მიწათ, ხეთ, ბალანთ და ყოველთა თითოეულთა ზედა ესრეთ მოვალს B.

თა თანა ქარაგმით ესრეთ რექმის B.

[თამარუქი ნ. სათაბარუქო].

თამასარა დანიგ(ვ)ზული მხალი ZAB.

(ბაღ.) დასხვეპილი ჟინჯირი C. (ბაღ.) E. 'თაბიზი ნ. აქიმი'.

თაბუნი რამთონიმე მისი ხელტყვეთნი¹ ო. თაგალა უბეწო ქათიბი, ქალთა ZAa.

უბეწო ქათიბი AbBC. განუმარტა-ვია E.

თაგალი გვირისტი ZA.

გვირისტიეით BC. განუმარტავია E.

თაგდირი (ვარსკ.) ესე არს ვარს-კვლავი, რომელი რა ილმოკდევ-ბის, სიწითლეს მისცემს რო-მელთამე ნივთთა და რომელთა-მე) ხილთა ZA.

(ვარსკ.) BC.

თაგვი ნ. თაგვ.

თაგუნი (თაგვნი E) (+ ნემესიოს ZAA)¹ სხვილ(ნი) ძარღვნი ZAB

ძარღვია სხვილ(ნი) C. ძარღვი E.

შღრ. მეყსნი.

თაგვ (თაგვი CabE) (ოთხუ.) (+ 14, 12 ივლით ZAA) ZABCE.

ნ. ვირთაგუა, თაგუნნი, სათა-გუნი.

თავადი (4, 38 მარკ.) თავით თვი-სით ZA.

თავით თვისით B. გვარ(ად) დიდუ-ბული C. განუმარტავია E.

ნ. დუკა, სათავადო, სტრაბი.

¹ აღებულია 28-ე თავიდან (გვ. 120, 4).

მისი საქმე თავს დაიდევს B.

მისი საქმე თავს იღებს Cb. განუშარტავია Caq.

ნ. თავდები, თავს-მდები.

თავნება გაპრავლება ZABC.

განუშარტავია E.

ნ. ითავნა, მთავნებელი, მოთავნე, სათავნო, სამთავნო; შდრ. თავი.

თავობა თავად ექმნას ZABC.

ნ. შრავალთაობა.

[თავს ნ. დაათავესა, თავსობა, ითავესა, უთავეს].

[თავს ნ. აღ-თავს-იქცა].

თავსაყრავი (თავსაყრი CE) თავს შემოსახვევი წვლილი B. თავს მოსახვევი Cb. განუშარტავია CaqE.

თავს-ასლვა¹ საზომის მიწვევა A. განუშარტავია B

ნ. თავს აუვიდა; შდრ. თავს-გასლვა

თავს აუვიდა (თავს აუიდა ZAb, თავს უვლა Ab) საზომს წარკლდა ZA

განუშარტავია B

თავსაწყუთიტელა (თავსაწყუშტელა ZA, თავსაწყვეტელა B) (ბალ.) ZABCE.

[თავსახვევი ნ. ღოღბანდი, რიდე].

თავს-გასლვა (თავს-გასვლა AB) საზომის გასრულება ZA.

განუშარტავია B.

შდრ. თავს-ასლვა, თავს აუვრლა

თავს-მდები თავდები ZAB.

ნ. თავდები, თავმდები.

თავსობა (+ 14, 17 რიცხ. ZAb)

რა კაცი გაიწყოს და (+ უოველ. სა Z) მოუთმენდეს ZA.

[თავს — წვობა, მოთმენა], ეს არს, რა კაცმა კაცი გაიწყოს და მოუთმინოს რამე B. ითავსების(a) CbE. ითავსების, თავს-ვიღვას Caq.

ნ. თავს 1.

თავს-შედება (+ ესე არა AB) რა პამბავი ესმას, (+ და A) მყის მისის (მის B) საქმის გაგება ეცადოს ZAB.

თავ-უყო (+ 2 შჯულ. 5, 16 ZAb) თავის ხრით ანიშნა ZAB.

თავით ანიშნა C.

ნ. წამ-უყო.

თავქედი თავ-კისრის სენი ZA. განუშარტავია BCE.

თავშავა (ბალ.) ZABCE.

თავხსნიერი ნ. თავკსნიერი.

თავქედი უგულისხმო, გინა ბრყვი მეტად Z.

უგულისხმო, გინა ბრყვიეთ A. უგულისხმო, ბრყვი BC. ბრყვი უგულისხმო E.

ნ. ლირბი.

თავკსნიერი² მართალი შეიღის ZABCE.

თათა ძალლის შერისხვა ZABCE

[თათარა ნ. ტყბილის-კუჩრი].

თათარი მოკმადიანი ZAB.

მოკმადიანნი Cb. განუშარტავია Caq. აგირიანი E.

თათი ქელი ZABC.

განუშარტავია E.

[თათმანი ნ. ქურო].

თათუბი Cb.

ნ. სამინდალი.

¹ ნუსხებშია: „თავს-ასლვა“. ² ნუსხებშია: „თავსნიერი“.

თათხვა (თათხუა Cab) ძლიერი
დატუქსვა Z.

ძლიერად დატუქსვა A. ავად ტუქს-
ვა B.

დატუქსვა ავად C. განუმარტავია E
ნ. ჩათათხვა.

თაკარა, კიქათ(ა) სადნობელი, შე-
საქნელი ადგილი ZA.

თაკარა არს კიქათ სადნობელი და
შესაქმნელი ადგილი B. ერთველად
დასაწევეი ხე C. ზოგად საწევეი E.
ნ. საქმილი.

თაკილი გზიანად იუკადრისოს
უკადრისი Z.

იუკადრისოს რამე გზიანად AB.
იუკადრისოს Cb. განუმარტავია CagE.

ნ. ეთაკილა, მეთაკილე, მთთა-
კილე, სათაკილო, უთაკილო.

[თალ ნ. ვფლი, თლა, თლილი.
მთლელი, ნათლი, სათალი, სათ-
ლელი, სთლის, უთლიდა, შე-
მოთლა].

თალათინი სხვათა ენაა, ქართუ-
ლად ნ ა ტ ა ჰქვიან ZAB.

(უქმ.) ნატა Ch. განუმარტავია CagE.

[თალარი ნ. სახლი].

თალგამი (ბალ.) ბოლოცს ჰგავს,
ბრტყელია Z.

(ბალ.) ABCE

თალია ძაძის ტომარა ZABC.

რომელ არს ძაძა, ტომარა E.

ნ. ბარდანი.

თალიზა (+ ესე არს A) ნატათა-
გან შთასადებელი საუბე(დ), გე-
ნა მისი უდიდესი ჩანთა ZA.

ნატათაგან შთასადებელი საუბე,
გინა უდიდესი მისგან B. ჩანთა C.

ნ. ვაშკარანი, კისა.

თაოპიონი (+ 4, 4 ქება ZA) აღ-

გილი საბოძოლ(ვ)ელე ZAB.

საბოძოლელე აღგილი C. საბრ-
ძოლად გამოითარგმანების E.

თალფაქი ქართული ქუდი ZAB.

ქუდი ქართული C. განუმარტავია E.

თალხანი კრმლის თასმის წასაზევ-
წამოსაზევი Z.

კრმლის თასმის წასაწევე-წამოსაწე-

ვი A. კლმის თასმის ჩასაწევი B.

კრმლის თასმის ჩასაწევი C. კრმლის
თასმისა E

თალხი ქვაა რამე არს, კიქასავით
თხელი, რომელი ქარტის სო-

თხედ დაიბება (დაიბების A) და
სარკმლისა (სარკმელთა A) სა-
ნათურსა ზედა იკმარებენ, ად-
ვილად არ(ა) შეიმუხსრვის და
გვიანად (გვიან A) დაიწვის ZA.

ესე არს კიქასავით თხელი და დაი-
ბების, სარკმელთა და სანათურთა ზე-
და იკმარებენ: ქვათაგანი არს, მრავ-
ლად დაიბების, არა აღვილად შეი-
მუხსრვის, არცა მყის დაიწვის B. ესე
არს მსგავსი კიქისა და დაიბების
მრავლად: ფან(ა)რად იქმენ და სან-
ათურთა ზედა და არა აღვილად შეი-
მუხსრვის (შეიმუხსრებჯ Cq), არცა
მსწრაფლ დაიწვის (+ სალამანდროს
რომ ვიტყვით ქართულ... Cq) C.
ფარნისა E.

თალხი სამგლოიარო ფერები (ფე-
რი A) ZA.

საგლოელ ფერი BCq. საგლოევი
ფერი Cab. სამგლოიარ(ო) E.

თამაში ეამთაგან შემოღებულ(ი)ა
და ცუდი, ქართულად კ ა დ -
ნ ი ე რ ი ეწოდების: თ ა მ ა მ ი
თურქთა ენითა სრულსა ჰქვიან
ZA.

ესე საერო სიტყვა არს. ხოლო წე-
რილთა შიერ კ ა დ ნ ი ე რ ა დ ითქმის.

თამაშ თურქთა ენითა ს რ უ ლ ს ჰქვი-
ან B. (უქმ.) CE.

ნ. სათამაშო, სათამაშე (კად-
ნიერება) სთანაც).

თამაშობა (+ თამაში თათ-
რულად სანახავსა ჰქვიან, ხოლო
თამაშობა ქართულად მღე-
რა-შექცევათა სახელია. და Z)
ესეცა განიყოფების (განიყოფე-
ბიან A), ექვსად: ასპარეზობად
(ასპარესობად Aa), მღერად,
ფუნდრუკად, ხუნტრუკად, რო-
კვად და შექცევად. მოა-
პარეზობა (ა) არს მკედარ-
თა მიერ ანძითა ისრისა სრევა,
სურათთა ყვანქსა (ყვანჭითა A)
ცემა, საგანთა სროლა და ეგე-
ვითარნი; მღერა არს ესე-
ნიცა (+ და ZAB) ჰადრატთა და
ნარდთა და ყოველთს სამორი-
ნოთა (სამორინეთა A) თამაშო-
ბა, და ოროლთა მრავალგვარად
ბრუქუპააც(ა) მღერად(ვე)
იტყვიან; ფუნდრუკი არს
ვაეებთა მიერ (ს)რბოლა, ხლდო-
მა (+ და Z) სხვანი მრავალსა-
ხენი სიციქასენნი; ხუნტრუ-
კი არს ქალთა მიერ(ნი) ფუნ-
დრუკ(ნი) ძალისაებრ მათისა;
როკვა არს სამა, ცეკვა, ბუქ-
ნი. კოკა. ფერკული, მგრგა-
ლ(ა)თ წყობა და რაოდენიცა
ეგანთა და ფანდურ(ი)თა მიერ
იქმნებიან (იქმნების A); შექ-
ცევა არს ესენიცა და კენჭე-
ბითა და ჩხირებითა და ვეგითა

და სხვითა ღონისძიებითა ჰქმნ-
ფა(ნი) განიქარ(ვ)ონ ZA.

თამაშობაცა განიყოფებთან: ასპარე-
ზობად, მღერად, ფუნდრუკად, ხუნ-
ტრუკად, როკვად და შექცევად.
მოაპარეზობა არს თამაშობა
მკედართა მიერ ანძითა ისრ-
თა სრევა; ბურთთა ყვანჭითა ცე-
მა, საგანთა სროლა და ეგე-
ვითარნი; მღერა არს ესენიცა და
ჰადრატთა, ნარდთა და ყოველთა სა-
მორინოთა თამაშობა, და ოროლთა,
მრავალგვარად ბრუნებათა მღერადვე
იტყვიან; ფუნდრუკი არს ვაეებთა
მიერ თამაშობა, რომელნი რბოა,
ხლდებიან და ღლისით და ღამით მრ-
ვალთა რასმე იქმნ სხვადასხვაობით;
ხუნტრუკი არს ქალთა შავი
ფუნდრუკი ძალისაებრ მათისა; რო-
კვა არს თამაშობა, სამა, ცეკვა, ბუქ-
ნი. კოკა. ფერკული, მგრგვალთა წყობა
და რაოდენიცა ეგანთა, ფანდურთა და
იტყველათა მიერ იქმნების; შექცე-
ვა არს ესენიცა და კენჭებითა და ჩხ-
ირებითა და სხვისა ღონის-
ძიებითა ჰქმნფა განიქარონ B. თამა-
შობაცა განიყოფებთან: ასპარეზობად,
მღერად, ფუნდრუკად, ხუნტრუკად,
როკვად და შექცევად. მოაპარე-
ზობა არს თამაშობა მკედართა მიერ
ძელთა ისრისა სრევა, ბურთთა ყვან-
ჭისა ცემა, აგრევე საგანთა სროლა და
ეგევითარნი; მღერა არს თამაშობა
მორინეთა მიერ ჰადრატთა და ნარდ-
თა, ზანქოთა, ქოსთა და ეგევითართა,
ხოლო ოროლთა მღერასაც(ა) იტყ-
ვიან, ფუნდრუკი არს ვაეეთა მიერ
თამაშობა, რომელნი რბიან და ხლდ-
იან და ღლფ და ღამე იქმან მრავალგვარითა
სხვადასხვაობათა, ხუნტრუკი არს
ქალთამიერ(ი) ფუნდრუკი (ფუნდრუ-
კება CqD) ძალისაებრ მათისა; რო-
კვა არს სამა, ცეკვა, ბუქნი, ფერკუ-

¹ აქიდან გრძელდება ისევ D ხელნაწერი

ლო; მგრგვალთა წყობა და რაოდენნი
მბანთა და მარბითთა და ღანდურთა
და სამწყობროთა და ტყველეთა მიერ
ექმნებიან; შექცევა არს გინა ამით
ყოველთა ზედა, გინა კენჭებითა და
ჩხირებით, გინა ვეგითა და სხეთა
(+ და სხეთა Cb) ღონის ძიებითა
განაქარებ(დ)ენ კმუნეთა CD. გა-
ნუმარტავთა E

ნ¹ ეთამაშობ², ლაღობა, სა-
თამაშო.

თამაქო (ბალ.) სხვათა ენაა, ქარ-
თულად გლარჯა ჰქვიან ZA.
(ბალ.) B.

თამელი (ზე) ZABCDE.

თამუზ (8, 14 ეზეკ.) კერპის სა-
ბელია ZAB.

(ეზეკ. 8, 14) კერპის საბელია,
ეგინა თვით კერპი Cb. ეზეკ. 8, 14 Ca.
თანა (1, 4 იოანე) მისდამი ყოფა Z.

მისდამი: (+ 1, 4 იოანე Aa) AB.
განუმარტავთა CDE

ნ. ეთანაებვიან, ითანია, სათა-
ნადო, სათანადო

თანარსი ე. გ. არს, რომელი მის-
ვე არსება და მოქმედებისა
იყოს თანად უცვალუბელად.
(+ 1, 4 იოანე) ღანდურთა თანაარს-
სად ე. გ. მისვე არსებასა
(არსი Aa) შინა უდარესი
ძალი ZAB

თანამეცხედრე რომელი მისვე არ-
სება CD) მოქმედებისა
იყოს) უცვალუბელად, კეალად (ყოვე-
ლად CD) თანაარსად ითქმის
მისვე არსებასა შინა უდარესი ძალი
CDF

თანაგანმზრახი (თანაგამზრახი
ACD) საქმის მრჩეველი ZAB.

მრჩეველი საქმისა CD. განუმარტა-
ვთა E.

თანადუდებელი თან შთაუერ-
დომელი ZAB.

[თანადება ნ. მყის-თანადება].

თანადი (+ 1, 5 ნაომ. ZAA) თან-
სადევნებელი ZA.

თან(ა) საქონი BCD. განუმარტავთა E.

თანა-ვეყუნეთ (თანა-ვეყუნეთა
BCb) (+ 19, 5 დაბად. ZAA)
მასთან ესცოდოთ ZA.

მის თანი ესცოდოთ B. მასთან
ესცოდვით Cab.

თანამდები (+ 6, 12 მათე ZA)
მოვალე ZABCDE.

ნ. წარმდები.

თანამეცხე (1, ნემეს.)² მის თან(ა)
იენოს ZAA.

თანამეზიარობით მის თან(ა) ზია-
რი ZAA.

განუმარტავთა AbB.

თანამეზიარობითი მის თან(ა) ზია-
რითა ZAA

განუმარტავთა Ab.

თანამესარეცლე (7, 5 მიქია) ცო-
ლი ZAA.

ნ. თანამეცხედრე.

თანამექონებით „კატა მეთექსინ“³
ZA.

განუმარტავთა B.

თანამეცხედრე ცოლი ZAA.

ნ. თანამესარეცლე.

თანამეკმეობა (+ 3, 7 დანიელ
ZAA) ერთმეტყველება. გინა
შეკმობილი ზახილი (ძახილი B)
ZABCab

თანამონათესავე (+ თანა მონა-

¹ ე. გ. თანად უცვალუბელად. ² ნემესოსი. ³ ბუნი-
ბის (გვ. 10, 17). ⁴ აღებულია კათილოგონიდან (II წ. გვ. 80, 3 -- 4).

თესავე B) არიან რაოდენნი მს-ვე შესმენასა ქვეშე დაიწერებინ (დაიწესებინ AB), ხოლო სხვა ნათესავ არიან, რაოდენნი სხვასა და სხვასა შესმენასა ქვეშე არიან. კათილორიას 20 თავში (თავს B) გრძლად პპო¹ ZAB.

თანამონათესავე არიან, რაოდენნი მსგე შესმენასა ქვეშე დაიწესებინ, ხოლო სხვა ნათესავ არიან, რაოდენნი სხვასა და სხვასა შესმენასა ქვეშე არიან. უგრძესად კათილორიას 20 თავში (პპო(ვ)ო (პპოვ B) CDE¹).

[თანამოსარჩლე ნ. სვანდროსი].

თანამოსახელე (+ თანამოსახელე B) შესმენა არს, რაჟამს სახელსაცა და საზღვარსა მის სახელისასა მიითვალვიდეს, ვითარი იგი ცხო(ვ)ელი შეისმინება (შეისმინების B) კაცისად და მიითვალავს კაცი სახელსაცა (სახელსაცა B) და საზღვარსა ცხო(ვ)ელისასა, რამეთუ ცხო(ვ)ელი არს არსება სულიერი მგრძნობელი. და კაცი მიითვალავს საზღვარსა ამას, რამეთუ არსებაცა არს კაცი, (+ და AbB) სულიერიცა და მგრძნობელიცა, ხოლო ცხენიცა და ძაღლიცა ეგრეთვე იმა საზღვართა მიითვალვენ. უგრძესად კათილორიას 15 თავში იძიე, ZAB.

თანამოსახელე შესმენა არს, რაჟამს სახელსაცა და საზღვარსა მის სახელისასა მიითვალვიდეს, ვითარი იგი ცხო(ვ)ელი შეისმინების კაცისად და მიითვალავს კაცი სახელსაცა და საზღვარ-

ს(ცა) ცხო(ვ)ელისასა, რამეთუ ცხოველი არს არსება სულიერი, მგრძნობელი. [და] კაცი მიითვალავს საზღვარსა ამას, რამეთუ არსებაცა არს კაცი, და სულიერაცა და მგრძნობელიცა, ხოლო სახელმოდგამი შესმენა არს. თანასახელ ვიდრემე არიან რაოდენნი სახელითა და საზღვრითა, ესე იგი არს წარწერითა [სახელ]ითა ზოგ არიან. უგრძელ კათილორიას 15 თავში იძიე. (+ თანამოსახელეთა ელტყემე ყოვლად სრული ზიარება სახელისადა ნებაჲს ქონებად. ხოლო სახელმოდგამითა და განყოფილებადცა რამე პნებაჲსევე, ვინაჲ სამართლად მკონებენ, ვითარმელ თანასახელთა უფროჲს ახლვენ სახელმოდგამნი. ხოლო წმიდანი მამანი თანამონათესავეთა და თანამოსახელესა თანაარსად (თანარსსა Cab) იტყვიან, ესე იგი არს მის(ი)ვე და ერთისა საბისა მიმდგომთა გვაგონებთა თანამოვანე არიან CD) CDE².

ნ. სახელმოდგამი.

თანამცურვალი (თანამცურვალი A, თანამცურვალი Cb) (2 ნეშტ. 12, 11) საჭურველთ მპყრობელი (+ და B) მცველი (მცველი B) მეფეთა ZAB.

(2 ნეშტ. 12, 11) საჭურველის მპყრობელი და მცველი მეფეთა Cb.

თანამწოლი (5, 2 დანიელ) ცოლი თუ ხარკა ZAA.

თანანადები (6, 12 მათე) თავს ეული ედვას ZA.

ვალი თავს ედვას BC.

თანადრება გულ რამ შეკლება B.

ნ. ეთანადრება, მეთანადრება.

თანადრი გულკლება B.

თანაწარკდა (10, 31 ლუკა) გვერდი გაუარა ZA.

¹ ივლისხმება ი. დამსკელის კათილორია. ² გამოღებულა ი. დამსკელის კათილორიის მე-7 და 32-ე თავებიდან.

გაიარა, თუ გვერდი გაუარა B. გა-
იარა (+ გინა გაუშვა C) CD.
თანგირა (თანგირა, თანჯარა D; თანგირა
და თანჯარა E) ჩაღბანა BC.
განუმარტავია E.

თანგრუში ნექტარი. ესე არს ორ-
ნი მდინარენი შეზავებულნი.
ორნი ღვინო და წყალი, გინა
მისთანანი ZA.

ნექტარი. ესე არს ორნი მდინარე
შეზავებული, ორნი ღვინონი, ანუ
ღვინო და წყალი, ანუ სძე და თაფლი
და რაიც ესევეთარნი B. უკეთესი და
უღარესი ორნი ღვინონი შერით ანუ
თაფლი, ანუ სძენი, და რაჲცა ნო-
ტიონი შეაზავნე C. უკეთესი და უღარ-
ესი ორნი ღვინონი შეურთო, ანუ
თაფლი, ანუ სძე [და] რაჲცა ნოტიო-
თაგანი D. უკეთესი და უღარესი
ორნი ანუ სამნი ღვინონი შეურთო,
ანუ თაფლი ანუ სძეა (.....) E.
ნ. ნექტარი.

თანთანა გვერდის ვიწრო გზაა ცხენის
ძნელად გისვალის; რომ ჰქვეით შირა
იყოს, შირის ზეით გზას ჰქვიან, ოგარა
თუ მის მერტი არ არის, იმასაც გზად
უწოდენ. თანთანა საცხენოსნო
გზას რომ საქვეითო ბილიკი მოსდევ-
დეს, მაზედ ცხენი ვერ გაივლიდეს B.
თანშიზე და მიზეზ (კავშ. 37) განიყო-
ფიან ესთა, რამეთუ მიზეზ გულია
ქელოენება მკურნალისაჲ სიმართე-
ლისათვის, ხოლო თანშიზეზ კაზ-
მა წამალთა; ესრეთვე მიზეზ ასო-
თა მწერალი, ხოლო თანშიზეზ კა-
ლაში B¹.

[თაოანო ნ. კაცის-თაოანო].
[თარ ნ. სათარი; შდრ. თრევა].
თარანგი კრმალთა და თოფთ(ა)
სალტე ZAB.
თარანგი ეწოდების (ეწოდება E)

კრმლის ქარქაშე(დ) მერს სალტესა
(სალტეთა D) CDE.

თარგი ქულაა ნაოთხალი და მის-
თანანი (მისთანა B) ZAB.

თარგმანება (+ 5, 11 ოსე ZAA²)
სიტყვის გაგზადების თქმა ZA.
ნ. ვთარგმნი, ითარგმანა, სთა-
რგმნის, უთარგმანა.

თარგმანი იგავიანის სიტყვის გა-
ცხადება ZA.

სიტყვის გაცხადება BC. განმარ-
ტავია DE.

თარეში სხვათა ენაჲ, ქართულად
მარბიელი ჰქვიან ZAB.

თართაქი 4 მეფე 17, 31 Ca.

თართი (ოთხფ.) დიდი ძაღლი
საცხვრე ZA.

დიდი ძაღლი BCD. ძაღლი E.
ნ. ძაღლი.

თარკესი ქარია ერთი ZAB.

რომელ არს კირკილო წოდე-
ბული ჭარი Cab.

თარო ქურჭლის დასაწყობელი
ZAA.

ქურჭლის შესადგმელი სახლის გარ-
შემო AB.

ნ. სარკმელი.

თარხანი სხვათა ენაჲ, თავი-
ს უფალს ჰქვიან ZAB.

ნ. სითარხნი.

[თარჯ ნ. შემოთარჯვა].

თარჯიშანი E.

თახი (7, 10 მამათ-ცხ.³) სასმისია
ZA.

სასმისი B. სასმისია C. განმარტავია
DE.

ნ. სათახე, წედა.

¹ განსამარტავი სიტყვა და განმარტება აღებულია იოანე პეტრიწის კომენტარი-
დან (II წ. გვ. 90, 31—91, 2. ² წყაროშია: „დათარგნა“. ³ შდრ. A—1105, 167 r.
a 22.

თახმა ტყავი სამუშაო(დ) აზა
ZABC.

განუშრტავი DE.

თახუზა სარ(წ)ყული კალატა
ZABCD.

თაფეთი (4 მეფე 23, 10) აღვი-
ლი(ა) კერპთ საზოგადოა ZA.

4 მეფე 23, 10 B.

თაფი ვეგის ზურგი ZABCD.

[ზურგი] ვეგისა E.

თაფი პურის თორნეში ჩავარდნა Cb.

თაფლი (24, 42 ლუკა) ფუტკრის
მანანა ZA.

განუშრტავი BCDE.

ნ. გოლი, კიბრუჭი.

თაფლი ვეფური ესე არს ხე, რომელსა
ლათინურად ჰ(რ)ქვიან
ერ იკა, ურთლს(ა) ჰგავს. მი-
სის ხილისა და ხისაგან თაფ-
ლივით ჩამოეწვეთების, ვიეთნი
მანანა დ(ა) (მანანასა C Z)
უკმობენ (სახელადებენ ZA).
იგი არს თაფლი ველური ZAB.

არს ხე ერთა, რომელსა ლათინურად
ჰქვიან ერ იკა, ურთლს(ა)
ჰგავს. მისის ხილისა და ხისაგან თაფ-
ლისავით ჩამოეწვეთების (ჩამოეწვეთებ-
ბა Cq), ვიეთნი მანანა დ უკმობენ
C. განუშრტავი D.

[თაფლი შეყინებულა ნ. შაქარი].

თაფლუში (1, 15 ლუკა) რამც
სამთრვალთ (+ რამ A) შეიმზა-
დების ZA.

(1, 15 ლუკა) რამც სასიმთვრალოდ
შეიმზადების, თაფლუში არს B. (1
ლუკა 1, 15 Cb) თაფლუში არს ყოვე-
ლივე სამთრვალოდ შემზადებულ
სასმელები, რამც რავე იყოს C. თაფ-
ლუში არს შემზადებული სამთვრ-
ალოდ რამცა E.

ნ. ლუდი.

თაფლუ პირველი აბორტე
ZA

ნათიში საზოგადო BCD. საზოგადო
ნათიში E.

თაქალთო უნაქრის ქვედ სადებო
Z.ა

(უქ) ABCDE

თაქნაბადი კეთილი ნამუ-
ZABC.

განუშრტავი DE

ნ. თეკა, ტერა

თადლითი ...
ლად მორთული ჰქვიან ZA.
ქართული არ არის, მორთული
ჰქვიან B.

თაყუანება (თაყუანება DE) თეკ
დაბრა ZAB.

თავის მდებარე მობრა Cb. განუშრ-
ტავი CagDE

ნ. ეთაყუანა, მთაყუანებელი.
სათაყუანებელი. სათაყუანო.

თაყუანის-ცემა (+ 1 მეფე 24, 4
Zaa) თავის მოდრეკის ქნა ZA.

ნ. კერპის თაყუანისმცემელი.
[თახთახი ნ. ძრწოლა].

[თახტირევიანდი ნ. მუშაბ]

თაქვ (თაქვი ZACagDE. (თახტ)
ZAB.

(თახტ) კოსტოტაროს CDE

ნ. მთაქვ.

თაჯური ენა არაბთა ენაა რომელსა
ტაქიკს უწოდენ ZA.

თურქთ ენაა, რომელსა ტაქიკს
უწოდენ B.

[თბ ნ. თბილი, სათბობი, სითბო
(სიცხე) სთანაც. ეთბობდა; შდრ.
ტფ].

თბე (11, 16 ჰრომ.) ესე (თბე B)
არს ახალი ფქვილი რა შეხილო
ხოლო ცოთი რა დამეიდეს

და საფუარ იქმნას (+ მაშინ ZA) ZAB.

თბე ეწოდების ცომა, გინა საფუარსა, გინა სამკვეთოსა, გინა ფქვილსა (ფქვილი Ca) (+ შეზღილი Cb) C. თბე ეწოდების ცომა, გინა საფუარი, გინა სამკვეთო, სადღადე, გინა ფქვილი D. გამოსლ. 12, 15 E.

თბილი (+ 3, 16 გამოსლ. ZAa)

არც ცხელი, არც გრილი ZAB.

განუშარტავია CDE. (E-ში ქვემო კიდევ ჩამოწერილია: თბილი, ცხელი, ჭოჭიბი, მდუღარე, უწყუფა და ხორცაში).

ნ. თბ; შდრ. ტფილი.

[თებერვალი ნ. ფებერვალი].

თებო თმის მწიკვლი ZABCD

განუშარტავია E.

ნ. მწიკული; შდრ. ქერტლი.

თეგი დასაბეჭდავიით ZA.

დასაბეჭდავი BC. განუშარტავია D.

ნ. სტამბა.

თემა (43, 12 ეზეკ.) პატიოსანი ცხედარი, განსასვენებელი, გინა საწოლი ZAa.

პატიოსანი ცხედარი, განსასვენებელი არს Ab. (40, 7 ეზეკ.) პატიოსანი ცხედარი, განსასვენებელი B. პატიოსანი საწოლი, განსასვენებელი Cab

ნ. თეისნი, ცხედარი.

თევა ღამის უძილოდ გათენება ZA.

ღამის გათენება B.

ნ. ვათევ, უთევდა, ღამის-თევა; შდრ. განთიადი (გაცისკრება) სთანაც, მთიები.

თეფი (თეფი.) (8, 9 ფსალმ.) ყო-

ველი წყლოვანი ZA.

(იეზ) BCDE

ნ. გრძელთევზი, ვითევზეთ, გრძელთევზი, გრძელთევზური, მელნის თევზი, ძაღლთევზი.

თეთრი (+ 30, 35 დაბად. ZAa)

თეთრი, თეთრი ZABC.

სეტყი D. განუშარტავია E.

ნ. სითეთრე, უთეთრებდა.

[თეთრი იავუნო ნ. ტაბაზონი].

თეთრი რაკა (ბალ.) ძიმწარე ZABCD.

თეისნი 40, 14 ეზეკ ZAa.

ნ. თემა.

თელა (ზე) ZABCDE.

თელგამი ბალღამი ZABCDE

ნ. ფელგამი.

თელვა შენაბდე ZAB.

მატელის შენაბდე Cb.

თელი (ოთხფ.) ღორის გოჭი ZAB.

(ოთხფ.) გოჭი ღორისა C. (ოთხფ.)

გოჭი D.

ნ. ღორი.

თელმუში უმაღ ნამზადი ქველა ZAB.

უმა ქველი CDE.

თემან (თემანი Ab) (+ 3, 3 ამბაკ.

ZA) სამხრეთი ZABCD.

ნ. სამხრეთი.

თემი ქვეყანა (ა) ერთი ნაწილი ZA.

ერთი ქვეყანათი ნაწილი B. ერთი

ქვეყანა C. ერთი ქვეყანათაგანი D.

ნ. მოთემე.

თემის (122: 124 ევეს.) შესაძლო ZAB.

¹ შეტომა ჩანს, წყაროშია: „მთეებთა“. ² იოანე პეტრე, შრომები (წიგნი 1, გვ. 75, 16; 77, 11).

შესაძლებელი (+ 122 კავშ. CE)
CDE¹.

[თემ-ჭუფუნა ნ. სათემჭუფუნო].

თენება გათენება ZA.

განთიიდი BC. განუმარტავი D.

ნ. მთენი.

[თენთ ნ. დათენთა].

თეო (თერო D) მდგურის კიდე
ZA.

მდგურთ კიდე B. მდგურის კი-
დური (კიდე D) CDE.

თერიაუი (+ 1 ნემეს². ZAa) სამ-
საალის მ(ა)კურნებელი, თერიაკი
ZA.

სამსაალის მაკურნებელი B. სამსა-
ლის საკურნებელი წამალი C. სამსა-
ლის წამალი საკურნებელი D.

თერისტირი საბურველი გულისა
ZABCDE.

თერისტროჲ (თერისტროი BCDE)
(3, 23 ესაია) ზეწარი ქალთა მო-
საფარავი ZA.

ზეწარი ქალთ მოსაფარი (3, 23
ესაია) B. ზეწარი ქალთა (+ ესაია
3, 23 Cb) CD. 'ზეწარო, ჩადრი' E.

ნ. ზეწარი; შდრ. მადორი.

თერმია (ბალ.) ლობინარი ZAB.

(ბალ.) რომელ არს ლობინარი
CD. (ბალ.) E.

შდრ. თერმუზი.

თერმონი (+ მამათ-ცხ. ZAa)

თბილი შექარ-წყალი ZA.

თბილი შექარის წყალი B. თბილი
თაფლ-წყალი CD.

ნ. კუნდიტი.

თერმუზი (ბალ.) თერმია ZAB.

(ბალ.) ცერცეია, ჭნდური C. (ბალ.)
ცერცეი D.

ნ. თორმონი.

თერო (ბალ.) ZABCD.

თერო ნ. თეო.

[თერუვი ნ. ქარი].

თერძული ნათესი ჭნული ZA.

ჭნული დითესილი B. ჭნული დით-
ესელი C. განუმარტავი D.

[თერხვი ნ. ქარი].

[თეს ნ. განთესვა, ვთესავ, თესვ-
თესლი, მთესვარი, მთესველი,
ნათესი, სთესავს, თანამონათ-
სავე, მონათესავე, ნათესავი
(ცალკე, ტომთან და ზუთთა
კმათათანაც), სათესავი, სათეს-
ლე, სანათესაო, უთესვედა].

თესვა (+ 4, 4 მარკ. ZAa) თეს-
ლის ბნევა ZA.

თესლთ ბნევა B. განუმარტავი CDE

თესლი (1, 11 დაბად.) ნაყოფის
მშობელი ZA.

ნაყოფთ მშობელი B. განუმარტავი
CDE.

ნ. უცხოთესლი.

თეფში ZABCDE.

ნ. ლანკანი.

თეჭა უმჯობესი თაქნაბადი ZAaB
თაქნაბადი უმჯობესი CD. კი თაქ-
ნაბადი E.

ნ. ტერი.

თეძი მენჯი ZAaBC.

განუმარტავი DE.

[თვალ ნ. თუალ 1, 2].

[თვალთ-ღება ნ. თუალთ-ღება].

თვალი ნ. თუალი.

თვალუზავი ნ. თუალუზუავი.

თვალღებული ნ. თუალღებული

თვალშავა ნ. თუალშავა.

თვალხშიერად ნ. თუალხშიერად.

¹ D ნუსხაში ამ სიტყვასთან კიდევ შენიშვნა: „კავშირში აქ ეწერა“.
² შდრ. ნემესიოს ემესელა, ბუნებისათვის კაცისა... 21,9 („ლორეალოდ“).

თვალზმეირი ნ. თუალზმეირი.
თვარა, თვარამ ნ. თუარა.

თვე ნ. თუე.

[თვერ ნ. გორავს, დათრობა, დამ-
თრვალი, დედამთრვალი, მთრვა-
ლი, მომთრვალე, სიმთრვალე].

თვია ნ. თვა.

თვით ნ. თვთ.

თვითბერი ნ. თვთბერი.

თვითი ნ. თვთი.

თვითმავალა ნ. თვთმავალა.

თვითო ნ. თვთო.

თვითქმის ნ. თუ ითქმის.

თვინასი ნ. თვნასი.

თვინიერ ნ. თვნიერ.

თვირათენი, თვირნათენი ნ. თვრ-
ნათენი.

თვისგან ნ. თვსგან.

თვისი ნ. თვსი 1, 2.

თვლა ნ. თულავა.

თვლეთა ნ. თულეთა.

[თვრ ნ. თვერ].

თთუე¹ (თ)თვე. ერთი წელიწადი
არს თთვე ათორმეტნი, ხოლო
თთვენი რომელიმე ოცდა(ა)თი
დღე არს და რომელიმე ოცდა-
ათერთმეტი, ხოლო ფებერვალე
უნაკოდ ოცდარვა(ა) და ნაკით
ოცდაცხრა. ქართულის ენით(ა)
ეწოდებიან იანვარს — აბანო,
ფებერვალს — სურწყუნო-
სი, მარტს(ა) — მირკანი,
აპრილს(ა) — იგრიკა, მაის-
ს(ა) — ვარდობისა, ივნის-
ს(ა) — მარიალისა, ივ-
ლისს(ა) — თიბისა, აგვის-
ტოს — ქველთობისა, სექ-

დემბერს — ახალწლისა, ოქ-
ტომბერს — სთვლისა, ნო-
ენბერს — ტირისკნისი და
დეკემბერს — ტირისდენი
ZA.

(თ)თვე. ერთი წელიწადი არს თთვე
ათორმეტი, ხოლო თთვენი რომელიმე
ოცდათ დღე არს. რომელიმე ოცდა-
თერთმეტი, ხოლო ფებერვალე უნა-
კოდ ოცდარვა დღე და ნაკის წელს
ოცდაცხრა B. თვე Cb

ნ. წელიწადი, ჯგუფი.

თია გალქარეველი ყოვია ZAaB
კორძი გალქარეველი Ab. კორძი-
ვით გალქარეველი C. განუშარტავია
DE.

თიატრო (თიატრო, თიატრონი D)
სახედველი. ესე არს ზღუდე-
მოვლებული შუა ადგილი, სამ-
ღერელ-საროკავნი და გარემოს
მკვრეტელთ სადგომი. სადა
სტანჯვიდიან მოწამეთა ZAa.

ბერძნულია, რომელ არს სახე-
დველი, ესე არს გარ ზღუდე-მო-
ვლებული, შუა ადგილი სამღერელ-
საროკაველ და გარემოს დიდებულთ
სადგომი საქვრეტელად. მუნ სტანჯვი-
დენ მოწამეთა Ab. სახედველი. ესე
არს ზღუდე-მოვლებული, შუა ადგი-
ლი სამღერელ-საროკავნი და გარემოს
დიდებულთ სადგომი საქვრეტელად.
მუნ სტანჯვიდიან მოწამეთა B. რომელ
არს სახედველი სახედველი D)
ზღუდე-მოვლებულად აღწერილ-
ნი (აღწერილნი D) სამღერელად
მროკავთა დიაკთა და მოწამითათვის,
მოკინალთა და მკვრეტათვის (+ საბ-
რძოლ(ც)ელად C). მუნ სტანჯვიდიან
წმიდათა მოწამეთა ყოველთა დასაწა-
ხველად CD. რომელ არს სახედველი
ზღუდე-მოვლებულად აღწერილნი
სამღერელად დიაკთა მროკავთა მუ-

¹ ნუსხებშია: "თთუე".

მათათჳს აქვთ მათი
თათჳს ძეს სრატჳთჳს
ქოწაქეთა ყველთა დასნავე
თიაქარი თუშ ს გარი ZAB.

განუშარტჳთა CDE.

თიაქულა ვაჟუღი ზისაი ნ

თიბჳა მოცელჳა ZABC.

განუშარტჳთა DE

ნ. მთიბელი, მოთიბა, სათიბე-
ლი, სათიბი, სთიბჳს, უთიბეჳდა.
თიბისა (თიბისა ABC) ივლისს
თთვე ZA.

ივლისი BCDE.

ნ. ივლისი (თთუე'სთანაც).

თიბა (ბალ.) (+ 14, 19 მათე ZA)

მოთიბული კმელი ბალახი ZAB.

(ბალ.) ბალახი მოთიბული და
კმელი C. (ბალ.) DE.

ნ. ბიზოვანი, სათიბე.

თივაქასრა (ბალ.) ZAB.

თიფთიკი სხვათა ენაი, (+ ქართუ-
ლად AB) თხილური ჰქვ-
ან ZAB.

თხილური CD. განუშარტჳთა E.

თითბერი ყვითელი სპილენძი ბე-
ნებთ ZAB.

შდრ. თვთბერი.

თითი (20, 27 იოანე) კელის რტო
ZA.

განუშარტჳთა BCDE

ნ. ორთითი, სათითე, შეა-
თითი.

[თითიხ-ტარი ნ. ჩერიი].

თითო (16, 21 გამოსლ.) თითოეუ-
ლი ZA.

თიკანი (ოთხე.) (+ 15, 29 ლუკა
ZA) თხის შვილი ZAB.

(ოთხე.) CDE.

ნ. თხა.

თიბე ნი ...
წი ... 72

ივსტის წონა ლტრა B.

ნ. ლიტრა.

[თილია ნ. ტოპაზიონი].

[თილისში ნ. ტილისი].

თინათანი სარკითა თუ ...

თა რათამე შხის შუქი(ს)

ღელს ... ZAB

სარკითა ანუ წყალთა შიგნით

შარავანდელი კელსა ზედა

ღელს D) ცალსებს, იგი თა

CD. ესე თინათანი და თქი

ნათენი ერთი და იგი

კითა ანუ წყლითა-შიგნით შხის

კელსა ზედა ...

სა უწოდენ E.

თინთიკი (ბალ.) ZABCDE.

თიოში (ბალ.) შრეში ZABCb.

თირალიშნა (ოთხე.) ნადირია ერ-
თი ZAB.

(ოთხე.) ერთი ნადირია CD

(ოთხე.) ნადირია E.

თირი ქვაში ნახე ZA.

ლბილი კლდე B. კლდე ლბილი

CD. ლბილი ქვა E.

ნ. კლდე, საშუალო.

თირკლია გეადრეთაჳთა ZAB

ვედრაჳთა CD.

თირკმელა სოკოა მიწას ქვეშ
ZAB

სოკოა Cb.

თირკმელი 3, 4 ლევიტ. ZAB.

განუშარტჳთა AbBCDE.

ნ. სათირკმლე.

თიკა (+ 9, 6 იოანე ZA) ტალ-
ხი(ა) ZABCD.

განუშარტჳთა E.

თლა გათლა, მოთლა (+ შეთლა,

ჩატლა ZAA) ZAB.
განუშარტაფია CDE.

ნ. თაღლი.

თქმით გათლილი ZAB.

[თმ ნ. დათმობა, დაუთმო, უ-უთ-
მოხელი, ვთმოვ, თმობა, მთმო-
ხელი, უთმო].

თმა (10, 30 მათე) თმანიცა ესრეთ
განიყოფებიან: ქალთა შვენიეო-
თა და გრძელთა თმათა ეწოდე-
ბიან და ღაღაღი, ხოლო ცუდ-
თა და თხელთა — ბუწუწი;
ეძეთა თმათა გრძელთა და
სრულთა — ვარჯი და
მგრავლად შემოკვეცილსა —
ქოჩოჩი; ყურთა საფარადი
ჩამოშვებულთა თმათა — შა-
წაკი; (+ და A) პირთა და
საფეთქელთა საშვენებელთა —
წინამო (+ და ლუღამბი-
რი ZAb); ყრმათა პირთა თმა-
თა მცირეთა — გინგლი,
კაცთა შუბლთასა — წარბი,
თვალთასა — წამწამი, ბე-
გეთასა — უღვაში, ყბათა-
სა — წვერი, მკერდთა და
გვამთასა — ფაჩენი, სასირ-
ცხოთა ადგილთა ფაჩარი;
თავ-ნაპარსთა მოზრდილთა —
ჩენჯი; ძაღლთა და მკეცთა-
სა — ბანჯვლი, თბათასა —
ბაღანი და მისსავე ქვეშე
ლბილთა თმათა — თხისუ-
რი; ცხოვართა და კრავთასა —
მატვლი; აქლემთასა — სტე-
ვი, ღორთა ქედთასა — ჟა-
გარი და ძაგარი; ცხენ-
თა ჩოლთასა — ფაფარი და

განგებულად — ძეგლი პირველად
განაწევრდა —
განგებულად —
მზღვრისა და კვებისათვის,
მელისა და — ზე-
ვი; ხილთა და ბაღათა რეკონსტრუქციასთან — მუსხისი და ჩინჩი-
ლი ZA.

თმა ზოგადი სახელი არს ყოველთა
თმათა. ხოლო განიყოფებიან მრავ-
ლად: ქალთა შევენიერსა და გრძელს
თმას ეწოდება დიდანი, ხოლო
ცუდსა და თხელსა—ბეწეწი. ხო-
ლო ვაჟთა თმათა გრძელთა და სრულ-
თა—ეარჭი და მგრგვლად შემო-
კეცილსა—ქოჩორი; ეურთ საფო-
ჩად ჩამოშვებულს თმას—მეწაქი;
პირთა და საფეთქელთა საშვევნებელ-
თა—წინამო; ყრმათა პირის თმა-
თა მცირეთა—გინჯლი, კაცთა
შუბლთა—წარბი; თვალთა—
წამწამი; ბაგეთა—უღვაში,
ყბათა—წვევრი; მკურთხეთა—
თა—ფაჩენი; სასიარტხოთა ფე-
გილთა—ფაჩირი; თავნაპარსთა
მოზრდილთა ქენჭი; ძაღლთა და
პეცეთა—ბანჯელი; თხათა,
ზარბათა და ნადირთა—ბაღანი;
თხის ღბიღს ქეეშე თმასა—თხო-
სური; ცხოფართა და კრავთა—
მარცელი, აქლემთა—სტევი;
ლორთა ქელთა—ჭაგარო და ძე-
გარი; ცხენთა ქოლქი—ფიქ-
რი, კუდისათა—ბუჩქი;
გახაფხულ გარსთა—ბუჩქი;
ტყუფიანთა თმათა ხუდისა კეერთა-
სა, რომელ კაცნი შეიძინენ—ბეწ-
ვი; ხილთა და ბაღათა, რეცა თმა-
თა—ბუსუსი და ჩანჩლი B.
თმაცა (თმანიცა D) ზოგადი სახელი
არს ყოველთა თმათა. ხოლო ესე
მრავლად განიყოფებიან (განიყოფე-
ბის D) რამეთუ ერთსა თმათაგანსა
ეწოდების ბეწეწი ხოლო ქალთა

თმათა (თმასა Cq) შევნიერთა (შვენი-
ერსა Cq) და გრძელსა (გრძელთა
CqD) — დ ა ლ ა ლ ი; ქალთა ცუდთა
თმათა და მცირეთა — ბ უ წ უ წ ი;
უაფთა თმათა გრძელთა და სრულთა—
უ ა რ ჯ ი; უაფთა თმათა მგრგვლად
მოკვეცოლთა და გარეშემოპარსულ-
თა — ქ ო ჩ ო რ ი; ყურთა საფარე(ე)-
ლად გრძლად (+ თმათაგან CqD)
ჩამოშვებულთა—მ ა წ ა კ ი, (+ შუბ-
ლთა CaD) და საფეთქელთა საშენე-
ბელთა (საშენებელსა D) თმათა—
წ ი ნ ა მ ო; უასაკოთა ყრმათა პირთა
ზედა მცირეთა რასმე თმათა — გ ი ნ-
გ ლ ი; კაცთა გვამთა ზედა თმათა—
ფ ა ჩ ე ნ ი; ნაპარსთა თმათა მოზრ-
დილთა (მოზრდილსა D) — ჭ ე ნ ჭ ი;
ქვეშე სასიციხოთა აღვილთა თმათა
(თმასა D)—ფ ა ჩ ა რ ი; ძაღლისა და
მკეცთა თმათა (თმასა D) — ბ ა ნ ჭ-
ვ ლ ი; თხათა, ზრობათა და ნადირთა
თმათა (თმასა D) — ბ ა ლ ა ნ ი; თხა-
თა ბალანთა ქვეშე (ძირთა D) ღებილ-
თა (ღებილსა D) თმათა (თმასა D) —
თ ხ ი ს უ რ ი; ცხოვართა და კრავთა
თმათა — მ ი ტ ყ ლ ი; აქლემთა თმა-
თა — ს ტ ე ვ ი; ღორთა ჭედისა
სხვილსა (სხვილთა Cq) თმათა (თმასა
D) — ჭ ა გ ა რ ი (+ ვინა ძაგარი C);
ცხენთა და ვირთა (+ და ეგვეთ-
თართა C) ქედთა (ქედისა D) თმა-
თა — ფ ა ფ ა რ ი და (ხოლო D) კუდ-
თა თმათა (თმასა D) — ძ უ ა; პი-
რუტყვთა გაწაფულ გამოწეცვალს
განადენს თმას(ა)—გ ა ნ გ უ რ ი; ხილ-
თა და ბალახთა მცირესა თმათა
მსგავსსა — ბუსუსი, ვინა წ ი ნ ჩ-
ლ ი CD. განუმარტავია E.

ნ. ოქროს-თმა (ძაფ'თანაც),
სათმე, უთმო.

თმენა (+ 14, 8 იერემ. ZAA)
დათმოზა ZABCD.

განუმარტავია E.

ნ. დათმენა, ითმენდა, მოთმე-
ნა, მოთმინება, მომთმინო, ნათ-

მენი, უთმინო; შდრ. თმ.

თმისაყოფი თმის გასაყოფი ჩხა.
რი ZAA.

თმოზა მოთმენავე ZAB.

განუმარტავია CDE.

ნ. თმ.

თმენა წადება, ვინა ნებამ E.

თნევა სათნო ყოფა ZABCD.

მოწონება E.

ნ. ათნო, გთნაფს, ეთნო.
მთნავს, მოთნე, სათნო, სათნოებს
(საშუალო'სთანაც). სთნავს, უთ-
ნო.

თოდრაკელი ურიდად ბოროტი.
მოქმედი ZAB.

ს ქ უ ლ ის კ ა ნ ო ნ ი: „უყვარ-
თოდრაკლობა უფროს კეთილობა-
სა“; „თოდრაკელი იყოს, ვინა თუ
მწვალბელი“ CD.

თოვა თოვლის მოსლვა ZA.

ნ. ითოვა.

თოვლი (3, 70 დანიელ) რა წვი-
მას ზამთარს ცივი ჰაერი შე(მ)-
ხედების, შეათოებს და ღამო-
ცვივა. არამედ თოვლიცა ესრეთ
განიყოფებიან: რამეთუ პირველ
ზამთრისა რა ღამის სიციფესა
ცვარი შეათოოს, უკმობენ
თ რ თ ვ ი ლ ს ა; ხოლო პირ-
ველ დათოვასა ვიდრე მთათა
გათეთრებამდე უწოდენ ყ ა ბ-
ს ა; და თუ დათოვა ტერფამდე
და მეტი მისი, იგი არს ფ ი ფ ქ ი;
და მისი უმეტესი თოვლად
სახელ-იდების; უკეთუ თოვლო
წვიმანარევი იყოს, ჭყაპს
უწოდენ, და თოვლიანსა ნისლ-
სა — ბ უ რ ს ა; თუცა ბურისა
მიერ ხენი შეიყინენ, იგი (იგი

Ab) არს ჰ ი რ ხ ლ ი; უკეთუ ხეთა ზედა თოვლი დადგა, ეწოდება ბ უ რ ხ ლ ი; ქარიანსა თოვლსა (თოვასა Ab) ეწოდების (ეწოდება A) ბ უ ჟ ი; ქარისაგან ახვეტილსა აღგილსა ჰქვიან ხ ი ა წ ი; და სადა თოვლი ნაბუჟი შეგროვდა, მას — ნ ა ნ ჟ ე რ ი. თუცა შემბალი თოვლი შეყინა, ეწოდება ბ ზ ა რ ი; და რა ბზარი მზემა შეაღბო, ეწოდება ლ ე ღ მ ა; მცირესა ფიფქსა ბზარ-ჰმნილსა — ა რ ხ ი ლ ი; რა თოვლი აჰრელდეს (აჰრელდა A), იგი არს ლ ი ლ ო; თუცა თოვლისა სიმრავლე მთამ ველარ იტვირთა და ჩამოიზვლა, იგი არს შ ე ა ვ ი ZA.

რა წვიმითა ზამთარ ცივი ქარი ეცემა, შეათოვებს, დამოციეფა. არამედ თოვლიცა ესრეთ განიყოფებოან: რამეთუ პირველ სთველთა რა ღამით სიცივემან ცვარი შეათოვოს, უქმობენ თ რ თ ვ ი ლ ს ა; ხოლო რა პირველად დათოვოს ვიდრე მიწათა გათეთრებამდე, უწოდენ ყ ა პ ს ა; თუცა დათოვა ტერფამდე, იგი არს ფ ი ფ ქ ი; და მისი უმეტესი თ ო ვ ლ ა დ სახელადების; თუ თოვლა წვიმანარევი იყოს, ჰყაპს უქმობენ და თოვლიანს ნისლსა — ბ უ რ ს ა; თუმცა ბურისა მიერ ხენი შეიყინენ, იგი არს ჰ ი რ ხ ლ ი; და უკეთუ ხეთა ზედა თოვლი დადგა, ეწოდება ბ უ რ ხ ლ ი; ქარიანს თოვასა ეწოდება ბ უ ჟ ი; ქარისაგან ახვეტილსა ჰქვიან ხ ი ა წ ი; და სადა თოვლი შეაგროო, ნაბუჟსა მას — ნ ა ნ ჟ ე რ ი. უკეთუ შემბალი თოვლი შეყინა, ეწოდებოს ბ ზ ა რ ი; და რა ბზარი მზემ შეაღბო, ეწოდება ლ ე ღ მ ა; მცირესა ფიფქსა, ბზარ-ჰმნილსა, ა რ ხ ი ლ ი ეწოდება; რა თოვლი აჰ-

რელდეს, იგი არს ლ ი ლ ო; თუ თოვლისა სიმრავლე მთამ ვერ იტვირთა და ჩამოიზვლა, იგი არს შ ე ა ვ ი B. რა შისა შარავანდელი მიწათა მიერ და წყალთაგან ცვართა მიზიდავს, აღუღებს და შერთავს ღრუბელთა დი რა ღრუბელი ველარ დაიტევს, ჩამოაღენს წყალთა მათ; ხოლო ზამთარი (ა) პერი ცივი (ცივი არს D) და განათო(ც)ებს და დამოციევენების. არამედ თოვლ(ნი)ცა განიყოფებოან ესრეთ: რამეთუ პირველად სთველსა რა ღამე ცვარი დილისა სიცივემან შეათოვოს, უქმობთ თ რ თ ვ ი ლ ა დ; ხოლო რა პირველ(ად) დათოვოს მცირედ ვიდრე (+ მიწათა C) გათეთრება(დ)მდე, უწოდთ ყ ა პ (ყ) ს ა; უკეთუ დათოვოს ტერფამდე, იგი არს ფ ი ფ ქ ი და ამისნი უმეტესი თ ო ვ (ლ) ა დ სახელადების (სახელადება Cq); უკეთუ თოვა წვიმანარევი იყოს, ჰ ყ ა პ ა დ უ წ ო დ თ; და თოვლიანსა ნისლსა (+ უქმობთ Cab) ბ უ რ ს ა (ბურსა D); და თუ(მ)ცა ბურსა (ბურისი D) მიერ ხეთა ყინული (ყინელი D) მოეყიდოს (მოეყიდა Cq), იგი არს ჰ ი რ ხ ლ ი; და უკეთუ თოვლი დადგეს ხეთა ზედა, ეწოდებოს ბ უ რ ხ ლ ი; ქართა სასტიკთა და თანამონათოვთა (თან-მონათოვსა D) ეწოდების ბ უ ჟ ი; ქარმან (მან D) სადა აღგილი ახვეტა, ჰქვიან ხ ი ა წ ი, ხოლო სადა თოვლი შეაგროვოს (შეაგროვა D) მას — ნ ა ნ ჟ ე რ ი; უკეთუ შემბალი თოვლა შეყინა, უწოდენ ბ ზ ა რ ს ა; და რა ბზარი მზემან შეაღბო, უწოდენ ლ ე ღ მ ა დ; მცირეთა (მცირეს D) ფიფქთა (ფიფქისა D) შებზარვასა ა რ ხ ი ლ ა დ სახელადების (სახელ-სდებენ D); რა თოვლი აჰრელდეს, იგი არს ლ ი ლ ო; თუცა თოვლისა სიმრავლე მთამ ვერ იტვირთა (იტვირთოს D) და ახალი თოვლი ჩამო(ი)ზვლა, იგი არს შ ე ა ვ ი; (+ და თუცა გახაფხულ თოვლი შეყინებული ჩამოიზვლა, მას უწოდენ

ზვავსა D) და თოვლის(ა) ნაღობსა წყალსა ლანქერსა უწოდენ CD. რომელი კითხულობდეს, თოვლი რომლისა ნივთისა მიერ ყოფასა, ვაუწყოთ: რა მზის შიარჯანდელი მიწასა და წყალსა დაადგრებს, მუნით მოიზიდავს ცვარსა და შეპრთავს ღრუბელთა, და რა ღრუბელი ვერღარა იტვირთავს, ჩამოადგენს წყალთა, ხოლო ზამთარ პაერი ცივი არს და განათოვებს და ჩამოკვივნების. არამედ თოვლიცა განიყოფებთან ესრეთ: რამეთუ პირველად სთველსა რი ღამის ცვარი დღისა სიციმში შეათოოს, უკმოზენ თ რ თ ვ ი ლ ა დ; ხოლო რა პირველ დათოოს მცირედ ვიდრე მიწათა გათეთრებამდე, არს ყ ა ბ უ ი; რა დათოოს ტერფამდე, არს ფ ი ფ ქ ი და იშისა უმეტრესი—თ ვ ლ ი; თუცა თოვა წვიმა-ნარევი იყოს, ქ ყ ა ბ უ წოდენ; ხოლო თოვლიანსა ნისლთა ბ უ ე რ ი; თუცა ბუერისა მიერ ხეთა ყინელა მოეკიდნეს, არს ჭ ი რ ხ ლ ი; და თუცა თოვლი დაადგრეს ხეთა, იგი არს ხ უ რ ხ ლ ი; უკეთუ ქარი ძლიერი და თოვნა იყოს, იგი არს ბ უ ქ ი; სადა თოვლი აღზევებ, ეწოდების ბ ი ა წ ი და სადა შეიგროვა—ნ ა ნ ქ ე რ ი; უკეთუ შემზალი თოვლი შეხყინა, უწოდენ ბ ზ ა რ ა დ, და რა მზარი მზემან შეაღბნა, უწოდენ ლ ე ღ მ ა დ; რა თოვლი აჭრელდეს, იგი არს ლ ი ლ ი; თუცა თოვლისა სიმრავლე მთამან ვერ იტვირთა და თოვლი ჩამოიზღა, არს შ ე ვ ი ე; და თუცა გაზაფხულ შეყინებული ჩამოიზღა, ზ ვ ა ვ ა დ უ წოდენ, ხოლო თოვლის ნაღობსა წყალსა ლ ა ნ ქ ე რ ა დ E.

ნ. ირონ, ცისიერი.

თოთლო ნ. თოთო 2.

თოთო კვერცხი თოხლო Z.

თოხლო კვერცხი A. თოხლო B.

შდრ. თონთლო, თოხლო.

თოთო (თოთლო CbD) თონთლო, თოთო
თოთლო CD.

თონში სთმბური, ქართულად
მ ს ა ხ რ ვ ა ლ ი ჰქვიან ZAB.

თოყი საბელთან ნახე ZA.

საბელი BCb. განმარტავი CaqDE
ნ. მარაზი.

თონში (ბალ.) საბანდულე თოყ
ZA.

(ბალ.) საბანდულე შოლი B. მალა
CDE.

თონთლო იგივე თოთო ZA.

თოხლო B.

თორაკი (4 ნემეს.) მკერდი ბეჭ-
თურთ ZA.

(4 ნემეს.) მკერდი ბეჭებოთურთ B.
მკერდი, გინა ბარკალი და ზედა
CD. 4 ნემეს. E.

თორმოში (ბალ.) თერმუხი
ZABCD.

განმარტავი E.

თორნი (+ 8, 7 ოსე ZA) პურის
საცხობი ZAB.

განმარტავი DE.

ნ. საცეცხლე, საქმილი.

თორნი (+ 41, 18 ოზ ZAA) ტრ-
საცეცხლი რკინისა, ქაქვთან ნა-
ხე ZA.

ტანსაცვამი რკინისა ქაქვით B.
საცვამი ქაქვი CD. თორნი ტანსა-
მელს ქაქვითა უწოდენ E.

ნ. ქავშანი.

თოფი ცეცხლის სასროლი (+
1 ქელ მეხა ქართულად ჰქვი-
ან Aa) ZAB.

(უქმ.) ქვეშეხი ჰქვიან Ca. გან-
მარტავი CbqDE.

ნ. თურგანი.

თოფის წამალი ZAB.

1 ნემესისი, „ბუნებისათვის კაცისა“ (გვ. 59. 18).

თოღათი ნარდის მღერაშია ZAB.
ნარდის მღერა(ა) CD. ერთი ნარ-
დი E.

თოში ენთელთან ნახე ZAB.
წყალთ მონატანი ყინული Cab.
განუშარტავია CqDE.

თოხარიცი (ოთხტ.) ცხენი კარგ
მოსიარულე ZA.
(ოთხტ.) BCDE.

[თოხარიკობა ნ. სიარული, სლუჟა].
თოხლი სხვათა ენაა (ენა არს B),
ქართულად ბუწი ჰქვიან
ZAB.

(ოთხტ.) თოხლი ქართული არ არის,
ქართულად ტარიჯი ჰქვიან CD.
(უქმ.) E.

თოხლო კვერცხი ნახევარ-მწვარი
ZAB.
წოქო CDE.

თოქი სათხროლი(ა) ZABCab.
განუშარტავია CqDE.

ნ. მთოტყნა, ორთოტი, ცულ-
თოტი.

თოქი წისკვილის არქი ZAB.

[თრასკეხი ნ. ქარი].

თრგუნვა (16, 4 ესაია) დათრგუნ-
ვა ZAa.

ნ. დათრგუნვა, დათრგუნვილი.

თრევა მიწაზედ მოაქვენდეს დე-
ბით ZA.

მიწაზე მოაქვენდეს B. განუშარტავია
CDE.

ნ. გამოთრევა, ეთრიო 2, მოთ-
რეული, მოუთრიე, მუათრიე,
მუუთრიე, სთრავს, უთრევდა,
შეუთრივა; შდრ. თარ.

[თრვ ნ. თევრ].

თრთვილი ნ. თრთვლი.

თრთობა ცოტად ცხობა B

თრთოლა ძლიერი კანკალი ZAB.
განუშარტავია CDE.

ნ. ათრთოლე, ათრთობს,

ძრწოლა.

თრთული (თრთვილი BCDE) (3,
70 დანიელ) თოვლთან ნახე ZA.
ახალი ცვარო შეთოვება B. განუ-
შარტავია CDE.

თრია (ოთხტ.) ZABCDE.

თრითინა (ოთხტ.) ZABCDE

შდრ. სინჯაბი.

თრიმლი (ხე) ZABCDE.

თრინგო (თრინგოლ ZAB) ელ-
(ლ)ენტა ენაა, ქართულად
გისსო (ნ) ი ჰქვიან ZAB.

გისსოა, ზღუდვა სამი წყრთა სი-
მალე E.

ნ. გისსოი.

თრინა (თევზ.) შაპში ZAa.

(თევზ.) AbBCDE

[თრობა ნ. თევრ.]

თროილნი და ელეილნი (+ 41, 8
ეზეკ. ZA) ერდო, გინა სართუ-
ლები ZAB.

ერდო, გინა სართული Cab.

ნ. ელფილნი.

თრუნჯი (ხე) თურინჯა ZAB.

ნ. თურინჯი.

თუ (+ 15, 14 მათე ZAa) საეჭვა
სიტყვა(ა) ZAB.

განუშარტავია CDE.

ნ. თუარა, სათუო.

[თუალ ნ. ეთუალავ. თუალვა,
მუზნური თუალვა, მითუალვა
2, მითუალა, სათუალივი, უთუ-
ალა 3, უთუალავი].

[თუალ ნ. ეთუალა 1. ეთელიდა,
შეთუალა, შემოთუალა. შეუ-
თუალა].

თუალ-აგნა თვალთა ვაჟამიკდა
ZA.

თვალთ ვაჟამიკდა BCab.

თუალადი კარგ ახილავი ZAB.

თუალღა (თელა ZABDE, თელა C) აღრიცხვა ZAB.

ჩაცხვა C. განუმარტავია DE.

ნ. მუზნური თუალღა, მუა-თუალღ; შდრ. თუალ 1.

თუალთ-ღება¹ 6, 6 ეფეს. Z.

თუალი (თვალი DE) (21, 24 გამოსლ.) ესე არს სახედველი ცხოელთა; ხოლო თვალთა ეწოდების ქვათა პატიოსანთა, აგრეთვე თვალად ითქმის ეტლთა და ურემთა გოგორა; თვალად ითქმის წყაროთა გამოსადინებელი (4 მეფ. 2, 21) და მდინარეთა ზღვათა შესართავი და ჯაჭვისა და ბადის(ა) თვალიცა ZA.

თვალი ეწოდება სახედველსა ცხოელისასა; თვალი ეწოდების ქვათა პატიოსანთა; თვალად ითქმის ეტლთა და ურემთა გოგორა; თვალად ითქმის წყაროთა გამოსადინებელი და მდინარეთა ზღვათა შესართავიცა. ჯაჭვის თვალი, ბადის თვალი B. სახედველი, გინა ქვა პატიოსანი Cb. განუმარტავია CaqDE.

ნ. ეტლის-თუალი, მითუალვა 1, საგრძნობელი, სათუალე 1, 2; უთუალა 2, ურმის-თუალნი, შორსათუალე (დურბინ² თანაც).

თუალის-დაჭერა ZAa.

თუალის-მიბჟრობა ZAa.

თუალის-მიყრა ZAa.

თუალუხვა ნ. თუალუხუავი.

თუალუხვაობა ნ. თუალუხუაობა.

თუალუხუავი (თუალუხუავი ABC, თვალუხუავი DE) (2 კორინთ.

13, 10) ესე არს თვისთა, მოყვა-

რეთა ანუ კეთილ-ქმნულთა სხილქმნით პატრ-სკეპტეს (პატრ-სცეს A), არამედ კეთილ-მოქმედთა ZA.

(2 კორინთ. 13, 10) ესე არს თვისთა, მოყვარულთა.

თუალუხუაობა (თვალუხუაობა).

თუალუხუავი (თვალუხუავი).

თუალუხუავი (თვალუხუავი).

თუალუხუავი (თვალუხუავი).

თუალუხუავი (თვალუხუავი).

თუალუხუაობა (თვალუხუაობა).

Aa) ZAa.

თუალღება (ივან. 18, 5) პირს შენაჯი-სავით Cb

თუალღებული (თვალღებული DE) (6, 9 ეფესელი) ესე არს თვალუხუავთა წინააღმდეგი (წინააღმდეგობი B) ZAB.

პირის მოწონება C. განუმარტავია D. მიმუერებელი E.

თუალშავა (თვალშავა DE) (ფრინ.) ZABCDE.

თუალწითელი (თევზ.) D.

თუალჭრელი მაჩხი ZA.

თუალხშა (2 შჯულ. 16, 19) თვალით მოწონება ZAa.

თუალხშიერად² Z.

თუალხშიერი (თვალხშიერი D)

თვალთ საცხადო ZABCab.

თვალთ საცხადო. გინა თვალსაზრო Cq. განუმარტავია D.

თუარა (თვარა ZAB, თვარამ CDE) დაქადების სიტყვა(ა) ZA. განუმარტავია BDE. უკეთეს არის ZABC.

თუარამ (+ 30, 1 დაბად. Ab) იგივე-თუარა ZAB.

თუე (თვე DE) თთვე ZAB.

¹ ნუსხაშია: „თვალთ-ღება“. ² ნუსხაშია: „თვალხშიერად“.

განუმარტავია CDE.

ნ. თთუღ.

[თუღი ნ. შხერო].

თუღი (ხე) ეოლა, ტუტა — სამივე ერთია ZA.

(უკმ.) სხვათა ენაა, ქართულად ეოლა პქვიან და ხართუთას—ტუტა B. (ხე) თუღი ქართული არ არის, ეოლა პქვიან, და ხართუთას — ტუტა (+ ქართულად Cab) C. (ხე) თუღი ქართული არ არი, ქართულად ეოლა პქვიან, ხართუთას — ტუტა D. (ხე, უკმ.) ესე თუღი ქართული არაა, ქართულად ეოლა პქვიან და ხართუთას—ტუტა E.

ნ. ლელუსულელი, ტუტა, ხართუთა.

თუღი (ფრინ.) სხვათა ენაა, ქართულად ზოჩაყი პქვიან ZAB

(ფრინ.) ზოჩაყი C. (ფრინ.) DE.

თუღი თვალის წამალი(a) ZAB.

განუმარტავია CDE

თუღთუბი (ხე). (+ რესე იგი სამყი Z) ZABCaqDE.

(ფრინ.) Cb.

თუღჟა მცირედ ხარბა (წ) ერთი მგონია, მოცხელებასავითა B.

თუღჟი ცხელი ნაცარი(a) ZABCD.

თორნის გასანელებლად ჩასაყარს ნაცარს პქვიან E.

ნ. მოთუთჟა.

თუ ითქმის C.

თუერთა² (30, 2 ეზეკ.) წყლულე-ბა. ძველში წყლულეების ნაცვლად თუერთა სწერია Z.

(30, 2 ეზეკ.) წყლულეა სწერია

სხვაში, ორივე ერთია Aa. (30, 2 ეზეკ.) წყლულეა სხვაში, ორივე ერთია Ab. 30, 2 ეზეკ.: „არა არს აღვილი შესაბეველი თუერთა და, თუ მიუღეს BCab“.

თუღა ნ. თვალუა.

თუღემა⁴ (+ 1 მეფ. 26, 12 ZA)

ძილით თავის კანტური ZAB.

ქლოში ძილის მოსვლა (მისვლა Cq) C. განუმარტავია DE.

თუღო ფუნდრეკია ერთი ZA.

ფუნდრეკია BD საფუნდრეკია CD.

[თუნ ნ. სასთუნალი, სასთუნლით].

თუნი ჭურჭლის გამოსაწვავი(a) ZABCD.

ფურნე E.

ნ. საცეცხლე, საქმილი, ფურნე.

თურამ⁵ 30, 1 დაბად. ZAa.

თურგანი მოღიღო თოჯ- ZABCD

განუმარტავია E.

თურე თურმე ZAB.

თურთ⁶ 8, 32 პრომ. Z.

თური ქორის საჯდომი(a) ZABC.

ქორის საჯდომელი D. განუმარტავია E.

თური სომხურად კ(რ)მალი ZABCab.

თურიწი (ხე) ZABE.

(ხე) თრუნჯი CD.

შდრ. თრუნჯი.

თურმანი ფარმანი B.

თურქული სენია ცხოვართა და ზროხათა ZAa.

სენა AbBCDE

¹ ნუსხებშია: „თუთჟმის“. ² ამ სიტყვის საწყისი „თუ“ რაი უნდა იყოს. ³ მოწმობა Ab-ში გადახაზულია. ⁴ ნუსხებშია: „თუღემა“, წყალში — „თუღეშლემა“. ⁵ წყაროშია. „ლოუარიმ“. ⁶ წყაროშია: „მითურთ“. ⁷ ხელნაწიშია: „ფარანნი“.

თქერება ცხენის (ცხენთ A.C.D)
თამაშობა ZACD.

ცხენზე თამაშობა B
თქეში თქორი, წვიმაში ნახე ZA
თქორი B.

[თქე ნ. თქმა].
თქვი ნ. თქუენ.
თქვეფა ნ. თქუეფა.

თქლეფა ძაღლთაგან ენით წვნის
(წვენთ A) ამოვმა ZA.

ძაღლთაგან წნოვანთ ენით ამო-
ვმა B. თქლეფა არს ძაღლთა და
ძვეცოთაგან წვენთ ამოვმა ენითა CD.
განუშარტავთა E.

ნ. ათქლეფა.
თქმა ითქმის სწორს კაცს ეტყო-
დეს, ხოლო მოკსე ნება
უარესისადმი და ბრძანე-
ბა უმცროსისათვის, რამეთუ
სამსახე არიან თქმანი Z.

ითქმის რა სწორსა კაცსა ეტყოდეს
ვინმე, ხოლო მოკსე ნება უარეს-
ისისადმი და ბრძანება უმცირე-
სისათვის ითქმის, რამეთუ სამსახე
არიან თქმანი A. თქმა სწორისა
მიმართ, მოკსე ნება უარესისა-
დმი და ბრძანება უმცირესათ-
ვის, ითქმის, რამეთუ სამსახე
არიან თქმანი (კი. სხვა საცხად
არა, თქმა, ამბავი, თხრობა) B. თქმა
სწორისა მიმართ ითქმის, მოკსე ნება
უარესისა მიმართ და ბრძანე-
ბა უმცროსისა მიმართ CD. თქმა
სწორისა მიმართ, მოკსე ნება
უარესისად და ბრძანება უმცრო-
სისად E.

ნ. ათქუა, აღთქმა, გულის-
თქმა (ცალკე, ფიქრთან და წა-
დილთანაც) გული სათქმელი
ეთქუა, ემ...
ვემე... ითქმება თქო...

იგულზეთქეზენ, ითქუა, ისულ...
თქმა კბილის ქუეშ თქმა, მეტყი-
მეტყე, მთქმელი, ნაადთქმელი,
სათქმელი, სულთქმა (სულის
ქუეთასთან). უთქმელი, უთქმი-
და, ოთქოა, უთქუამს, უკუთქმა,
წართქმა; შდრ. ალორევი.

თქმევა სხვას ათქმოს (ათქმო A)
ZA

ითქმეწევა სხვათა ათქმოს B
თქო ოდეს მოცქეულსა ანუ დეს-
პანსა სიტყვასა ვაბარებდეთ,
თანა ურთავთ: ესრეთ(თ) შემო-
გითვალა თქო, ესრეთ(თ) უთხარ
თქო და მსგავსი ამათი ZA.

ოდეს მოცქეულთა ანუ დესპანთა
სიტყვათა ვაბარებდეთ, თანა ურთავთ:
ესრეთ შემოგიითვალა თქო, ასრე
მითხრა თქო და მსგავსი ამათი
B ოდეს მოცქეულსა, ვინა დესპანსა.
სიტყვასა ვაბარებდეთ, თანა ურთავთ
(ვატანთ D): ასრე შემოგიითვალა
თქო, ასრე მითხრა თქო და
მსგავსად ამათსა ეთქმეუთ (+ თქოსა
D) CD

თქორი (თქორი და თქეში CE.
თქორი, თქეში D) მეტად წვრი-
ლი (წვლილი AB) წეობა ZAB

...

...

ბ) ZAB

...

თქრომა (9, 10 იერემ.) მიფრენა (+ შეჰიდება Z) ZAA.

ნ. მთქრომ, შეთქრომა, შეს-
თქრა.

[თქუ ნ. თქმა].

თქუა (+ 1, 46 ლუკა ZAA) ისი-
ტყვა ZAB.

თქუენ (თქუენ A, თქვენ CqDE)
შენ ერთისათვის ითქმის, ხო-
ლო თქვენ მრავალთათვის;
არამედ უაღრესთა რა მოვაქსე-
ნებდეთ, არა ვკადრებთ შენ,
არამედ ვეტყვი თქვენ, რეცა
პატივისათვის; აგრევე ჩვენ.
ხოლო ღმრთა (ღმერთსა Aa) ზე-
და არა ითქმის თქვენ, არამედ
შენ, რამეთუ ერთ არს (+ ღმრთი
Z) ZA.

თქვენ მრავალთათვის არს, ხო-
ლო შენ ერთისათვის; არამედ უაღ-
რესთა რა მოვაქსენებდეთ, არა ვკად-
რებთ შენ, არამედ ვეტყვი თქვენ,
რეცა პატივისათვის; აგრევე ჩვენ
B. თქვენ მრავალთათვის ითქმის,
ხოლო შენ ერთისათვის CD. განუ-
მარტავია E.

ნ. სათქუენო, უთქუენო.

თქუეფა (თქვეფა ZABCqDE)

კვერცხთა და მისთანათ გაქნა Z.

კვერცხის გაყენება ABCD. განუ-
მარტავია E.

ნ. აღთქუეფა.

თქუენ ნ. თქუენ.

[თქვრ ნ. ათქვრება, დათქვრება].

[თნ ნ. დამთხე].

თხა (4, 1 ქება) თხათა მამალსა
ვაცი უწოდების და დედალ-
სა — ნეზვი (ამა თხათა მამალსა
ვაცი და დედალსა
ნეზვი უწოდების A); და

შვილთა მათთა — თიკანი;
ჩჩვილსა თიკანსა — ბატკი; დ.
წლამდის თიკანსა — წალა
რომელსა სომეხნი ჩეფიხს
ს (ა) უწოდენ; გამოუყვერავსა —
ბოტი და საბოტი წალსა —
ვაციკი, — ვიეთნი ქოშსა
უწოდენ; წინა მოარულსა
თხასა — ელქაჭი. აგრევე
შველთა (+ და Z) ქურციკთა.
ნიამორთა და არჩეთა ვაცსა.
ნეზვსა და წალსა უწოდენ,
არამედ თიკანთა მათთა —
ნუკრსა ZA.

(ოთხე.) თხათა მამალსა ვაცი
უწოდების და დედალსა — ნეზვი
და შვილთა მათთა — თიკანი;
ჩჩვილთა თიკანთა — ბატკი და
წლის თიკანსა — წალი, რომელსა
სომეხნი ჩეფიხს უწოდენ, გამო-
უყვერავსა — ბოტი, და საბოტი
წალს — ვაციკი, — ვიეთნი ქოშსა
სახელსდებენ; წინამოარულსა თხასა —
ელქაჭი. აგრევე შველთა
ქურციკთა, ნიამორთა და არჩეთა
ვაციკი, ნეზვსა და წალსაც
უწოდენ, არამედ თიკანთა მათთა —
ნუკრსა B. (ოთხე.) თხათა მამალსა
ვაციკი უწოდთ და დედალსა —
ნეზვსა; (+ და C) შვილთა მათთა —
თიკანთა; ჩჩვილთა (ჩჩვილსა D)
თიკანთა (თიკანსა D) ბატკისა
წლისა ერთისა თიკანსა — წალსა
(+ რომელსა სომეხნი ჩეფიხს (ა) უწოდენ
C); გამოუყვერავსა — ბოტისა
საბოტი წალსა — ვაციკსა, ვიეთნი
ქოშსა უტბობენ; წინარე მოარულსა
თხასა — ელქაჭსა. აგრევე
შველთა (გარეთნათა D) და ნიამორთა,
არჩეთა და ქურციკთა ვაციკი და
ნეზვსა და წალსა უწოდთ, არა-
მედ თიკანთა მათთა ნუკრად სა-
ხელსდებენ (სახელსდებთ CqD)

CD. (ხოთხფ.) თბასა მამალსა ვაცი უწოდენ და დედალსა — ნეზვი, ხოლო შეილთა მათთა — თიკანი; ჩხვილსა — ბიტკს უწოდენ, ნახევარ წლისა — ბაციკი; წლისა ერთისა თიკანსა — წილი, ხოლო გიმოუყვე-რავისა — ქოშე, ვიეთნი ბიტკსა უწოდენ, ელქაჯი — წინარე შო-რულსა, ხოლო გარეთხათა, წამორთი, არჩეთა და ქურცაკთა აგრევე ვაცი, და ნეზვი, და წილსა უკმობენ, არამედ თიკანთა მათთა ნუკრად სახელსდებენ E.

ნ. გარეთხა (ჭერან'თანაც), გირთხა.

[თხაზ ნ. განსათხველი, თხზვა, თხზული, მთხველი, ნათხზი, სამთხზული, შეთხზვა, შე-თხზული].

თხამი თხრამლი ZAB.

ნ. თხრამლი.

თხაპვა (თხაპუა Cab, თხაპა D) შესვრა ZABD.

შესვარვა C. განუმარტავია E.

[თხარ ნ. გითხარ, თხრობა, თხრო-ბილი, თხრობილმან, იმთხრობ-ლა, მთხრობელი, მთხრობლი, მითხარით, მითხრა, მიმთხრობე-ლი, მოთხრობათა მწერალი, მომთხრობელი (მოციქულ' თა-ნაც), უთხრა].

[თხარ ნ. ვთხრი, თხრა, თხრილი, მოთხრა].

თხევა სათხეველის შეთხევა, სრო-ლა ZAB.

სათხეველის სროლა CD.

ნ. ბადე, ითხეველიდა, ისა-თხეველა, მთხეველართა, სათხევე-ლი, სითხე.

თხევა ნოტიოთ(ა) დაქცევა ZABCD.

განუმარტავია E.

ნ. განსათხველი, დათხევი. დათხეული, შთამოთხევა.

თხელი ესე არს, ქარტის მსგავსი რაჲცა იყოს. თხელად ითქ-მის ლარი და შარი ფარჩხატი, გინა ზღვა და მდინარე ღრმა არა იყოს, გინა ნაყოფნი შორ-შორს იდგნენ, გინა ფურცელი უქშირო. გინა კაცთა თმა და წვე-რი ქშირი არ ესხას; თხელი ეწოდებიან ქიქასა, თალხსა და მისთანათა ქვათა გამქვირვალე-თა; თხელი არს ყოველივე სიზრქისა და სიქშირისა და სიმ-ტყიცისა და სიქშოსაგან მოკლე-ბული Z.

ესე არს, ქარტის მსგავსი რაჲცა იყოს. თხელად ითქმის ლარი და შარი ფარჩხატი, გინა ზღვა ანუ მდი-ნარე ღრმა არა იყოს, გინა ხენი და ბალახნი შორი-შორს იდგნენ გინა ფურცელი უქშირო, გინა კაცთა თმა და წვერი მცირე აქვნდეს; თხელი აქვან ქიქასა და თალხსა და მისთა-ნათა ქვათა გამქვირვალეთა. თხელი არს ყოველი სიზრქისა, სიქშოსა და სიმტყიცისაგან მოკლებული A. თხე-ლი არს ქარტის მსგავსი რაჲცა; თხელად ითქმის ლარი და მანდი-ლი ფარჩხატი; თხელად ითქმის ზღვა თუ მდინარე ღრმა არ იყოს. თხელად ითქმის ხე-ნი თუ ბალახნი, გინა შორი-შორ მდგარი, გინა ფურცელ-უქშირო, გინა კაცთა თმა და წვერი მცირედი აქვნდეს. თხელი აქვან ქიქასა, თალხსა და მისთანათა ქვათა გამქვი-რვალეთა. თხელი არს ყოველი სიზრქისა, სიქშოსა და სიმტყიცისაგან მოკლებული B. განუმარტავია CDE.

ნ. მოთხე 2, უთხელებს.

თხემი (49, 26 დაბად.) ზეღეთი
თავი მათათა თუ თავთა Z.

ზედეთი თავი (+ 49, 26 დაბად. Aa)

A. ზეღეთი თავი B. ზეითი თავი CD.

ზედა თავი E.

თხზვა (თხზენა Z) წვნა ZCE.

წვა ABD

ნ. თაზ.

თხზული (25. 11 გამოხლ.) დაწ-
მული ZA.

თხიერაკი (+ 10, 5 ივდრთ ZAB)

ტიკტორია ZABC

განუმარტავია DE

ნ. ტიკტორა.

თხიერი (+ 9, 17 მათე ZA) ტყ-
ZABCE.

განუმარტავია C)

ნ. ტყრ.

თხილამური გრკალი არს (ესე
გრკალია A), ფერტთა დაიკვრენ
დიდთა თოვლთა ზედა სავლე-
ლად, რათა თოვლთა სიღრმესა
(შინა A) არა ჩაიჭრან (ჩაიჭრას
A) ZA.

ესე გრკალი არს, ფერტთა დაიკ-
ვრენ დიდთა თოვლთა ზედა სავლე-
ლად, რათა არა ჩაიჭრეს თოვლთა
შიგან B. განუმარტავია CDE.

თხილი (ხე) ხელია ერთი ZA.

(ხე) BCDE.

თხიხ-რქა მეათე ზოდიაქო Z.

მეათე ზოდიაქო A. ჯ. BCDE.

ნ. ზოდიაქო.

თხიხური თივთიკი ZABCD.

განუმარტავია E.

ნ. თივთიკი, თმა.

თხიხურისა თივთიკისა Z.

თხიფხელი (ხე) ZABCDE.

თხლე (74, 9 ფსალმ.) ღვინის და-
ლეკებული Z.

(+ 74, 9 ფსალმ. AB) და...
... ABD განუმარტავია E.
... ღვინი Z.

[თხმელა მკრქანი]

თხოვა (თხოვნა AbBCDE) (2.

როს შიგ. შიგ. კვლევებზე Z

+ 2, 3 რომ Ab) მოსაგებ.

... A. ... B.

განუმარტავია CDE

ნ. განუმარტავია განუმარტავია.

დათოვ. ... მოსაგებ.

მთავრად ... მოსაგებ.

ნ. ... განუმარტავია.

საბოლოოდ ... განუმარტავია.

შდრ. ...

თხოვება ...

(რამც რამ B) ცოტას ხანს აქ-

ნითა და აგრევე განმარტავია

ZAB.

... აქონოს C. განუმარტავია

და D

ნ. ...

თხოვება, მითხოვება. ნ.

თხოვება, ნათხოვები; შდრ. თხოვ.

თხოვებულნი ნათხოვები Z.

თხოვნა ნ. თხოვა.

თხოვნილი აქა-იქ მომუშაობებუ-

ლი Z.

თხრა მიწის ა(ღ)მოცემა ZA.

რამც მიწა აღმოცემაზე დაიღ.

თოქოთ. ყოველივე თხრა არს B. ად

მოთოქნა Ch. განუმარტავია Cade

ნ. თხარა Z.

თხრამლი შარავთან ნახე Z.

ზაყლი AB. თხამი, ზაყლი CD.

შდრ. თხამი.

თხრილი მიწა ნათხარი Z.

ნ. ხანდაკი.

თხრობა (17, 2 ვხეკ.) თქმა Z.

(+ 17, 2 ვხეკ. Aa) თქმა უყი A.

¹ წყაროში: „მოთხოვნა“.

თქმა უყის B. ვრცოდეს Cb განუ-
მარტავია CaqDE
ნ. თხარ 1.

თხრობილი თქმული Z.

თხრობილმან თქმულმან Z.

თხუთმეტი სამჯერ ხუთი ZCb.

თხუნვა გასვრა ZAB.

გასვრას ეს ეს განუმარტავია
CaqDE.

ნ. შეთხუნვა.

თხუნველა (ოთხც.) თავვია, მი-
წას ქვეშ სთხრის Z.

(ოთხც.) დიდი თავვა Cb.

ნ. მთხუნველი.

თხუნვა Cb.

0

ინი კმინი ასო არს და ართრონი
მრავალთა სიტყვათა. ინი თავა-
დაც ყოველთა სიტყვათა მო-
ვალს და ბოლოდაც, ვითარცა
ზემოთ დაგვიწერია: იტყოდრი.
იქმოდრი, იხარებდრი. ესრე მოე-
ზავების თავ-ბოლოთა. ბოლო
მარტო თავად: იმეფე, იბატონე,
იკაცე, აპირუტყვე და ესევი-
თარნი, ბოლო ბოლოდცა ყო-
ველთა მოეზავების, კეთილად
გასინჯე ZA.

კმინი ასო არს და ართრონი მრავალ-
ფაღივი, ინი თავადაც ყოველთა
სიტყვათა მრავალს და ბოლოდაც.
ვითარცა ზემოთ დაგვიწერია: იტყო-
დრი, იქმოდრი, იხარებდრი. ესრე მოეზა-
ვების თავ-ბოლოთა. ბოლო ბოლოდცა
თავად: იმეფე, იკაცე, აპირუტყვე.
ესრე ყოველთა ზედა ითქმის, ბოლო
ბოლოდცა ყოველთა მოეზავების B.
თავი: კმინი: ბოლო CDE.

ია (ბალ.) ყვავილია გაზაფხული-
სა ZA.

(ბალ.) BCDE

ნ. იოსფერი.

იაგალი ცხვარი, ჩხვარი წინამძღუდრი
Cb.

იაგუნდი თვალა, სატიოსანი ZA
განუმარტავია BCDE.

ნ. აღრალუბის ქვა.

იადგარი სხვათა ენაა, ქართულად
ს ა ქ ს უ ნ ე ბ ე ლ ი ჰქვია ZAB
(უქმ.) საქსენებ(ე)ლად (მასხენებ-
ლად D) დარჩომილი CD, განუმარტა-
ვია E.

იადვილა ადვილ იჩინა ZAB:

იადონი აედონი, ბერძულად
ბ უ ლ ბ უ ლ ს უწოდენ. და
იმერგლნი იადონსა პოლუელს-
ვე უწოდენ. ჩვენთა წარწოთა
შინა მინახავს, იადონი ზამთარ-
ზაფხულ დაუცაჯებ(ე)ლად მო-
ქიქინაო. ბუღბული სამ თვე
ოდენ სტვენს და დადუმდბის
ფრანკს ერთი რიგი ჩიტი ენახე
ბუღბულის ტოლი და თეთრ-
მოყვითლო, ზამთარ და ზა-
ფხულ მიუთხენელად ტყბილად
მჭრინავი, მე ის მგონია. ქართ-
ველს მოლექსეთაც პოლბ-ლი
და იადონი სხვადასხვად უთ-
ქვამთ, თქვენ გაარჩიეთ ZA.

(ფრინ.) ბუღბულის ტოლია თეთრი
და მოყვითანი, ზამთარ-ზაფხულ
დაუწყებლად ტყბილად მჭრინავი
ბოლო მომელნი: ბუღბულს უწო-
დენ C. (ფრინ.)
DE.

ნ. აედონი

იარა თავი ცოცხალი ნაპოვნს ცხო.

ელს ჰქვიან, რომელსა ქართულად მუდრეგი ეწოდებოდა ZA.

იავა გაავდა ZA.

გაავდა. იავა თათრულად მუდრეგი ჰქვიან B.

იავარი (17. 3 იერემ.) ნათორია-ქალი ZAB.

იავარი, ფორიაჭი C. ჟორიაჭი DE.
 [იავარმა აწა ქა] Cb.

ნ. ვარაქმი.

იავანა და ზამი (იავანა და ზამა ABCab) (20, 29 ეზეკ. ZAaB) ადგილი არს (ადგილია B) შესაწყვდეველი, ვითარცა ჩვეული კერპთა ბორცოდ მსახურებია ZAB.

ადგილი არს ენა შესწავებული, ვითარცა ჩვეული ბორცთა მსახურების კერპთად Cab.

[იავინთელი ნ. ცა].

იაზრა აზრი ქნა ZAB.

იათული ვეცხლა სარწყული(ა) ZABD.

სარწყული ვეცხლისა C. ერთი სარწყულია E.

იაკადრა ჰკადრა ZAB.

იაკინთი (+ 10, 9 იერემ. ZAa)

იავუნდი ZAaB.

ნ. ვაკინთი.

იაკოსტა (ბილ.) თათრული ია ZABCD.

(ბილ.) E.

იალკიალი ცაში აქა-იქ ღრუბელი ZA.

ცათა აქა-იქ ღრუბელი B.

ნ. იალტიალი, მარაგი.

იალმაგი (1 მეფე 17, 38) ალმაგი ZAB.

იალსელი(ა) საბრძოლელი ჯავთა

ქავქსა Dv ზედა CD.

ნ. აღმაგი.

იალმაზა აღმაზად იჩინა ZAB

იალმომი აღმანი ZAB.

იალტიალი აღაღ ღრუბელი, აღაღ მოწმედელი ZAB

იალტიალი აღაღ ღრუბელი, აღაღ მოწმედელი ZAB

იალტიალი აღაღ ღრუბელი, აღაღ მოწმედელი ZAB

იალტიალი აღაღ ღრუბელი, აღაღ მოწმედელი ZAB

ZABCD.

ნ. აღმაგი.

იამა სიამოვნედ ექ(მ)ნა ZAB.

იამავრი (+ 6, 15 ტობია ZABCb)

მიოლოღშობილი ZABCD

ღედისეთა E.

[იამანი ნ. ავატი].

იამინ (იამინი Cab) (35, 24 დაბად.) ასურსა და ებრაელსა იამინისა წყალად (პ)ნებას თქმა.

ნაცვლად ამის(ს)ა, ვითარმედ:

„პოვა წყაროა უდაბნოს(ა)“.

(+ ხოლო Cab) მთარგმნე-

(ზე)ლთა ამისთა ვითარებელი

(ვითარ ებრაული B) ეკმარს

(იკმარს Cab) ლექსი ZABCab.

იამინისა იგივე იამინ, წყალი

ZAB.

ასურსა და ებრაელსა წყალად ნებას თქმა C.

იანაბრა ანაბ(ა)რად მიინდო ZAB

იანგაროშა აღრიცხა ZA.

აღრიცხვა B.

იანგი (მძრომ.) იანგი ქართული არ არის

ხვითქი და კორკოდოლა E

ნ. ნიანგი.

იანდერძა ანდერძი თქვა ZA.

ანდერძად თქვა B.

იანვარი აპანი ZA.

აპნისა B. აპნისა, სავატო C. აპნისა,
სავატი D. სავატი, აპანი E.

6. აპანი (თთუე'სთან), აპნისა.

[იპო ნ. აესო].

იპიქსი ქარია ერთი ZABCab.

6. ქარი.

იპოხტიანი (6, 27 ბარუქ) განკში-
ან, განკმეღებოდანი ZAB.

(ბარუქ 6, 27) განკმელი Cb.

იარა² (+ 6, 67 ბარუქ ZAA)
სლვა ყო ZAB.

იარა დიდად გამოითარგმანებს,
რომელსა გონჯსა უწოდენ
სიგონჯის მკურნალნი. იარა
თურქთა ენითა (თათრულად B)
წყლულს (ა) ჰგვიან ZAB.

(+ იარა CabD) დიდად გამოითარ-
გმანებს, რომელსა(სა) გონჯსა უწო-
დენ სიგონჯის(ა) მკურნალნი C.

იარადი ესე არს ჰურჰელ(ნი)
ტელოვანთა საჰმარნი რკინათა
თუ ძელთაგან, მეომართა აღსა-
კაზმავე, გინა ცხენთა ანუ
ხუროთა, მჰედელთა და გალა-
ტოზთა(ნი). ესე მსოფლიოთა
ენითა (~ ენითა მსოფლიოთა
A) არს, ხოლო სამღდელოთა
ენითა ჰური, ჰურჰელი და
რომელთამე ორღანთ ეწო-
დება ZA.

ესე არს ჰურჰელნი ტელოვანთა
საჰმარნი, რკინათა თუ ძელთაგან,
მეომართა აღსაკაზმავე, გინა ცხენთა-
ნი, გინა ხუროთა, მჰედელთა და
გალატოსთანი. ესე არს ენითა მსოფ-
ლიოთა და გარეშეთა, ხოლო სამღდე-

ლოთა ჰური, ჰურჰელი და რო-
მელთამე ორღანთ ეწოდება B.
იარადი არს ჰურჰელნი რკინასანუ
ზოგჯერ ხისაცა, აბჯარნი და ყოველ-
ნივე საჰურჰელნი კაცთანი, გინა ცხენ-
თა აკაზმულობანი, გინა ჰურჰელნი
მჰედელთა და ოქრომჰედელთანი და
ხუროთა და გალატოზთანი და ყო-
ველთა ტელოსანთანი, ჰამც შოქმე-
დი იყოს, ხოლო ესე იარადის საბე-
ღის-ღება არა სამღდელოთა ენითა
არს, არამედ მსოფლიოთა, ხოლო
სამღდელონი რომელსაჰე ჰურსა,
რომელსაჰე ჰურჰელთა და რო-
მელსაჰე ორღანთა ეწოდენ C.
იარადი ეწოდების ყოველთა საჰმარ-
თა ჰურჰელთა რასაცა რიგთა D.
იარადს ჰურჰელი ეწოდება E.

6. ჰურჰელი.

იარადუჩი გამკითხველობა და
ბ(რ)ჭობა (+ ქართლს ცხორე-
ბაში³ B) ZAB

[იარაყანი ნ. გუნი].

[იარე ნ. სიარული, სლვა].

იახაშანი (ხე) ZABCDE.

იასაული (უკმ.) სხვათა ენაა, ქარ-
თულად მანდატური⁴ ZA.
(უკმ.) სხვათა ენაა, ქართულად
მანდატური ჰქვია B. (უკმ.)
CDE.

იასი ეს თვალი მოწითლო(ა) და
ჰრელი(ა) ZAB.

ეს(ე) თვალი ზურმუხტს(ა) ჰვავს,
მცირედ უვეითელ(სა)ა, თორქომედ(ე)
შლინარის(ა) პირს(ა) იპოვების (იპო-
ება DE) კასიას ზღსთან CDE.

6. ამეთესტომი, ანთრაქი.

იატაკი (+ 3, 26⁴ ესაია ZABCb)
სახლის ფსკერი ZABCD.

¹ ნუსხებშია „იპიპოხტიანი“. ² წყაროშია: „იარენი“. ³ შდრ. ქართლის ცხ-მა,
ს. ყაუხჩიშვილის გამოც., II, 232, 22. ⁴ წყაროშია: „დაიატაკედელ“.

განუმარტავია E.

ნ. ფსკერი; შდრ. ევატაჟი.
[იაფი შდრ. იეფი].

იაღლაგაში წამლად სადები ცომი
მგბარი ZAa.

განუმარტავია AbBDE. წამლიანი
ქმიადი სენზე სადებელი C.

იაჭა იეიდრა ZAB.

იაჭდა იხეწებოდა E.

იბაზიერა ბაზიერობა ქნა ZAB.

იბაკო შემოკლებული ცხო(ვ)რე-
ბა ZABCab.

განუმარტავია CqDE.

იბარტყა ბარტყი ქნა ZAB.

იბატონა ბატონობა ქნა ZAB.

იხედა ბელს მიუტყრა ZAB.

განუმარტავია Cb.

იხედივი (+ 34 კათილორ.¹ ZA)
ბელის-მიერი ZAB.

მოკდეს რამ საიხედო CqD.

მოკდეს რამ საიხედო თუ ბელისა-
გან მეფობა და მონობა Cb. მოკდეს
საიხედოთ კ ა თ ი ლ ო რ. „ანუ იხედი-
ვი არს, ვითარცა მონა და მეფე“; 13
ე ქ ე ს თ ა დ ლ ე: „არამედ საქმედ
ბუნებითად თავით თვისით და იხედი-
ვად ქმნილად“; 8 ე ქ ე ს თ ა დ ლ ე: „ხოლო უქმად და მოცალედ იქცეო-
დეს იხედივთა და აშაოთა საქმეთა
შინა“ E².

იხეზდა ბეზღება ქნა ZAB.

იხეზღება Cb.

იხეკნ (+ 39, 21 იობ ZAaB)
კუნტრუშობს ZAB.

(იობ 39, 21) იკუნტრუშებს Cab.

„აღმოითხრინ ფერკითა და იხეკნ
ველსა ზედა“ Ca.

ნ. სლვა.

იხერება Cb.

იხეჭდება ბეჭელი ჭდება ZAB.

იხოზა ბოზობა ქნა ZAB.

იხოზგა ბოზგვიდა ZAB.

იხოროტა (38, 9 იერემ.) სიბო-
როტე ქნა Z.

ბოროტობა ქ(მ)ნა AB

იხოტჭლა ბოტჯალი მოტქსნა
ZAB.

იხოტლა ბრალი დაიდვა ZAB.

იხრდღუნა (იხრდღვინა ZA, იხ-
რდღვინვა B) (23, 24 რიცხ.)
ბრდღვინვა იწყო Z.

(+ 23, 24 რიცხ. Aa) ბრდღვინ-
ქნა AB.

იხრძანა ბრძანება იქნა ZAB.

იხრძენა (იხრძნა AbB) ბრძენობა
ქნა ZAB.

იხრძვის Cb.

იხრძნა ნ. იხრძენა.

იხრძოლა ბრძოლა ყო ZAB.

იხრძოლება Cb.

იხუდა ბუდე დადვა ZAB.

იხლინება Cb.

იგავი (+ 13, 24 მათე ZA) (+
არაჟი B) ესე არს სიტყვით მ-
გალითი, გინა საჩვენებელი, გ-
ნა მოსანიშნავი ZAB.

არაჟი C განუმარტავია DE.

ნ. არაჟი, ეიგავა, ეიგაობდ
ეიგაობდრი, მიგვიებოთი. ნაიგუ-
ბი, სიიგაო.

იგალა ისარჯა ZAB.

იგალობა გალობა ყო ZAB.

იგარდოს გარდაის ექნას ZABCb
გარდაის Ca. გარდაის გვინა Cq

¹ შდრ. S—1463, 49 r, b 22. ² ბასილი კესარიელი, ექვსთა დღეთა, მ. კაბა-
ძის გამოც., 102, 28. ³ წყაროები და მოწმობანი გადახაზულია.

იგდო ჩიიგდო ZAB.

იგემა (+ 3, 7 იონა ZAA) გემო
ნახი ZAB.

იგენი ისინი ZAA.

იგვრდივ, იგვრდივი ნ. იგურდივ.

იგი (+ 27, 4 დაბიდ. ZAA) (+
ისი ZABC) ყო(ვ)ელი იგი ჩვე-
ნებასა შორის ძეს და გვარსა,
არამედ მას მასი და იგი შემ-
დგომთაგან ერქმის ZABCDE.

ნ. იგენი, იგია.

იგია (იგიაა AbB) (+ 2, 7 ნომ
ZAA) იგი კაცისათვის ითქ-
მის და იგიაა დედაცათ-
ვისათვის ZA.

იგი კაცისათვის ითქმის, ხოლო
იგიაი დედაცათვისათვის B.

იგლოა გლოვა ყო ZAB.

იგონა გონებად შთაქდა ZAB.

იგრემღებდა (+ 23, 40 ეზეკ.
ZAA) წარბს იღებედა ZAB.

წამწამთა და წარბთ შეიღებდა Cab.

იგრიკა (+ 8, 12 ესთერ ZAA)
აპრილი ZABCDE.

ნ. აპრილი (თთუეშთანაც).

იგუღეთ (2 შჯელ 1, 21) გულად-
იღეთ ZAA.

იგუღვა გულად-იღო ZAB.

იგუღისწყრომა გულსწყრომა ყო
ZAB.

იგუღმეთქუებენ (იგულმეთქუ-
ებენ ZAA) გულის-თქმის გაი-
მრავლებენ ZAB.

იგურდივ (იგვრდივ ZABD,
იგვრდივი C) (13, 18 დანიელ)

გვლარძნილ(ი), გინა გვერდით
ZAA.

გვლარძნილ(ი) AbBCD.

იგუშავა დარაჯობა ყო ZA.

გუშავობა ყო B.

იდად (48, 33 იერემ.) ესე სიტყ-
ვა (+ არს Z) სიცოცხლე სიბა-
რულთათა ZAB.

(იერემ. 48, 33) შეწყობილი ქმა
(+ იერემ 48, 33: „განთიად იღად
არცა მიმწუბრი არა ყვეს იღად“
Cq¹ C.

იდარაჯა დარაჯობა ქნი ZA.

დარაჯობა ყო B.

იდაყვ (იდაყვი ZABE) ნიდაყვი.
მკლავთ სადრეკი Z.

მკლავთ ნაწევარი A. განუშრატყია
BCDE.

შდრ. დლაყვ.

იდაგმა დგომა ყო ZA.

დგომა ქნი B.

იდა ქვე დებით იყო ZA.

დებით იყო B.

იდადა დიდად იჩინა ZA.

დიდად იჩინა B.

იდიდა დიდად გაითქვა Z.

იდიდსიტყუა² (35. 13 ეზეკ.)
სიტყვა-დიდობა ქმნა ZAA.

იდიდებრივი (+ კავშირ.⁴ ZAA)
კერპული ZAB.

ესე არს კერპი, გინა ქელით ქმნილი
(ქმნული CqDE) CDE.

იდილია (კავშ.⁵) კერპი ღა-
თინურად Z.

(+ კავშ. AA) ლათინურად კერ-
პი AB.

იდროა დრო იქსენა ZAB.

¹ წყაროში: „იგეშებენ“. ² წყარო და მოწმობა გადახაზულია. ³ ნუსხებში: „იდიდსიტყვა“. ⁴ ამოღებულია იოანე პეტრიწის კომენტარების ბოლოსიტყვაობა-
დან (II წიგნ... 212,15—27). ⁵ შდრ. იოანე პეტრიწი (II წიგნი 212,15).

იდრტვანა¹ დრტვინვა ყო ZAB.

იდუშაღ (+ 2, 7 მათე ZA) სა-
ჩუშრაღ ZAB.

იდუშაღი საჩუშარა Z.

საჩუშრაღ Cახ.

ნ. საიდუმლო.

ი^რე იოანე ქარაგმით ითქმის ZAB.

ი^რე ათბუთბუტი რიცხვით ითქ-
მის Z.

იეკლესიეს (იეკლესიეს ABC)
შეიკრიბნეს ZABC.

იელატი (+ კათილორ. ZAA)
ელატთან ნახე ZAB.

იელვა ელვა იქ(მ)ნა ZAB.

იელი (ზე) ზე(ა) თაფლის ვა(ნ)-
ბრყვენელი ZA.

(ზე) BCDE.

იენავა ავ-ენაობა ქნა Z.

ავ-ენაობა თქვა AB.

იერთა გაერთება იქ(მ)ნა ZAB.

იერლაყი მეფეთაგან შეწყალების
უსტარი ZAB.

სა² არს მეფეთაგან შესაწყალ-
ბელი წიგნი CD.

ნ. წერილი.

იერომნიმონი დავიწყებულის სა-
მღვლო საქმის მომგონებელი
ZAB.

იერომნიმონი არს დავიწყებულის
სამღვლოს საქმის მომგონებელი C.

იეტყა ეტიკობა ქნა ZA.

ეტიკობა ექნა B.

იფაღ ადვილ სავაჭრელად ZA.

იფეი (+ 12, 1 იერემ. ZAA³) გა-
მცემელი და პურადი ZAB.

არაქვირი, ვინა უშურველი, ვინა

არაქუნწი Cახ. უშურველი, ვინა

არაქუნწი Cq. განუმარტავია DE.

ნ. იფაღ, სიიფე; შდრ. იფა
იეშმაყა ეშმაკობა ქნა ZAB.

იეშუა³ ექვი შეუვიდა ZA.

ექვი ქნა B.

ივ ბოლოს ართრონია: ლ³თიფ, ეო.

ცხლივ და მისთანა ZAA.

ივალა ვალი აილო ZAB.

ივალალა ვალალეზა ყო ZAB.

ივაშა ვაშა-ვაშა თქვა ZAB.

ივაჭრა ვაჭრობა ქნა ZAB.

ივედრა იხვეწნა ZAB.

ივეოხი (ფრინ.) (მ)ფრინველ-
გველის მკამელი ZABCDE.

ივი მამაკაცთა და ღვდაკეთა
ორთავე სასირცხოთა ასოთა
ზოგად ივი ეწოდების (ეწო-
დება B), ხოლო თვითთველთა
(თითთველსა B) ცალ-ცალკე
სხვადასხვა(ა) ZAB.

მამაკაცისა და ღვდაკეთის(ა) ზე
ასოთა ორთავე ზოგად(ი) ივი ეწო-
დება (+ სასირცხოთა C), და ღვ
(უვეთუ D) თვითთ სიტყვა, სხვადასხვა
სახელი სძეს CD. ზეა ასო, მამაკა-
ცისა და ღვდაკეთისა ზეა ასოთა
ივი ეწოდების, ორთავე ზოგად E
ნ. მორი, მუტელი.

ივლისი თიბისა ZABC.

თიბისა. ივლისსა ზირველ აკ
და კეინტოლიონი (კეინტილო-
ნი D) ეწოდებოდა DE.

ნ. თთუე.

ივლონა ესე არს გრკალი ცისა
ჩრდილოდ კერძო, რომელსა
ზაფხულის მზე მუნიოთ მოქცე-
ვის და ვერ(ა) გასცილდების ZA.

ესე არს გრკალი ცისა ჩრდილოდ
კერძო, რომელსა ზედა ზაფხულის

¹ ნუსხებშია „იდრტვინა“. ² წყაროშია: „იფეის“, რაც ცალკე შეუტანია Z-ს
³ ნუსხებშია: „იეშუა“.

ვალს შვე B. ივლონა ეწოდების მას
გრაქალსა ცისასა ჩრდილოდ კერძო,
რომელსა ზედა ზაფხულის შვე
ვალს CB.

ივნიხი მარიალისი ZAA^d.

მარიალისა AbBC. მარიალისი E.

ნ. გარდობისა, მარიალისა
(თთუე¹სთანაც).

ივწო ენება ქნა ZAB.

ივრცელა გაგანიერდა ZA.

ივანერა B.

ივაკუა მზაკვირება ქნა ZA.

მზაკვირება ყო B.

ივამთრა ზამთარი დაყო ZAB.

ივარდა ზრდა იწყო ZAB.

ივატიკა ზატიკი ყო ZAB.

ივაფხულა ზაფხული დაყო ZAB.

იველდა ზელს იყოფდა ZAB.

ივეება (14, 5 იერემ. ZAA) ხვას-
ტაგნი შობენ; უ ზ ვ ი — ბერ-
წი და მ ე ე ზ ვ ე — მშობელი
ZA.

ხვასტაგი რა შობდენ, ი ზ ვ ე ბ ა
იხს, ხოლო ბერწი—უ ზ ვ ი და
მშობელი—მ ე ე ზ ვ ე B. ხვასტაგი
რა შობდენ ი ზ ვ ე ბ ა დ ითქმის, ხო-
ლო ბერწი—უ ზ ვ ი და მ შ ბ ი—
მ ე ე ზ ვ ე C. ხვასტაგი რა შობდეს,
ი ზ ვ ე ბ ა ითქმის, ბერწსა—უ ზ ვ ი D.
ხვასტაგნი რა შობდენ, ი ზ ვ ე ბ ა დ
ითქმიან E.

ნ. დოლი.

ივწინი¹ (+ 44, 5 დაბად. ZAA)

მისნობს ZAB.

ივრახა (+ 1, 19 მათე ZA) ზრახ-
ვა ყო ZAB.

ივრდებოდა ზრდას იქმნოდა ZAB

ივრუნვა ზრუნვა ყო ZAB.

იზურგა ზურგად მოიბა ZAB.

იზაპრა ზლაპრობა წარმოთქვა:
ZA.

ზლაპრობა თქვა B.

იზღანვის² (23, 4 რაო) საზღვარ

ექმნების ZAA.

იზღვია გარდაეკლივა ZAB.

იზღუანვის ნ. იზღუანვის.

ბთავა თავად შეექმნა ZA.

ხოობა ქნა B.

ბთავნა სათავნო გა(ნ)მრ-კლდა
ZA.

განმრავლდა სათავნო B.

ბთავსა თავს-იღვია და გაიწყო
ZAB.

ბთანია თანგაუყარ ყო ZAB.

ბთარგმანა თარგმანებულ იქმნა
ZAB.

ბთვიხა ნ. ბთჟსა.

ბთივანი (38 ნემეს.³) ჩვეულებით
სათნოების მოქმედი ZAB.

(+ ნემეს. 38 Cb⁴) ჩვეულებით
სათნოების მქნელი C. ჩვეულებით
სათნოების მოქმედებასა (მოქმედს D)
პქვიან (ეწოდების D) DE

ბთმენდა მოთმენას ჰყოფდა ZAB.

ბთმოს (27 ნემეს.⁵) ღრუბლისა და
ცხავის მსგავსად დაქვრეტილი
ძვალი ZAB.

(+ 27 ნემეს. Cb⁶) რომელ არს
ცხავის(ა) და ღრუბლის მსგავსი ძვა-
ლი დაქვრეტილი (დაქვრეტილი CbqD)
CD. ბთმოს, რომელ არს ცხავისა და
ღრუბლის მსგავსი ძვალი დაქვრეტი-
ლი E.

ბთოვა თოვლა იყო ZAB.

ბთვსა (ბთვრსა B) თვისად მიიჩ-
ნივა ZAB.

¹ წყაროში: „ზმნიო ივწინი“. ² ნუსხებში: „იზღუანვის“. ³ გამოცემის თანახმად 39-ე თავია (გვ. 153,2). ⁴ იქვე. ⁵ გამოცემის თანახმად 20-ე თავია (122,18).

ითქუა თქმა იქ(მ)ნა ZAB.

ითხევილია¹ სათხეველს ისროდა ZA.

სათხეველს ისრედა B.

ითხოვა (+ გამოსლ. 3, 22 ZAa) თხოვნა ყო ZAB.

იხსუერი ZAB.

იყა პაიჭის თასმის ჩამოსაბამი სარტყელი ZA.

პაიჭის თასმის ჩამოსაბამი BCb.

პაიჭის თავის (sic.) ჩამოსაბამი Caq განუშარტავია DE.

იკაზმებოდა კაზმას(ა) ჰყოფდა ZAB.

[იკანდელი ნ. იკანკელი].

იკანკელი (+ არიოპაგელი ZAa) ესე არს აღმართში მიმრეც-მომრეცად აღსლვა (აღსვლა A); და მიხვევ-მოხვევით შეზევა, რათა არა დაშვრეს ZA.

(ლიონოსი 4, 37) გინა იკანდელი, იგივე და ერთ. „ესე არ(ს) მიმოცვალეზითი მოქმედებაჲ ვითარ-იგო წყალი თევზთა და მფრინველთა და კვერთხი მოსესი გველად და ეგვი-თაროჲ“. ესე არს აღმართში მიმრეც-მომრეცად აღსლვა და მიხვევ-მოხვევით შეზევა, რათა არა დაშვრეს B. იკანკელი არს აღმართში მიმრეც-მომრეცად აღსლვა და აღგილითი-აღგილ შეზევა, რათა არა დაშვრეს C. იკანკელი არს მიმრეცად სვლა და აღგილ-აღგილ სევენება D.

ნ. აღმართი.

იკანო (40 კავშირიჲ) კმა არს ZAB.

იკანონა კანონად მიიჩინა (მიიჩინივა B) ZAB.

იგარვა კარვად შევიდა ZAB.

იკბინებოდა კბენას ჰყოფდა ZAB
იკეთილა- კეთილად შეიცვალა ZAB.

იკეთილუნება (+ 30, 10 იერუქ ZAa) ჩვეულების ენებთაჲ-კეთილად შეიცვალა ZAB.

იკეთილუნებოს ენებისაგან იკეთილოს C იკვირვა ნ. იკვრვა.

იკვლივი (ბალ.) ZABCDE.

იკითხა კითხვა ყო ZAB.

იკლო კლებულ იქმნა ZAB.

იკმაა (იკმარა B) კმაჲყოფელ ყო ZA.

იკმაა იგივე კმა, გინა საკმეველ იკმარა ZA.

იგივე კმაყოფა B.

იკმაა საკმეველთ კმევი იკმა B.

იკონომოსი (იკონომესი D) ბერძულია, ქართულად გამჩიგე ჰქვინა ZAB.

(უქმ.) გა(ნ)მგებელი CD. ბერძულია დეკანოზი, გინა მარცხბელი E.

ნ. პარიკონომოსი.

იკორთა ფიცრის თარო ZAB.

ხის თარო CabD. ზითარო Cq.

ნ. სარკმელი.

იკოსადერი (5 ნემეს.) ნელიაჲ მიმღრევი ZA.

5 ნემეს. B.

იკოსი საბელ-შეკრებული ZAB. საბელ-შეკრებული C. განუშარტავია DE.

ნ. კონდაკი.

იკტრონია გუნე, სიყვითლის სენი(ა) ZA.

სხვა კათილოზი: „თაფლი უ“

¹ ნუსხებშია: „ითხევილია“. ² წყარო: „ლიონოსი 4“ აქაც არის გავერცხული. ³ ნახე იოანე პეტრიწი, II წ., 96, 5. ⁴ შდრ. A—250, 204 r.

ეთლა (ვიეთთა Ab, ვიეთად Cab) მი-
მართ შწარე არს, ვეშმარტად, ვითარ
იქტერო(ნ)იანთა მიმართ¹ BCD¹.

იქტიონი (ფრინ.) 2 შჭულ. ZAaB.
იკურთხა კურთხევა მიიღო ZAB.
იკურნა კურნება მიიღო ZAB.
იკვრვა² საკვირველად აღუჩნდა
ZA.

საკვირველად აღიჩინა B.

ილაო (+ ილაო B) სენი არს
უბეს ზეით წელს ნასკულობითა;
ილაო გამოითარგმანე-
ბის; ღ'თო შემიწყალე;
ზოგნი სახელ-სდებენ მყრა-
ლად და ზოგნი პას(ა), და
იტყვიან სიძნელით ტყვილსა
მისსა ნაწლევის გამოსკვნისა-
თვის ZAB.

(+ სენია D) ილაო იქ(მ)ნების
უბეს ზეით წელს ნასკულობითა;
ილაო გამოითარგმანე-
ბის; ღ'თო შემიწყალე;
ზოგნი სახელ-სდებ-
ენ მყრა-ლად (მყრალი D) და
ზოგნი პას. და იტყვიან სიძნელე-
თა ტყვილისა მისისა(თა). (+ წელს
გამონასკვის სენია C) CD. სენი კო-
ლიწი E.

ილაღობა ლაღობა ქნა ZAB.

ილაშქრა ლაშქრობა (პ)ქნა ZAB.

ილეკრო ეწოდებოდა ოქროსა, ვე-
ცხლსა, სპილენძსა, რკინასა,
ტყვიისა, კალასა და ყოველსავე
მისთანათა ერთბამად ZA.

ილეკრო ეწოდებოდა ოქროსა, ვე-
ცხლსა, სპილენძსა, რკინასა, ტყვი-
ისა, კალასა, რვალსა, თითბერსა და
ყოველსა მისთანათა ერთბამად B.

ილეკრო, ილეკტრიონი და
ილეკტრიონი (ლეკტრიონი Cq) ერ-

თი არს Cag³. ილეკრო ეწოდებოდა
ოქროსა, ვეცხლსა, ტყვიისა, კალასა,
თითბერსა, რკინასა და ყოველსა
მისთანასა Cb. 12 ოსიპოსი: „ბრო-
ლი და ილეკრო“ DE.

ილეკტრო (1, 4 ეზეკია) ილეკრო
ZAa.

ილექსა ლექსები თქვა ZAB.

ილვისიოსი (ილვისიოსი B, ილვი-
სიოას CD) (+ ილვისიოასი CD)
რომელ არს თლვი-
სიო(ს)ი, ვინა აპოლვისიო-
სი (აპოლვისიო CD) ესრეთ
გამოითარგმანების (გამოითარგ-
მანება D) ვითარმედ: გან-
სასვენებელი უჭიჭო,
ესე იგი არს (+ აღგილი D)
ქსნილი, თავისუფალი ტანჯვი-
საგან ZABCD.

ილი ილი ღიმა საბაქთან (27, 46
მათე) ებრაულად (ებრაელთაა
B): ღ'თო, ღ'თო ჩემო, რასათ-
ვის დამიტევებ მე ZAB.

(მათე 27, 46) ღ'თო, ღ'თო ჩემო,
რასათვის დამიტევებ მე Cb.

[ილეკრინ ნ. უილიკრინეს].

ილეკტრიონი (1, 4 ეზეკ.) ესე იგი
არს ილეკროებთა (ილეკროების
B) ფერი ერთბამად ბრწყინვი-
დეს ZAB.

ილეკტრიონი (ეზეკ. 1, 4) ესრეთ
ითქმის ოქროსფერი და ვეცხლის
ფერი, თანაარეგად ბრწყინვალედ
ჩნდეს ილეკრო და ლეკტრიონი C.
ლეკტრიონი, ილეკტრო არს ოქროსა
და ვეცხლის ფერი თანაარეგად.
„ვითარცა ხილვა ილეკტრიონისა“ D.
განუმარტავია E.

¹ წყარო და მოწმობა გადახაზულია Ab-ში. ² ნუსხებში: „იკვირვა“. ³ ეს გან-
მარტება Cb-ში გადახაზულია. ⁴ შდრ. A—675, 206r, 14.

შდრ. ილუკრო.

ილინგა ჩიტის მახე ZABCDE.

ნ. მახე, საბრკე; შდრ. ირეპი.

ილინტიკი (2, 78 დიონოს.)¹ ზღუდის სამართი ილისტიკი ZAA.

ზღუდის სამართი AbB. სამართი ზღუდისა C. სხვა კათილორია: „რამეთუ მიწენებელი ილისტიკისა იქუმივეს გამორჩევისა მიმართ, გინათუ მართალ არს ზღუდე, გინა არა, გარნა თუ რა არს ილისტიკი, არა უწყის“ D

ილოცა (+ 16, 12 ესაია ZAA) ლოცვა ყო ZAB.

ილტობოდა სველდებოდა ZA. სველ იქმნებოდა B.

ილტრიონი იტყვიან გომიზი არს ზისაო, ვინათგან მას შინა იხილვებიან წველი, ბუზი და ჭინჭველი. ქარვა მგონია ZA.

იტყვიან ილტრიონი გომიზი არს ზისაო, ვინათგან მას შინა იხილვების წველი, ბუზი და ჭინჭველი B. სანდალოზი. იტყვიან, ვითარმედ ილტრიონი გომიზი არს ზისაო, ვინათგან მას შინა (შიგან Cq) იხილვების წველი (+ და Cq) ბუზი და ჭინჭველი C. იტყვიან, ვითარმედ ილტრიონი გომიზი არს ზისა DE.

ილუმელი (+ მამათ-ცხ. ZAA) ესე იგი არს, არცა სიკეთე, არცა სიავე არ ეტყობოდეს, გინა გემო B. ესე არს არაბა შეეტყობოდეს სიკეთე ანუ (გინა D) გემო CD. არც მძიმე, არც სუბუქი; ულუმელი არც მძინარი, არც მღვირავი E.

ესე არს, არცა სიკეთე და არცა სიავე არა შეეტყობოდეს, გინა გემო B. ესე არს არაბა შეეტყობოდეს სიკეთე ანუ (გინა D) გემო CD. არც მძიმე, არც სუბუქი; ულუმელი არც მძინარი, არც მღვირავი E.

ილუმება ცხენი საკმენად ეშაღებოდა Cb.

ილუმბრიოხი 16, 1 მამათ-ცხ. ZABcb.

ილხინა ლხინი ყო ZAB.

იმ (+ იმ B) ითქმის მასსავით, რამეთუ ვარგუნებთ; იმ კაცმან (კაცმა B) მოთხრა (+ და ZA) იმ დღეს იყო, ვითარცა იმ ამის ახვენებს, მაგრამ უცხაროდ(დ) ZAB.

განუმარტავთა CDE.

ნ. ამ.

[იმათ ნ. მათ].

იმაკა მაკე იქმნა ZAB.

იმალდებოდა მალუა ქმნს ZAB.

იმან მან ZAB.

იმანტა ღვედი ერქვანთა, თუ ქმ. ბირა ZAA.

ნ. ევანი.

იმართლთა მართალი შეიქმნა ZAB.

იმარმენთა ათეროს კავშირში სვეთა წილზღომილად თქვა E.

იმარმენი მარმენიოს ძალი ZA.

მარმენიო, სვე წილზღომილი B. უკეთეს კაცობრივი ბუნება ილუმბრიოხი ნოკვდავი, სწოლად თვისად სასრულსა, ხოლო თოვად უკეთესად სრულსა, ხოლო თ(ფ)იკულად აქმნა არა რომლისაზე საზღუდო უბო არა რომელსა გარემოთი უწოდენ იმართლად, ვითარ ეხეკას შევიწინეს ქაშინი და ათეროს კავშირში სვე წილზღომილად თქვა ესე აქვან ბრკეთი: იმარმენი შეთხზილად თანავე ნებასა ჰქვინათ—ბედო, სვე და მარმენიო სამნივე (სამნივე Cq) ჰქვინან და სხვადასხვანოც არიან ესე არ(ა)რთა

¹ შდრ. A—163, 38 კიდევ.

მსგავსნი C. ათერთს კეჟირში სვეთა წილდომილად თქვა, სხვაგან ესე: იმარმენი შეთხზილსა რასმე ბუნებასა პქვიანო. ზედი, სვე და მარმენით სიმიე ჰგვანან და სხვადასხვანი არიან და არა მგზავსნი D. შეთხზილსა რასმე ბუნებასა პქვიან E.

იმარსა (+ 4, 2 მათე ZA) მარხულობა ქნა ZAB.

იმარხვს Cb.

იმას მასსავით (+ მასავეთი) Z ZAB.

იმასპინძლა მასპინძლობა ყო ZAB.

იმამე „იმამე დიდ ყოფა წინაშე ღმრის(ა), შეურაცხ იქმენ (+ მანებელი Z)“ ZA.

„იმამე დიდ ყოფ წინაშე ღმრსა, რამეთუ წინაშე ღმრსა შეურაცხ იქმენ“ B.

იმედნი Cb.

იმედი გულის მინდობა ZA.

განუმარტავია BCDE.

ინ. ეიმედა, იმედნეულობა, საიმედო, უიმედო.

იმედის-გარდაწყვეტა (იმედის-გარდაწყუტა ZA) გულის გარტეხა ZA.

განუმარტავია B.

იმედის-დადება გულის გამაგრება ZA.

განუმარტავია B.

იმედის-მიცემა გულმაგრების მიცემა ZA.

განუმარტავია B.

იმედნეულობა (იმედნეულება A) გულდებულობა ZA.

იმეტებს გაიმეტებს Cb.

იმეტყუელა (იმეტყუტლა ZA)

მეტყულება ქნა ZA.

მეტყუელობა ქნა B.

იმეფა მეფობა ქნა ZAB.

იმეცნა მეცნიერება ქნა ZA.

მეცნიერება ყო B.

იმეცნე Cb.

იმზადა მზად შექმნა ZA.

მზადება იქმნა B.

იმზირა მზირობა ყო ZA.

მზირობა ქნა B.

იმზო მზეობა ქნა ZAB.

იმთხრობლა მთხრობლობა ქნა ZAB.

იმიერ (+ 2, 5 გამოსლ. ZAa)

იქილაშსავით ZABC.

განუმარტავია DE.

იმით მით ZAB.

იმინთი (ბალ.) უთესლო ბალახია ZA.

(ბალ.) უთესლო B. (ბალ.) CDE.

იმის მის ZAB.

იმისი მისი ZAa.

იმითმ Cb.

იმოთხვიდა სეგრნობდა, თუ მაგალ იყო ZAB.

იმოთხვიდა ითქმის: იშვებდა, გინა მაგალ იყო C. იშვებდა D. იშვებდა, განისვენებდა იოზის 41, 23; ხონოლოფში: „იმოთხვიდა რა, ახანოსა შინა მოკლესო“; ქართლის ცხოვრებაში: „იმოთხვიდა სამოთხესა ამის საწუთოსასი“; იოზის: „ტარტაროზი უფსკრული-სა, ვითარცა ტყვე შერაცხა უფსკრული სამოთხველად“ E¹.

ნ. სლვა.

¹ შდრ. ხრონოლოგადი გიორგი მონაწილისაჲ, ს. ყაუხჩიშვილის გამოცემა, თბ., 1920 წ., გვ. 154, 14. ² წყაროებზე მიმოთხიანი და მოწმობანი ვადახაზულია E-ში.

იმოსებოდა (+ 16, 19 ლუკა ZA)

შეიმოსდა ZAB.

იმოქმედა მოქმედება ჭნა ZA.

მოქმედობა ჭნა B.

იმოციქულა მოციქულობა ჭნა ZAB.

იმოდღურა მოძღ(ვ)რობა ჭნა ZAB.

იმოწმა მოწამედ მოიყვანა ZA.

მოწმად მოიყვანა B.

იმრ გვრდივ ZAB.

გვრდივ, კავშირში ეწერა! CDE.

იმრუშა მრუშება ჭნა ZAB.

იმრჩობლა იორა ZAB.

იმრჩობლებს იორებს Cb.

იმსახურა სამსახური ჭნა ZAB.

იმსგავსა თვის მსგავს ყო ZAB.

იმსთუეს² აღმსთობა ჭნეს ZA.

განუმარტავა B.

იმსტრობდა (10, 10 ტობია) სინ-

ჯევდა, ჯაშუშობდა ZAA.

იმსხემა მსხელობა ჭ(მ)ნა ZAB.

იმსხუერპლა³ მსხვერპლი შეწირა ZAB.

იმტერა მტერობა უყო ZAB.

იმტერებს გაიმტერებს Cb.

იმუდარა მუდარობა (უ)ყო ZAB.

იმუშავა მუშაობა ჭნა ZAB.

იმუხთლა მუხთლობა ჭნა ZAB.

იმდერა მდერა ყო ZAB.

იმძიმა სამძიმარ(ი) იწყო ZAB.

იმწვევა მწედ მოიცა ZA.

იმჭლდის (2 ეფრემ.) მჭილ(ვ)ს უჭირებს ZAA.

ონ საწყავი არს შთამტევნელი ორთა ზოისთა ატტიკურთა ZAB.

საწყავი არს, რომელი შთამტევნ ორთა ზოისთა ატტიკურთა. (+ატტიკა ათინა C) CD.

ნ. ინი, საწყავი, საწყავული. ინა (ბალ.) წითლად შემღებავი ZA.

(ბალ.) წითლად შეღებავს B. (ბალ.) CDE.

ინაგა (ფრინ.) მომცრო (მ)ტრე-ლია ველური ZA.

(ფრინ.) მომცრო ტრელია B.

(ფრინ.) გელიო, მომცრო ტრელია C. ინაჯი Cb.

ინადიმა ნადიმი ჭნა ZAB.

ინადირა ნადირობა ჭნა ZAB.

ინათლა გათენება აღმოჩნდა ZAB.

ინაწე დაინაწე Cb.

ინანთი ვარდის წყალსავით სუნ(ნ)ელ(ნ)ია ZABCb.

ვარდის წყალსავით სუნელია Cag.

ვარდის წყალსავითა D. განუმარტავა E.

ინატრა ნატრა თქვა ZAB.

ინაღჯი Cb.

ინაყოფა ნაყოფი გამოიღო ZAB.

ინაყროვნა ნაყროვან ჭამა ZAB

ინაწილა ნაწილი მიიღო ZAB.

ინაკი (+ 12, 39 მარკ. B) საჯლო-მი ZAbB.

საჯლომო AB. მაღალი საჯლომი CD.

მიყრდნობით ჭლომა და საჯლომა E.

ნ. მეინაკე, საინაკე.

ინაკ-იღვა (13, 12 ოთანე) სერო-ბად დაჯდა ZA.

განუმარტავა B.

ინდაესხარონი იოსიპოსში კარვო-სა: „და სიწყვეთნი უკვე შთსეოისნი (?) მსგავსნი ინდაესსარონეს სახელ-

¹ იგულისხმება იოანე პეტრიწის თხზულების ბოლოსიტყვა (II წ., გვ. 207.7 და 215,31). ² ნუსხეშემა: „იმსთუეს“. ³ ნუსხეშემა: „იმსხუერპლა“.

დებულთანი ოქროსი და ვეცხლისანი
ბეგრნი¹ E.

ინდალმა (+ ინდალმა B) არა
თვითება არს სულისა, არამედ
ვითარცა (ვითარ B) თვითებისა
აჩრდილი და ნამწვერვალევი
ZAB.

ინდალმა ირა თვითება(ა) სულისა,
არამედ ვითარ თვითებისა აჩრდილი
და ნამწვერვალე (ნამწვერვალე Cq)
CDE.

ნ. საბჭინი.

ინდიკტიონი ებრაულისა ენითა
ათხუთმეტი წელიწადი ერთი
ინდიკტიონია და ოთხი
წელიწადი ერთი ოლვიმ-
ბიადო ZA.

ებრაულითა ენითა ათხუთმეტი წე-
ლიწადი ერთი ინდიკტიონი არს
და ოთხი წელიწადი ერთი ოლვიმ-
ბიადო, ხოლო ბერძულიდამ ქარ-
თულში წლის მოქცევად უთა-
რგმანებიათ, არ ვიცო, როგორ
უქნიათ B. ებრაულისა ენითა ათხუთ-
მეტი წელიწადი ერთი ინდიკტიონ-
ი არს და ოთხი წელიწადი ერთი
ოლვიმბიადო. ინდიკტიონი ქარ-
თულს რიცხვში წლის მოქცევად
უთარგმნიათ, არ(ა) ვეცო რასათვის C.
ებრაულითა ენითა არს: ათხუთმეტი
წელიწადი ერთი ინდიკტიონია
და ოთხი წელიწადი ერთი ოლვიმ-
ბიადო (+ ჩვენც ამაღ ვაჟმარებო
E) DE.

ინდომა ინდომა ყო ZA.

ინდომა ყო, გინა ინდო კაცმან B.

ინდოური ქათამი (ფრინ.)
ZABCDE.

[ინდუშა ნ. რუხა].

ინება ნება დართო ZAB.

ინესი (ინესნი CDE) 4 ნე მეს.:
ინეს(ნი) (+ და DE), უმენეს-
(ნი) და აღენეს(ნი) ZABCDE.

ინი (45, 24 ეზეკ.) ინ საწყაგია
ერთი, ორი კოროსი ჩაგა ZAA.

ნ. ინ.

ინიოხი (+ 2 ეფრემ² ZA) რაინდო
ZABC.

შდრ. ინოხი.

ინო (26 ნემეს²) ესე არს მგრძნო-
ბელი ძარღვი (ესე მგრძნობელი
ძარღვი არს B) თანა-შეთხზული
შეშა ძარღვთა ZAB.

(+ 26 ნემეს². Cb) მგრძნობელი
ძარღვით, ესე თანა-შეთხზულ არს
შეშა ძარღვთა C. თანა-შეთხზულ ირი-
ან შეშა-ძარღვთა ინონი. ნემესიოს
ესეც მგრძნობელად ძარღვად თქვა D.
თანა-შეთხზულ არიან შეშა ძარღვთა.
ინონი ნემესიოსში ესეც ძარღვად
თქვა, მგრძნობელად E.

ინოხი ინიოხი ZABCab.

მელვინთ უფროსი (ხუცესი D),
გინა პირის-მწდე CqD. დიდი ეინმა E.

ინჯლივი ქუთუთოს ბმო ZAB.

შდრ. ჯიჯლიბა.

ინჯრა იჯრა, ჯერა ZA.

ჯერა B.

ნ. იჯრა.

იობელიხნი (+ 1 იეშტ. 15, 28
ZAB) საყვირი(ა) მოკეცილი
ZABC.

საყვირა DE.

ნ. საყვარი.

იოგი (იეჰესთა დღე 3) ნაწევარი B.

¹ შდრ. A—154, 175 vñ; შდრ. „ენმოტა“ (სადაც ტ ზანის ნაცვლად ზის იმ ორ
სიტყვაში შესატყვისი გამო ნუსხურში). ² გამოცემის თანახმად 27-ე თავშია (გვ. 118,4),

იოვლიოს ესე არს წელიწადი ერგასი, რომლისა შემდგომად შჯული არღარა შეუნდობს ვალის მიცემად ZAB.

ორმოცდაათი წელიწადი, რომლისა შემდგომად არღარა შეუნდობს სჯული სესხისა მიცემად C. წ. წელიწადი არის D.

იოკებს დაოკებასთან ნახე ZA.

განმარტავი B.

იოლვისტრი ჩაქსული (ჩაქსულად B) სხედასხვა ფერი ZAB.

ნ. პოლვისტრი.

იოლნა (3, 18 გამოცხ.) თვალა ისურმა ZA.

თვალი გამოისურმა B.

იომა ომი ქნა ZAB.

იონი ბერძენი ZAB.

ბერძენი C.

იოპი „იოპი, ტბა და ღაზარაი“ E.

იორდასაღები (ბალ.) ZABCDE.

იოტა (5, 18 მათე) მართლ ჩამო-ნიდულსა მას ასოსა წერილთასა იოტა ეწოდების, ხოლო ზედა კერძო წარზიდულსა მას მგურდლ და გურდივ რქა ZA.

(5, 18 მათე) დამნიშველი. იოტა, გინა რქა. მართლ ჩამონიდულსა მას ასოსა წერილთასა იოტა ეწოდების, ხოლო ზედა კერძო წარზიდულსა მას მგვრდლ და გვრდივ რქა B. (+ მათეს 5, 18 Cb) საბარებაში რომ სწერია იოტა და რქა (იოტა და რქა სწერია DE) მართლ ჩამონიდულსა მას ასოსა წერილთასა იოტი ეწოდების, ხოლო ზედა კერძოსა წარზიდულსა მას მგვრდლ და გვრდივ რქა(დ) სახელწოდების CDE.

იოტა წერილი ჰიქის მძივი ZA.

ჰიქის წელილი მძივი B. ჰიქის მძი-

ვი (+ წელილი C) CD. განმარტავი E.

იოტნა ოტებულ ყვნა ZAB.

იოზ (7, 16 იერემ.) ოზას იქ ZAB.

იოზა ოზება ქ(მ)ნა ZAB.

იოზი რაფათა ZABCb.

იპატი ვიპატოსი ZA.

მეპატრონე ვითარცა ექვთ, ვიპატოსი B.

ნ. ანთიპატი.

იპატივა პატივა დაიდვა ZAB.

იპატოჲ (იპატომათ E) (2 კავშ) ნიტასთან ნახე (+ საკრავის ძალი მგონია Aa) ZAA.

(2 კავშ.) საკრავის ძალი ნაჲ.

2 კავშ.: იპატო(ი)თ ვილო ნიტა. დე(ს) BCDEI.

იპატოსი აგრევე ვიპატოსი ZA.

დიდმწული, მეფის წინაშე. იპატონის მსგავსი კაცი (+ ზედა. ნაშემდგომელი Ccb) C.

ნ. იპატი.

იპატოსოზა ბერძულად პატონის მკურ. კაცს ჰქვიან D. (უქმ.) ბერძულად პატონის მავიერსავეთ არის E.

იპი-იპი რომელსა თურქნი იტყვიან ბალი-ბალი ZA.

ყვ. ყვ BCb. გიგა Ca. (- ვფხ ბის-ტყ. E) გო გო DE.

იპოდრომი ბერძულია, ცხენის სარბიელი ZAB.

ცხენთ სარბიელი ბერძულად C. (უქმ.) იპოდრომი და იპოკონიეტი ბერძულად ცხენთ-სარბიელს ჰქვიან D. (უქმ.) ბერძულად ცხენთ სარბიელსა სამჭედროს ჰქვიან და იპოკონიერიცა E.

იპოვ პოვნა. ყო ZA.

პოვნა ყო B

¹ გადგზნულია Aa-ში მოწმობა.

[იპოკონიერი ნ. იპოდრომი].

იპომინატორაფოს (იპომინა-ტორაფო Cab) ყოველთ და-ვიწყებულთ საქმეთ მომგონე-ბელი ZAB.

რომელ არს ყოვლის დავიწყებულს საქმის მომგონებელი Cab.

იპოსტიხი გვამი(ა) ლათინურად ZABCD.

ნ. მაიპოსტასებელი.

იპოტირიტი პოტირიტი ZAB.

ნ. პოტირიტი.

იპპარხი მთავარსავეთ ZABC.

მთავარი D. მთავარი, იოსებოს ში: „არა მნებებელ იყვნეს მიცემად იპპარხთა და მსწრაფებელთა მათ“ E.

იპპოკენტავროს (იპპოკენტავროსი D) ესე ითქმის ვაც-ირემი, ვითარ შეგვამებულნი; არა თუ ზედ შეგვამებულ არიან, არამედ ზედ მოგონებით შეგვამდებიან; არა თუ ზედ მოგონებით გვამო-ბენ, არამედ რა დასცხრეს ზედ მოგონება (მოგონებულობა B), ივინიცა თანა-დასცხრებიან, რა-მეთუ არა არს იპპოკენტავროსი (იპპოკენტავროსი B) გვამისა შორის, მხილველთა ცხენ-კაცი-სათა ესრეთ აღწმასნეს ZAB.

იპ(პ)ოკენტავროს ითქმის ვაც-ირე-მი, ვითარ ცხენ-კაცი შეგვამებულნი; არა თუ ზედ შეგვამებულ არიან, არამედ ზედ მოგონებით შეგვამდებიან; არა თუ ზედ მოგონებულნი გვამობენ, არამედ რა დასცხრეს ზედ მოგონებულობა, ივინიცა თანა-დას-ცხრებიან, რამეთუ არა არს იპპოკენტა-ვროსი გვამისა შორის, მხილველთა ცხენ-კაცისათა ესრეთ აღწმასნეთ C.

სხვე კათილორი აზ „ვეთარ იპ-პოკენტავროსი ვაც-ირემი, რომელი ზედმოგონებული უკვე შეგვამდები-ან, ზოლო არ-ზედმოგონებულნი არ გვამობენ, არამედ რა დასცხრეს რამ ზედმოგონება, ივინიცა თანა-დასცხ-რებიან, რამეთუ არა არს იპპოკენტა-ვროს გვამისა შორის, მხილველთა ცხენისა და კაცისათა აღწმასნეთ ზედმოგონებითა თანადმდებარე რამ-მე იპპოკენტავროსი“ D.

იპრიანა უაღრესმა(ნ) იწადა ZAB.

იჟანა ეამ(ნ)-კანონი თქვა ZAB.

იზა კერპთ ღმერთთ სახელია ZA.

კერპის ღმთ სახელი არს B.

განმარტავი Ch. 22 კავ შ: „სპა-საისასა საქვეშარიტო“ E.

იზაო დიდ-დიდნი ფრინველნი ZA.

(ფრინ.) დიდნა ფრინველნი ასაკითა B. (ფრინ.) დიდი ფრინველი(ა) CE.

(ფრინ.) დიდი მფრინველნი D.

იზინა სირბილი ყო ZAB.

იზგო რგება იქნია ZAB.

იზგო Ch.

იზგ-ვაცი (39, 1 იობ.) ფრან-გულში ფურ-ირემი სწე-რია ZAa.

იზგმი (ოთხტ.) (+ 2 შჯულ. 12,

15 ZA) ZABCDE.

ნ. ბოჩიკი, ვაც-ირემი, ზროხა,

იპპოკენტავროს.

იზგოსი (30, 24 გამოსლ.) კასია

ZABCb.

(30, 24 გამოსლ.) კასია. ხია შამ-

ბარი ლათინურად, ზოლო ელენე-

რად—დარიჩინ Ca. კასია CqD.

გამოსლ: „ქალამი, იზგოსი, სთვე-

ლი და ქალბანა“ E.

ნ. კასია.

იჩვენება მიწა იძრვის ZAB.

იჩვენება დაიჭერა ZAB.

ის იგ, თითოთ აჩვენოს Z.

იგ, თითოთ ჩვენება Aa. იგ AbBC
განუშარტავია DE.

ისადგურა სადგურს დადგა ZA.

სადგომს დადგა B

ისადილა (+ 21, 15 იოანე ZA)

სადილი ჭამა ZAB.

ისავროზ (ისავროი B) (მძრომ.)

ესე ცხოვლი მსგავსი არს ჯოჯო-
სა და მისვე ტოლი, არამედ უკე-
თუ მიწათა ვალს, ფერ მიწისა
არს, უკეთუ მოლსა ზედა, მწვა-
ნე არს, და რასაცა ფერსა შეჰქ-
დების, მისვე ფერად იხილვების
ზმირინისა სანახებთა იპოების Z.

(მძრომ.) ესე მსგავსი არს ჯოჯოსა
და ტოლ მისსა არს, არამედ უკეთუ
ცოცხალ მიწათა ვალს, ფერ მიწისა
არს, უკეთუ მოლთა ზედა. მწვანეა.
და რასაცა ფერსა შეჰქდების, მისად
(+ მისად Aa) ფერად იხილვების.
ზმირინის სანახებთა იპოების A.
(მძრომ.) ესე მსგავსი არს ჯოჯოსა და
ტოლ მისა არს, არამედ უკეთუ ცო-
ცხალი (ცხოველი Cb) მიწათა ვალს,
ფერ მისსა არს; უკეთუ მოლთა ზედა,
მწვანედ იხილვების და რასაცა ფერ-
სა შეჰქდების, მისად ფერად იხილვე-
ბის. ზმირინს მახლობელ იპოების
BCb¹.

ისათხევლა სათხეველი ესროლა
ZAB

ისარგებლა სარგებელი ჭნა ZAB.

ისარი (4, 4 ქება) ისარი ზოგადი
სახელი არს ყოველთა ისართაჲ.
ბოლო განიყოფ(ე)იან სხვა და
სხვად სახელებითა: ფრთე-დაბა-

ლი და პირ-წვრილი, რომელსა
უივჩაყნი და თურქნი იქონებენ.
არს საყალნო; ზომიერი(ა)
ისარი, ფრთე-მოზრტყე, და პირ-
მოზრტყე არს საჩჩა; მისგან
უგრძესი პირ-დიდი და ფრთე-
მაღალი არს ქეიბურე; ისა-
რი სარჩის მსგავსი (+ და Z)
პირ-განაშეული მომცრო(ა) არს
ქეიბორჯი; ისარი ქეიბურის
მსგავსი პირ-დიდი (+ და Z)
განაშეული არს ბოძალი; ისარი
სარჩის ტოლი სამ-ფრთო-
სანი, უპირო, წვერ-მგრგვალი
არს ყოდალი; ყოდალის(ა)
უგრძესი, წვერ-მწვეტი ჭვარე-
დად ჩხირ-დასხმული არს
ღრჯა; ფრთე-მაღალი, გრძელ
(+ და A) გრგალ-შემოზმული
არს სეფქა; უფრთო, უპირო
ისარი არს გეზი; სამაღლი
არს ღარი რკინისა (სა)სატყორ-
ცებელი და ისარი მტკაველზედ
მეტი მის ღარით სასროლი. სხვ:-
ნიც რამ ისარნი არიან, რომელ-
სამე ბორბ(ა) ღად უწო-
დენ და სხვასა (+ და A) სხვი-
სა, ხოლო ყრმათა ისარტულა-
სა — წინწკი ტელა ZA.

ისარი ზოგადი სახელი არს ყოველ-
თა ისართა. ბოლო განიყოფნიან
სხვადასხვა სახელითა: ფრთე-დაბალი
და პირ-წვრილი, რომელთა უივჩაყ-
ნი იქონებენ და თურქნი, იგი არს
საყალნო; ზომიერი ისარი ფრთე-
მოზრტყე და პირ-მოზრტყე არს სა-
ჩჩა; მისგან უგრძესი პირ-დიდი და

¹ Cb-ში კიდევ სწერია: „საღამანდა მის საგნაჲს ოდენი“, ნაც გადაუხაზავთ.

ფრთე-მაღალი არს ქვიბური; ისარი სარჩის მსგავსი და პირ-განმეხული მომცროა არს ქიბორჯი; ისარი ქვიბურის მსგავსი და პირ-ღიდი განმეხული, არს ბოძალი; ისარი სარჩის ტოლი სამ-ფრაქსანი, უპირი, წვერ-მგრგვალი არს ყოდალი; ყოდალის უგრძესი წვერ-მწვეტი, ჭვარცხად ჩხირ-დასხმულ არს ღრჯა; ფრთე-მაღალი, გრძელი და გრძელ-მეშობული არს სეფი; უფროსი უპირი ისარი არს გეგმაღალი არს ღარი რკინისა საბაჯურ-ცხელი და ისარი მტკაველზედ, მეტი შას. ღარით სასროლი. სხვანიც რამ არიან ისარი, რომელსამე ბორბლად უწოდენ და სხვა რიგს სხვისა, ხოლო ყრმათა ისარკუდასა — წინწკრტული არს B. ისარიცა ზოგადი სახელი არს ყოველთა ისართა; ხოლო ვინი-ყოველნიან ზრითა და პირითა სხვა-დასხვა სახელად: ფრთე-მაღალსა და პირ-წვლილსა, რომელსა ყოვნიან და თათარნი იქონიებენ, იგი არს საყალნო; მსგავსი (მგზავსი D) საყალნოსი და უმოკლესი, რომელსა ბერძენნი იქონიებენ, იგი არს ღებანდაც; ზომიერი ისარი, ფრთა-ბრტყელი და პირ-მოპრტყე არს საჩა, უგრძესი მსგავსი და პირ-ღიდი. ფრთე-მაღალი არს ქვიბური, ვინიანი სანადირის ექმონენ; ისარი სარჩის(ა) მსგავსი (მგზავსი D) და პირ-განმეხული, მომცრო, არს ქიბორჯი; ისარი ქვიბურის მსგავსი (მგზავსი D), პირ-ღიდი და განმეხული, არს ბოძალი; ისარი სარჩის(ა) ტოლი, სამ-ფრაქსი უპირი, წვერ-მგრგვალი არს ყოდალი; ყოდალის(ა) ყოველსა Cა უგრძესი წვერ-მწვეტი, ჩხირ-დასხმული (ჩხირ-დასხმული Cა; + ჭვარცხად Cა) არს ღრჯა. ფრთე-მაღალი, გრძელი და გრძელ-მეშობული არს სეფი; უფროსი

უპირი ისარი არს გეგმაღალი; ყრმა ისართა ცუდთა ექმონენ წინწკრტულსა, საყალნი არს ღარი რკინისა (+ სასარტყოცხელი Cა, სასარტყოცხელი Cაფი და ისარი მტკაველზედ) მეტი შით ღარი(ა) სასროლ ბორბალს(ა)ც ექმონენ, საყალნო პირ-ოთხ-პირსა და სხვათა რიგს. ღ(ა) რასა CD. ისარნიცა ზოგადი სახელი არს ყოველთა ისართა, ხოლო განიყოფიან სახელნი ამთნი სხვადასხვად: ფრთე-მაღალი, პირ-წვლილი რომელსა ყოვნიანი იქონებენ, არს საყალნო; ხოლო მგზავსი მსგავსი უმოკლესი, რომელსა ბერძენნი იქონებენ, არს ღებანდაც; ხოლო ზომიერი ისარი ფრთითა და პირ-მოპრტყე არს საჩა; გრძელი, პირ-ღიდი და ფრთე-მაღალი არს ქვიბური, ვინიანი სანადირის ექმონენ; ისარი სარჩის მსგავსი და პირ-განმეხული, მომცრო, არს ქიბორჯი; ისარი ქვიბურის მსგავსი, პირ-ღიდი და განმეხული არს ბოძალი; ზრთ-ზომიერი, უპირი, წვერ-მგრგვალი არს ყოდალი; ყოდალისა უგრძესი და ჩხირ-დასხმული არს ღრჯა; ფრთე-მაღალი, გრძელი და გრძელ-მეშობული არს სეფი; უფროსი უპირი ისარი არს გეგმაღალი; ყრმა ისართა ცუდთა წინწკრტულს ექმონენ; ხოლო საყალნი არს მოკლე ისარი ღარით სასროლი E.

ნ. მეისარი. მოისარი, ნაისრი. საისრე, საისრელითა; შდრ. სისრა, სრ(სროლა), სარ 2.

ისარნები (ისარნი E) (24, 26 დაბად.) ავაზანი ZAB.

წყალთ შთანასხმელია ბევრტყოს სახელად და მისთანი C. წყლის შთანასხმელია ბევრტყოს სახელად D. წყლის სადგმელია ბევრტყოს სახელად E.

¹ კიდევ უნაბას მენაწენა: ამისთანაგზა მე ამისთვის ჩაუტყვევ, რომ სხვის ენაში არ მოვი და არც უცნაო.

ხმარჩლა სარჩელი ყო ZAB.
 ხმალომენოხი შეყვანებული ZA.
 შეყვანებადი BCD.
 ხმაყუარლა საყვარლობა ყო ZAB.
 ხსახელნართაულა სხვა სახელი
 ღაირქვა ZAB.
 (კათილორ.¹ 18) სხვა სახელი ღაირ-
 ქვა მებად Cb.
 ხხე ეგრეთსავით ZA.
 ეგრესავით B.
 ხხე ეგრეთვე ZA.
 ეგრევე B. ისრე, მის მსგავსადვე
 C. ისრევე D. განუმარტავია E.
 ხხერა სერობა ქ(მ)ნა ZAB.
 ხხესხა სესხი აიღო ZAB.
 ხხენა ნ. ისუენა.
 ხხო (+ 1 მეფე 17, 26 ZA) იგი
 ZAB.
 ნ. ესე. ;
 ხხიბრძნა სიბრძნე იგმარა ZAB.
 ხხივ იგივე ZAaB.
 იგივე Ab.
 ხხივე იგივე ZAB.
 ხხირცხვლა² სირცხვილად მიიჩ-
 ნივა ZA.
 სირცხვილ იჩინა B.
 ხხიტყუა (+ 48, 2 თერემ. Z)
 ითქვა ZAB.
 ხხიძა სიძე(დ) ისვა ZAB.
 ხხიძვა (სიძეუა A) სიძვა ქ(მ)ნა
 ZAB.
 ხხიუბი სადა ღგეს, მუნით შეხლ-
 ტეს ZA.
 სადა ღგეს, მუნ შეხლტომა B;
 იქვე შეხლტომა, სადა ღგეს CD.;
 განუმარტავია E.
 ხხლი (ბალ.) ZABCDE.
 ხხლი E.

ხხმენდა (+ 10, 39 ლუკა ZAa)
 სმენას ჰყოფდა ZAB.
 ხხმინე (17, 20 იერეკ.) სმენა ყვე
 ZAa.
 ნ. შეისმინე.
 ხხმოდა სმენა იყო; ის მოდა —
 წყალი შეისმოდა ZAB.
 ხხპანალი (ბალ) ZA.
 (ბალ.) სხვათა ხხპანაოულად ის-
 პანაი ჰქვიან B.
 ხხპენდვის (ხხპენდვის C) შეი-
 წირვის ZABC.
 ხხრე ისევსავით ZA.
 ისევსავით B.
 ხხრიში უმწიფარი ყურძენი ZAB
 კუხი CD. განუმარტავია E.
 ხხროლა სროლა ყო ZAB.
 ხხტორია ქვეყნის ამბავი ლათი-
 ნურად ZAB.
 ქვეყნის ამბავი Cb.
 ხხტუმრა (+ 10, 23 საქმე ZAa)
 სტუმრად აწვია ZA.
 სტუმრად ისვა B.
 ხხტვნიდა (ისტენივ-და CabDE) იჭვრი-
 ტბოდა, გინა ისტენიდა C. იჭვრიტ-
 ბოდა DE.
 ხხუენა (ისტენა ZA. ისვენა B)
 სვენება ყო ZA.
 სვენება ქნა B.
 ხხულა სულზე მიივდო ZA.
 სულით იპყრა B.
 ხხულგრძელა სულგრძელები ქნა
 ZA.
 სულგრძელობა ქნა B.
 ხხულთქმა სულთქმა ამოიკვნეშა
 ZA.
 სულთქმა ყო B.

¹ იგულისხმება იოანე დამასკელის დიალექტუა. ² ნუსხებში: „ხხირცხვილა“.

ისულმოკლა სულმოკლება ქნა
ZA.

სულმოკლობა ქნა B.

ისულმცირა იგივე ისულმოკლა
ZA

იგივე B

ისფერებს (15 კავშ.) სფერო
იქ(მ)ნების ZAB.

ისფერობებს იგივე სფერო იქმნე-
ბის ZA.

იგივე B.

ისქიო (ისქიოთა E) (26 ნემეს.)
ისქიო და ილუნიო ძარღენი არი-
ან, რომელთა მიერ აქვს მდრე-
კელობა მუქლთა და ბარკალთა
ZABCa.

(26 ნემეს.) ძარღვი არს, რომლისა
მიერ აქვს მდრეკელობა მუქლთა და
ბარკალთა: ისქიო და ილუნიო Cb. 26
ნ ე მ ე ს.: „მართლიად მოსდრეკს
ბარკალთა ისქიოთად და ილენიოთა
(ლენიოთა D) მიერ, რაოდენიცა
მყუთბათათვის“ CqDE².

ისწავა (+ 15, 45 მარკ. ZAA) ის-
წავლა, სწავლა ყო ZA.

სწავლა ყო B.

ის წავა ის, ვინმე წარვალს ZAA.

ისწრაფა (18, 6 დაბად.) სისწრა-
ფე ყო ZA.

სწრაფობა ყო B.

ისხარი ჩქარი წვიმა (+ და B)
აღრე მომდარებელი ZAB.

ჩქარი წვიმა CDE

ნ. ქარიშხალი, წვიმა.

ისხემდა Cb.

ისხერტი მკეცის მახე ZABCDE

ნ. მახე, საბრტე.

ისხლეტდა Cb.

ისხუებდა Cb.

ისხურებდა Cb.

იტანჯა ტანჯულ იქმნა ZAB

იტვირთა ნ. იტვრთა.

იტირა ტირილი ქმნა ZAB.

იტრა (+ 13, 20 გამოსლ. ZAA.

აიყარა თუ წავიდა ZA.

იტრნეს აიყარნენ ZAA.

აიყარნენ, თუ წარიძრნენ B. აიყარ.

ნეს, გინა წარიძრნეს CAb.

იტურნა დაიყურნა ZAB.

დაიყურა CD.

იტვრთა (იტვირთა B) ტვირთად

ა(ლ)ივიდა ZAB.

იტყვება თავს იცა ZAB.

იტყვება Cb.

იტყოდა ამბობდა ZAB.

განუშარტავია CD

იუარა უარი თქვა ZAB.

იუარებდა Cb.

იუზნა ილაპარაკა ZAB.

იუმეცნა უმეცრება ქმნა ZA.

იუმეცნებ იუმეცრებ B.

იუნჯა (6, 19 მათე) საუნჯე დაღჯა
ZA

საუნჯედ ყო B.

იურვებდა Cb.

იურვოდა Cb.

იუხიტყოს (1, 8 დანიელ) იუჰიტ

ZACAb.

იუჰიტოს (1, 8 დანიელ), თუ უარ
არა თქვას B.

იუქმა უქმი იპყრა ZAB.

იუცნობებს³ (10, 21 იერემ.) ცნო-

ბად ვერ მივიდნენ ZAA.

იუცნოვა უცნოდ აღუჩნდა ZAB

იუწყა შეიტყო ZA.

იუწყალოვა უწყალო იქმნა ZA

¹ იგულისხმება იოანე პეტრიწის თარგმანება (II წ., 50, 16). ² Ca-ში წყარი
და მოწმობა გადახზულია. ³ წყაროშია: „იუცნობოეს“.

უნალო ექმნა B.
იუნა შეიტანე BCab.
იუნა (იუნა B) უნობა ქნა ZAB.

იუნა ქარაგმით ესრეთ(თ) ითქმის ZAB.

იუნა ფარად აიღო, გინა მოეფარა ZAB.

იუნათ ფივოსთან ნახე ZAA.

იუნა ფიცი ყო ZAB.

იუნა (ხე) ZABCDE.

იუნადორი მეფეთ-მეფე, გინა (თუ B) კეისარი ZAB.

განუშარტავია E.

[იუნინდა ნ. შიქრიკი].

იუნლი (ბალ.) (3, 12 მათე) შე-
მოღვრებაზე ნათესი ხვარბალი
ZA.

(ბალ.) BCDE.

ი. საიფტლე.

იუნანდა Cb.

იუნანდა ფინილობა ქნა ZAB.

იუნლი (ბალ.) გვირა ZABcb.

ქე ბა-ქე ბათას თარგმანი
„მეფელთა რათ(ა)მე ექლითა. იუნლი-
თა და ლერწმითა.“ CagDE.

იუნლიცება Cb.

იქ მყოფ ZAB.

განუშარტავია CDE

იქ მუნ ZAB.

ი. იქი.

იქადაგა ქადაგება იქ(მ)ნა ZAB

იქადაგებდა Cb.

იქადილა ქადილი იწყო ZAB.

იქადოლა Cb.

იქება ქებულ იქმნება. გინა მუნ
ება ZAB.

იქებოდა Cb.

იქედნე (28, 3 საქმე) ესე გველო
რამე არს, საშო არა აქვს და პი-
რით დამაყდება და შეილნი მუ-
ცელს გამოსქამენ და ეგრე გა-
მოვლენ; თუ კაცს უცბინა, აღარ
მორჩება ZA.

(მძრომ.) ესე გველი რამე არს,
რომელი პირით დამაყდება და საშო
არა აქვს, შეილნი მუცელს გამოსქა-
მენ და ეგრე გამოვლენ; თუ კაცს
უცბინა, აღარ მორჩება B. (მძრომ.).
იქედნე არს გველი (+ რომელი C)
პირით დამაყდების (+ და C) საშო
არა აქვს, მუცელს გამოსქამენ
შეილნი და ეგრე გამოვლენ; (+ და
C) თუ კაცს უცბინა, არ მორჩება
(მორჩება D) CD. (მძრომ.) იქედნე
არს გველი, რომელი პირით დამაყდე-
ბა და მუცელს გამოსქამენ შეილნი და
ეგრე გამოვლენ; თუ კაცს უცბინა, არ
მორჩება E.

იქერივისი შიქრიკი(ა) ZABCD.

შიქრიკია E.

ი. შიქრიკი.

იქთვიერნი (2 ეზრა 3, 3) მისას
გაწყობილობითა ZA.

(2 ეზრა 3, 3) ყოელს მისას გა-
წყობილობითა B. (2 ეზრა [3, 3] სა-
თვე ზურთან: „და ბჳე იგი იქთვი-
ერნი აღაშენეს ძეთა ასინისათა“
CD²).

იქი (+ 26, 36 მათე ZAA) იქ, მუნ
ZAB.

განუშარტავია Ca.

ი. ბქ, საიქიო.

იქიტა ილიენა B.

იქლიშა ქლეშილ იქ(მ)ნა ZAB.

იქმნა არა-მყოფობისაგან (მყო-
ფად მოვიდა ZAB.

¹ შდრ. A—55, 97 f. a 11; Cb-ში წყაროს დასახელებაა და მ.წმობაც ვადაბა-
ხულია. ² მოწმობა გადახაზულია AB-ში.

იქნა (+ 1, 3 იოანე ZAa) იქმნა ZAB.

განუმარტავია Cab.

იქნება ქმნა მოვა ZAB.

განუმარტავია CDE

იქნებოდა Cb.

იქნემონ (ოთხე.) მკეცია ერთა ZABCD.

(ოთხე.) ერთი მკეცია E.

იქორწინა ქორწილი ქნა ZAB.

იქრთაშა ქრთამით შოიშოვა ZAB.

[იქრივისი ნ. იქვრივისი].

იქცა შეიცვალა ZA.

გამოიცვალა B. განუმარტავია CDE.

იქცავა Cb.

იქცევისი მბრუნავი ZABCDE.

ილაღაღა¹ (+ 5, 8 ოსე, ZAa) ღაღადება ყო ZAB.

იღელვებოდა ღელვალ იქნებოდა ZA

ღელვილ იქნებოდა B.

იღერღება Ch.

იღვაწა ნ. იღუაწა.

იღო მიიღო, თუ არღო ZAB.

განუმარტავია CDE.

იღრიჭება Cb.

იღრღუნება Cb.

იღუაწა (იღვაწა Z) (+ 10, 34 ლუკა ZAa) მოღუაწება ქნა ZAB.

განუმარტავია Cb.

იღუმენდეს ლომნი ყვიროდუნ ZAB.

ყვირილი ლომისა CD.

იღუნო (ღვანო D) ისქიოსთან ნახე ZAB.

(26 ნემესიოს²) ისქიოსთან ნახე Ca.

(26 ნემესიოს) იღუნო და ისქიოს

ძარღვნი არიან, რომელთა მიერ ჰყ. მდრეველობა შეტლობა და ბარკა Cb. (26 ნემესიოს³) ისქიოსთან იღუნოთა (ღვინოთა D, + მღუნ Cq) CqD.

იღვძა არ დაიძინა ZAB.

იყავნ სიტყვის დამტყვება იყ- ZA.

სიტყვის დამტყვება B განუმარტავია CDE.

იყუთა ყუთა იწყო ZAB.

იყუედრა ნ. იყუედრა.

იყუედრება ნ. იყუედრება.

იყვირა ნ. იყვრა.

იყო არაყი ZABCDE. შიშველ მართლისა: „ღვინო, იყ და თათლუქი არა სვათ E. ნ. არაყი, რახი.

იყივლა (+ 1 შეფე 17, 20 Z) კმა-ყო ZAB.

განუმარტავია Cb.

იყმო ყმად შექმნა ZAB.

იყო (+ 1, 1 იოანე ZAa) პირე-მყოფობა ZA.

პირველვე მყოფობა B. განუმარტავია CDE.

იყოლივა (იყოლია B) ყოლა ქ-ნევირა ZAB.

იყოფება Z.

იყოფინ 6. 2 პრამ. Z.

იყუედრა (იყუტდრა ZA, იყუედ BCb) ყუედრებულ ქ(მ)ნა ZA⁴ განუმარტავია Cb.

იყუედრება⁵ Cb.

იყუტდრა ნ. იყუედრა.

იყურა ყური მიუპყრა ZAB.

იყურება Cb.

იყვრა⁶ Cb.

¹ წყაროშია: „ილაღადნეს“. ² Ca-ში მოწმობა გადაბეჭდილია. ³ იგელისძე 27-ე თავი (გვ. 118, 25). ⁴ ნუსხაშია: „იყუედრება“. ⁵ ნუსხაშია: „იყუედრა“.

იზ სიამოვნის სიტყვა ZAB.
 იშეთი საღორე სახლი ZAB.
 საღორე(ა) CDE.
 6. სახლი.
 იშენა შენობა ყო ZA.
 შენება ყო B.
 იშვა (იშუა A) შობა იქ(მ)ნა ZAB.
 იშვებდა ნ. იშუებდა.
 იშველა ნ. იშუელა.
 იშველივა ნ. იშუელივა.
 იშვით ნ. იშვთ.
 იშვითი ნ. იშვთი.
 იშვილა (იშვლა ZA) შვილად იყო-
 ლი(ვ)ა ZAB.
 იშთინენით (24, 21 ეზეკ.) დაიშ-
 თინენით ZAa.
 იშიებს შიიშ-მოიშს იქს, (+ გინა
 შიშშილს ჩივის ZAa) ZAB.
 იშიანვა შინ ხანი დაყო ZAB.
 იშნი მტრისაგან ბავთზე გახარე-
 ბა ZAB.
 ბოროტზე(დ) გახარება მტერთაგან
 C. განუშარტავა DE.
 იშობრივ ფათერაკსავეთ ZA.
 ფათერაკადსავეთ B. ფათერაკად
 CD.
 იშოვნა საშო(ვ)არი-ქნა ZA.
 შოება ქნა B.
 იშუა ნ. იშვა.
 იშუებდა¹ Cb.
 იშუელა (იშუტლა ZA, იშველა B)
 შველება იქ(მ)ნა ZAB.
 იშუელივა (იშუტლივა ZA, იშვე-
 ლივა B) შველებად მიიღო ZAB.
 იშუღლა შუღლი ქნა ZAB.
 იშუთ² უნებური (2 შჯულ. 19, 5)
 იშვით, ძნელად ZAa.

განუშარტავა E.
 იშვთი (იშვითი BCD) ირა კში-
 რი ZAaB.
 (2 შჯულ. [19, 5]) ირა კშირი, გინა
 უნებურად Ab. მეგებრად C. მეგბა-
 რი D.
 იშვლა ნ. იშვილა.
 იშფოთა შფოთი ყო ZAB.
 იშხვარი (ღრინ.) შავი ლაქლაქო
 ZABCD.
 იხაჩება Cb.
 იჩემა თვისად დათქვა ცუდად ZA.
 თვისა დათქვას ცუდად B.
 იჩაჩნება Cb.
 იჩრთინების იქრტინების ZAa.
 იჩქითი მყისი ZAB.
 მყის CDE.
 6. ანაზდი.
 იჩხულიტება Cb.
 იცეშა Cb.
 იცეშება Cb.
 იცვალა³ (+ 17, 2 მათე ZAa)
 ცვალებულ ყო ZAB.
 იცვითება ნ. იცვთება.
 იცო (+ 47, 6 დაბად. ZAa) სწავ-
 ლულ ხარ ZAB.
 განუშარტავა CDE.
 იციღება Cb.
 იციღლება Cb.
 იცანის Cb.
 იცინ Cb.
 იცისკრა გაცისკრება იქ(მ)ნა ZAB
 იცნა 42, 7 დაბად. ZAa.
 იცნოდა (11, 17 ლუკა) იცოდა
 ZAa.
 იცოდა (+ 13, 11 იოანე ZAa)
 ცოდნილ იყო ZAB.
 იცოდვა ცოდვად მიიჩნევა ZAB.
 იცოდა ცოლად ისეა ZAB.

¹ ნუსხაში: „იშვებდა“. * ნუსხებში: „იშვით“. * ნუსხებში: „იშვალა“.

იკვალა ნ. იკვალა.

იკვთება Cb.

იკტიტება Cb.

იძაგა საძაგლად გაითქვა ZAB.

იძაგუნებს Cb.

იძვერების Cb.

იძებნა ძებნა იქ(მ)ნა ZAB.

იძეწეების Cb.

იძვრის ნ. იძვრის.

იძვრისი ნ. იძვრისი.

იძილისშორისა (2, 1 დანიელ)

სიზმარი ნაბა ZAA.

იძღვება Cb.

იძმატუა ძმატუა ყო ZAB.

იძმო ძმად შეიქმნა ZAB.

იძრა ძრვა იქნა ZAB.

იძრვის² რაცა მოძრავია ZA.

განუმარტავია CbE.

იძრვისი (იძვრისი BCbqD, იძურისი Ca)

რაც მოძრავია BC. განუმარტავია D.

იძრნეს დაძრვა ქნეს, გინა იტრნეს ZAB.

იძრწოლა ძრწოლა იწყო ZAB.

იძუღება ესე არს სამარადისო იგივეობა, მქონებელი მიდრეკისა (+ ესე იგი არს დაქინება ZA) ZAB.

(+ დაქინება D) სამარადისო(დ)

იგივეობა, მქონებელი მიდრეკისა CD.

ნ. აიძულა, ვიიძულე. მაიძულა, საიძულო.

იძუღებით 28 ნე მესიოსის ფილოსოფოსობის თავში: იძულება, ვითარმედ; „სამარადისოდ იგივეობა, მქონებელი მიდრეკისა“ E.

იძურისი ნ. იძვრისი.

იწადა წადილი ქნა ZAB.

იწამა წამება ყო ZAB.

იწამლებს წამალს იქს Cb.

იწარმოებს წარმოიზნეს ZAB.

იწდივა დაისხა, წდივა ყო ZA.

წდივა ყო B.

იწერების Cb.

იწესა წესად დაიდვა ZA.

წესად ქმნა B.

იწვა (იწუა ZA) წოლით იყო ZAB.

იწვართა ნ. იწუართა.

იწვების ნ. იწუების.

იწვის ნ. იწვს.

იწირალების Cb

იწიწვი (3, 6 ეზეკ.) მოწიწება ხარ ZAA.

იწიწვის Cb.

იწრო (+ 18, 12 იობ ZAA) ის.

გზა და მისთანა უგანურო, ხოლო ვიწრო — ღარი და მისთანანი უგანო ZA.

ვიწრო BCD. განუმარტავია E.

ნ. შეიწრება.

იწუა ნ. იწვა.

იწუართა (იწვართა B) წვრთილ იქმნა ZAB.

იწუების³ Cb.

იწუნებების Cb.

იწუნების Cb.

იწუნწუნა Cb.

იწუხა წუხილი იწყო ZA

წუხილი ყო B.

იწვს⁴ Cb.

იწყებს დაიწყებს Cb

იწყევლა (იწყევლა B) იწყევლა წყევლა ყო ZA.

წყევლა ყო B.

იწყვის Cb.

იწყულა წყულულ იქმნა, დაიყოლა ZA.

¹ ხუხუბშია „უცვითება“. ² ნუსხებშია „იძვრის“. ³ ნუსხებშია „იწვების“. ⁴ ნუსხებშია „იწვის“.

წყალულ იქმნა B.

იწყრომა წყრომა ყო ZAB.

იმაბრება Cb.

იმაბრება Cb.

იბვი; იბვი და ებვი ნ. იბვ.

იბვრიტება ნ. იბვრიტება.

იბვრება ებვრება Cb.

იბვრება Cb.

იბირვი ჰირს ნახავ ZA.

იბირვის ჰირს ნახავ B.

იბმება ჰამა ჰერ-არს ZAB.

იბმუნა ჰმუნვა ქნა ZAB.

იბრაღებს Cb.

იბურიტება¹ იურება Cb.

იბვ (იბვი ZABCD, იბვი და ებვი

E) (1 კორინთ. 10. 27) ებვი Z

(3 ზირაჲ) ებვი Aa. ებვი AbBCD.

განუშარტავია E.

ნ. ეიჭუა; შდრ. ებვ.

იბუაბუნებს Cb.

იბუღებს Cb

იბუღებს Cb.

იხარა ხარება ქნა ZAB.

იხარებს გაიხარებს Cb

იხახუნებს Cb.

იხედება Cb.

იხეთქა Cb.

იხერხება Cb

იხვეწა ნ. იხუწა.

იხვეწება ნ. იხუწება.

იხვეწებოდა ნ. იხუწებოდა.

იხვი ნ. იხვ.

იხილა ნახა ZAB.

განუშარტავია Cb.

იხილვება Cb.

იხიტა წვინტლი წარმოიცალა

ZAB.

იხიტე წვინტლი გამოიღინე გამოურეს-

ტუნებით Cb.

იხლტუნებს Cb.

იხოკდა ღაწვს ივლეჯდა ZAB.

იხრილა Cb.

იხრწევა E.

იხუნ (იხუშნ ZA) ზეილე ZAB

იხუნება (იხუშტა ZA) ზეეტილ(ი)

იქმნა ZAB.

იხუნწა (იხუშწა ZA, იხეწა B)

ზეეწა ყო ZA.

ზეეწილ იქმნა B.

იხუნწება² Cb.

იხუნწებოდა Cb.

იხუშნ ნ. იხუნ.

იხუშტა ნ. იხუნება.

იხუშწა ნ. იხუნწა.

იხუმრა Cb.

იხვ³ (ფრინ.) (+ 39. 13 იობ ZAn,

ZABCa.

განუშარტავია CbDE

ნ. კოკონა, კოკორინა.

იქადა ჰირს შორჩა ZA.

ჰირს შორჩა; იქადა—მაჲელ-ჰ-

იწოდა B. გარდიჰადა Cb

იქადა (+ 14, 47 შარკ. ZAA) შახ-

ვილი მოიწვავდა ZA.

იქალება Cb.

იქაქდა იხოკდა ZABE.

იქაქდეს იხოკდეს CD.

იქდება Cb.

იქდიდეს Cb.

იქდინება Cb.

იქელთა გელთ ოგლო ZAB.

განუშარტავია Cb

იქელთუღლა Cb.

იქვანჩი ნ. იქუანჩი.

იქველა ნ. იქუელა.

იქვილა ნ. იქველა.

იქლინე Cb.

იქმარა კმარებულ ყო ZAB

იქმარებ Cb

¹ ნუსხაშია: „იბვრიტება“. ² ნუსხაშია:

³ ნუსხებშია: „იხვი“.

„იხეწება“. ⁴ ნუსხაშია: „იხეწებოდა

იქმია (+ 1 კორინთ. 7, 21 Z)

იქმარა ZAB.

იქმო მიუწოდა ZAB.

იქნა Cb.

იქსენა კსენება ყო ZAIB.

იქსნა კსნა უყო ZAB.

იქუანჩი (იქვანჩი ZABCDE)

გრ ი გ ო ლ ი ნ ო ს ე ლ ი:

„ქუსეტი, იქვანჩი და მრავალ-
ურჩხი“ ZABCD ქუსეტი, იქვანჩი და
მრავალურჩხი შიგანურები რამ არის
ცხოვლთა E.

იქუელა¹ Cb.

იქველა² Cb.

იქაბნა ჯაბან იქმნა ZAB.

განუმარტავია Cb.

იჭგუერა³ Cb.

იჭდა Cb.

ნ. ჯღების.

იჭდები Cb.

იჭდომა ჯდომა ყო ZAB.

იჭერებს Cb.

იჭმნა ქელი აიღო ZAa.

იჭობინა იუკეთესა ZAB.

იჭრა⁴ ერთი საჯერო კამადი (საჭ-
მელი D) ZABCD.

იჭრა არს ერთი დღე საყოფი ღოში,
თუ პურო ანუ სხვა რაივე რაიცა E.
შდრ. ინჯრა.

ბ

კაბა (+ ვეფხის-ტყ. ZAa) სამო-
სელო ZABCb.

განუმარტავია CaDE.

ნ. ტყავ-კაბა.

კაბადონი წერილთა ფურცელ.
ეწოდების კე ფ ი, ხოლო ფურც-
ლისა ცალსა პირსა კაბადო-
ნი, ხოლო ნახევარსა კაბადო-
ნისაა გვერდი ZA.

(+ 36, 23 იერემ. B) ესე კაბა-
დონი წერილთა ფურცლის ცალ
გვერდის სახელი არს, ხოლო კე ფ ი
მართელის ფურცლისა BCb. შესა-
მის თარგმანში: „ამა იდელო,
სახელი წიგნისა არა წერილ არ
ებრაულთა საშუალ კაბადონთა შინ,
არამედ იდელოთა დისწერელსა“
Caq⁵.

ნ. კაპატონი, შეყა.

კაბალა კართა გააბირებენ სხარ-
გებლოდ იფქლთა მოსაცემელა-
პირობითა რითმე სხვადასხვით:
(სხვადასხვაითა B) ZAB.

კაბალა არს, კარნი გაბირებულ:
უკვდავად სარგებლის(ა) მომცემლი.
(მომცემი CdD) წლითი-წლად დფ-
ლებ(ელ)ად CD

ნ. შიიკაბალოს.

კაბალ-ფანჩი (კაბლაფანჩი CDE.
(+ ვისრაბ. ZAa) სამოსელი(ა)
სანიჭარი ZABCb.

ვისრაბ. „შემოსეს (შემოსა E) ტურ-
ფითა (+ შესამოსითა E) კაბლაფან-
ჩებითა“, ქუდლებითა და რიდეებით:
CaqDE⁷.

¹ ნუსხაში: „იქველა“. ² ნუსხაში: „იქველა“. ³ ნუსხაში: „იჭგვერა“. ⁴ ამ
ასოს დაასრულს ავტორის შენიშვნა: „ესრეთ მოვალს ყოველი(ვე) სიტყვა იმა ზე-
და, რამცა (რაიც B) გინდეს სრულიად (ჭმოვალს ZA) ZAB. ⁵ Cb-ში წააშალა
და მოწმობაც გადახაზულია. ⁶ წყაროში: „კაბა-ლაფანჩებითა“: ვისრ., 1938 წ., 21.
179, 4-5. ⁷ წყაროცა და მოწმობაც Cb-ში გადახაზულია.

კაბდო საფარცხავის ფიცარი
ZABCD.

კანუშარტავი E.

კაბიწი (+ 45, 11 ეზეკ. ZA) სამი
კოლი, გინა სამი გრივი, სადამე
ათს კოლს (+ კაბიწად ZA)
იტყვიან ZAB.

კაბიწი არს (+ ორი CD) სომარი,
გინა სამი გრივი CDE.

ნ. არტავარი, არტავი.

კაბლაფანჩი ნ. კაბალფანჩი.

კაბი სიწმინდით ითარგმანების, გინა
სადინელად B.

ნ. მიკაძე, მიკადება, ნაკადი.

კადნიერება (+ 14, 27 მათე ZA)
რომელსა მსოფლიონი სითამა-
შეს უქმობენ, იგი არს კადნიერე-
ბაჲ; ხოლო ოდესმე მიჰგავს კად-
ნიერება სიგლისპესა, არამედ
ესრეთ განიყოფის: რომელმან
გულის წყრომა ვერ დაითმინოს
და თავით თვისით შურის გება
ენებოს, იგი სიგლისპე არს, ხო-
ლო ოდეს სხვისათვის ილგწოდეს
(ვიღვწოდეთ B), იგი კადნიერე-
ბაჲ არს ZAB.

სითამაშე CD. თამაშობა. „კადნი-
ერება იმის ცხადჰყოფს, ვითარმედ
პირველთგანვე სიუფარულისა მქონე-
ბელი იყოს მათდა მიმართ, შერშეცა
ლმობილ“, იოსებოსში იყო E¹.

ნ. გლიპსი, თამამი.

კადნიერი ნ. თამამი].

კადონი ესე არს ძელით ფრიალო
გვერდი ბაქან-ბაქანად მოასწო-
როს დასათესეველად, გინა ცხე-
ნებთა შორის ლატანი გაუბან,

ერთმანერთს არა აგნონ ZA.

ძელით ფრიალო მოასწორის ბა-
რისხელად დასათესეველად, გინა ცხენთ
ლატანი შუი გაუბან, ერთმანეთს არ
აგნონ B. კადონი არს ხე გვერდობა-
თა და ფრიალოთა მოსაყავებლად
(გასავიკებლად D) დასადებ(ელ)ი, რა-
თა მიწით მოსწორდეს და ზედ დაი-
თესოს რამე CD.

კადრება მოკსენება ვინა შებედვა
ZA.

მოკსენება შებედულო B. გაბედ-
ვასავით CD.

კანუშარტავი E.

ნ. გკადრებ, [ვიკადრებ], ვი-
კადრო, ვკადრებ, იკადრა, მკად-
რებელი, უკადრი, უკადრისა,
უკადრისი.

კაეტი დასის თავი ZA.

დასის თავი B.

[კაეშანი ნ. კეეშანი].

კავ ნ. დავებება 2, წელკავი; შდრ.
კავი].

კავი (27, 29 საქმე) ნავის ლუზა
ZAB.

კავი მოკაცული რკინა, თუ ხე ZA.

მოკაცული B. მოკავებული CD.

კანუშარტავი E.

ნ. ნემს-კავი (სამშედურ'თან).
წილკავი; შდრ. კავ.

კავიდარიონ (კავიდარი AbBCDE)
ნ ლავსაიკ.² თვალის მთლელი
ZAa.

თვალის მთლელი AbB. თვალთ(ა)
მთლელი BCD

შდრ. ნომიკოსი.

კაველი ჰარხალთ და ბოლოკთა და მის-
თანათა ღერო B.

ნ. აკავლება.

¹ E-ში წყაროს დასახელება და მოწმობა გადახაზულია. ² შდრ. A—154, 274 r, b27.

კავლოკოპო (მძრომ.) ZABC.

[კავლონი ნ. ქოთანკავლონი].

კავროთთავა (კავროთთავა BCD)

გულის თქმის კსენება ZAB.

კავროთთავა გულისთქმის კსენებად
ითქმის (ითქმოდედ D) CD.

კავში (ოთხფ.) ფერკის საოლავე-
თეთრი Z.

(ოთხფ.) ფერკ-თეთრი ABCD.
განუშარტავია E.

კავშირი ილეკროთ დასაკავშირე-
ბელი Z.

დასაკავშირებელი ილეკროთი A.
დასაკავშირებელი BCb. განუშარტავია
CaqDE.

კავშირი ოთხ(ნი) იგი ასონი: მიწა.
წყალი, (3)აირი, და ცეცხლი (+
არიან Z), ვინათგან ამით მიერ
არს ყო(ვ)ელთა სხეულთა შემტ-
კიცება ZA.

ოთხნი ასონი. ესე არს ოთხნი: მი-
წა, წყალი, აირი და ცეცხლი, ვინათ-
გან ამით მიერ დაკავშირდება ყოელ-
თა ცხოველთა შემტკიცება B. კავშ-
რად ითქმის ოთხნი ასონი: მიწა,
წყალი, აირი და ცეცხლი C. ოთხნი
ასონი D. განუშარტავია DE.

ნ.-ასო, სტუქო.

კაზალა ნაჭერი ყველი ZAB.

კაზარა (მწერ.) ZABCDE.

კაზმა შორთავა ZA.

შორთულობა B. შორთულობასავით
Cb. შორთულობით CaqD. განუშარტა-
ვია E

ნ. იკაზმებოდა, მეკაზმავი, ნა-
კაზმი. საკაზმავი, შეუტკაზმა

კაზმვა დარჩევისავით ZABC.

კაზმი ასაკიდარი ნოტი რიკოვანი — კო-
ლოტა და მისთანათა B.

კათაქმეველი (+ სჯულის განი.
ZAa) ნათლ(ე)ად გა(ნ)მზად-
ბული, რომელთა (რომელ-
BCD) არა ელოს(ვ) ნათელ
ZABCD.

კათაქმეველი არს ნათელად ვინა-
დებული, რომელსა არა ნათელ
ელოს E.

[კათარო ნ. კატარა].

კათედრა დასაჯდომელი საყდა-
ელადებრ სამღვდლომთავრ-
Cb.

კათევთია გენკთან ნასე Z\B.

ნ. კატევთიაა.

კათეპარქსინ ნ. კათე...

კათილორია სატყვის ...
ბა Z.

კათილორია Aa. სამონე ...
შელი B.

კათოკარავად (-ფუტკარში) ეწეო.

დების ქრისტესა, რამეთუ საფა-
არს ყოველთა დაბადებულთა B.

კათოლიკე (+ მრწამსში ZA;
საყო(ვ)ელთათ ZAB.

საყო(ვ)ელთათ, გინა საზოგადო C
საყოველთაო. კათოლიკე ჰქვიათ მის-
თვის, რამეთუ ყოველსა სოფელ-
არს კიდითგან ქვეყანისათა ედო.
კიდედმდე მისსა და სწავლანთ.
სოფლისა დაუკლებულ-დ ყოველს.
მეცნიერებისათვის კაცთასა სარწმ-
ნოებისათვის საზოგადო D. უდიდ-
სი და უდიდებულესი, საერთო ყა-
ლასათვის. კათოლიკე ჰქვიათ მის-
რამეთუ ყოველსა სოფელსა და
დით ქვეყანისათა ედო. კათოლი-
მისა და სწავლანთ სოფლისა და
უკლებულად ყოველივე მეცნიერ-
სათვის კაცთასა E²

კათოლიკე ძარღვ³ (+ კარბად

¹ შერ. H—1373: 47v, 22; 67v, 19. ² შერ. Q—914: 377. 23. ³ ნოსტიზმა: კათოლიკე ძარღვი.

ZAa) მკლავის შუა ძარღვი, (+ რომელსა თურქნი ბედენს უწმობენ **Z)** **ZA**.

განუმარტავია **BD**. ესე არს მკლავის შუა ძარღვი, რომელსა სპარსნი ბედენად უწმობენ **C**.

კათოსიოსი მეფეთა შეცოდება **ZAB**.

კათოსიოსი რომელ არს მეფეთა შეცოდება, გინა ბრალი სიმეფეთა **CD**.

კათვბარქსინი¹ (+ კავშ. **ZAa**²) რომელ არს მებრ მყოფობით **ZAB**.

ნ. მიზეზოვანი, წარმოი, წარმონა.

კათხა ხის სასმისი **ZAB**.

ხის სირჩა **C**. განუმარტავია **DE**.

კაი სიკეთი(ს) ნაწილი **ZAB**.

კეთილი **C**. კარგი **D**. განუმარტავია **E**.

კაია გათათვე, გინა კმარა **Cb**.

კაკა (+ კარაბად.³ **Z)** ერთის წამლის სახელია **ZABC**.

წამალსაც წვია ერთსა **D**.

ნ. უშანა.

კაკა (+ 21, 20 ლევიტ. **ZAa**) ყვერის კაკალი **ZABCDE**.

კაკა ჩ(ჩ)ვილურად ხილი **ZABCD**.

მარტვილთ ხილი **E**.

კაკაბი (ფრინ.) (+ 17, 11 იერემ. **ZAa**) **ZABCDE**.

კაკალი ეწოდების ნიგოზთა და ხულოთა ხილთა (ხილსა **A**); კაკალად ეწოდენ მგრგვალთა (მგრგვალსა **A**) რას(ა)მე; კაკალად იტყვიან იმერელნი მარ-

ცვალთა; კაკალად ითქმის თვალის(ა) სიმგრგვლე, გინა ყვერის(ა) კაკალნი (კაკანი **A)** **ZA**.

კაკალი არს ნიგვზისა და მისთანათა ხილი; კაკალს უწმობენ მგრგვალს რასმესა; კაკალად იტყვიან იმერელნი მარცვილთა, გინა თვალთ სიმგრგვლესა, გინა ყვერის კვერცხთა **B**. ნიგვზის ხილი, გინა მარცვალი **C**. განუმარტავია **DE**.

ნ. მელის-კაკალა, ზოშკაკალა.

[კაკანათი **ნ.** აკანათი].

კაკანება მოტირლის ქვითინი **ZAB**.

მოტირალთ ქვითინი **Cab**.

კაკანი ქათმისა და კაცბის კმინობა **Z**.

ქათამთა და კაცბთ(ა) კმინობა(ა) **AB**. კაცბთა და ქათამთ(ა) კმინობა (კმობა **E)** **CDE**.

კაკაჩა (ფრინ.) **ZABCDE**.

კაკაჩი ღამე მთოვარიით ნათულა **ZABCD**.

განათლებული **E**

ნ. ღამე.

კაკბის საკუნეტელა (კაკბისაკუნეტელა **B**, კაკბის საკვნეტელა **D**, კაკბისაკვნეტელა **E**) (ბალ) **ZABCDE**.

კაკბის საწეწელა (ბალ.) შათარა **ZAa**.

კაკვი **ნ.** კაკვ.

კაკვინარი **ნ.** კაკვინარი.

კაკრა რომელთა ხილი არა იქ(ა)მების კაცთაგან და ფრინველნი ჰამენ, ვითარცა სუროთა (+ და

¹ ნუსხებშია: „კათვბარქსინი“. ² აღებულია იოანე პეტრიწის თარგმანებიდან (II წ. ს. გვ. 80,2). ³ შლდ. Q—916: 23,35 („კაკია, კაკაია“).

A) ხეშავთა და მისთანათა (+ ხილთა A) ეწოდებიან (ეწოდებოდა A) ZA.

სურათი. ხეშავთა და მისთანათა. რომელთა ხილი არ იქამება B. სურათი, ხეშავთა, რომელნი მსგავსნი მისნი ხილნი არიან და არა კაცთაგან იქამებიან, მათ ეწოდების C. სურათი, ხეშავთი და ეგვეითათა ხილი, რომელი არა იქამება D. განუმარტავია E.

კაკულა (ხე) ალი ZAB.

(ხე) ილი CD. განუმარტავია E.

ნ. ნეხოთაჲ.

კაკუნი ფიცარზე რეკის კმა(ა) ZAB.

სარეკის კმა CD. განუმარტავია E.

კაკურაში გარკაბოეტი (+ ბაზი Z) ZAB.

(ფრინ.) გარკაბოეტი CD. (ფრინ.) E.

კაჭ¹ მოკავებული Z.

მოკავებული ABCD. განუმარტავია E

კაჭნარი (ხე) დამსახი ქლიავი Z.

(ხე) ქლიავი დამსახი A.

[კაღ ნ. გკლავ, გკლავს, დაკლავ. ეკლა, ეკლავ, კლა, კლვა; კლვა-დი, მკულელი, მოკულალ. საკულავე].

კაღა 22, 18 ეზეც. ZA.

განუმარტავია BCDE.

ნ. მკალავი.

კაღაფრო (მძრომ.) ZABC.

კაღათა (კალათი AbBCDE) მცირე გოდორი ZABCD.

განუმარტავია E.

ნ. აშარული, ლანკანი.

კაღამი (ბალ.) დასაწერი ლერწამი ZA.

დასაწერი ხალა BC. განუმარტავია DE.

კაღამი (ბალ.) (30, 23 გამოცემა) სენიელი ლერწამი ZA.

სენიელი ლერწამი B. სულელი ლერწამი C.

კაღამოკრი (ბალ.) იგივე სენიელი ლერწამი ZA.

სენიელი ლერწამი B. მირის სულელი ლერწამი CD. მირის სულელი E.

კაღანდობა (+ შვულის კანონი ZAA) ახალ(ი) წელიწადი ZAB.

თვის თავი მარტისა და სხვა ახალწელიწადი C. მარტის თვის თავი D.

ნ. ვიოტა, ვრომალ.

კაღანდრა წლის შეტყუბი ZABCaqDE.

წლის შეტყუბი Ch.

კაღანდრო (ფრინ.) ZAA

კაღანოსი (ხე) ბელეკონი ZAB.

(ხე) ბელეკონი, ლენიში სახეობა C. იოსების ძღვენი მათაგან. ლენიში სახეობი მაზარ D.

[კაღაპანი ნ. არდემელი; შუბკარაპანი].

კაღამოტი ყალიბი Z.

განუმარტავია ABCDI

კაღასი მუხის აკ წყალში ღებ-რკნასავით გამაგრებული Z

ესე იგი - აკ. მუხის აკ წყალში ღებოთ. აკი აკი. შეესა-დის წყალში ღებოთ. აკი აკი. ნება, იგი B. აკი აკი. ემუხებ-ლი CD

კაღაფანტი ბერძულად ნავის მაშენებელი Z.

ნავის მაშენებელი. აკი აკი. აკი აკი. An) ABC

* ნუსხებში: „კაჭვი“. * შდრ. H - 1373: 92 r, 28 („კაღანდობა“).

კალმიდი კრმალია ერთ(ი)რგუ-
ZABCD.

ერთი კრმალი E.

[კალფა ნ. მოუკალე].

კალფიქსი (ბალ.) ესე არს ჩვენ
მიერ საკახაროდ სახელ-
დებული მწვანელი, ელ(ლ)ენტა-
გა(ნ) ღორის კნდურად
ქმობილი ZAB.

(ბალ.) (+ კალფიქსი არს Cab)
რომელსა ჩვენ მიერ საკახაროდ
სახელ-დებული მწვანელი გამოცდი-
ლებისა მქონებელნი ელენთაგან, ღო-
რის კნდურად სახელ-სდებენ CD.
(ბალ.) რომელსა ჩვენ მიერ საკა-
ხაროდ სახელდებულსა მწვანელსა
გამოცდილებისა მქონებელნი ელენთა-
განნი ღორის კნდურად სახელ-
სდებენ E.

კალთა სამოსლის ფესვი (+ და
კარვისა Z) ZAB.

გოდორაჲი Cb. განუმარტავია CaqDE.

კალია ბალახთ ნაღნობი ქვა(ა)
(+ საპნისათვის ZAB) ZA.

(ბალ.) B. განუმარტავია CDE.

[კალია ნ. მკალი, მკალია].

კალიბი ესე არს, ვითარცა მკარე
რამე, რამეთუ ვიტყვით: ზეით
კალიბ იღვა, ქვეით კალიბ მოვი-
დოდა და ეგევითარნი ZABCab.

*ზეით კალიბ, უკან კალიბ მოვიდო-
და* CqD¹. განუმარტავია E.

კალიერება ჭურჭელნი სიმდიდ-
რეთა სანოვაგეთანი ZAB.

ჭურჭელნი სიმდიდრის სანოვაგეთა
Cab.

კალიერი იგივე B.

კალილარი (მძრომ.) ZABC.

კალმახი სომხურია, კალოზე პუ-
რის მოშოება, ქართულად მუ-

ჩირობა ჰქვიათ ZA.

(უკმ.) სომხურია, კალოზე პურის
მოშოება B. (უკმ.) პურის შავროლი
კალოს ღრის Cb. (უკმ.) CaqDE.

კალმახა (თევზ.) კალმახი ZC.

(თევზ.) კალმახი შიგრი, ზოლო
კალმახი — დიდი კალმახი A.
(თევზ.) კალმახი ღედალი B.

კალმახი (თევზ.) BDE.

კალნახი (ბალ.) კომპოსტოსთან
ნახე ZAB.

(ბალ.) თავი რომ სრულ (მღივ D)
ხეიტ (ხეიტად D) აქვს კონპოსტოსა
(კომპოსტოსა CqD) და ზედ ფოთო-
ლი (ფოთელი D) ორი-სამი CD. (ბალ.)
თავი რომ სრულ ხეიტად ექნება, ის
კომპოსტო E.

კალო (3, 12 მათე) სალენწავი ად-
გილი ZA.

ადგილი სალენწავი B. ადგილი
სალენწავი Cb. განუმარტავია CaqDE

კალპინი სარწყული(ა) ZABC.

ჭურჭელი რამ არი(ს) DE.

კამი (ბალ.) ZABCDE.

ნ. ზეცამა.

კამათელი ნარდზე(დ) საგორ(გ)ე-
ბელი ZABCb.

განუმარტავია CaqDE.

კამათობა ცილება, გინა დაგი
ZABCD.

მცირე შულო E.

კამარა (+ 3 მეფე 6, 3 ZA) კონ-
ქი, გინა ხულა ZAB.

განუმარტავია CDE.

კამარეტი (3 მეფე 7, 5²) კამარო-
ზე(დ) პატარა კამარა ZA.

პატარა კამარა კამარაზე B. კამა-
რა არს კონქი დიდი, ზოლო კამა-
რეტი — მომცრო კამარა საშუალ
კამარათა და კამარათა ზედა, გინა

¹ Cb-სა და Ca-ში მოწმობა გადახაზულია. * წყაროშია: „კამარედი“.

თვით ცალკეობით CD.

კამასი ბალნისაგან სხვილი ძაფი ZAB.

სვემეონ სიკვირველ-მოქმედი: „შეიმოსა ხალენი კამასისა“; „(+ სხვამ CD) შეიმოსა ძაძა კამასისა (თ კამასის ძაძა E)“ CDE².

კამბეში (კამბეში და გამეში D) (ოთხფ.) გამეჩი. იმასაც მამალსა ქარი და დედალსა ფური და შვილსა მათსა ღოღო ეწოდების და გამოზამთრულსა — ზაქი და წელიწადზე მეტსა — შიშაგი Z.

(ოთხფ.) გამეში. იმასაც(ა) მამალსა ქარი და დედალსა ფური და შვილთა მათთა ღოღო ეწოდება; წლის ღოღოს(ა) ზაქი და (ზოლო B) წელიწადზე(დ) მეტს(ა) — შიშაგი AB. (ოთხფ.) გამეში CD. (ოთხფ.) E. შდრ. კამეჩაფა.

კამენი ტიკისა და მისთანათ(ას) პროკი ZA.

ტიკის პროკი BC. პროკი DE.

კამეჩაფა (მწერ.) მფრინავი ქუთა ZAB.

[კამეჩი ნ. კამბეში].

კამკამება ელვარებასავით და გამჟვირვალა ZA.

ელვარებასავით გამჟვირვალა B ელვარებით ელვა C. ელვარება D. წმიდა და დაწმედილი E.

ნ. დაკამკამება, კამკამი.

კამკამეული³ (11, 10 ესთერ) წყალი წმიდა ZAB.

ნ. წმიდა.

კამკამი (კამკამება D) წყალსა დღენო დაწმედილი. გამჟვირვა-

ლი ZAB.

დაწმედილი CD.

ნ. წმიდა.

კამბი ZAB.

რომანოვსკი: „მან დევან კამბი მოკარა“ D.

ნ. მატლკამბი.

კამური ყურძენია ერთრიგი ZA

ყურძენია მოწითლო BC წითელ

ყურძენი D. (ხე) ერთი ყურძენი E

კამში ესე არს სიზრქეთაგან ნო.

ტიოსა სისპეტაკე დამფარველ

თვალთა (გუგათა Ab) მხედვე

ლობისათა ZA.

წირალი. ესე არს სიზრქისაგან ნო

ტიოსა სისპეტაკისა დამფარველ გუ

გათა მხედველობისათა CD. კამში არ

სიზრქისაგან ნოტიოსა სისპეტაკე

დამფარველი გუგათა მხედველობის

ათა CD. გრიგოლი დედა

მეტყა: „განეყოროთ კამ

თვალთაგან“ E.

კანაფი (ბალ.) ფრანგულია, ქა

თულად ექვსთუნი (ექსლ)

ჭი Aa) ჰქვიან ZAB.

(ბალ.) CDE

ნ. ვარდკანაფა.

კანაქეხელიტარი კატალოროში ითქმ.

უკვე უნიშნოდ, ვითარმედ ათავს

შესასვენებლად ან სათმუდო B

კანდადატი ეზოს-მოძღვარ

ZABCD.

კანდელაკი მნათე ZAb.

მნათი ჩანუ კანდელაკის კანდელ

ლა. (უკმ.) შესანათე B.

ნ. ქორაკანდელი

კანდელი ფრანგულია. ქართლ

ლად სანათი (+ ჰქვი

ZAA) ZA.

¹ შდრ. კიშენი, I, გვ. 234, 37. ² A-სა და B-ში წყაროს დასახელება და ნათესაობა გიდაბნეულია. ³ წყაროშია „კანკამეხელი“. ⁴ უკვე აღნიშნულია.

(უკმ.) ფრანგულია, ს ა ნ ა თ ს ჰ ე ვ -
ან B. საიკიდარი ბაზმა Cb. განუმარტა-
ვია CagDE.

კანთარო ფატარი ძელი, ღამით
(ღამე B) ცეცხლებრ მოელვარე
ZAB.

კანთარო არს, რა ძელთა ღმობა
შეუვიდეს და იგი ღამე ცეცხლებრ
ელვარებდეს (ელვიდეს D) CD. ძე-
ლისაგან ფურტური არამც იყოს
ბრწყინელე (22 სეკდემზე...) E.
[კანთლვა] კანის ბებრება¹ B.

ნ. აკანთლვა, ზურცი.

კანთ თხელი ტყავი ZABC.

განუმარტავია DE.

ნ. ქერქი.

კანიაური (ბალ.) ZABCDE.

შდრ. ჩაბრაკულა.

კანკალი შიშით თრთოლა ZAB.

ძლიერად თრთოლა CD. განუმარ-
ტავია E.

ნ. ძრწოლა.

კანკელი (+ 5, 28 მსაჯ. ZAa²)

ადგილი მაყენებელი; ესე არს
ლანძვად რვალი იყოს, რკინა თუ
ძელთა ანუ ქვათაგან(ა) ZA.

ადგილი მაყენებელი. ესე არს ფან-
ჯარა რვალი იყოს, რკინა თუ ძელთა
ანუ ქვათაგან B. ადგილი მაყენებელი.
კანკელი ეწოდების ფანჯარის მსგავსად
ქმნილსა რვალს(ა), გინა რკინასა, გინა
ხეთა (ხითა Ca) შემზადებულსა, რა-
თა აქლამ (აქლამ Cb) იქით ჩნდეს
Cახ. ადგილი მაყენებელი CqD.
განუმარტავია E.

ნ. ფანჯარა.

კანკელი (5, 28 მსაჯ.) ბადის სა-
ხე, თუ ლანძვი ZAA.

(3 მეფე 6, 4) ბადის სახე, თუ
ლანძვი Ah. ბადისაზე, თუ ფანჯარა
B. ბადის სახე, გინა ფანჯარა Cახ.

ბადის სახე, გინა ფანჯარა. კანკელი
ეწოდების ფანჯარის მსგავსად ქმნილსა
რვალსა, გინა რკინასა, გინა ხითა
შემზადებულსა, რათა აქლამ იქით.
ჩნდეს Cq. ბადის სახე D.

კანკური ფიცრის სარგველი
ZABC.

კანონი (+ 7, 4 მიქია ZAA) გან-
წესება ZAB.

განაწენი, თუ განწესება C. განაწე-
ნი DE.

ნ. გვანკონება, კანონა, მე-
კანონე, ეამკანონი, საკანონო.

კანოხი გაზაფხულ პირველ ქარის
შებმას უწოდენ მესხნი ZA.

გაზაფხულ ქართ პირველს შებმას
უწოდენ მესხნი B. გაზაფხულ პირვე-
ლად ქარის შებმას ჰქვიან (+ საჯნე-
ლად CD) CDE.

კანტი მომცრო და მჭლე ZAB.

მჭლე და მომცრო Cb.

კანტური უნებურად თავის ქნევა
ZAB.

ნ. მოიკანტურა.

კანძი ერთი(ს) ცხოვარის (ცხვრის
ABCaqD) ნაპარსი ZABCD.

კანძი წვივი ZABCD.

განუმარტავია E.

კანძი ჰანვი ღვინო Cb.

ნ. ჰანგი.

კანჯარი (ოთხფ.) (+ 103, 11
ფსალმ. ZA) ველური ვირი
ZABCD.

(ოთხფ.) E.

კაპანი (+ 1 მეფე 24, 3 ZAB) ქვ-
ლოჯი ZABCD.

განუმარტავია E.

კაპაპელტ პელტთან ნახე ZAB
კაპარი (ბალ.) ZABCDE.

¹ ნუსხაშია: „კანთელა“. ² წყაროშია: „კანკელი“.

კაპარჭი (27, 3 დაბად.) ისრის ქარქაში ZA.

ისართ ქარქაში (27, 3 დაბად.) B.
საფრთხე CD. განუმარტავია E.
ნ. ნაკაპარი.

კაპარჭინა (თევზ.) ZAB.

ქაპატელი ნ. პელტ].

კაპატონი კაბადონი ZAB.

კეფი, წიგნის ფურცელი Cq.
ნ. კაბადონი.

კაპეტოლიონი სამსჯავრო ტაძარი ZAB.

საყერპო ტაძარი CD. 14, 13
ო ს ი ბ ო ს.¹: „კაპეტოლიონისა შინა
დადგეს რეალის ფიცარისა ზედა აღწე-
რილი“ E.

კაპი ამონაკვეთი რტო, მოგრძე(დ)
მოკვეთილი ZA.

ამონახეთი შტო, მოგრძელ მოკვე-
თილი B. შტო ამონახეთი, მოგრძელ
მოკვეთილი Cb. განუმარტავია CagDE.

კაპიკლარი კაცის კლვის ზედამ-
დეგი ZABCb.

რაილა მოკლევი კაცის კლვისა
CagDE¹.

კაპილონი ესე არს სახლი
მგზავრთ სადგური, არა თუ
ფუნდუკი, არამედ სხვა რიგი
ZA.

ესე არს გზათა ზედა სახლი იგუ-
ბული მგზავრთა განსასვენებლად და
საზრდოს საშოვრად. ესე არა ფუნ-
დუკი არს, იგი სხვაა და ესე სხვა რი-
გი B. კაპილონი ღვინის დუქანია
და მეკაპილე ღვინის მსყიდვე-
ლი(ა) CD. ესე კაპილონი ღვინის
ბაზარი, ზოლო მეკაპილე ღვინის
გამსყიდველი E.

ნ. მეკაპილე, საკაპილონი.

კაპოეტი (თევზ.) ZABCDE.

კაპოეტი (ფრინ.) ფრინველი წე-
ლიწილ-გამოვლილი ZA.

(ფრინ.) ფრინველი წელგამოვ-
ლი B. (ფრინ.) ფრინველი წლის C
(ფრინ.) DE.

კაპოეტი ზაღანა (ბალ.)

ZABCDE.

კაპოეტი თვლილი Cb.

კაპოეტი ქვა E.

ნ. ქვაკაპოეტი.

კაპოეტობა ფრინველის წელ
წლობა ZA.

ფრინველი წელწლობა B.

კაპრაში ყვეთელ-მოწითლო ZAB
მოყვითლ-მოწითლო Ccb. მოწი-
ლ(ო)-მოყვითლო CqD. განუმარტა-
ვია E.

კაპუნი ყბათა ყბის ტყეცხა ZA.

კბილთ კბილზე ტყეცხა B. ყს-

კუბი CD. განუმარტავია E.

კაპურტუ ჯოხს რომ სისინთლედ გაქე-
ქენ B.

კაჟი ტალი, საღრტილი, თებლო
ქვა ZA.

ტალი ქვა B. ტალი, საღრტილი
CD. განუმარტავია E.

ნ. საღრტილი, ქვა.

ქარ ნ. აკარ, ამოსაყრავი, ასაყ-
რავი, აღეკრა, გაყრვა, გამოყრე:
გარდაყრვა, ვარსაყრი, თავსა-
ყრავი, კრევა, კრული, მიიყრა.
მოყრვა, მუაკარ, ნაკრავი, ნაყ-
რული, ნაკრული 2, საყრავი.
საკრეული, საყრულავი, შეყრე:
შეყრული, ჰყრევედა].

ქარ ნ. დაყარება 1].

კარაბა (+ 17, 1 იერემ. ZAb)

¹ შდრ. A—675: 224 ყ, 15. * Cb-ში გადაბანულია: „რაილა მოკლევი კაცის კლვისა“.

ფრანგულია, ჰიქის საღვინეს ჰქვია **ZA**.

ფრანგულია, მინას ჰვია, ჰიქის საღვინეს **B**. ალაბასტრი ჰურჰელია **CD**. ალაბასტრი **E**.

კარაბადინი სამკურნალო წიგნი **ZABC**.

განუმარტავია **DE**.

კარავი (+ 26, 25 დაბად. **ZAa**) საჩრდილობელი **ZABCa**.

საჩრდილობელი, სახლთან წახე **Cb**. განუმარტავია **CqDE**.

ნ. აიკარვა, აღიკარვა, დიკარვა, იკარვა, კარვედი, კარვობისა, სახლი.

კარავნი ბერძულ(ია), დუმინას კიბორჩხალ (ა) ს ჰქვია **ZAB**.

დუმინას კიბორჩხალი **C**. (თევზ.) ნემსიოსის წიგნში¹ კარავნი და კარკინნი ბერძულად მოუყვანია, უთაო ცხოველნი. კარკინი კიბორჩხალია და კარავნი დუმინას კიბორჩხალია. კლემანსის სხოლიონზე ეწერა: კარკინო პალურსა ეწოდების. ესე იგი არს კიბორჩხიბი, რომელსა სომეხნი ხიჩაფარ უწოდენ, დიდი ცხრაფე-ქაა ზღვისა **D**. (თევზ.) კარავნი და კარკინნი ბერძული მოუყვანია, ნემსიოსის წიგნში²ა: უთაონი ცხოველნი. კარკინნი არს კიბორჩხალი და კარავნი ვერ ვსცან **E**.

კარაკინი მოსამგრგვალუბელი **ZABCb**.

განუმარტავია **CaqDE**.

კარანი (3 უბრა **B**, **68**) მოსაქმენა **ZABCb**.

კარაბა ნავია მომცრო **ZAB**.

ნ. ნავი.

კარაბანი არღმული **ZABCab**.

ესეც (კარაბანი **CqD**) სომხურია, ქართულად არღმული ჰქვია **CqDE**³.

ნ. არღმული, სახლი.

კარაბი სომხურია, ქართულად აკაური ჰქვია **ZA**.

სომხურია, აკაური ქართულად ჰქვია **B**. (ფრინ.) კეიკინო **C**. კეიკინო **D**. (ფრინ.) **E**.

ნ. აკაური. ჩინი **2**.

კარაბითა ნავი, სახლი. **ZABCD** ერთი ნავი. **E**.

ნ. ნავი

კარაული (ოთხფ.) (+ 1 შეფე **9. 3 ZA**) საჭედარი ვირი **ZABCD**.

(ფრინ.) საჭედარი ვირი **E**.

ნ. ცხენი

[კარაფითა ნ. ნავი].

კარაბი ახალი ერბო **ZABCbq**.

ახალი ერბო უმაოლო **Ca**. განუმარტავია **DE**.

ნ. ცხიმი.

კარაბინი ნაქსოვ-ს ფერკსაცმელი, რომელსა სპარსნი ჩო-რაბს უწმობენ **Z**.

ნაქსოვის წულა **ABCD**. განუმარტავია **E**.

ნ. ფერკსამოსი.

კარბა ჰვადის ყური **ZAB**.

[კარგ ნ. დაკარგვა. დაკარგული, ვკარგავ, მკარგავი].

კარგვა წარწყმედა; კარგვა გარიგება; კარგვა კეთილად დარგვა **ZAB**.

დაკარგვა **Cb**. განუმარტავია **CaqDE**.

ნ. კარგ, კარგი.

¹ ნემსიოსის „ბუნებისათვის კაცისა“ (გვ. 60, 2) ² **Ca**-ში ასეთი განმარტება გადისა-ზულია.

კარგი (28, 17 გამოსლ.) რიგი ZA.

რიგს(ა) ჰქვია (+ 28, 17 გამოსლ.

B) BC. რიგია D. განმარტავია E.

ნ. განკარგვა. განმკარგველი.

მკარგავი, საკარგავი; შდრ. კარქი.

კარგი (5, 9 ესაია) კლთილი ZA.

კარდალა (39, 15 ესაია) მომცრო

ქვაბი ZA.

ნ. ჩალხანა.

[კარდირიონი ნ. ყურჭი].

კარდნელი მოქლონი ეკლესიათა

(+ გინა თავი ZAB) ZABCab.

კარესიმი გრძნების მოქმედი ZA.

გრძნეული BCD

კარვედი (7,3 რიცხ.) საკარვე

ZAB.

საკარვე CDE

კარვობისა მეშვიდის თთვის ღლე-

სასწაული ჰურიათა ZA.

ღღესასწაულში ნახე B

ნ. ღღესასწაული კარვობისა.

კართი (2 შჯულ. 21, 4) შეშა ძა-

რღვი სადრეკისა ZAA.

შეშა ძარღვი AbBD შეშა ძარღვი,

გინა ნემსკავი (სამკვედრი Cq) C. შე-

შა ძარღვია (კა²ა¹ ძარღვიდ

სწერია მეორეს სჯულს საკითხავში;

ზოგან კირნი სწერია კართის ნაცე-

ლად; კირი კისრად სწერია სეინაქსარ-

ში და ზონოდროშში¹) E

ნ. საკართული.

კართი ნემსკავსაც ჰქვია ZAB.

კართობა (1, 11 ამოს) რისხვა შე-

სადრწუნებელი ZAB.

კარი (10, 8 იოანე) ბჭესთან ნახე

ZA.

კარი ეწოდება (ეწოდების C)

გასაღებსა და მისაღდებსა. ზოლო შე-

ნაღის(ა) ბჭე BCD. განმარტავია E

ნ. დეკარება 2, იცისკრი

კრეტსაბშელი. მეკარე. მეკრე,

იცისკარი.

კარიდი (თევზ.) ვეშაპის ტოლი

თევზი².

(თევზ.) ვეშაპის მსგავსი თევზი B

(თევზ.) კარიდი და მენდიო

ვეშაპის(ა) მსგავსნი თევზნი არიან CD

(თევზ.) კარიდი და მენდიო

ვეშაპის მგზავნი თევზნი არიან E

კარიოფილლა ყარამფილი. მისა-

კი ZA.

ყარამფილ- B ზირონის სულენე.

ლი(ა) CDE

[კარკაზი ნ. ბოლოკარკაზი].

კარკალი დი(ა)დი ქვეანარ

ZABCDE.

ნ. ქვა:

კარკაზი ჩჩვილთ სენია ZABCD

მარტილის სენი E

კარკარი (კარკართა Cab) (24, *

ეზეკ.) წყლტუ კლდე ZA.

(24, 7 ეზეკ.) სალი წყლტუ კლდე

B. 24, 7 ეზეკ.) გინა მუაროკლდე

სალი კლდე; კარკაროვანი

წყლტუ კლდოვანი Cab.

ნ. კლდე, ქვა.

კარკარი კულის სმის კმა(ა) ZA.

კულის კმა CDE

კარკაროვანი წყლტუ კლდოვანი

ZAB

კარკინო (კარკინი E) ესე არს

დიდი ცხრაფეკა, რომელსა

ბერძენნი ვადურს უწოდენ,

ზოლო სომეხნი ზაჩაფარს

(+ 2 ნემეს. ZAA³) ZAB.

¹ ფრჩხილებში მოთხოვნილი განმარტება გადახაზულია E-ში. * განმარტება აუღია ექვსთა დღიდან (ნ. გვ. 98, 31) * წყარო-ქი (გვ. 27, 23) „კარკინი“.

კარკინო პალურს, ეწოდება. ე
იგი არს კირჩხიბი, რომელსა
სომეხნი ბიჩაფარ უწოდენ, და
დი ცხრაფეა C. (თევზ, კიბორჩხა-
ლი E

ნ. კარავნი, პალური

კარკუმი (ოთხფ.) ყარყუმა
ZABCab.

შდრ. ყარყუმი

კაროპეტალი „მარგალატი“ ზაბ. და
რეალი დადგა საფსალმუნედ არაბა-
გებითურთ სარდიონიქოთა კაროპე-
ტალი ცურვილი“ CqD. ზაბაკთან
სწერია, აქ დაწერე E.

ნ. ზაბაკი; შდრ. პეტალი.

კაროსი (კაროსი და ეკლოვიოსი
CD) სენია, ეკლოვისთან ნაზე
ZAB

კაროსი და ეკლოვიოსი სენი იარ-
ან, რომელ სამ დღე კაცი შეუდარს
დაემსგავსების (დაემგზავსების D) და
შერამე განცოცლდების CD. კაროსი
და ეკლოვიოსი E.

კარსე (3, 23 მსაჯ.) ზღურბლი და
წყირთლი ZB.

ზღურბლი და წირთლი (3, 23
მსაჯ.) A. ზღურბლი და წყირთლი
(მსაჯ. 3, 23) Cab. ზღურბლი და
წყირთლი, ვინა სარკმელი განსაყ-
ლა Cq.

კარსნი² (12, 2 ზაქარ.) ილუერო,
რამც ჭაჭვებრ გაყრილია ერთ-
მანერთში ZA.

ილუერო ილუეროში რამც ჭაჭურალ
გაყრილია B. კარსნი არს რკინა ანუ
ვეცხლი და რამც ერთმანერთში
გაეყრება CD. კარსნი არს რკინა ანუ
სხვა რამ ერთმანეთში გაიღებუ-
ლი E.

ნ. ჭაჭვ.

¹ Ca-ში განსამარტავ სიტყვა და
„კარსე“

კარკ... 7Aa) r
ლოტი ZAAb.

კარურა... ენა...
... ZAB

კარჭი... რკინა
მწერე ებს. ზაბაკი...
კარჭი... დ...
წერი...
ინ, ბოლო კარჭი...
კარგე, რიგი. კარგი არს კეთი-
ლი, ბოლო კარჭი...
ჩვეა უნდა Aa. კარგი AbB.

კარშიეი (+ 26, 5 გამოსლ. ZA)
გრგოლი ZABCD.
გაზეულა რკინა E.
ნ. მარწყუხები.

კარჩხანა (თევზ.) ZABCD
[კარცხ. ნ. საკარცხული].
[კარწან ნ. დაკარწანება].
კარწუმელი (ბალ.) *ქერიმა
ZABCbqD.

(ბალ.) ქერიმა, ფეხი Ca პარე-

კარჭაპა ნავია ერთი ZAB.
ნავის სახელია CD ერთი ნავი, E.
ნ. ნავი.

კასაბი მეტორცე ZABCabE.
ჰონდაქარი, მეტორცე CqD
კასია (44, 9 ფსალმ.) კასია და
ი(ე)რეოხი. ი(ე)რომანი თხელი
რამ(ე) ქერქი არს, ფრიად სუნ-
ნელი, რომელსა სპარსნი და-
რიონს...
სი...
A) ZA.

იროსა (44, 9 ფსალმ.) ესე არს
ეთიარცა ქერქი რამე თხელი, ტრიალ

მოწმება გადაბაზუ. ან. 9 წარმო

სუნელი B. სულნელი (+ და C) საუმელი. კასია არს ვითარცა ჭერჭი რამე თხელ ფრიალ სულ(ნ)ელი მოზვეული შემასა რასამე (+ რომელსა დარიჩინს უკმობენ C) CD სულნელი E.

რ. ნებოთაძე.

კასკახი წვლილი სიცილი ZAB CDE.

ნ. სიცილი.

[კახრ ნ. უკარგელი].

კასრაკი მცირე სახლი ZA.

სახლი მცირეთა უმცირესი B. (+ არს Cb) სახლი მცირე სათავისწინაო Cax¹. სახლი მომცრო Cq. სახლაკით რამ არის (ნისიმეს ნეტაფრ.) D.

რ. სახლი.

კახრი სახლი მომცრო სათავისწინაო ZA.

სახლი მომცრო სათავისწინაო. კახრი ეწოდება ჭურჭელსა ზეთაგან მწყემსობასა, გინა საწყავი, რვა ღოჭი შთაიტიოს B. სახლი მომცრო სამეფო. კასრი ეწოდების ჭურჭელსა მწყემსობასა საწველელსა. კასრი არს რვის ღოჭის საწყავი Cb. სამეფო სახლი (რომანოზ ახლის მეტაფრასი) Ca². სახლი არს სათავისწინაო (რომანოზ ახლის მეტაფრასი) Cq³. სახლსავით რამ არის (რომანოზ ახლის ნეტაფრ.) D. კასრი და კასრიკი რაღაც სახლი თუ საწოლი რამ. რომანოზ ახლის ნეტაფრ.: „იყო მუნ კასრები, საჭდომელები და ქორები, ვითარცა მიიწია იდგილსა მის“ E.

რ. სახლი.

კახრი საწყავი არს ერთი, რომელი შთაიტევს რვას ღოჭსა ZA.

რვა ღოჭი ერთი კასრია CaqD.

რ. საწყავლი.

კახრი ჭურჭელი არს ხისა სმ. წყემსო ZA.

მწყემსის ჭურჭელი CaqD. ჭრჭა ტყია E.

რ. ღორაკი.

კასრიკისო ნისიმე: „დადგი კარსა ზეჲ. კასრიკისა თვისისა და განძარკისა. მოსელი“ E.

კახხიტირიონი (კასტირიონი Z) (4, 10 ზაქარ.) ქვა კალისა ZAB

(ზაქარ. 4, 10) ქვა კალის კლდისო, ლათინურსა და სომხურში ეწერა ღ. ბერძულში (+ ეწერა Cq) (+ ქვა სუბუქიო, რომელსა წყალი კ. დაიძირავს Cq) C.

ნ. კლდე.

კასტორი ესე არს ძვირფასი გარ. ღასაფარებელი (გარღასაფარები B) სამკაულთა ზედა ZAB.

კასტორი არს ძვირფასი ზედ გარღასაფარებელი ნაკერი ჭელთა ანუ რიღეთა ზედა, ანუ რასაცა სამკულთა, ვიდრე შესხმადმდე CD. მხოთაჲ-ფუნი ან ზედ ღასაფარავი რამ არის ნაკერი, ან სტაჲრა, ან მოქელლი E.

კატა (ოთხე.) ფრანგულია, ქართულად ციცა ჰქვიან ZA.

სხვათა ენაჲ, ქართულად ციცა ჰქვიან B. (ოთხე.) CDE.

ნ. ჭეკატა.

კატაზანი (+ ვეფხის-ტყ. Z) მატყუარი თუ სატყუარი ZA.

ტყუილი თუ სატყუარი B. ტყ(ფ)ილი, გინა სატყუ(ფ)არი CD კატაზანზე დიდი ცილები იყო და წიწმე გარჩევით ვერცად ენახე. მრავალ

¹ Ca-სა და Cq-ში წყაროს დასაზღვრება („ნისიმეს ნეტაფრასი“) გადახაზულია. ² მოცემად (კომენი I, გვ. 203, 14) იკითხება: „კასრი“. ³ წყაროს დასაზღვრება Cq წესებში გადახაზულია. ⁴ ამ წესებაში ეს დამატებითი განმარტება გადახაზულია.

წიგნია, რომელთა არც სახელი მას-
მოღეს. მთელთ მოურავმან მო-
გუილხრა, მთის კაცო ტყუილს უწო-
დენო. ამას „ვეფხისტყაოსანიც“ მიჰ-
გებს: „ჩემნი მკერტელნი კვირობ-
დენ, მართალ არს არ კატაბანი.“ მაგ-
რამ „ქართლის ცხოვრებაში“ სწერია,
კეისარმან ბაგრატ მეფეს კატაბანი
გამოატანაო. ეგება მატყუარი გამოა-
ტანაო, დასაწერებლად არ დამიწერია,
თქვენც იმით E.

კატაბარდა (ბალ.) ZABCDE.
კატადუბოსანი რომელი-ესე კმობს
ჩვენ შორის ღამე და ღღე ZA.

ღვთისმეტყველი: „კატადუ-
ბოსანი, რომელინ ესე კმობს ჩვენ
შორის ღამე და ღღე“ BCb.

ნ. კატუბოსანი.

კატალავტი დრაპკანთ გამცე-
ლელი კერამთა ზედა ZAB.

კატალავტი არს გამცელელი დრაპკ-
ნისა წვლილს თეთრზე(დ) CD.

კატალავტი ფრანგულად საქანელი
ცათანი ZA.

საქანელი ცათანი ფრანგულად B.
ზედაზედ სეტყვის დაცემათ(ა) სახე-
ლია C. 45 ფსალმუნის თარგ-
მან ში, ათანასეს თარგმა-
ნი: „ხოლო კმად საქანელთად და
უფროსად კმად კატალავთა ზედასა-
ზედა დაცემას სეტყვისისა სახელ-
სდგეს“, სეტყვის ცემა მგონია D¹.

შდრ. კატარავტი, კატრავტი.

კატალია ძვირის კსენება ZAB.

რომელ არს ძვირის კსენება C

კატამეთეჰსიან (კავშ.შ) ელლენუ-
რად, რომელ არს მეგრ თა-

ნა მექონებით Z.

(კავშ.შ) რომელ არს მეგრ თანა
მექონებით, ელლენური Aa. რომელ
არს მეგრ თანა მექონებით AbB.

ნ. მიზეზოვანი, წარმოი, წარ-
მონა.

[კატაბელტ ნ. პელტ].

კატაპიტნა (ბალ.) ZABCDE.

კატარა ფრანგულად სურდოს
კათარო ჰქვიან და წამალი
რამ არის, ქართულად კატ-
რა სწერია, ცხვირს ცხებულსა
სიმყარალს სუნი აღარ ეყნოსე-
ბა. ფრანგულად სურდოს კა-
თარო ჰქვიან, არ ვიცით ეს
არის, თუ სხვა Z.

ფრანგულად სურდოს კათარო
ჰქვიან; და წამალი რამ არის, ქართუ-
ლად კატარა. ცხვირს ცხებულსა სიმყ-
არალს სუნი აღარ ეყნოსება (+
არამც ისევ იყოს Ab²) A. (+ სვიმონ
ალაბელი Cb³) ფრანგულად სურდოს
კათარო ჰქვიან და წამალი რამ არს,
ქართულად კატარა (კატარია Cb).
ცხვირ(ს) ცხებულსა სუნი არღოა
ეყნოსება, მაგრამ ისევ მგონია BCb.
კატარია რაჟალია, ცხვირთა რა იცხო,
სიმყარალე აღარ მიედინების (მოედო-
ნება D) CaqD⁵. სვიმონ ალაბელს
ფეჟი იუყროლდა და ვერაინ მიიბ-
ლის, რომელთა არა იცხიან ცხვირთა
კატარია⁶

კატარავტი (+ ნ, 63 მამათ-ცხ.⁶
ZAa) კატალავტი ZAB.

კატარი (ზე) ცუდი ფიჭვი ZA
(ზე) BCDE.

კატარავკატი (+ 29, 26 იერემ.

¹ Cq-ში წყაროს დასახელება და მოწმობა გაუგებარეა. ² აღებულია იოანე პეტ-
როსი თარგმანებიდან, თავი 30 (II წიგ. გვ. 60, 5) ³ A-ში გადმოხუთლია ეს და-
მატებული სიტყვები. ⁴ Cb-ში ეს დამატებული სიტყვები გადმოხუთლია ⁵ Cc-ში
ეს განმარტება გადმოხუთლია. ⁶ შდრ. A—1105: 153 v, a 30 (კატარია)

ZAa) მღვიმესავით შესაწყევლე-
ველი ZAB

შესაწყვდომელია მღვიმესავით Cb
ნ. სინოხი.

კატარღა ნავი(ა) საბრძოლელი
ZA.

საბრძოლელი ნავი B მოდელი
კატარღა CD განუმარტავია E
ნ ნავი.

კატასი ტრაპეზის საბურავი ტი-
პი ZAB.

კატასი არს ტალღ მართლად მოქსო-
ვილი, უკერძელი, ზომა ტრაპეზისა,
გარდასახურავი CD. ტილოა უკერავად
მოკსოვილი, ტრაპეზის ზომა მთე-
ლი E.

კატასკევი (I კავშილი) დაკაზმა ალ-
მოაჩენელთა, რომელ არს
თხზვა და მუშაობა (შემკობა
ZA) სიტყვათა ZAB

რომელ არს დაკაზმ(ე)ა აღმოსაჩე-
ველთა CDE.

კატასტეოსი რეფერენდარი ZAP.
Ch

რეფერენდარი.

კატატირიფა ნ ტირიფი.

კატევეთაა სწორე ZABCD

სხვა კათილ. „მეტრეცა ოდეს
აქმეთაა უკვე გვენებოს დანიშნაა
კატევეთაა და ევეთისებრ დაე-
ნიშნაეთ კაცი, ხარი, ცხენი სოლო
ოდეს კერძოდ რაიმე საქმეთაა ანუ
აქმეთა ძალით. რომელ იყოს გენ-
ქისა მიერ, დანიშნაეთ, ვითარ უკუ-
თუ ვთქვათ სოკრატე, გინათუ კერძო-
პითაგანსა რასამე მისსა დაეინიშნე-
დეთ, ვითარ კელსა ანუ თვალსა ანუ
გარემოსთა მისთავანსა, ვითარ სახლ-

სა ახლ წიგნაა ან უკვე ოდეს
ვთქვათ, თუკი ჩემთელ საქმეთა
ვითაჲს მათსა ანუ ვითარ ვითარ
ნიშნაა ეს, და უკეთ ნიშნაა სო-
ლოკი ევდოკიონ კატასი. ზე-
მესა D

ნ კათევეთა.

კატევერმატის (კატე E) (-
კავშირ ZABCb) არევა ZABCD

(23 კავშირ) ამით რომელი
კატევერმატის მსოფიო DE

კატეტიანი ზომელ არს მზის-
ბითა ZA.

ომელ არს მიხეზობილი B

ნ მიხეზოვანი, წაოზი, წა-
მონა.

კატევისუმელი ეკლესიაში მალე
დღდათ სადგომი ZAB

(+ კატევისუმელი Ca) ლ.
ეკლესიათა Cb) ზომა დე-
დგომსა (რასადგომელთა Ca) D
ან CD

კატის-ყურძენა (ბალ.) ZABCDE

კატის-ძუძუ (ბალ.) ZABCDE

კატილორია წიგნი არს მათელ
გზა და ეზო არს ყოველ
ხედათა და სიტყვათა ანუ
საუთხოთა (კატილორია
A) მოძალი ZA

არსოვტელსა წიგნი ანუ
კატილორია არს ყოველ
და სიტყვათა საფიქროთა
მართ B არისტოტელსა წიგნი
კატინ-გზათ და წიგნი
ლია მისათ სიტყვათა
ყოფათა Cb არისტოტელსა წიგნი
CaqD განუმარტავია E

კატკატო (ბალ.) შინაური მსუქანი

¹ აღებულია იოანე პეტრიწის] თარგმანებიდან, თავი 1 (II წიგ., 33-10, 26)

² იფულისებება იოანე პეტრიწის თარგმანება (II წიგ. 64, 33) ³ აღებულია იოანე
პეტრიწის თარგმანებიდან, თავი 30 (წიგ II, 33-80, 5)

ZAB

- მსუქანა C. კარაბაღი: „ანუ წყალი
კატატოსი“ D.
კატონზიანა რაცაღა (რაცაღ AD)
ფერია ფერთაგან(ი) ZACD
(კეფშ.) რაცაღა ფერია ფერთაგან B.
კატრატი კატარატი, კატა-
ლათი ერთია ZAB.
მამათ-ცხ. Cb¹.
კატუნი (ოთხფ.) ველური კატა
ZABCDE.
კატუზოსანი კატადუზოსანი ZA
ნ. კატადუზოსანი.
კატუჯარი ცხენის სირაჯა ZAB
ცხენის დარღვევა Cab. განუშარტავი
CqDE
ნ. სირაჯა.
კაფა (+ 3 მეფ. 5, 6 ZA) ხეთ
გარდაცვეთა ZAB.
დაკაფა CD. განუშარტავი E.
6. განვცდდი, განკაფა, დაკაფა,
ვცდდი, წარკაფა.
კაფია სიტყვის გამოჩინება ZAB
Cab.
განუშარტავი CqDE.
კაშკაში ამო სიცილი ZABCDE.
ნ. სიცილი.
კაშხალი ჩხნდე ZABCD.
ნ. ჩხნდე.
კაჩა მუკლის ძირის საღრეკი ZA.
მუკლ. ს ძირი საღრეკი B. მუკლის
ძირი C. განუშარტავი CqDE.
კაჩალო (კაჩალო და კაჩო D)
კორცის საკიდარი კაბიანი ZA
კაბიანი საკიდარი კორცთა B. კა-
CD განუშარტავი E
შღრ. კრჩხა.
კაჩარა მხალი ჯირი

კოთ Z.

- მხალი ძირით ძარღვივით AB კაჩხ
ლის ძირს ზა. შიგ. მატყლოვით (მა-
ტყლოსით Cb) ეწება Cab.
კაჩო კაჩალო ZAB
კაბიან- ხე ჭორცო ფაფაიან-
ლა Cb.
კაცადი (+ 12, 1 კ ZA)
თითოეული კაცი ZAB
კაცა Cab
კაცა (+ 12, 1 კ ZA)
კაცა ხუდღი E
კაცი დაბ. ღ
კაცი
კაცი შეშა-
და ზა სი-
მთაბერკითა მიმნ-
ზოვალ
კაცი
კაცი
კომელ არს შა-
დგდაკაცი
კაცი სამჯესა ღიაცი მიე-
ეწოთებო მამაცსა

წლით ათხუთმეტამდე ვაჟსა — ნინველი და ქალსა — ნინველა; ათხუთმეტის წლით- (გან) ვიდრე ოცამდე ვაჟსა ყრმა და ქალსა ყრმაჲ; ოცის წლითგან (ოციდაჲ A) ვიდრე ოცდ(ა)ათამდე, ვაჟსა — ჰაბუკი და ქალსა — ჰაბუკა და შემდგომად სრული კაცი, ვიდრე ორმოცდაათამდე და შემდგომად(ად) ეწოდების ვაჟსა მოხუცებულთ და ქალსა მოხუცებულთ, და შემდგომად ვაჟსა — ბერი და ქალსა — ბებერი, რომელ არს მამაბერი და დედაბერი, ხოლო შემდგომად მიხრწნილი ეწოდების, და წვერ-თეთროსანსა ჰარმადი და მკცოვანი ეწოდების (+ 2, 15 დაბად. ZAA) ZA.

კაცი დაბადა ღმერთმან ხატებისა და მსგავსებისაებრ თვისისა, ნივთებითა მიერ გორცნი შემზადა, სულისა გონიერისა და სიტყვიერისა შთაბერვისა მიმნიჭებულმან მისმან, რომელსა საღთო ხატებად ვიტყვით, რამეთუ ხატებისაებრობა, ვითარმედ გონიერებასა და თანამფლობელობასა ცხად-ჰყოფს. ხოლო ხატება ღთისა არს მოქმედება, სიბრძნე და სიყვარული, რომელსა შორის წმიდა სამება გამოისახვის: მოქმედობა—მამა, სიბრძნე—ძე და სიყვარული—სული წმიდა. ესე არს ხატება ღთისა კაცთა შორის. ხოლო კაცი ეწოდების ყოველთავე ზოგად. ესე კაცი განიყოფის მამად, ცად და დიაცად, რომელ არს მამაკაცი და დედაკაცი, რა-

მეთუ რა მამაცა მიეხოთს დიაცა ეწოდების მამაცა ჰმარი და დიაცა ცოლი, ხოლო შობილსა მათსა შეიღოს; შეიღოსა მამალსა—ძე და დედალსა—სრული, რომელთა სიბერემდე ძესა ვაჟი და ასულსა ქალი ეწოდებთ; ვიდრე ხუთ წლამდე ვაჟსა ჩჩვილი და ქალსა ჩჩვილა ეწოდების; ხუთის წლით ვიდრე ათ წლამდე ვაჟსა—უსუარა, ხოლო ქალსა—უსუარა; ათის წლით ათხუთმეტამდე ვაჟსა — ნინველი და ქალსა — ნინველა, რომელ არიან ყრმა და ყრმაჲ; და ათხუთმეტისა ვიდრე ოცდამდე ვაჟსა — ჰაბუკი და ქალსა — ჰაბუკა; და შემდგომად — სრული კაცი ვიდრე ორმოცდაათამდე; და შემდგომად ეწოდების კაცსა მოხუცებულთ და ქალსა — მოხუცებულთა; და შემდგომად კაცსა — ბერი და ქალსა — ბებერი, რომელ არს მამაბერი და დედაბერი; ხოლო შემდგომად მისსა მიხრწნილი ეწოდების; წვერთეთროსანსა ჰარმადი და მკცოვანი ეწოდების B. დაბადა ღმერთმან კაც თვისითა ქელითა ხატებისაებრ და მსგავსებისაებრ თვისისა, ქვეყნისაჲს უკვე გორცნი შემზადნა სულსა სიტყვიერისა და გონიერისა შთაბერვისა თვისისა მიერ მიმნიჭებულმან მისმან, რომელსა-იგი საღთოდ ხატებად ვიტყვით. და რამეთუ ხატებისაებრ (ხატებისაებრობა Cb) ვითარმედ გონიერებასა (გონიერობასა Cb) და თანამფლობელობასა ცხად-ჰყოფს (+ ხატება ღთისა არს მოქმედება, სიბრძნე და სიყვარული, რომელსა შორის წმიდა სამება გამოისახვის: მოქმედობა—მამა, სიბრძნე—ძე და სიყვარული—სული წმიდა. ესე არს ხატება ღთისა კაცთა შორის Cb), ხოლო

¹ აღებულია იოანე დამასკელის „გარდამოცემის“ 25-ე თავიდან.

მსგავსებისაგანობა ძალისაგანობა მსგავსებასა სათნოებისა საჭმარ არს ცნობა(დ), ვითარმედ კაცი უსულოთაჲ ეზიარება და ბრუტყვითა ცხოვრებისა ზიარ არს (+ და Cb) სიტყვიერთა თანა მონაწილე არს გონებითა (გონიერებთა Cb), რამეთუ ეზიარების უსულოთა უკვე სხეულოანებითა და ოთხთა კვეთიარვან შეზავებულობითა, ხოლო ნერგთა ამითაჲ და მოზარდობითა და აღორძინებადობითა და თესლოვანებითა, ესე იგი არს მშობელობითთა ძალითა, ხოლო პირუტყვთა ამით შინაჲ ვიდრემე, ხოლო უფროსლა წადიერებითთა, ესე იგი არს გულისწყრომა, გულისთქმა და მგრძნობელობითისა მიმართებისა მოძრაობისა, რამეთუ კბილი და ძვალნი ეზიარებიან ქვათა, ფ(რ)ჩილინი — ნერგსა და თმანი — ბალახსა (15, 16 ითვან დამასკელის წიგნში სივრცით პოოთი).¹ ხოლო კაცი ეწოდების ყოველსა კაცსა, ხოლო განიყოფების (+ მამაკაცად და დედაცად, რომელ არს Cb) მამაკაცად და დედაცად რამეთუ რა მამაკაცი და დედაცად შეუღლდნენ, ეწოდების მამაკაცსა—ქმარი, ხოლო დედაცასა—ცოლი და შობილსა მათსა—შვილი, მიერე იყოს, გინა დიდი; ხოლო შეილსა მცირესა ვიდრე. ხუთ წლამდე ეწოდების ჩხვილი; ხოლო უკეთუ შეილი მამალი იყოს,—წულა, უკეთუ დედალი იყოს, ეწოდების ისული, ხოლო ხუთთა წელთა შემდგომად ეწოდების ორთავე ერთბამად ასაყთათა წლამდე უსუარი; ხოლო განყოფილებით მცირის ჩხვილითგან ვიდრე ბერამდე ძესა—ვაჟი და ასულსა ქალი ეწოდების. ვაჟი ათისა წლითგან ვიდრე ათხუთმეტად(დ)მდე ეწოდების ვაჟსა ყრმა, ქალსა—ყრმამა, ათხუთმეტადამ ოცდაათამდე

დეცასა ეწოდების ჰაბუკა, ხოლო ქალსა—ჰაბუკა; შემდგომად სრული კაცი, ვიდრე ორმოცდაათამდე; შემდგომად ეწოდების მოხუცებულა და მოხუცებულობისა შემდგომად ვაჟსა ეწოდების ბერი და ქალსა ბებერი (+ რომელსა ეწოდების მამაბერი და დედაბერი Cb), ხოლო შემდგომად მისა, უკეთუ იცოცხლა, მიხრწნილი ეწოდების. რა წვერთა და თმათა თეთრი გამოერითს, ეწოდების ჰარმადი და მკცოვანი, ხოლო ცუდსა ყრმასა ლაწირაგი Cb. დაბადა ღმერთმან კაცი თ(ა)ვისთა ქელთა ხატებისაგან და მსგავსებისაგან (მგზავსებისაგან E) თვისისა, ქვეყანისაგან უკვე ქარცნი შემადნა, სულსა სიტყუერისა და გონიერისა შთაბერვისა თვისისა მურ მიმნიჭებელმან მისმან, რომელსა იგი საღმთოდ ხატებად ეიტყვოთ. და რამეთუ ხატებისაგანობა ვითარმე გონიერებასა და თანამფლობელობასა ცხად-ყოფს, ხოლო მგზავსებისაგანობა (მგზავსებისაგანობა Cq) ძალისაგანობა მსგავსებასა (მგზავსებასა DE) სათნოებისა. საჭმარ არს ცნობა(დ), ვითარმედ კაცი უსულოთაჲ (უსულოთაჲ E) ეზიარების და პირუტყვთა ცხოვრებისა ზიარ არს და სიტყვიერთა თანამონაწილე არს გონიერებითა (გონებთა CqD), რამეთუ ეზიარების უსულოთა უკვე სხეულოვანობითა (სხეულოანებითა CqD) და ოთხთა ნივთთაგან შეზავებულობითა, ხოლო ნერგთა ამითაჲ და მოზარდობითთა და აღორძინებადობითთა და თესლოვანებითთა, ესე იგი არს მშობელობითთა ძალითა. ხოლო პირუტყვთა ამით შინაჲ ვიდრემე, ხოლო უფროსლა წადიერებითთა, ესე იგი არს გულისწყრომა, გულისთქმა და მგრძნობელობითისა მიმართებისა

¹ „სივრცით“ 25-ე თავია იქ აღებული.

ნ. იკბინებოდა, მკბენარი, ნაკბენი.

კბილი (4, 2 ქება) პილოთა, ღორთა და მისთანათა ღიღთა კბილთა ეწოდებოდა ღოჯი და ღორის(ა) კბილთა, ღოჯის სალესავთა — გორანგო, ღომისა და მკეცთა ღიღთა კბილთა — შუანი და სხვათა ყოველთასა — კბილი ZA.

(4, 2 ქება) პილოთა, ღორთა და მისთანათა ღიღთა კბილთა ღოჯი ეწოდება, ღორის კბილთა, ღოჯის სალესავთა — გორანგო, ღომთა და მკეცთა ღიღთა კბილთა — შუანი და სხვათა ყოველთა — კბილი B. განუმარტავია CDE.

ნ. ცხენის-კბილა.

კბილს ქუეშ თქმა (კბილს ქუეშ თქმა ZA, კბილს ქუეშე თქმა C, კბილს ქვეშე თქმა D) ჩუმაღ თქმა ZA.

დაბლა(დ) თქმა(ა) BCD.

კბინ ნ. კბენა.

კბოდე (5, 13 მარკ.) ზღვისა და წყლის პირი კლდოვან-ფლატ(ო)იანი ჩაუვალი ZAB.

კბოდე არს წყლის პირი კლდოვანი, ძნელად შთისავალი და ჩაუ(ვ)ალი CD კბოდე არს წყლის პირი კლდოვანი E.

ნ. კლდე, ქვა.

კდ კვალად ქარაგმით ასრე ითქმის ZA.

კვალად ქარაგმით ითქმის B.

კდმა (2, 15 რუთი) შიში გმობის მოლოდინისა ზედა ZA.

კდმა არს შიში გმობის(ა) მოლოდინისა ზედა BCDE.

ნ. გდემ, გდემს, ვკდემ.

მკდემელი, საკდემელი. შეიკდინა.

შემოიკდინა.

კდმუღება ნ. შიში.

კდმა ნ. კდმა.

კდნ ნ. მკდნარი.

კედარი (+ 119, 5 ფსალმ. ZA)

ბნელი საკმუნავი ZABC.

ბნელი DE.

კედელთ-მღეწელობა (კედელთ-მღეწელობა Cb) პარვით კედლის შეთხრა ZAB.

ესე პარვა არს, კედლის შეთხრა ანუ განტეხი Cb.

კედელი (20, 7 ისო) ნაგები, ნაშენები ZA.

ნაგები B. განუმარტავია CDE.

ნ. კედლის ფალანგი (ჩათრთან), ყორე.

კედელი მიდრეგილი 61, 4 ფსალმ. ZAA.

კედი საკუთხი ქვა ZABCD.

კედლის ფალანგი ნ. ჩათრი.

კეშანი ზრუნვით სენი შეედვას ZAB.

კეშანი არს ზრუნვა დიდი სენად შეცვალბული (შეცვლილი D) CD: ზრუნვა დიდი E.

კევი ესე არს ხეთაგან გამოწადენი ნოტიო რამე საცოხნელი ფიცივითა ZA.

ესე არს ხეებთაგან გამოწადენი ნოტიო რამე საცოხნელი B. განუმარტავია CDE.

ნ. მკურის-კევი.

კევი სალენავი ფიცარი ZABCb. განუმარტავია CaDE

კეთება ნ. გააკეთა, 'გაკეთებ'; შდრ. კეთილი.

კეთილი (+ 12. 33 მათე ZA) ესე კეთილი (+ უკვე B) არს ნაწილი კეთილობისა, ხოლო კეთილობა—ტბა რამე უკიდო, ხოლო

სიკეთე არს წინაბჭე და ეზო კეთილობისა (+ კეთილი ნათელი არს გონიერი, დამსკელის გარდაცემა 65 B) ZAB.

სიკეთე უკვე არს წინაბჭე და ეზო კეთილობისა (+ გრცლად დიდობისის მერვეს თავში იძიე! E) CDE.

ნ. იკეთილა, იკეთილენება, იკეთილენებოს, ნაკეთვარი, ნაკეთილარი, ნასიკეთვარი, საკეთილო, სიკეთე, უკეთესი, უკეთური (სულელ¹ თანაც). შდრ. კეთ.

კეთილმშღეობა (+ 3, 8 გამოსლ. Ab) არს სიწირფოებით თავსდება, ხოლო ბოროტი (ი) მძლეობა — მზაკვარებით და სივერაგით წინააღდგომა (+ რომელსა ნამეტნავ სიბრძნედ უწოდებენ CDE) ZABCDE².

კეთილობა კეთილთან ნახე ZAB. კეთრი არს კორცთა გათეთრება და ქერტლი ZA.

განუმარტავა BE. კორცთ გათეთრება CD.

[კეთროვანება ნ. სვრინგება].

კეთროვანი (კეთროანი B) (+ 8, 2 მათე ZA) კეთრიანი ZAB.

[კეთროვნება ნ. სვრინგება].

კეისარი (+ 2, 1 ლუკა ZAa) (3)რომის მეფე ZAB.

კეიტონი სამშობიერო სახლი ZAB.

(+ კეიტონი Cab) მას სახლს ეწოდების, სადა დედანი შვილთა შობენ C. სახლსა მას ეწოდების, სადა დედანი შვილსა შობენ D. ესე არს სახლი, სადა შობენ დედანი შვილსა E.

ნ. სახლი.

კეკა დაკეკა, თიგის ღაფენი ZABC.

თიგის ღაფენი(ა) DE.

კეკელა ღამაზობის მოყვარ. ZAB.

კეთილსავეთ (კეთილვეთ D) კა CD. განუმარტავა E.

ნ. ღამაზი; შდრ. კეკლუცი.

კეკიამ (კეკია Cq) ქარია ერთი ZABCab.

იოანე დამისკელის ღვთისმეტყველებაში: „ხოლო ქრისტიანნი აღმოსავლეთ შვედ სწავლულად კეკია“ Cq.

ნ. ქარი.

კეკლუცი ღამაზთან ნახე ZA.

ღამაზივით BCa. განუმარტავა Cbq

ნ. ღამაზი; შდრ. კეკელა.

[კელ ნ. აკლება 1, აკლებინა, იკლო, კლება, მიკლნი (მალბრითთან), მოკლება, მოკლვე, ნაკლები, ნაკრული; შდრ. კლება]

კელა (მწერ.) ZABCDE.

კელავერი მუცლის კორცია ZAB

მუცელი, საპარ(ს)იგის რომ უკმობენ C. მუცლის ცმელი D. განუმარტავა E.

კელამი ZABCDE.

‘კელამიდა (თევზ.)’ D.

კელამტარი სასანთლე, ხოლო აქ დიდს სანთელსა უკმობენ ტყუ(ვ)ილად ZA.

სასანთლე, აქ დიდს სანთელს უკმობენ B. სასანთლედა ილწურით, ხოლო არს სანთელი დიდი Cb. სასანთლე CaqD. განუმარტავა E.

¹ შდრ. S—1463: 63 v, a 40. იგულისხმება იოანე პეტრიწის თარგმანება, თავი 8 (წიგნი II, 33, 31). ² D-ში ეს სიტყვა განმარტებით „კეთილ“-თანაა შეტანილი „იგულისხმება „გარდამოცემის“ 21-ე თავი (S—1463, 67 r b).

ქენჭიჩოხნობა: პოსტაქტოზი, C-ფაზის
თან სუქროზი, F

ՀԱՅ. ԼՂԻՈՒ (Ե. խց.)

დაოდებთქმით! ანუ რა უნებოთ
მომართო, რომელია ეს უნებოთ
თანა) უნებოთ, სხვა წესი, ან უნებო
უნებოთ, რომელია ეს უნებო
(+ უნებოთ - რა, ეს უნებოთ
Café Café) (ეს უნებოთ) უნებო
რომ, რომელია ეს უნებო; ან უნებო
რომ — უნებოთ ძველად, ეს უნებო
ტოროს მომართ, რომელია ეს უნებო
ეს უნებოთ, უნებოთ, დაოდებთქმით
მის უნებოთ: სხვა წესი, ან უნებო
ეს უნებოთ: სხვა წესი, ან უნებო

კონტრაქტ ღირსი მგზავნისა მ.

კენჭერი (18, 18 სექმე) ეპი მეთ-
სა, გინა ქალაქი (+ ერთი Z) Z.A.
(18, 18 სექმე BCa) ეპი მეთსა
B.A.

კენჭები (მამათ-ცხ.) კრიალესონო
ZAB.

5. *Chlorophyll*.

კონტაქტის პერსონა: ZARC
განკარგება: DI

5. *Ans.*

კუთხე (ბაღ.) კომპოზიტო რომ
თავს არ დაიხვევს ZA.

၂. ဘေးအန္တရာယ် ကြိုတင်ကာကွယ်ရန်

12. $\frac{1}{2} \log 2$

ԸՆԴՀԱՆՈՒՄ ԵՐԱՅԻՄ ՀԵՊԻՏԱՆԻԶ

ნ. ლომბოზიძე.

ქერა მუგუზის თავის საღებო
ZAB.

მეკუზლის თავის დასადგებელა Cb.

(3) 3000; 30000 430
43000 ZA.

[illegible]

ԻՎԱՆ ԲԱՆԻՍԵԱՆ

CDF

6. *variegata*

പ്രകാശം (സംസ്കൃതം) പ്രകാശം

gen abg. 1 DE.

1. *Journal of the American Medical Association*, 1997; 278: 1019-1024.

კერძო ბიზნესი ღირსა

ბ) კ) CD.

$$u^{\frac{1}{2}} r^{\frac{1}{2}} \in \mathbb{R}^+$$

[ფურც. 6. კრებ. 1]

4563a 323362, ZABC

தமிழ்நாடு அரசு
தமிழ்நாடு அரசு D1.

ნ. განმკარგველი, შიკერება, მკერვალი, მუაყერე, მუუყერე. საყერავი, შეყერვა, შემოყერება. შეუყერა, ხალასად ნაყერი.

კერვა (24 ნემსით¹) თესლოა ადგილსა ეწოდებრს (ეწოდება B) ცხოველისასა ZAB.

(+ 24 ნემსით¹ Cb) კერვად ეწოდებრს თესლოა ადგილსა ცხოველისასა (დგდაკისასა Cb), სადა დადგება C. კერვად ეწოდებრს თესლოა ადგილსა (+ ცხოველისასა D) DE.

სერთ ნ. კრთომა].

კერკეტონი (+ ესენი არიან B) კაცნი ღამის მცველნი, ბოროტად მავალთა შემპყრობელნი ZAB.

ესენი არიან კაცნი ღამის მცველნი, რათა ბოროტად მავალი შეიპყრან CD. კერკეტონი არიან კაცნი ღამეთა მცველნი, რათა ბოროტად მოქმედნი არა უტეონ E.

კერკი (კერკი და ბაი CDE) კაკაუ. ბაი(ა)სთან ნახე ZA.

ბაისთან ნახე, კაკაუ B. ღთისმეტყველო ამათ ბილვზად (ბილად D) ახსენებს და არ(ა) ვიცი, რა ბილნი არიან (+ კერკი თბილის ოდენია, ინდოურს ნიგოზსა ჰგავს და ბაი არ ვიცი Cb) CD. ესენი ორნივე ბილად სწერია გრიგოლი ღთისმეტყველთა, და რა ბილია, არ ვიცი E.

კერმა (+ 2, 15 თიანე ZA) წვრილი თეთრი ZA.

წვლილი თეთრი B. კერმა არს წვლილი თეთრი, რომელსა ფოლის მაგიერ(ად) ჰყიდიან, ხოლო (და D) მეკერმე არს, რომელი მას მრავალსა შეიკრებს, რათა დრამან(ნი) მოიცვალოს, ანუ მარჩილი და სხვა რაივე CD. წვლილი თეთრი, და მე-

კერმა -- წვლილის თეთრის მკონებულო, რათა უდიდესი ანუ დრამანი განცვლით დაწვლილოს E.

ნ. მეკერმე.

კერმი (+ 10, 11 ესაია ZAA) აჩრდილი არსებისა (ბრონოსა BCD) ZABCD.

კეროვანი სავილი სანთელი ZABC.

დიდი სანთელი DE.

კერპი (+ 10, 11 ესაია ZAA) აჩრდილი არსებისა, გინა წარმართ(თ) ცრუ ღთი, გინა ტელით ქმნილი ZA.

აჩრდილი არსებისა B. აჩრდილი არსებისა. კერპი ეწოდების ტელით ქმნულსა ხატსა, ღთად საგონებელსა, კვალად რასაც(ა) სხვათა ნაცვლად ღთისად თაყვანსა-სცემდენ. კერპად ითქმის აჩრდილი არსებისა C. (+ კერპი D), რომელ არს აჩრდილი არსებისა DE

ნ. დასიაკერპი, იდოლია, ნაკერპალი.

კერპი (31, 19 დაბად.) კელით ქმნილი B. კელით ქმნული ღთი Cb. განუმარტავია CagDE.

კერპის თაყვანისმცემელი (კერპის თაყვანისმცემელი ZCq) რომელი წარმართთა მომადლებისათვის იჩემებდეს, რამეთუ არა მსახურებს, არამედ თაყვანისცემს ZA.

იგი არს კერპთ მთაყვანებელი, რომელი წარმართთა მომადლებისათვის იჩემებს, რამეთუ არა მსახურებს, არამედ თაყვანისცემს B. (+ კერპის თაყვანისმცემელი Cb) იგი არს, რომელი წარმართთა მომადლებისათვის იჩემებდეს, რამეთუ არა მსახურებს, არამედ თაყვანისცემს C.

¹ ნემსით¹ ემესელი, გვ. 116, 16.

კერპმსახური (+ 1 კორინთ. 6, 9 ZAa) ესე იგი არს, ყოვლითა სულთა და გულითა მონებდეს (**მონობდეს AB**) **ZAB**.

ესე იგი არს, რომელი ყოვლითა სულთა მონობდეს (**მონებდეს Cb**) **C**.
სერტ ნ. მოკერტა, შეეკერტნეს, შეეკერტება.

კერტი ძუძუს თავი(a) ZABCbq.

ძუძუსთავი არის **Ca**. ძუძუსთავსა ჰვავს (ნათლისდების საკითხავი, იოვანე ტაბია ქალაქის ებისკოპოსის თქმული) **D**. იუძუს თავი რამც იყოს; ნათლისდების საკითხავი. **იუ ტობია ქალაქის ეპისკოპოსის თქმული:** „რამეთუ კვალად უქორწინებელმა სანათლობა შეორედ გეშენა და ახალშობილთა ამათ კერტი იგი გონიერებისა მოგვეცა, რომელ არს სული წმიდა ჩვენ მარადის სიწმიდისათა მას სძესა დაუწავიდელად ესეამთ“ **E**.

კერშილობა ნადირთ მაკინტლობა ZAB.

ნადირთ მაკინტობა **CD**. ნადირთ აღრევა **E**.

ნ. კურაობა.

კერძი (+ 12, 14 იერემ.¹ ZAa) წოლი, თუ არშივი **ZAB**.
არშივი **CD**.

ნ. საკერძო.

კერძო (+ 1, 9 დაბად. ZAa) (+ კერძო B) ეწოდების ნიეთთა და აგებულებათა და თითო სახეობათა არსებათასა და მისთანათა ნაკვეთებსა, ხოლო ყოველთა მათ ყოველთაგან ერთად შემოკრებულთა სოფელთა **ZAB**.
(+ ნახევარი **D**). **კერძო ეწო-**

დების ნიეთთა და აგებულებათა (აგებულობათი **Cb**) და თითო სახეობათა არსებათასა, ხოლო ყოველთა მათ ყოველ(თა)გან ერთად შემოკრებულთა სოფელთა. (+ **კერძო ეწოდების ნაწილსა რასამე, ვინა ნახევრად სოქმელსა, ვინა პერქა C** **CD**).

ნ. განკერძობა, ექვეყნება წილკერძო.

კერძო ვარი (+ 66, 20 ესაია ZA) ჯორი ZAB.

სერძოდმერთი ნ. იროელ.

კესი ხომალდის აფრის გასაბამ-ლატანი ZAB.

საყვავე **Cb**.

სესი ნ. წამი

კესტორი კასტორის მნე ZABCb მოკვლე რამ არის **CaqD**. სკელ რამ არი: „პატრივითა კესტორობის შემჯული“... **E**.

კეტი მომცრო აზარმაცი ZA.

სხვილი რამ ჯოხივით **B** გრ-მარტავია **CDE**.

კეფა (კეფა, კემბა D, კეფა და კემბა E) კემბა, თავის უკანა კერძი (კერძო C) ZABC.

განუმარტავია **D**. თავისა **E**.

კეფა კმელი ხის ქერქი ZACDE კმელი ქერქი ხეთა **B**.

კეფა და კემბა კეფა, კემბა ნ. კეფა

კეფალოზი (კეფალოზი CDE) (თევზ.) ZABCDE.

კეფანო საკმელთ თავს სახურავი ZA.

საკმელთ სახურავი **B**. საკმლის სახურავი **CDE**.

კეფი (კეფი და კაპატონი Cab)

¹ დასახელებულ წყაროში: „განვიკერძე“.

(36, 23 იერემ.) კაბადონთან ნახე
ZA.

(36, 23 იერემ.) ესე კე ფი მრთე-
ლი ფურცელი არს წერილისა, ბოლო
კაბადონი ცალი გვერდი ფურ-
ცლისა B. (36, 23 იერემ.) წიგნის
ფურცელი(ა) Cab. (იერემ. 36, 23)
კაბატონი, წიგნის ფურცელი Cq.

კეში რბილი რამ გამაგრებული
უკმ(ა)რად ZAB.

კეში არს ყრმა ჰერტი; კეშიად
იოტქმის ყოველი (ყველი Cq) გამაგრე-
ბული CD.

კეშა გაშლილის შეკეცა ZA.

გაშლილთ შეკეცა B. შეკეცა გაშ-
ლილისა Ch.

კანუმარტავია CaqDE.

ნ. შეკეცა, შეკეცილი.

კეცი. მიწა საქურჭლე ZAB.

მიწა, რომელსა ჰურჭლად შეიქმნ
Ch. საქოფნე მიწა CaqD. კანუმარტა-
ვია E.

ნ. მეკეცე, შორენკეცი,

ჩვლკეცი (ქერქთან).

კეცოვანი ნ. ქერქი.

კეცტყავი კუთა, ოსტრაკუთა, სი-
დაფთა, პინასთა და მისთანათა
ქერქთა სახელი არს ZA.

ესე კეცტყავიანი კუთა, ოსტრაკუთა,
სიდაფთა, პინასთა და მისთანათა სახე-
ლია ერთბამად, ხოლო ჩვილკე-
ცი — კირჩხიბთა, კიბორჩხალთა, ას-
თაკუთა და მისთანათა ადვილ შემუ-
რავისათვის B. (მქრომ.) კეცტყავთა,
კუთა და სიდაფთა და მისთანათა
ბაკანსა უწოდენ C. კუსა და მისთანა-
თა ბაკანსა უწოდენ კეცტყავთა D. ესე
კეცტყავი კუსა და მისთანასთანას ბა-
კანი არს E.

ნ. ქერქი.

კეცტყავიანი (+ 1 ნემეს. ZAA)

რომელნი კეცტყავითა შემოსილ
არიან; ხოლო ჩვილკეცნი

არიან: კირჩხიბი, კიბორჩხალი,
ასთაკვი და მისთანანი ადვილ
შესამურავისათვის ZA.

კეწერი (+ 31, 12 ეზეკ. ZAA)
ხეთ რტოთა შინა მწვერვალი
ZA.

ხეთ შინა მწვერვალი (+ რტოთა
B) BCab.

ნ. გრჯლა, ხე.

კეწეწი წვრილი კმელი წკირები
ZA.

წვლილი წკირები B. კმელი წვლი-
ლი ჩხირები CD. წვლილი კმელა
ჩხირი E.

ნ. გრჯლა.

კეხი შეუქმნადებელი უნაგირი
ZABCD.

უნ(ა)გირის E.

კვალად ნ. კუალად.

კვალი ნ. კუალი.

კვამლი ნ. კუამლი.

კვამნ ნ. კუამნ.

კვანტი უღლეულთ გარდასაბმე-
ლი ლატანი ღვედისაწილ(ად)
ZA.

უღლეულთ გარდასაბმე ხეთაგან
B. უფერის ჯარის გარდასაბმელი ხე C.
კანუმარტავია D.

კვანჩხი მცირე სასმისი იყისა
ZAB.

მცირე სასმისია ღვინისა C. ღვინის
სასმელა მცირე D.

კვანწვა ნ. კუანწვა.

კვანწია (კვანწია AB) მცირე კო-
ქობი ZAB.

კვანჭლი ბაზთ ფერჯის თია ZAB.

ქორას თია ფე(რ)ცხე(დ) CD
კანუმარტავია E.

კვარაკუნჩხა ნ. კოჩივარდა.

კვართი ნ. კუართი.

კვაროსტანი ცეცხლებრ მოელ-
ვარუ ZABCb.

„გიგეენთ მას ზედა სამყარო ვი-
თარცა ანთრაკი იგი კვაროსტანი და
მსგავსად (მსგავსად D) (+ კაცისა
CaqDE) მზის თვალსა და ცეცხლისა“
CaqDE¹.

კვარცხლბეგი ნ. კუარცხლბეგი.

კვანია ნ. კვანწია.

კვაჭახური სახლის გარეთი კუთხე
ZAx.

კვახი ნ. კუახი.

კვად ნ. კუედ.

კვება ნ. კუება.

კვიკვერიში უმარილო კმელი
ყველი ZABD.

უმარილო ყველი C. განუმარტავია E

კვერქსი ნ. კუერქსი.

კვერთხი ნ. კუერთხი.

კვერი ნ. კუერი 1, 2.

კვერნა ნ. კუერნა.

კვერცხი ნ. კუერცხი

კვერცხი ნ. ზუჩი).

კვეხი ნ. კუეხი).

კვიტენა თასმის ღილი CaqDE

კვიც ნ. კუეც).

კვეხნა ნ. კუეხნა.

კვიატ ნ. აკვიატება).

კვიფო ნ. კვოფო.

კვიკვილიონი ნ. კკკკლიონი.

კვიკვირი ნ. კკკკრი 1, 2.

კვიკვილიონი ნ. კკკკლიონი.

კვიკნო ნ. აკუური, კკკნო).

კვიმატი ნ. კკმატი.

კვინტილა; კვინტილა და კვინწი-
ლა ნ. კვინტილა.

კვინტოლიონი ნ. ივლძი).

კვინჩხი ნ. კვინჩხი.

კვინწილა კვინტილა ZAB.

კვიპარი ნ. კკპარი.

კვიპაროზი ნ. კკპაროზი.

კვირა ნ. კკრა.

კვირატორი ნ. კკრატორი

კვირებრივი ნ. კკრებრივი.

კვირვა ნ. კკრვა.

კვირვება ნ. კკრვება.

კვირიაკე; კვირიაკე და კვირ
ნ. კკრიაკე.

კვირიაკე საუფლო ნ. მზისა).

კვირიონი ნ. კკრიონი.

კვირიხტავი ნ. კკრისტავი.

კვირიშტავი ნ. კკრიშტავი.

კვირტი ნ. კკრტი 1, 2.

კვირტი და გვირტი ნ. კკრტი.

კვირტოს ნ. კკრტოს.

კვირჩხა ნ. კკრჩხა.

კვისტორი ნ. კკსტორი.

კვიცი; კვიცი და კიცი ნ. კკცი

კვლა ნ. კკლა.

კვლაფ ნ. კკლაფ.

კვლიავი ნ. კკლიავი.

კვნესა ნ. კკნესა.

კვნიტა ნ. კკნიტა.

კვნიტი ნ. კკნიტი.

კვნიწი ნ. კკნიწი.

კვრა ნ. კარ 1).

კვრივი ნ. კკრივი.

კვრინვა ნ. ფშვნვა).

კი, მი, ყი, ქუე (კი, მი, ყი, ქუე...
წინ, კენ C; კი DE) ესენი ს...
ტყვათა გემოთა ანთრონი ან...
ან, ზოლო რომელნიმე იმერულ...
ნი ამათდა ნაცვლად სიტყვათა

¹ მოწმობა გადახაზულია Cb-ში.

ზონა ატანენ: ქე, წენ; ცუ-
ლი არს და ამაო (+ კვალად ქა-
რთქმის ცუდი: წიგნაკი, შვილა-
კი, ღებორაკი და ჩაისცა ზე-
და გინდა სიკუდედ მოვალს,
რომელმე სიმდაბლით დაირ-
ქვამს ZAA) ZA.

ფიზიკურ სიტუაცია გეგმითა არაა
არა, ხოლო რეგულაციები იმერული
ამათა ნაგებობა იტანენ: ქე, წე;
ცუდ არს და ამოა მ. სიტუაცია არ-
თარონი არა C. განუშარტავა DE

კიბე (+ 28, 12 დაბად. ZAA) აღ-
სავალი ხარისხები ZABC.

သက်တမ်းရှည်က ငွေစာ DE.

ნ. აღსაყალი, კიბის გუარი
(გუერად'თან).

ქობიძე-გვარი ნ. გუგუშვილი 4].

კიბორჩხაღი (თევზ.) ZABCD.

കോർപ്പറേഷൻ - E.

ნ. დუმბიანი კიბორჩხალი (ას-
თაქუ'თან და კარავნ'თან), პა-
ლური.

ქილ ნ. აკიდება, გაკიდება, განვა-
კიდვე, ეკილა, ვეკიდებ; კიდე-
ბა, მოკიდება, მოსაკიდელი, ნა-
კილ, ნაკიდები, უკიდებს, წაკი-
დება, წაკიდებული; შდრ. აღგუ-
ბული 2).

ქიდარი (+ 28, 4 გამოსლ. Z4)
ქუდი, გინა ხუდრი, გინა გვირ-
გვინა ZAB.

ქუდი, გინა გვირგვინი (+ გინა ხეობი C) CD. გაშოსლ. 28, 4. „სამეგრეო და პოდორი და კიდაბი და სარტყელი“ E.

3° (+ 13, 1 മാത്യു ZAB) ഓരോ
 ഓരോ ZABCD.

காண்க: E

ნ. განჯაღღღღ, კიღღღღ, მა-
კიღღღ

კატეგორია აკოლოგია ჩამოყიდება

აქ ჩამოყალიბდა C განუ-
მარტყრო DE

კიდეგანი (კიდეგან E) ვანაპირე-
ბელონი

კოდვ სტადან(ს)ავით ZABCb.

உதாரணம்: CaqDE

კიდევ ესე საქმეთა მოსაგონებელი სიტყვაა (სიტყვა B). ოდეს კაცთა ყველგანს მსგავსად ვსწერთიღეთ, ნაქმართ მოვავონებთ და ვეძევათ: კიდევ გითხარ, კიდევ მოგეც და მისთანანი ZAB.

தான்மோதிரம் CDE

კიდობანაკი (+ 2, 3 ვამოსლ.
ZAa) ზანდუხია ZA.

தான் மீள்கிறது BCDE.

კიდობანი (+ 25, 10 გამოსლ.
ZAd) ზანდუკი ZA

ಪ್ರಾಂತ್ಯದೊಳಗಿಂದ BCbqDE

ნ. ზანდუკი, ჭარგუალი, ჭარგუალი.

კილოვზე (5 ნემეს.) არსებდ და
ძალიად სიარდ მთავართა დასაბა-
ში ჰგონე, რომელ არს ქვეყანაა
სიგრილვე. წყლისა სინოტივე. აი-
რის სიმკურვალე. ცეცხლის
სიძემლე ZAA.

(+ კიდევად B) აწესდებოდა და ძალიან სიჩაბო მთავარად დასაშვან ჰგონე AbB. კიდევად, აწესდებოდა და ძალიან სიჩაბო მთავარად დასაშვან ჰგონე CDE

კიდონტი შავი ქვა(ი) ოჭრო(მ)აა
და ვეცხლთა გამოსაჯდელი ZA

შავი ქვაფა) შავარი BCb. ან დ რ ი ა
ს ა ლ ო ს შ ი: „მისცა შავი, ვითარცა
კილონტი“ CaqDE².

ნ. ქვა.

[კილონტი ნ. ნაბირი].

კივილი მადლის კმით ზახილი
ZABCb.

განუშარტავია CaqDE.

ნ. უკიოდა, ღალადება.

კივურიო წმიდის ზიარების კი-
ლობანი ZAB.

კითარი ათძალია, ოთხძალს(ა)
ჰგავს ZABCb.

კიანური CaqD. კითარი საკრავი
რამ არი. — კ ა ვ შ ი რ ი ს ბ ო ლ ო ზ:
„ღაურთოს ნესტვითა, კითარიოთა და
გბნითა“ E.

კითხვა (კითხუა ZAC) ესე არს
წერილთა აღმოკითხვა, გინა
შორს მოკითხვის შეთვლა, გინა
ჰამბავი ვისიმე ვიკითხოთ.
კ ი თ ხ ვ ა არს მიზარებულნი
რამ(ე) მოვიკითხოთ ZA.

მოკითხვა, წაკითხვა (1 მეფ. 25, 5)
ZAa. კ ი თ ხ ვ ა არს წერილთა აღმო-
კითხვა; კ ი თ ხ ვ ა არს შორედ მო-
კითხვის შეთვლა; კ ი თ ხ ვ ა არს ჰამ-
ბავი ვისიმე ვიკითხნეთ; კ ი თ ხ ვ ა
არს მიზარებულნი რამე მოვიკითხნეთ
B. აღმოკითხვა C. განუშარტავია DE.

ნ. აკითხვა, განკითხვა, ვკი-
თხავ. იკითხა, მკითხავი, მკითხვე-
ლი, მოკითხვა, ნაკითხი, საკი-
თხავი.

კითხი კითხვა უსაკითხავესი ZA.

კითხვა, თუ საკითხავი B.

კითხუა ნ. კითხვა.

კითხულობა გამოძიება,
რა(ა) იქნაო ZA.

გამოძიება, ესე რა იქმნა B. გი-
ება. თუ ვითარ იქმნა Cb. გრეს
ტავია CaqDE.

კიკვა მეთოფე, შემომარი, სალ-
თი Z.

მეთოფე, საომარი AB. რა(ა)

მეთოფე CD. სალთი E

კეკვილა (ფრინ.) ZABCDE.

კიკინი თბის კმიანობა ZACD
თხათ კმიანობა B. ერთი თბის ზ.
ნობა E.

ნ. ბარბი.

კილაღ მარილ-ღამეტებოთ ZA
მარილ-ღამეტებოთ B. მ. ზ.
ტნავად მოხარშვა C

კილაშონი მირონის სუნ(მ)ელ
ZABCb.

მირონის სუნ(მ)ელ(ა) CaqDE.

კილაშურა (ბალ.) ZABCDE

კილი მცირე რამ წუნი ZABC
წუნი მცირე D

კილი (ბალ.) ხვარბლის ბუ-
ZABCDE.

კილიკი (წმ. ნინოს ცხ.) ფლ-
ბალნისა ZAa.

ბალნის ფიჩვი, ყისინა, გინა კი-
ცის შემაწუხებელი რამე B. ბარ-
ფიჩვი CD. „სარეცლად მათდა უ-
კილიკი მცირე“ E.

ნ. ტერი.

კილიტა წვრილი პეტალი ZA.

წვლილი პეტალი B. განუშარტავია
CDE

¹ წყაროს დასახელება და მოწმობა გადახაზულია Cb-ში. ² შდრ. A—1200 წ. 10 („კილონტი“). ³ ივულისებება იოანე პეტრიწის თარგმანების ბოლოაქტების (II წიგნი., გვ. 212, 24). ⁴ შდრ. ქართლის ცხ-ბა, ს. ყ ა უ ხ ჩ ი შ ვ ი ლ ი ს ვ ა რ ი წ ი გ ნ ი, გვ. 104, 1.

კილო (+ 26, 5 გამოსლ. ZAA)
ლილის გარდასაცვაში ZAB.

გარდასაცმელი, ვინა ჩასაგდებელი
CAB. გარდასაცმელი (+ ლილზე Cq)
CqD. ლილისა E.

კილო თვალის კუთხე წარზიდუ-
ლი ZA.

თვალის კუთხი. ესე კილო ეწო-
დების ლილთა და კავთა ჩასაგდებელ-
თა; კილო არს თვალის კუთხე წარ-
ზიდული; კილო არს ისართა მშვილ-
დის საბელთ ჩასაგდები; კილოდ ითქ-
მის გალობათა და კმოანებათა მიმო-
ქცევათა მუჭლი B. თვალის კუთხი
(კუთხე D) CD.

კილო (+ 48, 32 იერემ. ZAA)
ისართა მშვილდის საბელთა ჩა-
საგდებელი. კილოდ ითქმის
გალობათა და კმოანებათა მი-
მოქცევათა მუჭლი ZA.

კმის მიმოქცევის მუჭლი CD
გალობისა E.

კილოიანი კილო-სხმული ZA.

კილოკავი CB.

კილოს დასხმა არს ლილ-კილოს
დაკერება Z.

კილოს დასხმა წყლულსა რა
მრთელება აღმოაჩნდეს ZA.

წყლულს რა მთელება დაეტყოს B.

კიმალება (10, 30 ესაია) კიხვინი-
ვით ZA.

კიხვინი BCD.

კიმილი მცირე კუფხალი ZABC.

კუფხალი მცირე D. კუფხალი E.

ნ. ტევანი.

კიშენ წინამდებარე ZABCD.

მდებარე (+ წინამოწამე, ძველი
წერილი ახლისადა შესაბამაშებ-
ლად¹) E

კიშენიო წინამდებარე ZAB.

კიშენისა წინამდებარისა ZAB.

კიმილი სამკაული ZABCDE.

მდრ. უკიმირო.

კიშირი სამკაული, გასინჯე უკ(ი)შიროს-
თან B.

კიშკიმილი დიას ცა(ა) მეექვსე
ZAA B.

ნ. დია 1, ცა, კიშკიმილი.

კინამო (4, 14 ქება) კინამო არს
ყვავილი სუნელი, ეგვიპტეს
მოვა; მძინარს კაცსა რა პირსა
დაადვა, გულის პასუხს წარმო-
იტყვის. რა ცხელთა რაშიმე
შთადვა, ანუ აბანოთა შეიტანო.
გააგრძელებს. ზოწნილებს. მოერ
შობილსა მატლსა უჩინო ჰყოფს
ZA.

ესე არს ყვავილი სუნელი. ეგვიპ-
ტეს მოვა. მძინარეს კაცსა უკეთუ
პირს დაადვა, გულის პასუხს წარმო-
იტყვის. თუცა ცხელთა რაშიმე
შთადვა, ანუ აბანოთა შეიტანო. გაა-
გრძელებს, ზოწნილებსაგან შობილს
მატლს უჩინო ჰყოფს B. (ბალ.)
კინამო არს ყვავილი სუნელი (სუნელ-
ი CqD). ეგვიპტეს მოვა. მძინარეს
(მძინარსა D) კაცსა რა პირთა დაადვა,
ყოველსავე (+ გულის პასუხსა C)
წარმოიტყვის. უკეთუ მდუღარესა რა-
შიმე შთადვო, ანუ აბანოთა (+ შინა
C) შეიტანო, განგვიღებდნენ (განაგ-
რილებს D). ზოწნილებსაგან შობილ-
სა მატლსა უჩინო ჰყოფს CD. (ბალ.)
კინამო არს ყვავილი სუნელი.
ეგვიპტეს მოვა; თუ მძინარს კაცს
პირზედ დაადვო, რაც იცის, ყვალაქს
წარმოიტყვის. უკეთუ მდუღარეში
ჩაადვო, ანუ აბანოში შეიღო, გაგ-
ვიღებდნენ. ზოწნილებსაგან შობილ-
თა მატლთა უჩინო ჰყოფს E.

კინადარ ანპას Z.

¹ ზოწნილებში ჩასმული განმარტება გადახაზულია.

ამას ABCb. განმარტავია CaqDE.

[კინახარეს ნ. მნა, ლიტრა].

კინენი საბრძოლელია ბუმბერაზთა, მსგავსი შუბის ტარისა, სხვილი, შესაყარად და ასაზეველად (ასაზიდლად B). ვიეთნი შუბის პირსაც დაასხმიდეს (დაასხმიდა B) ZAB.

(+ კინენი Cb) არს საბრძოლელი ბუმბერაზთა (ბუმბერაზთა Ca), მსგავსი შუბის ტარისა, სხვილი შესაყარად (შესაყრელად Ca) და ასაზიდლად რომელიმე შუბის პირსაც დაასხმიდა (დასხმდა Ca) Cab. დარქან: „შეუგდო კინენი და აზიდნა, აიყვანა და დასცა ქვეყანასა ზედა“ CqD¹. განმარტავია E.

კინთი კანათის დასახვეწი თავ-ბოლო გაქვრეტილი ჩხირი Ca.

კინკარუჟა (ხე) ბრწამლის კაკრა ZA.

(ხე) ბრწამლის ხილი B. (ხე) ბურჭუმლის ხილი C. გეალს ხილი D.

კინკილი ცალის ფერკით ხლტომა ZAB.

ცალ-ფერკ სლვა CD. ცალ-ფეკა სლვა E.

კინკირა (კინკირა და ნაკრა E) წინწილა ZABCD.

კინკლა მცირე ომი B.

ნ. ნავალა.

კინკლა მცირე ომი B.

კინკლაობა მცირე ომი(ა) ZACDE.

მცირე ომობა B.

კინკლოსი (+ ესე B) ბერძულია, ქართულად ცხრილი ჰქვია, დაცხრილ(ვ)ისათვის ZAB.

კინკლოსი ბერძულია, ქართულად ცხრილ-ცხავი ეწოდება (ეწოდების CbD), ენათგან (ვინაღდან D)

მსგავსად მისა დაც(ხ)რილულია ნაშანთა აღგილი CD. კინკლოსი ბერძულად არის, ქართულად ცხრილ-ცხავი ეწოდება, ვინაღდან მთა მგზავსად დაცხრილულია ნიშნთა აღგილი E

კინკირა და ნაკრა ნ. კინკირა.

კინტი პენტელის საწყეპი ZABCD.

განმარტავია E.

კინტრო (2 ნემეს.) ესე არს ქვეყნით ცის კიდის კიდე ჩენა რაოდენისაცა, რომელსა ფრანგნი ორიზანტედ (ორიზონტედ Ab) უწოდენ ZA.

(2 ნემეს.) ესე არს ქვეყნით ცის კიდეთ კიდის ჩენა რაოდენისაცა B. (2 ნემეს.) ორიზონტედ ფრანგულად Cb. (2 ნემეს.) კენტრომ. ესე არს, რომელსა ლათინნი ორიზონტედ (—) Ca. (2 ნემეს.) კენტრომ Cq. 2 ნემეს.: „განმარტებად (განმარტებულად D) კინტროისაგან ქვეყანისა ვიდრე კიდე(დ)მდე ცისათა“ DE

კინქვა (ბალ.) ZABCD.

კინძვა (კინძუა Ca) ერთმანერთზედ მიბმა ZA.

ერთმანე(რ)თზე მიბმა BC. მიბმა ერთმანერთზე D. შეკრა E.

ნ. აკინძვა, საკინძავი, საკინძველი, საკინძი.

კინწი კისერი ZABCDE.

[კინწილ ნ. აკინწილება].

კიოდიტი ნ. კიოტიდი.

კიოტი (ფრინ.) ცხრამეცელა ZAB.

შდრ. ბუკიოტი.

კიოტიდი (კიოდიტი AbBC)

(ფრინ.) ბუკიოტი ZAB.

(ფრინ.) და ბუკიოტი ზარნასთ

¹ Ca-ში წყაროსი ოასახლეება და მოწმობა გადახაზულაა.

აჩიან, რომელსა ლათინნი ბუბონე მუწოდენ C.

შდრ. ბუკიორტი.

კიბი ისრის კილოს დაზიდვით ქერა ZAB.

ცერთა, სალოკის თითოთ ისრის კილოს ზერა Cb. განუშარტავი. CaqDE.

კიბკიბი ქორის კმბანობა ZABCD. კმა ქორთა E.

კიბორჭი წანწალა ZABCD. ნ. წანწალა.

კიბრუტი თათლი მაგარი ZABCE. თათლის ვოლი მაგარი D.

კიფვა თვალთ ხუჭვი B. ნ. ამოკიფვა.

კიფინა მრავალ(თ) კმა(ა) სილაღისა ZABCD.

განუშარტავი E.

ნ. ლაღადება.

კირთება (+ 47, 21 დაბად. ZAA) მონება მოუსვენებელი და ბეგარი დაუცადებელი ZA.

ესე არს მსახურება მოუსვენებელი, ბეგარი დაუცადებელი B. კირთება არს მსახურება მოუსვენებელი და ბეგარი დაუცადებელი CAb. მონობისაგან გამოუტყნელობა CqD. ბერძელს დაბადებაში და სომხურში მონობად ეწერა: სახლისაგან კართებისა—სახლისაგან მონობისაო E.

ნ. დაცირთებულ.

კირი არს ქვა, დამწვარი, საშენებელად სიმაგრისათვის ZA.

კირი არს ქვა, დამწვარი, კედელთ საშენებელი სიმაგრისათვის, ხოლო 6, 14 დაბადებას ნაწერი: „მოჰკირო კილობანი ესე შინაგან და გარეგან“, ესე იგი არს: მოჰფისო მაგრად B. კირი არს ქვათა, რომელსა დასწვენ და საშენებლად კედელთათვის ემართებენ სიმაგრისათვის, ხოლო რომელი წერილ არს დაბადების 6, 14:

„მოჰკირო კილობანი იგი შინათ და გარეგან“, ფისთა და ასფალტოთა ღრ მისთანათა იტყვის Cb. განუშარტავი CaqDE

ნ. მოჰკირო.

კირიეღელისონ ბერძულ(ად)

„უფალა შეგიჩქელენ“ ZAB.

შდრ. კრიალესვანი.

კირკაჟი კირკატი. ძნელ(ად) გასათ(რ)ცქენელი ZAB.

კირკიტი CDE

ნ. კირკიტი.

კირკატი (ხე) კნაბი ZABCDE

[კირკილო ნ. თარკესი, ქარი].

კირკიტა (ფრინ.) ZABCDE.

კირკიტი სომხური. ქართულად

კირკაჟი ჰქვიან ZAB.

ძნელ(ად) საფ(რ)ცქენელი CDE.

[კირმანული თეთრია ძველებური] Cb.

კირნი (+ 11, 6 სო ZAA) კისერი, თუ შეშაძარღვნი ZAB.

კისერი CD. კისერი, შეშაძარღვი E.

ნ. კართი.

კირჩხიბი არს ასთაკვი და მისთანანი ZA.

(თევზ.) კირჩხიბი არს კიბორჩხალი, ასთაკვი და მისთანანი; კირჩხიბი ეწოდებოდა ზოდიაქოსა მაისისას; კირჩხიბი ჰქვიან მუწუკსა მკამელსა, კიდეც წისქვილის ლითონის საპყრობსა B.

შდრ. კარკინო.

კირჩხიბი ეწოდების ზოდიაქოსა მაისისასა ZA.

განუშარტავი CDE.

ნ. ზოდიაქო.

კირჩხიბი მუწუკი(ა) მკამელი ZACD.

კირჩხიბი წისქვილის ლითონის საპყრობი ZA.

კირჩხიბის [ხ]ენი მკამელა E.

[კირძ ნ. დაპკირძენით].

კირწიკორწა კისერზე(დ) გარდა-
ბრუნება ZABCD.

განუმარტავია E.

კისა ქისა, ქართული არ არი(ს).
თ ა ლ ი ს ა ჰქვიან ZAB.

კისერი (30, 28 ესაია) ქელი და
ყელი ZAA.

ქელი AbBCb. განუმარტავია CaqDE.

ნ. უკისრებს.

კისკასი (+ 1, 6 აზბაკ. ZA) სწრა-
ფად მქცევი ZAB.

სწრაფი CDE.

[კისრის გარემო ნ. კვკვრი].

კიტრანა (ბალ) ZABCDE.

კიტრი (ბალ.) ZABCDE.

შდრ. მიტრი.

კიშტი (24, 1 იერემ.) კალათა
ZAA

კალათა (+ 1 მეთე 10, 3 Ab) AbB.

კალათი CD

ნ. კალათა.

კიხარი ყურძენია ერთრიგ-
ZACab.

ყურძენია ერთი B. ყურძნის სახე-
ლია CqD. ერთი ყურძენია E.

კიცი ნ. შეკიცული.

კიცვი (კიცვი BD) (+ 21, 2 მათე
ZA) კვიცი ZAB.

(ოთხე.) კვიცი CD.

ნ. კვცი, ცხენი.

კიცხვა (კიცხუა ZABC) ქარდაღ
აგდება Z.

აგდება ქარდაღ A. აგდება BCDE.

ნ. განკიცხვა, განკიცხული.

მეკიცხევარნი, მოკიცხარი.

კლ ნ. კელ.

კლა მოკლა ZAA.

ნ. კალ.

კლაკნა გველთ მიგრეხილ-მოგრე-

ხილობა ZAA.

გველთ მიგრეხილობა AbB. გველი
(გველის D) სლვა CD. განუმარტავია E.
შდრ. ლლაკნა.

კლანჭი ბაზთ ფრჩხილი ZAB.

ნ. ფრჩხილი 1, ქანგი.

კლდე (+ 1 კორინთ. 10, 4 Z)

არს მთათა, გინა ბორცვთა ანუ
გვერდობთა ნაკვეთი რამე და-
დი ქვა იყოს; ტინი არს
კლდე გამკვრავალი. კაცთა ქორ-
ცისა გამკვეთელი, სალი არს
(+ კლდე Z) ვრცელი, მაღალი.
ნიაშორთაგან ძნიად სავალი;
თირი არს კლდე ღბილი და
აღვილ სათლელი; გოხი არს
კლდე ქვეთკირის მსგავსი, ვიეთ-
ნი ნებროთის (სოდომის AA)
გოდლის ნალ(ე)წს უქმობენ
ტყუილად: სპონდიო არს
კლდე წყლისა და ხავისა მიერ
ქვაქმნელი; აკრა არს კლდე
ზღვის პირისა. რომლისა თანა
იყოს სიღრმე ზღვისა მეყსეუ-
ლად: კარკარი — წყალზე
კლდე. სალი; კმოდე არს
კლდე ზღვისა და მდინარისა კი-
დესა ჩაუალი; კასტირიო-
ნი არს კლდე კალისა ZAA.

არს მთათა, გინა ბორცვთა, ანუ
გვერდობთა ნაკვეთი რამე, დიდი ქვა
იყოს; ტინი არს კლდე მავარი და
აღმა ამართებული; სალი არს ვრცე-
ლი, მაღალი, ნიაშორთაგან ძნიად სა-
ვალი; თირი არს კლდე ღბილი და
აღვილ სათლელი; გოხი არს კლდე
ქვეთკირის მსგავსი, ვიეთნი სოდო-
მის ნალეწს უქმობენ; სპონ-
დიო არს კლდე წყლისა და ხავისა
მიერი ქვაქმნა; აკრა არს კლდე

ზღვის პირისა. ომელსა თანა იყოს
სიღრმე ზღვისა მუყსეულად ქარქა-
რ ი—წყლტუ კლდე, საღო. კმოდუ
არს ზღვისა და მდინარისა კლდე-
კლდე ჩაუალი. კასსტრონი
არს კლდე კალისა Ab კლდე არს პუ-
ანუ გორი, ანუ გველიბო. მთელ-
ქვა იყოს; ტინი არს კლდე მაგარი და
აღმა ამართული; საღო არს კლდე
გრცელი და მაღალი. თხაზაგანს უკ-
ლი; თირი არს კლდე ღბილი და
იდვილ სათალი; გობი არს კლდე
ქვიტკარის მსგავსი. ექვი სოკო-
მის ნალეწს უკმობენ; აქრა არს
კლდე ზღვის პირისა, ომელისა თანა-
ვე იყოს სიღრმე ზღვისა მუყსეულად;
კმოდუ არს ზღვისა და მდინარის
კოდეს კლდე ჩაუალი; კასსტრონი
არს არს კლდე კალისა B. განუმარტა-
ვია CDE.

ნ. ყაყაჩო კლდისა, ქვა;
წყლტუკლდეობა.

კლდის-დემა (ბალ) ZABCDE.

კლდება მოკლება. დაკლება ZAB.

მოკლება C. განუმარტავია DE.

ნ. ნაკლები, ნაკლულევანი.

ნაკლული, ნაკრული 1, შდრ. კელ

კლერტი ყურძნის ღერო. ბლ-
ძღენი ZAB.

ბურძღენი, ყურძნის ღერო C. ყურ-
ძნის ღერო DE.

კლერტი (ბალ.) (+ 10, 4 ოსე
ZAB) მდგლოა მწარე ZABCab
(ბალ.) CqDE

სლიტ ნ. კლიტე].

კლვა (კლა CE) (+ 12. 3 იერეჰ.

ZAa) მოკლება ZABCD.

კვლა დაკლება Ca. დაკლა Cbq.
განუმარტავია E.

ნ. კალ.

კლვადი (12. 3 იერეჰ) დასაკლავი
ZAa.

კლთოდა ღულალის ამოდენა
ZABCab.

შდრ. კოლთოდა.

კლიდი ანდრია; სალოსი ZABC
DE.

კლირიკოსი ბერძელად ნაწი-
ლი ZAB.

კლიტე (16, 17 ბარუქ) არს გასა-
ლებელი. ხოლო მოქლონი
უდაკლეთელი ქართა ZA.

არს კლტუ გასაღებო, ხოლო
მოქლონი დასაკლეთელ B.

კლიტე იგი არს. რომელი განაღებს
და დასაკლეთი დასაკლეთელი Cq)
მოქლონისა CD გასაღებო E

ნ. საკლიტე 1. 2.

კლიტე დაწუთა! (კლტე დაწუთა
B) (1. 2 ვოდეზა) საკეთე ZAB.

კლიტორი (კლიტორი და როლი
D) წვეულობა. თუ მასპინძლო-
ბა ZAB.

მასპინძლობა. გინა წვეულობ. CD.
განუმარტავია E

[კმ ნ. შემკმარი].

კმა (+ 22. 38 ლუკა ZA) საყოფი
ZABCDE.

ნ. გაკმაება, ვაკმეი, იკმაა, იკ-
მია 1. საკმაებელი.

კმა არს Cb.

კმარა Cb.

კმარება ყოფინება ZAB.

განუმარტავია Cb

ნ. გაკმარება.

[კმედ ნ. გაკმედა (ბბუნეა'სთანაც)].

[კმეი ნ. კუმევა].

[კმიდ ნ. კმედ].

¹ წყაროშია: „საკეთე“.

კმინვა ლომთ ნელიად(ი) კმიანობა, გინა ნელი კვენსა ZAB.

ლომის ნელიად კმიანობა, თუ კაცთა ნელი დაკვენება Cab. ლომის ნელიად კმიანობა, გინა კაცისა Cq. ლომის ნელი კმიანობა D. ლომის ... ნელს კმას ჰქვიან კმინვა E.

ნ. უკმიდენ.

კმოდა ეკმოდა, თუ კვამლო(ბ)და ZAB.

კუმანედ, კვამლო(ბ)და CDE.

[კმოდე ნ. კლდე].

კნავილი ციცას ზახილი ZA.

ციცათ ზახილი B. ზახილი კატათა C. ზახი D. ზახილი ცინტალის E.

კნაბი (ხე) ყამბრო ZABCE.

კნატუნი ნაფრცქვე(ე)ნის ქამის კმა(ა) ZAB.

ნაფრცქვენის ქამის კმა Cb. განუმარტავია Cიდე.

კნაჭვა (კნაჭუა A) ავად მოკვეცა ZA.

ავად კვეცა BC. განუმარტავია E.

კნინი (3, 4 ქება) მცირეთ უმცირესი ZAB.

მცირე CE.

ნ. დაიკნინის, უმცროსი.

კნისობა (+ ქართლის ცხ.¹ Z) სიტყვით და საქმით(აც) მაწყინრობა ZAB.

კნისობად ეწოდებოდა (ეწოდება Cq)

კაცი მაწყინრობდეს სიტყვით და საქმით C.

კნოტი (ოთხფ.) ციცას შვილი ZAB.

(ოთხფ.) შვილი კატისა CE.

ნ. ცინტალი.

[კნუტი ნ. კნოტი].

კობალა ხეშის სარტყელი ZABC. ტილოს სარტყელი E.

კობალი ჭოხი თავმგრავალი ZAB. ჭოხი თავმოდრეკილი C. განუმარტავია E.

ნ. ჭოხი.

კობლვა ბაზრ კლანჭმეკუმშვისაგან ვერ იჭირედედეს ნადირთა Z.

ბაზრი კლანჭმეკუმშვისაგან ვერ იჭირედეს A. ბაზრი ჰანგთ შეკუმშვისაგან ვერ იჭირედედეს B. განუმარტავია Ch

კობრი (თევზ.) გოჭა ZABCE.

კოდალა (ფრინ.) ხეკოდა ZA (ფრინ.) BCE.

[კოდალი შდრ. ყოდალი].

კოდვა ჭრა ZABC.

განუმარტავია E.

ნ. დაკოდა, დაკოდლი, ნაკოდალი.

კოდი აღვილი ი-აღვილ მეტ-ნაკლები იციან, არამედ სწორი სარწყავი ესე არს: ახლდა ლიტრით ათი შთაიტრის, რომელ არს ორასისა თუხტისა წონა; ქილაგი არს ნახევარი კოდი, რომელ არს ფოხალი; გუში არს ნახევარ ქილაგი; ტავანა არს გუშის ნახევარი და კოდი კი ტავანას ნახევარი, და მათხირი — კოდიკის ნახევარი Z.

შთაიტრეს ათს ახლოს ლიტრასა. ქილაგი არს ნახევარ კოდი, რომელ არს ფოხალი. გუში არს ნახევარ ქილაგი; ტავანა არს გუშის ნახევარი; კოდიკი — ტავანას ნახევარი და მათხირი — კო-

¹ შდრ. ქართლის ცხ-ბ., ს. ყაუხჩიშვილის რედაქცია. 1 წიგნი, გვ. 14, D („კნისობა“).

ლიკის ნახევარი; ერთი კოდი ორასა-
თუხტის წონა Aa. შთაბრუნებს ათს
ახალს ლიტრასა იფქლსა, რომელ
იქმნება 200 თუხტის წონა; ფო-
ხალი, რომელ არს ქილაკი, ნახე-
ვარ კოდია; გუშა ნახევარ ქილა-
კია და ტაგანა ვუშის ნახევარი;
კოდ იქი ტაგანს ნახევარი და
მათხირი კოდის ნახევარი Ab.
კოდი შთაბრუნებს ათსა ახალს ლიტ-
რასა იფქლსა, რომელ არს 200
თუხტის წონა და ფოხალი — ასთა
თუხტთა, გუშა — ორმოცდათთა,
ტაგანა — ოცდახუთთა და კოდი-
კი — მისსა ნახევართა. კოდისა ნა-
ხევარსა მათხირი ეწოდება B.
(უკმ) CE.

ნ. საწყავი, საწყაული, ფა-
ცერკოდი (მაზე'სთანაც).

კოდები კოდში იძიე Z.

კოდში ნახე A. ტაგანას ნახევარი B.

ՀԱՅԴԻՆԻ ՆԱԽԵՂՎԱԴՐԱՆՈՒՄՆԵՐՆԵՐԸ

კოდრატე (კოდრატის Ab) (+ 5,
26 მათე ZAB) მწვლილა
ZABC₁₁₁

შეკრებილი იქნა სახარებამოცი E.

კოვზი ღუკმის შათსადებელი
(ჩაადებელი $A\alpha$) ნიჩაბი $ZA\alpha$.

Ձև ԴՆԵՄԵՐԻՆԻՆԻ ԱԿՏԵ

კოვხაკი (პ. 104-15) "თმელ" არის ქ. თ-

კოზაკი (ოთხთ.) აქლემის კიცვა
ZABCL.

6. Գլխավոր

კოზიმიტო მცირე კრეტაბმულ-
სარკელისა ZAB.

ნ. ჟვალაძე.

კოტხუჭი (ბაღ.) ეგირი ZAE.

(ბაღ) BC.

5. ეგონო.

კოცა (10, 5 ივლით) საწყავი კოცა-
სა ირს ათი ახალი ლიტრა

ქარიკი არს ნახევარ კოვა.
რომელ არს დორა, ჩაფი
არს დორაკი, რომელ არს
გვერდი, კოკის ნაოთხალი;
დოქი არს ჩაფის ნახევარი და
ბორჩხულა დოქის ნახევა-
რი; გორა შთაიტევს 16 დოქ-
სა; გოზაური გორას ტო-
ლი და მისი უმცროსი მოდიდო
ქურქელი Z.

(10. 5 ივლით) საწყვეი ყოყისა ესე
არს: სწორი ათი ახალი ლიტრა. ჰარიკი
არს ნახევარ ყოყა, რომელ
არს დორა; ჩაფი აოს დორაკი,
რომელ არს გვერდი ყოყისა ნა-
ოთხალი; დოქი აოს ჩაფისა ნახე-
ვარი და მორჩხელა—დოქისა ნახე-
ვარი; გორა შეთიტევს 16 დოქსა და
გოზაური გორას ტოლი და ემ-
ცროსი მისი, მოდილო ჰუჰელა Aa.
ახალის ლიტრით ათისა დამტევენელი
არს. ჰარიკი არს ნახევარ ყოყა,
ჩაფი, რომელ არს გვერდი ყოყისა
ნათხალი არს, ხოლო დოქი
გვერდის ნახევარი; ჰარისა დორა
ესეა: ნახევარი ლიტრა და ნახევარი
ყოყა; ატევენ ათისა ნათხალი
ათი დამტევენელი; ნახევარი ლიტრა
ნახევარ ყოყა; ნახევარი ლიტრა
ნათხალი, რომელი ნახევარი ლიტრა
ხოლო დოქი ნახევარი ლიტრა
რომელ ჰარ ნახევარი ლიტრა და
ხოლო ნათი ნახევარი ლიტრა
წერილთა შინა B. ყოყა არს ჰერჰე-
ლი საწყეი, რომელიმე სარწყელსა
უწოეს Cc განშეარტავთ CcEe.

ნ. დისტო. საწყავო. საწყაულა.

კოკციტონი ნ. კოკციტონი.

კოცინება (კოცინებს და კოცინებს: E, ვოცინება ZABC) ვირის ყრუ-
ყინი ZA.

ဦးလှိုင်(၁) BC. ဂျာနယ်နာမည် E.

[კოკინი ნ. ყოყინი].

კოკოზა (თევზ.) ZABCDE.

კოკოზიკა დუხჭირი (+ და უგ-
ვანი Z) ვინმე რა სილამაზესა და
უსულოაზობასა ცდილობდეს
ZA.

დუხჭირი ვინმე ცდილობდეს შეე-
ნერად გამოჩენასა B

კოკოზი გაუშლელი ყვავილი
ZABC.

გაუშლელი E.

კოკოზი ძუძუ Cb.

კოკოზა (+ სათევზე Z) კედლობ-
ვერი ZABC.

ნ. საპალურო.

კოკოშავა (ბალ.) პატარა მკაუნა
ZABCE.

კოკონა (კოკონა და კოკორინა E)
(ფრინ.) პატარა იხვი ZAB.

(ფრინ.) კოკორინა, პატარა იხვი C.
(ფრინ.) E.

კოკორინა (ფრინ.) უფრო პატარა
იხვი Z.

(ფრინ.) Aa. (ფრინ.) სხვა რიგი
პატარა იხვი B.

კოკოცება ჭვითინი ZABC.

ნ. ტირილი.

კოკსადარა ერთი საქმე იმისი არ იყოს
და ურცხვად და ამპარტოვნებით
იქმოდეს Aa.

კოკვტონი¹ „ბოროტად ცხო(ვ)რე-
ბულნი სულნი იტანჯებიან კოკ-
ვიტონსა (+ მას ZA) შინა ცე-
ცხლისა მიერ(სა) შემწველობასა
(+ და C) ტარტარო(ზ)სა მწა-
რესა“ ZABC.

„კოკვიტონი ცეცხლისა ჭოჭოხეთსა
შინა“ CE

კოლაუზი სხვათა ენაა, ქართუ-
ლად ეტყვი ჰქვიან ZAB.

გზათ მცოდნე(ლი) C.

კოლბოზი მიწა ჭვის მსგავსი. რკა-
ნის საფერავი (გამწმედელი A)
ZA.

მიწა ჭვის მსგავსი, ჭანგის გამწმე-
დელი B.

[კოლვიფოხი ნ. კოლვეისტენი].

კოლვიფოზა ნ. კოლვზმა.

კოლვიფოხი ნ. კოლვოხი.

კოლთოდა (კოლთოდ Aa) კლთ-
და(ა) ZAB.

დუღილის წინწყლის სროლა Cab
კოლინდარი (ბალ.) ZABCE

კოლინჭი ესე ნაწლევი არს უბეა
ქვემოთ, რომელი მიმოვალს
აქათ-იქით ZABC.

განუმარტუია E.

კოლღვირდი (+ წერილი A) ე-
თილი პურებია, ერბოთა დ. ზე-
თით(ა) და ნივთებით მზადებულ-
(ნი) ZA.

წვლილი კეთილი პურებია ერბოთა.
ზეთით მოხრაცული B. ესე არს შიკრე
წმიდა პური, ზეთით(ა) მოხრაცული C.
ნ. ნაზუქი.

კოლღღურიაა (კოლღღურითა C)
ესე სამკურნალოთა თვალთა
საოლაფთა ეწოდებოდა. შემზადე-
ბულთა (შემზადებულსა AB).
რომელი მოცემს ნათელსა და
გარდ(ა)იღებს მანესა ბუბარისა-
გან ქმნილსა ZAB.

სამკურნალოთა თვალთა საოლაფთა
ეწოდებოდა, თვალთათვის შემზადე-
ბულსა, რომელი მისცემს ნათელსა

¹ ნუსხებშია: „კოკვიტონი“.

და გარდაიდებს მანება ბუხარისაგან
ქმნილსა C.

ნ. სურმა.

კოლობი მოკლე თეთრი სტიხარი
ZA.

მოკლე თეთრი სტიხარი უსაქლო
(სილიბისტროს საკითხავში) B. კო-
ლობი ეწოდების მოკლესა და საქელ-
მოკლესა თეთრს(ა) სტიხარსა C. კო-
ლობი შესაშოსი არის სამღვდლო,
მოკლე და საქელ-მოკლე სტიხარი
თეთრი, საქელ-გველს დიდი მატე-
რიალ უწოდებს E.

კოლოვი იგივე მოკლე სტიხარი Z.

იგივე კოლობი AB. ესევე კოლობი
Cახ. ისევე კოლობი (პეტრე აღმკსან-
დრიელი) Cq

კოლომანი მწარე დიდად Z.

დიდად მწარე Aa.

ნ. მწარე.

კოლონი ესე არს ნაწლავი, სადა
სატყეპარი იმწნების ZAB.

ესე ნაწლავი არს, რომელსა შინა
სატყეპარი იმწნების C.

კოლოტი სატყეპილე ტყე ზრობი-
თა ZAB

სატყეპილეთ Cხ. წამყარტ-
კია C q

ნ. თასაზა.

კოლოფი (+ 2 შველ. 26, 2 ZA)

პომპრო შთააადებელი ZAB.

გაიქმარტკია C C

ნ. კროვი.

კოლტი (+ 8, 31 მათე ZAB) ლო-
რის ჯოგი ZABCE.

ნ. ჯოგა.

კოლვიბტენი არიან მწვლილთა მსყი-
დელნი დინართა, ესე იგი არს
ფოლთანი, რამეთუ კოლვიბტენი

მწვლილი ფოლი არს ელინთაებრ,
რომელსა რომნი ნუ მყოფ უწო-
დენ Aa.

კოლვუშა (+ 3, 52 მამათ-ცხ.
ZAA) გარდადგომით მარბულო-
ბა ZA.

მარბულობა დიდი B. სახელი(ა)
ადგილის(ა) (+ მამათ-ცხოვრებაში
სწერია Cახ) C. მამათ-ცხ.: „ქდა-
ოდესმე მამა ბითო(ნ) კოლვიზმასა და
იყო რა გონებასა თვისსა, ჰქვა მოწა-
ფესა თვისსა: შემოუგდე, შვილო,
სარწყული ფინიკიანსა. და ჰქვა:
კოლვიზმასა ვარ, მამაო. და ჰქვა მას
ბერმან: რა საქმე მიცს კოლვიზმასა,
წარმიყვანე მე მთადვე“ Caq.

ნ. მარბულობა.

კოლვოსი (ფრინ.) შიშველი
ფრინველი(ა) ZABCE.

[კომ ნ. მეკომე].

კომბოსტო (ბალ.) ყოველთა კომ-
ბოსტოთა სახელი არს და
უფროსად თავ-დახვეულთა, ხო-
ლო კალნაბი — კომბოსტო
ყვავილიანი, მსგავსი ჯონჯოლა
სოკოსა და კეფერა, ბუნებით
თავ-დახვეველი; ხეივანი
ნა სხვა არს და სხვა-სხვა რიგ-
ნი Z.

ყოველთა კომბოსტოთა სახელია,
და უფროსად თავდახვეულთა, ხოლო
კალნაბი — კომბოსტო ყვავილიანი,
გითარცა ჯონჯოლა სოკოა; კეფე-
რა — ბუნებით თავ-დახვეველი A.
(ბალ.) ესე კომბოსტო ყოველთა სა-
ხელი არს და უფროსად თავ-დახვე-
ულთა; ხოლო კალნაბი არს კომ-
ბოსტო ყვავილიანი, გითარცა ჯონჯოლა
სოკოა; კეფერა არს კომბოსტო,

¹ შდრ. Jer.—120:6 f. * შდრ. S—382:50 v, b. წყაროზე მითითება Cq-ში გადახა-
ზულია. * ნუსხებშია: „კოლვიზმა“. * Caq-ში მოწმობა და წყაროს დასახელება
გადახაზულია. * ნუსხებშია: „კოლვიზმა“.

რომელი ბუნებით თავს არ დაიხვევს, ხოლო ზეიტი თავსა იქს, ვითარცა კარხლის ძირი და ზედ სამი-ოთხი ფოთელი B. (ბალ.) CE.

კომენტარი მალეშწერალი ZABC. კომენტარი არს მაღეშწერალო E.

კომიკელნი ნ. კომკელი.

[კომინიტორი ნ. კომონიტორი].

კომიტი ცის მზომელობით ნავთ მყვანებელი Z.

ნავთ მყვანებელი ცის მზომელი A. ნავთ მყვანებელი ცის მზომელობით B. ნავთ მყვანებელი ცის მზომელე-ბითა (მზომელობითა Cb) C.

კომიტნი არა მართალთა ვარსკვლავთაგანნი, არამედ სასწაულისათვი მას ეამს ღთისაგან დაბადებულნი, ვითარცა მოგვთა ვასკლავი (დამასკელის სასწაუ-ნოება 20) B. იოვანე დამასკელის 20: „ხოლო შეიქმნებთან მრავალგზის კომიტნიცა სასწაულად რადმე მეფეთა სიკედლისა“; ოკოდონბერს 2: „წინაშე კომიტისა წარადგინეს“; ბენეტიკტეში: „კომიტი წინ უძღოდენო შიქრიკე-ვით“ E.

კომკელი (კომკელნი ACE, კომიკელნი B) მაქარის (მაქრინას E) ცხ.²: „კომკელთა სიმედგრენი და მზის მეტყველ-თ(ა) ბოროტად (ბოროტთა E) მიზეზნი“ ZABCE.

[კომლ ნ. ბორჭულეა].

კომოდია წიგნია ერთი საწარ-მართო ZAA.

წიგნსა ეწოდებინ (დიონისე 4, 22) B.

კომონიტორი განაჩენი ZAB.

ნ. წერილი.

კომში ბერძულია, დიდი რამ ჯელობაა Z.

გამგებელი, გინა მეჭინიბელ-უხე-ცესი AA. გამგებელი, გინა მთავარი (თავადი Cb) AbBCb. გამგებელი Caq. მთავრის მონაცვლე E.

კომში (ხე) ბია ZABC.

(ხე) E.

კონა (12, 22 გამოსლ.) ყვავილი ანუ მწვანელი, ანუ წყელნი და ეგევითარნი წყობით შეპკრა, მას უწოდენ, მცირეთა Z.

(+ 12, 22 გამოსლ. AA) ყვავილი, მოლი თუ წყელი მცირე შეპრული A. ესე არს ყვავილი, თუ მოლი, თუ წყელი მცირე შეპკრა B. კონა ყვავილნი, გინა მოლნი, გინა წყელნი და მისთანანი შეპკრნე Cb განუმარტავთ CaqDE.

ნ. კონება, მიიკონა, მიკონება.

კონდაკი წირვის გაგებია წიგნი Z.

წირვის წიგნი AB. კონდაკი არს წიგნი წირვისა, კონდაკი ითქმის იკოსის ნახევარი, იქ ნახე Cb. განუმარტავთ CaqDE.

შდრ. ჯავთავი.

კონდაკი იკოსის ნახევარი ZAB.

კონდახი თოფის ვარ(ე)შემო ხე გათლილი ZA.

თოფის ვარშემო შეშა B. თოფის შთასადებელი. ხე სასროლად Cb. განუმარტავთ CaqDE.

კონდიო (კონდიოს CDE) * ვარსკვლავად იტყვიან. საენებელ ჰყოფსო წამალსა, რა აღმოჰკლესო Z.

საენებელ ჰყოფს წამალსო, რა აღმოჰკლესო ვარსკვლავი ესე AB.

¹ იგულისხმება იოანე დამასკელის „გარდამოცემა“, ს. 20 (5—1463, 65 r—v)

² შდრ. A—55: 21, 21 v, b („კომიკელთა“).

კონდიოს არს ვარსკვლავი, რომელი
საენებელ პეოტს წამალსა, რა აღმო(3)-
ქდეს CDE.

კონება მიკონება, შეხვევნა ZA.
შეხვევნა BCB. განუმარტავია
CagDE
ნ. კონა.

კონი თევზის (თევზთ D) საპყრო-
ბი ZABCDE.

ნ. საპალურო.

კონი (7 ნემეს.) კონოჲ, ესე იგი
არს ორთავე თვალთა ბაიათა
მხედვარეობაჲ ერთად შეკრებუ-
ლი ZA.

(7 ნემეს.) კონი არს ორთავე თვალ-
თა მხედველობა ერთად შეკრებულ
B. კონი ეწოდების ორთა(ვე) თვალთა
მხედვარეობა (შარავანდელი D) რა
ერთბამად შეკრბენ CD. ესე იგი არს,
რა ორთავე თვალთა შარავანდელი
ერთბამად შეკრბენ, მას უწოდენ
ფილასოფოსნი კონსა E.

კონიო (ბალ.) სასიკვდილენ ბალა-
ხია. და შაშენი მაკვდინებელსა
მისის ძოვნიტ განერებიან ZA.

(ბალ.) სასიკვდილუ ბალახია. შაშენი
მაკვდინებელსა მისის ძოთთა
განერებიან B. (ბალ.) სასიკვდლენ (სა-
სიკვდინო Cb) ბალახი(ა) CD. (ბალ.)
კონიო არს წამალი სასიკვდილენ ბალა-
თაგან E.

კონკი ფარატინთ ნამკესები ZAB.
ნამკესები ფარატინისა CD. ნაკერუ-
ბი ფარატინი E.

კონქი ტაშტსაც ჰქვიან ZAB.
ტაშტი CD.

კონქი კამარა ZABCD.

კამარა. საბანლადაც ეწერა,
ჭრისტემ რომ ფეჭი დაბანა E
ნ. კუბო, საბანელი.

კონჭილა ურმის თავის დასაყენე-
ბელი ზე ZAA.

კონჭილიო (კონჭილიო და კონ-
ხლიო CDE) მსგავსი არს ლო-
ფორთქინისა, რომლისა სისხ-
ლით იტყვიან პორფირის შე-
ლებ(ვ)ისა ZA.

ესე არს მსგავსი ლოფორთქინისა,
ამისისა სისხლისაჲ იტყვიან პორფი-
რის შეღებვასო B. (მერაო.) ესენი
არიან მსგავსნი ლოფორთქინისა,
რომელთა სისხლითა შეღებენ პორ-
ფირსა CD. ესენი არიან მგზავი
ლოფორთქინისა, რომელ სისხლითა
ამათითა შეღებენ პორფირსა E.

ნ. კონჭუთი. შდრ. კონხლიო,
კოხლიო.

[კონჭილიო ნ. კონხლიო].

კონჭუთი იგივე კონქ(ი)ლიო ZAB.

ესე არს ცხო(ვე)ლი ერთი, რომლი-
სა სისხლითა შეღებენ ძოწეულსა CD.

ესე არს ცხოელი ერთი, რომლისა
სისხლი ძოწეულსა შეღებავს E.

კონჩო დამპალი შეშა ZABCD.

კონჩოლი პურის შექამადი წვო-
ანი Z.

პურის წვენი AB. ძალლა-პურა CD.
განუმარტავია E.

კონცხი (1 მეფე 14, 4) კუნცხი.
ესე არს ცხვირი კლდეთა, მაგარი
და ძნელოვანი ZA.

(1 მეფე 14, 4) კუნცხა B.

კონწოლი წენგოთა და ხულთა
ტევენი Z.

წენგოთა და მისთანათა ტევენი AB
ნივჯისა და მისთანათ(ა) ტევენი C.
განუმარტავია DE.

კონხლიო იგივე კონქლიო ZAB.
ნ. ომიდი.

კოპანო ნავია ერთი ZA.

ნავია B. ნავის სახელია CD. ერთი
ნავია E.

ნ. ნავი.

კოპე საღვინე არს (საღვინია A)

ათის თუხტის დამტევნელი ZA.
ათ თუხტიანი საღვინე B. ღვინის
ა(ღ)მოსაღები(ა), მცირე ჭურჭელი(ა)
CDE.

კოპი მოუქნელი თასმა ZAB.

ტყავის ნახვეი, მოუქნელი თასმა C.

ტყავის ნახვეი მოუქნელი DE.

კოპი დაკრულის მცირე ასიფება Cb.

კოპიში მიწა შეყინებული ZAB.

ნ. ყინული.

კოპიუნარი მრავალ მიწა შეყინე-
ბული Z.

იგივე მრავალი A. იგივე მრავლად

B. მიწა შეყინებულ(ნი) C. განუმარ-
ტავია DE

კოპშია მომცრო და მოკლდომილი
ZABC.

განუმარტავია DE.

[კორ ნ. დაკორვან].

კორა ბარის სატერფული ZABC.

ბარის სატერფული D განუმარტავია E.

[კორადო ნ. კოროლიონ].

კორათი (კორათი და ქორათი E)

(ზე) ბოკვი(ა) ZABD.

ზე კორათი CE.

კორდი (+ 5. 6 ესაია ZA) უნა-
მუშავარო მიწა ZAB.

უწესიკო მიწა მწვანე C. განუმარ-
ტავია DE

ნ. იაკორდალი; შდრ. ნადარი.

კორვიანტი, კორვივანტი კორვან-
ტი.

კორიანტელი მუშაკთ (+ ოფლთა

და Z) მტვერთ გარდადენა ZAB

მუშის ოფლიანს რა მტვერი გარდა-
აფემოდეს Cb. განუმარტავია CaqDE.

კორიტთა ისევ ეშმაკთა ZAB.

კურიტთა, ისევ (რომელ არიან
D) ეშმაკნი CD. გრიგოლი

ღ თის მებტველი, ნათლის-
ღების საკითხავი: არცა კო-
რიტთა კმითა, არცა ტყველთა და
როკვითა E.

კორკიმელი (ზე) ZABCDE.

კორკოდლო (+ 2 ნემესიო ZAa)
(მძრომ.) ბერძულია, ქართუ-
ლად ხ ვ ი თ ქ ი ჰქვიან ZAB.

(მძრომ.) ხვითი Cb.

ნ. ნიანგი.

კორკოტანა (ბალ.) ბალბა ZABC.
(ბალ.) DE.

კორკოტი დანაყილი ხეარბალი Z.
ხეარბალი დანაყილი AB. ხეარბალი
დანაყილი საკმალად Cb. განუმარტავია
CaqDE.

ნ. გიშრაფეთი.

კორნატი ზროზის ვეგი ZABD.

ზროზის ვეგი, კოკი C.

კოროლიონ (უქმ.) ფრანგულად

კო რ ა ლ ო ძოწს(ა) ჰქვიან ZB

(უქმ.) ფრანგულია, კო რ ა ლ ო

ძოწ ჰქვიან A. კოროლიონ (ესე D)

ქ ე ა (ა) (ესე ჯა არს E) მოკალ სას-

ყიდლისა ზღვისა შინა მწვანე არს

(+ და CD) რა გამოდგება(ის), მადრისა

მიღო შერყეულის და განიყინებია

CDE

კორომი ხენი ჭგუფად მდგარ(ნი)

ZABDE.

(ზე) ხენი ჭგუფად მდგომი C.

კოროსი (კოროს ABCDE) (+ 1;

32 რიცხვ. ZAa) ათი მ ო ლ ი

ერთი კოროს(ი) არს ZAB.

ერთს კოროს(ს)ში ათი მოლი (კოლი

Ca) ჩავა C. ერთს კოროს შთაიტევის

ათი მოლი ათინური DE.

ნ. საწყავი, საწყაული.

კორტნა ხეთ მცირედ დაკოლა

ZAB.

დაკოდისავეთ C განუმატავია DE.
კორუანტი (კორვიანტი ZAB, კორვიანტი CDE) ეშმაკნი ZAB
რომელ არიან ეშმაკნი CD. ნათ-
ლისდებისა, ღთისმეტყვე-
ლისა: ერთი ფრეველთა და
კრთინი და ქნარები და კორვიანტუ-
ბი¹ E.

ნ. კორიტთა, ქაჯი.

კორძი ღლია და საზარდულთ
ჭირკვალი ZA.

ღლია, საზარდულთ ჭირკვალი B.

კოსაკი ქოსა ZAA.

ნ. ქოსა.

კოსიმზოს სამოსელი(ა) სამლ(რ)-
დღლო, ევე(ა)ნოანი, ნასკო(ვ)ანი
(+ და Z) ცვარო(ვ)ანი ZA.

სამოსელია სამლდღლო ევენოან-
ნაკო არიანი B. სამოსელი არს
სამოსელი, ევენო(ვ)ანი, (+ და
ნასკო(ვ)ანი) და ცვაროვანი C.
სამოსელი სამლდღლო, ევენოსა-
ნი და ცვაროვანი (ნასკოვანი D) და
C.

კოსტილი (კოსტოტირიონ
Aa) რომლისა საურ-
ვალია საკურნებელი და
ჩაქო სდევეს, შიოკვეთს
და ნ.

ნ. კოსტილი B.

კოტა (კოტი) გინა კრმლის
ზედო ABCD.

ნ. კოტა C.

კოტავი ჩველთ აქმელი ფია ZA.
ჩველთ ფია BCD. ყრმის ფია E.
შდრ. ფია.

კოტვა ცხოველი რა ბუზისაგან
კოტველეს Z.

ნ. კოტვა დაწენარდეს ABC
განუმატავია DE

კოტვილთა, კოტვილთა ნ. კოტ-
ვლთა.

კოტვილი ნ. კოტვლი.

კოტვინო გვირგვინი დაფნის.
რტოთაგან და ზეთის-ხეთაგან Z

გვირგვინი დაფნის რტოთა და ზე-
თის-ხისა A. ესე გვირგვინია დაფნის
რტოთაგან, გინა ზეთის-ხეთაგან B.
(+ კოტვინო CD) რომელ არს გვირ-
გვინი ზეთის-ხელის რტოთაგან CDE

კოტიზი (კოტიზ C) (მწერ.) (+
ბასილისა Z) ბეზალაკი ZAB.
(მწერ.) C.

კოტიზობა ქართა რა აღაკოტი-
ზოს. რა შეაჯდეს ანუ უკბინ ა
კოტიზმა, კოტვას იწყებს Z.

ნ. კოტიზობა აღაკოტიზოს, რა შეაჯდება

ნ. კოტიზობა

ნ. კოტიზობა

ნ. კოტიზობა

ნ. კოტიზობა

ნ. კოტიზობა

ნ. კოტიზობა

ნ. კოტიზობა

კოტორი (+ 3 მეფე 17, 11 ZA)
პერის მონატესი ZABCD.

პერისა ნ.

კოტორი (ოთხფ.) ყურდგლის
მართვი ZABCD.

(ოთხფ.) შვილი ყურდგლისა E.

კოტოში მოზიდვით სისხლის გა-

¹ შდრ. A—292: 57 v. 21 („კორუანტები“).

მომღებელი ჭურჭელი Z.

სისხლის მოზიდვით გამოღებელი

ჭურჭელი Aa. განუშარტავია AbBCDE.

კოტუა ცუდი გოგო B.

კოტვლათა (კოტვილთა D, კოტვილათა E)

საწყავი რამ არის D. იოსაპოს ში:

„წმიდისა ფჭეილისაგან ორთა უკვე

ასსარონთაგან, რომელი საწყავი არს

ეგრელთა და შვიდთა კოტვილათა

აბრეკურთა მკონებელ არს“ DE.

კოტვლი¹ (+ 45, 14 ეზეკ. ZA)

ორი ა(ს)სარონი ერთი კოტვ-

ლია(ა) ZABC.

ნ. საწყავი, საწყაული, ღომო-

რი.

კოფა (ბალ.) ZABCDE.

კოფო მარტილთა და მისთანათა

ჭალზე(დ) ჩამოსაცმელი (დანდა-

ლი ZAB.

მარტილისა და მისთანათა ჭალზე

ჩამოსაცმელი დანდალი C. მარტილის

ჭალზე ჩამოსაცმელი D. მარტილი-

სა E.

ნ. დანდალი 2.

კოღო (მწერ.) ZABCDE

ნ. ზილი 2.

კოში ხისა და გოგრის თასი ZA.

გოგრისა ოა ხის ფიალა B. გოგ-

სა და ხის სასმისი Cb. განუშარტავია

CaფDE.

ნ. აყრო, გოდკოში.

კოშიკი წვრილი და მაღალი ციხე

ZA.

წელილი, მაღალი ციხე B. განუშარ-

ტავია CD¹

კოშივარდა კერა² ან Cb. ნ(ა)ა

Ca

კოცნა (+ 31, 27 იობ ZAA) ბა-

გით ამბორი. ა მ ბ ო რ ი არს

სულიერი, ხოლო კოცნა³

კორციელი ZA.

განუშარტავია BCDE.

ნ. აკოცა, ეკოცნი.

კოცონი შეშა დაგროებული

ZABCD.

კოწამახი მეტად მკავე ZAB.

მეტად წმახე CD. მეტად წმახი E

კოწახური (ხე) ZABCDE.

კოწიწი ჭურჭლის საწებავი

ZABCDE.

ნ. დაკოწიწება.

კოწლები ([16, 13] მსაჯ.) თმის

ნაწნავი (+ დაღალი ZAA); კოწ-

ლები თმის-სატანის ფოჩი (3,

3 ესაია) ZA.

თმის ნაწნავი [16, 13] მსაჯ. B. ნაწ-

ნავი, გინა სათმის ფოჩი CD. თმის-

ტანი, ნაწნავია E.

ნ. განსათხველი.

კოწლები სათმის ფოჩი (3, 3 ესაია) B.

კოჭ ნ. საკოჭავი (საბელ'თან), სა-

კოჭური].

კოჭა როცაა ბუქნასავით ZAB.

კოჭი (+ 3, 7 საქმე ZAA) ვეგი

კოჭად ითქმის მოკლე და მომ-

ცრო სართული ZA.

ვეგი BCDE.

კოჭი მოკლე მომცრო სართული B.

კოჭიკური თხემის ნაპარსი

მღ(ვ)რდლისა ZA.

თხემის ნაპარსი B მღ(ვ)დლის ნა-

პარსი თხემზე CD. განუშარტავია E

კოჭიშელი მზის ცა(ა) მეოთხე

ZAB.

ნ. მზე, ცა.

კოჭისანელებელი (ბალ.) ZAA.

(ბალ.) AbB

¹ ნუსხეპშია. „კოტვილი“. ² შიშ. A — 176. 4 r. 27

კოქლი (+ 35, 6 ესაია ZAA) მკ-
ლომელი ZABC
განუშარტავია E.

კოქობა (ფრინ.) ZABCDE

კოქობი მკირე ქოთანს ZABC.

განუშარტავია DE.

შდრ. კვანწია.

კოქუბრია ხატ-თ-თ-ყ-ვ-ა-ნ-ი-ს-
ც-ე-მ-ი-ს-ნ-ე-ტ-ა-ფ-რ-ა-ს-ა-კ-მ-ე-
(ვე)ლი, კოქუბრია, (+ და E)
ზუგია(ა) და მასტაჟი (მასტაჟი
B)“ ZABCDE.

კოხალია ორლანოა ძვალთა შემ-
მუსრველი ZA.

ორლანო არს ძვალთ შემმუსრველი
B. ესე არს ორლანო ძვალთა შემ-
მუსრველად (შემმუსრველი DE)
CDE.

კოხი ქვა, რომელი ცეცხლში არ
დასქდება (დასქდეს B) ZAB.

ქვა ცეცხლში გაშლელ CD განუშარ.
ტავია E.

ნ. ქვა

კოხლიო (კოხლიოს CD,
ლოს E) კონხლიო ZAB.

(მძრომ) კოხლიოთინი CD ლოფორ-

ნ. კონხლიო, კონხლიო.

კოხლიო გლოვასავით რამეა B.

კოხტა შორით (შორიდაშ CD)
ამპარტავანს(ა) (პ)ვეანდეს ZA
B D

ნ. სივ

კოხუჯი (კოხუჯი CabDE) იმე-
რულა ქალამან- ZAB

კოხუჯი ზღაპარი კოხუ(ნ)ჯი(ი).
აღს. მკ. რაღე ჭოხვისა სიფართ-
ციათ შე ჭყვილი ორთა(ც) ფერტო
სკამრიაზ; ზღ. მს. კამრამუღად Cb)
CD გარდამტავ. E

კოხნაპანი ესე არს ლაშქართ
თავნი: — ათაღიჯი, ერგისისა და
მისთავი, და ვ. კელთა მისთანა-
თა გმრამგებელთა საბელი ესე
არს ZAB.

ესე არს ლაშქ-რთი თავნი, — მთის-
თავი, ოცისა და მ. სთავი და ყოველ-
თა მისთანათა გმოიკებელთა ერთმა-
მად საბელია BCb. ესე რამა: კოხ-
ნაპანი ლაშქართა მისთა განაჩინა-
CaqD¹.

[კრ 6 კარ 1]

კრავი (ოთხფ.) (21, 15 იოანე)
კოხვართ შვილი Z.

(ოთხფ) კსკზრ. შვალი (21, 15
იოანე, A. (კახკ) BCDE.

ნ. ცხოვარს

კრავილი (კრ: კრავი E) (+ 1 ნე-
მეს. Ch) ზერაქელია, პატარა
დუშმინს კიზარჩხალს
პქვიან ZABCh

(1 ნემეს) ჩჩკლ ეფო CaqD¹. (ნე-
მეს.) ზვილედინი E

კრავანა (მაღ) ZABCDE.

კრავიტი კეცის ლორთვიან ZABC.
a) DE

ა. ლორთვიან.

ZAB¹

კრდიმლა ნ. კოხუჯი

21, 15 იოანე
ზა და გა...
ლა...
წიგნი...
ხელი-
...
... 11

კრება (2 შჯულ. 17, 16) შეყრილობა ZA.

განუმარტავია BCqDE. კაცთ შეგროვება Cab.

ნ. ეკრება, მკრებელი, მოკრება, საკრებელი, საკრებო, საკრებულო, შეკრება, შესაკრებელი 1, 2 (წვალება^სთანაც), ჰკრებდა კრებული (+ 9, 5 ლევიტ. ZAA) შეყრილი ZA.

შეყრილი B.

კრეტსაბმელი (კრეტსაბმელი ZCq-DE) (+ 27, 51 მათე ZA) კარის ფარდაგი ZABC.

განუმარტავია DE.

ნ. ფარდაგი.

კრეფა ხილთ მოწილვა, გინა ყვა-ვილთ(ა) მოწივედა (წყვედა B) ZAB.

კრეფად ითქმის მოწილვა, რომელი ნაყოფთა მომავალთა ხილთა სა მოსთლობენ (მოსთლობდენ Cq, გინა ყვაელთა, ანუ მოსთანათა ხილთა, თუ რასაცა კელითა მო(პ)კრებდენ C. განუმარტავია DE.

ნ. მკრეფელი, მოკრეფა, საკრეფი.

კრეშა გაქნაჰვა ZA.

ქნაჰვა BCD. ბაღნისა E.

კრეშა კბილისა E.

კრეშა ძრცვა ZABCD.

პარვა E.

ნ. მკრეხელი.

კრვა ესე არს, რად(ა) რასაც მოახვედრო: ისარი, თოფი თუ ქვა და რად(ა); კრვა არს საკრავთა ძალთა ცემა; კრვად ითქმის ბარგთა და მისთანათა შეკოჰვა, გინა წიგნთა შეკინძვა, ანუ ღილთა და ზრიკათა და ზოსტერთა და მისთანანი ZA.

ესე არს, რად(ა) მოახვედრო: ისარი, თოფი, ქვა თუ ჯოხი. კრვა არს საკრავთა ძალთა ცემა; კრვად ითქმის ბარგთა და ვაშკარანთა შეკოჰვა, გინა ღილთა, ზრიკათა და ზორტთა შეკინძვა, გინა წიგნთა შეკინძვა და მისთანანი B.

ნ. კარ. 1.

[კრთოლ ნ. მკრთოლვარე].

კრთომა (+ 4 ზირაქ ZAA) მცირე(დ) შეხლტომა ZABCD.

განუმარტავია E.

ნ: გამოკრთა, გამოკრთომა, განვკერთ, განკრთა, განკრთომა; შდრ. ასაღარებს.

კრია მიწა კშირად ქვიანი ZABC DE.

კრიალესვანი (კრიალესონი CaqD) სალოცავად ასხმული მარცვალნი ZA.

განუმარტავია BCaQD. ესე არს ასხმული მძიენი, ანუ ხეთა ნათალნ ძაფთა ზედა, ლოცვისა სათქმელად Cb.

შდრ. კირიეღელისონ; ნ.. ქიქის კრიალესონი (ქარასტა^სთან).

კრიალი კულის კმა(ა) ZAB.

კულის ნაპრალში კენჭით ჩაყრილ კმა Cb. განუმარტავია CaqDE.

კრიანტელი უთრუთიანი „(+ ფრიდონს კორწილში ZAB; გაატანეს (გაატანა BCb) კრიანტელი ჩინური და ჩალბათა^ს ZABCb.

[კრიზ ნ. კრება].

კრიკინა (ხე) ველური ყურძენი ZA.

(ხე) ველური ყურძენი. ჩაღვამლი იმერთაგანი B. (ხე) ძღვამლი, ვარდული ყურძენი CD.

კრინვა ძვილ კმის ამოღება ZA.

ფილ კმის ღება BCD განუშრტა-
თა E.

ნ. თუნეა.

კრინი (ბალ.) შროშანი ყვავილა
ZAB.

(ბალ.) შროშანი ყვავილთა CD.

კრინი, რომელ არს შროშანი ყვავილ-
თა E.

კრინი შიშით კმის გაწყვედა Cab.

[კრისტონ ნ. მეკრისტონე].

კრიფ ნ. კრეფი.

[კრიჭ ნ. კრეჭა].

კრიჭა წისქვილის ხვარბლის სა-
დენი ZABCaQDE.

წისქვილის ხვარბლის სადენი, კაც-
საც ვრცვიან — კრიჭა აშქ-
რათ Ch.

[კრკალი ნ. გრკალი].

კრკინვა ნ. კრკინვა.

კრკილა ააჩინოდ სანახავი ZAB.

განუშრტავთა CDE.

კრკილი (პაიომ.) ჭმელთ გორკთ

ა. ZAB

(რო D) ჭი ჭმელთა

აღმა გასწავენ

კრ. კ. ვა DE, გრგა ნე
Z.

კრ. კ.

კრ. კ.

კრ. კ. (ბალ.) შაყრან:

კრკო, შრო

რალაც და არ ვაცი სწორად #

კრონოსი * ესე ვარსკვლავი არს
მეწვიდესა ცაჲ ზედა, რომელი
ეწოდების სლპასტრო ბო-
ლო მოიქცევის ცაჲ ესე დასავ-
ლიდამ აღმოსავალისა მიმართ
ოცდ(ა)ათთა წელიწადთა შინა
ერთ გზის. ხოლო კრონოსი
სიდიდე არს ოთხმ(ე)ოცდაათჯეო
ჭევყ(ა)ნისა ოდენი ZA.

* ესე კრონოსი არს მეწვიდესა ცა-
სა ზედა. ხოლო მოიქცევის ცაჲ ესე
დასავლიდამ აღმოსავალისა მიმართ
ოცდაათთა წელიწადთა შინა ერთ
გზის. ხოლო კრონოსის სიდიდე არს
ოთხმოცდაათჯეოჭევყ(ა)ნისა
ოდენი B. * კრონოსი არს მეწვილე
ცასა ზედა. ხოლო მოიქცევის ცაჲ ესე
დასავლეთიდამ აღმოსავლეთისა მი-
მართ ოცდაათთა წელიწადთა შინა ერთ
გზის. ხოლო არს ცისა მის სიშ-
ლე ექვსას და ათსამეტ ზეკრის-
ბერი და ოთხას ოცდაათთა ხმეტი ათსა
ეჭი: სივრცე მისი ოთხმოცდაათჯეო-
მეტი ზეკრის-ბერი და ას ოთხმოც-
დაათ ათას ექვსასი ეჭი. ჭევყ(ა)ნ-
ისი ოდენი ოთხმოცდაათჯეომეტი ბე-
რის-ბერი და ხუთას ოთხმოც-
დაათ ათას სამი ეჭი. აქ ცაში კრონ-
ოსი მეტი ვარსკვლავი არს და ხოლო
სიდიდე მისი არს ოთხმოცდაათჯეო-
მეტჯეო ჭევყ(ა)ნისა ოდენი
ამისა ს ზეობასა იტყვი. ზერია კა-
ცის მსგავსობასა, — მარჯვენა კა-
ცა აქვს ცეცხლი და მარცხენასა (+
კელსა Ca) გველი მოზოკილი. კრო-
ნოსი გამოაპირგმანებია სისაუსდგო-
ნეზიად ანუ სიმაღლედ სიმაღო-
რედ Ch) (+ რამეთუ ყოველი სავსე
მაძღარ არს Ch) Cab * კრონოსი არს
მეწვიდესა ცასა ზედა. ხოლო არს
ცისა მოაზიმგრველე ექვსას და

კრონოსი არს მეწვიდესა ცასა ზედა. ხოლო მოიქცევის ცაჲ ესე დასავლიდამ აღმოსავალისა მიმართ ოცდაათთა წელიწადთა შინა ერთ გზის. ხოლო კრონოსის სიდიდე არს ოთხმოცდაათჯეოჭევყ(ა)ნისა ოდენი B.

დე ოთხმოცდაათშიდმეტ ბევრი და
 ზუთას ოთხმოცდაშვიდი ათასი ეჭი.
 ამ ცაში კრონოსის შეტვი ვარსკვლავი
 არ(ა) არს. (+ ხოლო Cq) სიდიდე
 მისი არს ოთხმოცდაათერთმეტჯერ
 ქვეყ(ა)ნისა ოდენი. ესე შოვლის
 სიმგრგელესა ცისასა ოცდაათსა წელი-
 წად შინა (წელიწადში D) ერთჯერ,
 ხოლო ამისა სახეობასა იტყვიან ბე-
 რის კაცის მსგავსობასა; მარჯვენასა
 ტელსა აქვს ცეცხლი და მარცხენასა
 გველი მოზოკილი (+ კრონოსი
 გამოითარგმინების სისხვად გონებო-
 სად ანუ სიმაღლედ Cq) CqD. *კრო-
 ნოსი არს მეშვიდესა ცასა ზედა.
 ხოლო არს ცისა მის სიმგრგელე ექვ-
 სას და ცამეტი ბევრი და ათასი
 მილიონი. სივრცე მისი ას ოთხმოცდა-
 თხუთმეტი ბევრი და ათას ექვსასი მი-
 ლიონი. ქვეყნიდამ იქიმდე ოთხმოც-
 დააჩვიდმეტი ბევრი და ზუთას ოთხ-
 მოცდაშვიდი ათასი მილიონი. ამ
 ცაში კრონოსის შეტვი ვარსკვლავი არ
 არის. ხოლო სახე კრონოსისა
 კაცისა არს, მარჯვენასა ტელსა
 ცელი და მარცხენასა გველი მო-
 ლილი; ხოლო სიდიდე მისი
 ოთხმოცდაათერთმეტჯერ ქვე-
 ოდენი. ესე შოვლის სიმგრგ-
 ელსა ოცდაათსა წელიწადში ე-
 წერი E.

ნ. ზუალი, ზუაპლი, ცთომ

ნ. კრონოსისა შაბათი ZAB

ნ. კვრა, შაბათი.

კრონოზო (კრონზო E) კრონოზ . . . ზელ
 არს ლაქლაქი თან(ა)შედგმული
 CD. რომელ არს ლაქლაქი
 შედგმულნი E.

კროჭი სომხური, კოლოფს
 ჰქვია ZAB.

(უქმ.) კოლოფივით Ch. (უქმ.)

CaqDE.

კრტიმლა (კრდიმლა Ab) ნიადაგ

უგვანი შულლი Z.

უგვანი ნიადაგ შულლი A. უგვანი
 შულლი BCDE.

კრტნა ჩაჩქნასავით ZABCD.

განუშარტავია E.

კრული (+ 1, 1 ფილიმონ ZA)

შეკრული ZABCD.

განუშარტავია E.

ნ. საკრულავი; შდრ. კარ 1.

კრუნე სამარტვილე ZABCD.

ნ. სამარტვლე.

კრუტვა (კრუტუა ZA) თვალთ
 ნახევრად მოხუჭვა ZAB.

თვალთ ნახევარზე მოჭუხვა Ch.

ნ. დაკრუტვა.

კრუტი (ფრინ.) ბარტყისა დედა
 ZAB.

კრუტუა ნ. კრუტვა.

[კრუტუნი ნ. ფშვნვა].

კრუხი (ფრინ.) კრუტი ZAB.

(ფრინ.) კრუტი, ბარტყის დედა C.

(ფრინ.) DE.

კრჩხა კახალოსავით ZA.

კახალოსავით B. კაყედი ზე დისაყი-
 რად რისამ Ch. განუშარტავია CaqDE.

[კრჩხალი ნ. კრცხალი].

კრჩი აღება (კრჩხალი DE)

ღიაკთ კივილი ZAB.

ღიაკთ ყვირილი(ა) CDE

ნ. ღაღადება.

კრცხალი ორ წელ ეთესკელი
 ნარბილი ZAB.

ორის წლის დაუთესავი (დაუთესვე-
 ლი Ch) ნარბილი Cab. კურცხალი,
 (ნაველარი D), ნაწველარი CqD.
 კურცხალია E.

ნ. ნარბილი.

კრძალვა (+ 4 მეფე 8, 11 ZAA)

სიფრთხილე ZA.

სიფრთხილესავით B. კრძალვა არს
 სიფრთხილე, გინა რიდება CD.

ერძალვა არს სიფრთხილით დამარხვა-
რასამე, ანუ დარიდება E

ნ. აღვიკრძალავ, დაკრძალა,
დაკრძალვა, ეკრძალე ეკრძალე-
ბოდა, ვკრძალავ, მკრძალავი, სა-
ერძალავი.

ერწყმილი (მწერ.) გერწყილი ZAB
(მწერ.) CDE

ერხიადება ფრინველთ (ფრინ-
ველთაგან B) ვაება მართკე-
ზედა ZAB.

ოდეს ფრინველნი მართვეთა მათთა
ენებასა ზედა ჩხაოდენ, ერ(ნ)ხი-
ალებად (+ ეწოდების D) დი
შრიადებად (+ ეწოდების C)
CD. ოდეს ფრინველნი მართვეთა
მათთა ენებასა ზედან ჩხაოდენ,
ერხიადებად ეწოდებინ E.

ერხევა (16, 3 მათე) ავად აშლი-
ლივით ჰაერი ZA.

ავად აშლილივით (16, 3 მათე) B
აშლილ-ვით CdeD აშლილობისაჲთა
Cი ზედა E.

ნ. მესინეარე; შდრ. სიციყე.

ესუ (+ 2, 6 ეზეკ. ZAA') შეუღწე-
ვილი Aa

ეს

ეს (12, 11 ისე ZAA)

ეს (CDE)

ეს

ეს

ეს

ეს (CDE)

ეს (CDE)

ეს (CDE)

ეს (CDE)

ეს (CDE)

ეს (CDE)

ეს (CDE)

ეს (CDE)

ეს (CDE)

ეს (CDE)

ეს (CDE)

ეს (CDE)

ეს (CDE)

ეს (CDE)

ეს (CDE)

ეს (CDE)

ეს (CDE)

ეს (CDE)

ეს (CDE)

ეს (CDE)

ეს (CDE)

ეს (CDE)

ეს (CDE)

ეს (CDE)

ეს (CDE)

ეს (CDE)

ეს (CDE)

ეს (CDE)

ეს (CDE)

ეს (CDE)

ეს (CDE)

ეს (CDE)

ეს (CDE)

ეს (CDE)

ეს (CDE)

ეს (CDE)

ეს (CDE)

ეს (CDE)

ეს (CDE)

ეს (CDE)

ნ. აკუართული, განკუართული.

კუარცხლბეკი (კვარცხლბეკი CqDE) (5, 35 მათე) ფერკის სადგმელი ხარისხი ZA.

ფერკის (და)სადგმელი BCDE.

ნ. აღსავალი.

კუარცხლი შდრ. მკვრცხე, მკვრცხლი, მოკურცხლვა.

კუახი (კვახი ZABCqDE) აყიროსთან ნახე ZAB. (ბალ.) გოგრა C. (ბალ.) DE.

კუბაჲ (38, 38 იობ) ბელტი მიწისა ZABCb.

კუბასტი (+ 2, 39 საქმე ZABCb) ლეჩაქი ZABCD.

ლეჩაქსავით რამ არის (საქმე მოციქულთა [9, 39]) E.

ნ. ლეჩაქი.

კუბო ესე არს ქალთა და კაცთა ჩასაჯდომელი (შთასაჯდომელი B). აქლემთა ასაკიდებელი, გინა კელით სატარებელი ZAB.

კუბო არს შთასაჯდომელი ქალთა, აღსაკიდებელი აქლემთა, გინა ბილთა, საპატიონი რამე შეშაადებულნი: ხოლო მსოფლიონი კუ ბო ლ უკმოებენ, გინა გავალატა, გინა მცირეთ(ა) კონქთა, გინა მკვდართა შთასადებულთა გვადრუთა C. განუშარტავთა DE.

ნ. ქალკუბო.

[კუდ. ნ. კუედ].

კუდა უკუდო ZABCab.

შდრ. კუდური 1.

კუდბეწუა (კუდბეწვა ZABCqD)

(ბალ.) ღვარძლ(ა) ჰგავს ZABC.

(ბალ.) D.

კუდედი კუდის მქონებელი ZAB.

კუდი (+ 22, 23 ლევიტ. ZAa) რო-

მელთა ბალანი მოკლე აქვს(ს)თ, ვითარცა კამბეშთა (კამბეშთა A) გარე-თხათა და მისთანათა, გინა მკეცთა, ძალლთა და მისთანათა, რომელთამე უბალნო, ვითარ გველთა, ხელიკთა და მისთანათა, ხოლო რომელთა კუდ(ნი) ფრთოანი აქვსთ, ვითარ ფრინველთა, და ფარფლოსანი ვითარცა თევზი (თევზთა Ab), არა ითქმის კუდად, არამედ ბოლოდ; რომელთა კუდნი გრძელ-თმოსანი აქვსთ, ვითარ ცხენთა (+ და Z) ჯორთა და მისთანათა, ეწოდებიან ძუა, ხოლო სხვათა კუდ-მოკლეთა ვითარ ირემთა და შინა-თხათა და დათვთა და ეგვევითართა, ეწოდებიან პოჩი, ხოლო კუდ-ბრტყელთა, ვითარ ცხოვართა და თაქვთა (+ და Z) ნასნასთა, ასთაკვთა და ეგვევითართა, დუმა ეწოდებიან ZA.

კუდად ითქმის, რომელთა ბალანი მოკლე ესხნეს. ვითარცა კამბეშთა, გარე-თხათა და მისთანათა, გინა მწვეთა, მველთა, მელთა, ლომთა, ძალლთა და მისთანათანი, რომელთამე სრულიად უბალნო, ვითარ გველთა, ხელიკთა, კორკოდლითა, ტრიგონთა და მისთანათანი, ხოლო რომელთა კუდნი ფრთოანი აქვს, ვითარ ფრინველთა, და ფარფლოსანი, ვითარ თევზთა, არა ითქმის კუდად, არამედ ბოლოდ; რომელთა კუდნი გრძელ-თმოსანი აქვს, ვითარ ცხენთა, ჯორთა და მისთანათა, ეწოდება ძუა; ხოლო სხვათა კუდმოკლეთა, ვითარ ირემთა, შინა-თხათა, დათვთა, ეგვევითართა ეწოდება პოჩი; ხოლო კუდ-ბრტყელთა, ვითარ ცხოვართა, თაქვთა, ნასნასთა, ასთა-

კეთა და ეგვეთართა — დუშა B. კულად იგი ითქმის, რომელთა ბალანი მოკლე ესხნეს, ვითარცა კანბეშთა (კამბეშთა Cq) და გარე-თხათა და მისთანათა, გინა მწავთა, მელ(ა)თა, მგელთა, ლომთა და მისთანათა, რომელთამე სრულიად უბალნო, ვითარ გველთა, ზელივთა, თაგვთა, ტრიგონთა, კორკოდინოთა და ეგვეთართა. ხოლო რომელთა კულნი ფრთიან აქვს, ვითარ-იგი თევზთა და (მ)ფრინველთა, არა ითქმის კულად, არამედ, ბოლოდ; რომელთა კულნი მრავალ და გრძელ-თმოანი აქვს, ვითარ ცხენთა და ჭოროთა და ვირთა, იგი არს ძუ ა; ხოლო — სხვათა კულნი მოკლენი, ვითარ ირემთა და თხათა, (+ და Cb) დათეთთა და ეგვეთართა, ეწოდებიან პოჩი; ხოლო კულბრტყელთა, ვითარ ცხოვართა და თაქეთა და ასთაქეთა და ეგვეთართა, ეწოდების დუშა C. კულად იგი ითქმის, რომელთა ბალანი მცირე ესხნეს ანუ სრულიად უბალნო იყოს, ვითარცა გველთა და ზელივთა, გინა ლომთა და მელთა და ეგვეთართა; ხოლო რომელთა კულთა ფრთენი აქვდეს, არა კულ, არამედ ბოლო ეწოდების ვითარცა თევზთა და ფრინველთა; და რომელთა კულთა თმათა მაგონსი ესხნეს, ძუად ითქმის, ვითარცა ცხენთა და ჭოროთა და ეგვეთართანი; ხოლო კულთა ბრტყელთა დუშა ეწოდების — ცხოვართა, მთხვართა და ეგვეთართა D. განუმარტავია E¹.

ნ. დანაკისკული (ხურმა'სთანაც), ზროსაკული (ნაფრ'თანაც). კულა, კულედი, კულდანი, კულდოვანი, კულდური 1, 2., მელის-კულა, სერის-კული (სამხარ'თან). კულდანი კული რომ ებას ZAB.

კულმოზუერი (კულმოზუშერი ZA, კულმოზუერი BCqDE) თევზის საპყრობი საგოდრე ZA.

თევზთ საგოდრე B. თევზის საგოდრე C. თევზის საპყრობია D. განუმარტავია E.

ნ. დგუელაბური, საპალურო, კულო (ხე) ZABCD.

განუმარტავია E.

კულდოვანი კულდანი ZAB.

კულდუნი ზანზალაკი(ა) ZABCDE. ნ. ზანზალაკი.

კულდური (2 შქულ. 23, 1) უკედო ZA.

შდრ. კულა.

კულდური კულდანი. ამას მსოფლო-ონი გრძნელს უწოდენ და არცა თვით იციან და არცა მჩემებელთა მისთა, თუ რამ არს და ვითარ არს გრძნების-მოქმედება. და ტყუ(ვ)ილსა რასმე შე(ს)წმანსიან ZA.

კულდანი. ამა კულდურთა და კულდანი-თა მსოფლო-ონი გრძნელსა უწოდენ და არცა თვით იციან, არცა მჩემებელთა მისთა, თუ რამ არს და ვითარ არს გრძნების-მოქმედება. და ტყუ(ვ)ილსა რასმე შე(ს)წმანსიან B. განუმარტავია C.

კულდუნი საკაქკაჰის ძვლი² წვე-რი ZABCb.

განუმარტავია CqD.

კუმბა² დაკვება, გამოკვება ZABCD.

სუად ნ. მეკულო, მეკულარი, მოკულედი, მოკუდა, მოკუდავი (ნათესავ'თანაც). მოკუდიება. მომკუდარუნება, მოსკუდიდი, მოსკუდე, სიკუდიდი, სიკუდილა.

¹ E-ს ახლავს შინაწერი: „გაყუა“, რაც კულის სახეების აღწერას ენდა ნიშნავდეს. ² ნუსხებშია: „კუმბა“.

უკუთვნა
ბიო ს.

უკუთვნა (ბიო ს.)
ვა მომზად

კუთხა განკვეთა ZAB

ნ ანაკუთო, გაკუთო გაკუ-
თარი, გაკუთილი (ელუფ.ს-
თან), განუკუთარი, განკუთ-
ლი (პირთან). გაკუთეთდიან, გაუ-
კუთეთელი, დიაკუთა, დაკუთა,
დაკუთება. გაკუთა, ვგუთუ-
თილებთ, კუთოამ, მეტკუთილი,
მკუთი, მკუთორ, მო-ვე გაკუ-
თოს, მოკუთილი, ნაკუთი (სჭი-
მა'სთანაც), ნაკუთი, საკუთელი
1, 2, საკუთო, სამკუთო, სასო-
წარკუთა, სულის-კუთა, წარ-
კუთა.

კუთხა² ცილა ZAB

განკუთო C

კუთხება² დაცეა² ZAA.

კუთხეჭი (კუთხეჭი ZA, კუთხე-
ჭი CqDE) დიკენის ქადაგება
ZAA.

ნ. ქადაგება

[კუთხეჭი ნ. საკუთრები].

კუთხეჭი (კუთხეჭი ZABC, კუთხე-
ჭი DE) (22, 4 ფსალმ) საგვე-
მელი ჯოხი ZA

(+ 22, 4 ფსალმ B) საგვემელი
ბრგანი BC ჯოხი BCB. მიმკრო
ბრგანი D ბრგანი E

ნ. ჯოხი.

კუთხი (კუთხი ZA, კუთხი CqDE)
(+ 41. 7 ფსალმ ZAA) ბიკონა
დისაკუთრებული ZAB.

ბიკონის სიკუთელი C ბიკონის D
გინმარტავია E

კუთხი (კუთხი ZA, კუთხი CqDE)
(3 მეფ. 14. 3) ზე ბიკონალი

ZA

ბიკონალი
ბიკონალი E.

ნ. ბიკონალი-კუთხი
ბიკონალი-კუთხი

კუთხი (კუთხი ZA, კუთხი CqDE)
ბიკონალი ბიკონალი (ბიკონალი ბიკონალი)
ბიკონალი ბიკონალი ZAB

ბიკონალი ბიკონალი CD.

კუთხეჩა (კუთხეჩა ZA, კუთხეჩა
CqDE) (ოთხე.) (+ 6, 21 ბარტე
ZAA) ZABCDE.

ნ. ბიკონალი, ბიკონალი.

კუთხეჭი (კუთხეჭი ZA, კუთხეჭი
CqDE) 10, 14 ფსალმ ZAA.

კუთხეჭი AaBCDE

ნ. ბიკონალი-კუთხეჭი

კუთხე (კუთხი ZA, კუთხი CqDE)
ბიკონალი ბიკონალის ბიკონალი ZAB
ბიკონალი ბიკონალი ბიკონალი Cb ბიკონალი
ბიკონალი CqDE.

ნ. ბიკონალი (ბიკონალი-ბიკონალი),
საკუთხე.

კუთხე ნ. ბიკონალი. ბიკონალისა.

კუთხეჩა (კუთხეჩა ZA, კუთხეჩა
CqDE) (22, 4 ფსალმ) ბიკონალი
ბიკონალი ZA.

ბიკონალი-ბიკონალი B. ბიკონალი C
ბიკონალი-ბიკონალი DE.

ნ. ბიკონალი-ბიკონალი, ბიკონალი.

კუთხეჩა ნ. ბიკონალი

კუთხეჩა ბიკონალი ბიკონალი ბიკონალი B

ნ. ბიკონალი.

კუთხეჩი ნ. ბიკონალი.

კუთხეჩოს ნ. ბიკონალი.

კუვირჩხა ნ. კვრჩხა.

კუვულისი (კუვულისი და სეკრეტიკოსი C) დასი საეკლესიო-თა პატივის უფალი ZAB.

ესეი (კუვულისი და სეკრეტიკოსი D) დასი საეკლესიო პატივის(ა) უფალი არიან CD.

კუზა (კუზა და ზუკა E) ზუკა. კვირტოს ZABCD. კვირტოს E.

კუშთა ნ. კუეთა.

კუშთამ ნ. კუეთამ.

კუშთება ნ. კუეთება.

კუშრეჭი ნ. კუერეჭი.

კუშრთხი ნ. კუერთხი.

კუშრი ნ. კუერი 1, 2, 3.

კუშრნა ნ. კუერნა.

კუშრცხი ნ. კუერცხი.

კუშნი ნ. კუესი.

კუშხნა ნ. კუეხნა.

კუთ ნ. განკუთნვა, საკუთარი (მარტოვ'თანაც), საკუთარი, უსაკუთრესი; შდრ. კუთნვა].

კუთნა ნ. კუთნვა.

კუთი კუქე კორცთა ZAB.

კუთი კუქე კორცთა სისქესა კორცისასა (კუთი კუქე D) CD. განუმარტავია E. ნ. კუთი.

კუთნვა (44, 3 იერემ) მსხვერპლის შეწირვად Z.

44, 3 იერემ. Aa.

ნ. განკუთნვა, დაკუთნვა, მკუთნელი

[კუთნვა] შეთრეს თარგმანში იოვანესასა ეწერა: „ისწრაფდენ სიკვდილისათვის თქვენისა, ვიდრემდის ემონოს კუთნვისა შირთმევა ღ'თისა“. ესე იგი არს ღ'თისა სითნოდ გონებდეს საქმესა და კეთილ

მსახურებით ქმნილთა Aa. განკუთრე-
ნა B. განუმარტავია Cb.

კუთხე (კუთხი AbBCD) 31, 32 იერემ. ZAa.

განუმარტავია AbBCDE

ნ. საკუთხი.

კუთი ZAB.CDE

შდრ. პრაწი.

კუთი კუთ სახე ედღა(ღ) შემზადებული ZAB

კუთი შემზადებული(ნი) კუთა მკუთარი (მკუთარი Cq) C. კუბრა DE.

კუთილი (კუთი D) ედღილი ZBC. ედღილი A. ედღი D. განუმარტავია E.

შდრ. კუთუა.

კუთუ გუგულის კმინობა ZAB-CD.

გუგულის ზახილი E.

კუთუ ჩხვ'ლთ ენით მოქმა ZAa.

შდრ. კუთილი.

კუთულა მამათ-ცხ. „კამდა ზურსა და სმიდა კუთულასა ღვინოსა“ E.

კუთური გაუშლელი ფოთოლი ZA.

ფოთელი გაუშლელი B. გაუშლელი ფოთელი, თუ ყვავილი C. განუმარტავია DE.

ნ. კვკერი; შდრ. გურტი.

კუთუზო თეძოს ძვალნი ZA.

თეძოთ ძვალნი B. განუმარტავია CDE.

კულა ხის სასმისი კმინი ZA.

განუმარტავია BCDE.

ნ. წედა.

კულავ (კულავ CqDE) მერმესავით ZABC.

განუმარტავია DE.

კულანი ევნის უღელთ ასაკრავი ZA.

¹ ნუსხებშია: „კუთნა“.

ვენის უღელზე ასაკრავი B. უღელზე ვენის დასაკრავი C. ვანუშარტავა DE.

კულატბალატი მეფის ადგილს მჭლომელი გა(ხ)მგებელად ZA.

ყაიმაყაიმი B. ესე არს (+ კეისრისა C) ყაიმაყაიმი და ყაფიდანო ორივე იყო(ს) ერთად CD. კულატბალატობა არს, რომელსა კეისრისა ყაფიდანობა და კაიმაყიმობა ორივე ჰქონდეს E¹.

კულბო ორმოს შიგნით მოსაჩაღავი ZAB.

(ბალ.) ორმოში ზეარბალს გარ რომ ულოს შემოეწყობენ, მას ეწოდების C. ორმოში ზეარბალთათვის გარშემოსაწყობს ულოს ეწოდება D.

სულმევა ნ. უაულეველადქ.

კულიაფი (ველიაფი CqDE) (ბალ.) ZABCDE.

ნ. ზირაფი.

კულმუხი ნ. რიტინი.

კულმუხო (ბალ.) ZABCDE.

კულუმბური (ბალ.) ZAa.

(ორინ) AbB.

კულუხი ღვინის ღალა ZABCD

კუმანედ კმოდა ZAB.

კუმ ში... ZAB

კუმ... D

კუმ...

კუმევა (1. ნ. ცოცხალი კუმ...)

კუმ... ZAa

კუმ...

კუმეშმა ვეცხლის კეტალო ZAB.

კუმმა საბო(ფ)ნი ZAR.

მგარგვალ საბო(ფ)ნი CDF

ნ. საპონი.

კუმშ ნ. შეკუმშაქ.

კუნდიტი ღვინო მგბარი შაქრითა

და სულნელებით(ა) (სუნელით B) შეზივებული (+ ტიბიკონში ZAa, ZAF

კუნდატი არს ღვინო მგბარ(ა) თაფლითა და სუ(ლ)ნელებითა სახერებელად, ზოლო თე რ მონი წყლითა და სუ(ლ)ნელებითა და თაფლითა მოღულებული სახერებელად C. კუნდიტი არს (+ სახერებელი D) ღვინო მგბარი თაფლითა და სულნელ(ებ)ითა DE.

სუნელი შდრ სკუნელი.

კუნესა (კენესა CqDE) (+ 2 კორინთ. 5, 2 Z) სნეულის ვაება ZAaB.

სნეულთ ვაება Ab სნეულის ვაება, გინა კმა რამე C. განუშარტავა DE.

ნ. სულის-კუფთა; შდრ. სნეკვა.

კუნება (კენება ZABCqDE)

კმელის ჭამა ZAB.

კმ ლის ჭამის კმა C. განუშარტავა DE

კუნთი (1 მეფე 9. 24) კეთა ZA

კუნითი (კენითა ZABC, DE) შარი

კუნ... ZA

კუნ... ZA

კუნ... ZA

კუნ... ZA

კუნ... ZA

კუნ... ZA

კუნ... ZA

კუნ... ZA

კუნ... ZA

კუნ... ZA

კუნ... ZA

კუნ... ZA

კუნ... ZA

კუნ... ZA

კუნ... ZA

კუნ... ZA

კუნ... ZA

კუნ... ZA

კუნ... ZA

კუნ... ZA

¹ ადრე განმარტებული ჰქონია ეს სიტყვა შემდეგნაირად: „ღუბნეცხალით“, რაც შერბე გადაუხაზავს. ² შდრ. A - 1105.156 r, a („კუქუქ“)

CqD) თავ(ს)საბურავი ZABCD.
მონოზნის ქული. E.

კუნჯული კაცის Ch.

კუნტვა (კუნტუა ZA) შებლუნძ-
ვით წოლა ZABC.

განუმარტავია DE.

კუნტი შესრულებული თთვე თუ
წელი(წადი) ZAB.

შეკრულივით CD. განუმარტავი E.

კუნტრუში პირუტყვით ხლტომით
თამაშობა ZAB.

ხლდომით თამაშობა Ch. ხლტომით
თამაშობა Ca.

ნ. სლვა.

კუნტუა ნ. კუნტვა.

კუნცხი (კუნცხი და კურცხლი E)
(1 მეფე 14, 4) კონცხი ZA.

(1 მეფე 14, 4) ესე არს ძნელი გზა
მისაპარი კლდეთა საფარი B. კუნც-
ხი, კურცხლი (ს) (+ და C)
რკოცხი სამივე კლდეთა ხერთვის-
თა გზად ძნელად გა(წ)სავალთა და
სამალავიანთა ეწოდების CD. ორთა
კლდეთ ხერთვისი ადგილი მაღალი და
ძნელოვანი იყოს, მას ეწოდება, გინა
კუთხსა მოსაფარესა E.

კუნძ ნ. შეიკუნძა).

კუნძი ძელთ მონაკვეთი ZABCh.
განუმარტავია CaqD. (ზე) E.

კუნძ-კუნძი შესქელებულივით
მრავალი ZA.

შესქელებულივით მრავლად B.

კუნძული ხერთვისი, ქალაგი ZA.

ფრანგულია, ქართულად ხერ-
ვისი პქვიან B. ზღვისა შიგან კმელი
C. განუმარტავია DE

ნ. მეროს კუნძული.

კუნწი ხილს ღერო ZABCD.

ხილთ საბამი E.

კუნწუბი გულახილად მოხრილი
ZAa.

კუნწუბი ბეთ ზედათი წვერვალი
ZA.

ზეთ ზედა წვერვალი B ხის ზედა
წვერი CDE

ნ. გრჯლა, ხე.

კუნჭული ბადეთ კუთხე, გინა
ნაქსოვთა ZAB.

ბადისა, გინა ნაქსოვის კუთხე (კუთ-
ხი D) CD. განუმარტავია E.

კუოდ (კუო Ca) კვიოდ, კვოდას-
თან ნახე ZAB.

ამას ნემესიოსი(ს) წიგნი სწორ-
გვერდად იტყვის CD. ნემესიოს
სწორგვერდად იტყვის E.

კუპატი გატენილი პური მოხრა-
კული ZAB.

გატენილი პური ზეთში მოხრაკული
C. განუმარტავია DE.

ნ. ნაზუქი.

კუპვა ბაგეთ მოხრა ZA.

ბაგეთ მოკრება B. შტირ(ა)ლის
ყრმათაგან ტირილის გამოუჩინრობი-
სათვის პირის კმარება და ბაგეთა
ძრება (ხრა D) CD. შოტირალის ყრმი-
საგან გამოუჩინრად პირის კმარება E.

კუპრი ZABCD.

ესე კუპრი სომხურია, ქართულად
ასფლასტოსია E.

ნ. ასფალტო, ასფლასტოსი.

კუპროჲ (კუპროჲ BCD) (ზე)
კუპაროზი ZA.

(ზე) ალვის ხე B. (ზე) CD

ნ. კუპაროზი.

კურაგი (ოთხფ.) მცირე კურო
ZAB.

(ოთხფ.) კურატი CD.

¹ იგულისხმება „ბუნებისათვის კაცისა“, თავი V (გვ. 101), ადამ ეს სიტყვა
იხმარება ფორმით: „ვეუკოა“.

ნ. ზრობა, ქუჩაძი

[კურამბადატი ნ. კ. აბატალატი]

კურატი (ოთხე.) კურადი ZAB

(ოთხე) E

კურაულად (ქურაული CDE)

აიასოფრის ავტო:

„ოქრო კურაულად“ გარეუო-

ZABC. თრად აბატალატი გონია D

ორად ნაყოფი E. აბატალატი ავ-

ნია: „ოქრო კურაულად“ გარეუო DE

[კურადდელი ნ. კურადდელი]

კურადდელი ნ. კურადდელი.

სურ.

კურადდელი [22]

თხევა არს ზადო

მისია, გინა კურადდელი

გინა განცხადება, გინა მობრძე-

ბა ორთისა, გინა მოახლოება

დოთისა მურ ZAB

(+128, 8 მისა -8 პირ)

არს გ. ილიაძე

გინა ზა კურადდელი, გინა კურადდელი

დოთისა იერ პირ, კურადდელი

განდიდება, სახელსა მისა, გინა

ლოცვისა მიუღ. გინა განცხადება,

გინა მობრძე

დოთისა

კურადდელი

ნ. აკურთხა, ნ. კ. ზეოს-

კურთხევა, იერ პირ.

საკურთხეველი მურ. საკურთხე-

თხი.

კურთხევანი შიგნე საკურთხევე-

ლი ZAB.

2 Cb-ში

ბაზელა

კურად

ნ. კ. ანუ

კურად, ანუ ზადო, კურადდელი

კურადდელი კურადდელი იერ

კურადდელი კურადდელი, კურადდელი

კურადდელი კურადდელი იერ

კურადდელი კურადდელი

ნ. კ. ანუ

კურადდელი კურადდელი ZAB.

კურადდელი კურადდელი

კურადდელი კურადდელი

კურადდელი კურადდელი

კურადდელი (ბაღ) ZABCDE.

კურადდელი კურადდელი საბე ZAB.

კურადდელი (Cb) კურადდელი, კურადდელი,

კურადდელი E კურადდელი და კურადდელი

კურადდელი კურადდელი E კურადდელის

კურადდელი D, კურადდელი E CDE

ნ. კურადდელი.

კურადდელი (კურადდელი და კურადდელი

E) კურადდელი ZABCD.

კურადდელი E

ნ. კურადდელი.

კურადდელი (ბაღ) კურადდელი კურადდელი

თავი Z

კურადდელი კურადდელი AB.

(ბაღ) კურადდელი კურადდელი

რგებისავით Cb. განუმარტავია
CaqDE

ნ. განკურნება, ეკურნა,
ემკურნალობ, იკურნა, მკურნა-
ლი, საკურნებელი.

კურო (ოთხფ.) (+ 5, 17 ესაია
ZAa) ქარი გამოუყვევრავი
ZAaB.

(ოთხფ.) ხარი გამოუყვევრავი (1,
11 ესაია) Ab. (ოთხფ.) CDE.

ნ. ზოდიაქო, ზროხა, პრასი-
კურო.

კუროხთავი (ბალ.) (+ 7, 16 მათე
ZAB) ტატაში ZABCDE.

ნ. ტატაში.

კურტაკი ვარმე. ესე არს სამოსე-
ლი მეომრისა საჩინო, ჯაჭვთა
გარეგან ZA.

ვარმე. ესე ირს სამოსელი საჩინო
მეომრისა ჯაჭვის გარეგან B. ვარმე,
იალმაგი CD. განუმარტავია E.

კურტაქა, სატვირთავი მალალი პა-
ლახი Z.

ახენთა და ვირთ ზურგს სადგამი
1 სჯ. თლად A. განუმარტავია BCDE.

[კურტაკ-ეგვანი ნ პალან-კურ-
ტანი].

კურტი კურტიმღები ZAB.

კვიპრიაანეს საკითხავი
*გარდაქცევა გვაძისა (+ და Caq'E)
გარდაქცევა კურტისა და ნიშნისა"
CaqDE.

კურტიმღები (კურტიმღები და
კურტამები Cq) (1 ნეშტ. 22, 3)

ქარის კამრები ZAB.

(1 ნეშტა [22, 3]) ქარის კამრები,

გინა კარის ქუდები CAb. კარის კამ-
რებია Cq 1 ნეშტ. [22, 3]: „კარისა
ფრიოდ სამსვენალად კარებისა და
შვეთა კურტიმღები მოშადა“ D¹.

კუოტ-უმი კრანულია გაეა ZAB.
განუმარტავია CDE.

კურჩხი ცერცვთ ჩელხი Z.

ცერცვის ჩელხი AB. ჩელხი CDE.
ნ. ჩელხი.

კურცხ ნ. ნაკურცხალი, შდრ
კრცხალი].

კურცხალი კრცხალი ZAB.

ნაწველარი CDE.

ნ. ნაწველარი.

კურცხვლა ნ. კურცხლავი.

კურცხვლთა იე დ ი თ. „კურცხვლთა გან-
წესებულთა კურცხვლთა მის(ი)თა“
CqD¹

კურცხვლა (კურცხვლა CqDE)

სწრაფი ლტოლვა ZAB.

სწრაფად რბევა Cb. განუმარტავია
CaqDE.

ნ. მოკურცხვლა; შდრ. კუარ-
ცხელი.

კურცხლი კუნცხი ZAB.

შწარვ ცრემლი CD. ცრემლი შწა-
რე E.

ნ. კუნცხი.

კუსი აღრევა ZA.

აღრევა; სომეხნი კუს ქალწულს
ერევიან B. კუსკუსი, — აღრევა CD.
განუმარტავია E

კუსკუსი აღრევავე Z.

იგივე აღრევა A. იგივე B. განუმარ-
ტავია E.

კუსტოდია დასი ZABCb.

კუტალი ZABCDE.

¹ Cb-ში წყაროს დისახელება და მოწმობა გადახაზულია. * წყაროს დისახელე-
ბა გადახაზულია Cq-ში. * შდრ. A—51 („კურცხვლთა“). Ca-ში წყაროს დისახელე-
ბა, მოწმობა და თვით განსამარტი სიტყვა გადახაზულია.

კუთი სხვათა ენაა, ქართულად
ს ა ბ ყ ა რ ი ჰქვიან B.

(უკმ.) არ არის ქართული, ქართუ-
ლად ს ა ბ ყ ა რ ი ჰქვიან B. (უკმ.) კუ-
ტი არა არს ქართული, ჟამთა ვითარ-
ებებით შემოღებულა, ქართულისა
ენითა ს ა ბ ყ ა რ ი ეწოდების (ეწოდე-
ბა D) CD. ესე კუტი თათართა ენაა,
ჟამთა ვითარებით შემოუღიათ, ქარ-
თულად ს ა ბ ყ ა რ ი ი E.

კუტლელუი (+ კარაბად.¹ ZAA)
თეთრი შაქარი ZAB.

შაქარი თეთრი, შაქარი ქალა Cab.
თეთრი შაქარი, ქალა Cq. კ ა რ ა ბ ა დე:
„შაქარი კუტლელუი“. D².

კუტუფი კ ა რ ა ბ ა დ.³ „კუტუ-
ფი და ჰულბაი (ჰულბაი BCD)
შემგებარი“ ZABCD.

კუფხალი 17, 6 ესაია ZA.

ნ. მოგუფხლევნ, მოკუფხლ-
ვა, ნაკუფხალი, ტევანი.

კუშტაბანი (35, 23 გამოსლ.) ყე-
ლისა და გულის ღილი ZA.

ყელის ღილი და გულთა B. ღილი
ყელისა და გულისა C. ღილი გულისა,
გინა ყელისა D.

კუშტი მწყრალად მყოფი და არ(ა)
მრისხანე ZAB.

კუშტი არს მწყრალად მყოფი და
არა მრისხანე(დ) CD. მწყრალი და
მრისხანე მყოფი E.

კუშტობანის ხე (ხე) პირიდექსა-
ონ ZAB.

პირდექსიონ Ch.

ნ. პირდექსიონ.

კუჩაბა საკაჭკაჭე ZABCDE.

სუწ ნ. დაკუწვა, მოკუწვა.

კუწუწი ოდოშის ნატუსის ღერო
ZAB.

(ბალ.) ოდოშის ნატუსი CD. ოდო-
შის ნატუსალი ჩალა E.

კუჭეკი ძვირის ქსენეპი შესაკრე-
ბელი ZAB.

ძვირის ქსენებათა შესაკრებელი
Cb. განუშარტავია Ca.

კუჭი ფრინველის ფაშვი ZAB.

ფრინველთ ფაშვივით Cb. განუშარ-
ტავია CaqDE.

სუწ ნ. მეკუწნა (კალარ'თა-
ნა), საკუწნაო].

კუხი ისრიმი ZAB.

ნ. ისრიმი.

კვჯო (კვივო BCD) (ნ ნემესიო)
სწორ-გვერდი ZAB.

მოზრტყე (5 ნემესიოს), კვირებრი-
ვი Cb. მოზრტყე Ca. ს ხ ვ ა კ ა თ ი დ-
ო რ .: „რამეთუ უსულთოა მიმღებელ-
თა ცვილისათა დავ(ს)დგათ მას სამყუ-
რი ნაკვეთი ანუ კვივოა და მერჲ
კვალად დამსრემელთი მისთა სამყუ-
რონისაგან შეეჴმნად (I) სფეროდ“
CqD⁴.

ნ. კვრებრივი.

კვკელიონი (კვიკელიონი B.
კვიკელიონი CD) გარესაჯდომი
სამღ(რ)დელმთავ(ა)რო Z/A.

გარესაჯდომი სამღდელმთავროთა
ხარისხთა ქვეშე B. ესე არს გარესაჯ-
დომელი ხარისხთა ქვეშე მღ(ე)-
დელ(თ)მთავართასა CD.

კვკნო (კვიკნო BCD) ბერძუ-
ლია, ქართულად აკაუ რ ი
ჰქვიან (+ სომხურად კარაპი,
თათრულად ყუ ი ჰქვიან Z)
ZAB.

¹ შდრ. Q—916,22,16. ² Ca-სა და Cq-ში წყარო, დასახელება და რაოდენობა
გადახაზულია. ³ შდრ. Q—916:278,20. ⁴ წყაროს დასახელება და მოწმობა გადა-
ხაზულია Ca-ში.

ფორმა) კარაბი(ა) CD.

ბ. აკაურო.

კვკვრი (კვიკვირი BCD) კუკური ZABCD.

კვკვრი (კვიკვირი BCDE) ყელ-თან (ყელთა თანა B), სადა კმია-ნობაში ჩაიდრიკება ZAB.

კვიკვირი არს ყელთა თანა, სადა კმიანობაში ჩაიდრიკება CD. კვიკვი-რი უკუკუადაც დაუწერიათ და კისრის გარეშოთაც უთქვამსთ, სადა კმიანობისა შთაიდრიკებიან E.

კვმატი (კვიმატი BCL) ბოროტი ქამი, თუ ვარსკვლავი ZAB.

ბოროტი ქამი, გინა ბოროტი ვარ-სკვლავი, კედოვანი და მისთანანი Cb.

კვნილა (კვინილა BCD. კვინ-ტილა და კვინწილა E) კვინწი-ლა ZA.

გრძნეულთ ზეთი B. კვინწილა, ნად-ნობი (+ საგრძნებო Cab) CD. განუშარტავა E.

კვნიხი, კვნილი ZABChqDE) (ხე) ZABCDE.

კვპარი (კვიპარი BCDE) (ხე) კვიპაროზი ZA.

(ხე) ლვის ხე B. (ხე) CDE.

კვპაროზი (კვიპაროზი BCDE) (ხე) (+ ზეჟე. 31, 8 ZAA) ალვის ხე ZA.

გივე ალვის ხე B. (ხე) სარო CD.

კვპარი (ხე) იგივე კვიპაროზი ZA.

14. 13 ქება¹) იგივე ალვის ხე B.

კვრა (კვირა ZAaBC) ერთი შვი-დეული ZAa.

ეწოდების ერთსა შვიდეულსა, ხო-

ლო პირველსა დღესა, რომელ აის-ერთშაბათი, ბერძულად ეწოდები-კვირი აკე, ხოლო ქართულად სა-უფლო და მზისა, ორშაბათსა — მთოვარისა, სამშაბათსა — არი-სი, ოთხშაბათსა — ერმისა, ხუთშა-ბათსა — აფროდიტისა, პარას-კევსა — დიონისა, შაბათსა — კრონოსისა ZA.

კვირა ეწოდების ერთსა შვიდეულსა: ხოლო პირველსა დღესა, რომელ არს ერთშაბათი, ეწოდების ბერძულ კვირი აკე, ხოლო ქართულად სა-უფლო და მზისა, ორშაბათსა — მთოვარისა, სამშაბათსა — არი-სი, ოთხშაბათსა — ერმისა, ხუთ-შაბათსა — აფროდიტისა, პარას-კევსა — დიონისა და შაბათსა — კრონოსისა B. კვირას ეწოდენ მსგეფსა ერთსა, რომელ არიან შვიდ-ნი დღენი, რომელთა სახელები ებრა-ულთა რიგითა: პირველი დღე არს ერთშაბათი, რომელ არს კვირი ა-კე, მეორე — ორშაბათი და სამშა-ბათი, ოთხშაბათი, ხუთშაბათი, პარა-სკევი და შაბათი, ხოლო ქართულად სახელები (ა)შათი: ერთშაბათსა — მზისა ეწოდების და კვალად სა-უფლოცა, ორშაბათსა — მთო-ვარისა: სამშაბათსა — არიასი, ოთხშაბათსა — ერმისა, ხუთშა-ბათსა — აფროდიტისა, პარას-კევსა — დიონისა და შაბათსა — კრონოსისა C.

ბ. შაბათი.

კვრატორი (კვირატორი BCD) ZABCD.

კვრებრივი (კურებრივი B. კვი-რებრივი E), კვიოსავით ZAB.

5 ნეშესა: კვირებრივი ნაკვეთი, ვინათგან სხვათა უმეტესად უდრევ არს E².

¹ წყაროში: „კვპარი“ — E ში განსაზღვრავს. ² „კვპარი“ — კვპარი და კვპარი.

ნ. კვ. 10
კვ. 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000

დაუყვრდეს რამე B. განუმატყვია CagDE.

ნ. განკვრევა (შიშ'თანაც), დავრევა, იკვრვა, მეკვრნე, მკვრნე, საკვრველი, უკვრდა.

კვრიაკე (კვირიაკე BCD კვირიაკე და კვირა E) კვირაში ნახე ZAB.

ერთშიმათი C. კვირა, შხისა, საუფლო D. საუფლო E.

კვრიონი² (ფრინ.) ZABCDE.

კვრიხტავი³ საბრუნავის თავს წამოსაცმელ, რათა სწორედ ბრუნედეს ZA.

საბრუნავის თავს წამოსაცვამი სწორად ბრუნებისათვის B.

კვრისტავი (კვირისტავი BCbqDE) კვირისტავი ZACDE.

კვირისტავი B. კვირისტავი. კვირისტავი ეწოდების (კვირ Cq) კელტარათა ქალთასა წამოსაცმელსა, რათა ეთილად ტრიალებდეს, გინა საკელისა ქვასა და საქანავეისასა და ეგეგოთართა Cbq.

კვრტი (კვირტი CqD, კვირტი და კვირტი E) გურტი. კვსტი ZA.

გურტი, გინა კვირტი B. გვირტი, ვაზის კვური E.

ნ. კუკური.

კვრტი (კვირტი ZABCqDE, კვირტი B) მატყლტულა ZAB

მატყლი ტულ B. ინატული ტახეს CD მატყლის ნაჩეი E

კვრტოს (კვირტოს BCDE, კვირტოს B) ზუკა ZABD.

კუზა, ზუკა C. ზუკა. კუზა D.

კვრჩხა (კვირჩხა BCD, კვირჩხა B) (თეფ.) ZABCDE.

კვრტოთი (კვირტოთი BCD) ს.

მეფუტოთა ზუკა ზუკა ZABCD

შდრ. კუვრისტორი.

კვტი (კვიტი ZABCD, კვტი და

კიცი D) (ოთხ.) კიცი

ZABD.

(ოთხ.) ცხენის შვილი C.

(ოთხ.) E

ნ. კიკუ, ცხენი.

კყენა (+ 41, 9 კიკა ZAc) ფშენ.

კა ZAC.

(41, 9 კიკა) ფშენა B სომხურში

კყენა ფშენი ედ კყენა (ფშენა D)

იოზ 41, 9: „კყენასა შისსა გამო(ა)“

კრთების ცეცხლი“ DE⁴.

კყენოდა ფშენვოდა ZB.

ლ

[ლ. ნ. გელი. გელიედ. ელიედ. ელი, ელი, ელი | ელიოდ; შდრ. ლოდინი].

ლაა ლია ZABCh.

ნ. ლია.

ლაბა (ბე) ხიჩატელა კრტი ZA.

(ბე) BCDE

ლაბა მოსტელ იწვლდობდა CD. მოს

ქე E.

[ლაგ ნ. მუალაგე]

¹ ნუსხაშია: „კვირვა“. ² ნუსხეშია: „კვირიონი“. ³ ნუსხეშია: „კვირისტავი“. ⁴ D-ში წყარო დასაბუღებული არ არს.

ლაგვანი ცილიზა

ლაგვანი Z.

ბი Aa.

ლაგვანი ცხენის საკმლავე
ZAB(Cb).

განუშარტავია CaqDE

ნ. დანდალი 1, სალაგმე.

ლაგვანი ნ. ლაგვანი.

ლაგვინარი ნ. ლაგვინარი.

ლაგვინი ნ. ლაგვინი.

ლაგვინტარი ნ. ლაგვინტარი.

ლაგვანი (ლაგვინი DF) პირფართო სარ-

წყელი. გინა ჟოლი CD პირფართო

სარწყელი, დიდი ჟოლი, ჟოლი E

ლაგვანი

ლაგვინი ZAB.

მტრე ლაგვანი (ლაგვინი Caq) C.

ლაგვინი (ლაგვინი ZB) (+ 14, 13

შარკ ZA) პირფართო სარწყ

ლაგვინი

ლაგვინი

ლაგვინი

ლაგვინი

ლაგვინი

ლაგვინი

ლაგვინი

ლაგვინი

ლაგვინი

ლაგვინი

ლაგვინი

ლაგვინი

ლაგვინი

ლაგვინი

ლაგვინი

ლაგვინი

ლაგვინი

ლაგვინი

ლაგვინი

მტრე ლაგვანი პერე ნ. მტრე

ლაგვანი პერე D.

DF.

მტრე, ლაგვანი

ლაგვინი ნ. ლაგვინი.

ლაგვინი ყელთან მრუდი ძვალი

ZAP

ყელის ძვალი Cb. განუშარტავია

ლაგვანი ესე არს მონატერი არა

მრავალსაყრებულთ, არამედ

რაოდენთა მონაზონთა (მონა-

ზონთა B) სადგომი ZAB.

ქოლბის მონატერი არა

მრავალსაყრებულთ, არამედ

რაოდენთა მონაზონთა (მონა-

ზონთა B) სადგომი ZAB.

ლაგვინი (ლაგვინი CU)

მთა კრიტას შინა ქვაბიანი და

მღვამეოანი. ძნელ შესავალ-

შია ადგილი. და მ. გაცხთა მისთა

ზონთა ეწოდება ZA

არს კრიტას შინა ქვაბიანი.

მთა, შინა, ძნელ შესავალ-

შია ადგილი. და მ. გაცხთა მისთა

ზონთა ეწოდება ZA

არს კრიტას შინა ქვაბიანი.

მთა, შინა, ძნელ შესავალ-

შია ადგილი. და მ. გაცხთა მისთა

ზონთა ეწოდება ZA

არს კრიტას შინა ქვაბიანი.

მთა, შინა, ძნელ შესავალ-

შია ადგილი. და მ. გაცხთა მისთა

ზონთა ეწოდება ZA

არს კრიტას შინა ქვაბიანი.

მთა, შინა, ძნელ შესავალ-

შია ადგილი. და მ. გაცხთა მისთა

ზონთა ეწოდება ZA

არს კრიტას შინა ქვაბიანი.

მთა, შინა, ძნელ შესავალ-

შია ადგილი. და მ. გაცხთა მისთა

1 შდრ. A-1105, 171 r, b 5. (ლაგვინი). 2 შდრ. A-1105: 171 r, b 5.

3 შდრ. A-1: 292, 17 (ლაგვინი).

ზირი Cb. პადრაჟისა Caq. განუშარტავია DE.

ლათრანი ნარდის მღერაა ერთი ZA.

ნარდის მღერ(ა) BCaq. ნარდის მღერა ერთრიგი Cb. ნარდი სამღერელია D. ერთი ნარდის მღერა E.

ლაინა (ფრინ.) ლალდას(ა) ჰგავს ZA.

(ფრინ.) BCDE.

ლაინი ნარმა შეღებული ZA.

განუშარტავია BCDE.

ლაკანი (+ 14, 11 მათე ZA) დიდი თეფში ZABCD.

განუშარტავია E.

ნ. ლანჯანი.

ლაკარტი ბაწრის საგრეხი კავი ZACD.

ბაწრის საგრეხი B. კანაფის საგრეხი კავი E.

ლაკვა ჯურღმული ნაგები ZAB.

ლაკვა ლათინთა ენითა წყალს ეწოდების, ხოლო ჩვენთა წერილთა შინა ჯურღმულად უჩენიათ (+ რომელი ნაგები იყოს C) CD. ლათინთა ენითა წყალს უწოდენ, ხოლო ჩვენთა წერილთა შინა ჯურღმულად უჩენიათ E.

ნ. მთხრებლი; შდრ. ლაკვა.

[ლაკლაკი ნ. იშნივარი].

ლაკონიკური (ლაკონიკურთა) Cb) 3, 22 ესაია ZB.

განუშარტავია Cb.

ლაღვა (2 ტიმოთე 2, 24) შულლი ZAB.

ტუქსვა, გინა შულლი CD. განუშარტავია E.

ნ. მლაღავი, მოლაღე, მოულაღე, რისხვა, სალაღავი.

ლაღვი წითელ Z.

განუშარტავია ABCDE.

ნ. აღრალუბის ჰვა.

ლაღლუკი მცბიერ(ი) ZABC.

„ლაღლუკი ვითარცა მელი“ DI. განუშარტავია E.

ნ. ულუკი.

[ლამ ნ. ვლამი, ლამი 2, ლამის, ლამობა, ლამოდა, ლამუნი, ჰლამის, ჰლამოდა].

ლამაზი ესეცა ესრეთ განიყოფებიან, რამეთუ: კეკლუცი არს სახე უკლებელად გაწყობილი; კეკელა — სილამაზისა და მოკდომის მცდელი; მწყაზარი — სიკეთეზელ მეტი; შეენიერი — ყოვლის კეთილით შეფერებული; სანდომი — კეკლუცი იყოს თუ დუხჭირი, მაშინც კაცს სანახავად იამოს; სიხანიერი — რომელსა ყოველი სახე გაწყობილი ჰქონდეს და საქმიताც კეთილმოქმედი იყოს; ჰაეროვანი — რომელი ხატკეთილობით მოკდომილი იყოს ZA.

შენიერივით, ლამაზიცა განიყოფებიან, რამეთუ: კეკლუცი არს გაწყობილი სახე უკლებელი; კეკელა — სილამაზისა და მოკდომის მცდელი; მწყაზარი — სილამაზეზელ მეტი; შეენიერი — ყოვლის კეთილ(ით შეფერებული); სანდომი — (კეკლუცი) იყოს თუ დუხჭირი. (.....) და საქმიताც კეთილმოქმედი იყოს; ჰაეროვანი — რომე (.....) კეთილ საზოგადო მოკდომილი იყოს B. შეენიერივით. ლამაზი განიყოფებიან შეიდად: კეკლუცი არს ღიად ლამაზი; კეკელა — სილამაზისა და

• ეს მოწმობა Caq ნუსხებში გადახზულია.

მოც(დ)ომის მცდელო; მწყაზარი
სიკეთებზე მეთი; შევნიერი — ყო-
ლის კეთილით შეფერებული; სან-
დო — ლამაზი იყოს თუ დუბჭი-
რი, კაცს მიშინც სანახავად იამოს;
დახნიერი — ყოველი სახე გაწყო-
ბილი ჰქონდეს და საქმიოთ ყოვლის
კეთილის მოქმედი იყოს Cb. განუ-
მარტავთა CaqDE

ნ. ლილია, მოუღამაზე, მუა-
ღამაზე.

ღამში სეფქისა და ჩოგნის თასმა
და მისთანანი ZA.

სეფქის თასმა და მისთანა B. სეფ-
ქისა და ჩოგნის თასმა Cb. განუმარტა-
ვთა CaqDE.

ნ. მოუღამებ

ღამში შავი ლია ZABCD.

განუმარტავთა E.

ღამში ქ(მ)ნა გნებავს ZAaB.

უმღ.ღები Cb.

ღამის ქნა (3)ნებავს ZA.

ა ენება B განუმარტავთა E.

ღამობა მნა ნება, გინა დაღამება B.

ღამოდა ქნა ენება ZAB.

ღამბარი (25, 3 მათე) სანათი
ZAB.

ნა ჟაბარი CDE.

ნა.

ღამბარი ნა ჟაბარი CDE.

ღამბარი მრავალსანათი ZAa.

ღამბარი ღამის მიზევა ZA.

მიზევა BC. ნდომა D.

განუმარტავთა E.

ნ. ველამუნები.

ღანგი სასრევთან ნახე ZA.

სასრევი უმჯობესი, მახვილის პი-

რის მოსაწყობი B. ესე არს სასრევი

წმიდა პირის მოსაწყობი (მომწყობი

CqD) მახვილის(ა) აღლესტლისა CD.
ესე ღანგი არს სასრევი პირის მომ-
წყობელი მახვილთა E.

ღანდი მოღანდების ჩენა ZAB

ნ. მეღანდება, მოღანდება.

ღანდური ცალ-ცალი ქარი ZAa.

ღანკანაკი მცირე ღანკანი ZAB.

განუმარტავთა CDE.

ღანკანი ესე არს ჰურჭელი ტაბ-
ლათა; თეფში, ფეშხუმი, ბარქა-
ში, ლაკანი, ღანკანაკი, ფიალი,
ტაშტი და მისთანანი ZA.

ღანკანი და ღანკანაკი არს ჰურჭე-
ლი ტაბლათა; თეფში, ფეშხუმი, ბარ-
ქაში, ფიალი, ტაშტი და მისთანანი
B. ღანკანი ეწოდების ჰურჭელთა
ტაბლისათა; თეფშთა, ფეშხუშთა, ბარ-
ქაშსა, ღანკანაკსა, ფილსა, ტაშტსა
და მისთანათა; ღანკანი — უდი-
დესთა და ღანკანაკი — უმცირეს-
თა. იოსიპოსში ღანკანის ნაცვლად
ქალათი ეწერა, ათამედ უკი
ჰურჭელით არს C. ღანკანის ნაც-
ვლად იოსიპოსში ქალათი ეწერა,
ჰურჭელით; ღანკანი — უფროსი, და
ღანკანაკი — უმცირისი D. იოსი-
პოსში ქალათად ეწერა, ჰურჭე-
ლი E.

ნ. ჰურჭელი; მდრ. ლეკნა.

ღანქერი თოვლის ღვარი ZAB.

თოვლის წვენი CDE.

ნ. თოვლი, ღუარი.

ღანჩა ფერცსაცმლის ფსკერი
ZAB.

მაში(ი)სა და მოვვის ფსკერი C.
განუმარტავთა DE.

[ღანძ ნ. აღანძეა].

ღანძ² (+ 27, 4 გამოსლ. ZAa)
ფანჯარა ZAB.

¹ მდრ. A 675. 22 r. 24 ² ნუსხებშია: „ღანძეა“.

ბადის სახე რკინა Cb. განუმარტავია CaqDE.

ნ. ფანჯარა.

ლანძღვა (ლანძღუა ZABCab)

ავად გაგინება ZAC.

ავად გინება B. განუმარტავია DE.

ლაბა ბრინჯის ხარშო ZAB.

ბრინჯიანი ხარშო Cb. განუმარტავია CaqDE.

ლაბარაკი მრავალ საუბარი ZA.

უბნობა მრავლად B. უბნობა Cb. განუმარტავია CaqDE.

ნ. გლაპარაკა, გლაპარაკობ. სალაპარაკო, სიტყუა.

ლაბი კოკობთა, კაკაბთა, როჭოთა, შერთხთა, ჩახრუხთა, ვნოლთა, ასკატათა და მისიანათა(სა) მართენი ZA.

ლაბი არს კოკობთა, კაკაბთა, როჭოთა, შერთხთა, ჩახრუხთა, ვნოლთა, ასკატათა და მისიანათა მართენი B. (ფრინ.) ლაბი ეწოდებოდა გარეულთა (მ)ფრინველთა მართენი(ც)თა (+ არა თუ ეოველთასა, არამედ C; + რომელნი იქამებინან D) კოკობთა, კაკაბთა, როჭოთა, (+ შერთხთა C), ჩახრუხთა და ეგვევითართა(თა). ლაბსა არცა წყალთა ფრინველთასა (მფრინველსა D) სახელ-ვსდებთ, არცა სირთა და ჩიტთასა, არცა კორცის(ა) მკამელთა (+ და CqD) მჩხეანთა მართენითა, არამედ მათი სახელები (სახელნი D) სხვანი არიან, მის-მის (მის CqD) აღგილს აღწერილნი CD. (ფრინ.) ესე ლაბი არს ბარტყი გარეულთა ფრინველთა საკმელთა: კოკობთა, კაკაბთა, როჭოთა, ჩახრუხთა, და ეგვევითართა. ლაბად არცა წყალთა ფრინველთა ბარტყსა სახელ-სდებენ და არცა სირთა და ჩიტთა, არცა კლანჭიანთა და მჩხეანთა მართენთა, არამედ მათი სახელი სხვა არს E

ნ. მართუ.

ლაბლაბი ილეკრო რა გადნეს, სიცხოვანებით მოელვარ(ე)ობასა ბჭეან ZAB

ოქრო, ვეცხლი, რვალი და ბრკენი რა გა(წ)დნეს. მისი სახელი არს (სახელი D) მოელვარებოლითი (მოელვარეობითი CqD) და სიცხოვანებითისა მქონებ(ე)ლობისათვის CD. ოქრო, ვეცხლი, რვალი ანუ ბრკენი გამდნარის ხილვის სახელია E.

ლაბლაბი ლაბო კოკიბი ZABCb განუმარტავია CaqDE.

[ლაფეარდი ნ აღრ ლეზის ქვა].

ლაფი (თევზ.) ZABCDE.

[ლარვისტომი ნ. ცა].

ლართი პირუტყვით მორი ZABCb.

ლარი (3, 8 ნაომ) ალყა, ძალი Zaa.

წელის ძალი, ილყა CD. წელის ძალი E.

ნ. ალაჩვა.

ლარი (+ 3, 8 ნაომ Zaa) კუმაშა, ფარჩა ZAB.

ფარჩა CDE.

ნ. მოლარე, სალარო; შდრ. ატლასი.

ლარი წელი შეგბრეხილი ZAB.

ლარგი ორი რიგი მოსავალი ერთ(ს) საყანურში ZAB.

ორ-ლარკი არს ორ-რიგი მოსავალი ერთს საყანურში CD. ესე არს ორ-ლარკი—ორი თესლი სხვადასხვა, ვინა ვენაჟი და ყანა, ანუ ყანა და სხვა რამე E.

ლარაკი ესე არს მსგავსად კიდობნისა შემზადებული ფიცართაგან ანუ ქვათაგან ZA.

ესე არს კიდობანოვით შემზადებული ფიცართაგან, ვინა ქვათა B. ესე (ლარსაჟი E) არ. ო. არს შემზად-

ბული მსგავსად (მგზავსი E) კილო-
გნისა შთასას(ხ)მელად კაცთათვის
(კაცთათვის E), ხოლო ვიეთნი
მკედართათვისცა შე(მ)მზადე¹ნ სე
თაფან CDE.

ლარო გალატოზის² ბაწარი 74

გალატოზით ბაწარი B. წვლილი თო-
კი ოსტატთა Cb. განუმარტავია
CaqDE.

ნ. საბელი.

ლარტუა ბრტყელი ლატანი ZAB
ლატანი ბრტყლად გათლილი Cb.
განუმარტავია CaqDF

[ლარწ ნ. მლარწველი].

ლასლანი იგი ფრენა ZABCD.

ნ. ლახლახი.

ლასტი დაწნული ილეკრო, თუ
წკეპლი ZA.

დაწნული გრცელი B. ჩელტი CD.
განუმარტავია E.

ლათან წვლილი სა გრძელი სე
ლი ZA.

წვ. ლი და გემლი ძელი B. გრძე-
ლი წვლილი ხე C. განუმარტავია D.

ნ. აყარი.

ლათიფი ნაზუქივით ჩვილი და
სე...

გინა განწმედილი
AbBCbq. მონედლო თუ განწმედილი
Ca. კარიბადი: „ბუნება გულისა
მკურვალე (მკურვალე D) არს, კმე-
ლი და ლატიფი“; „ნაგლელო მკურ-
ვალე (მკურვალე D) არს, ლატიფი
და კმელი“ CaqD².

ლ. ფაიანი სეპატორის სეპარატე-
ლი ZA.

საქსოვრის სეპარატელი B

ლ. ფაიანი (ხე) ZABCDE.

ლატერი (ლ. ლ. ლ. ბრტყელი
კაბე... 24.

ბრტყელი კოვზი BCB. განუმარტავია
CaqD. სალომე ნიშაბი E³.

ლა...
ZA

ბილწები ასვრილი B ბილწები, ას-
...

CaDE

[ლაქა ნ. სვრინდება].

ლაქაურადი ნ ლაქაურდი

ლაქაში (ბალ.) ZAA.

ლაჭი სხვათა ენაი, ქართულად
ზუშბური ჰქვიან ZAB.

დსაბეჭდავი(ა) წაგნისა C. საბეჭ-
დავი(ა) DE.

ლაქაურდი (ლ. ლ. ლ. A.D. ...

და ფაშვის მსგავსად (მგზავ-
სად A). დაფუჭვალე, გინა
ოღრო-ხოღრო ქვა, თუ ძვალა,
თუ სტომაქი, თუ რაბე რამ ZA.

ესე არს დაფუჭვალე ღრუბლსა
და ფაშვის მსგავსი, გინა ოღრო-ხოღ-
რო ადგილი B. (ნემეს 24) კორცთა
და ძარღვთა შინა ვითარცა ფაშვისა
ქიცივანი, ხოლო ადგილთა შინა
ოღრო-ხოღრო Cb. არს კორცთა და
ძარღვთა ყდათა შინა ვითარცა ფაშვი
ქიცივანი, ხოლო ადგილთა შინა
ოღრო-ხოღრო Ca 24, 30 ნე მე ს.
„ქვა გასტყორცა და ჰგონა, ვითარ-
მედ ლაქ(ა)რდი არს ადგილი იგი;“
„მხანავ და იქმნა სახედ ლაქ(ა)რდისა
და განდიცხნეს კორცნი;“ (+ მზაგ-
რატის მეტაფრას ში: „და იყო
შენებადი ყოველი კედ... იგი“ Cq⁴
CaD⁵ 24, 31 ნე მე ს.: „რამეთუ ქვა
გასტყორცა და ჰგონა, ვითარმედ

¹ შდრ. სამეგრელ. წიგნი... : 311.4. ² წყაროს დასახელება და მოწმო-
ბა გაღმარებულია Caq ნუსხებში E? განმარტ...
--134, 242... ³ Ca-ში მოწმობანი ნემესის...
⁴ შდრ. A—...
⁵ ...

ლაქურადი არს ადგილი იგი* E.
ლაქუცი ძაღლის (ძაღლთ D)
ალერსი ZABCDE.

ლაღანდარი (ლაღანდარი Cb)
ამოწერილის ფერი ZAB.

განუმარტავია Cb.
ლაღანვი ყანთარი B.
ლაღანოს პური ტაფამწვარი ZAB.
ტაფამწვარი პური CD.

ლაღი (+ 1, 30 პრომაელ. ZA)
ს ი ლ ა ღ ე უწვრთელობისა ნი-
შები არს; ს ი ლ ა ღ ე არს
განუკრძალველი კადნიერება,
რამეთუ რა განლაღნეს კაცა,
მეტნობასა იწყებს მანქანებისასა
(მანქანებათასა B) ZAB.

ს ი ლ ა ღ ე უწვრთ(ე)ელობისა ნიში
(ნიშები Cbq) არს, რამეთუ ს ი ლ ა
ღ ე არს, რომელსა მსოფლიონი სი-
თამამეს უწოდენ, რამეთუ რა გან-
ლაღნეს, კაცი მეტნობას(ა) იწყებს
მანქანებათასა C. (+ თამამი E). სი-
ლადე უსწავლელობისა ნიშები არს
DE

ნ. ალაღება, მლაღობელი, სა-
ლაღობელი. სილაღე.

ლაღლაღი წყალში ქანება
ZABCD

განუმარტავი !
ლაღობა (+ 34, 4 ეზეკ. ZA) ლა-
ლთა მიერ(ი) ქმნილი ხუმრობა
ZAB.

ხუმრობისაგით. ლაღობა არს მღე-
რა, რომელ არს თამაშობა C.
ხუმრობა DE

ნ. ლაღი.
ლაღოზა წვრილი სარი ZA.
წელილი სარი BCD

ლაჟაფი ქართულად ცუდ-მოუბა-
რი. სპარსულად მეორე სი-

ბ ე ლ ი ZAB.
(უქმ.) ცუდი სიტყვა CD. (უქმ.) E.
შდრ. ველაყბე.

ლაჟვა წვიმის გუბე ZABCb.
შდრ. ლაკვა.

ლაჟი კვერცხი წამჭდარი ZABCD.
განუმარტავია E.

ლაჟური თევზის ყბა ZABCD.
განუმარტავია E.

ლაშა ქვეყ(ა)ნის მანათობელი
ZAB.

ქვეყნის მანათობელი
გამოითარტმანების C.

ლაში პირის ქვედა ბაგე ZA.
ქვედა ბაგე პირისა B. დიდი ბაგე
პირისა C. განუმარტავია DE.

ლაშკინი ZABCaB.
ლაშლაში ცუდი საუბარი
ZABCD.

ლაშქარა (ბალ.) ZABCDE.

ლაშქარი (+ 14, 9 გამოსლ.
ZAa) დიდი ჯარი სამტერო
ZABCb.

განუმარტავია CaqDE.
ნ. ილაშქრა, მოლაშქრე, სა-
ლაშქრო.

ლაჩაკვა მარცხენა კელის მკპარე-
ბელი ZA.

მარცხნივ მკპარებელი B.
შდრ. ჩალიკვა.

ლაციცი აშკოთ თამაში B. განუმარტავია
Cb.

ლაციცობა კელით აშკოთ თამა-
შობა ZB.

ნ. ველაციცე.
ლაწირაკი მისათრეველი ZAB.

დიდი მარტილის სათარი, გინა ცუ-
დი ურმა Cb. დიდი სათარი მარტილი-
სა Ca.

ნ. კაცი.

ლაწლაწი Cb.

ლაწი Cb.

ლაგუორი ლერწმისა (ლერწმით B) თუ წკებლით დაწნული სახ-
ლი ZAB.

ლერწმითა, ვინა წკებლით დაწნუ-
ლი სახლი Cb.

ნ. სახლი.

ლახვარი ნ. ლახუარი.

ლახლახი ფრინველის ავი სლვა
ZAB.

ავი სლვა ფრინველთა C. ავი
სლვა E.

ნ. ჭიარული, ძლვა; შდრ. ლას-
ლასი.

ლახორა ჯოღლო-მოღლო ZABC.

ლახოსტაკი წარბთ საღებავი
ქვა(ა) ZAB.

წარბის საღებავი Cb. განუშარტავია
CaqE.

შდრ. ესტიმამიშუ.

ლახტი უმკვეთელო საცემი საო-
მარი ZAA.

განუშარტავია AbBCE.

ლახუარი (ლახვარი ZACqDE)

19, 34 იოანე) ლახვარ(ნ)იცა
განიყოფებიან, რამეთუ: ო რ ო-
ლი არს, რომელსა აკინაჲად
უქმოვენ, ლახვარი ორ-პირი და
ბუნ-გრძელი; გ მ უ რ ი არს ლა-
ხვარი პირ-ბრტყელი და ბუნ-
გრძელი; ს ა თ ხ ე დ ი არს ლა-
ხვარი პირ-ბრტყელი და ბუნ-
ზომიერი, ვიეთნი კ ე ლ-შ უ-
ბ ა ს უქმოვენ; გ ე ო ნ ი არს
(+ ლახვარი Z) მოწლო და
სამძგიდე, ბუნი მცირედ კაცისა
უმაღლესი; შ უ ბ ი არს ლახვა-
რი სამ-ძგიდე და ბუნ-გრძელი

ხ ი შ ტ ი არს ლახვარი პირ-
გრძელი, ძგადი მკვალა, ტარ-
კოტა; ზ უ ფ ა ნ ი არს ლახვარი
მსგავსი გეონისა. ბუნ-წყრთე-
ული შორით სასროლი, რომელ
არს ლ ი ბ ა ნ დ ა კ ი ZA.

ლახვარნიცა ესრეთ განიყოფებიან:
რამეთუ ო რ ო ლ ი არს, რომელ-
სა აკინაჲად უქმოვენ, ლახვა-
რი ორ-პირი და ბუნ-გრძელი; გ მ უ-
რ ი არს ლახვარი პირ-ბრტყელი და
ბუნ-გრძელი; ს ა თ ხ ე დ ი არს პირ-
მობრტყე და ბუნ-ზომიერი, ვიეთნი
კ ე ლ შ უ ბ ა ს უქმოვენ; გ ე ო ნ ი არს
მოწლო და პირ სამ-ძგიდე, ბუნ-
ზომიერი, კაცთა მცირედ უმაღლე-
სი; შ უ ბ ი არს ლახვარი სამ-
ძგიდე და ბუნ-გრძელი; ხ ი შ ტ ი
არს ლახვარი პირ-გრძელი, ძგიდე-
მახელი, ტარ-კოტა; ზ უ ფ ა ნ ი არს
ლახვარი მსგავსი გეონისა, ბუნ-
წყრთეული შორით სასროლი, რომელ
არს ლ ი ბ ა ნ დ ა კ ი B. ლახვარიცა
ზოგადი სახელი არს ყოველთა ლახ-
ვართა. ზოლო ესე ლახვარი განიყოფ-
ბის (განიყოფებიან Ca) შვიდად (რეად
Ca): ოროლად, გმურად, სათხედად,
გეონად, შუბად, (+ ლიზანდაჲად
Ca) ხიშტად და ზეფანად. ო რ ო ლ ი
არს, რომელსა აკინაჲად უქმოვენ,
ლახვარი ორპირი და ბუნ-გრძელი;
გ მ უ რ ი არს ლახვარი პირ-ბრტყე-
ლი (-ბრტყელი Cb) და ბუნ-გრძე-
ლი, რომლითა მაცხოვარსა უგმირეს;
ს ა თ ხ ე დ ი არს პირ-მობრტყე და
ბუნ-მოკლე, ვიეთნი კ ე ლ შ უ ბ ა დ
უქმოვენ; გ ე ო ნ ი არს(ს) ლახვარი
მოწლო და პირ სამ-ძგიდე. ბუნ-
ზომიერი. კაცთა უმაღლესს მცირით, რომელ-
სა სპასებტნი კელთა იპყრობენ სისუ-
ბეჭისათვის; შ უ ბ ი არს ლახვარი
პირ სამ-ძგიდე და ბუნ-ვრავლი;
(+ ლიზანდაჲი არს შუბისა უგრ-
ძე და უსნო ბუნითა Ca); ხ ი შ ტ ი
არს ლახვარი პირ-გრძელი, ძგიდე-

ტანზე(დ) ზეწრის მსგავსი ბალანთა-
გან C.

ნ. ზეწარი.

ლევიტონი (ლევიტონი E) იგივე
საბეჭური ZA.

იგივე B. რომელ არს საბეჭური
მეზარიებით E.

ლეენა მოკლებასავით, გაღევა,
დაღევა, მოღევა ZAA.

მოკლებასავით AbBC. განუმარტა-
ვია E.

ნ. ლევა.

ლეზვი თხელი დორბლი ZAB.

ნ. დორბლი

[ლექსიკონი]

ლექსიკონი

ლექსიკონი

ლექსიკონი

ლექსიკონი

ლექსიკონი

ლექსიკონი

ლექსიკონი

ლექსიკონი

ლექსიკონი

ლექსიკონი

ლექსიკონი

ლექსიკონი

ლექსიკონი

ლექსიკონი

ლექსიკონი

ლექსიკონი

ლექსიკონი

ლექსიკონი

ლექსიკონი

ლექსიკონი

ლექსიკონი

ლექსიკონი

ლექსიკონი

ლექსიკონი

ლექსიკონი

ლექსიკონი

ლექსიკონი

ლექსიკონი

ლექსიკონი (ოთხეუ) მკეცთა და ძაღლ
თ(ა) შვილი ZA.

(ოთხეუ) ძაღლთა (+ და BCab)
მკეცთ შვილი BC. (ოთხეუ) E.

ნ. ძაღლი.

ლეღენგო (2 მეფე, 13, 8) უფა-
ვარი ნაზუქი ZAB.

უფოელი ნაზუქი C. უსაფუერი
ნაზუქი E.

ნ. ნაზუქი.

ლელო (ბალ.) (+ 40, 16 ილ
ZAA) წვრილი ლეწამი ZA

(ბალ.) წვრილი ლეწამი BC

ლეღწამი საზომისა (40, 3 ებეც)

და საზომი ესე

ესე მტკაველი,

ესე მტკაველი,

ესე მტკაველი,

ესე მტკაველი,

ესე მტკაველი,

ესე მტკაველი,

ესე მტკაველი,

ესე მტკაველი,

ესე მტკაველი,

ესე მტკაველი,

ესე მტკაველი,

ესე მტკაველი,

ესე მტკაველი,

ესე მტკაველი,

ესე მტკაველი,

ესე მტკაველი,

ესე მტკაველი,

ესე მტკაველი,

ესე მტკაველი,

ესე მტკაველი,

ესე მტკაველი,

ესე მტკაველი,

ესე მტკაველი,

ესე მტკაველი,

ესე მტკაველი,

ესე მტკაველი,

ესე მტკაველი,

ესე მტკაველი,

ესე მტკაველი,

ლეღწამი (1, 31 ენია) ყანის ნა-
წველა (ნაწვერალი Aa) გინა
ჩალა ZA.

იქედის ყანის ნაწვერალთათვის, გა-

ნა წალისა ლეღწამი საზო-

მისა ეწოდების ხალი საზომელსა,

ესე ესე ეწოდება ეს თავსა წვრილ

არს. ესე იყო ზომით ექვსი მტკავე-

ლი, რომელსა თურქთა გილატონნი

შიმშილ ეწოდენ B. ლეღწამი

(ლეღწამი Cb), ეწოდების ნაწველა-

სა (+ ყანისასა Cb), გინა ჩალასა;

ესე ლეღწამი (ლეღწამი

Cb) საზომისა ეწოდების ხალი

ესე ესე ეწოდება ეს თავსა წვრილ

არს. ესე იყო ზომით ექვსი მტკავე-

ლი, რომელსა თურქთა გილატონნი

შიმშილ ეწოდენ B. ლეღწამი

(ლეღწამი Cb), ეწოდების ნაწველა-

სა (+ ყანისასა Cb), გინა ჩალასა;

ესე ლეღწამი (ლეღწამი

Cb) საზომისა ეწოდების ხალი

ესე ესე ეწოდება ეს თავსა წვრილ

არს. ესე იყო ზომით ექვსი მტკავე-

ლი, რომელსა თურქთა გილატონნი

შიმშილ ეწოდენ B. ლეღწამი

ლა, გინა საზომი ხე Cq
შდრ. ლეღწამი.
ლეში (ბალ.) ZABCE

დენდი (3)რომაულად არღავს
ჰქვიან ZAB.

არღავი C

დენცოფა (ბალ.) ZABCE.

[ლექტონი ნ. ლიტრა].

დენფერი ნედლი ავი შეშა ZABC.

(ბე) E.

დერდანი უგვანად ზანტი ZAaB
ზანტი C

დერწამი (+ 12, 20 მათე ZAB)
სხვილი ლელი ZABCb.

განუშარტავია Caq.

დერწამი (30, 29 გამოსლ.) სუნ-
ნელია უადრესი სხვათა სუნ-
ნელთა სამღრდელთა საკმევე-
ლად აღაზავებენ ZA.

(30, 29 გამოსლ.) სუნელია, უადრეს
სხვათა სუნელთა სამღრდელთა საკ-
მეველთა აღაზავებენ B. ერთი ლერ-
წამი. გამოსლავთას 30, 29 სწერია:
სუნელი, რომელი უადრესობით სხვა-
თა სუნელთასა იტყვის და საკმევე-
ლად სამღრდელთა საკმეველთასა
შეეზავების Cb. (+ გამოსლ. 30, 29
Ca) ერთი ლერწამი სუნელად სწე-
რია საღრთო წეროლში, რომელი უად-
რესობით სხვათა სუნელთასა იტ-
ყვის და საკმეველთასა, სამღრდელთა
საკმეველთასა (სუნელთასა Cq)
შეეზავების Caq. უადრეს არს ყო-
ველ სუნელთა და სამღრდელთა
საკმეველთა შეეზავე-
ბის E.

შეზავების E.

დერწამი ჰქა ZAB.

დესვა (ZABCaB) მახვა-
ლი ლელი, გინა წამალთა და
ხელითა, გალესვა, ანუ სამხატ-
როთა ფერებთა გალესვა ZA.

ესე არს მახვილისა აღმახვი; ლეს-
ვიდ ითქმის წამალთა და ხელითა
გალესვა გინა სამხატროთა ფერებითა

გალესვა B. ლესვა არს ოდეს მა-
ვილსა აღმახვიდეს (აღმახვიდეს Cb).
ლესვად ითქმის წამალსა (წამალსა
Cb) ანუ კენჭთა რასამე გალესვიდეს
(გალესვიდეს Cb) სასწელად (სასწე-
ლად Cb) კაცთათვის, გინა სამხატ-
როთა ფერებთა გალესვიდეს საცხე-
ბ(ე)ლად C. განუშარტავია E.

ნ. ააღესე, ააღესვა, ნაღესი,
საღესავი.

ლესტიკო გაუშრობელი ტალახი D.

ლესტიკი (ლესტიკ E) ებრაულად
სამმართალიო ZAB.

ებრაულად სამართალი C.
(ლესტიკ) ლესტიკ ებრაულად სამარ-
თალი E.

ლესვა ნ. ლესვა.

ლესვა დიდად მთრვალი (მთვრალი
AbBE) ZABCE.

ნ. მთრვალი.

ლესვი სიტყვა სრული და რჩეუ-
ლი, გინა შეწყობილი, ლესვი
არს ZA.

სიტყვა სრული და რჩეული ლესვი
არს, გინა შეწყობილი B. ლესვი იგი
არს (თიგი არს ლესვი E), რომელ
სიტყვა სრული და რჩეული იყოს CE.

ნ. გააღესვა, გაღესვა, იღესვა.

ლესვიკონი ენათა თარგმანი, გინა
სიტყვათა გამოთარგმანება (+
ქართულად სიტყვის კონა
ჰქვიან Aa) ZA.

ესე არს ენათა თარგმანება, გინა
სიტყვათა გამოთარგმანება B. ენათა თარ-
გმანი, გინა სიტყვათა გამოთარგმანება C.

ლესვატი ესე არს (3)რომელს პაპის
დესპანი. ლესვატი ეწოდება
(ეწოდება A) ანდერძად დაგდე-
ბულსა სახლებთა, თუ წალაუ-
თა, თუ კაპილონთა და ელეს-

თართა სარგებლის მომცემელ-
თა ZA.

ლეღატი არს რომის პაპის დეხ-
პანი. ლეღატი ეწოდება ანდერძად
დაგდებული სახლები, თუ წაღკოტი,
თუ კაპილონი და ეგვიპთარნი სარგე-
ბელთ მომცემნი B. ლეღატი ეწო-
დების კაცსა ნაცელად ვის(ა)მე დად-
გინებულსა, გინა ქელითწერილსა, მო-
ცემულსა რასამე სასარგებლოსა
(+ დეკენბერს 15, ივლის 10
სეინაქსარში: „ლეღატები მის-
ცა მათდა რაქიკად“ Cq) C. დეკენ-
ბერს 15 სეინაქსარში E.

ლეღვი ნ. ლეღვ.

ლეღვის-კვერი, ლეღვის-კუერი ნ.

ლეღვს-კუერი.

ლეღვსუარი ნ. ლელუსუარი.

ლეღვსუღელი ნ. ლელუსუღელი.

ლეღმა რა ბზარი თოვლი შვეპ
შეაღბოს, (+ ლეღმა არს B)
ZAB.

რა ნამშვეა თოვლი შეპყინდეს.
მელა გაყენოს, უწოდენ ბზარსა
ღარა (+ იქმან E) ბზარი შოაღბოს
(შეაღბოს Cb). იგი არს ლეღმა
მელისა თუ E) ჩახეთქისათვის CE.
ნ. ს. კლ.

ლეღუსუარი¹ (იქ) (29, 17 იერემ)
ესე არს ეგვიპტური ზრქელ-
ფურცელი, რომელ(ი) ფურ-
ცელთა ზედა მოისხამს ლეღვთა
ZAB.

(ზე) (იერემ. 29, 17) Cb.

შდრ. ლელუსუღელი

ლეღუსუღელი (ლეღვსუღელი
ZABChq) (2 ნეშტ 9, 27) ესე
არს, რომელსა თუთას უქმო-
ბენ, ვითარმედ (3)რომაულად

სიკომოროს ეოლასა ჰქვიან.
ვითარმედ სიკო — ლეღვი და
მოროს — სულელი, ჩვენთა
მთარგმნელთაცა ამის გამო აღუ-
წერიათ, თვარა სადაცა ლეღვ-
სულელი წერილ არს, ეო-
ლას ეწოდება, ვითათა ლეღვ-
სულელი და ლეღვსუა-
რი არა გაურჩევიათ ZA.

(ზე) (2 ნეშტ. 9, 27) ესე არს ეოლა,
რომელსა სომხურად თუთა ეწოდე-
ბა, რაშეთ ლათინურად სიკომო-
როს ეოლას ჰქვიან, ვითარმედ სი-
კო — ლეღვი და მოროს — სულელი.
ჩვენთა მთარგმნელთა ამის გამო აღუ-
წერიათ, თვარა სადაცა ლეღვსუღელი
წერილ არს, ეოლა არს. ვითათა
ლეღვსულელი და ლეღვსუ-
არი არა გაურჩევიათ B. (ზე) ეგვიპ-
ტური ლეღვი Cb (ზე) Caq

ლეღვ (ლეღვი ZABChqE) (ზე)
(+ 13, 24 რიცხვ. ZAa) ZABCE.

ნ. გაგა 1.

ლეღვს-კუერი (ლეღვის-კვერი
ZA, ლეღვის-კუერი B) (2 მეფე
25, 18) ასხმული ჩირი ZAB.

ლეყეცობა კვიპრიანეს ცხ²:

„ლალვა და ლეყეცობა იყო“;
„გრძნებოთა და ლეყეცობითა“
ZABCL

ლეში სომხურია, მძოროს ჰქვიან
ZA.

სომხურია, ქართულად მძოარი
ჰქვიან B. (უქმ.) (+ ლეში Caq) სომ-
ხურია და უქმარი, ქართულად მძო-
არი ჰქვიან C. (უქმ.) ლეში სომხურია,
მძოარს უწოდენ E.

ლეში ცუდი კორცი ZABCab.

ლეშტერი სეტყვის ღვარი ZA.

¹ შდრ. H—1661, 73 v, 13 ² ნუსხებშია: „ლეღვსუარი“. ³ შდრ. A—95,
758, a¹

6. ကမ္ဘာပေါ်

6. ამეთესტომი, ანთრაკი.

ლიფაი (+ 47. 19 ეზეკ. ZAA)
ჩრდილოეთი ZABC.

6. ჩრდილოეთი.

ლიფანოტო (ლიფანოტი Ca) სავ-
მეველია სუნ(ნ)ელი ZAB.

სავმეველი(ა) C. იოსიპოს ში:
ორნი ფილახი აღსავსენი ლიფანო-
ტოთა¹ I:

ლიფიელდოისი (+ რჯულის კა-
ნონი, კოსტან მეოთხე² 7 B)
ქარტა სიმტყიცისა ZAB.

6. წერილი.

ლიფლიფი ხადირთ სლდომა ZAb
CaqE

სადირთ სლდომა AaBCb.

6. სიარული, სლვა.

ლიზლი ჯადნიერად ხუმრობის
ურდიდლო¹ Z.
განუმარტავია B.

ლიზლომა რა კაცი უადრესსა და
უპატრონესსა თვისსა კადნიე-
რად და სუმრობით ეტყოდეს და
წყენას არ ელოდეს ZA.

ლიზლომა რა კაცი უადრესსა და
უპატრონესსა თვისსა კადნიე-
რად და სუმრობით ეტყოდეს და
წყენას არ ელოდეს ZA.
ლიზლომა რა კაცი უადრესსა და
უპატრონესსა თვისსა კადნიე-
რად და სუმრობით ეტყოდეს და
წყენას არ ელოდეს ZA.
ლიზლომა რა კაცი უადრესსა და
უპატრონესსა თვისსა კადნიე-
რად და სუმრობით ეტყოდეს და
წყენას არ ელოდეს ZA.

ლითონი მას ადგილს ეწოდების,
სადა ილეკროს სთხრიან, ანუ
მარგალიტი და სპეკალი გამო-
დის, რომელსა სპარსნი მა-
დანსა¹ ეძახის უქმობურ ZA
მას² I. ლითონი მას ადგილს

ეწოდება, სადა ილეკრო გამოდის
მიან, გინა მარგალიტი, სპეკალი, რა
მელ არიან თვალნი პატროსანი, ანუ
აღრალენი და სპეკალიცა ნივთნი რამც
რავე, რომელსა თურქნი მადანს
უწოდენ, რომელ არს ქანი B.
ესე ლითონი მას ადგილს(ა) ეწოდე-
ბის, სადა (+ გამოვალს Ca) ოქრო,
ვესლი, სპილენძი და მსგავსნი მათ-
ნი, გინა თვალნი პატროსანი (+ და
მარგალიტნი გამოიღებიან Cb), რა-
მელთა თურქნი ქანად (ქანსა Cb)
უწოდენ. წისქვილის(ა) ლითონსა(ა)
მისთვის უწოდენ, რამეთუ იგიცა
ქანისაგანია C. ესე ლითონი, სადა
ოქრო გინა ვესლი ანუ თვალნი
პატროსანი ანუ რვალი და პრპენი
გამოვალს, მას ეწოდების; ემათა
შლისაგან ვიეთნი ქანად უქმობენ,
ხოლო წისქვილთა ლითონსა(ა) მის-
თვის უწოდენ, რამეთუ იგიცა ქა-
ნია E.

რ. ქანი.

ლითონი წისქვილის (+ საბრე-
ნავი ZA) მვრევალი ქვა ZAB.

წისქვილის საბრუნავი Cb, წისქვი-
ლისა Caq. განუმარტავია E.

ლიქანი თოთნეში ჩაყოლებული
პური ZAA.

ლიქლიქა (ოთხფ.) პატარა ქურ-
ციკი ZAB.

(ოთხფ.) პატარა ჭეოანი C.

ლიქლიქა ლიქის ჭეოანს საუბარი Cb.
ლიქნა ლექნა ZABC.

მაშათ ცხ: უქმდა საჭმრისაო-
ვის-მე ვითარ ერთ ოდენ ლექნა და
არაჲ პქონდა, რათამცა მოეყიდა¹ E.

ლიქტოლი მოსწავლელთ მოქმედარი
ZAB.

ლიქტონი, გინა მოსწავლელთ მო-
ქმედარი Cb. ელექტრონი Caq.

[ელიქტრონი, ელექტრი]

ლილა ლურჯი(ს) საღებავი ZAC.
 ლურჯი საღებავი B. განუმარტავია E.
 ლილვი ბადის საქსოვარი ჩხირი
 ZAB.

ბადის საქსოვი ჩხირი C. ბადის
 ჩხირი E.

ლილია ჩჩვილით მიერ ლამაზი
 ZAB.

ჩჩვილთა მიერ წითელი Cb. (უკმ.)
 CaqE.

ნ. ლამაზი.

ლილიფარი სხვათა ენაა. ქართუ-
 ლად ნ ი ნ ო ფ ი ჰქვიან ZABCB.
 (ბალ.) CaqE.

ლილმა სხვა კათილორი ა-
 ში: „ესენი ანუ გარდასრულ-
 თაუბრ მოიჭმიან და იწოდებიან
 პოიოზმად (პროზიმად BCah) ანუ
 გულეებადთაუბრ და იწოდებიან
 ლილმად“ ZABC.

ნ. პორიზმა.

ლილო თოვლ-ჭრელი ZABCE.

ნ. თოვლი.

ლიმენა ელენებრივ ნავსა-
 ყუდელი ZA.

ნავსაყუდელი ელენებრ B.

ლიმო (ხე) ZABCE.

ლიმოლოლოსი მსოფლიოთ(ა) სა-
 ქმეთა ზედამდეგი ZAB.

მსოფლიოთა საქმეთა ზედამდეგო-
 მბასა (ზედამდეგომბასა CbE) ცხად-
 ჰყოფს ლიმოლოლოსობა(ი) CE

ლიმონი (ლიმონა Caq, ლიმონა
 და ლიმენა E) ლიმენა ZAB.

ლიმენა, ნავსაყუდელი C. ნავსაყუ-
 დელია E.

ნ. ლიმენა.

ლინგი ფიცრის კიდე(ა) ZAaBCE.

ფიცრის კიდე Ab.

ლინი რვალის სამხარუნებელი
 დიდი ZA.

რვალი(ს) სამხარუნებელი BC. მ-
 თეს თავის თარგმანი: „მეო-
 ლანოეთა, მენესტეეთა ქნართა და
 ლინითა მერტველთა პირად-პირადი
 სილოდითა შემღერთა“ E.

ნ. პარი, წინწილა.

ლიონოტოსი ქალ. კი. ZABC
 ab.

ნ. ქარი.

ლიბი მთელი (მთლე B) აღეცო
 გაყინული ZAB.

მთლე გაყინული C. განუმარტ-
 ვია E.

ნ. ყინული.

ლირბი (8, 5 იერემ.) სომხურია,
 თავკედსა, გინა ურცხვსა
 ჰქვიან ZAa.

თავკელი, გინა ურცხვი AbB თავ-
 კელი, გინა დაუყრებელი C თავკე-
 დობა E.

ნ. სილირბე.

ლირბი ფიცარი ურიბად პირ-
 წაჭრილი ZA.

ფიცარი ურიბად წაჭრილ BC. ფი-
 ცარი ურიბა E.

ლირწი (წ. 21 გალატ.) ესე არს
 დედათა მიმართ დაუცადებელი
 გულის-თქმა და სიმჭურვალე.
 კორცთა ბოროტება; ქვებუ-
 რობა უკვე არს კლებით მოძ-
 რაობა, ხოლო ლირწება
 უწესოდ, ნამეტნავად მოძრაობა
 ZA.

აოწმობდა. ავტორი (წ. 21 გალატ.).

ესე არს დედათა მიმართ დაუცადებ-

¹ შტრ. A—250. 18 v.6. ² შტრ. A—51 („ლაბრიოა“). ³ წყაროშია: „ლირ-
 წება“.

ლი გულის-თქმა და სიმჭურვალე, კორც-ბოროტება. ქვებურობა უკვე არს კლებით მოძრავე, ბოლო ლირწი უწესოდ, ნამეტნავად მოძრავე B. (+ არაწმიდება Cb). ლირწება არს დედათა მიმართ დაუცადებელი (დაუცხრომელი Cq) გულის-თქმა და სიმჭურვალე, კორც-ბოროტება. ქვებურობა (ქვებურობა Cb) უკვე არს კლებით მოძრაობა, ბოლო ლირწი უფროისობით და უწესოდ მოძრავე C. ლირწება არს დედათა მიმართ დაუცხრომელი გულის-თქმა და სიმჭურვალე, კორც-ბოროტება E.

ლიტანია¹ (44, 13 ფსალმ.) სავედრებელი, გინა საოხი, გინა სამსახურებელი ZAB.

ესე არს სავედრებელი, გინა საოხი, გინა სამსახურებელი C. ლიტანია მსახურებად თქვა E.

ნ. ვლიტანიობ.

ლიტონი ცარიელივით ZAB.

ცარიელი (ცალფერი Ca) ერთი, (+ გინა C) ლუტი CD. მარტო ცარიელი E.

ნ. ულიტონესი.

ლიტრა (19, 39 იოანე) პირველი(ი) უამთა ლიტრა უმცირეს იყვნეს. ვიდრე აწუნდელი. ვითარცა არს აწ ჩვეულება (პ)რომაელთა, ეგრე იყო პირველად ყოველთაგან, რამეთუ ესრეთ იყო პირველთა ლიტრათა წონანი: 4 ქართლის მარცვალი ერთი კერატი, რომელ არს რქის გუჩკა; 6 კერატი ერთი გრამა; 4 გრამა ერთი დრაჰკა; 24 გრამა ერთი უნკია; 6 დრაჰკანი ერთი უნკია; 36

დრაჰკანი ნახევარი ლიტრა იქნება; 72 დრაჰკანი ერთი ლიტრა; 12 უნკია ერთი ლიტრა. უნკია არს ორი სატირი; 3 დრაჰკანი ერთი სატირი; 1 დიდრაჰმა ერთი სიკილა; სატირი და სიკილა სწორეა; 25 ლიტრა ერთი ტალანტი, რომელ არს ქანქარი. ზოგან ასოცდახუთი ლიტრა სწერია, ტყუილია. ცხრა ათასი დრაჰკანი ერთი ტალანტი იქნება, ამას მრაცხელნი მოდად უწოდენ; ზუზა დიდრაჰმა; ათი დრაჰკი ერთი უნკია. 20 დანგი ერთი სატირი; 20 დანგი ერთი დიდრაჰმა; 1 დრაჰმა ათსამეტი (ათცამეტი A) დანგი და დანგა მესამედი. მწვლილი დანგზე ნაკლებია. ვოილნი დრამის შეექვსედი; ჩაგირდგი დრამის მეხუთედი; 4 დანგი ერთი დრამი; სიმისი დრაჰკნის ნახევარია, ტრიმისი დრაჰკნის მესამედი, ერთი დანგი ათსამეტი (ათცამეტი A) პაშტი; ერთი სასწორი ვეცხლი ერთი სატირი; ერთი ჭედელი ვეცხლი ერთი სასწორი; ერთი კენტი ნარი ასი ლიტრა; ერთი მნა ორი ლიტრა და ნახევარია; 15 ლიტრა ერთი მეტროა; მედიმნოსი სიკილონი და სიკილონი სიკილოა. 200 სიკილონი ხუთი მნა

¹ წყაროწი: „ლიტანიობდენ“.

იქ(მ)ნებაო. იოსიპოსში! ეწერა.

ახალი ლიტრა აღმოსავალთა აწ რომ არს, იპყარ რიცხვით: 4 ქრთილის მარცვალთ ერთი ყირათია, რომელ არს კერატი; 3 კერატი ერთი დანგია; 6 დანგი ერთი დრამია; დრამნახევარი ერთი მიტყალია; 33 მიტყალი და ნახევარი ერთი თუხტია, რომელ არს სტილი. ხოლო ქალაქით(ი)-ქალაქად ლიტრისა წონა სადამე ოცი თუხტია, სადამე მეტი და სხვაგან ნაკლები. 48 თუხტის წონა ერთი თილანია; სპარსნი ლიტრისა ნაოთხალსა ჩარექს (ა) უკმობენ, რომელსა სომხურად ნუკი და ქართულად გვერდი გინა ნაოთხალი ეწოდება; ხოლო გვერდისა ნაოთხალსა ქსანი ეწოდება. სადა ლიტრათა მცირედიდობა არ(ი)ს, ეგრეთვე ნაოთხალი და ქსანი განიყოფ(ვ)იან ZA.

პირველთა უამთა ლიტრანი უმცირეს იყვნეს, ვიდრე აწინდელი. ვითარცა არს ჩვეულება რომთა, ეგრეთ იყო პირველად ყოველგან, რამეთუ ესრეთ არს პირველთა ლიტრათა წონანი: 4 ქრთილის მარცვალთ ერთი კერატი, რომელ არს რქის გუჯა; 6 კერატი ერთი გრამია; 4 გრამი ერთი დრაქკანია; 24 გრამი ერთი უნკია; 6 დრაქკანი ერთი უნკია; 36 დრაქკანი ნახევარ ლიტრა იქნება; 72 დრაქკანი ერთი ლიტრა; ათორმეტი უნკია ერთი ლიტრა; უნკია არს ორი სატირი; სამი დრაქკანი ერთი სატირია; ერთი

დიდრაქმა ერთი სიკილაა. სატირი და სიკილა სწორება. 25 ლიტრა ერთი ტალანტი, რომელ არს ქანკარი. ზოგან ასოდებათი ლიტრა ეწერა; ტყუილა. ცხრა ათასი დრაქკანი ერთი ტალანტი იქნება. ამას მარცხელნი მოდიდ უწოდენ. ზუზა დიდრაქმა არს; ათი დრამი ერთი უნკია; ოცი დანგი ერთი სატირია; 20 დანგი ერთი დიდრაქმა; ერთი დრაქმა ათსამეტი დანგი და დანგის მესამედია; მწვლილი დანგზე ნაკლებია; ვითლნი დრამის მეექვსედია; ჩაგარდაგი დრამის მეხუთედია; 4 დანგი ერთი დრამია; სიშისი დრაქკანის ნახევარია; ტრამისი დრაქკანის მესამედია; ერთი დანგი 13 პაშტა; ერთი სასწორი ვეცხლი ერთი სატირია; ერთი კერტინარი ასი ლიტრა, ერთი შნა ორი ლიტრა და ნახევარია; თხუთმეტა ლიტრა ერთი მეტროა; მედიშნოსი სიკილონი არს; სიკილონი სიკილა; ქედელია ვეცხლი ერთი სასწორია; 200 სიკილონი ზუთი შნა იქნებაო, იოსიპოსში! ეწერა.

ახალი ლიტრა აღმოსავალთა აწ რომ არს, იპყარ რიცხვით. 4 ქრთილის მარცვალთ ერთი ყირათი არს, რომელ არს კერატი; 3 კერატი ერთი დანგია; 6 დანგი ერთი დრამია; დრამნახევარი ერთი მიტყალია; 33 მიტყალი და ნახევარი ერთი თუხტია, რომელ არს სტილი; ხოლო ქალაქით-ქალაქად ლიტრის წონა სადამე 20 თუხტია სადამე მეტი, სხვაგან ნაკლები. 48 თუხტის წონას თილანს უკმობენ. სპარსნი ლიტრის ნაოთხალს ჩარექს უწოდენ, რომელ არს სომხურად ნუკი, ხოლო ქართულად გვერდი, გინა ნაოთხალი; ხოლო გვერდისა ნაოთხალსა ქსანი ეწოდება. სადა ლი-

დი ლიტრა და სადა მცირე ნაოთ-
ხალი და ქსანი, ეგრე გასიკვეთება,
თეძ-თეშობით არს მ. პირველთა ჟამ-
თა ლიტრანი უმცირეს არიან ვიდრე
აწინდელი, რამეთუ პირველ(ნი) ლიტ-
რა ესრეთ გამოწონე: ოთხი ქართი-
ლის მარცვლი ერთი კერატი (ა)
(ყერატი არს Cb) რომელ არს რქის
გუქკა; ექვსი კერატი ერთი გრ-
ამა; ოთხი გრამა ერთი დრამკა-
ნი; ოცდაოთხი გრამა ერთი უნ-
კი; 6 დრამკანი ერთი უნკი; ოცდათექვსმეტი დრამკანი ნახევარ
ლიტრა იქნება; სამოცდათხრ-
მეტი დრამკანი ერთი ლიტრა; ოთხმეტე უნკია ერთი ლიტრა; უნ-
კია არს ორი სატირი; სამი დრამ-
კანი ერთი სატირი; ერთი დიდრამკა
ერთი სიკილა; სატირი და სიკილა
ერთთა (სწორება CbqD), ის ოცდახუთი
ლტრა ერთი ტალანტი, რომელ არს
ქანქარი; ცხრა ათასი დრამკანი ერთი
ტალანტი იქნება, ამას მრავალნი მო-
დად უწოდენ, ბერძენთა ენითა
ლეპტონად უწოდენ, რომელ არს
მწვლული, ესე იგი არს დანგი,
რომელსა მაცხოვარმა(ხ) ასარად
უწოდა, ზუზა ორი წილი სამი
დრამკმა და დიდრამკა ზუზა;
ათი დრამა ერთი უნკი(ა), ოცი
დანგი ერთი სატირი; ოცი
დანგი ერთი დიდრამკა; ერთი
დრამკა ცამეტი დახგი და შესამედი;
მწვლილი დანგი, ხაყოფილი, სო-
მისი დრამკნის ნახევარი და ტრო-
მისი დრამკნის შესამედი(ა); ერთი
სასწორი ვეცხლი ერთი სატირი, ა,
ერთი კენტრინარი ასი ლიტრა;
ერთი მნა ორ ლიტრა-სახევარი;
ოცდაოთხმეტი ლიტრა ერთი მეტ-
რა. იოსიპოსში ეწერა: სილომოს
ქმნა სასანთლენი ოქროსგას შთა-
სხმული, ბერილი, საწოლის(თ) მქონე-
ბელი მნათა ასთა, რომელთა ევრაელ-

ნი ვიდრეჲ კინახარეს უწოდენ,
ხოლო ვლესებრივისა გარდაცვალებუ-
ლი ვნისა მოასწავებს ტალანტ-
სა. აქ(ა) მნა ტალანტად თქვა და იმავე
იოსიპოსში ეწერა: მნა ორ(ი) ლიტრა-
ნახევარი. სხვას წიგნში ტალანტი
ასოცდახუთ ლიტრა (ასოცდახუთ ლიტ-
რად) ეწერა. [+ სომხურს ლექსიკონ-
ში ასე ეწერა: ტალანტი საწონისა სა-
ხელი არს არა თუ სათვალავთა, რო-
მელ არს ბევრი დ(ა) ეკანი, გინა
ხუთას ოცდახუთი ლიტრა(თ). ლიტ-
რითა სამც(ი)ოცდა (ათორმეტის მისხ-
ლით (მიტყალითა Cb) დაეკანი
(+ არს Cb) დრამკანი (დრამკანი Cb)
C]. რომელი დავიჭრო? დამაღონა.
მაგრამ ზოდი (+ და ზუზა Cb)
მძიმეს წონისა იქ(მ)ნება და სუბუ-
ქისა. შედომნოს(ნი) სიკი-
ლონი ვიდრეჲ არს, (+ და Cb)
სიკილონი სიკილა(ა); ჰედილი
ვეცხლი ერთი სასწორი; ორასი
სიკილონი ხუთი მნა იქ(მ)ნებაო,
იოსიპოსში ეწერა ხუთი ჩაქირ-
დაგი (ჩაგირდაგი Cb) ერთი დანგი;
ოთხი დანგი ერთი დრამი.

ახალი ჩვენთა ჟამთა (აწინდელი D)
(ლიტრა ჩვენთა ჟამთანი Cb) რიცხ-
ვით იყარ: ოთხი ჭრთლოს მარცვლი
ერთი ყირათი არს (ყირათი CbD;
+ რომელ არს ქარაულად კერატი
C); სამი ყირათი ერთი დახგი;
თორმეტი ჭრთლის მარცვლი ერთი
დანგი; ექვსი დანგი ერთი დრ-
ამი; სამი დრამი ორი შიტყა-
ლი; ოცდაცამეტი შიტყალი და ნა-
ხევარი ერთი თუხტი, რომელ არს
სტილი, ხოლო ქალაქით(ი)-ქალაქად
ლიტრის(ა) წონა რომელთაჲ ოცი
თუხტი აქვსთ, რომელთაჲ ნაყლები
და რომელთაჲ (სხვათა CqD) მეტი.
არამედ რომელთა ორმოცდარეა თუხ-
ტი აქვსთ ერთ ლიტრად, იგი არს თი-
ლანი; რეა თუხტი ერთი ოყა;

თუბტი და (+ თუბტის Cb) მეოთხე-
ლი ერთი ქსანია; ერთი ნუკი
რომელსავე ადგილსა ოთხი თუბტი
აქვას (თუბტია Cb), რომელსავე
ხუთი და სხვაგან ექვსი ად-
გილთი-ადგილად. ესრეთ სწოხენ
CD. ლიტრანი პირველთა ჟამთანი
უმცირეს არიან ვიდრე აწინდელი,
რამეთუ პირველი ლიტრა ესრეთ გა-
მოწონეს; ოთხი ქრთილის მარცვა-
ლი ერთი კვრატია, რომელ არს
რქის გუჩა; ექვსი კვრატო ერთი
გრამაა; ოთხი გრამა ერთი დრა-
კანია; ოცდაოთხი გრამა ერთი
უსკიაა; ექვსი დრაკანი ერთი
უსკიაა; ოცდაექვსმეტო დრაკანი
ნახევარი ლიტრა იქნება; სამოც-
დათორმეტი დრაკანი ერთი ლიტრაა;
თორმეტი უსკია ერთი ლიტრაა; უს-
კია არს ორი სატირი; სამი დრა-
კანო ერთი სატირია; ოთხი დრაკ-
მა ერთი სკილაა; სატირი და
სკილა სწორია; ასოცდახუთი ლიტრა
ერთი ტალასტია, რომელ არს
ქაქარა; ცხრაათასი დრაკანი
ერთი ტალანტი იქნება, ამას მრავ-
ხელნი მოდად უწოდენ. ბერძენთა
ესთა ლებტონად უწოდენ, რომელ
არს მწველილი, ესე იგი არს
დანგი. რომელსა მაცხოვარმა ას-
რად უწოდა. ზეუბა ორი წილი სამი
დრამა არს და დიდრაქმა ზეუბა;
ათი დრამა ეყოლი უნკიაა; ოცი დანგი
ერთი სატირია; ოცი დანგი ერთი
დიდრაქმა, ერთი დრაქმა ცამეტი
დანგი და მესამედია; მწველი დან-
გის ნაკლებია; სიძისი დრაკნის ნახე-
ვარია და ტრიმისი მესამედი, საღ-
მთო წერილში შესაწირავად ანუ მი-
საცემად სასწორი ვეცლი რომ სწე-
რია, ერთი სასწორი ერთი სატო-
რია; ერთი კენტინარი ასი
ლიტრაა; ერთი მნა ორლიტრა-
ნახევარია, ასრე ეწერა ყოველი.

იოსიპოსში ზედათ კერძო ეწერა, მნა
ტალანტიათ და ქვემოთ ეწერა,
ორი ლიტრა და. ნახევარიაო. რა
ეკნა? შემაწუხა.

ახალი ლიტრის რიცხვი; ოთხი
ქრთილის მარცვალე ერთი
ყრატია; სამი ყრატო ერთი დან-
გია; თორმეტი ქრთილის მარცვალე
ერთი დანგია; ექვსი დანგი ერთი
დრამია; სამი დრამი ორი მიტ-
ვალეა; ოცდაცამეტი მიტვალე და
სახევარი ერთი სტილია, რომელსა
ქარათლად თუბტი პქეიან. ხოლო
ქალაქით-ქალაქად ლიტრა რომელთავე
ოცი თუბტი აქვსთ, რომელთავე მე-
ტი და სხვათა ნაკლები ვახსენებ-
საებრ, ერთი ოქა რვა თუბტია;
ერთი ქსანი ორ თუბტ-ნახევარია;
ერთი ნუკი ოთხი თუბტია, ზოგან
ხუთი თუბტია.

ზეით ესრეთ ეწერა: სოლო-
მონ ქმნა სასანთლე ოქროსაგან
შთასმული, ბერილი, საწონისა მქო-
სებელი მნათასთა, რომელთა ეკრ-
ელნი ვიდრევე კინახარეს უწო-
დიან, ხოლო ელიონებრივისა გარდა-
ცვალეული ენისა მოასწავებს ტა-
ლანტსა. სასწორი ოცი დანგია; ერთი
უნკია რვა დრამია. ამ ლიტრით
ოცდათხუთმეტი ლიტრა ერთი მეტ-
რა არს და 40 მეტრა ერთი მოღრ
არს E².

ნ. ასათორი.

ლიფი გასანთლული ნარმა ZA.

გასანთლული ლარი B გასანთლო-
ლი მხვარი Cb. გასანთლული CaqD
გასანთლული ფარჩა E.

ლიფიცხაური (ლიფიცხური CqD)

კმელი კორცი შემწვარი ZA.

კმელი შემწვარი B. ესე (ლიფი-
ხური D) არს კმელი კორცი ანუ
კმელი თევზი შემწვარი (შემწვას Cb,
შესწვას CqD) CD.

¹ შდრ. A—675, 258 v, 6. ² უკანასკნელი აბზაცი კადიზუა მიწვრილი, ეტყო-
ბა სხვა დროს.

ლიფლიფი ფანარი ZABCa.

ნ. ფანარი.

ლიფსი ქარია ერთი BCb.

ნ. ქარი.

ლიფსიტა (ლიფსიტა Ab) (თევზ.) ZA.

(თევზ.) წვლილი B. (თევზ.) წვლილი თევზი CD. (თევზ.) წვლილი თევზი მეტად E.

ლიქნა დაყვა(ე)ება ZAB.

სატყუარად(ი) ფერობა (+ ფერობასთან ნახე Cab) CD. მიფერება E.

ნ. მელიქნა, სალიქნელი.

ლიჭყი მიწა ძირ-გაყინული პირ-მომხვალი ZA.

მიწა ძირს გაყინული. პირი მხვალი, მესხლეთი B. მიწის პირი გაყინული, მხვალი და მესხლეთი Cb. გაყინული(ს) მიწის პირი (მო)მხვალი და მესხლეთი CaqDE.

ნ. ყინული.

ლიზი ფრიად მაღალი შამბი ZAa.

ნ. შამბი.

ლმობა (+ 13, 10 დანელ ZAa)

ტკივილი ZAB.

(+ ლმობა არს CaqD) გრძნობა ენებისა, რომელ არს ტკივილი CD. გრძნობა ენებისა E.

ნ. ელმოდა, მლმობელი, ნალმობი, სალმობა, სალმობიერი.

ლმობიერი 13, 10 დანელ ZAa.

დაწყნარებულივით AbB. გუნება-ტკივნეული Cb. გუნება-მშვიდი და წყნარი Caq.

შდრ. ლომბიერი.

[ლმობიერმყოფელი ნ. ფსალმუნნი].

ლმობილი ტკივნეული ZABCb.

ლობა ტუბტისა, კომშის გულისა

და მისთანათა(ს) წვენი რამ იწვდებოდეს ZA.

ტუბტისა, კომშის გულის წვენი და მისთანანი B. ტუბტის წვენსავეთ რაც იწვდებოდეს, კომშის გულის წვენი და მისთანანი Cb. ტუბტის წვენსავეთ რაც იყოს CaD. განუმარტავია და გადახაზულია E

ლობიო (ბალ.) ZABCDE.

ლოგინი საწოლად შემზადებული ფიცარი ფეჭიანი ZA.

საწოლად შემზადებული ფეჭადი ფიცარი (+ გინა ქვითა CD) BCD. საწოლად შემზადებული ფიცარი ფეჭადი E.

ნ. ცხედარა.

ლოგორო ფოთლის დიდი კონა ZA.

ფოთლის კონა დიდი B. შეკრულა ფოთელი (ფოთელი Cb) CD. ევერი შეკრული E.

ლოდა დიდი ბადია ZABCD.

ბადია დიდი E.

ნ. ჯამი.

ლოდაი (+ გრიგოლი დეოლოლა, ევგენიასი E¹) მომცრო ბადია ZABCDE.

ნ. ჯამი.

ლოდბარი სრული მგალობელი ZABCDE.

ლოდი (+ 8, 14 ესაია ZAB) დიდი ქვა ZABCb.

განუმარტავია CaqDE.

ნ. ქვა.

ლოდინი (+ 3, 18 ნაომი ZAa) მოცდა რამე (რისავე B) მომც(ა)ლისა ZAB.

რამ მოიცადოს რამე C. განუმარტავია DE

¹ წყარო გადახაზულია. * წყაროში: „მემლოდინე“.

ნ. ელოდინების, ელოდინები,
მლოდინე, შდრ. ლ 2.

[ლოთი ნ. ჯიმრი].

ლოთიანი ფრანგი E.

ლოინი (ოთხბ.) მამალი აქლეში
ZAB.

(ოთხბ.) აქლეში მამალი CD.

ნ. აქლეში; შდრ. ნოინი.

ლოკა (+ 3 მეფე 22, 38 ZAa)

ენის ასმით ჭამა ZAB.

თითხედ) ცხებით ჭამა C. განუშარ-
ტავა DE.

ნ. სალოკელი, სალოკი.

ლოკოკინა (მძრომ) წვრილი ლო-
ფორთქინი ZA.

(მძრომ) წვლელი ლოფორთქინი B.

ლოლობქარი სოფლური ცუდი
რჩევა ZB.

ლოლოა (ლოლოლუა Ca) თითი-
ვით პური ZAB.

პური თითივით CD. ჩხვილის სა-
წუწნი პური E.

ლომბიერი გონება-მშვიდი და
წყნარი გლეხურად Z.

გუნება-მშვიდი და წყნარი ABCb.
შდრ. ლომბიერი.

ლომი (ოთხბ.) (+ 1 მეფე 17,
34 ZAB) ZABCDE.

ნ. მიწის-ლომი, მსუენ-ლომი,
ჯინქველ-ლომი.

ლომი ზოდიაქო ZAa.

ნ. ზოდიაქო.

ლომის-ფეკა (ბალ.) ZABCDE.

ლოპინარი (ბალ.) სანქცვალა ცერ-
ცვი ZAB.

(ბალ.) ცერცვა CDE.

ნ. თერმია.

ლოპო ხ-ს (ხეს Ab) ქერქი წული-

ანი რა შესძერეს ZA.

ხეს ქერქ-წულიანა რა შესძერებო-
დეს B. ხის ქერქი რომ გასძერეს
წულიანი C. განუშარტავა DE.

[ლოპრ ნ. გალოპრილი].

ლოპრი ბილწი დორბლი (+ აქ-
ლეშთა და მისთანათა ZAa)
ZAB.

ლოშქრი CD.

ნ. დორბლი.

ლორი აბოხტში ნახე ZA.

მსუქანი გამქარი BCD განუშარტა-
ვია E.

[ლორტ ნ. დალორტება].

ლორფინი ქვის ფიცარი ZAB.

ქვის კრამიტი CDE.

ნ. კრამიტი.

ლორწო (+ 27 ნემეს¹. ZAa)
წვენი მძაფავი ZABCbq.

წვენ მძაფავი (!) CaD. მძაფავი
წვენი E.

ლოსი (ოთხბ.) ჩრდილოს ნადი-
რია, ირემს მიჰგავს ZA.

(ოთხბ.) სხვა რიგია, ირემს ჰგავს
ჩრდილოს B. (ოთხბ.) სხვა რიგა ირე-
მია ჩრდილოთ C. (ოთხბ.) DE.

ლოხტაკო (ბალ) ძაღლს რომ ბა-
ლახს მოაგლეჯინებენ ZAB.

კმელი(ს) იის ძირი CD. (ბალ.) E.

ლოფორთქინი (ლოფორთქინა
CaqDE) (მძრომ) ZABCDE.

შდრ. ლოკოკინა, ლოქორა.

ლოქო (თევზ.) ღლავი ZA.

(თევზ.) სომხურა, ქართულად
ღლავი ჰქვია Bcb. (თევზ.)
CaqDE.

ლოქორა² (მძრომ.) ზღვის ლო-
ფორთქინი ZAB.

(მძრომ.) წვლილი ლოფორთქინა

¹ ნ. ნემესიოს ემესელი გვ. 121, 20. ² აქედან Ca ზელნაწერს აკლია.

CD. (მძრომ.) სხვა ლოფორთქინა E.
ლოლარიკი ცალსასწორა ZABCq
D.

ცალსასწორი Ch. განუშარტავია E.
ლოლნა უკბილოსაგან ცოხნა ZA.
უკბილოსაგან ჭამა B. უკბილოს
მიერ ჭამა CbqDE.
ნ. ცოხნა.

ლოლა პირუტყვთ ღაწვი ZABC
bqD.

განუშარტავია E.
ლოლნა (+ რ, 19 ბარუქ ZA)
ლოლა ZAB.

მკეცთა მიერ ლოლა CbqD. მკეც-
თაგან ლოლა E.

ნ. აღლოლშვა.

ლოლმანი ქართლის ცხ: „თამარ სუ-
ფედა სუფევეთა ლოლმანითა“
CqDE.

ლოლქრი ბნედიანის დორბლი
ZA.

ლოლრი B. ბილწი დორბლი CbqD.
ბილწი პერეულა E.

ნ. დორბლი.

ლოცვა (+ ლოცვა BCbq) არს
გონებით(ა) ღთისა მიმართ აღს-
ლვა ანუ თხოვა ჭეროვანი ღთი-
საგან; ლოცვა არს ვედრება,
არამედ (+ ესენიცა ZA) განი-
ყოფებთან (განიყოფებიანცა
BCbq); (+ რამეთუ ZA) ლოცვა
არს ლიტონი(ა)თა (ლიტონისა
B) სიტყვითა ღთის(ა) შემწედ
მოწოდება, ხოლო ვედრება
ცრემლიანითა თვალითა და სი-
ტყვითა ZABCbq.

ლოცვა არს გონებითა ღთისა მი-

მართ აღსვლა ანუ თხოვა ჭეროვანი
ღთისაგან; ლოცვა არს ვედრე-
ბა DE

ნ. დალოცვა, ელოცა, ემლო-
ცველუ, ელოცავ, ილოცა, ლო-
ცვდა, ლოცვიდა, ლოცვილი,
მლოცავი, ნალოცვარი, ნალოცი,
სალოცველი, სამლოცველო,
პლოცვიდა, ჭ ულოცავ.

ლოცვიდა (ლოცვედა B) ლოცვას
უყოფდა ZAB.

შდრ. პლოცვიდა.

ლოცვილი ლოცვა ნაქმარი ZAB.

ლოზი მძორ-მძიმე ცხო(ც)ელი
ZABCbD.

მძორ-მძიმე E.

ლოზორო ცარცის ანაცარი ZA.

ცარცთ ანაცარი B. ვაჟს ანაცარი
CbqDE.

ლოზბა დაღობა ZABCb.

განუშარტავია CqDE.

ნ. დაღბა, დაღობოლელი,
დამბალი, ძელი უღობოლელი.

ლოზბილი დამბალი ZAB.

ლოზბა დიად ასველება ZABC
bqD.

დიად დასოვლება E.

ნ. დაალტო, დალტობა, დალ-
ტობილი, ილტობოდა.

ლოლოღვა გარდახვეწ(ნ)ა ZABCb
qDE.

ნ. ვლტ, სიარული, სლვა.

ლოზრმა მდინარე ღრმა და მდო-
(ც)რე ZAB.

ღრმა მდოვ(ა)რე მდინარე CbqD.

ღრმა მდინარე E.

ნ. წყარო.

² შდრ. ქართლის ცხ-ბა, ს უ ა უ ხ ი შ ე ი ლ ი ს გამოც., II. 15, 17 („ლოლმანი-
თა“ M₁).

ლუგი უმახვილო $ZABCbDE$.

შდრ. ჩლუგ.

ლუღემახსტი ესე იგი არს მოციცხართ მთავარი B .

ლუდი ქერის თაფლუჭი $ZABCb qDE$.

ნ. თაფლუჭი.

ლუკია არკადიმიას უმაღლესი ZAB .

ს ხ ვ ა კ ა თ ი ლ¹: „კვალად არს ლუკიასა შინა, სავაჭროსა შინა, ანუ რაოდენ(ნ) ესევეთარნი“. „რომელიმე შორის ითქმის ლუკიასა შინა, ა(რ)-კადიმიასა შინა ანუ უბანთა შორის“ $CbqD^2$.

ლუკმა ერთი საცოხნელი ZAB .

ერთი საცოხნი Cb . განუმარტავია $CqDE$.

ლუკუფხა (ხე) ხეჭრელა $ZABC bqD$.

(ხე) E .

ლუდი (ლული და ლური E) ტვ-ფი. ლუ ლი—ძილის ლური, ლუ ლი — სადაოზედ წარტაცებული რამე(ე) ZA .

ტვიფი. ლული ეწოდების ტვიფსა, გინა რულსა ძილისასა, კვალად სადაოსა ზედა წარტაცებულსა რასამე B . ლული ეწოდების ტვიფსა კვალად რულსა ძილისასა, კვალად სადაოზედ წარტაცებულსა რასამე Cb . რული CqD . მცარე ძილი E .

შდრ. რული.

ლუმა საჭედარი ცხენისა თუ ფერკ(თ) საცმელთასა ZA .

საჭედარი BCb . განუმარტავია $CqDE$.

ნ. ნალი.

[**ლურს** ნ. დალურსვა, ილურსება].

ლურჯი ცისფერი $ZABCb$.

განუმარტავია $CqDE$.

ნ. მავი.

ლუსკუმა მაღალი საფლავი $ZABCbqD$.

საფლავი მაღალი E .

ლუსმარი $ZABCqDE$.

სამსკვალი Cb .

[**ლუტი** ნ. გრჯლა].

ლუტი კაცი უსახლკარო (+ და ZA) უქონელი ZAB .

ლუტი ითქმის კაცი უსახლკარო და უცოლშვილო (+ და Cq) უქონელი (+ გინა ცალიერი Cb) Cbq . ცალიერი, ლიტონი D . განუმარტავია E .

ლუფუნი ლატანი ხეზედ მისაყრდნობელი (+ ზე ZA) აღსავ(ა)-ლად ZAB .

ხეს ეწოდების, რომელსა დიდსა ხესა შიყრდნობენ (შიყრდენენ D) ზედ ა(ლ)სასვლელად $CbqD$.

ლუფხი ფქვილი წყალში გაჭნილი ZAa .

ლულლუდი სნეულთაგან (სნეულთაგან Cb , სნეულის CqD) უკათიო(დ) ძნელად ამოუბნობა (ამოუბნება $ABCbqD$) $ZABC bqD$.

სნეულის ძნელად ამოუბნება უკათიოდ E .

ლულნიო (27 ნემეს³) ლირწებრივ(ი) პოხიერება ZAa .

ლურწებრი(ი) პოხიერი (27 ნემეს³) Ab . ლირწებრივი პოხიერება (+ 27 ნემეს. B) $BCbq$. რომელ არს ლირწებრივი პოხიერება DE .

ლუფი ენა-ბრგვნილივით ZA .

¹ შდრ. $A-250$, 149 v, 3. ² წყაროს დასახელება და მოწმობა გადახაზულია B -ში. ³ წყაროშია: „ლიდნიოთა“, ნემესიოსი, „ბუნებისათეს კაცისა“ (გვ. 120, 21)

ენა-ბრგენლი B. ენა-ბრგენილი და
ძნელ კაფიად მოუბარი (საუბარი Cq)
Cbq. ენა-ბრგენით და ძნელად კა-
ფია საუბარი D. ენა ბრგენით და
უკაფიო საუბარი E.

ლუწი რა-რირი ZABCbq.

განუშარტავია DE.

შდრ. მარჩბივი.

ლუბი ნოიჭი ZAA.

ლხენა ჭირთაგან ჭსნა ZAB.

ჭირთსაგან შველა Cb. ჭირისაგან
მორჩენა Cq. განუშარტავია DE.

ნ. მლხენელი, ნალხენი. ნალ-
ხინები, სალხენი; შდრ. ლხინი.

ლხინება (2 ეზრა 9, 2) შველა
ZĀa.

ლხინი მხიარულად გახარება ZA.

მხიარულად ხარება B. სმა-ჰამით
და (სი)მღერით სიხარული Cb. განუ-
შარტავია DE.

ნ. ელხინა, ილხინა, მელხინება.
მოლხინე, ნალხინები, სალხინე-
ბელი, სალხინო; შდრ. ლხენა.

ლხოზა ყინვის შედნოზა ZAB.

გალხოზა, ყინვის გადნოზა Cbq.
გალხოზა DI.

ნ. ე. ლხოზა, მოჰხეტყა (=მოლ-
ხეს), მხოლო .

მ

მანი მრავალ-რიგად მოვალს
ართრონად და თავადაც ყოველ-
თასა მოვალს და ბოლოდაც
ვიეთთათვის, რამეთუ აქა მ ა
მოვალს: მაანგელოზა, მამეფა,
მაყმო, მამონა, მუზნა და ესე-
ვითარი ყოველთა ზედა სიტყვა-
თა ZA.

მანი მრავალ-რიგი ართრონი არს და,
თავად ყოველთა მოეზავების და ბო-
ლოდაც ვიეთთათვის B.

მა თავად მოეზავების ყოველთა
სიტყვითა ZA.

თავად მოეზავება მრავალთა B.

მაავაზაქა ავაზაკობა მაქნევეინა
ZAB.

მაალერსა ალერსი მაქნევეინა ZA.

ალერსი მათქმევეინა B.

მამებელი სიამოვნის მოქმედი
ZA.

მამმო სიამოვნე მიყო ZAB.

მამმო ZAA.

მანანხრა ანაბარად მომცა ZA.

ანაბარად მომცა B.

მანდერძა ანდერძი მათქმევეინა
ZA.

ანდერძი მათქმია B.

მარსა არსებად მქნა ZAB.

მაასპარეზა ასპარეზთა მამლერა
ZAB.

მაახლო ახლო მყო ZAB.

მაახლოვა ახლოს მიმიყვანა ZAB.

მააჭა აჭა მათქმევეინა ZAB.

მაბადრაგა ბადრაგად მქნა ZAB.

მაბანა აბანოთ გამრცხა ZAB.

მაბრალა ბრალი დამდვა ZAB.

მაგ მკითხვილეს რა კაცი, ვითარ-

მედ: ვინ გითხრა, ანუ ვინ გიყო?

უკეთუ მოქმედი იგი მის თანა

არს, მოუგებთ: მ ა გ კაცმა ქმნა;

ბოლო მიღმა მდევისათვის ვი-

ტყვით: მ ა ნ მითხრა და ჩვენ

თანა მდევისათვის ვიტყვით:

ა მ ა ნ მითხრა, თუ ქნა, თუ მო-

შეცა და მისთანანი, არამედ უგვარო ZA.

შეთხვიდეს რა კაცი, ვითარმედ: ვინ გითხრა, ანუ ვინ გიქნა? უკეთუ მოქმედი იგი მის თანა ღვას, მიუგებთ: მაგ კაცმა ქმნა; ხოლო მიღმა მდგომისათვის ვიტყვით: შან მითხრა; და ჩვენ თანა მდგომისათვის. აშან მითხრა, თუ ქმნა, თუ მოშეცა და მისთანანი, არამედ უგვარო B. შეთხვიდეს რა კაცი, ვითარმედ (უკეთუ CqD): ვინ გითხრა შენ? უკეთუ მოქმედი ჩვენი იგი მის თანა ღვას, მიუგებთ და ვეტყვით: მაგ კაცმა მრქვა შე; უკეთუ მიღმარე ღვას, ვიტყვით: შან მითხრა და უკეთუ ჩვენ თანა ღვას, ვიტყვით, აშან მითხრა, გინა მოშეცა და ეგევითარნი CbqD. განუმარტავია E.

{მაგ ნ. ბემაგე, მემაგეობა (იქვე)}
მაგათ 2 ეზრა 13, 26 ZAA.

მაგალითი (25, 9 გამოსლ.) ანდაზა ZAA

მაგალითი არს, რომლისაშე (რომელიშე CqD) გენებოს ქმნად: ტაძრისა, (+ ანუ Cbq) სახლისა, გინა კარვისა, ანუ ხატთა და ყვავილთა, აჩვენენ და წინა დაუდვა იგი, რათა მსგავს(ი) მისსა ყონ. ხოლო ანდაზა არს სამოსელთა და საბუჯართა და ქაშლთა და რაოდენნი გამოიყვეთებიან, მათ მსგავსად CbqD. ესე მაგალითი განიყოფებიან ორად: მაგალითად და ანდაზად. მაგალითი არს უკვე, რომლისა საზე გენებოს, გინა ქმნულება სახლისა და კარავთა, ხატთა და ყვავილთა და ეგვევითართა; ხოლო ანდაზა სამოსელთა და საბუჯართა და ქაშლთა და რაოდენი გამოიყვეთებიან ეგვევითარნი E.

ნ. სამაგალითო.

მაგან მაგ(ა)სავით და უგვარიანესი ZABCbqE.

მაგარი (+ 36, 1 ესაია ZAA) ძნი-

ად გასატეხი ZA.

ძნელად გასატეხი B

ნ. სიმაგრე.

მაგდებდა გა(ნ)ძებას ლამოდ: ZAB

მაგდენი მაგის ტოლი ZAB.

მაგე მყავ ZABCbqD.

განუმარტავია E.

მაგიდა მაღალი სუფრა ფეკიანი ZA.

მაღალი სუფრა ფეკელი B. ფა(რ)-ქიანი სუფრა CbqDE.

მაგიერი (მაგიერ BCbqD) (+ 11 1 გამოსლ. ZAA) მის მიერით ZA.

მის მიერსავით B. მიერსავით Cbq განუმარტავია DE.

ნ. სამაგიერი.

მაგინებელი (13, 3 ესაია) გინების მოქმელი ZAA.

მაგისტრო (3)რომაულთა, მოძღვარი, გინა ოსტატთა ZAB.

მაგისტროსი CbqD. ბერძულად: E.

მაგმა E.

მაგნა მყო ZABCbqD.

განუმარტავია E.

მაგოლი თივის ძირეული ZABCbq თივის ბულული DE.

მაგონა გონებად შემოყვანა ZAB

მაგრა 20 კავშირი ZA.

ნ. მარა.

მაგრამ სიტყვის საქცევი(ა) ZABCbq.

განუმარტავია DE.

მაგრობალი კვერცხის მჩეკელი ZA.

კვერცხთ მჩეკი B.

ნ. გრო, გრობა.

მაღ ამაღ, იმაღ ZAB.

მადალოში (ხე) ZAB.

(ხე) ჭღარღლა CbqDE.

[მადანი ნ. ლითონი].

[მადარ ნ. მანჭური].

მადაური პური ბრტყელი და მგრგვალი ZAB.

მგრგვალი და ბრტყელა პური Cbq.

მგრგვალი პური D. განუმარტავია E.

მადგინა დგენა მიუო ZAB.

მადე ჭურჭელი არს, შიდა ფუტკარსა შთა(ა)სხმენ და ველთა გაუტეობენ და მით ჰპოებენ სხვათა ველურთა ფუტკართა ZA.

ჭურჭელი არს, შიდა ფუტკართა ჩასხმენ და ველთა გაუტეობენ და მით ჰპოებენ სხვა ფუტკართა ველურთა B. მადე არს ჭურჭელი, რომელსა შინა შთასმენ ფუტკარსა (ფუტკართა CqD) და რა სხვისა ფუტკარისა ძებნად წა(რ)ელენ, განუტეობენ და ფუტკართა მით ჰპოებენ CbD. მადე არს ჭურჭელი, რომელსა შინა შთასმენ ფუტკართა; რა სხვის ფუტკარის ძებნად წაგა კაცი, მით ჰპოებს E.

მადიზადი (+ 2 მეფე 12, 13 ZA)

ალიზის მოქმედი ZABCbqD.

ესე მადიზადი არს ალიზის მოქმედი E.

მადიდა გადიდებულ მყო ZAB.

[მადიდებელი ნ. მართლმადიდებელი].

მადლი (+ 32, 5 დაბად. ZA) ესე (მადლი B) არს, რომელმან არცა ნაცვლის-გებისათვის, არცა მოყ(ვ)რობისათვის, არცა შიშისათვის, არცა სიყვარულისათვის კეთილი და ქველი(ს)-საქმე ქნას; კვალად მადლი არს ყოველივე კეთილი და რამცა ცოდვა

არა არს (არაა B), მადლი არს (მადლია B) ZAB.

მადლი არს, რომელმან არცა ნაცვლის-გებისათვის და არცა მოყვრობისათვის და არცა შიშისათვის და არცა სიყვარულისათვის კეთილი და ქველის-საქმე ქნას; კვალად მადლი არს ყოველივე კეთილი; კვალად რამცა ცოდვა არა არს, იგი მადლი არს. ბოლო მადლიერი იგი არს, რომელმან დაჟსოვნოს კეთილმოქმედება მის ზედა ქმნალი. ბოლო მადლობა, რაჟამს მოვიტყენებდეთ მადლსა ღმრთისა ჩვენ ზედა ბოძებულსა და აღვიარებდეთ სიხარულით. ბოლო მადლის გარდაჰქდა ესე არს, რაჟამს კეთილი ვინმე ქმნას ჩვენ ზედა, ანუ საქმითა, ანუ სიტყვითა კეთილითა ვაჟსენნეთ კაცი იგინი, ანუ თაყვანის-ცემითა, უკეთუ სხვა არაა ძალ-გედევას Cb. განუმარტავია CqDE.

ნ. დამადლება, კმადლობ, მიმადლება, მიმადლებული, მომადლება, სამადლო, სამადლობელი, უმადური.

მადლიერი (მადრიელი Aa) (+ 4, 10 ზაქარია ZAA) რომელმან დაინახსოვროს კეთილმოქმედება მის ზედა ZA.

ესე არს, რომელმან დაიხსოვნოს კეთილმოქმედება მის ზედა B. მადლში ნახე Cb. განუმარტავია CqDE.

მადლის გარდაჰქდა ესე არს, რომელმანცა (ვინცა B) კეთილ(ნ)ი გვიყოს, ნაცვალთ ვაგოთ ანუ სიტყვით ანუ საქმით, ანუ თაყვანის-ცემით(ა) ZAB.

მადლში ნახე Cb.

მადლობა ესე არს, რაჟამს მოვიტყენებდეთ ქველის-მოქმედებასა

¹ წყაროშია: „მადლიერობდენ“.

ლ⁷თისასა ჩვენდა ბოძებულსა და სიხარულით აღვიარებდეთ ZA.

ესე არს, რაჟამს მოვიკსენებდეთ მადლსა ლ⁷თისასა ჩვენ ზედა ბოძებულსა, სიხარულით აღვიარებდეთ B. მადლში ნახე Cb განუმარტავია CqDE [მადრაგორი Cb].

მადრაჯა ტალანტიოა ZA.

ტალანტიოა, არ მგონია B. ტალანტიოა (+ და CqD) მართლა არ ვიცი CbqD. ტალანტიოა. არ ვიცი, მართალია თუ [აქრა E].

მადრიედი ნ. მადლიერი.

მაეღეთ (52 ფსალმ.) ხოროდ (ხოროთ Z) გამოითარგმანების (გამოითარგმანება B); მაეღეთ დასაბამადაც ითქმის ZAB.

(+ 52 ფსალმუნი 1 Cb) რამეთუ მაეღეთ (თ) ხოროდ გამოითარგმანების, ხოროდ მწყობრსა სახელ-ედების, მგრგვლად მოწყობილსა, გინამგალობელსა, ანუ მომღერალთა, მაეღეთ (CqD) დასაბამადაც გამოითარგმანების CbqD.

მაეშანი სხვათა ენაა, წვეულთა ბას ჰქვიან ZA.

ესე არს, ქართულად წვეულთა ბას ჰქვიან B. (უქმ.) წვეულობა CbqD

ნ. აეშანი.

მავალი (1, 16?) მოსიარულე ZAa.

ნ. თვთმავალა, მამათმავლობა, შუამავალი, ცუდმავალა.

მავასხებელი ვალის მიმცემი ZAB.

[მავთული ნ. აშვი].

მავი სხვათა ენაა, ქართულად ლურჯი Z.

სხვათა ენათა არს, ქართულად ლურჯი Aa. სხვათა ენათა არს, ქართულად ლურჯი ჰქვიან Ab. სხვათა ენაა, ქართულად ლურჯი და სხვები ჰქვიან B. (უქმ.) ლურჯი Cb. (უქმ.) CqDE.

[მავიწყი ნ. გულმავიწყი].

მავლი ფრინველის სენია მკართა ZA.

ფრინველთ სენია B. ფრინველის სენია CbqD. განუმარტავია E.

მავლტოა (2 კავშ.) ესე არა მლტოლველი ZAa.

(2 კავშ.) ესე არს მუსიკელობისა საშუალი — არც მალალი და არც დაბალი Ab². (2 კავშ.) კმა მუსიკელობის საშუალი — არც მალალი, არც დაბალი B.

მავრაკი ფეიქრის იარაღი, გინამავრა ZAa.

ფეიქრის იარაღია AbB. ფეიქრის ხეა CbqDE.

[მაზა ნ. სანუკვარი].

მაზარა ზედ წამოსასხმელი(ა) ZAB.

წამოსასხამი Cb. პალევატი CqD. განუმარტავია E.

მაზიდა (თევზ.) ZABCbq.

მაზლი ქმრის ძმა ZABCbqD.

განუმარტავია E.

მაზმანი ბალნის მსთველი ZA.

ბალანთ მსთველი B. ბალნის მგრეხელი CbqD. განუმარტავია E.

მაზმაროთი (52, 19 იერემ.) საბანელი ტაშტი ZAa.

მაზრაკი (3, 10 იოელ) შუბი ZAB.

განუმარტავია Cb. ზოველ. 3, 10: „დატრენით [საქნისი]... Cb.

მაზრაპეტი სტრაპეტი ZAB.

¹ იგულისხმება იოანე პეტრიწის თხზულება (II წიგნი, გვ. 22, 19). ² ასეთი განმარტება ჰქონია Aa-საც. რაც გადახაზულია.

სტრაპეტი, სტრაპი Cb. სტრაპესი, სტრაპი Cq.

გაზრახა გალაპარაკა ZAB.

მათ (+ 1, 10 იონა ZAA) იმათ. მათ და ამათ განიყოფიან (განიყოფებიან B): რამეთუ მათ ყოვლითურთ განყოფილად ჰქონან საქმენი, ხოლო ამათ — ზიარებულად ZAB.

მათ და ამათ განიყოფიან (განიყოფიან D), რამეთუ მათ ვიდრე ყოვლითურთ განყოფილად ჰქონან საქმენი, ხოლო ამათ — ზიარებულად CbqD. განუშარტავია E.

მათარა ნატის სასამისი(ა) ZABC bq.

განუშარტავია DE.

მათე მცირე ფოსო გლახურად ZAB.

მცირე ფოსო CbqDE.

მათემათიკა (მათემატიკა Cb; მათემატიკება E) (3 კავშ.¹) ცის მზომელობა ZABCb.

ცის მზომელობა CqD. ცის მზომელობად გამოითარგმანება E.

[მათერ ნ. მანშური]

მათითი საქსოვრის სამართი ZAB.

ფეიქრის სამართი CbqDE.

მათითი ქეა ხუთო Cb.

მათოთი (ბალ.) ZABCbqDE.

მათრაკი (ვეფხის-ტყ. ZAA) ცხენის საწეკები (საწეკები Z) ZA.

ცხენის საწეკელი B. ტაჟგანავი (+ ცხენის საწეკები ღვედი Cb) Cbq. ტაჟგანავი D. განუშარტავია E.

ნ. მემათრაკე.

მათხირი კოლაკის ნახევარი ZA.

კოლაკის ნახევარი B. მცირე ხის კასრი CbqD. მცირე კასრი E.

ნ. კოლა.

მაიმახი ფე(რ)კ-მრუდი ZABCbq DE.

[მაიმონი ნ. მაიმონი].

მაიმონი სხვათა ენაა, ქართულად ცილა მტკაველი, ქია, ყაპუზუნა და ანთარი — ესენი ჰქვინან ZA.

(ოთხფ.) ქია, ყაპუზუნა BCbqD.

(ოთხფ.) ქია E.

მაიმონი ორმოცდაათ(ი) უტევანი ერთი მაიმონია (მაიმონია ZAA) ZAB.

ერთი მაიმონი ორმოცდაათი სტადიონია Cb. ორმოცდაათი (ორმოცდაათორმეტი D) სტადიონი ერთი მაიმონი არს CqD.

მაიპოსტასებელი მაგვამებელი ZABCbq.

მაგვამებელი. ერთებრე მაგვამებელი მგონია, კიდევ გაჩხრიკე D.

25 კავშირში: „რამეთუ ყოელთა არს მაიპოსტასებელი მყოფთა“ E.

მაისი ვარდობისა ZABCbqDE.

ნ. ვარდობისა, თთუე.

მაიმულა დამიენა ZAB.

მაკარტო ხრიკი(ა) მორკინალთა ZABCbq.

ხრიკი(ა) DE.

ნ. დილიშმანი.

მაკე³ (+ 30, 41 დაბად. ZA) ორსული პირუტყვი ZAB.

(ოთხფ.) ორსული ცხოველი Cbq.

(ოთხფ.) DE.

ნ. იმაკა.

¹ იოანე პეტრიწის შრომები (წიგნი II, გვ. 24, 3); წყაროში: „მათემატიკებრი“. ² იგულისხმება იოანე პეტრიწის თარგმანება (წიგნი II, გვ. 68, 20). ³ წყაროში: „მაკედებიელ“.

მაკვილაკი სიტყვა-მაწყინარი
ZACb.

სიტყვა-მაწყინარივით B. ავ-ენა
CqD. განუმარტავია E.

[მაკიდონი ნ. ოზრახუში].

მაკინტლობა ზროზათ(ა) და ყურ-
დგელთ(ა) მძუვნობა ZAB.

ყურდგლის მძუვნობა CbE. ყურდ-
გელთ მძუვნობა CqD.

ნ. კურაობა.

[მაკლნი ნ. მალმართნი].

მაკნანი ლეჩაქი ZAB.

თევსაბურავი ლეჩაქი CbqD. საბუ-
რავი ლეჩაქი E.

მაკრა ქარაგმა (ა) —, სადა ეს
უჯდეს, სიტყვას ისო აკ-
ლია ZAB.

ქარაგმა —, ამრიგე, სადა ეს უჯდეს
სიტყვას, ისო აკლს Cb.

მაკრატეხელი დუქარდი BCb. განუმარტა-
ვია E.

მაკრატელი მაკრატეხელი, დუ-
ქარდი ZA.

იგივე დუქარდი B. განუმარტავია
CqD.

მაკუტი ანძაზე შემოხვეული თი-
ვის ზვინი ZA.

ანძაზე შემოხვეული თივა B. ანძაზე
ჩამოცმული თივა Cb.

მალ მსწრაფლსავით ZAA.

ნ. მალი 3.

მალა ზურგის ძვლის ნაკვეთი;
მ ა ლ ა — დამალა; მ ა ლ ა მარ-
თლადაც (მართლობადცა B)
ითქმის ZAB.

ზურგის მძივის მონაკვეთი CbqD.
განუმარტავია E.

მალაკი (2 ნემეს.) ჩ(ჩ)ვილკეც-

თაგანა ZAB.

უსახლო ცხოველი (+ ვითარცა
ლოფორტინი და ორბ.ბი Cq) 2
ნე მეს. მალაკი და მალაკი უსახ-
ლონი არიან CqD¹. 2 ნემესა:
„სეღანა და მალაკი უსახლო ცხო-
ველი ზღუდა“ E.

ნ. ზღმილი.

მალაკი (+ 7. 15 ნემეს. 2 ZAA)

მეორე სფირიდი(ა) ZABCqDE.

ესე არს მეორე სფირიდი(ა) და
მალაკი ეწოდება კარგად მალაკი
მე უსახლონი, ეწოდება უსახლონი
ქინსა და ცოცხალი ნემესა-
რის წიგნის 2 თ. 15 ნემეს. Cc

მალამო სალბუნე(ა) ZABCbqD.

განუმარტავია E

ნ. ემპლასტრა.

მალატონი დიდი ტოლაპა ZABC
bqD.

ნ. ტოლაპა

მალაღური (ფრინ.) ZABCbqDE.

მალე (+ 1 მეფე 14. 7 ZA)

მსწრაფლ(ი) ZABCbq.

განუმარტავია DE.

მალენსაბოლი (+ 2 ნემეს 30,

6 ZAA) ჭენებით მავალი ZA

განუმარტავია BCc

ნ. დრომ-კოსო.

[მალემწერალი ნ. კომენტარი].

მალვა უცნაურ ქმნა ZAB

უცნაურად ქმნა Cb განუმარტავია
CqDE.

ნ. დამალვა. დამალულ. იმა-
ლებოდა. მალა. მალულ. ამა-
ლავი. უმალავს.

მალთო ფიჭვის ზეთი ZABCbq.

განუმარტავია DE

¹ გამოცემილია ნემესიოს ემესელის „ბუნებისათვის“ (გვ. 27, 22)

² შდრ. A—1105, 168 r., a 10. ³ ნემესიოს ემესელი „ბუნებისათვის“ (გვ. 27, 22)

მალე დარგთან ნახე ZAB.

ერთი შვარც სართულისა (სარტუ-
ლი Cq) CqD. ერთი შვარც E.

მალე ხარკი მწვალელებელთა ZAA

ხარკი მწვალელებელთა; მალე —
სწრაფად მორბედი Ab. ხარკი მწვა-
ლებელთა; მალე — სწრაფად მორ-
ბედი; მალე — ერთი შვარც სართუ-
ლისა B. მალე ეწოდებინ ხარკსა
მწვალელებელთას; მალე არს ერთი
შვარც სართულისა სახლთას; მალე
ითქმის სწრაფი Cb. გამოსაღები,
ხარკი Cq.

მალე სწრაფად მორბედი ZAA.

სწრაფი CqD. განუმარტავია E.

ნ. მალე, მაღიად, სიმაღლე.

მაღიად 48, 16 იერემ. Z.

მაღოქი (მაღ.) (24, 24 იობ)

ბაღბა, მოლოქი ZAA.

(მაღ.) ბაღბა AbBCbqDE.

მაღულ (1 მეფე 14, 11) დამა-
ლული ZA.

მაღუვალა ნიყვი (+ სოკო E) DE.

მამა (+ 2, 24 დაბად. ZAA) (+

მამა B) არს ღმერთი დამბადებლო-

ბითა. მამა არს შემქმნელი;

მამად ითქვიან (ითქმის B)

მოძღვარი, მღვდელი, აღმზრ-

დელი, ოსტატი, გინა კაცი უხუ-

ცესი ZAB.

მამად ითქმის ღმერთი. მამა არს

შემქმნელი. მამა არს მოძღვარი, გინა

წინამძღვარი, გინა მღვდელი. მამა

ეწოდებინ აღმზრდელსა, გინა მამის

ნაცვალსა. მამად ითქმის კაცი უხუ-

ცესი, გინა მკეოვანი Cb. განუმარტავია

CqDE.

ნ. მამობილი, მამრი, მამულა.

პატორ, პატრი, სიმაბრი.

[მამაბერი ნ. კაცი].

მამაგონა გონებად მიგდო ZAB.

მამად-მთავარი ნ. მამად-მთავარი.

მამად-მთავარი 1 კორინ. 6, 9

ZAA) სოფომე აცოდვა ZABCb.

მამად-მთავარი (მამად-მთავა-

რი ZAA) უარიან ადამ,

აბელ, ნოე. აბრაჰამ და მისთანა-

ნი. ხოლო აწინდელიცა (აწინ-

დელნი A) პატრიარქნი (პა-

ტრიარქიცა A) (+ ხოლო გარე-

მთავარი ეპისკოპოსთა მიერ

წარგზავნილ სარქმესა შინა

ZAA) ZA.

ესენი არიან ადამ, აბელ, ნოე, აბ-

რაჰამ და მისთანანი. ხოლო აწინ-

დელნი პატრიარქიც მამამთავრად

ითქმის B. მამამთავარი არიან ადამ,

სეით, ნოე, აბრაჰამ და მისთანანი; მამამთავარი არიან პატრიარქნი Cb.

მამაკაცი 1 კორინ. 7, 16 Z.

ნ. კაცი.

მამალი ყოველზე ცხოველ(ნი)

მამალ-დედლად ითქვიან (ითქმის

B) ტოლნი ZAB.

ყოველი მფრინელი და პირუტყვი

მამალ-დედლად ითქმის Cb. განუმარტა-

ვია CqD. (ფრინ.) E.

მამამთილი (+ 38, 13 დაბად.

ZAA) ქმრის მამა ZABCbqD.

განუმარტავია E.

ნ. ნამამამთილარი.

მამამძუძე (+ 4 მეფე 10, 1 ZAA)

კაცი გამზრდელი ZAB.

გამზ(რ)დელი კაცი CbqD. (ლა-

ლა E.

მამასახლისი სახლთ უფროსი

ZAB.

ნ. წინამძღვარი.

მამასურვა სურვილად მომიყვანა

ZAB.

მამაცი (+ 1 მეფე 30, 2 ZA)

მაშაკაცი $ZABCbqD$.

ნ. კაცი.

მაშიდა მაშის და $ZABCb$.

განუმარტავია $CqDE$.

მაშითადი ნადი ყანათათვის $ZABCb$.

მაშით-და $დედინაცვლის$ შობილი ZAB .

მაშის შექნილ და დედის ნაცვლის შობილი Cb .

მაშინაცვალი (მაშინაცვალი $AaBj$)

მეორე ქმარი დედისა ZA .

მეორე მამა B .

მაშობილი მამად წოდებული $ZABCb$.

განუმარტავია $CqDE$.

მაშრი (+ 3, 8 დანიელ ZA) მაშაკატური ZAB .

მაშაკატური და მდედრი — დედაკატური Cbq . მაშაკატურად და მდედრი — დედაკატურად D .

მაშული (+ 25, 10 ლევიტ. ZAa) მაშისეული ZAB .

მაშისეულივით $CbqD$. განუმარტავია E .

მაშცნედ ცოდნის მიმცნად ZA .

ცნობის მიმცნად B

მაშკოზელი (ბალ.) თესლია პურის გამაშვებელი და გემოს არ გაურყვნის ZA .

(ბალ.) თესლი არს მთლისა, პურს გააშვებს და კაის გემოს მისცემს B .

მაწ (+ 53, 12 ესაია ZAa) იმაწ $ZABCbqD$.

განუმარტავია E .

[მაწ ნ. დაუმანვან].

მანა (+ 4, 21 მსაჯ. ZA) (+ მანა B) არს პალო და მომცრო მარგილი; მანა არს სადილე ქალთა (+ რომელსა ზედა კერვენ ZA)

ფილასოფოსთა სიტყვითა მანამალად ითქმის, ხოლო მანა — დედლად, მასი — მაშაკაცისათვის და მანა — დედაკაცისათვის, ამისთვის რამეთუ ესრეთ ჯერ-არს თქმად სიტყვითა, რათა. ბოლოს(ა) მარცვალთა მიერ ვიცნათ განყოფილ მაშაკაცთა და დედაკაცთა, ოდეს(ცა) ვთქვით: წინასწარმეტყველ. ვაქსენეთ მოსე, დავით, ესაია და გინა სხვა ვინმე მამათგანი, (+ ხოლო ZA) ოდეს ვთქვით: წინასწარმეტყველ. ა, გვითქვამს მარამ. დებორა. ანა და ერთი დედათაგანი; აგრევე მოციქული და მოციქული (+ და მოწამე და მოწამე. მონაზონი და მონაზონა ZA). ხოლო უკეთუ ვთქვათ. მოვიდა. ვიტყვიტ მაშაკაცისა (მაშაკაცისათვის B) და უკეთუ ვთქვათ, მოვიდა — დედაკაცისათვის, აგრევე ყოველი საზოგადო სათქმელი განიყოფიან (განიყოფიან B) ZAB .

მანა ეწოდება თარსტასა რომისტარია Cq ქალთა კალაქი. ნად ითქმის პალო(ა) დასაქალაქი, გინა მომცრო მარგილი ლევიტ. ვინა კარვისა ეწოდა (+ ხოლო Cq ფილასოფოსთა ენიოა მანამალად ითქმის, ხოლო მანა დედლად, მასი — მაშაკაცისათვის ითქმის და მანა — დედაკაცისათვის, ამისთვის რამეთუ ესრეთ ჯერ-არს თქმად. რათა ესა სიტყვისა თქმითა განყოფილ ქსინიზასა მაშაკაცისა და დედაკაცისა. ოდეს ვაქსენეთ მანა და ვიტყვიტ წინასწარმეტყველ. მოსე, დავით და გინა სხვა რომელმე.

ხოლო ოდეს ვაქსენოთ დედაცაი, ვიტყვით წინასწარ მეტყველად: მარიამ, ანა, დებორა და ერთი დედა-თაგანი. უკეთუ ეთქვათ: მოვიდა, ვიტყვით მამაკაცისათვის, ხოლო უკეთუ ეთქვათ მოვიდაი — დედაცა-ისათვის; ეგრეთვე წავიდა — მამაკაცისათვის და წავიდაი — დედაცაისათვის; ეგრეთვე ყოველგვარ საზოგადოდ სათქმელნი მამაკაცისა და დედაცაისა განიყოფებიან სიტყვის ბოლოსა ნამეტნავისა მარცვალთათა — ინი შეჰგანდეს ანუ ანი, რომელიც(ა) მის სიტყვას(ა) კეთილად მოეზაოს, ანუ სხვა ასონი, იგი მოეზაონ. ამას (+ უოვლნი Cq) ჩვენნი (ჩვენთა Cq) მთარგმნელნი (მთარგმნელთაგანი Cq) არა დაემხარკნენ (განეშეცერენ Cq), არა თუ (+ მათ Cb) არა იცოდეს, არამედ რათა აღვიღად გამოძღონ პირველ(ა) მთარგმნელნი წიგნ(ნი) უსწავლ(ლ)თათვის Cbq მან მამლად ითქმის, ხოლო მანა დედლად, მასი მამაკაცი-ათვის ითქმის და მასი — დედაცა-ისათვის, ამისთვის რამეთუ ესრეთ ჭერ-არს თქმად. რათა ერთისა სიტყვი-თა განეყოფდეთ კსენებასა მამაკაცისა და დედაცაისასა, ოდეს ვაქსენოთ მამაკაცი, ვიტყვით წინასწარ-მეტყველი — მოსე, დავით, გინა სხვა რომელიმე, ხოლო ოდეს ვაქსენოთ დედაცაი, ვიტყვით წინასწარ მეტყველა — მარიამ, ანა, დებორა და ერთი დედათაგანი. უკეთუ ეთქვათ მოვიდა, ვიტყვით მამაკაცისათვის, ხოლო მოვიდაი — დედაცაისათვის. ეგრეთვე წარვი-ღებთ მამაკაცი და წავიდაი ეთქვით დედათაგანი. ეგრეთვე ყოველი საზოგადოდ სათქმელი მამაკაცისა და დედაცაისა განიყოფოდეს სიტყვისა ბოლოს ნამეტნავისა მარცვალთა ინი შეჰგანდეს ანუ ანი. რომელიცა მის სიტყვასა კეთილად მოეზაოს D

ნ. მაგ; მდებარობითის ა ნაწილაკის ზმარების მხრივ შდრ. კაც'თან მოყვანილი მაგალითები.

მანა თითისტარი DE.

მანა პალო, გინა მომცრო მარგალი D.

მანა რითესიმე და გაიანეში: იერთი იგი მათგანი იყო მეჰანე და იქმო-და მძივსა მანოსსა და (ურეწ)და როჭიკსა დღიასსა E.

ნ. დამანი.

მანაა (45, 25 ეზეკ.) შესაწირავი ZAa.

შდრ. მანამთ, მანნაი.

მანათობელი ნათლის მომფენელი ZAB.

მანალი მსოფლიონი ბანაკს უწოდენ ZA.

მსოფლიონი ბანაკს უწოდენ, ხოლო ბერძენნი — სასანთლესა B. მსოფლიოთა ენითა ბანაკსა ეწოდების (ეწოდება CqD) + ხოლო ბერძულად — სასანთლესა Cb) CbqD.

მანალი ბერძულია, სასანთლეს ჰქვიან ZA.

სასანთლე(ა) (+ ბერძულად CqD) CqDE.

შდრ. მანუალი.

მანანა (+ 16, [32] გამოსლ. ZA) ზეცით შთამოვრდომილად (ჩამოვრდომილად B) ითქმის. ხოლო ენითა ასურულითა მანანა რაიაო, ვინათ(გან) არა იცოდეს (იცოდენ B) რა იყო. ამისთვის იკითხვიდენ რაიაო, და მით ეწოდა მანანა (+ მანანა თეთრი იყო. მსგავსი ქინძის მარცვლისა. თათლებრ ტყბილი. მზე დაადნობდის ZA) ZAB.

(+ მანანა Cq) ზეცით შთამოვრდომილად ითქმის. მანანა ენითა ასურუ-

ლითა, თუ რაღაც არის
იკოდეს რა იყო, ამისთვის იკოდებო-
დენ (იკოდებდეს Cq): რაღაც დ-
მით ეწოდა მანაა Cbq. ზეით შთ-
მოვრდომილად ითქმის D. განუშარტა-
ვია E.

ნ. თავლი ველური, ნისლი
მანამთ ძღვნით, გინა შესაწირა-
ვით ZABCbq.

ყოველად წმინდის შობი-
სათვის [შაკ]სიშვე (თევდო-
რე D) აღმსარებელის თქმუ-
ლშია ეინ(ა) ეგე მანამთ დართულ
იქმნას სიტყვითა შთ ცხორებისათა
D¹.

შდრ. მანაა.

მანაშა (ბაღ.) შავი მჭადრ
ZABCbq.

მანაცვალა (მანაცუალა B) ნაცვალ
ყო ZAB.

მანგალი (2, 4 ესაია) ყანის მო-
საჭრელი ZAA.

ყანის მოსაჭრელი (1 შეფე 13, 20)
Ab. ყანის საჭერი B. ნამგალი, ყანის
მოსაჭრელი Cb. ნამგალი CqDE.

ნ. ნამგალი.

მანგი მარგალიტი, გინა მთოვარი
ZAB.

მარგალიტი CbqD. 'მთოვარი' E.

მანდ მაგავე ადგილს ZABCb.

განუშარტავია CqDE.

მანდავე (მანდავ B) (+ 4 შეფე
1, 6 ZAA) იგივე ZAB.

მანდარი (+ სვიმეონ ალაბელ
ZAA) სხვათა ენაა, საგებე-
ლი, გინა მოზღუდვილი
ZA.

საგებელი, სხვა ენა არს, გინა მო-
ზღუდვილი B. მოზღუდვილი CbqD.

(2 შეფეთა [6, 19]; სვიმეონ —
ჩეტაფრასში). სვიმეონ აღმადგინა
ტის გარშობულდვილს მანდარი
ენადებოდა. გაღვანს შიგნოს. ეს
შეფეთაში მანდარი სხვა არს,
ეკობ E.

მანდარი (+ 2 შეფე 6, 19 ZA)
თხელი პური ერბოთ მანდარი
მანდარი ითქმის მანდ(ა)ვე
არს ZAB

ლავაში ერბოთ შორწყარი. მან-
დარი ითქმის შემოზღუდვილი; მან-
დარი ეწოდებოდა საღთო წერილით
თხელს პურსა ერბოთა ანუ ზეთითა
მოხრავულთა: მანდარი ან
სიტყვისა შინა: ამა მანდ არს, შე-
თანა Cb. ლავაში ერბოთ შწყარი
CqD.

ნ. ნაზუქი.

მანდატურთ-უზუცესი მათ ეწ-
როსი ZA.

განუშარტავია BCb.

მანდატური ესე არა კელარგნოს-
სანი შეფეთა გარე მღვერ ZAB

მანდატური არს კელარგნოსანი
შეფეთა თანა შიღმა შდგვი, რომელია
მეორ წარვლინებითა განიგებია უო-
ველნი. ბოლო მანდატურთ-უზუ-
ცესი — წინაშე შეფეთის მღვრელ-
და მთავარი კელარგნოსანთა დ-
მტარვლი შრისხანე და მტანჯელი
ბოლო მანდატური — კეთილ და
სისიხარულო, ბოლო ოდესმე სარის-
ხველცა და არა სისხლის დამთხვევლ
ბოლო მტარვლი არა შესიცოცხლ
Cb. კელარგნოსანი CqDE.

ნ. ბოჭაული, იასაული.

მანდვია მონაზონთ ვარა მანდ-
ნელი(ა), ნაოჭიანი ZAB.

მანდიკი ვაშკარანი(ა) ZABCbqD
განუშარტავია E.

¹ წყაროს დასახელება და მოწმობა Cq ნუსხაში გაღვანებულია.

[მანდილი ნ. კელმანდილი].

მანდრაგორი (ბალ.) (30, 14 და-
ბად.) ბალახია, ვაშლივით მოი-
ბამს; ვინც სჭამს, ძილს მო(3)-
გერის ZA.

(ბალ.) (30, 14 დაბად.) მანდრაგორი
ბალახია, ვაშლივით მოიბამს; თუ კაც-
მა ჭამს, ძილს მოგერის B. (ბალ.)
მანდრაგორი (დაბადების 30, 14) ეს
ბალახია, ვაშლივით მოიბამს; თუ კაც-
მა ჭამს, ძილს მოგერის, კვალად ში-
ნად რაგორად ითქმის ხილი პირველ
ნაყოფი, რომელსაცა ყვავილი ზედავ
ეზას Cb. (ბალ.) ესე ბალახია, ვაშლი-
ვით მოიბამს, კაცს ძილს მოგერის, თუ
ჭამს; კვალად შინდრაგორად
ითქმის ხილი პირველ ნაყოფი, რომ-
ელსაცა ყვავილი ზედ(ა)ვე ეზას, ვინა
ყოლო მთისა CqD. (ბალ.) ეს ბალი-
ხის ხილია, ვაშლივით მოიბამს, კაცს
ძილს მოგერის E.

შდრ. მელმანდრაგორი.

მანდრინი (მანდრინი Cq) (+
ეფთვიმის ქართველს ცხ.¹ B)
საწა(ნ)გროსთან ნახე ZABCbq.
მანდური ყორით ნაგები ნიში
ZABCbqD.

ნიში ყორით ნაგები E.

მანე ესე არს თვალთა სიბინდე
სტომაქის აღორთქლებისაგან
ქმნილი ZA.

თვალთ სიბინდე სტომაქთ აღორ-
თქლებათაგან B. (+ მანე CqD)
თვალთა სიბინდეა ქმნილი აღორ-
თქლების(ა) მიერ CbqD.

მანთუნი (ხე) ნიგოზი მისი მაკდინე-
ბელა არსო B.

მანი ესე არს, რომელსა თათარნი
მისცემენ მიზლად საწოლისა
ციალთა მათთა გულისთქმისა

მათისათვის. მარიც თეგე(ა).
ZA.

ესე არს, რომელ თათარნი მისცემენ
მიზლსა დასაწოლად დიატა მათის
გულისთქმისათვის B. მანი ეწოდების,
რომელსა უსჯულონი მისცემენ მზი-
ლად (!) საწოლისა თვისისათვის Cb.
მანი ეწოდების, რომელსა უსჯულონი
(უსჯულონი D) ცოლს(ა) მისცემენ
მიზლად საწოლისათვის CqD. ეწოდე-
ბა ქორწილში რომელ უსჯულონი
ცოლს მისცემენ მიზლად საწოლისა E.

ნ. მარი.

მანი ნ. დამანი.

მანიაცი (3 ეზრა 3 რ. საყულო მო-
თვალულ-მომარტ. ლიტულ - ZAa
საყულო მოთვალულ-მომარტალი-
ტულა (8, 21 მსაქ.) Ab. საყულო მო-
ოქვილი B. მანიაცი არს თვალთა და
მარტალიტით(ა) შემკული საყულო
CbqD. თვალ-მარტალიტინი საყუ-
ლო E.

მანკანა მასმორი, საცეცხლური
ილეკროთაგან, ზამთარ წინ სად-
გმელი ZA.

მასმორი. ესე არს საცეცხლე ილეკ-
როთაგან, ზამთარ წინ სადგმელი B.
მასმორი. მანკანა არს რეალთა და
რკინათაგან შემზადებული საცეცხლე
ფეკელად შემკნილი ნახშირისა საწვავ-
ად, ზამთარ წინაშე სადგმელად Cb.
მასმორნი. მანკანა არს რეალთა და
რკინათა მიერ საცეცხლე ფეკელად
შემზადებული ნახშირის საწვავად
ზამთარ Cq. ნახშირის სანთები D.

ნ. საცეცხლე.

მანკი ვნება რამ დამთოშალო ZA.
ვნება რამ დანაშთომი B. წულელის
(+ ანუ ვნების Cb). დანაშთომი ნა-
წილა Cbq. განუმარტავია DE.

¹ ცხ-ბა იოანესი და ეფთვიმესი. თვ. ჭავჭავაძის გამოცემ. 20, 1.

ნ. მანკიერი, უმანკო, წყალ-
მანკი.

მანკიერება (მანკიერი D) (+ 6.
11 ლუკა ZAa) გულით ვნება
ალუტოცელი ZA.

გულით ვნების ალუტოცელობა B.
მანკიერება არს გულით ბოროტის
ნდომა ალუტოცელად და უჩინრად,
ვიდრემდისი ჟამი პოოს Cb. მანკი-
ერება არს გულით ბოროტის ნდომა
ალუტოცელად, ოდესცა ჟამი პოოს
CqD.

მანკიერი მანკიანი ZA.

განუმარტავია E.

ნ. გულმანკიერი, წყლით მან-
კიერი.

მანაა (41, 5 იერემ; 1, 10 ბა-
რუქ¹.) შესაწირავი ZAB.

შესაწირავი, გინა ძღვენი (+ იერემ.

41, 5; ბარუქ 1, 10 Cb) Cbq.

შდრ. მანაა, მანაათ.

მანუალი ელლენებრ სასანთ-
ლე ZA.

ელლენებრია, სასანთლე B. სასან-
თლე ელლენურად Cbq. მაღალი სა-
სანთლე D. სასანთლე-თუ მანალი E.

შდრ. მანალი.

მანქანა ნ. მანქანი.

მანქანება მრავალსახე კერტის
ქცევა ZA.

მრავალგვარი კერტი საზიანო B.
გრიგოლი ღმრთისმეტყველი იტყვის:
გამგებლობა და მანქანება
უმსავლესიანო. გამგებლობა კეთილ(ი).
ხოლო მანქანება — არა. მანქანი
არს (+ მბრუნავი CqD) ვითარცა
ვაზარავი და მანქანება (ა) (+ არს
CqD) საქმისა კაცობრივისა სიბრძნით
ბრუნ(ებ)ება (ა) საძლეველად სხვათა-
თვის ზაყეთ CbqD. ვანმგებუ-

ლობა და მანქანება გამგავე-
ბიანო. გრიგოლი ღმრთისმეტყველი
იტყვის: ვანმგებლობა — კეთილ
ხოლო მანქანება — არა. მანქა-
ნი არს მბრუნავი, ვითარცა ვაზარავი
და მანქანება არს საქმისა კა-
ცობრივისა სიბრძნით ბრუნებება სა-
ძლეად სხვათათვის E.

მანქანი (მანქანა Ab) (+ 2 ნეშტ.
26, 15 ZAa) ქაზრავი
ZABCbqDE.

მანშური სხვათა ენაა, სიგლა-
სათვის დაურქმევიათ ცუ-
ლად ZA.

სხვათა ენაა, სიგელი ჰქვიათ ქა-
თულად B. წიგნი დასამტკიცებელი.
მანშურისას მეცილეებიან და ევეთ-
ნივე იტყვიან სპარსთა ენისა არსა
ესევეითარნი ყოველსა ენათა შინა
აქმნებიათ ანუ მეზობლობისა მიერ.
ანუ შემოღებისა მიერ, რამეთუ სპარ-
სულად ეწოდების მაღარ ღვრასა,
ხოლო ფრანგულად მათერ, უნი
ორნივე ერთი; ლათინთა ენითა აფ-
დარო — შეგდრისა სახვეველსა, ევ-
რეთვე ქართულად: ანუ ქარტა, ანუ
სანდალი ლათინთა და ქართულად
საზიარო არს. ეგრეთვე ყოველთა ენა-
თა შინა მრავალი მოვალს. არამედ
ესე მანშური არა თუ საღმრთოთა წი-
რილთა შინა ძეს, არამედ გარეშეთა
Cb. წიგნი(ა) დასამტკიცებელი CqDE.
ნ. წერილი.

მანცქაური (ხე) Cb.

მანძილო ბერწ-მსუქანი, გინა
ძმარში ნადები სამწვადე ZA

ბერწ-მსუქანი, გინა ძრძიანი მწეადი
B. ბერწ-მსუქანი. მანძილო ეწოდებას
ბერწ-მსუქანსა: ხოლო ოდეს კეთლ
მსუქანი ჯორცნი ლუქმედად დასწრა
და ძმრითა და ნივთებითა შინაზო
ზამთარ რაოდენთამე დღეთა შეინახო

¹ წყაროშია: „მანაა“. ² შდრ. A—1: 296,15; 377,23; 385,7; 429,24.

და ოდესკა გინდეს, შესწვა, მანძი-
ლო ეწოდების მასცა; მანძილო
სოკოსაც უწოდენ ერთსა კეთილ გე-
მოენებისათვის Cb. ბერწ-მსუქანი
CqD. განუმარტავია E.

ნ. აპოხტი.

მანჭვა (მანჭუა ZAB) (ფრინ.)
ZABCbqD.

(ფრინ.) ნასთისა ანუ კაცისა E.

მანჭვადი ნ. მანჭუალი.

მანჭუალა (მანჭვალა BCbqDE)

სოკოა კუნძზე ბმული ZAA.

სოკოა კუნძზე ბმილი Ab. სოკოა

კუნძისა B. სოკოა ზის კუნძისა Cbq.

სოკოა D. განუმარტავია E.

მანჭუა ნ. მანჭვა.

მანჭუადი (მანჭვადი BCbqE)

ჩასაყარი ლესმარი ZABCbq.

განუმარტავია D.

შდრ. ჭამსჭუალი.

მანჯანკი ჩიგორგლის ამოსაღები

ჭახრაკი ZAB.

აბრეშუმის ჭახრაკი Cbq.

მანჯიკი მომცრო მარტილი

ZABCbqD.

ციაგ E.

ნ. მარტილი, ურემი.

მაოცარი (მაოცარნი E) მაოცნე-

ბელი ZABCbqD.

მაოცნებელიაო და მომჩვენებე-

ლი E.

მაოცი საოცის მქნელი ZAB.

იგივე მაოცნებელი Cbq. მაოცნებე-

ლივე D. განუმარტავია E.

მაოცნებელი ოცნების მაჩვენე-

ბელი ZA.

მათალო (ხე) ტყის ვაშლი ZABC

bqDE.

მაჟარა წყალში დამწნილი მხლე-
ბი ZAB.

წყალში ჩადებული ქარხალი (+ და
მისთქნა) Cb) CbD. ქარხალი წყალში
ნადები E.

მაჟაური (მძრომ.) (+ 2, 11 ამბაჯ.
ZAA) მატლი ხის გულთ(ა) მჭი-
ბელი ZAB.

(მძრომ.) მატლია ხის გულის მქამე-
ლი Cbq.

მაჟმობელი საგალობელ-კმოანე-
ბა ZA.

საგლოელკმოანება, გალობა, თუ
რაც B. მაჟმობელი (ესე Cq) არს
გალობა სამეძრო ანუ სხვა კმა რამე
გლოვისა(ნი) Cbq. გალობა სამეძრო
ანუ კმა რამე გლოვისა D. ანდრია სა-
ლოსის წიგნში მაჟმობელი გალობად
სამეძროდ ანუ სხვად კმოანებად
გამოაჩინა E.

მარა მაგრამ (+ იმერულად ZAA)
ZAB.

მარაგი ცაჲ რა თხელითა ღრუბ-
ლითა შემოსილ იყოს, იგი არს
მარაგი, ხოლო აქა-იქ ღრუ-
ბელი და ვარსკვლავ-მჩენი
იალკილი არს ZA.

ცაჲ რა თხელის ღრუბლით შემო-
სილ იყოს, მარაგი არს, ხოლო აქა-
იქ ღრუბელი და ვარსკვლავ-მჩენი
იილკილი არს B. ესე მარაგი არს
დამე რა თხელი ღრუბელი მოჰფარ-
ვოდეს ცასა, ხოლო უკეთეს ღრუბელი
აქა-იქ დაგლეჩილად ჩნდენ და ვარს-
კვლავნი შრივალგან იყოს, მას იილკი-
ლი ეწოდებიან Cb. თხელ(ი) ღრუბ-
ლიანი დამე CqDE.

მარაგი კვებრიონეს ცხ.: „ვის-
წივლენ დაგება სიტყვითა და ზრახვა

მარავითა და მარავი ზრახვითა¹
CqDE.

მარავით-ზრახვა (მარავით-ზრახვა ZA) არს სიტყვა ესრე გვარად სთქვა, ადვილ საცნაურ არ იყოს, არამედ ვითარცა ღრუბელი რამ(ე) ემოსოს, ანუ ორ-სამ რიგად გაისინჯოს ZA.

ესე არს სიტყვა ესე რამე სთქვა, ადვილ საცნაური არა იყოს, ვითარცა ემოსოს რამე, ანუ ორ-სამ რიგად გაისაზღვრებოდეს B.

მარადის (+ 50, [5] ფსალმ. ZAA) ნიდაგ, მუდამ ZA.

მუდამ B. სამარად, მუდამად CqD. სამარად E.

ბ. სამარად, სამარადისო.

მარადღამე (+ 6, 5 ფსალმ. ZA) ღამე ყო(ვ)ელ ZABCbq.

მარადღე (+ 31, [3] ფსალმ. ZAA) ღღე ყო(ვ)ელ ZABCbDE.

მარაზი სხეთა ენაა, თოკს (ა) ჰქვია ZA.

(უქმ.) სხეთა ენაა, ქართულად თოკი ჰქვია B. (უქმ.) წელილი თოკი Cb. (უქმ.) CqDE.

მარავი თხელი ტყავი(ა) ღვიძლის კერძო მუცელში ZAB.

მარავი არს თხელი ტყავი მუცლისა შინაგან ღვიძლის (ღვიძლით CqD) კერძო CbqD.

მარანათა (1 კორინ. 16, 22)

ოდეს-იგი თქვა მოციქულმან, რომელსა არა უყვარდეს უფალი ჩვენი იესო ქრისტე, იყავნ შეჩვენებულ; ესოდენ მჭურვალითა გულითა თქვა სიტყვა იგი. რომელ მეყსეულად უფალი იხი-

ლა. ამისთვის შეუდგინა და დაწერა ასურულითა ენითა მარანათა, ვითარმედ: უფალი მოვოდა ZAB.

(+ 1 კორინ. 16, 22 Cb)¹ოდეს-იგი თქვა მოციქულმან, რომელსა არა უყვარდეს უფალი ჩვენი იესო ქრისტე, იყავნ შეჩვენებულ. ეს(ე)ოდენ გულითა მჭურვალითა თქვა სიტყვა იგი, რომელ მეყსეულად უფალი იხილა, შეუდგინა და დაწერა მარანათა ასურულითა ენითა, ვითარმედ უფალი მოვოდა, ესე არს მარანათა CbqDE.

მარანი საღვინე სახლი ZABCbqD განუმარტავია E.

მარაო კელით მოსაქროლბელი ZA.

კელით მოსაქროლი BCbq. განუმარტავია DE.

მარაქა² ქალთ ჯარი ლხინში ZA ქალთ ჯარი ლხინად B ქალნი ლხინად (ლხინზედ Cb) მსხლარ(ნი) CDE მარბიელი მარბიენი ZAB.

ნ. ელატი 1, თარეში.

მარგალიტი 13, 46 მათე ZAA. განუმარტავია AbBCDE.

ბ. გუპარი, სამარგალიტე.

მარგებელი რგების მოქმედი ZAA მარგებენ 7, 4 იერემ. ZAA.

მარგი ბოსტნის დაცვალული ZAB.

ბოსტნის რიგის კვალნი C. რიგის კვალი ბოსტნისა D. ბოსტნის რიგის კვალები E.

მარგილი ხე წვერ-წათლილი დასარკობი ZA.

მარგლა ბალახთ ამოგლეჯა ZAB.

¹ Cb-ში წყაროს დასახელება და მოწმობა გადახზულია. ბოლო განმარტება უფიქვია, რაც B-სი წინა შემთხვევაში. ² აქედან გრძელდება Cb ბელა შერი

ბალახის ამოგლეჯა მწვან(ვ)ილში
C. განუმარტავია DE.

ნ. ნამარგლი.

მარგული წყლული უმ(რ)თულ-
ბელი ZABCD.

ხენი წყლული E.

მარდა ესე არს არა ღლითი ფასი.
არამედ გარდაკვეთით მუშაკო-
ბა ZA.

ესე არს არა ღლითი-ღლედი ფასი,
არამედ გარდაკვეთით მუშაკთა B.
მარდა(ღ) არს, რომელმან (რომელ D)
მუშა(ვ)თა არა ღლიურ(ი) ფასი მის-
ცეს (მისცეს ფასი CaqD), არამედ
გარდაკვეთით CD. მარდათ დაჰერა E.

მარდი 'კაცი სწრაფი, გენა სხვა
რამ ცხოველი¹ Z. "გითარცა კა-
ცი მარდი" ZAB.

მარდული ფიჭვის ძელი მკვრიანი
ZAB.

(ზე) ზეკმელი ფიჭვი მკვრიანი CD.

(ზე) E.

მარზაპანი (+ 3. 2 დანიელ¹ ZA)
მონაცვ(ა)ლე ZAB.

მარზაპანი არს გამგებელა, გინა
სპათ-შთავარი C. მეფეთ მონაცვლე D.
მარზაპანი უფროსად თქვეს (დანი-
ელს 3, 2)² E.

მარზიკნი მბრძოლ(ნი) (+ გინა
Cab) მთკარ(ნი) ZABCab.

შდრ. მარზიელი.

მარზო ნარდის მღერაა ერთრიგო
ZAB.

ნარდის მღერაა CD. ერთი ნარდის
მღერა E

მართ ესე არს შედარებით რამ
ნაკლებობა და ეგრევე შემს-
გავსება, რ მეთუ ვიტყუ-თ: მართ

(+ რომ ZAA) მის თანა არსო
ZA.

ესე არს შედარებითი რამ ნაკლებო-
ბა და მსგავსი მისი B. ესე ითქმის
არა თუ მის ტოლი, არამედ შედარე-
ბული Cb. განუმარტავია CaqDE.

[მართ ნ. გამართვა, გამართულა.
გალმართ, დამართ, დამართება.
დამართებით, დალმართი, მალ-
მართნი, მემართება, მიმართა.
მიმართება, მილმართი, უკულ-
მართი, შელმართი, შთამართ,
ჩალმართი. წამართ. წაუმართ..
წარმართება, წარმართი, წარმ-
მართებელი. წალმართი; შდრ
მართალი]

მართალი (+ 18, 24 ლაბად. ZAA)
უტყუარი ZABC.

განუმარტავია DE.

ნ. გემართლები, იმართლა. მე-
მართლება, მოსამართლე, ნასა-
მართლევი. სამართალი, სიმარ-
თლე, უმართლესი, უმართლობა,
უსამართლო, წრფელი.

მართება ვალად ედვას ZABCb

ვალად დება Ca. განუმარტავია
CqDE.

ნ. მე მმართებს.

მართებული საქნელი ქნას ZA.

საქნელის ქნა B. საქნელის მ¹ ული
Cab. განუმარტავია CqDE.

მართვა (მართვა Ca) მრუდის
გასწორება ZABCD.

განუმარტავია E

ნ. მართ 2.

მართვი ნ მ რ თ :

[მართლად "მ. ლა]

¹ მითითებულ მსგავსებაში A. B. C. ნაკლებად მართალია, ვიდრე D. E.
 ² ე.ი. მართალია. E-ში არაა აღნიშნული.

მართლმადიდებელი მართალი
შჳული ZA.

მართლის შჳულისა BCab. განუ-
მარტავია CqD.

**მართლმორწმუნე მართლის სარ-
წმუნოებისა ZABCab.**

მართლუკუნ ZACDE.

პირუკულმა B.

მართუა ნ. მართვა.

მართური (ბალ.) შაბუ ZA.

(ბალ.) B.

მართვ¹ (+ 5, 7 ლევიტ. ZAa)

ზოგად ყოველთა ფრინველთა
(+ შვილთა Z) მ ა რ თ ვ ი
ეწოდება, მწერით ვიდრე ირა-
ოთ და ორბამდე; არამედ ბაზთა
მართვეთა ეწოდების ქ უ ლ ა;
ყვავთა, ყორანთა და მისთანათა-
(სა) — ბ ა ქ ა ლ ა; კოკობთა,
კაკაბთა და მისთანათასა — ლ ა-
ბ ი; ბატთა, იხვთა და მისთანა-
თასა — ქ უ ქ უ ლ ი; სავათთა,
წეროთა და მისთანათას(ა) —
ბ ე ი ტ ი; ქათამთა (+ და A)
ფარშამანგთა და მისთანათა-
სა — წ ი წ ი ლ ი, ტრედთა და
გვრიტთა და მისთანათასა —
კ უ ნ დ ი; მწყერთასა — ჩ ო ჩ ო-
რ ი; სირთა და მერცხალთა და
ჩიტთასა — ბ ა რ ტ ყ ი; მწერ-
თა და ბუზთასა — ფ უ მ ფ ლ ა;
მართვენი ყორნისანი გაწყობა-
სათვის აღუწერიით ZA.

ზოგად ყოველთა ფრინველთა ბარ-
ტყთა მ ა რ თ ვ ი ეწოდებან, მწერით
ირაოდ-ორბამდე, არამედ ბაზთა მარ-
თვეთა ქ უ ლ ა ეწოდებან; ყვავთა,
ყორანთა და მისთანათასა — ბ ა ქ ა ლ ა;

კოკობთა, კაკაბთა და მისთანათასა —
ლ ა ბ ი; ბატთა, იხვთა და მისთანათა-
სა — ქ უ ქ უ ლ ი; სავათთა, მწეროთა
და მისთანათასა — ბ ე ი ტ ი; ქათამთა,
ფარშამანგთა და მისთანათასა — წ ი-
წ ი ლ ი; ტრედთა, გვრიტთა და ქედან-
თასა — კ უ ნ დ ი; მწყერთასა — ჩ ო-
ჩ ო რ ი; მერცხალთა, კავკავთა და ყო-
ველთა სირთასა — ბ ა რ ტ ყ ი; მწერთა
და ფუტკართასა — ფ უ მ ფ ლ ა; მარ-
თვი ყორნისა აქ დაწერე, ბაქალაშია
B. (ფრინ.) მართვი ეწოდებან ზოგად
ყოველთა ფრინველთა ბარტყთა ბუ-
ზითგან ვიდრე ორ(ა)ოდმდე და ორ-
ბამდე, არამედ მართვეთაცა სხვა-
დასხვა სახელი ეწოდებან. ქორთა,
შავარდენთა, არწივთა (+ და Cq)
მიმინოთა და მისთანათა მართვეთა
ქ უ ლ ა ეწოდების; ყვავთა, ყორანთა,
კაკ(ა)კაბთა და მისთანათასა — ბ ა ქ ა-
ლ ა; კოკობთა, კაკაბთა და მისთანათა-
(სა) — ლ ა ბ ი; ბატთა, იხვთა და
(+ რაოდენი წყალთა შინა ეგვეითარ-
ნი არიან, მათთასა C; მისთანათა D) —
ქ უ ქ უ ლ ი; ქათამთა, ფარშამანგთა
და ეგვეითართ(თას D) — წ ი წ ი ლ ი;
მწყერთასა (+ და მისთანათა D) —
ჩ ო ჩ ო რ ი; ტრედთა, გვრიტთა, კე-
დანთა და მისთანათა(სა) — კ უ ნ დ ი;
მერცხალთა, კავკავთა და ყოველთა
სირთათა — ბ ა რ ტ ყ ი CD. (ფრინ.) E.

**მარი (მარი და ხოისი Cq) (2 მე-
ფე 16, 1) ხოისი. მარი ითქ-**
მის მომერიდე. მარი ეწოდე-
ბის (ეწოდება B) მოჰმადიანთ(ა)
ცოლის მიზდსა, რომელსა ქე-
ბინად (ქებინს B) უწო-
დენ ZAB.

მარი არს ხოისი, რომელ აქმნების
საწყევოდ ათი ქსესტი. მარი ეწოდე-
ბის აგარიანთა ცოლის მიზდსა,
რომელსა ქე ბ ი ნ ა დ უწოდენ. მარი
ითქმის მომერიდეო Ch. (+ გამრიდე

¹ ნუსხეშეი: „მართვი“.

Ca). მარი და ხოისი ორივე ერთია, ერთი მარი ათი ქსესტია Caq. (ბ შეფეთა 16, 1) ღორაკი. მარი ათი ქსესტი, ოსიპოსში მარის ნაცვლად ზოისი ეწერა E.

ნ. საწყავი, საწყაული, მანი.

მეპარი.

მარი ქეზენის გაყვითა CaqD.

მარი გამრიდე CqD. მომეცილვე E.

მარიადლისა (მარიადლისი CD) ივინისი ZABCDE.

ნ. თთუე.

მარიამსაკმელა (ბალ.) ZABCDE.

მარიკელნი (მარიკელი E) მძნა-(თა) და მისნობათ(ა) მოქმედნი ZABCh.

მარსიკონი Caq. მარსიკონი D. (+ სილიბისტრო CaqD): „მოვიდეს (მოუდეს E) ქურუმნი; რომელსა არგელეოზ (არგოლეოდ E) ეწოდებეს, ულუკნი და მარიკელნი“ CaqDE.¹

მარილი 2, 13 ლევიტ. ZAA.

განუმარტავია AbBCDE.

ნ. სამარილე, უმარილო.

[მარილის ქვა ნ. არძანნი, ქვა].

მარიოტა (მარიტა Cab) მას ცის გრკალსა ეწოდებეს, რომელსა ბუნიობასა მზე მას ზედა ვალს. გასწორებასა დლისა და ღამისასა ZA.

მას ცის გრკალს ეწოდება, რა ბუნიობას მზე მანედ ვალს B. (+ მარტა Cb) ეწოდებეს მას ცის გრკალსა, ოდეს დღე(თა) და ღამეთა გასწორებასა (+ მზე Cb) მას ზედა იარების Cb.

მარისიკონი, მარისკონი ნ. მარსიკონი.

მარიტა ნ. მარიოტა.

მარიხი არია ZABCDE.

ნ. ცთომილნი.

მარმარა² (6, 71 ბარუქ) მარმარილო ZA.

მარმარილო² (+ 6, 71 ბარუქ Z) ღრუნგილი ZA.

განუმარტავია BCDE.

მარმენიო (მარმენიოა E) (+ კავშირის ბოლოს ZAA) ბედი. სახელი არს (სახელია B) ბედნიერ-უბედ(ურ)ობისა, ხოლო სვე წარმართთაგან თქმული რა(ა)მე კაცსა ზედა ყოფიამ ქეთილისა და განმარჯვებისა გარსკვლავთა მიერ მიცემულობით(ა), ხოლო მარმენიო — სვე წილ-ხდომით თითოეულსა ზედა. ჟამთა სიგრძე-მოკლეობა, რომელთა (+ ამათ B) გარემენი უწოდენ, ხრლო ჩვენ არა შეეცნვარებთ ZAB.

„სვე და მარმენიოა ზედათ შთამომავლისა განგებისა მიერ გარე შემოიცივის(ო)“ (+ და ამისთვის ზემო იმარმენთან სწერია C) CD. (ნაპირზე რომ წითლით უწერია, ის არის) კავშირის ბოლოს³ „სვე და მარმენიო ზედათ შთამომავლისა განგებისა მიერ გარეშემოიციავო“ E.

მარმიში (ბალ.) ZABCD.

მარნა (ხე) წვრილი (წვლილი B) ტირიფი, ვენაქის ასაკრავი ZA.

(ხე) მარნეული Cb.

მარნეული (ხე) მარნას რტოთავანი ZAB.

(ხე) წვლილი ტირიფი ვენაქის ასაკ-

¹ შდრ. Ier.—120, 16 v („მარსიკელნი“). ² წყაროშია: „მარმაროასა“. ³ იხ. იოანე პეტრიწის თარგმანება, ბოლოსიტყუა (II წიგნი, გვ. 212, 3).

რავი Cb. (ზე) მარნა Ca. (ზე) DE.

ნ. ტირიფი.

მარსი ნარდის მღერისა(ა) ZAB.

ნარდის მღერაა. (+ 'მარსი კი-
დეფ ეწოდების ბრძოლის ღ'თსა სხვა-
თა ენით' Ca) CD. განუმარტავია E.

მარსიკონი (მარსიკონი D, მა-
რისკონი E) მარიკელნი ZABCD.

სილიბისტროს ნეტაფრა:
„რომლისათვის ცუდნი მისანნი და
მარსკონი მკურნალნი, არამედ სპარ-
სეთითცა მოიყვანეს“ E.

ნ. მარიკელნი.

მარტაცი (+ ესე) კეცის ჭურჭე-
ლია, ჭრელად და გლუსუნად
შეკმნილი ZAB.

ქაშანური. (+ მარტაცი არს Cxb)
კეცის ჭურჭელი(ა) შევნიერად შეკ-
მნილი (შეკმნილი D) CD ესე კეცის
ჭურჭელია შევნიერი და ცაცხლში
მყის შეიმუსურის E.

მარტვა გაშლა B.

ნ. განმარტება.

მარტვაშლა B.

მარტვილი ნ. მარტვლი.

მარტვილია ნ. მარტვლია.

მარტვირი ნ. მარტვრი.

მარტი მირკანი ZABC.

მირკანი. ამ(ა) მარტსა ქეციან ნი-
სანი და ფამენოთი(ს). რუმელსა
პირველ(ად) ტრიზონ ეწოდებოდა
(ეწოდა D), რომელ არს არეასი
(არეოსი D) DE.

ნ. თთუე.

მარტივი „ოთხ გვარად ითქმის (+
რამეთუ ცხად ჰყოფს ყოველი-
თურთსა, ვითარცა იტყვიან

რიტორნი, მარტივიცა
თქმელ არს ნაცვლად ყო-
ვლითურთ სათქმელო-
ბისა; და საკუთარსა, ვი-
თარ ოდეს იტყვის არისტოტე-
ლი მარტივი ქმნამ. რო-
მელ არს საკუთარი; და
ცუდსა. ვითარმედ სცემს მას,
დაპნიშნავს მარტიობასა.
ვითარ ოდენ ვიტყოდით. მარტი-
ვად ზღაპარმა თქვა ჰეშმარიტები-
სამა“ ZAb) ZA.

ესე არს მარტოა. გინასაკუთარ B.
(+ 'მარტო Ca; (+ მარტივი არს
ერთი, გინა უტოლო. გინა არასხვიან
C). „მარტივი სამგვარად ითქმის:
(+ ანუ C) საკუთ(ა)რად, ანუ მარ-
ტოდ, ანუ საყოველთაოდ“. სხვა
წიგნში (ასე D) ეწერა: „მარტივი
ოთხგვარად ითქმის. რამეთუ ცხად-
ჰყოფს ყოველითურთსა, ვითარ-
ცა იტყვიან რიტორნი, მარტივად სა-
თქმელ არს ნაცვლად ყოველთურთ
სათქმელობისა და საკუთარსა
ვითარ ოდეს იტყვის არისტოტელ
მარტივი ქმნამ, რომელ არს საკუთა-
რი, და ცუდსა და თვინიერ სიტყვისა
რომლისავე, ვითარქუდ მარტივად
სცემს მას. დაპნიშნავს მარტიობასა
ცა. ვითარ ოდეს ვიტყოდით მარტი-
ვად ზღაპარმა(ს) თქვა ჰეშმარიტება
ხოლო ან ნაცვლად ყოველთადაცა
რამეთუ - მარტივიცა და მარტი-
ვად საკუთარიცა და მარტივად მარტი-
ვად ზღაპარმა(ს) თქვა ჰეშმარიტები-
სამა“ CD და * * * ეთთი E.

ნ. ნემარტ-ვე

მარტო (+ 3 მეფე 18. ი ZAb)
ცალკე ერთი ZA.

¹ შდრ. Jer. 120. 16 v („მარსიკელნი“). ² აღებულია ამონიოს ერმისის შრო-
მიდან: A—250, 84 v. ³ ეს წინადადება აღებულია ამონიოსის ნაწარმოებიდან A—250,
166 r. ⁴ ეს აღვლილი ამონიოსის შრომიდანაა: „მოსაწესებელი ზუთთა გმთადმი-
პორთ. ფილოსოფოსისათა“ A—250, 84 v.

ერთი, ცალკე B. ერთი რაიმე C.
განუმარტავია DE.
ნ. სიმარტოე.

მარტორქა (ოთხფ.) (21, 22
ფსალმ.) ZA.
(ოთხფ.) BCDE.

მარტკლი¹ ლათინთა ენაა, მო-
წამეს უწოდენ, ხოლო მესხ-
ნი ყრმას (ა) უწოდენ ZAB.
ყრმა CDE.

ნ. სამარტკლე.

მარტკლია² (1 კორინ. 16, 8) პენ-
ტეკოსტე ZAA.

სულის წმიდის მოსვლას ეწოდება
მეერგასისესა მას დღესა B. სულის
წმიდის მოსვლა (მოსვლა Cq), რომელ
არს დღე მეერგასე (მეერგასისე Cq)
Cbq. სულის წმიდის მოსვლა CaD.

მარტკრი³ იგივე მარტვილი ZA.
მარტვილი B. წამებული CD. მოწი-
მე E.

ნ. მარტკლი.

მარფოჲ (მარფოი CDE) ქუდია
გრძელი ZAB.

(+ არაბთა E) ერთ(ი) რიგი ქუ-
დია CDE.

მარქაფა (ოთხფ.) ჯინიბი, (+
მეორე ცხენი ZA) ZAB.

(ოთხფ.) მეორე ცხენი აკაზმული C.
(ოთხფ.) DE.

ნ. ცხენი.

მარღვი ნ. მარღვ.

მარღი თვალ-თეთრი ZAA.

ნ. აღიელი.

მარღვ⁴ დამარღვეველი ZAB.

მარყუფი ზორტულად შეკრული
ZAB.

აღვილ გასაქსნელად გასკვნილი
CDE

მარჩბივი (+ 4, 5 ქება ZAB)

ტყეზ. კვ(ვ)ელი ZABCD.

ტყუბი E.

ნ. ზოდიაქო, ტყუბი.

მარჩილი სამი აბაზი ZAA.

შდრ. ეყურა.

მარცვალი (მარცვალი CqE) (+
16, 14 გამოსლ. ZAA) ესე არს
ერთი ცერცეთა ანუ ხეარბალთა-
განი ვინა წერილთა ასონი და
რაადცა ერთი მგრგვალი მცირე
იყოს ZA.

ესე არს ერთი ცერცეთა ანუ ხეარ-
ბალთაგანი, ვინა წერილთა კმოანი,
უკმოთა თანა შეშქულნი ასონი და.
რაიკა ერთი მგრგვალი მცირე B.
მარცვალი არს ყანათა და ბალახ-
თა თესლთაგანისა ერთი კაკალი;
მარცვლად ითქმის წერი(ლ)თა
ასოთაგანთადაც ერთი C. განუმარტა-
ვია DE.

მარცხატი ან დრია სალოს-
ში: „გითარცა თხა მარცხატი
იხილვებოდა“ ZABCDE⁵.

მარცხენა 14, 22 გამოსლ. ZAA.

განუმარტავია AbBCDE.

მარცხი საზიანო ZAB.

საზიანოსაგით Cab. განუმარტავია
CqDE

მარცხულ მარცხნით ZAB.

მარწუხი 6, 6 ესაია ZAB.

გაზივით არი C. განუმარტავია DE.

მარწუხები (27, 10 გამოსლ.)

კარშიკი არს გრგოლის მსგა-
ვსი კილოი, ხოლო მარწუ-

¹ ნუსხებშია: „მარტვილი“. ² ნუსხებშია: „მარტვილია“. ³ ნუსხებშია:
„მარტვირი“. ⁴ ნუსხებშია: „მარღვი“. ⁵ E ნუსხაში წყაროდან ციტატი მოყვანი-
ლი არ არის.

ხე ბ ი კავი რამე, მის საპყრობ-
(ლ)ად ჩასადგები, კირვის მაშე-
თა და ფელიკთათვის -ZA.

(27, 10 გამოსლ.) კარ შ ი კ ი არს
გრგოლის მსგავსი კილოა, ხოლო
მარ წ უ ხ ე ბ ი — კავი რამე მისი ჩასაგ-
დებელი კარავთ მაშეთათვის B.
კარ შ ი კ ი არს გრგოლთა მსგავსად
კილო რვალთაგან და ეგვეითართაგან
შექმნილი (შექმნული Cა), ხოლო
მარ წ უ ხ ე ბ ი — კავი რამე მისი
ჩასაყრელი კარავთა და კალთათა
მისთა შესაკინძველად C. კარ შ ი კ ი
არს გრგოლივით კილო—რვალთაგან,
და მარ წ უ ხ ე ბ ი — კავი რამე ჩა-
საყრელი მას შინა კარავთა და კალ-
თათა მისთა შესაკინძველად D.
გამოსლ. 36 E.

მარწყვ (მარწყვი BCD) (ბალ.)
ხმილი(ა) ZA.

(ბალ.) უელი მეღის კაილა B.
(ბალ.) CabDE. (ბალ.) მარწყვის დიდ-
სა ეწოდების ზენდრო და წვლი-
ლსა — მელისკაკალა, დი
მოგრძესა — უელი Cq.
ნ. ხიჩატელი.

მარხვა (მარხუა ZA) (+ 2 ეზრა
9, 1 ZA) შენახვა ZAB.

უქმელობა, გინა შენახვა Ch. უქმე-
ლობა Caq. განუმარტავია DE.

ნ. დამარხვა, ვიმარხე, ვიმარ-
ხულე, იმარხა, იმარხავს. მარხუ-
ლობა, ნამარხევი, სამარხო 1—2.

მარხვა (მარხუა ZA) (1, 14 ესაია)
კორცის უქმელობა ZA.

კორცთ უქმელობა B.

მარხულობა მარხვა არს შენა-
ხვა, ვინათგან ვიტყვით უნჯთა
დამარხვასა, ანუ ცხოველთა.
ანუ მკვდართა დამარხვასა;
აგრევე მუცლისა, ენისა, ხეაშ-
ადისა და სწავლისა შენახვასა

მარხვად სახელ-ედების; ზრ-
ლო მარხულობა იგი არს.
ოდესცა განწესებულთა დღეთა,
ანუ საკანონოთათვის რაოდენ
დღე მარხულობითა ვიმარხუ-
დეთ და დღიურ ერთგვის ვქმ-
დეთ; ხოლო კოლვიზმა —
მარხულობა ძლიერი კორცთ;
ქენჯნისათვის ZA.

მარხვა არს შენახვა, ვინათგან
ვიტყვით ზეასტავთა დამარხვასა, ანუ
ცხოველთა, ანუ მკვდართა დამარხვასა;
ესე არს შენახვა: მუცლისა, ენისა,
ხეაშადისა, სწავლისა შენახვას მარ-
ხვად სახელ-ედების; ხოლო მარ-
ხულობა იგი არს, ოდესცა განწე-
სებულთა დღეთა მარხვისათა ვიმარხ-
ვიდეთ, გინა სხვათა საკანონოთა,
ხოლო კოლვიზმა — მარხულობა
ძლიერი კორცთა ქენჯნისათვის B.

ნ. ნამარხულევი.

მარტე ღონიერი და გამძრავი (+
კაცი ZA) ZAB.

გამძრავი კაცი CD. განუმარტავია E.

მარკილი დიდი; ციგა — მცირე,
ნალო — ეტლის მსგავსი,
უთვალთ, კაცთ ჩასაჯდომი
თოვლზე ZAA.

განუმარტავია AbBDE. მარკილ-
ეწოდების დიდსა და მანჯიკი — მუ-
დევსა, ხოლო ციგა — უმცროსსა
ყოველთასა C.

ნ. ურემი.

[**მარკილი** ნ. მწყერმარკილი
მწყერმერკი].

მარჯანი (ფრინ.) მცირე ბაზი.
თვალ-შავი ZA.

(ფრინ.) BCDE.

მარჯვე ნ. მარჯუე.

მარჯვენა ნ. მარჯუენა.

მარჯვნივ-საცმელი ნ. მარჯუენით-
საცმელი.

მარჯუი (მარჯუშ ZA, მარჯვე
BDE) (+ 2 ნეშტ. 18, 33 ZAa)
მოუცდენელი ZABCD.

განუმარტავია E.

ნ. გამარჯუება, გამარჯუებუ-
ლი, გამმარჯუე, გამმარჯუებელი,
სიმარჯუე, ქელმარჯუე.

მარჯუნა (მარჯუშნა ZA, მარჯვე-
ნა DE) 14, 22 გამოსლ. ZAa.

განუმარტავია AbBCDE.

მარჯუენით-საცმელი¹ (მარჯუშ-
ნით-საცმელი Z, მარჯუენით-
საცმელი ABCaყ, მარჯვნივ-
საცმელი DE) (3, 21 ესაია)
ქალთ სამკლავე ZAB.

(+ ესაია 3, 21 Cb) სამკალთა
მარჯვენეს (მარჯვენას Ca) მკლავისა
C. ესაიას [3, 21] Cq. შათეს თავის
თარგმანში DE.

მარჯუშ ნ. მარჯუე.

მარჯუშნა ნ. მარჯუნა.

მარჯუშნით-საცმელი ნ. მარჯუე-
ნით-საცმელი.

მარჯულ მარჯვე(ე)ნით ZAB.

მარჯუენით-საცმელი ნ. მარჯუე-
ნით-საცმელი.

მას (+ 1, 24 მათე ZAa) იმას
ZABCD.

განუმარტავია E.

მასათი ბასრის მასარევი(ა)
ZABCD.

სასრევი ბასრისა E.

ნ. სასრევი.

[მასალა ნ. ნივთი].

[მასალა ნ. სამსალო].

[მასალა ნ. ქარასტა].

[მასალა ნ. მანა].

მასარი ზღუდესთან ნახე ZA.

ყეროს მსგავსი წვლილის ლატნით
B. ყეროს მსგავსი ღობე CD. ყერო-
სებრი ღობე E.

მასარიკა ესე (მასარიკა CD) არს
ნაწლევი მმარხველი სა(ხ)რდუ-
ლისა ძარლოვანი (ძარღვიანი
BCD) შედგმულ(ი) ღვიძლთა,
რომელსა ბერძულად ქოლო-
სი(ა) ჰქვიათ ZABCD.

მასბაჲ 2 მეფე 8, 8 ZAaB.

მახე ცალ-წვერი (+ და ZA)
უმძი(ე)ო ბადე ZAD.

ცალ-წვერი ბადე უმძიო BC. ერ-
თი ბადე E.

ნ. ბადე.

მახესხა² (+ 4 მეფე 4, 1 ZAa)
სესხი მომცა, გინა მას კაცს
წამოესხა, ანუ მას ხილნი
ეგნეს ZA.

სესხი მომცა, მას კაცს წა-
მოესხნეს, გინა მას ხილს ეგ-
ნეს B.

[მასი ნ. მანა].

[მასი ნ. წამი].

მასკნე (17, 7—10 ეზეკ.) ესე არს
ვაზთა და აყიროთა და მისთანა-
თა ძაფივით რომ აქვს ხეზე შე-
სახვეველად ZA.

(17, 7 — 10 ეზეკ.) ესე არს ვაზსა,
აყიროსა და მისთანათ ძაფივით რომ
აქვთ B. მასკნე არს ვაზსა, აყიროსა
და მისთანათა ძაფივით (ძაფსავით
Caყ) რომ აზია (+ ეზეკ. 17, 7 — 10
Cb) C. ვაზს რომ ძაფივით აზია D.
ვაზის ძაფი E.

მასმორი (მასმორნი CD) მანკანი
ZAB.

¹ წყაროში: „სამარჯუნეებსა“. ² წყაროში: „მასესხებელი“.

საცეცხლური მანქანი C. საცეცხლური D.

ნ. მანქანა.

მასწავლებლის (მასწავლებლის CDE) სელთაგან ქსო(ვ)ილი გვირგვინი (ა)პ(ა)რონის სახურავად ZAB.

სელისა მიერ ქსოვილი გვირგვინის სახე, აპრონის (პარონის Cq) თავსაბურავი არს C. ესე არს სელისა მიერ ქსოვილი გვირგვინის სახე პარონის თავსაბურავად D. ეწოდების სელის ქსოვილი იყო გვირგვინის სახე არონისა, თავსაბურავი E.

მასპინძელი სახლისა და ლხინის უფალი ZA.

განუშარტავია BCqDE. ს ტ უ შ ა რ ი არს კაცი, ვინა სხვისას მივიდეს, ხოლო მასპინძელი იგი, ვისას სტუშარი მივიდეს Cab.

ნ. იმასპინძლა, სამასპინძლო.

მასრა ესე არს ლერწამი, საზედათს დასახვეველი, გინა თოფის წამლის ჩასაყრელი, ვინა რააც კალამსავით გაჭვრეტილია შოგრძე ZA.

ესე არს ლერწამი საზედაოს დასახვევი, გინა თოფის წამლის ჩასაყარი, გინა რააც კალმურად გაჭვრეტილი B. მასრა არს წვლილი ლელწამი საზედაოს დასახვევი; მასრა არს სხვადა ლერწმის მსგავსნი წამლის ჩასაყარნი, ვინა გაჭვრეტილნი რამე კალმურად Cb. განუშარტავია D.

ნ. მაქო.

მასრული (2 შკულ.) ნასრულთან ნახე ZAa.

მასხავაზა (მასხავაზანი E) ესე არს, რომელსა ყელს(ა) მოიხვევენ მლ(რ)დელნი (მღვდელ-მთა-

ვარნი CD) ვიდრე ბექთამდე ZABCD.

უკვე ეწოდების, რომელსა ყელსა მოიხვევენ მღვდელ-მთავარნი ვიდრე ბექთ სიშუალამდე E.

მასტაკი ფრანგულია, ესე არს თეთრი კევი საცობნელი, ქიოს ჟენძულში ხეთა სდის ZA.

თეთრი კევი, ფრანგულია, საცობნელი B. თეთრი კევი CD. განუშარტავია E

მასტაკო ღო ბრინჯით ნამზადი ZAB.

მასტაკა ღო კორციით ნამზადი ZAB.

ღოთ კორცი ნამზადი C. განუშარტავია D.

მასტიკეხოზა ნოენბრის 11 სვინა-ქსარში ZABCD.

მასტიკი ფეიქრის იარადი(ა) ZABCDE.

მასულა სულზედ შემაგდო ZAB.

მასხარა სხვათა ენაა, ქართულად (+ სილოდა და Ab) ხუშარი ჰქვიან ZAB.

(უპ.) ესე თურქთა ენაა, ქართულად (ადგილია გაშვებული) ეწოდების CD. თათართა ენაა, ქართულად გაშლივარი ეწოდების E.

მატაკარანი¹ (+ 39, 1 დაბად. ZA) (მზარეულ(თ)-(მზარაულთ Ca)-უხუცესი ZABC.

მზარაულთ-ხუცესი D. მზარეულთ-მთავარი E.

მატაროთ მარონით B.

მატაროცი უთქმელის წა(რ)-მთქმელი ZAB.

ცუდ-მოუზარი, რომელი არა იყოს

¹ წყაროშია. „მზარაულთა მთავარი“.

სათქმელად C. ცუდ-მოუბარი DE.

მატება მომატება CD.

განუმარტავია E.

მატება მომატება, აღმატება, გამომატება ZAB.

გამომატება CD. განუმარტავია E.

ნ. აღმატა, აღმატება, გარდა-
მატება, ვმატო, მომატება, შეუ-
მატა, წარმატება, [ჰმა]ტს; შდრ.
მეტრი.

მატიანე (+ 1 ეზრა რ. 1 ZAA)

საღ-თო წერილთა ძველთა და
ახალთა ორთავე სახელია; მა-
ტი ან ედ ითქმის მეფეთ(ა)
ცხო(ვ)რებანიცა; მატი ან ე
არს (+ აღწერილნი B) მოსაქსე-
ნებელნი საქვეყნოთა გა(ნ)საგე-
ბელთა და წესთანი ZAB.

მატიანე ეწოდება საღ-თო წერილ-
თა ძველის სჯულისათა; მატი ან ედ
ითქმის ცხოვრება მსოფლიოთა კაც-
თა (+ და CAq) მეფეთანი; მატი ან
არს აღწერილნი მოსაქსენებელნი
საქვეყნოთა განწესებთანი C. მოსაქ-
სენებელი D. განუმარტავია E.

ნ. წერილი.

მატირა ტირილი მაქნევირა ZAB.

მატიტელა (ბალ.) ZABCDE.

მატლ (მატლი BCDE) (მძრომ.)

(21; 7 ფსალმ.) მატლი ZA.

(მძრომ.) 21, 7 ფსალმ. B. (მძრომ.)

CDE.

მატლი (მძრომ.) (+ 16, 20 გა-
მოსლ. ZAA) იგივე ZA.

ნ. მატლ.

მატლკამპი (მძრომ.) მიწის დიდი
მატლი ZAB.

(მძრომ.) C.

მატრაკუფცი, (მატრაკუშცი ZA;
მატრაკეცი CqDE). მკეველის
მკეველი ZABCDE.

მატუცი (ბალ.) ZABCDE.

მატუვი ნ. მატუვ.

მატუიერი (+ 4 მეფე 1, 8 ZA)

მეტად ბალნიანი ZABCDE.

მატული (+ 1, 14 გამოცხ. ZAA)

ცხოვართ თმა ZABC.

განუმარტავია DE.

ნ. თმა, მატუიერი.

მატუვი¹ მა(რ)კაალი ZABCDE

მაუზნი (11, 38 დანიელ) ძლიე-
რივით ZABCb.

(დანიელ 11, 38) ძლიერსავით CA.

მაუწუე შემატუობინე ZA.

შემატუობნესავით B.

მაფაა² (+ 44, 17 იერემ. ZAA)

მეფაი, დედუფალი ZA.

მეფაი B.

მაფერებელი ესე არს პირს მიეტ-
რელოს და მაქებელი და არა
შემწყნარებელი ZA.

მაფერებელი არს პირს მიმტ-
რელებელი; მაფერებელი არს
ფერებთა მის ადგილს შემაწყობე-
ლი B.

მაფორი (+ 6, 9 მამათ. ცხ.³ ZAA)

თერისტროა ZAB.

აქლა, ზეწარი CD. დედათ შესამო-
სი რამ არის, წამოსახამი. მაშათ-
ცხ.: „საღელა მაფორი წამოსახამ“ E.

მაფრაშა სხვათა ენაა, ქართულად
გვალაგი ჰქვიან ZA.

გვალაგი B.

მაქანარი (+ 50, 44 იერემ. ZA)

ქევის ბ...ი ფლატ(ო)იანი ZABC

¹ ნუსხებშია: „მატუვი“. ² წყაროშია: „მეფეას“. ³ შდრ. A-1105, 162 r, a.

[მაჭერა ნ. მრავალსახელი].

მაქვსიერი ნ. მაქუსიერი.

მაქმანი (4 მეფე 8, 15) ბადე წვრილად და თბილად ქსოვილი, ვითარცა მერდინი ZA.

ბადე წვლილად ქსოვილი (+ 4 მეფე 8, 15 B) BCb. ბადე წვლილად ქსოილი. წმი(ნ)და Caq. ბადე წვლილი D. 4 მეფე 8, 15: „მოიღო მაქმანი, დააღრთ წვლითა, მიიბურა პირსა და მოკვდა“, ელისეს ამბავ-შია E.

ნ. ბადე.

მაქო საქსოვრის საზედაოს გასაღებები, გინა ქება შემასხა, გინა მაქეს იგიო ZA.

მაქო საქსეალის საზედაოს გასაღებელი; მაქო ითქმის ქება შემასხა; მაქო ითქმის ქონება მაქვანო B. მაქო არს საზედაოსა გასაღებელი საქსეალსა შიგა (შინა Ca), ზოლო მასრა—შიგ საღებელი (საღები Ca) ლელწამი, რომელსა ზედა ახვევია საზედაო (+ მასრად ითქმის სხვა-ნიცა გრძლად ჩაქვრეტილნი, ანუ ლელწამნი, ანუ მსგავსად მისა გათლილნი ზენი, გინა ძვალნი და რქანი Ca) Cxb. განუმარტავია CqDE.

მაქური დანის სასრევი ZAB.

დანის ქვა CD. განუმარტავია E.

ნ. სასრევი.

მაქუსიერი (მაქვსიერი ZAaBCb qDE) მქონებელი ZABCDE.

მაქციენ 43, [11] ფსალმ. Z.

მაღალი ზე აღმართებით რომელი უგრძეა, იგი არს: მთა, ანუ ზოროცვი, ზენი, ანუ ზღუდუ და მისთანანი; მაღალი არს ცა(ა) და სამყარო(ა); მაღლად ითქმის პაერთა შინა ფრინველი,

გინა ღიდნი მეფენი, ანუ ძლიერი კმეანობა(ა) ZA.

ზე აღმართებით რომელი უგრძეა, მაღალი იგია: მთა, გორა, ზენი, ანუ კაცი. ანუ ზღუდუ და მისთანანი, მაღალი არს სამყარო, ცანი; მაღლად ითქმის პაერთა შინა მფრინველი; მაღლად ითქმის ძლიერი კმეანობა B. განუმარტავია CDE.

ნ. ამალღება, ამალღებული, გრძელი, სრმაღლე, უმაღლესი, ქედმაღლობა: შდრ. მაღანი.

მაღალი (19, 5 იერემ.) საეკრთველივით ZAB.

ტრაპეზავით (იერემ. 19, 5) C.

ნ. საფიდა.

მაღანი მაღალი ZAB.

მაღლად გამოითარგმანვის (გამოთათავანება D) CD

მაღაო ცხენის სენია ყელში ZAC. ცხენის სენია ყელისა B ცხენის სენი(ა) DE.

მაღარიკონი დიდნი ტიბიკონი: „(+ ოთხშაბათ-პარასკევს E) არა ესევამ სატრაპეზო ღვინოსა, არამედ შეიზავების მაღარიკონსა შინა ღვინო(ა) (+ და ZAB) მიეცემის ეკლესიის (ეკლესიათა ZABCDE) მნებებელთა (მნებებელსა E: + თვითო CDE)“ ZABCDE

[მაღვ. ნ. უმაღლებ. უმაღლებს]

მაღმართნი (80 კავშ.)¹ ესე იგი არს, ოდეს უმჯობესსა ეზიარებოდნ. ზოლო მაქლანი თვისისა მყოფობისაგან ოდენ (ოდეს B) უდარეს მყოფდეს ZAB

(+ 80 [კავშ.] Cb¹) მაღმართნი ესე იგი არს, ოდეს უმჯობესსა ეზიარ-

¹ განმარტება გამოკრებილია იოანე პეტრიწის ოარგმანებიდან (წ. გნ. 11, 139, 1)

ტეზოდინ, ხოლო მკლნი ესე იგი არს, ოდეს თვისისა მყოფობისაგან უღარ(ს) ჰყოფდეს CD.

მალნარი (+ 10, 18 ესაია ZAA) არს მათა შინა ტევრნალი შამ-ბიანი ZA.

(+ მალნარი CDE) არს მათა შინა ტევრნალი შამბანი (+ 2, 3 ქება B) BCDE.

შდრ. უღნარი.

მალნიტი რკნის მიმზიდველი (შზიდველი D) ქვა(ა) ZACD.

რკნის მიმკრავი ქვა B. (უქმ.) E.

მალრანი (ფრინ.) ZABCDE.

მაყარი (+ ვეფხის-ტყ. ZAA) ძმა-ლი ZABCD.

განუშარტავი E.

მაყე (პელას სანიშნო სვეტი ZABCaqD.

პელას სანიშნო სვეტი, მაყა სა-ბურთალოს სვეტი Cb. განუშარტავი E.

მაყვალე ნ. მაყუალი.

მაყრევენ 4, 6 მამათ-ცბ.¹ Z.

მაყუალი (მაყვალე BCqD) (ბე) (+ 3, 2 გამოსლ. ZAA) ZABCDE.

მაშ (მაშა CD) აბა ZABCD.

განუშარტავი E.

მაშა მაშ. (1 მეფე 14, 7) სიტყვა-ს დავითხვის საქცევი არს, რათა ვინ რად არაქმნასა გვეტყოდეს, დავეკითხეთ: მაშ რაგვარიდ ვქნა? მაშა ესრეთ მოჰქდე-ბა? და ესევითარნი ZA.

მაშ. მაშა და მაშ სიტყვის და-კითხვის საქცევი არს, რათა რად არა-ქმნასა გვეტყოდეს, დავეკითხეთ: მაშ როგორა ვქნა? მაშა ესრეთ მოჰ-

ქდებოდა? და ესევითარნი. ზოლო ცეცხლის ასაღები მაშა თურქთ ენა, ქართულად ტკეცი ეწოდების, ხოლო მაშა-ცერცესა—ცეცქაა B. მაშა ცეცხლისა ასაღებელი, გინა თოფისა. თურქთა ენა (ენითაა Ab), ქართულად ტკეცი ეწოდების, ხოლო მაშა-ცერცესა — ცეცქაა ZA.

(უქმ.) მაშა თოფისა ანუ სხვა თუ-რქთ(ა) ენა, ქართულად ტკეცი ჰქვიან CD. მაშა ქართული არ არის, ტკეცი ჰქვიან E.

მაშა (ზალ.) ცეცქა (+ ცერცეა C) CD. (ზალ.) E.

ნ. ცეცქა.

[მაშაგ ნ. დამაშაგება].

მაშენე ნ. მაშუნე.

მაშვრალი ნ. მაშურალი.

მაშია ფერკ(თ)საცმელია ZA.

ფერ(კ)საცმელი BC. განუშარტავი DE.

მაშინ 25, 34 მათე ZAA.

განუშარტავი AbBCaqDE. მაშინი ეამსა დავვინიშნავს მოსაქსენებელ-სა Cb.

მაშინლა (11, 8 გამოსლ.) მაშინ ძვილ ZA.

მაშინც მისვე სამოწმო ZAB

მაშკი (+ 4, 18 შსაგ. ZA) კარვის კალთი ZABCD.

მაშკები არს კარვის კალთები, გინა ჰრელეხული ფარდავის მგზავსი E.

მაშმელი (+ ქართლის ცხ.² ZAA) ფუტურთა ZAB.

მაშრაბა (მაშრაფა B) სხვათა ენაა. სარწყული(ა), სტამნი(ა) ZAB.

პირ-ფართო სარწყ(უ)ლი CD

განუშარტავი E.

¹ შდრ. A—1105, 84 v, ა 6.

² შდრ. ქართლის ცხ-ბა, ს. ყ ა უ ხ ჩ ი შ ვ ი ლ ის გამოც., I, 174, 6.

მაშუნე (მაშუნ Ab, მაშენე DE)
შემარგე ZAB.

შემარგე, გინა გისა(მ)წყო CDE.

მაშურალი (მაშვრალი DE) (+
4, 6 იოანე ZA) დაღალული
ZABCD.

განუმარტავია E.

ნ. შემაშურალე.

მაშულარი (მაშულარნი B) შულ-
ლის მ(ნ)დომელი ZA.

განუმარტავია B.

შდრ. მოშულარი.

მაშფალა კოკის ჩასადგმელი სა-
ზიდ(რ)ად ZACD.

კოკის ჩასადგმელი საზიდი B. კო-

კათა და აგურთ საზიდი ზენი E.

მაჩვენებელი ნ. მაჩუენებელი.

მაჩვი ნ. მაჩვ.

მაჩივლა საჩივარი მათქმია ZAB.

მაჩინა ჩინებულ მყო ZAB.

მაჩუენებელი (მაჩუტნებელი ZAa,
მაჩვენებელი B) დამ(ა)ნახვებე-
ლი ZAB.

მაჩვ (მაჩვი BCaDE) (ოთხფ.)
(+ 11, 6 ლევიტ. ZAB)
ZABCDE.

მაჩქათელა (ფრინ.) მღამიობი
ZABCD.

მაჩხი თვალ-ჭრელი ZABCD.

ნ. აღიფლი.

მაცა მაცალეს ნაკვეთი ZAB.

მაცადე მომიცადე ZAB.

მაცალე მოცდა მომეც ZA.

მოცლა მომეც B.

ნ. მაცა.

მაცაზი ესე არს ფიწალივით რკი-
ნა აკრას ამოსახვეტი პინასისა

და ხამანწყასათვის ZA.

ესე არს ფიწალივით აკრას ამოსა-
ხვეტი პინასთა, ოსტრიათა, აკალა-
ფაღთა ამოსახველად B.

მაცდური ნ. მაცტური.

მაცტენელი სწორის შემწლელი
ZAB.

მაცტური (მაცდური Ca) (+ 27,
63 მათე ZAa) ცოუნების მოქმე-
დი ZAB.

კეთილს მოაყდინოს C. განუმარტა-
ვია DE.

მაციღებელი ცილების მოყვარე
ZAB.

მაცხოვარება (41, 16 დაბილ.)
ცხო(ვ)რების ქონება ZAa.

ნ. სამაცხოვარებო.

მაცხოვარი (+ 12, 2 ესაიი ZAa)
ცხო(ვ)რების მოქმედი ZAB.

ცხო(ვ)ნების მოქმედი C. განუმარტა-
ვია DE.

მაძაგა საძაგლად გამთქვა ZA.

საძაგელ მყო B.

მაძღევდა მომცემელობდა ZAB.

მაძღვეინა ძღვევა მაქნეინა ZAB.

მაძლია მოცემა მითქვა ZAB.

მაძლარი საქმლით ი(ლ)მოვსილი
ZABC.

განუმარტავია DE.

ნ. სიმამდრე.

მაწაკი თმა ყურთ საფარი (+
ლულამბარი ZAa) ZAB.

თმა ყურის საფარი C. განუმარტა-
ვია DE.

ნ. ზილფი, თმა.

მაწანებელთაში (31, 2 იერემ.)

მოსვენებასავით: (+ „ესრეთ
თქვა უფალმა: ეპოე სიტყვა

უდაბნოსა შინა მომსრველთა
თანა მახვილითა მომავალნი მა-
წანებელთაში ისრაილისათა; ვი-
დოდეთ და ნუ მოსრავთ ისრაი-
ლსა" ZAA) ZABC.

მაწაქი (ბალ.) ფურცელბრტყელი
ZAA.

მაწაწური ქურის ამოსაქოცელი
ZABCDE.

მაწიერი დიდხანს ეყოს რამე
ZA.

დიდხან შეეწიოს B. ცოტა რამ
დიდ(ს) ხანს ეყოს C. განუშარტავია DE.

მაწოვარი (მაწოარი B) ძუძუს
ქმსა ღუდას მაწოვნებე-
ლი (მაწოვარი Ab) და
ჩჩვილს(ა) მ(ა)წოვარი ეწო-
დება ZA.

ღუდასა მაწოარი, ხოლო შეილ-
სა მწოარი ძუძუთ ქმსა B.
განუშარტავია Cb.

შდრ. მწოარი, მწოვარე.

მაწოვნებელი მაწოვარის ღუდა
ZAA.

მაწო(ვ)არივე AbB

მაწონი წველა ZABC.

განუშარტავია DE

მაწუნეული Cb.

მაწუნებელი Cb.

მაწუნწალი Cb.

მაქაყალი სიძვის შუამავალი ZAB

მატყვი, სიძვის შუამავალი C. მატყ-
ვი D. ბოზის შუამავალი E.

მაქარი ახალი ღვინო ZABCDE.

ნ. ღვინო.

მაქი ერქვ(ა)ნის საკელური
ZABCD.

განუშარტავია E

ნ. მემკვე.

მაქიკი ღვრიტა ZABCDE.

მაჭირვებელი (19, 20 ესაია) ქი-
რის მომცემი ZAA.

მახა (ბალ.) ყანა, ასლს ჰგავს(ს)
ZAB.

(ბალ.) ყანა(ა) ასლს მსგავსი CD.

(ბალ.) ერთი ყანა E.

მახათი დიდი ნემსი ZABC.

განუშარტავია DE.

ნ. ნემსმახათი.

მახალაკი აგბა ZBC.

აგბა A. განუშარტავია DE

ნ. ვაშკარანი, ხურჯინი.

მახალი (+ 13, 12 ივლით ZAB)
ხურჯინი(ა) ZABC.

განუშარტავია DE.

ნ. ვაშკარანი, ხურჯინი.

მახალი იმერეთში ერთს რაგს პერსა
ქვიან B.

მახარა (ფრინ.) ZAB.

მახარა ხარება მითხრა ZA.

მახარებელი სახარების აღმწერი
ZABCb.

ნ. ონანე მახარებელი.

მახარი კოლოტის პალო ZAB.

კოლოტის პალო (მანა E). მახა-
რი სომხურია, ქართულად ავარტ-
ნი (აფრიტნი C) ჰქვიან CDE.

[მახარნა (მაღხანა?) ნ. სამაქარნო].

მახარობელი (+ 1 მეფე 31, 9 ZA)
კეთილ მოამბე ZABC.

განუშარტავია DE

მახე ზოგადი სახელი არს ყოველ-
თა შესაპყრობელთა. ხოლო მა-
ხენიცა ესრეთ განიუღუვნ. რა-
მეთუ: საბრტე არს მახე
კუნდი, რომელსა შემზადებენ
რკინითა, ანუ ხეთაგან და დაუ-
გებენ მარჯვეთა ადგილთა დიდ-
თა ნადირთა შესაპყრობელად
ისხერტი არს მახე შემზადე-

ბული ძელთაგან მჭეტათვის თავს დასაცემელი; ირეჭი არს (+ მახე Z) ხითა და თოკითა შემზადებული, რათა ფერკრთა მალლა შეპკადოს ნადირი; საიფექიო არს სხვა რიგად თოკითვე ადგილზედ შეუპყრას ფერკი; ილინჭი არს (+ მახე Z), გალიათა მსგავსი სირთათვის; აკანათი არს (+ მახე Z) ძუმათ(ა) (ძუვითა Ab) და ჩხირითა სირთათვის; პოტიკო არს (+ მახე კოკობთა და კაკაბთა; გაწარჩი არს Ab) მახე მწყერთათვის გრძლად ნაგები; საცერკოდი (ფაცერკოდი A) არს (+ მახე Z) გრკლითა და მშვილდითა ტრედთათვის; გულყო არს (+ მახე Z) ყელს გარდასაცემელი (+ მახე A) ხალასა (ხალათა A) ზედა; სარეგვაგი არს (+ მახე Z) დიდის მჭეცით დაგვამდე სხედასხვა რიგად თავს დასაცემელი ZA.

მახე ზოგადი სახელი არს ყოველთა მახეთა. ბოლო მახენიცა ესრეთ ეწოდებოდა, რამეთუ: საბრქე არს მახე ტენდი, რომელსა შემზადებენ რკინათა ანუ ხეთაგან და დაქულებენ მარჯვეთა ადგილთა დილთა ნადირთა შესაპყრობელად; ისხერტი არს მახე შემზადებული ძელთაგან მჭეტათვის თავს დასაცემელად; ირეჭი არს ხითა და თოკით შემზადებული, რათა ფერკრთა მალლა შეპკადოს ნადირი; საიფექიო არს სხვა რიგად თოკითვე ადგილზედ

შეუპყრას ფერკი; ილინჭი არს გალიათა მსგავსი სირთათვის; აკანათი არს ძუმათა და ჩხირითა სირთათვის; პოტიკო არს მახე კოკობთა და კაკაბთა; გაწარჩი არს მახე მწყერთათვის გრძლად ნაგები; ფაცერკოდი არს გრკლითა და მშვილდითა ტრედთათვის; გულყო არს ყელს გარდასაცემელი (+ მახე A) ხალასა (ხალათა A) ზედა; სარეგვაგი არს დიდის მჭეცით დაგვამდე სხედასხვა რიგად თავს დასაცემელი B. საცერკოდი C განუმარტავია DE

ნ. დაცევა 1, მუხურთი, მომხურება; შდრ. საბრქე.

მახე Cb

მახე გაშახვა (+ წამახვა, დამახვა ZAA) ZACD.

გამახვა, წვერთ მწვერება B.

ნ. აღმახვა, დამახვა, წამახული.

მახვილი ნ. მახვლი 1. 2.

მახვიმალღი ნ. მახვმალღი.

მახინჯი სეიბარი ZABCDE.

მახიოზელი (+ 2, 1? ZAB) სუმაონი ZABCh.

კმონებოთ(ა) შ. ა. მელი CaqD

განუმარტავია E.

მახლახი საფეიქროს იარაღი ZAB.

ფერკრთა იარაღი(ა) Ccb. განუმარტავია CqDE.

მახლობელი (+ 2, 1 ქება ZAB) ახლო(ს) მყოფი ZABCa.

განუმარტავია CqDE

მახონი სომეხთ შეშამადი ქატონი (ქატონა B) ZAB.

ქატონ შეშამადი CD. განუმარტავია E.

მახრა (მძრომ.) ბოსტანა ZAA.

მახრუტი (+ ღთისმეტყველ ZAA)

¹ ასეთივე განმარტება Cb-სი გადახაზულა. ² შდრ. A 1, 155, 11

ჭიქა არს ღრმად კოდლილი და სითხით ჭრელუბული ZA.

ჭიქა არა ღრმად კოდლილი, არამედ სითხით ჭრელუბული B. მაზრუტი არს ჭიქა, ანუ ოქრო, ღვინის სასმელი არა - თუ ღრმად კოდლილი, არამედ სითხით ჭრელუბული CD.

მახსოვარი ნ. მაქსოვარი.

მახსოვს ნ. მაქსოვს.

მაზული¹ (+ 2, 35 ლუკა ZAa) ესე არს მსწრაფლ მკვეთელი რკინა ჭინა თვალი და გონება ZAB.

მახვილი არს მსწრაფლ გან-მკვეთელი რკინა; მახვილად ითქმის მსწრაფლ მხედველი თვალი(ცა) და გონება CD. განუმარტავია E.

ნ. აფთი, სიმახვლე.

მახვლი¹ (თევზ.) B განუმარტავია E.

მახვმალი² სასებისკერე ფქვილი ZA.

სეფისკერის ფქვილი D. სასეფის-კერე ფქვილი BCE.

მაქსოვარი³ ძველის საქმეთ მცოდნე ZA.

საქმის მხსენებელი B.

ნ. ვიმაქსოვრე.

მაქსოვს⁴ არ დამვიწყებია ZA.

მაჭა კელის სახსარი ZAB.

კელს უკან მკლავის წვერი Cb. განუმარტავია CqDE.

მაჭაგანი ტყავის მოსაქნელი რკინა ZABC.

განუმარტავია D. (უქმ.) E.

მაჭანი ძაბუნნი B

ნ. - მაჭნა.

მაჭლაჭუნა ესე სენია, ძილსა შინა წაეკიდების სისხლის უძრავ-

ბისა მიერ და ესარე(თ) ჰგონებს, ვითარმედ დააწვა ვინმე, ანუ ერკინა ვინმე, და გაწიფრთხობს ZA.

ესე სენი რამეა, ძილთა შინა წაეკიდების, ჰგონიეს, ვითარმედ დააწვა ვინმე, ანუ ერკინა ვინმე, და გვიანად განიფრთხობს B. ესე სენი არს, ძილსა შინა რა წაეკიდოს, ესრეთ ჰგონებს, ვითარმეცა დააწვა რამე და გვიანად აღმოიღებს კმასა (კმათა D) CD. განუმარტავია E.

მაჭნა (+ 2, 152 ბამათ-ცხ. ZAa) მედადი, გინა ექთი ZAB.

მედადი, გინა ექთი, ანუ ცუდი (ცუდად Cb) C. ვის რამიანი: „მაჭნად გაკერბა“; „მაჭნა საკურკულე პო(ვ)ა“; „მაჭნად უზნობდა“ DE⁵.

შდრ. დამაჭნება, მემაჭანი.

მაჭუნნი სხვათა ენაა, ქართულად დუბეიდი ჰქვიან ZA.

სხვათა ენაა, ქართულად დუბეიდს უწოდენ B.

[მაჭბა ნ. მიუბა].

მზადა დამზადა ZAB.

მზალი დაღბილებული B.

მზანდა ბანებას მიზემდა ZAa.

ბანებას მიზემიდა B.

მზანდი ბანებას მიზემდი ZA.

მზასრობდა ბასრობით ვუვანდი B.

მზასრობდი ბასრობას მიზემდი ZA.

მზაქვედა ბაქს მეტყოდა B.

მზაქვედი ბაქს მეტყოლი ZA.

მზაქვედა ჩემს ბაძს იქმოდა B.

მზაძვედი ჩემს ბაძს იქმოლი ZA.

მზაძვედა იგივე B.

¹ ნუსხებშია: „მახვილი“. ² ნუსხებშია: „მახვიმალი“. ³ ნუსხებშია: „მახსოვარი“. ⁴ ნუსხებშია: „მახსოვს“. ⁵ D-ში კიდევ შენიშვნაა: „სხვას წიგნში ენაზე, მედადი არს ცუდი და მაჭნაო, ქვეით ეწერა, მედადი ჰქვიან მძღავრსა ანუ გუთიდ წაღებასაო“.

მზადვიდი იგივე ZA.

მზღვნვარე (მზღვინვარე ZABC qDE) (+ 12, 20 მათე ZA) პატრუქი რა დიშრეტას ლამობდეს და არღარა ნათობდეს ZAB.

მღვინვარე. ესე არიან (არს Cb), რა პატრუქი ზაზმაქისა ა(რ)ღარ(ა) ნათობდეს და დიშრეტას (პ)ლამობდეს CD. მინელეზული, მღვინვარე E.

ნ. მღვნვარე.

მზეგრევდა ზეგარას მღებდა ZA.

ზეგარასა მღებდა B.

მზერავი (2, 1 ნაომ) შემზერავი ZAA.

მზერევდა ზერეას მიქნიდა B.

მზინვარისაჲ ნ. მზინვარება.

მზილწებელი ბილწების მოქმედი ZAB.

მზირებელი გარდაბირვის მოქმედი ZAB.

მზმო გამოსარწყავი მუწუკი CD. დიდი მუწუკი E.

შდრ. მზო, მსმზო.

მზრუნავი ბრუნვის მოქმედი ZA.

ბრუნვის მქნელი B.

მზრძანებელი ბრძანების მოქმედი ZAB.

მზრძნობელი ბრძნობის მოქმედი ZAB.

მზრძოლი ბრძოლის მოქმედი (+ მზრძოლი პირველად ბრძოლის ამშლელი, მეზრძოლი მისი წინააღმდეგოში (წინააღმდეგი Aa), მეპირისპირე; (მ) ბრძოლილი — კვალად ნაბრძოლო; უზრძოლედი — ბრძოლამ ვერ აფნოს; უზრძოლი — ბრძოლა არ ექნას; უუ(მ) ბრძოლესი — დიდ-დიდად

მზრძოლი, მეტად; საზრძოლი — ბრძოლის აღგელი; საზრძოლედი — ბრძოლის საზმარი საქურველი ZAA) ZAB.

ნ. გუელის-მზრძოლი, პირის მზრძოლი, წინა-მზრძოლი.

მზრწალი მელავი CD.

მზრწამლი ბრწამლის რქები ZA.

(ზაღ, ზე) ბრწამლის რქა B.

შდრ. ბრწამლი.

მზუღებელი ბუღის მოქმედი ZAB.

მზურავი ბურვის მოქმედი ZAB.

მზავს მსგავს ჩემი არს ZA.

მსგავს ჩემსა არს B.

მგაღობელი გალობის მოქმედი ZA.

გალობის მოქმედი B.

მგაშა მეზრუნება ZAD.

მეზრუნ(ე)ებასავეით BC. განუშატეგია E.

მგზარი (25, 30 დიბად.) მოზარული Z.

25, 30 დიბად. Aa.

მგზოლვარე ნაღულარი ZAB.

მგე თვისსა ზედა თვისებასა მოეკლებელი ZAB.

ესე არს თ(ე)თეზასა ზედა თვისსა მოეკლებელი CDE.

მგებდე მიცდიდე ZAB.

მგებელი სიტყვის პასუხის მიმცემელი; მგებელი — მღვთო; მგებელი — კერპთა შემწირველი; მგებელი — ამშენებელი (მაშენებელი A) ZA.

სიტყვის პასუხის მიმცემი; მგებელი — კერპთა შემწირველი; მგებელი — მაშენებელი B.

მგელი (ოთხუ.) 10, 12 იოანე
ZAB.

(ოთხუ.) მკეცი ბოროტი C.
(ოთხუ.) DE.

ნ. ჩალამგელა (ქილ'თანაც).

მგვარდლ ნ. მგუარდლ.

მგზავნის იგოვე [მგზანის] ZAa.

მგზანის გაგზავნა ჩემი ნებავეს ZA.

გზავნა ჩემი ნებავეს B.

მგლისელი Cb.

მგლიჯელი Cb.

მგლის მგამა; რა მგლის —
რა მგამა ZAB.

მეზრუნება, გინა მგამა; რა
მგლის — რა მგამა C. მეზრუნების,
მგამა; რა მგლის — რა მენადღე-
ბის D. მენადღებასავეთ E.

მგლის-ქორქა¹ (ბალ.) ZABCDE.

მგლითარე (+ 2 მეფე 14, 2 ZA)

გლო(ვ)ის მოქმედი ZAB.

მგმობარი გმობის მოქმედი ZA

გმობის მოქმედი B.

მგოწელი (13, 15 ეზეკ.) შემლე-
საცი ZA.

მგონია (+ 43, 2 ეზეკ. Z) გონე-
ბით მომისაზრავს ZA.

გონებად მაქვს B.

მგორვალა (ხე) პილბილი ZABC.

განუმარტავია DE.

ნ. ღორთა-მგორვალა.

მგოსანი (9, 23 მათე) ვაენი და
ქალნი კეთილად მომღერალნი
კმითა სამუსიკოთა ებანთა და
ბარბითთა ზედა; მეგოდებენიცა
გლოვის მგოსნად ითქ-
მიან ZA.

ვაენი ანუ ქალნი კეთილ მომღე-
რალნი ებანთა და ბარბითთა ზედი
მგოსან არიან; მეგოდებენიც გლოვის

მგოსნად ითქმიან B. მგოსანი არი-
ან ქალნი, გინა ვაენი, კეთილად მომ-
ღერალნი ბარბითთა და ებანთა ზედა;
კეთილ მეგოდებენიცა გლოვის მგო-
სანად ითქმის (ითქმიან Cq) C.
განუმარტავია D.

მგრაგნელი (2 შჯულ. 28, 39)
ქუა (კია D) ფოთლის შემკმელი
ZAD.

(მძრომ.) ქუა ფოთელთ შემკმელი
B. (მძრომ.) კია ფოთელთ (ფოთელთ
Cb) შემკმელი C. (მძრომ.) კია ხის
ფოთლის მკამელი E.

მგრგვალი ნ. მგრგვალი.

მგრგლოვანი ZABCDE.

მგრგული (მგრგვალი AbBCa)

ყოვლით კერძო სწორი ZAB.

განუმარტავია Ca.

ნ. მომგრგვალეზა, მომგრგვა-
ლებული, მრგულიად-ლასანუ-
ელი, მრგულევა, სიმგრგულე,
წამრგვალეზა, წამგრგვალეზუ-
ლი.

მგრძნობელი შემტყობელი ZAB.

ნ. ნათესავი.

მგუარდლ (მგვარდლ CDE) აქათ-
იქით ZAB.

მგრგვლივ CD. მგრგვლი E.

მგუემელი (მგუშმელი ZA) მცე-
მელი ZAB.

მგუემეს Cb.

მგუშმელი ნ. მგუემელი.

მგულავს მეგულვების ZACD.

მეგულვება B.

[მგულეზბელი ნ. ვმგულეზბლობ-
დით; შდრ. უგულეზბელს-ყოფა].

[მგუნ ნ. გამგუნება].

მგუნეზა Cb.

¹ ნუსხებში: „მგლის-ხოჩაზ“.

მდაბალი (2, 11 ესაია) უზვა-
ლიო Z.

(+ 2, 11 ესაია Aa) უზვა(ც)ო AC.
უზვაო (1, 52 იოანე) B. განუმარტა-
ვია DE.

ნ. დამდაბლა, დამდაბლება,
სიმდაბლე; შდრ. დაბალი.

მდაბიო (მდაბიოდ E) მსოფლიო
ZAB.

მესოფლე CD. მესოფლე, დაბაში
მყოფი. იოვანე მახარებლის
ნეტაფრასი: „უწიგნ და მდაბიოდ
წოდებითა მისითა“ E¹.

მდაბრ (2, 46 საქმე) გან(ი)ტუხდეს
სახლ მდაბრ პუტსა, რამეთუ
(ვინათგან Ab) არა აქვნდით
(+ მათ ZAA) ტაბლები, არამედ
კელსა ზედა განიყოფდეს (განი-
ყოფდენ Ab) და ეგრე იზარდე-
ბოდეს (გამოიზრდებოდენ Ab)
ZA².

(საქმე 2, 46) ახლოს, გინა კერძო,
გინა გარ. B.

მდადი დიაცი სძლის მაყარი
ZABC.

განუმარტავია DE.

შდრ. დადი.

მდარე დარე ZAB.

მდგნალი (ხე) ZABCDE.

ნ. ტირიფი.

მდგომი ზე ფერკზე მყოფი ZA.

ზე ანუ სადგომს მყოფი B.

მდგური სადგომს მდგარი ZAB.

მდებარე ადგილზე იდვას ZA.

ადგილზედ იყოს B.

ნ. შიგამდებარე სიტყუა, წი-
ნამდებარე.

[მდები ნ. თავს-მდები, თანამდ-
ბი].

[მდევი ნ. ზედამდევი].

მდედრი დედაცაცური ZABCh.
დედალი Caq.

ნ. მამრი.

მდევარი (+ 16, 4 ესაია ZAA)
უკან მიმწევი ZAAb.

უკან მიმწევი (2, 16 ისო) Ab.

ნ. მერცხლის-მდევარი.

[მდევი ნ. ვირ-დევი].

მდევენელი (51, 31 იერემ) ლ.შ.
ქრის გაქცეული ZAA.

მდელო (19, 6 ესაია) ესე არს ყო-
ველივე მწვანელი ველისა 3, 2
მალაქია წინასწარმეტყველს.
წიგნთა წერილ არს, ვითარცა
მდელოა მრ(ე)ცხელისა არა ი-
სხვად არს, გარნა არაონ მდელო-
ნი, რომელი სარცხელსა განას-
პეტაყებს, ხოლო მსოფლიონი
მდელოსა ზროხის ახალსა სეო-
რესა უწოდენ, რამეთუ შარ-
და ხამთა იგიცა განასპეტაყებს
ZA.

(ხალ.) მდელო არს ყოველივე მწე-
ნელი. ხოლო მალაქიას წინასწარ-
მეტყველებაში 3,2 სწერია, ვითარცა
მდელოა მრცხელისა არა რა სხვა,
რამეთუ მდელონი არიან, რომელნი
განასპეტაყებენ სარცხელსა. ხოლო
მსოფლიონი მდელოს უწოდენ ზოო-
ხის სეორეთა ახალთა, რამეთუ შარ-
და ხამთა იგიცა განასპეტაყებს B.
(ხალ.) მდელო ეწოდებოდა მწვანელსა,
მდელოა ეწოდების აპოქნისა, რომ-
ლისათვის იტყვის მალაქია 3,2 ვითარ-
ცა მდელოა მრცხელისა. კვალად

¹ წყარო და მოწმობა გადახებულია E-ში. ² წარმოდგენილი აქნა მოწმობა რომელიდაც წყაროდან, რომელიც „მოციქულთა საქმის“ 2,46-ის ანტერპრეტაციას წარმოადგენს.

მდელოს უწოდენ მსოფლიონი სკო-
რესა ზროხისათა ახალთა, რომელი
განსაპეტაქებს შიარსა და ზამთა (ზამსა
Cb) და ტილოთა, რეცა საპონთა
სახელს. მისდა უწოდებდეს C. (ბალ.)
.D. (ბალ.) ბალახი E.

ნ. საპონი.

მდვინვარე ნ. მდვნვარე.

მდიდარი (+ 5, 14 ესაია ZAA)

მრავლის მქონიარე ZAAb.

მრავლის მქონიარე (1 მეფე 25, 2)

Ab. მრავლის მქონებელი C. განუშარ-
ტავა DE.

ნ. სიმდიდრე.

მდივანი უსტართა მწერალი ZA.

წიგნის მწერალი B. მწიგნობარი

CD. კაი მწიგნობარი E.

მღრ. დივანი.

მდივნე სკორე და მსგავსნი მისნი
ნერგთა აღმოაჩინებელნი Z.

მდინარე (+ 2, 10 დაბად. ZAA)

ესე არს წყალი დიდი მინადენი;

მ დ ი ნ ა რ ე დ ითქმის მრავალი

სისხლი და ცრემლნი, გინა სწავ-

ლისა ქადაგებანი ZA.

მ დ ი ნ ა რ ე არს წყალი დიდი მინა-

დენი; მ დ ი ნ ა რ ე დ ითქმის სისხლი

და ცრემლი ნადენი, გინა სწავლისა

ქადაგებანი B. მინადენი წყალნი.

მ დ ი ნ ა რ ე არს წყალნი მდინარენი;

მ დ ი ნ ა რ ე დ ითქმის სისხლიცა და

ცრემლიცა ნადენი; მ დ ი ნ ა რ ე დ

ითქმის ყოველივე ნოტიო ნადენი;

მ დ ი ნ ა რ ე დ ითქმის სწავლის

ქადაგებათა სიტყუანიცა Cb. განუშარ-

ტავა CaqDE.

ნ. ევფრატის მდინარე, წარმ-

დინარე, წყარო.

მდოვ (მდოვვი ZABCabDE)

(ბალ.) (+ 13, 31 მათე ZAB)

ZABCDE.

მდოვრე წყნარსა და ჩქარს საშუ-
(ვალი ZAB.

წყნაროვით CD. განუშარტავა E.

ნ. მოუმდოვრე, საშუალო.

მდრტვნავი (მდრტვინავი B) ჩუ-
ბალ მოჩივარივით ZA.

განუშარტავა B.

მდუშარე 24, 17 ეზექ. Z.

მდურვა სამღურავის თქმა(ა)
ZAB.

სამღურავი C. განუშარტავა DE.

ნ. მომღურევა, სამღურავი.

მდურო ფრინველთ საღვრი B.

მდუდარე (+ მეტაუ ZAAb) ცხე-
ლი ნოტიო ZAB.

ნამეტნავად ცხელი ნოტიო Ccb.

განუშარტავა CqE.

ნ. უნჯუფა.

მდვნვარე¹ მბდვინვარე ZAB

ნ. მბდვნვარე.

მდღევარი (+ 5, 19 გაბოსლ.

ZAA) საყო(ვ)ელდღეო საზ(რ)-

დო ZAB.

საყო(ვ)ელდღეო CD.

მე (+ 9, 14 მრომ. Z) თავსა თვის-
სა იტყვის ZABCab.

განუშარტავა CqDE

ნ. მეთქი, მეც, მეცა, ჩუენ.

მე ართრონი არს, ვითარ: მეაბა-

ნოე, მეზერე, მეწალკოტე, მეჯი-

ნიბე, მეზროზე, მეჭათმე და მის-

თანანი ყოველთა ზედა ZA.

ართრონი არს: მეაბანევე, მეზერე,

მეჯინიბე და მისთანა B.

მეაბანოე აბანოს მცველი ZAA.

აბანოს მნე BCab. განუშარტავა

CqDE.

მეაბჯრე აბჯრის მნე ZA.

¹ ნუსხებშია: „მდვინვარე“.

საპურველთ შნე B. საპურველის
შნე CD.

მეავილე (მეავლე და მეავილე C)
ავილის მკერელი ZA.

შენესტვე BC.

ნ. ავილი.

მეავლე იგივე ZA.

იგივე შენესტვე B.

მეავლე და მეავილე ნ. მეავილე.

მეათე 23, 26 ლევიტ. ZAa.

მეათძლე (18, 21 გამოცხ.) ათძ(ა)-
ლის მკერელი ZAB.

მეანდრო 12 იოსიბოსი: „ზოლო
ტრაპეზსა ზედა მეანდრო აღმო-
ტვიფრეს“ ZABCDE.

მეანო ყრმათ(ა) ამქმელი, დედათ
მოურავი ZAB.

ამქმელე (ამქმელი CqD), დედათ
მოურავი CD. ყრმათა ამქმელს ეწო-
დების E.

ნ. ამქმელი.

მეაფქიოე ნავის აფრის გამგე ZA.
ნათ აფრათ გამგე B.

ნ. შენაფე.

მეაქლემე აქლემის მწყემსი ZAa.
აქლემის მცველი B.

მეაღსარებე აღსარების გამდობე-
ლი ZAB.

მემატე ბატო მიმოვნეხელი B.

[მემატონე ნ. ხანი 2].

მემატე უცხოებთ მროკავნი
ZAa.

მეზეგრე ბეგარის მოქმედი ZAB.

მეზოძირი (22, 9 მათე) სადა გზა-
ნი შეიყრებიან მრავლად ZA.

ჯვარედინი გზა B.

მეზრ (2 ნემეს.² + 2,8 კოლასელ.
Z) მსგავსადსავით ZAa.

მსგავსადსავით Ab. მსგავსად BCD.
მგზავსად E.

მებრუვე (+ 25, 20 ესაია Z) მა-
რადის მთრვალი (მთვრალი AbB)
ZAB.

ნ. მთრვალი.

მებრუვა ესე არს რა ნამოთვალევს
(ნამოთვრალევს Cq) ღვინის ძალი თავ-
შივე უღგეს შტრად C. მებრუვა
არს ღვინის გამოყოლა სიმთვრალი-
თა D.

მებრძოლი (10, 5 ზაქარ.) ბრძო-
ლის მოქმედი ZAa.

ნ. მებრძოლი.

მეზუნებე ბუნების მქონებელი.
მეზუნეობა ბუნებით (+
მეზოგადეობა ZA) ერთობა
ZAB.

[მეზუნეობა ნ. მეზუნებე].

მეზურნე წვრიმალთ მთლელი
ZAB.

ჯოლბორდი CD. განუმარტავი E.

მეგაჭი Cb.

მეგობარი (37, 12 ფსალმ.) ესე
არს მიწყივ გაუყარი სათანადოდ
მოყვასი ZA.

სამუდამოდ გაუყარი საყვარელი B.
მარადის მას თანა მყოფი Cab.
განუმარტავი CqDE.

ნ. ნამეგობრალი.

[მეგოდებენი ნ. მეგოსანი].

მეგულეების გულში მაქვს Cb.

მედადი (1, 9 იოზ.) (+ ესე არს
ZA) უფასოდ, გინა ექთად, გინა
ცუდად, გინა მაჯნა(დ) (+ 52, 3
ესაია ZAa) ZAB.

მედად(ი) არს თვინიერ ფასისა
უსასყიდლოდ, ესე იგი არს ექთი (ქ

¹ შდრ. A—675, 206 r. ² შდრ. ნემესიოს ემესელი, ბუნებისათვის კაცისა....
37, 16.

გინა მაჟნა D) გინა ცულად CD. მე-
ლადი არს ცული და მაჟნა E.

მელასე დასთ გამგე ZAB.

მელგარი (25, 26 ბათე) მეცონარი
და მოუძღურებული; მე დ გ ა-
რი ითქმის მარადის ძვირისა
დამმარხველი გულთა შინა აღუ-
ტოცელად; მე დ გ ა რ ი მსოფ-
ლიოთა ენითა მზაკვარად ითქ-
მის, რომელმან კერპითა დააკვე-
თის მორკინალი თვისი მიწასა
ზედა ძლიერად ZA.

მელგარი არს მარადის ძვირის დამ-
მარხველი გულთა შინა აღუტოცელად;
მე დ გ ა რ ი არს, უღონოცა რა მოუძ-
ღურდეს, მომედგრებად ითქმის,
რამეთუ მე დ გ ა რ ი არს სუსტი;
მე დ გ ა რ ი ქართულად ორად ითქ-
მის: წერილისა ენით — მეცონარსა
და მსოფლიოთა — მზაკვარსა B. ნემე-
სიოსი(ს) წიგნში სწერია: მე დ-
გ ა რ ი არსო მარადის ძვირის
მომქსენებელიო და დამმარხველი
გულთა შინა თვისთა აღუტოცელად,
ვიდრემდის მიაგოს უდიდესი ჟამისა
(ჟამის Cb) ძიებითა. მე დ გ ა რ ი
ეჟალად ითქმის შოქმელი, საქმისა
არაკეთილად; მო მე დ გ რ ე ბ ა —
მოსუსტება, გინა მოუძღურება;
მე დ გ რ ა დ ითქმის სუსტიცა C.
მე დ გ ა რ ი არსო მარადის ძვირის
მომქსენებელიო და დამმარხველი
გულთა შინა თვისთა აღუტოცელადო,
ვიდრემდის მიაგოს უდიდესი ჟამისა
ძიებითა. ნემესიოსის წიგნში ასე
სწერია. ხოლო მო მე დ გ რ ე ბ ა
მოუძღურებად ითქმის, გინა მოულო-
ნობად. მე დ გ ა რ ი ითქმის სუს-
ტიცა D. მე დ გ ა რ ი არს მარადის
ძვირის მომქსენებელი და დამმარხ-
ველი გულსა შინა თვისთა აღუტოცე-

ლად, ვიდრემდის მიაგოს უდიდეს
ჟამისა ძიებითა. და მო მე დ გ რ ე ბ ა
მოულონობადაც ითქმის E.

ნ. მომედგრება, მომედგრდა,
სიმედგრე.

მედგური სხვა სხვისა სახლსა
მდეგი ZA.

სახლად მდგომი სხვა B. სახლად
დამდეგი სხვა Cab

მედიმნოსე სიკილათა აღმკრებ-
ლი (+ ხარკთა ZAA) ZAB.

მედიმნოსი სიკილონი(ა) ZACD.

სიკილონი და მედიმნოსე
მისი შემკრებელი B.

ნ. ლიტრა.

მედინი მომდინარე. თუ წარმდი-
ნარე ZA.

მომდინარე B.

მედრეკანი ჯოხი რომ იდრეკებო-
დეს ZAB.

მეიდანე მეიდანე, სხვათა ენაა,
ქართულად მე რ ე და მი ნ-
დ ო რ ი და ფ ო რ ე ჰქვიან
ZA.

სხვათა ენაა, ქართულად მი ნ დ ო-
რ ი და ფ ო რ ე ჰქვიან და მე რ ე B.
(უკმ.) მიწდორი C. განუმარტავა D.
(უკმ.) E

შდრ. მეიდანე, შეიგანი.

მეიზე (მეეზევი E) (ოთხფ.)
ხვასტავი მშობელი ZABCD.

ხვასტავი, კიცთა, კბოთა და ო-
კანთა მშობელები E

ნ. იზევა.

მეიარანე შემაწყობელი ZAB.

მეიარდოვე ერდოზედ მყოფი
ZAB.

მეიქუსე (მეექესე Aa) (1, 31 და-

¹ სხვა განმარტებაც მოეპოვება ამ სიტყვას, მაგრამ კარგად არ ირჩევა. * ა-
მოკრებილია ნემესოსის ემესელის წიგნიდან, თავი 20, გვ. 108, 4—8.

ბად.) ექვსისაგანი ბოლოზე ZAA
მეექვსე (მეექვსე ZA, მეექვსე BCb)
ექვსის მოქმედი ZAB.

განუშარტავია Cb.

მევადობა ავად მიჩნევა ZABCab.
ნ. ევადობა.

მევაღე ვალის გამცემი. მოვა-
ლე — ვალი თავს ედვას ZA.

ვალის გამცემი B.

მევაჟინე სასმელებზე მნე, რო-
მელსა შაქრითა და თაფლითა
წყალთა და ხილის წვეთთა შეა-
ზაფებენ ვაჟინად უწოდენ;
ხოლო მევაჟინეთა — მის-
თა მოქმედთა ZA.

სასმელებზე მნე B. ღვინისა და თაფ-
ლზე (თაფლზე Cbq) მნე C.
ეფთვიმე ქართული ს
ცხეთეზეა: „ეკრეთვე მევაჟინე-
ნი, მაგრა კელართა მწუხრის თუ რამე
გეპარებინ, შინა იკმარინ“ Caq.

მევარდე ვარდის მერეფელი B.

მევარძმე ვარძმის მქნელი ZAB.

[მევახზე ნ. მოვახშო].

მევიდრებელი მახვეწარი ZAB.

მევეღე ველის მცველი ZAB.

მევენაჟი მეზერე B.

მევიზე მეზლაპრე, რომელსა
თურქნი ყრის ახონს უკმო-
ბენ ZAA.

მეზლაპრე AbBC.

მევერწმუნეთა² (2 კორინთ. 5. 11)
ესე იგი არს, სარწმუნოების
დამმარბველთა ZA.

სარწმუნოებისა მათ დამმარბველთა
(2 კორინთ. 5. 11) B.

მევიზე ვირთ მწყემსი B.

[მევენე ნ. თანამევენე].

მეზარბაზნე ზარბაზნის მსროლელი B.

მეზარდაზე ზარდაზეთ მცველი B.

მეზარე ზარებზე მსხმელი ZAB.

მეზაფხულე აგარათა ზაფხულს
მდეგნი ZA.

ზაფხულის აგარათა მდეგი B.

მეზედაზე ზედაზის მნე B.

მეზეთე ზეთის მოქმედი B.

მეზევარე ნ. მეზევარე.

მეზვარე ნ. მეზვარე.

მეზმანა (მეზმან Ah) ს-ზმრ.დ
მერვენა ZA.

მეზობელი (+ 13, 4 დანიელ
ZAB) ახლო(ს) მოსახლე ZABC.
განუშარტავია DE.

მეზრახე (23 ნემესიოზ) მოლაპ-
რაკე ZAA.

მეზროზე ზროხის მწყემსი B.

მეზურე (მეზურე ZA, მეზურე
BCDE) (18, 13 ლუკა) ზეურის
ამლეგი ZAB.

მეზაჟე CD. განუშარტავია E.

მეზურე¹ ენაქის მცველი BCD
განუშარტავია E.

მეზლაპრე მევეზე, ზლაპრ.
მთქმელი ZA.

მევეზე B.

ნ. მუცლით-მეზლაპრე.

მეთაფთვე Cb.

მეთაჟილე თაჟილის მოქმედი B.

მეთანადრება გულს მაკლდება, —
სოფლურად Z.

მსოფლიოდ, — გულს მაკლდება A.

გულ მაკლდება — გლეხი B. კელი
მეკლება CD. განუშარტავია E.

¹ წყაროდ და მოწმობაც ორსავე ნუსხაში ვადაზახელა. ² სატყუა მცდარად
არის ამოწერილი; დაწოწმებულ ადგილს იყითებენ: „უწყით უკეთ შიშა ეფლისთ,
კაცთა-მე ვერწმუნოთაჲ“ ³ შდრ. ნემესიოს ემსელი, ბუნებისაჲს კაცისა . . .
გვ. 138,5. ⁴ ნუსხებშია: „მეზერე“.

მეთევზე თევზის მონადირე B.
მეთევზური (19, 8 ესაია) მეთევ-
ზე ZAa.

მეთქი (+ 24, 12 რიცხ. ZA)
ესრე(თ) ვარქვი ZABC.
განუმარტავია D.

მეთქვ მთქმელი B.
[მეიდანო ნ. ასპარეზი, ტრამალი;
შდრ. მეედანი].

მეიერუსალიმე იერუსალიმს მყო-
ფი ZAaB.

მეიმწლიე ერთს წელიწადს ნაყო-
ფიერი და მეორეს(ა) არა ZAa.

მეინაქე (12, 3 იოანე) მასთან
მჭლომელი ZAa.

მეისარი (21, 20 დაბად.) ისრის
კარგად მსროლელი Z.
21, 20 დაბად. Aa.

შდრ. მოისარი.
მეკანონე მეწესე ZAB.
მეწესე (მოწესე Cq) მამაკაცი, გინა
დედაკაცი C.

მეკაბილე კაბილონის მცველი
ZAB.

მეკარე (10, 3 იოანე) მეკრე ZAB
შდრ. მეკრე.

მეკერმე (21, 12 მათე) კერმის ა-
ლები ZA.
კერმის შემკრებელი BCD. განუმარ-
ტავია E.

მეკეცე (+ 18, 3 იერემ. ZA)
ბრუტი ZABCDE.

მეკვირნე ნ. მეკვრნე.

მეკიცხევარნი (2 პეტრე 3; .3)
გა(ნ)მეკიცხველნი ZAa.

მეკობრე (+ დარეჯან¹. ZAa)

მეტაცებელი ZABC.
განუმარტავია DE.

მეტომე კართ მოდგამი ZAE.
კართ(ა) მოდგამი BCD.

მეტრე კარას მცველი ZABC.
განუმარტავია DE.
შდრ. მეკარე.

მეტრისტონე 18 მამათ-ცხ.² ZAB.

მეაულო (+ კავშირი [11]³ ZAa),
მოკვდავი ZABCDE.

მეაუშნავე საკუშნაოს მცველი
ZAB.

მეაუშნავე C. განუმარტავია DE.
ნ. კელარი.
მეკვრნე⁴ (5 ნემეს.) დამკვირვებე-
ლი ZAB.

დაკვირვება, დაკვირვოს Ch.
[მელ ნ. მელმანდრაგორი].
მელაგი დაქვრება B.

მელათარათა ნ. მელთარათა.
მელანდება თელში Ch.

მელანი (36, 18 იერემ.) შავი სა-
წერელი ZAa.
განუმარტავია AbBCqDE. დასაწერა-
ლი Cab

[მელანტიონ ნ. სონიჯი].
მელასაპენი ნ. მელსაპენონი.

[მელატიონ ნ. სონიჯი].
მელევანდი (31, 50 რიცხ.) კელ-
საბამი სამკაული ZA.

კელსაბამი სამკაული (+ 7, 1 ქება
B) BCD. მათეს თავის თარგმანი E.

მელეული ფეტვის ძნეული ზერ-
გილი ZAa.

(ბალ.) ფეტვის ძნეული AbBCD.
განუმარტავია E.

¹ შდრ. ამირან-დარეჯანიანი, ს. ყუბანეიშვილის გამოც., გვ. 4, 26. ² შდრ. A—1105, 384 v. h. ³ ივლისხმება იოანე პეტრიძის თარგმანება (წიგნი II, გვ. 42, 13). ⁴ ლექსიკონის ნუსხებშია: „მეკვირნე“, შდრ. ნემესიოს ეპიკელი, ბუნებო-
სათეს კაცისა . . . გვ. 15, 24.

მელთარათა (მელათარათა DE)
ხონოლორთში ZABCDE.

მელი (ოთხე.) (+ 8, 20 მათე ZAB)
ZABCDE.

შდრ. ჭილღაო.

მელიზლა ლიზლობა მიქნა ZAB.

[მელისბაგი 5. სამელისბაგო].

მელის-კაკალა (ბალ.) წვრილი
(წვლილი BD) მარწყვი ZABCD.

ნ. მარწყვ.

მელის-კუდა (ბალ.) ZABCE.

განუმარტავთ D.

მელიქნა ლიქნა მიყო ZAB.

მელმანდრაგორი¹ (+ 30, 14 და-

ბად. ZAA) მელ ბერძულად
ეაშლსა ჰქვიან, ვითარმედ ეაშ-

ლი მანდრაგორისა ZA.

ეაშლი მანდრაგორისა (30, 14 და-

ბად.) B.

ნ. მანდრაგორი.

მელნის-თევზი (თევზ.) შიგ მე-

ლანი დგის ZA.

(თევზ.) B.

მელოდე (1 მეფე 10, 8) მიცდი-

დე Z.

მიცდიდი (1 მეფე 10, 8) A.

მელსაბეპონი (ბალ.) (+ 11, 5

რიცხ. ZAA) საზამთრო ZABCD.

საზამთრო. მელსაბეპონი ბერძულ-

ში ნესვის მგზავის და წიბოიანი ბი-

ლი თქვეს და სომხურში სწორად

მელისაჰენად ეწერა, საზამთრო-

თა E.

ნ. საზამთრო.

მელტავრო აფროდიტის ცა(ა) მე-

სამე ZA.

აფროდიტის ცაა შესამე B.

ნ. აფროდიტი, ცა.

მელხინება Ch.

მელხომ ამანიტელთ კერძს ესრე
სახელ-ედების ZAB.

კერპია ამანიტელთა, ესრე(თ) სი-

ხელ-ედების C.

მემაგე საეშართ მოყვარებისათვის
კაცის მკვლელსა და მოყვას-

თასა ესრე ეწოდების ZA.

საეშართ მოყვარებისათვის კაცს

მკვლელსა და მოყვასისა ესრეთ

უწოდენ B. აფიზაკობი არს

ძმით შებრკოლება და ტაცება, ხოლო

მემაგეობა საეშართ მოყვარებით

მკვლელად გამოიწინება Ch.

მემაგრე 5. მეშარგე.

მემათრატე მეომრის მწვრთელი

ZABCD.

მეშარგე (მემაგრე Ca) შერამლე,

გინა შე რგება შიყავ

ZA.

შერამლე BCDE.

ნ. შერამლე.

მე შარგე შე რგება შიყავ B

მეშართება Ch.

მეშართლება Ch.

მეშარტევე ZAA.

მემაშურალე (მემაშვრალე AA)

(43, 22 ესაია) მაშვრალი შედად

ZAA.

მემაჟე ერქვანთ მჭირავი ZABCD.

გუთნის მჭირავი E.

მემაზური (8, 1 ამოს) მაზის მო-

დგებელი ZAA.

მემაჯანი (+ ვეფხის-ტყ. ZAA)

მაძაბუნებელი ZAB.

მემაჯნება — გამკლა(ე)ებასავით C.

ვეფხის-ტყ. DE.

ნ. დამაჯნება.

[მემაჯნებასტივე მეზარბაზნე¹ Ca.

¹ წყარო: „ეაშლი მანდრაგორი“ (H—1207-ში კი: მელმანდრაგორი.)

მემორიონე 49 ზირაქ Z.

მე მმართებ Cb.

მემორიონე ნარდთა და ქადრატთა და მისთანათასა მოთამაშე ZA.

ყუპარბაზი B.

E. მორინე.

მემორუშე (+ 20, 15 იოანე Z)

მ რ უ შ ი არს ვაჟი (კაცი B)

ცოლოსანი ბოზობდეს, ხოლო

მ ე მ რ უ შ ე — ქალი ქმროანი

(ქრძიანი AB) (+ 13, 4 ებრ.

ZA) ZAB.

მ რ უ შ ი არს კაცი ცოლოსანი ბო-

ზობდეს, ხოლო მ ე მ რ უ შ ე — დე-

დაკაცი ქმროსანი (+ ბოზობდეს Cb)

Cab.

მემტილე (20, 15 იოანე) მებაღე

ZAB.

მემუჩირე (მემუჩრე B) სთველში

ტყბილის მომშოებელი (+ მე-

კალმასე ZA) ZACb.

სთველსა ტყბილის მომშოებელი B.

მემდერნი (3, 4 ესაია) მოთამაშე-

ნი ZA.

3, 4 ესაია BCB.

მენა სამყოფი, სადგომი. მ ე ნ ა -

ს ა კ ა ხ ნ ი ტ ა გ ა რ ს ა უ წო-

დ ნ და იგიცა ტყბილის(ა) სად-

გომია ZA.

სადგომი, სამყოფი. მ ე ნ ა ს კ ა ხ ნ ი

ტ ა გ ა რ ს უ წო დ ნ და იგიცა ტყბი-

ლის სადგომია B. სანიადავთ სადგო-

მი. მენას კახნი ეამთა შლათაგან ტა-

გარ(სა) უტყობენ, რომელ არს ს ფ ა

რ ი, იგიცა სადგომი არს ტყბილისა

(ტყბილთა CqD) CD ტაგარი ჭურ-

სა E.

მენავე (1, 5 იონა) ესენი არიან

ყოველნი ნავთა მუშაკნი: ხოლო

ნ ა ვ ს ე ეწოდებენ ნავის მაშე-

ნებელსა და ნ ა ვ კ ო ს ა ლ ა -

რ ი — მენავეთ მოძღვარსა, ხო-

ლო მ ე პ რ ო რ ე — მენავეთ

უხუცესსა, მ პ ი რ ე ე ლ ო ბ -

ნ ი — მენავეთ გამგებელსა,

ნ ა ვ ტ უ რ ი — კატარღის მნე-

სა და ნ ა ვ ტ ე — მომცრო ნავის

მენავესა, ხოლო მ ბ ე რ ვ ა -

ლ ი — ნავის მავლინებელსა.

რომელსა უპყრიეს ტიმონი და

მ ე ა ფ ქ ი ო ე — აფრის გამგე-

ბელსა ZA.

(1, 5 იონა) მენავე ეწოდება ყო-

ველთა ნავის მუშაკთა, ხოლო ნ ა ვ ს ე

ეწოდების ნავის მაშენებელსა და

ნ ა ვ კ ო ს ა ლ ა რ ი — მენავეთ მო-

ძღვარსა, ხოლო მ ე პ რ ო რ ე — ყო-

ველთა მენავეთ-უხუცესსა, მ პ ი რ -

ე ე ლ ო ბ ნ ი — მენავეთ გამგებელსა,

ნ ა ვ ტ უ რ ი — კატარღის მნესა და

ნ ა ვ ტ ე — მომცრო ნავის მნესა, ხო-

ლო მ ბ ე რ ვ ა ლ ი — ნავის მავლინე-

ბელსა, რომელსა უპყრიეს ტიმონი, და

მ ე ა ფ ქ ი ო ე — აფრათა გამგებელ-

სა B.

ნ. ეპიკატნი, პრორის.

მენაკი (1, 16 ჭება) ესე არს ხა-

რისხი ცათ(ა) მზომელობისა, გი-

ნა თლილის ქვისა ZA.

(1, 16 ჭება) ესე არს ხარისხი თლი-

ლი, გინა ცათმზომელობისა B. მენა-

კი არს ხარისხი შემზადებული ზეთა-

გან. ჭებათაგან, გინა სხვა რიგი საზომი

ცისანი Cb. მენაკი არს ხარისხი შემ-

ზადებული ზეთაგან (+ გინა სხვა

რიგი Ca) CaqD. მენაკი არს ხარისხი

აღმუცანებელი ქვე-ზევითთ კიშესა-

ვით E.

ნ. აღსავეალი.

მენანე მონანული ZAaB.

მონანული [ანუ გამდგარი] ცოდო-

სათვის Ab.

მენასა მეთვალწუნა ZAaB.

მეთვალწუნა ანუ მეფუქსიაბა Ab.
მენდარიკო იოსიპოს¹ „თ(ვ)ი-
თოეული ფიალსა მოიღებდეს
და ლეკნასა და სასაქმევლესა
(საქმეველსა ZAB) მენდარიკო-
(ს)თა ათთა შემძლებელსა (შემ-
ძლებელთა ZAB) დატევნად აღ-
საფსესა საქმეველითა“ ZABCD.
მენდიო (მენდიოს CD, მენდიო
E) (თევზ.) ვეშაპის მსგავსი
თევზი(ა) ZAB.

(თევზ.) CD. (თევზ.) მენდიო
და კარიდიო ვეშაპის მგზავსნი
თევზნი არიან E.

მენება ნება მაქვნდა ZAB.

მენი იერემ. 51, 27 B.

[მენიდიო ნ. მენდიო].

მენიდიონ კრიტელთ(ა) მისანთა
მისნობა(ი) ZABC.

მენიჭგორე ნიეორგალი ZAB.

ნ. ნიჭგორი.

მენნახას (ჰ)ურიათა მღდელმთა-
გარნი სანიადგო(სა) სამოსელ-
ზედ (სამოსელთა ზედა B) გა-
რე მოიბლარდნიდენ და მას ზე-
და სამღდლოთა სხვასა შეიმოს-
დენ ZAB.

ესე (ჰ)ურიათ(ა) მღდელ(თ)მთავარ-
თა სანიადგოთა სამოსელთა (სამო-
სელსა D) ზედა გარემოსაბლარდნე-
ლია და მას ზედა სხვასა სამღ(ერ)დე-
ლოთა (სამღდლოსა D) შეიმოსდენ
CD. ესე ურიათა მღდელმთავართ გა-
რე მოსადგელი სამოსელია, ამა ზეი-
დამ სხვას შეიმოსდენ E

მენოაგე (3 ეზრა 4, 63) ჰამათა
ზედა სახიობითა მამელნი (მამე-
ლი B) ZAB.

ჰამათა ზედა მემელნი სახიობათა

(3 ეზრა 4, 63) Cab.

მენჯი კაცის თეძო ZAB.

თეძო კაცისა CD. თეძო E.

მეოდახ² (+ 50, 2 იერემ. ZA)
რომელ(ნ)იმე დიას იტყვიან,
რომელიმე კრონოს(ა), რომე-
ლიმე ბაბილონს შინა პირველ
გამეფებულსა ანუ უკანასკნელ-
ს(ა), რომელსა ზედა იქმნას და-
ქსნა მეფობისა ZAB.

რომელიმე დიას იტყვიან, რომელი-
მე კრონოსს, რომელიმე პირველ გამე-
ფებულსა ბაბილონსა შინა ანუ უუკა-
ნასკნელსა, რომელსა ზედა იქმნას
დაქსნა მეფობისა C.

მეოთხე (2 ეზრა 9, 1) ოთხისაგა-
ნი ZAA.

მეორე (1, 6 დაბად.) ორისაგანი
ZAA.

[მეორე სახელი ნ. ლაყაფი].

მეორწილე (43. 2 ეზეკ.) წყალთა
პრავალთა ZA.

ორჯერად (42, 2 ეზეკ.) B. ორჯე-
რად, გინა ორჯერად (+ ეზეკ. 43, 2
Cb) Cab.

მეოთხი (2 შჯულ. 19, 4) გარდანა-
ხვეწი ZA.

მეოხება შეწევნასავით ZABCD
განუმარტავია E.

მეპანდუქიონე ახალს იოვანეს სა-
ხარების განმარტებამი, თა-
ვიდ, რიცხვი ია, თარგმან-
ში: „რამეთუ ორჯე ტალანტთა მიმ-
თხვეველჲან შესძინა ორნი სხვანი
ზედა რა ქმნესა ანუ“ ლ. შეიძლება
ონ-სა-1 AB.

მეპასუხე პასუხის მიმცემი ZA

პასუხის მიმცემელი B.

მეპირორე ნ. მეპრორე.

¹ შდრ. A—675, 48 r, 20. ² ნუსხებშია: „მეოდახად“.

მეპრატაჲ (+ 10, 32 საქმე ZAB)
ტყავის მოქმედი ZABCD.
განუშარტავია E.

მეპრორე (მეპირორე C) (1, 6 იო-
ნა) მენავესთან ნახე ZA.
(1, 6 იონა) მენავესთან ნახე, ყო-
ველთა მენავეთ უხუცესი B. მენავეთ
უფროსი C.
ნ. პრორის.

მეპუნგიაჲ მელაღე Ca.
მეპურე პურის მცხოველი ZAB.
ნ. ხაბაზი.

მეპურეთ-მოძღუარი 40, 1 და-
ბად. ZAA.

მეთამნე ჟამნის მოქმედი ZAaB.
ჟამნის მოქმედი Ab.

[მერ ნ. დამერვა].

მერამღე სხვათა ენაჲ, ქართულად
მ ე მ ა რ გ ე ჰქვია(ნ) ZA.
რამლი სხვათა ენაჲ B. მემარგე Cab.

მერანი (ოთხფ.) კეთილ-მოარუ-
ლი ცხენი ZABCDE.

ნ. მერნობა (სლვაჲსთან).

მერარი დორაკი ZABCDE.

მერდინი თბელი საპერანგე ZA.

მერე მეედანი, სწორი ვაკე ZA.
მეედანი, სწორი ადგილი B. მერე
ირს მდინარის კიდე (კიდეჲ DE)
ვაკე (+ და C) ჰალა CDE.
ნ. მეედანი.

მერე მერმეს ნაკვეთი ZA.

განუშარტავია D.

მერვე (22, 27 ლევიტ.) რვისაგა-
ნი Z.

22, 27 ლევიტ. Aa.

მერმე აწის შემდგომად ZAC.

აწის შემდგომი B. განუშარტავია E.
შდრ. მერე 2.

მერმის მომავალს(ა) წელს(ა)
ZABCD.

[მერნობა ნ. სიარული, სლვა].

მერული ორთითი ZABCDE.

მერქანი ხეთ გული ZAB.

მუხის გული CDE.

მერცხალი (ფრინ.) (6, 21 ბარუქ)
ZA.

(ფრინ.) BCDE.

მერცხლის-მდევარი (ფრინ) რო-
მელ არს ცელმანვალა, ნამვალა
ZAB.

მერწული (9, 21 ისო) წყალთ
მზიდავი ZA.

წყლის მზიდავი BCD. განუშარტა-
ვია E.

ნ. ზოდიაქო.

მერკი გრძელი სკამი ZABCD.

„გამოიღეს პელაგია მკლარი და
დადევს იგი მერკსა ზედა“ E.

ნ. სკამი.

[მერკი ნ. მწყერმერკი].

მესალიკე მეთევზე ZABCD.

მებაღური E.

ნ. საბალურო.

მესამე (1, 13 დაბად.) სამისაგანი
ZAA.

მესარიეო (მესარიეო CaqDE)
23 ნე მეს.: „მუცლისაგან და
წელთისა წელისა ZA მესარი-
ეოსა (მესარიეო(ს)ჲსა ABCb,
მესარიეოსა CAqE) მიერ“¹ ZAB
CE.

3 ნე მეს.: „მესარიეოსა მიერ“ D.

მესახუნებლე (მესახუნებლე
ZACb) მესაწოლე ZABC.

მესაწოლე საწოლის მნე ZAB

¹ ნ. ნემესიოს ემსელი, გვ. 112, 4.

მესახლეობა მეზობლად დამკვი-
დრება ZABC.

მესთულე (48, 32 იერემ.) სთვ(ე)-
ლის მქნელი ZAA.

მესიზმრა სიზმრად მეჩვენა ZA.

სიზმარ შეხვეწა B.

მესიზმრე (მესიზმრენი B) სიზ-
მართ ამხსნელი (ამხსნელნი B)
ZAB.

მესკია (ფრინ.) სკვინჩას (ჰ)გავს
ZAB.

მესმის შეყურება Cb.

მესტვირე ნ. მესტვრე.

მესტუმრე (+ 16, 23 პრომ. ZA)
სტუმართ მოურავი ZABCab.
განუმარტავია CqDE.

მესტვრე (მესტვირე AB) (18, 22
გამოცხ.) სტვირის მკვრელი
ZAB.

მესუთი სვეტზედ მდგომი წმიდა Cb.

მესხვეი ნ. მესხუჭ.

მესხლეტი ფერკის მოსაცურვე-
ბელი ZAB.

მესხუჭ¹ გასხვავებული ZAB.

[მეტ ნ. იმეტებს].

მეტაბლე ტაბლის მოურნე ZAB.

მეტადრე (+ 7, 7 დანიელ ZAA)

ნამეტნავზე წარზიდულ(ი) ZAB.

მეტავატიკოსად მიმოდაცვალე-
ბით ZABCD.

რომელ არს მიმოდაცვალეზით E.

მეტაფრასი (ჰ)ამბავთ გა(ნ)ვრცე-
ლება ZAB.

ცხო(ვ)რებათა ჰამბავი (ჰანბავი D)

CD. ცხორება E.

მეტი (+ 6, 21 იობ ZAA) ზომა-
ზე(დ) ჭარბი ZAB.

ნამეტნავი C. განუმარტავია DE.

ნ. თხუთმეტი, ნამეტნავი, ს-
ნამეტნავი, უმეტესი, უმეტესობა
(იქვე). შდრ. მატება.

მეტატირები Cb.

მეტიჩარა სხვათ სარიგებელთ
გამგებელი გლეხურად, რომელ
არს წარმდებელი Z.

სხვათ სარიგებელთ გამგებელი A.
სხვათა სარიგებლის მრიგებელი B.

შდრ. პამპლავაქი.

მეტკუთითლი (მეტკუჭითლი
ZABCb, მეტკვეთილი Cq) (+
9, 25 იერემ. ZA) წინადაცვეთი-
ლი ZAB.

წინადაცვეთა C.

ნ. ვმეტკუთითლებ.

მეტოზიკე ტოზიკთან (ზოტიკთან
Z) ნახე ZAB.

მეტოქი სამყოფი მონაცვ(ა)ლე
ZAB.

მონაცვლე სამყოფი CD. განუმარ-
ტავია E.

მეტროა (მეტროი CDE) ლიტ-
რასთან ნახე, (+ ბერძულია
ZaAb) ZAB.

35 ლიტრა ერთი მეტროა C. 35

ლიტრა ჩაეიდეს D. საწყავი რამ
არი E.

ნ. საწყაული.

მეტყველი ნ. მეტყუელი.

მეტყვი ნ. მეტყვ.

მეტყვია Cb.

მეტყუელი (მეტყუჭლი ZACab,
მეტყველი E) (+ 7, 23 იერემ.
ZAA) მოლაპარაკე ZABCD.

განუმარტავია E.

ნ. გამომეტყუელი, ვმეტყუე-
ლებ, იმეტყუელა. მრავალმე-

¹ ნუსხებში: „მესხვეი“.

ტყველი (ჭარტალ'თან), ძვრის-
მეტყუელება, წარმეტყუელი,
წინამეტყუელი. წინასწარმე-
ტყუელი.

მეტყვ' Cb.

მეუნჭი (22, 15 ესაო) უნჯის
მცველი ZAA.

მეურნი მომღელი Cb.

ნ. მოურნე.

მეუფე (+ 27, 37 მათე ZA) დი-
დი მეფე ZAB.

ყო(ე)ვლთ მეფეთ(ა) უზეშთაესი
(უზესთაესი D). მეუფეა არს
ყოვლისავე საზღვრისა და შემოკრი-
ბებისა და ბრძანებისა და წესისა გან-
მყოფელი CD. განუმარტავია E.

ნ. სამეუფო.

მეუფება (+ 18, 36 იოან. ZAA)
ესე არს ყოვლისა საზღვრისა
და შემოკრიბებისა და წესისა
განმყოფელი ZA.

ესე არს ყოვლისავე საზღვრისა და
შემოკრიბებისა. ბრძანებისა და წესისა
განმყოფელი B

მეფა (44, 18 იერემ.) დედუფალი,
მეფია ZAA.

დედუფალი AbCb. დედუფალი,
მეფია (44, 18 იერემ.: 26, 27 საქმე)
B. დედუფალი Caq.

ნ. მეფე.

მეფარება Cb

მეფე (26, 27 საქმე) ეწოდების
კაცსა კელმწიფესა, მაღალსა და
გვირგვინოსანსა, ხოლო მე-
ფა — ქალსა. რომელ არს დე-
დუფალი ZA.

გვირგვინოსანი. მეფე ეწოდების
კაცსა კელმწიფესა, მაღალსა და
გვირგვინოსანსა, ხოლო მეფა — ქალ-

სა, რომელ არს დედუფალი (44, 18
იერემ²) B. გვირგვინოსანი Cab.
განუმარტავია CqDE.

ნ. დედუფალი, განძი მეფეთა,
ემეფა, იმეფა, მმეფობი, ნამეფა-
რი; შდრ. მაფაჲ.

მეფერება Cb.

[მეფე წყალთა შინათი ნ. ლევიან-
თან].

მეფია (44, 18 იერემ.) დედუფა-
ლი ZAA.

შდრ. მაფაჲ.

მეფილმეზე მეფუშბარე Ca.

მეფინთება Cb

[მეფის ხენი ნ. ყურჭი]

[მეფის ჭარი ნ. ჴრდო].

მეფსაღმუნე ფსაღმუნის მოქმე-
ლი ZA.

ფსაღმუნთ მოქმელი B.

მეფუნდრუკე ფუნდრუკის მქნე-
ლი ZA.

კაბუკნი მოთამაშენი B.

მეფუნდუკე ფუნდუკის მნე ZAB.

განუმარტავია Cb.

მეფურე დიასახლისი Cb.

მეფუთი შემომფიცე Cb.

მეფხანი (21, 20 ლევიტ.) მქაევანი
ZAA.

მეჭირე Cb.

მეჭივმეზე ნ. მეჭუემეზე.

მეჭმე მოქმედი ZAB.

მეჭოთნე Cb.

მეჭონე მქონიერე (მქონიარე A),
გინა ქონის მსყიდველი ZA.

მქონიარე, გინა ქონის მქონებე-
ლი B.

[მექონებით ნ. თანა-მექონებით].
მექონოთნი (27, 19 იერემ.) აღსა-
ვალთან ნაზე ZA.

² ნუსხაშია: „მეტყვი“. * წყაროშია: „მეფიას“.

ბარისხი, გინა აღსავალი (+ 27, 19 იერემ. B) BCD. მექონოთნი არს ბარისხი, გინა აღმოსაყვანებელი E. 3 მეფეთა 7, 27 ტაძრის შენებისა. „მექონოთნი ათნა სპილენძისანი“ E.

მეკორწილე (მექორწინე B) ქორწილის მქნელი ZAB.

მეკორწილე ქორწალად მომსვლელი B.

მეკუდე ჭონი ZAB.

მეკუდეზე² მეთოფე Ca.

მეკუფიანენი (მეჭუჭყენი Z, მეჭუჭყანენი A) (+ 14, 1 ესაია ZAA) ცუდნი მუშაენი ZAB.

მუშაენი ცუდნი Cab.

მეყვისი 5. მეყვსი.

მეყი B³.

შდრ. მეყსიელი, მყის, წამი.

მეყიბარება Cb

მეყოლება Cb.

მეყოფა Cb.

მეყსა შინა (48, 3 ესაია) ანაზდეულად ZAA.

მეყსიელი (+ 24, 45 დაბად. ZAA) იჩქითი ZABCDE.

მეყსიერება სსოვ⁴ Cb.

მეყუდრება Cb.

მეყვსი (მეყვისი BCqD) ეკოდეს რითმე ZA.

ეკოდეს რასმე BCb. განუმარტავია CaqDE

მეშაგება Cb

მეშეზე Cb

მეშვე (+ 27 კავ.⁴) ნაყოფის მოქმელი ZAB.

მეშველი ნ. მეშუელი.

მეში ცუდი სამოგვე ZABC.

სამოგვე ცუდი DE.

მეშინიან Cb.

მეშიშვის Cb.

მეშლება Cb.

მეშოება Cb.

მეშორება Cb

მეშუელი⁵ შველების მოქმელი ZAB.

განუმარტავია Cb.

მეშურება Cb.

მეშურნე შურას მოქმელი ZAB

განუმარტავია Cb.

მეშუღარი Cb.

მეშულდება Cb.

მუშვდე (2 ეზრა 8, 18) შვილთ-განი ZAA.

ნ. სავატო.

მეშფოთე შფოთის ამშლელი ZAB.

შულის ამშლელი C. განუმარტავია DE.

მეჩანგე ჩანგის მკვრელი ZAB.

შდრ. მეტრიბი.

მეჩეჩი ვრაქია ZAB.

მეჩეჩი არს ვრაქია, აღვილი თხელი ზღვასა შინა, სადა ნავი შეიმესრულს CD.

ნ. ვრაქია 1.

მეჩუნა (მეჩუნა ZAA) გენასკა ZAB.

მეჩჟურმან ეკვის მგონებელმა(ნ) ZAB.

მეჩხარი (მეჩხრათ E) იშვით(ი) ZABCD.

იშვაიად E

მეჩხვლიტება ნ მეჩხულიტება.

მეჩხირვის Cb.

მეჩხრათ ნ. მეჩხარი.

¹ წყარო და მოწმობა ნუსხაში გადახებულია. ² ნუსხაშია: „მეჭყევეზე“. ³ ამ სიტყვას ახლავს შენიშვნა: „გასინჯე“. ⁴ იგულისხმება იოანე პეტრიწის თარგმანება (II წიგნი, გვ. 74, 30). ⁵ ნუსხებშია: „მეშეელი“.

მეჩხუბება Cb.

მეჩხულობება Cb.

მეც სხვათა თაჲსაცა თჳსი-
ს(ა) ჭსენება(ა) (+ არს ZA);
მეც ითქმის მომეც; მეც ითქ-
მის მკვეშე ZAB.

ესე არს, რომელი თაჲს თაჲსაცა
აქსენებდეს სხვისა თანა; კვალად
მეც ითქმის მომეც საბოძვარი; კვალად
მეც ითქმის მკვეშე Cb.
განუმარტავია CaqDE.

[მეც ნ მეცარი, უმეცარი, უმეც-
რება; შდრ. მეცნ., ც].

მეცა მეც, გინა მომხვდა ZAB.

მეცადნი მცდელიო, მოსესთვის
იტყვის Z.

მეცარი ტყუ(ე)ილი ბებლის
მცნობელი ZAB.

(უკმ) ბებლის მცნობელი CD
განუმარტავია E.

მეცვა მემოსა ZAB.

მეცით მომეცით, (+ გინა მკვე-
შეთ ZA) ZABCD.

განუმარტავია E.

[მეცნ ნ. იმეცნა, იმეცნე, იუმეც-
ნა, იუმეცნებ, მეცნავი, მეცნიე-
რი; შდრ. მეც 2, ც, ცან].

მეცნავი (2, 8 იერემ.) მეცნიერი
Zaa.

მეცნიერი (+ 24, 16 რიცხ. ZA)
მცნობელი ZAB.

ცნობილი CD. განუმარტავია E.

მეცხრე ცაჲ ამას უწოდენ ბრო-
ლის ცასა, რომლისა მოქცევასა
ფილასოფოსნი ორმოცდაცხრა
ათასთა წელიწადთა შინა იტყვი-
ან და რომელ(ნ)იმე ოცდათექს-
მეტი ათასთა წელთა შინა და

ამას ცის მოქცევისა შემდგომად
სოფლისა აღსასრულსა და ყო-
(ველთა ცათა სამკაულისა მოშ-
ლასა და მაშინდა სასჯელს(ა)
ZA.

ამას უწოდენ ბროლის ცასა. რომ-
ლისა მოქცევასა ფილასოფოსნი ორ-
მელნიმე ორმოცდაცხრა ათასთა წე-
ლიწადთა შინა იტყვიან და რომელ-
ნიმე ოცდათექსმეტი ათასთა წელი-
წადთა შინა, და ამა ცისა მოქცევისა
შემდგომად სოფლისა აღსასრულსა
და ყოველთა ცათა სამკაულთა მოშ-
ლასა და ქრისტეს მეორედ მოსვლასა
B. ბროლისა, რომლისა მოქცევასა
რომელიმე ორმოცდა ცხრა ათ(ა)ს
წელიწადსა შინა იტყვიან, რომელიმე
ოცდა თექსმეტი ათას წელიწადსა
შინა, და ფილასოფოსნი ამას ცისა
მოქცევის დასასრულსა (დასრულება-
სა Cb) იტყვიან სოფლისა აღსას-
რულსა და ყოველთა ცათა სამკაულთა
მოშლასა და ქრისტეს მეორედ მოს-
ვლასა (მოსლვასა Cb). ბოლო არს ცი-
სა მის სიმკვრე(ვ)ლეს სამი ათასი
(+ მილიონი, რომელ არს სამი ათასი
Ca) ბევრისბევრი (+ ეჭი Ca) და
ოთხის ოცდა რვა ათას ხუთას სამოცი
ეჭი, სივრცე მისი ათას ორასი ბევ-
რისბევრი ეჭი. ქვეყანით იქიმდე
ხუთას ოთხმოცდა ცხრამეტი ბევრის-
ბევრი (+ ეჭი Ca) და ცხრაას ოთხ-
მოცდა თხუთმეტი ათას ხუთასი ეჭი.
ამაზე არიან ათორმეტნი იგი ზოდი-
აქონი: ეგრძი, კურთ და შემდგომნი
მისნი Cab

მეძავი (2, 1 ისო) ქალი უქმრო
(უქრო A) ბოზი ZA.

ქალი მებოზარი B. მებოზარი ქა-
ლი C.

ჩ. განმეძვებულ.

მეძვარების Cb.

1 ნუსხაშია: „მეჩხულობება“.

მეძებარი (ოთხფ.) ძალლი მეც(ვ)-
ლე ZABC.

(ოთხფ.) D. განუშარტავია E.

ნ. ძალლი.

მეძიებელი მძებნელი ZAB.

მეძილისწინათა მესიზმრეთა ZAB.

მესიზმრენია Cb.

მეძინა ძილში ვიყავ ZAA.

მეძინების Cb.

მეძინებოდა ძილი ბინდოდა ZAA

მეძლევის Cb.

მეძულევების Cb.

მეწამლების Cb.

მეწამული (27, 28 მათე) სძსხლის
ფერი ZA.

არღვენის ფერი B. წითელი CDE.

მეწესე გამრიგე ZABC.

მეწიე შემეწიე, მომეწი(ვ)ე ZAB.

მომეწიე (+ გინა შემეწიე C) CD.

განუშარტავია E.

მეწინავე წინამბრძოლი ZA.

წინ მოარულნი B.

მეწირაღება Cb.

მეწიწვის Cb.

მეწუერავის Cb.

მეწუწვის Cb.

მეწუალის Cb.

მეწყერი (მეწყელი CDE) გვერ-
დობა დამზღვლეღული ZA.

გვერდა დამზღვლარი BC. გვერდა

დამზღვლეღული D. დამზღვლარი გვერ-
დი E.

მეწყინა 2 კორინთ. 4, 1 Z.

მეწყინების Cb.

მეჭეჭი ZABCDE.

მეჭეხა (ბალ.) ZA.

(ბალ.) ეკანძვალა B.

მეჭიღება Cb.

მეჭირე იტლი მმართებელი Cb.

მეჭირება Cb

მეჭმება Cb.

მეჭრიაღება Cb.

მეჭურტიაღება Cb.

მეხარკე ხარკის ამღებელი ZAB.

მეხატური Cb.

მეხაზე Cb.

მეხი რა ფრიადი სიჭშო ნისლისა
დადგების ქვეყანასა ზედა, აღი-
ლებს მტვერთა ილეკროთაგან.
ესენი ყოველნი(ვე) ოთხთა კავ-
შირთაგან (კავშირთა მიერ B)
აირიან და ნისლთა მათ შინა მო-
კრებებიან და ერთად შეგვამდე-
ბიან, და განფიც(დ)ებიან. რა
პაერი ველარ იტვირთავს, გან-
ს(თ)ქდების და ჩამოიჭრების.
მზისაგან ესეთი სიმჭურვალე
აქვს, რასაცა ეცემა (ეცემის B),
ცეცხლისაგან უმეტეს (უფრო-
სად B) შესწევავს (+ 38, 35
იოზ ZAA) ZAB.

არისტოტელის იტყვის: რა ფრიადი
სიჭშო ნისლისა დაადგ(რ)ების ქვეყ-
ნასა, ა(ლ)იღებს ქვეყანისა მიერ
მტვერსა ბრპენისასა, რვალისა (ა-
ლისა Cb), (ს)პილენძისა, ქვისა, ოჭრო-
სა და ვეცხლისასა, რამეთუ ესე ყო-
ველ(ნი)ვე ოთხთა კავშირთა (ნიეთთა
CqD) მიერ არიან, ზოლო ნისლი
მას შინა თ(ვ)ითოეული თავით თვო-
სით ვერ დაადგრებიან, არამედ ვიღ-
რე პაერთა შერთვამდე შეერთდებიან
და ერთ ფიციელ გვამ იქმნებიან და
რა პაერი ვერლარა (ველარ Cb)
იტვირთავს, განსქდების და ჩამოიჭრე-
ბის. მეხსია მზისა მიერ ესეთი სიმჭურ-
ვალე აქვს, რასაცა დაეცემის, უფრო-
რე ცეცხლისაგან შესწევავს CD. არის-
ტოტელის იტყვის: რა ფრიადი სიჭშო
ნისლისა დაადგრება ქვეყანასა, აღი-
ლებს ქვეყანისაგან მტვერსა პრპენისა
და რვალისასა, ოჭროსა და ვეცხლისა-
სა, რამეთუ ყოველნივე ოთხთა ნიეთ-
თამიერი არიან, ზოლო პაერთა შინა
ურთიერთს შეგვამდებიან ერთად; რა
პაერი ვერლარა იტვირთავს, განსქდე-
ბის და ჩამოიჭრების. მეხსია მზისა

მეორე ესეთი სიმჭურვალე აქვს, რასაცა ეცემის, შესწევას.

სხვა იტყვის, რა შუის სიღებე ჰქვეყნიდამ ორთქლს აღიღებს, აღიტაცებს ჰაერთა შინა, განცეცხლდება და გვამად-გვიმად შეიქმნებათ. რა ჰარი და ღრუბელი შეიცავს ურთიერთს, კვეთებითა განსქდებიან და გომოვლენ კმანი ჭუხილისანი; უკეთუ ერთისა კიდისაგან ეცა ქარი, განვალს ელვა; უკეთუ ოთხთავე კიდით მოხვდა ძლიერი ქარი, განით ვერ განვალს და ჰქვეყნად ჩამოიჭრების და იგი არს მეხი, და რასაცა ეცემა, შესწევას (ეს ამჟამი ზღნაწერში გადამწულია) E.

ნ. ნამეხარი, ფილოთაშები, ქუემეხი, ცისიერი, კელმეხაი, კელმეხი.

მეხიღება Cb.

მეხიჩაფება Cb.

მეხობინება Cb.

მეხრიკეობა (კათილორ.¹) ხრიკის ცოდნა ZAA.

მეხსახტიკა ზარბაზანი Ca.

ნ. მემეხსასტიკე.

მეხლაიშენ² მომჭმარე ZAB.

განუმარტავია Cb.

ნ. ხომიანი.

მეხუთე (1, 23 დაბად.) ხუთისაგანია ZAA.

მეჰამლე Cb.

მეჰაქება Cb.

მეჰორე Cb.

მეჰელნი მკლაფნი ZABCaB.

მეჰელუფის Cb.

მეჰიდება Cb.

მეჰმარება Cb.

მეჰორცე Cb.

ნ. კასაბი.

მეჰრე ქარის გამლაღავი Cb.

მეჰრმლე Cb.

ნ. ეპიტეოსი.

მეჰსენება Cb

მეჰსენება Cb.

მეჰაზნე Cb.

მეჰადაგე (+ ეესტათი ქართველი ZAA) მეჰლანე ZAB

მეჰაფრება Cb.

მეჰაუჟე ხალკიდონის კრებაში Z.

ხალკიდონის კრების³ 18 A. რაჭულის კანონში, ხალკიდონის 68, მოფიცრობის და მეჰაუჟობის; ხალკიდონის 18 B

მეჰვარე ნ. მეჰუარე.

მეჰინიზე ჯინიბის მატარებელი ZA.

მეცხენე BCDE.

მეჰლიში სპარსთა. (სხვათა B) უნაა, ქართულად ნაღიში პქეიან ZAA.

სპარსთა ენაა, ქართულად ნაღიშია Ab. (უქმ.) ნაღიში C. ნაღიში კლიტორი D. (უქმ.) E.

მეჰმიან მოჰმა მინდა Cb.

მეჰოგე ჯოგის მნე ZAA.

ჯოგის მოჰრენ B.

მეჰორე (+ 1 მეფე 21, 7 ZAA) ახოსალარი ZAABCb.

მეჰუარე⁴ Cb.

მეჰუარე CDE.

მეჰურმუცე „მეკობტე, მეჰურმუცე და მჰარავი(ს)“ ZABCD.

მეჰუფოე გამეღარე Cb.

მეჰარი (მეჰარსა E) მარი, თათართ ქებინი ZAB⁵.

¹ შდრ. A—250, 74 v. ² ნუსხებშია: „მეხვიშენ“. ³ შდრ. შჰულის კანონი H—1373, 73 v. 7. ⁴ ნუსხაშია: „მეჰვარე“. ⁵ განმარტებას მოეპოვება ავტორის შენიშვნა: „ესრე(თ) ყოველთა სიტყვათა ზედა მე ართრონად მოვა და მნეთა და მოხელთა გამოსაცხადებ(ე)ლად“ ZA; „მე ყოველთა ართრონად მოვა, რათა მნე და მოხელე გამოაცხადოს“ B.

მარი C. მარი, ქებინი D. ვეჭობ სპორწილო იყოს: ვისრამიან¹ შინაშე მოხელნი მისგან შეპარსა ითხოვნ E¹.

ნ. მარი.

მვაგებელი Cb.

მვირსინი ნ. მვრსინი.

მვირსიონი ნ. მვრსიონი.

მზა (+ 14, 15 მარჯ. ZA) მომზადებული ZABCb.

განუმარტავია CaqDE.

ნ. უმზადე.

მზადება მზაყოფის ქნა ZAB.

განუმარტავია Cb.

ნ. განმზადება, ეამზადე, ეამზადებ, იმზადა, მომზადება.

მზაკუარი (მზაკვარი Z) (+ 5, 7 ფსალმ. ZAA) ზაცვის მოქმედი ZAB.

ნ. მედგარი.

მზარდული (+ 35, 8 დაბად. ZA) გამზრდელი ZAB.

მზარეული (+ მზარეული B) არს საჰმლის მოქმედი, არამედ რომელთამე წიგნთა შინა მზარეული (მზარეულად B) ქონდაქარი აღუწერით (+ კაცის ZA) მკვლელობის მოქმედი, რომელი იყო ნაბუზარდან ZAB.

მზარეული საჰმლის მოქმედი, ხოლო მზარეული ითქმის ქონდაქართათვის, რომელი მნეი კაცის კლვისა, რომელი იყო ნაბუზარდან CAb. განუმარტავია CqDE.

ნ. სამზარეულო, უმზარეულე. მზახლობა² (2 შჯულ. 7, 3) მძახლობა ZA.

ნ. დამზახება, მძახალი.

მზე (+ 1, 16 დაბად. ZAA) ესე არს მეოთხესა ცასა ზედა, რომელსა ეწოდებოდა კოკიმელი. ხოლო არს სიდიდე მზისა 166-ჯერ ქვეყ(ანისა) ოდენი. ესე ცაა ერთჯერ მოიქცევის წელიწადსა შინა დასავლით აღმოსავალის მიმართ ZA.

მზე არს მეოთხესა ცასა ზედა. ხოლო არს სიდიდე მზისა ათამეოცდაექვსჯერ ქვეყნის ოდენი, ესე ცაა ერთჯერ მოიქცევის წელიწადთა შინა აღმოსავალის მიმართ B. მზე არს მეოთხესა ცასა ზედა, ხოლო ცისა მას სიმგრგვლე არს ორმეოცდაათსამეტი ბევრის-ბევრი და ოცდაათოთხმეტი ათას რვაას სამოცი ეჭი, სივრცე მისი ათექვსმეტი ბევრის-ბევრი და ორასი ათასი ეჭი; ქვეყანით იქიმდე შეიდი ბევრის-ბევრი და ცხრაას ოთხმ(ე)-ოცდა ათხუთმეტი ათას ზუთასი ეჭი. ესე ცა ერთჯერ მოვლის წელიწადსა შინა დასავლეთით აღმოსავლეთისა მიმართ, ხოლო სიდიდე მზისა არს ას სამ(ე)ოცდაექვსჯერ ქვეყანისა ოდენი. ხოლო სახესა მისსა (ზრხასა Cb) იტყვიან მეფისასა გვირგვინოსანსა, კელთა აქვს ჟინელილი, რომელ არს ამზა CAb. მზე არს მეოთხესა ცასა ზედა, ხოლო ცისა მას სიმგრგვლე არს ორმეოცდაათსამეტი ბევრი და ასოცდაათოთხმეტი ათასი ეჭი. სივრცე მისი ათექვსმეტი ბევრი ეჭი. ქვეყანით იქიმდე შეიდი ბევრი და ცხრაას ოთხმეოცდაათხუთმეტი ათას ზუთასი ეჭი. ესე ერთჯერ მოვლის წელიწადსა შინა სიმგრგვლესა ცისასა. ხოლო სიდიდე მისი არს ას სამოცდაექვსჯერ ქვეყანისა ოდენი. (+ ხოლო Cq) სახესა მისსა იტყვიან მეფისასა, გვირგვინოსანსა; კელთა აქვს ჟინელ(ე)ლით

¹ ვისრამიანის II გამოცემა, გვ. 184, 37. ² წყაროში: „დაეზახო“.

(+ რომელ არს აშა Cq) CqD¹.
 მზე არს მეოთხეს ცას ზე, ხოლო ცი-
 სა მის სიმგრგელე არს ორმოცდაცა-
 მეტი ბევრი და ასოცდათორმეტი
 ათასი მილიონი. სივრცე მისი ათეუკს-
 მეტი ბევრი მილიონი. ქვეყნიდამ
 იქიმდისი შვიდი ბევრი და ცხრაას
 ოთხმოცდათხუთმეტი ათას ზუთასი
 მილიონი. ხოლო მზე არს სახე მეფისა
 გვირგვინოსანი; ქელთა აქვს ვრცელ-
 ლი. ესე ერთჯერ მოვლის წელიწადსა
 შინა სიმგრგელესა ცისასა, ხოლო სო-
 დიდე მისი არს ას სამოცდაექვსეჯერ
 ქვეყნის ოდენი E.

ნ. ენამზეობა, იმზო, მითრად,
 სამზეური, უმზეოდ, ცთომილნი.
 მზეგრძელობა დღეგრძელობა
 ZABC.

მზეენაობა ენამზეობა, ენა-ნა-
 თლად მეტყველება ZA.

მზეველი მწვეელი ZA.
 მომწვეი B.

მზერა (13, 15 დანიელ) ჰვრეტა.
 მზერაცა ესრეთ განიყოფებიან:
 ხ ე დ ვ ა არს რა თვალთ კე-
 თილად ზედვიდეს; ჩ ე ნ ა არს
 რა აკლდეს და მცირედ ზედვა-
 დეს; მ ზ ე რ ა არს რა შორით
 ზედვიდეს; ჰ ვ რ ე ტ ა არს რა
 ზანგრძლივით დაკვირვებით უმზე-
 რდეს რასმე; ც ქ ე რ ა არს გარ-
 ჩევით ხილვისათვის(ს) ახლორე
 დაცქერით თვალი დააპყრას;
 ჰ ვ ი რ ო ბ ა არს რა სარკმლით
 გარ გამოიხედვიდეს ZAA.

ჰვრეტა AbB. ჰვრეტასავით C.
 განუმარტავია DE.

ნ. დამზერა, სამზერელი.

მზერა არს გულის-წყრომისა და-
 ნარეჲ, რომელ არს დარილი ZA.

მზერა, რომით დგომა, რომელ
 არს ლ. ლ B.

ნ. გულ-წყრომა, იმზირა,
 სამზირ ლ, უმზერდა, უმზირდა;
 შდრ. მზირი.

მზესუჰვრიტა ნ. მზესუჰვრიტა.

მზესუჰვრიტე ნ. მზესუჰვრიტე.

მზესუჰვრიტა (მზესუჰვრიტა B)
 (ბალ.) ZAB.

მზესუჰვრიტე Cb.

მზვარე ნ. მზვარე.

მზველავი ნ. მზველავი.

მზვლარი ნ. მზვლარი.

მზიარებელი ნაწილის მიმღები
 ZAB.

მზიდავი ზადვ-ს მოქმედი ZAB.

მზინვარება² (40, 3 ეზოკ) ზზინვა
 ZAB.

შდრ. ზზინვა.

[მზირ ნ. მზურა].

მზირი (+ 49, 17 დაბად. ZAA)
 ყაზახი, გინა მსტოვარი ZAB.

ყაზახი, გინა ქაშეში Cab. ყაზახი
 CqD. ყაზახი D.

ნ. ემზირობ, იმზირა, სამზირ-
 რალი; შდრ. მზერა 2.

მზისა კვირიაკე საუფლო ZA.

კვირიაკე B.

ნ. კვრა, შაბათი.

[მზის დასავალი ნ. გუმბათი].

მზისიერი განჯათის თავი, ავთათი
 ZA.

განჯათის თავი B.

მზის-მოქცევი 28 წელიწადთა

¹ D-ში კიდევ მიწერილია სხვა ზელით: „ქვეყნიდამ მზექდე ზუთას ოცდახუთ-
 ათასი მილიონი არის“. ² ნუსხაშია: „მზესუჰვრიტე“. ³ წყაროშია: „მზინვარება“.

მოქცევა მზის-მოქცევად იწოდების, ვინათჳან მას შინა არიან სლვანი წელიწდისანი და თთვის დადგენი და დღენი ნაკთანი და კელთა ცხრილები და კალანდრანი, ხოლო ვინც მათემატიკას (მათემატიკას Aa) ისწავლის, მრავალს სხვას(ა) ჰპოებს ZA.

ოცდარვათა წელთა მოქცევასა მზის-მოქცევი ეწოდებიან, ვინათჳან ამათ შინა არიან სელანი წელიწადთანი და თვის დადგენი და დღენი ნაკთანი, კელთა ცხრილები და კალანდრანი. ვინც მათემატიკას ისწავლის, მრავალს სხვას პოებს B. მზის-მოქცევი ეწოდების ოცდარვისა წელიწდისა მოქცევასა, რომელ მათ შინა არიან ყოველნი საქმენი ცათა(ნი), პერთა, წელიწადთანი, დღეთა ნაკთა, (თ)თვის დადგენი, კელთა ცხრილები და კალანდრანი. აქა სიგარძისათვის (სიგარძით D) არ აღიწერებოდა და ვინც(ა) მათემატიკას მისწვთებით (მისწვდებით CqD), იქ სხვასაც მრავალს(ა) ჰპოებთ უცხოთა CD. განუშარტავია E.

მზნელი ზმნის მოქმედი ZAB.

[მზომელი ნ. ქუეყნის-მზომელი].

მზომავი იოვანეს სახარების ახლის განმარტებაში, თავი 4, რიცხვი 12¹ თარგმანში: „იო იტყვის, ვითარმედ: ღე, უფროს ვარ, რათა არა იონოს მზომავად“ Aa.

მზორავი ზორვის მოქმედი ZAB.

მზრახველი (+ 33, 15 ესაია ZAa)

ზრახვის მოქმედი ZAB.

მზრდელი ზრდის მუშაკი ZAB.

განუშარტავია Cb.

მზრუნავი ზრუნვის მყოფელი ZAB.

ნ. სამზრუნველო.

მზუარე² ადგილი მზის მღევი ZA მზე-მღევი ადგილი B. მზე-მღევი გვერდი C. განუშარტავია DE.

ნ. სიცხე, ჰრტიალი.

მზუელავი³ ზველვის მოქმედი ZAB.

მზულარი⁴ მეწყელი ZABCD.

მეწყერი B. გვერდი დანგრეული E.

ნ. დამზულარი.

[მზღვარ ნ. ზღვარ].

[მზლულევა ნ. დამზლულეული].

მთა არს ადგილი მაღალი და ცივი; მთიულეთი — დაბანი ქვენებთა მისთა; და მთიულნი — მუნ მკვიდრნი კაცნი; ხოლო აგარა — ვაკე და მახლობელი მქი ადგილი და გრილი ZA.

მთა არს ადგილი მაღალი და ცივი; ხოლო მთიულეთი — დაბანი ქვენებთა მისთა; და მთიულნი — მუნ მკვიდრთა კაცთა; ხოლო აგარა — ვაკეთა და ცივთა ადგილთა B. მთა არს ადგილი მაღალი და ცივი; ხოლო მთიულეთი — სოფლები კიდეს მთათასა; ხოლო მთიულნი — კაცთა მუნებურთა ეწოდების Cაბ. განუშარტავია CqDE.

ნ. თაერუს მთა, მთობი.

მთაზომონი (ვარსკ.) ZABC.

მთავარი (+ 66, 28 ფსალმ. ZA)

ესე არს უფროსი, გინა (+ ერთი B) თემის მპყრობელი ZAB.

უფროსი, გინა ერთის თემის მპყრობელი C. განუშარტავია DE.

¹ ნუსხაშია: 11. ² ნუსხებშია: „მზუარე“. ³ ნუსხებშია: „მზველავი“ ⁴ ნუსხებშია: „მზღლარი“.

ნ. ადგილის-მთავარი, გარემო-
თავარი. ვმთავრობ, მამა(თ)-მთა-
ვარი, მთავრობა, მკედართ-მთა-
ვარი, სამთავრო, შესაყრებელთ-
მთავარი; შდრ. არქი 1, არქი-
მანდრიტი, თავი, რეგონი.

მთავრებული გამთავრებული ZAB.

მთავრებული სათავნოს მოქმედი
ZAB.

მთავრობა (1, 26 დაბად.) კელ-
ქვეშეთ(თ)ა უფროსი ZAA.

მთაყუანებული თაყვანის მცემე-
ლი Z.

თაყვან-ნაცემი AB.

მოაქვს თავი (ოთხტ.) C. (ოთხტ.) DE.

შდრ. თავტ.

[მთელი ნ. მრთელი].

მთენი მანათებელი ZAB.

მანათლებელი C.

მთესვარი (13, 3 მათე) თესლის
მბნეველი ZA.

მთესველი თესლის მბნეველი ZA.
თესლთ დამწერგველი B.

[მთვრალი ნ. მთრვალი].

მთიბელი (9, 22 იერემ) თივის
მოშპრელი ZA.

მთიები ესე არს აფროდიტი, რო-
მელ არს ცისკრის ვარსკვლავი.
მთიე ბი ითქმის განმანათ-
ლებელად. მთიები, რომელი
ესაიას წიგნში 14, 12 წერილ
არს, იგი არს მთავარი ეშმაკთა
და აწ წმიდათათვის არს სახელი
იგი და ადგილი მისი ზეცისა სა-
სუფეველსა ZA.

ესე მთიები არს აფროდიტი, რო-
მელ არს ცისკრის ვარსკვლავი. მთი-
ე ბი ითქმის განმანათლებელად, გინა

მათენებელად, რომელი ესაიამ 14, 12
თავის წიგნში ეშმაკ-მთავარს სახელ-
სდგა და აწ წმიდათათვის არს სახელი
იგი და ადგილიცა მისი ზეცისა B.
ესე მთიები არს აფროდიტი, რომელ-
სა ცისკრის ვარსკვლავად სახელ-სდგ-
ებენ. მთიე ბი ითქმის განმანათლე-
ბელად, გინა მათენებელად. (+ მთი-
ე ბი ბნელი ეწოდების ეშმაკთ მთა-
ვართა, — ესაიას 14, 12 Cabb) CD. ესე
მთიე ბი არს აფროდიტი, რომელ
არს ცისკარი. მთიე ბი მათენებელი,
თუ განმან(ა)თლებელია E.

ნ. ასპიროზ, აფროდიტი.

[მთილი ნ. დედამთილი, მამამთი-
ლი].

[მთიულეთი ნ. მთა].

[მთიულნი ნ. მთა].

მთლელი თლის მოქმედი ZAB.

მთმოხელი თმოზს მოქმედი
ZAB.

მონავს სათნო მიჩ(ნ)ს ZAA.

მთობი (7, 7 ზაქარ.) მთის ადგი-
ლები ZAA.

მთოვარე (+ 1, 16 დაბად. ZAA).
მთვარე, ესე არს უქვემოვსთა
ცასა ზედა, რომელ (რომელსა
Ab) (+ ცასა მას ZAA) ეწოდე-
ბის ჳირანო. ესე მოიქცე-
ვის დასავლით აღმოსავ(ა)ლისა
მიმართ ოცდაცხრა დღე, ერთ
ეამ და 33 წამსა. ხოლო მთოვა-
რის სიდიდე არს მესამედი ქმე-
ც(ა)ნის(ა) ოდენი ZA.

მთვარე. არს მთოვარე უქვემოვსთა
ცასა ზედა. ხოლო მოიქცევის დასავ-
ლით აღმოსავალის მიმართ ოცდა-
ცხრა დღე, და ერთ ეამ და ოცდაათ-
სამეტ წამს. ხოლო მთოვარის სიდიდე

¹ ნუსხეზნა: „მოაქვი“.

არს მესამედი ქვეყანისა ოდენი B. მთვარე. მთვარე არს უქვემოესისა ცასა ზედა, რომელ არს უმახლობელეს ჩვენდა. ხოლო მოიქცევის დასავლეთით აღმოსავლეთით (აღმოსავლეთისა Cb) მიმართ ოცდაშვიდსა დღესა და რვა(ს) ეამსა. ხოლო ორნი დღენი კვალად ვიდრე შზის გამოვლამდი, რომელი შესრულდების ოცდაცხრა დღედ, და ერთ ეამად და ოცდაათსამეტ წამად. ხოლო არს ცისა მის სიმგრგვლე რვაას ოცდათცხრამეტი ათას სამ(ე)ოცი ეჭი; ხოლო სიგრცე მისი ორას სამოცდათცხრამეტი ათას ექვსას ოთხმ(ე)ოცი ათასი ეჭი, ქვეყანით იქიმდე ოცდაათხუთმეტი ათას სამას(ი) ერგასისი ეჭი. მთვარის სიდიდზედ ფილასოფონსი შეცილებულან, არამედ დაუცენიით ქვეყანის მესამედისა ოდენსა ყოფასა. მთვარისა სახესა ქალისასა იტყვიან, ჰელთა აქეს(ო) ისარიო Cxb. მთვარე. მთვარე არს უქვემოესისა ცასა ზედა, ხოლო არს ცისა მის სიმგრგვლე რვაას ათას და სამოცდაცხრა ათასი ეჭი. სიგრცე მისი ორას სამოცდა ცხრა ათას ექვსას ორმოცდაათი ეჭი. ქვეყანით იქიმდე ას ოცდაათხუთმეტჯერ ასი ათას სამასორმოცდაათი ეჭი. მთვარისა სახესა ქალისასა იტყვიან, ჰელთა აქეს ისარიო. ესე მოვლის სიმგრგვლესა ცისასა სწრაფით სხვათა ვარსკვლავთა უადრესად, რამეთუ ოცდაცხრასა დღესა და ათორმეტთა (ათორმეტსა D) ეამთა (ეამსა D) მოვლის. ხოლო სიდიდესა მისსა ზედა ფილასოფონსი დაცილებულან და სხვადასხვა უთქვამსთ, არამედ დაუმტკიცებიათ ქვეყანისა სამის წილისაგან ერთისა წილისა ოდენითა, რომელ იქმნების ათჯერ ასითას ხუთას ორმოცდაათი ეჭი Cqd. მთვარე. მთვარე არს უქვემოეს ცასა ზედა. ხოლო არს მის ცისა სიმგრგვლე რვაასი ათას

და ოცდაცხრა ათასი მილიონი. სიგრცე მისი ორას სამოცდა ცხრა ათას ექვსას ორმოცდაათი მილიონი. ქვეყანად იქიმდე ას ოცდაათხუთმეტჯერ ასი ათას სამას ორმოცდაათი მილიონი. ხოლო მთვარისა სახე არს ქალისჴ ჰელთა აქეს ისარი. მოვლის ცისა სიმგრგვლესა სწრაფით სხვათა ვარსკვლავთა უადრესად, რამეთუ ოცდაცხრასა დღესა და ათორმეტ ეამ მოვლის. ხოლო სიდიდესა მისსა ზედა არს ცილებსა ფილასოფთა, სხვადა სხვადა იტყვიან, არამედ დაუმტკიცებიათ ქვეყანის სამის წილისაგან ერთის წილისა ოდენი იყოს, რომელი იქმნების ათჯერ ასი ათას ხუთას ორმოცდაათი მილიონი E.

6. ცა, ცთომილნი.

მთვარისა ორშაბათი ZAB.

6. კვრა, შაბათი.

მთვარის მოქცევი ეწოდების ათცხრამეტთა წელიწ(ა)დისა მოქცევათა, ზედნადებთა, ხუთეულთა, ექვსეულთა და მცხრალის რიგთა და ეგვევითართა ZA.

მთვარის მოქცევი ეწოდება ათცხრამეტთა წელიწადთა მოქცევთა, ზედნადებთა, ხუთეულთა, ექვსეულთა, მცხრალის რიგთა და ეგვევითართა B. მთვარის მოქცევი ეწოდების ათცხრამეტთა წელიწადთა მოქცევა(ა)სა, ზედნადებთა (და ზედნადებსა D), ხუთეულსა და ექვსეულსა, მცხრალის(ა) რიგთა (რიგსა D) და ეგვევითართა CD. განუშარტავია E.

მთრვალი (მთვრალი CbqDE) (3 მეფე 20, 16 ZAA) მთვრალთ. პირველისა შესავალთა კაცთა სამთრვალისათა ეწოდებიან ბ რ უ ე ო ბ ა და მაზედ მეტსა — მთრვალთა; და თუ

¹ წყაროში: „დამთვრალი“.

ვისმე სიმთრავალე გარდაერია, ეწოდება ლექა; და თუცა სიმთრავალე განიადგდა და მრავალხან სვა, ღრეული ეწოდების, ვინათგან (ვინადგან Ab) გაღრევედა დიდ(ს) ხანს მსმელი ღვინისა მიერ (+ მეგრევე — მარადის მთრვალო; ანკანაკეზა არს ზედაზედ ნაღმში და სიმთრავალე ZAA) ZA.

პირველ სიმთრავალისა შესავალთა კართა ეწოდების ბრეფობა და მაზე მეტსა — მთრვალობა; და თუ ვისმე სიმთრავალე გარდაერია, ეწოდება ლექა; და თუ სიმთრავალე განიადგდა და მრავალ ეამ სვა, ღრეული ეწოდება, რამეთუ გაღრევედების დიდხან მსმელი ღვინისა მიერ B. პირველსა (პირველის Cb) სიმთრავალისა კართა შესავალსა ეწოდებიან ბრეფობა, ხოლო მაზედ ნამეტნავსა — სიმთრვალი; და თუ ვინმე სიმთრავალით ცნობას მიჰქდეს, მას ეწოდების ლექა; და უკეთუ სიმთრავალე გაინიადგოს და მრავალ ეამ(ს) სვას, მას ღრეულად უწოდთ, რამეთუ გაღრევედების დიდხანს მსმელი ღვინისა მიერ (+ ხოლო მრავალქერ სიმთრვალესა — ანკანაკეზა Cxb) C. განუმარტავია DE.

ნ. დედამთრვალი, სიმთრვალი. მოქმელი (+ 1 კორინ. 10, 6 Z) თქმის მოქმელი ZAB.

მოქნარება ფქნარება ZACD.

განუმარტავია BE.

ნ. ფქნარება.

მოქრომ (მოქრომი Cq) შესტქრეს ვისმე ZAB.

შესტქრეს ვინმე C.

მთხველართა¹ 16, 16 იერემ. ZB.

მთხველართა ნ. მთხველართა.

[მთხვევ ნ. მთხვევ].

მთხვევა ნ. მთხვევა.

მთხვეელი (მთხვეელ B) მწვენელი ZA.

თხვის მოქმელი B.

მთხვ Cb.

მთხვა Cb.

მთხოვარი ვლახა, კარისკარ მთარული Cb.

მთხოველი (+ 18, 35 ლუკა ZAA) თხოვის მოქმენე ZAB.

მთხრებლი (+ 3 ეზრა 9, 42 ZAA²) ესეცა განიუფებიან: რამეთუ მღვთიმე არს მთხრებლი კლდისა კაცთათვის საპატიმრო, გინა თავით თვისით შთაქდეს სინანულისათვის; კნარცვი არს მთხრებლი მიწისა მსგავსად მღვმისა; ორმო არს მთხრებლი მიწისა ხეარბალთა და მისთანათა სამარხავად; ხარო არს მთხრებლი შინაგან ქვითკირით ამოგებული; ქიჲ არს მთხრებლი კლდისა ანუ ნაგები წყალთათვის სადგომლად. ვიეთნი ლაკვას უქმობენ; ჯურღმული არს რა ურწყულთა ადგილთა თხარონ მთხრებლი, რათა მუნ წყალი აღმოეცენოს (48, 44 იერემ.) ZA.

მთხრებლიცა განიუფებიან: მღვთიმე არს მთხრებლი კლდისა კაცთათვის საპატიმრო, გინა თავით თვისით შთაქდეს სინანულისათვის; კნარცვი არს მთხრებლი მიწისა, მსგავსად მღვმისა; ორმო არს მთხრებლი მიწისა ხეარბალთა და მისთანათა სა-

¹ ნუსხებშია: „მთხველართა“. ² წყაროშია: „მთხრებელი“.

მარხავად; ხ ა რ ო არს მთხრებლთა შინა ქვეტიკირით ამოგებული; ჰაა არს მთხრებლი კლდისა ანუ ნაგები წყალთ-სადგური, ვითინი ლ ა კ ე ა დ სახელ-სდებენ; ჭ უ რ ღ მ შ უ ლ ი არს ურწყულთა ადგილთა თხარონ მთხრებლი, რათა მუნ წყალი აღმოსცენდეს B. მთხრებლიცა განიყოფებიან ექვსად: მღვიმედ, კნარცვად, ორმოად, ხაროდ, ჰად და ჭურღმულად. მ ღ ვ ი მ ე არს უკვე მთხრებლი კლდისა კაცთათვის საპატიმროდ, გინა თვით კაცმან ნებსით თვისით პატიმარ ყოს თავი თვისი ლოცვისათვის და სოფლისა ამის შორს ყოფისათვის; კ ნ ა რ ც ვ ა დ არს მთხრებლი მიწისა ეგვეითართა (ეგრეთვე D) კაცთათვის, ვითარცა მღვიმე; ო რ მ ო არს მთხრებლი მიწისა ზეარბალთა და ეგვეითართა სამარხავად; ხ ა რ ო არს მთხრებლი მიწისა შინა კერძო ქვეტიკირით აღმოგებული; ჰ ა (ა) არს მთხრებლი კლდისა, ანუ ნაგები წყალთა(თვის) სამარხავად. რომელსა ლ ა კ ე ა დ ა ც (ლაკადცა D) სახელ-სდებენ; ჭ უ რ ღ მ შ უ ლ ი არს ურწყულთა (უწყლოთა Cb) ადგილთა თხარონ მთხრებლი, რათა მუნ წყალი აღმოსცენდეს კაცთათვის საკმ(ა)რად CD. მთხრებლიცა განიყოფებიან ექვსად: მღვიმედ, კნარცვად, ორმოად, ხაროდ, ჰად და ჭურღმულად. მ ღ ვ ი მ ე არს უკვე მთხრებლი კლდისა კაცთათვის საპატიმროდ, გინა თვით კაცმან ინებოს შთასელოდ ლოცვისა და ამ სოფლის შორ ყოფისათვის; კ ნ ა რ ც ვ ი არს მთხრებლი მიწისა ეგრევე კაცთათვის, ვითარცა მღვიმე. ორმო არს მთხრებლი მიწისა ზეარბალთა და ეგვეითართათვის; ხ ა რ ო არს მთხრებლი მიწისა შინა კერძო ქვეტიკირით აღმოგებული; ჰ ა არს მთხრებლი კლდისა ანუ ნაგები წვიმისა წყალთა სამარხავად; ჭ უ რ ღ მ შ უ ლ ი არს ურწყულთა ადგილთა ამოთხრილი წყალთათვის E.

ნ. გუბი, ფრე.

მთხრობელი მთქმელი ZABCD.

განუშარტავია E.

ნ. იმთხრობლა.

მთხრობლი (+ 1 მეფე 27, 11

ZAa) სათქმელი ZAaBCD.

მთქმელი (1 მეფე 27, 11) Ab

განუშარტავია E.

მთხუევა (მთხუშვა ZA. მთხუევა CqDE) შეყრა ZABCD.

განუშარტავია E.

ნ. მიიმთხვა, შემთხუევა, შემთხუევითი (მყოფ'თანაცა და ხუთთა კმათა'თანაც). ცოდვა შემთხუევითი.

მთხუნველი (მთხუნველა Cab) (ოთხფ.) (+ 11; 30 ლევიტ ZAa) ბრმა თავგი ZABC.

(ოთხფ.) DE.

ნ. თხუნველა.

მი (+ 12, 24 გამოხლ. ZAa) მისკენის ნაკვეთი, გინა მიმართისა ZA.

მისკენ, გინა მიმართ: მიმეფია, მიოატონებია, მიეფია, მიმსახურებია B მისკენ (+ გინა მიმართ Cab) CD განუშარტავია E.

ნ. კი.

მიაბარა შენახვად მიათვალა ZAB

მიაკადა მიუტევა სამსონ ZAa.

ნ. მიკადება.

მიანდერძა ანდერძი მიყო ZAB.

[მიანის ჰია ნ. მაღაკი].

მიაჭა აჭა მიყო ZAB.

[მიბიძგავ მკრავ] Cb.

მიბრკმა ბრკოლება მექ(მ)ნა ZAB.

მიბრჭენა (მიბჭენა CD) ჯოხთ მიკირება და მისთანა ZA.

მიპირება ჯოხთა თუ რაჲც B. ჯოხის მიპირება C. განუშარტავია D.

მიბრჭნა (მიბჭნა CaqE) პიროს:

და სიტყვის დაქინება ZA.

პირის და სიტყვის მიბრუნება B.

პირის გარდაბრუნება C. განუმარტავია E.

მიბრუნება ნ. მიბრუნება.

მიბრუნება ნ. მიბრუნება.

მიგდება ყურის მიპყრობა, გინა

საქმის(ა) მაზე დადება, გინა

ზედ შეგდება რისამე, გინა კა-

რის მიჯრა ZA.

ყურის მიპყრობა; მიგდება—

მიზედ საქმის მიცემა; მიგდება—

ზედ შეგდება რისამე B.

მიგება პასუხის მიცემა ZABCD.

განუმარტავია E.

მიგებება¹ (+ 24, 65 დაბად.

ZAa) წინ შემთხვევა ZABC.

განუმარტავია DE.

მიგვივებითი თვალის ნიშნებით

საცნობელი, ანუ იგავიანად, ვი-

ნა მარაგით ZA.

წამით საცნობი, ახუ იგავიანად,

გინა მარაგით B. ესე არს წამით

საცნობი, გინა იგავიანად, ანუ გარ(დ)-

მოვლით საეჭვად თქმული CD. 13

ეჭვსა და დღე²; „მარაგად მიგვივები-

თი რამე და მიწამებულთ და საეჭვო,

რომელსა იგვად უწოდენ“ E.

მიგურა (მიგვრა BCDE) ცხო-

(ვ)ელი მიართვას ZAB.

ცხო(ვ)ელი მიართვას ანუ აჩვენოს

C. განუმარტავია DE.

მი და მო აქათ-იქით(ი) ZABC

DE.

შდრ. მიდმოლობა.

მიღვინება უკან შეყვინება (შაყვ-

ნება D) ZABCD.

მიღვმა ზედ რამ მიაკრას ZA.

ზედ რამ მიაკრასავით B. ზედ მი-

ღებულსავით C. განუმარტავია DE.

მიღვომა ZAA.

მიღვომილება³ (მიღვომილობა

Cb) (+ 1, 18 მათე ZAA) ორ-

სულობა ZABCE.

ორსულება D.

მიღვოვონება (კავშ. თავს⁴) გონე-

ბასთან ნახე ZA.

მიმოვონებასთან ნახე B.

მიდმოვება ცუდი საუბარი თუ

საქმე ZAB.

მიდმოლობა აქათ-იქითობა ZAB.

მიდრეკა ძრვა დაუცადებელ-

ZAB.

მიდრეკად ითქმის აქათ-იქ ძრვა

(ძვრა CqD) დაუცადებელად, გინა

გამრუდება (მოდრეკა D) CD. აქათ-იქ

ძრვა E⁵.

ნ. კედელი მიდრეკილი.

მიეგრება ესე არს თანა-მინასე-

თქი თანა-იქცეს და თანა-

ივნოს ZAB.

თანა-მინასეთქი თანა-იქცეს და თანა-

ივნოს C.

მიეზოვება გა(ნ)უნახევრა

ZABCaB.

მიერ (მიერ, გან, გინა დამ) (5, 21

მარკოზ) მისგან, გინა მის მაგი-

ერ, გინა იქილამ ZAA.

მისგან, გინა მის მაგიერ(ი) AbB.

მიერ ესრეთ ითქმის, რამეთუ შენ

მიერ (+ გინა CaqD) შენილამ, ზემ

¹ წყაროშია: „მოგებება“. ² შდრ. „მაცისა შესაქმისათეს“, S—1141, 58 ა („მრ-
ბუვებით“). ³ წყაროშია: „მიდგომილ“. ⁴ ივრლისხმება იოანე პეტრიწის თარგმა-
ნება, წინასიტყვა (II წიგნი, გვ. 6, 33). ⁵ აქ დართულია ავტორის შენიშვნა: „არ-
დრეკა ძრვისა და მოძრაობისა დაუცადებელთა კმისაგან ქართულად სიტყვად გ.რ-
დომიწერელსა იოანე პლატონურსა ფილოსოფოსსა“.

მიერ — ჩემილამ, შენგან ანუ ჩემგან
CD. განუმარტავია E.

მიერთამდე (მიერთადმდე C) (+
13, 4 ფსალმ. ZA) ერთამდისი
ZABC.

მიერთვა მიეძღვნა Cb.

მიერთი (+ 3, 4 ბარუქ ZAA)
სრულიად ყოველთა ZAB.

სრულიად ყოველისა C.

მიერთშევა მიეძღნობა Cb.

მიერთიგან (+ 4, 17 მათე ZAA)
იქილამ ZAB.

მიერთულა (3, 18 ნაომ) მიეძინა
ZAA.

მივაბადოთ ბადებულად შევქნათ
ZAB.

მივაბარე შესანახავად მივეც ZAA.

მივანდოთ გული, გინა საქონელი
მივაბაროთ ZAA.

მივაყვანე¹ 2 კორინ. 12, 18 Z.

მივერჩდი დაუჯერებდი ZABCb.

მივის (+ 4, 17 იოანე ZA) შეავს
ZABCDE.

მივლინებული (+ 1, 24 იოანე
ZA) მოციქული ZAB.

ნ. მოციქული.

[მივლუმ ნ. ყანჩი].

მივრდომა მივარდნა ZABCDE.

მიზდი (+ 22, 15 გამოსლ. ZAA)

ასაღები რამ სარგო, ქირა ZA.

ასაღები რამ B. საზღო, ქირა Cab.

სარგო, ქირა Cq. განუმარტავია DE.

ნ. ქირა.

მიზღური (22, 15 გამოსლ.) მიზ-
დის აძღები ZAA.

მიზეზი (+ 24, 28 ლუკა ZA)
დაწყებასა ერთისა საქმისასა

მიზეზი ეწოდების (ეწოდე-
ბა B) ZAB.

ეწოდების დაწყებასა ერთი(სა)

საქმისასა Cab. განუმარტავია CqDE

ნ. უმიზეზო, უმიზეზოდ.

მიზეზოვანი წარმოი „შეისწავე,
სამ სახელ განიც(ა)დების: პირ-
ველად თვისსა მიზეზსა შორის,
რამეთუ პირველად (პირველ
AB) წა(რ)მოყენებისა მიზეზსა
შორის ეგოს მიზეზოვანი; კა-
ტეტიან, რომელ არს მეზრ
მიზეზობით (მიზეზებით B);
კათვიპ (ა) რქსინ, რომელ
არს მეზრ მყოფობით; კატა-
მეთექსინ, რომელ არს მეზრ
თანამეჭონებით²“ ZAB.

მიზეზოვნებითი (მიზეზოვნებით
B) ZAB.

მიზეზება³ მკეცთაგან მიტევება
ZA.

მიტევება მკეცთაგან B. მკეცთაგან
შეიტევება CD. თეკლას ნე-
ტიფრ: „მიუტევეს დათვი და გო-
თარცა მიზეზინდა“ E.

მიით (+ 1, 10 იოანე ZAA) იმით
ZAB.

განუმარტავია CDE.

მიითელი საპირესა და სარჩულს(ა)
საშუალ(ი) სხვა კიდევ ZA.

საპირეს-სარჩულს შუა სხვა კიდევ
B. საპირეს შიგნით სხვა კიდევ C.
განუმარტავია DE.

ნ. საპირე.

მიითვალვა ნ. მიითვალვა.

მიითრად ძველის სპარსულის ენით
მიზე ZAB.

¹ წყაროშია: „თანა-მიყავანე“. ² აღებულია იოანე პეტრიწის თარგმანებიდან.
30-ე თავი (II წიგნი, გვ. 79, 34—80, 4). ³ ნუსხებშია: „მიზეზება“.

მითრად სახელ-სდებენ(ო) სპარსნიო
შესა, დიონოსი(ო)სის წიგნში ეწე-
რა C.

მითუაღვა (მითვალვა BDE) (+
5, 3 იერემ. ZAa) თვალის მიპყ-
რობა ZABD.

თვალის მიპყრობა გინა შეწყნა-
რება Caq. განუმარტავია E.

მოთუაღვა მონაბარების შეცემა B.

მოთხარათ მიამბეთ, გინა ჩამოთხარეთ B.

მოთხოვება ქალის მიქორწინება
ZAB.

მოთხრა Z.

მოიბა Cb.

მოიბარა Cb.

მოიგორვა გაიგორვა Cb.

მოიგროვა დაიგროვა Cb.

მოიღვენა მიიღოლა Cb.

მოიღვა დაიღვა Cb.

მოიფირა წაიბრიყვა Cb.

მოიწილა მიიწია თავისკენ Cb.

მოითუალა მისგან მიბარებული,
თუ მისივე მიიღო ZA.

მიიღო მისგან მობარებული, თუ

მისივე B. მიიღო C.

მოიკაბაღლოს კაბალად შეიქმნას
ZAB.

მოიკონა Cb

მოიკრა შეიკრბო Cb.

მოიღწა მიიმტვრია Cb

მოიმთხვა² Cb.

მოიმტურია Cb.

მოინდო დაინდო Cb

მოიპარა მოიპარა Cb

მოიართო შეიძღვნა Cb.

[მოის ნ. მოის].

მოისლენამ განისვენა. გინა წმიდა პირზედ
მოიკრა Cb.

მოიტაცა მოიტაცა Cb.

მოიუბნა თვის თავს ეუბნა Cb.

მოიფარა ჩამოიფარა Cb.

მოიქუა (2, 28 ლუკა) (მკერდს(ა)
მოიკონა ZAB.

მოიკონა მკერდს(ა) Cab.

მოიღე 5, 17 პრომ. Z.

მოიღო წაიღო Cb.

მოიღუაროს (1 ნემეს.⁴) მიიქცეს
ZAa.

მოიფარა წაიფარა ზედ Cb.

მოიუღოა მოიღვენა Cb.

მოიურდნა მიიკონა Cb.

მოიწინა იცა Cb.

მოიჩემა დაიჩემა Cb.

მოიჩნივა Cb.

მოიცეშდა იცეშდა Cb.

მოიძინა დაიძინა Cb.

მოიწვინა დაიწვინა Cb.

მოიწევა მიეიღა Cb.

მოიკაშდა Cb.

მოივირა მიიყრდნა Cb.

მოიპრა მიეარდა Cb.

მოიხეთქა Cb.

მოიხვნა ნ. მოიხუნა.

მოიხილა (+ 21, 2 ეზეტ. Z) მიი-
ხედა ZAa.

მოიხუნა (მოიხვნა BDE) წაიღო
ZABCD.

განუმარტავია E

მოიკადება მიუღინოს ZABCD.

ნ. მიაკადა.

მოიკერება სამოსლის მინემსე
ZAB

მოიკი ქალთ ასო რამ(ე) ZA.

ქალთ ასოთ რამე B. ციკი C

განუმარტავია D.

მოიკონება მკერდზე(დ) მიყრდნო-
ბა ZAB.

მოიკონის-მცენარე (მოიკონი-მცენა-
რე D) (ბალ). ZABCDE.

მიღბუნოს (6, 1 ოსე) საღბუნო

¹ შდრ. A—110, 423 კიდევ. ² ნუსხაშია: „მოიმთხეია“. ³ ნუსხაშია: „მოისეცა“. ⁴ შდრ. ნემესიოს ემესელი, ბუნებმისათვის კაცისა... 10, 24.

დამღვას ZABCab.

მილი სხვათა ენაა, ქართულად
სოლინარი (+ ჰქვიან ZABb)
ZAB.

(უკმ.) წყლის სოლინარი CD.

მილი ფრანგულად ათასი ბიჭი
(+ გინა ZA) ორასი წყრთა
ZAB.

ათასი ბიჭი C.

მილიონი მილი და მილი-
ონი ორივე(ე) ლათინურია
მილი არს ათასი, ხოლო მ-
ლიონი — ბევრის-ბევრი. ქარ-
თულში მილი და მილიონი
არ გაურჩევიან მთარგმნელ(ებ)თ
ZA.

მილი და მილიონი ორივე
ლათინურია. მილი არს ათასი ბიჭი,
რომ ფერტი მეორედ გარდაინაცვლო,
რომ ხუთი ტერფი გამოვიდეს; და
სხვა წიგნში ორი წყრთა ეწერა ხუთი
ტერფის ნაცვლად, ხოლო მილი-
ონი არს ბევრის-ბევრი. ქართულში
მილი და მილიონი არ გაურჩევიან B.
მილი და მილიონი ორივე
ლათინურია: მილი ეწოდებოდა ათას
ბიჭსა. ფერტი რომ ორჯელ გარდა(ს)-
დგას, ორი გარდადგმა ხუთი ტერფი
გამოვიდეს. სხვას წიგნში ორი წყრთა
ეწერა ხუთის ტერფის ნაცვლად. ხო-
ლო მილიონი არს ბევრის-ბევრი.
ერთს წიგნში ენახე, მილიონი ორი
ათასი წყრთა არისო. სადაც ქართულ-
ში მილიონი სწერია, მილის სანაც-
ვლად მილიონი დაუწერიათ (+ რთ-
მელსა თურქნი აღაჯს უწოდენ,
ხოლო ქართველნი ეჯსა Caq) C.
ერთი მილიონი ზ ბიჭია, ფერტი
ორად რომ გარდასდგა, რომ ის ორი
გარდადგმა ხუთი ტერფი გამოვიდეს.
სხვას წიგნში ორი წყრთა ეწერა ხუ-

თის ტერფის ნაცვლად. ფრანგნი და
ბერძენნი ამ საზომს მიღს უწოდენ
და მილიონს ერთს ბევრს უწო-
დენ, მაგრამ ქართულად მილიონა
ჰქვია, ისინი რომ მიღს უწოდენ.
სხვაგან ეწერა, ერთი მილიონი ც
წყრთა არისო. წასი ეჭი ექვსასი მი-
ლიონი არის. აქილამ ტარტაროზამლი
ქოჯოხეთის სიღრმე ექვსი-ათასჯერ
ათასი მილიონი არის და ოთხმოცდა-
თხუთმეტი ეჭი. ერთი ეჭი ექვსი მი-
ლიონი არის. ტარტაროზია ყინვას
ქვიან და გეენია — იცეხს D. ერთი
მილიონი ათასი ბიჭია. ორად რომ გა-
რდადგას, რომ ერთი ბიჭი ხუთი
ფერტი გამოვიდეს და 2 წყრთა, ვინა .
ერთს წიგნში 2 წყრთა ეწერა E

მილოვანთა სახალნე B.

მიმადღება მადლის მრცემა ZA

მიმადღებული (1, 28 ლუკა) ღი-
სი, გინა მადლმინიქებული. არე-
ლიად უნაქლულო ZAA.

ღირსი, გინა მადლმინიქებული AbB.
მიმადღებული ითქმის მადლმინიქ-
ებული, გინა ღირსყოფილი C. განუ-
მარტავია D.

მიმართ (+ 12, 2 მარკ. ZAA) მის-
კენსავით ZABC

განუმარტავია DE.

ნ. მი.

მიმართა (+ 1. 12 იონა ZAA)

მისკენ წავიდა ZABC.

განუმარტავია DE.

მიმართება (+ 23, 28 იერემ
ZAA) ესე არს ვალი თუ თანა-
ედვას, გინა შეტევა. გინა მ-
მართოს ZAB.

ვალი თუ თანა-ედვას C.

მიმაქცეველი მიქცევის მქნელ
ZAB.

¹ წყაროში: „მიმართ“.

მიმდემი (+ 29, 37 გამოსლ. ZAA)
 ღმე ყოველ დაუცადებელი
 ZAB.

ღმე ყოველ დაუცადებლად მოქ-
 მელი C. ესე (+ მიმდემი E) არს ღმე
 ყოველ დაუცადებლად მოქმედ-
 ბა DE.

მიმთხრობელი (+ 4, 15 იერემ.
 ZAA) მოცაქული ZABC.

მიმინო (ფრინ.) (11, 16 ლევიტ
 ZAA) ZABCDE
 ნ ბაზი.

მიმიყუანა² (+ 1 კოლინ. 12, 2 Z)
 მიმგვარა ZAB.

მიმო (+ 3, 33 მარკ. ZA) აქათ-
 იქით ZAB
 აქათ-იქით და მალ-მალ CD.
 ნ. მიმიმოზა.

მიმოგონება ესე არს მოგონების-
 ნელიად-ნელიად მოგონება, ხო-
 ლო მიდმოგონება მუის
 არა თანა-მიდრეკა, არამედ
 ვითარცა ბიჭებით სლვითა მ-
 წევნა საგონისთა ZA.

მიმოგონება მოგონებისა ნე-
 ლიად-ნელიად მოგონება, ხოლო
 მიდმოგონება — მუის არა თანა-
 მიდრეკა, არამედ ვითარცა ბიჭებით
 სლვითა მწევნა საგონისთა B.
 განუმარტავა CDE

მიმოგონება Ca

მიმოდაყუნა (მიმოდაყვნა B)
 აქათ-იქით განაბნივა ZA.
 აქათ-იქით განაბნიენ B.

მიმოზი (+ 37 ლავსაიკონ³ ZAA)
 მოთამაშე კაცი, რომელი იქმს
 საკვირველებათა და ძნელებთა
 არა გრძნებითა. არამედ კელოვ-

ნებითა ZA.

მოთამაშე კაცი არიან, რომელნი იქ-
 მონენ საკვირველებთა და ძნელებთა
 არა გრძნებით, არამედ კელოვნებით B.
 მიმოსი არს კაცი, რომელნი იქმან
 ძლოერსა და საკვირველსა საქმესა არა
 გრძნებითა, არამედ კელოვ(ა)ნებითა,
 რამეთუ ქოროთა თვისთა მალეთსა
 ცხენთა გამოიბმენ და სხვა კაცი (ა)ქ-
 დება, განარბევს და ცხენი დაეცემა
 (დაეცემის Cb) და მიმოსი არა შეიძრ-
 ვეს, კვალად თაუთა თხემთა ზედ-
 (თვისსა D) გ(ე)რდემლთა დაიდებენ
 და ზედას მქედელნი ჰურქელთა იქ-
 მონენ და ესევე იტართა მრავალთა სა-
 კვირველებათა იქმონენ ანუ მახვილე-
 ბითა გიხა სხვითა (+ კვალად მასხარ-
 Cb) CD. 1 სოენ ბრის სეინაქ-
 სარი: „მგონობათა და სხვათა
 შემცერთა კიცხვითა და ბარობათა
 და ესევეითართა ამათ განცხრობათა და
 მიმოსობათა შინა უადრეს რყო ყო-
 ელთა სწორთა“ E.

მიმოსტუანვა (მიმოსტეანვა
 ZABCbDE) მიხედ-მოხედ(ე)ა
 ZABCD.

ქებნა თუ ჩხრეკა E.

მიმოწულიღვა (მიმოწვლიღვა B)
 (2 თესალ. 3, 11) ცუდი გამოძი-
 ება ZA.

2 თესალ. 2, 11 B

მიმოცხენება მცირე(დ)-მცირედ
 ცხენება ZAB.

მიმრეცი აღმა მოგვერდოდ სლვა-
 ში მიქცევ-მოქცევა (+ იკან-
 კელად ZA) ZAB

მიმღებელი მიმტანი თუ წამლე-
 ბელი, გინა ამღებელი, გინა
 წა(რ)მხმელი ZA.

მიმტანელი თუ წამლებელი B

¹ წყაროში: „მინინოა“. * წყაროში: „მიმოყუანებულ“. * შტრ. A — 154, 312
 r, 214, 1 შტრ. H — 161 14 r. * („მიმოზა“))

**მიმცემელი უქონელის გამაქონი-
ებელი ZA.**

განუმარტავია B.

მიმცემი მიმნიჭებელი ZA.

განუმარტავია B.

მიმწუხრი მიღამებული ZABCh.

მინა ჭიქის საღვინე ZAB.

**მინა ჭიქა არს ფერადი ელვარედ
შემზადებული ილგროთა ზელა
მხატ(ე)რულად ქმნად შემზადე-
ბული ZA¹.**

ჭიქათა მსგავსად ფერადი ელვარედ
შემზადებულია ილგროთა ზელა
მხატერულად ქმნა დადნობით B.
მინა არს ჭიქათაგან ფერად-ფერადად
ელვარედ შემზადებული ოქროთა და
ვეცხლთა ზელა საქმარად Cab.
განუმარტავია CqDE.

[მინდი ნ. სამინდლი, სამინდო].

მინდობა (+ 14, 7 ესაია ZAA)

უშიშრად ყოფა ZA.

უშიშად ყოფისაჲთ B. უშიშრო-
ბა C.

მინდობილ იყავ (მინდობილ იყავნ

Ca) (+ 2, 21 იოველ ZAA)

უშიშ(რ)ად იყავ ZA.

უშიშ იყავ B. ნუ გეშინი C.

მინდორი ველი უმცროსი ZA.

მცირე ველი B. უბევო აღვილი C.
განუმარტავია DE.

**ნ. ასპარეზი, მეფედანი, ტრა-
მალი.**

მინოა (მინოა B) მიონა ZAB.

**მინოა (მიონა BCD) მიონა. ამათ-
თვის გარეშეთა ვიეთთა უთქ-
ვამს: ქვეყანისანი სხვანი ნათე-**

**საფნო რამენი უსიტყვნი, მრავალ-
ვალ-ვაშოანნი ეშმაკნი, რომელთა-
მე მოკვდავად, რომელთა ჩვენ
არა ვირწმუნებთ ZA.**

მინოა, მინოა და მიონასათვის ვი-
თა უთქვამსთ: გარეშეთა ქვეყნისა-
სხვანი ნათესაჲნი რამენი უსიტყვნი
მრავალ-ვაშოანნი ეშმაკნი, რომელთა-
მე უკვდავად, რომელთა მე მოკლ-
ვად, რომელთა არა ვირწმუნებთ B
მინოა (მინოა კათილორიაში Ch)
მიონასათვის ვიეთთა მე უთქვამს ქვე-
ყანისანი სხვანი ნათესაჲნი რამენი
უსიტყვნ- მრავალ-ვაშოანნი ეშმაკ-
ნომელთა მე უკვდავად, ხოლო უმრავ-
ლესა (უმრავლესთა Ch) მოკვდავად
რომელთა არა ვირწმუნებთ ვითარც
ქაჲნი CqB. მინოა სხვა კათი-
ლორია, განყოფილები
... .. რომელნი მე იტყვიან ყო-
ფად რასა მე უსიტყვსა ნათესაჲსა სა-
ეშმაკოსა უკვდავსა, რომელთა მე მი-
ნოაჲსა მოაქვს წესი. რომელთა გარე
კაქცევთ (ვაქცევ D); (+ არიან ე-
ზარცა ვთქუ, უსიტყვნთა ეშმაკნი
მინოაჲსა წესსა მქონებელი ყოვლდ.
შორის, ვიეთთა მე უკვდავად, ვიეთთ-
მე მოკვდავად იტყვიან Cq) CqD
ნ. მინოა.

[მიონა ნ. ქაჯი].

მიონა ნ. მინოა.

მიოთმა ძღვნის მერტანა ZA.

ძღნობა B.

**მიოთმა დამირილა. მიოთმა — რიფ-
გამიყთა B.**

**მიოტანი (+ 40, 2 გამოხლ. ZAA)
მარტი ZABCDE.**

ნ. თთუე, მარტი.

¹ AA-ში ზემოდან დაურთავთ: „(მინა)ქა რი (ჭეწა)ს ნ უ ლ ი (არს)“

² ამონიოს ჰერმისის „მოსახსენებელი ბუთთა ჳმთაღმრ.“. 3—250, 117 r-v, 118 r.
ასეთივე მოწმობანი მოგბოვება Ca-ს, რაც ვად ზაზულ მოწმობათაგან ჩამ-
ამოკრებილი სხვა რედაქციების ტექსტი.

შირონი (4, 10 ქება) ესე არს
კურთხეული ზეთი, შირო-
ნად ითქმის სუნ(ნ)ელი ზეთი
ZAB.

კურთხეული ზეთი, გინა სუ(ლ)ნელი
(+ ზეთი Cb) CAb. განუმარტავია
CqDE.

ნ. მემირონე.

შირქმა გულზე(დ) მიკონება ZAB.

ნ. შიქმა.

შისანა (მძრომ.) საყანყური ZAB.

ნ. საყანყური.

შისანი (+ 2, 6 ესაია ZABCb)
შემტყობი ZABCD.

განუმარტავია E.

ნ. გულთამისანი, სამისნველი,
უმისნიან, ფალი.

შისგან (10, 4 ზაქარ.) იმისგან
ZAa.

შისგითი თათართ შესაკრებელი
ZA.

თათართ ეკლესია B.

შისდამი (1, 11 იონა) მისკენ ZAa.

შისზევა შესაპყრობ(დ)ლად შეუზ-
ბოს ZABC.

განუმარტავია DE.

შისი (+ 2, 20 დაბად. ZAa) იმა-
სი ZABC.

განუმარტავია DE.

ნ. დამისნება, უმისო, უმისო,
უმისოდ.

შისიანი ტომთაგანი ვინზე ZABC.

განუმარტავია DE.

[მისკენ ნ. ში].

[მისნობა ნ. ფალი].

მისური (მისურა D) წნული რამ
კალათი ZABCb.

„მოიღეს მისური და შიგან შთაყ-

რეს ნამუსრევი (+ „მოუსრსა შიგან
განაღინო ჩრდილსა“ CaqD²) CaqDE.
[მისხალი ნ. შიტყალი].

[მის ხანოფთ ნ. ხანოფ; შდრ. მი-
ხანოფთა].

მისხი ტომის ტომთაგანი ZABC.

ნათესავის ნათესავი D. განუმარტა-
ვია E.

მისხონი (მისხონ CqDE) ესე არს

ხეთ ფურცელს მარცვალივით
რამ (რომ B) ებას ZAB.

მისხონ(ი) არს, რომელ(ი) ტირიფ-
თა, ძელქვათა, ლეკთა და ეგვეითართი
ფურცელთა ქვეშე მარცვალსავეთ ებ-
მის CD. მისხონ არს ტირიფთა და
ძეწნთა, ძელქვათა და ლეკთა ფურ-
ცელს ქვეშე მარცვალი რომ ებმის E.

მითანა თან მიღება, გინა მიღე-
ნება ZA.

უსულთ შირთში B. უსულო მი-
ართვას თუ უჩვენოს (აჩვენოს Cq) C.
განუმარტავია DE.

მითევება (+ 34, 17 იერემ. ZAa)

გაშვება ZAB.

მიუშვი თუ გაუშვა CD. განუმარტა-
ვია E.

ნ. შეაღწება.

მიტრა (+ 29, 6 გამოსლ. ZAa)

მლდელ(თ)-მთავრის გვირგვინი
ZA.

მლდელთ-მთავართ გვირგვინი B.
მლდელმთავრის ქუდი, რომელ ითქმის
დედად C. განუმარტავია DE.

მიტრაპოლიტი დედაქალაქთ მთა-
ვარი ZAB.

დედაქალაქის მთავარი C. განუმარ-
ტავია D.

მიტრი მოხრბილი გრძელი კიტრი.
ZA.

მოხრბილი კიტრი B.

¹ წყაროშია: „მისნობითა“. ² Cb-ში მოწმობანი გადახაზულია.

მიტყალი დრამ-ნახევარი ZAB
ნ. ლიტრა.

მიუზლო ნაცვალ(ი) უგო ZAB.
ნაცვალი მისცა Cab.

მიუთხარ 1 კორინთ. 9, 14 Z.

მიუტყუალენი 4, 74 მამათ-ცხ. Z.

მიუკუნისამდე ZAA.

მიუწყოვარებლად ხან-დაუხმელად B

მიუქადაგა მიუსწავლა B.

მიუწდომელი (+ მიუწდომელი
B) ორად ითქმის: დასაბამი და
დასასრული: დასაბამად
ვითარ ზეშთა შევიდეს გონება
ლ'თისად, მიუწდომელ არს, ხო-
ლო დასასრული — ქვედ-
შემდგომად უკედა(ვ)ება სასუ-
ფეველისა და სატანჯველი ჯოჯო-
ხეთისა საუყუნე, არა აქვს მი-
წდომილება ZAB.

მიუწდომელი ორად ითქმის: დასა-
ბამი და დასასრული: დასაბამად ვი-
თარ ზესთა (ზეშთა Cb) შევიდეს გო-
ნება ლ'თისად, მიუწდომელი არს, ხო-
ლო დასასრული — ქვედ-
შემდგომად უკედა(ვ)ება სასუ-
ფეველისა და სატანჯველი ჯოჯო-
ხეთისა საუყუნე, არა აქვს მი-
წდომილება ZAB.

ნ. ფსკერი.

მიუწოდა მიიქმო ZAB.

მიუწონა (+ 26, 15 სარ. ZA) წო-
ნით მისცა ZAB.

მიფანინერება სწრაფად დამალვა
ZA.

დამალვასავით B. მიმალვასავით C.
მიმალვა DE.

მიფერება პირს მიტრელება B

ნ. ფერობა.

მიფლო (22, 13 რიცხ.) მფლობელ
მყო ZA.

მიქ შემიქ თუ მიზამ ZAB.
ნ. მიქმ.

მიქადა მოცემას დამპირდა ZA.
მოცემა მპირდა B.

მიქადაგა ქადაგება მითხარ, ZAB
მიქმ მიქ ZAB.

ნ. მიქ.

მიქმა მირქმა ZABD.

მირქმა, გულზე მიკონება C.
განუშარტავია E.

მიქმნა შემიმზადა ZAB.

მიქმნა (მიქნა B) მიყო ZAB

მიქსოვა მომიქსოვა ZAB.

მიქცევა მიბრუნ(ვ)ება. ZABCD.
განუშარტავია E.

მიღება (1, 1 ამბაკომ) გავგონება-
ს(ა) იტყვის, (+ ხოლო B) კე-
ლად მიღება არს ბრძანე-
ბის მიცემა, ანუ საქმისა რისამე.
ანუ (გინა B) საზრდელისა, ანუ
ჭურჭლის(ა) (ჭურჭელთა B)
აღება ZAB.

(ამბაკომის 1 თავში, 1 რიცხში)
მიღებად უწოდს მიღებასა გავგონე-
ბისასა და კაცობრივთაგან საღ'თისა
გამოცხადებისა მიმართ გარდაცულისა;
კვალად მიღებად ითქმის ბრძანე-
ბა, გინა კელონება, გინა საქმე, გინა
ხილვა, გინა საზრდელი და გოდორი,
გინა კელჭურჭელი რამე C. განუშარ-
ტავია DE

მიღირს მმართველს, (+ გინა მა-
მანია ZA) ZAD.

მმართველსავით BC.

მიღირს მიმანისასავით B.

მიღმა შორი-ახლოს საშუალ(ი)
ZA.

შორი-ახლოს საშუალ B. შორესა

(+ და Cb) ახლოს შუა C. განუმარტავია DE.

ნ. მოღმა, საშუალო.

მიღმართი მიღმას წაცილებით ZAB.

განუმარტავია CDE.

მიყოლა მიღევნება ZAB.

მიყრდნობა მიყუდება ZAB

მიყრილი ახლო-ახლო და კშირად რააცა იყოს, გინა მოქლონები წყრილი, გინა თვალი, ყური გული რაზედაც ეყრას; მიყრილად ითქმის ეამთა გამოვლა და ხანთა შემოკლება ZA.

ახლო-ახლო და კშირად ნაქმარი რააცა; მიყრილი — მოქლონებით წყურა; მიყრილი — თვალი, ყური, გული რაზედაც ეყრას; მიყრილად ითქმის ეამთა გამოვლა და ხანთა შემოკლება B.

მიყუარ (21, 15 იოანე) მიყვარხარ Z.

მიყუარენი (20, 10 იერემ.) მოყვარენი ZAA

მიყუარს სიყვარული მაქვს ZAB.

მიყუდება ზედ მიღება ZAB.

მიშავს დამიშავდება ZAB.

მიშლა მოშლასავით ZAB.

მიშლის საქმეს მიჭეცეს ZAA

მიჩანს ცხედავ; მიჩანს — ჩემთვის ცხედავ; მიჩანს — გამოჩენით მაქვს ZA.

ჩენით სახედავი B.

მიჩნევა პატრიკესავით ZAB

მიჩნს მიჩანს ZAB.

მიჩუენა (მიჩუენა Z) (22, 1 ჯამოცხ.) დამანახვა ZA.

მანახვა B.

მიც მიძეს ZAB

მიცემა (+ მიცემა B) არს, რასა; შენი მისად შეჰქმნა ZAB.

ბოძებასავით Cb. განუმარტავია CaqDE.

ნ. იმედის-მიცემა.

მიცი (+ 1, 49 იოანე ZA) მიცნობ ZAB.

მიცნა ნახუა მოვექსენე ZAB

მიცს მიც ZAB

მიძეს მაქვს ZAB.

მიძღვევა ახმა და ძალის მიტანებით მიცემა ZAB.

მიძღვევის ძლევა მიქმნიეს ZA

მიძღოლა წინ წაძღოლა ZAB

მიძღუანა წინ მიტანა ZAB.

მიძღუნა ძღვნის მირთმა ZAB

მიწა (+ 13, 5 მათე ZA) ქვეყანის ნაწილი ZABCaB.

განუმარტავია CqDE

ნ. კავშირი, ნივთი.

მიწალები არჯასპი ZA

მიწის საპოვნა BCaB

ნ. არჯასპი.

[მიწა-ცარცი ნ. ვ.კ.]

მიწდომა Z.

მიწდომილება (მიწდომილება CDE) ყოველთ ცოდნის მიტანება ZA.

მოცემა (+ კბ) მიტანება BC განუმარტავია DE

მიწევა თავისკენ მიიზიდოს მიწევა — უკან ღევნით ეწიოს ZA.

თავისკენ მიიზიდოს BC.

მიწევა უკან მიწევის BC

მიწევნა საზომზე(დ) ძისლევა (მიწევა BC) ZABC.

[მიწევნული ნ. ხელმიწევნული მიწეხს (მიწეხს Aa) (18. 3 კა-მოსლ.) მიძახის ZAA

მიწთომილება ნ. მიწდომილება.

მიწის-ვაშლი (ბალ.) ZAA.

განუმარტავია Cb.

მიწის-ლომი 2, 14 სოფონ. ZA.

(მძრომ.) მსვენ-ლომი BC.

მიწოლა Z.

მიწროვანი (2 დიოლოლი.) მიწა

ჭმირი და კეთილი ZAA.

მიწურვა მიახლოება ZABC.

განუმარტავია DE.

მიწყალე (50, 1 ფსალმ.) შემიწყალე ZA.

განუმარტავია B.

მიწყივ მარადის ZACDE.

მარადისავით B.

მიწყინე Cb.

მიჭაჲ Cb.

მიჭელტვა ჰელტვასთან ნახე ZAB.

მიჭვრიტა ნ. მიჭურიტა.

მიჭვრიტანა ნ. მიჭურიტანა.

მიჭინწყლე Cb.

მიჭირება Cb.

მიჭირება Cb.

მიჭრა ჩქარა მისვლა. მიჭრა — მიკვეთა ZAB.

მიჭურიტა მიმზირა ZA.

მიჭურიტანა (მიჭვრიტანა ZABC

qDE) სარკე ZACDE

სარკესავით B.

მიჭურიტე Cb.

მიხანოძთა (მიხანდოძთა Cb)

(185 კავშ.) მი — მისკენ და

ხანოძთ — ხან-გამოვლით ZA.

(185 კავშ.) მი სხვა და ხანო-

ძთ ხანითგან შეუდგინა B. (185 კავშ.)

მი სხვა და ხანოძთ — ხანისაგან

(ხანითგან Cb) CAb.

ნ. ხანოძ.

მიხდომა Cb.

მიხეოქა Cb.

მიხვედრება ნ. მიხუედრება.

მიხილა მნახა ZAB.

მიხილე Cb.

მიხილეს Cb.

მიხლება ზედ მიღება ZABCaB

განუმარტავია CqDE.

მიხმა წართმა ZA.

განუმარტავია Cb.

[მიხარწნილი ნ. კაცი].

მიხუდება Cb

მიხუედრება¹ ხვედრის მიცემ.

ZAB.

მიკდება Cb.

[მიკდილი ნ. ფერმიკდილი.]

მიკდომა ზედ მისვლა (მისვლაჲ)

ZAB.

განუმარტავია Cb.

მიკმ 1 კოჩონ. 12, 21 Z.

მიჯახნა Cb

მიჯავრა Cb.

მიჯგულემა Cb.

მიჯეჭა Cb.

მიჯნა მცირე რამ საზღვრის ნიშ-
ნი ZAB.

ზორდა, სამანივით CaB. ზორდა

CqDE.

მიჯრა ჯრამი ნახე ZAaB.

ჯარში ნახე Ab.

მიჰადა Cb.

მიჰლა Cb.

[მკ ნ. მკობა].

მკა (+ 18, 5 ესაია ZA) ყანის

მომანგლ(ვა) ZABC.

განუმარტავია DE.

ნ. ვმყო, მომკალი. ჩამკალი. სა-
მკალი.

¹ ნუსხებშია: „მიჭვრიტა“. ² გულისხმება პროკლე დიადოხოსის კაქზარს (წიგნი I, გვ. 111, 9). ³ ნუსხებშია: „მიხვედრება“.

შემაღრბელი
ZAB.

შემაღრბელი კაზმის მოქმედი ZAB.

შემაღრბელი კალით მფერავი ZAB.

კალით სპილენძის დამფერავი Cb.

კალით სპილენძით(I) დამფერველი

Ca. განუმარტავია CqDE.

შემაღრბელი (1, 6 მარკოზ) ნათლისმცემელი რომელ მკალსა ჰამდა, რომელიმე იტყვიან, მწვერვალსა მდელთათსა ჰამდაო, მაგრამ ტყუილია, მართალი მკალი იყო, რომელსაც არაბნი დღესაც ჰამენ, მოგრძეა, ფრინავს ZA.

(მწერ.) ნათლისმცემელი რომელ მკალსა ჰამდა, რომელიმე იტყვიან მწვერვალსა მდელთათ იყოო, მაგრამ ტყუილია, მართალი მკალი იყო, დღესაც ჰამენ არაბნი. მოგრძეა, ფრინავს და ზღუდება B. (მწერ.) მკალსა რომ (რომელ Cb) ნათლისმცემელი ჰამდა, რომელიმე იტყვიან მწვერვალსა მდელთათნი იყოო (+ და C) რომელიმე მართალსა მკალსა იტყვიან უფრთოსა, ახლაცა ჰამენ არაბნი. (+ ელინურში და ლათინურში ლექსიკონშიც მართალი მკალი დამტკიცეს და არა მწვერვალსა მდელთათ CAb) CD. მწვერვალსა მდელთათ (ნათლისმცემელი) E.

ნ. ბოცომკალი.

შემაღრბელი (მკალი E) (მწერ.) მხ(ლ)ტომელი მკალი ZAB.

(მწერ.) E.

შემაღრბელი მ(ა)რიგებელი თუ ღა-კარგვის მქნელი ZAaB.

შემაღრბელი მკალი თუ ფრთხილი B.

ნ. განმკაცრება, სიმკაცრე.

შემაღრბელი კბენის მოქმედი ZA.

კბენის მქნელი B.

შემაღრბელი კდემის მოქმედი ZA.

კდემის მოქმედი, მშინებელი გმოს...
ბისა B.

შემაღრბელი (მკდნარად E) (+ 3, 16 ისო ZA) მტკნარი ZAB.

მტკნარი, შესწავლული CD შედგომილად E.

შდრ. მტკნარე.

შემაღრბელი მოსხო ძაფი ZA.

ძაფი B. მსხვილი ძაფი C. განუმარტავია DE

ნ. ოჭრომკედი, ძაფი.

შემაღრბელი (+ 3, 2 საქმე ZA) კოქლი ZABCDE.

შემაღრბელი (+ 29, 26 გამოსლ. ZAa) ყელსა და მუცელს შუა(ა) ZACab.

ყელ-მუცელს შუა B. განუმარტავია CqDE.

ნ. სამკერდული.

შემაღრბელი კერვის მოქმედი ZA

შემკერავი BCb განუმარტავია CaqDE.

[მკეს ნ. ნამკესი].

მკვარი ნ. მკუარი.

მკვახე ნ. მკუახე.

მკვდარი ნ. მკუდარი.

[მკვდარი ქვა ნ. მურდასანგი].

მკვეთი ნ. მკუეთი.

მკვეთრ ნ. მკუეთრ.

მკვიდრი ნ. მკვდრი.

მკვირნი ნ. მკვრნი.

[მკვირცხლ ნ. მკვრცხლ].

მკვირცხლე ნ. მკვრცხლ.

[მკვრივი ნ. კურივი, კრუვი].

შემაღრბელი ამბ(ვ)ის გამომეძიებელი ZA.

ამბის გამომეძიებელი გინა წიგნთ წამკითხავი B.

შემაღრბელი ამბ(ვ)ის გამომეძიებელი

ბელო, გინა წიგნის წამკითხავი
ZAa.

მეირისინი (ბალ.) მურტი B.

ნ. მურსინი

მკლავი (+ 15, 2 ესაია ZAa)
იდაყვს წინათი ZA.

იდაყვს წინა B. კელსა და ნიდაყვს
შუამ Csb. განუშარტავია CqDE.

ნ. სამკლავე.

მკმოლვარე (+ 7, 4 ესაია ZAa)
ეკმოლდეს ZABCD.

კვამლიანი E.

მკობა შემკობა, ამკო ZAB.

შკო, ნამკი, მორთვა CD. ამკო,
ნამკი E.

ნ. ანამკი, აღმკული, ნამკი,
ამკობი. სამკაული, შემკული,
შეტმკო.

მკოდოვანი (მკოდოვან E) (+ 30,
15 გამოსლ. ZAa) ფრიაღ გლა-
ბაი ZAaB².

(1 მეფ. 18, 23³) ფრიაღ გლაბაი
Ca. მოკლებული ანუ უქონელი, გინა
სიგლაბაი (+ ფრიაღი Cb) CD.
უქონელი, მეტად უქონელი, მოკლე-
ბული ანუ უქონელი: „გლაბაი იყუ-
ნენ და დაფრდომილნი და მკოდოვანნი
დამცირებულნი⁴ E.

ნ. სიმკოდოვანე.

მკრებელი შე(მ)კრებელობის მოქ-
მელი ZA.

შეკრების მოქმედი B.

მკრეფელი კრეფის მოქმედი B.

მკრეხელი (მკრეხველი B) ეკლე-
ბიის საკმარით მძრცველი ZA.

ეკლესიით საკმარით წამპარველი მ.
მკრეხელი ეწოდების ეკლესიითა სა-
მართა წარმპარველსა, გინა საფლავთა
მღებარისა მკედართა გა(ნ)მძრცველსა
(მკურველსა Cb, გამძრცველთა D;
CD. მკრეხელ ეწოდებიან ტაძართა:
საკმართა წამპარველსა ანუ საფ-
ლავთა შინა მღებარისა განმძრც-
ველსა E.

[მკრთალი შდრ. მკრქალი].

მკრთოლვარე ცეცხლივით ელე-
რება ZA.

ცეცხლის ელვარება BD. ცეცხლის
ელვარობა C.

მკრჩხალი (მკრჩხალთა ZA)
(ვეფხის-ტყ.⁵) ჭანგ-მახვილი ZAa.
ჭანგ-მახვილი(ვი)თა Ab. ვეფხის-
ტყ. B.

მკრძალავი (+ 1, 7 ნაომ ZAa)
კრძალვის მოქმედი ZAB.

მკსინვარე (2, 6 გოდება) მწყინ-
რად აშლილი ZA.

მაწყინარებით აშლილი B. მაწყინ-
რი თუ მძინვარე C.

მკუალავი კვალთ მოქმედი ZAB

მკუარი (მკუარი ZABCbqDE;

ფიქვის (ფიქვის Ab) სანთელ-
ZAC.

ფიქვის სანათი B. განუშარტ-
ვია DE.

ნ. მკურის-ყევი.

მკუახე (მკუახე ZABCbqDE) უ-
წითარი ხილი ZABC.

განუშარტავია DE.

¹ ნუსხაში ასეა; ის ჩამატებულია შემდეგში, რაც, ეტყობა, შეცდომით მოსულია; შდრ. მერსონი. ² ეს სიტყვა მკდარი ფორმით „მკოდოვანი“ ასეთივე განმარტებთ ცალკეც აბის შეტანილი Aa-ში. ³ Z-ში „მკოდოვანი“ შემდეგ „მკოდოვანად“ გადაუ-
კეთებიათ და უ- სიტყვა აქ ორგერაა წარმოდგენილი. წყაროშია: „მკოდოვი“. ⁴ მწი-
წობა გადაბახულია. ⁵ შდრ. ვეფხის- ტყაოსანი, სტროფი 1041, 1

მკუდარი (მკვდარი DE) (+ 7, 12
ლუკა ZAA) სულ-ამოსული
ZABCab.

განუმარტავია CqDE.

ნ. მომკუდარუნება.

მკუთითი (მკუჭითი ZABC, მკვეთი
DE) გამკვეთი ZAB.

გან(მ)კვეთელი, გინა გამკვეთი C.

განუმარტავია DE.

ნ. სამკუეთო.

მკუეთორ (მკუჭთორ ZABC, მკვეთრ
DE) (+ 7 სიბრძნე Z) მალ თუ
მაშინვე ZAB.

მალ, გინა მაშინვე CD. მკვეთრ -

მალ თუ მსწრაფლ, მაშინვე E.

მკუეცრისა¹ 5, 1 ეზეკ. Z.

მკუჭითი ნ. მკუეთი.

მკუჭთორ ნ. მკუეთორ.

მკუჭცრისა ნ. მკუეცრისა.

მკუთველი (3, 12 დანიელ) (მ)მსა-
ხურებელი ZABCab.

მკუღელი² (+ 43, 7 ეზეკ. ZAA)
კლეის მოქმედი ZA.

მკუღი შემზადებული ZAB.

[მკურახ ნ. დამკურახება].

მკურის-კევი (37, 25 დაბად.) ესე
მკერის-კევი არს რეტინე, მასტა-
კი და რააც ხეთაგან სუნნელი
გამოეწვეთების ZA.

(37, 25 დაბად.) მკერის-კევიდ ითქ-
მის რეტინე, მასტაკი და რააც ხეთა-
გან სუნნელი გამოეწვეთების B. (+
მკერის-კევი Cb) არს რეტინე, გინა
მასტაკი, გინა ყოველივე ხეთაგან
გამოწვეთი სუ(ლ)ნელი და გემო-
ნი C.

ნ. რეტინე.

მკურნალი (4, 14 კოლასელ.) სნე-

ულთ მლზენელი ZA.

განუმარტავია BCqDE. მარგებელი-
ვით. მკურნალობა არს კელოვნებაჲ
კაცობრივთა სხეულთათვის შთაშომა-
ვალი Cb. მარგებელევით Ca.

ნ. აქიმი, ბაეტარი, ვმკურნა-
ლობ

მკვდრი (მკვიდრი DE) (+ 22, 39
მათე ZA) დანიადგებული
ZABCab

განუმარტავია CqDE

ნ. დამკვდრება, სამკვდრებე-
ლი, უმკვდრო.

მკვრნე (მკვირნი E) გაკვირვებუ-
ლი ZABCD.

გაკვირვება: „ვიდოდა მკვირნი სუ-
ლითაი“³ E.

მკვრცხე (7, 20 საქმე) მკვირ-
ცხესა და მკვირცხლსა
განკრძალვით გარჩევა უნდა,
ვიეთნი მწერალნი არ(ა) დაკ-
ვირ(ვ)ებიან; მკვირცხე არს,
რომლისათვის სტეფანე იტყვის
(+ გამოსლგათას 2, 2 ZA), „მო-
სე მკვირცხე წინაშე უფლისა“,
რომელსა ლათინურად ეწოდე-
ბის (ეწოდება B) გ რ ო ტ ო (ს),
ამას (მისი B) თარგმანი (+
იტყვის B): მკვირცხ საბა-
რულევანსა, გინა სათნოსა, გინა
სასურველსა, გინა შვენიერსა
ეწოდების(ო) ZAB.

მკვრცხლ (მკვირცხლე E) (14, 13
მათე; 6, 33 მარკ.) რომელსა ლა-
თინურად ეწოდების პიდეს-
ტ რ ა ს, ესე არს ქვეითი, ფრჭივ
მავალი, სადაცა რომელი სი-

¹ ნუსხაშია: „მკუეცრისა“. ² წყაროშია: „მკვლელობათი“. ³ E-ში მოწმობა
გადიხანულა.

ტყვამან აძლიოს, წერილში გარ-
ჩევა გამს ZA.

რომელი წერილ არს მათეს 14, 13;
მარკ. 6, 33, რომელსა ლათინურად
ეწოდების პიდესტრას. ესე
ქვეითია, ფრკიე მავალი, სადაც რო-
მელი სიტყვამ აძლიოს, წერილებში
გარჩევა უჯობს B. მოციქულთ თარგ-
მანში ეწერა, მკვირცხლ ეწოდე-
ბის მოქალაქესა ანუ უბიწოსა, ანუ
სახარულევანსა, ანუ სათნოსა, ანუ მო-
ციინარსა, ანუ შევნიერსა. საღ¹ თოსა
(საღთო Caq) წერილსა შინა (წერილ-
ში Caq) ვიეთსა ადგილს(ა) ქვეით-
სა იტყვის, სხვან ცქვიტსა.
მკვირცხლ და მკვირცხე
ორივე ერთია თუ სხვადასხვა, არ ვი-
ცი C.

მოციქულთ თარგმანში ეწერა,
მკვირცხლ ეწოდების მოქალაქესა
ანუ უბიწოსა, ანუ სახარულევანსა,
ანუ სათნოსა, ანუ მოციინარსა ანუ
შევნიერსა. ზოგან საღთო წერილში
ქვეითად გამოითარგმანა. ღ¹თისმეტყ-
ველში და კათილორიაში ცქვიტად
გამოჩინებულ იქმნა მკვირცხე. და
მკვირცხლ და მკვირცხე
ორივე ერთია თუ სხვადასხვა, არ
ვიცი D. ქვეითი E.

ნ. უმკვრცხლესობა; შდრ.
მკვრცხე.

მლაღავი მოშულარი ZAB.

მლარწველი ქართლის ცხ.¹ „მლარწ-
ველი მკვირცხლ (მკიცხველი D) იქმ-
ნა“ CqDE

მლაღობელი (+ 31, 5 იობ ZAa)
ლალობის მოქმედი ZAB.

მლაშე მარილოვანივით ZAB.

მარილიანივით Cab. განუმარტავია
CqDE

მლევანი (მლევანებით E) (51, 19
იერემ.) ესე (მლევანი D) არს (+

რომელსა ZAB) გულსავესება მი-
ელოს ზეგარდამო შეწვენის.
აწვე, გინა მეფეთაგან (+ გულ-
სავსე ქმნილ იყოს ZAB) ZABD

მლევანება არს, რომელსა გულსა-
სება მიელოს ზეგარდამო შეწვენისა
აწვე. გინა მეფეთაგან, გინა თვით
გულსრულ(ი) იყოს C. 53 ფსალ-
მუნით თარგმან: „მეტად არს,
გულსავსება მიელოს ზეგარდამო შე-
წვენისა და მლევანებით წარმოიტყ-
ვის ამას. ხოლო არა შორს, არამედ
აწვე“ E.

მლევნელი 1 კორინ. 9, 9 Z.

მლივი გალელუი ZABCDE.

მლმობელი ტკინვეული ZAa.

მტკინვეული AbB.

მლოდინე ლოდინის მოქმედი
ZAB.

მლოცავი ლოცვის მოქმედი ZAB
მლტოღვარე (+ 10, 18 ესაია
ZAa) ლტოლვის მოქმედი ZAB
მლზენელი ლზინების მოქმედი
ZAB.

მმადი ცრულთან ნახე ZAB.

მმეფობი (33, 21 იერემ.) მეფელ
მკდომი ZAa.

მმიმოლობა (მმიმოლობათად Cab)
(1, 13 ეზეკ.) ერთმანერთში(ათ)
ZABCab.

მმოთხველი (მმოთხუტლი ZA
მმოთხუელი B) მვლელი ZAB.

მვლელი, გინა მოსეირნე C.

მმოსელი შემსუდრავი თუ შემ-
მოსელი ZAB.

მმურკნელი ნ. მმურკნელი.

მმურკნელი (9, 2 მარკ.) მრეცხე-
ლი ZAa.

¹ შდრ. ქართლის ცხ.-ბა. ს. ყაუხჩიშვილის გამოც., II, 3; 11.

მმურკნელობითი შესქელებულ-
ვით ZA.

შესქელებითი B.

მმურკნელი¹ (7, 3 ესაია) მრე-
ცხელი ZAA.

მმწყელი (2 ეფრემ.) მწყელი
ZAA.

მმწყელთა (23, 2 იერემ.) მწყემ-
სობის მოქმედი ZAA.

მნა (+ 19, 13 ლუკა ZAA) ებრა-
ულად კინახარეს, ხოლო
ელ(ლ)ენებრ ტალანტი, რო-
მელ არს ქანქარი ZA.

ებრაულად კინახარეს, ხოლო
ელენებრ ტალანტი ეწოდება,
რომელი ამისი საწონი ორი ლიტრა
და ნახევარია ძველის ლიტრითა B.
(+ ორ ლიტრა-ნახევარი D). მნასა
ებრაულად ეწოდების კინახარეს, ხო-
ლო ელენურად ტალანტი, რომელ
არს ზოდი ოქროსა გინა ვეცხლისა
CD. ორ ლიტრა-ნახევარი. მნასა ებრა-
ულად ეწოდება კინახარეს და
ელენურად ტალანტი E.

ნ. ლიტრა.

მნათე (+ დიოლოლოს² ZAA)
კანდელაკი ZABC.

განუმარტავია DE.

მნათლავი მღრღელი ნათლის
მოქმედი ZA.

ნათლის მოქმედი მღრღელი B

მნათობი (+ 1, 14 დაბად. ZAA)
არიან ვარსკვლავნი. უმეცართ
მნათობად უთქვამთ ვარსკვლავ-
მორბედი, რომელ არს ტატანი
ZA.

არა თვით ნათელი. არამედ სივანე
ნათლისა (დამასკელი³ 20). მნათობნი

არიან ვარსკვლავნი. ვარსკვლავ-მორ-
ბედიც მნათობად უთქვამთ უმეცარ-
თა B. ვარსკვლავნი გინა ვარსკვლავ-
მორბედი გინა ცეცხლი C. განუმარ-
ტავია DE.

მნატებრივთა 37 ნეშეს⁴. „და
ყოფა(დ)ცა უკეთ მნატებრივთა
საუწყოთა“ ZABC.

მნატრელი ნატრის მოქმელი
ZAB.

მნახავი ნახვის მოქმედი ZAB

მნახველი ნახვა ჭნას ZAB.

მნდე მინდობილი ZABCD.

მნდომელი Ch.

მნე (+ 16, 1 ლუკა ZAB) მოქე-
ლე ZABCDE.

ნ. სამნეო, წიგნების მნე (ხარ-
ტოფილაქს'თან).

მნებავი ნების მოქმედი ZAA.

მნებავს (2 კორინ. 1, 8) სათნო
მიჩნს Z.

მნებებელი ნების დამრთველი
ZAB.

მნერგავი ნერგ(ვ)ის დამრგველი
ZA.

დამნერგველი B.

მნეტარებელნი (3, 12 ესაია) ნატ-
რის მიმცემელნი ZAA.

მო ართრონი არს, მრავალთა სი-
ტყვათა თავად მოვალს, ვითარ-
ცა: მო-ქმედი, მო-ქენე. მო-ქა-
ლაქე, მო-კელე, და მისთანანი
ZA.

ართრონი არს, მრავალთა სიტყვათა
თავად მოვა: მო-ქმედი, მო-ქენე, მო-
კელე, მო-ქალაქე და მისთანა B.

ნ. მი და მო.

¹ ნუსხებშია: „მმურკნელი“. ² მღრ. A—108 v, b 19. ³ მღრ. S—1463, 65 r,
b 10. ⁴ იგულისხმება ნემსისოს ემესელის „ბუნებისათეს კაცია“, გვ. 148, 23.

მო მოდის ნაკვეთი ZA.

მოდი B. მოდი, მოვედ CD.

განუმარტავია E.

[მოაბა ნ. მუბაბა].

მოაბადნი მებადურნი ZABC.

მესტროლაბენი DE.

მოაზრე (3, 3 ესაია) აზრის ამღები ZAA.

მოაღერსე აღერსის მოქმედი ZAB.

[მოარვე ნ. მრავაონნი].

მოარული (+ 39, 14 ეზეკ. ZAA)

სლვის მოქმედი ZA.

მსვლელი B.

მოასპარეზე ასპარეზში წვრთილი ZAB.

[მოასპარეზობა ნ. თამაშობა].

მოასწავა პირველვე გამოაჩინა ZAB.

მოაქამდე 1 კორინ. 4, 13 Z.

მოადსარებე აღსარების მთქმელი ZAB.

მოახლე (23, 12 ეზეკ.) ახლოს მყოფი ZAA.

განუმარტავია Ab.

შდრ. მუახლე.

მოახლებულ არს მოახლოებულა ZAB.

მობაგული (41, 15 ეზეკ.) გარსარკმელ-მოვლებული ZA.

სარკმელ-მოვლებული (41, 15 ეზეკ.) B. სარკმელ-მოვლებული, რომელ გასაჭვრეტს სარკმელსა არა იტყვის (+ ეზეკია 41, 15 Cb) Cab.

მობაყუა (მობაყვა BC) მოკეცით ჯდომა ZAB.

ცაცხლთან ბავის გაშლა C.

მობაძავი სხვის მსჯავისს მქნელი ZA.

სხვის მსჯავისს მოქმედი BC.
განუმარტავია DE.

მობერვა ქარის მოჭროლება.

მო ბერვა არს შინაგანი მოგონების მოცემა ღთისა მიერ ZA.

მოზორქვება, კვამლთ შეგროვება B.

მოზღარდნილი¹ (+ 27, 7 ეზეკ. ZAA) მოხვეული ZABCD

ცულად მოხვეული E.

მოზმა მოიბასთან ნახე ZAB

მოზრტყე პტიოლს ბრტყელი (პრტყელი A) ZAB.

მოზრყვლება (მოზრყვილება BCab) მოლუგება, გინა მოლბობა ZA.

მოლბობა, თუ მოლუგება B. მოლბობა, გინა მოლუგება Cb. მოლბობა Ca.

მოზუზყილი (მოზუზყლი) ფრინველი მოწყენილი ZABCD.

განუმარტავია E.

მოზლუნძვა (მოზლუნძუა Ca)

მუტლ-შემოკეცით წოლა ZA.

მუტლ-შემოკრებით წოლა, შიგნის შემოკლება B. მუტლ-მიდრეკით წოლა Cab.

მოგარვებული (43, 17 ეზეკ.) გარეშემო ZAA.

მოგება არს საქონლის შიგნა, გინა ნაძლევის მიხმა, გინა მორინეთა წაგება, გინა პასუხის მოცემა ZA.

საქონლის შოვნა, გინა ნაძლევის და მორინეთ წარგება, გინა პასუხის მოცემა B.

¹ წყაროშია: „მოზღარდნად“. * ეს განმარტება შემდეგში გადაუხაზავთ.

ნ. მონაგები, წიგნი მოგვებ...
მოგებული ნაშოვარი. გინა ნ...
სუხარი ZAB.

მოგვადე ნ. მოგუალე.
მოგვარება ნ მოგუარება.

მოგვერდი ნ. მოგუერდი.

მოგვი ნ. მოგვი 1, 2.

მოგვნიშული ნ. მოგუნიშული.

[მოგზაური ნ. ქარავანი].

მოგიძაგეთ 26, 29 დაბად ZAA.

მოგუფხლენ¹ (3, 12 ესაია)

კუფხალს აგადრობენ Z.

კუფხლებს ააძრობენ (3, 12 ესაია) AA.

მოგლა (11, 8 რიცხ.) დანაყა ZAA.

[მოგობა ნ. მოგვ].

მოგოზა მოგლისა ZABC.

მოვლესა DE.

მოგონება ესე (მოგონებაჲ B) არს

მიმოვანყოფაჲ გონებისა სხვა-

დასხვათა წინაღმდგომთა მო-

გონებათა მიმართ ZAB.

მოგონება არს მიმოვანყოფაჲ გო-

ნებისა სხვათა და სხვათა წინაღმდ-

გომთა მოგონებათა მიმართ Cab.

ნ. წულილმოგონება.

მოგრძე სიგრძე შეეტყობოდეს

ZAB

მოგუფადე² (11, 19 ტობ.) მოდი,

იარე ZAA.

მოგუარება (მოგვარება C) გვა-

რიან საქმის ქნა ZAB.

გვარიანად ქმნას საქმე Cab. გან-

მარტყია Cq.

მოგუერდი³ თეძოს კრეა ფუნდ-

რეკში ZA.

თეძოს კრეთ ფუნდრეკი B. ფუნდ-

... კრის კრა C) CD ეთოჲ
ფუნდრეკი E.

მოგუნიშული (მოგვნიშულ-

BCDE) მოგვის მსგავსი, გინა

ზაქული ZAB

მოგვის მსგავსი, თე ზაქული Cb.

მოგვის მსგავსი CaqD. მოგვნიშული-

მოგვის მსგავსი, ეუკობ. რ ფსაღ-

მუნიის თაგმანში „მზაკვარი

კაცი სიტყვასა იქმევს მოგვნიშულსა.

ხოლო უმჯობეს არს გულისქმნი-

ყოფა" E.

მოგურა⁴ (60, 11 ესაია) მოყენა

ZAA.

მოგვ (მოგვი BCDE) (+ 13, 6

საქმე ZA) ვარაყვალეთ-მარი-

ცხელი, გინა გრძნეული ZAB.

გრძნების მქნელი, კინა ვარსკვ-

ლეთ-მარიცხელი Cb. გოდნების

მქნელი Caq მგრძნებელ D მგრძნე-

ბელი E

შდრ. მოგუნიშული.

მოგვ (მოგვი BCDE) ჩექმა

ZABCD.

განუმარტყია E.

ნ. ფერკსაცმელი. ჩექმა.

მოგვ მოგობა. გ-ძნეულობა.

მწამელელობა განიყოფებინ.

რამეთუ მოგობა წოდება არს ეშ-

ბათა ეთილი-მყოფელთაჲ ქველს-

მოქმედებაჲ ვისამე; ხოლო გრძნე-

ლებაჲ საფლეთა. გინა ქმნილი წო-

დებაჲ ბოროტთა ეშმაკთაჲ ბორო-

ტისმოქმედებაჲ ვისამე. ხოლო მწა-

მლეულობა, რაჲმან მიიყვით

წამლისათა ფართლად მოაკდროს

ვინმე. ანუ შეცვალება შეამთხ-

ვიოს B

მოდა ჩანაბი ZABC

განუმარტყია DE

¹ ნუსხებშია: „მოგუფხლენ“. ² ნუსხებში... „მ-გ-...“

მერდი“. ⁴ წყაროშია: „მოგუერილთა“.

ნ. ჩანახი; შდრ. მოდი 2.

მოდგამი (1 ეზრა 5, 3) მეკომე.
ჯილდის მოზიარე ZA.

ჯილდის მოზიარე, მეკომე BC. ჯილ-
დის მოზიარე DE.

მოდგინე მომჭირნე ZAB

ნ. გულს-მოდგინე.

მოდგინება მომჭირნეობა ZABD
მოდგინე, მომჭირნეობა C. განუშარ-
ტავია E.

მოდგე აქ ახლორე მოვედ ZAB.

მოდისაეთ Cb. მოდი Ca.

მოდგეა (ბალ.) ZABCD.

მოდენა წყალთა და ლაშქართა
მომავალობა ZA.

მოდი მოვედ ZABC.

განუშარტავია DE.

მოდი საწყავი არს 22 ქსესტიანი.
ცხრა ათას(ს) დრაჰკანსა მრავ-
ცხელნი ერთს(ა) მოდსა უწოდენ
ZA.

საწყავი არს მოდი. 22 ქსესტი ერთი
მოდი. ცხრა ათასს დრაჰკანსა მრავ-
ცხელნი ერთს მოდად იტყვიან B.
ოცდარიო ქსესტი ა მოდი. კვალად
საწყავი ითქმის მოდად. კვალად მრავ-
ცხელნი ცხრა ათას (ცხრა-ათს Ca)
ჯამე სს(ს) მოდად სახელ-სდებენ
Caს სამი გრივი ერთი მოდი არს

ერთი ობ ქსესტი ა მოდი. კვალად
ერთი ითქმის მოდად. კვალად მრავ-
ცხელნი ცხრა ათასს დრაჰკანსა მოდად
საღალ-სდებენ Cq. სამი გრივი ა მო-
დი D მოკველთა E

ნ. ლიტრა, საწყავი, საწყაუ-
ლი. ლომორი; შდრ. მოდა.

მოდინე მოჯამაგარე ZABCD.

მოდრეკა ღიდად მოხრა ZABC.
განუშარტავია D

ნ. მუკლთ-მოდრეკა

მოდრეგებული მოულონოებელ-
ვით მოშვებული ZAB.

მოშვე მოულონოებულსაეთ Cab.

მოედ მოდი ZABCDE.

შდრ. მოვედ.

[მოედანი ნ. მეედანი].

[მოედვარე ნ. ულუმბიანი]

მოელული ელვისაგან წამკლარი
უმწიფარი ხილი ZA.

ელვისაგან წამკლარი ხილი უმწი-
ფარი B.

მოეფინა Cb.

მოეფიტკრა ფიტი შეემზადა ZAB

(+ ფიტი შეემზადათ Cb); „ქება-
თა“ შინა მოიღებენ ფუტკართა მო-
ფიტკრასა CD. „ქებათათვის“ მოი-
ღებს ფუტკართა მოფიტკრასა E.

მოვალე ვალი თავს-ედვას ZAB

ნ. თანამდები, მევალე.

მოვანება მთ(ო)ვარის გავსა
ZABC

განუშარტავია DE.

მოვასხე (+ 24, 2 ესაია ZAA)
ვალის ამღებელი ZAB.

[მოვასხე ნ. მოვასშო].

მოვასშო ვახში მოჰკრიბო. მე-
ვახშე ვახშის ამღები; მო-
ვახშე ვახშის მიმცემი Z.

ვახში მოჰკადო Aa.

მოვედ მოდი ZABCab.

შდრ. მოედ.

მო-ვე-ეკუფეთოს 11, 22 პრომ Z.

მოვეცხლული 30, 22 ესაია ZAA.

მოვიდა (27, 58 მათე) მოსლვა ყო
ZAa.

ნ. მანა.

[მოვიდაა ნ. მანა].

მოვითხოვთათეს (მოვითხოვთათეს B) (26 ნემეს.) ვიეთ-
ვითათესის საქონი ZAB.

მოვყუე ნ. მოუყუე

მოვლა მიმოვლა 39 (!) ZAa.

მოვლენა მოსვლა, გინა გამოგ-
ზა(ვ)ნა ZABC.

მოსვლა D. განუმარტავა E.

მოვლინებული მოციქულთან ნა-
ხე ZAa.

მოზარდობა აღორძინებითი ძა-
ლი ZAB.

„ხოლო მოზარდობისა ბუნებითნი
ძალნი ირინ ოთხ: მომწებლობითი,
პერობითი, შემცვალელობითი, გან-
მავლინელობითი, რამეთუ თ(ვ)ითოუ-
ული ცხო(ვ)ელისა ბუნებით(ი) მოიწი-
ბობს თავისა (თვისად DE) მიმართ
საზრდელსა და ოდეს რა მოიწიბობს,
იპყრობს და იპყრობს რა თავისად
(თვისად CqDE) შესცვალეს და ეფ-
რეცა ნამეტნავს(ა) გარე განწყურის.
ესე არს ძალი სხეულთა განგებისა“
CDE.

მოზვერი ნ. მოზვერი.

მოზოპეა ცუდის სათქმელის მოამ-
ბე ZA.

ცუდის სათქმელის მოპოვნება B.
მოგონება, თუ მოპოვნება ცუდი(სა)
CD. მოპოვნება, თუ მოგონება: სი-
ლი ბი ს ტ რ ო ს ნ ე ტ ა ფ რ ა ს ი:
„მე სახელითა ღ“ თისათა მოკავდინე
კურო და ესე მგმობარი სიტყვთ-მე
ოდენ მოზოპავსა“ E.

მოზუერი (მოზვერი ZABCqDE)
(ოთხთ.) (+ 12, 5 გამოსლ. ZAa)
ზროხასთან ნახე ZAB.

(ოთხთ.) საპარე კბო დიდი C.
(ოთხთ.) D. განუმარტავა E.

შდრ. ვირ-მოზუერი. ზროხა,
კულ-მოზუერი.

მოზღვრენი (49, 18 იერემ.) მო-
სამზღვრენი ZAa.

მოზღლდვილი (2 შჯულ 9, 1)
ზღლდე-მოვლებული ZAa.

ნ. მანდარი 1.

მოზღურენი ნ. მოზღვრენი.

მოთავნე მთავნებელი ZAB.

მოთავილე თავილის მოქმედი
ZAa.

მოთაული თავად მყოფი ZAB.

მოთემე მისისავ თემისა ZAa.

მოთიბა (8, 12 იოზ.) თივა მოცუ-
ლა ZAa.

მოთმენა დათმობა ZAa.

განუმარტავა AbB.

მოთმინება ესე არს. რადე მოუნ-
დეს, არა ქნას. ხოლო მოთმე-
ნა არს მოყვასთა და უდარეს-
თა დაუთმოს. ხოლო უადრესთა
მიმძლავრებისა დათმენასა არა
ვიტყვიტ მოთმენად. არამედ
მოჭირვებასა ZA.

ზედანედ მოთმენა. მოთმინე

არს, რადე მოუნდეს, არა ქნას. ხოლო
მოთმენა არს მოყვასთა და უდ-
რესთა მოუთმოს. ხოლო უადრესთა
მიმძლავრებისა დათმენასა არა ვიტყ-
ვიტ მოთმენად, არამედ მოჭირვე-
ბასა B. განუმარტავა Cb.

მოთნე (+ ნ. ნ. ეფესელ. ZAB)

¹ შდრ. ნემესიოს ემესელი, ბუნებისათეს კაცისა. ² აღებულია ნემესიოს ემე-
სელის წიგნიდან (გვ. 110, 9—14). ³ გასწვრივ, აღდგენა. „ცუდი ლესობა“ (გადა-
ხსენილი). ⁴ წყარო: „მოზღვრენი“, ხოლო ნესესიოს „მოზღვრენი“.

მესათნოე ZABCD.

მაშწონე (ფსალმუნი ნ 8, ე) E

მოთაჟნა (5, 6 ესაია) თოჯიო
მოთხრა ZAA

მოთრეული თრეგით მოღებულა;
გინა შესვრილი ZAB.

მოთრეული მხალი ნიგვზით მგზარი (+
გინა აღვილზე მონათრევი Cb) CD.
მხალი ნიგვზიანი E.

მოთუთქვა (მოთუთქუა ZABCab)
მცირე(დ) მოხარშვა ZABC.

მოთხე სკიერის კოლოფი ZA
კოლოფი სკიერთა B. კოლოფი,
გინა სკიერი C. კოლოფი(ა) DE

მოთხე მცირედ თხელი ZAB.

მოთხვა ნ. ვიმოთხვე, იმოთხვიდა,
მმოთხველი, სამოთხველი, სია-
რული, სლვა.

მოთხვითი (+ 2 ნეშტ. 34, 11
ZAA) მოთხუთხი ZAB.

მოთხვილი (მოთხილი E) ბოზნა
ZAA.

ბოლჩა Ab. განუმარტავია B. მოთხ-
უთხი(ა) CDE.

მოთხრა (8, 11 ტობია) მიწის
ამოკვეთა ZAA.

მოთხრობათა მწერალი (მოთხრო-
ბა მწერალი D) რაც ესტას,
აღ(უ)წერდეს ZA.

განუმარტავია BCDE.

მოიბა არს კაცმა თოკი, თუ მის-
თანა მოიბას (მოიბას Aa); მო-
ბმაა ხილთა გამოსლვა; მო-
ბმაა ზურგად მოყვარე, ანუ
დიდი ვინმე მოიკიდოს; მო-
ბმაა კბო ანუ ზეარაკი დათო-
კილი მოიყვანოს ZA.

მოიბა არს კაცმან თოკი და მისთანა

რამ მოიბას, გინა თოკითა ზრია ჯო,
მისთანა მოიბას. მობმაა ხილთ
; მოსკოა მობმა არს ზურგად
დიდი ვინმე ანუ მოყვარე მოიკიდოს.
მობმა — კბო თუ ზეარაკი დათო-
კილი მოიყვანოს B.

მოიგრემლნა¹ (4 მეფე 9, 30)
თვალ-წარბი შეიღება Z.

(4 მეფე 9, 30) თვალ-წარბა შეღე-
ბა Aa.

მოიკანტურა თავი მოიღებლა
ZAA

მოიპარა 31, 19 დაბად. ZAA B
მოიპრ ანუ ეღებოდა მოწი-
ნა ZA.

უზესთიესმა მოიწადინა B.

მოის რა მიღმიდჳ მოვიდოვეს
ZAB

შდრ. ის, მოის და შეის
(აღმართ'თანი).

მოისაბყრა თოკი მოი, - ჳ. ZAB

მოისარი (1 მეფე 31, 3) ისრის
მსროლელი ZAA.

შდრ. მეისარი.

მოისუნა (მოის. გმ 7 3) სკერ-
ბა ქნა ZAB.

მოისურვა სკერპო, - ჳ. კონუა
ZAB.

მოიტაკნეს ქვე დასცეს ZAB.

ქვე დასცნეს Cab.

მოიტანე მოიხვენ Cb

მოიტაცეს წარტაცეს Cb.

მოიტეფა პირზე მოიგდო Cb

მოიტირნეს იტირეს Cb.

მოიტუღოფეს ავად მოზიღეს Cb.

მოიცვა (მოიცუა Aa) (3, 7 იგ-
დით) კელთ იპყრა ZAA.

მოიწია (+ 5, 12 პრემ. Z) მოვი-
და, გინა მოიანლოვა ZAB.

¹ წყაროშია: „მოგრემლნა“.

მოკამათე მაკილბელა ZAB

მოკარული¹ (4 მეფე² 11)

მოუბარი ZABC.

ნ. მოკრაული.

მოკერტა პირის მოშაბ(ე)ასავა ZABCD.

განუშარტავა E.

მოკედავი ნ. მოკუდავი.

მოკეესილი ნ. მოკუესილი.

მოკიდება არს კელით რას(ა)ც უპყრა, ანუ თვალი, გინა ყური ფრჩხილი, კბილი, გაზი, ჩქიფი და მისთანანი, ანუ სიტყუა მოკი- მოკიდო; მოკიდებად ითქმის წურბელი. კოტოში რა კაცსა მოკიდო; ანუ ზურგსა რამ იტვირთო; ანუ ცუცხლი აღაგზნო, გინა მოყვარეთ მობზა ZA.

მოკიდება არს კელი რასაც შეახო; მოკიდებად ითქმის თვალი, ყური, ფრჩხილი, კბილი, გაზი, ჩქიფი თუ სიტყუა მოკიდო; მოკიდებად ითქმის წურბელი, კოტოში და მისთანნი რააც; მოკიდება არს ზურგს ტვირთი, გინა ცაცხლთა აღგზება, გინა მოყვარეთა მობზა B

მოკითხვა (მოკითხუა A) კითხვა ყოს ZA.

კითხვა უყოს B

მოკიცხარი ქირდად ამგდები ZABC.

განუშარტავა DE.

მოკლე უსიგრძო ZABCab.

ნ. ისულმოკლა, სულმოკლე; შეუმოკლა.

მოკლება რამე მყოფმან არა ყოფად ძრვა იწყოს ZA.

ესე არს მოკლება, რამე მყოფმან არა ყოფად ძრვა იწყოს B. განუშარტავა Cab
ნ. აღორძინება.

[მოკლებული ნ. სტერა].

[მოკლე შუბაკი ნ. ლიბარდა].

[მოკრაული ნ. მოკარული].

მოკრაული მოკრაული შეყარნენ ZAa.

შორენი ახლოს შეყარნენ AbB

მოკრეფა ნ. მოკრეფი ZAB.

მოკრვა ესე არს თვალი, ყური, ფრჩხილი ანაზდად შეამთხვიოს, გინა ჩაქვისა პირთა შეპკრვიდეს, გინა მოპვემდეს ვისმე ZA.

ესე არს ანაზდად თვალი, ყური ანუ კბილი მოკრას, გინა პირთა ჩაქვისათა შეპკრვიდეს, გინა მოპვემდეს ვისმე B

მოკულა 1 მეფე 25, 1 ZAa.

მოკუეილი³ (მოკუეილი Z) (2, 26 იერემ.) მოკრილი ZAa.

მოკუესილი³ თოფზე ტალკესი გაწყობილი Ca.

ნ. ჩახშარი.

მოკუდინება Z.

მოკუეითილი³ (მოკუეითილი Z) (2, 26 იერემ.) მოკრილი ZAa.

მოკუესილი³ თოფზე ტალკესი გაწყობილი Ca.

ნ. ჩახშარი.

მოკუეითილი ნ. მოკუეითილი.

მოკურცხლება (მოკურცხლება Ab.

მოკურცხელა BCqD, მოკურცხულა Cab) ჩქარა ღებოლვა, გლებურად ZA

ჩქარა ღებოლვა, გლებურ B. (უკმ.)

ჩქარად იღებოდა Cab. განუშარტავა CqDE

¹ წყაროში: „მოკრაული“. ² წყაროში: „მოკუეილი“. ³ ნუსხაში: „მოკუეილი“.

მოკუფხლვა (6, 9 იერემ.) კუფ-
ხლის მოწყვედა ZAA.

კუფხალთ მოწყვედა (6, 9 იე-
რემ.) Ab.

მოკუწვა თავთავის მორჩევა ZB.
[მოლა ნ. მუყრი].

მოლაღე მორეკე, გინა ჭავრანო Cb.

მოლანდება თვალთა იჩქითად ეჩ-
ვენოს რა(ა)მე, უარსებო და
არარა ZAB.

ესე არს თვალთა შინა იჩქით(ი)
ეჩვენოს რამე, უარსებო და არარა
მყოფი CD. თვალში ანაზღად ჩვენება
არარა მყოფისა E.

მოლარე ლარის მცველი Cb.

მოლაშქრე¹ (+ 31, 4 ესაია ZAA)
ლაშქართაგანი ZAB.

მოლბა მოსკელდა Cb.

მოლბობა (4, 6 ამოს) ღბალად
შექმნა ZAA.

მოღევა გათაევა Cb.

მოლი (ბალ.) ახალი ბალახი ZA.
(ბალ.) ბალახი BC. (ბალ.) DE.

მოლიზრო მოლურჯო Cb.

[მოლოქი ნ. მალოქი].

[მოლხვეს შდრ. მოჰხუეს].

მოლხინე ღხინებული ZAB.

მომადღება მომადრიელება

ZAAcb.

მადლისათვის მოცემა² Ab. მადლ-
სათვი მიყო B.

მომავალი³ (3 მეფე 5. 14) მოსას-
ვლელი ZAA.

მომავლო 37, 2 ეზეკ. Z.

[მომაკუდინებელი ნ. ცოდვა მო-
მაკუდინებელი].

მომართ 1 კორინ. 15. 10 Z.

მომატება ზედ დართვა ZA.

ზედ დაურთოს B.

მომამღია ძალ-მოტანებით მომცა
ZAB.

მომამწოდა მოწმედნა ეცადა და
მომცა ZAB.

მომამხურება მამის ღარწყმა ZAB.
მახეში გაბმა CD.

მომამოწელი (13, 15 ეზეკ.) შემ-
გოწელი ZAA.

მომამგრგვალეზული ნ. მომამგრგუა-
ლეზული.

მომამგრგვალეზება სფეროდ შე(ი)ქმ-
ნა ZAB.

მომამგრგვალეზული (მომამგრგვალეზული
Cq) C.

მომამდურევა (მომამდურავი B) სა-
მდურავის მოქმედი ZAAb.

მომამედგრება (+ 8. 9 იერემ.
ZAA) მოსუსტება ZABC.

მოულონოება DE.

ნ. მედგარი.

[მომამერიდე ნ. მარი].

მომამადება ყოვლით მოწყობა
ZABCb.

მომამთინო თმენის მოქმედი ZAB.

მომამთრავლე (1 კორინ. 6, 10)
მარადის შეღვინებული ZAA.

მომამთბრობელი მოცეიქულთან ნა-
ხე ZA.

ეს არს კაცი მიგზავნილი სასაქმოდ
რასმე ზედა მოციქულებით B.

მომამკალი (+ 2, 4 რუთ ZA) ყა-
ნის მომამანგვლელი ZAB.

მემანგლე C. განუშარტყია DE

მომამკაულები (მომამკაულებელი
ABC) (4, 30 იერემ. ZAA) შესა-
მკაუბელი ZABC.

¹ წყაროშია: „მოლაშქრებად“. ² ასეთივე განმარტება Aa-ში გადახაზულია.
³ წყაროშია: „მომამავალი“.

მომკუდარუნება თავი მკვდარს
ამსგავსოს ZA.

თავი მკვდრად აჩვენოს B.

მომკულეხელი ნ. მომკაულები.

მომმოვნებელი პოვნის მოქმედი
ZAB.

მომთავებული მთავედ შეცვლილი
ZAB.

მომთავო (მომყო B) მცირედ
მთავე ZAB.

მომსრველი 1 კორინ. 10, 10 Z.

მომტმასნება (მომტასნება D)
ძაფთ უნასკოდ გარდაბმა ZA.

ძაფის უნასკოდ გარდაბმა B. უნას-

კოდ ძაფს გარდაბმა CD. უნასკოდ

ძაფის მობმა E.

მომუჭული (4, 16 ზირაქ) მომუჭ-
ვილი ZAA.

მომუხვა (მომუხუა Aa) დამუხა-
ლული, გინა დახეტილივით ZA.

დაშლილივით, გინა დაჩქლუთა B.

დაშლა, გინა დახევა CD. მომუხვე-

ლობა ნემესიოს¹ სიძნელისაგან უფ-

როსად გამოაჩინა, გინა დაშლა და

დაწვლილება E.

ნ. დამუხვა.

[მომღები ნ ბავთის მომღები].

მომღერალი სამუსიკოთა კმინი,
გინა მოასპარეზე და მეფუნ-

დრუქე, ვინა შემორინე ZA.

კმინი. მომღერალი არს კმითა სა-

მუსიკოთა მოქმელი, გინა მოასპარეზე,

გინა შემორინე, გინა მეფუნდრუქე B.

კმინი Cb. განუშარტავა CaqDE.

ნ. მომღერი.

მომღერი მო მ ღ ე რ ა ლ ი არს კმითა სა-

მუსიკოთა (+ ტყბილად CD) მსოფ-

ლიოთა (+ ლექსთა C) მოქმელი, ხო-

ლო მომღერი ნარლთა, (+ ღა E)
პადრაკთა და ეგუეთარათა. მომღერი,
გინა ასპარეზთა შინა მოფუნდრუქე
CDE.

მომყმარი მეტად (ღადად D) მომ-
შეული ZABCD.

ღადად შშიერი E.

მომცრო უპატარავთა ZABCaqD.

უპატარავი და უდიდესი საშუალი

Cb. განუშარტავა E.

მომცხრებოდა (+ 4, 31 ბარუქ Z)

დამთრგუნვარდა თუ გაშწიხნიდა
ZA.

მომცხრებოდეს დამთრგუნვარდა, თუ
გამწიხნიდეს B. დამთრგუნვარდეს, გინა
გამწიხნეს Cb.

[მომწარი ნ. მწარე].

მომწირნე მრავლად კამ(რ)ქელი
ZA².

შდრ. ენკრატისი.

მომქმარი კმარების მოქმელი
ZAB.

მომკრე მეტარზე მდგომი ZAB.

მკრად მდგომარე C

მონა (+ 10, 24 მათე ZAA) ნას-
ყიდი ვაჟი ZAB.

ნასყიდი ვაჟი გინა ნამზითვი C. ნას-

ყიდი, გინა ნამზითვი კაცი D. განუშარ-

ტავა E.

შდრ. მონაჟ; ნ. დამონა, და-

მონება, [ემონა], ნამონები.

მონაგარი გარჯილობთ ნამოვნო
ZA.

გარჯით ნამოვარი B.

მონაგები იგივე მონაშოვი ZA.

გარჯით ნამოვარი BC. განუშარტა-

ვია DE.

მონადეს (მონადე Ab) (2 ეზრა

¹ იგულისხმება ნემესიოს ემესელის წიგნი, გვ. 124, 14. ² ასევე ყოფილა
B-შიც, მაგრამ გადახაზულია.

6, 13) ესე არს ლაშქარი ფასით შეძინებული ZA.

(2 ეზრა 6, 13) ესე არს ქარი ფასით შეძინეს B. სასყიდლოთ დაიყენეს ფასის ქარი (2 ეზრა 6, 13) Cb.

მონავარდე ნავარდის მქნელი ZAB.

მონაზონა ქალი მოწესე ZAB.

ნ. მანა.

მონაზონი (მონოზანი E) ვაჟი მოწესე ZA.

ვაჟი მოწესე. ესე ითქმის მგლოიარე, გინა საგლოელ მოსილი B. მონაზონი (მონოზანი Cq) ითქმის მგლოიარე, გინა მოსილი საგლოელითა C. განუმარტავია DE.

ნ. მანა; შდრ. ენკრატისი.

მონათესავე ნათესავეთ მოყვარე ZA.

ნათესავეთ მოყვარული B.

ნ. თანამონათესავე.

მონაჲ ნასყიდი ასულა (ასული Aa) ZAA.

შდრ. მონა.

მონაობა ZAA.

მონასკუება (მონასკუჭბა ZA; მონასკეება B) ნასკეპს შეეკრვა ZAB.

მონასტერი ლათინური, ქართულად ს ა მ ზ რ უ ნ ე ე ლ ო ჰქვია მონაზონთ (მონოზანთ A) საკრებულოსა ZA.

მონაზონთ საკრებულო, ლათინურია, ქართულად ს ა მ ზ რ უ ნ ე ე ლ ო B. მონაზონთ საკრებულო Cb. განუმარტავია CaqD.

შდრ. ლავრა.

მონატრე საწაღლის მახვეწარი

ZAB.

მონაოლაწი (მონაოლაწი ZAbB)

ნაჭირვები ZAB.

მონაღლე (მონაოულე ZAA)

მზრუნავი ZA.

[მონახვეჭი სარგებელი ნ. სარგებელი].

მონივთული 22, 14 იერემ. Z.

მონიო მონი რე მონი ZABC DE.

ნ. წყარო.

[მონობა ნ. კირთება].

მონოზანი ნ. მონაზონი.

მოოქროვილი¹ (+ 30, 22 ესაია ZAA) ოქრო(ა)ო მოცული ZAB ოქროთ მოცედილი C.

მოოქვილი (მოოქი E) მოოვალელი ოქროთა ZA

მოთვალული B. მოთვალ-(მო)მარგალიტული C. მურასა D. განუმარტავია E.

ნ. მურასა.

მოოქრებული Cb.

მოპეტაღებული² (21. 9 იერემი) პეტალით მოსილი ZAA.

მოპრუწვილი მოფხუწვალავთ ZAB.

განუმარტავია CDE.

მოფლუნვა სანთლის ნაწილი მოკვეცა ZAB.

ნ. ჟღენი.

მორავაყუნი შეცმალევი(ე)ლად გაწურვილი ZAB.

ღვინო კეთილად ჩაწილილი C

გასტანაწანი მოკვეცა CaqD) მოწილი მოწილილი

მკვეთბოლად მახვეწი(ე)ლად

¹ წყაროშია: „მოოქროვებულნი“. ² წყაროშია: „მოპეტაღებულნი“.

თბლისი სმა არ(ა) ებრაელები.
CaqDE.

6. ସୂଚନା.

მორბედი მორბენალი ZABCDE.

ნ. ვარსკულავ-მორბედი. მნათობი, წინამორბედი.

[მეორეხედა ნ. რბევა]

მორგვ (მორგვი ZABCqDE) ღრ-
მის თვ(ა)ლის შუა კუნძი ZABC
DE.

მორევა მტრის ძლევა ZA.

რევენანთან ნახე B². რევენაში ნახე Cb.

მორევი მდინარის სიღრმე მდ. ვ-
რე ZA.

მდინარეთ სიღრმე მდო(ვ)რე BC
განუმატრდება DE.

၆. နိဂုံး.

მორეკა ძალად მოდევნა ZA.

მოდერნ(ა) BC, განუმარტავია DE

მორცნა (+ 25, 49 ლევიტ. ZAa)

გეოგრაფიკული ალფაბეტი ZABCDE

შორვა მომგრაგვალეზა ZABCDE

მორთვა (მორთუა Ca) მოკახმა
თუ მომზადება ZAB.

მოკაბში, გინა მომზადება ნახ.

சுண்ணாம்புக் காய்க்காய் CqDE.

მორთმა უაღრესთა მოსცემდე.
ZA.

უალრესთა მოსცემდენ BCb. უალ-
რესს მოსცენ Ca. განუშარტაფია CqDE

მორთუა ნ. მორთვა.

მორთულება (+ 2 ნეშეს. ZAA)

შედგმულება ZABC.

შედეგმა DE

მორთული მოკაზმული; მორ-
თულად ითქმის რადი(ო) მსგა-

ဒါက မိမိနဲ့အတူ အဖေ ကလေးထဲမှာ ပျော်-
စရာတွေ ZAB

by the *Journal of Management Education*

მორთბა 17.15.1991 მშვილდის
მოზიდვა ZAB

მოზიდვა მშუ-...-ისა Cb მოზიდვა
მშვილდისა. ვანა საბლეს გარდაცმა
Caq. მოზიდვა D განმარტება E.

მორთბმულია ჯოზე-
ელი ZAA

მთრიშ მამაქალის ჟო ! სტუბინე-
ლი ZA

ბი. ბი. სარკვეშელი (სსრ)

h. $\log_{10} \frac{1}{\gamma_{\text{H}_2\text{O}}} = \frac{1}{2} \log_{10} \frac{1}{\gamma_{\text{H}_2\text{O}}^2}$

[illegible]

მორიელი (მძრომ.) ZABCDE

მორიგე ეკე არს ნარდი სარეკე.
განჯათა და მისთ მრეკელ-
ნი, ხოლო მე მორიგე მომდ-
რალი მათი და სამორიგე,
სახლო. სადა მოაღიოს იმერია
ZA

საქართველოს მთავრობის განკარგულებაშია მხოლოდ ერთი მანქანა, რომელიც სახელმწიფო-სამხარეო მართავს. B-კლასის მანქანის (ფორდას) CeqD მანქანის ნაფუთი, პრემია და სხვა-სხვა საფასურს აკლავს. სახელმწიფო-სამხარეო მართავს მანქანას, რომელიც CeqD მანქანის ნაფუთს აკლავს. სახელმწიფო-სამხარეო მართავს მანქანას, რომელიც CeqD მანქანის ნაფუთს აკლავს.

6. $33 = 3 \times 11$

მარიონი
 ადგილი, რომელსაც
 ადგილი ZAB

¹ მოყვანილი წყაროს დასახელება და მოწყობის წესი-ში გადახაზულია 4 ასეთი-
ვე მითითება ყოფილა Ab-ში, რაც გადაუხაზვთ. 3. კლასიკური ნემსის ემსი-
ლის წიგნი, გვ. 31, 17

1 იოსები ოს: „ისაკ უბრძანა მო-
რიონად მთად აღუვანება ყოვლად
დასაწყევლად“ C¹.

მორკინალი მოჭიდარი Z.

რკინების მოჭმელი A.

მოროს ბერძულ(ად) ს უ ლ ე ლ ს
უწოდენ ZA.

(უკმ.) ბერძულ და ლათინურად
ს უ ლ ე ლ ს უწოდენ B. ს უ ლ ე ლ ი
ბერძულად CD.

მორტყმა წელზე (წელთ B) შე-
მოკრვა ZABCb.

წელზედ შემორტყმა Ca. განუშარ-
ტავია CqD.

მორუსხვა (მორუსხუა ZA) მო-
სუსხვა ZAB.

მორუსხვას (მორუსხუას Cab) მოსუსხოს
(მოსუსხვას Cq), თუ მოსწვავს C.

მორუსხუა ნ. მორუსხვა.

მორუსხუას ნ. მორუსხვას.

მორფი (112 კავშ.²) სახე ZAB.

(+ 112 კავშ. Cb) **მორფი** სახედ
და **მორფოანი** (მორფოანი Cab)
საბოვანად გამოაჩინა კავშირმა(ნ²)
CD.

5. უმორფოდ.

მორფოანი საბოვანი ZAB.

მორფოანი კავშირმა² სახედ გამო-
ჩინა E.

მორყუნილი (12, 12 რაცხ.) ყრმა
მუკელში მოწყვედილი ZAa.

ყრმა მუკელში მოწყვედილი (3, 16
იობ) Ab. ყრმა მუკლით მოწყვედი-
ლი B. ყრმა მოწყვეტილი (+ მუკ-
ლით Cb) Cab.

მორჩენა ჭირისაგან კსნა ZA.

ჭირთაგან კსნა B. ჭირთ(ა) გარდა-

ჩენა Cab. განუშარტავია CqDE.

მორჩი (40, 10 დაბად.) ნორჩი,
ახალმოზარდე Z.

ნორჩი, ახალმოზარდი (+ 40, 10
დაბად. Aa) A. ახალმოზარდი, ნორჩი
B. ახალმოზარდი Cab. განუშარტავია
CqDE.

მორჩილი სხვა სხვა მყოფელი
ZAB..

სხვათა სხვის მყოფელი Cab.
განუშარტავია CqDE.

ნ. ემორჩილა, ემორჩილობ.

მორწმუნე (17, 9 იობ) დამჯერე-
ბელი ZAA.

ნ. მართლმორწმუნე.

მორწყვა (16, 7 ეზეც.) წყალს მი-
დენა ZAA.

მორკმა გასაქონლანება (გააქო-
ლნიანება AbB) ZABC.

განუშარტავია CqDE.

[**მოს ნ. ემოსა, იმოსებოდა. მმო-**
სელი, მოსა, სამოსელი. ტანისა-
მოსი, ტერფ-მოსილნი, ფერკსა-
მოსი, შემოსა. შესამოსელი].

მოსა შემოსა ZAB.

მოსაგრე მოგარევედ ბრძოლს
მებრძოლი ZA.

თანამოგარევე ბრძოლ-
ნი B. თანამბრძოლი, მოგარევე
რად მიმყოლი Cb.

მოსავალი იმ წლას ნაყოფი ZAB

მოსავი (+ 10, 20 ესაა ZAa)
იმედნეული ZABCab.

განუშარტავია CqDE.

მოსავსებელი (4, 2 ზაქარ.) ესე
არს ჭერჭელი ზეთისა მახმათა

¹ შდრ. A—675, 11 რ, 28; ასეთივე მოწმობა ყოფილა AB-შიც, რაც გადაუ-
ხაზეთ. ² ცულისხმება იოანე პეტრიჩის თარგმანება (წიგნი II. გვ. 155, 15).
³ წინა შემთხვევა უნდა იგულისხმებოდეს.

ზედა დასასმელი ZA.

(4, 2 ზაქარ.) ესე არა ზეთი კელი
პელი ბაზმათა ზედა ზეთთა დასას-
მელი B. (ზაქარ. 4, 2) ჭურჭელი,
ბაზმის (ა)საენებელი, საზეთე C.

მოსაზრვა (მოსაზერა ZABCq,
მოსაზურა Cab) საზრის ქ(მ)ნო-
გასინჯ(ვ)ა ZA

საზრის ქნა B. მოაზრება C.

მოსაკიდელი კელსაქოკი. გინა
ზურგის (ზურგს B) სატვირთავე
ZAB.

კელსაქოკი (+ გინა ზურგს
საკიდარი Cb) CD

მოსამართლე სამართლის მქნე-
ლი Z.

ნ. ბრჭე.

მოსამსახურე სამსახურის მოქმე-
დი ZA.

სამსახურის მქნელ- B.

მოსარები ადგილა შემოსავლელი
ZA.

მოსართავი უნაგარის მოსაჭარე-
ბელი ZABC.

განუმარტავია CqDE.

მოსარჩლე ესე არს სარჩ(ე)ლად
მიმყოლი, რომელი მის მაგიერ
ირჩოდეს ZAB.

მოსასლველი (მოსასულელი ZA.
მოსასვლელი B) მოსლვის (მოს-
ვლის AB) მოქმედ- ZAB.

მოსასწავებელი უწ-ნვე საჩვენე-
ბელი ZAB.

[მოსაფენი ნ. წინმოსაფენი].

მოსაქმე საქმის მოქმედი ZA

საქმის მქნელი B

ნ. ნოორაკი.

[მოსადვაწი ხარგებელი . სარგე-
ბელი]

მოსაყოფელი (+ 25, 38 გამოკლ-
ZAa) ელუნი ZA.

ელუნი. ესე არს კეროვანთა ნამწვის
მოსაყვედელი B. სანთლის შაქრატე-
ლ- CDE

ნ. მოსაწმედელი.

[მოსაჩვენებელი ნ. ქიპია].

მოსაწევარი მოსწვეწევა ZABC.

[მოსაწონი-მოსაწონი ნ. შ.ბა-შა-
ბა].

მოსაწმედელი (3 მეფე 7. 42)
მოსაყოფელი ZAa.

[მოსახელე ნ. თანამოსახელე].

მოსახლე მსახლობელი ZAB

მოსაჭული (+ 12, 58 ლუკა ZAB)
მოღავე ZABCDE.

ნ. წინამოსაჭული.

მოსდევ თან მოსყვები მოსდე-
ბადე მოაყარე, გინა კელი მოა-
დევ და მისთანანი ZA.

თან მოსყვები; მოსდევ — ბადე
სდევ; მოსდევ — კელი, გინა სხვით
რამე მოადგ B.

მოსელი (6, 54 ბარუქ) სართუ-
ლის ძელი ZAB.

სახლის გასაყარი (ბარუქ 6, 54)
Cab. სახლის სართულა Cq

ნ. მოსლაღ.

მოსელნი რომელ არს სათნოე-
ბა ZABCD.

რომელ არს სათნოეობანი E.

მოსვა (მოსუა Cab) შემოსვა CD
განუმარტავია E

მოსვლა ნ. მოსლევა.

მოსვრა ნ. მოსტრა.

მოსიკუდიდ 2 კორინ. 6, 9 Z.

მოსლაღ სართულს, ძელად ZAB.

სართულად C. 2 ნეშტ. [34, 11]

... ჯეა მოთხვით(ი) ღა

ძელი მოსლად და დართვად სახელე-
ში" D¹.

ნ. მოსელი.

მოსლვა (მოსელა BD) მოვიდეს
ვინმე ZABCb.

განუმარტავია CaqD.

ნ. წიადმოსლვა.

მოსმურნი ღვინის მსმელნი ZAB
CDE.

ნ. სამოსმურო.

მოსპოლვა (+ 12, 29 გამოსლ.
ZAa) ა(რ)ლარა ყოფა(ა) ZAB
CD.

აღკოცა E.

მოსპოტვა მოკოცა ZAa.

მოწმედა B.

მოსრვა (მოსრუა B, მოსვრა E)
მოწყვედა და დაკოცა ZA.

დაკოცა BCD. განუმარტავია E.

მოსრულება (მოსრულებად CDE)
(+ 44, 11 იერემ. ZAa) (+ ესე
CDE) მოსპოლვასა და წარწყმე-
დას(ა) მოასწავებს ZABCDE.

მოსრული მოსული ZABCD.

განუმარტავია E.

ნ. წიადმოსული.

მოსრუტვა ZAa.

მოსტუნა (7, 2 ოსო) გამსტრობა
ZA.

მოსუა ნ. მოსვა.

[მოსული ნ. მოსრული].

მოსურნე სურვილის მდომი ZAB.

მოსუსხვა (მოსუსხუა Aa) შანთის
წასმით მოწვა ZA.

მოწვასავით B.

მოსცილდა გარდასცილდა Z.

გარდასცდა AB.

მოსწავება შემოყრებულად მოკლედ მო-
თხრობა Cq

ნ. (ხრიზმო'სთან) წინასწარ
მოსწავება.

მოსწრაფე (24 46 დაბად) სწრა-
ფად მდომი ZAa.

მოსხლეტა მოცოროვებასავით
ZAB.

ნ. სხლეტა.

მოსხმა ცხოველთა მოყვანა, გე-
ნა მრავლად ხილთა მობმა ZA.

ცხოველთა მოყვანა B. ცხოველთა
მოყვანა, გინა ხილთა მობმა Cb.

მოსხმა ხილთა მრავალი ბმა B.

მოსხო ცოტა(დ) სხელილი ZABC
qD.

სხელილით Cb. სხელი Ca. გან-
მარტავია E.

მოტანა თან მოაქვენდეს ZABC.

განუმარტავია D.

მოტაფულებული მოფიცრული
ZABCD.

მოტაცება² (6, 4 ლევიტ.) ძალად
მოხმა ZAa.

მოტევა (+ 1, 77 ლეკა ZAa)
შენდობა, გინა გაშევა ZAB.

შენდობა, გინა გაუშვა Cb. შენდო-
ბასავით Ca. განუმარტავია CqDE.

მოტება (+ 1, 17 ლეკა ZAa)
შემოსრვა ZAB.

მოტიხული მოტიხული Aa?
(3 მეფე 6, 61 ლეკა ZAa.

მოტევა ნ. მოტევა.

მოტყინარე (10, 16 ლეკა) მოტყ-
ბელით ZAa

მოტყობა ერდოს კეკათ დალაყვა Cb.

მოტყიფა ავად მოხელა Cb.

მოტყუება (მოტყუება ZA, მო-

¹ წყაროს დასახელება და მოწმობა Cq ში ვადახ. ზეული * წყ. - ო. ში: „ნატა-
ცები“. * წყაროში: „მოტიხური“.

მოულო გამოართვა ZAB.

მოულოზე Cb.

მოუყვებ Cb.

მოუყველი Cb.

მოუყიფნე Cb.

მოუყურე Cb.

მოუშავებდებია Cb.

მოუშვი ნ. მოუშვ.

მოუშინე Cb.

მოუშიშულე Cb.

მოუშვ¹ Cb.

მოუც Cb

მოუცალწუერე² Cb.

მოუცაცუნე Cb.

მოუცოტავე Cb

მოუცრუე Cb

მოუძარ Cb.

მოუძარცვე Cb.

მოუძოვე Cb.

მოუწამლე Cb.

მოუწიბე Cb.

მოუწიბ Cb.

მოუწიბე Cb.

მოუწვრილე ნ. მოუწვრილე.

მოუწიე Cb.

მოუწიბე Cb.

[მოუწოდე ნ. მოწოდება].

მოუწურე Cb.

მოუწურილე³ Cb.

მოუწუნუნა Cb.

მოუკამე Cb

მოუკორე Cb.

მოუკყლიბე Cb.

მოუკუთლიბე Cb

მოუხარბე Cb.

მოუხარზე Cb.

მოუხახუნე Cb.

მოუხუენ⁴ Cb.

მოუხშირე ნ. მოუქშირე

მოუქადე Cb

მოუქადე Cb.

მოუქლინე Cb.

მოუქშირე⁵ Cb.

მოუქავრდი Cb.

მოუქერე Cb.

მოუქილე Cb.

მოუფადილება ფაულთან ნახე

ZAB.

მოფარდული (+ 21, 12 მათე
ZA) მსყიდველი ZAB.

მომსყიდველი CD.

მოფენა (+ 1 მეფე 10, 10 ZA
ყოველგან გაშლა ZAB.

მოფენტა ზღვეთ მოფიქლე ZAB
ძელითა და ფიცრითა სახლის და-
ზღვა(ც)ება, გინა ეკლესიისა CD.
ძელითა და ფიცრით სახლის დაზღ-
ვეება E.

მოფიხვა (2, 3 გამოსლ.) ფისით გაგლესა
Ab.

მოფლე (5 ნემეს.) ესე არს ნაწო-
ლი უმცირესისა სხეულისა თა-
ნაშესჯა, ფონე მგონია ZAa.

ესე არს ნაწილი უმცირესისა სხეუ-
ლისა თანაშესჯა (თანაშესჯისა B) (5
ნემეს.) AbB.

მოფლებრივი (მოფლებრივი, მო-
ფლე CDE) მოფლესავით ZAB.

ესე იგი არს ნაწილი უმცირესისა
სხეულისა CDE.

მოფოთება მოფონება ZAa.

მოფოლხუება (მოფოლხუება ZA;
მოფოლხუება ZCab) მოწეება
ZABC.

მოფოფოლება მწუხარება-ს მკო-
რედ მოკლება ZAB.

მწუხარების(ა) მცირედრე მოკლება

¹ ნუსხაშია: „მოუშვი“. ² ნუსხაშია: „მოუცალწუერე“. ³ ნუსხაშია: „მოუწვ-
რილე“. ⁴ ნუსხაშია: „მოუხვენ“. ⁵ ნუსხაშია: „მოუხშირე“.

(მოლბენასავით CaqD) CD.

მოფხმა ფსლის დაქცევა ZAB.

მოფხურა¹ (17,9 ეზეკ.) მოგლეჯა ZAA.

მოფხუწვილი ჩაოჭის მსგავსად ცუდად ასბმული ZABCab.
განუმარტავია CqDE

მოქალაქე (2 მეფე 20, 22) ქალაქში მყოფი; ვიეთნიმე იტყვიან მოქალაქობითი ყოფაქცევითიცა არს და სახლის მჭეულობითიცა ZAA.

ვიეთნიმე იტყვიან მოქალაქობითი ყოფაქცეობითიცა არს და სახლის მჭეულობითიცა B

ნ. პოლიტი.

მოქენე (+ 36, 23 იერემ. ZAA) მახვეწარი, ეს ქენიო ZAB.

მახვეწარი Cab. განუმარტავია Cq.

ნ. ვმოქენობ, უმოქენო.

მოქლდშა (22, 25 რიცხ.) წაგლეჯა კორცთა ZA.

მოქლონი (+ 26, 26 გაბოსლ. ZAA) რადც დასაკლუტია ZA.

რაიც დასაკლუტელია B. დასაკლუტელი კლიტე, გინა კეტი CD. დასაკლუტელი E.

ნ. კლიტე.

მოქმედება (+ 1, 8 იონა Z) ჭნა ZAB.

(1, 8 იონა) ჭნა; საჭმის ჭნა AA.

ნ. უკუიმოქმედოს, კელიმოქმედება.

მოქმედებითი ძალი (ძალითი B) არს, რომელი კმნად გამზადებულ იყოს; ხოლო მოქმედებითი, რომელი იქმოდეს და მოქმედებდეს; მოქმედება არს (მოქ-

მედებაა B) ძალი ბუნებათა ZAB.

ნ. ძალითი.

მოქმედი (+ 2 ნეშტ. 34, 10 ZAA) მქნელი ZAB.

(+ მქნელი C). მოქმედება უკვე არს ბუნებითი მიდრეკა, არამედ ვნება გარეშე ბუნებათა. ხოლო არისტოტელის მოქმედებითისა ქონებისა ქონებად მათთვის ოდენ დაამტკიცებს, რომელთაცა სასწავლოთა და არაარსისა ცნობისა მიერ მოიღოს სიბრძნე ფილასოფოსობისა, ხოლო უსწავლელთათვის ოდენ ძ(ა)ლითად იტყვის ქონებასა (გონებასა CaqDE) ვითარცა მოქმედობისაგან უნაწილსა. მოქმედებისა და ძალითისა კავშირში (კავშირის DE) მირველის თავის ბოლოს კერძო კეთილად (ყარგად E) გამოაჩენს (გამოაჩინა E), იტყვის: კერძი მფრინველი არს ძ(ა)ლითი და არა მოქმედებითი; ყრმა (ყრმანი E) ჭვეუ(ანის(ა) მზომელ(ი) (+ არს CD) ძ(ა)ლითი და არა მოქმედებითი, რამეთუ მოქმედება იგი არს, რომელი იქმოდეს, ხოლო ძ(ა)ლითი, რომელი კმნად განმზადებულ იყოს. მოქმედება(ა) ძალი ბუნებისა CDE.

ნ. ემოქმედა, ვმოქმედობ, იმოქმედა, ჭველს-მოქმედ, ძვირის-მოქმედი.

მოქნა ტყავის დარბილება ZAB-CD.

განუმარტავია E.

ნ. მოუქნელი.

მოქცევა (+ 5, 3 იერემ. ZAA) გაობრუნება ZAB.

გაობრუნება Cab 'სინანული D. განუმარტავია CqE.

მოქცევი ესე არს. რადცა იქცევინა და ბრუნვენ: ცანი. ვარსკვლავ-

¹ ნუსხებშია: „მოფხურა“.

ნი, ქამნი და წელიწადნი. ხოლო 68, 3 ფსალმუნში წერილი მოქცევი არს, წყალსა რა მძიმე დაეცეს, განიბოს და კვალად მოიქცეს და შეიძერწოს, გინა მორევი ბრუნვიდეს ZA.

მოქცევი არს ყოველთა, რამც იქცევიან: ცანი, ვარსკვლავნი, წელიწადნი, თოვნი, ქამნი. ხოლო ფსალმუნსა 68, 3 მოქცევი წყალთა რა მძიმე რამე დაეცეს, განიბოს და კვალად მოიქცეს და შეიძერწოს; გინა მორევი მბრუნავი B. მოქცევი არიან სოფელთა და ქამთა მოქცევანი: მზისა, მთოვარისა და ვარსკვლავთანი, კვალად ფლზ წელიწადთანი, კვალად წლისა ერთისა გინა თვისა და ეგვეთარნი, მოქცევად იგიცა ითქმის, წყალთა რა მძიმე რამე დაეცეს და განიბოს და კვალად მოიქცეს და შეიძერწოს CD. წყალსა რა მძიმე დაეცეს, განიბოს და წარვალს. ხოლო რა დაინთქეს, წყალი მუნვე მოიქცევის, იგი არს მოქცევი E.

ნ. მზის-მოქცევი, მთოვარის-მოქცევი.

მოქცეული გამობრუნებული, გინა შჯულზე მოს(რ)ული; მოქცეული — შემორღვეული, გინა სახლი(ს) ერდო სივიწროვზე წამოსული (წამოყვანილი A) ZA.

მოღალაკი მთელი მუშკი გაუკვეთელი (გაუკვეთილი B) ZAB.

მთელი მუშკი (მუშკი Cq) CDE.

მოღალატე ღალატის მოქმედი ZA.

ღალატობის მოქმედი B.

ნ. ზედგამზარბი.

მოღალდეზა (მოღალდეზა ZA)

ლაფალთან (ლაფთან Z) ნახე ZAB.

მოღება (+ 2, 21 დაბად. ZAA) მოტანასავით ZABCab.

განუმარტავია CqDE.

მოღერება ყელის კეთილად ჰქონ ZABCD.

განუმარტავია E.

მოღერება ქელი, გინა ჯობი ს. გვერდად დაღერება ZAA.

მოღერა Cb.

მოღმა მოშორებებით ZABCb,

განუმარტავია CaqDE.

შდრ. მიღმა.

მოღნიშული თვალად ავა ZAB.

შეტად ავთვალადი C. განუმარტავია DE

მოღორება მოტყუ(ვ)ება ZAB

მოტყუებასავით CD. მოცულება E.

მოღუაწე (4. 16 რიცხვ.) მოჭირ-ნახულე ZAA.

მოღუდვილი ცხოველი მოშლით მყოფი ZA.

მოშლით მყოფი ცხოველი BCb

მოყალნე მეზეგრე ZABCDE.

მოყვანა ნ. მოყუანა.

მოყვარე ნ. მოყუარე.

[მოყვასა ნ. მოყუასი].

მოყვასი ნ. მოყუასი

მოყვითანო ნ. მოყუთანო.

მოყვითლული ნ. მოყუთლული.

მოყივნება კაცთათვის უბადო და ავის სახელის განთქმა ZA.

კაცთათვის უბადოთა და ავისა სახელთა განთქმა B უბადოთა და ავისა სახელთა განთქმა CD. ბოროტთა და უბადოთა და ავისა განთქმა E.

მოყირვება იქ იგი არს კაცთათვის

მოყირვება მოტანა შეიქმნა

მოყირვება მოტანა შეიქმნა

მოყირვება მოტანა შეიქმნა

ესე იგი არს მრავალ ხან ერთს საქმეში
ყოფა შესწევინდეს და აღარა ღია უნ-
დოდესყუ B. ერთ(ი)ს(ა) კვლევ(ი)სა
თანაყოფით(ა) ვა(ნ)ძლომა და აღარა
ღია ნდომა CDE.

მოყმე კაბუკი Z.

მოყმედა მომშევა Z.

მოყოლა თან მოდევნება ZAA

მოყოფა კელის შებოდევა Z.

მოყრა საზომზე რაზედმე მასლ-
ვა, გინა მოგროება, გინა კელათ
მოზნევა მარცვალთა (+ გინა
მარილთა Z) ZAA.

მოყრა არს საზომზე რაზედმე მისე-
ლა; მოყრად ითქმის მოგროება რი-
საც; მოყრა არს კელთ მოზნევა B.

მოყუანა (მოყვანა CqD) ცხო-
(ე)ლთ მორთმა ZAB.

თან მოიდევნოს Cab. განუშარტავი
CqD.

მოყუარვ (მოყვარე CqDE) ესე
არიან მზახალნი და ცოლეურნი,
გინა კეთილის მოქმედი ZA.

სიყვარულის მქონე. ესე არიან
ცოლეურნი ანუ მზახალი, ანუ კეთი-
ლის მდომი B. სიკეთის მდომი, გინა
სიყვარული Cab. განუშარტავი CqDE.

ნ. დაიმოყურა, ვმოყურობ,
ნამოყურალი.

მოყუასი (მოყვასი CqDE) (+
13, მ ესთა ZAA) ამხანაგი ZAA-
DE.

ამხანაგი. მოყვასი კაცისათვის
ითქმის (+ და Cab) მოყვასა
(მოყასი Cq) ქალისათვის C.

რ. დაიმოყუსა.

მოყუთანო¹ მოყვითლო ფერი
ZAB.

მოყუთლული (მოყვითლული A)
ოქროდ მოფერილი ZA.

მოშვე ნ. მოშვე.

მოშვება ნ. მოშულება.

მოშვლება ნ. მოშულება.

მოშიში (3 მეფე 18, 3) შიშის
მქონებელი ZAA.

მოშლა სქმ-ს ღარა ქ(მ)ნა ZAB

მოშობრვა მამამადიანში
„მოშ(რ)ახეობაჲ (+ და ABD)
დაქსნად შობოვსა (შობოთრვი-
სა Ab) თვისისა;“ „ამისთვის
მოშობრვა“ ZABCD.

მოშამადიანში: „ამისთვის მო-
შვება მას ამით შინა მოშრახეობად
და დაქსნად შობრვისა თვისისა“ E.
ნ. შობრვა.

მოშორეება შორს ქმნა ZAB
განუშარტავი Cb.

{მოშორეებითი ნ. ხანისა}.

მოშტორიყი (ოთხფ.) წლის მქეცი
ZAB

(ოთხფ.) წლის დათვი CDE

მოშუე² (+ 28, 18 ეზეჟ. Z; 2 ნე-
მეს.) მოფონებული ZAA.

მოშუება (მოშუება ZA, მოშუება
CbqDE) მოფოლ(ღ)ვება მო-
შუება — მდინარის კაცთაგან
მოღინება, გინა დაბმულს მქე-
ცთა და ძაღლთ მოტეეება ZA.

მოფოლვება. მოშუება — მდი-
ნარე თუ რადე ჰერობილი მოვადი-
ნოთ B. მოჭირებელის მოფოლვება
Cab. განუშარტავი CqDE

მოშუშ ნ. მოშუე.

მოშუება ნ. მოშუე.

მოშულება მოშულება CqDE)

¹ ნუსხეშია: „მოყვითანო“. ² ნუსხეშია: „მოშუშ“. ნემესიოსი, „ბუნებისთეს
კაცისა“ (გვ. 26, 6).

წყლულის პირის მოძ(ა)რცვა
ZA.

წყლულს პირი მოეძარცოს B.
წყლულს ტყავი მოსძარცო CD.
განუშარტავია E.

მოშურნე (5, 14 რიცხ.) შურის
მქნელი ZAa.

მოშუდარი შუღლის მოქმედი ZA.
შუღლის მქნელი B.

შდრ. მაშუღარი.

მოჩანაგება სახლთ მოუპატიურე-
ბა ZA.

სახლთ მოუპატიურობა B.

მოჩმახვა ცუდი მოუბნება ZAB.

მოჩუენება (მოჩუტნება ZA) სა-
ოცრის რასმე (რამ B) ხილვა
ZAB.

მოცარი CDE.

მოცდა წინ(ა) მოარული უკანას
ელოდეს ZAB.

წინა მსწრობლისაგან უკანაას მოც-
და (მოლოდინი Cb) Cab. განუშარ-
ტავია CqDE.

მოცედი ზროხასთან ნახე ZA.

(ოთხფ.) წლის ფური BCDE.

მოცემა ესე არს არაქონებული
აქონიო, ხოლო უკმოცემა
ოდესმე ქონებული და ჟამ რაოდენ-
მე მიღებული კვალად აგოს
ZA.

მოცემად ითქმის არაქონებული
აქონიო, ხოლო უკმოცემა
ოდესმე ქონებული და ჟამ რაოდენ-
მე მიღებული კვალად აგოს B. მოცე-
მად ითქმის ყოვლადვე არაოდეს
ქონებისათვის, ხოლო უკმოცემა
ოდესმე ქონებულისა და ჟამთა რაოდ-
ენთაზე მიღებისათვის კვალად აგოს.
უკმოცაგებელი არს ოდესმე
ქონებისა (ქონებულისა CqD) ჟამთა

რაოდენმე მიღებულისა მის განსარქ-
ლებულისა ნიჭი CD. განუშარტავია E.

[მოცვა ნ. წყალი მოცვისა].

მოცვეთილი ნ. მოცვეთილი.

მოცვი ნ. მოცვ.

მოცილე¹ (11, 3 ტობია) შემცი-
ლებელი ZAa.

მოცილეება არ მოიხვედროს
ZAB.

[მოციქულა ნ. მანა].

მოციქული (+ 14, 32 ლუკა ZAa)
ესე არს ღ^{თისა} მიერ მოვლინე-
ბული შჯულის მასწავლელად,
დესპანი არს მეფისაგან მე-
ფესთან მიგზავნილი მოციქუ-
ლად საქმესა რასამე ზედა;
ომი^რა არს დესპანი ხანგრძ-
ლად მყოფი; მომთხრობე-
ლი და მივლინებული არს
კაცმან ვინმე ამხანაგს(ა) ანუ
უალრესსა მიუგზავნოს საქმე-
რასამე ზედა ZA.

მოციქული არს ღ^{თისა} მიერ
მივლინებული შჯულის მასწავლელ-
ლად; დესპანი არს მეფისაგან მე-
ფესთან მიგზავნილი მოციქული საქ-
მესა რასამე ზედა, რომელსა სპარსნი
ელჩად უწოდენ; ომი^რა არს
დესპანი ხანგრძლად მყოფი; მომთ-
ხრობელი და მივლინებული
არს კაცმან ვინმე ამხანაგსა ანუ უალ-
რესსა მიუგზავნოს საქმესა რასამე ზედა
B. მოციქული არს, რომელმან,
მიავლინოს კაცი ვისთანმე დასაზა-
ვებ(ე)ლად, ხოლო დესპანი —
მსგავსი მოციქულისა Cab. განუშარ-
ტავია CqDE.

ნ. გმოციქულობ, იმოციქულა,
მანა. სამოციქულო.

¹ წყაროში: „მოცალედ.“.

მოცლა საქმისაგან მოცალეზა
ZAB.

მოცოროზი (ბალ.) შვად კვარაა
ლოში **ZABCD.**

მოცუეთილი¹ Cb.

მოცული დაკრძალულოვით **ZAB.**
დაკრძალული C. განუმარტავია D.

მოცუ² (ხე) **ZABCD.**

(ხე) სელშავი E.

მოცხარი (ხე) **ZABCDE.**

მოძაგე მძულვებელი **ZAB.**

[**მოძმარებული** ნ. ჭანგი].

მოძმე (+ 11, 2 გამოსლ. **ZAa**) ბი-
ძაშვილი და მოსთანანი **ZAB.**

ძმობილი **CDE.**

მოძრავი (3, 79 დანიელ) ძრვის
მოქმედი **ZA.**

ძრვის მოქმედ. ჩვენ მიერ შვიდნი
არიან სახენი მოძრაობათანი: ქვენად,
ზენად, შინად, გარედ, მარჯვინით, მარ-
ცხნით და შვრევი გარე მოვლით B.

მოძრაობა 45 კათილორიაში
ვრცელად ჰჰოო **ZAB.**

ვინცა გამომეძიებელნი იყვნეთ,
მოძრაობა კათილორიას 45 თავში
იძოთ, სიგრძისათვის აქ არ დაიწერა
CD. ვინცა დიდად გამომეძიებელი
იყოთ, მოძრაობა კათილორიას მეორ-
მოცდახუთეს თავში იძიეთ, სიგრძემ
აქ დამათმობინა E.

მოძულე (+ 1, 71 ლუკა **ZAa**)
ძულვების მოქმედი **ZAB.**

მძულვებელი C.

მოძღვარი ნ. მოძღუარი.

მოძღვარპეტი ნ. მოძღუარპეტი.

მოძღოლა წინ მოსლვა **ZAB.**

მოძღუანება წინ მიიყვანოს **ZA.**

წინ მოიყვანოს B.

მოძღუართ-მოძღუარი უფროსი

წინამძღვარი ZAB.

წინამძღვართ უფროსი Cb. განუმარ-
ტავა Ca.

ნ. წინამძღუარი.

მოძღუარი (მოძღვარი **CqDE**)
(+ 9, 11 მათე **ZA**) ოსტატი
ZABCD.

განუმარტავია E.

ნ. ეზოს-მოძღვარი, იმოდღუ-
რა, მაგისტრო, მამა. მეპურეთ-
მოძღუარი, მღღელთ-მოძღუა-
რი, მჭედართ-მოძღუარი, ნამო-
ძღურალი, ნიორაკთ-მოძღუარი.
სამოძღრო, უმოძღურე

მოძღუარპეტი (მოძღვარ-
პეტი B)
მოძღვართ-მოძღვრის უფროსი
ZA.

განუმარტავია B.

ნ. წინამძღუარი.

მოწადინე წადლოლს მოქმედი
ZAB.

[**მოწამა** ნ. მანა].

მოწამე (+ 2, 32 საქმე **ZA**) დამ-
მოწმებელი **ZABC.**

განუმარტავია DE

ნ. ამოწმა, ემოწმა. იმოწმა,
მანა, სამოწმო. შემოწმება. კრლ-
მოწამე.

მოწამე მარტვირი **ZABCD.**

განუმარტავია E.

ნ. მარტვლი.

მოწაფე (+ 9, 27 იოანე **ZA**) საწ-
ვრთ(ნ)ელი **ZABCh.**

განუმარტავია CaqDE

ნ. სამოწაფო, სამოწფო.

მოწმობა ესე არს ცხოველმა(ნ)
რა საზრდელი ჭამოს, მისი ძალი

¹ ნუსხაშია: „მოცუეთილი“. ² ნუსხებშია: „მოცუი“.

ბუნებით თვისად მიმართ მიიწ-
ბოს და ნამეტნავი გა(ნ)ჰყაროს
ZAB.

მოწმობა არს ცხოველმან რა ბუნ-
ებით მიიწბოს თვისად (თვისდა Caq)
მიმართ საზრდელი CD. განუმარტა-
ვია E.

მოწდომა რაჲც გარ შემოსწვდეს
ZA.

განუმარტავია B.

მოწვევა მოზიდვა; მოწვევა —
მორთხმა; მოწვევა (+ წი-
ნას უკანა ZA) მოეწიოს (ეწიოს
A) ZAB.

მოზიდვა CD. განუმარტავია E.

მოწვევა ერთი რამ ავი ექნას ZA.
ერთი რამ მოიწიოს B. უკან მიწვევა
CD. განუმარტავია E.

მოწესე სამღ(რ)დელთ(ს) რიგთა-
განი ZAB.

განუმარტავია Ca.

მოწვა (16 სიბრძნე) ცეცხლმან Z.
16 სიბრძნე Aa

მოწვდილი ნ. მოწუდილი.

[მოწვრთა ნ. წურთა].

მოწითლო¹ 13, 30 ლევიტ. ZAa.

მოწილე წილის მკონებელი ZAB.

მოწილვა ნაყოფთ მოკრეფა ZAB
მოკრეფა ნაყოფისა CD. ხილის მო-
კრეფა და ყვავილისა E.

მოწირავი ხე ხილს მომცემი ZA.
ხენი ხილთ მომცემი B. ხე ხილის
მომსხელი CD. ხილის მომცემი ხე E.

მოწიფვა მოსწრობა ZA.

მოსწრება BCD.

მოწიფული მოსწრებული ZABE.

მოწიწება დიდად მკრთალ ყოფა
ZA.

დიდად გაკრძალვა B. ეწიწვის, დი-
დი გა(ნ)კრძალვა (+ გინა მორიდება
C) CD. დიდი მოწიწება E.

მოწლე (12, 10 საქმე²) ესე იგი
არს მოწადინითა და მზიარული-
თა თვალითა და გულითა ZA.

(12, 10 საქმე²) ესე არს მოწადინითა
თვალითა და გულითა მზიარულითა B.
მართებულსავეთ გინა საყვარლობა C.
ტყბილად სვით D. სიყვარული თუ
სიტყმო E.

მოწლო ცოტად წვრილო ZAB.

[მოწმე ნ. მოწამე].

მოწმობა დამოწმება ZA.

განუმარტავია B.

მოწო ხის ლოპოს წყალი ZABC
ab.

მოწოდება არს მოყვასთა მოკმო-
ბა, ხოლო მოხადე — უაღრე-
სისა და დაუძახე (დაუზახე
A) — უდარესათვის ZA.

მოწოდება მოყვასთა მოკმობა
არს; მოხადე — უაღრესისა და
დაუძახე — უდარესისათვის B.
მოწოდება — მოყვასისა უკმეო;
მოხადე — უაღრესისათვის ითქმის,
ხოლო დამაბილი — უდარესისათ-
ვის CD. მოუწოდე — მოყვასისა
უკმეო, და მოხადე — უმატიონსწე-
ლისათვის ითქმის, ხოლო დამაბი-
ლი — უმცირესათვის E.

მოწონება კეთილად აღუჩნდეს
ZAB.

თვალში იამოს Cab. განუმარტავია
CqDE.

მოწუდილი³ კრმალი ამოდებული;
მოწვდილი — ღვინო და
ნოტიო იძაფებოდეს; მოწვ-
დილი — წელშეშინებული ZA.

¹ წყაროშია: „მოწითლე“. ² შდრ. საქმე მოციქულთა; ილ. აბუღაძის გა-
მოც., 28, 7. ³ ნუსხებშია: „მოწვდილი“.

• ლენო და ნოტიო იძაფებოდეს;
მოწვდილი ითქმის კრძალი ამო-
ლებული; მოწვდილი — წელწამ-
დარი B.

მოწყალე წყალობის მოქმედი
ZAB.

წყალობასთან ნახე Cab განუშარტა-
ვია CqDE.

მოწყე მოწყენილი ZAB

მოწყენა ხალისის გადავიარდნა
ZAB.

მოწყე, დაღრეჯა, გინა ხალისი გარ-
დ(ა)უვარდეს Cab მოწყე Cq. განუშარ-
ტავია D. შეყირტება E.

მოწყვედა ნ. მოწყუდდა.

მოწყვეტა ნ. მოწყუდტა.

მოწყინება იგივე მოწყენა ZA.

მოწყუდდა (მოწყუშტა ZA, მოწყ-
ვედა CqDE) დაკოცა ZAB.

დაკოცა, გინა მოკრეფა Cab.
განუშარტავია; CqDE.

მოწყუდტა (მოწყუშტა Z. მოწყ-
ვეტა AB) ხილთა და ყვავილთ
მოკრეფა Z.

მოკრეფა ხილთა და ყვავილთა A.
მოკრეფა B.

მოწყუშტა ნ. მოწყუდტა.

მოწყუშტა ნ. მოწყუდტა.

მოჰაყე მეზოზარი ZABC.

მოჰენტა მოგრეხა თუ ღრძოზა
ZAB.

მოგრეხა, გინა ღრძოზა CD

მოჰიდარი ჰიდებზს მოჰმედო ZA
ჰიდებზს მჰნელი B.

მოჰირვა შეზტუფასავით ZAB.

მოჰირვება უაღრესს მოუთმინოს
ZA.

უაღრესს მოუთმინოს B

ნ. მოთმინება.

მოჰმუდლი მონადოვარი ZA

მონადოვი B.

მოჰოდვა (მოჰოდო. Ca') ნაღლი
ნახევრამდე მოჰრა ZAB.

მხალთ ნახევრამდე მოკრეფა Cab.
განუშარტავია CqDE

მოჰრა კრასთან ნახე ZAB.

მოჰუტვა თვალის ნახევრად მო-
ხუტვა ZA.

თვალის მცირედ მოხუტვა B. მცო-
რედ მოხუტვა CD. განუშარტავია E

მოჰუდტა Cb

მოხადე (4, 16 ოვანე) უაღრესს
მოუწოდე ZAA.

ნ. მოწოდება, ხადილი.

მოხალინჯება მკბ(ა)რს მოხოცვა
ZABCD.

მოხ(ა)რშელის მოხრაყა E.

მოხალისე ხალისას მოქმედი
ZAB.

მოხამურება მოგრეხასავით ZAB
CD.

მოგრეხა E

მოხარკე (+ 1 ეზრა 4, 7 ZA)
ხარკთ გამოშლენი ZAB.

მოხარკე მომჰირნე ZAB.

მოხვედ ნ. მოხუდ.

მოხვედრება ნ. მოხუედრება.

მოხვეტა ნ. მოხუეტა.

მოხილვა (2, 2 ასო) ნახვა ZA.

ნ. ცათ მოხილვა.

მოხოშრვა (მოხოშვრა CDE) სხე-
ნის ლუსმრის გამოცვლა ZAB-
CD.

ძველის ლუსმრის ცვლილება

მოხრა მცირედ მოჰრეფა ZABCD
განუშარტავია E.

მოხრა შალისიგან ჰორცის შეკრ. ნა

მოხრაყვა (მოხრაყვა BCab) სხი-
ვით მოხარშვა ZABCD

განუშარტავია E.

მოხრება დაჭირებით მოგლა
ZABCDE.

მოხუდ¹ (11, 3 ივლით) მოხველ
ZAa.

მოხუდრება² ხვედრი ეცეს ZAB.

მოხუტა³ 6, 28 ლევიტ. ZAa.

მოხუტვა (მოხუტვა Z)⁴ (9, 5
იერემ.) მოფხეკასავით ZAa.

[მოხუცებულია ნ. კაცი].

მოხუცებული (13, 5 დანიელ) სი-
ბერე-მოწვეწული ZA.

სიბერე-მოწვეწული B. სიბერე-მო-
წვეწული Cab. განუშარტავია CqDE.

ნ. კაცი.

მოკადითა დანიელ⁵ წელნი მისნი
მორტყმულ იფენეს ოქროთა მოკადი-
თა⁶ B.

მოკალვა მარცვლის შეწვა ZACD.
მარცვალთ შეწვა B. განუშარტა-
ვია E.

მოკამსე 13 სიბრძნე ZAa.

მოკდა Cb.

მოკდენა საქმის მოსლვა ZAB.

მოკდომა თავ-აუზიდრად მოსლვა,
მოკდომა — სამკაული შეე-
ნოდეს, გლახურად ZA.

თავ-აუზივლად მოსელა B.

მოკდომა სამკაული შეენოდეს B. გან-
უშარტავია Cab.

მოკდომილი თვით მშვეწვარე B.

მოკელე მნე და ზედაშდეგი ZAa.

მოკმარება შეწევნა, გინა იჭმაროს
ZA.

შეწევნა B. დაჭირებულს შეეწიოს

Cab. განუშარტავია CqDE.

მოკმარება კეთილ იჭმაროს B.

მოკნვა (7, 25 ესაია) მოერქვნა
ZAa.

მოკნენება ესე იგი არს იერძნობს,
იქ(მ)ნებთან (იქმნების CDE)
თნება გონიერთა გონებისა მიერ
და იქმნების მოგონება, რამეთუ
გრძნობაჲ (გრძნობანი CDE)
უკვე თვით თავით თვისით იქსე-
ნებიან (იქსოვნებიან BCDE⁷);
ZABCDE.

ნ. თქმა.

მოკალაზე Cb.

მოკამაგირე ვერცხლით დადგინე-
ბულა მოსამსახურე რაჲ(ა)ც
ხანს ZAB.

განუშარტავია Cb.

მოკარა ნ. მოჭრა.

მოკარი მდინარის მონაქონი ხენი
ZABE.

მდინარის მონაქონი ხე CD.

ნ. ჩხნდე.

მოკილვა Cb.

მოკმა მოსკორვა კაცთაგან ZA.

მოსკორვა კაცთა B. განუშარტავია
Cb.

მოკრა (მოკარა Z) ჭარში ნახე
ZA.

ჭარში ნახე B.

მოკლანული Cb.

მოკლუნული Cb.

მომაზრე (3, 3 ესაია) აზრით მამ-
ელელი ZAaB.

მოზბერა Cb.

მოზვლიხე Cb.

მოშკირო კირით შეგოზო, ხოლო
ნ, 14 დაბადებაში ნოეს ჰქვა:

¹ ნუსხებშია: „მოხვედ“. ² ნუსხებშია: „მოხვედრება“. ³ ნუსხებშია: „მოხვე-
ტა“. ⁴ წყაროშია: „მოხუტედეს“. ⁵ დანიელთან 10,5-ს A—51-ით ნაცვლად „მო-
ქადითა-სი“ მოიბოვება „ოფაზითა“. ⁶ გამოკრებილია იოანე დამასკელის „გარდამო-
ცემიდან“ თავი 33 (S—1463, 72 r.).

მოპირო კიღობანი, ესე იგი არს შე(პ)დისო მაგრიად წყალთა შე-
უვლობისათვის ZA.

კირით შეგოხო, ხოლო დაბადების
ნ, 14: ნოე, მოპირო კიღობანი, ესე
იგი არს შეფისო მაგრიად წყალთათ-
ვის B. ესე იგი არს, შემოგოხო.
(შეგოხო Ca), რათა წყალი არა შე-
ვიდეს Cab.

[მოხმადიანი ნ. თათარი].

მოხმედგრა Cb.

მოხუას Cb.

მოხუეს Cb.

მოხურძენ Cb.

მოხუეს¹ მოლხუეს ZAB.

მოლხუეს, მოლხეს Cb.

მოქადე Cb.

მოქოცა კოცასთან ნახე ZAB.

მოქოცა წარ(პ)კოცა ZA.

მპარავი (+ 12, 6 იოანე ZA) ქურ-
დი ZABC.

განწმარტავი DE.

მპარაობა (მპარავობა B) ქურდო-
ბა ZAB.

მპირდებოდა პირობას მაძლევა
ZAB.

მპირველობნი (+ 27, 29 ეზეკ. Z)

მენავეთ გამგებელი ZAB.

ნავის მარიგებელნი Cab.

ნ. მენავე.

მპყრობელი (41, 13 ესაია) მპირა-
ვი ZAA.

ნ. ყოვლის-მპყრობელი.

მეფე ესე არს, რომელი თვით
ბუნებით მეფე იყოს, ხოლო
პირველ არამეფე რაფცა მომე-
ვდეს, ეწოდება წმანე; და ღვი-
ნოსა კაცთაგან დამეფებულსა.
ანუ თვით დამეფდეს, ეწოდება

ძმარი. ხოლო მეფისა გარდა-
რეულებასა ეწოდების მყვირ-
ტლე; რომელსა მეფისა და
ტყბილისა საშუალო გემო ჰქონ-
დეს. ეწოდება მხე (მხე ეწო-
დება A) ZA.

მეფე არს, რომელი თვით ბუნე-
ბით მეფე იყოს; ხოლო პირველ არა-
მეფე თუ მომეფეა, ეწოდება წმან-
ე; ღვინოსა კაცთაგან დამეფებულსა
და მისთანასა ეწოდება ძმარი;
ხოლო მეფისა გარდარეულებასა
ეწოდების მყვირტლე. რომელსა
მეფისა და ტყბილისა საშუალო გემო
ჰქონდეს, ეწოდების მხე B. ესე მე-
ფე განიყოფიან ხელად: წმანად,
მხედ, მეფედ, ძმად (ძმად CივD)
და მყვირტლედ. წმანე არს, რომ-
ელი პირველ მეფე არ(ა) იყოს და
მომეფდეს მცირედრე; მხე არს მე-
ფეა და ტყბილი გემო ორივე აქე-
დეს. არა რომელი სჯარბობდეს.
მეფე არს თვით ბუნებით მეფე
იყოს და არა სხვათა მიერ მომეფე-
ბული; ძმარი არს ღვინოთაგან ანუ
სხვათა წივითაგან კაცთა მიერ დამე-
ფებულ იყოს ნეტად. არამედ მყვირ-
ტლე არს გარდარეულება სხვისა
CD. ესე მეფე განიყოფიან წივითად
წმანად, მხედ, მეფედ, ძმად. არა
მყვირტლედ. წმანე არს, რომელი
პირველ არამეფე იყოს და მომეფეა
მცირედ: მხე არს მეფე და ტყბი-
ლი გემო აწივდეს. არა რომელი
ბობდეს; ხოლო მეფე არს თვით
არსებით მეფე იყოს და არა სხვათა
მიერ მომეფებული; ძმარი არს
ღვინო ანუ თათლი ანუ სხვათა
წივითი კაცთა მიერ დიდად მომე-
ფებული. არამედ მყვირტლე არს
გარდარეულება სხვისა E

ნ. ვამეფე. დამეფე. კოცო-

¹ ნუსხებშია: „მოხუეს“. ² აქედან D ხელნაწერს აკლია ფურცელი.

მეფეა, მომეფებული, მომეფავ.

მეფუნა (ბალ.) ZABCE.

ნ. კოკომეფა.

მელაფენება გაცხადება ZA.

გაუცხადოს BC.

ნ. გამელაფენება, გამელაფენებუ-
ლი.

შედივანი წუთი ZABCE.

მრადი ქანიდავლიანში: „დედა
მრადო“¹ D.

მრავალთაობა (+ კათილ. ZAA)

მრავალგანაწილებულივით ZA.

მრავალ-განაწილულივით B.

მრავალი ესე არს ორიდამ ათასა-
მდე ZA.

მრავალი ეწოდების ორიდამ ათი-
ათასამდე B. მრავალი არს სამიდამ
(ათიდამ Cb) ეიღრე ათიათასამდე C.
განუმარტავია E.

ნ. განამრავლები, განამრავ-
ლები, ემრავლა, სიმრავლე, უმ-
ცროსი, ფერკმრავალი.

[მრავალკაცი ნ. სამრავალკაცი
1, 2].

[მრავალმეტყველი ნ. ქართალი].

[მრავალსახედ ნ. პოლუმორფად].

მრავალსახედი ესე არს ერთსა
რასამე და ერთრიგსა მრავალი
სახელი ერქვას ZA.

„ხოლო მრავალსახელ არიან რაო-
დენნი საზღვრითა ეზიარებოდინ,
ხოლო სახელითა განიყოფოდინ, ესე
იგი არს, რაჲმს იგივე და ერთი საკ-
შე მრავლითა იწოდებოდინ სახელითა,
ვითარ-იგი ფასლიანონ, მარ
სპანთი, მანქარა, ქსრფოს, რა-
მეთუ ესე ყოველნი სახელნი ერთსა
საზღვარსა მიითვალვენ, რომელ არს
ორპირად აღმახული რკინა, ეიტყვი

უკვე, რკინასა ორკერძოვე აღლესულ-
სა, ხოლო წარსწერენ მრავალსახელთა
ეგვეთართა“¹ BCE.

მრავალურიხი მრავალ-ნაწილევი
ZABC.

შეგინური რამ არი, ბევრ-წელი.
ექვსთა დღეში: „დი ნამეტნა-
ვსა საზრდელსა ვრცელ-ნაწილევისა
მიერ მრავალურიხთა მოქცევთა შინა
მომაქვს“ E.

ნ. იქუანჩი.

მრავალძარღუა (მრავალძარღვა
ZBCbqE) (ბალ.) ZABCE.

მრავალნი (მრავალნი B) მოარ-
ვენი ZB.

მრგველი რგვის მოქმედი ZAB.

მრგვლიად-დასაწველი, მრგვლა-
დ-დასაწუჭლი ნ. მრგულიად-და-
საწუელი.

[მრგულია ნ. მგრგული].

მრგულივა 2, 16 ამბაკომ ZB.

მრგულიად-დასაწუელი (მრგული-
ად-დასაწველი ZB, მრგულიად
დასაწუელი A) (15, 3 ლევიტ.)
ესე არს მსხვერპლსა რა მთლიე
დასწუილენ ZA.

(15, 3 ლევიტ.) მსხვერპლთა რა
მთლიე დასწუილენ B.

მრე (+ 12, 4 ფსალმ. ZAA) მომ-
რევი ZAB.

მრევლი (მრევლი თუ მრემლი E)²
(+ 25, 20 იერემ. ZAA) მოურნე
სულიერი ZA.

მოურნე B. მრემლი, ესე არს მას-
წავლებელი, ვინა მოურნე C. განუ-
მარტავია E.

ნ. სამრევლო; შდრ. მრემლი.

¹ ამოღებულია იოჰანე დამასკელის
წყობიდან: „მრევთა“.

კათილორიდან თავი 16 (S—1463, 45 v)

[მრეზ ნ. (ტურაობა'სთან) ამრეზა, ამრეზო].

[მრეკელი ნ. სამრეკლო].

მრემლი (25 [20 იერემ.]) იგივე მრევლი ZA.

იგივე B.

ნ. სამრემლო.

მრეშველი (+ 9, 21 ისო ZA) მე-შეშე(ა) ZABCE.

მრეში წაბლის ფერ(ი), მოსისო ZA.

(იოხფ.) B. წაბლის ფერი C.

განუმარტავია E.

ნ. რუბა; შდრ. მურეშა.

[მრეც ნ. ამრეცი, აღმართი, დამრეცი, დაღმართი, მიმრეცი, შემრეცი, ჩამრეცი, წამრეცი].

მრეწავი კელფასის ამღებელი ZA. კელფასის ამღები B.

მრთელი ესე არს შეუმბუსრავა, გინა უნაკლებო, გინა უსენო ZAB.

შეუმბუსრავი, გინა უნაკლულო, გინა უპირველი Cab. განუმარტავია CqE.

ნ. სიმრთელი.

მრთველი მოსთავი ZAB.

მრიგებელი რიგის მასწავლებელი ZAB.

მრიდებელი რიგის მოქმედი ZAB.

მრისხელი მპარსავი ZAB.

მრისხანე რისხვის მოქმედი ZA.

მრისხანება რისხვის მოქმედება ZAB.

მრკენელი რკენის მოქმედი ZAB

მრომი მრუმე ZAB.

შავი, გინა ბნელი (ბნელივით Cb) C.

ნ. მრუმე.

[მროტონოტოზი] [მროტონოტოზის მონაწილე შექმნად ბეჭდისა] B.

მროქავი გამცემი აქოალი ZA. გამცემელი B.

მროწეული ვიეთთა ბროწეული მროწეულად აღუწერიათ, არამედ ხილსა მას არა ეწოდების მროწეული, არამედ ბროწეული ZA.

ვიეთთა ბროწეულისათვის აღუწერიათ, არამედ არა ეწოდების ხილსა მას მროწეული, არამედ ბროწეული B. ბროწეული C.

მროწეული (1, 18 იოველ) ნახირი ZAB.

მროწლე, ნახირი C.

მროწლე (+ 26. 14 დაბად ZAa) ნახირივე ZA.

მროწელი, ნახირი B. ნახირი CE.

ნ. სამროწლე, ჭოგი.

მრუდი (+ მრუდიცა B) ესრეთ განიყოფებთან: ელაძი არს რაოდენგზის მრუდი (მრუდი რაოდენგზის B) გამართო. აგრევე (ეგრეთვე B) გამრუდდეს; დრკუ არს მრუდი ყოვლად განუმართველი; გვლარძნილი არს ვაჟთანთა შინა სომრუდე დელოვან-ფოხოიანა, რომელსა მსოფლიონი თღრონოღროდ უწოდენ; დვლარძნილი არს სიმრუდე მოგრებილ-მოგრენილი; რადო არს მცირედ ცალს მკარეს განმოდებული ZAB.

მრუდი ზოგადი სახელი არს ყ.

ველთა მრუდთა ზოლოდ ეწოდება განიყოფების ბუთად. ჭოგითა, დრკუდ, გვლარძნილად. დვლარძნი-

1 ასეთივე განმარტება B-ში გადახზულია.

ლად (+ და Cb) რადღ; ელაში არს მრუდი, რომელი რაოდენგზის განმართო, ეგრეთვე განმრუდდეს; დ რ კ უ არს მრუდი ყოვლადვე განმართველი; გ ვ ლ ა რ ძ ნ ი ლ ი არს მრუდი ეაკოვანთა შორის ლელო(ვ)ანფოსიანი და სერო(ვ)ან-კაპნოანი, სადა ყოვლადვე არა იყოს სისწორე, რომელსა მსოფლიონი ოღ რ ო ჩ ო ღ რ ო დ უწოდენ; ღ ვ ლ ა რ ჳ ნ ი ლ ი არს სიმრუდე შიდრეკილ-მოდრეკილი; რ ა დ ი არს მრუდი ცალ-მჭრი(ვ) გამრუდებული C. ელაში, დ რ კ უ, გვლარძნილი, ღვლარძნილი და სხვები E.

ნ. გაამრუდა.

მრუშე (4, 1 გოდება) მროში. ესე არს ბნელად საჩინარი, გინა შავი ბინდის მსგავსი ZA.

მროში. ესე არს ბნელად საჩინარი, გინა ბინდის მსგავსი შავი B. მრუშე არს ბნელი (ბნელა Cg) რამ უჩინ(ა)-რად (+ გინა შავი Cxb) C. ვერ გაიცნას. მრუშე უჩინო თუ ძნელ-სახილველს ამგზავსა და თქვენც გასინჯეთ, გარჩევით ვერ ვპოვ. 144 ა ა ვ-ში ო რ შ ი: „მრუშედ მომხედა 'შე მხემა' E.

შდრ. მროში; ნ. უმრუშე.

მრუშება (+ 8, 3 იოანე ZA) მეუღლიანის ბოზობა ZABCE.

ნ. ბოზობა.

მრუში 2, 9 ნაბოზვარი ZAa.

ნ. იმრუშა, მემრუშე, ნამრუშალი.

მრქენელი რქით მაწინარი ZAB.

მრღვე (მრღვიე BC) ილეკრო გაუწმედელი, გინა გამოუტდელი, რომელ არს რ ი ო შ ი ZA.

გამოუტდელი, გინა გაუწმედელი

ილეკრო, რ ი ო შ ი B. და გამოუტდელი — ვეცხლი და ოქრო განრყენილი C.

შდრ. მღურთვე.

მრჩობლი (17, 18 იერემ.) ორი, გინა ორკეცი ZA.

ორკეცი, გინა ორი (+ 17, 18 იერემ. B) BC. ორკეცი E

ნ. იმრჩობლა, იმრჩობლებს.

მრჩოლელი ერჩოლებოდეს, აწყენდეს ZA.

ერჩოლებოდეს B.

მრცხელი რცხის მოქმედი ZAB. მრწამს Cb.

მრწამსი (+ 1 კორინთ. 9, 18 Z) მართალი სარწმუნოება ZA.

განუშარტავია B.

მრწემი (+ 25, 23 დაბად. ZAa) უკან შობილი ZABC.

უმცროსი ძმა E.

ნ. უმრწემესი, უმცროსი.

მსაგრობელი საგრობის მოქმედი ZAB.

მსაზრავი საზრის მოქმედი ZAB.

მსაზღვრავი² საზღვრის დამდები ZAB.

მსამოზი (მსამოზნი Cab) (+ 23, 23 ეზეყ. Z) სამ-დგომია, იქ ნახე ZAB.

სამ-დგომ(ნი)ია C.

მხასოებელი სასოებიათი ZAB.

მხაზლობელი მუნ მოსახლე ZAB.

მხაზური (+ 8, 4 გამოსლ. ZAa)

უფლის შინაყმა ZAaBCb.

უფლის შინაყმა (2 მეფ. 13, 18) Ab.

განუშარტავია CaqE.

ნ. ვიშახურო, ვიშახურებ,

¹ იგულისხმება იოვანე პეტრიწის თარგმანება II წიგნი (გვ. 173, 4). მოწმობა კი სხვა წყაროდან ჩანს. ² ნუსხებში: „მსაზღვრავი“.

იმსახურა, კერპ-მსახური, მოსამსახურე, სამსახურებელი, სამსახური.

მსახრვალი (მსახრველი CE) (57. 6 ფსალმ.) **თოიჩი** და **მსახრვალი** იგი არა, რომელი მოგობითა და გრძნებითა მძვინვარებანი მტეცთანი მოამშვიდიან, სიზმართ ამხსნელსაც **მსახრვალი** უწოდენ **ZA**.

თოიჩი და **მსახრვალი** იგი არს, რომელნი მოგობითა და გრძნებითა მძვინვარებანი მტეცთანი მოამშვიდიან. სიზმრის ამქსნელთაცა **მსახრვალი** უწოდენ **B**. **მსახრველი** და **თოიჩი** იგი არს, რომელთა მოგობითა და გრძნებითა მძვინვარება მტეცთა მოამშვიდიან (მოამშვიდონ **E**) (+ **მსახრვალი** ეწოდების სიზმართ აღმქსნელთაცა **Cb**) **CE**.

ნ. თოიჩი, ღაზარინელი.

მსაჭული (12, 58 ლუკა) სამართლის მქნელი **ZAB**.

მოსამართლე **CE**.

ნ. ემსაჭულობ.

მსგავსი (2, 20 ლაბად.) სწორება და იგივეობაჲ ერთმყოფობასა და მისთანაეობასა მოასწავებს **ZAa**.

სწორება და იგივეობაჲ ერთმყოფობასა და მისთანაეობასა მოასწავებს (1 მეფეთა 10, 24) **Ab**. მსგავსება და სწორება და იგივეობაჲ ერთმყოფობასა და მისთანაეობასა მოასწავებს **B**. მგზავსი. მსგავსება და სწორება და იგივეობაჲ ერთმყოფელობასა მოასწავებს, რომელი-იგი მართლად და შეურყენელად და შეუპრღვეველად გულისხმა-ყო-

ფების, ხოლო უმსგავსოება და უსწორობა და სხვებრობა და შეურყენელობაჲ და ცვალებაჲ (ცვალეზად **Cd**) ნივთიერთათვის ითქმის ამისთვის ღთთი ერთად იცნობების **C**. **განუშარტავა E**.

ნ. ემსგავსა, იმსგავსა, უმსგავსო.

მსგეფსი (+ 2 დოლოლ. **ZAa**) ამ დღით მის სწორ(ს) დღემდე **ZAB**.

შედიეული დღეთა (+ გინი სწორით სწორი **Cab**) **C**.

ნ. სამსგეფსო.

მსევანი (ფრინ.) (+ 2 მტულ. 14 **ZAD**) **ZABCE**.

მხერობელი სერის მქამელი **ZAB**.

მსეენი **ნ. მსუენი.**

მსვენ-ლომი **ნ. მსუენ-ლომი.**

[**მხვლიცი** **ნ. ხულიცი**].

მსთვა **ნ. მსთუა.**

მსთვად **ნ. მსთუად.**

მსთვადი და **მცხუშდი** **ნ. მსთუადი** და **მცხუედი.**

მსთობა ასწრაფება **B**.

ნ. აღვიმსთობ, აღიმსთო, აღმსთობა, იმსთუეს.

მსთუა¹ (5, 24 იერეკ.) **მსთვად ZA**.

მსთუად (**მსთვად ZACqE**) (+ 142, 8 ფსალმ. **ZA**) ადრე **ZABCa**.

ადრთან **Cb**. მაღ **CqE**.

ნ. ანაზდი.

მსთუადი და **მცხუედი** (**მსთვადი** და **მცხუშდი ZA**) (6, 3 ოსე) ესე არს დილასა (+ და **Z**) საღამოს მარგებელი წვიმაჲ **ZA**.

(6, 3 ოსე) **მსთვადი** და **მცხედი**—

¹ ნუსხებშია: „მსთვა“.

დილას და სალამოს B.

მსთუაში (24, 2 იერემ.) ადრეული
ZAa.

[მსივანი ნ. სივ].

მსიწჯავი გაშინჯავი ZAB.

მსიძავი მებოზარი კაცი ZABC.

მსკნელი (მსკნელი Caq) (9 იოს-
პოს) დამსკნელ ZA.

(9 იოსიპოს) დამსკნელი BCab.

9 იოსიპოს: „მამისა შიშისაგან
უკმოიღო და მე ვიდრევე ამათი
მსკნელი წარივიდა“ Cq¹

მსმელი (29, 8 ესაია) შემსმელი
ZAa.

მსმკნელი ნ. მსკნელი.

მსნიერი ნ. სმნიერი.

მსოფლელი (12, 48 გამოსლ.) სო-
ფელში მღეგი ZAa.

მსოფლიო სოფლისაგანი ZAB.

მსრბოლი (+ 8, 6 იერემ. ZAa)

მორბენალი ZABCE.

ნ. მალემსრბოლი, წინამსრბო-
ლი.

მსრველი მსროლელი ZAB.

მსრველი მოსრვის მოჭმელი ZAB.

მსტვარი ნ. მსტუარი.

მსტოვარი (2, 3 ძსო) ესე არს
აუშავი მომზილავი ქვეყანისა,
გინა მტერთა ლაშქართა და ეგე-
ვითართა უცნაურად ZA.

აუშავი. ესე არს, რა კაცი ვინმე
გაგზავნო ქვეყანათა გასასინჯველად.
ანუ მტერთა ლაშქართა და ეგევ-
თართა უცნაურად B. აუშავი CE.

ნ. განმსტრობა, იმსტრობდა,
სამსტოვრო, სამსტრო, ჯაშუში.
მსტუარი² (9, 10 ოსე) ახალი ლე-
ღვი ZAa.

მსუამარი (მსუამარი Cq) ნესტე-
თ(ა) (ნესტეთ AB) მბერავი
ZABC.

ნ. ნესტე. უმსუამარეობა,
უმსუამარეობად.

მსუდრავი შემსუდრავი ZA.

შემსუდრავი B.

მსუენი (მსუენი ZA, მსუენი CqE)
(მძრომ.) (+ 11, 30 ლევიტ. ZAa)
ZABCE.

ნ. მსუენი.

მსუენ-ლომი (მსუენ-ლომი ZA,
მსუენ-ლომი BCqE) (11, 30
ლევიტ.) ეს(ე) ცხო(ვე)ლი და
(არს Ab) კერძო(ა) თავი და
კერძო(ა) ქრცვინი ZA.
(მძრომ.) BCE.

მსუენი ნ. მსუენი.

მსუენ-ლომი ნ. მსუენ-ლომი.

მსუნავი ავბუცელი ZABCE.

მსუნევანი (მსუნევანი C) (44, 19
იერემ.) ესე არს თხელი პურები,
ერბოთ(ი) მომწვარი გემიერი
(გემოიანი B) ZAB.

(იერემ. 44, 19) კმიადი ერბოიანი
Cab. კმიადი ერბოიანი, ღორღელი
Cq

მსუქანა (ბალ.) ZABE.

(ბალ.) უკუჟავა C.

მსუქანი (+ 41, 2 დაბად. ZAa)

ქონ-მრავალი ZAB.

ქონიანი Cab. განუმარტავი CqE

მსუყე (მსუყი BCDE) (+ 30, 23
ესაია ZAa) ესე არს ცხიმიანი,
რომელ (რომლისა Ab) ქაბითა
კაცი მალე გაძღვს ZA.

ესე არს ცხიმიანი, რომელამე ქა-
ბით მალე გააძღვდეს B. მსუყ-

¹ Cab-ში გადახაზულია მოწმობა. ² ნუსხეშია: „მსტვარი“.

ეწოდების ქონი გინა ზეთი სკარობ-
დეს საქმელს(ა) CD. განუშარტავია E.
მსყიდველი სყიდ(ვ)ის მოქმედი
ZAB.

მსწრაფლ 14, 1 ესაია ZAA.

ნ. ანაზღი.

[მსჭუთალ ნ. მანჭუთალი, სამსჭუთა-
ლი].

[მსხალი ნ. სხალი].

მსხეში (+ 38, 13 ფსალმ. ZA) ესე
არს, რომელი უმკვიდროთა და
სხვათა აღგილთა გამოიზრდებო-
დეს და აღრე წარმავალ იყოს
ZAB.

მსხეში არს, რომელი უმკვიდ-
როთა და სხვათა აღგილთა გამო-
იზრდებოდეს და აღრე წარმავალ
იყოს, ხოლო მჭირი სხვაგან გა-
მოიზრდებოდეს და გვიანად წარმა-
ვალი იყოს და არა დამკვიდრებადი
CD. რომელი უმკვიდროთა და სხვა-
თა აღგილთა გამოიზრდებოდეს, იგი
არს მსხეში, აღრე წარმავალ
იყოს, ხოლო მჭირი გვიან წარმა-
ვალ იყოს და სხვაგანვე გამოიზრდ-
ებოდეს E.

ნ. გემსხემნენ. გემსხემობ, იმ-
სხემა.

მსხვერპლი ნ. მსხუერპლი.

[მსხვილი ნ. სხვლი].

მსხვრევა ნ. მსხურევა.

მსხირპანე (2 ნემეს.)¹ გაჭიმული
ZAA.

მსხმელი ზობის მოქმედი. მსხმე-
ლი — ილეკროს ჩამომსხმელი:
მსხმელი — ხილი მენაყოფი.
მსხმელი — ღვინის დამს-
მელი ZAB.

მსხმილი მჭერთ კვერცხი ZAB.

ბუზის კვერცხი CD. განუშარტა-
ვია E.

მსხმო მეწეკა თუ ხორა, რაიც
(რაიც Ab) დ. მსხროს ZA.

მეწეკა, თუ ხორა, თუ რაიც
დაპურის B.

შღრ. ბმო, მბმო.

მსხუერპლი (მსხუერპლი ZA.

მსხვერპლი Cq DE) (+ 6, 18

ფსალმ. ZA) შესწრაფა ZABC

ab.

განუშარტავია CqDE.

ნ. ამსხუერპლეს, ემსხუერპლა
იმსხუერპლა, სამსხუერპლო.

მსხუერპლის საცავი (მსხუერპ-
ლის საცავი ZAA, მსხუერპლის სა-
ცავი B) (+ 10, 1 ოსე ZAA)

სამსხვერპლო აღგილი ZAA B

მსხუერპლის დასადები აღგილი გი-

ნ. ტრაპეზი Cab.

მსხუერპლი ნ. მსხუერპლი.

მსხუერპლის საცავი ნ. მსხუერპ-
ლის საცავი.

მსხურევა² მრავლად დამტერე-
ვა Z.

მრავალთ დამტერევა AB.

ნ. დამსხურეული.

მსჯავრი (1, 24 ესაია) სამართალი
ZAB.

ნ. სამსჯავრო.

მტანჯველი (მტანჯველი ZA)

ტანჯვის მოქმედი ZAB.

მტარვალ (16, 25 საქმე) მრავალ-
ნე მოქმედი ZAB.

ნ. მტარვალ CD. განუშარტა-

ვია E

ნ. მოქმედი

¹ ნემესისი, „ტუნებისათვის კაცისა“ (გვ. 26, 7). = ნუსხეში: „მსხურევა“

მტაცებელი (1 კორინ. 6. 10) ტაცების მოქმედი ZAA.

მტე (+ 6, 39 მარკ. ZA) სძისა და საჭმლის მოზიარე ZABCD.

საჭმლის მოზიარე და სძისა E.

ნ. პურის-მტე, ძუძუს-მტე.

მტევებარი (4 მეფე 13, 20) დამსხმელი მოლაშქრე ZA.

მტევებისა შემ(ნ)დობისა ZAB-Cab.

მტერი ავის მდომი ZABCab.

განუმარტავია CqDE.

ნ. დამტერება, ემტერა, ვმტერობ, იმტერა, იმტერებს, სამტერო.

მტერფავი დამთრგუნველი ZAB.

მტებელი გამტებელი ZAB.

მტვერი ნ. მტუერი.

მტიერი (+ 4 მეფ. 2, 23 ZA) ქაჩალი ZAB.

ესე არს სრულობით უთმოზა, რომელ არს სიქაჩლე CD. სიმტირე სრულ უთმო არს, ხოლო შლუ — წინა კერძო თავი უთმო; ურიაობაში მტიერი კაცი წმიდა არს E.

ნ. სიმტიერე.

მტილი (+ 19, 41 იოანე ZABCb)

ბოსტანი ZABCD.

განუმარტავია E.

ნ. ბოსტანი, მემტილე.

მტირალი ტირილით მყოფი ZAB.

მტკაველი (28, 16 გამოსლ¹) ცერი და ნეკი გაჭიმული ZAA.

3 მეფე 7, 26 Ab. განუმარტავია BCqDE.

ცერ-და ნეკ-გაშლილი Cab.

ნ. (მაიმუნ²თან და ქია³თან)

ციდამტკაველი.

მტკველი (ბალ.) ფეხვის ბურღო ZABCDE.

მტკვეფრობა ნ. მტკუეფრობა.

მტკივა ტკივილთ მატება ZAB.

მტკიცე (+ 13, 3 გამოსლ. ZAA)

მყარი, გინა მაგარი ZABCD.

განუმარტავია E.

ნ. ანამტკიცე, განამტკიცა.

დამტკიცება, სიმტკიცე, შემტკიცება.

მტკნარე (+ 3, 16 ისო) შესქელე-

ბული მკდნარი ZA.

შესქელებული B. შედელებული

სქელი CD. შემდგარი E.

შდრ. მკდნარი.

მტნარი Cb.

მტკუეფრობა (მტკუეფრობა ZAB.

მტკუეფრობა CDE) მრავალთა-

გან მიხვევა ZAB.

მტკუეფრობა არს მრავალთაგან

მიხვევა CD. ხონოლორფში მტკუეფ-

რობა-ბუზთა და ფუტკართა ხვევასა

და მტუნელობას უწოდა E.

ნ. ემტკუეფრა. შუამტკუეფრა.

მტკფოლვარე ტკივილთ დამწვე-

ლი ZA.

დამწველი ტკივილით B.

მტლაში-მტლუში (მტლაშა-მტლუ-

ში CD) უგვანი კოცნა ZAD.

უგვანი კოცნები B. უგვარი

კოცნა C.

[მტლე ნ. ტლე].

მტნახი ბჟა B.

[მტოკუფარი ნ. გამომტკფოლუე-

რი].

მტუერი (მტუეშრო ZAB. მტვერი

CqDE) (+ 2, 7 დაბად. ZAA) მი-

წა ფქვილივით ZABCab.

¹ წყაროში: „მტკაველული“. ² წყაროში: „მკდნარად“.

განუმარტავია CqDE.

[მტურევა ნ. დამტურეული, მიიმტურია].

მტუტი მეტად მლაშე ZA.

მეტად დამარილული B.

დიდად მლაშე CDE.

მტყორცელი Cb.

მტყუანი¹ (+ 8, 8 იერემ. ZAA)

ტყუილ-შემცნე(ბ)ული ZA.

ტყუილის მთქმელი B. განუმარტავია Cb.

მტყუარი (+ 14, 11 დანიელ ZAA)

ტყუილის მთქმელი ZA.

მტყუელვარი (მტყუშლვარი Z)

ტყველვის მოქმედი ZAA B.

მუაბა არაბთა ენათა არს, ხოლო ქართულად საკმარქმნილი მუაბად გარდაუცვალეზი; ხისაგან სნეულთ მტრით სატარებელად შემზადებულსა ეწოდების საჭუშელი, ხოლო ანაზად ცუდად შემზადებულსა — ჩეო, ხოლო კამაროსანსა და საბურველიანსა მტრით ტვირთვით, გინა ცხენებით(ა) და აქლემებით სატვირთავსა — ჰორლი, რომელსა თურქნი თახტირევენდს უწოდენ, ხოლო მკედრის(ა) საზიდარს(ა) — საკაცე ZA.

მაბა არაბთა ენითა, ხოლო ქართულად საკმარქმნილი მუაბად გარდაუცვალეზი. ესე არს ხისაგან სნეულთ მტრით სატარებელად შემზადებული, რომელ არს საჭუშელი, ხოლო ჩეო — ანაზ ცუდად შემზადებული და ჰორლი — კამაროსან-საბურველიან მტრით ტვი-

რთვით, გინა ცხენით და აქლემით სატვირთავი, რომელსა თურქნი თახტირევენდს უწოდენ, ხოლო საკაცე — მკედრით საზიდარსა B. მუაბა (მოაბა Ca) არს ხეთაგან შემზადებული სნეულთათვის დასაწოლი, კაცთაგან მტრითა სატარებელი, ხოლო ჩეო — აგრევე ხითა შემზადებულ, არამედ ცუდი და გაუთლელი და საბლებით შეკრული, ხოლო ჰორლი — აგრევე მტრითა ზედა სატვირთავი კეთილად შემზადებული, კამაროსანი და საბურველიანსა, რომელსა სპარსნი თახტირევენდს უკმობენ, გინა დიდებულთა საქდომელად, გინა სიწმიდისა შთასადებელად და მტრითა მიერ ტვირთვით (ტვირთვის Cb) სატარებელთა, გინა ცხენთა და აქლემთა ზედა შემზადებულსა; ხოლო საკაცე არს მკედრითა საზიდარი, ხოლო (და Cb) საჭუშელი — საკაცის მსგავსი CAb. განუმარტავია CqD.

მუაბა დაბა, გინა გამოაბა Cb.

მუაბნელებს Cb.

მუაბრტყელი Cb.

მუაგავი Cb.

მუადვი Cb.

მუადვა Cb.

მუაელვარი Cb.

მუაელვებს Cb.

მუაზიდგინე Cb.

მუათვალე ნ. მოათვალე.

მუათრივე Cb.

მუათვალე² Cb.

მუაყარ Cb.

მუაყერი Cb.

მუაყვალე ნ. მუაყვალე.

მუაყერი ნ. მუაყერი.

მუაყუალე³ Cb.

მუაყური⁴ Cb.

¹ წყაროშია: „მტყუარი“. ² ნუსხაშია: „მუათვალე“. ³ ნუსხაშია: „მუაყვალე“. ⁴ ნუსხაშია: „მუაყური“.

მუალაგე Cb.

მუალაშაზე Cb.

მუალზე Cb.

მუალერზე Cb.

მუართვა Cb.

მუასქელე Cb.

მუაუძღურა Cb.

მუასლე¹ (+ 10, 9 ეზეკაა ZAa)

აზლო(ს) მყოფი ZABCDE.

ნ. მოახლე.

მუასლესმული ახლო მოსულა Z.

მუაქენა² Cb.

მუბერაზი ბუმბერაზი თუ ძლიე-
რა ZAB.

ბუნბერაზი, გინა ძლიერივით CAb.

ბუმბერაზი, გინა ძლიერი Cq. ბუმ-
ბერაზი მგონია. მოციქულთა
თარგმანი: „იგი ბუმბერაზად
ერყოდა ვითარცა აღმძვრელი შფო-
თისა და შედლისა, ხილო ნახე ესე
ვითარ სიმშვიდით“ D.

მუგუზი (7, 4 ესაია) ცეცხლ-
კიდებული შეშა ZAB.

ცეცხლიანი შეშა CD. განმარტა-
ვია E.

ნ. ცეცხლი; შდრ. ნაგუზალი.

მუდამ მარადის ZABCDE.

მუდარა (ვეფხის-ტყ.) დიდი
ვედრება Z.

დიდად ვედრება ABCDE.

ნ. იმუდარა.

მუდხორი რომელ არს ყოვლისა საცხო-
ვრებელისა თვისისა ლირწებით წარ-
მგება B.

მუდო (ოთხფ.) თავგია ღაღი და
ახვარავი Z.

(ოთხფ.) დიდი თავვი AB. (ოთხფ.)

თავგია დიდი მერჯე C. (ოთხფ.)

რუნგელა D.

მუდრეგი უპატრონო. რომელსა

თერქნი იავას უწოდენ Z.

უპატრონო ABCDE.

ნ. იავა.

[მუდრვა ნ. დამუდრვა].

მუვილი ყბულა ძალღთა ZAB

Cab.

მუნარადი ზუნა ZABCDE.

ნ. ზუნა.

მუნაფარი კორცის მწნილი ZAB
CD.

განმარტავია E.

მუნუთი თუალვა (მუნუთი
თვლა ZA, მუნუთი BCab, მუ-
კუნუთი CqD) ერთიორად აღ-
რაცება (აღრიცხო A) 1, 2, 4, 8,
16, 32 და ყოველთავე ესრეთ ZA.

თვლა ერთიორად: 1, 2, 4, 8, 16,

32 ასრე სრულ B. ესე თვლა(ს)

ერთი ორად: 1, 2, 4, 8, 16, 32,

ასრე მიჰყევ (მიჰყევს D). სრულ CD.

მუნრაკი ბერძელია, შუბს
პქვიან ZAB.

(უქმ.) ბერძელი შუბი C. (უქმ.)

ბერძელია, შუბი D. (უქმ.) მუნრაკი

ბერძელად შუბი E.

მუკაშარი ცერცვის ღერდილი Z.

ცერცვი დაღერდილი AE. ცერცვი

ღერდილი B. ცერცვი დაროშვილი

CD.

ნ. ღერდილი.

მუკენი ჩალურის ლატანი ZAB

CD. ჩალურის ლატყა E.

მუკუდი ავშრის საბელი ZABCD.

ავშრის თოკი E.

ნ. საბელი.

მუკუნუთი ნ. მუნუთი თუალვა.

მული ქმრის (ქმრის ZACq) და
ZABC.

¹ წყაროშია: „მოახლე“. ² ნუსხაშია: „მუახსენა“. ³ წყაროს დასახელება და
პუნქტი Cq ნუსხებში გადახსენილია. ⁴ შდრ. ვეფხის-ტყელი, ტროი 1490.1.

განუმარტავია DE.

მუღილი (ქართლის ცბ.¹ ZAA)
პარკით (მიპარკით B) კაცი
მკლველა (მკვლელა Z) ZAA.
მოგვი, გინა ჭადვგი Ab.²

მუღლანზარი (+ ვეფხისატი³ Z)
სავარადე ZABC.
განუმარტავია D.

მუმიანი რომელმე კაცის კორი-
არს, რომელიმე ასფალტით-
გან Z.

განუმარტავია AB.

მუშლი (მწერ.) (+ 3, 16 გამოსლ.
ZAA) აწ რომ კოდო. ეწოდენ
ZA.

(მწერ.) აწ რომ კოდოს უკმობენ
B. (მწერ.) კოდო. C. (მწერ.) DE.

ნ. სამუშლო.

მუნ (+ 2, 1 ორანე ZA) იქი
ZABCDE.

ნ. მუნით.

მუნთქუესვე (მუნთქუესვე A.
მუნთქუესვე CDE) (+ 69. 4
ფსალმ. ZA) მაშინვე ZABE.

მუნქუესვე, მყის CD.

ნ. ანაზდი, მუნქუესვე.

მუნი ნ. მუნი, მდერი და ხორა.

მუნით (+ 2 ეზრა 13, 9 ZA) იქი-
დამ ZAB.

მუნი, მდერი და ხორა (მუნი
CDE) სამივე(ე) მდ(ი)ერია უაღ-
ვილეს-უძნელესა ZAB.

მუნი, მდერი და ხორა სამი
მდერია უაღვილეს-უძნელესი (და
უძნელეს-უაღვილესი E) CDE

შდრ. ელქიმი.

მუნქუესვე (მუნქუესვე ZA. მუნ-

ქვე-ვე B) მუნთქუესვე ZAB.

ნ. ანაზდი.

მუნჭი უტყუე (+ ელქუესად
Z) ZABCDE.

მურა (ოთხდ.) შავ-წითელ ძაღ-
ლა ZAB.

შავ-წითელი ძაღი CD. გან-
მარტავია E.

ნ. რუხა.

მურაკა ფლოლ მ მკვე- შე-ქე-
ლებენ შექანაბესდ ქ. ღრის
საქმელად Z.

ფლოლ ეწოდები. (ფლოლ B)
ფლოლი შექანაბესდ ა მეს.ნა-
ხელ AB ესე მკვე. ეწოდები
ფლოლი შესქალებულ. შექანა-
ბეს CD. მურაკი არს შავი ფლო-
ლი შესქალებული შესანახად სა-
მელთათვის, რამეთუ ფლოლ მკვე,
იქმნები E.

მურასა სპარსთა ენა. ქართულად
მოოკვილი მკვიან ZAB.

მურასა ქართულა არ არის(ს), ქარ-
თულად მოოკვილი მკვიან CD.
განუმარტავია E.

ნ. ზაპები.

მურდახანგი სხვათა ენა შემოდუ-
ბულა Z.

სპარსულია, მკვდარი მკა
Ab. განუმარტავია AbDE. (ეკმ.) BC

მურგშა (ოთხდ.) წითელ-შავი
ზრობა ZA.

(ოთხდ.) მრგში ზრობა B. წითელ-
შავი ზრობა C. განუმარტავია E.

შდრ. მრგში.

მური (44. 9 ფსალმ) ესე (+ არს
A) შტახს-სა ნაწურთა უზრქესი
სუნწელი ZA.

¹ შდრ. ქართლის ცხოვრება, ს. ყაუხჩიშვილის გამოც. II, 193, 9. ² ასე-
თი განმარტავ. B-მ: გადახატულია. ³ შდრ. ვეფხის-ტყისანი, -ტროფი 1460, 1.

(44, 9 ფსალმ.) მური არს შტახ-
სის ნაწურთა უზრქესი სუნელი B.
მური არს შტახსისა ნაწური უზრქე-
სი სუ(ლ)ნელი, რომელსა მურიმაქად
სახელ-სდებენ მყურნალნი C. (ბალ.)
ეს მური ყვაფილისაგან გამოიჭდება
მეფეთ საცხებლად, თუ მკედარს
წასცხო, წლამდისინ არ გაიხრწნება,
ბაბილონს მოვა E.

ნ. სამურავი, შტახსი.

მური სომხურია, კვამლისაგან გა-
შევებულს ჰქვია, ქართულად
ფარილს უწოდენ Z.

სომხურია, კვამლისა ფარილსა
უწოდენ, ქართულად ფარილი
ჰქვია(ნ) A. კვამლის ფარილი. მუ-
რი სომხურია, ფარილი — ქარ-
თული B. ფარილი კვამლისა Cab.
კვამლისა E.

მურკენა, მურკენვა ნ. მურკენა.

მურკი კომბოსტოთ ძირთ ხვი-
ტი Z.

კომბოსტოს ძირთ ხვტი AB.
(ბალ.) CE.

მურკენა (მურკნა ZA, მურკუნა
B, მურკენა C, მურკენვა E)
რცხა ZABC.

რცხა E.

ნ. აღმურკენა, მმურკენელი,
მმურკენლობითი, მმურკენველი,
სამურკენო, უმურკენელი, უმურკ-
ნელი.

მურკლი ნოტიოში შეყუმშ(ვ)ილი
ZAB.

ავად ამოზელილი C. ავად ამოზე-
ლილი რაც რამ E.

მურკუნა ნ. მურკენა.

მურტი¹ (ხე) (+ 1, 35 მსაჯ. ZA)

მვირის(ი)ნი ZAB.

(ხე) CE.

ნ. მურსინი.

მურყანი (მურყნი Cq) (ხე) თხმე-
ლა ZAB.

(ხე) C. (ხე) რთხმელა E.

მურწი (თევზ.) ZABCE.

მუსა ტაბლათ მოსაგველი Z.

მოსაგველი სუფთა A. მოსაგველი
რამ B. მოსაგველი რამ არის ცოცხი-
ვით(ა) (ცოცხსავეთ D) CE.

მუსხადია ბიციოლა ZB.

ბიძის-ციოლა C.

მუსხანდარა Z.

მუსიკა (მუსიკი BCE) (3, 15 დ-
ნიელ) ლათინურია, კმოანე-
ბად მოვა, ქართულად ს-
ხიობა ჰქვია(ნ) Z.

ლათინურია, კმოანეზა, ქარ-
თულად სახიობა ჰქვია(ნ) (3, 15
დანიელ) A. კმოანება, ფრანგული,
ქართულად სახიობა ჰქვია(ნ) (3, 7
დანიელ) B. კმოვანი, გინა მგალობე-
ლი C. კმოანება E.

ნ. ემუსიკობ.

მუსრვა შემუსრვა, დამუსრა, გა-
ტეზსავით Z.

გატეზა ABCE.

ნ. დამუსრა, ნამუსრი, შემე-
სრვა.

მუსტარიზი ქალაქის გამგებელი
ZAB.

ქალაქთ გამგებელი C.

მუსტი კვირილესაგან შე-
წვენიებაში: „რომელმა(ნი)
უვნებ(ე)ლობითა და მუსტითა
გარდ(ა)მოიყვანნა იგი ჩვენსა
ამჟამსგანგანა“ ZAB..

[მუსტოფი ნ. სკრინიარი].

მუსუსი მეტად მდომელი გლეხ-
რ(ად) ZAB.

¹ წყაროშია: „მურტოვანა“.

თითონ ' მომუქვად (მ) BC. განუ-
მარტავია E.

ნ. მუჭი.

მუჩირი ტყბილის მომწიველად: „მუჩირი
ქარავანი ღვინისა“ B.

მუჩირობა ტყბილის მოშოება ZA
ნ. ვიმუჩირე. ვიმუჩირეთ. კალ-
მასი, მემუჩირე. სამუჩირო.

მუცელა ყვანას სენი ZA.
ყვანა სენი B.

მუცელი შიგანურთ ზაყავი ZA.
განუმარტავია BCqE. მუცრდს მუცე-
თი Cnh.
ნ. ცხრაშუცელა.

მუცელმქმნული (14. 1 ოსვ) ნავე
ZAa.
ორსული Cq.

მუცლაღ-ღება (+ 2. 2 ემოალ.
ZAa) ყარმაზ ჩააბევა ZA.
ჩაასხვა B. მუცელში ზადება C.
განუმარტავია E.

მუცლით-მეზღაბრე (8, 19 ესაია)
ესე იგი არს ეშმაკთ მკითხვერ.
გინა ეშმაკი მუცლით გამო-
ნობდეს, ვინა ულუკ. გინა
მკედრის ძელითა მისნობდეს და
რამც მისთანა ZA¹.

(8, 19 ესაია) ესე ეშმაკი
მკითხვერ. გინა ულუკ გამო-
ტყველ, გინა ულუკ, ვინა მკედრის
ძელითა თუ რითაც მისანთ B. მუც-
ლით-მეზღაბრე ეწოდების ულუ-
სა გინა ეშმაკთ მკითხველსა. ვინა
მუცლით გამომეტყველსა, გინა
მკედრითა ძელითა მუერ მისანთა C.

მუცლის-მფარველი² (29. 22 გა-
მოსლ.) დუმა ZAa.

ნ. მფარველი მუცლისა, სა-

ბერველი მუცლისა.

მუწავი ქუნქლა Z.

მუწუკი მბმო ZA.

განუმარტავია BE. მუწუკი არს.
რამც მსმომ გამოვალს კაცსა ზედა,
ომედ სახელნი სხვადასხვაა მათი.
რადუნ რიცხი C.

მუჭი ეწოდებოდა რა მაგარი) აღ-
ქელთა თათნი შეკუმშო და უკე-
თუ კაცსა ცერით კერძო სცე.
ეწოდების მუჭტი; (+ უკე-
თუ A) ნეკის მჭარე დაძკრა, ეწო-
დების (ეწოდება Ab) მჭილი;
უკეთუ ცერი თითებს მჭეშ
დააძკრო (დააძკრა A). ეგრე სცე.
ეწოდებოდა ბლიკვი; უკეთუ
თითებითა გოჭის კერძო კრა
(წაძკრა A). ეწოდების ქიშ-
ტი (ქისტ A), რომელ არს
ქუოჩვა; უკეთუ იდაყვითა
უკუღმა უკუჭკრა, მუჭ-
ლუც (ა) ნი ეწოდების ZA.

უკე ეწოდების რა ქელთა თითნი
საქელშო მაგრიად და უკეთუ კაცსა
სცე ცერის კერძო მუჭითა, ეწოდე-
ბის მუჭტი; უკეთუ ნეკის მჭარე
დაძკრა, ეწოდება მჭილი; უკეთუ
ცერი თითებითა მჭეშე დააძკრა, ეგრე
სცე, ეწოდების ბლიკვი; უკეთუ
თითებითა გოჭითა კერძო წაძკრა,
ეწოდების ქისტ, რომელ არს
ქუოჩვა; უკეთუ იდაყვითა უკუღმა
უკუჭკრა, მუჭლუცანი ეწოდება
B. მუჭი ეწოდების, რა ქელთა თით-
ნი შეკუმშო (მეიკუმშე Cq) მაგ-
რიად, ზოლო უკეთუ კაცსა სცე მუ-
ჭითა ცერის კერძო, ეწოდების
მუჭტი და არღარა მუჭი; უკეთუ
ნეკის (ა) მჭარე და(ა)ძკრა, ეწოდების

¹ აქამდე აღწევს გადართული ტექსტის გაცხოველება (ნ. მენიშინა სიტყვასთან „მუშაბალი“). ² წყაროშია: „დამფარველი მუცლისა“.

მძილი; უკეთუ ცერი თითებთა
ქვეშე დაამწვდივნე და ეგრე მომუ-
ქვილნი შემო(პ)კრნე, ეწოდების
ბლიკვი; უკეთუ თითებისაკენ წა(პ)-
კრა, ეწოდების ქიშტი, რომელ
არს ქურჯვა; ხოლო უკეთუ იდაუ-
ვითა უკუდმართ უკუნკრა, მუჟ-
ლუგანი არს სახელი მისი C
ნ. მომუქული.

მუხა (ხე) (+ 44, 14 ესთია ZAa)
ესე არს კრკოს ხე, მუხად
ითქმის, რაჲც ქერქი მქისე და
დამშხალული აქვს ZA.

(ხე) მუხად ითქმის, რასაც ქერქი
მქისი და დამშხალული აქვს, ხოლო
კრკოს ხესაცა მუხა ეწოდება, რა-
მეთუ იგიცა დამუხვილ არს B. მუ-
ხად ითქმის, რასაცა ქერქი მქისე და
დამშხალული აქვს, რომელსაც აწ
ხესა მუხად სახელე(ს)დებთ, კრკო
ეწოდების და მუხაცა C. (ხე) E.
ნ. აბანოზი, ეკალმუხა; შდრ.

მუხვა.

[მუხვა ნ. დამუხვა, დამუხვილო.
მომუხვა].

მუხთალი დაუნდობელი მოღალა-
ტე ZAB.

მოღალატესავეთ CaB. განუმარტა-
ვია CqE.

ნ. იმუხთლა.

მუხლუხი (მძრომ.) ხის ღიდი კია
ZAB.

(მძრომ.) C.

მუხრუჭი ცხენთ ცხვირთ მოსაგ-
რენი ZA.

განუმარტავია BCE.

მუხტი ვაზნა ZAa.

ნ. ვაზნა.

მუხუდო (ბალ.) ქართული არ
არის; ერეგენდი (ერეგინ-

დი AB) ჰქვია(ნ) ZAB.

(ბალ.) CE.

მუხუნძუელი (მუხუნძველი ZB
CqE, მუხუნძუშლი Aa) (მძრომ.)
(3 დიოლოლ.) ფოთლის მჭამე-
ლი ჰია Z.

(მძრომ.) (+ 3 დიოლოლ.) Aa) ჰია

ფოთლის მჭამელი A. (მძრომ.) BCE.

მუხური ჩამოსხმული C.

მუქლო-მოდრეკა დაჩოქება ZAB.

მუქლი (1 მეფ. 17, 51) ფერკის
სადრეკის თავი; მუქლაჲ
ითქმის ტაჲვი; მუქლს უწო-
დენ ლერწმის როკსა და მრთა-
ნათა ZA.

ფეტის სადრეკის თავი B. ფერკი

სადრეკის თავი C. განუმარტავია CqE

ნ. დაიმუტნალქმნა.

მუქლი დაიდგა (მუქლი დაიდგა
ZAa) კალს მუქლით დაიჩოქა
ZAB.

შდრ. დაიდგნა.

მუქლისაფენი ნ. მუქლსაფენი.

მუქლის-მოყრა ორის მუქლის
მოდრეკა ZA.

განუმარტავია B.

მუქლსაფენი (მუქლისაფენი Z)
ZAB.

მუჟა მლაშობი აღვილი ZA.

მლაშე მიწა, სადა ნადირნი სალო-
კელად მივლენ B. მუჟა არს მიწა
მლაშე, სადა ნადირნი ლოკად მივ-
ლენ CE.

მუჟამარი (მუჟამბარი CE) საცე-
ცხლური ZAB.

საცეცხლურივით C. განუმარტა-
ვია E.

ნ. საცეცხლე.

მუჟირი ხვარბლის მნე ZAC.

ხეარბალთ მნე B. განუშარტავია E.
მუჭლუფანი მუჭთან ნახე ZA.

ნიდაყვით უაშკვრა B. ილაყვით
უაშლმა ცემა C. განუშარტავია E.
მუჭარაკი (მუჭრაკი E) ქელით-
წერილი(ა) ZABCE.
ნ. წერილი.

მერსინი Z (მვირსინი ZAB) (ხე)
(+ 41, 19 ესაია ZAA) მურტი
ZAB.

ნ. მურტი.

მერსიონი (ხე) მურტი ZA.

(ხე) მურტივე B. (ხე) მვირსინი,
მურტი C. იოსიპოსი: „მიმლე-
ბელნი ქელთა შინა ირეოსინისა,
მვირსიონისა და ძეწნისაგან ნაყოფი-
სა თანა ფინიქისა ქმნულისა პიჯესიო-
ას ვაშლისა თანა“ C².

მფარველი ფარვის მოქმედი ZAB.
ნ. ემფარველა, მუცლის-
მფარველი.

მფარველი მუცლისა (29, 22 გა-
მოსლ.)⁴ ღუმე ZABCab.

ნ. მუცლის მფარველი, საბურ-
ველი მუცლისა.

მფერებელი ფერების მოქმედი
ZAB.

განუშარტავია Cb.

მფერთებელთასა ნ. მფრთე-
ბელთასა.

მფლობელი (+ ნების მქნელი B;
შემძლებელი E) არს კაცი თვით-
მფლობელი სიტყვიერებითა და
წინააღმდეგობითა. ამისთვისა რა
წადილი მისი იყოს ბოროტ, წი-
ნააღმდეგების კეთილი და არა

იქმს ბოროტსა, უკეთეს არა ინე-
ბოს (ინება B, ენებოს CD).
ეგრეთვე კეთილსა ბოროტი,
ხოლო პირუტყვთა არა აქვს
(აქვთ B) წინააღმდეგობა წადი-
ლისა და არცა მფლობელ
არიან, არამედ ანგელოზნიცა
მფლობელ არიან, რამეთუ (და
CD) ეშმაკ(ნი) კეთილად შე(მ)-
ქმნა უფალმან და თვითმფლო-
ბელობით(ა) იქმნა ბოროტ (+
მ ფ ლ ბ ე ლ ბ ა არს თვისისა
ნებისა ქმნა ZA) ZABCE.

მფოფინარე ჩქარად მღულარე
ZAB.

მფოფინარე არს ცაცხლითა მღუ-
ლარე ანუ მსგავსი მისი C. განუშარ-
ტავია E.

მფრთეებელთასა (მფერთებელ-
თასა B) 3, 13 ეზექ. Z.

(3, 13 ეზექ.) მფრინავი B.

მფრინავი ფრინველს მოქმედი
ZAB.

მფრინველი (ფრინ.) (+ 1, 20
დაბად. ZAA) ფრთოვანი ZA.

(ფრინ.) ფრთოსანი B. მფრინავი C.

ნ. ფრინველი.

მფროი (+ კავშირის ბოლოსა
ZAB). ფრთადი ZABCE.

მფსონი ამხანაგ(ნი) შეყარლ(ნი)
ZABC.

განუშარტავია E.

მფსონობა ამხანაგობა Z.

მფჰველი (მფჰველი ZA, მფჰვე-

¹ ნუსხებში: „მვირსიონი“. ² შდრ. A—675, 49 v., 6 („მერსინისა“). ³ წყა-
როს დასახელება და მოწმობა Cq-ში გადახაზულია. ⁴ წყაროში: „დამფარველი
მუცლისაჲ“. ⁵ იგულისხმება იოანე პეტრიწის თარგმანების „ბოლო-სიტყუაჲ“. II
წიგნი (გვ. 209, 8).

ლი B) დაფქვის მოქმედი ZAB.
მჭურველი ტყვეების მოქმედი ZAB.

მფშველი ნ. მფშუელი.

მფშვინავი ნ. მფშვნავი.

მფშუელი (მფშუტლი ZA. მფშე-
ლი B) სუნნელობის მდენელა
ZA.

სულნელების მოქმედი B.

მფშუტლი ნ. მფშუელი.

მფშვნავი (მფშვინავი B) ფშვინ-
ვის მოქმედი ZAB.

მქადაგებელი ქადაგებრ მეტყვე-
ლი ZAB.

მქადებელი ქადების მოქმედი B

მქადაგებელი კერპთ მოქმედი B

მქანრ¹ (+ 30, 28 ესაი Z) დაქა-
ნებით წარმდინარე ZA.

დაქანებული წარმდინარე B. დაქა-
ნებული გინა წარმდინარე C. დაქა-
ნებული E.

შდრ. მქნარება.

მქარვე მქრქალ ღებელი ZAB.

ღებელი მქრქალი CE.

მქებარე მაქებელი ZAB.

მქებელი მაქებელივე Z.

მქენებელი ქენებრ მოქმედი
ZAB.

მქირდნელი გამკიცხველი ZAB
CE.

მქისი დამფხვილი, გინა ბორკლია-
ნი ZA.

დამშხალული გინა ბორკლიანი BC
დამფხვი. მქისი არს ნერგა ქერტ-
დაბლაკილი და დამშხალული რამე.

გინა ბორკლიანი. ქელი მომხაპოს E.

მქლეშელი ქლეშ-ს მოქმედი
ZAB.

მქმნელი მქნელი ZAB.

ნ. მქნელი.

მქნარება მდინარეთ ჩქარა(დ) უ.
მოცვით მოდუნა (მოდუნა AB)
ZAB.

მოდუნა წყალთა მაღალ და მოც-
ვით C. მოდუნა. „მქნარება მდინარე-
სა, ერისა სიმრავლე“ E.

შდრ. მქანრ.

მქნელი მოქმედი ZAB.

შდრ. მქმნელი.

მქონებელი ქონებიანი ZAB.

მქრქალი ფერნაკლები ZABE

ფერნაკლები C.

მქსოველი ქსოვან მოქმედი ZA
ქსოვის მქნელი B.

მქუხარე ქუბილ-ს მოქმედი ZAB.

[მქცვიელი ნ. ეზო-სა შინა მქცვე-
ლი].

მლაპიობი (ფრინ.) (+ 2, 20 ესაი
ZABCb) მაჩქათულა ZABCE.

მლადადებელი (+ 22, 2 ესაი
ZAa) ღალადებრ მოქმედი ZAB.

მლდელო-მოძღუარი (+ 11, 4)
იოანე ZAa) მათი მთავარი ZA.

მლდელი (+ 1. 3 ლუკა ZAa) გამ-
წმედელი. გონა მფარველი
ZABC.

განუმარტავია E.

ნ. მამა. მწყემსო. პაპა 2.

მლდელობა (მლდლობა B) (+ 10.
6 გამოსლ. ZAa) მრ ხარისხზე
აღსლეა ZA.

იმ ხარისხზე აღსლეა B

მღებავი ღებ(ე)-ს მოქმედი ZA.

ღებვის მქნელი B

მღებარი (აღებავი) მყოფნარე
ოატარი ZA.

¹ წყაროშია. „მქანარი“.

საღებავის ოსტატი B.

მღერა თამაშობაში ნახე ZA.

მორინეთ თამაშობა B. თამაშობა

მორინეთა C. განუშარტავა E.

ნ. ვიმღერე, ამღერა, ლაღობა,

მემღერნი. მომღერალი. მომღე-

რი, ნამღერი, სათამაშო. სამღე-

რა.

მღერი ძნელი მუნი ZABE.

მღიერი, ძნელი მუნი C.

ნ. მუნი.

[მღვდელი ნ. მღვდელი].

მღვიანი, მღვიანი და წამოღვივება

ნ. მღვანი.

მღვიე ნ. მღვე.

მღვიერი ნ. მღვერი.

მღვივანი ნ. მღვვანი.

მღვიმე ნ. მღვმე.

მღვინვარი ნ. მღვნვარი.

მღვირდო (მღვირდო C) კარა-

ბად.¹: „მღვი პიტორავი ერთი

მღვირდო-ს(ა) წყალი“ ZABC.

მღვიძარე ნ. მღვძარე.

მღვიძარება ნ. მღვძარება.

მღვიძარი ნ. მღვძარი.

მღვირე ნ. მღვრე.

მღიერი (+ 22., 22 ლევიტ. ZAd)

მღერი ZAB.

ნ. სამღიერი.

მღილი (+ 6, 19 მათე ZA) ჭუა

უნჯთ გამრყენელი ZAB.

(მძრომ.) ჭია უნჯთ ვამრყენლო

Cb. კია Ca.

მღნავი კმა(მ)დაბალი ZACE.

კმა დაბალივით B.

მღრინავი (+ 11, 19 ლევიტ. ZAd)

დიდი ჭრელი ზორავი ZAB.

(ფრინ.) ესე შევნიერი მფრინველი

ორს ვითარცა ფარშამანგი და არა

ვადე, რომელია, გამოიყვლი(ვ)ეთ

C. (ფრინ.) მღრინავი შევნიერი

ფრინველია ვითარცა ფარშამანგი და

არ ვადე, რომელია, თქვენ გამოიძი-

ეთ E.

მღუვიმე ნ. მღვმე.

მღუვიძარე ნ. მღვძარე.

მღუნავი (მღუნარი AbBCE) (+ 3

მეფე 20, 11 ZA) კაცი მოღრე-

კილი ZABC.

მოღრეკილი (3 მეფე 20, 11) E.

მღურივე (მღურიე BCab, მღვრე

CqE) ნოტიო არეული ZAB.

მღვიე (+ არეული Cb) C. გან-

მარტავა E.

ნ. ამღურიული, აღმღურიული.

მღვე; მღრ. მრღვე.

მღვე (მღვიე B) მღვრე ZAB.

მღვერი (მღვიერი CqE) კეცბლ-

ანი ნაცარი ZAB.

ცხელი ნაცარი C. განუშარტავა E.

მღვვანი (მღვივანი BCb, მღვიანი

Caq. მღვიანი და წამოღვივება

E) . ჭაბუკი გა(ნ)ჭტრებულნი

ZAB.

ჭაბუკთა განჭტრება CE.

ნ. მღვნვარი.

მღვმე (მღუვიმე B, მღვიმე

BCqE) მთხრებელი კლდისა ZA.

კლდის მთხრებელი BCE. მთხრებლ-

თან ნახე B.

ნ. მთხრებელი.

მღვწარი (მღვინვარი BCE)

მღვწანივე ZA.

იგივე BCb. განუშარტავა Caq.

ივლის 5 სვინაქსარი E².

მღვძარე (მღვიძარე B, მღუვიძარე

¹ მღრ. Q—916, 128, 14. ² წყაროს დასახელება Cb-ში გადახაზულია.

B, მღვდარი Cab, მღვიძარი Cq)
(1 ეზრა 8, 29) არამბინარე ZAA.

(12, 37 მარკ.) უძილოდ AA. (+
ეზრა 8, 29 Ab) ღვიძლის მოქმედი
AbB. უძილარი BCb. განუმარტავია
Caq.

მღვდარება¹ E.

მღვდარი ნ. მღვდარე.

მუავი (ოთხფ.) თრითინას(ა) ჰგავს,
პატარა ZABCb.

(ოთხფ.) CaqE.

მყარი (+ 2, 21 ესაია ZAA) მაგა-
რი, გინა მტყიე ZABC.

განუმარტავია E.

ნ. დამყარა, დამყარება, დამ-
ყარებული, სამყარო, შემყარება.

მყარის დამრვა (მყარის დამურა
ZAA, მყარის დამვრა B, მყარი
CB) დედაკაცის ფუში ZAABCb.

მყაფარი (2 დიოლოლ.²) ყაფარი
ZAA.

მყაფი (მყაფი და მყაფარი B) AbCE.
(დიონოსი 9, 27) ერთი მგონია, შელ-
მართი სწორე და არა მიმრეცი B.

[მყენ ნ. მყნა].

მყესნი (26 ნემეს.) (+ მყესნი
არონ B) მომზიდველნი თავგენი
ქაოლეთან ZAB.

(+ 26 ნემეს.) Cb) მყესნი არიან
მომზიდველნი თავგენი, რომელ არს
ძალენი CE.

მყვანებელი ნ. მყუანებელი.

მყვარი ნ. მყუარი.

მყვირალი ნ. მყვრალი.

მყვირტე და მყირტე ნ. მყვრტე
და მყირტე.

მყვირტლე ნ. მყვრტლე.

მყვრელი ნ. მყურელი.

მყვრიმლაფი ნ. მყურიმლაფი.

მყიე (მყიე და მჟიე E) (+ მჟაე
ZA), ნაცრის ფერი ZAB.

(+ მჟიე C) წალის ფერი CE.

მყინვარი (6, 17 იობ) ყინვის
მოქმედი ZAA.

მყირტე უგემური ZA.

მყვირტლე, გინა უგემური B. მე-
ტად უგემური C. ესეც მყირტლობა,
გარდამატებული, უგემური. ბაჟვი-
რის სტოდიელ ში: „სიფიცხე-
და სიმყირტეს შეიქმს“ E.

ნ. მყვრტლე.

მყის უქამო და უმსწრფლეს(ა)
ZABCE.

ნ. ანაზდი, არდიტრუ, ანა
მყსიერობა.

მყისთანადება ZAA.

მყიფე აღვილგასატეხელი მზლის
ძირი ZA.

აღვილგასატეხი მხალთ ძირი B.
აღვილ გასატეხელი ბოლოკი თე
მისთანანი Cb. განუმარტავია CaqE.

მყმარი მშეული B.

მყნა სხვა ხე სხვას ხეზე მოაბ:ს
ZA.

სხვა ხე სხვაზე მოაბა B. სხვა ხე
სხვაზე(დ) შეზარდო(ს) C. (ხე) E.

ნ. ამყნა, იამყენი.

მყო მყოფი. მყო — გამამყოფა
ZA.

მყოფი, გინა გამამყოფა B. მყოფი
Cb.

მყოდოლი ვენაჭის თანაჭატური
ZAB.

ვენაჭი C.

მყოვარ (+ 12, 40 მარკ. ZAB)
ბანდაზმით ZABCE.

ნ. მოუმყოვარებლად, სამყოფ-
რო.

¹ ნუსხაშია: „მღვიძარება“. ² შდრ. A—1103, 39 r, a 20; 50 r, b 15.

მყოფარიანობა მყოფის ბუნება
ZAB.

მყოფი (მყოფი, მყოფი Cq) (+ 3, 14 გამოსლ. ZAA) (+ მყოფი BCE) ზოგადი სახელი არს ყო-
(ე)ელთა მყოფთა. ხოლო ესე
მყოფი განიყოფების არსებისა
მიმართ და შემთხვევითისა. აბ-
სე ბა უკვე არს (+ საქმე ZAC
qE) თავით თვისით მყოფი და
არა მოქმენ სხვისა შემტყიცუ-
სა მიმართ, (+ ესე იგი არს თავ-
სა შორის თვისსა მყოფი BCD);
ხოლო შემთხვევითი არს
არსებისა (არსებასა ABCD) ში-
ნა ხილული, ვერ შემძლებელი
თავსა შორის (შინა CE) თვისსა
ყოფისა, არამედ სხვისა შორის
მქონებელი ყოფისა(ა)¹ (+ ორ-
ნივე ესე მყოფი არს; ააცა მყო-
ფი არს, მაგრამ უგვარო ZAB)
ZABCE.

ნ. ა 2, გამყოფებული, ვყოფ-
ფობ, სამყოფი.

მყრალი² (+ 6, 7 იობ ZA) ავსუ-
ნოსანი ZABCb.

ავსულოსანი Caq. განუშრტავია E.

ნ. ილაო, სიმყრალე.

მყსიერობა (32 კავშ.³) მყისობა
ZAB.

მყისობისაგან Cb. მყისობისაგან.
ვეშობ (კავშირში) Cq. განუშრ-
ტავია E.

მყუანებელი (მყვანებელი B) მა-
ტარებელი ZAB.

ნ. მქედართ-მყუანებელი.

მყუარი (მყუარი CqE) (ოთხფ.)
(+ 8, 3 გამოსლ. ZA) ბაყაყი
ZABC.

(ოთხფ.) E.

მყუდრო (3, 22 ტობია) მშვიდი-
ვით ZAB.

განუშრტავია CbqE.

მყუდროობა Cb.

მყუედრიდა (მყუედრიდა ZA)
მაყუედრებდა ZAB.

მყურელი (მყვრელა BCbqE)
(მძრომ.) ძლოცი ZAA.
(მძრომ.) AbBCE.

მყურიმლავი (მყვრიმლაღი B) (11.
4 ოსე) ყვრიმლის მცემელი
ZAB.

მყვრალი (11, 3 ზაქარ.) მალა
მძახელი ZAA.

მყვრტი და **მყირტი** გარდამატებული F.

მყვრტლე (მყვირტლე BCE) ს-
მეაღის გარდარეულება ZAB.

გარდარეულება მეაღისა C. გარდა-
რეულება მეაღისა და ყოვლისა გარ-
დარეულებისა E.

ნ. მეავე, მყირტი, სიმყვრტლე.
უმყვრტესი.

[მშ ნ. დამშევა, დამშეული, იშ-
ებს, მოუშეო, მშეირი, შია, შე-
ბა, შეეება, შიის, შიმშიდ, შიმ-
შილი, შიმშილობა].

მშეებელი ნ. მშუებელი.

მშვიდი ნ. მშუდი.

მშვიდობა ნ. მშუდობა.

მშვიდობის-მყოფელი ნ. მშუდო-
ბის-მყოფელი.

¹ განმარტება გამოყრებილია იოანე დამასკელის კათილორიიდან (S—1463, 41 r).
² აქედან Ca ხელნაწერს აკლია. ³ შდრ. იოანე პეტრიწის თარგმანება, II წიგნი,
33, 31 („გულმწყიერობა“). ⁴ წყაროშია: „მყუდროებაჲ“. ⁵ ნუსხებშია: „მყვირა-
ლი“. ⁶ ნუსხაშია: „მყვირტი და მყირტი“.

მშვილდი 5. მშულდი.

მშვილდოსანი 5. მშულდოსანი
1, 2.

[მშვინვა 5. მშვნვა].

მშვინვიერი 5. მშვნვიერი.

მშთუარი (მშთვარი, ZB) (15, 29
საქმე) დამრჩვალა ZA.

დამრჩვალა (15, 20 საქმე) B.

მშიერი (+ 2, 18 ბარუქ ZAa)

მომყმარი ZABCbq.

განუმარტავია E.

5. მშ.

მშიშარი შიშის მოქმედი (+ უპა-
ტიურად Z) ZA.

შიშის მქონე B.

მშიშრეული პატაროსნად მოშიშა-
რი Z.

პატრონის შიშიანი AB.

მშლელი მოშლის მოქმედი Z.

შლის მოქმედი AB. განუმარტავია
Cb.

მშობა Cb.

მშობელი (+ 15, 8 იერემ. ZA)

დგდა ZAB.

განუმარტავია Cb.

5. სამშობლო.

მშობი (49, 24 იერემ.) მშობიერე
ZAa.

მშობიერე (მშობიარე Cb) (+ 13,

8 ესაია ZAa) შობით მშოლო ZA.

შობის მოქმედი B. განუმარტავია
Cb

მშრალი უსველო ZAaB.

უსველი Ab. აღარ სველი Cbq.

განუმარტავია E.

მშრომელი Cb.

მშუა Cb.

მშუანთა ღუდებლოვანთა Z.

მშუანი დიდებულა მკეცი და
ძალა ZAB.

დიდებულოსანი (დიდებულა Cq)

მკეც(ნ)ე, ძალა და მისთანანი Cbq.

მოკმადიანში: „ძალთა ყფისა
და მშუანთა შუღლისა“ Cq.

გრიგოლი დთ „სმეტყველი ფარ-
ის სომარჯლის შუღლის იტყვის მშუ-

ანობად. ხოლო მოკმადიანთ

სიტყვის გებაში ესრეთ წი-

რილ არს: „ძალთა ყფისა და

მშუანთა შუღლისაო“ სხვადასხვა

თუ არა, არ ვიცი E.

მშუებელი (მშუებელი Z, მშეებე-
ლი B) (+ 31, 20 იერემ. Z) შეე-
ბის მოქმედი ZAB.

მშვდი (მშვიდი BCbqE) (+ 12, 2

რაცხე. ZAa) (+ აუჩქარებებელი

ZAB. აუჩქარებელი და მომთმი-

ნო Cb). შეუდგეს სომშვიდგესა

საჯაბნე: ოდგეს სხვადა (სხვათა

BCbq) ევნებოდეს და არა უშვი-

დეთ (უსჯადეთ Cbq), ესე ს ი-

ჯაბნე არა, ხოლო ოდგეს ჩვენ

ბოროტი შეგვემთხვიოს და

(და)ვითმინოთ, ეს ს ი მ შ ვ ი-

დე არს ZABCbq.

განუმარტავია E.

5. მოუმშვდე, სამშვდე.

მშვდობა (მშვიდობა BCbqE) (27,

3 დაბად.) სადა არა იყოს ამბო-

ხება. შუღლო და ტაცება. მშვი-

დობაჲ არა (მშვიდობაჲ AB)

ZAB.

მშვიდობა არს, რა ამბოხება და-

ყუნეს და არღარა იყოს ბრძოლა

და რბევა და შუღლი- Cb. განუმარ-

ტავია CqE.

5. ნამშვდობარი, სამშვდობო.

1 წყაროს დასახელება და მოწმობა Cq-ში გადაყარულია.

მშვიდობის-მყოფელი (მშვიდობის-
მყოფელი B) სიმშვიდის გამფე-
ნელი ZA.

განუმარტავია B.

მშვილდვა (50. 14 იერემ.) მშვილ-
დოს კმარება ZAA.

მშკლდი (მშვილდი BCbqE) (5,
28 ესაია) ძირის სატყორცბე-
ლი Z.

5, 28 ესაია AA. განუმარტავია
ABBCbqE.

ნ. აჯის მშვილდი, ბზაკალი,
სამშვილდელი, ცის-მშვილდი, ჟი-
ლა-მშვილდი.

მშვილდოსანი (მშვილდოსანი BC
bqE) მეცხრე ზოდია Z.

† ABCbqE.

ნ. ზოდიაქო.

მშვილდოსანი (მშვილდოსანი B)
მშვილდ(ის) მჭონებელი და
მცოდნე (+ მოისარი Z) ZA.

მშვილდის მჭონებელი B.

მშვნვა (10, 18 დანიელ) ფშვნვა
ZAA.

ნ. სამშვნველი.

მშვნვიერი (მშვნვიერი BCbq)
(+ 2, 19 დაბად. ZAA) უტყვი
ცხოელი ZA.

უტყვი სულიერი BCbq.

მზაგრავ Cb.

[მზხალ ნ. დამზხალული, მუხა].

მზხამი მზამი ZAB.

(ბალ.) სხამი, აბუტარატი Cbq.

(ბალ.) აბუტარატი E.

მზაგრველი Cb.

მზათე სუბუქი ZABCbqE.

ნ. სუბუქი.

მზბუნავი გამზნაბავი ZAB.

გამზნაბავი თუ გამწოლი Cb. გან-
მარტავია CqE.

მჩემბელი არ იცოდეს და ცოდ-
ნას იტყოდეს ZABCbq.

განუმარტავია E.

მჩენი (+ 2, 11 იოელ ZAA) გამო-
ჩენილი ZAB.

მჩვარი ნ. მჩვარი.

მჩორე ძაღლისა და მკეცის სკო-
რე ZA.

ძაღლთა (ძაღლისა E) და მკეცთა

სკორე BCbqE.

ნ. სკორე.

მჩუარი (მჩვარი CqE) წარმათა და
ტილოთ ნაჭერი ZA.

წარმა-ტილოთ ნაჭერი B. ნაჭრები
წარმათა და ტილოთა Cbq. განუმარ-
ტავია E.

მჩურჩნელი ჩურჩნის მოქმედ-
ZAB.

მჩუბე მარცვალა ფუჭა ZA.

ფუჭი მარცვალი B.

[მჩქერვალა ნ. წყარო].

მჩქუფერ (მჩქუჭფერ ZA. მჩქვეფ-
Cbq, მჩქვეფერი E) ზედიზედ
ZA.

ზედაზედ B. მჩქვეფერი, ზედიზედ

Cbq. (...) 14 მთავარანგელოზ.

ნეტაფრასია, ოქრომირის

თქმულში: „აგრეთა სულსა შე-

უმთხვევა იგი მჩქვეფრი ოდეს ვის-

განმე შემთხვევა და ღვაწლი:“ „რ-

ყოველნივე შვილნი მიუხვნა, ყო-

ველნივე მეყსეულად მჩქვეფრ შეე-

თხვივა მის ვნება“ E.

მჩქუფერი (მჩქუჭფერი ZA) იგივე
ZAB.

მჩქუჭფერ ნ. მჩქუფერ.

მჩქუჭფერი ნ. მჩქუფერი.

მჩხაბავი ავად მწერალა ZAB.

ავა მწერალი Cb.

მჩხავი (ხე) ZABCbq.

მჩხიბავი გრძნებთ შემყრავი ZA.

გრძნებით შემკრავი BCbqE. 49, 7
დაბად.: „მჩხიბავნი და მწამლავ-
ნი“ E.

მჩხოი (მჩხო BCbq) ცეხვანაყლუ-
ბი მარცვალთ ZAB.

ცეხვანაყლები Cb. დაცეხვა ნაყლუ-
ბი Cq.

მჩხუბავი ჩხუბის მოქმედი ZAB.
მცა Cb.

მცალიან მოცალედ ვარ ZAB.

მცარცველი Cb.

მცბიერი (+ 29, 26 იერემ. ZAA)
მომატუნებელი თუ მზაკვარი
ZAB.

მცბიერობა არს მომატუნებ(ბ)ლო-
ბა გინა მზაკ(ვ)რობა Cbq. მომატუ-
ნებელი E.

შდრ. ცბა.

მცდელი ესე არს რა კაცსა საქმე
რაზე ენებოს და წიდად მისთვის
იჭირვოდეს ZA.

ესე არს რა კაცსა საქმე რაზე ენ-
ბოს, წიდად მისთვის მძერელი B.
განუშარტავია CbqE.

მცელავი ცელვის მოქმედი ZAB.
მცმა Cb.

მცემელი მიმცემელი, მ ც ე მ ე-
ლი — მგვემელი ZA. მიმცემე-
ლი B.

მცემელი მგვემელი B.

[მცენ ნ. მცნება].

მცენარე (3, 76 დანიელ) ხენი და
ბალახნი ZA.

ხენი და ბალახნი პირველი მცირე
B. ჩვილი ბალახი Cb. მორჩი ხე და
ბალახი Cq.

ნ. მიკონის მცენარე.

მცვედანი ნ. მცუედანი.

მცველი (მცუჭლი ZACb, მცუე-

ლი B) (+ 3, 3 ქება ZA) მფიარ-
ველივით(ა) ZACbq.

(3, 3 ქება) მფარველი B. განუშარ-
ტავია E.

ნ. ბეჭდის მცველი, პაპაკი, სამ-
ცველო, სხეულის-მცველი, წი-
ნამცველი.

მცვილა Cb.

მცვრევა ნ. მცურევა.

მცთარი შეცთომილი ZAB.

მცთომარე ცთომამქმნილი ZAB.

მცთომი (მცთომითი B) იგივე
ZAB.

მცივანი სიცივის მქონებელი ZA.
სიცივის უფალი B.

მცილებელი ცილების მოქმედი
ZAB.

მცირე (22, 19 ისო) ცოტაა ZA.
ცოტა(ი) BCb. მცირეა, ცოტა Cq.
განუშარტავია E.

ნ. ისულმცირა, მომცრო, სიმ-
ცირე, სულმცირე, უმცირესი,
უმცროსი.

მცირეა მცირე ცუდა ZAA.

[მცირე ღომორი ნ. ღომორი].

მცოჟ (ოთხფ.) ZABCbqE.

მცლაგავი სიტყვაზედ დაუდგრო-
მელი ZA.

სიტყვაზე დაუდგარი B.

მცმელი (მცმელნი B) ჯვარზედ
მიმკრველი ZA.

ჯვარზედ მიმკვრელნი B

მცნაური მცნობელი ZAB.

მცნება (+ 2, 1 მალაქ. ZAA)
(+ მცნება B) არს ღ-თისამიე-
რ(ი) შჯულისდება, გინა მეფეთა
და უადრესთაგან ბრძანებულ;
ს წ ა ვ ლ ა არს რაჲ არა იცო-

დეს, ასწავლიდეს; წ ვ რ თ ა არს, რა ზედიზედ მოძღვრადეს, რათა არა ბოროტი (+ რამე B) ქმნას და კეთილსა (კეთილთა B) ზედა დაემტკიცოს (დაემტკიცდროს B) და განუშართოს დაკლებული რა(ა)მე; ტ უ ქ ს ვ ა არს შენა-ცოდ(ე)არსა (შენაცოდართა B) რას(ა)მე ზედა არა სიძულილი-თ(ა), არამედ სასწავლელად მცირედ რისხვით ასწავლიდეს, (+ მ ხ ი ლ ე ბ ა არს შენაცოდა-რ(ი)სა პირს თქმა, რათა არღარა ქნას ZAA) ZAB.

(+ მცნება Cb) არს ლ თისა მიერ, გინა მეფეთა მიერ, რომელი ამცნებ-დეს და ასწავლიდეს სჯულიერთა (სჯულიერსა Cq) საქმესა (საქმეთა Cq), გინა განამკაცრებდეს; ს წ ა ვ ლ ა არს, რომელი არა იცოდეს და ასწა-ოს საქმე რამე; წ ვ რ თ ა არს, რომელი მოძღვრადეს ზედა-ზედა, რათა არა ბოროტი რამე ქმნას და დაემტკიცდროს კეთილ(სა) ზედა და განუშართოს დაკლებული საქმე; ტ უ ქ ს ვ ა არს, რომელმან შესცო-დოს რამე და არა თუ სიძულილით რისხვიდეს (რისხევდეს Cq), არამედ სასწავლებ(ე)ლად მცირედ რასმე რისხვით ასწავებდეს კეთილად Cbq. განუმარტავია E.

ნ. ვამცენ; შდრ. მცნევ.

[მცნევ ნ. შემცნევა].

[მცნოზელი ნ. საცნაური].

მცნობი მცნაური ZABCbq.

განუმარტავია E.

ნ. საცნაური.

მცოდველი ცოდვის მოქმედი ZAB.

მცოდინარე ცოდნის პატრონი ZA.¹

ცოდნის უფალი B.

მცოდინი Z.

მცოდნელი (+ 1, 4 დანიელ ZAA) ცოდნა ჰქონდეს ZA.

ცოდნა აქვდეს B.

მცონარება არს შიში მომავლისა მოქმედებისა, რომელ არს დაზა-რება ZA.

მცონარება არს შიში მომავლისა მოქმედებისა B. მცონარება არს შიში მომავლისა მოქმედებისა და ზარებული CbqD. მცონარება არს შიში მომავლისა მოქმედებისა და სიზანტეა E.

ნ. შიში.

მცონარი (+ 6, 5 იგავ. ZAA) და-ზარებული ZA.

ნ. მედგარი.

მცუნა Cb.

მცუედანი (მცუშდანი ZA, მცუე-დანი CqE) დაუკეთლად საქუ-რისი ZABCb.

განუმარტავია CqE.

ნ. ჩუკლუკი.

მცუელი ნ. მცველი.

მცუშდანი ნ. მცუედანი.

მცუშლი ნ. მცველი.

მცურავი ცურვის მოქმედი ZAB.

წყალზე გამსლევი Cbq. განუმარ-ტავია DE.

მცურევა (მცვრევა CqE) ვენახის მოკუფხლვა (მოკუფხვლა B) ZAB.

ვენახის მოხილვა სთელს უკან Cb. განუმარტავია CqE.

ნ. ცურევა.

[მცურვალნი ნ. თანამცურვალნი, შიქრიკი, წინამცურვალნი].

¹ Ab-შა შეცდომით მიწერილია წყარო: „ნ, 5 იგავი“.

მცხველი ნ. მცხუელი.

მცხინვარე სინათლის სიცხე ZAB.

სინათლის სიცხიანობა Cq. განუ-
მარტავია D. მცხინვარება არს ვარ-
სკვლავთა გარშემო რომ უჩანს E.

მცხინვარება სინათლის სიცხიანო-
ბა ZABCb.

მცხრალი გავსილის მთოვარის
დაკლება ZA.

სავსე მთოვარეზე მცირე ნაკლე-
ბი B.

მცხუელი (მცხუელი Z, მცხველი
ACbqDE) (+ 9, 32 გამოსლ.
ZAA) მოგვიანოდ ZAB.

მოგვიანო, გინა მასუჯან, გინა შემ-
დგომი Cb. მოგვიანოდ, გინა მასუჯან
Cq. მოსასვლელი D. დაგვიანებუ-
ლი E.

ნ. მსოუადი.

მძაგებელი ძაგების მოქმედი ZAB.

მძაგს Cb.

მძარცველი Cb.

მძაფრი ძლიერი და მოუკლებელი
ZAB.

ჩუხსტიკისი Cb.

მძალე დამალი ნიგოზი (+ გინა
გემო მომწალტო ZA) ZABCb.

განუმარტავია CqDE.

ნ. დამძალე, დამძალეული.

მძახალი¹ (+ 34, 9 დაბად. ZAA)

სიძე-სძალთ ძამა-დედანი ZA.

განუმარტავია BCqDE. სძლისა და
სიძის მამა-დედანი, ძმანი და დანი
ურთიერთის მძახალ არიან Cb.

ნ. მზახლობა.

მძენნელი მამებარი (+ გინა მამეს
ბნელი ZA) ZAB.

მძევალი (+ 4 ქართლის ცხ.² ZAA)

კაცი წინდად დასმული ZA.

წინდი (+ კაცი BCb) BCbqD.
განუმარტავია E.

მძვინვარე ნ. მძუნვარე.

მძვინვარება ნ. მძუნვარება.

მძივთი ფისი(ა) CbqE.

კუპრი D.

მძივი (4, 9 ქება) ესე (მძავი B)
არს მგრვე(ა)ლად ქმნილი ილუკ-
რო, გინა ქვა (+ პატიოსანი ZA),
გინა ქიქა გაჭვრეტილი მკედ-
ზე(დ) ძააცმელი ZAB.

მძივი ეწოდების ამართათა და
ეგვეთართათა ქვათა დათლილთა და
განჭვრეტილთა, გინა ქიქათა ჩამო-
სხმულთა, გინა წვლილთა იოტათა
ქიქისათა; ავალად მძივად ითქმის
რკინა ანუ რელი და ბრპენი შექმნან
მსგავსად მძივთასა ბადისათვის Cbq.
განუმარტავია DE.

ნ. ბირკი 2.

მძიმე ქვე დამზიდველი ZAB.

არსუბუქი Cbq. განუმარტავია DE.

ნ. დაიმძიმა, დამძიმდა (გან-
ფიცება'სთან), დამძიმება, იმძი-
მა, სამძიმარი, სიმძიმე.

მძინარე (+ 26, 40 მათე ZAA) ძი-
ლით შეპყრობილი ZABCb.

განუმარტავია CqDE.

მძიდი (21, 18 გამოსლ.) მჭილი
ZAA.

ნ. მუჭი.

მძლავრი ესე არს ყოვლით(ა)
უშჯულოებით(ა) აღსავსე მეფე
ZAB.

(+ მძლავრი CbD) არს ყოვლითა
უსამართლო(ე)ბითა აღსავსე (+ და
CbqD) არაღირსი მეფე CbqDE.

¹ წყაროშია: „გუეზახენით“. ² შდრ. ქართლის ცხ-ბა, ს, ყ ა უ ხ ჩ ი შ ვ ი ლ ი ს
გამოც., I, 128, 11.

6. ემძლავრა.

მძლავრი ესე არს ცეცხლი, ქარი, წვიმა — ძლიერი და მოუკლებელი ZAB.

ძლიერი და მოუკლებელი CbqDE

6. სიმძლავრე.

მძლე¹ (+ 3 ეზრა 3, 10 ZAA) მომრევი ZABC.

განუმარტავია DE.

16. კეთილმძლეობა, ღუაწლი-სა-მძლე.

მძლეგარი 14 სიბრძნე ZAA.

მძლეველი ძლევის (ძლეველის Ab) მოქმედი ZAB.

მძლიონი ქალის მაყარი ZABCD.

მძმაცუავი² (2, 7 აშბაკ.) ძმაცვის მოქმედი ZAA.

მძნა ბოროტად დათქმა ZAB.

ბოროტად დათქმა, ესრეთ იქმსო C. განუმარტავია DE.

მძნელი მძნის (ძმნის B) მოქმედი ZA.

მძნობელი³ (+ 30, 19 იერემ. ZAA) ძნობის მოქმედი ZAAb.

მძოარა მუწუკი თმათ მაცვივნე-ბელი ZA.

მუწუკი თმათ მჰამელი B.

მძოვარი (+ 5, 11 მარკ. ZAA) ბა-ლახის მომკმელი ZA.

ბალახის მჰამელი B.

მძორი (+ 24, 28 მათე ZA) მკვდრის გვამი ZABCa.

მკვდართ გვამი Cb. მკვდარი გან-ჭირდელი Cq. განუმარტავია DE.

5. ლეწო.

მძრეული ძრე-ს მოქმედი ZA.

განუმარტავია B.

მძრომი გველი. მყვრელი და მის-თანანი, ჭიაჭუა და მისთანანი ZA.

(მძრომ.) ესე არს გველი, მყვრე-ლი, ჭიაჭუა და მისთანანი B.

(მძრომ.) გველი, მყვრელი და მის-თანანი C. (მძრომ.) DE

შდრ. დასძრომლეა.

მძრცველი (მძრცუშლი A) ძრცუ-ს მოქმედი ZAB.

მძრწოლარე მთრთოლარე ZAB

მძუენობა ძალთა და მკეცთა) მაკინტლობა ZAB.

6. ჭურაობა.

მძუენობის Cb.

მძულან Cb.

მძულავებელი ძულეებს მოქმედი ZAB.

მძულს Cb.

[მძუძე 6. ღეღამძუძე. მაჰამძუძე]

მძუძეზანი (14, 1 ოსე) ძუძუ-ს მა-წოვარი (მწოარი B) ZAB.

მძუნვარე⁴ მკეცნი მრისხანენი ZA.

მძუნვარეზა არს მკეცთა დაუტყ-ნელი მრისხანება და კაცთა მათთა მსგავსთა CbqD. მძუნვარეზა არს მკეცთა და ასპიტთა მრისხანება ურიდი, კაცთა მათ მგზავსთა E.

მძუნვარეზან მკეცური დაუ-ყრო-ბელი რისხვა ZA.

მკეცის მსგავსი დაუპყრობელი მრისხანება B

მძღწერი კაცის სკორე ZAE.

კაცის მწორე BC. განუმარტავია D.

6. სკორე.

მძღომი სიმძღრის მოქმედი ZAB.

განუმარტავია Cb

¹ აქედან გრძელდება Ca ზელნაწერი. ² მძნობარნი. ³ ნუსხებშია: „მძინვარე“.

⁴ ხუცხუცია: „მძმაცუავი“. ⁵ წყაროშია:

6 ნუსხეშია: „მძინვარეზა“.

მძლუწველი წინდლომით ასწავებ-
დეს ZA.

წინდლომით ასწავლიდეს B.

მწავი (ოთხე.) ZABCDE.

მწალტე უგემური, მწარე და მომ-
ყო ZAB.

მცირედ მომწარო (მომწარე Cq)

C. მცირედ მწარე DE.

ნ. მწარე.

[მწამვლელობა, მწამლელობა ნ.
მოგვ].

მწამლაფი წამლით კაცის მკვლელი Cb.

მწამლედი (5, 20 გალტ.¹) ესე
(მწამლედი B) არს გრძნების
მოქმედი, ხოლო შაოფლიონი
მწამლაფსა სახსალით(ა) კაცს
მკვლელს(ა) უწოდენ ZAB.

გრძნების მოქმედად სწერია წინა-
სწარმეტყველთ წიგნში Cab.

[მწამლეობა, მწამვლელობა ნ.
მოგვ].

მწარე (+ 15, 23 გამოსლ. ZAa)

არს გემო პირის დაწველა.
მ წ ა რ ე დ ითქმის სამწუხარო
სიტყვა გოდებათა და ცრებლნა,
გინა ბოროტ მოუბარი ენა, ანუ
გვემა და ტანჯვა სასტიკი. უფ-
როსად მწარე არიან უნანელთა
სიკვდილი და ჭოჯოხეთი. ხოლო
მწარე გემონიცა ესრეთ განიყო-
ფ(ებ)იან: რამეთუ მ წ ა რ ე არს
ნალველი, აბზინდა, ძირმწარე და
მისთანანი; მ ო მ წ ა რ ო არს მცირედ
რამე გემო სიმწარისა ჰქონ-
დეს; მ წ ა ლ ტ ე - არს სიმეაფესა
ანუ მოტყბოსა მცირე რამე სი-
მწარე ჰქონდეს უგემურად, ვი-
თარცა მკნავსა და ძაგუელსა და

მისთანათა; მ წ ვ ა ვ ე არს მწარე
გემოს მქონებელი, ვითარცა (+
ნებოა Aa), კასია, კოჭი, ყარა-
ფილი და მისთანა(ნი); კ ო ლ ო -
მ ა ნ ი არს (+ მწარე, ვითარცა
Z) ხახვი, ნიორი და მისთანანი
(+ 5, 20 ესაია Aa) ZA.

მწარე ეწოდების გემოსა პირის
დაწველსა; მ წ ა რ ე დ ითქმის სამ-
წუხარო სიტყვა, გოდება და ცრემ-
ლნი, გინა ბოროტ მოუბარი ენა, ანუ
გვემა და ტანჯვანი სასტიკნი: უფრო-
სად მწარე არიან უნანელი სიკვდილი
და ჭოჯოხეთი; ხოლო მწარენიცა
ესრეთ განიყოფიან: მომწარო, მწალ-
ტე და მწავე. მ ო მ წ ა რ ო არს
მცირედი რამე სიმწარე ჰქონდეს;
მ წ ა ლ ტ ე არს, რომელ რა სიმწარე
და სიმეაფე ერთბამად ჰქონდეს უგე-
მურად, ვითარცა მკნავსა, ჭლარდლი-
თა და მისთანათა; მ წ ვ ა ვ ე არს
მწარე გემოიანი, ვითარცა კასია,
კოჭი, ყარამფილი, პილპილი და
მისთანანი, ხახვი, ნიორი და მისთა-
ნანი B. განუმარტავთა CDE

ნ. ბალამწარა, ემწარა, სახლი
სულმწარისა, სიმწარე, უმწარე-
სი, ძიმწარე.

მწაფელი ეტლთ(ა) მატარებელ-
(ნი). ანუ კართა უდლოს გამო
(უდლითგან B) მაშინებელი ZAB

მწაფელი არს უდელზე(დ) მჭდომი
კარის მაშინებელი, გინა ეტლთა
ცხენთა მაარებელი C. ულელზე
(უდელზე D) მჭდომი DE.

შდრ. ელატი.

მწბარი ნათქლევდი ZABCDE.

მწბერი ყანის ნაწველარი ZAaB.

(ბალ.) უანის ჩალა CDE.

მწდე (მწოდ და მწდენი E) (+

¹ მითითებულ ადგილს იკითხება: „მწამლელობანი“.

40, 1 დაბად. ZAA) ღვინის დამ-
სხმელი ZAB.

მწღეანი, ღვინის დამსხმელი (მსხმე-
ლი D) CD. პირის მღვინე E

მწღეანი ღვინის დამსხმელიანი
ZAB.

მწღეველი ღვინის მსმელი (+ თუ
იყისა ZA) ZAB.

მწღოში მისწვდეს, მოსწვდეს,
წასწვდეს ZA.

მისწვდეს, წასწვდეს B.

მწე (+ 3, 6 ფსალმ. ZA) მ(ე)შვე-
ლთ გინა მომკმარო ZABC.

მეშველი D. განუმარტავია E.

ნ. ემწევა, იმწევა.

მწევარი (ოთხფ.) ძალლი მომწევი
ZAB.

(ოთხფ.) მომწეველი C. (ოთხფ.)
DE.

ნ. ძალლი.

მწერალი (+ 44, 9 ესაია ZAA)
წერის მოქმედი თუ მხატვარი
ZAB.

ნ. მოთხრობათა-მწერალი, სი-
მიათა-მწერალი.

მწერვალო გრძელი ფრთა (ფრთე
B) ZABCD.

მწერი (მწერ.) (7, 18 ესაია) ყოვე-
ლივე ბუზი ZA.

(მწერ.) ყოველი ბუზი (7, 18 ესა-
ია) B. (მწერ.) ყოველს ბუზს (ბუზთ
CaqD) ეწოდების CD. (მწერ.) E.

ნ. სამწერობელი, ძალლის მწე-
რი.

მწერი (თევზ.) ZABCD.

მწერო (ფრინ.) წერო ZABCD.
(ფრინ.) E.

მწერტელი მჩხვლეტელი ZAA.

მწვალი ნ. მწუალი.

მწვათ, მწვათ ნ. მწუათე.

მწვალბებელი მწუალბებელი ZAB
CaB) ესე არს სარწმუნოებით
გა(ნ)ყოფილი (+ გინა განშორე-
ბული B) ZAB.

მწვალბელი არს განყრილი, გინა
გა(ნ)ყოფილი, გინა განხეთქილი C.
განუმარტავია D.

მწვანე ნ. მწუანე.

მწვანელი, მწვანილი ნ. მწუანე-
ლი.

მწველი ნ. მწუელი.

მწვერვალი ნ. მწუერვალი.

მწვერვალო ნ. მწუერვალო.

მწვეტი ნ. მწუეტი.

მწვიმარე ნ. მწვმარე.

მწვირე ნ. მწვრე.

მწვისე ნ. მწვსე.

მწვითინი ნ. მწვტინი.

მწვლილი ნ. მწულილი.

მწვრთელი ნ. მწურთელი.

მწოთლვარე¹ (5, 13 ქება) მწე-
თელი ZA.

5, 13 ქება B.

მწიალბებელი წიაღთა ამკმელი
ZAB.

მწიგნველი (36, 10 იერემ.) მწიგ-
ნობარი ZAA.

მწიგნობარი (+ 5, 7 გამოსლ.
ZAA) წერილთ ოსტატი ZA.

წერილთ მეცნიერი BC. განუმარ-
ტავია DE.

ნ. ემწიგნობრობ, სამწიგნობრო.
საწოლის მწიგნობარი.

მწითური (5, 10 ქება) მოწითლო
ფერი ZA.

¹ წყაროშია: „მომწოთლვარე“.

მოწითლო (+ 5, 10 ქვბ. ზ) ჩს
განუმარტავია D.

[მწითური ნავდელი ნ. ზაფრა].

მწიკვი ნ. შწიკვ.

მწიკული¹ (მწიკელი DE) (+ 5, 27
ეფესელ. Z) არს ყოველივე შემ-
სვრელი გვაშისა რამც (რაიც
Ab) რავე იყოს, ხოლო ესე მწიკ-
ვლი (მწიკელი A) განიყოფებიან:
თებოდ, გეშად და ბაყლად; თ ე-
ბო არს მწიკელი თმათა, ბეწვთა
და მისთანათა; გეშისი არს
მწიკელი (მწიკელი A) ნაოფ-
რთა კაცისა კარცთა მწიკელთა
და მისთანანი (მისთანათა Ab);
ბაყლი არს მწიკელი სამოსელ-
თა (+ და Z) მისთანათა, ხოლო
ქუჭყი ნარცხთა (ნარცხი Ab)
მათი ჩამონადენი ZA.

მწიკელი არს ყოველთავე შემსვრე-
ლი, რამც რავე იყოს. ხოლო ესე
მწიკელი განიყოფების: თებოდ, გეშ-
სად და ბაყლად; თ ე ბო არს მწიკ-
ელი თმათა და ბეწვთა და მისთა-
ნათა; გეშისი არს მწიკელი ნაოფ-
ლართა კაცთა კორცთა და მისთანა;
ბაყლი არს მწიკელი სამოსელთა
და მისთანათა; ხოლო ქუჭყი ნარ-
ცხი მათი B. ბაყლი და მისთანა ნა-
ცხები Cab. განუმარტავია CqDE.

ნ. სამწიკულე, ჩირქი.

მწიკვ² თითებით აღებული მარი-
ლი ZAB.

სამის თითით მარილის თუ რისაც
აღება Cab.

მწირველი (33, 22 სერკმ) მწიკ-
რელი ZAA.

განუმარტავია Cb

მწირი (7, 6 საჭმე) ესე არს უცხო
ვინმე უცხოთა ადგილთა იყო-
ფებოდა; ღ. გამოიზ(ა)რდებო-
დეს, გინა ზულსა ზრდიდეს და
წმიდათა ადგილსა მოილოცე-
დეს (24, 18 ლუკა) ZA.

უცხოზივი. უცხო ვინმე უცხოთა
ადგილთა იყოფოდეს თუ გამოიზრ-
დებოდეს, გინა ვიდიდეს, რათა
სულსა ზრდიდეს, გინა წმიდათა ად-
გილთა მოილოცეიდეს B. კაცი რა-
მელი გამოიზრდებოდეს უცხოთა
(უცხოთა CagD) ადგილსა (ადგილთა
CagD) CA.

ნ. ვმწირობ, მსხემი, პანდუბ-
რი.

[მწირნ ნ. მომწირნე].

მწიხე უსაყო მცირე ZAB.

უსაყო მცირე ქალი CD. უსაყო
ქალი მცირე E.

მწიფე (+ 40, 10 დაბად. ZAA)
ხილი მოყამებული ZA.

მოყამებული B. ლბილქმნილი გო-
ნა მოყამებული C. განუმარტავია DE.

ნ. კელმწიფე კელმწიფეზი.

[მწკრივად ნ. წკრივად].

მწლონაობა (+ 2 სერკმ) ZAA)
სიტყვა უჯერო ZABCD.

„მოზრახეობასა და მწლონაობა-
სა სიტყვა უჯეროსა“ E

მწმანელი (+ 44, 9 ესაია ZAA)
შემგრებელი ZAB.

მწნახელი (რეზა ს. მოქმედი ZAB.

მწნილი (+ 58 ლუკა) მწნი³ ZAA)

ესე არს ძმრით (ძრმით A) ჩა-
დებული საჭმელი; მწნილს
უწოდენ თაფლით გამოზრდი-

¹ წყაროში: „მწიკულევანება“. ² ხუსხუში: „მწიკვი“. ³ შდრ. A—154,
327 r, b 15.

ლებთაცა, რომელ არა ნ არა ჯი
ZA.

ესე არს ძრებით ჩადებული საქ-
მელი. მწნილად უთქვამსთ ათელთ
გამოზრდილებიცა B ძრებით (ძრვით
Cbq) ჩადებული ქამლი C მძარში
(ძრვით D) ჩადებული DE

ნ. დამწნა.

მწოარი სძის მჭამელი ZAB.

შდრ. მაწოვარი, მწოვარე.

მწოდებელი დამძახებელი ZAB.

მწოვარი (11, 12 რიცხვ.) სძის
მწოვნილი ZAA.

მწონელი აღწონის მოქმედი ZA.

წონის მოქმედი B

მწუადი (მწუადი CqDE) შემწუარი
ZABCq.

განუმარტავია CbDE.

მწუავე ZAB (მწუავე ZBCqDE.
მწუავე A) მწარეში (მწარესთან
ZAB) ნახე ZAB.

ლამწველი BCD. განუმარტავია E.

მწუაღებელი ნ მწვალელებელი

მწუანე (მწუანე CqDE) ბალახის
ფერი ZABC.

განუ მტავია DE

ნ სამწუანო. ქვამწუანე.

მწუანავლი (მწუანილი Cq. მწუან-
ვილი DE) (+ 1. 11 დაბად ZAA)
ყოვლი(ვე) ბალახი ZAB.

(ბალო) ყოვლი ბალახი Cb. (ბაღ)
C. D მწკახვილი არს რაოდე-
ნი ბოლო ყაცთა საქმელი არს ვე-
ლური. ხოლო მხალი არს, რაიცა
მტილთა შინა თაითესებოს საქმელად
Cq განუმარტავია E.

მწუარი (+ 12. 9 გამოსლ. ZAA)
შემწუარი ZABCah.

მწუებება წუმპეში გორვა ZAB.

მწუელი¹ წვრს მოქმედი ZAB.

მწუერვალი (მწუტრვალი ZA.
მწუერვალი CqDE) (2, 2 ესაია)
წინა წვერი, გინა ზევითი კერძო,
გინა უგრძესი Z.

(2, 2 ესაია) წინა წვერი AB. წინა
წვერი რისაც (+ გინა უმაღლესი,
ესაია 2, 2 Cb) CD. წინა კერძო რი-
საც E.

ნ. გრჯლა, ხე.

მწუერვალო² E.

მწუეტი (მწუტტი ZA, მწუეტი
CqD) წამახული ZAB.

წვერწამახული CD.

მწუტრვალი ნ. მწუერვალი.

მწუტტი ნ. მწუეტი.

მწუთხე მეტად მლაშე ZAA.

მწუთილი (მწვლილი CqDE) (12.
59 ლექა) ფოლის (ფოლთ B)
ნახუთალი ZAB.

მწვლილი არს ფოლი, გინა ფოლის
ნაოთხალ(ი) (+ და Cb) ნახუთალი C.
მწვლილი ეწოდების ფოლსა და ფო-
ლის ნაოთხალ-ნახუთალსა D. ფოლის
ნაოთხალი E,

ნ. ლიტრა.

მწურავი წურვის მოქმედი ZAB.

მწურთელი³ მასწავლებელი ZAB.

მწუხარე (+ 40,7 დაბად. ZAA).
მწუხარების მოქმედი ZAB.

მწუხარება (+ 26. 37 მათე ZAA)

ხოლო მწუხარებრსა საბენი ოთხ
არიან (არიან ოთხ AhBCDE):
მკმუნვარება, ურვა, შური და
წყალობა. მკმუნვარება უკ-
ვე არს მწუხარება შემკმუნელო
უკმოთბისა. რომელ(სა) უწოდენ
შთობად: ხოლო ურვა -

¹ ნუსხებშია: „მწველა“ ნუსხაშია: „მწვერვალო“. ² ნუსხაშია: „მწერთელი“.

მწუხარება დამამძიმებელი და შური — მწუხარება უცხოთა კეთილსა ზედა, ხოლო წყალბა — მწუხარება უცხოთა ბოროტსა და ჭირსა (ჭირთა BCD) ზედა (+ 34, 7 დაბად. ZA) ZABCDE.

მწუხრი (+ 1, 5 დაბად. ZAa) შელამება ZABCD.

განუმარტავია E.

ნ. მიმწუხრი, სამწუხრო, ღამე.

მწუხრის ვარსკულავი (მწუხრის ვარსკელავი Aa, მწუხრის ვასკლავი B) 9, 9 იოზ ZAaB.

მწუხარე¹ (+ 1 ნეშტთა 2, 6 ZAa) ღრუბელი წვიმაჲნი ZAB.

მწგრე ZABCab (მწვირე ZAaCq DE) (+ 38. 6 იერემ. ZA) მყრალი ლავი ZABCD.

განუმარტავია E.

მწვხე² კაცი სრული ტანითა ZA.

კაცი გასრულებული ტანითა B. სრულიეთ, გინა განსრულებული C. გრიგოლი ღრისმეტყე: „რომელი დიდთაჲ სიტყვათა მწვესითა განამტკიცებს და მცირეთა განადიდებს მაღლისა მიერ“, გრიგოლი ნოსელი: „კაცნი ასაკითა ღიღნი და მწვესენი“ Cq³. „კაცნი ასაკითა ღიღნი და მწვსენი“ D.

ნ. სიმწულე.

მწვტინი (მწვტინი CqD) ცული რამ ღრდაჲ იწყინოს ZAB.

ცული რამ წყენა (+ ღიდად C) CD.

მწყავი (ხე) ბალს ჰგავს Z.

(ხე) ABCDE.

მწყაზარი (+ 5, 10 ქება ZAB)

სიკეთეზე მეტი ZABCD.

სიკეთეგარდამატებული E.

ნ. ლამაზი.

მწყალობელი წყალობის მოქმედი ZAB.

მწყდარი (10, 30 ლუკა) დაკოდილი ZAa.

მწყევარი (+ 15, 10 იერემ. ZAa) წყევლის მოქმედი ZAB.

მწყემსი (+ 26, 20 დაბად. ZAa) მეცხვარე, მწყემსი მღვდელი (მღვრდელი Z) ZA.

მწყემსი არს მეცხვარე, ხოლო კაცთა მწყემსი (მწყემსნი C)—მღვდელი (მღვდელნი C) BC. განუმარტავია DE.

ნ. მწყეს, ქორიკოზი.

მწყერი (ფრინ.) ZABCDE.

მწყერმარტილი (ფრინ.) (+ 16, 13 გაბოლ. ZA) ზრდის ფრინველსა ამას არაბიას (არაბიისა B) სანახებში ზღვათა ზედა ZAB.

(ფრინ.) (+ ხოლო E) ზრდის (მ)ფრინველსა ამას არაიას (არაიისა D) სანახებში, ვითარ არცა ერთისა სხვისა მფრინველობად საშუალ მღებარესა ზღვასა ზენა კერძო აღსრული მუაბლა(დ) მფრინავი ქვეყანისა მახლობელად CDE

ნ. მწყერმერკა.

მწყერმერტი⁴ (ფრინ.) (11, 31 რიცხ.) სხვაში მწყერმარტილის ნაცვლად ეწერა Z.

(11, 31 რიცხ.) მწყერმარტილი Aa.

მწყერჩიტა (ფრინ.) ZARCD.

მწყლბელი ღამკოდელი ZAB.

მწყობრი (16. 9 ესაია) რაზმი ლაშქრისა Z.

¹ ნუსხებშია: „მწვიმარე“. ² ნუსხებშია: „მწვესი“. ³ წყაროთა დასახელებბა და მოწმობანი გადახაზულია Cq-ში. ⁴ წყაროშია: „მწყერმეტირი“.

(+ 16, 9 ესაია Aa) რაზმი, გინა გაწყობილი AB. გაწყობილი (+ გინა რაზმი C) CD. განუმარტავია E.

ნ. სამწყობრო 2.

მწყობრი (150, 4 ფსალმ.) შეწყობილი Z.

ნ. სამწყობრო 1.

მწყრალი (+ 3 მეფ 21, 7 ZAa) გამწყრალი ZAB.

გამწყრალი, გინა გა(ნ)მგუნ(ვ)ებულნი C. განუმარტავია DE.

მწყრთა ბაზთ დასაბმელი თასმა ZA.

ბაზთ დასაბამი თასმა B. ქორის დასაბმელი (საბამი DE) თასმა CDE

მწყრომი წყრომის მოქმედი ZAB.

[მწყს ნ. ემწყსი, მმწყსელთა, მწყესი, მწყსოს, სამწყსო.

(ჯოგ'თანაც), უმწყსიკ.

მწყსოს დამწყსოს ZAB.

[მწყუდევა ნ. წყუდევა]

მწყურნები (35, 7 ესაია) წყალმრავალი Z.

(+ 35, 7 ესაია Aa) მრავალწელიანი ABC. მრავალწყალნი D. წელიანი E.

მჭადა თხილთა (+ და A) ნიგოზთა და მისთანათა ყვაეილი (ყვავილია B), ერთს(ა) სოკოსაც ჰქვიან ZAB.

თხილისა და მისთანა(თა) (მისთანას D) ყვაეილი CD. თხილის ყვაეილი E

მჭადი ფეტვიანა, ...

მისთანათ პური Z.

ფეტვისა და სიმინდის ... ფეტვის პური BCDE.

მჭავლი (მჭავლი და მჭევლი ნ) მჭვლი, წყლის ჩანადგენთ ... გრები Z.

მჭვლი, წყლის ჩანაგრები Aa. მჭვ-

ლი AbB. მჭვლი, წყალთა ციმციმი CD. განუმარტავია E.

ნ. მჭვლი წყლისა.

მჭამელი (+ 29, 8 ესაია ZAa) საჭმლის მცოხნელი ZAB.

საჭმელი შემჭმელი C.

ნ. ძირის-მჭამელი.

მჭამელი წულელი კირჩხიბი ZAB.

წულული, მომმატებული CD. აფ წულული E

მჭახე ღვინო მოქმარებულივირთ. ZA.

ღვინო მომმარებული B. ღვინო მომმარებული, გინა ისრის წამქდარი C. მჭახედ ითქმის ღვინო მომმარებული, ანუ ისრის წამქდარი D. განუმარტავია E.

მჭახი ისრისი ZAB.

მჭიდელი (+ 1 მეფ. 13, 19 ZA; კვერს ზურო ZABC.

განუმარტავია DE.

ნ. ოქრომჭედელი.

მჭევრი (1 მეფ. 16, 18) ესე არს თითო სახენი გვარნი მეტყველებისანი (+ რომელსა ელლენებრ ეწოდების რიტორი. ხოლო ქათვლად ბასილიკონი Z) Z.

ბ. თითო სახენი გვარნი ... მჭევრად ითქმის ... სახენი გვარნი მეტყველებათა (მეტყველებისანი D), უსიტყვიერესად ითქმის ნამჭევრ მე სიტყვიერათა, ხოლო უსიტყვიერების უმართლესა ... წარმოთქმა სათანადო ... CD. გაწყობილი E.

ნ. ნამჭევრო, რიტორი.

მჭევრობა რიტორება Z.

მჭედელული (+ 7, 7 დაბად) ჭელი ული ყანისა ZA.

... BCDE

მგელი (მგელ და მგელი)
(+ 2, 2 ლეონი ლეონი)
ZAaBCD.

(3 მეტ 17, 12) პემეო Ab
განუშარ ჭავია E

შპს "საქსტელკომ" ცხენის მაჩვენელი
Z.A.

მარტენი B

[მკვნივად ნ. რიჩოლდ]

მჭვინჯარე ნ. მჭვინჯარე.

მჭვრელაძე ნ. მჭვრელაძე.

მჭვრინაძე ნ. მჭვრინაძე.

მეთოლარე¹ (მეთოლვარე D) 27
ნ ე მ ე ს.: „მკბენელობისაგან
(მკბენარეობისაგან ZAC, მკბენე-
რობისაგან Cq) ბალღამთასა
მეთოლარენა და მედგარებულსა
ჰყოფენ განაჯსა“ ZABCDE.

მედიკალური ჯილდო: მედიკალური ჯილდო
მედიკალური B.

მკიდრე იჭრა. ი. მ. ა. გ. ლა. L.A.B.
სამკიდრ(თ)ი C.

Ֆիզիկոս ՆԱ. Ֆիզիկոս ՆԱ.

сделана В.

ინ. სამჭიდროე (საშუალო სი-
ნაი).

მზივანი ძეგლია და უკეთესად კმ (მ)
და(მ)მე ZAB.

უკვე აღარაა ძელთა და ქვათათვის
ქმისა შიგნებად იტყვიან, მჭი-
ვანად იტყვიან C. ძელთა და
ქვათათვის უნდა ქმისა იტყვიან,

შეიქმნა 1920 წელს

330660 4.2 ~ 7.0 : 1

მგრელი დაბრის მოქმედი B.

მგრინავი (11, 22 ლევიტ.) ესე
ბოცომაალსა ჰგავს (+ და Z)
მისგან უგრძე ფრთე აქვს. ბა-
ლახსა ჰამს, ვერ ახლტება (ახლ-
ტების A) ZA.

ბოცომაალს გავს, მისგან უგრძე
ფრთე აქვს, ბალახსა სვამს, ვერ
ახლტების B.

მგრტინავი (+ 10, 14 ესაია Z)
მჩხავანი ZB.

(10, 14 ესაია) ჩხავილი Aa

მჭუარი (+ 68, 21 ფსალმ. ZABC
bDE) მჭმუნავი ZABCDE.

მჭურინავი (მჭვრინავი ZABCD)
(8, 7 იერემ.) კმატებილი ZAa.

(ფრინ.) (+ 1 ნემეს¹. ZAa) ბოლო-
იეცლა ZAB. კმა-ნელტებილი სირი
C. (ფრინ.) Cq. (ფრინ.) კმანელი D.

მჭუნვარე (მჭკინვარე ZAaBCDF)
შავი ელვარე ZABCDE.

მჭვრობელი (მჭვირობელი B) გა-
მომჭვრეტელი ZAB.

მხალა Cb.

მხადე Cb.

მხავსი (+ 1 ნემეს² ZAa) ხავსი
ZAB.

მხაზავი ხაზვის მოქმედი ZAB

მხაზველი ღრამმატიკოსი ZAB.

მხალი (ბალ.) (13, 32 მათე) ესე
(მხალი B) არს, რადც(ა) მწვან-
(ვ)ილი კაცთაგან საჰმალად ღაი-
თესების ZAB.

(ბალ.) მხალი არს, რადც კაცთა
შიერ მწვანილი ღაითესების და იჰა-
მების Cab. (ბალ.) მხალი არს, რაო-
ღენი მტილთა შინა ღაითესების ბა-

ლასი საჰმალად Cq. (ბალ.) DE.

ნ. ბანჯარი, მწუანვილი.

მხალშავა (ბალ.) ZAa.

მხარცელი (მხარცელი CE) მომ-
ჰირნე და მცდელი ZAB.

მცდელი, გინა მომჰირნე C. მხარ-
კველი მცდელი, გინა მომჰირნეოზ-
ღეს D. მოჰირნეობით მცდელი. კ ა უ-
შ ი რ ი ს ბ ა ლ ზ. 16 მოჰირ-
ნე ა ნ ი. მოჰირნე ა ნ შ ი: „უარ-
კმნილნი სარუნნი ნუ მხარკე-
ოდენ-ლაა შემდგომად ამად თუ სას-
წავლოთა ემხარკოს, ეთქვა ჰაბუკი
ბრძნად, არამედ ცნობილად არლა,
რამეთუ ცნობიერება გამოცდილ-
ბათაგან მოიღების“ E

ნ. უმხარკესად. უმხარკესად-
რე.

მხატვარი ხატვის მოქმედი ZAB
განუშარტავია Cb.

მხე მქავე ტებულგემო(ი)ანი ZAB.

მქავესა და ტებილ(ი)ს საშუალი C.
არც მქავე, არც ტებილი D. არც
მეტად მქავე, არც მეტად ტებილი E.
ნ. მქავე.

მხედვე Cb.

მხედავი ხედვის მოქმედი ZAB.

[მხედართ-მთავარი ნ. მკედართ-
მთავარი].

მხედველი თვალთ სჭკრეტდეს Z.
განუშარტავია Cb.

ნ. (ღმრთაებდასთან) ყოელთა
მხედველი.

მხელა სწავლა B.

ნ. მხილება.

მხერვალდი (მხერვალნი Cab) ნა-
ვის მატარებელი ZAB.

ნავის მარონინებელი Cb.

¹ ნემესიო: ემესელა, ბუნებისათჳს კაცისა... 10, 4. ² იხ. ნემესიოს ემესელის
„ბუნებისათჳს კაცისა“ (გვ. 19, 21). ³ ამ წყაროს დასახელება აღუბუნებელია. მითი-
თებულ ადგილს (იოანე პეტრიწი, 11 წიგნი, გვ. 22-9) იქცა „ვემხარკნეთ“.

ნ. მენავე.

მხერხავი ხერხით მუშაკი Z.

ხერხის მკმარებელი AB. განუმარტავია Cb.

მხვალი ნ. მხუალი.

მხვანჯავი ნ. მხუანჯავი.

მხვეველი ნ. მხუეველი.

მხვეწელი ნ. მხუეწელი.

მხვეპელი ნ. მხუეპელი.

მხიარული (+ 2 ეზრა 12, 42 ZA)

გონებით გახარებული ZAC.

გონებით ხარებული B. განუმარტავია DE.

მხიარულობა Z.

მხიბლავი ხიბლის მოქმედი ZB.

ხიბლის მქნელი A.

მხილავი მნახავი ZAB.

მხილება ესე არს სიტყვითა და საქმის გარჩევით ბოლოს დანახება Z.

ესე არს სიტყვითა საქმის ბოლო დანახოს (დანახო B) AB. დანახება სიტყვით საქმისა C. განუმარტავია DE.

ნ. ამხალა, გამხრლება, გამხილებული, მცნება.

მხილველი წინასწარმეტყველა ZAB.

მხილველი (+ 1 მეფ. 9, 9 ZA) წინასწარმეტყველი ZABCaqD.

წინასწარმეტყველი, გინა მნახავი Cb. წინასწარმეტყველი, პირველ ეამ მხილველი ეწოდა E.

მხილველი მნახავი ZA.

მნახველი B.

მხიობა „ძლით მხიობა და უმზრობა“ ZAB.

მხლებელი წაიდაგ ახლდეს ZA.

იახლოს მარადის B. ახლდეს მუდამად C. ახლდეს D. განუმარტავია E.

[მხოვლ ნ. ემხოვლებოდა].

მხოლო (+ 21, 3 გამოსლ. ZAa) მარტო ZABCDE.

მხრცელი CDE.

მხრწელი ხრწნის მოქმედი ZAB.

მხუალი¹ გალობილი ZABCaqD.

გამხვალი გინა გალობილი Cb. განუმარტავია E.

მხუანჯავი² ხეანჯის მოქმედი ZAB.

მხუიელი³ Cb.

მხუევრი⁴ (2 შვულ.) მსხმო მუწუკი ZAa.

მხუეწელი⁵ Cb.

მხუემელი⁶ ხეეცის მყოფელი ZAB.

მხუჭვი ნ. მხუევი.

მხუჭავი თვალ(თ) დაბუჭვის მქნელი ZA.

თვალთ ხუჭვის მოქმედი B.

[მც ნ. დამკობა, მამკობელი].

ნკარი დარგთან ნახე ZAB.

კარგისათვის მკარგდ ვიტყვი. აღვიღს: რასამე ესრეთ: ზებით მკარგ, ანუ ქვეითი, ანუ აქითი(თ), ანუ ზღვის(ა), ანუ მთის(ა) მკარგ, ვითარცა კერძო. კაცთა სახელ-ღებულთათვისცა ვიტყვით მკარგთა: მეფის მკარგსა, ანუ თავადთასა, სახელდობრ CD. განუმარტავია E.

მკარი (15, 5 ლუკა) ბეჭთ შენდგამი Z.

მკლავის თავი (+ 15, 5 ლუკა Aa) ABCD. განუმარტავია E.

ნ. მომტრე, სამტარი, სამტრე,

¹ ნუსხებშია: „მხვალი“. ² ნუსხებშია: „მხვანჯავი“. ³ ნუსხაშია: „მხუეველი“.

⁴ ნუსხებშია: „მხუჭვი“. ⁵ ნუსხაშია: „მხუეწელი“. ⁶ ნუსხებშია: „მხუეპელი“.

სამკრე ზორტი (ალამ'თან).

მკარი (24, 45 დაბად.) ოთხი წყრთა ერთი მკარი არს ვიდრე ორთავე კელთა სრულიად გაწვ-
და Z.

(+ 24, 45 დაბად. Aa) ოთხი .(მ)წყრთა ერთი მკარია ABC. ოთხი წყრთა D. ორ კელ განშლით E.
ნ. წყრთა.

მკდომი¹ (+ 4 მეფ. 3, 22 ZAa) მბრძოლი, თუ მიმკდომი ZAB.

მბრძოლი, გინა მიმკდომი (+ გინა წინააღმდეგომი Cq) CD. მაწყინარი, თუ მბრძოლი E.

მკედართ-მთავარი (+ ესე არს AB) ლაშქართა შინა შემდგომი მეფისა, რომლისა ბრძანებასა ერჩიან (მორჩილობს AB) ყოვე-
ლი მკედრობა(ჲ) ZAB.

მკედართ-მთავარი (+ და Cab) მკედართ-მოძღვარი და მკედართ-მყვანებელ(ნი) განიყოფებიან (განი-ყოფიან Cq): მკედართ-მთავარი არს შემდგომი მეფეთა, რომლისა ბრძანებასა მორჩილობს (მორჩილებს CqD) ყოველ(ნი) მკედრობა; მკედართ-მოძღვარი არს შემდგომი (შედეგი CqD) მისი და მთავრობისა ღირსი და გამოცდილი წყობასა შინა და მასწავლელი მკედრობათა, ვითარძი უკ(ა)მსთ ომი და ბრძოლა და ვითარ იწყონ შებმა და ვითარ მკნე იყონ ღვაწლთა (ღვაწლ-სა Cb) შინა და მსგავსნი ამათნ; ზო-ლო მკედართ-მყვანებელი-ცა პატიოსანი წინა-მავალი მკედრობათა, მისი არს მისელათა რჩევა, ლაშქართა წყობა, ციხეთა შემო-დგომა(თა) (+ გაგება C), სადარნოთა

დასხდომა და ეგვეთარნი (ეგვეთარ-თა საქმენი D) CD.

ნ. ამირბარი, სტრატეილათი.

მკედართ-მოძღვარი (+ ესე არს AB) მკედრობათა მასწავ-
ლებელი, ვითარძი უკმს ბრძოლა ZAB.

ნ. ამირბარი, მკედართ-მთა-
ვარი.

მკედართ-მყუანებელი (მკედართ-მყვანებელი E) ესე არს მკედრობათა წინ(ა)მიმდლოლი, სადა ომი კამს და მისი არს რჩევა (+ და A) ციხეთა მიდგომა (+ და Z) დადარნება და მისთანა-
ნი ZA.

ესე არს მიმდლოლი მკედრობათა, სადა ომი კამს, და მისი არს რჩევა და ციხეთა მიდგომა, დადარნება და მის-თანანი B. სარდალი E.

ნ. ამირბარი, მხედართ-მთავა-
რი, სტრატეიკოსი.

მკედარი² (19, 34 იოანე) ცხენო-
სანი მებრძოლი, წვრთილი და
დიდგვარი Z.

(+ 19, 34 იოანე A) დიდგვარი ცხენოსანი AB ცხენოსანი მოლაშქ-
რე CD. ცხენოსანი E.

ნ. ამკედრდა, ამკედრება,
ვმკედრობ. ნამკედრალი, სტრა-
ტიოტი.

მკედრ ცხენით(ა) ZABCDE.

მკევალი (+ 22, 56 ლუკა ZA) ყრმა. ესე არს ქალი ნასყიდი (თნასყიდი ქალი B), გინა ნა-
ზითვი ZAB.

ნასყიდი და ნაზით(ე)ი ქალი CD.
განუმარტავია E.

¹ წყაროში: „მკდომით“. ² პითიოებულ ადგილს ახალი აღთქმის 1879 წლის გა-
მოცემისა სწერია არა „მკედარი“, არამედ „ერისავანი“.

ნ. ნამკეცლარი.

მკეცი (103, 11 ფსალმ.) ლომი, ვეფხი, დათვი და მისთანანი, რომელნიც კორცთა ჰამენ და მავნებელ არიან კმელთა ანუ ზღვათა შინა; გველნიცა მკეცად ითქმიან და უფროსად ეშმაკნი. მკეცნი სულთა მიმტაცებელნი Z.

(103, 11. ფსალმ.) ესე არიან ლომი, ვეფხი, დათვი და რაოდენიცა კორცისა მკამელნი და მაწყენარნი არიან, კმელთა ზედა გინა ზღვათა შინა, გველნიცა მკეცად ითქმიან და უფროსად ეშმაკნი მკეცნი სულთა მიმტაცებელნი A. (ოთხფ.) ესე არიან ლომი, ვეფხი, დათვი და რაოდენნი კორცთა ჰამენ და მაწყენარ არიან კმელთა ზედა გინა ზღვათა შინა; გველნიცა მკეცად ითქმიან და უფროსად ეშმაკნი მკეცნი სულთანი B. (ოთხფ.) მკეცნი არიან ლომი, ვეფხი, მგელი და რაოდენ(ნი) კორცთა ჰამენ და აქვსთ მაწყენრობა კაცთა კმელთა ზედა, გინა (+ წყალთა და C) ზღვათა შინა; გველნიცა მკეცად ითქმიან (+ და C) უფრორე ეშმაკნი მკეცნი სულთანი CD. (ოთხფ.) მკეცნი არიან ლომი, ვეფხი, მგელი და რაოდენი ნადირი ჰამენ კორცსა და აქვან მაწყენრობა კაცთა E.

ნ. ნამკეცავი.

მკეცი ზოროტი (ოთხფ.) (+ 37, 33 დაბად. ZA) მგელი ZAB.

მკველარე ნ. მკუელარე.

მკიე მყიე, ნაცრის ფერი ZA.

მყიე B. ყომრალი ფერი C.

მკმილაგი¹ (5, 7 ქება) ღამის დარაჯა ZAB.

ნ. მკუმლინი.

მკმოზი მზახებელი ZAB.

ნ. ქუეყნით-მკმოზელი, ქუეყნის-მკმოზელი, ღამის-მკმოზელი.

მკნე (+ 1, 6 ისო ZA) შემძლებელი ZAB.

შემძლებელი, გინა ქელგამოშავალი. ემსგავსებიან სიმკნე და სილაღე: სიმკნე — კეთილი, ზოლო სილაღე — ირაკეთილი, გრიგოლი ღთისმეტყველში ასე ეწერა C. ქელგამოშავალი ვრიგოლი ღთისმეტყველი იტყვის: ემსგავსებიან სიმკნე და სილაღე: სიმკნე — კეთილი, ზოლო სილაღე — არა. მკნე — შემძლებელი D. გრიგოლი ღთისმეტყველი იტყვის: ემგზავსებიან სიმკნე და სილაღე: სიმკნე — კეთილი, ზოლო სილაღე — არა E.

ნ. სიმკნე, უმკნე.

მკნეფილი (1 მეფ. 8, 12) კნეის მუშაკი ZAA.

[**მკოზა** ნ. მკ].

მკოცილი დამკოცილი, ამკოცილი, წამკოცილი Z.

დამკოცილი გინა წარმკოცილი A. კოცის მოქმედი B.

[**მქრდლ** ნ. უმქრდლე].

მჭხენეფელი კსენების მოქმედი ZAB.

მკსნელი (1 მეფ. 12, 14) კსნის მოქმედი ZAA.

მკუედნელი (მკუშდნელი ZA) კვედნის მოქმედი ZAB.

მკუელარე² კველების მოქმედი Z. კველის მოქმედი AB

მკუშდნელი ნ. მკუედნელი.

მკუმილნი (126, 1 ფსალმ.) მკმილავნი ZAB.

¹ წყაროშია: „მკუმილთა“. ² ნუსხებშია: „მკველარე“.

ნ. მემილაგი, კუმბილი.

მეტრვალე ცხელქმნილი Z

გაცხელებული AB. განუმარტავია E.

ნ. უმეტრვალე.

მეტრვალეზა გაცხელება Z.

მეტრვალე ცხელის ბუნება.

ZAB.

გაცხელებულივით C. განუმარტავია D

ნ. ზემეტრვალე, ქუმეტრვალე.

[მეტო ნ. ჰალარა; შდრ. მეტონი]

მეტონი (მეტოვანი ABCDE) (+

6 ზირაქ ZAA) ბერა წვერთეთრა

ZA.

წვერთეთრი BCD. ჰარმადი E

ნ. კაცი.

მეტოვანება წვერთეთრობა Z.

მეტოვანი ნ. მეტონი.

მჭა (ბალ.) ბრჯა ZAB.

ზინი Cb.

მჭაბუნელი ჯაბნად დამაქვეებ-

ლი Z.

მჭაბი Cb

მჭაბობა Cb.

მჭდო მარე (+ 26, 64 მათე ZAA)

ჯდომით მყოფი ZAB.

განუმარტავია Cb.

მჭდომი მჭდომარე ZAB.

მჭდომი (15 ნემეს. ZAA) მიგანა

(შიგნით A) დიდი მუწუჯი ZA.

დიდი მუწუჯი შიგნით B. დიდი

მუწუჯი (+ გინა კაცი დამჭდარი Cb)

CD. შიგნით მუწუჯი E.

მჭილი (40, 12 ესაია) ჯელთ თით-

ნი მომუქვილი Z.

ჯელი მომუქვილი, მძილი (+ 40, 12

ესაია AA) A. მძილი, ჯელი მომუქვი-

ლი BCb. მძილი Caq. განუმარტავია DE

ნ. იმჭელის, მუჭი, მძილი.

მჭობი სწორის უკეთესი ZABC.

განუმარტავია DE.

ნ. უმჭობესი.

მჭობობა უკეთესობის ჩენა Z.

[მჭულ ნ. იმჭელის].

ნ

ნა, ნარი ყოველთა მყოფობიდან

გარდასრულთა ართრონი არს,

გრამამა... უკეთესი-

ბულთა სახელთა, თავისა, ვი-

თარკა: ნაანგელოზევი, ნაეშმა-

კევი, ნამეფევი, ნამეფარი, ნა-

სალთხუევი. ნაქალაქევი, ნა-

სოფლარი, ნავენაჭარი და ყო-

ველსა ნივთსა ზედა ესრეთ მო-

ვიდ... უკეთესი.

უკეთესი, უკეთესი, უკეთესი.

მჭილი, მჭილი, მჭილი.

და ყოველმან არსმან; ზოლო

თავად და ზოლოდ: ნამეფარმან,

ნაეროსთავმან, ნაეგიბარმან, ნა-

კაცემან და ყოველსა ზედა;

გინა სამრავლოდ: ანგელოზნი,

ეშმაკნი, კაცნი, ცხოვლნი და

ეგვეთარნი; გინა ხადად: ანგე-

ლოზნი, კაცნი, ცხოველნი,

მძინო, შვილი და ეგვეთარ-

ნი Z.

ნარი ყოველთა მყოფობიდან გარდასრულთა ართრონი არს, გინა სამწეოდამ გარდადგინებულთა სახელთა თავის ართრონი, ვითარცა: ნანგელოზევი, ნაეშმაკარი, ნამეფარი, ნასალთხუცევი, ნაქალაქევი, ნასოფლარი, და ყოველსა ნივთსა ზედა ესრეთ(თ) მოვალს; ხოლო ბოლოდ ესრეთ: ღ^რთნ, უფალმან, ანგელოზმან, კაცმან, სოფელმან, ქვეყანამან, და ყოველსა ზედა ესრეთ მოვალს; ხოლო თავად და ბოლოდ: ნამეფარმან, ნაეგიბარმან, ნაკაცევმან და ყოველსა ზედა ესრეთ(თ) მოვალს (+ გინა ანგელოზნი, კაცნი, ცხოველნი და ეგვეთარნი, გინა ხადილად სამრავლოდ: ანგელოზნი, კაცნი, ცხოველნი და ეგვეთარნი Aa) A. ნარი ყოველთა მყოფობიდან გარდასრულთა, გინა სამწეოდამ გარდადგინებულთა სახელთა თავს ართრონი არს და ბოლოდაც მრავალთა მოეზავების B. ვიეთთა თავი, (უქმო C), ბოლო CDE.

[ნ ნ. გუნა, უნა; შურ. ნდომა].
ნაბანოეზი ბანებაქმნილი ZAB.
ნაბანოევი აბანოყოფილი ZAB.
ნაბაჯრი აბჯარყოფილი ZAB.
ნაბაგარევი აბარად ყოფილი Z.
აბარათ(ა) ნამყოფი AB.
ნაბადგილევი აბდილნაჩნევი Z.
აბდილყოფილი AB.
ნაბადრევი აბრეკქმნილი ZAB.
ნაბათალი ათისაგან ერთი ZAB.
განუშარტავი Cb.
ნაბალერხალი (ნაბალერსევი A, ნაბალერსი B) აბლერსობანაქმარი Z.
აბლერსნაქმარი AB.
ნაბანგარევი ანგარებით მონაგორი Z.

ანგარებით მონაგები A. ანგარებით გებული B.

[ნანგე ნ. ნიანგი].

ნაანდერძევი ანდერძად დაგდებული Z.

ანდერძად თქმული AB.

ნაასპარეზევი ასპარეზთა ნამღერალი ZA.

ასპარეზს ნამღერი B.

ნაალთქმევი ალთქმადანადები Z.

ალთქმანაქმარი AB.

ნააჭევი აჯანაქმარი ZAB.¹

ნაბაგევი ბაგაყოფილი ZAB.

ნაბაგევი ნატუჩევი B.

ნაბადევი ბადებაქმნილი ZAB.

ნაბადი შეთელილი ZABD.

ნ. თაქნაბადი (ტერ'თანაც).

ნაბადი (+ 25 კავშ.² Z) ნაქმარი ZABDE.

ნაქმარი, გინა შეთელილი (შეთელილი Ca) C. ნაქმარი D³.

ნაბამი (+ 2, 19 გოდება Z) მობმულყოფილი ZA.

დაბმულყოფილი B.

ნაბანაკევი ბანაკთ ნადგომი აღგორი ZA.

ბანაკთ ნადგომევი B.

ნაბანი ბანებულა წყალი ZAB.

ნაბარები მიბარებულყოფილი ZB.

მიბარებულყოფილი, გინა ბარში ნამყოფი A.

ნაბარები ბარში ნამყოფი Z.

ნაბარი ბარით ნათხარი ZAB.

ნაბადვი ნაგლეჯი ZA.

ნაგლეჯარი B.

ნაბაძევი ბაძის აძლები Z.

ბაძის მქნელი AB.

¹ Z-ში ამ სიტყვის განმარტების შემდეგ შენიშვნა: „ორნი ანნი მრავალთა ზედა მოვალს, ვისცა უნდეს გარჩევა“. ² იგულისხმება იოანე პეტროვის თარგმანება (წიგნი II, გვ. 68, 26). ³ ნუსხაში კიდევთა შეწერა. „კავშირში იქნა“.

ნაბეზღები ბეზღებაქმნილი ZA.

ბეზღობაქმნილი B.

ნაბერტუი ბერტუით განაცვიფნი ZA.

ბერტუით ნაციფნი B.

[ნაბერწყალი ნ. ცეცხლი; შდრ. ნაბერწყალი].

ნაბერწყალი (+ 2 მეფ. 22, 9 ZAa)

ცეცხლთ უმცირესი ZABC.

განუმარტავია DE.

ნ. ცეცხლი; შდრ. ნაბერწყალი.

ნაბეჭდი დაბეჭდილქმნილი Z.

დაბეჭდულქმნილი A. ბეჭდულყოფილი B.

ნაბეა ფრინველთ ცქნაფეა B.

ნ. განაბეა (ჩბუნეა'სთანაც), დაინაბნეს, დანაბეა, ნაბული.

ნაბიჭვეი (+ 15, 27 მათე ZA) ნახორხმალთ ZABCD.

დანარჩომი E.

ნაბიჭვარი (ნაბიჭუარი ZCab) ბუ-ში(ს) შვილი ZABCDE.

ნაბიჭი (ნაბიჭი და ბიჭი Cab) ბიჭთან ნახე ZA.

ნაბიჭი არს, რა ცალი ფერტი გარდასდგა. ხოლო ბიჭი არს, რა მეორეც გარდინაცლო, რომელ ორთავე ფერტთა გარდაცელა ხუთი ტერფი გამოვიდეს, გინა ორი წყრთაც უთქვამთ ვიეთთა B. ბიჭი არს, რა ორი ფერტი გარდ(ა)ინაცლო, ხოლო ნაბიჭი ცალის ფერტის გარდადგმა (+ რომელ ორთა ფერტთა გარდაცელა ხუთი ტერფი გამოვიდეს, გინა ორი წყრთაც უთქვამთ ვიეთთა Cb) Cab.

ნაბლარდნი ნახევეი ZAB.

ნაბუნიობა ნ. ნაბუნიობა.

ნაბული შიშით ვაცქნაფული ZABC.

განუმარტავია DE

ნაბუნებებული ბუნება ყოფილა ZB.

ნაბუნიობა (ნაბუნიობა AB) ბუნიობასთან ნახე ZAB.

ესე არს ღვეენბერსა რა მზემ მატება იწყოს, გინა ივნისს რა კლება იწყოს Cab.

ნაგავი მონაცოცხი ZAB.

ნ. სანაგვე.

[ნაგავი ნ. ძაღლი].

ნაგალობარი გალობა ნათქვამი ZAB.

ნაგევი ნაგევი (+ 3, 8 ფილიპ. Z) ZABCD.

განუმარტავია E.

ნაგერალი დაუთესლად მოსული ZA.

უთესლოდ მოსული B. (ბალ.)

უთესვლად (ა)მოსული CDE.

ნაგი გებული B.

ნაგინები გინებულ ქმნილი Z.

გინება თქმული AB.

ნაგუდალი (ნ, 4 ლევიტ.) პურის ანაცარი და ქაჰის ნაწნეხი (2, 1 ოსე) ZAa.

პურის ანაცარი (ნ, 4 ლევიტ.) Ab. პური ანაცართაგან B. პურის ანაცარი (+ გინა ყურძნის ჰაჰა Caq) C. ანაცარი პურისა, გინა ჰაჰა ყურძნისა D.

ნ. ნაზუქი.

ნაგუემი (ნაგუქმი ZA) (+ 1, 6 ესაია Aa) ნაცემი ZAB.

ნაგუზალი ნამწვი შეშა ZABC.

განუმარტავია DE.

შდრ. მუგუზი.

ნაგუქმი ნ. ნაგუემი.

ნაგულარძნი გულარძნილად ნაქმარი ZA.

გულარძნილად ქმნილი B.

ნაგულეები გულეებით ყოფილი
ZB.

გულეებით ყოფილი A.

ნაგვრგვნევი (ნაგვრგვნევი Z,
 ნაგვრგვნევი B) გვირგვინ-ნაკუ-
 რთხი ZAB.

[ნად ნ. მონადეს; შდრ. ნადი,
 ნადობდა].

ნადლი¹ 4 მეფ. 19, 28 (+ სენექე-
 რე მეფე და ესაია E): „აწ
 განვაღვით ხატრუკი ცხვირთა შენთა
 და ნადლი ყბათა შენთა“ DE.

ნადგომი (ნადგომ Ab) დგომა ნაქ-
 მარი Z.

დგომის ადგილი AB.

ნადები დებულ ყოფილი ZAB.

ნ. ზედნადები, თანანადები.

ნადედუფლარი დედუფალ ყოფ-
 ლი ZAB.

ნადენი დევნა ნაქმარი ZAB

ნადენი დინება ქმნილი ZAB

ნადი მუშაკნი შეყრილნი ZAB.

მუშად შეყრილნი კაცნი გინა ფეი-
 ქარი (+ სასყიდლით Cb) C. შეყ-
 რილნი კაცნი D. მამითადი², შეყ-
 რილნი E.

ნ. ნადობდა; შდრ. მონადეს.

ნადი.

ნადიში მეჭლიში ZABCD.

განუმარტავია E.

ნ. ვნადიშობ, ინადიშა, მეჭლი-
 ში.

ნადინობი მონადენ(ი) ყოფილ-
 ZAB.

ნადირი (+ 25, 28 დაბად. ZA)
 ველური პირუტყვი ZAB.

(ოთხფ.) ვარეული პირუტყვი C.
 (ოთხფ.) DE.

ნ. ანადირა, ენადირა, ვნადი-
 რობ, ინადირა, სანადირო, სანა-
 დიროდ, ხარაბუზი.

ნადირობა (+ 25, 27 დაბად. ZA)

ნადირთ დევნა ZABC.

განუმარტავია DE.

ნადნობი დნობილუბაგანი Z.

დნობისაგანი AB.

ნადობდა (2, 19 ტობია) ნადში
 მუშაკობდა Z.

ნადად მუშაკობდა (2, 19 ტობია)
 AB.

ნ. ნადი; შდრ. მონადეს.

ნადუმარი ნაჩუმარი ZAB.

ნადგომი (+ 4 მეფ. 6, 25 ZAa)

ტრედის სკინტლი ZAaCa.

ნ. სკორე.

ნადგლარი ეკალთ ნადვილევ³
 ZA.

ეკალთ იდგილი B.

ნადნავი ენით ნათქვამი ZAB.

ნადმშაკარი ეშმაკურ საქმე ქმნ-
 ლი ZA.

ეშმაკურ ქმნილი B.

ნადმშაკევი ეშმაკურის მქნელი Z

განუმარტავია Aa.

ნადმშ³ ექვად მიმხვდარი ZAB.

ნადლა (ნავლა და კინკირა E)

ქნარი(a) ZAB.

ნავლა და კინკირა ორ-
 ლანო და ქნარი არიან CD. ქნარი და
 საყრავია E.

ნადანდარი კარამფილოს ფერი

ZABCb.

რაცალა (რაცალ CqD) ფერი.

CaqD.

¹ წყაროშია: „ნადალი“. ² „მამითადი“ ნუსხაში ვადახაზულია. ³ ნუსხეშია: „ნადმშე“.

ნავარდი ფრინველთ აერში შიშა-
კლა ZA.

ფრენით აერში შემოვლა B. მალ-
ლა ა(ღ)ფრენა (+ გინა ვარე შორბე-
ნა Cb) CD. განუშარტავია E.

ბ. მონავარდე.

ნავთი ZABCDE.

[ნავთ მყვანებელი ნ. კომიტა]

[ნავთ-საყუდელი ნ. ლიმენა]

ნავი (14, 24 მათე) ესე ზოგადი
სახელი არს ყოველთა ნავთა
ხოლო მცირესა ნავსა ეწოდების
ნუშა და მისა უდიდესი
ვარცლი, კოპანო, კარა-
პა, კარაპაპა, კუმალდი,
კარაფითა, თნხოშელი,
ოლეჰკანდერი (+ და Z)
კატარდა. ერთი მეორის
უდიდეს-უდიდესნი არიან, ზო-
ლო ხომალდი და დრო-
მონი უდიდეს ყოველთა (+
და A) სტოლი საომარი(ნი)
ნავ(ნი) მათთა აღვილთა გარე-
ვით ჰპოოთ ZA.

ნავი ზოგადი სახელი არს ყოველ-
თა ნავთა, ხოლო ნავთა სახელნიცა
განყოფიან: ვითარცა ნავნი უმე-
რესა ეწოდება ნუშა და მისა
უდიდესა ვარცლი, კოპანო,
კარაპა, კარაპაპა, კუმალ-
დი, კარაპითა, თნხოშე-
ლი, ოლეჰკანდერი, კა-
ტარდა. უდიდეს-უდიდესი ნავნი
არიან: ხომალდი, დრომონი,
უდიდეს ყოველთა, და სტო-
ლი — საომარი. მათთა აღვილთა
ჰპოოთ B. ნავიცა მრავალრიგო არს:
ნუშა, კოპანო, კარაპა, კარა-
პაპითა, სანდალი, თნ-
ხოშელი (თნხოშელი CqD),
ოლეჰკანდერი, რომელ არს
მომცრო კატარდა, და ზარ-

ნუშა მცო-
რეა, ერთი ოდენ კი შთაიტევს
(შთაიტევის CqD), ხოლო სხვათში
რომელშიმე ითი და სხვაში ითი და
ორმ(ი)ოვი და ასი და მეტიცა, ზო-
ლო დრომონი არს, რომელსა
შინა (რომელში D) შთაიტევის ზუ-
თასი კაცი ზავლიან(მდ) და ტვირ-
თიან(მდ), აჩამელ ხომალდი
უდიდეს ყოველთა ნავთა არს. (+
ხოლო ვითინი კუმალდს მომ-
ცროს(ც) უკმოგნ C) CD. ნავიცა
მრავალრიგო არს: ნუშა, კოპა-
ნო, კარაპაპითა,
სანდალი, თნხოშელი,
ოლეჰკანდერი, რომელ არს
მომცრო კატარდა და კა-
ტარდა-ზარბუნა. ესე ნავნი
ნუშა მცირე არს, ერთი ოდენ კა-
ცი შთაიტევის, ხოლო სხვაში რო-
მელშიმე ითი და ითი და რომელში-
მე ორმოცი და ასი და მეტი, ხოლო
დრომონი არს, რომელში შთა-
ტევის ზუთასი კაცი ნუშლიან და
ტვირთიან, ხოლო ხომალდი
უდიდეს ყოველთა ნავთა არს E.
ნ. მენავე, პურკატა სანავე.
სანავე, კელნავი.

**ნავკოსილარი (საყვილარი E) მე-
ნავეთ მოძღვარი ZABCD.**

განუშარტავია E.

ნ. მენავე.

ნუშა რ კინკერა ნ. ნაველა.

ნავერნი კხელოვანდელი ZA.

გნებაქმნილი B.

ნავროზი (ნავროზი) ესე ქართულად
ბუნობა პქვიან (+ დღე და
ღამის აქრობენ(ნი) Z) ZA.

(უკმ.) სპარსთა ენაა, ქართულად
ბუნობა პქვიან B.

ნავროზი (ნავროზი) A) (ბალ.)
ZABCD

ნავროზი (ნავროზი) მენავე(ე)ლად
ნავროზი.

„ქათმის ორ: „არამელ ნავსად
წოდებულნიც კელოვნებანი, რამეთუ
შაშენებელი ილისტიკსი აქმევს“ CaI.
ნ. ნავსე.

ნავსადგური სადაცა ნავი დადგო-
მად შესაძლებელ არს ზღვათა
(ზღვასა Aa) შინა ZAa.

ნავსაყუდელი სადა ზღვა უკუ-
მდგარია, ვითარცა ტბა (+ და Z)
მყუდრო და უღელავი ZAa.

ნ. ლიმენა, ლიმონი.

ნავზე ნავის მაშენებელი ZAB.

შენავე, (+ ნავის მაშენებელი Cab)
C. შენავენი D.

ნ. შენავე, ნავსად.

ნავტი შენავეთ გამრიგებელი ZA.
შენავეთ გამრიგე BCD.

ნ. შენავე.

ნავ-ტიჟი მცირე ტივი გულდებკრუ-
ლი ZA.

გულდიანი ტივი მცირე BC. განუ-
მარტავია D.

ნავტრონი ნ. ნავროტი.

ნავტური კატარღის მნე ZAB.

(+ 13, 7 იოსიპოს Cab) შენავენი-
ვე C. 13, 7 იოსიპოს: „მეცხე-
ულად ნავტურისა და ქვეითისა ძა-
ლისა თანი წირემირთა ლაშქარში“
DE².

ნ. შენავე.

ნავდელი (+ 6, 5 ტობია ZAa)
ნალველი ZABCD.

განუმარტავია E.

ნ. ზაფრა, ინალელი, მონალე-
ლე, შავი ნავდელი (სევდა'სთან).

ნავდლიანი (2 დიოლოლი) შენავე-

დლოსანი, რომილ არს სევდაია-
ნა Z.

შენავედლიანი, (2 დიოლოლი) Aa.
ბნედიანი E³.

ნ. განავედლიანებელი, ნალა-
ველიანი.

ნაზამთრი ზამთარა მოყოლილ
ZAB.

ნაზაფხულდარი ზაფხულდამოვ-
ლილი ZA.

ნაზვინები ნ. ნაზვინები.

ნაზი სპარსთ(ა) ენაა ZA.

სხვათა ენაა B. (უკმ.) CDE

ნ. ნაზუქი.

ნაზიარები Cb.

ნაზითვი ზითვად გაყოლილი ZA.
ზითვად მოყოლილი B.

ნაზირი სხვათა (თათართა B) ენაა,
ქართულად სალაროს ნაზირს
ა ბ რ ა მ ა დ ი და ქარს(ა)ნის ნა-
ზირს ე ზ ო ს - მ ო ძ ღ ვ ა რ ი
ჰქვიან ZAB.

ნაზიუანი ქავ შირის ბო-
ლოს⁴: „მის მიერ ნაზიუანთა
შევიმალთ (შევიმალეთ ZA.
შევიმალნეთ B)“ ZABCDE

ნაზმანები სიზმრად ჩვენებულ
ZA.

სიზმარ ჩვენებული B.

ნაზოში ზომიანებული ZA.

ზომიანებული B.

ნაზორევი ზოოვილთაჯანი ZAB

კერბთ შესაწირავი, შეწირული Cb.

კერბთ შესაწირა (შენაწირა Cq) Cas.
განუმარტავია DE

ნაზორევი C.

² წყაროს დასახელება და მოწმობა გადახზულია * შდრ. A—675, 245 v, 8; Ca-ში მოწმობა, Cq-ში კი მოწმობაცა და წყაროს დასახელებაც გადახზულია.
³ E-ში განსამარტი სიტყვა(ა) და განმარტებაც ორივე გადახზულია. * იბ. ითანე
ბეტრიწის თარგმანება (II წიგნი, გვ. 220, 29).

ნაწარმი ნაღებარაკები ZAB.

[ნაწარმი ნ. ნაწარმი].

ნაწარმი სხვათა ენიდამ შემოღ-
ბულა, რომელსა ქართულად
ნ ა ტ ი ფ ი ეწოდების, რომელ
არს ჩვილად და კეთილად ნაწარ-
მი და ნაწარმი, რამცა იყოს,
ხოლო პურებთანა კვერცხითა,
სძითა, ერბოთი და ნივთებითა
მრავალსახენი არიან: კოლ-
ლეირდი, ხაოანი, ღა-
ლანოსი, მანდარი, ლე-
ლეგო, ფოფხი, პლაკუ-
ნტი, კუპატი, ქადა, ხაჭა-
პური, მის-მის აღვილს დაგვი-
წერია Z.

ესე არს კვერცხითა, სძითა, ერბო-
თა ნაწარმი პური, ხოლო ნაგუ-
დალი. ანაერისა და ნაწარმისაგან
შექმნილს; ხოლო ესე ერბოთი და
კვერცხითა და სძითა ნაწარმი პურ-
ნიცა მრავალსახენი არიან: კოლ-
ლეირდი, ხაოანი, ღა-
ლანოსი, მანდარი, ლე-
ლეგო, ფოფხი, პლაკუნტი, კუპა-
ტი, ქადა, ხაჭაპური, მის-
მის აღავს წერილ არს (+ ნაწარმი
სპარსულია, სუფთასა თუ სათუთსა
თუ ნაწარმი ამგვარს ქვიან და იმ მიზე-
ზით ამგვარს პურსაც ეტყვიან; ნა-
წარმი სპარსულია Aa) B. ნაწარ-
მი ეწოდების კვერცხითა, სძითა,
ერბოთა ნაწარმსა პურთა; ხოლო
ნაგუდალი — ანაერისა და ნაწარ-
მისაგან შექმნილსა B¹. ნაწარ-
მი ეწოდებიან (უწოდებენ D) კვერ-
ცხითა და სძითა) გამომცხვართა (გა-
მამცხვართა D) პურთა, გინა ზეთი-
თა (+ და ერბოთი CAb), ხოლო

ნაგუდალი ანაერისა ანუ ნაწარ-
მისაგან შექმნილსა CD. განუშარტა-
ვია E.

ნ. ნატიფი

ნაწარმი განამრავლები ZAB
CAB.

ნაწარმი ზღაპრებ(უ)ლ თქმუ-
ლი ZA.

ზღაპრად თქმული B.

ნაწარმი Cb.

[ნათ ნ. მანათობელი, მნათობი.
ნათელი, სანათი (კანდელთა-
ნაც), სანათური; შდრ. ნათელ-
ნათობა]

ნათელი მონათალი. გინა თლა-
ქმნილი ZA.

თლაქმნილი B

ნათელი განმანათლებელი Z.

განუშარტავია AaBCbDE

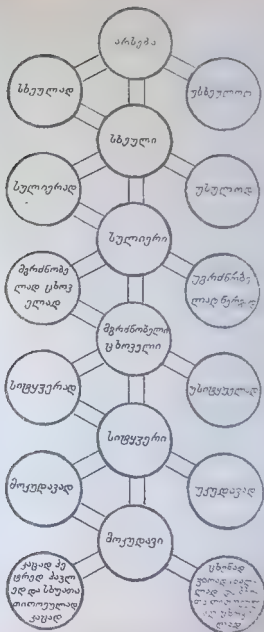
ნ. გაანათლა, ენათლა, ინათ-
ლა, მნათლა, ნათლა, ნათლუ-
ბა, ნათლვა, ნათლია, ნათლუ-
და, ნათლიმამა, ნათლის-ლუბა,
ნათლის-ცემა, ნათლული, სინათ-
ლე, ციციანათლა; შდრ. ნათ.

ნათელი (5, 20 ესაია; 1, 3 დაბად)
ნათელი დაბადა ღთს პირველსა
დღესა Z.

5, 20 ესაია: 1, 3 ღთს Aa
განუშარტავია Ab

ნათესავი (+ 1, 17 — ZAb)
(+ სამ სახედ განიყოფენ —
ველი უკვე არს ისრაელისაგან
ისრაელნი — მეორე პა-
რესტანსა — პარესტანსა
ქვეყნობით. მესამეც მესამე სა-
ხეთაგან სამად განიყოფებო-
ს.

¹ B-ში კიდევ ჩამოთვლილია და გადახაზულია: კოლლეირდი, ღაოანი, ფოფხი, ღალანოსი, ქადა, პლაგუნტი, კუპატი, ხაჭაპური, ღალანოსი, მანდარი. ² ნუსხი-
შია: „ნაწარმი“.

სახენი, არა არს ნათესავი და სახენი ნათესავისაგან განიყოფიან და რომელთა არა აქვნდეს ნათესავი, არა არიან სახენი და ვითარცა პირველი კაცი, რომელ არს ადამ, ვითარცა არ(ა) მქონე-ბელი მამისაჲ, არა ითქმის ძე-დ(ა), ხოლო სახელ-იდების მამად, რამეთუ ესხნეს ძენი, ხოლო სეით (+ მამად ითქმის და BCb) ძედ(ა)ც(ა) (+ ითქმის ZACD) მშობელისა მისისად. რამეთუ მამად აქვნდა ადამ და მამად იწოდების მისგან შობი-ლისა, რამეთუ შვა ძე, ხოლო აბელ ძედ უკვე ითქმის, რამეთუ აქვდა მამად და მამად არა ითქმის, რამეთუ არა ესვა ძე. ესრეთვე: სცნობდ ნათესავისა-თესცა და სახისა. პირველი ნა-თესავი, რომელი არა განიყო-ფ(გ)ის (განეყოფის Cq) ნათე-სავისაგან (+ და ZA) არცა აქვს უპირველესი მის(ს)ა ნათესავი, ნათესავი ხოლო არს და არა სა-ხე და ეწოდების ნათესაო(ვ)ანი ნათესავი, რომლისათვის გან(ა)-საზღვრებდენ რაჲ, იტყვიან. ვი-თარმედ: ნათესავოანი (ნათესაო-ვანი ZABCaQD) ნათესავი არს, რომელი ნათესავი ხოლო იყოს და არა იყოს სახეცა არქონები-სათვის უზემოეს თვისისა ნათე-სავისა, ხოლო მისგან გა(ნ)ყო-ფილთა სახეთა უკეთუ აქვდნენ (აქვდეს ZABCaQD) ქვეშე კე-

რძო მათსა სხვანი სახენი, მათ-გან განყოფილნი სახენიცა არი-ან უპირატესთა (უპირველესთა B) მათთან. ესე იგი არს უზე-მოესთან, რომელთაგან გამოე-კვეთნეს (+ და ZACD) ნათესავ-ნი (ნათესავი ZA) მათგანთან. ესე იგი არს უქვემოესთან და იწოდებიან ნათესავადცა და სა-ხედ ურთიერთასად, ხოლო უკა-ნა(ა)სკნელ(ნი) (+ და ZACD) უქვემოესანი სახეთან. რომელ-თა არა აქვდნენ (+ უქვემოეს ZABCabD) მათსა (+ სხვანი ZABCabD) სახენი, არ(ა) ითქმი-ან ნათესავად, არამედ სახედ არქონებისათვის ქვეშე კერძო მათსა, ვითარცა ვთქუ სხვათა სახეთა მათგან გა(ნ)ყოფილთაჲ-სა, რომლისათვისცა ითქმის სა-ხე, რომელი არა იყოს ნათესავ სახო(ვ)ანად სახედ, ვითარცა ნა-თესავი, რომელი არა იყოს სახე, სახელ-ედების ნათესავოანად (ნათესავოანად ZABCaQD) ნა-თესავად. სათანადო არს ცნო-ბად, ვითარმედ საჭირო¹ არს, რათა სახენი (+ სახელსა BC bQD) ნათესავისა მათისასა (+ და BCbQD) განსაზღვრებასა მრ-ითვალვიდნენ, ვიდრე ნათესავო-ნად (ნათესავოანად ZABCqD) ნათესავი(დ)მდე, რამეთუ სახე-თა ვერ ძალ-უც ურთიერთას მითვალვად განსაზღვრებისაჲ. პირველი უკვე და ნათესავოანი

¹ აქედან Ca ხელნაწერს აკლია ფურცელი.

(ნათესაოვანი $AaBCq$) ნათესავი არს არსებამ, რამეთუ დალა(ცა)-თუ გამოეკვეთებინა მყოფობისაგან (მყოფისაგან CqD) არსებამ და შემთხვევითი, არამედ არა არს ნათესავ მათდა მყოფობამ, ეინადთან სახელსა ვიდრე-მე მყოფობისაა მიითვალვენ, ხოლო განსაზღვრებასა არა მიითვალვენ, რამეთუ მყოფსა ესრეთ გან(ა)საზღვრებენ. მყოფი უკვე არს ანუ თვითგვამო(ვ)ანა საქმე და არა მოქმენ სხვისაა შემტყიცებისა მიმართ, ანუ ვერ შემძლებელი თავით თვისით ყოფად, არამედ სხვისა შორის მქონებული ყოფისაა. ხოლო არსებამ საქმე არს თვით თავით თვისით მყოფი და არა მოქმენ სხვისა(ა) შემტყიცებისა მიმართ. ხოლო (და $BCbqD$) შემთხვევითი ვიდრემე საქმე ვერ შემძლებელი თავით თვისით ყოფისაა. არამედ სხვისა შორის მქონებული ყოფისა (ყოფისა B). ამა არცა არსებამან მიითვალა ყო(ვ)ელი საზღვარი მყოფისაა, (+ და B) არცა შემთხვევითმან, არამედ არსებამან კერძოდ და შემთხვევითმან სხვა(ა) თვი კერძოდ. ხოლო სახეთა სახელსაცა და ყო(ვ)ელსა საზღვარსა ნათესავისაა სრულებით (პ)ნებაეს მიითვალვამ, ვინადაცა არსებამ არა არს სახე, ვითარცა არა მქონებული ზემო კერძო მისსა ნათესავისაა, არამედ თვით იგი არს პირველი (+ და $ZACD$) ნა-

თესაოვანი (ნათესაოვანი $ZAaBCqD$) ნათესავი. ხოლო ესე უკვე არსებამ განიკვეთება სხეულენად და უსხეულო ვინადაცა სხეულენი (სხეულიანი B) და უსხეულო სახენი არიან არსებამან: კვალად ABb (სხეულიანი $AbBCq$) განიკვეთების სულიერად და უსულ-აჰა კვალად სხეულენი ლიანი AbB). რომელსა სახე არსებამან. ნათესავი ვერსა და უსულენი სულერ განიკვეთება სხეულ(ობით)ად და თვით ლად; მგრძნობელობითად რემე ცხოველად სიცოცხლესა(დ) და გრძნობის(ა) მქონე ლად. ხოლო უგრძნობე-ნერგად, რამეთუ არა სე გრძნობამ, გარნა სულიერად ითქმის (ითქმიან B) ნერგ ვინა(ა)თგან აქვს მოზარდ(ც)ობითი (+ და აღორძინება $BCbqD$) ძალი. კვალად ცხო(ვ)ელი განიკვეთების სიტყველად და უსიტყველად; სატყვე-რი — მოკვდავი და უკვდავი, მოკვდავი — კვდავი სიტყველად და პირველად სხეულენად, ძალდად და უძალდად; რომელნი არღარა განიკვეთება სხვათა სახეთა მიმართ, განუკვეთელია მათგან, რომელ არიან გვამნი. ხოლო განიყოფება (განყოფილება Cq) კაცი პირველად მამრობითად და იო(ვ)ანად და სხვათა ზღაპრით და სხვათა, რომელნი არა არიან სახენი

რამეთუ სახენი, ვითარცა ვიტყო-
დეთ, არა მიითვალვენ ურთიერ-
თას განსაზღვრებათა (+ უსხეუ-
ლომასა D; + ვითარ-იგი
სხეულენი არა მიითვალავს
განსაზღვრებასა უსხეულომასა
ZABC) და კაცი არა მიითვა-
ლავს განსაზღვრებასა ცხენი-
სასა. ხოლო პეტრე და პავლე
და იოანე ერთსა საზღვარსა მი-
ითვალვენ კაცისასა; ეგრეთვე
(+ და AaCbqD) სხვანიცა კაცი,
ვინაჲცა არა არიან ესენი სახენი
კაცისანი, არამედ განუკვეთელ-
ნი, ესე იგი არს გვამნი. კვალად
განიკვეთებოდის რაჲ სახე, გარ-
დასცემს უქვემოესთა თვისთა
სახელსაცა და განსაზღვრებასა.
ხოლო პეტრე განკვეთილი (გა-
ნიკვეთების Cq) სულად და
კორცად, არცა სულსა გარდას-
ცემს სახელსა და განსაზღვრე-
ბასა მისსა, არცა კორცთა. შერ-
მეცა ყოველი გა(ნ)ყოფილებად
ნათესავისაგან სახეთა მიმართ
ქმნილი, ვიდრე ორთა ანუ სამ-
თამდე, ხოლო იშვით ოთხთა-
მდეცა გამოჩნდების, რამეთუ
შეუძლებელ არს განყოფად ნა-
თესავისაჲ ხუთთა სახეთა მი-
მართ და უმეტეს, ხოლო კაც-
(ნი) ყოველთაგან თითოეულთა
კაცთა (+ მიმართ ZABC) განი-
ყოფ(ვ)ის, რომელნი მიუწოდო-
მელ არიან რიცხვით(ა), რომლი-
სათვისცა ვივთნიმე არცა გან-
ყოფასა იტყვიან თქმად სახისა
განუკვეთელთა მიმართ, არამედ

აღრიცხვასა. ხოლო ვინაჲცა
ცხად არს, ვითარმედ არა არიან
პეტრე და პავლე და იო(ვ)ანე
სახე, არამედ განუკვეთელ, რო-
მელ არს გვამი. არცა კაცი ნა-
თესავ არს პეტრეს(ა)სა და სხვი-
თა გვამთა, არამედ სახე, რო-
მ(ვ)ლისათვისცა სახე არს სა-
ხე არს კაცი, რამეთუ სახე არს
უზენაესისაჲ და სახე უქვემო-
ესთაჲ (უქვემოესთა ZAB
ეგრეთვე ცხენიცა, (+ და ABD,
ბაღლიცა) და ეგრეთვე მყო-
ლოდ სახენი ოდენ არიან, და
არა ნათესავნი, რომლისათვის-
(ცა) სახო(ვ)ან(ნი) არიან, ხოლო
საშუალ ნათესავთაჲსა (ნათეს-
ავთა ZABCq) ნათესავისა და
სახო(ვ)ანთა (სახუანთა Cb) სა-
ხეთა(ა)სა ნათესავ(ნი) არიან და
სახენი ურთიერთთა(ი), სახენი
უზემოესთანი, ხოლო ნათესავნი
უქვემოესთანი, და ესენი(ა) არ-
ან არსებითნი და ბუნებითნი
განყოფილებანი და ეთარება(ნი)
რომელნი ითქვიან განყოფე-
ლობითად (+ და შემამტკიცებე-
ლობითად ZABCb). ვითარცა
გა(ნ)ყოფილობითნი ვიდრემე
უზემო(ვ)ესთანი და შემამტკიცე-
ბ(ვ)ელობითნი უქვემოესთანი,
რამეთუ სხეულენი (სხეულენი
AbB) და უსხეულოდ განყოფენ
არსებასა, ეგრეთვე სულსა
და უსულო(ა) განყოფენ სხეუ-
ლენსა (სხეულენი AaCbq, სხე-
ულსა B), ეგრეთვე მკრძნობე-
ლობითი და უკრძნობელი გან-

ჰყოფენ სულიერსა; ესენი უკვე შეამტკიცებენ ცხოველსა. რამეთუ მივიღებ (მოვიღებ Cq) არსებასა სულიერსა მგრძნობელობითსა და შევიქმ ცხო(ვ)ელსა, რამეთუ ცხო(ვ)ელი არს არსებად სულიერი მგრძნობელობითი. კვალად მივიღებ არსებასა უსულოსა (+ და ZABCq) უგრძნობელსა და შევიქმ ქესა, მივიღებ (მოვიღებ Cq) კვალად არსებასა სულიერსა (+ და ZAB) უგრძნობელსა და შევიქმ(მ) ნერვსა. კვალად სიტყვიერი და უსიტყველი განჰყოფენ ცხო(ვ)ელსა, მოკვდავი და უკვდავი განჰყოფენ სიტყვიერსა; მივიღებ (მოვიღებ D) უკვე ცხო(ვ)ელსა, რომელი ნათესავი არს და სიტყვიერსა და მოკვდავსა და შევამტკიცებ კაცსა, რამეთუ კაცი არს ცხო(ვ)ელი სიტყვიერი მოკვდავი. (+ და ZABCb) მივიღებ ცხო(ვ)ელსა და უსიტყველსა და მოკვდავსა და შევამტკიცებ ცხენსა, ნუუკვე ძალსა და ეგეგვითართა. ზოლო გა(ნ)ყოფილებად ითქმინან არსებითად და ბუნებითად, რამეთუ ესენი ჰყოფენ გა(ნ)ყოფასა სახისა სხვისა სახისაგან და ბუნებისა და არსებისა(სა) სხვისა არსებისა და ბუნებისაგან ZABCD¹.

ნათესავი სამ სახედ ითქმის: ერთისა უკვე სახისაებრ მშობელისაგან, ვითარ-იგი ისრაილისაგანნი ისრაილელად იწოდებოდნენ, ზოლო მეორისა სახისაებრ მაშელისაგან, ვითარ-იგი იერუსალიმისანი იერუსალემელად ითქმინან, ზოლო მესამისა სახისაებრ ნათესავად ითქმის განწველებული სახეთა მიმართ, რომლისათვის არს სიტყვა ფილასოფოსთა, რომლისა განმსაზღვრებელნი იტყვიან, ნათესავი უმრავლესთად სახითა განყოფილთად, რაარსობით შესმენილი. ზოლო სახისაოა ორნი შესწავებანი ჰქონან, რამეთუ ითქმინან სახედ ნაკვეთიკა და შესახედავიკა. შეუძლებელ არს ნათესავისათვის თქმად თვინიერ სახისა, ანუ სახისათვის თვინიერ ნათესავისა; რამეთუ ნათესავი სახეთა მფერ განყოფვის უმკველად, რომელსა არა აქვნიდნენ მისგან განყოფილნი სახენი, არა არს ნათესავი; და სახენი ნათესავთაგან განიყოფვიან და რომელთა არა აქვნიდნენ ნათესავი, არა არიან სახენი.

დღვას აკლდა, ამისთვის ვერ გავასრულე, კათილორიას მეორეს თავში უსრულესად განიხილე E.

ნ. თანამონათესავე, მონათესავე. სანათესაო, ტომი, უნათესავესი ნათესავი, ხუთნი კმანი.

[ნათესაოანი ნ. ნათესავი].

ნათესი დათესილი ZAB.

კნული დათესილი Cbq. განუმარტავია DE.

ნათვლა ნ. ნათლვა.

ნათლად გამოჩენილთ ZA.

ნათლება განათლება Z.

განთიადი AB.

¹ კიდევ უფრო: „ამას ყოველსა ვინიერებით ეგანმხედვრე, რომლისა ესე-რა სქიმაკა სახითთა ნაკვეთთა წინა მდებარე არს“ (+ „შეისმინების ნათესავი მრავალთა განყოფილთა არა რიცხვით ზოლო, არამედ სახითაო“ CbqD; + „ყოველსა ამას შეამართ ვაგონებით იგანმხედველე გონება“ D) ZABCD. საელოო ნაწილი განმარტებისა აღებულია იოანე დამასკელის კათილორიიდან, თ. 2 (S—1463, 41 r—42v).

ნათღვა (ნათვლა E) უნათლავთ
განათლება ZABCbq.
განუმარტავია DE
ნ. მნათლავი, ნათელი, ნათ-
ლული.
ნათღია მომნათლავი ZA.
ნათლიდღა (ნათლისდღა Ch)
ნათლულის დღა ZA.
განუმარტავია Cb
ნათლიშამა ნათლულის მამა ZA.
ნათლისდღა ნ. ნათლოდღი.
ნათლის-ღება (+ 3, 7 ლუკა
ZAa) უნათლავთაგან ნათლის
მიღება ZABCbq.
განუმარტავია DE.
ნათლის-ცემა (ნათლი-ცემა Cb) (+
3, 3 ლუკა ZAa) უნათლავთ
ნათლის მიცემა ZABCbq.
განუმარტავია DE.
ნათლუღი თვით ნათელცემულა
ZABCbq.
განუმარტავია DE.
ნ. დიკნოზი.
ნათმენი თმენანქმარი ZAB.
ნათხაზი ნაწნავი ZA.
იხველ ქმნილი B. დაწნული Cb.
ნათხოვები მცირე(ს) (მცირედ) Cbq
ხან(ს) ჰქონდეს და კვალად
მისცეს (მოსცეს A) ZABCbq.
განუმარტავია DE
ნათხოვები მცირეს ხან თხოვილი და იგ-
რევე მისაცემელი Aa.
ნათხოვარი შოვნილი და წაღე-
ბული Z.
თხოვილი და წაღებული Aa.
ნ. განათხოვრება.
ნათხოვი (4 მეფ. ნ. 6) იგივე ZAA.

ნათხოვნი თხოვნით შოვნილი და
არ წაღებული Z
ას თხოვამნილი და არ წაღებუ-
ლი Aa.
ნაიბარი არ(ა) უამტაციებულ-
ZAB.
ეკვიანსავით Cbq. განუმარტავია DE
ნაიგაგები იგავით ნათქვამი ZA.
იგავად თქმული B.
ნაიღი ნაღობილარი ZBCb.
ნაირი რიგსავით ZABCbq.
განუმარტავია DE
ნაისრი ისრის ნაკრავ-(ს) ადგილი
ZA.
ისრის ნაკრავი B
ნაკადელი მცირე რუ ZA
რუ მცირე B. რუ ნაკადელი
CbqDE.
ნ. ნაკადული.
ნაკადი წარსადინელო ZAB.
პირფლაცე ლავ E
ნაკადული (31, 9 იერემ.) წარსა-
ვალი გზა წყალთა ZA.
წარსავალი გზა B. გზა წყალთა
CbqD.
ნ. ნაკადელი.
ნაკაზი კაზმაქმნილი ZAB
ნაკაპარი (ნაკაპარნი ABCb) კა-
პარი Z.
სისხრე კარქმე ABCb
ნაკებნი კებნის ადგილი ZAB
ნაკეთვარი კეთილნაქმარი Z.
კეთილნაქმარობა A. ნაკეთილარი B
ნაკეთილარი კეთილქმნალთა-
ნი ZAB.
[ნაკერი ნ. ხალხად ნაკერი].
ნაკერპალი (15. 29 აქმე!) კერპთ
ნაზოვრეთაგან ZAB.

¹ წყაროში: „ნაკერპაღისაგან“.

ნაკვეთი ნ. ნაკუთი.

ნაკვერცხალი ნ. ნაკუერცხალი.

ნაკუთი ნ. ნაკუთი.

[ნაკთ ნ. ჰნაკთავს].

ნაკი ერთსა წელიწადსა ჰქონან დღენი 365 და ეამნი რ, ხოლო ოთხისა წლისა რა ოთხჯერ ექვს-
(ნი) ეამ(ნი) შეჰკრიბო, 24 ეამი იქნება (იქნებო A), რომელ არს ერთი დღე და ღამე. ამისთვის მეოთხესა წელიწადსა 366 დღე მოვალს, რომელსა ნაკად უწოდენ. მას წელსა ფებერვალის(ა) თთვე ოცდაცხრით იქნებო, ხოლო ამა რ ეამთა მ(რ)თელს(ა) ეამობასა 16 წუთი აკლია, (+ ამისთვის ნაკად უწოდენ, რამეთუ ნაკი ნაკლებსა ჰქვინ Z). ესე ხალკიდონისა კრებამან(ნ) გამოიძია გამოწლივლით (გამოიწვლილა A) ამა ოთხთა წელიწადთა შინა, რომელ ნაკსა მთუ-
მატებენ. ამისთვის დასავლისანი ასსა წელიწადსა შინა ერთსა ნაკსა მოაკლებენ, (+ ამისთვის A) რამეთუ ყო(ვ)ელთა ნაკთა დართვასა თთვენი წინარე მიჰყვანან, ვინათგან მარტსა 25 სწორდებოდა დღე და ღამე, და აღმოსავლისანი აწ ათსა მარტსა იტყვიან გასწორებასა. ეს(ე)ოდენი წა(რ)უწევია ნაკსა, ამისთვის დასავლეთისა თთვის და-
დევნი ათერთმეტითა დღითა უწინარეს დადგების აღმოსავ-
ლელთაგან ZA.

ერთსა წელიწადსა ჰქონან დღენი 365 და ეამნი რ. ხოლო ოთხთა წელსა რა ოთხჯერ ექვსნი ეამნი შეჰკრი-

ბო, 24 ეამი იქმნებოინ, ზომელ არ. ერთი დღე და ღამე. ამისთვის მეოთხესა წელიწადსა 366 დღე მოვალს, რომელსა ნაკად უწოდენ. მას წელს ფებერვალის თთვე ოცდაცხრა დღე იქნება. ხოლო ამა ექვსთა ეამთა მთელს ეამობასა ათექვსმეტი წუთი აკლია. ესე რომინელთა ბრძენთა გამოუწვლილავთ და ამა ოთხთა წელსა შინა, რომელ ნაკთა მოუტანებენ. ასთა წელიწადთა შინა ერთსა ნაკსა მოაკლებენ, ამისთვის რამეთუ ნაკთა დართვასა თთვენი წინარე მიჰყვანან, ვინათგან პირველად მარტსა ოცდა-
ხუთსა სწორდებოდა დღე და ღამე, და აღმოსავლისანი აწ ათს მარტს იტყვიან გასწორებასა. ესოდენი წარუწევია ნაკსა. ამისთვის დასავლეთისა თთვისა დადევნი ათერთმეტითა დღითა უწინარეს დადგების აღმოსავლელთაგან B. ერთსა წელიწადსა ჰქონან (თ)თენი აბ, შეიღეულნი ნბ, დღენი ტაგ, ეამნი ზ. ხოლო ოთხთა (ოთხსა Cb) წელიწადთა რა ოთხჯერ ექვსნი ეამნი შეჰკრიბო, 24 ეამი იქმნებო (იქნება Cq), რომელ იქმნება (იქმნებო Cq) ერთი დღე და ღამე. ამისთვის მეოთხესა წელიწადსა ტაგ დღე მოვა, რომელსა ნაკად უწოდენ. მას წელსა ფებერვალის თთვე ოცდაცხრა დღე იქმნება (იქნებო Cq). ხოლო ამა ექვსთა ეამთა მართელსა ეამობასა ათექვსმეტი წუთი აკლია, რომელ-
დევნი პრამელთა ფოლისთოსთა გამოუწვლილავთ და ამა ოთხთა წელთა (წელიწადთა Cq) შინა ერთის დღის მომატება ნაკსა ასსა წელთა შინა ერთს(ა) ნაკს დღეს მოაკლებენ, რამეთუ ესრეთ იტყვიან: ნაკისა დამატებულთა დღეთაო, დევნი წინარე მიჰყვანანო, ვინათგან პირველად მარტსა ოცდახუთსა სწორდებოდა დღე და ღამეო და აწ ათსა მარტსა იტყვიან გასწორებასა აღმოსავლეთისანიო, ეს(ე)ოდენი წარსწია ნაკმაო(ნ)ო. ამისთვის (პ)რამ-

ელთა თვის-თავი ათერთმეტი დღით უწინარეს დადგების აღმოსავლეთელთაგან Cbq. ერთსა წელიწადსა პქონან თვენი იზ, დღენი ტაფ, ეამნი ზ-ხოლო ოთხსა წელიწადსა რი ოთხჯერ ექვსი ეამი შეჰკრიბო კდ ეამი იქნება, რომელი იქმნების ერთი დღე და ღამე. ამისთვის მეოთხესა წელიწადსა ტაფ დღე მოვა, რომელსა ნაკად უწოდენ, მის წელსა ფებერვლის ჟამ ოცდაცხრამდენ იქნების, ხოლო ამა ექვსსა ეამსა მრთელსა ეამობასა ათექვსმეტი წამი აკლია, რომელი-ესე რომელითა ფილასოფოსთა გამოუწვლილავთ და ამა ოთხსა წელიწადში ერთის დღის მომატება ნაყისა, ასსა წელიწადში ერთს ნაყის დღეს მოაკლებენ, რამეთუ ასრე იტყვიან: ნაყისა დამატებულთა დღეთაჲს აფენი წინარე მიჰყვიანანო, გინადგან ბირველად მარტსა ოცდახუთსა სწორდებოდა დღე და ღამეო, და აჲ ათსა სწორდებისო, ესოდენი წარსწია ნაკმაო. ამისთვის მათი თვის-თავი ათერთმეტი დღითა უწინარეს ჩვენსა დადგების. D. ერთსა წელიწადსა პქონან თვენი იზ, შეიდეულნი ნზ, დღენი ტაფ და ეამნი ზ. ხოლო ოთხსა წელიწადსა რი ოთხჯერ ექვსი ეამი შეჰკრიბო, კდ ეამი იქნება. ამისთვისა მეოთხე წელიწადსა ტაფ დღე მოვალს, რომელსა ნაკად უწოდენ. მის წელსა ფებერვლის თვე ოცდაცხრამდენი მოვალს. ხოლო ამა ექვსსა ეამსა ათექვსმეტი წამნი აკლიან მრთელს ეამობასა ზედა, რომელი-იგი ბრანტთა ფილასოფოსთა გამოუწვლილავთ და აღურაცხიან და ასსა წელიწადსა შინა ერთი დღე დააკლდების. ამისთვის ესე ნაყის დღე უქმარ უყოფიან და თვის დადგეი ათითა დღითა წინარე წაუწევიან რიცხვის სისწორისათვის E.

ნაკი ნაკლები ZAB.

ნ. ნაკიდ.

ნაკიდ (ნაკიდ და ნაკი Cbq, ნაკიდ. ნაკი D) მოკლებული ZAB.

მოკლებული ითქმის Cbq. ნაკიდ და ნაკი მოკლებული ითქმის D.

ნაკიდები კიდებულყოფილი ZAB.

ნაკიდ, ნაკი ნ. ნაკიდ.

ნაკითხი კითხვაქმნილი ZAB.

ნაკლები საზომი ანუ რიცხვი აკლდეს, ნაკლებად ითქმის ZAB.

ნაკლებად ითქმის საზომსა ანუ რიცხვსა აკლდეს Cbq. განუმარტავია DE

ნ. ნაკი, ნაკლული.

ნაკლულევანი (2 შველ. 8, 9) ნაკლულადი Z.

(2 შველ. 8, 9) ნაკლებანი Aa.

ნაკლული სიტყვა ანუ ტყუა აკლდეს, ანუ ჭურჭელი საესე არ იყოს ZAB.

ნაკლული არს სიტყვისა ანუ ტყუასა ანუ საესესა ჭურჭელსა აკლდეს Cb. ნაკლულია სიტყვა ანუ საესესა ჭურჭელსა აკლდეს Cq. ნაკლებად ითქმის საზომსა ანუ რიცხვსა აკლდეს; ხოლო ნაკლულად — სიტყვისა ანუ საესესა ჭურჭელსა აკლდეს D. ნაკლები ითქმის ყრმა დღე ნაკლებ არს, ანუ ღარისათვის საზომად ნაკლები; ხოლო ნაკლული ჭური და ჭურჭელი, სწორად და სტამნი და ეგვიფთარნი; არამედ აკლს ზოგად ორთავესათვის ითქმის და ორთავე შეასრულებსცა E¹.

ნაკლადი ნაკვეთ-ნაკერი ბეთა Z.

განუმარტავია A.

ნაკორდალი ნარბილი ZAB.

¹ განმარტება E-ში გადახზულია.

ნაკრავი ნაცემარი (+ მახვილისა
Z) ZA.

კრავჭმნილი B.

ნაკრავული გამონაკრავი რამ Z.

გამონაკრავი რამ(ა)მე A. გამონაკრავი B

ნაკრავული მახვილცემული Z.

მახვილის ნაცემი AB. გამოკრული,
ვინა მახვილნაცემი Cb.

ნაკრტენი ფრინველის ბუმბული
ZA.

ფრინველის ბლანი B. ბუნული
Cb. ბუმბული CqDE.

ნაკრული ნაკლული ZAAb.

ნაკლული ვინა შეკრულყოფილა
AB.

ნაკრული კრულებამიღებელი Z.

ნაკუთი (ნაკეთი ZADE; ნაკუტ-
თი ZA) მოჭრალთაგანი ZAB.

ნაკუთი, (+ მონაკუთი Cbq) CbqD.
განუმარტავი E.

ნ. სქიმა.

ნაკუერცხალი (ნაკუჭრცხალი
ZAB, ნაკვერცხალი DE) (+ 18,
18 იოანე ZA) ცეცხლის ნაკვეთი
ZABCb.

განუმარტავი CqDE.

ნ. სანაკუერცხლტ, ცეცხლი.

ნაკუჭთი ნ. ნაკუთი.

ნაკუჭრცხალი ნ. ნაკუერცხალი.

ნაკუთალი Cb.

ნ. ვაზა.

ნაკუთი¹ ტანადობა-შეენებით გა-
წყობა Z.

ტანადობის გაწყობა ABCqD. გა-
ნუმარტავი DE.

ნაკუთი ნაკუთი, ვინა ნაკუთი A. მონა-
კუთი. ვინა ნაკუთი. ნაკუთთაგანი
რომელნიმე წრფელი ღრამში არიან.
რომელნი მარტავითა და წრფელითა

წარზადულით შექმნილ იყვნენ. იო-
ლო რომელნიმე ღრამ-ღვარჯნილ-
ნი, რათდენნი იკანდულიდ ღვარჯ-
ნილთა წარკრულითაგან შემზადებულ
იყვნენ B

ნ. ნაკუთი, ნაქუთი, ჰნაკუთეს

ნაკუთი ხილთ (ხილებთა A) გულ-
გურჯათ(ა) საცავი ZA.

ხილებს გული გურჯათ საცავი B.
ვაშლთა, სხალთა, კომშთა და მისთა-
ნათა გული არს გურჯის საცავი Cb
ვაშლთა, სხალთა, კომშთა და მისთა-
ნათა გული არს და არა გურჯა Cq
ნაკუთი არს ვაშლისა, სხლისა, კომშ-
სა გული, არა გურჯა D ვაშლის გუ-
ლი E.

ნაკუთივი კვალად მყოფი Z.

ნაკუთივი კვალად ნაქმარი Z.

კვალმოყოფელი; ნაკუთეუ—კვალ-
ნაქმარი AB.

ნაკურთენი ქეცის შესავსად რ-
სიშიშვლით გლახაკსა კორცა შე-
პქნოდეს ZA.

ქეცივით რამ ეკრას გლახაკთა B
სოგლახაკით ქეცი რომ ეკრას Csq
იოვანე მოწყალის: „გვმო-
ვეცხლი, რომლისა მიერ განვიყარ
სიგლახაკის ნაკურთენი“² Cq.
განუმარტავი D.

ნაკურთხი კურთხევაშიღებულ-
ZAB.

ნაკურცხალი ნაწველარი ZB

შდრ. კრცხალი.

ნაკუფხალი კუფხლის ანაგლეჯი Z

კუფხლის ნაწყვედი Aa.

ნალახური (ნალახური AB) ღ-
რის (ლახვართ B) ნაკრავი ადუ-
ლი ZAB.

ნალეხი ლესვანაქმარი Z.

ლესვაქმნილი AB.

¹ ნუსხებშია: „ნაკუთი“. ² Cq-ში წყაროს დასახელება და მოწმობა გადახზულია.

ნაღმწი (+ 30, 14 ესაია Aa) ლე-
წვანაქმარი (ლეწვაქმნილი A)
გინა დამსხვრეულთაგანი ZA.
ლეწვაქმნილი B.

ნაღი სხვათა ენა, ქართულად
საჭედარი და ლუმბაჰქვი-
ან ZAB.

(უკმ.) ნაღი არა არს ქართული.
არამედ საჭედარი და ლუმ-
ბი (+ ჰქვიან Cbq) CbqD. განუ-
მარტავია E.

ნაღია საღომე სახლი, ფაცხა ZA.
საღომე ფაცხა BCbqDE.
ნ. სახლი.

ნაღმობი ნატკივარი Z.
ნატკენი AB.

ნაღო ესე არს ეტლის მაგიერ
ზამთარ საჭდომი უთვალთ, მარ-
კილივით თოვლზედ სათრევი Z.
ესე არს ეტლის მხგავსად საჭდომი
უთვალთ, მარკილივით თოვლზე სა-
თრეველი საზამთროდ A. ესე არს
ეტლის მხგავსი უთვალთ თოვლზედ
სათრევი, ზამთარ საჭდომელად B. ურ-
მის და მარკილის ბოლოს სათარი Ch.
ნ. მარკილი, ურემი.

ნაღოცვარი ლოცვაგარდაქდი-
ლი Z.

ლოცვანაქმარი AB.

ნაღოცი ლოცვად მდგარი Z.

ნაღოღვარი გარდანახვეწი ZA.

ლტოლვაქმნილყოფილი, გარდანახ-
ვეწი B.

ნაღხენი ლხინებაქმნილი Z.

ლხინებაქ(მ)ნილყოფილი AB.

ნაღხინები ლხინებაქმნილყოფი-
ლი Z.

[**ნამაგი** ნ. ანდერძნამაგი (წერილ-
თანაც)]

ნამამათილარი მამათალყოფი-
ლი ZAB.

ნამარგლი მარგლით მოფხვრილი
(+ შამბი ZA) ZAB.

ნამარხვეი (1, 12 სოფონ.) მიბარე-
ბული ZAA.

ნამარხუღვეი მარხუღობაქმა-
რი Z.

ნამგალა (ფრინ.) მერცხალს ჰგავს.
ვერ დაჭდება ZA.

(ფრინ.) BCbqD. (ფრინ.) — — E

ნ. მერცხლის-მდევიარი.

ნამგალი მანგალი ZABD.

მანგალი ყანის მოსაქარი Cbq.

შდრ. მანგალი.

ნამდვილი ნ. ნამდვლი.

ნამდვილმყოფი ნ ნამდვლმყოფ-

ნამდვლი (ნამდვილი CqD, ჰეშმ-
რიტი (ჰეშმარტივით Z) ენა-
უცილო ZAB.

ნამდვილი. ხოლო ნამდვლი —

ნამდვილი არს ჰეშმარტი — — — —
ცილინი: ნამდვილევ — ნამდვილესათ-
ვის, ჰეშმარტი — ჰეშმარტისათვის.
Cbq. ნამდვილი. რამეთუ ნამდვლი
არა მხოლოდ განყოფილებენ, არამედ ურ-
ველნი ჰეშმარტებენ ნამდვილევ —
ნამდვილესათვის. ჰეშმარტისათვის —
მარტისათვის, ნამდვილევ — ჰეშ-
მარტი D.

შდრ. ნამდვლი.

ნამდვლი ნამდვლისაგან ჰეშმარ-
ტი ჰეშმარტისაგან)..... არითა-
გელი) ZA.

ნამდვლი ნამდვლისათვის ჰეშმარ-
ტი ჰეშმარტისათვის B².

¹ ნუსხაშია: „ნამდვლი ნამდვილისათვის“. ² განმარტება გადახაზულია.

ნამდვლმყოფი (ნამდვილმყოფი B)
კავშირის თავს Z¹.

კეშმარიტად მყოფი (კავშირის
თავს) A. ნამდვილ საჭირო, საჭი-
როსთან ნახე B.

ნამდვლსაჭირო საჭიროსთან ნახე
ZA.

ნამეგობრალი მეგობარყოფილი
ZAB.

ნამეტნავი (+ 7, 7 დანიელ Z)
ზომაზე მეტი ZB.

(+ 1 ნემეს², 7, 7 დანიელ Aa)
ზომაზედ მეტი A. მეტი მას ზედა Cb.
ნ. სანამეტნაო.

ნამეფარი მეფეყოფილი ZAB.

ნამეხარი (ნამესუარი AB) მეხნა-
ცეში აღგილი ZB.

აღგილი მეხნაცეში A.

ნამი სხვათა ენაა, (+ ქართულად
A) ტენი ჰქვიან ZA.

სხვათა ენაა, ტენი ჰქვიან ქარ-
თულად B.

ნამკალი (7, 1 მიქია) ყანა მომან-
გლული (მონამგლული Za) ZAA.

ნამკესი წვრილი (წვლილი BE)
ნაჭერი ZBE.

წვრილი (წვლილი CbqD) ნაკ(ე)-
რები ACbqD

ნამკი ნამკობი, შემკული ZA.

ნამკობა Bcb.

ნამკობი შემკული ZA.

ნამონები მონაყოფილი ZAB.

ნამორი ძელის მონაკვეთი, გიჟა
მომ(გ)რგვალეზული ZAB.

დამგრგვალეზული CbqD. განუმარ-
ტეია E.

ნამოყურალი (ნამოყვრალი B)

მოყვარეყოფილი ZAB.

ნამოდურალი მოძღვარყოფილი
ZAB.

ნამრუშალი (ნამრუშები B) მრუ-
შებანაქმარი ZB.

მრუშებაქმნილი A.

ნამურდი ქვა ცისფერი Z.

ქვაა ირს (ქვაა B) ცისფერი AB.

მძივია ცისფერი Cbq. მძივის სახე-
ლია D. ერთი მძივია E

ნამუსი ქართულად პირის-
წყალი (+ და A) არაბულად
შჷული ZAB.

ქართულად პირის-წყალი
ხოლო არაბულად სჷული Cbq. ჟა-
ნუმარტავია DE.

ნამუსრი (+ 15, 20 მათე ZA) ნამ-
ტვრევი ZABCbqD.

ნამღერი (10, 15 იერემ.) ნათამა-
შევი ZAA.

ნამყენი ხე ხეზე შეძერწული Z

ხე ხეზე(დ) შე(ს)ძერწო AB. აქა
ხე სხვა ხეზე დარგული Cbq. ჟან-
მარტავია D. (ხე) E.

ნამყოფი მუნყოფილი, ის ყოფი-
ლი ZAB.

ნამშვდობარი (ნამშვიდობარი ZB)
მშვიდობაში ყოფილი ZA.

მშვიდობად ყოფილი B.

ნამჭევარი სიტყვა მჭევრთ ნაღბ-
(ნ)არი ZA.

მჭევრთა სიტყვათაჯანი B

ნამზი კავშირი³ ZABCbqDE.

ნამჭედრალი (ნამჭედრა B) მჭე-
დარყოფილი ZAA.

მჭედრად დრალი AB მჭედრი-
ბელ ყოფილი B.

ნამჭევლარი მჭევალყოფილი ZAB.

² იგულისხმება იოანე პეტრიწის თარგმანება (წიგნი II, 32, 3, 14). ³ მითით-
ებულ აღგიდს იხმარება: „შეტად“. იხ. ნემესაოს ეშესვლი „კარბისათჳს კაცისა“
(გვ. 4, 7) ⁴ იხ. იოანე პეტრიწის თარგმანება (წიგნი II, 22, 31).

ნამქეცავი (+ 31, 39 დაბად. Ab)
მქეცის(ა)გან დაკოდოლი ZA.

მქეცთაგან ნაბენი B

[ნან ნ. დანანა, დანანება, ინანე,
მენანე, მოუნანებელი, სანანე-
ლი, სინანული, უნანელი, შენა-
ნება, შეუნანებელი].

ნანა სანდომი (+ საამო Z) ZA.

სანდომელი BCbqD. საცარელი E.

ნანარი წყნარი და სანდომი ZA.

წყნარი და სანდომი B. წყნარი Ch.

ნ. დაუნანარება, ნარნარი,
უნანარესი.

ნანდი ნადი ZAB.

ნანდელი¹ (ნანდელი ZCqD, ნან-
დელივე E) (+ 22, 37 რიცხ. ZA)

ნამდელი ZAB.

უსაცილოდ CbqD. უთუოდ E.

ნ. ნამდელი.

ნანქერი თოვლი ქარისაგან შეგ-
როებული Z.

თოვლი(ს) ქარისაგან (ქართაგან Cbq)

შეყრილი ABCbq. განუშარტავი DE.

ნ. თოვლი.

ნაოზღარი ოზღად ზრდილი ZAB.

ნაოზხალი (+ 23, 13 ლევიტ.

ZAa) ოთხისაგან ერთი ZAB.

ნ. ლიტრა, ლუბი.

ნაოშარი ოშვარდატდილი ZAB.

ნაოზღუნა² ნაივღარი Ch.

ნაოტემი ოტებელი, გატეული Z

ოტებამწილი (+ გატეული A)

AB.

ნაოფლიარი (ნაოფლი AB) ოფლ-

ნადენი ZAB.

ნაოჭი (5, 27 ეფეს.) მოფხუწვით

(მოფხუწვილივით AB) ნაწყობი

ZAB.

ნაოჭი (+ ესე იოქმის D) მოფხუ-
წვილი, ვინა ნაწყობი CbqD. ეფე-
სელთა: „ნაოჭ ბრძელი“ E.

ნაოჭი იგუფე ZAB.

მოფხუწვილი E.

ნაოჭიანი მოფხუწვით ქმნილი Z.

ნაოჭარი ოჭრად დარჩომილი
ZAB.

ნაპარევი პარვით მონაშოვი Z.

პარვით ნაშოვი (+ 31, 39 დაბად.

Ab) AB.

ნაპარსი პარსვით მონაძარცვი
ZAB.

[ნაპერწყალი ნ ნაპერწყალი, ნა-
პერწყალი].

ნაპირები პირობით ნათქვამი
ZAB.

ნაპირი ზოგად ყოველთა კედეთა

სახელი არს ნაპირი. ზოლო

ზღვათა და წყალთა ნაპირსა

ეწოდების კიდევ; ზოლო ფი-

ცართა და მისთანათასა გნდევ;

მახვილთა და მანგალთა უკათა

ნაპირსა ნიღრი, რომელიმე

გნდესა უწოდენ; სასმისთა

და ფიალათა ნაპირსა ბაკო;

დიდთა ჭურჭელთა და ნავთა ნა-

პირსა ეწოდების ქიმი; ნაქსო-

ვთა და ლართა ნაპირსა ნაწი-

ბური; ზოლო კიდურიცა ყო-

ელთათვის ნაპირად ითქმასკე Z.

ზოგად ყო(ვ)ელთა კიდეთა სახელი

არს ნაპირი. ზოლო ზღვათა და წყალ-

თა ნაპირსა ეწოდების კიდევ; ზო-

ლო ფიცართა და მისთანათა ნაპირსა

გნდევ; მახვილთა და მანგალთა

უკათა ნაპირთა ნიღრი, რომელი-

მე გნდეს უწოდენ; სასმისთა და

ფიალათა ნაპირსა ბაკო და სხვა-

¹ წყაროშია. „ნანდეს“. ² ნესხაშია: „ნაოზღუნა“.

თი დიდთა ჰერკულთა და ნავთასა და მისთანათასა ეწოდების ქიმი; ხოლო ნაქსოვთა და ლართა ნაპირსა ნაწიბური; კიდურთა ეთელთა ნაპირად უთქვამსთ A. კიდუ- ზოგად ყოველთა კიდეთა სახელი ნაპირი არს და უფროსად ზღვათა და წყალთა; ხოლო ფიცართა და მისთანათა ნაპირსა ეწოდების გნდე; ხოლო მანვილთა და მანგალთა ყუთთა ნაპირთა უწოდენ ნილრთა, რომელნიმე გნდეთა; ხოლო სასმისთა და ფილათა ნაპირთა ბაკოთა და სხვათა დიდთა ჰერკულთა და ნავთა, ვარცლთა და მისთანათა ეწოდების ქიმი; ხოლო ნაქსოვთა და ლართა ნაპირსა ნაწიბური, არამედ კიდური ყოველთავე სახელი არს B. კიდუ CbqD. განუმარტავია E.

ნ. ვნაპირობ, სანაპირო.

ნაპოვარი პოენაქმნილი ZA.

პოენილი B.

ნაპოვნი იგივე ZA.

პოენაქმნილი B.

ნაპოხარი პოხილყოფილი ZAB.

ნაპრალი (2, 19 ესაია) განახეთქი ZA.

(+ 2, 19 ესაია BCb) განხეთქილი BCbqD. კლდე განახეთქი E.

ნაპყრობი ნაპყრალი ZAB.

ნაფვი ნ. ნაფვ.

ნაფური ძირის დანარჩობი Z.

ნაწრედი AD. ნაწრეტი BCbq ფსკერში მდგარი E.

ნ. სანაყურე.

ნაფჟ (ნაფვი BCbqDE) (ბე) . (2 ნეშტ. 9, 27) სულია ფიჭვივით Z.

(ბე) (2 ნეშტ. 9, 27) AB (ბე) CbqDE.

ნარაჯი შაქრითა და თაფლითა ხილებთა და მათს ქერქთა დუ-

ღებით ჩადებულს შეინახვენ, როდესაც უნდეს საკმლად Z.

ესე არს შაქრითა (+ და A) თაფლითა ხილებთა (ხილებს B) შეგებობენ შესანახავად AB. ნარაჯი არს შაქრითა (შაქრითა CqD) ანუ თაფლითა ხილი ამზადო, ანუ ქერქი ხილისა მონადულ(რ)ად შესანახავად, ოდესცა გინდეს CbqD. ესე არს თაფლითა გინა შაქრითა ხილი ამზადო შესანახავად და საკმლად გამონადულად E.

ნ. გამოზრდილი, მწნილი.

ნარბევი წანართმევი, ნაფორაქალი Z.

ნაფორიქალი AB.

ნარბენი სირბილნაქმარი ZAB

ნარბილი კორდი ნაწნავი ZAB

ნაკორდალი CbqD. განუმარტავია E.

შდრ. კრცხალი.

ნარბოლი რბენილი Z.

ნარბენი AB.

ნარგიზი (ბალ.) (+ 2 სიბრძნე Z) ZABCbqDE.

[ნარდად ნ. მარდა].

ნარდი სამორინოს სამღერელი(ა) (სამღერალი Aa) ZA.

სამღერელი B. მორინე(ა) CbqD. განუმარტავია E.

ნარდი (ბალ.) (14, 3 მარკოზ) ყვავილია სუნნელი (+ და მრავალფერი Z), რომელსა სპარსნი სუშბულს უქმობენ ZA.

(ბალ.) (14,3 მარკოზ) ყვავილია, რომელსა თურქნი სუშბულს უქმობენ B. (ბალ.) ყვავილია, რომელსა სპარსნი სუშბულს უქმობენ Cbq. (ბალ.) ყვავილია D.

ნ. სუშბული.

ნარდიონი (4, 14 ქება) სუნნელი ზეთი ნარდისა(გან) ZA.

(4, 14 ქება) სუნელი ზეთი B.
ზეთი (ზეთის D) სუ(ლ)ნელი CbqD.
ერთად შეკრება სუნელთა E.
[ნარდის ფიცარი ნ. ტაბლი].

ნარდომი გასაგრდომელქმნილი
ZA.

გასაგრდომელი B.

ნ. ვანარდომე.

ნარდომყოფა სხვა ქათილო რა:
„ნარდომყოფა“; „იგივეა თანა ვანარ-
დომე“; (+ „ერთად მტყუარნი და
ნარდომი და რაქანი“ Cb) CbqD.

ნართაული (+ 12, 38 გამოსლ.
ZAa) ზედდართული ZABCbq
DE.

ნ. ისაბელნართაული.

ნართევი (2, 12 ივლით) ქარი
მომატებული ZAB.

ქარი ნამეტნავი (+ ივლით 2, 12
Cb) Cbq. ქარი ნამეტანი D.

ნართი მორთული, ძალ(ნი) სა-
რავთა ZAa.

მორთული AbB.

[ნარი ნ. ნა].

ნარი (ბალ.) ეკლიანი ბალახი (+
ლობე გინა გალავანი Aa) ZA.
(ბალ.) BCbqDE.

ნ. ნარჩიტა, ნარცეცხლა.

ნარი ესე იგი გალავანი ანუ ციხე Aa.

ნარიგეში რიგნაქმარი ZAB.

ნარიდები რიდებაქ(მ)ნილი ZAB.

ნარიკი რკინის კვერის წვრილი
(წვლილი Cbq) თავი ZACbq.

რკინის კვერის უწლო თავი B.

კვერის წვლილი თავი DE.

ნარინ (+ ქართლის ცხ.² Z) მეფის
პირი ZAa.

ნარინჭი (ხე) ZABCbqDE.

ნარკენი კაცი ნაპიღები (ნაპიღარი
A) ZA.

რკენაქმარი B.

ნარკნი (თევზ.) რომელ არს სე-
ლანი Z.

(თევზ.) რომელსა პ(რ)ქეიან სე-
ლანი (სელაქი B) AB. (თევზ.)
CbqDE.

[ნარმა ნ. ნიტრიონი].

ნარნარი (ნარნარი, ნანარი D,
ნარნარი თუ ნანარი E) ნანარი
ZAB.

ნელი და წყნარი (+ და სანდომი
Cb) Cbq. ნანარი. არს ნელი და
წყნარი, სანდომი D. ნელი და
მდაბლად თქმა სიტყვისა თუ კმისა E.
ნ. ნანარი.

ნარუდუნევი (23, 29 ეზექ.) რუ-
დუნებით ნაშოვნი ZAa.

ნარუქი პირველნაყოფი, პირველ-
ქმნილი და შემოღებული საქმე,
უცხო და ახალი კელოვნებით Z.

ესე ითქმის პირველნაყოფთა, გინა
პირველგამოჩინებულს ნაქსოვთა ანუ
მისთინათა პირველად მოღებულსა-
თვის A. პტული არს პირველნა-
ყოფი რამდენ იყოს, რომელსა სპარ-
სნი ნუგზარს უწოდენ, ნარუ-
ქი არს ანუ კაცი, ანუ კუშაშთავანი.
ანუ ილერკოთავან შემზადებული
რამე, პირველ შემოღებული რამე B.
ნარუქად ითქმის პირველად რამდენ
ხილი, ანუ სხვაი რაც რამ (რომ Cb)
ნაყოფთავანი მოეძღვნას კეთილთა-
ვანი, (+ რომელ არს ნუგზარი
Cb) Cbq. განუშარტავა DE.

¹ შდრ. A—250, 150 წ. 8. ² შდრ. ქართლის ცხ-ბა, ს. ვაუხანიშვილის
რედაქციით, წიგნი II, გვ. 196, 3. ³ აღებულია ბასილი დიდლიან („ექუსთა დღე-
თითგს“), გვ. 81, 15. ⁴ წყაროში: „ნარუდუნებნი“.

ნარქენი რქით ნაჯგვლეში ZAB.
 ნარღუევი დარღვეულთაგანი ZA.
 რღვეულთაგანი B.
 ნარჩევი რჩევანაქმარი ZA.
 რჩევაქმნილი B.
 ნარჩევი დარჩეულთაგანი Z.
 ნარჩენი დარჩენილთაგანი ZAB.
 ნარჩიტა (ფრინ.) ZABCbqDE.
 ნარჩოლი რჩოლილი ZAB.
 ნარჩოში გარდ(ა)მეტებული ZB.
 გარდამატებული A.
 ნარცეცხლა (ბალ.) ZABCbqD.
 ნარცხვა ხეთქება B.
 ნ. დანარცხება.
 ნარცხი ნარეცხი ZAB.
 ნარძლევი რძალყოფილი ZAB.
 ნარწმუნები სარწმუნოებანაქმარი Z.
 სარწმუნოებაქმნილი AB.
 ნასადგომარი სადგომთა ადგილი ZAB.
 ნასაზრი მოსაზრულქმნილი ZA.
 მოსაზრული B.
 ნასამაღი მესამედი ZABCb.
 ნასამართლევი სამართალქმნილი ZAB.
 ნასარი (ხე) თეთრი ვარდი, წვრილი (+ სუნნელი Z) ZA.
 (ხე) წვლილი თეთრი ვარდი B. შირონის სუ(ლ)ნელი(ა) CbqDE.
 ნ. ნასრანი.
 ნასაქმი მის მიერ კმნილი (კმნული B) ZAB.
 ნასახლარი სახლყოფილი ZAB.
 ნასახური სახეგა(ნ)ლეული, გინა წარსაკოცელი Cbq. სახეგა(ნ)ლეული DE.
 ნასვამი ნ. ნასუამი.
 ნასთი დასთულ(ნი) ZAB.

ნახი ვერკეთილი ZABCbq.
 არაკეთილი D. (უკმ.) E.
 ნ. მენახა, უნახი.
 ნახიკეთვარი კეთილნაქმარი ZAB.
 ნასკვ (ნასკვი ZBCbqDE) გამოჩასკული ZA.
 გამოსკენილი B. სული (+ გამოსკენილი Cbq) CbqDE.
 ნ. მონასკუება.
 ნახოფლარი სოფელყოფილი ZAB.
 ნახრანი (ხე) ნასარი, თეთრი ვარდი(ა) სუ(ნ)ნელი ZAB.
 ნ. აღრაგუნი, ნასარი.
 ნახრევი ნასროლი ZAB.
 ნასროლი შეტყორცილი ZA.
 სროლაქმნილი B.
 ნასრული (2 შჯულ.) წარმართნი, რომელთა ასწავებენ საიდუმლოთა ეშმაკისათა, მას მასრული (მასრულად Za) ეწოდების და რომელნი ისწავლიდენ (ისწავებდენ Aa), იგი არს ნასრული ZAA.
 ნახუამი¹ სმული, სმაქმნილი Z.
 სმაქმნილი A. სმული B.
 ნახუჭარი სუქებით ზრდილი Z.
 განუშრტავია Aa.
 ნახუიდი სუთღვით რაშოვნი Z.
 სუიღული AB.
 ნახწავები (ნასწავლები AB) ნასწავლები, სწავლამიღებული Z.
 სწავლამიღებული A. სწავლაქმნილი B.
 ნახხამი (ნახხამნი Cbq, ნახხამნი D) ასო ასოთა ვოზბული; ნახხამი — ხილი მრავლად ბმული; ნახხამად ითქმის სა-

¹ ნუსხებშია: „ნასვამი“.

კუბი და ტყავ-კაბა კმარებული,
გინა რა ნოტიო რამ ზედ დასხმო-
დეს Z.

ასო ასოთა მომბული; ნასხამი —
ხილი მრავლად ბმული; ნასხამად
იოქმის საკუბი და ტყავკაბა კმარე-
ბული; ნასხამი არს, რამც ზედ დასხ-
მოდეს. A. ასო ასოზე ბმული; ნას-
ხამი — ზილი მრავლად ბმული;
ნასხამი იოქმის საკუბი, ტყავ-კა-
ბა კმარებული; ნასხამი იოქმის,
ზედ დასხმოდეს რამც B. ასოტანი
Cbcq. ასონი D. განუშარტავია E.

ნასხდომი მრავალთ ნაჯდომი
ZAB.

ნასხლევნი (3, 46 ღანიელ) რტო
მონაცვეთი ZAB.

ნასხლევნი ნასროლი რა მოხედეს
და აისხლიტოს (+ და სხვაგან
ეცეს Z) ZA.

ნასხმანი ნ. ნასხამი.

ნასხოვარ (+ 5, 24 ტობია ZAB)
ჭირის ნაცვალნი (სანაცლო AB)
ZABCq.

ნაცვალნი (ტობია 5, 24) Cb. ტო-
ბითა: „ყოველი ვეცხლი ვეცხლსა
ეწიოს. აჰამედ ნასხოვარ იყვენ ძისა
ჩემისა. უთაჲცა მოცემულ არს ჩემ-
და D“

ნასხურა (1 კორინთ. 4, 13) (+
ესე არს AB) აღსაწმელ, წარსა-
კოცელ, გინა იგივე ნასხოვარ(ა)
ZAB.

ნასხურებნი ახურებულქმნილი ZA.
სხურებამქმნილი B.

ნატა თალათინი, მოქნილი ტყა-
ვი Z.

მოქნილი ტყავი, თალათინი A.
ტყავი მოქნილი, თალათინი BCbcq
განუშარტავია DE.

ნ. თალათინი.

ნატამალი (101, 8 ფსალმ.) მიდა-
მო, გინა ნაოტარი ZA.

მიდამო, გინა ნაოტარი მისგან(ი)
BCbcq. გარემუმო თუ ნაოტარი D
ნაშენები E.

ნატანები Cb.

ნატარები Cb.

ნატაცები (22, 25 ეზეც.) წარ-
თმ(ე)ული ZAA.

განუშარტავია Cb.

ნატები (13, 19 ეზეც.) მონატები
ZAA.

ნ. ცის-ნატები.

ნატვირნი ნ. ნატვრნი.

ნატირალი ტირილქმნილი ZA.

ტირილქმნილი B. განუშარტავია Cb

ნატისული (ნატისუსალი BCbcq
DE) (+ ნატისუსალი Z), — ბამ-
ბის წვის სუნი ZA.

ნამწვი ბამბის სუნი (სული Cbcq
BCbcq. განუშარტავია DE.

ნ. სიმყრალე.

ნატისუსალი იგივე წვის სუნი A.

ნ. ნატისული, სიმყრალე.

ნატიფი ესე არს სახლი, გინა საჭ-
მელი, თუ პურები, ანუ კელსაქ-
მარი წმიდად და კეთილად შეე-
ზადო, რომელსა სხვანი ნაზუ-
ქად იტყვიან ენითა მათითა Z.

16 მამათ-ტ. 2: „ნაზუქი აჰა-
მა(ო)“; ვეფხეს-ტყათსანში
„სახლი ნატიფად გებული“, — სახლი
სუფთად და ნაზუქად გებული(ო) A
თლილს ქვით, გინა საზე ამოჭრი-

¹ წყაროს დასახელება და მოწმობა Cq-ში გაღიზიანებულია. ² წყაროში: „ნას-
ხურა“. ³ A—1105, 391 v, a. ⁴ შდრ. ვეფხის-ტყათსანა, სტროფი 133a, 1 ⁵ შდრ.
A—675, 16 v.

ლად, გინა მოქდომილი; (შემათ-
ცხ. 18) საშველი რამ არის B. მოკ-
დომილი, გინა (თუ D) ლაშაზი (+
გინა სახე ამოჭრილი Cb) CbqD.
(ვეფხისტყა.) მოქდომილი, თუ
შეენიერი E.
ნ. ნაზუქი.

ნატკუფცი (ნატკეფი Z, ნატკეცი
BChqD) (6, 4 რიცხ.) ჭაჭის ნაწ-
ნები, შამანი ZA.

ჭაჭის ნაწნებთა შამანი B. ჭაჭის
გურკა (+ ნაწნებისა Cb) CbqD.

ნატრა საწაღლის მოთხოვა ZAB.
წად(ი)ლის მოთხოვა Cbq. განუ-
მარტავია DE.

ნ. განტრიდენ, დანატრება,
უნატრი, ინატრა, მნატრებრივთა,
მნატრელი, მონატრე, სანატრე-
ლი, ჰნატრა.

ნატრიაღები Cb.

ნატრული საწაღლის ვერპოვნე-
ლი ZA.

საწაღლის ვერპოვნა B. განუმარტავია
Cb.

ნ. დანატრულება.

ნატუნტუღევი Cb.

ნატურნი (+ 1 იოსიპოს Cb) კერ-
პი გამოქანდაკებული ZABCb.

1 იოსიპოს: „ნატურნი ღმთო-
ნი აქვდნეს რა(3)ქაელს“ კერპ(ნი)
მგონია CqD².

ნატუები Cb.

ნატყვენავი ნ. ნატყუენავი.

ნატულევი Cb.

ნატუორვი Cb.

ნატუზარი კეცის პური Cb.

ნატყუენავი³ (ნატყვენავი D) (5,
30 მსაჯ.) ფორიაქქმნილი ZAB.

ტყუდარი, ფორიაქებულვი Cb. ტყუე-
დარი, ფორიაქი CaqD.

ნაუზარი ნალაპარაკევი, გინა უბე-
ში ნადები ZA.

უზნობაქმნილი B.

ნაუზნარი ნალაპარაკევი, გინა
უზანყოფილი ZA.

უზნობა ქმნილი, გინა უზანყოფი-
ლი B.

ნაუნჯარი ნასაქონლარი (ნასა-
ქონლარი AB) ZAB.

ნაუსტარი მინაწერყოფილი ZA
BC.

ნაუფლარი უფალყოფილი ZAB.

ნაუწყები ნასწავლები Z.

სწავლებული AB.

ნაფანთ Cb.

ნაფანები ფასდაღებული ZAB.

ნაფეთი Cb.

ნაფენი დაფენილქმნილი Z.

დაფენილყოფილი A. ფენილყო-
ფილი B.

ნაფერტები (39, 26 გამოსლ.)

ზეირი, თავს ვარჯის სადგმელი Z.

(+ 39, 26 გამოსლ. Aa) ზეირი
ვარჯთ(ა) სადგმელი ABCD. გამოსლ.
36⁴ E.

ნაფეკარი Cb.

ნ. კული.

ნაფირი სხვათა ენაა, ქართულად
ზროხაკული ჰქვია ZAB.

(უკმ.) CDE.

ნაფიცვი ფიცქმნილი ZAB.

ნაფორიაქალი ნატყუები Z.

ნარბევი A. ნარბევთაგანი B.

ნაფოტა (თევზ.) ZABCDE.

ნაფოტი ხეთ ანახეთქი, ანათა-
ლი Z.

ხეთ (ხას BCb) ანათალი ABCb.

განუმარტავია CaqDE.

ნაფრევი Cb.

¹ ნუსხეშე: „ნატურნი“. ² Cb-ში მოწმობა და დასკვნა გადახაზულია. ³ აქედან
ზრძელდება Ca ხელნაწერი. ⁴ დასახელებულ ადგილს ასეთი სიტყვა არ იპოვები.

ნაფრთხალი დაფრთხობილთაგან
ნი ZAB.

ნაფრინავი ფრენანაქმარი ZAB.

ნაფრცქუენი (ნაფრცქუენი Z,
ნაფრცქუენი A) ბილთ ანათალი
ქერქი Z.

ბილთ ქერქი A.

ნ. ქერქი.

ნაფრცხენი მცირე რამ ანახეთქი
ZAB.

ნაფსალმუნევი B.

ნაფსაში ფსლის ნადენი ZA.

ფსელთ ნადენი B.

ნაფუზარი (ნაფუძარი AB) ნაფუ-
ძარი, ნასახლარი Z.

ნასახლარი AB. ნაფუძარი (+ ახლო
საქნავი C) CD, განუშარტავია E.

ნაფუშევი მონაშალი Z.

ნაფუძარი იგივე [ნაფუზარი] AB.

ნ. ნაფუზარი.

ნაფუშენეტი წვრილად მომსხვრე-
ული Z.

წვრილი ნამუსრევი A. ნამუსრევი
წვლილი B.

ნაფცქალი Cb.

ნაფხუენი (ნაფხეენი ZBCqDE)
ნაფხუენეტის უმცირესი ნაწი-
ლი Z.

ნაღეწთ (ნაღეწის Cb) უმცირესი
ABCb. განუშარტავია CaqDE.

ნაქაღაგები Cb.

ნაქაღები მოცემანათქვამი ZAB.

განუშარტავია Cb.

ნაქალაქევი ქალაქყოფილი ZAB.

განუშარტავია Cb.

ნაქები ქებაგანთქმული ZA.

ქებით გათქმული B. განუშარტავია
Cb.

ნაქეთი ნ. ნაქეთი.

ნაქმარი ქმნილი Z.

ქმნაქმნილი AB.

ნაქმარი ქმნილი AB.

ნაქონებო ქონებულყოფილი ZAB.
განუშარტავია Cb.

ნაქრთამევი ქრთამით რაშოვარი
ZA.

ქრთამით ნაქმარი B.

ნაქრცუენი (ნაქრცენი¹ BCbqDE)
(+ 4, 3 ქება ZAB) ნაფრცქუენი
ZABCbqDE.

ნ. ნაქრცუენი, ქერქი.

ნაქხვი ნ. ნაქსკ.

ნაქსოვი ლარი და ჯუმაში ZA.

ჯუმაში და ლარი B.

ნაქხვ² (33, 23 ესაია) ნაქსოვი თუ
შეგრება ZAB.

ნაქუთი (ნაქეთი CbqD) ნაკუთა
ZAB.

შექნილობა მოქდომილი CD.

შდრ. ნაკუთი.

ნაქურდალი ნაპარევი გლეხურად
ZAB.

ნაპარევი Cb. განუშარტავია Ca.

ნაქურთენი³ (+ 30, 37 დაბად. ZA)
აფსკი რამ(ე) ანაფრცქუენი (ანა-
ფრცხეენი B) ZAB.

ნაფრცქუენივით CD. პავლეს რომ
თვალადმ გაჩემოსცევია D.

ნაქურცუენი (ნაქურცენი Ca) ნა-
ფრცქუენი (ნაფრცხეენი Ab) ABCa.

ნ. ნაქრცუენი, ქერქი; შდრ.

ნაქურთენი.

ნაქურჩალი ხაზეთა და ნიორთ
ქერქი ZAB.

ხაზეთა და ნიორთ(ა) ნარჩევი ცუ-
დი ქერქი CAb.

¹ წყაროში: „ნაქურცენი“, შდრ. A—51. ² წყაროში: „ნაქუსი“, ნუსხებში: „ნაქსკი“. ³ წყაროში: „ნაქრთუნად“.

ნ. ქერქი.

ნალაველიანი ბნელიანი ZABCDE.

ნ. გიქი; შდრ. ნავლიანი.

ნალაშვი ღამეგამოვლილი ZAB.

ნალაშური ღამით ქმნილი Z.

ღამე ნაქმარი AB.

ნალარა სხვათა ენაა, ქართულად
ნ ა მ ბ ი კ ი დ ი დ უ მ ბ უ ლ ი
პქვიან Z.

სხვათა ენაა, ქართულად ს ა მ გ ე -
ქ ი ანდა დ უ მ ბ უ ლ ი პქვიან A.
სხვათა ენაა, ქართულად ს ა მ გ ე ქ ი
პქვიან და დ უ მ ბ უ ლ ი B. (უკმ.)
CDE.

ნალარი კნულთ შუა დარჩომილი
კორი Z.

კნულთ შუა კორი (+ დარჩომილი
A) ABC. განუმარტავია DE.

ნალბი (ნალბი E) (კავშ.) მონა-
ლები ZABCb.

კავშ. CaqDE.

ნალბები (ნალბი Aa) შეღებულ
ZAa.

ნალბები სძის მონაგდები (+ პერი-
საგან Z) ZABC.

განუმარტავია DE.

ნალელვები დელუაქმნილი ZAB.

ნალვარევი ნ. ნალუარევი.

[ნალველი ნ. ნალელი].

ნალვერდალი ნ. ნალუერდალი.

[ნალვინევი ნ. ხუმარი].

ნალვლიანი ნ. ნავლიანი.

ნალიტა პირუტყვი დაჩაგრული
ZAa.

ნალუარევი (ნალვარევი CqDE)
(+ 3 მეფ. 17, 6 ZA) კმელი
ქევი ZABCDE.

ნ. დელუ-

ნალუაწი დვაწლით ნაშოვნი (ნა-
შოვარი A) ZAB.

ნალუერდალი (ნალუშრდალი ZA,
ნალვერდალი CqDE) პრავალ
ნაკვერცხალი ZABC.

განუმარტავია DE.

ნაყანევი Cb.

ნაყარი ირმის რქის რტო, გინა
აღვილზე გაცვივრული რამ, გინა
ზეიღამ დაყრილი ქვე ჩაყრილი
და ამოყრილი და შიგ გაყრ-
ლი Z.

ირემთ რქის რტო, გინა აღვილ-
ზე(დ) ეყაროს რა(ა)მე, გინა ზეიღამ
დაიყაროს, გინა შიგ გაყრილი (+
რამე A) AB. რქის შტო (+ გინა
აღვილზე ეყაროს Cb) CD. რქის
შტონი E.

ნაყვა (ნაყუა Ca) (+ 7, 18 იერემ.

ZA) მეტად დაგლა ZABC.

განუმარტავია DE.

ნ. ჩანაყელი.

ნაყოფი (2, 3 ქება) ესე იგი არს.
მისგან გამოწალბები, გინა ხილი,
გინა ნაქმარი Z.

(2, 3 ქება) ესე (+ იგი A) არს,
მისგან გამოწალბები, გინა ნაქმარი, ანუ
ხილი AB. მისგან გამოწალბები, გინა
ნაქმარი, გინა ხილი C. განუმარტავია
DE.

ნ. ინაყოფა, პირველნაყოფა.
უნაყოფო.

ნაყოფიერი (1, 11 დაბად.) ნაყო-
ფის მომცემი ZAa.

ნაყრი ხვარბალთ და ცერაცთ ჩა-
სახვა Z.

ხვარბლის ჩასახვა AB. ნაყრი არს

¹ იგულისხმება იოანე ბეტრიწის თარგმანება, ბოლოსიტყუაჲ (II, წიგნი, გვ
209, 9 და 220, 6).

პირველიდ ყანაში ზეარბალი რა (ზეარბლის D) ჩაისახოს (დასახვა D) CD. პირველ ყანისა შინა ზეარბლის დასახვა მცირე E.

ნაყროანება (ნაყროვნება AE, ნაყროვანება BCD) უწყესო სი-
ჰაძლრე ZABCD.

ნაყროვანება არს, კაცის რომელი ყერით უყეროდ ჰამდეს, ანუ მრავალ ჰამდეს ჰამდეს და გერ მოიქარ-
გოს E.

ნ. ენაყროვნა, ინაყროვნა.

ნაყროანი (ნაყროვანი A) უწყესოდ
გზმძლომელი ZA.

ნაყროვანება ნ. ნაყროანება.

ნაყროვანი ნ. ნაყროანი.

ნაყროვნება ნ. ნაყროანება.

ნაყლა ნ. ნაყვა.

ნაშალი დაშლილთაგანი ZA.

შლილთაგანი B.

ნაშაში (7 ნემეს.) ზღვაში რა ლე-
ლვათა ჩატეხილსა და კეცსავით
ჩნდეს წყალი Z.

(+ 7 ნემეს. Aa) ზღვაში ჩატეხილსა
და ღელესავით (ღელვით Ab) ჩნდენ
(ჩნდეს Ab) რა წყალი A. ზღვაში ჩა-
ტეხილივით რამ ჩნდეს B. ზღვაში
ანუ ტბაში ჩატეხილივით რამ ჩნდეს
Cb.

ნაშე (+ წყლის Z) რიყე ფიჩხ-
ჭაგნაროვანი ZA.

რიყე ჭაგნაროვანი BCD. განუშარ-
ტავია E.

ნაშენები შენობა ყოფილი, გინა
ნაქმარი Z.

შენობა ნაქმარი AB. განუშარტავია
Cb.

ნაშეველი ნ. ნაშეველი.

ნაშვი ნაშობი ZABCD.

ნაშვილები უშვილოს შვილად
აყუენილი ZAB.

ნაშთი ნაშთენი, ნეშტი დანარჩო-
მი Z.

ნეშტი დაშთომილი A. ნეშტი BC.
ნაშობი (2 შჯულ. 7, 13) მისგან
შობილი ZAa.

ნაშოვნი შოებაქმნილი Z.

შოენაქმნილი AB

ნაშრომი (3 ეზრა 4, 25) შრომით
ნაქმარი ZAa.

ნაშუელი¹ შეველებაქმნილი ZAB.

ნაშალთქვეი Cb.

ნაჩენი გაჩენილი, გამოჩენილი
ZAB.

განუშარტავია Cb.

ნაჩენჩი მარცვალთ შემონაძრობა
(+ კილი ZA) ZAB.

ნაჩენი Cb.

ნაჩვენები ნ. ნაჩუენები.

ნაჩი ქვეშე ნაცი ZA.

ქვეშ(ე) BCD. განუშარტავია E.

ნაჩივლები Cb.

ნაჩნევი აჩნდეს რა(ა)შე ZAB.

ნაჩუევი ჩეველებაქმნილი ZA.

ჩევეაქმნილი B.

ნაჩუნებ² Cb.

ნაჩურჩულები Cb.

ნაჩუქარი სტუმარი მისაცემ-წა-
ღებული ZA.

მინართმევი B. განუშარტავია Cb.

ნაჩუქები საჩუქარწოდებულ B.

ნაჩქმეტი Cb.

ნაჩაბი Cb.

ნაჩბატი Cb.

ნ. ნაჩხენთი.

ნაჩხენთი (ნაჩხათი CD, ნაჩხატი
E) (ბალ:) ბალახთ კაჭკაჭი ZA.

¹ ნესხებშია: „ნაშეველი“. ² ნესხაშია: „ნაჩვენები“.

(ბალ.) ბალახ-კაჭივი BCD. (ბალ.)
კაჭივიანი ჩალა E.
ნაჩნიბი ვრძნებით შესაყრავი
ZAa.
ნაჩხუბარი Cb.
ნაცარი (+ 9, 8 გამოსლ. ZAa)
ცეცხლი დამიწებელი ZABC.
განუმარტავია DE.
ნაცარქათამა (ბალ.) ZABCDE.
ნაცარწმული ნაცრის წყალი
ZABCD.
ნაცდენი ცდენით ქმნილი ZAB.
ნ. ნაცთი.
ნაცემი ნაყრავი ZAB.
ნაცვალი (+ 51, 36 იერემ. ZAa)
მის(ი) მაგიერი ZAB.
მისი შემდგომი C. განუმარტავია DE.
ნ. ანაცვალეზდა, დედინაცვა-
ლი, ვანაცვალე ვენაცვალე,
მამინაცვალი, მანაცვალა, მუუ-
ნაცვლე.
ნაცთი (ნაცთსა E) ნაცდენი Z.
ნაცთენი AB. გულმესიერობათა
შორის მოგონილი. C. ნაცთი არს
გულმესიერობასა შორის მოგონი-
ლი DE.
ნ. ნაცდენი.
ნაცთოში წაცთენილი (წაცდენი-
ლი A) დაშავებული ZA.
წაცდენით დაშავებული B.
ნაცთხა ნ. ნაცთი.
ნაცი (+ ვეფხის-ტყ. Z) ნაწყლი
ZABCb.
ნაჩი CaqD.
ნ. ნაჩი.
ნაცილი (+ 6, 3 ლევიტ. ZAa)
ტყუ(ვ)ილი ZABC.
ნაცნობი Cb.
ნაცოლთარი ცოლყოფილი ZAB.

ნაცოხნი ცოხნაქ(მ)ნილი ZAB.
ნაცხები ცხებულქმნილი ZAB.
ნაცხენტალი ბიწვი ZABCDE.
ნაცხვრი (ნაცხვირი BCb) ძელის
თავი გამოტყრეტილი ZAB.
განუმარტავია Cb.
ნაძაბი (ნაძაბეი Aa) გაქიმულ-
ვით Z.
გაქიმულსავით Aa.
ნაძაბუნები დამაჯნებული ZAB.
განუმარტავია Cb.
ნაძალადევი ძალად წართმ(ე)ული
ZA.
ძალად წაბმული B.
ნაძარცი Cb.
ნაძერები Cb.
ნაძებარი Cb.
ნაძებნი ძიებაქმნილი ZB.
ძიებაქმნილი A.
ნაძენძი¹ (3, 46 დანიელ) შამბთ
და ხრალთ ანაძრობი Z.
(+ 3, 46 დანიელ AB) შამბთ ან-
ძრობი ABCD. განუმარტავია E.
ნაძვი ნ. ნაძვ.
ნაძინები Cb.
ნაძლევი (+ ვეფხის-ტყ. Z) ჯობნის
პაემანი. ZABCb.
განუმარტავია CaqDE.
ნ. ჯნაძლეობ, სანაძლეობ.
ნაძმობი Cb.
ნაძოვარი Cb.
ნაძოვნი ძოვნაქმნილი ZAB.
განუმარტავია Cb.
ნაძრავი ძრვაცოფილი Z.
ძრეაქმნილი AB. განუმარტავია Cb.
ნაძრავი Cb.
ნაძვ (ნაძვი ZABCbqDE) (ხე) (+
1, 16 ქება ZAB) ZABCDE.
ნ. ელატი 2.

¹ წყაროშია: „ნაძენძა“.

ნაძღუნევი ძღუნად მოღებულნი Z.
ძღუნად მიღებული AB. განუმარტავია
Cb.

ნაწადი წადიერქმნილი ZAB.

ნაწამები წამებაქ(მ)ნილი ZAB.

განუმარტავია Cb.

ნაწამები ნამოწმარი Z.

მოწმობაქმნილი A.

ნაწამები Cb.

ნაწამლი წამალქმნილი ZB.

წამალქმნილი A.

ნაწახი Cb.

ნაწევარი (+ 1 ნემეს. ZAA)¹ სახ-

სართ შედგებულობა ZABCD.

სახსარი E

ნ. შენაწევრება.

ნაწევი მიწვენილი ZB.

მიწვენილი A.

ნაწერი წერილთ ნაწილი ZAB.

ნაწვართი ნ. ნაწუართი.

ნაწვეთი ნ. ნაწუეთი.

ნაწველარი ნ. ნაწუელარი.

ნაწვიმარი ნ. 'ნაწვმარი'.

ნაწვნევი ნ. ნაწუნევი.

ნაწიბური ლარის კიდური ZAB
CD.

ნ. ნაბირი.

ნაწილი (+ 15. 12 ლუკა ZAA)

წილი, თუ კერძი ZAB.

მონაკვეთი. გინა მისი კერძი Cb.

განუმარტავია Caq

ნ. ინაწილა. კლირიკოსი, სა-

ბედნაწლოდ. სანაწილე.

ნაწილი მონაკვეთი B.

ნაწინადღევი წინდაწინ რომ მისულა-
ყოს¹ Ca.

ნაწირავი წირუანაქმარი ZAB.

განუმარტავია Cb.

ნაწისქველვი² Cb

ნაწყუმალი Cb

ნაწლევი (12. 9 გამოსლ) მუცლის

შიგანური Z.

(+ 12. 9 გამოსლ. Aa) შიგანური

მუცლისა A. შიგანური B. შიგნიერი

C. განუმარტავია DE.

ნ. აური, წელი 2. 3.

ნაწნავი Cb.

ნ. კოწლები. ნათხაზი, ქველი.

ნაწნები Cb

ნაწოწი Cb.

ნაწრედი ნაყური. გინა მცირე

სისველისა რამე Z.

ნაყური ABCD

ნაწრეტი იგივე ნაყური A.

იგივე B. განუმარტავია A

ნაწუართი³ წერტილებაქმნილი
ZAB.

ნაწუეთი (ნაწუშთი ZAA. ნ წვე-
თი Ca) წვეთის(ა) იდგილი (+
გინა წვეთის ნაწილი A) ZA.

წვეთი ქმნილი B განუმარტავია Ca.

ნაწუელარი (ნაწუშლარი ZAA.

ნაწუშლარი Aa. ნაწუელარი Cq

DE) ყანის ჩალა მონამკალი ZA.

(ბალ.) ყანის ჩალა BCD. (ბალ.) E.

ნაწუშთი ნ. ნაწუეთი.

ნაწუშლარი, ნაწუშლადი ნ. ნაწ-
ულარი.

ნაწუნევი⁴ Cb.

ნაწური წურვილის დანარჩობი
ZA.

წურვილის დანარჩენი B.

ნაწუნარი⁵ Ca.

ნაწვენი Cb

ნაწული უკანა კარი ZABCb.

¹ იგულისხმება ნემესიოს ემესელის „ბუნებისათვის კაცისა“ (გვ. 10. 6). ² ნეს-
ხაშია: „ნაწუ-სქულები“. ³ ნესხეშია: „ნაწუართი“. ⁴ ნესხაშია: „ნაწუნევი“. ⁵ ნეს-
ხაშია: „ნაწვიმარი“.

განუშარტავია CaqDE.

ნაწყოები წყობით (წყობილთ A)
შედგმულუბა ZA.

წყობის შედგმულობა B. განუშარტავია Ca.

ნაჭამადი რაც მამულისაგან ეჭამოს ZA.

რაც ეჭამოს B

ნაჭერადი რაც სჭეროდეს ZAB.

ნაჭერი მონაკვეთი ZABC.

განუშარტავია DE.

ნ. ღარჩა.

ნაჭი წუნგო ZAB.

(+ ესე Cb) ნაჭი ეწოდების წუნგოსაცა და რაც თევზს საგალი მო(კ)კლავს C. ნაჭი ეწოდება წუნგოსაცა და რასც თევზს უგლიან D. განუშარტავია E.

ნაჭირეები ჭირნანახი Z.

ჭირით ქმნილი AB.

ნაჭირნახულევი ჭირნახულოვანი Z.

მრავალჭირნახული A.

ნაჭირელები ჭრელად ქმნილი ZAB.

განუშარტავია Cb.

ნაჭუჭი კაკალთ(ა), თხილთ, ნუშთ ჭერქი ZAB.

ნიგვზის, ნუშის(ა) (+ და Cq) თხილის ჭერქი. C. განუშარტავია DE.

ნ. ჭერქი.

ნაჭყუები (ნაჭყეები ZACqDE)
გარდანახელი(ს) ყველის წვენი ZA.

ყველის წვენი B'. სადღობლის ნარცხი C. განუშარტავია DE.

ნ. სანაჭყეპო, წუენი.

ნახაზი ხაზვლებული ZAB.

ნახაბეტი ნ. ჩახბეტი.

ნახარები ხარებაპილებული Z.

ხარებულქმნილი A. ხარებაქმნილი B.

ნახარჯი დახარჯვით ნაკლები ZA
დანახარჯი B.

ნახატი ხატდადებული ZA.

დანახატი B.

ნახევარი (+ 25, 10 გამოსლ. ZAn)

შუა გაყოფილთაგან ერთი ZAB

შუა გაყოფილის ერთი Cb.

განუშარტავია CaqDE.

ნ. სანახევრო.

[ნახევარლიტრა ნ. ლიტრა]

ნახეხი Cb.

ნახეწი დანახეწი ZABCD

განუშარტავია E.

ნახევა დანახულობა, შენახევა, მონახევა Z.

დანახულობა (ნახულობა B), გინა შენახევა AB. ნახე. დხე CD. განუშარტავია E.

ნ. ვნახავ, ვნახე, მნახავი, მნახევი, ნაჭირნახულევი, სანახავი. შენახევა.

ნახიბლი დიდის ცდით ძნიაღ-
რამე იმეცადუნოს ZAA.

41 (+ 50 B) კავშ. „სხვათა აღნაგო და მერლუშ თვისთა ნახიბლთა სხვად (სხვათ ZA) ნახიბლად“ ZAB.

ნახიბრი მროწეულ. (+ ზროხის ჯოგი Z) ZA.

მროწლე BD. მროწლე, ზროხის ჯოგი C. (უქმ.) E.

ნ. ჯოგი.

ნახიჭო ქონის ნაღნობში მწე-
რი Z.

¹ B-ში ძველი განმარტება: „სადღობლის ნაწერი“ გადაბზეული. ² იგულისხმება იოანე პეტრიწის თარგმანება (წიგნი II, გვ. 98, 22; 103, 24).

ქონის ნაღონის მწვარი ღარბოში-
ლი A. განუმარტავია BE. ხიწიწი CD.
ნ. ზიწიწი.

წახლი ნაქსოვია ძვირფასი Z.

ნაქსოვია ერთი A. ნაქსოვია BC.
განუმარტავია DE.

ნახოცი (+ ვეფხის-ტყ.¹ Z) ღაწვის
ნაგლეჯი ZA.

პირის ნაგლეჯი B. ნაქაქი, პირის
ნაგლეჯი CD. განუმარტავია E.

ნ. ნახოცი.

წახორი ნაცუხვის ანაბერტყი
ZAB.

ლომის ანაბერტყი CD.

წახორხმალი საკმლის ნამტვრევი
ZAB.

საკმლის ნალეწი CD.

წახოჭი წახოცი ZAB.

პირის ნაბაღვი C. ნაბაღვი პირისა
D. ნაგლეჯარი E.

წაზბეტი (ნახაპეტი E) (3 ეზრა
5, 1 ZAA; 1 ეზრა 8, 36 ZA) ნა-
ხაპეტი (+ ზედ A) მოურნეთ
უზუცესი ZA.

ზედმოურნეთ-უზუცესი B. ზედ-
მოურნე CDE.

ნ. სანახაპეტო.

წახურავი ხურავით კმარებული Z.

ხურავილ ყოფილი AB.

წახუეჭი² მონატიცები Z.

ნატიცები A.

წახუცარი (ნახუცვარი ZA) ხუ-
ცესყოფილი ZAB.

წახში ლაპარაკი, მთის კაცთ იდიან B³.

წახშირი (4, 8 გოდება) ნაკვერ-
ცხალი გაციეებული Z.

(+ 4, 8 გოდება AA) გაციეებული

ნაკვერცხალი A. განუმარტავია BCDE.

ნ. სანახშირი 2.

წახშოპი სიტყვა შეთხზნა CD.

წახტი უსულოზე(დ) ამოჭრილი
ZA.

უსულოზედ ამონაჭერი B. ამონა-
ჭერი აღვილი CDE.

წაქადი გარდაჭრილი (+ გინა AB)
მოჭდილი ZAB.

წაქაქი წახოკარი ZAB.

წაქეჩი კერძო ჩანახეთქი ZAB.

წაკლესი (3, 12 ამოს) ჯორცი
მონაგლეჯი Z.

ჯორცი მონაგლეჯი (3, 12 ამოს)
AB.

წაწავი Cb.

წაკოცი მოკლულუბი Z.

მოკლულუბი, გინა წანაკოცი AB.

წაკოცი მოკოცილი Z.

წაკსოვნი კსოვნებაქ(მ)ნილი ZAB

წაკუთევი (18, 12 ეზექ.) ნათხოე-
ბი, გინა საწინდარი ZA.

ნათხოებადაც ითქმის და საწინ-
დარადც B. საწინდარი (+ გინა ზედი
Ca), გინა ნათხოები CAb.

წაწავრები Cb.

წაწაწალები Cb.

წაწახი მცირე ცული ZAB.

ქელ-ცული CD. განუმარტავია E.

ნ. ტაბარი.

წაწულეში Cb.

წაწილდოები Cb.

წაწდომი ჯდომის აღვილი ZAB.

განუმარტავია Cb

წაწვაში ნ. წაწვაში.

წაწოზნი⁴ ჯოზნაქმნილი ZAB.

განუმარტავია Cb.

წაწუაში⁵ Cb.

[წგორ ნ. სანგორელი].

¹ შდრ. ვეფხის-ტყაოსანი, სტროფი 611, 3. ² ნუსხებშია: „წახუეჭი“. ³ კ-
დებუა მიწერილი. ⁴ ამ სიტყვის შემდეგ B-ში მოიპოვება შენიშვნა: ნი ვოველსა
ჟოფილსა ზედა ესრეთ ახთრონად მოგაღს. ⁵ ნუსხაშია: „წაწვაში“.

ნდობა მინდობა, მონდობა, განდობა Z.

მინდობილება Aa. მინდობილობა AbB. მნდე, მინდობილი (მინდობა D) CD. განუმარტავია E.

ნ. განდობა, დანდობა, დანდობელი, ვანდევე, მივანდოთ, მიინდო, მინდობა, მინდობილი იყავ, მნდე, სანდო, სანდომი, უნდო, უუნდოესი, შენდობა, შეუნდო, ცოდვა შესანდობელი.

ნდომა (+ 8, 6 ესაია Zaa) წადილის ქნა ZAB.

განუმარტავია CDE.

ნ. გუნდა, ინდობა, მნდომელი, მოუნდა, მოუნდებდა, მოუნდომელი, რაგინდრა, სანდომი (ლამაზ'-თანაც), სანდომობა, სდომობ, უნა, უნდა, უნდოდა, უნდომი; შდრ. ნ. 2 ნება.

[ნებ ნ. ენების].

ნება (+ 22, 21 გამოსლ. Zaa) (+ არს ნება AB) აღრჩევა ერთისა რასამე მრავალთა შათგან მოგონებათა კეთილ(თა) (კეთილისა B), გინა ბოროტისა. ნება-(ნი) სამად განიყოფებიან (განიყოფვიან AB): ერთი იგი ჭოროცი-ელებრივი, რომელი-იგი ნაყრო(გ)ანებისა (+ და B) განსვენებისა და გემოთმოყვარებისა, (+ ხოლო მეორე ZA) საშუალ არს ერთისა მის უმაღლეს(ი), ხოლო მეორისა ვერ სრულიად და წმიდად მისაწდომელ, ხოლო მესამისა სულიერად, რომელსა შორის სისრულე იხილვების სრულიად სად-თოსა მოქალაქობისა ZAB.

ნებასითი არს არცა იძულებით, არცა უმეცრებით ქმნილი, ვინაცა ნებისითი ვიდრემე არს, რომლისა დისამში, ესე იგი არს მიზეზი, თვისა შორის თვისსა შოაქვნდეს მეცნიერსა სათითოეულსა, რომელთა მიერ და ძალთა შინა იყოს საქმე. (+ ნება არს აღრჩევა ერთისა რასამე მრავალთა შათგან მოგონებათა კეთილისა გინა ბოროტისა CAb). არიან რამე საშუალ წებისათისა და უნებლიეთისა, ვითარ-იგი ნებისა დანთქმულებისათვის გარდავახვეთ კურპელთა ნებისათა. წადიერება, წინა-აღრჩევა და ჭერ-ჩინება ნებათაგანი არიან. უნებლიეთისათვის უნში იძიე C. ნებასითი არს არცა იძულებით, არცა უმეცრებით ქმნილი. ვინაცა ნებისითი ვიდრემე არს, რომლისა დისამში, ესე იგი არს მიზეზი, თვისა შორის თვისსა შოაქვნდეს მეცნიერსა სათითოეულთასა, რომელთა მიერ და ძალთა შინა იყოს საქმე. ხოლო უნებლიეთი არს, რომელსა დისამში გარეთ ვნამე იყოს, არა ჭერ-ჩინებისა თანა შერთვისა იძულებისა მიერ აღძვრისა მიერ თვისისა. დისამამად ვიტყვი შექმნისა მიზეზისასა, ხოლო უმეცრებითი უნებელი არს, ხოლო არა თვით მოვიტყვათ მიზეზი უმეცრებისა, არამედ ეგრეთ ვითამე შეემთხვიოს, მოვრალმან ვინმე მკვლელობა ქმნა(ს), უმეცრებით უკუშ მოკლა, გარნა არა უნებლიეთ, რამეთუ მიზეზი უმეცრებისა, რომელ არს მოვრალთა თვით ქმნი, ანუ ჩვეულებითსა (ჩვეულობისა D) აღვიღსა საგნისა მკვლელმან მოკლა(ს) მამა თანაწარმავალი უმეცრების მოკმელად ითქმის, არიან (ან D) რამე საშუალო ნებისათისა ნებისა დანთქმულებისათვის გარდავახვეთ კურპელსა (კურპელთა D) ნებისათა წადიერება წინა-აღრჩევა, ჭერ-ჩინება ნებათაგანი არს (+ ნება

არსებისა, გონიერისა, სიტყვიერისა.
გულის სათქმელისა მიმართ სურვი-
ლი E) DE.

ნ. გუნება, გინება, გნებაჲს.
ერება, ინება, მერება, მნებაჲვი,
მნებაჲს, მნებაჲბელი, უნებელი,
უნებლიეთი, უნებური.

ნება „სეფედაელა ნებაჲა მოიარაო“
CDE. ვ ა ზ ბ ი ს ტ ყ ე. აბა მიდით(ო)
ნებაჲა CD.

ნება-ნებაჲა (ვისრამ.?) მიმო ZAB
CE.

მიმო. მუნარა-წყნარას ქვიან, მე
მითარგმნავს, ლოლაბერიძეს და-
თუნას¹ D.

ნებაჲა 4 მეფ. 17, 31 Ca.

ნებებით (3, 12 მაღაქ.) ნებით და
ნებით ZAA.

ნებეულად (147, 17 ფსალმ.) ნე-
ბის ტოლი ZAB.

ნები (+ 3 მეფე 18, 44 ZAA) ქე-
ლს სიბრტყე შინაგანი ZA.

ქელს სიბრტყე B. ქელს გული
CD. განუმარტავია E.

ნებიერი ნებაზედ მყოფი ZA.

განუმარტავია E.

ნებიერიზა ნებაზე ყოფა BCD.

ნებოვანი ნებიანი, გინა ბრტყელი
რქა ირმისა ZA.

ნებიანი, გინა ბრტყელი ირმის
რქა B.

[ნებროთის გოდლის ნალეწი ნ.
(კლდე²თან) გოხი].

ნებხარხება არსებისა და ბუნების
ნებისაებრ ZAB.

ესე იგი არს არსებისა და ბუნების-
ს(ა) ნებისაებრ CD.

ნებისითი (ნებისით Cb) (+ 15, 3

რიცხ. ZAA) (+ არს A; + ნებისი-
თი არს B) არცა იძულებით.
არცა უმეცრებით ქმნილი, ვი-
ნაჲცა ნებისითი ვიდრეჲმე არს,
რომლისა მიზეზი თავსა შორის
თვისსა მოაქუნდეს. არიან რამე
საშუალ ნებისითისა და უნებლი-
ეთისა, ვითარ-იგი ნავისა დან-
თქმ(ულებ)ისათვის გარდაბნევა
(გარდავაბნევთ B) ჰურჰელთა
ნავისათა. წაღიერება, წი-
ნაღარჩევა და ჭერჩი-
ნება ნებათაგან(ნი) არიან ZAB.
განუმარტავია Cb.

ნ. ნება.

ნეგო (ზალ.) ZABCDE.

ნედლი (+ 1, 14 ლევიტ. ZAA)
შეუმკნარი ZAABCb.

(3 ეზრა 1, 12) შეუმკნარი Ab.

განუმარტავია CaqDE.

ნეგროს ძარღვია სისხლმცირე
ZAB.

ესეც(ა) ძარღვია CDE.

ნეზ³ (ოთხდ.) (+ 30, 35 დაბალ.
ZAA) თხანი დედალ(ნი) ZABCD.

(ოთხდ.) თხანი სადღღე E.

ნ. თხა.

ნეგენხალი (ხე) ZABCDE.

ნეგერი ხის კუკური ზამთარ წარ-
მოიქმნილი Z.

ზამთარ ხის კუკური Aa.

ნეკი ქვეითი (ქვედა C) თითი
ZABC.

განუმარტავია DE.

ნეკტარი ელ(ლ)ენთა ენაა, ორი
მდინარე შეზავებული (+ რო-

¹ შდრ. იმირან-დარეჯიანის, ს. ყუბანეიშვილის გამოც. (ლიტ. ქარსტა),
გვ. 77, 19. ² შდრ. ვეფხის-ტყაოსანი, სტროფი 99, 4. ³ იხ. ეისტაშინი, II გა-
მოც. (გვ. 125, 17). ⁴ ნუსხაშია: „ნეზეო“.

მელსა თ ა ნ გ რ უ ზ ა დ უწოდო
Z) ZAB.

ნექტარი ელენთა ენითა ორ(ნი)
მდინარენი შეზავებულნი CD. ბერძუ-
ლის ენითა შეზავებული E.

ნელა საამოვნოდ, გინა წყნარივით
(წყნარასავით) ZAB.

წყნარასავით Cb.

ნელი საამოვნო (+ სუნი ZA) გი-
ნა მცირედ ტფილი (თბილი AB),
გინა წყნარი ZAB.

მცირედ თბილი ნოტიო Cb. განუ-
მარტავია CaqDE.

ნ. კოქისანელებელი, სანელე-
ბელი.

ნელიად საამოვნოდ, წყნარად
ZAB.

წყნარად Cb. განუმარტავია Caq.

ნელსაცხებელი (+ 2, 5 ქება ZAB)
სუნ(ნელი ზეთი ZABCb.

განუმარტავია CaqDE.

ნემსი სამკერვლო წვრილი რკინა
ZA.

განუმარტავია BCaDE. საკერველი
Cb.

ნემსიპარია (მწერ.) თათარა ZAB.
(მწერ.) C.

[ნემსკავი ნ. სამჭედური].

ნემსმახათი დიდი ნემსი ZABC.

განუმარტავია D.

ნემსტუნ ზღვის ღმერთი Ca.

ნერადინი ჭიმკა ZABCDE.

ნერბვა (ნერბუა ZABCa) ცხო-
ვართ მაკინტლობა (მაკინრობა
B) ZA.

ცხოვართ აღრევა CDE.

ნ. კურობა.

ნერბი (ოთხტ.) დედალი ცხოვარი
ZA.

(ოთხტ.) ცხოვარი დედალი BCD.

(ოთხტ.) ცხოვარი ხადედლე E.

ნ. ცხოვარი.

ნერბუა ნ. ნერბვა.

ნერბცხარი (ნერბცხვირი BCD)
მაღალი ცხვირი ZA.

ცხვირმაღალი BCD.

ნერგვა (ნერგუა Ca) ხეთა და
ბალახთ დარგვანი ZA.

ხეთა და ბალახთ რგვა B. დანერგვა
Cab. დარგვა CqD. განუმარტავია E.

ნ. ნერგი.

ნერგი (+ 5, 7 ესია ZAA) ხე და
ბალახი დარგული ZA.

ხენი და ბალახნი B. დარგული C.
განუმარტავია DE.

ნ. ახალნერგი, დანერგვა, ენე-
რგა, მნერგავი, ნათესავი.

ნერგილი 4 შეფ. 17, 30 Ca.

ნერგუა ნ. ნერგვა.

ნერჩი ქვედა კერძო ZA.

ქვეშე კერძი BCD. ფსკერს ქვეშე-
თი E.

ნ. ფსკერი.

ნერწყვ (ნერწყვი ZABCD) (+ 9,
6 იოანე ZA) დუეი ZABC.

განუმარტავია D.

ნ. სანერწყვე, უკუნერწყვს,
შენერწყუა, ხრასტი.

ნესვი ნ. ნესვ.

ნესვუმპულა, ნესვუნპულა ნ.
ნესლუნპულა.

ნესოვანი (1, 8 ესია) ნესვის
ბოსტანი ZAA.

ნესტვი ნ. ნესტვ.

[ნესტვმრავალი ნ. ორლანო].

ნესტო ცხვირის კვრელი ZACD.

ცხვირის კვრელი პინჩი B.
განუმარტავია E.

ნესტვ (ნესტვი ZBCDE) (31, 6
რიცხ.) რააც საკრავი გა(ნ)ტვრუ-

ტილნი არიან, ნესტვად ითქმიან
ZA.

რაიც საკრავნი განკერებულნი პო-
რით იბერვინ, ნესტვნი არიან, რაიც
წვლილად განკერებულია, ნესტვად
ითქმიან B. ნესტვ(ნი) ეწოდებიან,
რომელიცა სისტემაგან რქათაგან
ანუ ხეთა ანუ ძელითაგან ვა(ნი)თლო-
ლ(ი) და ვა(ნი)კერებულ არიან:
სტვირსა, ჳიშონსა, ავოლ-
სა, სალაშურსა, ჳურნაიკ-
სა და ყო(ვ)ელთა მისთანათა, ზოლო
მითსა მბერავსა მსუიშარი (ეწოდე-
ბის C) CD. განუშარტავია E.

ნესუბუნაჲ (ნესეპუნაჲ) Z.
ნესეპუნაჲ ABCq) (ბალ.)
ZABC.

ნესუ¹ (ბალ.) (+ 11, 5 რიცხ. ZAA)
ჩმილი მოლთა ZA.
(ბალ.) BCDE.

ნ. ნესოვანი.

ნეტა ნეტარების ნაკვეთი ZAB.
განუშარტავია Cab.

ნეტავი ნატრის მსგავსი ZA.
ნატრასავით BCb.

ნეტამც ნეტავი მექნა, თუ იქნას
ZAB.

ნეტარება (ნეტარი CD) ესე (+ ნე-
ტარება BCD) არს ყო(ვ)ელთა
კეთილთა შესაკრებელი, რომლი-
სა არცა ერთი მოკლებულ(ი)
იყოს, ზოლო უბადრუკება
წინაუკმო, — (+ ყოველთა ZAB)
შესაწუხებელთა (+ და ZABD)
ენებათა განსაცდელი ZABCD.

ნ. მნეტარებელნი.

ნეტარეული ნეტარებით მყოფი
ZA.

ნეტარი (5, 3 მათე) ნეტარება-
ქმნილი ZA.

ნეტარეულქმნილი B. განუშარტა-
ვია E.

ნ. ნეტარება.

ნეტარძი ნატრა რასამცა ZA.

ნეტარ რამცა (სილიბისტრო) B.

ნეფხუა (ნეფხეა CqDE) (+ 31, 4
დაბ. ZAA) კმელი ყინვა ძნელი
ZA.

კმელი ყინვა ძლიერი B. ყინვით
დაზრობა (+ კმელი სიცივით C) CD.
დიდი და კმელი ყინვა E.

ნ. სიცივე, ცივი.

ნეშთა 15 ნეშე²: „ზოლო გუ-
ლრსა მიერ დრეკა ძარღვთა მოქ-
მედებ(ის)ა არს, არამედ ნეშ-
თა — ვნება; რამეთუ მისგანვე
არს და ნეშთაცა დრეკა, არამედ
არა ბუნებით“ ZABCb.

ნეშო (ბალ.) ზვარბლის ნაჩე(ნი)ჩა
ZAB.

(ბალ.) ზვარბლის ნაყდის ნაჩეწი
C. (ბალ.) ნაყდის ნაჩეწი DE.

ნეშტი (+ 14, 20 მათე ZAB) და-
ნარჩომი ZABCDE.

ნ. დანეშტებული (ზორშ'თა-
ნაც), სანეშტე.

ნესა მტრევა B.

ნ. დანეცვა.

ნეჭა ჭუფთა ჳილოფი (ჳილოფი
BCb) ZABC.

სუფთა ჳილოფი D. წმიდა ჳილო-
ფიო E.

ნ. ჳილოფი.

ნეხვალაზა ნ. ნეხვალაზა.

ნეხვი ნ. ნეხვ.

ნესთარი დაფლული ZABCD.

¹ ნესხებშია: „ნესვი“. ² იგულისხმება „ბუნებისათეს კაცისა“ (ვე, 97, 11—13).

ნეხოთაჲ (ნეხოათა ZAB) (39, 2 ესაია) ესე არს ყარაშფილი, კასია, კაქულა, ხეხო და მისთანა სუნნელები საბეღელნი ZA.

(39, 2 ესაია) ესე არს ყარაშფილი, კასია, კაქულა, ხეხო და მისთანა სუნნელები B. (+ ესაია 39, 2 Cab) ყოველი სუ(ლ)ნელი საქმელები: ღარიჩინი (ღარიჭინი Cq), მისხაი, ილი, ჭავჭი და მისთანანი C.

ნეხუბაღახა (ნეხუბაღახი ZABC aqDE) (ბალ.) ABCDE.

ნეხვ¹ სკორესთან ნახე ZAB.

სკორენი C. განუმარტავია DE.

ნვინი ნ. ნვნი.

ნვკრი ნ. ნვკრი.

ნთება სანათთ ანთება (აგზება B) ZAB.

სანთელთ აღნთება Cb. განუმარტავია CaqDE.

ნ. აანთე, ანთება, ენთება, წვინთებ², სანთელა, სანთელი, სასანთლე (2 მანალთანაც).

[ნთქ. ნ. დანთქმა, შთანთქმა, შთაუნთქამი].

ნი ართრონი არს სამრავლო: ანგელოზნი, კაცნი, ცხოველნი და მისთანანი Z.

ესე არს ბოლოს ართრონი სამრავლო: ანგელოზნი, კაცნი, ცხოველნი და მისთანანი Aa.

[ნიაღ ნ. ღანიად].

[ნიაღ ნ. დაინიადა].

ნიადაგ მარადის ZABCDE.

ნიადაგი მარადთ მყოფი ZAB.

ნ. სანიადაგო.

ნიაფი (+ 4, 17 იოზ ZA) მცირე ქარი(ა) ZABCb.

განუმარტავია CaqDE.

ნ. სანიადო, ქარი.

ნიაფქარი (+ 5, 29 ესაია ZAa)

კეთილი ქარი(ა) ZABCb.

განუმარტავია CaqDE.

ნ. ქარი.

ნიაფლარი³ ნორღვენი Cb.

ნიაფწულილი (ნიაფწვლილი ZAB Cq) (+ 3 მეფ. 19, 12 ZLaB) პაერთან ნახე ZAB.

პაერთი გინეოფიან სიმაღ: უჭვე-მოესსი ეწოდებთან არე, ხოლო საშუალსა პიერო და უხეშოესა ნიაფწვლილი Cb. განუმარტავია Caq.

ნ. პაერი.

ნიათი უბარაქობი(თ) CD⁴.

ნიამორი (2 შჯულ. 14, 5) კლდის თხა ZAA.

ნიანგი სპარსთა ენაა ნიანგ, ქართულად ხვითქი და ბერძნულად კორკოდოლო პქვიან ZA.

(უკმ.) სპარსთა ენაა ნიანგ ქართულად ხვითქი პქვიან, კორკოდოლო B. (უკმ.) ქართულად არ არი (+ კორკოდოლოს პქვიან CD).

შდრ. იანგი.

ნიახი ნდომა Cb.

ნიახური (ბალ.) ZABCDE.

ნიბლია (ფრინ.) ZABCDE.

ნიბჩა მკლე დაშნა Caq.

ნ. დაშნა.

ნიგოზაკები (+ 25, 33 გამოსლ.

ZA) ნიგეზის საბეები ZAB.

ნიგეზის სახე CD.

ნიგოზი (ხე) (20, 37 დაბად) ZA

(ხე) (20, 37 დაბად.) ნიგეზის-ვერ-

¹ ნუსხებშია: „ნეხეი“. ² ნუსხებშია: „ნიაფლარი“. ³ წყაროშია: „წულილის ნიაფისა“. ⁴ Ca-ში ეს სიტყვა განმარტებიათ დადასტურდა.

თბი უძილობის მომატევებელიაო—B.
(ზე) ნიგვზის-ვერთხი უძილობის შე-
მქ(მ)ნელი არს C. (ზე) DE.

ნ. გორგომიჭელა, ქუეშნიგუ-
ზისა.

ნიდაყვი ნ. იდაყვ.

ნიეთი (+ 39, 22 რიცხ. ZAA) ესე
არს ყო(ვ)ელივე საქმარი, რო-
მელსა სპარსნი მასალას უქ-
მობენ, ვიეთთა ოთხნი კავშირ-
ნიც(ა) ნიეთად აღუწერიათ ZA.

ნიეთი ეწოდების ყოველსა საქმარ-
სა, რომელსა სპარსნი მასალას
უქმობენ, ვიეთთა ოთხნი კავშირნი
ნიეთად უთქვამსთ B. (+ ნიეთი უკ-
ვე არს ძალი, ხოლო გვარი შემასრუ-
ლებელი Caq). ნიეთი ეწოდების
ოთხთა კავშირთა: მიწასა, წყალ-
სა, იმარსა და ტეცხლსა. ნიე-
თი ეწოდების ყოველსავე საქმარსა C.
არს უკვე ნიეთი ძალი, ხოლო გვარი
შემასრულებელი (+ ნიეთი ეწოდება
ოთხთა კავშირთა და ყოველსავე საქ-
მარსა D) DE.

ნ. მონიეთული, უნიეთო.

ნიეთიერი ნიეთით შეზავებული
ZA.

ნიეთქონებული B.

ნიენი ნ. ნიენივი.

[ნიენირაკი ნ. ნიორაკი].

ნიენივი (ნიენი CD, ნიენი E)
სართულის გარდანაჭლობი ZAB.

გასაყარის ძელის გარდანაჭლობი C.

გასაყ(ა)რის გარდანაჭლობი DE.

ნიზბი ქობაზე გვირისტი ZAB.

ქობაზე წავლებული გვირისტი C.

განუმარტავია DE.

ნიკაელ დუდაკაცთ (დუდაკაცისა
C) მეფობის(ა) სახელის მწოდე-
ბელ არს ZABC.

ნიკაბი ყბათ შესაყარი ZAC.

განუმარტავია BDE.

ნიკარტი ფრინველის (ფრინველთ
Cb) ტუჩი ZABC.

განუმარტავია DE.

ნ. ჩაბბი.

ნიკველი ღორის ცხვირი ZABC.

ნ. დინგი.

ნიკრისი (+ 2, 2 დიოლოლ. ZAA)
სენია, ავი ქარი (+ უწამლო A)
ZABC.

განუმარტავია D.

(უკმ.) სენია E.

[ნილა წვიმის ღმერთი] Ca.

[ნიწველა ნ. კაცი].

ნიწველება ყრმათ სიწხოება ZA.

სიწხოება ყრმათი B. სიწხოება.

ნიწველი ჩხვილზე პეტი, პაბუკი-
სა უმცირესი Cb.

ნიწველი კაცთან ნახე ZAB.

ნიწოფი (ბალ.) ლილიფარი ZAB
Cb.

ნ. ლილიფარი.

ნიორაკთ-მოძღუარი (ნიორაკთ-
მოძღვარი ZCqDE) ZABCD

რიფსიმეს ნეტაფრ: მთი-
ვარნი ავი მეფისანი და ნიორაკთ-
მოძღვარი ავი შტარვალითურთ შეი-
ყარეს¹ E.

ნიორაკი ეს(ე) ორივე სომხურია:
ნიენირაკი მოსაქმეს ჰქვიან
ZA.

ეს ორივე სომხურია: ნიენირაკ—მთ-
საქმე, ფრანგულად—ნუზი B.
განუმარტავია CD.

ნიორი (ბალ.) (+ 11, 5 რიცხ.
ZAA) ZABCDE.

ნ. ძაღლის-ნიორა.

ნიფარა ბამანწყა ZAB.

¹ შდრ. A—1103:85 v, 19.

ხამანწყის ბუდე CDE.

ნ. ზუმილი.

ნიჟარი (4 მეფ. 21, 13) ფარფური
ZAB.

ქიქა თუ ჭაშანური CD. ჰიქა. 4
მეფ. 21, 13: „მოესპო იერუსალიმი
გიოთარცა ნიჟარი ერთი დათხეული ზე-
დაპირსა თვისსა“ E¹.

მიფი ცვარის უმცირესი ნაწილი
ZABC.

(+ ნაში E), ნიჟი არს ცვარისა უმც-
როსი (უმცირესი D) ნაწილი DE.

ნ. წუბა.

მიფორგალი (1 მეფ. 14, 6) მეკა-
ბარტე ZA.

კაპარტო მნე (1 მეფ. 14, 6) B. კა-
ბარტო მპერობელი C.

ნ. ნიჭგორი; შდრ. ნიუჟგო.

ნიუჟგო კაპარტოსანი ZAaBCD.

შდრ. ნიუორგალი.

ნირი საეპტროს (საეპტროთ B)
ფასთ გარუაყვეთა ZAB.

ფასთ გარუთა საეპტროთ C.
განუშანტაფი DE.

[ნისანი 5. მარტი].

ნისლი (17, 10 ფსალმ.) მზის სამ-
ქურვალე წყალთა (+ და Ab)
ქვეყანათა ნოტიოთაგან ორთქლ-
ს(ა) აპკრეტს (აპკრებს A) და
შეიქმნების ნისლი, უკეთუ მრავ-
ალი აღიღო მისგან, იქმნება
წვიმიანი და თუცა მცირედი
აღიღო, მანანად შეიქმნების,
ხოლო ნისლიცა ესრეთ განიყო-
ფიან: მცირესა და თხელს(ა) ნის-
ლსა ეწოდების ფოშფოში.
კმელსა და მტვრის მსგავსსა
ნისლსა — ბორიყი, ხოლო

ნოტიოთა ნისლსა ბორი და
ნისლსა მონათოვსა ბუერი და
ნისლსა ზრქელსა და ძლიერად
მქროლელსა, რომელი შეკრბების
მთათა ზედა არმური ZA.

მზის სამქურვალე წყალთა და ქვე-
ყანათა ნოტიოთაგან და ცვართა
ორთქლთა ილკრებს და შეიქმნება
ნისლად, უკეთუ მრავალი აღიღო
მისგან, იქმნება წვიმიანი და თუ-
ცა მცირე აღიღო, მანანად შეი-
ქმნების. ნისლნიცა ესრეთ განიყო-
ფიან: მცირესა და თხელს ნისლს
ეწოდების ფოშფოში; და არი-
ან ნისლი კმელი, მსგავსი მტვერთა,
ეწოდების ბორიყი; ხოლო ნი-
სლსა ნოტიოთა ბორი და ნისლსა
მონათოვსა ბუერი და ნისლსა
ზრქელსა და ძლიერად მქროლელსა,
რომელი შეკრბება თუცა ხალხთა
თასსა, არმური B. მზისა და ც-
სკვლავთა სამქურვალე წყალთა და
ორთქლთა და ქვეყანათა ნოტიო-
თაგან ილკრებს და შეიქმნება
ნისლად, უკეთუ მრავალი აღიღო
ლორღელი ევთარტული თუ-
ცა აღიღოს ნისლი და ნისლი
წვიმიანი, უკეთუ მცირე აღიღოს,
მანანად შეიქმნება. ნისლნიცა
ესრეთ განიყოფიან: მცირესა და
თხელს ნისლს ეწოდების ფოშფოში.
კმელსა და მტვრის მსგავსსა
ნისლსა — ბორიყი, ხოლო

ნიტა (2 კავშ.) იპატოი და
ნიტა სამესთა ძალნი არიან
შეწყობილნი ზილით ბოზამდე
ZAa.

(+ 2 კავშ.² AbBCb) იპატოი

¹ E-ში მოწმობა გადანაწილია. ² იგულისხმება იოანე პეტრიწის თარგმანება,
ჩიგნი 11, გვ. 22, 25.

და ნიჭა სამუსთა ძალნი ირინ
(არს CD) შესაწყობელნი (შეწყო-
ბილნი Ab) და ბოზი, რომელი არს
(რომელია AbBD) ანუ მსხირპანე,
ვერ გა(მო)ეარჩი(ე)ე AbBCD. იპა-
ტო დი ნიჭა სამუსთა ძალი არს
შესაწყობელი და ბოზი, რომელი არს
ანუ მსხირპანე, ვერ გამოვსცან, ანუ
აღკაპი E.

ნიტრიონი ყო(ე)ცლთა თეთრთა
ლართა სახელი არს ბამბისათა,
(+ და A) სელისა და მისთანათა-
სა ZA.

ყოველთა თეთრთა ლართა სახელია,
ბამბათა, სელთა და მისთანათაგან
რამდ იქმნების B. ეს(ე) თეთრი ლა-
რი არს ტილო, ნარმა, რამდ-
(ცა) ბამბათა (ბამბათა CqD) დი სელ-
თა და კანაფთაგან და ეგვეთართაგან
იქმნების (იქმნებიან CqD) CD. თეთ-
რი ნარმა თუ ტილო E.

ნიუცი (ბალ.) ქალაკოდა ZABCD.
(ბალ.) E.

ნიფხავი (+ 6, 10 ლევიტ. ZAA)
წვესაცემელი ZABC.

ქალთა ფერხთა ჩასაცემელი D.
განუმარტავია E
ნ. წვესაცემელი.

ნილრი (+ 40, 20 იობ ZA) მახეი-
ლის ყულის გნდე ZABC.

ყულის გნდე D. განუმარტავია E.
ნ. ნაპირი.

ნიეზრი (ეჭვსთა დღე 13¹) ნიკაპი ანუ
უბა B.

ნიჟუ² სოკოწითელი ZABC.

მაღწვალა DE.

ნიშადური ZABCDE.

ნიშანი (+ 18, 3 ესაია ZAA) ნიში,

სასწაული ZAD.

ნიში, გინა სასწაული BC. ნიშა-
ნი სომხურია, სასწაული—ქარ-
თული E.

ნ. დანიშნვა, დანიშნული, ენი-
შნა, სანიშნო, უნიშნო.

ნიშატი ესე არს ბუნებითი ძალი,
რომელსა არაბნი ხისიათს
უწოდენ (უხზობენ D) ZABD.

განუმარტავია CbqE.

ღიდი რამ სასწაულივით, რომელსა
არაბნი ხისიათს უწოდენ Ca.

ნიში (+ 4, 21 გამოსლ. ZAA) ნი-
შანთ ნაწილი ZA.

ნიშანი BC. ნიშანი, 'სასწაული'
D. განუმარტავია E.

ნ. დამინიშავს, ენიშა, მოგუ-
ნიშული.

ნიშნება Cb.

ნიშნოვანი (30, 42 დაბად.) ნიშნი-
ანი ZAA.

ნიშოვანი ნიშნოვანი ZAA.

განუმარტავია Cb.

ნიჩაბი (+ 3, 12 მათე ZAB) სახვე-
ტელი ZABC.

განუმარტავია DE.

ნ. ხოფი.

ნიჩური³ (+ 40, 21 იობ ZA) ჩიჩ-
ვირი(ა) ZABCDE.

ნ. ჩიჩვრი.

ნიჭი (+ 3 ეზრა 4, 46 ZAA) სა-
ბოძვარი ZABCD.

უფალთა მიერ საბოძარი E.

ნ. ედნა, სანიჭარი, სანიჭვარი,

ჩუქება

ნიჭრი DE.

¹ ეს სიტყვა იპოვება არა „ექუსთა დღეში“, არამედ გრიგოლ ნოსელის წიგნში:
„კაცისა შეუკამიათეს“, თავი XIII, „ნიუბერი-ს“ ფორმით (შდრ. S—1141, 22 r. a).
² ნუსხებშია: „ნიჟუი“. ³ ნუსხებშია: „ნიჩვრი“.

ნიჭადი (+ ქართლის ცხ.¹ ZAa) ლაშქარი მეშველი, სხვათა თემში შემწე ZA.

ლაშქარი მეშველი სხვას თემით შემწედ B. ნიჭადი ეწოდების ლაშქართა მეშველთა სხვას თემით მოსარულთა C. ნიჭადი ეწოდებიან ლაშქართა მეშველთა სხვას თემისათა D. **ნიჭგორი** საიარე დიდი კაპარჭი, ხოლო მე ნიჭგორე და ნიჭგორგალი — მნე მათი ZA.

კაპარჭი დიდი. ესე არს ისართა ქაჩაში, ხოლო მე ნიჭგორე და ნიჭგორგალი — მნე მისი B. ნიჭგორი, მე ნიჭგორე და ნიჭგორგალი, რომელთა აქვს მშვილდ-კაპარჭთა მწეობა, იგი არიან CD. შეაბჯრე E.

ნო ართრონი არს ბოლოსათვის ესრეთ: კაცნო, ცხოველნო, ქვანო, ხენო, ბალახნო. ყო(ვ)ელთა სახელთა ზედა ესრეთ მოვალს ZA.

ართრონი არს ბოლოსათვის: კაცნო, ცხოველნო, ქვანო, ხენო თუ რაი ცნო, ესრეთ მოვალს სამრავლოდ; ნო ართრონია სამრავლო, საწოდებო, ვითარცა: კაცნო B.

ნოაგი (3 ეზრა 5, 5²) (+ ესე არს ZA) ყო(ვ)ელივე სამწყობრო საკრავი ZAB.

ნ. გაენუაგა, მენოაგე. ნუაგი. **ნოაგობა**² (ნოაგობა და ნუაგი Cb) (2 ეზრა 12, 27) სამწყობროთ განცხრომა. კლემენტისა შინა ნოაგობა არა საკმელთა სახელი

არა, არამედ გემო(ი)ანი საკმელი უფროსად სიამოვნება მისცემს ნოაგობათა შინა ZA.

სამწყობროთ განცხრომა (2 ეზრა 12, 27; 31³). კლემენტის ნოაგობა საკმელთა გემოვნებად რომელ უთქვამს, არა თუ საკმელთა სახელი არს, არამედ ვითარცა გემოანი საკმელი სიამესა მისცემს, უფროსად ნოაგობათა შინა კაპა ეგების კაცთა B. (+ 2 ეზრა 12, 27; 31 Cb) ნოაგობა არს განცხრომა ეზნითა, ქნარითა და საბოთითა (+ ხოლო ნოაგობა — ქნარი და ეზანი Cb) CD. ნოაგობა არს სახიობით განცხრომა და ეზნით, ქნარითა 72 ფსალმუნის თარგმანი: „რამეთუ ესე ვითარი არს, კაცობრივი ნოაგობა სიზმარსა მის გაეს“ E.

ნ. სანოვაგე. **ნობა** საყვირ-დაფდაფნი ZA. საყვირ-დაფი B. საყვირნი არიან C. საყვირნი D. „ჰყრეს ბუქსა და ნობა-სა“ E.

ნობათი საყვირ-დაფი (+ გინა სხვის ენით რიგი Ab) ZA.⁴ საყვირ-დაფი, გინა რიგი, სხვათა ენა, B. საყვირით CD (უკმ.) E.

ნოენბერი ტირისკონი ZAaCD. ტირისკონი AbB. ტირისკონისა, ხალცი E.

ნ. ტირისკონი, ტირისკონი (თთუე⁵ სთანაც). „ნოაგო საკმელი“ Cb.

ნ. ნოაგი, ნოაგობა. **ნოინი** (ქართლის ცხ.⁶) დიდი თავადი, ბეგლარბეგი ZAA.

¹ შტრ. ქართლის ცხ.-ბა, ს. ყაუხჩიშვილის რედაქციით, წიგნი I, გვ. 151, 24. ² დასახელებულ იდგალა წყაროში: „ნოვაგითა“ (27), „ნოვაგითათა“ (31). ³ აქ ავტორის შენიშვნა: „სომხურში ნოაგი საყვირად გამოაჩინა, ნუთუ კაცობრივი ლხინი თქვა“. ⁴ აბ-ში „გინა სხვის ენით რიგი“ გადახას-ლდა. ⁵ შტრ. ქართლის ცხ.-ბა, ს. ყაუხჩიშვილის რედაქციით, წიგნი II, გვ. 184, 3-6.

დიდი თავადი Ab. თავადი B. თემ-
თა ქალაქის ბატონი, რომელსა თურქ-
ნი ბეგლარბეგად უწოდენ Cb.
თემთა და ქალაქთა ბატონი, რომელ-
სა თურქნი ბეგლარბეგად უწო-
დენ, ნოინი გალობის კილოსაც
ქეიან Ca. განუშარტავია CqD. ბატო-
ნი E.

ნოიჭი (+ 4 მეფ. 4, 39 ZAB) ის-
რამი ZABC.

4 მეფ. 4, 39: „პოვა ნოიჭი საცეს
წინამოთა“ CqD. განუშარტავია E.

ნოშიკოხი კავიდარი ZAA.

ნონ მირონის სუნნელია ZA.

მირონის ს(ლ)ნელი(ა) BCDE.

ნოატო გასაგონო BCDE.

ნოატონი გასაგონისა და ზეშთა
(ზესთა B) მდებარისა ZAB.

ნორდათო ნ. ნორდათო.

[ნორჩი შდრ. მორჩი].

ნოსოლი (ბალ.) ZAA.

ნოტარი ეპისკოპოზთ (ეპისკო-
პოსთ Ab) მომწოდებელი ZA.
განუშარტავია B.

ნოტია ჩრდილოეთი ZABCD.

ჩრდილოა და ვორონ-სამხრე-
თი E.

ნ. ჩრდილოეთი.

ნოტიო (+ 17, 8 იერემ. ZAA)
ღვინო, წყალი, ზეთი და რამც
დასათხეველი რამ არის ZA.

ღვინო, წყალი, ზეთი და რამც სვე-
ლი დასათხეველი B. სველი CD
განუშარტავია E.

ნოტო (+ ესე არს D) კერძი, უც-
ნა კისრის ორღანო CqD. ნოტო, რომ-
ელ არს კერძი, უცანა კისრის ორღა-
ნო E.

ნოტოხის (ნოტოხისი Cab) ქარია
ურთი ZABCab.

ნ. ქარი.

ნოტრონ ეპისკოპოსთ მომწოდებ-
ელი ZAB.

რომელ არს მთავარეპისკოპოზთა:
(მთავარეპისკოპოზთა Ca), მიტრაპო-
ლიტთა მომწოდებელი Cab.

ნოქვი ძნელსაველი გზა ZAB.

მიგრეხილი გზა, ავი და ძნელი Cab
განუშარტავია CqD.

ნოდრათო (ნორდათო BCb) ტა-
რიანი სასმისი ZAB.

ტარიანი ღვინის სასმისი Cb.

ნოჟა ლია ZABCD.

ნ. საფლოები.

ნოყიერი (+ 25, 26 ლევიტ ZAA;
პოხიერივით ZAB.

საყოფი, გინა პოხიერი Cb. საყო-
ფი (+ ნუყიერება, სასავსესავეთ Ca)
CaqD. განუშარტავია E.

შდრ. ნუყიერება.

[ნოშთაროთი] Ca

ნოშიო სოკოა ერთი ZAB

სოკოს სახელია CD. ერთი სოკო E.

ნოშო ფოთლიანი შტო ZABCD

(ზე) ხის შტოს ფოთლი E.

ნოზი გრძელი ორბოვა (+ ვიწრო
ZA) ZAB.

გრძელი ორბოვა Cab. ვრძელი ორ-
ბოვა Cq. განუშარტავია DE.

ნ. ორბოვა.

ნუ არა ქზნა(ა) ZABCh.

განუშარტავია CaqDE.

ნუაგი ნოაგე ZAB:

ქნარი და ვზანი Cb.

ნ. გაენუაგა, ნოაგი.

ნუგბარი (უკმ.) სპარსთა ენაა
ქართულად პტულთან და ნარუქ-
თან ნახე ZAB.

¹ ეს სიტყვა განმარტებთანად გადახაზულია Ca ში. ² Cq-ში განმარტება: „მომ-
ყმარი და შიშველი, ორივე ერთბამად“ გადახაზულია.

ნუგეში (ნუგეშინი C) გულის
დასადგები ZAB.

ნუგეშინის-ცემა არს, რი შე-
პირებულსა და მწუხარესა კაცსა
გულსა უღებდენ, იმედნულ ჰყოფ-
დენ და პირთა აღსულებებდენ, ხო-
ლო ნუგეშინის-ცემე მელნი —
მოქმედნი ამათნი Cb. განუმარტავია
CaqDE.

ნუგეშინის-მცემელი (ნუგეშინი-
მცემელი Cb¹). (+ 13, 2 ესაია)
იგივე ნუგეშინის მოქმელი ZAA.
იგივე Ab. განუმარტავია BC.

ნუგეშინის-ცემა Cab.

ნუგეშის ნუგეშინი ZAB.

ნუგეშის-მცემელი ნუგეშის მოქმელი
AbB².

ნუზლი ესე არს მოყვარება(ნ) რა
მოგზაურს საზ(რ)დო მიუძღვა-
ნოს: ZA.

ესე არს მოყვარებან მოგზაურთა
საზრდო მოუძღვანოს B. საგზალი
მრავალი CD. განუმარტავია E.

ნ. საგდალი, სანუზლო.

ნუთუ არათუსავით ZABCb.

არათუ CaqDE.

ნუკიული (2 შჯულ. 28, 54) ნარუ-
კვარი ZA.

ნუკვა (ნუკვა Ca) თხოვ(ნ)ა ZAB
CDE.

ნ. სანუკვარი.

[ნუკი ნ. ლიტრა].

ნუკრი (ოთხფ.) (+ 2, 9 ქება ZA)
ირემთა, ქურციკთა, შველთა, ნი-
ამორთა, არნთა, არჩეთა (+ და
მისთანათა ZA) თიკანთა ნუკ-
რი ეწოდებინ (ეწოდებინ B)
ZAB.

1 (ოთხფ.) ნუკრი ეწოდებინ (+

ირემთა Cb), ქურციკთა, შველთა,
ნიამორთა, არჩეთა და არნთა (+ და
Ca) თიკანთა Cab. ქურციკთა
შველთა, ნიამორთა, არჩეთა და არჩ-
თა თიკანთა ეწოდებინ Cq. (ოთხფ.)
ქურციკთა, გარეთხათა, ნიამორთა,
არჩეთა, არნთა თიკანთა D. (ოთხფ.)
შველთა, გარეთხათა, ნიამორთა, არ-
ჩეთა თიკანი E.

ნ. თხა.

ნუკუა ნ. სანუკვარი.

[ნუკუა ნ. კოლუსტენი].

ნუნა ფრჩხილთ გარემო ტყავი
ZAB.

ფრჩხილის გარემოს ტყავი E.
განუმარტავია DE.

ნუერი ხის თია გამონაბაზი ZAB.

ხის თია გამომხული C. ხის თია D.
მუწუჯი ზეთი E.

ნურა ბალანთ გასაცვი(ვ)ნავი წა-
მალი ZACa.

ბალანთ გასაცვი(ვ)ნის (გაცვივნის
Cq) წამალი BCbq. განუმარტავია DE.

ნუსადა (12, 10 გამოხსლ) არსად
ZAA.

ნუსადია ბიძას-ცოლა ZAB.

ნ. რძალი, სძალი.

ნუსხა ჩქარად აღწერილი (+ წარ-
წერილი¹ Aa) ZABC.

განუმარტავია DE.

ნუუკუე (ნუუკუე ZAB, ნუუკუე
CDE) (2, 9 ქება) ესე იგი არს,
ვითარცა საეჭვი რა(მ)მე, ე გ ე-
ბ ის და მისთანანი ZA.

(2, 9 ქება) ვითარცა საეჭველი რამე
ითქვას: ე გ ე ბ ა და მისთანა B.
ვითარცა საეჭველი რამე ითქვას
ე გ ე ბ ა, ვინა არამც და ეგვეთარნი
(ესევეთარნი Caq) C. ვითარცა საეჭვე-
ლი რამე ითქვას, ე გ ე ბ ა ანუ არამც

¹ წყაროშია: „ნუგეშინის-ეცით“. ² ეს სიტყვა Aa-შიც ყოფილა და გადაუხაზეთ.

ესრეთ D. განუშარტავია E.

ნუუშე არა ნუუკვე არს, არამედ მსგავსა რა(ა)მე მისი, ვითარცა არამედ და მსგავსი მისი ZA.

არა ნუუკვე არს, არამედ მსგავსი რამე მისი, ვითარცა არამედ B. (ნუუშე D) არა თუ ნუუკვე(ა), არამედ მსგავსი (მგზავსი Cb) მისი CD. (32 ნემესიოსი) არს არა ნუუკვე, არამედ მგზავსი მისი E.

ნუდლი ZABCDE.

ნუყიერება სისავსე ZACb.

სისავსესავეთ B.

ნუშა (ნუში E) ნათე უმცირესი ZAB.

მცირე ნათე CDE.

ნ. ნათე.

ნუში (ნე) ZABCDE.

ნუშია (ფრან.) ZABCD.

[ნუშია ნ. ნიორაკი].

ნუკი¹ (რჭულის კანონი, 19 რიცხვი, ეპისტოლეში ათანასეს მიმართ) წყენტილი B.

ნუნი² აწის უ(მ)სწრაფლუსი(ა) ZAC.

აწის უმილესი (52 კავშ.) B. აწის უმსწრაფლესი D. (+ 52 კავშ. CbE): „რამეთუ ნუნი(ა) აწი ეამ(ისა)-თა შორის (+ და CD) სტომი წენტილი (წერტილი CD) სხეულთა (სხეულისა E) შორის ყო(ე)ლთა უმსწრაფლესი და უფრო არიან³ CDE.

ნ. ანაზღი, წამი.

ნჭრევა შეღმა შებნევა რისამ(ე) ZAB.

მაღლა აბნევა რისაც C. აბნევა მაღლა D. განუშარტავია E.

ნ. განანჭრია, განჭრევა.

ნჭრევა წყალთ ძრევა ZAB.

წყალთა სძრევდეს CD. განუშარტავია E.

ნჭდევა მიძინარის კაცის რყევა- ZAB. მიძინარეს არყევდეს C. მიძინარის შერყევა D.

განუშარტავია E.

ა

ა ესე (+ ა ე) ბოლოდ მრავალთათვის მოვალს და (ბოლო A) თავად არა დია ZA.

ესე ბოლოდ მრავალთათვის მოვალს, ბოლო თავად არა B. ნახევარკმინი, არათავი, ბოლო და შუა C. არც თავი და ბოლო იშვით და შუა. D. არათავი, შუა და ბოლოცა E.

აე ZABCDE.

აოვლდ იოვლ ZAB.

ო

ონი კმინი. ასოა (ასო არს B) და ბოლოდ ყო(ე)ლთათვის ZAB.

კმინი, ბოლო CDE.

ოქარაგმით ითქმის: უფალთა ZA.

უფალთა ქარაგმით ითქმის B.

¹ იხ. ნემესიოს ემესელის „ბუნებისათვის კაცისა“ (გვ. 134, 5). ² ნუსხებში: „ნუკი“. ³ შდრ. H—1373: 185 r, 28. ⁴ ნუსხებში: „ნუნი“. ⁵ ამოღებულია იოანე პეტრიწის თარგმანებიდან (წიგნი II, გვ. 114, 22—23).

ო — ე ფ ა ლ ს ა, ქარავით ითქმის B.
ოზა ულუსთ სადგომი ZAB.

ულუსთ სადგური C. განუშარტავი DE.

ოზარა სპარსთა ენაა, ქართულად
ღ რ ე დ ა ჰქვია(ნ) ZAB.

(ფრინ.) CDE.

ოზი ტენიანმა(ნ) ადგილმან, ანუ
საჰმელმან ხანიერმა(ნ) თეთრი
ბიძგი მოიცილოს, მას ო ბ ს
უკმოზენ, (+ გინა პაქსა Z), ხო-
ლო ღვინისა — ბ რ კ ე ს ა ZA.

ტენიანმა ადგილმა, ანუ საჰმელმან
ხანიერმა თეთრი რამე მოიცილოს
ო ბ ი ეწოდება, ხოლო ღვინომან
თუ მოიცილა — ბ რ კ ე B. ოზი არს, რა
თეთრი რამე მოიცილოს ტენიან-
ადგილმა(ნ), (+ გინა პურმან Ca),
გინა საჰმელმან (+ რამეზან Cb) ხან-
გამოვლილმან Cab. განუშარტავი
CqDE.

ნ. პოქსი.

ოზოზა (მწერ.) ბაბაჰუა ZAB.

ოზოლი (+ 2, 17 I თესალ. Z)

უდედმამო ZAB.

უდედმამოდ დარჩომილი C. განუ-
შარტავი DE.

ნ. დაიოზლა, ნაოზლარი.

ოგი ესე არს სასანთლეთა, ტაშტ-
თა და სურა(თა), თასთა ჰქვეშ
გასაფენი ZA.

ესე არს სასანთლეთა, ტაშტთა, სუ-
რათა ჰქვეშ გასაშალი B. ტაშტთა და
სასანთლეთა ჰქვეშ გასაშალი (გასაშ-
ლელი Ca) C. განუშარტავი CqDE.

ოგრა ბრინჯით ზავეებული თხელი
გბოლვილი ZA.

განუშარტავი BDE. ბრინჯთა და
ლომთ შვეპმადი C.

ოგური პირუტყვ(ნი) მეგობარნი
ZAB.

პირუტყვი დამეგობრებული E.
(ოთხფ.) პირუტყვი ვრთად მყოფნი
DE.

ოდა (უქმ.) თურქთ(ა) ენაა, სე-
ნ ა კ ს ა ჰქვია(ნ) ZAB.

(უქმ.) სახლი CD. (უქმ.) E.

ოდელა (ბალ.) ZABCD.

ოდენ (34, 25 დაბად.) ესე არს
სიტყვისა რამე საზომი ღირს
საქმეთა ZAA.

(34, 25 დაბ.) ესე არს სიტყვისა
რამე გემოან მყოფელი; ოღონის
მსგავსად Ab. ესე არს სიტყვისა რამე
გემოან მყოფელი, ვითარცა ერთი
მცირე რამე; ოღონის მავთერა-
დის ითქმის B. სრულსავეთ, გინა
ყოვლად, გინა ოღონ C. სრულ-
ვით D. განუშარტავი E.

ოდენი ტოლივით ZAB.

იმდენი CD.

ნ. ამდენი, მავდენი, რაოდენ-
ობა.

ოდეს (+ 3, 7 დანიელ ZAA) რო-
დის ZABCD.

ნ. ოდესი.

ოდესგეზობა (+ კათილ. Ab) როდისობა
AbB.¹

ოდესი (ოდეს CD) ეამსა ცხად
ჰყოფს, რამეთუ კითხულნი. თუ:
ოდეს იქვანა ესე, ვიტყვი: შარ-
შან. შარშანს წინ, ძოდან. გუშინ,
წელან, რამეთუ სამ არიან სახე-
ნი ოდესობისანი: აწ მყოფი
გარდას(რ)ული და ყოვადი ZA.²

(+ ოდესი CDE) ეამსა ცხად
ჰყოფს, რამეთუ კითხულ(ნი). თუ:

¹ ისეთივე სიტყვა და განმარტება ვადაზაბულია AA-ში. ² გამოკრებილია იოანე
დამასკელის დიალექტიკის 39 თავიდან (S—1463, 51 r).

„ოდეს იქმნა ესე?“ ვიტყვი, ვითარ-
მედ: შარშან, შარშან(ს) წინ(ათ). რა-
მელიმე ესა (კამათი D) დაწინაშეს
(დაწინაშე CD, დანიშნენ E), ბო-
ლო სამ არიან სახენი ოდესობისანი:
იქ მყოფი, გარდას(რ)ული და ყოფი-
ლი BCDE.

ოდვისეომახ, ოდვისხეომახ ნ. ოდვ-
სეომახ.

ოდი წვიმა-მზიანით ნაწყენობა
ZA.

მზე-წვიმით ნაწყენი B. წვიმისა და
მზისიგინ ნაყოფით წყენი C. განუმარ-
ტავი DE.

ოდიდგან (ოდითგან BCaQD) (+
44, 7 ესაია ZAA) როდინდლით-
გან ZAB.

როდინდლიდამ C. განუმარტავი
DE.

ოდიკი წმირა ბარძიშის ქვესაფენი
ZA.

განუმარტავი BDE. ოდიკი არს
წმიდის ზიარების ქვეშ საფენი, კურ-
თხეული, თეთრი Cb. წმიდის ზიარე-
ბის ქვეშ საფენი, კურთხეული, თეთ-
რი Caq.

ოდისსეომახ (კათილ.) როდის Z.

(კათილ.) როდეს Aa.

ნ. ოდესეომახ.

ოდოში ნუშთა, ნიგოზთა და ეგე-
ვითართა, ცერცვთა, სიმინდთა
და ეგევითართა დაუყამებელსა
და სიმაგრენაკლებსა ოდოშსა
უწოდენ, ბოლო ყანათასა —
ეტერსა ZA.

ნუშთა, ნიგოზთა და ეგევითართა,
ცერცვთა, სიმინდთა და ეგევითართა
არადაყამებულსა, არამედ ნაკლებსა
ოდოშს უწოდენ, ბოლო ყანათასა —
ეტერსა B. ოდოშად ითქმის

თხილთა, ნიგოზთა, ნუშთა და ეგე-
ვითარი ცერცვი და სიმინდი არამო-
წყენული მოწილედ, არამედ ოდენ
მოყამებულ და ნაკლები მცირედ,
ბოლო ყანა ეტერად ითქმის C.
ოდოშად ითქმის თხილი, ნიგოზი,
ნუში და ეგევითარი, ცერცვი და სი-
მინდი არამოყამებულ (+ არამედ
D) მცირედ ნაკლები, ბოლო ყანა —
ეტერად (+ ითქმის D) DE.

ოდრიკალი მოხრალი დარკმული
ZA.

მოხრით დარკმული B. წყებლი
თევზოლო მიწიში (მიწიდ Cq) ჩარ-
კობილი C.

ოდესეომახ (ოდვისეომახ ZAA,
ოდვისსეომახ BCD) როდისობი-
სათვის ZAAb.

სხვა კათილორ. განყოფი-
ლებების თავში: „არამედ
მხოლოდ სხვებ ვითარ ცხად ჰყოფს
ამას მოქმედიცა ოდვისსეომახთვის სა-
მისოთა შემთხვევითთა ათინაის მიერ
გარდაცვალებასა“ CD.*

ნ. ოდისსეომახ.

ოელატი ელატთან ნახე ZAB.

ოესპასიანე 77 ფსალმუნის
თარგმანი: „და შთა(ი)კად-
ნეს ოესპასიანეს მიერ ჩრდილოთ
(ჩრდილოდ ZAB) დასავ(ა)ლი-
თ(ა)“ ZABCDE.

ოზირი ნასთავთ(ა) დიდი შულო
ZAB.

ლაზლის შულო დიდი Cab.

ოთლოთოთლო თოზლო კვერცხი
ZA.

თოზლო კვერცხივით B. კვერცხი
მცირედ შემწვარი C. განუმარტავი
DE.

* შდრ. A—250, 114 r. * წყაროს დასახელება და მოწმობა გადახაზულია B-ში.

ოთხი (ოთხი, ოთხ CD) (+ 2, 10 დაბად. ZAA) ორჯელ (ორჯელ B) ორი ZABC.

განუშარტავია DE.

ნ. მერათე, მოთხვითი, ნათხალი (რუბ'თანაც, ლიტრა'სთანაც).

ოთხმეოცდაათი (ოთხმეოცდაათი B) (+ 4, 5 ეზეკია ZAA) ცხრა ათეული ZAB.

ოთხმეოცი რვა ათეული ZAB.

ოთხი საბაითი, გლუბურ(ად) ZAB.

ნ. საბაითი.

ოთხიოპოდი (თევზ.) ოტაპოტი ZAB.

(თევზ.) CD.

ოთხფარგელი (ოთხფარგეული D) ოთხგნდენი ZABC.

მერკვიარის ნეტაფრა: „ამდნო ლოდისა აღება ქედისაგან ოთხფარგელით (ოთხფარგეულითა D) შით სატანჯელითა და შითცა რვალითა შემოსილითა უბრძანა გვემა“ D.¹

ოთხფერკი (+ 1, 24 დაბად. ZAA) პირუტყვი ოთხით შავალი ZA.

(ოთხფ.) ყოველი პირუტყვი ოთხზედ შავალი B.

ოთხყური (ბალ.) ZABCDE.

ოთხშაბათი ერმისა ZAB.

ნ. ერმისა, კურა, შაბათი.

ო'ი ქარაგმით — უფალი (+ ითქმის A) ZA.

უფალი ქარაგმით ითქმის B.

ოინი (ოინი და იოინი CDE) გალობის კილოა ZAB.

გალობის კილონი ირინ CD. ორეგ გალობის კილოა, — „საგალობელი იგი ოინი და ქნარი“ E.

[ოგ ნ. დაოკება, ვიოკებლი, იოკებქ].

ოკლონბერი (ოკლონბერი A, ოკლომბერი B) სთელისა ZADE.

სთელისა, ლენიზობის თვე BC.

ნ. სთელისა (თთვე'სთანაც).

ოკემა სხრდელთა B.

ოკი სახრდელი B.

ოკლონბერი ნ. ოკლონბერი.

ოკტედრი (5 ნემეს²) მიმდრეკი ZAA B.

5 ნემეს. Ab.

ოლანი ქართლის ცხორ. D.

ოლარი მღრღლის (მღღელის A) ყელს საკიდი ZA.

მღღლის ყელ-საკიდარი B.

შღრ. გინგილა, ეპიტრაქილი.

ოლარი (+ 19, 12 საქმე ZAB) სარტყელი ZABCD.

სარტყელი (.....) E.

ოლაქკანდერი ნავში ნახე ZA.

განუშარტავია B. მომცრო კატარა CDE.

ოლე (ზე) (5, 2 ოსე) ბრყენა, გონა მოგრძე ტყე ველთა შუა ZAA.

(ზე) ბრყენა (5, 2 ოსე) Ab. (ზე)

BCDE.

ოლენა (ბალ.) ZABCDE.

ოლეა წამწამის მოსურმეა ZABC.

განუშარტავია DE.

ნ. დაოლეა 1, იოლნა, საოლა-

ვი 1 (სურმა'სთანაც), საოლეელი.

ოლევილი აშიიანი სამოსელი ZAB.

¹ Cq-ში წყაროს დასახელება და მოწმობაც გადახზულია. ² იგულისხმება „ხუნებისათჳს კაცისა“ თავი 5 (გვ. 66, 11—12).

ამიანი ტანსაცმელი Cab. ამიანი¹
ტანსაცმისი Cq.

ოლღეშპიადლო ნ. ოლღეშპიადლო.

ოლღეშპიადლო ივლისიოისთან (ივ-
ლისიოისთან B) ნახე ZAB.

ნ. ილვისიოსი.

ოლღოლი (ფრინ.) ZABCDE.

ოლღოლი სარცხვინელი კმა(ა) (+
არს ZA), ვითარმედ ვირთა აღ-
რევა ZA.

ვითა აღრევა. C. (უგმ.) D. გან-
მარტავია E.

ოლღეშპიადლო¹ ოთხი წელიწადი
ერთი ოლღეშპიადლო არს ZA.

ოთხი წელიწადი ერთი ოლღეშპიად-
ლოა BC. ოთხი წელიწადი ერთი
ოლღეშპიადლო და 15 წელიწადი ერთი
ონდოტონ (ა) DE.

ნ. ინდიკტიონი.

ომიანი (ფრინ.) სპარსთა ენაა,
ქართულად ბოლოკარკაზი
პქვიან ZAB.

(ფრინ.) (+ ყანზი Cb) ამი(ს)
(მ)ფრინველს(ა) იტყვიან უფერკოსა
და განუსვენებ(ებ)ლად მფრინვესა
(მავალსა D) CDE.

ომიანიანი მამრსანახავი სიტყვი-
თ(ა) და საქმით(ა) ZAB.

კატურ სანახავი სიტყვით და საქ-
მით Cab. განუმარტავია CqDE.

ომიადლო (ბალ.) მეივის შემამკობელი
სუნელია Cb.

ომიონო ფერკმოკვეთილის კაცი-
ს(ა) ფერკის სანაცლო (+ შემზა-
დებული ZA) ZAB.

ესე არს ფერკმოკვეთილის კაცის(ა)
ფერკის ჩასადგმელი სავალად CD.

ომი (+ 14, 12 ივლით Zaa) საბრ-
ძოლელად შეგბა ZAB.

შეგბა საბრძოლად C. განუმარტავია
DE.

ნ. ეომა, ვიომეზ, იომა, ნაომა-
რი, საომარი.

ომიადი კონხლიოსავით არის ZAB.

(მძრომ.) მათით ზედი(ნ) იპოვბი-
ნ(თ) რღენის(ა) ნიშანი, — კონხლია
(კონხლია E) და ომიდნი CDE.

ომიდიოა ზეპირ თქმა, ლათინური
(ლათინურად B) ZAB.

ვითარმედ წერილისა გამოთქმასა
იღმწერ(გ)ლობა სახელედების,
ხოლო ზეპირით წარმოთქმასა ომ-
ლია, ესე იგი არს პირისპირ ზრახვა
Cab. ზეპირად წიგნის იმბვის თქმა
Cq. დობად. თარგმანთა „ორი
დღე ომილიასა შინა“ Cq.

ომირა დიდი დესპანი ZAB.

დესპანი C.

ნ. ელჩი, მოციქული.

ომფორი ეპისკოპოსთ მკართ მო-
სახვევი ZAB.

ეპისკოპოსის - მკართ მოსახვევი
Cab. განუმარტავია CqDE.

ონქ ქარაგმით უფალმან Z.

უფალმან, ქარაგმით (+ თქმის
B) AB.

ონაგარი ფუტკართ მეკობრობა,
„ღარეჯანიანშიაც“ მის მსგავსად
მოუყვანიათ ZA.

ფუტკართ მეკობრობასავით. კიენი
მოსრის და ზვასტავი მიუღოს B.
(შწერ.) ფუტკარი მეკობრე CDE.

ნ. დაიონვარა, რბევა.

ონგალი ქვეშ(ე) შესადგმელი კა-
პელი ბოძივით ZAB.

ონე (ონე, პუნე C) (ოთხფ.) (+
15, 19 გამოსლ. ZA) ცხენი გვა-
რიანი ZABCD.

¹ ნუსხებშია: „ოლღეშპიადლო“. ² შდრ. ამირან-ღარეჯანიანი. ს. ყუბანკი-
შვილის რედაქც. (ლიტ. ქრესტ.), გვ. 63, 11.

(ოთხე.) ცხენი კეთილი E.

ნ. ჰუნე.

[ონვარ ნ. ონავარი].

ონვანი ხრახნილი ღვინისა და ნოტიოთა გამოსაშვები და დასაპყრობი (დასაპყრობელი ZAA).

ესე არს ღვინისა და ნოტიოთა გამოსაშვები და დასაპყრობელი B.

ნ. ბროკი; შდრ. კამენი, პროკი.

ონკოლი ხოკის სენი Z.

ხოკი AB.

ონკოს რომელ არს ზევი ZABCD.

ონკოს, რომელ არს ზევი E.

ონოტო სამხრეთი ZABCD.

„აღმოსავალთაგან დასავლით, ჩრდილოთ და არკატოთ და სამხრით და ონოთ და ზღვით“ E.

ნ. სამხრეთი.

ონტოფა (ბალ.) დუდლუბა ZAB CDE.

ონჩხოშელი ნავთან ნახე Z.

ნავში ნახე A. ნავი(ა) BCD. ერთი ნავი E.

ონჩარი წყალში ჩხნდე B.

ნ. ჩხნდე.

ონქ ქარაგმით უფლისა Z.

უფლის(ა) ქარაგმით AB.

[ოო ნ. ელატი 1].

ოოლილი Cb.

ოპიონი (ბალ.) მძიმესა სალმოზბო-სა კორცთისა დააყენებ ZAB.

(ბალ.) მძიმეთა სალმოზბოთა კორცთისა დააყენებს C.

ოპიხტონი სენი არს, კაცსა ზურგსა ზედა მშვილდსავით გარდას-დრეკს Z.

ეს სენი კაცსა ზურგზე მშვილდ- (ივით) გარდასდრეკს A. სენი ესე კაცსა ზურგზედ მშვილდურად გარდასდრეკს B. ესე არს სენი, რომელ ზურგზე(დ) მშვილდურად გარდას-დრეკს კაცსა CD. ესე არს სენი, რომელ ზურგსა ზედა მშვილდურად გარდასდრეკს E.

ოოორა რკინის ჯაზვალე ZAA.

ნ. ჯაზვალე.

ორ ორის ნაკვეთი ZAB.

ორაგული (თევზ.) ZABCDE.

ორანო (50 კავშ.¹) ბერძულად (ბერძულია A) ცა (+ გინა A) ზე აღსახედი თუ საზღვარი ზენა ZA.

(50 კავშ.¹) ცა, გინა ზე აღსაქელი თუ საზღვარი ზენა, ბერძულია B. ცა, გინა ზე აღსაქელი, ანუ საზღვარი ზენა C. ორანო ითქმის ზე აღსახედი, ანუ საზღვარი ზენა D.

ცა E.

[ორახდაოთხი ნ. ს¹დ].

ორახი ძვალთ კაფა B.

ნ. საორახე.

ორბი (11, 15 ლევიტ. ZAA) რომელი ფრინველი ასაკითა დიდ აზიან, იდვილ აღმავალი ჰაერთა სიმადლესა, ყოველთავე მძორთა მჭამელთა ეწოდების, ხოლო ფსალმუნისა თარგმანი არა ორბისა განახლებასა იტყვის, არამედ არწივისასა, რომელი არს ბოლოთეთრი და წყლის პირს მებუღრობს თევზის(ა) ჰამისათვის (102, 5 ფსალმ.). ხოლო ნემესიოს (+ ორბსა ZAA) ყოველთა ჰანგიანთა (ჰანგიანსა AA)

¹ იგულისხმება იოანე პეტრიწის თარგმანება (II წიგნი, 107, 24).

და კორცთა (კორცის A) მკამელს(ა) ფრინველთა (ფრინველად Aa, ფრინველს Ab) იტყვის ორბად ZA.

(ფრინ.) ორბი — რომელი ფრინველი ასაკითა დიდ არიან, იდვილ აღმავალ აერთა სიმაღლესა, ყოველთავე ეწოდების მძორთა მკამელთა, ხოლო ფსალმუნის თარგმანი არა ორბისა განახლებასა იტყვის, არამედ არწივისასა, რომელი არს ბოლოთეთრ და წყალთა პირ მებუდარი თევზთა ჰამისათვის B. (ფრინ.) ორბი ზოგადი სახელი არს ყოველთა (მ)ფრინველთა, რომელნი ასაკითა დიდ იყვნენ და იდვილ(ად) აღმავალ სიმაღლესა. ფსალმუნის თარგმანთა შინა (თარგმანში D) არა ორბისა განახლებასა იტყვის, არამედ არწივისასა, რომელ (+ იგი Cb) არს ბოლო თეთრი და წყალთა პირს მებუდრობს ჰამისათვის თევზთასა CD. (ფრინ.) E.

ნ. არწივი, ბაზი.

ორგზის (41, 32 დაბ.) ორჯელ Z.

41, 32 დაბად. Aa.

ორგნით ორსავე მკარე(დ)ს ZA.

ორგული (23, 14 მათე) ერთ(ს) პირზე დაუდგრომელი ZA.

განუმარტავია BDE. ერთს პირზე(დ) დაუშდგარი C.

ორე საძალღე ჭურჭელი ZAB.

ძალღის გობა CD. ძალღთ საძღღებო გობა E.

ორენა ორპირი კაცუ ZAB.

[ორეული ნ. ერთეული].

ორთავი (10, 18 ეზეც). ზღურბლი ZAa.

ორთაყვრი (ორთაყვრი BCD)

სატივე ხობი ZAB.

ტივის ნიჩახი CD.

ორთი ბერძულია, დღეობას ჰქვიან ZA.

დღეობასა ჰქვიან ბერძულ(ად) BCb. სხვა კათილ ორ.¹ (+ და D) „არა ვითარ-იგი ღრამშატიკოს(ნ)თ ორთისაგან გენჯისა მიმართ და დოტიკისა ანუ სხვისა რომლისავე“ CaqD².

ნ. დოტიკა.

ორთითი ძნის ასადებელი ორკაპი ZA.

ორკაპი ძნის ასადები B.

ორთომელი (ორთომელი, ორშომელი CqD) დიდი სასმისი Z.

დიდი სირჩა ორდოქიანი AB. ზიხ დიდი სირჩა, (რომელში D) ორდოქი დენო ჩავიდეს CD. ზის სირჩა დიდი E.

ორთოქი (+ ეფრემ³ ZAa) ორგნითე სათხროლი ZAB.

ესე არს, ორგნითე სათხროლი იქნდეს Cab.

ორთუჭი ცხენის გავის საფარი ZA.

განუმარტავია BDE. ასალი ცხენისა C.

ორთქლი (7, 8 ქება) ცხვირ-პირთა და ნოტიოთა კვამლი რამე ანადენი Z.

ესე არს ნოტიოთაგან, ანუ ცხვირ-პირთაგან კვამლივით რამე აღ(წ)ადენი (+ 7, 8 ქება A) AB. ორთქლი არს გამთბარს რის(ა)მე კვამლის მსგავსი ასლიოდეს, გინა პირთა და ცხვირთა კაცისათა, გინა წყალთა და მდინარეთა C. განუმარტავია DE.

ორი (ორი, ორ CbqD) (+ 23, 13

¹ იხ. A—250, 163 r. ² Cb-ში წყაროს დასახელება და მოწმობა გადახაზულია. ³ ზღრ. A—154: 16 v, h.

ლევიტ. ZAA) ერთი და ერთი ZAB.

ოთხის ნახევარი Chq. განუმარტავია CaDE.

ნ. მეორე, ორ, ორთრი, ორ-ცხოვრილი (პაქსიმატ'თან).

[ორია ნ. ვორიო].

[ორიზანტე, ორიზონტე ნ. კინტ-რო].

ორიონი (+ 13, 10 ესაია ZAA) (+ ესე არს AB) რა მზე აღმოჩნდებოდეს და შუქნი მოახლ(ო)-ებულ იყოს ZAB.

ორიონი ეწოდების, რა მზე აღმოჩნდებოდეს და შუქნი მოახლ(ო)ებულ იყოს CD. ესაია (13, 10): „ვარსკვლავთა ცისათა და ორიონთა ყოელთა სამყარომა სამკაული მათი მისცა და დაბნელდეს მზისა აღმოსავალნი“ E.

ნ. გაციცკრება.

ორკიოლი სათბობი წყლისა, კელა-და Z.

სათბობი წურწუზა AB. სათბობელი თუნგი CD. ჭურჭელია თბილის წყლისა E.

[ორღარკი ნ. ლარკი].

ორმეოცდაათი (ორმეოცდათი B) ხუთათეული ZAB.

ორმეოცი (+ 4, 6 ეზეკ. ZAA) ოთხათეული ZAB.

ორმო (+ 1 მეფ. 13, 6 ZA) მთხრებლი ძიწისა ZABC.

განუმარტავია DE.

ნ. მთხრებლი.

ორნატი (+ 64. 11 ფსალმ. ZA) (+ ესე არს AB) საცნველთა მიერ(ი) გაკვალული; კვალ ი არა რასა ეწოდება (ეწოდების AB)

ფერკთა დანაჩნევთა(გან) კიდე ZAB.

კვალი არა რის(ა) ეწოდების თვინიერ დასაკვლევლისა ფერკთისა, ზოლო კვალსა წილდისა(სა) და საყნ-გელისასა ეწოდების ორნატი და არა კვალი CD. ორნატი არს ერთხელ გავლილი ერქვანი გაქნად, არა ორგზის და სამ ეთიარცა კნუჭა, არამედ ერთ E.

ოროყო მიწა ბაქან-ბაქ(ა)ნად მოვაკებული ZA.

წალკოტთა და საყანურთა ხარისხნი მოვაკებად B. ესე (+ არს Cab) საყანურთა შიძვარი(ა) (+ არს Cq) სივრცელ შალალს ბეგვიით გვერდ(ა)თა (+ შინა C) CD.

ოროლი (+ 1 მეფ. 26, 11 ZAB) შუბი ZABCD.

განუმარტავია E.

ნ. ლახუარი.

ორონ¹ რომელი ითარგმანების ძეგლად წერილისა და საზღვრად სიტყვისა საღ¹თსა მის მოქალაქობისა ZABCab.

ნ. ძეგლი.

ორონთა ორიონივე ZA.

იგივე ორიონი B. ისევე ორიონი C. ორიონი D. ითბისა: „ეინ განახუნა ზღუდენა ორიონთანი“ E.

ორ-ორი ორი და ორი ZABC.

ორპირი კაცი ორენა ZB.

კაცი ორენა, გინა მახვილი ორგნითვე მევეთი A.

ორპირი მახვილი ორგნით(ვე) მევეთი ZB.

ორხული Ch.

ნ. შაკე, მუცელქმნული.

ორტაბაზი გრილსა და მჭურვალ(ე)ს საშუალი ZA.

გრილ-მჭურვალს საშუალი B. მჭუ-

რეალსა და გრილს საშუალო C.
განუმარტავია DE

ნ. საშუალო.

ორფერი სხვადასხვა ფერი ZABC.

ორფერი (ბალ.) ZABCDE.

ორღანო (150, 4 ფსალმ.) საკრავი
საბერვლიანი Z.

საკრავი საბერვლიანი, ქართულად
ნ ე ს ტ ვ მ რ ა ე ჲ ა ლ ი (150, 4 ფსალმ.)

Ab. საკრავი საბერვ(ე)ლითა (+ 150,
4 ფსალმ. Ab) AbBC. საკრავი D.
განუმარტავია E.

ორღანო ჭურჭელი(ა) იარაღი
ZABCD.

ნ. იარაღი.

ორშაბათი მთოვარისა ZAB.

ნ. კვრა, მთოვარისა, შაბათი.
ორშოშო აყირო, ქვევრით ღვინის ამოსა-
ღები B. შდრ. ოშვე.

ორჩოფერკა (ორჩოფეკა ABCab)
მაშია წინა-უკან ჭუსლიანი ZB.

მაშიაა, წინა-უკან ჭუსლი აქვს A.
მაშია, ჭუსლი წინ და უკან პქონდეს
Cab.

[ორჩხოლი ნ. ოჩხოლი, ჟრჩხუ-
ლი].

[ორჩხომელი ნ. ნავი].

[ორცხოზილი ნ. პაქსიმატი].

ორცხოელი (ორცხოველი ABC)
ესე არს კმელზე (კმელთა ზედა
A) რა ცოცხალ(ი) იყოს და
წყალთა შინა(ცა), არცაა წყალთა
ოდენ იყოს და კმელთა ზედა
მოკვდეს, ანუ კმელთა ოდენ
იყოს და წყალთა შინა შეიშთოს
ZA.

ესე არს კმელთა ზედაცა ცოცხალ
იყოს და წყალთა შინა, არცაა წყალ-
თა ოდენ იყოს და კმელთა ზედა

მოკვდეს, ანუ კმელთა ოდენ იყოს და
წყალთა შინა შეიშთოს B შეისწივე,
ეითარმედ ორცხოველობაა მისთვის
იოქმის, რომელი (რომელთა Cb)
წყალთა შინაცა ცოცხალ (ცხოველ
Cb) იყოს და კმელზედაცა და არა
წყალთა ოდენ იყოს და კმელზედან
მოკვდეს, ანუ კმელსაა ოდენ იყოს
და წყალთა შინა შეიშთებოდეს C.

[ორძალი ნ. საორძლე].

ორძილი აღორძინება ZA.

ნ. აღორძინება, განორძინე-
ბის, ორძის, სიორძლე; შდრ.
ლორძინი.

ორძის აღორძ(ი)ნდების ZAB.

[ორწილი ნ. მეორწილე].

ორხოვა ხაოიანი საფენი ZAB.

ორხოო, ქვეშ საფენი C. განუმარტა-
ვია DE.

ნ. ტერი; შდრ. ნოხი.

[ორხუა ნ. ტერი].

ორჯოივი (ბალ.) არჯაველი ZAB
CE.

(ბალ.) არჯაველი, მხალია D.

ოხარო თევზის საპყრობი ZA.

თევზთ საპყრობია BC. განუმარტა-
ვია DE.

ნ. საპალურო.

ოხი E.

ოხბი (ბალ.) (+ 25. 34 დიზად.
ZAB) ZABCDE.

ოხტატი კელოსანთ უფროსი Z.

კელთ-უფალთ უხუცესი ABC.
განუმარტავია DE.

ნ. მაგისტრო, მამა, საოსტატო.

ოხტერა (ზე) ZABCD.

(ზე) ნერგია E.

ოხტივანი სასმელ-საკმელთ მნე
ZAB.

სასმელ-საკმელთ მცველი CD. მე-
კუპნავე E.

¹ წყაროშია: „ოსპნისა“.

ნ. საოსტიგნო.

ობტირიზიონი (ოსტირიზონი AB.
ოსტორიზონი CDE) მირონის
სუნ(ნ)ელია ZABCE.

მირონის სულნელი D.

ობტის (ოტის AbB) ვენაკი ZAB.
ობტრაკუ (+ 1 ნემეს. ZAA¹) ფრა-
ნგულად სტრიდიას ჰქვია ZAB.

(ოთხფ.) სხვა რიგი ანა CD. გან-
მარტავია E.

ობტრია ქართულად სტრიდი-
ას ჰქვია, ხამანწყას(ა) ჰგავს,
უზრქესია ZA.

ქართულია, სტრიდიას ჰქვია,
ხამანწყას გავს B. (მძროშ.) სადა-
ფი(ა) CDE.

ნ. ოსტრიდი.

ობტრიდი (თევზ.) ოსტრიადი ZA.

ოსტრიადი, ესეგვარნი სადაფთა
მსგავსი ცხოველ-ნერვად აღუწერიათ,
ამისთვის რამეთუ კლდეთა ანუ მიწი-
თა შეწებულ არიან და არა ვლელან
ვითარცა ნერვნი, ზოლო მგრძნობე-
ლობითი ძალი აქვსთ; უკეთუ მიიძე-
ლებელი რამე მიიხლოს, შეიკრებენ,
და უკეთუ მარტოებენ, ქსნილ
არიან;² ექინი არა სადაფთა მსგავ-
სი არს, არამედ ძლავთა B. (მძროშ.)
ოსტრიდი და სპონგნი სულიერი
ვიდრამე, არიან, ზოლო (და D) ამით
თანა ზიარ მგრძნობელობითაცა ძა-
ლისა, რამეთუ მიიხლოს რამე მათ
მიიძულებელი რამე, შემოკრებებიან
და ნერვთა უკვე მსგავს არიან ძირე-
ულობითა (+ და ზრდითა CaqD), რა-
მეთუ შეწებულ არიან კლდეთა და
მიეხოს თუ რა, მოკრებებიან, ზოლო
მარტოებენ, რა ქსნილ არიან³ CD.

ობტრენდა (ბალ.) ZABCb.

ობტო 24 ნ ე მ ე ს.⁴: „ძარღვნი და
გულის ბჳენი იქმნებიან მჯდო-
მის სახედ და ლაქვარდის(ა) სა-
ხედ თანათხუელი ოსქიოთა
მიერ (+ და იგი არს ნოტიოთა
მმურკნელობითი“ ZAB) ZABC.
24 ნემეს. DE.

[ოტ ნ. აოტა, ეოტა, იოტნა, მეო-
ტი, ნაოტები, ოტა, ოტება, ოტე-
ბული].

ოტა ვირბინოთ; ოტა — ვაიმე ZA.
(+ ღარეჯან.⁵ Z).

რბენა; ოტა — ვაიმე B. ვაისვეთ
C. ეეფხი ს-ტ ჟ: „ჩვენთვის ისე-
მდეს ოტისა“. „იხად აბაშა გაიარაო,
ოტაო და წავიდაო“ D. ოტე ვაიმე-
სვეთ არი E.

ოტარიდი ერმი * ZABCDE.

ნ. ცთომილნი.

ოტება გარდახვეწ(ნ)ა ZABDE.

გაქვევა, გინა გარდახვეწნა C.

ოტებული გარდახვეწნილი ZA.

ოტის ნ. ოსტის.

ოტა ცხენდს ქაჩაჩის სენი(ა) ZAB
ქაჩაჩის სენია ცხენთა C. ქაჩაჩის
სენია D. (უქმ.) E

ოტაზი (S, 11 ქება) ესე არს ოქ-
რო ყოვლის(ა) შერყენილებისა-
გან უცხო და არა რიოში ZAB.

წმიდა, (+ ბრწყინვალე Caq), გინა
ყოვლისა შერყულობისაგან უცხო,
გინა დახალისებული C. დახალისე-
ბული. ესე არს წმიდა და ბრწყინვა-
ლე და ყოვლისა შერყულობისაგან
უცხო D. დახალისებული, წმიდა და

¹ იგულისხმება „ბუნებისათეს კაცისა“ (გვ. 15, 1). ² ეს განმარტებანი გამოკრე-
ბილია „სხვა კათილორიიდან“ (A—250, 103 r—v). ³ ეს განმარტებანი გამოკრებილია
„სხვა კათილორიიდან“ (A—250, 103 r—v). ⁴ იგულისხმება „ბუნებისათეს კაცისა“
(გვ. 115, 17—19). ⁵ შდრ. ამირან-დარეჯანის, ს. გუბანეიშვილის რედაქც. (ლიტ.
ქრესტ.), გვ. 92, 2.

ბრწყინვალე, ყოვლისაგან შერეულ-
ბისა უცხო E.

ნ. წმიდა.

ოფეი ნახშირთ საქრობლად საფარ-
ბელნი ხენი B

ოფი (ხე) ZABCDE.

ოფიკალი მოქელე ZABCD.

რადე მოქელე, ეგნატო: „ვინ-
მე ღიღებულმან, ოფიკალმან პატი-
ვითა“ E.

ოფიტონი ნ. ოფტიონი.

ოფიჭო ბლის ქერქის სარცხელი
ZABCD.

ოფლი¹ (+ 8, 6 იერემ. ZAa)
კორცთ(ა) ცვარი ZABC.

განუმარტავი DE.

ნ. არაყი, გაათფლიანა, ნაოფ-
ლარი, საოფლე.

ოფო მცირე საგუბარი წყალთა
ZABC.

მცირე საგუბარი D. ოფო მცირე
გუბია, ბოსტნის ხარწყავი თეფში-
თა E.

ოფოფი (ფრინ.) (+ 2 შჯულ. 14,
17 ZAB) ZABCE.

(ფრინ.) შფრინველია D.

ოფოფიკი ესე იგი არს, ეპისკო-
პოსი რა თვით ვერ მივიდეს, (+
და ZCb) თვისად მონაცვ(ა)ლედ
ღიაკონი თვისი წარგზავნოს
ZABCb.

ოფტიონი (ოფიტონი ZAB) (ოფ-
ტიონ D) ღორის აპოხტი ZAB.

ღორის ფელიკია, აპოხტი C.
ოფტიონ ღორის ფელიკსა ჰქვია
აპოხტსა D.

ნ. აპოხტი.

ოქიმო (14 კავშ. ZAB) „(+ ოქი-

მო BCDE) რომელ არს ეტლი
ნათლის გვარი, ვითარცა ამათ
ციერთა მნათისა. (+ ესე ZABC
bqDE) ეტლი არა თუ ყამითისა
მიზეზისაგან წარმოსდგომია
მათ². სულისა ოქიმო უსხეულო
არს (უსხეულოა CD), [+ ასრე
(კავშირში CD) ეწერა ZABCD]
ZABCDE.

ოქოქა ანაჩა, უდლის კარის საქნ-
ველი ZA.

აჩაჩა BCDE.

ნ. გუთანბი, ერქუანი, საქნვე-
ლი

ოქრო (+ 44, 8 დაბად. ZAa)
ZABCDE.

ნ. მოთქროვილი, პიროქრო.

ოქრომკედი ZABCE.

ნ. ოქროს-თმა.

ოქრომჰედელი (+ 10, 5 იერემ
ZAa) ZAB.

ოქროს მოქმედი CabD.

ოქროს-თმა ესე არს ოქროს ძაღ-
რომელსა სპარსნი სირმას
უწოდენ და რა თმა იგი გასტყი-
ცო და ბრტყელ (მობრტყე A)
იქმნას, ჰქვიათ სხეპლა. რო-
მელსა (+ სპარსნი Z) მუყა-
იშს უწოდენ, ხოლო სხეპლა რა
ძაღს(ა) შეასთვა, ოქრო-მკე-
დი იგია (+ და A) უკეთუ ოქ-
როს-თმა ძაღსა შეასთო — ზე
ზი არს (ეწოდებიან A) ZA

ოქროს-თმა არს, რად ოქრო თმა-
თაებრ გააწვლილო, რომელსა სპარს-
ნი სირმას უკმობენ; და რა თმა

¹ წყაროშია. „ოფლიერი“. ² განმარტება გამოღებულია იოანე პეტრიწის თარ-
გმანებადან (წიგნი II, გვ. 204, 20—22).

აგი განსტკიცო და ბრტყელ იქმნას, ჰქვია სხეულა, რომელსა სპარსნი მუყამის უწოდენ; ხოლო სხეულა რა ძაფსა შეასთო ოქრომკედლი ეწოდებ; უკეთუ ოქროს-თმა ძაფსა შეასთო ზეზი ეწოდებთან B სირმა. ოქროს-თმა ეწოდების ოქრო ვინა ეცხლი გაწველილთ, ვითარცა თმა, რომელსა სპარსნი სირმას ეწოდენ. ხოლო რა ოქროს-თმა განსტკიცოს და იქმნას ბრტყელ, იმელს სპარსნი მოკიან, უკომბენ, ეწოდების სხეულა; და სხეულა რა ძაფსა შეასთო, ეწოდების ოქრომკედლი, ხოლო უკეთუ ოქროს-თმა ძაფსა შეასთო, ეწოდების ზეზი C.

ნ სირმა, ძაფი.

ოქროს-ქვა ესე არს ყვითელი იაგუნდი და თილია, რომელ არს სრვისთლინთოს ZA.

ბრვსოლი, ის ყვითელი იაგუნდი და თილია, მათ ეწოდება B. ბრვსოლითოს. ეს(ე) თვალი ოქროსფერია, პეტრნებს სტოშაქს(ა) რა მუცელსა (მუცლისხსა E) CDE

ნ. ამეტვსტომი, ანთრაქი.

ოქროქსოვილი ზარბაზი ZA.

განუმარტვია B

ოქროცხებული (1 ესრა 8 27) დაფერილი ოქროთა ZAA.

ოქსინო ოქროქსოვილი ხავედი, გინა (და A) მისი ფარდაგი მოსაფარდაგავი ZA

ოქროქსოილი ხავედი B. ეფთვიმი (ეფთვიმი Cb) ქართველის ცხოვეტებაში¹ ეწერა: ოქსინო ფარდა არისო, ეფთხის-ტყაოსანი (ეფთხის-ტყაოსანში² Cb) ზოგან ემოწმება, ზოგან საფენლად იტყვიან მე ასე მგონია,

ფასტიფულანგს ხავედს ეწოდებოდა, ფარდადაც მას შე(ა)-კერვენ და ქვეშაფენ(ლ)ადაც (ქვესაფენლადაც Cq) კარგია C ფარდა D. განუმარტვია E

ოქსინო კალამ(ი) გაკრული. ო. ასრე (ესრეთ ABC) ZABC.

განუმარტვია D

ოღალო სიცრუ(ე)ით ჰოგონებული ZAB.

ოღი საყურის ვრცოლი ZAB.

ოღონ ოღენსავით რამ არ(ი)ს ZA.

ოღენსავთ რამ B განუმარტვია CDE.

ნ. ოღენ.

ოღრო-ჩოღრო უსწორო ადგილი ZA

მალალ-მალალ უსწორო ადგილი

B. მალალ-დაბალი, უსწორო C. განუმარტვია DE.

ნ. მრუდი.

ოყა თათართა (თათრული A) ენა, 8 თუხტის წონაა ZAB.

ნ. ლიტრა

ოყალი ამართული ZAA.

ოყარი (ფრინ.) ყანჩა ZAB

(ფრინ) CDE.

[ოყრის ჭიდა ნ. ხილფი]

[ოშ ნ. აოშა].

ოშე Cb.

ოშა შეორედ კენა B

ნ. აოშა.

ოშივარი დიდი ორთქლი ZAB.

ნ. ოშივარი.

ოშმე ღვინის ამოსაღები (+ კვახი ZAA) ZAB.

ღვინის ამოსაღები კვარა CD.

¹ შდრ. ჩოანე და ეფთვიმეს ცხ-ბა, -გ. ქავახიშვალის რედაქციით, გვ. 10. ² შდრ. ეფთხის-ტყაოსანი, სტროფი 162, 3.

გვერდნაქვერტილი გოგრა ღვინის
შოსაღებად E.

შდრ. თრშომო

ოშოში (ბალ.) ZABCDE

ოშნივარი თშნივარი ZAB

ოშნივარი, სიდიდის თრთქლი C. განუ-
მარტავია DE.

ნ. თშნივარი.

ოშნივარე (კრუ მონადირენი ნა-
დირთ წინამძღვრად იტყვიან
ZAB.

ნადირთ წინამძღვარი C. განუშარ-
ტავია DE

ოშნივარი მუყა ZABCD.

(უქმ.) თრზრობა სომხთა ენა,
ჭართულად შენუას უწოდენ E.

ოშნი თევზთ საბუნავო აღგილი
ნაშენები Z.

თევზის საბუნავო შემზადებული
A. თევზთ საბუნავო B. თევზის სა-
ბუნავი CD განუშარტავია E.

ნ. საბილურთ.

ოშნივარი (ოშნივარი. თუ ჟრზხული
E) (მძრომ.) ჟრზხული ZABC

ოშნივარი C. შა რაბეღელა არა-
ზივრე. ღვინის ბოძელად სირინ
ენი. რაბეღელისათვის იტყვიან,
გოგრა შა რაბეღელა მოუკლავს და
თავისა მკერდისა სისხლისა დაწვე-
რება განაოცებლვით. რომელსაშე
ჩა რაბეღელა ურჩხულის
ხედავს. სირინოში აღუწერიათ,
რამეთუ აქ ს იტყვიან წელს ალმა
სარ. სარ. სარ. და შოლოსა თევზი-
სა. სარ. სარ. სარ. სარ. სარ. სარ.
თრთქლი C. შა რაბეღელა არა-
ზივრე. ღვინის ბოძელად სირინ
ენი. რაბეღელისათვის იტყვიან,
გოგრა შა რაბეღელა მოუკლავს და
თავისა მკერდისა სისხლისა დაწვე-
რება განაოცებლვით. რომელსაშე
ჩა რაბეღელა ურჩხულის
ხედავს. სირინოში აღუწერიათ,
რამეთუ აქ ს იტყვიან წელს ალმა
სარ. სარ. სარ. და შოლოსა თევზი-
სა. სარ. სარ. სარ. სარ. სარ. სარ.

შა რაბეღელა არა-
ზივრე. ღვინის ბოძელად სირინ
ენი. რაბეღელისათვის იტყვიან,
გოგრა შა რაბეღელა მოუკლავს და
თავისა მკერდისა სისხლისა დაწვე-
რება განაოცებლვით. რომელსაშე
ჩა რაბეღელა ურჩხულის
ხედავს. სირინოში აღუწერიათ,
რამეთუ აქ ს იტყვიან წელს ალმა
სარ. სარ. სარ. და შოლოსა თევზი-
სა. სარ. სარ. სარ. სარ. სარ. სარ.

[ოშნივარი ნ. ნავი]

[ოშნივარი ნ. თრზრობა]

[ოც ნ. გოცეზა, ეოცა. მაოცარი,
მაოცი, საოცარი, საოცრება].

ოცდაათი (ოცდათი AB) სამათე-
ული ZAB.

ოცნი (+ 31. 34 დაბად. ZAa)

ოცათეული

ოცეღ (ოცეღ Cq) ათი C განუშარ-
ტავია DE.

ნ. თრშეოცი, თრშეოცდაათი.

ოცნება (ნ ნემეს.² ZA) ხოლო
ოცნებითი არს ძალი უსიტყვე-
ლისა სულისა მოქმედება (მოქ-
მედი BCDE) გრძნობათა (საგ-
რძნობელთა BCDE) ძიერ(ი)
რომელი სახელ-იდების გრძნო-
ბად, რამეთუ რომელი არა ჰეშ-
მარიტ (ჰეშმარიტებით E) და
(+ არა ZABCb) არსებით იყოს.
ცხად არს, ვითარმედ საოცრიბ-
ლობით და თცნებით ექმნებას
(ითქმის ABCDE). ვითარმედ
(ვიდრემე CDE) არა რა (არს E)
სად(ა)მე (ნემესიოსში + ნ თავს
ერცლად ჰყოფ B) ZABCDE.

ნ. მაოცნებელი, ჟოცნი.

ოწინარი ძელი შემზადებული
აღვილად ღიღთა ჰვითა ასაოც-
ებლად და მალა ოცტატისა თა-
ნა მისატანელად Z.

ესე არს ძელი შემზადებული ად-
ვილად ღიღთა ჰვითა ასაოცებელი და
შოლო ოცტატის მისატანელი A

ესე არს ძელნი შეშადებული დიდ-
თა ქვათა ადვილ ასაღებად და
ოსტატთან მისატანად ზალა B. ესე
არს ხე თავგაქვრეტილი (+ შიგ C)
ხე გაყრილი (+ და C) ამართული
CD. სხელი ხე ამართული, თავგა-
ქვრეტილი, ხეგავლებული E.

ოქვა თვალა B.

ნ. მოოქვილი (მურასასთა-
ნაც), შეიოქვა.

ოხა შველა, გინა მოკმარება
ZABC.

შველა D. განუმარტავია E.

ნ. განაოხეთ, ეოხა, ვიოხ,
ვიოქუ, იოხ, იოხა, მეოხება,
საოხი.

ოხვრა; ოხვრა, ოხრა ნ. ოხრვა.

ოხითა მოკმარება ZA.

მოკმარებითა BCb. მოსაკმარებე-
ლი CaqD. განუმარტავია E.

ოხონტე (+ 41 კავშ ZAaBCb¹)
წარივლტიან ZAaBCDE.

ოხრა (+ 17, 13 ესაია ZAa) აგრე-
ვე კმა(ა) სამწუხარო ZABCb.

აგრევ(ე) კმა Caq. ბოლო ოხრა
განაღა კმა არს E.

ნ. ოხრიდენ, საოხრელი, სუ-
ლის-კუეთა; შდრ. ოხრვა.

ოხრამუში სათავეისთა(ვ)ო ZA
BCD.

ოხრაბუში (ბალ.) მაკიდონი
ZABCD.

ოხრვა² (ოხვრა ZABCD, ოხვრა.
ოხრა E) განაღა კმა(ა) არს
ZABC.

ბოლო ოხრა და ოხვრა განაღა კმა
არს D. განუმარტავია E.

ნ. ოხრა.

ოხრიდენ (10, 14 ოსე) კმოან
კენესოდენ ZAB.

[ოხტამოტი ნ. ოთხოპოდი].

ოხქანი (+ 118, 96 ფსალმ. ZA)
(+ ოხქანი CD) ბოლოს ეწო-
დების სომხურებ (სომხურად
ABCD), რომელი ქართულადაც
გვარისაებრ ენისა სომხურთა
დაუტოვებ ZABCD.

დასასრული E.

ოქერი (1, 7 ესაია) შენობი, სადა
უშენო(ბო) კმნილ იყოს ZA.

შენობა სადა უშენ კმნილ იყოს
ოქერ ეწოდება B. შენობა სადა
უშენ(ო) კმნილ იყოს და უკაცურ,
ოქერ ეწოდების C. განუმარტავია DE.

ნ. მოოქრებულის, მოუოქრე,
ნაოქარი.

ოქრება (2 ნეშტ. 30, 7) უშენობ-
ლობა ZAa.

ოქრობა Z.

ოჯინჯახი ნიგეზის (ნიგოზთ B)
გული, გაქნილი წყლით(ა) ZAB.

ნიგოზი წყალში გაქნილი CD. და-
ნაწილი ნიგოზი წყლით გაყენებუ-
ლი E.

ოჯიჯი ბადე მეგრულად ZAB.

მგრგვალი ბადეა, ქორთ (ქორის D)
თავ(ს) დასაეცემელი CD.

ნ. ბადე.

[ოხო ნ. ელატი 1].

¹ იგულისხმება იოანე პეტრიწის თარგმანება (წიგნი II, 100, 24). ² ნუსხებშია „ოხრა“.

3

პ უკმო.

[პ ნ. პობა].

პაგურცი (ხე) ექვსთა დღეში¹ B.

პაეშანი დროს პირობა ZAaB.

დროს პირობა (1 მეფ. 8, 12), პაი-
შანი Ab. დრო დაპირებული C.
განუშარტავია DE.

პაერმენიდო პლატონის წიგნია
ერთი ZA.

პაეჭრობა (6, 2 მიქია) ცილობა
(ცილება A) და გამოძიება ZA.

სიტყვით ცილება, გინა გამოძიება
B. სიტყვით დაცილება C. ს ზ ე ა
კ ა თ ი ლ: „ს ზ ე ა არს არისტოტელის
მიერი პაეჭრობითი და ს ზ ე ა პლატო-
ნის მიერი. ოთხ სახედ ითქმის უკვე
იგი განწველებისაებრ და საზღერისა,
რამეთუ არისტოტელის მიერი უკვე
პაეჭრობითი თნება შეუდგს ხუთ სა-
ხედ, ვითარცა აღვილობითთა შინა
განაწესა, ზოლო პლატონის მიერი
ოთხ სახედ ითქმის განწველებისაებრ“.
კ ა ე შ ი რ ი ს ბ ო ლ ო ს: „ვინადგან
იგიცა სმად განიყოფების თანაშრა-
ბეულობისა შეპაეჭრობითა და დღე-
სასწაულობისა“ D.

პავასიკი (1, 14 იგავი) ტაცებით,
გინა ბოროტად შეკრებული სა-
უნჯე; (46, 6 ესაია) იგივე და
უბრალო ქრთამი, გინა უზომო
სარგებელი Z.

(1, 14 იგავი) ტაცებით საუნჯე. გი-
ნა ბოროტად შეკრებილი (შეკრებული
B), (46, 6 ესაია) იგივე და უბრალო
ქრთამი, გინა უზომო სარგებელი AB
ტაცების საუნჯე, გინა ბოროტად შე-
კრებული, გინა უზომო სარგებელი,
ანუ უბრალოს ქრთამი (იგავ. 1, 14;

ესაია 46, 6) C. ტაცების საუნჯე D.
ტაცების სარგებელი E.

პაზიონი ეს(ე) თვალი თეთრი
იაგუნდია, ინდოეთს ტოპაზის
ქალაქს იპოვება ZA.

ეს თვალია თეთრი იაგუნდი ინდოთ
ტოპაზის ქალაქსა B. ეს თვალი წი-
თელია, ინდოეთ(ს), ტოპაზის ქალაქს
იპოვება (იპოვების D) CDE.

ნ. ამეთვსტომი, ტოპაზიონი.

პაიკი ნარდთა და ჰადრაკთ კაცე-
ბი Z.

ნარდთა და ჰადრაკთ კუეები AB.
ნარდისა (+ და D) ჰადრაკის კიცი
CD. განუშარტავია E

პაიჭი ფე(რ)ტის (ფერტი BCa,
ფეტი Cq) სამოსი ZABC.

განუშარტავია DE.

ნ. ფერტსამოსი.

[პალავანდი ნ. შეჰპალევანდა].

პალაკარტი მონაზონთ (მონაზვნის
A) სამოსელი(ა), ფართო და ნო-
ქიანი, წმიდის ბასილის მოგონი-
ლი ZA.

წმიდის ბასილის მონაზონთ ნოქი-
ანი ვარშანდი B. მაზარა (+ მონაზ-
ნისა Cb) CD. პალეავეტი და ეს ერ-
თთა E.

პალამ (მძრომ.) მძოაერი და დი-
დი ასპიტი ZABCD.

(მძრომ.) ესე არს დიდი და მძლავ-
რი ასპიტი E.

ნ. ასპიტი.

პალამოს ისოთ(ა) მღერა, კრთო-
მას(ა) რა (რომ A) იწყებს ZA.

ასოთ მღერა რომ კრთომას იწყებს
B. ასოთ მღერა CD.

პალანი (+ 31, 34 დაბად. ZA) აქ-
ლემის კურტანი ZABCD.

განუშარტავია E.

¹ იგულისხმება „კაცისა შესაქმნისათჳს“ S—1141: 57 v, 2.

ნ. კურტანი, საპალნე.

პალან-კურტანი¹ (პალანი E) კურტან-ქევა² Cag. ქართლის ცხ.³ მოიღეს პალან-კურტანი⁴ და აღმოაგეს ზენა კერძო ციხისა და წარუხენეს ლიპარის⁵ E.

მაღახინი Cb.

პალატანა ძელქვის ქერქსა სივრცისაგან ეწოდების, რამეთუ პალატია ჰქვია სივრცესა (+ ბერძულად Z) ZAB.

ნ. ძელქვა.

პალატი (+ 4, 6 ესთერ ZAA) ვრცელი და დიდი სახლი ZA.

ბერძულია, ქართულად დაბაზი ჰქვია B. სახლი სამეფო CD. განუმარტავია E.

ნ. სახლი.

[პალატია ნ. პალატანა].

პალაური სათევზე ZABC.

პალდუში გორთ საბაოკლე Z აკ. გორის საბაოკლე Cb.

პალეგავტი (+ 39, 25 გამოსლ. ZAA) პალეკარტივე (პალაკარტივე AB) ZAB.

მონაზნის (მონოზნის D) სამოსელი უსაქ(ე)ლო CD ესე მონაზონთ სამოსელი რამ არის E

ნ. პალეკარტი, პარეკარტი

პალეკარტი (პალიკარტი, ს.) (+ 7, 10 მამათ-ცხ.⁶ ZAA) პალკარი ZAB.

პ(ა)ლევავტია Ca. განუმარტავია Cb.

ნ. პალეგავტი.

პალვანდი დუშაყი ZABCD.

ნ. დუშაყი, შეპალავანდა.

პალიკარტი ნ. პალეკარტი.

პალმუხი (16 ნემეს.) ნება B.

პალო მცირე მანა, პალო ფრანგულია Z.

მცირე მანა, ფრანგულია პალო AB. მცირე მანა დისარქობელი C განუმარტავია DE.

ნ. მანა 1.

[პალურ ნ. საპალურო].

პამი ელენთ ღოთი Z.

ელენთ ღოთი B. სამოციქულოს განმარტებაში, ტიტეს შესაშვ თავი: „რომელიმე ჩრდილოს(ა) კერძოთაგან (კერძისაგან C) და რომელიმე (რომელთაშე Cq) პამთა კამოსახულთა ესე (+ იგი A) არს, ფაბრატ(ნ)თა მცირეთა და დიდთა ABC“.

პამპლავაქი (პანპლავაქი CDE) მეტიჩარა მარიგებელი ZA.

მეტიჩარა BC. (უქმ.) D. განუმარტავია E.

პანა ელ(ლ)ენთ (ელინთ D) ღთი ZABCD.

პანარტოხი (დამასკელის სარწმუნოებაში D) რომელ არს სიბრძნე სოლომონისა B

პანარი წიგნია ერთი წმიდის ეპოფანესი მწვალებელთა მიმართ (მწვალებელთათვის B) ZAB.

პანაშვდი⁷ მკედართათვის ღოცვა ZAB.

მკედრისათვის ღოცვა CD. განუმარტავია E.

პანდუქსიონი ფონდოკი. ესე არს

¹ ნუსხებში „პალან-კურტანი“ და „ოლანი“. ² ივლიშხეშე „პარტიანე ქართლისა“ (ს. ფილსონიშვილის გამ. ქ. წიგნი I. გვ. 202, 5). ³ წერია „პალან-კურტანი“. ⁴ Cq-ში წყაროს დასახელებაა მხოლოდ და ისიც გადასახული, ხოლო D-ში წყაროს დასახელებასთან ერთად გადასახულია სიტყვა და მოწმობა. ⁵ შტრ. A—1105-167 r, გვ. 20. ⁶ წყაროს დასახელება და მოწმობა გადასახულია Aa-სა და B-ში. ⁷ ნუსხებში: „პანაშვდი“.

რი არს ღინო, კვლად პარი არს
როკვა Cb) C. რიფსიშე და
გაიანე: „ოქროთ შემოსილი გა-
ფალანი მოიხვენეს, მოაქვნიდათ სა-
წვეწველი ქორწილისა მის და გულს-
მოღვინედ პარსა მას იტყო-
დეს“ E.

პარი (1 მეფ. 10, 5) ღინი, პარი
სომხურად ს ა მ ა ZA.

ღინი CaqD.

[პარი ნ. 3 1].

პარიკონომოსი უფროსი გამგებე-
ლი ZA.

უმცროსი გა(ნ)მგებელი (+ ბერ-
ძულ B) BC.

ნ. საპარიკონომოსო.

პარკი ჩაქვი ZABC.

განუმარტავი D.

პარმენიდიო (პარმენილო AaB)
პლატონის წიგნია სიღრმისა
ZaB¹.

პარმიკარი 7 ოკდომბერს ZAaB

პარსვა (პარსუა Cab) მოკრეჭა თუ
მოპარსვა Z.

მოკრეჭა თუ სამართებლის მოელუ-
ბა A. მოკრეჭა B. თმათ მოკრეჭა C.
განუმარტავი DE.

ნ. აღპარსვა, ნაპარსი.

პარტახტი მკურეალის სენის (სნე-
ბის A) მსხმო ZA.

სნების მსხმო(ა) BC. განუმარტავი E.

პარტახტი უნამუშავრო ოკერვიით
Z.

უნამუშავრო ABD. უნამუშევრო
C. განუმარტავი E.

პარვმა² ძველითგან რჩეული Z.
ძველითგან ჩვეულება A. ძველით-
გან ჩვეულებისა B.

პარტუკი წვრილმანი ბარგი Z.

წვრილი (წვლილი B) რამ ბარგი
AB.

წვლილმანი (წვრილმანი D) ბარგი CD.
პახანგი ნინოს ცხოვრებაში B

პახენაჭი (+ ნინოს ცხ.³ ZAa) წი-
ნაშე მდგომელი ZACDE.

წინაშე მდგომი B.

პასკუნჯი (ფრინ.) ფასკუნჯი ZAB.
ნ. ფასკუნჯი.

პასტოფორიონი (+ 35, 4 იერემ.
ZAB) ტაძარი სამე(უ)ფო ZABC
პასუხი (+ 20, 12 იერემ ZAa)
სიტყვის შექცევა ZABCD.

ნ. მეპასუხე, სიტყუა

პატაო ბრწყლის ცხრილი Cb.

პატარა ცოტასავეით ZA.

ცოტა(ი) BC განუმარტავი DE.

ნ. უმცროსი.

პატარძალი უმცროსი რძალი ZA
პატახში (პატახში თუ პიტიახში
C; პატახში და პიტიახში E)
ეპარახოზი (ეპარხოზი Caq) ტაძ-
რისა ZABC.

პატახში თუ პიტიახში
ეპარახოზია ტაძრისა D პატახში დი-
დი ვინმეა. ქართლის ცხ.პ. „პა-
ტახში და ერისთავთა“ E

შდრ. პიტიახში.

[პატენისი ნ. წერილი].

პატივი (+ 21, 23 გამოსლ. ZAa)
(+ ესე არს AB) კეთილის მი-

¹ Ab-ში გადახაზულია განსამარტავი და განმარტება. ² ნუსხეპშია: „პარ-
უმა“. აღებულია იოანე პეტრიწის თარგმანებას ბოლოსიტყვაობადან (II წიგნი,
გვ. 227, 6) ³ შდრ. ქართლის ცხ.-პა. ს. ყ ა უ ხ ი შ ვ ი ლ ი ს რ დ ა ქ . წიგნი I,
გვ. 99, 9 („პაიანიკი“). ⁴ შდრ. ქართლის ცხ.-პა. ს. ყ ა უ ხ ი შ ვ ი ლ ი ს რ დ ა ქ .
წიგნი I, გვ. 99, 9 („პასენიკი“). ⁵ შდრ. ქართლის ცხ.-პა. ს. ყ ა უ ხ ი შ ვ ი ლ ი ს
გამოს., წიგნი I: 161, 6.

პერობა (+ და Z) სიტყვით და
საქმით, ზოლო პ ა ტ ი ე ი —
წინაუქმო: უპატიურად და შე-
კირვებით პერობა(ა) ZAB.

განუმარტავია CDE.

ნ. ვიპატივე, იპატივა, პატიო-
სანი, საპატიო, უპატიო, უპატიო-
ესი, უპატიური.

[პატივის-მოყვარება ნ. ფილოტი-
მია].

პატიმარი შეუქრავად პერობილი
ZAB.

პერობილი Cb. შეპერობილი CaqD.
განუმარტავია E.

ნ. დაპატიმრა, საპატიმრო
(საპერობილესთანაც.)

პატიოსანი პატიესაცემელი ZA.

პატიესადებელი BCb. განუმარტავია
CaqDE.

ნ. უუპატიოსნეს, ქვა პატიო-
სანი.

პატიე (+ 21, 20 გამოსლ. ZAA)
პატივთან ნახე ZAB.

ტანჯვა, გინა უპატიურობა C.
უპატიურობა D. ძალად აქნევისნოს E

ნ. გპატიუობს, საპატიუო.

პატირ რომელ არს მამა (დამასკელის
სიტყვისა მიგებასა, გინა ნესტორი-
ნთა თანა) B.

პატნეზი (3 მეფ. 20, 12) მეგრ-
ძოლთა ციხისა და მისთანათას
საფარად მიწა, ანუ რაადცა მოუ-
ტანონ ასადებლად Z.

(3 მეფ. 20, 12) ესე არს მეგრ-
ძოლთა ციხისა (ციხეს B) საფარი-
თ მიწა, ანუ რაადც მიუტანონ ასა-
დებლად AB. საფარად მიწა ციხის
გარეშეშეშო მბრძოლთა C. საფარი
მიწა ციხეს გარ მბრძოლთა D. საფა-
რ E

პატონი ბატონი ZABCD.

შდრ. პატრონი.

პატომნი (პატომანი CD) (+ 7, 20
მამათ-ცხ.² ZAA) სარკმელი ZAB.

არმარი, სარკმელი CD.

[პატრ ნ. დაპატრული].

პატრი მამა ლათინურად Z.

ლათინურად მამა AB.

პატრიარქი ბერძულად მამა-
მთავარი Z.

მამათავარი ABCab.

ნ. მამა(თ)-მთავარი.

პატრიკი ერისთავთ-ერისთავი
ZAB.

ერისთავი CDE.

პატრიქი პატრია(რ)ქი ZAB.

ნ. პატრიარქი.

პატრონი უფალი ZC.

უფალეთი AB. განუმარტავია DE.

ნ. ეპატრონა, ვიპატრონე;

შდრ. ბატონი, პატონი.

პატრონიეც სასამართლო აღვილი
ZAB.

სასამართლო CD. აიი სოფიოს
გეგმაში: „დამერეს სოფიოწმიდისა
პატრონიეცნი“; „მუნთქვესვე ბრძანა
დამოკიდება საპატრონიეცა“ E.

[პატრუკ ნ. დაეპატრუკო].

პატრუქი (პატრუკი ABC) (+ 12,
20 მათე ZA) სანთლისა და ბაზ-
მის ჩლა ZAB.

სანთლის გული, გინა ბაზმის გუ-
ლი C. განუმარტავია DE.

პატრუცავი მეფე ავან მეფესთან მინაწე-
რი ესტარი BCb.

ნ. პატრუქავი, წერილი.

[პატრუცი ნ. წერილი; შდრ. პატ-
რუცავი].

¹ შდრ. A—205: 408, 20. ² შდრ. A—1105: 168 v, a 25.

პატრუჰაი (პატრუჰავი Ab)
(ოთხე) (1 მეუ 25, 11) ტარიგა,
გინა თხა საეორცე ZAB.

(ოთხე) ტარსაგი, გინა თხა CD.

ნ ცხოვარა.

[პატრუჰაი, პატრუჰაი ნ. სარკმე-
ლიჯ

პაქსი ობი ZB.

ნ. ობი; შდრ. პოქსი.

პაქსიმადი (პაქსიმადი Cab) ბერ-
ძულია, ო რ ც ხ ო ბ ი ლ ა დ ო თქ-
მის, გინა კ მ ე ლ ც ხ ო ბ ი ლ ი Z.

ბერძულია, ორცხობილად ითქმის
(+ რომელსა ქართულად კმელცხო-
ბილი ჰქვიათ Aa) AB კმელი პერი
Cb. განუმარტავია Ca.

ნაღული კილობანივი ZABCb.

კილობანი CaqD. ეკატარიანას
ნეტარასში: „ბრძანა მოხმა
პაღულია ღაღთა... მზედა დაცერი
შათი ორკერძოვე და დასხნა რუქენი
შისნი ფიქარა ზედა პაღულთა-
სა... E

პაღური უკან მუქლის ამოკვრა
ZABC.

უკან მუქლი ამოკრას D. განუმარ-
ტავია E.

პაღური ბერძულად დიდს კიბორ-
ჩხალას ჰქვიათ, რომელსა ქარ-
თულად კარკინო ეწოდებინ
(ეწოდება A) ZA.

ბერძულია, ქართულად კარკი-
ნო ჰქვიათ, დიდი ცხრაფეკა B.
(შძროშ) დიდი კიბორჩხალი (+
ბერძულად Cb) C. კიბორჩხალია
დიდი D.

პაღუ (პაღვი ABCDE) დიდი მე-
ცელი ZAB.

მუცელ(ი) დიდი CD. განუმარტავია E.

პაშტა ეროი(ს) ქრთილის მარცე-
ლის წონა(ა) ZAB.

ერთის დანგის მეცამეტე (მეთისა-
მეტე Cb) ნაწილია C. პაშტა არს
ერთის(ა) დანგის(ა) მეცამეტე ნაწი-
ლი DE

ნ. ლიტრა

პაშტი პურის საკანზმავი ცხრილი
ZAB

პაწა (პაწი. პაწიწა CD, პაწა ღი
პაწიწა E) მცირეთ ნაწილი Z.

მცირე ABC. განუმარტავია DE

პაწიწა იგივე ZB.

იგივე პაწი A.

პაგანავი საეოქურა (+) აწიხა Z)
ZABDE

საკოჭური პაივისა, ერთს თემსაც
ჰქვიათ C.

პაგანივი ერთი თემია კავკასში
ZA.

ერთ თემს ჰქვიათ კავკასში B.

პაგენიხი (პაგენესი Z) (4, 8 ეს-
თერ) (+ ესე არს A) როარტავი-
ს(ა) გარდანიწერი პირი ZA.

(+ ესთერ 4, 8 B) პოარტავის
გარდანიწერი BCb. საეადი Ca. მა-
ღმესბოლი CqD. განუმარტავია E

ნ. წერილი.

პაბტი ერთს წელიწადსა ერთს
თემს რაც მოსავალი გამოვა,
სრულ ერთობით Z

ესე არს, ერთს წელიწადს ერთს
თემსა შინა რაც მოსავალი გამოვა A.
ესე არს, ერთს წელიწადს ერთს თემსა
რაც გამოსალეველი გამოვა B (+
ესე 1) პაბტი არს ერთს(ა) წელი-
წადს ერთს(ა) თემს(ა) რაც გამოსალეველი
გამოვა სამოლო CD პაბტი ერთის
წლის ერთი თემის გამოსავალს
ჰქვიათ სამეფოს E.

¹ შდრ. H-1347, 438 r, b („პაღო“)

პაპაკი (პაპკი AB) მცველი, სომხური მგონია ZA.

მცველი, სომხურს ჰგავს B.

პაპრაკი მლალავი ანუ შემპყრობელი ZAaBCa_q.

მლალავი, ანუ შემპყრობელი, ანუ უნებური Cb. თეოდორას ცხ.: „პოვა დედაკაცი პაპრაკი გზა ეშმაკისა“ DE.¹

პდ ქარაგმით პირველად ითქმის Z.

პირველად ქარაგმით ითქმის A.

პირველად ქარაგმით B.

პეანი (14 იოსიპოს) კმონებით და ლექსით მაქებელნი ZABCb.

14 იოსიპოს: „შვლობელნი და მაქებელნი და ჩვეულებითა საძლეველთა პეანთა მერყველ(ნი)“ CDE.²

პეზული (27, 5 ეზეკ.) დაპობილი ZAa.

პეიტარი ცხენის მკურნალი ZAB.

პეიტარი, ცხენთ მკურნალი C. პეიტარი. ესე არს ცხენთა სენების მკოდინე და მკურნალი D.

ნ. პეიტარი.

პელაგონი ზღვის სივრცის მკარე ZA.

ზღვის სივრცის კერძი B. ზღვის სიღრმე და გული CD. ზღვის შუაგული E.

პელაპონისური (პელეპონისური B, პელოპონისური CD) პელაპონური (პელეპონური B) თემი ZAB.

პელეპონური ქვეყანა Cab პელეპონური ქვეყნური Cq. სხვა კათილ. „ტროული ბრძოლა ანუ პელოპონისური“ D.

პელაგონი იგივე პელაგონი ZAB.

პელეპონისური ნ. პელაპონისური.

პელპონისიაკო (პელპონისიაკო C) პელაპონით (პელეპონით ABC) მრავალი ZABC.

განუმარტავია D.

პელპონისური ნ. პელაპონისური.

პელპონი თემია ერთი ZAB.

ქვეყანა(ა) ერთი C. განუმარტავია D.

პელტ უწოდების (უწოდებიან AB) მცირესა ფარსა სხვათაგან უკვე საფარად შექმნილსა, ხოლო მძლავრთაგან სატანჯვე(ე)ლად შეცვალეზულსა მოსხმითა მახვილებისათა, ამისთვის პელტისა წილ კაპატელტ უწოდეს, რათა მატებითა ასოთათა (ასოთასა A) ცხად-ყონ ZAB.

პელტ უწოდებან მცირესა ფარსა, სხვათაგან უკვე საფარად შექმნილსა, ხოლო მძლავრთაგან სატანჯველად შეცვალეზულსა, მოსხმითა მახვილისათა სხელი მისი მოპოვებულ იყო, ამისთვის პელტისა წილ კატაპელტ უწოდეს, რათა მატებითა ასოთათა ცხად-ყონ, ვითარმედ CD. პელტ უწოდებან მცირესა ფარსა სხვათაგან უკვე საფარად შექმნილსა, კაპატელტი ისევ არის წინაუცმო E.

პენტა ბამბ.თ გადვრინვა (გადრვინვა A) ZAB.

ბამბათი და მატყლთ გადვრინვა Cb. განუმარტავია CaqDE.

შღრ. პენტელა.

პენტელა მედვრინე ZABCD.

განუმარტავია E.

შღრ. პენტა

¹ ასეთი წყარო და მოწმობა გადახაზულია Cq შ. ² Cb-ში ასეთივე მოწმობა გადახაზულია. ³ წყაროს დასახელება გადახაზულია Cq შ.

ბეზელი (მწერ.) (+ 8, 9 ლევიტ.
ZAa) ZABCDE.

ბეზელი (მწერ.) ღამე სანთლის
ბეზელა Z.

ფარეზა Aa.

ბეზელა (პეპელა CbqD) ფრინ-
ველთ აღრევა ZABCD.

ფრინველთ მიდგომა E.

ნ. კურაობა.

ბეზო წყალთ პერეული ZAB.

ბერანგი ZABCaqDE.

კვართი ღმირი Cb.

[პერატი ნ. წილი 2]

ბერაქალი სიწმიდის საფარებელი
ZABC.

განუშარტავი DE.

ბერესიაჰს მრავალი ZABC.

მეირისიონთან ნახე (იოსი-
პოსში) D.

ბერი ქაფი ZABCD.

განუშარტავი E.

ნ. ქაფი 1.

ბერიიერისაჰ (პერიიერიაჰ ABCb.
პერიიერიაჰ CaqDE) (75 კავში-
რი¹) მრავლად ZB.

75 კავშირი: „ინუ ვითარ ბე-
რიიერიაჰ (პერიიერიაჰ DE) აგებათა
(აგებათა CDE) შორის სფეროთასა
(სფეროთასა CDE)“ ACDE².

ბერიიერგიაჰ ნამეტნავ მეძიებელი
ZABCD.

ბერიიერმინიაჰ (+ ესე არს CD)
სიღრმე გულისხმის (გულისცმის
CqD) საყოფელი, (+ ერთს
ZABC) წიგნსაც(ა) ჰქვიათ ZAB
CD.

[პერიიერიაჰ ნ. საწმართული, შალ-
ვარი, წვესაცმელი]

პერიიერგიაჰ (3, 21 დანიელ) შალ-
ვრები ZAB.

შალვარები C.

ნ. წვესაცმელი.

ბერიიერიაჰ (პერიიერიაჰ D) (+
18 კავშირი ZABCb) (+ პერიიერ-
იაჰ A, პერიიერიაჰ-
ლაჰ BCab) პლატონ მას უწოდეს
(უწოდა Cb), რომელ(ნი)ცა ფი-
ლისოფოსნი შევლენ არკადიმი-
თა (არკადიმიასა ABCab) შინა.
ანუ ლეიკოს(ს)ა შინა და ჰყოფენ
მოყვასთა მიმართ ქცეულებასა
სხიულთა უმარჯვე(ს) კმნისა-
თვის გამომეტყველებასა გამო-
ბრწყინებულად, რამეთუ ვი-
თარცა აქვს ორლანო, საქმიოთაცა
ეგრეთ(ვე) გამოაჩინნეს (გამოა-
ჩინენ Cb) კელოვნებანი ZABC
ab.

18 კავშირი: „რომელთა შემ-
თხვევითად უწოდეს პერიიერიაჰ
გამოთა ნამდვილევ ნამცისა“ E.

ბერიიერიაჰ (+ 5 კავში. ZAB) სა-
შუალ ერთისა და სიმრავლისა
პერიის(ა)ტიო ეწოდების, ანუ
ბერიისა. (+ ესე არა
თუ ერთსა შინა იხილვებიან
მოქმედებით, არამედ ძალად ზეს-
თა ძალად და არა ესევეითარ ძა-
ლად, რომელი უსრულობისაგან
მოვიდოდეს მოქმედებად, არამედ
გვისწავიეს, ვითარმედ გონიერთა

¹ იგულისხმება იოანე პეტრიწის თარგმანება (წიგნი II, 136, 15): წყაროშია: „ბერი აღრავა“. ² მოწმობა წყაროდან Aa-სა და B-ში ვადაზაზულია. ³ წყაროშია: „ბერიიერგიაჰ“. ⁴ იგულისხმება იოანე პეტრიწის თარგმანება (წიგნი II, 54, 6-9).

შორის აღმკულობა, ხოლო სულ-
თა შორის არცა ხრწნიან ერთი-
ერთსა, არცა განეწყობიან და
შეაიწრებენ სულსა და არცა
კვალად შეარწყმენ და შეპრევენ
თვისთა თვითებათა ZAB) ZAB
CDE¹.

ნ. საშუალო.

პერიტოპონი ქარაგმაა. რომელი, რომ-
მელ არს გარემომრთხმელი, სადა
სიტყვისა ესე უჭდეს, სიტყვი მო-
კვეთით თქვან Cb. ა. რომელ არს
გარემომრთხმელი, სადა ესე ჭდეს,
სიტყვა მოკვეთით თქვან Ca.

პერიტო (+ 21 კავშ. ZABCb)
ა რ ტ ი თ (პერიტო Ca) ნამეტ-
ნავს ეწოდების (ეწოდება
CaqD), ხოლო პერიტო —
ნამეტნავის შემასრულებელად,
რომელ არს გვარი ZABCD.

პერიფრასის რაიამს ვინმე ორნი
რაიმე ერთისა მიერ გარე-შეი-
ცუნეს ლექსისა (დამასკელის
სარწმუნოება² 62) ZB.

პეროროუხა ესე იგი არს, მოსწყდეს რა
გონება, უგუნურ იქმნას E.

პერპერა (+ პერპერევე BC) რომელ
არს ფუდულობა, ყო-
ველივე, რადც(ა) არა არს საკმა-
რად, არამედ საშვენებელად მო-
იგების, პერპერასი (პერპერამსა
ABC) აქვს შესმენა ZABC.

პეფხის-ტყა: „პერპერასა დაფან-

ტულსა ასე სცვიდენ, ვითა ხილთა“
DE⁴.

ნ. ფუდულობა.

პეტაკი თევზის ბადეა ერთი ZAB.
ერთი ბადეა თევზისა C. ერთი ბა-
დე(ა) DE.

პეტალი (+ 28, 36 გამოსლ. ZAA)
ილეკრო ქარტასავით შექმნილი
ZA.

ილეკრო ქარტათაებრ B. ოქრო-
ვეცხლი და რადი ქალაღის სითხედ
შექმნილი C. განუშარტავა DE.

ნ. მოპეტალებული; შდრ. კა-
როპეტალი.

პეტი (+ 5, 2 ივლით ZAA) საქმით
უხუცესი ZAB.

უხუცესი CDE.

ნ. მზარაპეტი, მოძლუარპეტი
(წინამძლუარ'თანაც), ნას-პეტი.
სპასპეტი, სტრაპეტი, ქ-ლაქპე-
ტი, ჯოჯოხეთაპეტი, პაზარაპეტი,
პაჰაპეტი.

პეტი (ფრინ.) ZAB.

(ფრინ.) (მ)ფრინველია CD.

პეტრატაკონი ქალაღი D. ეისრაჰი:
„ამთილო ჩინური პეტრატაკონი და
ზედ დაწერა“ E.

პეფიყენი (+ 173 კავშ. ZABCb)
არისო ZABCD.

173 კავშ.⁵ „თვითთულისა და
არა ვითარ-იგი პეფიყენ ძალ-უცხ
ეგრეცა ეზიარების უმცოხესითა“ E.
პექრობა კავშირის ბოლო; ქართლის
ცხოვრება: „ოღენ დაცუა სიტყვა
პექრობისა“⁷, დავით იღმაშენებელი E.

¹ განმარტება გამოკრებილი ჩანს იოანე პეტრიწის თარგმანებიდან (წიგნი II, გვ. 29, 6—17). ² შდრ. S—1463:87 v, a 4. ³ შდრ. ვეფხის-ტყაოსანი, სტროფი 1437, 4.

⁴ E-ში მოწმობა წყაროდან წარმოდგენილი არ არის. ⁵ იველისხმება პროკლე დია-
დოხოსის „კაქეშირნი“... (წიგნი I, გვ. 103, 28—29). ⁶ წყაროშია: „მეპაექრობისა“
(გვ. 223, 11, II წიგნი). ⁷ მარიამ დედოფლის ნუსხაშია: „ოღენ და ცუდ სიტყუათა
პექრობა“.

პეშუ¹ ორი 3.

პურპელს

ორი ქელ

ორ(ნი)ვე კელ

პურპელს

ნ. შქელ

პეიერისა ნ. პეი

პეიერმენად ნ. პეი

პეიერმენა ნ. პეიერმენა

პეიერისა ნ. პეიერისა

პეიერისა ნ. პეიერისა

პიდალიო (პიდალიო და პიდალი-

ტოს C, პიდალიო, პიდალიტოს

D) ნეის მყვანებელი ტიშონი

(ფიკარი AB) ZAB.

ტიშონია CD.

ნ. ტიშონი.

პიდალიტოს იგივე ტიშონი, ფიკა-

რი Z.

იგივე ფიკარი, ტიშონი A. იგივე

ფიკარი B.

[პიდალიტოს ნ. შქელს.]

პიდალიტოს

პიდალიტოს დიდი ფილოსოფოსა

იყო ZA.

პიდალიტოს (პიდალიტოს) ასა, შქელს, იყო

ZAB.

ასაშქელს იყო B. შქელს იყო (ნი)

(პიდალიტოს C. (იო სი პი სი² „მოი-

ლემოდა შეფისა ფილიდი პილო და

ეფილიდი და პიდალიტოს“ Cq³).

პიდალიტოს (16, 16 საქმე) იდგილსა

მას მისნობისასა ეწოდების, რო-

მელსა ზედა აღმართებულ იყო

სამფერტი ამოლონისი, რო-

მელსა ზედა გარდილაჟის დედა-

კაცმა თ- სული შორიოტი აღმო-

ცაოთ წყვილთა მისთა და აღივ-

ნის სიბოროტათა და როცად

იწყის და შეტყველებდ შუაშუ-

კაცმა

პიდალიტოს

ეწოდება (ეწოდებოდა მის აღმართებულსა

მისგან, რომელსა ზედა აღმართებულ

იყო სამფერტი ამოლონისი, რომელსა

ზედა გარდილაჟის დედაცა, მან და

სული შორიოტი აღმოცა

მისგან

შეტყველებდ მისგან

პიდალიტოს ეწოდების აღ

გან, რომელსა ზედა

იყო(ს) სამფერტი ამოლონისი, რომ-

მელსა ზედა გარდილაჟის დედაცა,

მან და სული შორიოტი ამოცა

წყვილთა მისთა აღივსის სიბორო-

ტითა და რომ იწყის და შე-

ტყველებდ შუაშუკი შევიდის

მისგან

მისნობისა E.

პიდალიტოს (პიდალიტოს AB) (ბალ.)

ZABCD

(ბალ.) მდელი E

ნ. ზიხიონ.

პიდალიტოს ნ. პიდალიტოს.

პიდალიტოს (38, 30 გამოსლ.) სპი-

ლენტი ZAB.

პიდალიტოს (პიდალიტოს E) (+ 86, 94

კავშ. ZABCB⁴) შედგმული ZAB

CD —

86, 94 კავშ. „განუხილველი

პიდალიტოს, რომეთუ უდიდეს რათა-

38⁵ E.

¹ ნესხებშია „პეშუი“. ² შდრ. A - 675: 144 r. ³ შდრ. დასახელება დ. შოშინა Cq-ში გადარჩეულია. ⁴ ივულისხმება იანკი პიდალიტოსი (წიგნი II, გვ. 131). ⁵ ი. ა. პიდალიტოსი (წიგნი II, გვ. 131).

პილისკა შედგმულთა შორის
ZABC.

პილო (ოთხფ.) სპილო ZAB.
(ოთხფ.) CDE.

[პილოს ძვალი ნ. აჯის ტახტი].
პილპილი (ხე) ZABCDE.

[პილტ ნ. შეპილტვაჲ].
პიმენი სწავლად მოციქულთა წოდებუ-
ლი წიგნია ძველის რჯულისა 65 კა-
ნონი ეპისტოლეში B.

პინა დიდი ჯამი ZAB.
დიდი ჯამი ხეთაგანი C. განუმარ-
ტავია DE.

პინა (თევზ.) (+ 1 ნემეს.² ZAA)
ბერძულია (ბერძულად Z) და
პინასი ქართული(ა), სადაფს
ჰგავს და გრძელია ZA.

ბერძულია, ქართულად პინასი
ჰქვია, სადაფს გვი, გრძელია B.
(მძრომ.) სადაფს(ა) ჰგავს (+ და C)
გრძელია, თქროსფერს მატყლთა
(მატყლსა D) ზრდის, რომლისა
მსგავს(სა) ვერ შედებენო, ასე ეწერა
CD. (თევზ.) სადაფს ჰგავს, თქროს
მატყლსა ზრდის, რომლისა მსგავსი
ვერაივან შედებოს E.

ნ. პინასი.
[პინაგი ნ. ჯამი; შდრ. პინაიკი].
პინაიკი (+ 25, 29 გამოსლ. ZAA)
ჯამივე ZAB.
ჯამი CD. განუმარტავია E.

ნ. ჯამი.
პინასი (პინასნი CE) (თევზ.) პი-
ნასთან ნახე ZA.
(თევზ.) სადაფს გვი, გრძელია B.
(მძრომ.) პინას(ნი) და აკალიფადნი
მგრძნობელი შორის ზღვისა ნერვად

(ზღვ. CA) უთქვამს ნემესიოს, ამის-
თვის რომე ვერ ღაიძერძან და
მგრძნობელ არიან C. (ხე) ესე პინა-
სი, აკალიფადნი მგრძნობელნი
არა არიან შორის ზღვისა (ზღვითა
E) 1 ხ.

ნ. პინა 2
პინჩი (ცხელი) კერული ZABCDE.
ნ. ნესტო.

პიპიზა ს. ჯ. დ(რ)ი. ნატეხი ZABC.
რეინის სილის დასატანებელი
ნალფარა D.

პიპო (მწიკი) ზუტა მწარედ მკბე-
ნელი ZABC.

იიკობის ცხორება, ნასი-
ბის ეპისკოპოსთი „მოუვლინა
მათ ზოიქი ფესანგი და გიშკლად ჰე-
ფანთ ზილი კიკოა ზედა; ზოიქი სა-
ქედართა მისთა და მწარელ განაზნი-
ნა, რამეთუ იყო მათ თანა პიპოებიცა
მრავალ D

პირ პირველი; პირ — პირი;
პირ ითქმის პაემნის დადება
ZAB.

პირ ითქმის პირველი; პირ არს
პირი; პირ ითქმის პაემნის დად-
ებად Ch.

ნ. პირი 2.
პირადობა პირსთქმულობა ZAB.
პირად-პირადი (41. 10 ფსალმ.) (+
ესე არა A) ფერად-ფერადი თუ
სხვიდასხვა რიგი ZA.

(44. 10 ფსალმ.) ესე არს სხვიდა-
სხვი რიგი, თუ სხვიდასხვა ფერად-
ფერადი B. ესე არს სხვიდასხვა რი-
გი, ფერად-ფერადი CD. განუმარტა-
ვია E.

პირამდი Ch

¹ შდრ. H—1373:187 v 23. ² შდრ. ნ. ემესელას „ბუნებისათვის კაცისა“ (გვ.
9, 4). ³ განმარტება გამოყრებილია „ბუნებისათვის“ (გვ. 9, 4—7).

პირამიდი (პილამიდი Ab , პირამდი Cab) (5 ნემეს.¹) ქვის სვეტი მაღალი, მთელი იყოს (+ თუ Z) უცხოვრ ნაგები, გინა ამართული ZAa .

ქვის სვეტი მაღალი, მ(რ)თელი იყოს თუ უცხოვრ ნაგები AbB . ქვის სვეტისა უწოდენ მრთელსა და მაღალსა, საზომით შრავილსა (+ გინა ნაგებსა უცხოვრ C) CD .

პირატი პირველით უმაღლე B

ნ. ეპირატების, უპირატესი.

პირაღმართი ესეცა განიყოფების ესრეთ: ვაკესა რა მცირე აღმართობა შეეცუბოდეს, უწოდენ **ამრეცსა**; და მის უნამეტავესა — **შემრეცსა**, მაზედ მეტსა — **გვერდობა**, და მაზედ უძნელესსა — **შედმართი**, და მისა უძნელესსა — **აღმართი**, და სრულიად ძნელი — **ფრილო** და ყაფარი Z .

ესეცა ესრე განიყოფების: ვაკეს რა მცირე აღმართობა შეეცუბოდეს, უწოდენ **ამრეცსა**; მის უნამეტავესა — **შემრეცსა**; მაზედ მეტი არს **გვერდობა**; და მაზედ უძნელესი — **შედმართი**, და მის(სა) უძნელესი — **აღმართი**; და სრულიად ძნელი — **ფრილო** A . პირაღმართიცა ესრეთ განიყოფის: ვაკეს რა მცირე აღმართობა შეეცუბოდეს, ეწოდება **ამრეცი**; მის უნამეტავესა — **შემრეცი**; და მაზედ მეტი არს **გვერდობა**; და მაზედ უძნელე — **შედმართი**; და მისა უძნელე — **აღმართი** და სრულიად ძნელი **ფრილო** B .

პირბადრი Cb .

პირბაშბა (პირბანბა Ca) (ბალ.) $ZABCDE$.

პირბმული (პირბმულ Cq) მკეცთაგან დაღერდილი ZAB .

დაღერდილი, თუ დაგლეჯილი მკეცთაგან Cab . დაღერლა Cq .

პირდავტი სამღდელ მოკვლე რამ არი(ს) ZAB .

რაცადა მოკვლეა სამღ(რ)დელ C . განუშრატავია D . მოკვლე ბერი რამ არი E .

პირდაპირ პირის სისწორ ZAB .

პირდექსიონ (პირიდექსიონ $ABCDE$) (ხე) კუშტობანის ხე, ინდოეთს არის ZAB .

(ხე) (+ ესე C) ხეა (ხე არს D) ინდოეთს, რომელი გამოითარგმანების (გამოითარგმანება D) კუშტობანის ხე CDE .

პირეაჰა იოსიპოს: „უღელავ იყო ლიშენა სიდიდითა ვიდრემე მსგავსი პირეაჰსაჲ და შთაყვანებულთა მჭონებელი შიგან (შინაგან D) მეორესა ლიშენასა (მეორეთა ლიშენათა BCD)“ $ZABCD$.

[**პირეული** ნ. არჩიმანდრიტი].

[**პირველად** ნ. პ¹ლ]

პირველი (+ 23, 16 გამოსლ. ZAa) უწინდელი, გინა უძველესი, გინა დასაბამი ZA .

პირველი არს უწინდელი, გინა უძველესი, გინა დასაბამი B . უპირველესისა განყოფილებანი ოთხთა და(პ)ნიშნავს: უსაკუთრესი უკვე არს ეამით(ი) უპირველესი, კვალად ითქმის საკუთარად სულიერათათვის უხუცესობა და უსულოთათვის უძველესობა.

¹ შდრ. ბუნებისათეს კაცისა, გვ. 66; 11.

სობა. მეორედ ბუნებით უპირველესი, ვითარ-იგი ცხო(ვ)ელი უპირველეს(ი) არს კაცისასა, რამეთუ არღარა იყოს ცხო(ვ)ელი, არცაღა იყოს კაცი, რამეთუ ცხო(ვ)ელი არს კაცი, ზოლო უკეთუ არა იყოს კაცი, იყოს ცხო(ვ)ელი, რამეთუ ცხენიცა და ძაღლი ცხო(ვ)ელნი არიან. შესამე(დ) წესი, ვითარ-იგი ვიტყვი(თ) პირველად ან, ბან, მერმე — მარცვალსა, და მერმე — რიცხვითა. (+ მეოთხედ პატივითა), ვითარ ებისკოპოზი, მერმე ხუცესი CE), გარნა მხოლბულ ჰყოფენ ეიეთინიშ სახესა აშას, რამეთუ ეგების რა პირველი წესითი უკანასკნელ პატივითი. ზოლო უკანასკნელი არა სახელ-მოდგამითა), არამედ ერთისა (მიერითგანისა C) მიერთგანისა CDE.

ნ. მპირველობნი (მენავე'სთან), უპირველესი; შდრ. პირი 2. პირველნაყოფი (+ 18, 13 რიცხ. ZAA) პტული, რადც(ა) პირველ(ი) მოვა ნაყოფი, თუ (გინა B) მოქმედებული ZAB.

პტული Cb. განუშარტავი CaqDE. პირი სიტყვიერობის კარი ZA. სათქმელის (სათქმელთ Cb) კარი BCb. განუშარტავი Caq.

ნ. პირი 2. პირი არს რომელი თვისთა მოქმედებათა და თვისებათა მიერ ცხადსა და თანამეტომესა თვის- [გან] განყოფითა გამოსაზღვრებულთა (გამოსაზღვრებულსა Ah) საცნაურებასა მომცემდეს ჩვენ. ზოლო გვამი განუკვეთელი და პირი მასვე (+ და A) ერთსა და-

ნიშნავს, არამედ პირუტყვთა ზე- და არა ითქმის, არამედ სიტყვიერთა ზედა¹. პირი არს ბაგეთა აღ(ხ)მა (პირი ბაგე აღბმული A); პირად ითქმის პირისახე კაცისა; პირად ითქმის პირობისა და პაემნის მიცემა; პირად ითქმის ზღვათა და წყალთა კიდური; პირად უწოდენ ჰურჭელთა ბაკოსა; პირად უწოდენ ლახვართა და მახვილთა მკვეთლობათა ZA.

პირი არს რომელი თვისთა მოქმედებათა და თვისებათა მიერ ცხადსა და თანამეტომეთა თვისგან განყოფითა) გამოსაზღვრებულსა საცნაურებასა მომცემ(დ)ეს ჩვენ. ზოლო სათანადო არს უწყება, ვითარმედ წმიდათა მამათა გვამი და განუკვეთელი და პირი მასვე და ერთსა უწოდეს, რომელი თვისგან თავით თვისით შემტყიცებით მდგომარე და არსებისაგან და შემთხვევითთა შემოკრებულ იყოს და რიცხვითა) განყოფილდეს (განყოფილდის CDE). მას ვისმე ცხად-ყოფს, ვითარი-იგი პეტრე, პაულე და მას რომელსამე ცხენსა, ზოლო ითქმის გვამი შემტყიცები(თ)სა შეგვამებისათვის². (+ პირი არს გაღებული ბაგენი; პირად ითქმის პირისახე კაცთა; პირად ითქმის პირობისა და პაემნის მიცემა; პირად ითქმის ზღვათა და წყალთა კიდური; პირს უწოდენ ჰურჭელთა ბაკოსა; პირად უწოდენ ლახვართა და მახვილთა პირთა გამკვეთელთა B) BCDE.

ნ. აპირებდა. ბადის-პირი. ბარის-პირა, გაპირება, გელპირი,

¹ აქამდე განმარტება გამოკრებილია იოანე დამასკელის კათილორიიდან, თავი 27 (S—1463, 47 v). ² აქამდე გამოღებულია იოანე დამასკელის კათილორიის 27-ე თავიდან (S—1463, 47 v).

გპირდება, ერთპირად, ერთპირო-
ბით, გაპირებ, ვნაპირობ, ვპირ-
დები, ზეპირი, ზღვს პირი, მპირ-
დებოდა, ნაპირები, ნაპირი, ორ-
პირი 1, 2, საზეპირო, სანაპირო,
საპირე, უპირო, უპირობდა, უპი-
რობო, უპირობს, შეპირება, ცუ-
ლისპირა; შდრ. პირველი.

პირიანო პირობის გამთავე; პი-
რიანი — მახვილი მკვეთი ZA.
განუმარტავია B.

პირიდექსიონ ნ. პირდექსიონ.

პირიმიკრიონი მელამპრე ZAa.

ნ. პრიმიკრიონი.

პირისახე შუბლს ქვეშეთი ყურებს
წინათ Z.

(+ ესე არს B) შუბლით ნიკაბამდე
ყურებს წინა კერძო AB. განუმარტა-
ვია Cb.

პირის-მბრძოლი (+ 2 ნემესიოს¹
ZAaB) სტომაქი ZAaBCD.

რომელ არს სტომაქი E.

პირისპირ (+ 17, 13 ესაია ZAa)
პირდაპირ ZAB.

პირის-წყალი უაუგო(დ) ქცევა
ZAB.

ნამუსი, გინა უაუგო(დ) ქცევა C.
განუმარტავია D.

ნ. ნამუსი.

პირმეტყუელი (5. 273 დიონოს²)
სიტყვიანი ZAa.

პირმიმწოე მაქარი ტკილი და
პირს მაქიდარი ZAa.

პირმშო (+ 1, 25 მათე ZA) პირ-
ველ შობილი ZAD.

ესე არს პირველ შობილი, გინა

უწინარესი B. პირველშობილი, გინა
უხუცესი CD.

პირობა პაემანი ZA

პაემნის დაღება B. განუმარტავია
Cb.

პირობიანი პაემნის გამთავე ZA.

პირობის გამთავე B.

პიროქრო: მძიმე ოქროქსოვილი
ZA.

ოქროქსოვილი მძიმე B, ოქროს
ნაქსოვი Cb. განუმარტავია CaqDE.

პირსაბურავი Cb.

პირსაჯოცი ZABCaqDE

პირის შესაწმედი Cb

[პირუტყუთა სული ნ სული]

პირუტყუ (პირუტყვი ZABCbqD)

(+ 8, 8 ფსალმ. ZA) უტყვი
ცხო(ვ)ელი ZABC.

(ოთხუ.) DE.

ნ. ნათესავი.

პირღოი (+ 8, 93 მამათ-ცხ.³ ZAn)

გოდოლი⁴ ZABCD.

პირწმიდა (ბალ.) ZABCDE.

პიტაკი სავედრებელი მინაწერი
ZA.

სავედრებელად მინაწერი B. მინა-
წერი სავედრებელი CD. ქარტა E.
ნ. წერილი.

პიტალო ილექრო, რომელიც ერთ-
ერთი შეურყვნელ იყოს Z.

ილექრო, რომელიც ერთ-ერთი
(ერთი B) შეურყვნელად იყოს AB.

პიტაბში პატაბში ZAa.

ნ. ეპარხოზი, პატაბში.

პიტნა (ბალ.) ZABCDE.

ნ. კატაპიტნა, შდრ. ტენცო.

¹ შდრ. ნემესიოს ემესელის „ბუნებისათვის კაცისა“ (გვ. 27, 19). ² შდრ. A—
310.110 კიდებუ. ³ შდრ. A—1105:20 v, ხ 5. ⁴ ZABC ში სწერია: გოდოლი.

პიტნაკი (ბალ.) (+ 23, 23 მათე ZAB) პიტნა ZABCDE.

პიტო (ხე) ახალნერგი ნაძვი აღ-
ვილ(ად) მოსაგლეჯ(ელ)ი ZAB.

(ხე) ესე არს კიცი ნაძვისა ახალ-
ნერგი, აღვილად მოსაგლეჯი CDE
მაიტრა კასიანე რომის თქმულში,
ნაყროვნების სწავლაში:
რომელიმე სჰამენ თრსა პიტრასა,
რომელიმე ერთსა¹ Aa.

პიტუნი (პიტუნი B) (ხე) (31, 3
გზეკ.) პიტო ZAB.

პიჭურიკი ნ. პუჭურიკი.

[პეტრ ნ. საბეტრებელი].

პლაკა (პლაკე CaqDE) ელენთ
ენაა, — ფიცარი Z.

ელ(ლ)ენთ ენაა, ფიცარს ჰქვია
AB. სპილენძის ლორფინი, გინ:
წყალში სალი კლდე (+ გინა ბრტყე-
ლი Cnb), CD. სპილენძის ლორფინი,
გინა წყალში სალი E.

პლაკუნტი ფოთის, ხეიული ქადა
ZACb.

ქადა ხეიული B. ფოფსი CaqD.
ნ. ნაზუქი.

პლატადონიო ნ. პლატონიო.

პლატი (თევზ.) წვრილი (წელილი
B) ჰიჭყინა ZAB.

(თევზ.) წვლილი თევზი CD.
(თევზ.) ჰიჭყინა E

პლატადონიო (პლატადონიო E)
(ბალ.) ZABCDE.

პლიადი კომი ZABCD.

პოზა გაქეჩა ZABC.

განუშარტავი DE.

ნ. იაბე, განიება, გაბობა, გულ-
პებოლ, დაპება, პებული.

პოდირი (+ 28, 4 გამოსლ. ZA)
სამოსელი(ა), მსგავსი წმიდის

ბასილის პალაქარტისა (პალაქარ-
ტთა B) ZAB

სამოსელი (ა) სხეულისა
ი(თა)მდე, მსგავსი
D) CD სჯობ,

[პოვ ნ შეპოვბა, შეუპოვარა
შდრ. პოვნა]

პოვნა (+ 2, 5 იერემ. ZAA) დეკარ-
გულის სიღვა ZABCb
განუშარტავი CaqDE

ნ. ეპოვა, სპოვა, მომპოვნებე
ლი, მოუპოვე, ნაპოვარი, ნაპო-
ვნი, უპოვარი, უპოვთ, პპოვ:
შდრ. პოვ.

პოზმანა² (3, 22 მსაჯულ) ჩობა
ლი Z.

ქონი თუ ჩობალი (+ 3, 22 მსაჯ
ABCnb) ABCD პოზმანი კონსეიი
თქვეს ბერანებმა (მსაჯულთა 3, 22) E

პოტიტი სასწოროს უღლის საშო-
ლი Z.

სასწოროს უღლის შვა ნიშანი AB
სასწოროს ღერზე(დ) ამართული
ჩხირი C. სასწოროს ღერძის ამართუ-
ლი D.

პოლვიმორფად. პოლიმორფი
ნ. პოლვმორფად.

პოლვისტრი დიდს + აბ
კონში: „შავი და პოლვ რა-
სა თანა თუთრო (+ ... CDE)
იოლვისტ(ო)რი (+ ... ორჩილასა
თანა E)“ ZABCD³

პალი ცოროს კოჭი ZAB.

ლორისა და შპონის კოჭი C
განუშარტავი D. (უკმ.) E.

პოლიტი მოქალაქე (+ ბერძულ
Z) ZA.

მოქალაქენი B. პოლიტი ეწოდებო-

¹ შდრ. A—154:345 v. b 8. ² წყაროში: „პოზმანა“.

მოქალაქესა მუნ შინა მვეიდრსა CD.
პოლოტიცი (2 მეფ. 20, 8) რკინის
ფიცარი ბრძოლაში მკერდთა და
ლლიათა დასაყრავი Z.

(2 მეფ. 20, 8) ესე არს რკინის
ფიცარი მკერდსა და ლლიათა დასა-
ყრავი ბრძოლათა შინა A. ესე არს
რკინათ ფიცარი მკერდთა და ლლი-
ათა დასაყრავი ომთა და ბრძოლათა
შინა B. პოლოტიცი ეწოდების
ბრტყელთა რკინათა საომრად საფა-
რად მკერდთა (+ და ლლიათა C), გინა
სხვათა სასიკვდილთა და დიდად
სატკივართა აღვილთა დასაყრავთა
CD. განუმარტავი E.

პოლტიცი მცირე სალა ZAB.

პოლუმორფად (პოლვიმფორად
ZABC პორვიმფორად D, პოლ-
ვიმორფად E) (41 კავშ.¹) მრავ-
ალსახედ (+ 'ფერი' Aa) ZAB.

მრავალსახედ (+ 41 კავშ.¹ CD).

41 კავშ.¹: „სიწილო და სიწმიდე და-
უმრავალძილდების და პოლვიმორ-
ფად აჩნდების, დაღათუ იყოს ერთი
ვითარ სამღლელონი შესამოსელნი
ილკაშმულ იყვნენ ბრძნთა მიერ,
რომლითა სხვათა შთასატევსა ხო-
როსა შორის აღწერისასა მიეცეს
სწოთ ისტორიამ“ E.

პონგინი (თევზ.) საღაფს(ა) პგავ(ს)
ZAB.

პოპლიკა უბალნო Z.

არა წვერ-ულვაშ მსხმო ABC,
განუმარტავი DE.

ნ. ბელატი, ქოსა.

პოპინება ცხენის ფშო-ფშო
ZABCD.

ნ. ფშო-ფშო.

პორვიმფორად ნ. პოლუმორფად.

პორიზმა მრავალმეტყველება ZA
BC.

სხვა კათილ: „პორიზმასა შე-
(მო)კრებს არისტოტელი ესვეითარ-
სა“; „პორიზმა და ლილმა“ D*.

ნ. ლილმა; შდრ. პროზიმა.

პორფირი (3, 10 ქება) სისხლის-
ფერი ZAB.

იოს-ფერი CDE.

პორფირი და ბიხონი (პორფირი
B) სისხლის-ფერობა. მოასწავებს
მეფეთა და მღლელთ-მთავართა
სამოსელი, რათა დასთხოონ სის-
ხლი მათი, ვითარცა ქრისტემ(ან)
ერისათვის ZA.

სამეფო სპასიაცი. ბიხონი და
პორფირი არს სისხლის-ფერი მე-
ფეთა და მღლელ-მთავართ სამოსელად.
მოასწავებს, რათა დასთხოონ სისხლი
მათი, ვითარცა ქრისტემან ერისა-
თვის B.

პორფირის ქვა ZAB.

[პოტ ნ. კელ-იზოტვოლიდ]

პოტიკო კაკბის მახე ZABCD.

ნ. მახე, საბრკე.

პოტირიტი პაპის მონაცე(ა)ლე
ZAB.

იპოტირიტი. მღლელ(თ)-მთავარ-
თა და ეპისკოპოზთ (ეპისკოპოსთ D)
მონაცე(ა)ლე CD. პატრიარქისა, გინა
ეპისკოპოზის ნაცვლად მოსული E.

ნ. იპოტირიტი.

პოჭხი ობი ZB.

პოჩი შოკლე კუდი ZABC.

ნ. კუდი.

პოჭოჭივი თიძოს თავის საბრუნა-
ვი ძვალი. ZAB.

ცხენის(ა) CDE.

1 შდრ. იოანე პეტრიწის თარგმანება (წიგნი II, გვ. 97, 25—30). * ეს მოწმობა
Cq ნუსხაში გადახზულია. * შდრ. A—250:176 r 16.

პოხიერი (30, 23 ესაია) სიმსუქ-
ნიანი ZAa.

ნ. განპოხება, ნაპოხარი, სი-
პოხე.

პოხილი (5, 2 ესაია), მსუქანი,
ნივთთ მეტრობა Z.

მსუქანი, გინა ნივთთა მეტრობა
(+ 5, 2 ესაია Aa) AB. მსუქანი CD.
დიდი მსუქანი E.

პრახა (ბალ.) (+ 11, 5 გამოსლ.
ZAa) ZABCDE.

[პრახი ნ. თიაქულა].

პრახიურო (მძრომ.) ZABC.

პრახტინი სამყოფი ადგილი (+
ბერძულ Z) ZA.

სამყოფელი ადგილი B. გიორგი
შთაწმიდელის ცხ.¹ „კვლად
თვისთავე პრახტინად მიიქცა სახლთა
ესე დედაკაცი“; „რათა მედიმნოსე
პრახტინთა ჩვენთა არა შემოვიდეს“
C²

[პრატაჲ ნ. მეპრატაჲ].

პრადმა (+ 194 კავშ. ZABCb³)
ქონება კეთილისა, ⁴გინა ბორო-
ტისა ZABC.

ქონება ავისა თუ კეთილისა D.
რქდ კავშირისა.⁵ „ყოელი სუ-
ლი, ყოელი არს საქმე პრადმაჲ იგა-
გებრივი უკვ⁶“ E.

პრაწი პირით წაკუილი ZD.

პირის წაკუილი ABC.

პრეკონი პატივის უფალი ZABC.
ჩაღაც მოკლეი DE.

პრელატი რომის ეპისკოპოსის
შინაყმა Z.

პაპის შინაყმა AB.

პრეპოტიხი ათასის-თავის შემდგო-
მი ZA.

(პრეპოტიხი არს D) სამეფოთა
საქმეთა გამგებელი BCD.

პრეპ[ოტიხი] შელანიძის: „წარ-
გზავნა მრავალთა საქურისთა თანა
პრეპოტიხისა მათისა თანა და ეგრეთ
გამოვიდა პალატი⁷“ E.

პრეპოტიტორი ათასის-თავის შემ-
დგომი ZAaB.

ათასის-თავის უღარესი CD.

[პრეპოტიტორობა] „რომელი აღსრულ
იყო პატივსა პრეპოტიტორობის-
სა“ E.

პრეტორი სამსჯავრო ტაძარი
ZAB.

ტაძარი, გინა პალატი (+ გინა სამ-
სჯავრო სახლი C) CD. „შევიდა პრე-
ტორად და დაჯდა საყდართა თვის-
თა“ E.

პრიალი ინაზღად ცეცხლის ანთე-
ბა ZAB.

ინაზღად იგზება ცეცხლისა C.
ანაზღ ანთები ცეცხლისა D.

ნ. ააპრიალე.

პრიალი ფრთისა Cb.

პრიანება უზესთაესთაგან წადილი
ZA.

უზესთაესთაგან წადილები B.
უზესთაესთაგან წადილი C. განუპრ-
ტყვა DE.

ნ. იპრიანა, მოიპრიანა, უპრი-
ანებია.

პრიანი წადილი B.

პრიალი (მჭულის კანონი) პირ-
ველმოსაყდრე ZAa.

პრიმიერონი (პირიმიერონი Ab)
მელამპრე ZABCD.

ჩაღაც მოკლეი: „მერკვილის მამა
იყო პრიმიერონი, იმის რიცხვისა და
სერჯიცა“⁸ E.

¹ შდრ. ათონის კრებულო, გვ. 302, 35. ² წყაროს დასახელება და მოწმობა
უდასტურებელია B-ში. ³ იგულისხმება პროკლეს კავშირნი, თავი 195 (წიგნი I, გვ.
116, 9). ⁴ შდრ. A—511:293 v, 25. ⁵ შდრ. შერკვრის წამება: A—95:1106 v.

შდრ. პირიმეტიონი.

პრინციპისი კაფიდან-მთავარი Z.

კაფიდან-ფაშა ABCD.

პრინციპი Cab. გოდორი, წელიწადი ნაქმარი Cq.

პრეცედენსი ობი ZABCD.

განუშვებულია E.

ნ. ობი.

პროგრესი (+ პროგრესი DE) ებრაულად ნებისა ჩვენისა კეთილის(ა) და ბოროტის(ა) აღმასრულებელს ეწოდების ZAB CDE.

პროგნოზი იგივე ZAA.

პროვლიშა (1 კავშ.) წინაჩამოსაგდებული სიტყვა ZAB.

პროზიმა (+ პირველ AB) ჟამისად დამარჩული, გინა გარდას-(რ)ული ZAB.

პირველ ჟამისა დამარჩული, გინა საფუარი Cbq. საფუარი, რომელ არს შენახული ცოში, რაჟამს შერთავ, უდიდესთა ცოშთა აღაფუენებს. კეთილ ორიაში: „პროზიმა და ლილ-მა“ Ca². განუშვებულია D.

შდრ. პროზიმა.

პროპოზიტი (+ 17 კავშ. ZABCb³) განგება ZABCD.

განუშვებულია E.

პრონეა (პრონეა ZA, პრონეაი BCD, პრონეა E) (120 კავშ.⁴) მოქმედება პირველ გონებისა ZAB.

(+ 120 კავშ.⁴ Cb) პრონეაი არს

მოქმედება პირველ გონებისა C. განუშვებულია D. რე კავშირისა⁴ E.

პრორის (პრორის და მპირველობ-ნი Cab) მეპრორისა, რომელ არს მენაგისა ZA.

მეპრორისა B. ზღვის მხარეკელნი არიან ნავით გამო Cab.

ნ. მეპრორე.

პროსითა (პროსითა C) სხვა კათილ⁵: (+ „ხოლო CD) სახელმოდგამ(ი) ითქმებიან რაუდენთა ვისგანმე განყოფილთა (განყოფილსა CD) პროსითა სახელის(ა)ებრი(+) წოდება აქვს“ CD) ZABCD.

პროსოდიათი ათნი იგი ნიშანი ქარაგმათანი ZA.

ათნი იგი ნიშანი ქარაგმულნი B. ათი ნიშანი ქარაგმულნი Cab.

პროტანიდოზი იოსიპოს⁶, აბრა(ჰ)-მის ამბავში ZABC.

პროტარია პირველთქმული ZA. პირველთქმულითა B.

პროტასეო პირველად სათქმელი ZABC.

პირველად სათქმელი D.

პროტასია (პროტასი CaqD) პირველად სათქმელი ZA.

პირველად სათქმელი BCa^q. პირველად სათქმელი D.

პროტადორას (პროტადორას და სეფისტი CD) წიგნია ირთი ZAB წიგნები არიან C. წიგნები D.

პროტი ცხოველთა ზურგი CD. რომელ არს ცხოველთა ზურგი E.

¹ იგულისხმება იოანე პეტრიწის თარგმანება (წიგნი II, გვ. 10, 21). ² წყაროს დასახელება გადახზულია Ca-ში, Cq-ში დასახელებაცა და მოწმობაც გადახზულია.

³ იგულისხმება იოანე პეტრიწის თარგმანება (წიგნი II, გვ. 51, 11). ⁴ იგულისხმება პროკლეს კავშირნი (წიგნი I, გვ. 73, 27). ⁵ შდრ. A—250:158 v 13. ⁶ შდრ. A—675:116 r 22.

პროტიკორი კელჯონიანი Z.

კელჯონიანი, ისაული AB.

კელჯონიანი CD. იოვანეს ნე-

ტაფრასში — „შეუდგით ათა-

პროტიკორთა;“ სხვაში პროლაკო-

რის(I) ნაცვლად პიტაბში ეწერა E

პროტისთიარი (პროტორისთიარი

E) მზარეულთ-(უ)ხუცესთ უფ-

როსი ZABC.

ესე არს მზარეულთ-უხუცესთ უფ-

როსი D. რაღაც მოქელეა E.

პროტონოტარი (პროტონოტარსი

C) მწერალთ უფროსი ZABC

(+ გიორგი მთაწმიდე-

ლი¹: „უბრძანა პროტონოტარ-

სა თვსსა ორთა ბეჭედთა შექმნა

მტკიცეთა“ Cq².

პროტორეპიკონი (პროტორეპტი-

კონი B) პერძულად განკისნა-

დი Z.

განკსნადი პერძულ AB.

პროტორისთიარი -ნ. პროტის-

თიარი.

პროტოსსპათარი მექრმლე (მეკლ-

მე ABCq) მეფისა ZABC.

ესე არს მეფეთა მეკლმე D. რაღაც

მოქელეა E.

პროფორიკონი მსწრაფლ მოგო-

ნებული სიტყვა, კეთილი თუ

ბოროტი ZAB.

პროფორიკონი (ესე Cq) არს

მსწრაფლ მოგონებული სიტყვა, კე-

თილი თუ ბოროტი C. პროფორი-

კონი არს მოგონებულ მალე სიტყვა

აფი თუ კეთილი D.

პროჰი ტიკის ნაქვრეტის გამოსა-

კრავი ZABC.

კამენი DE.

შდრ. პროჰი; ნ. კამენი, ონ-

კანი.

პრპენი ბრპენი ZAB.

ბრპენი, ტყვია CD. ტყვია E.

ნ. ბრპენი.

[პრტყელი ნ. მოუპრტყელე, სი-

პრტყე; შდრ. პრტყელი]

პრუწა ფხუწა B.

ნ. მოპრუწვილი.

პრწყენა ჩქმეტა მცირე ZA.

ჩქმეტა BCD. განუშარტყია E.

პტეროროუსა (პტეროროუსა CD)

მოსწყდეს რა გონებასა, უგუნურ

იქმნეს (იქმნას B) ZAB.

ესე იგი არს, რამეთუ მოსწყდეს რა

გონებასა, უგუნურ იქმნების CD.

პტოსის სახელი არს ღრამატიკათა

ათთა თავთავან ერთისა ZAB.

პტოსის სახელი არს ღრამატიკი-

სი ათთა თავთავან ერთისა C. პტო-

სის სახელია ღრამატიკის ათის თა-

ვისავან ერთისა D.

პტული პირველნაყოფი, ნარუქთან

ნახე ZAB.

პირველნაყოფი C.

ნ. ნარუქი.

პუმპულა (ბალ.) პაწა ნესვი, კრე-

ლი, დასტამბო Z.

(ბალ.) დასტამბო ABC. (ბალ.) D.

განუშარტყია E.

ნ. დასტამბო, ნესუპუნპულა.

პუნგია ესე არს ტკბილნი (ტკბა-

ლად A) ნამზადებ(ნი), რომელსა

თურქნი (პ) ალვას უწოდენ

ZA.

ესე არს ტკბილად ნამზადი, რომ-

ელსა თურქნი პალვად უწო-

დენ B. ესე არს თავლითა ანუ შაქ-

¹ შდრ. ათონის კრებული, გვ. 344, 4 („პროტონოტარი“). ² წყაროს დასახე-
ლება და მოწმობა ნუსხაში გადაწახულია.

რითა ამზადონ ნუში, ნიგოზი, ანუ ხილი რამე ურთონ და ზეთები სხვადასხვა რიგად საკმ(ე)ლად C. ესე არს თაფლითა ანუ შაქრითა ამზადონ ნუში, ნიგოზი ანუ ზეთი და ხილი რამე სხვადასხვა რიგად საკმლად D. თაფლით ნაქმარი ნიგოზი ანუ სხვა ხილი რამე იყოს, ფეი არს E. (+ შარბათია შაქრისა ანუ თაფლისა თუ ისივე!).

ნ. ალვა, მეპუნგვიანე.

კუნუჟლა ნ. ნესუკუნუჟლა, პუმ-პულაქ.

პურადი პურად უხვი ZAB.

განუშარტავია ChE.

ნ. ვპურადობ, პური.

პურადჭრი (პურადჭირი ZAaB, პურადჭირი. Ab) დიად ძუნწი Z.

ძუნწი დიად Aa. ავად ძუნწი AbB.

პური ZABE.

პური ზოგადი სახელი არს ყოველთა პურთა: გამოშცხვართა, გაფუებულითა, გინა უფოელთა ქრთილისათა და სიშინდისათა, ფეტვისათა და იფქლისათა (იფქლთასა Caq), გინა ყოველთა სხვათა ფქ(ვი)ლთაგანთასა. გარნა ერბოთა, ზეთითა და კვერცხითა ნამზადსა ყო(ვ)ელთა არა ეწოდების პური, არამედ მათი სახელნიცა და ცომოანთა და უცომოთა ყოველნივე თვის-თვის აღგილს აღგიწერია, თუ ვისმე უნდა. არამედ მართალი პური, რომელი არს შესაწირავი ღთისა იფქლთა, დიკათა (+ და Caq) შახათა და ასლთაგან იქმნებიან, და არცა ქერისა და ფეტვისა (+ და Cab) არცა სხვისა ხეარბლისა პური შეიწირვის C. პური ზოგადი სახელი არს ყოველთა

პურთა: გამოშცხვართა, გინა განფუებულითა ანუ უფოელთა, გინა ქრთილთა და სიშინდლთათა, ანუ სხვათა ფქვილთათა. გარნა ერბოთა და ზეთითა და კვერცხითა ნამზადთა ყოველთა არა ეწოდების პური, არამედ მათი სახელნიცა და ცომოანისა და უცომოსი ყოველნივე თვის-თვის აღგილსა აღმიწერია. თუ ვისმე გინებოთ, აქ შემოკრიბეთ ერთად D.

ნ. მეპურე (ხაბაზ¹თანაც), საპურე, შაქრის-პური, ძალაპურა, წმიდა პური; ნ. პურადი.

პურის-მტე (6, 39 მარკოზ) ერთად პურის მჭამელნი ZAa.

პურის-წუენი² კონჩოლი Z.

პურკატა ერთი ნავია CDE.

პუროზა (9, 12 ტობია) ნადიმი ZAa.

პურძვირი ნ. პურადჭრი.

პუჭურიცი (პიჭურიცი Ab) (მწერ.) დიდი ქინქლა(ა) ZABCD.

[პვერიაზ ნ. არტოსი].

პვერიაზ³ არტ(ი)ოსთან ნახე (+ არტოსი და პვეირისა სახელები არიან მწიგნობართ კელოვნებათა სიტყვათანი B) ZAB.

პვთემნა⁴ ვიპოვათრადსთან სწერია, აქ დაწერე E.

ნ. ვპოვათრად.

პვთემნა (პვითემნა ZABC, პვითმენი D) ღრმა ადგილი ZABCD.

პვრიანი⁵ ესე ქვანი არიან, ურთიერთს ღრესითა ალაგზებენ ცეცხლსა (ცეცხლთა AB) (+ პვირიანი, კათილორ. ZAa⁶) ZAB.

ესე ქვანი არიან, რომელნი ურთი-

¹ გადახაზულია ნუსხაში. ² ნუსხაშია: „პურის-წუენი“. ³ ნუსხებშია: „პვერ-რისა“. ⁴ ნუსხაშია: „პვითეჟენად“. ⁵ ნუსხებშია: „პვირიანი“. ⁶ აღებულია სხვა კათილორიიდან (A—250, 217 v, კიდეზე).

ერთს ზეთქებითა ინუ ღრესითა
ალაგზ(ნ)ებენ (ალაგზებს D) ცეცხ-
ლთა (ცეცხლსა D) CD.

პერსოთა¹ (29, 43 კავშ.) პირთა
ZAB.

(29, 43 კავშ.) პირთა C. პირთა
მგონია (29, 43 კავშ.) D. 29, 43
კავშ. რ.: „მიგრამე ესე წადილმან
პვიროსოთა ჩვენთა სურვილმან
პკადრა“ E.

[პყარ ნ. გულპყრობილი, დაუ-
პყრობელი, თუალის-მიპყრობა,
მოისაპყრა, მპყრობელი, ნაპყრო-
ბი, საპყარი (კუტ² თანაც), საპყ-
რად, საპყრობილე, ფერკი დაი-
პყრა, ყოვლის-მპყრობელი, შეუ-
პყრა, შეუპყრობელი, კელის-
აპყრობა, კელისაპყრობი, კელის-
პყრობა].

პყრობილი (27, 15 მათე) შებორ-
კილებული, გინა პატიმარი (19,
20 დაბად.) Z.

შებორკილებული, გინა შეკრული,
გინა პატიმარი (+ 19, 20 დაბად
Aa) A. ესე არს შებორკილებული,
გინა შეკრული, გინა პატიმარი B
შებორკილებული, გინა შეკრული C.
განუმარტავია DE.

[პყენა ნ. პრყენა].

პპარაკობა უნებურობა, რომელსა იო
ენებოს ქმნა და ძალად და უნებლიად
ასაქმო საქმე იგი, პპარაკობა
და პარაკად იგი არს E.

ქა ქარაგმით ქამსა Z.

ქამსა ქარაგმით A. ქამსა ქარაგმით
ითქმის B.

ქალი შავ-მოწითლო ZAaB

ქამი ერთი დღე და ერთი ღამე
არს ოცდაოთხი ქამი, და ერთი
ქამი 4 წენტილია; ქამი ეწო-
დების (ეწოდება Aa) წელიწად-
სა (4, 13 დანიელ); ქამად
ითქმის თაობა მეფისა ერთისა
(1, 14 დაბად.) ZA.

ერთი დღე და ერთი ღამე არს
ოცდაოთხი ქამი (+ და ერთი ქა-
მი 4 წენტილია Ab) AbB. ერთი
დღე და ერთი ღამე ოცდაოთხი
ქამი არს; ერთი ქამი ოთხი წენ-
ტილია არს; ერთი წენტილია
ათხუთმეტი წამი არს; ერთი
წამი სამეოცი წუთი არს; ერთი ქა-
მი სამეოცი წამი იქ(მ)ნების და
შვიდრათს ორასი (ოთხასი Ch) წუ-
თი. პირველად ერთი ქამი ხუთ
წენტილიად ყოფილა გა(ნ)ყოფილი
და ერთი წენტილია ათორმეტ
წამად (ქამად Cq) C. ერთი დღე და
ერთი ღამე ოცდაოთხი ქამი არს. ერ-
თი ქამი ოთხს წენტილია არს. ერთი
წენტილია ათხუთმეტი წამი არს.
ერთი წამი სამეოცი წუთი არს. პირ-
ველ~ა ქამი ხუთ წენტილიად ყოფი-
ლა და ერთი წენტილია იბ წამად
D. ერთი დღე და ღამე ოცდაოთხი
ქამი არს. ერთი ქამი ოთხი წენტი-
ლია არს; ერთი წენტილია ათხუთ-
მეტი წამი არს. პირველ ერთი
ქამი ხუთ წენტილიად გაუყვიათ და
ერთი წენტილია — ათორმეტ წა-
მად E.

ნ. იემიერნა, დააქამა, დრო,
დღე, ქა, ქი, უქამო, წამი 1, ხანი
1; შდრ. ქამნი, ქამნობა.
ქამი კაცის მკვლელო Ch.

¹ ნუსხებშია: „პვიროსოთა“. ² იგულისხმება იოანე პეტრიწის თარგმანება (წიგ-
ნი II, გვ. 76, 16; 102, 26).

ჟამკანონი ჟამთ (ჟამის C) ლოცვის წიგნი ZABC.

ჟამნი ჟამები, გინა ჟამკანონი ZA.

ნ. მეჟამნე, საჟამნე; შდრ. ჟამი.

ჟამნობა (ჟამობა Ca) ჟამკანონთ ზეპირ თქმა ZAB.

ჟამ(ნ)ობა არს ჟამკანონთა ზეპირად თქმა განწესებულთა C. ჟამკანონი. ჟამნობა არს ჟამთა ფხალმუნებათა განწესებული წიგნი D.

ნ. აჟამნა, გააჟამნა, ვაჟამნე, ეჟამნობ, იჟამნა.

ჟამობა კმოანებით თქმა ZABC.

კმოანება D.

ნ. მაჟამობელი.

ჟამობა ნ. ჟამნობა.

ჟანგარო ჩინი სახატავი პილენძი-საგან Z.

ჩინი სახატავი სპილენძთაგან(ი) AB. სპილენძთაგან შემზადებული სახატავი ჩინი Cb. განუმარტავია CaqDE.

ჟანგი რკინის გესლი ZABC.

გესლი რკინისა D. გესლი E.

ჟანტი მცირე რამ სისველე ZAB მცირედ სველი CD.

ჟარე იარე მესხურად ZAB. იარე CDE.

ნ. არ 3, სიარული, სლეა.

ჟარგა ყინვით ზრობა B.

ნ. დაჟარგა.

ჟატყი წყლიანი თოვლი ZABCD

ჟმჟა კორცთ დაჭეჭა ZA

კორცთ დაჭეჭა B. კორცთ ტყენა უწყლულოდ C. ტყენა კორცთა D. განუმარტავია E.

ჟერა ეტლების თვალის ჭრილი Ca.

ჟერო (ფრინ.) ნიკარტკოება ოყარი ZA.

ჟვავი, ჟვავი და ლეშხი ნ. ჟუავი.

ჟვერი ნ. ჟუერი.

ჟი ქარაგმით ჟამი Z

ჟამი ქარაგმით A. ჟამი ქარაგმით B.

რაგმით ითქმის B.

ჟივილი მრავალ ყრბათ(ა) ტირილი ZABCD.

განუმარტავია E

ჟიუჟავი თვალ-მოძრაობად მოქდომილი Z.

თვალე მოძრაობად მოქდომილი AB.

თვალი არც მა(რ)ჩხი, არც შავი C.

ნ. აღიეღლი, საშუალო.

ჟინი მოუშლელი წადილის ქნა ZAB.

წადილის ქნა ჟაუშლელად CD

განუმარტავია E.

ნ. დაჟინება.

ჟინიანი ჟინის მქმნელი ZAB.

ჟინუღილი სხეილი წნელი ZABCD წნელი E.

ნ. მოუჟინედილე.

ჟინუღლი წვრილი თქორი Z.

წვრილი თქორი ABCD. განუმარტავია E.

ჟიჟინი მრავალ(თ) სირთ(ა) კმია-ნობა ZACD.

მრავალთ სირთ კმოანება B. განუმარტავია C.

ჟიჟმატა Cb.

ჟიჟი ესე არს შაქარი (შაქროსა A),

ანუ თაფლ-წყალი, (+ ანუ ვაჟინა Z)

მეტად ტკბილი (+ იყოს Z);

ქირად ითქმის საყრავთ(ა) ძალი

მსხირბანესა და ზოხს(ა) სა-

შოალი(C, D, E).

ესე არს შაქარ ანუ თაფლ-წყალი,

მეტად ტკბილი; ქირად ითქმის

საყრავთ ძალი მსხირბანესა და

ზოხს საშუალი B თაფლ-წყალი მე-

ტად ტკბილი CDE

ჟლუტა მრავალ(თ) სირთ(ა) სრვა ZABCD

განუმარტავია E

ჟოლა (ხე) თუთა ZA.

(ბე) BCDL.

ნ. თუთა, ლედუსულელი.

ყოფილი ძმარი მატლიანი B.

ნ. დაქოლვილი.

ყოფილ (ხე) გრიკი ZA

(ხე) BCDE.

წონვა მცირედ რამ გადენა (+ ნოტიოთა Z) ZAB.

მცირედ გადენა CD. განუმარტავია E.

ნ. გაეონვა.

ყოყარაკი (ოთხფ.) (+ 2 ეზრა 5, 18 ZABCh) კბო ZABCD.

ნ. ზროხა, ცხოვარი.

ყოჭო გაწყალიებული ღვინო ZABCh

ნ. ღვინო.

ერიალი მრ. კალ (თ) ეყვანთ კმა(ა) ZABC.

ეყვანთ კმა მცირე D.

ერეუ დაბუყებული ასო. ეკალსავით სჩხელეტდეს ZA.

ასო დაბუყებით ეკალივით სჩხელეტდეს B. ფერტი რა დაუბუყდეს (დაუბუყდეს Cq) და ეკალსავით (ეკალივით Cq) სჩხელეტდეს Chq. განუმარტავია CaDE.

შდრ. ეუვილი.

ერეუ DE.

ერუანტელი ტანში ზარის დავლა ZAB.

ზარის დავლა ტანში C. ზარის დავლა D განუმარტავია E.

ერუნვა (+ 2. 10 ნაომ ZAA) გაშიშვლებულთ ინსხმა (+ წარტყვენილი : Z) ZA

გაშიშვლებულ ინსხმა B გაშიშვლებულ ინსხმა განშიშვლ. ბოლო C.

ნ. აყრა. წიოლო

ერუნი (ფრინ.) შურთხი ZABCh.

ერუვი (ევა-ვი ZAB, ევა-ვი, ლეშხი D, ევა-ვი და ლეშხი CE) ლეშხი ZAB.

ხის ნაწეშიარი ცვარი C. ხის ცვარი DE.

ნ. წემა.

ერუერი¹ ფოთლიანი რტო ZAB.

(ხე) ხის შტო ფოთლიანი CE. (ხე) შტო ფოთლიანი D.

ერუვილი (ერუილი BCD) დაბუყებული კორცის ჩხელეტა Z.

დაბუყებული მხერ ჩხელეტა ABD.

დაბუყების მხერ ჩხელეტა C.

შდრ. ერეუ.

[ერეუ ნ. ჩაუყუცა].

ერეუნა თვალშიბნედილი მოკდომით Z.

თვალშიბნედილი მოკდომილი AB.

თვალშიბნედილი მოკდომილი Ch.

ერეუნი დალობა ZABCD.

განუმარტავია E.

ნ. ჩაუყუცება.

ერეული წყლულის მონადენი ZA BCDE.

ნ. შარავი.

[ერეუ ნ. ნაყური, სინაყური].

ერევილი შეშინებულთ(ა) კმა(ნი) ZABCD.

განუმარტავია E.

[ერეული ნ. ეილი].

[ერეული ნ. ელინთვა].

ერევა (+ 4 მეუ. 7. o ZAA) ეტლო სლვით(ა) კმა(ნი) ZA.

ეტლო(ა) სლვის კმა(ნი) BCD.

განუმარტავია E.

ერეინტი ნ. ერეინტი.

ერელემა ნ. ერელემა.

¹ ნუსხებში : ერეერი.

უდინთვა ნაბადთა და მისთანათა
ცვრით ვსება B.

ნ. გადინთვა.

[უდნ. დაქლილი].

უდმურტლი თქორთ უმცირესი
ZAB.

თქორის უმცირესი CD. განუმარ-
ტავია E.

ნ. წვმა.

[უდნ. დამქლნარი].

უდრიალი ექვნის კმა ZA.

ექვანთ კმა BCD. განუმარტავია E.

ნ. ააქლრიალე.

უდულემა (უდულემა ZABCbqDE)

ავად ზელა ZABCD.

განუმარტავია E.

ნ. მოუქლულომე, შეუქლუ-
ლიმე.

უდუნვა CDE.

უდუნი სანთელსა და კერასთან
ნახე; უდუნი არს სანთლის
ნამწვის მოსაყვეცი და მოტ-
ლუნვა მით მოყვეცა Z.

ესე არს სანთელთა და კეროვანთა
ნამწვთ(ა) მოსაყვეცი მაკრატებელი
(მაკრატელი B) AB

ნ. გააქლუნა, ველუნავ, მოტ-
ლუნვა, მოსაყოფელი.

უდურტული მეგრულთაგან მრუდი
ლაპარაკი, ვინა ჩხიკეთა და კაჭ-
კაჭთაგან ლაპარაკი Z.

ესე არს მეგრულთა და მისთანთა
აქვანთა ლაპარაკი. ვინა ჩხიკეთა
და კაჭკაჭთაგან ლაპარაკი AB. შეგ-
რელობა და ძისთანთა კენთანთაგან
ლაპარაკი Cb კაჭკაჭო ზღერა CaqD.
კაჭკაჭის მღერა E

* უდვტი¹ დიდი წიხტელა ZAB
ნ წვტლი.

* ა-ს ბოლოს ავტორის შემდეგი შენიშვნა: „ამა წიგნთა ანა რაოდენია აღვილ-
თა ბერძული სიტყვა(ნი) სწერია, რომელც წიგნით შევარჯიშე. (წარკ(დ) და(ს)-
წარკ. (+ და AB) ერთი მდებლ-მონაზონი იყო (-ჩ ბერძული AB) [წერებულა B ში
ამ ბერძნის სახელც. რომელც წამალან ქვეშ აქ ირწეო „აბრკაოა ერქა“].
(+ ბერძელს Z) (ცოდნას AB) ჩემოხდა (ჩემოხდა B) რაილც(ა)მე მოის სიტყ-
ვით დაუწერე, (+ და Z) მაიქან (მეუგომალ AB) ა. ცეს. არა ეკადრა ვინც
საზომს მისწეფეთ, გაიჩნეთ. ესრე (აბრკ A. ასრ B) 'აქედ. მე ჩემო ვნა არ ვი-
ცოდო ქართულის მეტი“ ZAB. ¹ ნესხებშია. „უდვტი“

შინაარსი

წინასიტყვაობა — ელ. მეტრეველი, ც. ქურციკიძე	3
წინასიტყვაობა — ილ. აბულაძე, 1965 წ.	5
სასწავლო ყრმათა (შესავალი)	7
სიტყვის კონა ქართული რომელ არს ლექსიკონი	33

გამოცემის რედაქტორები ელ. ბათიაშვილი, ზ. ჭოგიაძე,
ნ. ტბრალიძე
გამომცემლობის რედაქტორი ნ. ახალკაცი
შხატვატი ზ. ჯოშიაძე
შხატვრული რედაქტორი სპ. ცინცაძე
ტიპრედაქტორი ც. ქაფარიძე, დ. ჩაწმამე

გადაეცა წარმოებას 25.11.90 წ. მომზადდა საბეჭდად 25.12.
1990 წ. ქალაქის ზომა 60X90^{1/16}. ქალაქი საწიგნო-საქურ-
ნაღ. ზედადია ოფსეტური. გარნიტურა ვენა. პირობითი სა-
ბეჭდო თაბახი 40. სააღრიცხვო-საგამომცემლო თაბახი 37,43.
იბრ.ბ. საღ.-გატ. 40. ტირაჟი 65 000. შეჯ. № 2818

თბილისი „მერანი“ რუსთაველის პრ. 42. თბილისი 1991.

Издательство «Мерани». пр. Руставели 42.

დაბეჭდა და აიკონმა სმოლენსკის პოლიგრაფკომბინატში.

Отпечатано с диапозитивов издательства на Смолен-
ском полиграфкомбинате Министерства печати и
массовой информации РСФСР, 214020, Смоленск,
ул. Смольянинова, 1.

Качество печати соответствует представленным диапозитивам.

СУЛХАН-САБА ОРБЕЛИАНИ
СЛОВАРЬ ГРУЗИНСКОГО ЯЗЫКА
(На грузинском языке)
ТБИЛИСИ 1991

